

הלכות יסודי התורה כל בית ישראל מצווין על קדוש השם כו'.

דקדק רבינו לכתוב כל בית ישראל משום דב"נ אינו מצווה על קדוש השם כמו שפכתב רבינו לקמן בפ"ו מה' מלכים וישם נבאר בס"ד: שם ה"ד כל מקום שנא' יעבור ואל יהרג ולא עבר ה"ז מתחייב בנפשו כו' עכ"ל: והנה הכ"מ והלח"מ הביאו הרבה מן הראשונים שחולקים על רבינו וס"ל דרשאי להחמיר על עצמו אף במקום שנאמר יעבור ואל יהרג והביאו ראיה מן התנאים אשר החמירו א"ע ומסרו למיתה על דברי תורה דל"א בזה יהרג ואל יעבור ועיין במס' סנהדרין ספ"ח מה שמבאר בזה ועיין בש"ע יו"ד סי' קנ"ז בש"ף ובאה"ג ז"ל: והנה כמו"ח הגאון ז"ל ביאר עפ"ז דברי הגמ' דמס' ברכות דף ס"א ע"ב דרע"ק הנה מקהיל קהלות ועסק בתורה והוציאו אותו להריגה ע"ז ואמרו לו תלמידיו רבי עד פאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער כו' מתי יבוא לידי ואקיימנה עכשיו שפא לידי לא אקיימנה כו' ומבאר כן דרע"ק ותלמידיו היו מחולקים בשטיטתו של רבינו והחולקים עליו דרע"ק ס"ל פשיטת החולקים על רבינו דרשאי להחמיר א"ע בכ"ד אף בדברים שלא נאמר בהם יהרג ואל יעבור כמו בלימוד התורה דהוי רק מצות עשה ועל עשה הא כתב הכ"מ בשם הר"ן ז"ל שפוסק כן בש"ע יו"ד סי' קנ"ז ס"א דעל מ"ע אף בשעת גזירה יעבור ואל יהרג ורק על ל"ת אמרינן דבשעת גזירה יהרג וכן מצינו במס' עירובין דף כ"א דהחמיר על עצמו גבי נטילת ידים ואמר מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דברי חכמים וכתבו התוס' שם דרע"ק מחמיר על עצמו הנה דבזה אינו מחויב למסור את עצמו למיתה ועי"ש במהרש"א ז"ל בח"א שדבריו צ"ע מן התוס' אלה ולהכי גם רע"ק הקא מסר א"ע למיתה על מ"ע ואמרו לו תלמידיו רבי עד פאן אם מחויב הוא גם פאן למסור למיתה דכיון דהוא רק מ"ע אינו רשאי למסור א"ע לקדש השם פשיטת רבינו והשיב להם דלא כן הוא כל ימי הייתי מצטער כו' מתי יבוא לידי ואקיימנה פירש מתי תבוא מסירת נפש בדבר שתלוי בידי אם ארצה אמסור א"ע למיתה ואם ארצה אעבור ע"ז בדברים שהדין בהם דיהרג ואל יעבור אינו תלוי בידי עכשיו שפא לידי מס"נ פזה שתלוי בי לא אקיימנה וס"ל פשיטת הפוסקים דרשאי להחמיר על עצמו אף על מ"ע כמבואר: ולענ"ד נראה לבאר זה עפ"י מאי שכתב הנמ"י שם במס' סנהדרין והביא הכ"מ הקא דאם הוא גדול הדור ורואה שהדור פרוץ רשאי להחמיר א"ע אף לפי סברת רבינו ע"ש וזהו שאמר רע"ק מתי יבוא לידי היינו לידי דהוא הנה גדול הדור ורשאי להחמיר ע"ע עכשיו שפא לידי שרשאי אנכי להחמיר לא אקיימנה כמבואר: ועוד ביאר כמו"ח ז"ל הגמ' דגיטין דף נ"א ע"ב מעשה בד"מ ילדים כו' שאמרו אם טובעים עצמנו בימים באים אנחנו לעוה"ב ודרש להם הגדול שבהם ה' מבשן אשיב ממצולות ים דכיון דהמה היו קרקע עולם אשר קיי"ל ע"ז דיעבור ואל יהרג והנה הספק להם אולי הוא פדעת רבינו דאינו רשאי להחמיר והשיב להם הגדול דאינו כן אלא דרשאי להחמיר ע"ע וה' מבשן אשיב כו' ועיין בש"כ סי' קנ"ז ס"ק ט' שחולק על רבינו ירוחם וס"ל דאשה דהיא קרקע עולם אף בפרהסיא אינה מחויבת למסור א"ע וא"כ לדעת רבינו אינו רשאי ודריש הקא דרשאי פשיטת הפוסקים החולקים כמבואר ודוק: שם ועליהם נאמר פורתי בריתי עלי זבח כו'.

והנה זה נאמר בב"מ דסנהדרין דף ק"י ע"ב ריב"ק אומר פורתי בריתי אלו חמשו"ע שמסרו א"ע לתוף כבשן האש עלי זבח אלו רע"ק ונחביריו שמסרו א"ע לשחיטה על

ד"ת וחולק הגמ' זה לשנים משני לימודים פורתי בריתי היינו חמשו"ע שמסרו א"ע בדברים שמחובבין עפ"י דין וזהו שכורתים הברית ומקיימין בריתי של תורה ועלי זבח הקמה רע"ק ותביריו היינו שארי התנאים שמסרו עצמן על ד"ת אף בדברים שאינם מחובבין מן החיוב למסור א"ע ורק החמירו על עצמן או מטעם דרשאי להחמיר על עצמן או מטעם דהיו גדולי הדור ורשאים להחמיר בכ"ד כמבואר ודוק: שם ה"ח בד"א שאין מתרפאין בש"א אלא במקום ספנה בזמן שהו דרף הנאתו כו' אבל שלא פדרף הנאתו כגון שעושין לו רטיה כו' מחמץ או מערלה או שמשקין אותו דבר מדברים שיש בהם דבר מר מעורב כו' ה"ז מותר ואפילו שלא במקום ספנה חוץ מפלאי הפךם ובשר בחלב שהו אסורין אפילו שלא פדרף הנאתו עכ"ל: וכן כתב רבינו לקמן בה' מאכלות אסורות פי"ד ה"י וכן הוא לפסק הלכה בש"ע יו"ד סי' קנ"ה וכן פוסק הרא"ש ז"ל במס' פסחים דף כ"ה אבל הרי"ף ז"ל הביא בפסחים שם דין דכה"ב אסור שלא פדרף הנאתו אבל בב"ח לא הביא זה והטור ז"ל לא הביא כלל דין זה לא מכה"כ ולא מבב"ח שאסור שלא כד"ה אלא כתב סתמא דכל איסורי הנאה שרי להתרפאות שלא במקום ספנה שלא פדרף הנאתו ולא ביאר חוץ מפלאי הפךם ובשר בחלב כמו שמבאר רבינו והש"ע בסי' קנ"ה ועי"ש בד"מ ובה"ב: ונ"ל לבאר פן דהנה שם במס' פסחים דף נ"ד ע"ב איתא פן אמר אפיי הפל מודים בכלאי הפךם שלוקין עליהן אף שלא כד"ה מ"ט דלא פתיב ביה אכילה מיתבי איב"י אומר מנין לבב"ח שאסור באכילה נאמר קדש כו' וא"ל באכילה בהנאה מניין אמרת ק"ו ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה כו' וא"ל למיפדף מה לכלאי הפךם שפן לוקין עליהן שלא כד"ה ואפיי תאמר במאי תאמר בב"ח אטו בשר בחלב אכילה פתיב ביה ואידך להכי גמר לה מנבילה מה נבילה דרף הנאתה אף בב"ח דה"נ ואפיי להכי לא פתיב אכילה בגופיה לומר לה שלוקין אף שלא כד"ה עכ"ל הגמרא: והנה רבינו פוסק בכל דבר פאפיי דס"ל דאין לחלק בין כה"כ לבב"ח ושניהם אסורין שלא כד"ה: והנה המפרשים הקשו ע"ז דהנה לקמן דף כ"ה ע"ב פליגי אפיי ורבא בלא אפשר ומכונן אי שרי כו' ואמר אפיי מנ"א לה דתנאי ריב"ז הנה יושב ודורש בצילו של היכל כו' והא הך דלא אפשר ומכונן ושרי ורבא אמר לה שאני היכל דלתוכו עשוי ופירש רש"י ואין הנאת צילו נאסרת דאינו דרף הנאתו עכ"ל וכתבו התוס' וא"ת והא לא פתיב אכילה ואפילו שלא כד"ה יהא חייב וי"ל דמעילה גלפינן חטא מתרומה ובתרומה פתיב ביה אכילה עכ"ל: והקשה המהרש"א שם דלפ"ד התוס' משמע דגם רבא מודה גבי דבר שלא פתיב ביה אכילה כמו כה"כ אסור שלא כד"ה ורק הוא אמר גבי דבר שהוא נלמוד מדבר דכתיב אכילה בגופיה אינו אסור אלא פדרף הנאתו כמו הך גבי מעילה וא"כ תקשה לדידה קושית הגמ' לעיל מפרייתא דאיב"י דלא יוכל לתרץ תאמר בב"ח אטו אכילה פתיב ביה דכיון דילפינן לה מנבילה לא למי אלא פדרף הנאתו דשם פתיב ביה אכילה כו' וצ"ל דקים ליה לרבא מאיזה קרא דאף פלאי הפךם אינו לוקה עליו כד"ה עכ"ל.

ומשה"כ הקשו על רבינו דהוא פוסק פרבא גבי לא אפשר ומכונן שם בפ"ד מה' מ"א הי"ב דאסור ותקשה מצילו של היכל וצריך אתה לומר שאני היכל דלתוכו עשוי כסברת רבא דכיון דלמדין מדבר שנאמר בו אכילה אינו אסור אלא כד"ה וא"כ צריך לומר גבי כה"כ ובב"ח נמי דשרי שלא כד"ה וכמו שפוסק רבא ע"כ פדברי המהרש"א ז"ל שם.

וניש לומר דמפני קושיותא זו יש לישוב דעת הטור ו"ל אשר השמיט ולא הביא דין זה דאסור בהו שלא כד"ה אלא פתב סתמא דכל איסור הנאה שרי שלא כד"ה משום דפסקינן גבי לא אפשר ומכונן פרכא וא"כ מוכח מזה דישב בצילו של היכל דהני דברים נמי שרי שלא כד"ה פסברת רבא וכמו שמבאר המהרש"א ו"ל ולהכי השמיט.

אמנם נ"ל לישוב דעת רבינו וקרא"ש והש"ע ו"ל שפסקו דהני אסורין אף שלא כד"ה אף דס"ל פרכא פן דהנה קושית המהרש"א יש לישוב עפ"י מאי שהקשה הקא השעה"מ לשיטת המהרש"ל וקריב"ל דס"ל במס' שבועות דף ס"ג ע"ב דר"ש דס"ל במס' מפות דף י"ג ע"א דכל שהו למלקות ס"ל דהה"ד דאסור שלא כד"ה דלא גרע מכל שהו וא"כ קשה מאי מקשה הגמרא פאן על איסי ב"י ולפרוה מה לכלאי הפרם שפן לוקין עליהו שלא כד"ה דילמא ס"ל איב"י כר"ש דכל שהו למכות וא"כ לא מצי למיפרה מה לבשר בחלב שאינו אסור אלא כדדרה הנאתן דהא ס"ל דכל איסורים אסור שלא כד"ה ומתירן לה השעה"מ בדוחק: ונ"ל לישוב פן דהנה איב"י דלמד דינו של בב"ח אמר מה לערלה שפן לא היתה לו שעת הפושר חמץ בפסח יוכיח מה לחמץ בפסח שפן ענוש פרת כה"כ יוכיח והקשה המהרש"ל שם בפסחים דנימא תיקף כה"כ יוכיח דה"ל שעת הפושר ול"ל כלל לומר חמץ יוכיח ומתירן המהרש"א ו"ל עפ"י סוגיא דחולין דף קט"ו ובדברי התוס' שם ד"ה חזא דהיכא דילפינו חזא מתרתי אפילו אי לא הדר דינא פרכינן פרכא כל דהו רק היכא דהדר דינא בעי היכא דילפינו מחזא וא"כ א"ל מה להנה שפן גדולי קרקע ולהכי הביא חמץ בפסח פי היכא דלהוי חזא מילתא ולא פרכינן פרכא כ"ד רק היכא דהדר דינא ע"ש: אף קשה לי דהנה התוס' כתבו שם וא"ת וא"כ מיד פשאומר חמץ בפסח יוכיח ה"ל לומר שפן גדולי קרקע ושוב לא נוכל לומר כה"כ יוכיח וי"ל דמתחילה הנה ס"ל חמב"פ עם כה"כ יוכיח דה"ל תלתא ועי"ל דהמ"ל לתקנות עכו"ם יוכיח וכ"ת מה לתקנות עכו"ם שפן מטמא הא דמטמא אינו אלא מדרבנן עכ"ל: וא"כ תקשה פשאומר איסי ב"י מה לערלה שפן לא הנה לו שעת הפושר נימא תקנות עכו"ם יוכיח וכ"ת מה לתקנות עכו"ם שפן מטמא הא דמטמא אינו אלא מדרבנן וה"ל שעת הפושר ואסור בהנאה ואינו גדולי קרקע ול"ל להביא כל הנה ומצאתי במהרש"א במס' חולין שם שהקשה פן ומתירן בדוחק וע"כ נ"ל לישוב פן דאיכא למיפרה מה שמצינו חומרא בתקנות עכו"ם שפן אסורין בכל שהו כמו שכתב רבינו לקמן בפ"ז מה' עכו"ם ה' ט"ו בש"ר או פירות כו' ת"ע והאוכל ממנו כל שהו לוקה וכן כתב בה' מ"א דהאוכל כ"ש מתקנות עכו"ם לוקה ולהכי לא אמר תקנות עכו"ם יוכיח וא"כ ע"כ מוכח מזה דאיסי ב"י לא ס"ל כר"ש דכל שהו למכות דא"כ בכל איסורין אסור בכ"ש למלקות ומה חנומר בתקנות עכו"ם יותר משאר איסורים וא"כ יוכל לומר ת"ע יוכיח אע"כ לא ס"ל איסי ב"י כר"ש בזה ונשפיר מקשה הגמרא: אמנם כ"ז תקשה רק לאפיי לשיטתו דאמר במס' חולין דף קכ"ט ע"א דתקנות עכו"ם אינו מטמא אלא מדרבנן דאמר שם הרי אמרו לתקנות עכו"ם של אוכלין מטמאין טומאתן לאו דאורייתא דאי ס"ד דאורייתא מצינו לאוכלין שטמאין טומאה חמורה ודחי הגמרא דילמא פשטימש מעשה עץ שימש ומדברי התוס' במס' חולין י"ג ע"ב משמע דאפיי דאמר דתקנות עכו"ם אינו מטמא אלא מדרבנן אפילו לריב"ב קאי דכתבו שם דהדיחו מעשה עץ שימש הוא לריב"ב דלמד מן ההיקש ע"ז למת דמטמא אף באנהל במס' חולין דף י"ג ובמס' ע"ז דף כ"ט מ"מ אפיי

דמכריח דא"כ מצינו תקרובת עכו"ם מטמא טומאה חמורה אף אוכלין והדיחוי של מעשה עץ לא ס"ל ע"כ ס"ל דהוי מדרבנן לכ"ע וא"כ נוכל שפיר לומר ת"ע יוכיח וְלא מצי למדחי מה לת"ע שפן מטמא דהא טומאתו לא הוה אלא מדרבנן וצריך לומר שפן אסורין בכל שיהו וְלא מצי ס"ל כר"ש פמבואר אבל לרבא א"ל דס"ל פדתית הגמרא מעשה עץ שישמש וס"ל דלריב"ב מטמא באוהל וכן לדין במגע מטמא ת"ע מה"ת וכן משמע שם במס' חולין דף י"ג ע"ב דרבא גופיה אמר שם הרי קתני זו ת"ע וריב"ב הוא משמע דס"ל דריב"ב אית ליה דמה"ת מטמא דא"א דס"ל דרק מדרבנן מטמא א"כ א"ל דגם רבנן סברי פן וכותיהו אתיא ועיין תוס' שם ד"ה ת"ע וא"כ לא קשה פלל אליבא דרבא נמא ת"ע יוכיח דא"ל דגם איסי ב"י ס"ל דמטמא מדאורייתא פמו ריב"ב וא"כ מצי לדחויי מה לת"ע שפן מטמא וְלא צ"ל דאסור בכל שיהו וא"כ א"ל שפיר דאיסי ב"י ס"ל כר"ש דכל שיהו למפות וא"כ אסורין אף שלא כד"ה וְלא קשה קושית הגמרא דליפרא מה לכלאי הפך כו' נאפילו לשיטת התוס' במס' פסחים דף כ"ו ע"א ד"ה שאני ודף כ"ת ע"א ד"ה דתקרובת עכו"ם אסור אף שלא כד"ה וא"כ נוכל לדחות אי יאמר ת"ע יוכיח מה לת"ע שפן אסורין שלא כד"ה לשיטת רבא דהוא ס"ל דבב"ח דילפינן בג"ש מנבילה אינו אסור אלא כד"ה מ"מ זה שפיר יהיה מוכרח דלא ס"ל כר"ש דכל שיהו למפות דלדיניה לאו דיחוי הוא דהא כל האסורים אסור שלא כד"ה וע"כ צ"ל פמו שבארנו הדיחוי דמטמא מה"ת וס"ל כר"ש וְלא קשה מה לכלאי הפך פמבואר: ועוד נ"ל לישוב קושית המהרש"א ז"ל דרק לאפיי לשיטתו מקשה הגמרא שפיר מאיסי ב"י אבל לרבא לשיטתו לא קשה דהנה התוס' כתבו הך במס' פסחים וא"ת והוא גופיה ניליף במ"מ מפלאי הפך שלוקין עליהו אף שלא כד"ה וי"ל דא"ל חמץ בפסח יוכיח ושור הנסקל יוכיח שנעבדה בו עבירה ואין אסור אלא כד"ה עכ"ל: ונ"ל פן דבמס' חולין דף ק"ח ע"א אמרינן אמר אביי טעמו וְלא ממשו בעלמא דאורייתא דאס"ד ל"ד מבב"ח מ"ט לא גמרינן דחידוש הוא אי חידוש הוא אפילו ליפא טעם נמי א"ל רבא דרף בישול אסרה תורה ע"כ ופירש רש"י ז"ל לעיל במס' חולין דף צ"ח ע"ב דרבא ס"ל דטעם פעיקר בשאר אסורין הנה רק אסור דרבנן ורק בפשר בחלב הנה מה"ת לכ"ע אף לרבא וכן ס"ל לרבינו לקמן בפט"ו מה' מ"א דטעם פעיקר בשאר אסורין הוא רק אסור דרבנן ורק בפשר בחלב הנה מה"ת לכ"ע וא"כ אפתי מצינן למילף במ"מ על בב"ת מכה"כ שילקה אף שלא כד"ה ואי תימא חמץ בפסח ושור הנסקל יוכיח א"ל מה להני שפן הטעם בהם אינו אסור רק מדרבנן להכי שלא כד"ה שרי תאמר בב"ח דטעמו אסור מה"ת וילפינן נמי מכה"כ דשלא כד"ה שפיר אסור וא"כ לרבא לשיטתו דטכ"ע בשאר אסורין הנה רק מדרבנן לא קשה קושית הגמרא מה לכלאי הפך שפן אסור שלא כד"ה דא"ל הוא גופיה ניליף והדיחוי מתמב"פ וש"ה ליתא דטכ"ע אינו אסור בהו ורק לאפיי דס"ל דטעם פעיקר הוא בכל אסורין מה"ת שפיר פריף מה לכה"כ דאיפא למימר חמץ בפסח ושור הנסקל יוכיח וְלא מצי למילף הוא גופיה פמבואר נאפילו לפי מאי שכתבו התוס' שם במס' חולין דף ק"ח ד"ה מבב"ת דאפיי חזר ביה לבסוף ויליף נמי ממשרת או מגע"מ א"ל דמדבר זה דטעם פעיקר הנה מה"ת בשאר אסורין לא הדר ביה ורק הלימוד הוא מזה דמשרת וגע"מ וס"ל דלא הוי שני פתובים וחד אתי להיתר מצטרף

לאיסור ואיך חידוש הוא כמו שכתב שם רש"י ו"ל דף צ"ח ושפיר מקשה אב"י לשיטתו אבל לרבא לא קשה זה.

וכ"ז הוא רק לפי שיטת רש"י ו"ל ורבינו דרק בב"ח אסור מה"ת לכ"ע ובשאר איסורין אינו אסור אלא מדרבנן אבל לפי שיטת התוס' שם דף צ"ח דכ"ע ס"ל דטכ"ע אף בשאר איסורים הנה מה"ת ורק רבא דרף דייחוי מדקה זה דרף בישול אסרה תורה וא"כ ליתא תירוץ זה.

וע"כ נ"ל לתרץ פן דהנה בפסחים לקמן דף ל"ב אמרינן א"ל לא אמרו פרוטה אלא לענין מעילה בלבד ופירש רש"י ו"ל דנהנה מן הקדש גבוה דהתם לא פתיב ביה אכילה אלמא דהקדש דלא פתיב ביה אכילה ועיקר הלימוד דבאזנה הוא ילפינו חטא חטא מתרומה להכי אינו חייב בכזית אלא בפרוטה ואע"ג דבשאר איסורים דלא פתיב ביה אכילה כמו כה"כ ובב"ח ומ"מ אינו לוקה אלא בכזית וכמו שכתב רבינו לקמן בה' מ"ע פ"י ה"ז דגם בכה"כ בעי פזית לחיוב מלקות וכן בב"ת מ"מ ה"תם ניחא דקיי"ל כל שיעורי אכילה בכזית מהלמ"מ פדאיתא במס' יומא דף פ' ובמס' סנפא דף ו' סמכינן ליה אקרא דכל שיעורים פזיתים ושה לנו דבר שכתב ביה אכילה מפורש או לא פתיב ביה מלת אכילה מ"מ איסור אכילה לענין מלקות בכזית ורק גבי תרומה פליג אבא שאול במס' פסחים דף ל"ב שם וס"ל דחייב בפרוטה משום דכתיב ונתן ונתנה בפרוטה ומשום דכתיב ונתן בטר ישלם כמו שכתבו התוס' שם ד"ה ונתן וא"כ גבי הקדש דכתיב בויקרא פ"ה נפש כו' תמעול כו' מן ההקדש ישלם ונתן אותו וכמו דכתיב גבי תרומה ורק גבי תרומה פליגי רבנן על אבא שאול משום דכתיב בהדיא אכילה ואכילה בכזית וגלי התורה הכא בהדיא דהנה בכזית והקרא דונתן אתי על דבר שראוי להיות קודש אבל גבי הקדש דמלת אכילה לא פתיב ורק קרא דונתן כ"ע סברי דהנה בפרוטה דהקרא מגלי בהדיא דהוי בפרוטה אבל אי הנה פתיב ביה אכילה הנה נמי הקדש לדין כמו תרומה דאינו חייב אלא בכזית: ועתה יתבאר שפיר לעולם גבי בב"ח וכה"כ מודה רבא דמדלא פתיב אכילה בגופה אתי לנו לגלות דחייבין אף שלא כד"ה דלא אתי לענין אחר לגלות אבל הכא גבי הקדש אמרינן דילפינו חטא מתרומה ולחייב דוקא מג"ש זו דרף הנאתו כמו בתרומה והא דלא פתיב אכילה בגופה אתי לגלות לנו דחייבין על פרוטה מקרא דונתן וישלם ולא על פזית אבל אי הוי פתיב בגופה אכילה הנה כמו תרומה דחייב רק בכזית אבל דרף הנאתו שפיר בעינן ומתורץ קושית המהרש"א דבב"ח וכה"כ מודה רבא וכמו דפסקינן בתרנונייהו פרבא פמבואר: ולפ"ז ניחא נמי דלפי תירוץ המהרש"א דבין בב"ח ובין בכה"כ פליג רבא וס"ל בתרנונייהו דאינו חייב אלא כד"ה וכן לפי מאי שתוצו דקושית הגמרא הוא רק לאב"י לשיטתו תקשה שפיר הא לפי לישנא קמא שם דף כ"ה ע"ב ס"ל לאב"י נמי דלא אפשר ומכונן אסור לכ"ע וא"כ גם לדידה תקשה מריב"ז שישב בצלו של היכל דהו"ל לא אפשר ומכונן וצריף לומר ע"כ דשאני היכל דלתוכו עשוי ושרי משום דהוי שלא כד"ה ותקשה גם לאב"י מבב"ח פקושית המהרש"א ו"ל אליבא דרבא ולאב"י ליתא התירוצים ולפ"ד ניחא דשני לנו מעילה מבב"ח וכה"כ דהכא אתי על ש"פ ולא על שלא כד"ה פמבואר: והנה השעה"מ מתרץ פן דרבינו יליף באמת לקמן בפ"א מה' מעילה ה"ג אזהרה על מעילה מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך ולא מג"ש מתרומ' וא"כ מיקרי פתיב ביה אכילה בגופה ולא לקי אלא כד"ה ולהכי אמר שאני היכל דלתוכו

עשוי היינו משום דכתיב במעילה קרא דאכילה ע"כ: והנה מקרא זה ידעינו בין על קדשי מזבח ובין על קדשי בדה"ב כמו שמבאר שם המשל"מ בפ"א מה' מעילה דילפינו מקרא דונדרף כו' עי"ש: ועפ"ז ניקח במס' חולין דף ק"כ ע"ב והא דתניא כו' וההקדש כולהו משקין היוצאין מהן פחות מנלן וכ"ת כו' תינח היכא דאיסור בא מאליו היכא דלא בא מאליו מנלן ופירש רש"י ז"ל אבל גבי ההקדש לא אתי מנייהו והקשו התוס' ד"ה היכא כו' וא"ת ביה מיבעיא ליה אי בהקדש הא לא פתיב ביה אכילה כו' ולפ"ד רבינו ניקח שפיר דילפינו על איסור מעילה בהקדש מקרא דלא תוכל לאכול כו' דכתיב ביה אכילה בגופיה ולקי דוקא פדרף הנאתו שפיר מקשה על משקה היוצא מהן אף דמייירי בקדשי בדה"ב דעל הכל אינו חייב אלא כדר"ה פמבואר.

ומ"מ בזה מודה רבינו דאינו חייב אלא בפרוטה אע"ג דכתיב אכילה בגופיה כמו שמבאר שם המשל"מ בפ"א מה' מעילה דהקרא זה של לא תוכל אתי על אזהרה על פרוטה דילפינו מקרא אחר דכי תמעול מעל כו' דכתיב ישלם ונתן וע"ז קאי הלאו דלא תוכל הכל כמו שמבאר שם המשל"מ אבל לענין שלא כד"ה פינו דכתיב ביה אכילה אמרינו דאינו חייב אלא פדרף הנאתו דלית לנו לימוד אחר לחיוב על שלא כד"ה כמו על פרוטה דילפינו מוישלים פמבואר: וניחא נמי דעת הר"ף ז"ל דהביא בפסחים זה דהכל מוידם בכה"כ שלוקין עליהן אף שלא כד"ה אבל לענין בב"ת אינו מביא דהוא סובר פרכא דבזה דלא פתיב אכילה בגופיה לוקין עליהן אף שלא כד"ה אבל ממה דילפינו ממדי דכתיב ביה אכילה כמו מעילה ובב"ח חייב נמי אף שלא כד"ה ודלא פאפיי נאי תקשה מהפרייטא דאיב"י נתרץ כמו שבארנו לעיל ואף לפי מה שכתב המשל"מ ה"כ דאי ילפינו מהג' לא תבשל על אכילה והנאה נמי לקי אף שלא פדרף הנאתו דמיקרי לא פתיב ביה אכילה בגופיה מ"מ דברי הר"ף ז"ל ניקח שפיר שהוא לא הביא כלל הלימוד על אכילת והנאת בב"ח מהג' לא תבשל וא"כ א"ל דיליף באמת על איסור אכילה והנאה בבע"ח מקראי דאיסי או מלא תאכלו כל גבלה ושאר לימודים דכתיב בהו אכילה ולהכי השמיט גבי בב"ח פמבואר: אף לפ"ז נדחה מה שתמצית את דברי הטור שהשמיט הא דבב"ח משום דס"ל פרכא דהא הטור ז"ל יליף בסי' פ"ז ביו"ד דבב"ת אסור באכילה ובהנאה מהג' לא תבשל דכתיב וא"כ מיקרי דלא פתיב ביה אכילה בגופיה ולמה לא הביא זה לגבי בב"ח וכן בכה"כ דלא מציינו חולק בזה ואף שבחזו"ן לארץ איסור כה"כ הוא דרבנן מ"מ בא"י הוא אסור מה"ת ואינו מותר שלא כד"ה רק לחולה שיש בו סכנה וה"ל לבאר כמו שמבאר בסי' רצ"ו דין דכלאי הפךם בא"י וצ"ע ולקמן בפ"ט מה' מ"א נבאר בזה בס"ד עי"ש: במשנה למלך ה"ח בד"ה אבל כו' וראיתי להתוס' בקידושין דף נ"ו ע"ב על הא דאמר שם המקדש בערלה כו' שהקשו אמאי אינה מקודשת הא שרי שלא כד"ה כו'.

נדבריהם תמוהין דבפ' כ"ש אמרינו רק דליכא מלקות שלא כד"ה אבל איסורא איכא כו' ואם פנונתו לומר דשרי מה"ת וכיון דאסור רק מדרבנן חוששין לקידושין גם בזה אינו דהא קיי"ל המקדש אפילו באיסור דרבנן אין חוששין לקידושין וכמו שפוסק רבינו בפ"ה מה' אישות כו' ס"ד שדברי התוס' תמוהין עכ"ל: ולענ"ד דברי התוס' נכונים דנהי דזה נדאי מוידם התוס' דאיסור דרבנן יש אף בשלא כד"ה ואף דקיי"ל דבאיסור דרבנן נמי אין חוששין לקידושין מ"מ מקשים שפיר דלא מ"ל דכל עיקר הא דאינה מקודשת

באיסורי הנאה הוא רק מדרבנן אבל מה"ת הנה קידושין א"כ תקשה מהא דאיתא במס' סנהדרין דף פ"ח ע"א דברי ריבות זו עגלה ערופה בפלוגתא דר"א ורע"ק כו' ופירש רש"י ו"ל אם הביא עגלה ערופה למר הנה עגלה ערופה ואי קידש בה אשה אינה מקודשת ולמר לא הנה ע"ע ואי קידש מקודשת דלא הנה איסורי הנאה כו' עכ"ל נמצא דאיתי הקרא דדברי ריבות על עגלה ערופה דהנה, ודונו פרת משום דאי קידש אשה אינה מקודשת מטעם דהנה איסורי הנאה נמצא מוכרח מזה דבאיסורי הנאה מה"ת אינה מקודשת ותקשה א"כ מ"ט באיסורי הנאה מה"ת אינה מקודשת והא שרי מה"ת ליהנות שלא כד"ה דאינו אסור אלא מדרבנן וא"כ מ"ט לא הנה קידושין מה"ת ותמצו ד"ל מ"מ שפיר דמה"ת אינה מקודשת כגון שלא שנה פרוטה א"נ משום שהאשה סברה כו' והנה קידושי טעות כו'.

ועפ"ז ניחא נמי הא דהקשו המפרשים על תירוץ הראשון שבתוס' משום דלא הנה שנה פרוטה הא קאמר שמואל לעיל דף י"ב קידשה בתמרי כו' חיישינן שמא שנה פרוטה במדי ונהו קידושי ספק וא"כ גם הכא להוי מטעם זה קידושי ספק דילמא הנה ש"פ במדי ולפי משמעות המשנה משמע דאינה מקודשת כלל ולפ"ז ניחא דבאמת לפי דין המשנה ניחא שפיר דלא הנה קידושין כלל משום איסורי דרבנן דאסור בכ"ד אף שלא כד"ה ואף בלא התירוץ דאינה ש"פ ורק התוס' רוצים לישב גם את הקרא של הדברי ריבות דמה"ת אינה מקודשת ואמרין דהתוס' ו"ל ס"ל הכא כמו שכתב הרא"ש ו"ל בשם הר"י שם במסכת קידושין דף י"ב דהא דאמר שמואל חוששין לקידושין הוא רק חומרא מדרבנן דמה"ת אין להקדש אלא מקומו ושעתו ורק חוששין שמא יבוא אחד ממדי ויטעה דבש"פ א"מ וכן הביא הב"ש בס"ל ל"א באה"ע וא"כ שפיר ניחא תירוץ התוס' דלא הנה ש"פ וא"כ מה"ת אינה מקודשת וניחא שפיר הא דפליגי בעגלה ערופה ולמר מה"ת אינה מקודשת כמבואר: אף זה צריך לבאר היאך הדין בעגלה ערופה אם אסורה רק פדרו הנאתו או אפילו שלא כד"ה: והנה ראיתי להגאון רע"ק איגר בחיו"ד סי' שמ"ט שהביא בשם ספר גינת נרדים דמת אסור אף שלא כד"ה והלא מת דאסור שלא כד"ה הוא ע"כ משום דכל אסור הנאה דמתגמרינן בג"ש שם שם מעגלה ערופה ואמרין דדמי לע"ע ואף בע"ע אסור שלא כד"ה דילפינן האיסור משם תהיה קבורתה והא דלא קאמר אפיי שם הפל מודים בעגלה ערופה בפסחים דף כ"ד הוא משום דלא לקי אי נהנה מעגלה ערופה דלא הוי לאו מפני שרק לאו הבא מפלל עשה והראיה דרבינו ו"ל לא קחשיב לה במנין הלוקין לקמן בפ"ט מה' סנהדרין ואף דלא קחשיב שם שום אסור הנאה דס"ל דלא לקי על שום אסור הנאה כמו שכתב הכא המשל"מ מ"מ פ"נן שפוסק רבינו בפ"י מה' רוצח ה"ו דנאסרה משירדה לנחל איתן ואי שחטה אח"כ נאסרה ה"ל למחשב דהאוכל כו' כמו שכתב הכא בפ"ט מהל' סנהדרין במנין המצות מ' ע"ט דהאוכל מבשר חיה שנגמר דינה אע"פ שנשחטה לוקה אלא ודאי דלא הוי הלאו בה ורק איכא בזה לאו הבא מפלל עשה ולהכי לא קחשיב דהאוכל מעגלה ערופה אחר ירידתה אע"פ שנשחטה דלא לקי ואפיי לא קחשיב שם רק מה דלקי וכמו דכתבו התוס' שם ד"ה הפל מודים דלהכי לא קאמר הפל מודים בחולין בעזרה או בבב"ח משום דאין מזהמ"ד ולא לקי אלמא פ"נ דליכא ביה מלקות לא קחשיב ה"נ לא קחשיב עגלה ערופה דאינו לוקה אבל האיסור יש אפילו שלא כד"ה: אמנם נ"ל דזה לאו לכ"ע דלמ"ד גבי עגלה ערופה במסכת

פְּרִיטוֹת דָּף נ"ד דְּמִשְׁתַּרְד לַנְּחַל אֵיתָן נְאֻסְרָה אֶפְיָלוּ אִם שְׁחֻטָּה שְׁפִיר אֶמְרִינָן מְדֻלָּא פְּתָבָה רַחֲמָנָא בְּיָה לְשׁוֹן אֲכִילָה כְּמוֹ שְׁפְתָבָה גְּבִי שׁוֹר הַנְּסָקֵל לֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ דְאֶפְיָלוּ שְׁחֻטוּ נְמִי אֶסּוֹר שִׁמ"נ דְאֶסּוֹר בָּהּ אֶפְיָלוּ שְׁלֹא כד"ה פִּינָן דְלֹא פְּתִיב בְּיָה אֲכִילָה בְּגוּפִיָּה אָבֵל לְמַ"ד דְאֶחָר עֲרוּפָה נְאֻסֵר א"כ הוּי גְּבִילָה וְאֶסְרָה בְּאֲכִילָה מְטַעַם גְּבִילָה וְלִהְיֵי לֹא פְּתָבָה רַחֲמָנָא אֶסּוֹר אֲכִילָה דְבִלֹא"ה נְאֻסְרָה וּל"א דְלִהְיֵי לֹא פְּתָבָה אֲכִילָה לְלַמֵּד דְאֶסּוֹר אֶפְיָלוּ שְׁלֹא כד"ה אֵלֵא דְלֹא צְרִיכָא וְהַנְּאָה נְאֻסְרָה מְשׁוּם שֶׁם תְּהִיָּה קְבוּרָתָהּ אָבֵל וְדֹאֵי אֶסּוֹר הַנְּאָה שְׂבָה א"ל כְּשֶׁאָר אֶסּוֹרֵי הַנְּאָה דְבָעֵי דְנֻקָּא כד"ה וּא"כ א"ל דְהַתּוֹס' בְּמַסְכַּת קִידּוּשֵׁין מְקַשִּׁים לְהֵאֵי מ"ד דְהוּא ס"ל דְאֵינָה אֶסּוֹרָה עֲגָלָה עֲרוּפָה אֵלֵא כד"ה א"כ תְּקַשָּׁה הֵיאָה מְפָרֵשׁ לָהּ הַקְּרָא בְּדַבְרֵי רִיבּוֹת כְּמִבְּנֹאֵר וְעֵינָן לְקַמָּן בְּה' אָבֵל מַה שְׁנִבְבָּאֵר: וְעוֹד נ"ל לִישָׁב פְּשׁוּט קְנוּשֵׁיַת הַמְּשַׁל"מ עַל דְבָרֵי הַתּוֹס' כֵּן דְהֵנָּה שֶׁם בְּמִשְׁנֵה קְחָשִׁיב כה"כ וּבב"ח בֵּין הָאֶסּוֹרֵי הַנְּאָה וּמִשְׁמַע דְכּוֹלְהוּ שְׁוִין וּא"כ דְבִשְׂאָר אֶסּוֹרֵי הַנְּאָה דְחֻזֵי לִקְהוֹת שְׁלֹא כד"ה אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת רַק מְדַרְבְּנָן וּבְהִנְי תְּרַמֵּי בְכַה"כ וּבב"ח וְדֹאֵי מַה"ת אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת א"כ לֹא הוּי שְׁוִין וְהַמְּשַׁנָּה נְקֻטָּה לָהּ בְּחֻד גְּוּוֹנָא אֵלֵא וְדֹאֵי דְבְּכָל אֶסּוֹרֵי הַנְּאָה אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת מַה"ת כְּתִירוּץ הַתּוֹס': וְהֵנָּה הַגָּאוֹן בְּעַל פ"י פְּתַב שֶׁם בְּמִשְׁנֵה דְקִידּוּשֵׁין לְתַרְץ קְנוּשֵׁיַת הַתּוֹס' שְׁמַקְשִׁים מ"ט לֹא קְחָשִׁיב פִּיגוּל וְנוֹתֵר וְכַתֵּב הַב"י דְבָזָה נִחָא דְלֹא קְחָשִׁיב פִּיגוּל וְנוֹתֵר דְמִלְתָּא דְפְּשִׁיטָא הוּא זֶה דְאֶסּוֹר שְׁלֹא כד"ה דְכַתִּיב בְּאֵשׁ תִּשְׂרַף וְאֵתִי הַתּוֹנָא לְאֶשְׁמוּעֵינָן דֹּאֵע"ג דש"פ שְׁלֹא כד"ה אֶפ"ה אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת וְלִהְיֵי לֹא קְחָשִׁיב פִּיגוּל וְנוֹתֵר וְאָר דְמִלְשׁוֹן הַתּוֹס' בְּפָרֶק כָּל שְׁעָה דָּף כ"ד מְשַׁמַּע דְחֻמֵּץ בְּפֶסַח נְמִי שְׂרִי שְׁלֹא כד"ה ע"כ צ"ל דְהֵתֵם מִיְיָרֵי ע"כ לְאֶחָר הַפֶּסַח דְלֹא שְׁיִיף בּוֹ יִרְאָה עכ"ל: וְהֵנָּה שְׁבִלְכַד שְׁבַעֲיָקָר דִּין זֶה אֵי פִיגוּל וְנוֹתֵר אֶסּוֹר שְׁלֹא כד"ה יֵשׁ לְעֵינָן בְּזָה דְהָא אֶבְיֵי לֹא קְאָמֵר הַפֶּל מוֹדִים בְּזָה בְּפֶסַחִים שֶׁם עוֹד תְּמוּהָ הוּא דְהָא קְחֻזֵּינָן דְהַמְּשַׁנָּה קְחָשִׁיב שֶׁם כה"כ וּבב"ח אֲשֶׁר בְּזָה כ"ע מוֹדִים דְלָקִי שְׁלֹא כד"ה וּא"כ פִּינָן דְהַמְּשַׁנָּה אֵתִי לְאֶשְׁמוּעֵינָן זֶה הַחִידוּשׁ לֹא ה"ל לְמִיחָשֵׁב זֶה וְכֵן מַה שְׁמַדִּיקָק עַל הַתּוֹס' בְּפָרֶק כָּל שְׁעָה דְמִיְיָרֵי לְאֶחָר הַפֶּסַח דְלֹא שְׁיִיף בַּל יִרְאָה לֹא צְרִיף לְזֶה דְמַצֵּי מִיְיָרֵי בְּחֻמֵּץ שֶׁל עֶכְו"ם דְאֵינּוּ עוֹבֵר עַל ב"י אוֹ שְׁלוֹ לְאֶחָר שְׁבִיטְלוּ דְלִיתָא מַה"ת בַּל יִרְאָה וּמִתְרָה לִקְהוֹת שְׁלֹא כד"ה וְכֵן צ"ל דְמִיְיָרֵי בְּגוּוֹנָא דְלֹא זָכָה בְּיָה אַח"כ וְלֹא צְרִיף לְאוּקְמֵי אַחַר הַפֶּסַח דְנֻקָּא וְעֵינָן תּוֹס' קִידּוּשֵׁין דָּף נ"ו ד"ה כְּפָרָה וְדוּק: בְּמַשְׁל"מ הִבִּיא דְעַת הַתּוֹס' דְכַתְּבוּ בְּמַס' פְּסָחִים דָּף כ"ו וּבְמַס' ע"ז דָּף י"ב דְעַל תְּקַרְבָּת עֶכְו"ם לּוֹקָה אָר שְׁלֹא כד"ה אֵלֵא שְׂאֲנֵי תְּמָה דְאֵי אֵיתָא דְלוֹקִין ע"ז שְׁלֹא כד"ה א"כ אֶמְאֵי לֹא קְאָמֵר אֶבְיֵי בְּפֶסַחִים שֶׁם ה"מ בְּתַקְרוּבָת עֶכְו"ם וְהַתּוֹס' מְקַשִּׁים שֶׁם מְשַׁאֲרֵי דְבָרִים וְלֹא יְדַעְתִּי אֶמְאֵי לֹא הִקְשׁוּ מַת"ע עכ"ל: וְנ"ל לִישָׁב כֵּן דְהֵנָּה הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ וְשֶׁה"מ עֲמָדוּ ע"ז שֶׁם שְׂאוּמֵר אֶבְיֵי הַפֶּל מוֹדִים בְּכֻלָּי הַכָּרֵם שְׁלוֹקִין עֲלֵיהֶן אָר שְׁלַכְד"ה וְעֲמָדוּ ע"ז לְמִי הוּא הַפֶּל מוֹדִים וְהֵיאָה מְצִינּוּ פְּלוּגְתָא בְּזָה שְׂאוּמֵר ה"מ.

וְנ"ל לִישָׁב כֵּן דְהֵנָּה הָא בְּאַרְנוֹ לְעֵיל דְבָרֵי הַפְּהַרְש"ל וְהַרִיב"ל ז"ל שְׁחִידְשׁוּ בְּמַס' שְׁבֻעוֹת דָּף כ"ג ע"ב דר"ש דס"ל כָּל שְׁהוּא לְמַכּוֹת ס"ל נְמִי דְאֶסּוֹר שְׁלֹא כד"ה בְּכָל אֶסּוֹרֵי הַנְּאָה דְלֹא גִרַע מְפָל שְׁהוּא וְזֶהוּ שְׂאוּמֵר אֶבְיֵי ה"מ בְּכַה"כ דְבִשְׂאָר אֶסּוֹרִים פְּלִיגֵי ר"ש וְרַבְּנָן דְלֵר"ש אֶסּוֹר וְלָקִי בְּכָל שְׁהוּא וְלִרְבָּנָן לֹא לָקִי אֵלֵא כְּדָרְךָ הַנְּאֻתָּן אָבֵל בְּכַה"כ הַפֶּל מוֹדִים אָר רַבְּנָן מוֹדִים מְשׁוּם דְלֹא פְּתִיב בְּיָה אֲכִילָה וְאָר דְלַעֲנָן שְׁעִינָן וְדֹאֵי בְּעֵי כּוֹזִית דְנֻקָּא כְּשֶׁאָר אֶסּוֹרִין מ"מ לְעֵנָן שְׁלֹא כד"ה לָקִי וְעַפ"ז נִחָא לִישָׁב קְנוּשֵׁיַת הַפ"י

שְׁהַקְשָׁה בַּתּוֹס' עַל הַתּוֹס' שֶׁם שִׁפְתָבו ד"ה ה"מ וא"ת וְנִימָא ה"מ בַּבב"ח וְהַקְשָׁה הַפְּנִי
יְהוּשֻׁעַ הָאֵיךְ מְצִי לומר דה"מ בַּבב"ח הֵלֵא רִשְׁבֵּי"ס ל"ל מְשׁוּם ר"ש בַּמַּס' תּוֹלִין דְּרַף קט"ו
דַּבב"ח שְׁרֵי בְּהַנְּאָה לְגַמְרֵי דִילִיף קוֹדֶשׁ קוֹדֶשׁ מְנַבְּלָה וּא"כ לֹא מוֹדִים הַפֶּל דְּהָא ר"ש
מִתִּיר בְּהַנְּאָה לְגַמְרֵי וְנִשְׁאָר בְּקוֹשְׁיָא וּלְפ"ז נִיחָא דְּהָא לר"ש לֹא קֵאֵי זֶה הַפֶּל מוֹדִים
דְּהָא הוּא ס"ל דְּבָכָל אִיסוּרִין אִסוּר וְלוֹקָה שְׁלֵא כַּד"ה וְרַק אֵי עַל רַבְּנָן דְּפְלִיגֵי עַל ר"ש
וּא"כ שְׁפִיר מְקַשִּׁים הַתּוֹס' לְרַבְּנָן דְּפְלִיגֵי עַל ר"ש נִימָא הַפֶּל מוֹדִים בַּבב"ח פְּמַבְּנָאָר.

נִמְצָא דְּגַם הֵכָא נִיחָא פִּינּוּן דְּכָל עֵינָר הֶרְבוּתָא אֲתִי אַבְיֵי לְאַשְׁמוּעֵינּוּ דַּבְכָה"כ אַף שְׁאִין
לוֹקִין אֲלֵא בְּכַזִּית מ"מ אִסוּר שְׁלֵא כַּד"ה וּכְמוֹ שְׁפוּסַק רַבִּינוּ לְקַמֵּן בַּפ"י מַה' מ"א
דְּהָאוּכַל כַּזִּית מַכָּה"כ לוֹקָה כו' וּא"כ לֹא מְצִי לְמִימַר דַּה"מ דְּתַקְרוּבַת עַפּו"ם דְּהָא בַּת"ע
וְעַפּו"ם אִסוּר בְּכָל שְׁהוּא פְּמוֹ שִׁפְתָב רַבִּינוּ לְקַמֵּן בַּפ"ז מַה'ל' עַפּו"ם דְּהָאוּכַל מְמַנּוּ פֶּל
שְׁהוּא לוֹקָה וּא"כ בַּת"ע לֹא הִנָּה חִידוּשׁ פֶּלֶל דְּאִסוּר שְׁלֵא כַּד"ה דְּהָא בְּלֹא הַטַּעַם דְּלֹא
פְּתִיב בְּיָה אֲכִילָה אִסוּר שְׁלֵא כַּד"ה מְשׁוּם דְּאִיסוּרוֹ בְּכָל שְׁהוּא בֵּין לְרַבְּנָן וּבֵין לר"ש
פְּמַבְּנָאָר וְכֵן פְּתִיב הַמְשַׁל"מ לְקַמֵּן בַּפ"ה מַה' שְׁבוּעוֹת ס"ה ה"ז עַל ע"ז וְתַקְרוּבַת לְקִי
שְׁלֵא כַּד"ה מְשׁוּם דְּאִסוּר פֶּל שְׁהוּא פְּמוֹ שְׁבַּאֲרָנוּ: אֲמַנְם נ"ל לומר דְּזֶה לִיתָא דְּהָא הַתּוֹס'
בַּמַּס' פְּסָחִים דְּרַף כ"ו וְדַף כ"ח וְכֵן בְּמַסְכַּת ע"ז דְּרַף י"ב דְּחֻקוֹ מ"ט בַּע"ז לוֹקָה שְׁלֵא כַּד"ה
וְהָא כְּתִיב וְאָכְלוּ זִבְחֵי מִתִּים וּמִשְׁמַע דְּזֶה ס"ל לְהַתּוֹס' וְדַאי דְּדַאי הִנָּה מְקַרִי פְּתִיב אֲכִילָה
בְּגוּפִיהָ בְּעִי כַּד"ה דְּוִקָא וְלֹא נְחִיב שְׁלֵא כַּד"ה מְשׁוּם חִיּוּב דְּקִי"ל דְּמַחְזִיב בְּכָל שְׁהוּא
בְּזֶה וְכֵן רַבִּינוּ פּוֹסַק בְּפִירוּשׁ דַּת"ע לוֹקָה בְּכָל שְׁהוּא וְכֵן פּוֹסַק בַּפ"א מַה'ל' מ"א דְּהַשׁוּתָה
זִין נְסֻף חִיּוּב בְּכָל שְׁהוּא וּמ"מ פּוֹסַק בַּפ"ד שֶׁם דָּאִם עֵינָר דְּבָר מַר לְתוּף זִין נְסֻף ה"ז
פְּטוּר חוּץ מַכָּה"כ וּבַב"ת אֲלֵמָא דַּס"ל לְרַבִּינוּ דְּגַם זִין נְסֻף דְּחִיּוּב בְּכָל שְׁהוּא מ"מ בְּעִי
פְּדַרְדַּף הַנְּאָתוֹ דְּוִקָא וְלֹא תִלְיָא בְּזֶה פְּדַבְרֵי הַמְרַש"ל וְהַרִיב"ל ז"ל: וְע"כ נ"ל לִישֵׁב פֶּן
דְּהַנָּה הַרִיטְב"א ז"ל בְּחִידוּשֵׁיו לְמַס' מַכּוֹת דְּרַף י"ז דַּר"ש אוֹמַר פֶּל שְׁהוּא לְמַכּוֹת וְלֹא
אֲמַרו פְּזִית אֲלֵא לְעַנְיָן קַרְבָּן פִּירְשׁוּ בַּהּ דְּגַמְרָא גְּמִירֵי לִיָּה וְרַבִּינוּ מְאִיר פִּירְשׁ וְנָתַן טַעַם
דְּלְמַלְקוֹת פִּינּוּן דְּאָכַל בְּמִזִּיד אַחְשָׁבִיהָ לְחוֹמְרָא אִיסוּר לְהַתְחִיב בְּכָל שְׁהוּא אֲבָל קַרְבָּן שְׁהוּא
עַל אֲכִילַת שׁוֹגֵג בְּעִי פְּזִית לְחַשְׁבּוֹת עַכ"ל: וּא"כ א"ל לְפִי טַעַמוֹ הֶרְאִישׁוֹן שֶׁל הַרִיטְב"א
דְּגַמְרָא גְּמִירֵי דְּלְעַנְיָן קַרְבָּן בְּעִי פְּזִית וּלְעַנְיָן מְלַקוֹת סְגִי בַּכ"ש וְדַאי לֹא ס"ל דְּבַרִי
הַמְהַרְש"ל וְהַרִיב"ל ז"ל דְּוִדַאי שְׁלֵא כַּד"ה לֹא מְקַרִי אֲכִילָה וְע"ז לֹא גָמַר לִיָּה וְרַק לְפִי
טַעַם שֶׁל הַרְמ"ה ז"ל נִיחָא דְּדַאי אֲכַל שְׁלֵא כַּד"ה בְּמִזִּיד אַחְשָׁבִיהָ פְּמוֹ אִם אֲכַל פֶּל שְׁהוּא
לר"ש דְּמְשׁוּם הַחְשִׁיבוֹת מְקַרִי אֲכִילָה ה"נ מְשׁוּם הַחְשִׁיבוֹת לוֹ אַף אִם הוּא שְׁלֵא כַּד"ה
פְּגוֹן שְׁעֵינָר דְּבָר מַר וְאֲכַל חִיּוּב וּכְמוֹ שְׁאֲכַל חֲצִי שְׁיַעוּר אֲשֶׁר קִי"ל דַּח"ש אִסוּר מַה"ת
וּמ"מ ס"ל אֲלֵיבָא דַּר"ש דְּדַאי אֲכַל בְּמִזִּיד אַחְשָׁבִיהָ וְחִיּוּב מְלַקוֹת וְה"נ שְׁלֵא כַּד"ה דְּלְדִידֵן
אִיתָא גְּבִיָּה רַק אִיסוּר וּלר"ש אֵי אֲכַל שְׁלֵא כַּד"ה בְּמִזִּיד אַחְשָׁבִיהָ וְחִיּוּב מְלַקוֹת אֲבָל אֵי
אֲכַל בְּשׁוֹגֵג חֵלֶב אוֹ דָּם שְׁלֵא כַּד"ה אַף לר"ש פְּטוּר מִן הַקַּרְבָּן פְּמוֹ דְּאִינוּ חִיּוּב קַרְבָּן עַל
פְּחוֹת מְפִזִּית אַף לר"ש וְכ"ז הוּא רַק לר"ש בְּכָל הָאִיסוּרִין דַּס"ל דְּאֲכִילַת מִזִּיד אַחְשָׁבִיהָ
לְאֲכִילָה וְאַף עַל פֶּל שְׁהוּא חִיּוּב מְלַקוֹת וְה"נ שְׁלֵא כַּד"ה אֲבָל לְעַנְיָן תַּקְרוּבַת עַפּו"ם וְזִין
נְסֻף דַּס"ל לְרַבְּנָן נְמִי דְּחִיּוּב בְּכָל שְׁהוּא מַגְזָה"כ מְקַרָא דְּלֹא יִדְבַק בְּדָה חִיּוּב מְלַקוֹת אַף
בְּכָל שְׁהוּא מַגְזָה"כ רַק אֲבָל שְׁלֵא כַּד"ה לֹא דְלַרְבָּנָן לִית לָנוּ הַטַּעַם שֶׁל הַחְשִׁיבוֹת לומר
אַחְשָׁבִיהָ פְּמוֹ לר"ש בַּכ"ש וְלִיתָא בְּזֶה אִיסוּר שְׁלֵא כַּד"ה פְּמַבְּנָאָר: וְנִיחָא נְמִי בְּזֶה קוֹשְׁיָת

המהרש"א ו"ל על המהרש"ל שם במס' שבועות דף כ"ג דמקשה מר' יוחנן דס"ל דתצי
שיעור אסור מה"ת ומ"מ שלא כד"ה אינו אסור ולפ"ז ניחא דרק לר"ש זה קאמרינן
דכל שהוא תיב לדידיה הוא מטעם אחשביה אבל לר' יוחנן דס"ל דאסור תצי שיעור
הוא מטעם דתזי לאצטרופי או מקרא דכל חלב וא"כ בשלא כד"ה ליתא האיסור פמבנאר:
וע"כ נ"ל לישב דברי התוס' פן עפ"י מאי שפתבו במס' ב"ק דף ע"ב ע"ב דאיסור הנאה
בת"ע הוא רק מדרבנן ורק איסור אכילה הוא אסור מה"ת עי"ש וא"כ א"ל דהתוס' פתבו
לקמן על הנאת עכו"ם עצמה לישב בצלה אסור מה"ת אבל איסור הנאה בת"ע אינו
אסור אלא מדרבנן וא"כ ניחא שפיר דאב"י דאמר שם ה"מ קאי בין על אכילה ובין על
הנאה כמו שפתבו התוס' לתרץ בזה דגבי בב"ח אין מזמה"ד להכי לא קחשיב אף דזהו
רק על הנאה וא"כ ניחא שפיר דלא קאמר ה"מ בת"ע דהא על הנאה לא מצי קאי דהא
הנאה אינו אסור רק מדרבנן ולומר ה"מ בעכו"ם עצמה לא שייך באכילה ורק בהנאה
ואב"י רוצה לומר בתרנוניהו ולהכי לא אמר רק על כה"כ דאסור הוא בתרנוניהו ולקי
ע"ז בין על אכילה ובין על הנאה פמבנאר ועיין לקמן בה"מ מה שנבאר בס"ד: במשנה
למלך נסתפקתי באוכל אכילה גסה כו' ועיין לקמן בפ"י מה' תרומות ה"ו מה שבארנו
בזה: עוד שם נדע כו' אף קשה לי לדעת רבינו דס"ל בכל איסורי הנאה אין לוקין על
הנאה אף שהיה פדרפה וכן בב"ת וכה"כ ליכא מלקות על הנאה א"כ מאי דקאמר אב"י
ה"מ בכה"כ ע"כ הפנונה על האוכל כה"כ דוקא וא"כ לא ידעתי אמאי לא קאמר ה"מ
בבב"ח כו' והדבר צריך תלמוד עכ"ל: והנה הגאון המגיה פתב הכא ואם לחשף לומר
דס"ל להרמב"ם ו"ל דלא המ"ל בב"ח משום דאיכא תנא דיליף איסור אכילתו מקרא
דלא תאכלנו ולדידיה אינו לוקה אלא כד"ה וכינן דתליא זה בפלוגתא לא המ"ל ה"מ כו'
א"ל דמאיסי ב"י נשמע לרבי כו' פי היכא דאיב"י דיליף איסור מג"ש דנבילה אע"ג
דכתיב ביה אכילה בהדיא ס"ל לאב"י פיו דכתיב זה רק בנבילה אבל בב"ת דיליף מג"ש
מקרי לא כתיב בהדיא ולוקה אף שלא כד"ה ה"נ לרבי ותדע שפן הוא דאי איתא דלרבי
לא לקי אלא דרוך אכילתו א"כ מאי פריך ר"י לר"ל בפ' כל הבשר וכי פעורה זו ששנה
רבי הלא טפי עדיף ילפותא דר"ל מקרא דבשל מבושל דנימא דלקי אף שלא כד"ה פיו
דכנייל ליה בהדי פסח והתם לא שייך לומר דהאוכל את הפסח מבושל שלא כד"ה דלא
לקי דהא כתיב פי אם צלי אש אלא ע"כ דגם לרב דיליף מלא תאכלנה לקי אף שלא
כד"ה כו' עכ"ל: והנה הכו"פ בסי' פ"ז חולק ע"ז וכתב דאף דמאן דיליף מלא תאכלנה
או מלא תאכל כל תועבה לא לקי אלא כד"ה וכן פתב הטורי אבן סוף מגילה באבני
מלואים דלאב"י דיליף מג"ש לקי שלא כד"ה אבל לר' יוחנן דנפ"ל מקרא דלא תאכלנה
אינו לוקה אלא כד"ה דמקרי אכילה בגופיה ולפ"ד ניחא שפיר קושית המשל"מ על
רבינו דלא מ"ל ה"מ בב"ת דהא הני ס"ל דאינו לוקה אלא כד"ה ומה שהביא המגיה
ראיה מזה שא"ל פעורה זו ששנה רבי וא"א דמל"ת אינו לוקה אלא כד"ה והילפותא
מבשל כו' דילפינן משם אף שלא כד"ה דהתם כתיב כ"א צלי אש לא הבנתי דבריו דלא
מיבעיא א"נ דס"ל דהאוכל בכל איסורים שלא כד"ה איכא בזה איסור תורה ורק מלקות
ליתא כמו שהביא המשל"מ הכא ודאי ליתא דבריו דגם אי ילפינן מקרא דכי אם צלי אש
לא לקי ודאי דלא הנה רק עשה כמו אם אכל חי דקיי"ל במס' פסחים דף מ"א דלא הנה
רק לאו הכא מפלל עשה וא"כ שנה לנו אי ילפינן מפסח או ממלת אכילה דבין כף וכף

אסור מה"ת שלא כד"ה וְלֹא לְקִי אֶלָּא אֶפְיָלוּ לְפִי שֵׁיטַת הַסּוּבְרִים דְּבִשְׂאָר אִיסוּרִים שְׁלֵא כד"ה אִינוּ אִסוּר אֶלָּא מְדַרְבְּנָן נְמִי לִיתָא פְּלִל דְּוֹדַי גַּם בְּפִסַּח אִי אַכְל מְבֻשְׁל שְׁלֵא כד"ה אִינוּ חֲזִיב מִשׁוּם דְּכִי אִם צְלִי אֲשֵׁי דְהָא פְּתִיב אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבְשֵׁל כּו' כ"א צְלִי אֲשֵׁי וְהכ"א צְלִי אֲשֵׁי נְמִי קֵאִי עַל תְּחִילַת הַקְּרָא דְאֵל תֹּאכְלוּ וּכְתִיב אֲכִילָה בְּיָה וְאִינוּ חֲזִיב רַק כד"ה וְה"נ עַל כ"א צְלִי אֲשֵׁי א"ח רַק דְּרַף הִנְאָתוּ וְאִי אַכְל חֵי חֲזִיב דְּהוּי דְּרַף הִנְאָתוּ דְחֲזִי לְאִנְמָצָא פְּמִבְנָאָר בְּכ"ד וְעַל הַקְּרָא דְכ"א צְלִי אֲשֵׁי עֵבֶר אַבְל אִי אַכְל נָא וּמְבֻשְׁל שְׁלֵא כד"ה דְּמִי לְאוּכַל חֲזִי שְׁיַעוּר דְלֵא הוּי אֲכִילָה וְאִינוּ אִסוּר מְזַה דְכ"א צְלִי אֲשֵׁי פְּמִבְנָאָר: וְעפ"ז נ"ל לִישָׁב אֶת הַקְּוִשְׂיָא שְׁהַקְּשָׁה הַר"מ ז"ל בַּפ' מְשַׁפְּטִים דְל"ל לְמִילָף מַג' לֹא תִבְשֵׁל לְאִסוּר בְּב"ת אֲכִילָה וְהִנְאָה ת"ל מְקָרָא דְלֵא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה וּמְתַרְץ דְזֵה הוּי לְאוּ שְׁבִכְלָלוּת וְאִין לּוֹקִין עֲלֵיו וְלָכֵן יְלִיף מַג' לֹא תִבְשֵׁל לְעַנְנֵן מְלָקוֹת וְאִפְתִּי תִקְשָׁה לְאַבְיֵי דְיְלִיף עַל הִנְאָה מַק"ו וְא"כ לֹא לְקִי עַל הִנְאָה כְּמוֹ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס' בְּמַס' פְּסָחִים ע"א דְאִין מִזְמַה"ד וְא"כ מ"ט הוּא יְלִיף מַק"ו וְלֹא מְלֵא תֹאכַל כ"ת וְתַרְצָתִי כֵּן דֹּא"ל דְּאִיסִי ב"י ס"ל כַּר' מְאִיר דְיְלִיף בְּמַס' ע"ז דְּרַף ס"ו ע"א מְקָרָא דְל"ת כ"ח עַל אִיסוּרִין שְׁמַצְטָרְפִין זַע"ז וּמְזַה לֹא גִדַע עַל אִיסוּר חֲדָשׁ וְרַק מְאִיסוּרִין הַמְּפֻרְשִׁין כְּבָר בְּאֵל לְמַד שְׁמַצְטָרְפִין וְלֹא נוֹכַל לְמִילָף עַל בְּב"ת דְּאִסוּר בְּהִנְאָה אִיסוּר מְחֲדָשׁ.

וְעפ"ז יֵשׁ נְמִי לִישָׁב קוֹשְׂיַת הַשְּׁעָה"מ שְׁהַקְּשָׁה לְעִיל רִישׁ ה' יִסוּה"ת עַל דַּעַת הַמְּהַרְשֵׁ"ל וְהַחֲב"ל דְּס"ל דְּלַר"ש דְּכָל שְׁהוּא לְמַלְקוֹת אִסוּר אַף שְׁלֵא כד"ה וְא"כ מְאִי מְקִשָׁה הַגְּמָרָא בְּפִסָּחִים דְּרַף כ"ה מַה לְכַה"כ כּו' דְלָמָּא ס"ל לְאִיב"י כַּר"ש דְּכָל אִיסוּרִין בְּכ"ש וְא"כ אִסוּר שְׁלֵא כד"ה נְמִי: וְלפ"ז נִיחָא פִּינּוּ דְאִמְרִינּוּ ע"כ דְּאִיסִי ב"י ס"ל דְל"ת כ"ת אֶתִּי לּוֹמֵר דְּאִיסוּרִין מְצַטְרְפִין זַע"ז ע"כ ס"ל דְּבַעֲזִי שְׁיַעוּר וְלֹא אִמְרִינּוּ כַּר"ש דְּכָל שְׁהוּא לְמַלְקוֹת דֹּא"כ לֹא מְבַעֲזֵי צִירוּף לְמַלְקוֹת וְלִאִיב"י הָא אִמְרִינּוּ דְאֶתִּי הַקְּרָא לְזֵה שְׁל ל"ת כ"ת פְּמִבְנָאָר וְעִינּוּ תּוֹס' בַּע"ז שְׁם ד"ה פֶּל: אַף לַפ"ד רַבִּינוּ תִקְשָׁה דְהוּא פּוֹסֵק לְקַמָּן בְּפִי"ח מַה פְּסוּהַמ"ק ה"ג דְלָקִי עַל קְרַבָּן שְׁנַפְסָל אוֹ אִם הוּטַל מוּם מְקָרָא דְל"ת כ"ת וְא"כ לֹא הוּי לְאוּ שְׁבִכְלָלוּת וְתִקְשָׁה לְכ"ע ל"ל הַג' לֹא תִבְשֵׁל גִּילְיָף מְלֵא תֹאכַל כ"ח וְלפ"ז דְּבִאֲרָנוּ דְאִי גִילְיָף מְקָרָא דְלֵא תֹאכְלוּ כ"ת אוֹ מְלֵא תֹאכְלֵנָה מְקָרִי פְּתִיב בְּיָה אֲכִילָה בְּגוּפִיָּה וְלֹא לְקִי אֶלָּא כְּדִרְךָ הִנְאָתוּ נִיחָא דְלֵהֲכִי יְלִפִּינּוּ מַהֲג' לֹא תִבְשֵׁל דְאָז מְקָרִי דְלֵא פְּתִיב אֲכִילָה וְכֵן אִיסִי ב"י יְלִיף מַג"ש וְק"ו וּמְקָרִי לֹא פְּתִיב אֲכִילָה בְּגוּפִיָּה וְלִקִּי אַף שְׁלֵא כד"ה וְעִינּוּ לְקַמָּן בַּה' פְּסוּהַמ"ק מַה שְׁנַבְאָר עוֹד: פ"י ה"ו פְּלִי שְׁהִנָּה שְׁם פְּתוּב עֲלֵיו כּו'.

וְאַפְיָלוּ הָיָה הַשֵּׁם חֲקוּק בְּכָלִי מִתְכוֹת אוֹ בְּכָלִי זְכוּכִית וְהַתִּיף הַפְּלִי ה"ז לּוֹקָה כּו' עַכ"ל: וְהִנְהַה הַפְּרִי חֲדָשׁ הִבִּיא הַכָּא וְז"ל דַּע שְׁמַקְצָת חֲכָמִים נְסַתְפָּקוּ בְּעַנְיָן מְחִיבַת הַשֵּׁם אִי לְקִי מַה"ת דְּנוֹקָא אִי קִידָשׁ אֶת הַשֵּׁם א"ד הַהוּא לְעַנְיָן ס"ת אֶתְמַר אַבְל לְעַנְיָן מְחִיבַת הַשֵּׁם אַף אִי לֹא נִתְקַדָּשׁ שְׁם מִיָּהוּ הוּי וְלִקִּי עֲלֵיו אִם מִתְקִינּוּ וְלִדְיָדוּן ה"מ וְדַאי דְלָקִי מַה"ת בְּכָל גְּוֹנָא דְהָא מְסַתְמָא שְׁם שְׁפָתְבַּל בְּפִלִים לֹא נִתְקַדָּשׁ וְאִעפ"כ פְּתַב דְּהַמְתִּיף פְּלִי ה"ז לּוֹקָה עַכ"ל: וְהִנְהַה הַב"י בְּיּו"ד ס' רַע"ו פְּתַב בְּבִדְה"ב שְׁם פְּתַב הַרְשָׁפ"ץ בְּתַשׁוּבָה אִם פְּתַב שְׁם שְׁלֵא בְּכּוֹנְנָה אִינוּ קְדוּשׁ וְהִבִּיא רְאִיָּה מְהָא דְתַנְיָא בַּפ"ב דְּגִיטִין דְּרַף כ' הָרִי שְׁהִנָּה צְרִיף לְכַתּוּב אֶת הַשֵּׁם כּו' וְכ"כ הַסְּמ"ק שְׁם שְׁנַבְאָר שְׁלֵא מְדַעַת מְוֹתֵר לְמוֹחְקוּ כּו' עַכ"ל.

אלמא דהביא הב"י בהדיא דשם שלא נתקדש לאקדוש ומותר למוחקו וצ"ל דנה השם שהיה פתיב על הכלי מיירי שנתקדש בקדושה וכן פתב הט"ז והש"ך ביו"ד סי' רע"ו ס"ק י"ב דלא כהפ"מ לענין שם שנקתב שלא בכוננה ובמ"א נבאר: וכן אם היה שם פתוב על בשרו ה"ז לא ירחץ כו' נדמנה לו טבילה של מצוה פורה עליו גמי וטובל ואם לא מצא גמי כו' ולא יהדק כו' שלא אמרו לכוונה עליו מפני שאסור לעמוד בפני השם כשהוא ערום כו' עכ"ל: והנה זהו ברייתא וגמרא במסכת שבת דף ק"כ ע"ב והנה בנוב"י מה"ת ח' או"ח סי' י"ז תמה הגאון בהמ"ח ו"ל על הפוסקים שלא הביא להלכה ברייתא זו וכל הסוגיא לא בטור ולא בש"ע וכן תמה עוד מה שלא הביאו זה דגריס מחיקת השם מותר כמו דאמרינן הכא בסוגיין מקרא דלא תעשון פו עשייה הוא דאסור גרמא מותר וכתב שם די"ל דס"ל להנה פוסקים פיון דאיתא במסכת מגילה דף כ"ו ע"ב ס"ת שבלה גונזין אותה בכלי חרס למען יעמדו ימים רבים וכן נפסק בש"ע יו"ד סי' רפ"ג א"כ מוכח מסוגיא דמגילה דאסור לגרום מחיקת השם הואיל וצריף כלי חרס וסותר לסוגיא זו דשבת עכ"ל: והנה אי נימא פדברי הגאון זה יש להביא ראיה עוד דגרמא אסור מהא דאיתא במסכת סוכה דף נ"ג ובמס' מפות דף י"א בשעה שפרה דוד שיתין אמר מהו לכתוב שם אחספא ולישדא בתהומא כו' ומפרש רש"י ו"ל מי שרי לכתוב שם פן ימחקוהו המים ועובר על לא תעשון פן וקא התם גמי גרמא הוא כמו גבי ס"ת או יגנזוהו שלא בכלי חרס שתרקב ברוב הימים וה"נ תמחוק המים את השם אלמא דגרמא אסור אמנם נ"ל די"ל דלא דמי כלל הא דסוכה ולא התם מס"ת שבלה דאף דאמרינן לא תעשון עשייה הוא דאסור גרמא שרי מ"מ זהו רק היכא דלא הוי פסיק רישא אבל היכא דהנה פס"ר ודאי אסור דהא התם במסכת שבת מדמי ליה כמו לענין שבת דהא אמר התם דף ק"כ גבי שבת גמי פתיב לא תעשה מלאכה עשייה הוא דאסור גרמא שרי וגבי שבת הא קיי"ל דפס"ר אסור וא"כ ה"נ גבי טבילה אי יטבול בשם לא הנה פס"ר דילמא לא ימחקוהו המים בטבילה אחת אבל התם דגונזין הס"ת לעולם וכן להשליף השם לתהום לעולם ודאי ימחקוהו המים ומקרי פס"ר ואסור לכ"ע ולא דמי למאי דשרינן במסכת שבת דף קל"ג נגעים מקרא דלעשות בסיב שעל רגלו והתם שרינן אפילו פס"ר התם הוא משום דהקרא דלעשות הוא מותר להתיר בסיב ובמוט ומקשינן דל"ש לא צריף קרא להתיר דבר שאינו מתכונן ואמרינן דאתי להתיר פס"ר ע"כ דלא מתכונן בלא פס"ר בלא יתורא דקרא שרי אבל הקא הא הקרא לא מותר ורק פיון דכתיב לא תעשון ודרשינן עשייה הוא דאסור וגרמא שרי והנה כמו שבת דכתיב לא תעשה כל מלאכה ושרינן גרמא שא"מ ופס"ר אסור וכן כל שאר איסורין דשרי שלא מתכונן ומ"מ פס"ר אסור כמו שפכתבו להדיא התוס' במס' פסחים דף כ"ה ע"ב ד"ה לא אפשר דפס"ר אסור לר"ש בכל איסורין עי"ש וא"כ ע"כ צריף לומר דבנגעים הנה גזה"כ מלעשות להתיר אף פס"ר אבל הקא בטבילה דנהי דגרמא שרי מ"מ פס"ר אסור וא"כ אין ראיה מזה שהביא הנוב"י ושוב יקשה על הפוסקים מ"ט לא הביאו זה דגרמא שרי וצ"ע ועיין עוד בספר מרפכת המשנה בפ"א מה' שבת מה שמבאר בארנפה בזה הענין דפס"ר ולפ"ד שם אסור הקא פס"ר עי"ש ודוק: ה"ט כל השמות האמורין במיכה חול עכ"ל.

והנה שם במסכת שבועות דף ל"ה ע"ב אמרינן כל שמות כו' ר"א אומר כל השמות האמורין במיכה חוץ מזו שאלף למד והוא קודש כל ימי היות בית האלהים בשילה וכתב

המהרש"א שם בע"ז אף הת"ק מודה דהקרא דבית אלהים הוא קדוש ואף לת"ק קאי דכן מסתברא ע"כ: והנה פן משמע בירושלמי להדיא שם בפ"א דמגילה דאמר התם פל השמות האמורין במיכה חול חוץ מן פל ימי היות בית כו' וזהו אומר סתמא לכ"ע בלי חולק והוא פדברי המהרש"א דבזה כ"ע מודים דסברא הוא דהוא קודש לכ"ע וא"כ שוב יקשה על רבינו שאינו מחלק וכתב סתמא פל השמות במיכה חול ולא הביא זה דבית אלהים הוא קודש.

וצ"ל דס"ל לרבינו דזה לא צריך לאשמוענו דזה לא מקרי שמות שבמיכה דהא הקרא אומר פל ימי היות ב"א בשילה וקאי על הימים שהיה בשילה ורבינו אומר על אותן שפירי מענן מיכה שהמה חול ודוק: הלכות דעות פ"א ה"ח סיג לחכמ' שתיק' לפיכך אמרו חכמי' לא ימהר להשיב כו' והנה התוי"ט והמדרש שמואל שם במשנה דאבות פ"ג עמדו על הלשון שם דאמר מסורת סיג לתורה מעשרות סיג לעושר סיג לחכמה שתיקה ולא אמר שתיקה סיג לחכמה כמו שאמר בהני תחלה ונדחקו בזה: ולענ"ד נ"ל לומר פשוט דהנה בכל אלה הראשונות במסורת אי יקיים יקנה דברי תורה ואי יפרוץ יבטל דברי תורה וכו' במעשרות אי יעשר כדבעי אזי יתעשר ואי יבטל ולא יתן המעשרות אזי יענה ויפסיד כמו שהביא התוס' במס' תענית דף ט' ע"א מדברי הירושלמי והספרי עשר תעשר עי"ש וכן נמי בנדריים דסיג לפרישות נמי פן אבל הכא גבי חכמה אי ישתק מדברים בטלים כמו שפירש רבינו בפירוש המשנה בזה לא יקנה דברי חכמה אי לא מיגע לקנות החכמה ורק החכמה אשר כבר קנה ביגיעו ועמלו כדי שלא יאבדנו אזי הסגולה לזה השתיקה מדברים בטלים ולכן אמר סיג לחכמה זה שקנה כבר בדיבורו ועמלו שלא יאבד אותה היא שתיקה ואם יאמר שתיקה סיג לחכמה ה"א דבשתיקה ישיג החכמה כמו בהאוז"א פמבןאר ודוק: פ"ה ה"ו ואם נפנה אחורי הגדר תרחק כדי שלא ישמע חבירו קולו אם נתעטש ואם נפנה בבקעה מרחיק כדי שלא יראה חבירו פירועו כו'.

וכתב הכ"מ דהרי"ף והרא"ש פוסקים פעולא דאחורי הגדר נפנה מיד ולא פדברי רבינו דפוסק פאיסי בר נתן דאחורי הגדר הוא שלא ישמע כו' וכן פוסק בטור וש"ע ס"ג פהרי"ף והרא"ש שם ואף דרב אשי מתרץ לה דברי אב"נ אינו מתרץ לה רק בזה דבקעה אבל לא באחורי הגדר אבל רבינו סובר פנתיה דאיסי ב"נ דרב אשי חזינו דס"ל פנתיה בחזא מסתמא באידך נמי ס"ל פן עכ"ל: ונ"ל להביא ראיה לדעת הרי"ף והרא"ש ז"ל מסוגיא שם דבתחלה מקשה על איסי ב"נ דיוצאין מפתח בית הבד ונפנין לאחורי הגדר והן טהורין ומתירין בטהרות הקילו ואח"כ מקשה מהא דכמה ירחקו ויהיו טהורין כדי שיהא רואהו ומשני שאני אוכלי טהרות כו' ורב אשי משני כ"ז שאין חבירו דקאמר איסי בר"נ רואה את פירועו אבל לדידיה חזי נמצא דתחלה דס"ל דזה דקאמר דאינו רואה פלל משני לה הפירוע דבטהרות הקילו וניחא נמי דברי איבר"נ גבי אחורי הגדר דנפנה מיד מזה הטעם דטהרות הקילו ואף דלא לענן טהרות צריך כ"ז שמתעטש ואין חבירו שומע אבל רב אשי פיון דמסיק הוא דאין חבירו רואה פירועו ולא ס"ל דבטהרות הקילו מדאומר טעם אחר וא"כ תקשה ממשנה ראשונה דיוצאין אחורי הגדר פיון דלא ס"ל הפירוע דבטהרות הקילו ורק בבקעה ס"ל כאיבר"נ דאין חבירו רואה פירועו כה"כ דלוקמי שפיר המשנה דטהרות אבל בפא ראשונה דאחורי הגדר ע"כ ס"ל נמי פעולא

וילהי פסקו שפיר פֿענלאַ פֿמבאָר: ולפ"ד רבינו יש לישוב פן דהנה הר"ש והרע"ב מפרשים שם במשנה דאמר שם וכן בתינוקות שביניהן יוצאין אחורי הגדר היינו שהתינוקות מפנין אחורי הגדר ואביהן הולך עמהן עי"ש וא"כ אין קושיא כלל מזה דהא אמרינן במס' ע"ז דף מ"ז ע"ב דעביד ליה בה"כ לקטנים אלמא דקטנים לא בעי צניעותא וא"כ ניתא שפיר דהתינוקות מפנין אחורי הגדר וצ"ל באמת דהר"ש והרע"ב קאי פירושם אליבא דרב אשי דלא ס"ל בזה באמת החילוק דבטהרות הקילו ומפרשי לה המשנה דמייירי בתינוקות דלא בעי צניעותא וכן רבינו יספור נמי דרב אשי יפרש אליבא דאיסי בר"נ המשנה בתינוקות אבל רבינו לדין ס"ל פסתמא דגמרא דבטהרות הקילו וילהי מפרש לה בפירוש המשנה וכן בפ"ג מהל' משכב ומושב ה"ב דלא מייירי בקטנים רק בגדולים ומשני בטהרות הקילו אבל לרב אשי יפרש כמו הר"ש והרע"ב דמייירי הכא לתינוקות ולא משום דס"ל לרב אשי פֿענלאַ כמו שמפרש הרי"ף והרא"ש ודוק: פ"ו ה"ו במשנה למלאך בד"ה הרוואה כו'.

באה"ד וצ"ע במאי דאמרינן בפ"ק דנדרים דף ג' השתא דכתיב לנדר נדר דברה תורה כלשון ב"א כו' ולפ"ד התוס' כל היכא כו' ול"א ד"ת כלב"א עכ"ל. והנה פן הקשה התוס' במס' סוטה דף כ"ד ע"ב ד"ה ור"י ומתרגים עי"ש: הלכות תלמוד תורה פ"ג ה"ה תחלת דינו של אדם על תלמוד תורה ואח"כ על שאר מעשיו לפיכך אמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה בין לשמה ובין שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה עכ"ל: והנה קשה על לשון של הלפיכך שכתב רבינו מהו זה השייכות לתחלת דברי רבינו דאמר תחלת דינו של אדם לד"ת הלא זה הכלל דלעולם יעסוק אפילו שלא לשמה קאי נמי על כ המצות של תורה פמבאָר במס' נזיר דף כ"ג ע"ב דפריה על רנב"י דאמר גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה מהא דאר"י א"ר לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפילו שלא לשמה כו' וכיון דקאי על כל המצות מהו הלפיכך הכא וביו"ד סי' רמ"ו העתיק לשון רבינו ולא כתב הלפיכך: ונ"ל לישוב פן דהנה התוס' במס' סנהדרין דף ז' ע"א עמד ע"ז דהכא קאמר תחלת דינו של אדם על ד"ת ובמסכת שבת דף ל"א אומר דשואלין אותו תחלה נשאת ונתת באמונה ותרוצו הכא וכן במסכת קידושין דף מ' ע"ב דשאלה הוא תחלה על מו"מ באמונה ודינו יקבל שמה תחלה על ד"ת: ונ"ל לכאן פן דהנה אדם שנכשל בעון שאינו עוסק באמונה יש על שני אופנים אחד הוא שיודע כל הלכות משא ומתן ורק רוצה לעבור בשאט נפש ויש אחר שמשום שאינו יודע דיני ממונות והוא נכשל בכמה דברים אשר נחשב לו פהיתר בדברים שבין אדם לחבירו והנה קי"ל דשגגת תלמוד עולה זדון וילהי הוא השאלה נשאת ונתת באמונה ואם לא עסק באמונה מחמת שלא ידע הדינים מענישין לו וזהו שיקבל דינו על ד"ת שלא למד בתורה ולא ידע את דיני ממונות וילהי ג"כ תלמוד תורה תחלה לכל שמביא לידי מעשה שמן תלמוד יודע איך לעשות ולקיים הכל ולבלי לעבור על הכל אבל אם אינו לומד אינו יודע איך לעשות: והנה התר"י כתב במס' ברכות דף י"ב בסוגיא דפתח בשכרא כו' ונ"ל ור"ה גאון כו' וי"ל דאפילו מי שסובר דמצות א"צ פונה ה"מ בדבר שיש בו מעשה והמעשה הוא במקום פונה פגון נטילת לולב כו' אבל במצוה שתלויה באמירה בלבד ודאי צריף פונה שהאמירה הוא בלב וקשאינו מכונן באמירה ואינו עושה מעשה נמצא שלא עשה שום דבר מהמצות עכ"ל ועיין טורי אבן במס' ר"ה דף כ"ט ובמ"א יתבאר: וכן נוכל לומר

לכאורה דאף שלא לשמה הוא טוב דזהו רק במצוה התלויה במעשה דלא בעי פנונה ורק המעשה הוא העיקר וכה"כ דלא בעי פנונה הה"ד נמי שלא לשמה יוצא בה אבל לימוד התורה דהוי דבר שבאמירה כמו כל מצות שתלוי באמירה דבעי פנונה נימא נמי דוקא דבעי לשמה דהעיקר הוא הפנונה ושלא לשמה חסר הפנונה אף על לימוד התורה דקיי"ל דמביא לידי מעשה וד"ת לבד מצות לימוד דהוא אמירה עוד מביא לידי מעשה שיודע דיני התורה והנהגות התורה להכי נדאי הנה לימוד התורה כמו כל מצות עשה שאף שלא לשמה נמי טובה בה: ועתה יתבאר דברי רבינו פמין חומר אומר בה' ג' אין לה מצוה בכל המצות פולן שהיא שקולה פנגד ת"ת אלא ת"ת פנגד כל המצות שהתלמוד מביא לידו מעשה לפיכך התלמוד קודם למעשה בכ"מ ובה' ד' פתב הנה לפניו עשיית המצוה ות"ת אם אפשר כו' וזהו מגמ' דמע"ק דף ט' ע"א כו' תחלת דינו של אדם אינו נידון אלא על התלמוד ואח"כ על שאר המצות היינו נמי מטעם שבארנו דמענישין תחלה על ד"ת שמה יודע האדם אף לעשות המצות ותחלה הוא לעונש אף לענין מו"מ שלא באמונה אף דהשאלה היתה מזה תחלה וא"כ פנין דתלמוד תורה מביא לידי מעשה לפיכך יעסוק בתורה אפילו שלא לשמה דהוי כמו מצות מעשיות דאף שלא לשמה נמי טובה בזה וכן הוא עסק התורה שמביא לידי מעשה הכל פמבואר ודוק: שם פ"ד ה"א וכן הרב שאינו הולך בדרך טובה אע"פ שחכם גדול הוא והכל צריכין לו אין מתלמדין ממנו עד שיבוא למוטב אמרו חכמים אם הרב דומה למלאך ה' צבאות עכ"ל.

והקשה הלח"מ מ"ט אינו מחלק רבינו בין גדול לקטן דגדול שרי ללמוד אף מרב שאינו הגון כמו דמחלקינן שם בגמרא דחגיגה דף ט"ז ומתיר מ'שום דהגמרא קאמר שם ר' מאיר קרא אשכח ודריש משמע דרב ר"מ דרש פן ומחלק בין גדול לקטן אבל אנו לא מחלקינן וכן מתיר לה הש"ך ביו"ד סי' רמ"ו ס"ק ת' בשם אביו הגאון ז"ל: ולענ"ד אינו מתורץ בזה דברי רבינו דהא חזינן דרבינו לא נחית לדיוקא זה דהא חזינן דרבינו פוסק לקמן בפ"ח מה' מ"א ה"ב דבשר שנתעלם מן העין אסור ולא דייק מזה דאמר שם וירב היאך אכל בישורא אשר הש"ך ז"ל בסי' ס"ג הביא לדיוקא דרב לרב זה וכן במס' ביצה דף כ"ב אמר ולריה"ג הני סופלי כו' ודייקו מזה התוס' והפוסקים דאין הלכה כריה"ג ורבינו בפ"א מה' יו"ט פוסק כריה"ג דלכם ולא לכלבים ולא ס"ל הדיוק הנה וע"כ נ"ל לישוב פן.

דהנה במס' תענית דף ז' ע"א א"ל הכי אר"י מ"ד פי האדם עץ השדה כו' אלא משום דכתיב ממנו תאכל ואנתו לא תכרות וכתיב אנתו תשחית וכרת אתם ת"ח הגון הוא ממנו תאכל ואם לא תשחית יכרת וכתבו התוס' והא דאמרינן דלמידין אף מת"ח שאינו הגון כר"מ דלמד מאחר היינו דוקא ת"ח אחר יכול ללמוד לפניו לפי שלא ילמוד ממעשיו אבל אם אינו ת"ח אינו רשאי ללמוד לפניו עכ"ל.

וכוננת התוס' לחלק בין גדול לקטן כמו שמחלק הגמ' שם במס' חגיגה וגדול הוא בתורה ת"ח כר"מ ודברי הגבורות ארי שם שמפרש לפי הנראה בדבריו גדול בשנים וקטן בשנים צ"ע ולרבינו ז"ל נ"ל דחוק זה א"נ דגם הגמרא הקא ס"ל לחלק בין גדול לקטן דגדול רשאי ללמוד דא"כ לא ה"ל לומר אותו תשחית וכרת פניו דרב קטן אינו רשאי אלא נדאי הקא הגמרא פליג על ר"מ וס"ל דגם גדול אינו רשאי ולהכי אמר תשחית

וְכַרְתּוּ וּפְּוֹסֵק רַבֵּינוּ פְּהַאי סוּגְיָא וְכֹן מִשְׁמַע מֵהַסְּנֵיגָא דַּמַּע"ק דָּף י"ז דְּאָמַר שְׁם אִם הֶרֶב דּוּמָה לְמַלְאָךְ כּו' וּלְהִכִּי שְׁמַתְוָהוּ דְּאֵל יִבְקָשׁוּ תּוֹרָה מִפִּי אָף דְּאֹמַר צְרִיכָא לִיה רַבְּנָן וְא"נ דְּגָדוּל יְכוּל לְלַמְּוֹד אוֹ ת"ח כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' א"כ אֶפְתִּי צְרִיכִין לוֹ וְאִיךְ שְׁמַתְוָהוּ אֱלָא וְדַאי דָּאָף גְּדוּלִים אֵינָם רִשְׁאִים וְשִׁפִּיר עֶבְדֵי פְּמַבְנָאָר וְדוּק: שְׁם פֶּרְק ה' הֶלְכָה י' וְכִשְׁפִּטְר מְרַבּוּ לֹא יִחְזוֹר לֹא לְאַחֲרִיו כּו' עכ"ל: וְהִנֵּה הֶרֶב"א ו"ל בִּיּוֹ"ד ס' רמ"ב הִבִּיא שְׁם דְּתַלְמִיד הַנְּפִטְר מְרַבּוּ וְנִטְל מִמֶּנּוּ רְשׁוּת וְלֹן בְּעִירוֹ צְרִיךְ לְחַזוֹר לְמַחֲר וּלְיִטְוֹל מִמֶּנּוּ רְשׁוּת וְהוּא מְגַמְרָא דַּמַּע"ק דָּף ט' ע"א וְהִרִיף וְכֹן הֶרֶב"ש ו"ל הִבִּיא דְּבַרִי הַגְּמָרָא וְרַבֵּינוּ וְהַטּוֹר וְהַש"ע הַשְּׁמִיטוֹ וְצְרִיךְ טַעַם לְמָה.

וְנ"ל לֹמַר פֶּן דְּהִנֵּה שְׁם בַּמַּע"ק דָּף ט' יִלִּיף מִזֶּה שְׁנֵאמַר בִּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁלַח אֶת הָעַם וּכְתִיב בִּיּוֹם הָעֵשְׂרִים וּשְׁלִשָּׁה לַחֲוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שְׁלַח אֶת הָעַם אֱלָא מִכָּאן לְתַלְמִיד הַנְּפִטְר מְרַבּוּ וְלֹן בְּאוֹתָהּ הָעִיר צְרִיךְ לְפִטוֹר מִמֶּנּוּ פ"א ע"כ וּפְיִרְשׁ רַש"י ו"ל כְּתִיב וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי הִינֵנוּ הָעֵשְׂרִים וּשְׁנַיִם וּכְתִיב כּו' אֱלָמָא דְּעֵשְׂרִים וּשְׁלִשָּׁה כּו' וְהַמְּפָרְשִׁים הִקְשׁוּ ע"ז פֶּן דְּבַמְּסַכַּת ר"ה דָּף י"ט ע"ב אָמְרִינָן מִיּוֹת עֲזָרָא וְאִילָךְ לֹא מְצִינּוּ אֱלוּל מְעוֹבָר וּכְתָבוּ הַתּוֹס' מִשְׁמַע דְּבִימִי עֲזָרָא הִנֵּה מְעוֹבָר וְסָמָךְ קִצַּת יֵשׁ לְדַבָּר דְּכְתִיב וַיַּגַּע הַחֲוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּכְתִיב בִּיּוֹם הַשְּׁנִי כּו' וּכְתִיב נְמִי וּבִיּוֹם עֵשְׂרִים וְאַרְבַּעַה לַחֲוֹדֶשׁ הִנֵּה נֶאֱסָפוּ ב"י בְּצוּם מִשְׁמַע לְפִי שְׁאֵז הִנֵּה מוֹצְאֵי סְנוּכּוֹת נֶאֱסָפוּ וְא"ל דְּעַבְרוּהוּ כּו' דַּאֲל"כ הִרִי י"ד דִּינְרָחָא וְח' דְּסוּכּוֹת הִרִי כ"ב וַיּוֹם כ"ג מוֹצְאֵי סְנוּכּוֹת וְא"ל דְּשִׁבְקוּהוּ לְתַעֲנִיתָא מִשּׁוּם מַחֲרַת י"ט כּו' עַד כ"ד בּוֹ דְּמָאֵז לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין בּוֹ וְעוֹד שְׁהָרִי דְּבָר שְׁבַצִּיבוֹר הָיוּ אֱלָא ש"מ דְּעַבְרוּהוּ לְאֱלוּל עכ"ל: וְא"כ תִּקְשָׁה נְמִי הֵכָא מֵאִי רֵאָזָה דְּצְרִיךְ נְמִי לְמַחֲר לְיִטְוֹל רְשׁוּת מִמֶּנּוּ דִּילְמָא ה"נ הִנֵּה הַמַּעֲשָׂה כְּמוֹ הַתָּם בִּימִי עֲזָרָא שְׁעַבְרוּהוּ לְאֱלוּל וְהִנֵּה מוֹצְאֵי סְנוּכּוֹת כ"ד ה"נ עַבְרוּהוּ לְאֱלוּל וְהִנֵּה ש"מ ע"ב בִּיּוֹם כ"ג וְחַד יוֹמָא הוּא זֶה דְּכְתִיב בְּמִלְכִים וּבַדַּה"י וּמִנ"ל הַדִּין דְּצְרִיךְ לְפִטוֹר פ"א: וְנ"ל לְעַנּוֹד לְיִשָּׁב פֶּן דִּי"ל דַּמ"ד הֵכָא בַּמַּע"ק דִּילִיף מִזֶּה ס"ל כְּפִתְרִים דְּאָמְרוּ שְׁם דָּף כ' ע"א כִּי אֶתָּא עוֹלָא אָמַר עַבְרוּהוּ לְאֱלוּל כּו' וְהַתְּנִי רַבב"ש יְכוּל כּו' רַבָּא אָמַר הָא דְּתְנִי רַבב"ש אֲחֲרִים הוּא דְּתְנִי אֲחֲרִים כּו' אֵין בֵּין כּו' אֱלָא ד' יָמִים בְּלַבַּד נִמְצָא דְּאֲחֲרִים אֵין מְעַבְרִין לְאֱלוּל לְעוֹלָם וְא"כ לֹא מ"ל דְּשָׁם בִּימִי עֲזָרָא אָמַר בַּכ"ד מִשּׁוּם דְּעַבְרוּהוּ לְאֱלוּל וְלְאֲחֲרִים צ"ל ע"כ כְּמוֹ דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי דַּע"ז (פ"א ה"א) אר"י קָרָא מְסִינֵעַ לְמָה דְּאָמְרוּ חַבְרִיָּא וּבִיּוֹם עֵשְׂרִים וְאַרְבַּעַה לַחֲוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי נֶאֱסָפוּ ב"י וְלָמָּה לֹא אָמַר בְּעֵשְׂרִים וּשְׁלִשָּׁה מִשּׁוּם בְּרִיָּה דְּמוֹעֲדָא אֵין נִימַר דְּהִנֵּה בְּשׁוּבָתָא לִית יְכִיל דְּאֶתְ מַחֲשָׁב, וְהִנֵּה צוּמָא רַבָּא בְּחַד בְּשׁוּבָתָא וּמָה בָּהּ וְלִית ר"ח מִיְקַל לְמַאֵן דְּמַעֲבַר לִיה מֵאֲתְרִיָּה אַרְיב"ה אָנָּא חָשַׁב כּו' וְלֹא הִנֵּה בְּשׁוּבָתָא עכ"ל: וְהִנֵּה מָה שְׁאָמַר שְׁם מָה בְּכַף וְר"ח מִיְקַל לְמַאֵן דְּמַעֲבַר לִיה מִן אֲתְרִיָּה כּו' ע"כ צ"ל דַּהַמ"ד זֶה ס"ל כְּפִתְרִים דְּאֵין מְעַבְרִין וְאֵין מְחַסְרִין שׁוּם חֲוֹדֶשׁ לְעוֹלָם אֲבָל לְדִין וְדַאי מְעַבְרִין כְּדִי שְׁלֵא תַחֲוֹל יוֹה"כ בְּחַד בְּשׁוּבָתָא אוֹ בַּע"ש כְּדִי אִיתָא שְׁם בַּמַּס' ר"ה ד' כ' וְא"כ י"ל לְדַבְּרִי אֲחֲרִים נִיחָא פְּשׁוּט א"נ כְּסָבְרַת הַתּוֹס' דְּמִשּׁוּם מַחֲרַת הֶחָג מוֹתֵר לְהַתְּעַנּוֹת א"ל דְּבִיּוֹם כ"ג הִנֵּה שְׁבַת וְאָף דִּיּוֹם הַכְּפּוּרִים הִנֵּה ע"כ לַפ"ז בְּאֶחָד בְּשׁוּבָתָא לְאֲחֲרִים לֹא חִיָּשִׁינָן לָזָה אִם אֱלוּל לֹא הִנֵּה מְעוֹבָר וְא"כ ה"נ הָאֵי מ"ד בַּמַּס' מַע"ק יִלִּיף מִזֶּה דְּצְרִיךְ לְפִטוֹר פ"א וְלֹא אָמְרִינָן דְּאֱלוּל הִנֵּה אֵז מְעוֹבָר אֲבָל לְדִין דְּלֹא ס"ל כְּפִתְרִים וּנְפָרֶשׁ דְּאֵז בִּימִי עֲזָרָא הִנֵּה אֱלוּל מְעוֹבָר וְה"נ בִּימִי שְׁלֵמָה הִנֵּה אֱלוּל מְעוֹבָר וַיּוֹם כ"ג הִנֵּה בִּיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְלֹא גִדַּע הַדִּין

דְּצָרִיף לְפָטוֹר פִּי וְשִׁפִּיר הַשְּׁמִיטוּ הַפּוֹסְקִים: אִךְ עֵינַי תּוֹס' קִידוּשֵׁינִי דָּף ל"ח ע"א ד"ה
וְהָיָה דְּבַחַד תְּפִירוֹן ס"ל לר"ש ע"כ דְּלֹא פְּאָחֲרִים וְהָא הָאֵי מ"ד הֵכָא בְּמַע"ק ר"ש הוּא
וְצָרִיף לֹמַר דַּס"ל ע"כ פְּפִי הַתְּפִירוֹן הַשְּׁנִי שְׁבַתוֹס' שָׁם כִּפִּיר"ח ע"י"ש.

וְעֵינַי בְּמַשְׁל"מ לְקַמֵּן בִּפ"ו מֵהַל' פְּלִי הַמְּקַדָּשׁ אִךְ קִשְׁה לְכַאוּרָה ע"ז מֵהָא דְּאִיתָא
בְּתוֹסְפָתָא דְּסוּפָה פ"ד בְּרִכָּה לְעַצְמוֹ שְׁנַאֲמַר בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁלַח אֶת הָעֵם וְיִבְרַכּוּ אֶת
הַמְּלָךְ יָכוֹל לֹא הָיוּ טְעוּנֵי לִינָה ת"ל בְּיוֹם עֲשָׂרִים וְשִׁלְשָׁה לַחֲוֹדֶשׁ כו' שְׁלַח אֶת הָעֵם
וְיִלְכוּ לְאַהֲלֵיהֶם הָא כִּיצַד נִפְטְרוּ מִב"ע וְהַשְּׁכִימוּ וְהִלְכוּ לָהֶם עַכ"ל הַתּוֹס' נִמְצָא
דְּהַתּוֹסְפָתָא מוֹכִיחַ מְזַה דְּטַעוֹן לִינָה וּמִשּׁוּם לִינָה הָיוּ צָרִיכִים לְהַשְׁאֵר עַד יוֹם עֲשָׂרִים
וְשִׁלְשָׁה וְא"כ לֹא מְצִי לְמִימַר דְּיוֹם הָעֲשָׂרִים וְשִׁלְשָׁה הָיָה בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי דֹא"כ מִנ"ל דְּבַעֵי
לִינָה דְּהָא חַד יוֹמָא הוּא וְא"כ ע"כ הוּא יוֹם הַמְּחֻרָת וְא"כ תְּקַשְׁה לָמָּה לְהַקְרָא לֹמַר
דְּבִיוֹם הַמְּחֻרָת שְׁלַח אֶת הָעֵם אֲלָא ע"כ דְּבַעֵי לְפָטוֹר פִּי"א: אִךְ יֵשׁ לֹמַר פֶּן דְּהִנְהָ בְּאַמַּת
לְדִידֵן נוֹכַל לֹמַר דְּעִבְרוּהוּ לְאַלוּל וְיוֹם הַשְּׁמִינִי הָיָה כ"ג וְחַד יוֹמָא הָנָה בְּזַה דְּטַעוֹן לִינָה
בְּלֹא קָרָא זֶה יְדַעֵינָן דְּהִנְהָ הַתּוֹס' פְּתַבּוּ בְּמַס' סוּפָה דָּף מ"ז ע"ב דְּשְׁמִינִי טַעוֹן לִינָה מִשּׁוּם
קָרְבַּן שְׁמֻחָה שְׁמֻבִּיא וְקִי"ל דְּכָל מִי שְׁמֻבִּיא קָרְבַּן צָרִיף לָלוֹן וּמָה שְׁפָתְבוּ שָׁם וְעוֹד
דְּמַרְבִּינָן כָּל מִינֵי שְׁמֻחוֹת הוּא דְּחֻסָּק ע"כ וְדֹאֵי לֹא בְּעֵי לְיַמּוֹד ע"ז מְקָרָא דְּשְׁמִינִי צָרִיף
לִינָה וּמְקָרָא זֶה לֹא מוֹכַח מִיַּדֵּי דֹא"ל דְּהִנְהָ בְּחַד יוֹמָא אֲבָל שָׁם הַתּוֹסְפָתָא א"ל דַּס"ל כְּמוֹ
הַמ"ד בְּמַס' מַע"ק דְּתַרֵּי יוֹמֵי הָנִי וְאֹמַר הַתּוֹס' דְּזַה דְּנִשְׁאָרוּ בִּירוּשְׁלַיִם הוּא מִשּׁוּם לִינָה
וְכִינּוֹן שְׁנִשְׁאָרוּ עַד יוֹם הַמְּחֻרָת הָיוּ מְוַכְרְחִין לְמַחֵר לִיְטוּל רִשׁוּת כְּדִין תְּלַמִּיד הַגְּפֻטֵר מִרְבּוֹ
אֲבָל אֲנִי ס"ל דְּזַה וְדֹאֵי חַד יוֹמָא בְּשִׁלּוּחַ תְּרֵי זִימְנֵי לֹא בְּעֵי וְאִף שְׁבִנְדֹאֵי נִשְׁאָרוּ מִשּׁוּם
לִינָה עַד הַמְּחֻרָת מ"מ הִלְכוּ בְּלֹא נְטִילַת רִשׁוּת פְּמַבְנָאָר: אֲמַנְם נ"ל לֹמַר דְּכָל קוֹשְׁיַת
הַמְּפָרְשִׁים שְׁבַאֲרָנוּ דְּמַקְשִׁים דְּלָמָּה הָנִי תְּרַנּוּיָהוּ בְּחַד יוֹמָא לֹא קִשְׁה וְנִיחָא פְּשׁוּט דְּהִנְהָ
בְּקָרָא דְּדַבְרֵי הַיָּמִים כְּתִיב פֶּן וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה כו' וַיַּעַשׂוּ בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצָרַת כו' וּבְיוֹם
עֲשָׂרִים וְשִׁלְשָׁה לַחֲוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שְׁלַח אֶת הָעֵם לְאַהֲלֵיהֶם מִשְׁמַע דְּלֹא הָנָה תְּרַנּוּיָהוּ בְּחַד
יוֹמָא דְּבַתְחֻלָּה אָמַר וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצָרַת וְזַהוּ הַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁכַתוּב בְּמִלְכִים וְאִח"פ אֹמַר
וּבְיוֹם עֲשָׂרִים וְשִׁלְשָׁה לַחֲוֹדֶשׁ מִשְׁמַע דְּהוּא יוֹם הַמְּחֻרָת יוֹם אַחַר שְׁפִיר מְדִינָק ע"ז מְדַאֲמַר
הֵכָא בְּמִלְכִים דְּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁלַח וְהֵכָא אָמַר דְּבַעֲשָׂרִים וְשִׁלְשָׁה שְׁלַחֲם דְּמִשְׁמַע דְּלֹא
הָיָה בְּחַד יוֹמָא וּבַתְרֵי זִימְנֵי שְׁלַחֲם וְנִטְלוּ רִשׁוּת לִילָף פְּמַבְנָאָר: אִךְ נ"ל לִישָׁב שִׁיטַת
הַפּוֹסְקִים שְׁהַשְּׁמִיעוּ פֶּן דְּהִנְהָ רַש"י ז"ל פִּירֵשׁ בַּדָּה"י דְּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁלַח אֶת הָעֵם
שְׁבַתוֹף הַתְּחוּם וְאֵלָּה שְׁחוּץ לְתַחוּם שְׁלַחֲם לְבִיתֶם בְּיוֹם כ"ג וְא"כ זֶה דְּמִלְכִים הִלְכוּ בְּתוֹף
הַתְּחוּם וּבַדָּה"י מִיַּרְי מַה שְׁחוּץ לְתַחוּם: וְהִנְהָ כ"ז א"נ דְּתַחּוּמִין הוּא מַה"ת וְכֵן גַּם א"נ
דְּבִי"ט גְּמִי תַחּוּמִין הוּא מַה"ת שְׁפִיר מוֹקְמִינָן הַקְרָא מִשּׁוּם תַחּוּמִין אֲבָל א"נ דְּתַחּוּמִין
הוּא מְדַרְבְּנָן אִף בְּשִׁבְתָּ אוֹ א"נ דְּאִף דְּבִשְׁבַת הוּא מַה"ת מ"מ בִּי"ט הוּא מְדַרְבְּנָן כְּדַעַת
הַפּוֹסְקִים שְׁנַבְאָר לְקַמֵּן בַּה' י"ט וְא"כ א"ל דְּאֹלֵי אֲזוּ בִימֵי שְׁלֹמֹה לֹא גָזְרוּ עוֹד עַל תַחּוּמִין
בִּי"ט וְא"כ לֹא נוֹכַל לִישָׁב זֶה חִילּוּק הַמְּקָרָאוֹת מִשּׁוּם אִיְסוּר תַחּוּמִין וְא"ל א"כ דְּזַה הַמ"ד
בְּמַס' מַע"ק ס"ל שָׁם דְּמוֹקֵי לָהּ מְזַה לְהוֹכִיחַ דִּין זֶה דְּצָרִיף לְפָטוֹר פְּעַם אַחֲרַת דְּתַחּוּמִין
הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְא"כ לֹא מְצִי לְאֹקְמֵי מִשּׁוּם תַחּוּמִין דְּעַדִּינָן לֹא נִגְזַר וּלְהִכִּי יִלְיָף לִיהּ
דִּין זֶה וְאִף שְׁמַצִּינוּ בְּמַס' יְבָמוֹת דָּף מ"ז ע"ב דְּאָמַר שָׁם וּבְאֲשֶׁר תִּלְכִּי אֵלָּה אִסוּר לָנוּ
תַחּוּמִין דְּעַדִּינָן לֹא נִגְזַר לִפ"ד בִּימֵי שְׁלֹמֹה וְהֵכָא אָמַר זֶה בִימֵי רוּת שְׁהִיָּה קוֹדֵם הִרְבָּה

מ"מ לא קשה דהא מצינו במדרש רות דדריש שם אסור לנו לילך לתרטראות כו' אשר זה ילפינו במס' ע"ז דף י"ט לאסור מקרא דאל תפנו אל האלילים וא"כ א"ל דהמ"ד ביבמות ס"ל דתחומין דאורייתא או אלפים אמה כו"ע ולהכי אומר אסור לנו תחומין אבל למ"ד דרבנן נפרש באשר תלכי כו' אסור לנו תרטראות כדברי המדרש וא"כ ניחא שפיר דברי רבינו וכן הש"ע שהולך בשיטת רבינו בזה דתחומין הוא מה"ת אף בי"ט כמו שזכר לקמן בה' י"ט וא"כ נוכל שפיר לישב המקראות כמו שפירש רש"י ז"ל בדה"י משום תחומין ולא גזע הדין דצריה לפטור פ"א וליטול רשות ולהכי השמיטו זה שפיר כמבואר: שם הלכה זו ותייב אדם להקביל פני רבו ברגל כו'.

והנה הכ"מ הקשה על מה שלא חילק רבינו בין אגיל ואתי ביומא ולא אגיל ואתי ביומא וכתב דמשמע שם דדוקא ר' אליעזר ס"ל כן ולהכי כתב וכדר' יצחק סתמא והנה הא דמשמע ליה דרק ר' אליעזר הוא ס"ל כן הוא מזה מדר' אלעאי שפא לפניו ופירש רש"י בערב הרגל פא לפניו וכתב המהרש"א ז"ל דמוכרח אתה לומר דהכי הנה המעשה דלא מצי אגיל ואתי ביומא דאל"כ לא היה גוער בו ר' אליעזר מה שפא וא"כ פניו דר"מ חולק עליו וס"ל דאפילו לא אגיל ואתי ביומא צריה להקביל פני רבו משה"כ פוסק רבינו פן וזהו פוננת הכ"מ: והנה בס' זכרון יוסף ח' או"ח סי' י' כתב לתרץ דברי רבינו פן דתליא זה בפלוגתא דאב"י ור' זירא במס' קידושין דף ל"ד ע"ב אם אשה חייבת בשמחה ואז קרינו ושמחת בקמץ וקאי השמחה עליו לבדו דחייב בשמחה ואז ל"א דחייב להיות בביתו לשמח את אשתו ואי קרינו ושמחת בחירק דקאי דהאשה בעלה משמחה ואז אמרינו דצריה להיות בביתו לשמח את אשתו כמו שפירש רש"י ז"ל במס' קידושין דף ל"ה ע"ב וכיון לפ"ז דרבינו פוסק כו"ז נגד אב"י לקמן בפ"ד מה' מעה"ק ובפ"א מה' חגיגה וא"כ שפיר פוסק רבינו פן דאינו מחויב בשמחה להיות בביתו והסוגיא הקא במס' סוכה קאי אליבא דאב"י דבעלה משמחה עכ"ל: ונ"ל עפ"ד לישב דברי הטור באה"ע סי' א' שכתב השרוי בלא אשה שרוי בלא דירה כו' ולא כתב בלא שמחה כמו שאיתא בגמ' דיבמות דף ס"ד ועמדו ע"ז הב"י והדו"פ ולפ"ז ניחא דזה דאמרינו שרוי בלא שמחה ילפינו במס' יבמות שם מקרא דכתיב ושמחת אתה ובייתך וזהו רק אי קרינו כאב"י ושמחת הוא עם אשתו דוקא אז מי שנשא אשה אבל אי קרינו בזה ושמחת ואז קאי על האיש לבדו לשמוח ואז אף אי שרוי בלא אשה לא יחסר לו השמחה דקרא אומר ושמחת אתה לבדך וא"ל דשם הגמרא ביבמות קאי אליבא דאב"י דאמר בעלה משמחה וקרינו ושמחה ואומר דשרוי בלא שמחה אבל הטור א"ל דס"ל פדעת רבינו דפוסק כו"ז דהיא מחויבת לשמוח וא"כ אינו מוכרח מקרא זה ולהכי השמיט ודוק: שם פסקו הלכה י"ד המכשיל את העור כו'.

וכתב הראב"ד ז"ל א"א פגון המפה את בנו הגדול וכתב הכ"מ ויש לתמוה על הראב"ד ז"ל שפירש דבר זה יותר מכל הדברים המוזכרים כאן ואפשר שטעמו לומר אע"פ שבגמ' דידן לא נזכר אלא המפה את בנו הגדול מ"מ יפה פגון רבינו לכתוב המכשיל את העור דמפה בנו ל"ד עכ"ל וזהו דחוק בדינו.

ונ"ל לענ"ד לומר פשיט דרבינו כתב המכשיל את העור ה"א פגון דהכשילו בדבר אסור פגון הושיט פוס יין לנזיר או שאר איסורים והוא אכל ונכשל באיסור ע"ז מנדין אותו

אָבֵל בְּאַנְפֵן אַחַר לֹא גִדַּע וּע"ז פֶּתַב הֶרְאַב"ד פֶּגוֹן הַמֶּכָּה אֶת בְּנוֹ הַגְּדוֹל דְּעוֹד לֹא נִכְשַׁל בְּנוֹ בְּשׁוּם דְּבָר דְּהָא אִי לֹא הָרִים יָד נִגְדַּ אָבִיו לֹא הִכְשִׁיל בְּשׁוּם אִיסוּר וְאַעפ"כ אִם הוּא הִכָּה אוֹתוֹ פִּינּוֹן דְּיוֹכַל לְהִיּוֹת דְּבָנוּ לֹא יַעֲמוּד בְּדָבָר וְיִכְשַׁל בְּדָבָר אִיסוּר מ"מ אֲמַרִינּוּ בְּזָה בַּמַּס' מַע"ק דְּמַנְדִּין אוֹתוֹ וּמְפָרֵשׁ הוּא דְבָרֵי רַבִּינוּ בְּזָה: וְעוֹד נ"ל לֹמַר דְּהָכָא הֵנָּה סָפֵק פֶּלֶל אִם יַעֲבֹר בְּנוֹ עַל אִיסוּר לְפִי מַאי דְאֲמַרִינּוּ בַּמַּס' קִידוּשֵׁין דָּף ל"ב דְּרַבָּה בַּר"ה קָרַע שִׁירָאִי בְּאַפְיָה בְּרִיָּה אֲמַר אַחֲזִי אִי קָא רְתַח וְדַלְמָא קָא רְתַח וְקַעֲבַר עַל לַפ"ע כּו' דְּמַחֲזִיל לִיָּה לִיקְרִיָּה וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' וְצָרִיף לֹמַר שְׁהוּדִיעָהּוּ קוֹנְדָם לְכוּ שְׁלֵא יָהָא פֶּמוּ נְתַפְנוּן לְאַכְוֹל בְּשַׁר חֲזִיר וְעֵלָה בְּיָדוֹ בְּשַׁר טְלָה כּו' וַא"כ אִי חֲזִינוּ דְּמַכָּה בְּנוֹ גְּדוֹל אוֹלֵי מַחַל אָבִיו עַל כְּבוֹדוֹ וְלֹא יַעֲבֹר מ"מ פִּינּוֹן דְּלֹא הוּדִיעַ לְבָנוּ הִיָּה בְּנוֹ בְּאִיסוּר כְּדָבָרֵי הַתּוֹס' וְזָהוּ שְׁאֲמַר שְׁאַף שְׁהִכְשִׁילוּ בְּדָבָר שְׁאִינוּ אִיסוּר לְבָנוּ וְרַק מַה שְׁשַׁגַּג וְלֹא יַדַּע מַהֲמַחֲזִילָה מ"מ מְנַדִּין אוֹתוֹ וְעֵינּוּ מַה שְׁנִבְבָּאָר לְקַמֵּן אִי גַם בְּבִזְיוֹן נְמִי אֲמַרִינּוּ דְאַב יָכוֹל לְמַחְוֹל עַל כְּבוֹדוֹ: וְהֵנָּה הַפְּרִי חֲדָשׁ פֶּתַב לְפָרֵשׁ דְּכֹנֶנֶת רַבִּינוּ הֶרְאַב"ד ז"ל דְאִין לְפָרֵשׁ הַמְכַשִּׁיל אֶת הָעוֹר הוּא הִיָּכָא דְעֵבֵר עַל ל"ת דַּלְפ"ע פֶּגוֹן מוֹשִׁיט פּוֹס יִין לְנִזִּיר ע"ז הַשִּׁיגוּ דְהָא וְדַאי לִיתָא דַּא"כ אַכּוּלָּהּ לְאִנּוּן מְנַדִּין אוֹתוֹ אֲלֵא וְדַאי דְקָאִי דְנוֹקָא מְכָה בְּנוֹ הַגְּדוֹל וְדַכּוֹנְתָּהּ דְאִיפָּא הִיתַר בְּדָבָר וְאַעפ"כ אִיפָּא לְמִיחַשׁ לְתַקְלָה כַּה"ג דְנוֹקָא מְנַדִּין אוֹתוֹ עכ"ל.

וְדָבָרֵי לַענ"ד אִינָם מְנוֹכְרַחִין דְּהָא הִלְאוּ דַּלְפ"ע לֹא הָיוּ לְאוּ גְמוֹר לְמַלְקוֹת וְרַק הָיוּ פֶּלְאוּ שְׁבַכְלָלוֹת דְּלִיתָא גְבִיָּה מַלְקוֹת וְקִי"ל דְּהִנֵּי אִיסוּרִים דְּלִית בְּהֵם מַלְקוֹת וְהֵמָּה מַד"ת אוּ מַד"ס יֵשׁ פֶּעַם דְּמַפְיִן אוֹתוֹ מִפְּתַת מְרָדוֹת וְיֵשׁ פֶּעַם דְּמַנְדִּין אוֹתוֹ וְכַבֵּר פֶּתַב הֶרְ"ן ז"ל בַּמַּס' פְּסָחִים דָּף נ"ה וְהָאִרִיף בְּזָה הַפְּר"ח גּוֹפְיָה בַּאו"ח סִי' תַצ"ו דְּהַפְּל כְּפִי שְׁעֵשׂוּ חֲזו"ל דְּפֶעַם יֵשׁ דְּמַפְיִן אוֹתוֹ מ"מ וּפֶעַם מְנַדִּין אוֹתוֹ וְהָכָא אֲמָרוּ חֲכָמִים דְּמַנְדִּין בְּכָל לַפ"ע פִּינּוֹן דְּלִיתָא מַלְקוֹת גְּבִיָּה כְּמִבְּבָאָר וְדוּק: שְׁם פֶּרֶק ו' הַלְכָּה י"ג וְחֲכָמִים גְּדוֹלִים הָיוּ מְשַׁתְּבָּחִים כּו'.

וְכַתְּבֵי הַכ"מ שְׁם בַּא"ד פֶּתַב הֶרִיב"ש בְּשֵׁם הֶרְאַב"ד ז"ל אַע"פ שְׁאֲמָרוּ בַּפ"ק דְּקִידוּשֵׁין דָּף ל"ה הָרַב שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ מְחוּל הִיָּינוּ מִיָּדִי דְּלִית בִּיָּה בְּזִיוֹן אֲלֵא בְּאוֹתָם הַדְּבָרִים שְׁאֲדָם חֲזִיב לְנַהֲגַ בּוֹ כְּבוֹד מַחֲמַת תּוֹרָתוֹ לַעֲמוּד מְפָנִיו וְכִיּוֹצֵא בְּזָה אָבֵל עַל בְּזִיוֹנוֹ אִינוּ יָכוֹל לְמַחְוֹל אֲדַרְבָּא אִסוּר לוֹ לְמַחְוֹל שְׁהַתּוֹרָה מְתַבְּזִית בְּכָף וְדָמִי לְמַאי דְאֲמַרִינּוּ הָתָם הָאָב שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ מְחוּל דַּל"ל שְׁיָהֵי' הָאָב יָכוֹל לֹמַר וְלְמַחְוֹל עַל בְּנוֹ שְׁיֵאמַר לוֹ דְבָרֵי חֲרוּפִין וְגִידוּפִין עכ"ל: וְהֵנָּה הַטּוֹרִי אָבֵן בַּמַּס' מְגִילָה דָּף כ"ח הִבִּיא רָאִיָּה לְזָה מְהָא דְאֲמַרִינּוּ בַּמַּס' שְׁבוּעוֹת דָּף ל' ע"ב דְאֲמִימָר אוֹתְבָּיָה לְרַב יִימַר דִּידַע סְהַדוּתָא וּמְקַשִּׁי הַגַּמ' וְהָאֲמַר עֵילָא מַחְלוּקָתָא כּו' אָבֵל בְּעֵדִים ד"ה בְּעַמִּידָה כּו' הָאִי עֲשֵׂה וְהָאִי עֲשֵׂה עֲשֵׂה דְכְבוֹד תּוֹרָה עֲדִיף וְהָאִי תַקְשָׁה דִּמְחֻלָּה עַל כְּבוֹדוֹ פְּדִי לְקִיָּים אִידָף עֲשֵׂה וְעוֹד אַס"ד דִּיכּוֹל לְמַחְוֹל עַל כְּבוֹדוֹ אִינוּ בְּדִין שְׁעֲשֵׂה דְכְבוֹד תּוֹרָה דּוֹחָה לַעֲשֵׂה אַחֲרַת כְּדָאֲמַרִינּוּ בַּמַּס' כְּתוּבּוֹת דָּף מ' ע"א אִי אֲמָרָה לֹא בְּעִינָא מִי אִיתָא לַעֲשֵׂה פֶּלֶל אֲפִילוּ אִי אֲמָרָה בְּעִינָא לֹא חֲשִׁיב עֲשֵׂה פֶּלֶל אַע"כ דְּבַמְקוֹם בְּזִיוֹן לֹא אֲמָרוּ הָרַב שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ כְּבוֹדוֹ מְחוּל וְזָה דְצָרִיף לַעֲמוּד וּלְהַעֲדִי הֵנָּה בְּזִיוֹן וְלֹא נִיָּתֵן לְמַחְוֹל מִשֵּׁה"כ אֲמַר עֲשֵׂה דְכְבוֹד תּוֹרָה עֲדִיף עכ"ל: וְהֵנָּה לַפ"ד הַט"א יֵשׁ לִישָׁב דְבָרֵי הַתּוֹס' בַּמַּס' שְׁבוּעוֹת דָּף ו' ע"ב ד"ה וְהָאֲמַר כּו' אַע"ג דְּהִיָּה יָכוֹל לְהוֹשִׁיבָהּ כְּדָאֲמַר בְּסוּמוֹף דְעֲשֵׂה דְכְבוֹד תּוֹרָה עֲדִיף שְׁהִיָּתָה אֲשֶׁת חֲבֵר א"ל שְׁלֵא רְצָה לְהוֹשִׁיבָהּ שְׁלֵא לְסַתְּמוּם טַעֲנַת בַּע"ד כּו' א"נ שְׁמָא אִין בְּאֲשֶׁת חֲבֵר לְאַחַר מִיתָה עֲשֵׂה דְכְבוֹד תּוֹרָה עכ"ל.

והקשה המהרש"א על תירוץ הראשון ונ"ל ומיהו אפתי קשה מאי ק"ל להגמרא מהא דדיינין בשיבה היכי קאמרי רב נחמן הא א"ל עשה דכבוד תורה עדיף ולהכי הנה עומד מפניה שהיתה אשת חבר ונ"ל דלא נימא עשה דכבוד תורה עדיף אלא בכה"ג דלקמן דת"ח דגם העשה בגופיה דטפי עדיף ליה לעבור בהעשה דהעמידה פדי לקיים עשה דכבוד תורה ולישב אבל עשה דדיינים בשיבה לא נדחית מפני עשה דכבוד תורה של אחר עכ"ל: והנה ע"ד לכאורה קשה טובא א"ה דכונתו פשוט כמו שפתי בלשונו הקא מדברי התוס' שם ד"ה למשרי ונ"ל שפאו שניהם בבת אחת א"נ עשה דכבוד תורה עדיף כדאמרינן במס' פתובות דף ק"ו עכ"ל וקא התם העשה דכבוד תורה הנה לגבי עולא והעשה של פקטן פגדול הנה לגבי הב"ד וכן שם בפתובות דף ק"ו שמביא התוס' דעבור עשה דכבוד תורה סליק דינא דיתמא נמי כן הוי דהפכוד תורה הנה לגבי קריביה דרבי ענו והעשה דנשפטתם צדק הוי לגבי רב נחמן ועי"ש ברש"י ז"ל ובח"א ויש לומר עפ"ז לישוב קושית הפלפלא חריפתא על הרא"ש ז"ל שמקשה ל"ל להביא מפרקק להתירוץ דעשה דכבוד תורה מן מסכת פתובות דף ק"ו אמאי לא הביא מהקא ע"ב דאמרינן עשה דכבוד תורה עדיף ולפ"ז ניחא דאי מלקמן יש לטעות פתירוץ המהרש"א ז"ל להחליק בין היכא שהמקיים והעובר הוא אחד וא"כ ליתא תירוץ זה מכבוד תורה ולהכי הביאו מפתובות דלא מחלקינן כן ושפיר מתורץ פדברי התוס': אמנם נ"ל דכונת המהרש"א ז"ל הוא כן ולא טעה בגמרא ערוכה וכונתו דלא שרינו לדחות רק כמו התם היינו בגוף אחד היינו בת"ח אחד שהוא יושב ומעיד אף שנדחה העשה משום פבוד תורה לא איכפת לן אבל הקא דישיבת הדיינין דהנה בשני גופין פירש דצריף רב נחמן דהוא נמי ת"ח לעמוד מפני פבוד תורה דינא וא"כ נדחית ממילא פבוד תורה של ר"נ וא"כ לא דחינו העשה של דיינים בשיבה מפני פבוד תורה דקא מ"מ פבוד תורה נדחית אצל הדיין שהוא נמי ת"ח ונהו רק הקא לענין עמידה ושיבה אבל לענין אקדומי הקא ובכתובות דליכא דחיה דכבוד תורה לגבי הדיין שפיר נדחית אף בשני גופין ואף שאין לשונו מכונן מ"מ זהו ודאי פונתו: אף עפ"ד הט"א אלה מןושב שפיר קושית המהרש"א ז"ל דרק גבי ביזון אמרינן עשה דכבוד תורה עדיף אבל בכבוד אמרינן מי איתא לעשה כלל אי אמרה לא בעינא וא"כ מקשים התוס' שפיר אע"ג דהיה יכול להשיבה דנדאי זהו דבר פשוט דעמידה שלה הנה ביזון לה וע"ז איכא עשה דכבוד תורה ולהכי צריכא לתרץ דיסתם טענת הבע"ד אבל זה לא קשה מאי מקשה הגמרא והאמר מר דדיינין בשיבה דלקא להכי עמד רב נחמן משום עשה דכבוד תורה זה אינו דנדאי מה דלא עמד רב נחמן לא הנה לה ביזון רק שלא נהג לה פבוד כמו שפתי הריב"ש ז"ל פגון לעמוד מפניו ובזה לא אמרינן עשה דכבוד תורה עדיף היכא דלא הוי ביזון דאמרינן הסברא של אי אמרה לא בעינא פיון דיכול למחול ושם בכתובות אי לא יקדים דינו וכן שם בתוס' במס' שבועות דף ל' ע"א אי נקדים דין אחר להדין של הצורפא מרבנן הוי ביזון דתרונויהו ולהכי שפיר אמרינן עשה דכבוד תורה עדיף דאינו יכול למחול פמבואר: ועפ"ז יש לומר בדברי הרא"ש ז"ל במס' נדרים דף ס"ב ע"א אמר רבא שרי ליה לצורפא מרבנן למימר צורפא מרבנן אנא שרי ליה תיגראי ברישא כו' ופירש"י ז"ל שם הקדומו דינו לשל אחרים בשביל פבוד תורתו כו' והרא"ש פירש פסקו לי דיני פדי שלא אתבטל מלימודי כו' ועמד ע"ז המהרש"א ז"ל בח"א קא מצינו דאפילו לקריביה דרב ענו הקדים דינו משום פבודו

דַּרְבַּ עֵנָן א"כ שָׁרִי אֶפְּלוּ בְּלֹא בִּיטוּל תּוֹרָה רַק מִשׁוּם כְּבוֹד תּוֹרָה לְבַד וּל"ל לְהֵרָא"ש
לוֹמֵר הַטַּעַם מִשׁוּם בִּיטוּל תּוֹרָה: וּלפ"ז נִיחָא דְהָא הֵיכָא דְלִיכָא בְּזִיוֹן רַק מִשׁוּם כְּבוֹד אֲזִי
בְּזֵה אֲמַרִּינּוּ דִּיכּוֹל לְמַחּוּל ע"כ וּא"כ הֵיכָא דְאִיכָא דִּינָא דִּינְתָמִי דְמַקְדָּמִינּוּ לְשִׁאָר דִּינִים
נִימָא דִּיכּוֹל ת"ח לְמַחּוּל ע"כ כְּמוֹ הֵתָם אִי אֲמַרְהָ ל"ב וְצָרִיף לּוֹמֵר דְאִיכָא בְּזִיוֹן לִיה
לְהַקְדִּים דִּין אַחַר וּכ"ז הוּא בְּמַקּוּם שְׁנוּדָע לְכָל דְהוּא ת"ח אוֹ קְרִיבִיהָ שֶׁל ת"ח אֲבָל הֵכָא
מִיָּרִי אַף בְּאַתְרָא דְלֹא יָדְעִי כְּמוֹ שְׁאָמַר שֶׁם בְּתַחֲלָה וּכְמוֹ שְׁמַבְאָר ג"כ הַמְהַרְשֵׁ"א שֶׁם
וּא"כ לִיתָא בְּזִיוֹן דְאִין מְפִירִין אוֹתוֹ וְעַל כְּבוֹדוֹ יְכוֹל לְמַחּוּל וּלְהַכִּי אוֹמֵר הֵרָא"ש דְלִהְכִי
שָׁרִי לִיה בְּכָל דְנוֹקְתָא לּוֹמֵר צוּרְבָא מְרַבְנָן אֲנָא אֶפְּלוּ אִי אִיכָא דִּינָא דִּינְתָמִי מ"מ מַקְדָּמִינּוּ
דִּינוֹ מִשׁוּם בִּיטוּל תּוֹרָתוֹ לְהַכִּי לֹא יִמְחֹל וַיִּבְקַשׁ לְהַקְדִּים דִּינוֹ בְּכָל מְקוּם כְּמַבְנֹאָר: אֲמַנָּם
סוּף דְבָרֵי הַט"א שֶׁם קָשָׁה דְכַתְּבַת לְהַבִּיא רְאִיָּה לְדַבְרֵי הַרִיב"ש דְעַל בְּזִיוֹן אִינוּ יְכוֹל
לְמַחּוּל מְהָא דְאֲמַרִּינּוּ בַּמַּס' סְנֵהֲדָרִין דָּף פ"ד ע"ב רַב לֹא שְׁבִיק לְבְרִיהָ לְמַפְתַּח לִיה פְּנוּתָא
דְלִמָּא חֲבִיל וְה"ל שְׁגַגַת אִיסוּר חֲנֻק וְאִי הָאָב יְכוֹל לְמַחּוּל עַל בְּזִיוֹנוֹ הַה"ד נְמִי עַל הַפְּאָתוֹ
יְכוֹל לְמַחּוּל א"כ ה"ל לְמִישְׁבַּק כּו' וְלְמַחּוּל עַל כְּבוֹדוֹ אֲלֵא וְדָאִי כָּל כּה"ג שֶׁהוּא דָּרָף
בְּזִיוֹן אִין כְּבוֹד הָאָב מְחוּל וְהַה"ד לְכְבוֹד הָרַב כּו' וְאַח"כ הַקָּשָׁה הַט"א מִמְּסַכַּת קִידוּשִׁין
דַּר"פ קָרַע שִׁירָאִי וּפִירִש"י ז"ל עַל דְלִמָּא רְתַח וְאָמַר לְאַבּוּהָ מִיָּדִי דְרִיתְחָא וּמִשׁוּם דְמַחֲחִיל
לִיה לִיקְרִיָּה אֲלִמָּא דְאֶפְּלוּ לְעַנְנִין בְּזִיוֹן כְּבוֹדוֹ מְחוּל שְׁמוּחַל הָאָב וְאוּלֵי י"ל דְכְבוֹד הָרַב
עָדִיף וְשִׁאֲנֵי דְכְבוֹדוֹ גְּדוֹל מְשָׁל אָב מִשֶּׁה"כ בְּמַקּוּם בְּזִיוֹן אִינוּ יְכוֹל לְמַחּוּל עַל כְּבוֹדוֹ
עַכ"ל: וְהִנֵּה קָשָׁה דְבָרֵי שְׁהֵמָה לְהִיפּוֹף מִמָּה שְׁפַתְבַּת הַרִיב"ש בְּשֵׁם הַרְאָב"ד ז"ל פֶּאן
דְהוּא הִבִּיא רְאִיָּה עַל רַב דְאִינוּ יְכוֹל לְמַחּוּל עַל בְּזִיוֹן מְאָב דְאָמַר וְדָמִי לְמֵאִי דְאֲמַרִּינּוּ
הָאָב שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ מְחוּל דַּל"ל שְׁיֵהָא הָאָב יְכוֹל לְמַחּוּל עַל חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין
אֲלִמָּא דַּס"ל דְבָאָב וְדָאִי דְאִינוּ יְכוֹל לְמַחּוּל עַל בְּזִיוֹן וְהִבִּיא ע"ז רְאִיָּה עַל רַב שְׁאִינוּ יְכוֹל
לְמַחּוּל וְהַט"א פְּתַב דְאֶפְּלוּ בְּרַב אִי אִינוּ יְכוֹל לְמַחּוּל ע"כ בְּאָב יְכוֹל לְמַחּוּל וְעוֹד תְּמוּזָה
לְכַאוּרָה דְלִפִּי הַמְּסַקְנָא שְׁלוֹ דְבָאָב יְכוֹל לְמַחּוּל גַּם עַל בְּזִיוֹן הַדְרָא קוּשְׁיָא לְדַוְּנָתָה מַמַּס'
סְנֵהֲדָרִין דָּף פ"ד אֲמֵאִי לֹא שְׁבִיק רַב לְבְרִיהָ לְמִישְׁבַּק פְּנוּתָא הָא יְכוֹל לְמַחּוּל ע"ז כְּמוֹ
עַל בְּזִיוֹן דְמַחּוּל בְּאָב שְׁהִבִּיא רְאִיָּה ע"ז מַמַּס' קִידוּשִׁין: וְנ"ל לּוֹמֵר דְלֹא דָּמִי הָא דְסְנֵהֲדָרִין
לְהָא דְקִידוּשִׁין דְהֵתָם בְּסְנֵהֲדָרִין לְעַנְנִין אִי שְׁגַג וְחָבַל בְּאֲבִיו וְעָשָׂה חֲבוּרָה לֹא מְהִנֵּי מַחֲחִילָה
בְּזֵה דְהֵתָם בְּסְנֵהֲדָרִין הָא יְלִיף מִקְרָא דְלִנְפֹשׁ דְבְּעִי דוֹקָא חֲבוּרָה שְׁמוּצִיא דָּם וּא"כ אִי
חָבַל בְּחֲבוּרָה בְּאֲבִיו הִנֵּה דוּמִיָּא דְהוּרַג נְפֹשׁ אַחַר בְּשׁוּגַג וְאִי עֲשָׂאוּ טְרִיפָה מְקוּדָם וְדָאִי
לֹא מְהִנֵּי מַחֲחִילָה מַה שְׁהַנְהַרְג יִמְחֹל לוֹ וְהֵרָאִיָּה לְזֵה דְבַמַּס' מַפּוֹת ד"ח ע"ב מְפַקִּינּוּ מִקְרָא
דְמַפָּה נְפֹשׁ לְחֻבְל בְּאֲבִיו בְּשׁוּגַג דְפָטוּר מִן גְּלוּת דַּה"א דְהוּא כְּמוֹ הַרְג נְפֹשׁ בְּשׁוּגַג דְחִיִּיב
גְּלוּת וְרַק מַגְזָה"כ מְמַעֲטִינּוּ מִגְּלוּת אֲבָל וְדָאִי זֵה אַף בְּשׁוּגַג לֹא נִיִּתֵן לְמַחֲחִילָה שְׁלֵא יְהָא
אִיסוּר בְּזֵה וְכֵן צָרִיף לּוֹמֵר לְדַבְרֵי הַרִיב"ש דְבַחֲרוּפִין וְגִידּוּפִין אַף בְּאֲבִיו אִינוּ יְכוֹל לְמַחּוּל
דְהֵתָם גְּבִי רַבָּה ב"ה דְקָרַע שִׁירָאִי לֹא חֲשַׁשׁ אוּלֵי בְּנוֹ יִחְרְפְּנוּ דְלִזָּה לֹא נִיִּתֵן לְמַחֲחִילָה רַק
אוּלֵי יֵאמֵר דְבָר שְׁלֵא לְכְבוֹדוֹ וְהוּא יִגְרַע מַחֲחִיב כְּבוֹד אֲשֶׁר זֵה נִיִּתֵן לְמַחֲחִילָה אֲבָל בְּזִיוֹן
אַף בְּאָב אִינוּ נִיִּתֵן לְמַחֲחִילָה וּמַכַּש"כ חֲבָלָה כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ וְדוּק: הוּדְעָה אִם כִּי כְּבָר אֲמַרְנוּ
בְּרַאשִׁית סְפָרֵי כִי הִלְכְתִי בְּעַקְבוֹת רַבִּינוּ מִשָּׁה ז"ל לְבָאָר חִידוּשֵׁי אַף בְּדַבְרִים שְׁאִינָם
נוֹגְעִים לְעַת הַזֹּאת.

עֲתָה עוֹד אֲכַפְּנֶל הַדְּבָרִים טָרָם אֶתְחִיל לְבָאָר הַלְכוֹת עִפּוּ"ם וְחֻקוֹתֵיהֶם פִּי כָּל הַדֵּינִים הַמִּתְבָּאָרִים בְּהִלְכָה זוֹ הֵם רַק עַל הָעַמִּים הַקְּדֻמוֹנִים עוֹבְדֵי גִלּוּלִים אֲבָל לֹא עַל הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּזִמְנֵינוּ אֲשֶׁר יֵאֱמִינוּ בֵּה' הַמִּיְחַד בּוֹרֵא עוֹלָם וְכָל צְבָאָם וְאֵינוּ נוֹהֵג בְּזִמְנֵי הַזֶּה שׁוֹם דִּין מִהֲלָכוֹת אֵלֶּה וְרַק בְּאֵתִי לְבָאָר דְּבָרֵי רַבֵּינוּ אֲשֶׁר דִּיבְרַר עַל הַיָּמִים הַקְּדֻמוֹנִים לְמַעַן דְּרוֹשׁ וְקַבֵּל שְׁכָר פֶּאֶשֶׁר הַגִּדְנוּ לְמַעַלָּה בְּמוֹדְעָא רַבָּה: הַלְכוֹת עוּ"ג וְחֻקוֹתֵיהֶם פֶּרֶק א' הִלְכָה ג' חוּץ מִשְׁבֵּט לֹוי שְׁעָמַד בְּמַצּוֹת אַבוֹת כּו' וּמַעוֹלָם לֹא עָבַד שְׁבֵט לֹוי עוּ"ז עכ"ל: וְהִנֵּה זֶה מְבוֹאָר בְּסִפְרֵי פ' בְּרַכָּה עַל הַפְּסוּק כִּי שְׁמְרוּ אִמְרֹתַי כּו' דְּשְׁבֵט לֹוי לֹא עָבְדוּ עוּ"ז בְּמַצְרִים וְכֵן בְּמַעֲשֵׂה הָעֵגֶל מְבוֹאָר בְּגִמְרָא דְיוֹמָא דָּף ס"ו ע"ב וְאֵיתָא שָׁם כֵּן אַר"י אָמַר רַב שְׁבֵטוֹ שֶׁל לֹוי לֹא עָבְדוּ עוּ"ז שְׁנֵאֲמַר מִי לֵה' אֵלֵי וַיֵּאֲסֹפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֹוי יַחְיָב רַבִּינָא וְקָאָמַר לֵהָא שְׁמַעְתָּא אֵיתִיבֵיהָ בְּנֵי ר"פ ב"א לְרַבִּינָא הָאֲנָמַר לְאַבּוּי וְלֵאמֹר כּו' וְאֵת בְּנָיו לֹא יֵדַע א"ל בְּנָיו בְּנֵי בֵתוֹ מִיִּשְׂרָאֵל עכ"ל הַגְּמָרָא.

וְעַמְדָתִי לְהַקְשׁוֹת עוּ"ז דֵּהָא אֵיתָא בְּמַס' יְבָמוֹת דָּף ס"ב א"ל רַבָּה לְרַבָּא ב"מ מַנ"ל הָא דְאָמְרוּ רַבָּנָן בְּנֵי בָנִים הָרִי הֵן כְּבָנִים כּו' אֵלִימָא כּו' אֵלָא מְנִי מְכִיר מְחוֹקְקוּ וּבְנֵי יְהוּדָה מְחוֹקְקוּ כּו' וּפִירֵשׁ רַש"י ז"ל אֶבְרָהָם בְּנוֹ לֹא קָמַבְעֵי לֵיהָ אֵלָא אֶבְרָהָם כּו' וְקָשָׁה דְלָמָּה צָרִיף לְהַבִּיא מְקָרָא שֶׁל דֵּה"י הָא יְכוֹל לְהַבִּיא מְקָרָא שֶׁל דְּבָרֵי תוֹרָה דְאָמַר וּבְנָיו לֹא יֵדַע וּמְפָרְשִׁין כֵּן בֵּתוֹ מִיִּשְׂרָאֵל אֵלִמָּא דָּבָן בֵּתוֹ מְקָרֵי בְּנָיו וְכֵן מְצָאֵתִי ג"כ בְּגוֹשׁ"ס בְּמַס' יְבָמוֹת שְׁמַצִּיין עֵינֵי יוֹמָא וְצ"ע וְזֶהוּ כְּפִינְתוּ וְדָאִי דֵּה"ל לְהַבִּיא רְאִיָּה מְזִה וְעֵינֵי שַׁע"מ לְקַמְן בַּפ' ט"ו מֵה' א"ב ה"ג דְּמַקְשָׁה נְמִי עַל סוּגְיָא זוֹ דִּיבְמוֹת דֵּה"ל לְהַבִּיא רְאִיָּה מַד"ת וְעֵינֵי אֲבָנֵי מְלוֹאִים מֵה שְׁמַתְרִץ בְּזִה: וְנ"ל לִישָׁב כֵּן דֵּהִנֵּה תַחֲלָה צָרִיף לְהַבִּין הַסּוּגְיָא שָׁם דְאָמַר רַב שְׁבֵטוֹ שֶׁל לֹוי לֹא עָבְדוּ עוּ"ז מֵה חִידוּשׁ רַב בְּזִה הֲלֵא מְקָרָא מְלֵא הוּא וַיֵּאֲסֹפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֹוי וְכֵן שָׁם יַחְיָב רַבִּינָא וְקָאָמַר לְהָאֵי שְׁמַעְתָּא מֵאֵי שְׁמַעְתָּא חִידוּשׁ רַב בְּזִה הֲלֵא רַב מְבִיא רַק הַמְקָרָא וְכֵן מְקָשָׁה שָׁם הַמְהַרְשֵׁ"א בַּח"א דְמֵאֵי מְקָשָׁה בְּנֵי רַבִּינָא לְרַבִּינָא הֲלֵא רַב מְבִיא קָרָא עוּ"ז וְה"ל לְמִירְמֵי קָרָאֵי אֶהְדְּדֵי עוּ"שׁ.

וְנ"ל לִישָׁב כ"ז דֵּהִנֵּה אֵף דְכָתִיב כָּל בְּנֵי לֹוי הָא קִיִּי"ל בְּכָל דְּנֻכְתָּא דְרַבּוֹ כְּכֹלּוֹ וְזֶהוּ דְבָא לְחִידוּשׁ ר"י אָמַר רַב דֵּהָא דְכָתִיב כָּל בְּנֵי לֹוי הוּא כָּל הַשְּׁבֵט וְלֹא רַבּוֹ כִּינּוּ דְכָתִיב כָּל וְהִנֵּה עוּ"ז הָא תְּקָשָׁה לְכַאוּרָה מֵהָא דְאֵיתָא בְּמַס' הוֹרְיֹת דָּף ג' ע"ב א"ר יוֹנָתָן מֵאָה שְׁיִשְׁבוּ לְהוֹרוֹת אֵין חֵיבִין עַד שְׁיִוְרוּ כְּנֻלָן שְׁנֵאֲמַר וְאֵם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגוּ עַד שְׁיִשְׁגוּ כְּנֻלָן אַר"ה בְּדַר"ה ה"נ מְסַתְּבָרָא דְכָּל הַתּוֹרָה קִיִּי"ל רַבּוֹ כְּכֹלּוֹ וְהָא כְּתִיב כָּל עֲדַת הוֹאִיל וְכָף אֶפְלֵ הֵן מֵאָה כּו' מְתִיב ר"מ אֵין גּוֹזְרִין כּו' אַא"כ רַבּוֹ הַצְּבוּר יְכוֹלִין לְעַמּוֹד בָּהּ שְׁנֵאֲמַר הַגּוֹי כְּנֻלּוֹ וְהָא הָא דְכָתִיב כְּנֻלּוֹ וְאָמַר רַבּוֹ כְּכֹלּוֹ תִּיּוּבְתָא וְאֵלָא מֵאֵי ה"ק אֵי אֵיכָא כְּנֻלּוֹ הוּי הוֹרָאָה כּו' וְעֵינֵי תוֹס' שָׁם וּבְמִהַרְשֵׁ"א מְבָאָר שָׁם דֵּהִגְמָרָא מְקָשָׁה וְאֵלָא מֵאֵי הֵינּוּ דֵּהָא גַּם עַל רַבּוֹ לֹא צָרִיף קָרָא דְאֶחָרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת קִיִּי"ל וְעֵינֵי לַח"מ לְקַמְן בְּפִי"ג מֵה' שְׁגָגוֹת ה"א נְמַצָּא דְאֶפְיִלוֹ הָא דְכָתִיב כָּל אֲמָרִין בְּזִה מ"מ דְרַבּוֹ כְּכֹלּוֹ וְכֵמוֹ דְכָתִיב הַגּוֹי כְּנֻלּוֹ וּמ"מ הוּי רַבּוֹ כְּכֹלּוֹ וְכֵן שָׁם דָּף ה' ע"א אֲמָרִין לְכָל הָעָם בְּשִׁגְגָה לְמִירְמָא דְרַבּוֹ אֵין מְעוּטוֹ לֹא עוּ"שׁ אֵלִמָּא הֵתָם נְמִי אֵף דְכָתִיב לְכָל הָעָם מ"מ הוּי רַבּוֹ כְּכֹלּוֹ וְא"כ ה"נ אֵף דְכָתִיב כָּל גִּימָא דְרַק רַבּוֹ הַשְּׁבֵט לֹא עָבְדוּ וּמַנ"ל דְכָל הַשְּׁבֵט לֹא עָבְדוּ.

אָמַנְם בְּאֵמַת זֶה לֹא קָשָׁה מִיַּד דְּהֵכָא לֹא שְׁיִיף זֶה דְּרַבּוּ פְּכּוּלוּ דְזֵה דְאָמְרִינּוּ בְּכָל דְּוֹכְתָא דְרַבּוּ פְּכּוּלוּ וְדַאי לֹא אָמְרִינּוּ דְרַק הָרֹב מְשַׁמַּע וְלֹא פֶל וְרַק אָמְרִינּוּ דְבְּמַלְתָּ פֶל נְכַלְל גַּם אִי הָוֵי רַק רֹב וְאָמְרִינּוּ דְבְּכָל הַתּוֹרָה מַה שְׁמַחְוֵיב לַעֲשׂוֹת וּבְכָל דְּבָר שְׁיַעֲשֶׂה אָמְרִינּוּ דְאִפְּלוּ לֹא עֲשֶׂה פֶל הַדְּבָר רַק רֹב הָוֵי כְּמוֹ עֲשֶׂה פֶל הַדְּבָר בֵּין לְחַוְמָרָא וּבֵין לְקוּלָא וְאִי רֹב צְבוּר חֲטָאוּ אוֹ רֹב ב"ד הוֹרוּ אָמְרִינּוּ לְחַוְמָרָא וּמְבִיאִין קַרְפֵּן וְכֵן גַּבֵּי שְׁחִיטָה אָמְרִינּוּ לְקוּלָא דַּאי שְׁחַט רֹב סִימָנִים דִּי כְּמוֹ אִי שְׁחַט פְּוֶלָן וְכַדוּמָה וּבְנִזִיר דָּף ג"א מְבִיא הַגְּמָרָא רֶאֱיָה לְזֵה דְגָלִי רַחֲמָנָא גַבֵּי נְזִיר אֶת שְׁעָרוֹ כּו' עִי"ש אָבֵל אִי לֹא גָלִי ה"א וְדַאי דְרֹב שְׁעָרוֹ דִּי וּל"צ יוֹתֵר לַעֲשׂוֹת פִּינּוּן שְׁעֲשֶׂה הָרֹב וְהָוֵה מַה"ת פְּכּוּלוּ אָבֵל הֵכָא דְכַתִּיב פֶּל סֶתְמָא מַהכ"ת נְפָקִינּוּ אֶת כָּל הַשְּׁבֵט לֹוי מִן חֲזַקַת פְּשָׁרוֹת וְנִימָא דְרַק הָרֹב לֹא עֲבָדוּ אָבֵל הַמְּיַעוּט עֲבָדוּ וְדַאי הֵכָא אָמְרִינּוּ דְכָל הַשְּׁבֵט לֹא עֲבָדוּ וְזֵהוּ שְׁחִידָשׁ רַב הֵכָא דְכַתִּיב פֶּל בְּנֵי לֹוי כָּל הַשְּׁבֵט לֹא עֲבָדוּ וְאִיתִיבֵיהּ בְּנֵי ר"פ ב"א לְרַבִּינָא הָאוּמֵר כּו' דְכִינּוּ דְכַתִּיב קָרָא אַחַר דְחֲטָאוּ שְׁבֵט לֹוי נִימָא דְגַם הֵכָא מְגַלָּה לָנוּ הַקָּרָא הָאֲחֵר דְהֵכָא אָף דְכַתִּיב פֶּל מ"מ הָוֵי רַק רֹב לֹא חֲטָאוּ וְהֵתֵם דְאוּמֵר הָאוּמֵר לְאַבָּא כּו' וּבְנֵיו לֹא יָדַע מִיַּרְי בְּאוֹתָן שְׁחֲטָאוּ מִן הַמְּיַעוּט שְׁנִשְׁאָו לְאַלָּה שְׁלֹא חֲטָאוּ וְהַקָּרָא הָאֲחֵר מְכַרִּיחַ דְגַם הֵכָא הָוֵי רַק רֹב וְלֹא פֶל הַשְּׁבֵט וּמִשְׁנֵי לֹא בָּן בִּתּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל דְכִינּוּ דְקִי"ל בְּכָל דְּוֹכְתֵי דְבָן בִּתּוֹ מְקַרִּי בְּנוֹ ה"נ מִיַּרְי בְּבָן בִּתּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל וּא"כ לִפ"ז נִיחָא הַקְּוִשְׁיָא שְׁהַקְּשִׁינוּ מִמַּס' יְבָמוֹת דְאֲחֵרֵי שְׁנַדַּע מְלִימוּד אַחַר דְבָן בִּתּוֹ מְקַרִּי בְּנוֹ אָמְרִינּוּ דְהָוֵי בְּבָנֵי בָנִים וְכָל הָוֵי פְּוֶלוּ אָבֵל אִי לֹא יָדַעִינּוּ מְקָרָא אַחַר ע"ז דְבָן בִּתּוֹ קְרוֹי בְּנוֹ מֵהֵכָא לֹא מְצִי לְמִילָף זֵה דֵה"א דֵהָא דְכַתִּיב פֶּל בְּנֵי לֹוי לֹא הָוֵי רַק רֹב הַשְּׁבֵט וּקְרָא דְכַתִּיב וּבְנֵיו לֹא יָדַע הוּא מִן הַמְּיַעוּט ע"כ וּמַאֲיָן נְחַדָּשׁ דְבָן בִּתּוֹ קְרוֹי בְּנוֹ וְלֵהֲכִי מְבִיא הַגְּמָרָא בֵּיבָמוֹת בְּדֵה"י דְבָן בִּתּוֹ קְרוֹי בְּנוֹ וּא"כ דְמוּכַח מְמָקוֹם אַחַר זֵה דְבָן בִּתּוֹ קְרוֹי בְּנוֹ שׁוּב אָמְרִינּוּ הֵכָא דֵהֵיכָא דְכַתִּיב פֶּל הָוֵי פֶּל הַשְּׁבֵט וּמַה שְׁאָמַר וּבְנֵיו לֹא יָדַע מִיַּרְי בְּבָן בִּתּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל וְעֵינּוּ לְקַמֵּן בִּפ"ד הֵכָא בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ ד"ה וְרַבּוּ שְׁל שְׁבֵט וּבְכ"מ וּלח"מ: וְהִנֵּה הַמְּהַרְשָׁ"א בַח"א הַקְּשָׁה בְּמַס' יְבָמוֹת בְּשֵׁם ס' פְּעֻנַח רִזָּא עַל הַקוּ"ח שְׁעֲשֶׂה מִשְׁרַע"ה וְשִׁבֵּר אֶת הַלּוּחֹת דְמַה פְּסַח שְׁהוּא מְצֻוָּה אַחַת כּו' נִימָא דִּיּוּ לְבָא מַה"ד לַהֲיוֹת כְּנֻדוֹן וְהָא בְּפֶסַח קִי"ל שְׁחֲטוּ לְמוּלִים וְלַעֲרֵלִים כְּשֶׁר וְה"נ בְּפֶסַח הָרִי הָיוּ שְׁבֵטוֹ שְׁל לֹוי שְׁלֹא עֲבָדוּ ע"ז וּמְתַרְץ הַמְּהַרְשָׁ"א דֵהָא דְשְׁחֲטוּ לְמוּלִים וְלַעֲרֵלִים כְּשֶׁר מְשׁוּם דְלֵב עֲרֵלִים נְמִי לְשָׁמִים עַכ"ל.

וְהִנֵּה מְשַׁמַּע לִפ"ד אִי שְׁחַט לְיִשְׂרָאֵל וּלְבָן נְכָרֵי שְׁנַתְּנַפְרוּ מְעַשְׂוֹ אִינוּ כְּשֶׁר וְזֵה לֹא מְצִינּוּ לֹא בְּדַבְרֵי הַגְּמָרָא וְלֹא בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ בַּה' ק"פ וּמְשַׁמַּע אִיפְכָּא דְכִינּוּ דְשָׁוָה לָנוּ לְפֶסַח דִּין שְׁל עָרֵל וְשָׁל ב"נ וְכֵמוֹ אִי שְׁחַט לְמוּלִים וְלַעֲרֵלִים כְּשֶׁר הַה"ד לְיִשְׂרָאֵל וּלְבָן נְכָר וְכֵמוֹ דְמְצִינּוּ בְּגְמָרָא דְפְסָחִים דָּף ק"ב דְעֵבֹד צְרִיכוּתָא מְשַׁמַּע דְתַרְוּנֵיהּוּ הַדִּינִים שְׁוִיָּם: אָף ג"ל לִישַׁב הַקְּוִשְׁיָא כֵּן דֵהִנֵּה הַמְּהַרְשָׁ"א הַקְּשָׁה עוֹד בְּשֵׁם הָרַאשׁוּנִים וּא"ת וְלָמָּה לֹא הִנֵּה מִשָּׁה דוֹ ק"ו זֵה מִיָּד כְּשֶׁאָמַר לוֹ הַקַּב"ה שְׁחַט עִמָּךְ וְעֵינּוּ מַה שְׁמַתְרָץ: וּנ"ל לִישַׁב חֲדָא קוּשְׁיָא בְּחֻבְרָתָה דֵהִנֵּה קִי"ל דְיִשְׂרָאֵל קִיבְלוּ עַרְבוֹת זֵה ע"ז וְכָל מִי שְׁיָכוֹל לְמַחֲוֹת עַל חֻבְרָתָהּ וְלֹא מִיחָה גַּתְפָּס עַל יְדוֹ וְאִיתָא מְפֹרֶשׁ בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא פ' יִתְרוֹ רַבִּי אוּמֵר בְּשַׁעֲוָה שְׁעַמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי הַשְׁוִי פְּוֶלוֹם לֵב אַחַד לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם מַלְכוּת שְׁמַיִם בְּשִׁמְחָה כּו' וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁהִיּוּ מְשַׁכְּנִין עֲצָמָן זַע"ז בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בִּיקְשָׁה הַקַּב"ה לְכָרוֹת בְּרִית עִמָּהֶן עַל הַנְּסֻתָרִים וְעַל הַגְּלוּיִם אָמְרוּ לוֹ עַל הַגְּלוּיִם אָנוּ כּוֹרְתִין כּו' נְמָצָא דְבַעַת עֲשִׂיתָ הַעֲגָל

אף אלה שלא עשו היו מחוייבין למחות בידי אלה שעשו וללחום עמָהֶן ולהכי בשעה
שאמר לו הקב"ה שחת עמך הנה משרע"ה חושב פי בודאי לא עשו כלום ואלה שלא
עשו מיחו בידי אלה שעשו וקימו זה הערבות שקיבלו וא"כ ה"ל כמו למולים ולערלים
שכשר ולהכי לא שיבר את הלוחות לפי מחשבתו ואחרי כן פאשר ירד מן ההר והלוחות
בידו ושמע יהושע את קול העם ברעה ורצה להפיס דעתו של משה ואמר לו קול מלחמה
במחנה היינו שמתלחמים זע"ז אלה שלא עבדו את העגל יתגרו מלחמה עם אלה
העובדים ואמר לו אין קול גבורה ולא קול חלושה היינו אי הנה מלחמה הנה נשמע מן
המתגבר קול גבורה ומן המנוצח קול חלושה ורק קול ענות שמעו ומשמע שפולם שקולין
בזה ניהי פאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות כו' אז וישלף את הלוחות היינו
שראה שיחוגו ויחולו במחולות ואין מוחה בזה וכולם נתפשו בעון זה אלה אשר עבדו
ואלה אשר הניחו ולא מיחו ושפיר הוא הק"ו דלא הנה כמו למולים ולערלים ושיבר את
הלוחות מק"ו זה כמבואר ודוק: פ"ק ב' הלכה ט' מגדף שחזר בו בתוך פדי דיבור אינו
כלום אלא פיון שגידף בעדים נסקל עכ"ל: וכתב הכ"מ ובמה שכתב רבינו אלא פיון
שגידף בעדים נסקל כלל דין אחר והוא דמגדף לא בעי התראה וצ"ע בפ' הגשורפין גבי
הא דאמרין ורפנו מגדף הוראת שעה היתה ובפ"ק דסנהדרין דף ח' גבי הא דתניא שאר
כל חייבי מיתות שבתורה אין ממיתין אותן וממ"ש רבינו בה' עדות שאין לעדים זוממין
שגגה לפי שאין להם מעשה לפיכך א"צ התראה משמע דכל היכא דליכא מעשה ליכא
התראה עכ"ל: והנה הצ"ע שהקשה מפ' הגשורפין לענ"ד לא קשה דיש לומר דהא דאמר
הגמרא ורפנו מגדף הוראת שעה לא קאי על המיתה דהיתה הוראת שעה משום דלא הוי
ביה מעשה כמו שאמר דף פ' ע"ב מקושש הוראת שעה היתה דהכא לא בעי התראה
בכ"ד במגדף אלא ההוראת שעה היתה החבישה מה שחבשו אותו פיון דלא ידעו עתה
פ"ל דחייב מיתה מ"ט חבשו אותו אבל לא קאי על עיקר המיתה דהיתה הוראת שעה
משום דלא הנה התראה דלא בעי באמת התראה וכמו שכתב נמי לקמן בפ' כ' מה' עדות
הראב"ד ז"ל לדעת רבינו אף זה קשה לי א"נ דמגדף לא בעי התראה מהא דאיתא במס'
סנהדרין דף פ"ח ע"ב מסית דלא בעי התראה מא"ל מעיקרא א"א כו' וכתבו התוס' לאו
אליכא דר' מאיר פריף דעל מסית לא מחייב דאין בו פרת עכ"ל וא"נ דמגדף נמי לא בעי
התראה מאי מקשה שם ממסית דלא מצי לאקשוני זה אליכא דר"מ דמייירי שם בכל
הסוגיא טפי ה"ל להקשות מן מגדף דתקשה גם לר"מ פיון דבזה איכא פרת לר"מ כמו
דקחשיב בריש מס' פ"תות ל"ו פ"תות וחכ"א אף המגדף ומפרש בגמרא דף ז' שם
דאף ר"מ ס"ל דאיכא פרת במגדף ולהכי קמחייב קרבן וא"כ ה"ל להקשות ממגדף דהנה
אף לר' מאיר: והנה בס' פני משה על הירושלמי דסנהדרין פ"ז ה"ח במה"פ פ"ת בד"ה
אית כו' אם המגדף בכרת תלוי בפלוגתא כו' ואם זה הנה ברור בדעתו ז"ל דמגדף אינו
צריך התראה כמו שרוצה לומר הכ"מ בפ"ב מה' עפ"ם ע"כ מוכרח אתה לומר שאין
המגדף בכרת שגרי למ"ד מגדף במיתה וכרת ע"כ צ"ל מיתה היכא דאתרי ביה וכרת
היכא דלא אתרי ביה כמו בכ"מ גבי מיתה וכרת וכדאמרין התם דף ס' ע"ב גבי נבוז
לעפ"ם הייתי אומר כו' מד"א כו' אתרי ביה בר קטלא הוא לא אתרי ביה בר פרת אבל
פרת איכא ולפ"ד הרמב"ם ז"ל אפשר דאה"נ דא"צ התראה עכ"ל.

נמצא דלפ"ד דלא בעי התראה אמרינו דכרת לימא נמי בזה ולמ"ד דאית ביה פרת הה"ד דאית ביה ע"כ התראה וא"כ ליכא הקושיא דלא מצוי למיפרך ממגדף טפי ממסית דכיון דא"נ דלא בעי התראה הה"ד דכרת לית ביה ור"מ פיון דס"ל דאית ביה פרת הה"ד דבעי התראה אף לענ"ד נ"ל דלא פדברי הפ"מ ז"ל דלא תליא זה בזה דאף דליכא התראה מ"מאית ביה פרת היכא דהעדים הוכחשו בבדיקות דקיי"ל גבי רוצח במס' סנהדרין דף פ"א דכונסין אותו לכיפה וה"נ בה"ג אית ביה פרת אף דלית ביה מיתה ולא תליא בזה וכן מבואר בספר המצות לרבינו מ' ל"ת מ' שנ"ב דמגדף אית בו פרת ומבאר שם רבינו דכל היכא דלא המיתוהו ב"ד או לא נדע אית ביה פרת ולא תלוי בזה דאי אתרי או לא וא"כ תשוב על הכ"מ הקושיא וצ"ע: פ"ק ג' הלכה ו' המגפף עכו"ם והמנשק לה כו' והסוף והמלביש כו' כל אלו עובר בל"ת שפאמר ולא תעבדם כו' ואעפ"כ אינו לוקה על אחת מהן לפי שאינו בפירוש עכ"ל: והנה לקמן בה' ט' השיג הראב"ד ז"ל וכתב ותו קשיא לי מאי דאמרינו במגפף ומנשק דלא לקי עליהו ובתוספתא דמכות דקחשיב הלוקין קחשיב הסוף המקנח המגפף והמגדף אלמא לקי עכ"ל.

וכתב הכ"מ ומה שכתב ותו ק"ל יש לתמוה שמאחר שאותה תוספתא לא הוזכר בגמרא משמע דלאו דסמכא היא ולישנא דמתניתין הכי דייקי אבל המגדף וכו' עובר בל"ת וא"א כו' הו"ל לומר אבל המגפף לוקה ועי"ל דלוקין דקתני בתוספתא היינו מפת מרדות עכ"ל הכ"מ: ולענ"ד תמוהים דבריו ז"ל דהלא קושית הראב"ד ז"ל יש לישוב פשוט אתרי דבגמ' שם דף ס"ג ע"א מסקי ר"א ורבין משמיה דר"א דע"ז אינו לוקה משום דה"ל לאו שבכללות אלמא דהגמ' ס"ל דליתא לדברי התוספתא ואינו לוקה והגמרא שאומר שם דבגודר ומקנים בשמו אינו לוקה ורק לר' יהודה לקי דהוא ס"ל דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו אבל לדין אינו לוקה ורבינו פוסק לקמן בפ"ה הי"א דלוקה וקבר השיגו שם הראב"ד ז"ל והכ"מ וכן המהרי"ק בתשובה מתרצים דברי רבינו דס"ל דאף לדין לוקה והלח"מ בפ"ז מה' סנהדרין פתב דמייירי בגודר ונשבע בשם עכו"ם ע"י מעשה עי"ש.

אבל בזה שפיר ס"ל לרבינו פהאי סוגיא דאינו לוקה משום דה"ל לאו שבכללות ולא פהתוספתא ומה שמתרץ הכ"מ דלישנא דמתניתין הכי דייקי מדקאמר עובר בל"ת וא"א דלקי במגפף כו' ה"ל לומר דלקי זה תמוה לענ"ד דהא במשנה קתני תרנוייהו המכבד והמגפף עובר בל"ת וכן הנודר בשמו והמקנים עובר בל"ת ורבינו הא פוסק בזה בפ"ה ה' י"א דלוקה וכתב שם הכ"מ דרבינו ס"ל דרק בזה ס"ל להתנא במשנה כר' יהודה דלוקה אף שאין בו מעשה ומה דקאמר התנא עובר בל"ת פירוש דלוקה נמי אלמא דליתא לדבריו דקאמר דלפי דאומר עובר בל"ת משמע דאינו לוקה בשלמא לפי תירוץ הלח"מ במס' סנהדרין שהבאתי דהא דקאמר רבינו לוקה מייירי ע"י מעשה א"ל דהמשנה מייירי בלא מעשה ולהכי אומר רק עובר בל"ת ואינו לוקה אבל לפ"ד הכ"מ גופיה והמהרי"ק שם במשנה זו נמי ס"ל דלוקה ואעפ"כ אומר עובר בל"ת ודאי קשה.

וביותר תמוה לי דשם בתוספתא דמכות שהביא הראב"ד ז"ל לא קתני בהדיא דלוקה אף ה"תם לא קחשיב רק הא דאית בהו מלקות והני דלית בהו מלקות פריט בהדיא כמו שאומר שם הממיר בקדשים והמשייר חמץ בפסח אינו לוקה ועובר בל"ת אלמא הא אף

דאָמער בָּהוּ דַעוּבֵר בל"ת לְבַד וּמ"מ חָשִׁיב לָהּ הַתּוֹסֶפֶת לַעֲנִין מַלְקוֹת וּמִקְשֵׁי הָרָאָב"ד שְׁפִיר.

וְעוֹד דָּהָא קַחְשִׁיב שָׁם נָמִי בַתּוֹסֶפֶת הָעוֹשֶׂה עֲפוּ"ם וְהִסְףּ וְהִמְקַנֵּחַ כּו' וְכֵה"כ דַּעוֹשֶׂה עֲפוּ"ם הָא לְקִי וְדָאִי נָמִי הֵנִי דְקַחְשִׁיב בְּהַדְיָהוּ לְקִי נָמִי שְׁפִיר. אַף זֶה חֲזִינָן דָּאִין רָאָה מִמָּה שְׁאֹמֵר רַק עוֹבֵר בל"ת וְכֵן נִדְחָה נָמִי דְבָרֵי הַכ"מ לְקַמָּן בַּפ"ג מַה' תְּרוּמוֹת ה' כ"ג ע"ש.

וְגַם מִמָּה שֶׁפְּתַב רַבִּינוּ הַכ"מ ו"ל דְּבַתּוֹסֶפֶת הוּא הַפְּנֹנָה לְוִקָּה מִפְּתַת מְרֻדוֹת וְלִזְהָ הַסְּפִים הֵכָא גַם הַפְּרִי חֲדָשׁ וְדָאִי לִיתָא דָּהָא הֵתָם בַּתּוֹסֶפֶת לֹא קַחְשִׁיב רַק הֵנִי דְלְקִי מַלְקוֹת וְהֵנִי דְלִית בָּהוּ מַלְקוֹת פְּרִיט לְהוּ לְבַד וּמְבָאָר לָהּ בְּהַדְיָא אַף בְּאַמַּת מַלְת לְוִקָּה לֹא נֶאֱמַר בַּתּוֹסֶפֶת הֵכָא וְרַק הָרָאָב"ד ו"ל דִּינִיק מְדַקְחְשִׁיב הֵנִי בֵּין הָעוֹבֵר בל"ת דְּלְקִי עֲלִיָּהוּ וְדָאִי בְּהֵנִי נָמִי לְקִי וְאִיף מְצִי לְמִימֵר דְּהַפְּנֹנָה לְוִקָּה מִפְּתַת מְרֻדוֹת דְּלֹא נִזְכָּר כָּלֵל מַלְת לְוִקָּה וְרַק עוֹבֵר בל"ת וְהֵכָא הוּא הַל"ת בֵּין הֵנִי דְלֹקִין מַלְקוֹת דְּחָשִׁיב שָׁם בַּתּוֹסֶפֶת אֲלֵא דְהַתּוֹסֶפֶת פְּלִיג ע"ז וס"ל דְּלֹקָה וּמ"מ דְּבָרֵי רַבִּינוּ נִיחָא דְפּוֹסֵק כְּהַסְּנִיגָא שָׁל גַּמ' דִּידָן בַּמַּס' סְנֵהֲדָרִין ד' ס"ג דָּאִינוּ לְוִקָּה כְּמַבְנָאָר וְדוּק: הֵלְכָה ז' יֵשֵׁב לֹו קוּץ כּו' פְּרָצוּפוֹת הַמְּקַלְחוֹת מִים בְּפָנֵי עֲפוּ"ם לֹא יִנִּיחַ פִּיו ע"פ וְיִשְׁתָּה מְפָנֵי שְׁנֵרָאָה כְּמַנְשֵׁק לַע"ז עכ"ל.

וְהֵנָּה הַכ"מ הִבִּיא דְבַגְמ' אִיכָא עוֹד גִּירְסָא מְעִין שְׁמוּשָׁף לְפָנֵי ע"ז לֹא יִשְׁחָה וְיִשְׁתָּה מְפָנֵי שְׁנֵרָאָה כְּמַשְׁתַּחְוָה לַע"ג. וְלֹא פְתַבוּ רַבִּינוּ וְגַם הָרִי"ף ו"ל.

וְנִרְאָה שְׁלֵא הִי בְּנוֹסְחוֹת שְׁלֵקָם עכ"ל. וְהֵנָּה בְּדְבָרֵי הָרִי"ף ו"ל לְפָנֵינוּ אִיתָא הָא דְמַעִין וְכֵן אִיתָא בְּרָא"ש וּבַטוֹר יו"ד (ס' ק"נ) וְרַק רַבִּינוּ וְהַשׁו"ע שָׁם (בַּס' ק"נ) הַשְּׁמִיטוּ.

וּנ"ל לִישָׁב דְּבָרֵי רַבִּינוּ מַה שְׁהַשְּׁמִיט אַף אִם נֶאֱמַר דְּהִי לֹו הַגִּירְסָא בַּגַּמ' כֵּן. דְּהֵנָּה הַכ"מ פְּתַב עוֹד וְדַע דְּבִישָׁב לֹו קוּץ וְנִתְפָּזְרוּ לֹו מְעוֹת קַתְנֵי בַּגַּמ' וְאִם אִינוּ נִרְאָה כְּלוּמֵר שְׁאִינוּ נִרְאָה כְּמַשְׁתַּחְוָה כְּגוֹן שְׁפָנָה אַחוּרִיו אוֹ צִדּוֹ לַעֲפוּ"ם מוֹתֵר וְלֹא חָשׁ רַבִּינוּ לְכַתְּבָה דְּמִילְתָא דְּפָשִׁטָא הוּא עכ"ל.

וְצָרִיף לְבָאָר מ"ט הִבִּיא הַבְּרִיָּתָא זֹו וְאִם רַבִּינוּ לֹא הִבִּיא דִּין זֶה מְפָנֵי שֵׁא"צ גַּם הַבְּרִיָּתָא לֹא הִי צָרִיף לֹו לְהִבִּיא וְע"כ נ"ל לֹוּמֵר דְּהֵנָּה שָׁם בְּסוּגִיָּא אִיתָא מֵאִי אִינוּ נִרְאָה אֲלִימָא דְּלֹא מְתַחְזִי וְהָאָר"י א"ר כּו' וְאָסְרוּ חֻקִּים מְפָנֵי מַה"ע אֲפִילוּ בְּחֻדְרֵי חֻדְרִים אָסוּר אֲלֵא אִימָא אִם אִינוּ נִרְאָה כְּמַשְׁתַּחְוָה לַעֲפוּ"ם מוֹתֵר.

וּפִירֵשׁ"י שְׁפָנָה לְאַחוּרִיו כּו' וְהֵנָּה הַתּוֹסֶ' הַקְּשׁוֹ שָׁם וְאֵע"ג דְּפִלִּיגִי תַנְּאִי בְּשַׁבַּת מ"מ לֹא רָצָה לְתַרְץ דְּפִלִּיגִי אַהֲףּ בְּרִיָּתָא דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב עכ"ל: וּנ"ל דְּרַבִּינוּ ס"ל כֵּן דְּלִפִּי מֵאִי דָאִיתָא בִּירוּשְׁלַיִם (פ"ט דְּכִלְאִים ה"א) רַב אָמַר כ"ש אָסוּר מְפָנֵי מְרָאִית הָעֵין אֲפִילוּ בְּחֻדְרֵי חֻדְרִים אָסוּר מְתַנִּיתָא פְּלִיגָא עַל רַב פְּרָצוּפוֹת שְׁהֵן מְטִילִין מִים בְּפְרָפִים לֹא יִתֵּן פִּיו ע"פ שְׁלֵא יִהְיֶה כְּמַנְשֵׁק לַעֲפוּ"ם וְאִם הִיָּה מְקוּם צְנוּעַ ה"ז מוֹתֵר מְתַנִּיתָא פְּלִיגִי נִתְפָּזְרוּ מְעוֹתֵיו לְפָנֵי עֲפוּ"ם לֹא יִהְיֶה שׁוֹתֵה וְאִם הִיָּה מְקוּם צְנוּעַ ה"ז מוֹתֵר נִמְצָא דְּהִירוּשְׁלַיִם פְּלִיג עַל רַב וְקָאָמַר אִי מְקוּם צְנוּעַ ה"ז מוֹתֵר וּס"ל לְרַבִּינוּ דְּבָאָמַת לֹא נוּכַל לְפָרֵשׁ דְּהַבְּרִיָּתָא דְּאָמְרָה אִינוּ נִרְאָה הֵינֵנוּ שְׁפָנָה לְאַחוּרִיו אוֹ צִדּוֹ לַעֲפוּ"ם דְּזֶה לֹא הוּ"ל לְבְּרִיָּתָא לְאַשְׁמוּעִינָן פִּי הִיכָא דְּרַבִּינוּ לֹא פְתַב לָהּ כַּמ"ש הַכ"מ דְּמִילְתָא דְּפָשִׁטָא הוּא

נרק הגמ' מקשה לדין דפסקינן כר"י א"ר כמו שפוסק רבינו בפ"כ מה' שבת ה"ד אלימא דלא מתחזי הא בזה לא משתרי ומשני לדין אלא אימא אם אינו נראה פמשתחנה לעפום נאז שרי אבל אם הי' במקום צנוע אבל הברייתא מיירי אינו נראה דלא מתחזי כמו שס"ל להירושלמי ופליג על רב.

ורב ס"ל פהני תנאי שם שמביא במס' שבת (ס"ה ב') ובמס' ביצה (ט' א') ועתה ניחא שהשמיט הא דמעין דהא שם עביד צריכותא ומסיק פרצופות ל"ל משום דקבעי למיתני פיוצא בו. וכתב המהרש"א שם וז"ל ובהכי ניחא הא דתני הא דמעין משום התיירא דאינו נראה אצטריף לאשמעינן מעין ולא סגי לי' הא דפרצופות וכוונתו הוא לפי מה שכתבו התוס' שם פרצופות ל"ל אע"ג דמנשק לע"ג אינו חמור פמשתחנה מ"מ פניו דאיכא איסורא דאורייתא במנשק ש"מ מהא דלעיל דאסור וא"כ תקשה פניו דקתני פרצופות דקיל הוא ומ"מ אסור ומכש"כ מעין דחמור וע"כ כתב המהרש"א דזה אצטריף רק ללמד הקיטר דאם אינו נראה מותר אף שבמעין חמור מ"מ אם אינו נראה מותר וכ"ז הוא רק בברייתא דאמר אם אינו נראה מותר והוא הפירוש דאינו מתחזי כמו שמפרש הירושלמי אבל לדין דאינו מותר רק היכא שאינו נראה פירוש שפנה לאחוריו וזה לא צריף לאשמעינן כמו שהשמיט רבינו.

וכן השמיט דין דמעין דכל זה לא צריף רק הקיטר דאינו נראה וכיון דרבינו השמיט הקיטר השמיט כל הדין דמעין כמבואר ופשוט י"ל אף אם נפרש הברייתא דלא פהירושלמי נרק נפרש כפשוטו דאינו נראה הוא שפנה לאחוריו מ"מ ניחא פניו דרבינו השמיט הקיטר השמיט כל הדין דלא אצטריף רק משום כדי לאשמעינן הקיטר.

וניחא נמי לפ"ז מה שהקשה בס' שלטי הגבורים על הרי"ף ז"ל מ"ט לא פתבה הברייתא גבי פרצופות ואם אינו נראה מותר ומתיר דפרצופות הוא דבר הנמנע שיהיה אינו נראה דבכל גונוי נראה כמנשק ע"כ.

וקשה לי ע"ז דא"כ מאי מקשה הגמ' שם דפרצופות ל"ל וע"ז מתיר בדוחק משום דבעי למיתני פיוצא בו נימא פן דהנה אמר שם גבי פרצופות ואי תני הני כו' תני מעין דאית בי' ספנה דאי לא שתי מייית וא"כ נימא דלהכי תני פרצופות דאי ממעין ה"א דלהכי אסור אף דאיכא ספנה דהא אית לי' תקנתא בהקיטר שישתה בהחזרת פנים אבל גבי פרצופות דליתא שם תקנתא אף דאיכא ספנה מ"מ אסור.

אף לפ"ד ניחא דכל עיקר הרבותא דמעין הוא רק דבא לאשמעינן הקיטר דאינו נראה כמ"ש המהרש"א שם וא"כ לא צריף לאשמעינן הקיטר מכש"כ הא דמעין דחמור ושרי באינו נראה כמבואר.

והירושלמי שלא הביא זה דמעין רק הא דישוב לו קוץ ופרצופות גריס נמי בפרצופות ואם הוא מקום צנוע מותר דכיון דלא קתני מעין שם צריף לאשמעינן הקיטר בזה ואף לפ"ד הש"ג ניחא הירושלמי פניו שהוא מתיר במקום צנוע ולהכי אצטריף למימר זה דפרצופות כמבואר ודוק: הלכה ט העושה עפום לעצמו אעפ"י שלא עשאה בידו ולא עבדה לוקה שנא' לא תעשה לך פסל כו' וכתב הלח"מ קשה היכא דעשאו אחרים לו

אמאי לוקה נהלא הוי לאו שאב"מ ואין לוקין עליו כמו שפוסק בפט"ז מה' סנהדרין וי"ל כיון דהאחר עושה בשליחותו הוי פאלו עשאו הוא וחיוב עכ"ל.

ודבריו תמוהין דהאיה מציינו זה דאם אחד עושה מעשה בשליחות אחר יהיה נחשב פאלו הוא עושה מעשה בידים. נהרי במס' מפות (כ') אמר אחד המקיף וא' הניקף לוקה ומוקי לה כר' יהודה דס"ל לאו שאב"מ לוקין עליו או במסייע וד"ה.

אבל מה שעשה מעשה בשליחותו אינו נחשב מעשה להמשלחו ועוד הא אדרבה קיי"ל בכל דוקתא דאין שלד"ע וא"כ אין נחשב להמשלח זה שעושה שלוחו כלל ואיה מיקרי זה עושה מעשה וכן מצאתי להדיא בס' החינוך פ' יתרו שכתב דזה דהכא בשליחות שצוה לאחר לעשות אינו מחויב כיון דאין שלד"ע וכמו שהקשיתי על הלח"מ שכתב דחיוב מטעם שליחות אמנם על רבינו גופי' צריף לומר דהכא לא מטעם השליחות חיוב מה ששלח חבירו לעשות רק החיוב מאמירת פיו וגמירתו עם האנמן לעשות לו העפוי"ם שהמשלח בעצמו גומר הדבר בעשיית הע"ז וזה ילפינו מלא תעשה לה פסל דאסור לו לעשות ע"ז בין ע"י עצמו או ע"י אחרים או שנוכל לומר דזה שלקחה מיד האנמן לביתו זהו נמי נחשב למעשה וא"כ נוכל לומר אם צוה לעשות ולא לקחה מיד האנמן ונשארה ביד האנמן דלית בי' שום מעשה דאינו לוקה: והנה לפ"ד הרה"מ ו"ל לקמן בפ"ג מה' שכירות דכל דבר שיכול להיות ע"י מעשה כמו חסימה.

אז אף אי חסמה בקול דלית בה מעשה מ"מ חיוב מלקות ופליג על ס' החינוך דס"ל איפכא דכל דבר שיכול להיות בלא מעשה אף במעשה אינו לוקה כמו שמבארים שם המפרשים וא"כ לפ"ד הרה"מ ניקח שפיר כיון דיכול להיות במעשה כגון שנתן לו חפץ לעשות מזה ע"ז דהו"ל הנתינה מעשה אז חיוב אפילו רק צוה לו לעשות בלא מעשה ושפיר ניקח דברי רבינו דחיוב על הציווי כמו התם אי חסמה בקול אבל כבר חלקו שם המשל"מ והשעה"מ על דברי הרה"מ כמו שמבארים שם וצריף לומר דדברי רבינו כמו שבארנו ודוק: פ"ד הלכה ד אין אחת מערי מקלט נעשית עיר הנדחת שנא' באחד שעריף ולא ירושלים נעשית עיר הנדחת לפי שלא נתחלקה לשבטים עכ"ל.

וכתב הראב"ד ז"ל לא ידעתי מנ"ל זה ולא נאמר בגמ' אלא על ירושלים אבל כל ערי מקלט השבטים נתנו אותם מחלקם עכ"ל. והכ"מ כתב ודעת רבינו ומאחר שנתנו אותם מחלקיהם ואינם מיוחדים לאחרים הנותנים לא קרינו שעריף עכ"ל, והנה האחרונים הביאו דברי הספרי זוטא והוא בי'לקוט פ' מסעי תהינה הערים האלה תהינה לחוס עליהן תהינה תן ממונה עליה' תהינה שלא יעשו עיר הנדחת.

תהינה שש שאם נטלה אחת מהם ימנו אחרת תחתיף עכ"ל. אלמא דדריש בהדיא מקרא דתהינה דלא נעשה עיר הנדחת.

ונ"ל לומר אף דהא הספרי מפיך מקרא דתהינה ורבינו יליף מזה דלא מקרי שעריף מ"מ ניקח דרבינו ס"ל דלא יליף הספרי למעט מקרא דתהינה שלא נעשה עיר הנדחת דהא זה צריף לדרשות אחרות ורק ערי מקלט ממעטינו מקרא דשעריף כמ"ש רבינו ואח"כ סמכינו לי' אקרא דתהינה והוי הכא כמו דאיתא במס' מנחות (ע"ב) מניין שאם נקצר ביום פשר ודוחה את השבת ת"ל תקרוב כל שהוא תקריב מ"מ תקריב אפילו

בשבת תקריב אפילו בטומאה וכתבו התוס' אע"ג דלקמן דרשינו לי' מן מועדו שהפתוב קבע מועד אחד לכולן והכא מיתי לי' מתקריב ל"ד נקוט דהא טומאה לקמן נפ"ל ממועדו והכא מתקריב נפיק ומיתי לה עכ"ל.

אלמא דדרשינו לי' מקרא אחר על שבת ועל טומאה והקרא דתקריב אחי לדרשות אחרות אפילו מן העומרין כו' ורק אחרי שגדע מקרא דדוחה שבת וטומאה סמכינן לי' אקרא דתקריב לומר דמקריב בכל עת בין בשבת ובין בטומאה וה"נ מקרא דשעריה דדעינו דלא נעשית עיר הגדחת ואח"כ סומך לי' הספרי אקרא דתהינה דלעולם ישארו ערי מקלט ולא נעשו עיר הגדחת דילפינו משעריה.

כמו ה"תם דילפינו עיקר הלימוד ממועדו כמבואר. ועיין פרי חדש הכא שמביא דברי הירושלמי במס' סוטה (פ"ח ה"ב) דאיתא שם אמרת ערי מקלט לבית דירה נתנו אינו מביא עגלה ערופה משום דלא מיקרי עריה.

וה"נ לענין עיר הגדחת לא מיקרי שעריה ומחלק הפר"ח בין השש ערים להמ"ב דבשש ליתא ספק. ובמ"ב איכא הספק ומספק אינו נעשה עיר הגדחת וה"נ נימא ה"תם איכא דמספק מביאה עגלה ערופה ועיין לקמן בפ"ו מה' רוצח וש"נ במשל"מ ובק"ע שם בסוטה ודוק: ה"לכה ו' ומפין את כל נפש אדם אשר ביה לפי חרב טף ונשים אם הודחה כולה את כל הטרף ונשים של עובדים לפי חרב עכ"ל.

והכ"מ והפר"ח האריכו בזה. ובמ"ע יש ט"ס דכתב ועוד דבמס' פרייתות איכא פלוגתא דרע"ק ור"א אי קטני רשעי ישראל נהרגין אי אין נהרגין ופוסק כר"א משום דהספרי ס"ל פנותיה.

והנה במס' פרייתות לא נזכר מזה ורק בתוספתא דסנהדרין (פי"ד) איתא פלוגתא דר"א ורע"ק אי קטני עיר הגדחת שהנדחו עמהו נהרגין או לא ור"א ס"ל דנהרגין ופוסק רבינו פנותי'. ועפ"י דברי רבינו נ"ל לבאר המקרא בהושע י"ד תאשם שמרון כי מרתה באלהיה בחרב יפולו עולליהם ורשעו והריותיו יבקעו.

שובה ישראל עד ה' אלהיה כי כשלת בעוניה ע"כ. ומדייק הגמ' במס' יומא (פ"ז) קרי לי' מכשול וקרי לי' עון.

ובארתי פן דקיי"ל במס' ע"ז (י"ז) כל באיה לא ישובו זו מינות וקיי"ל במס' הוריות דכל מי שעובר להקעים נקרא מין וכ"כ רבינו הכא והאפיקורסים ה"ה כו' נמצא שעוברים על גופי תורה להקעים בשאט נפש כו'.

והנה קיי"ל מיום שחרב ביהמ"ק אעפ"י שד' מיתות בטלו דין ד' מיתות לא בטלו וכתבו התוס' דה"ד בזמן המקדש נמי מי שלא ה' נידון בב"ד נידון בד"מ ב"ד ביד"ש. ומה שהקשו בסנהדרין (ל"ז) ממה שמצינו כמה פורים בעיקר שמתים על מטתן ותוצו ובודוק.

י"ל פשוט עפ"י מ"ש המהרש"א ו"ל בסנהדרין (ס"ה ב') הטעם בשם הסמ"ג על ה"א דאמרו שם דאם העביר כל זרעו פטור. דהעונש מיתה הוא להיות לו לכפרה.

לזה אי העביר מקצת זרעו סגי לי בכפרה וחיבי מיתה. אבל אם העביר כל זרעו לא סגי לי בכפרה פטור דלא נידונו פינו דבזה לא יכופר עונו.

וה"נ פן הוא דין ד' מיתות הוא לכפרה ולהכי הרבה כופרין בעיקר דלא סגי להו בכפרה אינם נענשים ואינם נהרגים בדין ד' מיתות ורק עונשן נשאר להם שמור לעתיד. ומעתה יתבאר הפתוב פן.

תאשם שמרון כי מרתה באלהיה היינו שעשתה במרד ומעל להכעיס וא"כ ה"ל כל באיה לא ישובון ולהכי תאשם. וכינון דהמה רוב צבור וקיי"ל דעיר הנדחת שעבדו ע"ז מיתתן בסייף ומש"ה פרש"י ז"ל בחומש על הא דאמרין זיבח וקטר בסייף דהוי מרבין ונהיה הדין כמו בעיר הנדחת שמיתתן בסייף ואף שבמס' יומא (ס"ו ב') פרש"י שם משום דהוי בדין ב"נ שמיתתן בסייף אבל בחומש פירש כנ"ל.

וה"נ בשמרון פן הוא ולהכי אמר בתרב יפלו. וכינון דדין עיר הנדחת להם לכן עולליהם ירופשו דאף הקטנים יהרגו עמהן ונהריומיהם יבוקעו בדין עיר הנדחת דנהרגים הנשים והטף שבה.

שובה ישראל עד כו' כי פשלת בעונה. אף אתה ישראל תקבל תשובתך כי אתה לא פשמרון אשר עשתה להכעיס ולא תועיל לה תשובה כי כל באיה לא ישובון.

כי מה שחטאת ישראל לא הי' במרד ובמעל רק כי פשלת בעונה נכשלת בעצת היצה"ר ולכן שובה עד ה' ויקנבל תשובתך ועוד הארכתי בדרשותי ואכ"מ: שם והורגין כל נפש חיה אשר בה.

וכתב הכ"מ מקרא מלא ואת כל בהמתה והה"ד לשאר נפש חיה ואפטר מפל נפקא עכ"ל. וכתב ע"ז הפר"ח דמה שכתב הכ"מ ואת כל בהמתה ט"ס הוא דלא כתיב רק בהמתה ומה שכתב ואפטר מפל נפקא פירוש משללה ואת כל אשר בה כו'.

וכתב עוד דבירושל' מביעי ליה הי' שם ביברין של חיה של עופות ושל דגים אי הורגין אותן ועוף שהיא טס למעלה מעשרה מהו ולא איפשטא והו"ל ספיקא דאורייתא ומש"ה פוסק הרב להחמיר אלא שיש לתמוה מהו דקמבעי ליה בבבירין של חיה הרי קיי"ל דחיה בכלל בהמה וכדאיתא בב"ק ובחולין ואפטר דהירושלמי מספקא ליה אי גליף מבהמתה דשבת או לא כו' עכ"ל ובנדאי דוחק הוא לומר דלהירושלמי מספקא ליה בדבר שלא מצינו חולק ע"ז.

והנה הפני משה בירושלמי הקא מפרש ליה דהאיבעיא על ביברין הוא משום דמחנך הוא וקיי"ל דמחנך אינו נאסר בעיר הנדחת מקרא דתקבון פרט למחנכין והני ביברין המה בתפירה מתחת לארץ ולהכי מביעי ליה והבעיא הכי הוא ביברין משום דמחנכין צידה אם גם המה כמחנכין וכן בעוף הטס.

והרמב"ם ז"ל לא הזכיר זה משום דמשמע בתוספתא דמחנכין דוקא ואלו אינו אלא כמחנכין קביצה הוי עכ"ל. וגם זה דוחק לומר הטעם משום דדמי למחנך משום דהמה בבבירין זה לא שמענו דיהיה נקרא מחנך.

וע"כ נ"ל לפרש דנדאי היכא שיש ביברים של חיה של עופות ושל דגים שיש להם בעלים מיוחדים ע"ז לא קמבעי להירושלמי דהנה נדאי חיה בכלל בהמה כמו בכל התורה ורק הכא מייירי בביברין חיה ועופות הנאספין והמה הפקר לכל שאין להם בעלים ומיבעי ליה פיון דהטעם הוא דנכסי צדיקים שבתוכה תאבד הוי משום דמי גרמה להם לדור שמה נכסיהם ולהכי תאבד כמו דאר"ש שם בגמ' וקמבעי ליה על נכסי הפקר שבתוכה דהמה לא גרמו לבעלים אי נימא דהמה ניצולין אי נימא דגזיה"כ הוא פל הנמצא בתוכה בין אית ליה בעלים או לא ונשאר בבעיא ואמר עוד ואת"ל דהני שבעיר אף אם המה הפקר מ"מ קרינו ואת פל אשר בה.

עוף שהוא טס למעלה מעשרה קמבעי' לי' ואפילו אי נימא דבביברים יתרגו הוא משום דנייחא בארעא אבל עוף שהוא טס באויר מהו ונשאר בבעיא, ובתנן ויהו פוסק רבינו דסיפקא לחומרא בכל ספק דאורייתא דהוא לחומרא ולהכי פתב סתם והורגין פל נפש חיה הן אותן שבפתים והן שבביברים והטסין הם באויר הפל נהרגין ואי נימא פדברי הפר"ח דהבעיא הוא אי ילפינו משבת ה"ל למיבעי חיה ועוף מהו ולמאי קאמר ביברין ומדקאמר הלשון ביברים של חיה ועוף שהוא טס מייירי שהוא של הפקר ונקא פמבואר.

והנה רש"י ז"ל פתב במס' חולין (דף קמ ע"א) ד"ה אלא בשחיטה כו' ומסיק ויכול לשורפה אחר שחיטה אלמא דס"ל דאף בעוף צריף לשורף אחר שהורגין ואי ס"ל כמ"ש רבינו הכא דכל נפש חיה הורגין ס"ל נמי דתתמי בעי תחלה הריגה ואח"כ שריפה כמו פל שלקה.

וניחא נמי מה שתמה הכ"מ בה' י"ג על מה שפתב רבינו קדשי בה"ב שורפין אמאי אין הורגין פדין בהמת עיה"נ דלפ"ז ניחא דתחלה הורגין אותה ואח"כ נשורפת כמו שפרש"י ומייירי רבינו על קדשי בדה"ב שסוף המה נשורפין פמבואר שם ודוק: הלקה ח' ועיר הנדחת שהוזמו עדי' פל המחזיק בנכסים זכה ומותר ליהנות בו שהרי הוזמו ולמה זכה בה שפל אחזד ואחזד פבר הפקיר ממונו משעה שנגמר דינו עכ"ל.

ונ"ל אף שרבינו לא חילק פלל בדבר זה. מ"מ נ"ל לענ"ד דיש חילוק בדבר זה דהא ארינו שם במס' פרייתות (דף פד) א"ר יוחנן שור הנסקל כו' אמר רבא מסתברא טעמא דר"י פגון דאמרי ליה נרבע שורו.

אבל אמרו רבע שורו הוא בעצמו מידע ידע דלא רבע ולא מפקיר ליה וכו'. ומ"ש מהא דאר"ל עיר הנדחת שהוזמו עדי' פל המחזיק זכה עיר הנדחת דרבים נינהו פל חד אמר בדעתיה אנא לא חטא אחרינא חטא ומפקר ליה ממוניה.

אבל הכא בדידיה תליא מלתא הוא בעצמו מידע ידע דלא חטא ולא יפקיר ליה עכ"ל הגמרא. ונמצא דלהכי גבי עיר הנדחת פל הקודם זכה משום דאמרי אי אנא לא חטא אחרינא חטא ובין פה וכה נכסי אבודים כדקיי"ל דנכסי צדיקים שבתוכה אבודים.

אמנם אי לא נמצאו בעיר אלא מאה אנשים ולא יותר ונעשית עיר הנדחת וקיי"ל (סנהדרין טו) וכן פסק רבינו פאן ה' ב' דבעינו שיהיה בעיר מאה ואם לאו נידונים פיהידים וממונם פלט וא"כ בכה"ג אף דנעשית מתחלה עה"נ אם הוזמו עדי' אח"כ לא זכה פל הקודם דהא הכא דמי לשורו רבע דכיון דאם חסר אחד מהם מן המאה לא נעשית

עהנ"ד וא"כ גם בכל אחד תלגא דאי ידע דהוא לא חטא וא"כ אין מאה בעיר ולא נעשית עיהנ"ד ולא מפקיר ממונא.

וכן נמי צ"ל דזה הדין הוא רק על נכסים שבעיר אבל הנכסים שהמה חוצה לה ועל הבעלים שבעיר העידו שהודחו והוזמו נמי ל"א כל הקודם זכה דהא קיי"ל נכסי צדיקים שבתוכה נאבדים שחוצה לה ניצולין.

וא"כ אי ידעו דאינהו לא חטאו ויבאו עדים ויזימו לא יאסרו הנכסים שלהם דהו"ל נכסי צדיקים שחוצה לה ואינם נאסרין ורק אם המה בעיר שיש בה יותר ממאה ואז נכסי צדיקים שבתוכה נאבדים ואמרינן דכל חד אמר אי אנא לא חטא אחרנינא חטא ומפקיר להו.

ונה ברור אף שרבינו לא ביאר זה: והנה אף שבגמ' שם בכריתות מיישב זה לדברי ר"י דאמר ומ"ש מעיר הנדחת ולר"י מחלק דכל חד אמר כו'. והנה ר"י הא ס"ל סנהדרין (דף קיב ע"א) דדנין וסוקלין דנין וסוקלין עד דנשלם רובו וא"כ אי נימא דמייירי דהעדים העידו באחד שהוא עבד ע"ז והוזמו מייירי ע"כ דהאחד הוא דהשלים לרוב דאי הוא של קודם שנעשה רוב א"כ עוד לא נאבד ממונם ואי אח"כ דכבר נעשה רוב תחלה מה מהני אי הוזמו עדי' מ"מ הא נכסי צדיקים שבתוכה אבודים והיא כבר נעשית עהנ"ד בלעדי זה אף צריף לומר לר' יוחנן דמייירי שהעידו עדים על הרבה שעבדו ע"ז והמה מרובין יותר מחציה ומשלימין לרוב והוזמו העדים שהעידו על כולם שעבדו ביחד וא"כ שפיר אומר כל אחד דאי הוא לא חטא אחרנינא חטא ונהו רובא ונעשית עיר הנדחת דממונם אבד ואי אח"כ הוזמו העדים שהעידו על כולם כמו שאמר הלשון שהוזמו עדי'.

היינו אלו שהעידו על כולם כל הקודם זכה דנעשה הפקר אף דשרי הוא בהנאה דליכא רובא כמבואר ודוק: הלכה י נכסי אנשי מדינה אחרת שהיו מופקדין בתוכה אע"פ שקבלו עליהן אחריות אין נשרפין אלא יחזרו כו'.

של רשעים שהיו מופקדין במדינה אחרת אם נקבצו עמה נשרפין בכללה ואם לאו אין מאבדים אותם אלא ינתנו ליורשיהם עכ"ל. וכתב הלח"מ נכסי הרשעים כו' ובגמרא אר"ח ונקבצים בתוכה ופרש"י הקרובים לעיר שיכולים לקבצם לתוף העיר באותו היום עצמו כו'.

משמע דס"ל דאם הם קרובים לעיר הולכים להביאם ולקבצם פה ולשרפם. אבל מלשון רבינו לא משמע כן אלא פירוש ר"ח הוא דאם אחר שהודחו ונקבצו עמה הרי אלו אובדין אעפ"י שלא היו שם בשעת הדחה.

ונהו שאמר אם נקבצו עמה עכ"ל. והנה חסרון דברים יש בדברי הלח"מ דרש"י ז"ל מסיק שם דזנקה שפבר היו בתוכה אלא שמעכשו היו מופקדים ביז אחרים אבל לא היו מעולם בתוכה כגון דנפלה להם בירושפה לא קרינן שגלה ואין ממונם אבד.

ורבינו אינו מחלק בזה וס"ל דאם נקבצים לתוכה אעפ"י שלא היו בשעת הדחה מ"מ אבד דהפל תלוי אם עתה הוא בתוכה ולפי שפכת בלח"מ לפנינו איזנסבר לדבריו. ויש להביא ראיה לדעת רבינו דאי נקבצים בה אע"פ שלא הי' מתחלה בה נמי אבודים מסוגיא שם דידהו ואיתגנייהו בעיר אחרת אי דנקבצין לתוכה אמאי מותרין ואי נימא כדברי

רש"י ז"ל נימא דזה דאר"ח פקדונות של אנשי עיהנ"ד מותרין מיברי דידהו ואיתפנייהו בעיר אחרת ונקבצין לתוכה אמנם לא היה מעולם בעיר ואשמעינן ר"ח דמ"מ שרי אע"כ פדברי רבינו כמו שמפרש הלח"מ דאין חילוק בדבר כמבואר ודוק: הלכה יא בהמה חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת שהיתה בתוכה ה"ז אסורה.

ועיסה שהיא פן מותרת לפי שאפשר לחלקה עכ"ל. והנה בסנהדרין (דף קיב) א"ר חסדא בהמה חציה של עיהנ"ד כו' אסורה עיסה כו' מותרת מ"ט בהמה כמאן דלא פליגא עיסה כמאן דפליגא דמי ופרש"י ז"ל כמאן דלא פליגא א"א לכזית בשר בלא שחיטה ואפילו שחטה מישחט אין בשחיטתו כלום דלאו לשחיטה קיימי אלא למיתה ושחיטתה זו מיתת הבהמה ואין היתר אפילו החצי שאינה של עיר הנדחת דכי שחיט לסימן דעיר הנדחת אינו שוחט אלא ממית ולא מהני בזה שחיטה ע"כ.

והנה לפ"ד רש"י ז"ל פתב הפר"ח ז"ל ומ"מ מסתברא דחציה של עיר אחרת (כצ"ל וט"ס יש בדבריו שפתב חציה של עיהנ"ד) לא אסורה אלא באכילה משום דליכא סימנים להתיירה אבל בהנאה שריא דבלא שחיטה אפשר למיפלגי כמו עיסה עכ"ל.

והנה מדברי רבינו שפתב סתם בהמה חציה של עיהנ"ד וחציה של עיר אחרת אסורה כו' ולא חילק בהחצאין משמע דשוין לאיסור שני החצאין ואף החצי של עיר אחרת אסורה בהנאה כמו של עיהנ"ד.

דבאמת על דברי רש"י ז"ל קשה דל"ל לומר הטעם דלהכי אסורה הבהמה משום דשחיטתה אינו מתירתה תיפוק ליה דינקי מהדדי האברים וכמו דאמרין בביצה (דף לו ע"ב) שאני בהמה דקא ינקי תחומין מהדדי ופרש"י ז"ל ושאני בהמה דהיתה בריאה בין השמשות וכל אבריה בחייה יונקים זה מזה ומשחשכה ינק כל אבר ואבר משל חברו ואין פאן לברור וכן הקא יונק חלק עיר אחרת מחלק של עיר הנדחת האסורה והקא אף אם נימא ברייה לא מהני כמו שמהני גבי עיסה דכל פזית מעורב היניקה שיינקה בחיים זה מזה.

והכ"מ פתב הקא כלומר א"א לכזית בשר בלא שחיטה והאי לאו לשחיטה קיימא אלא למיתה וכל זית וזית מעורב בו איסור עיר הנדחת ואפילו שחטה שפכר אפשר לחלק מ"מ אסורה לפי שפכר נאסרה בעודה בחיים שוב לא יצאתה מידי אותו איסור כו'.

נמצא דגם הכ"מ מפרש לה הטעם לאסור בבהמה לפי שמעורב בכל פזית וכזית משל איסור ואף אם נחלוק אפתי פינון שפכר נתערב לא יכול לחלוק. אבל בעיסה אי נחלוק הוי כמאן דמחולק לגמרי ותשאר החציה של עיר אחרת בהיתר גמור דאינו מעורב בו משל איסור ובבהמה מה שיונק מחיים ונתערב לא יוכל להבדיל וא"כ תקשי על רש"י ז"ל מ"ט מפרש משום דשחיטה אינו מתירתה ואינה אסורה רק באכילה והלא גם בהנאה אסור מטעם זה ולא מצי למימר כמו שהביא הצ"ח במס' ביצה שם דלהכי לא מיבטל מה שיינק מהדדי דהוא מיעוט בתוך הרוב.

משום דהו"ל דשיל"מ דאינו בטל אבל בלא זה אמרינן דמבטל וה"נ נימא פן דמתבטל לא אפשר לומר פן דהא פתב רבינו לקמן בפ"ז דתקרובות עכו"ם וכ"ד עכו"ם אוסר מעורבתה בכל שהוא מקרא דלא ידבק בידו מאומה מן הסהרם.

וא"כ גם גבי עיהנ"ד דכתב רבינו הקא בהלכה ז וכל הנהגה ממנה כל שהו לוקה שנא' ולא ידבק בידך מאומה כו' ודאי דלוקה על כל שהו דאף התערובות נאסר וא"כ אף בכל שהו נאסר ולא מיבטל וא"כ דאסור תערובתה לא שינה דליבטל כמו בתקרות עפ"ם וא"כ ליתא דיחוי זה וכן מצאתי בשעה"מ בה' אישות שפכת דעיהנ"ד אוסרת תערובתה בכ"ש כמו תקרובת עפ"ם כמבואר.

ועפ"י הדחק יש ליישב דברי רש"י ו"ל דבירושלמי עירובין (פ"ג ה"ה) איפא פלוגתא בהמה של שני שותפין כו' רב אמר אברים יונקים זמ"ז ר' עולא בר"י אומר אין אברים יונקין זמ"ז ורוצה רש"י ו"ל לפרש דברי רב חסדא אף למ"ד דאין אברים יונקין זמ"ז.

אבל רבינו יפרש פדברי הכ"מ משום דינקי מהדדי ומה שאמר בהמה כמאן דלא פליגא דמי, היינו אף אי יחלקו החלקים מ"מ לא הוי כפליגא דהא מעורב האיסור בהיתר שינקו מחיים וכמו שפבאר הכ"מ דאי אפשר לברר ולחלק מה שנאסרה בחיים כמבואר.

ובדברי הפר"ח פאן יש עוד דברים אשר מוכרחים הנה כי ט"ס הוא כי הנה מחוסרי הנהגה ע"ש: והנה ראיתי בס' ש"א סימן פ"ט שם בק"א הביא בשם ספר, יד המלה לתרין הקושא שהקשה שם הש"א וכן הפר"ח פאן דלפי דקיי"ל דבדאורייתא אין ברירה אמאי עישה מותרת והביא בשם היד המלה לחלק בענין זה של ברירה ומסיק שם ונ"ל וילדעת רבינו קשה דאי יש ברירה בהמה נמי תשתרי פדאיתא להדיא בפ' משילין רק דמשני שם שאני תחומין דינקי אברים מהדדי הא לא הוי בהמה נמי שרי עכ"ל.

ולפ"ז שפארנו גם בבהמה לפ"ד רבינו איתא האיסור משום דינקי אברים מהדדי וכמו שפבאר הכ"מ בהדיא הקא ורש"י ו"ל הא מפרש לה לאסור בהמה משום דהסימנים הנה מחוסר שחיטה ומטעם זה אסור ולא מהני הקא לתרנוייהו ברירה כלל וליתא לדבריו ובאשר כי הס' יד המלה אינו תח"י לא אוכל לבאר דבריו בזה.

ועיין בס' מקור חיים ה' פסח סתמ"ח שמינישב הקושא עיי"ש ודוק: הלכה י"ד הבכור והמעשר שבתוכה תמימין הרי הן קדשי מזבח וימותו ובע"מ הרי הן בכלל בהמתה ונהרגין עכ"ל. הכ"מ והלח"מ הביאו השגות הרב"ד ו"ל על רבינו מגמ' דסנהדרין (דף ק"ב ב') דאמר שם ר"ש אומר בהמתה ולא בהמת בכור ומעשר ומוקים לה רבינא בבהמת בע"מ ומי שנאכל בתורת בהמתה יצאו אלו שאינו נאכל בתורת בהמתה אלא בתורת בכור ומעשר.

והנה רבינו דיקה שר"ש פליג על ת"ק ולא היא ר"ש אינו חולק על ת"ק וכינון דאינו חולק פנותיה קיי"ל וכו' והוא אמוראי מפרשי למילתא דר"ש עכ"ל. והכ"מ האריף בזה ומסיק דרבינו ס"ל דר"ש פליג על ת"ק ואף אי נימא דר"ש לא פליג מ"מ רבינא ושמואל פליגי ושמואל ס"ל דבכלל בהמתה הוא ורבינא ס"ל דלאו בהמתה הוא וכנותיה דשמואל פוסק רבינו.

ואע"ג דרבינא בתרא הוא ומפרש דברי רש"י מ"מ כשמואל פוסק דבגמ' מקשי סתמא אי בע"מ שילקה מיקרי עכ"ל. ודוחק הוא זה ועיין פר"ח.

ולענ"ד נ"ל לבאר דהנה במס' תמורה (ח' א') איתא שם הגירסא דמסיק דתנון כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז ונשקליו בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר כו' אמנם

בסנהדרין שם לא נזכר כלל הא דתנן כל פסוהמ"ק כו' ורק אומר מי שנאכל בתורת
בהמתה יצאו אלו שאינן נאכלין בתורת בהמתה כו' ותו לא ובאמת משמע דהגירסא
דבסנהדרין היא יותר נכונה לפי מה שמבואר לקמן בה' איסורי מזבח ובדברי הטור
והשו"ע יו"ד סי' ש"ו דכל איסור זה שלא לשקול בליטרא ושלא למפור באיטלו הוא רק
דרבנן וא"כ לא מצי לומר טעם זה על המקרא דאינו מקרי בהמתה מי שנאכל לבדלים
בתורת בהמתה יצאו אלו שיש להם שם לני שאינן נאכלין בתורת בהמתה ואין אומרים
בהמת עיר הנדחת אלא בהמות בכור ומעשר עכ"ל, ולהבין דבר זה שנתן רש"י ז"ל טעם
דלא נקרא בהמתה שיש לו שם לני דנקרא בכור ומעשר הוא כן דהנה שם אמרינן בגמ'
אר"ש מה טעם אמרה תורה נכסי צדיקים שבתוכה ישלפו מי גרם להם שיזוירו נכסיהם
לפיכך אמרה תורה יאבדו.

ופרש"י ז"ל שם ר"ש לטעמי' דדריש טעמא דקרא בכל דוכתי' ובירושלמי שם מסיק
עוד אר"ש ק"ו הדברים ומה נכסים האלו שאין בהם דעה לא לטובה ולא לרעה וע"י
שגרמו לצדיקים שיזוירו עם הרשעים ישלפו המכונן את חברו להטות מדרף טובה לדרף
רעה עאכו"כ.

והנה ע"כ זה נאמר דהקנס הוא על הנכסים דאינן בני דעה כלל ורק בא ללמד דעת את
האנשים שגומרים להטות חבריהם לדרף רעה כי יקחו מוסר מהנכסים שאמרה תורה
שישלפו שגרמו לדור שמה מי שמכונן במזיד להטות לדרף רעה מה גדול עונשו מן
השמים והנה גבי בהמת עיר הנדחת של בכור ומעשר לא נאמר כלל דבר זה דהא אם
המה תמימין מעלה לירושלים ומקריבו ולא גרמו לבדלים שיזוירו שם ואחרי שיפול
בהם מום דלאאכלי.

דנאכלין לבדלים במקומן מ"מ לא מיקרי נכסי עיהנ"ד שיאמרו עליהן שהמה גרמו
לבדלים לדור דהא מיקרי בשם לוי בהמות בכור ומעשר וכיון דלא מיקרי בהמת עיהנ"ד
להכי מצילין.

וכ"ז הוא רק לר"ש לשיטתו דדריש טעמא דקרא בכל דוכתא והוא אומר הטעם שיאבדו
משום דגרמו לדור ומש"ה ממעט בכור ומעשר אף בע"מ דלא גרמו לדור דלא מיקרי
הנכסים של עיהנ"ד ולא אמרינן כמו בשאר נכסים שגרמו לדור ולהכי ניצולין.

אבל אנו דפסקינן כר' יהודה דלא דרשינן טעמא דקרא פמבואר לקמן בה' מלוג ולוג
ומשו"ה אמרינן דעתה כיון דנפל בהם מום ומיקרי נכסי בעלים וקרינן בהו שללה שפיר
אמרינן דנהרגין וכמו שמבאר הכ"מ דת"ק חולק על ר"ש ועיין לקמן בפ"א מה' איסורי
מזבח ה"י מה שנבאר עוד בזה.

ונ"ל לבאר עוד הא דאיתא במס' ע"ז (נ"ג ב') דאמר שם ולהני פמטיל מום בבע"מ ומשני
בע"מ חזי לדמי הך לא חזי לא לגופי' ולא לדמי ופרש"י ז"ל לחלוף באחר ומקריב
חלופיו וקתני בי' תמים יהנה לרצון משום חלופיו והקשה הגרע"א ז"ל בגהש"ס דהא
התם קאי נמי בבכור שמטיל מום בי' כמו שמביא רש"י ז"ל ובכור לא חזי לדמי דהא
אין לו פדיון ואין תמורתו קריבה וא"כ לא חזי לדמי ע"כ.

ואמרת לחרץ דכל זה דצריך הגמ' לחלק דמטיל מום בבע"מ חייב משום דחזי לדמי זהו רק לענין שאר קדשים דהיא דנפל מום שוב פקע קדושתו אבל גבי בכור ומעשר פיון דס"ל לר"ש דאף בע"מ לא אקרי בהמתה משום דעוד יש בה קדושה שאין נמכרת באיטליז ואין נשקלות בליטרא וא"כ אית בי' קדושה והנה כמו דאיתא בתמורה (כא) המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו כו' ופרש"י ז"ל שם אעפ"י דלא קרבה מ"מ קדושה וה"נ אעפ"י שיש בו מום ולא קרבה מ"מ קדושה אפתי יש בה ולהכי אסור להטיל מום אבל גבי שאר קדשים בעי הטעם דחזי לדמי.

אף לפי מה שבארנו דרק לר"ש ס"ל פן ות"ק פליג משום דחזי הטעם דיש לה שם לוי אלא משום דאית בי' עוד קדושה ולא מיקרי בהמתה וא"כ תשוב הקנשה לזנפתה ואף אי נימא כדברי הכ"מ דהת"ק דפליג הקא על ר"ש בלא הטעם שבארנו מ"מ שם בע"ז קאי לתנאי דפליגי על ר"ש בבכורות ל"ז וס"ל דמטיל מום בבע"מ הנה מה"ת ולקי ע"ז כמו שיבואר לקמן בה' איסורי מזבח וא"כ לא ס"ל כר"ש ע"כ יקשה מבכורות.

וע"כ נ"ל ליישב קושית הגרע"א ז"ל פשוט לפי מה שכתבו התוס' בבכורות שם (ל"ג ב') ד"ה בע"מ מעיקרא כו' תימא לימא דלבכור איצטריך שיש בו קדושת הגוף ואין לו פדיון וי"ל דניחא לי' לאשכוחי דאצטריך לכל הקדשים דה"נ א"ל דאיצטריך לזה"ז דלא עבר משום מטיל מום אפילו בתם עכ"ל.

נמצא דבבכור ס"ל להתוס' דאפילו בע"מ מעיקרא דבשאר קדשים הנה דיקלא בעלמא מ"מ בבע"מ דקדוש מבטן חל קדושה בזה וכן מבואר ג"כ בדברי רבינו בפ"א מה' מעילה ה"ט אבל המקדש בע"מ קבוע אינה אסורה בגינה ועבודה אלא מדרבנן חוץ מן הבכור ומעשר כו' א"נ נוכל לומר דמבכור בל"ז לא קשה דלגבוה אף בע"מ אית בי' קדושה ואף אי הנה בע"מ מעיקרא מ"מ אסור להטיל בו מום ואסור בגינה ועבודה מה"ת ורק הקנשה משאר קדשים וע"ז מחרץ לחלק דחזי לדמי כמבואר ודוק: שם ואם עדיין הם בידי ישראל נותנו לכהן של מדינה אחרת עכ"ל.

והנה רש"י ז"ל פי' שם בגמ' ע"ז דאמר נותנו לכהן שבעיר אחרת פלוזמר לכהן שלא הודח עמקו עכ"ל. ומשמע מזה דנותן אף לכהן שבעיר זה רק שלא הודח עמקו דאי נימא דדוקא של עיר אחרת לא אצטריך לומר שלא הודח עמקו דודאי אינו נותן לכהן רשע שהודח.

והקשה ע"ז התוס' יו"ט והא קיי"ל דנכסי צדיקים שבתוכה נאבדים וא"כ מאי מהני אי פהו שבעיר זה לא הודח אלא ודאי נותן לכהן של עיר אחרת דוקא כמ"ש רבינו ומשום דקיי"ל שללה ולא של חברתה בתוכה.

וכתב ע"ז בתוס' קדשים וז"ל קושיא זו אינה מובנת דכיון דמזון גבוה הנה בפשעת החטא לא מיתסר ותנתן אח"כ לכהן שלא חטא אף שהוא מאותה העיר עכ"ל ולענ"ד ליתא לדבריו ז"ל דודאי נ"ל דאי קנה הצדיק שלא הודח נכסים אף לאחר החטא שהודחו בני עירו מ"מ נשפין המה ביחד בעת ששורפין נכסי הרשעים שבתוכה.

ורש"י לא כתב שמה רק ע"ז דאמר ובנקבצין לתוכה שפירש שהוא נכסי רשעים הקרובים לעיר שיכול לקבצם לתוך העיר באותו יום עצמו וכו' ודוקא שפירש הי' לתוכה

אֵלָא שְׁמַעְכְּשׁוּוּ הָיוּ מְוַפְקָדִים בְּיַד אַחֲרִים אַבְל לֹא הָיוּ מְעוּלָם בְּתוֹכָהּ כּוּ' ל"ק ב'י' שְׁלָלָהּ כּוּ' וְכ"ז הוּא רַק אוֹתָן שְׁחוּצָה לָהּ וְרַק נִקְבְּצִים לְתוֹכָהּ כּפֶרֶשׁ"י שְׁקֵרוּבִים הֵמָּה לְעִיר אַזִּי אִם לֹא הָיוּ מְעוּלָם בְּעִיר לֹא נֶאֱבָדִין אַבְל אוֹתָן שְׁפֵאוּ לְעִיר אַף לְאַחַר שְׁחָטָאוּ וְצַדִּיקִים קָנְאוּ אוֹתָן בְּנֻדָּי קָרִינוּ שְׁלָלָהּ וְנִשְׁרָפִין וְא"כ מַה מְהַנִּי דְלֹא נֶאֱסַר בְּשַׁעַת הַחֲטָא פִּינוּ דְנוּתָן אַח"כ לְכַהֵן שְׁבִתוֹכָהּ הוּ"ל כְּאֵלוּ קָנָה נְכָסִים וּמָה שְׁבִיד פִּהֵן אַף הַתְּרוּמָה יִגְנְזוּ וְאַף בְּיַד פִּהֵן צַדִּיק וְרַש"י ז"ל עֲצָמוּ כְּתַב לְעִיל תְּרוּמָה בְּיַד יִשְׂרָאֵל כּוּ' דְהָא לָאוּ דִידִין' הוּא דְשָׁמָּה הוּא נוֹתֵן לְכַהֵן צַדִּיק שְׁחוּצָה לָהּ אֶלְמָא אֶפְיָלוּ לְכַהֵן צַדִּיק לֹא שְׂרִי אֵלָא שְׁחוּצָה לָהּ וּמָה שְׁמַסִּיק רַש"י ז"ל וְנָהִי דְבִאֲכִילָהּ לֹא שְׂרִינוּ לָהּ דְשָׁמָּה הוּא נוֹתֵן לְכַהֵן רַשָּׁע שְׁבִתוֹכָהּ הוּא ל"ד אֶפְיָלוּ אִי נוֹתְנָה לְכַהֵן צַדִּיק שְׁבִתוֹכָהּ נְמִי יִגְנְזוּ וְרַק סְתָמָא דְמִילְתָא דְמִי שְׁדָר בְּתוֹכָהּ הוּא רַשָּׁע וְכֵן מְמָה שְׁפּוֹסֵק רַבִּינוּ הֵכָא דְקַדְשֵׁי בְדֵה"ב יְפָדוּ וְאַח"כ שׁוֹרְפִין אוֹתָן וְהֶרָאָב"ד הַשִּׁיג ע"ז דְהָא שְׁלָל שְׁמִים הוּא וּמְבָאָר הַכ"מ דְאַף דְבִשְׁעַת שְׁהִיָּה הַקְדָּשׁ לֹא חָלָה עָלֶיהָ הָאִסוּר מ"מ אַחַר שְׁנִפְדָּה חָל עָלֶיהָ אִסוּר עִיר גְּדֻחַת וְיִשְׁרָף אֵלָא דְאַף בְּשַׁעַת הַחֲטָא אִינוּ נֶאֱסַר מ"מ אַח"כ נֶאֱסַר.

וְאַפְשָׁר לֹמַר דְמ"ש רַש"י ז"ל שְׁלָא הַנְּדַח עֲמָהֵן לֹא לְמַעַט דְלֹא בְּעִי מְעִיר אַחֲרַת אֵלָא תְּרוּנוּהוּ בְּעִינוּ דִּינְתָן לְכַהֵן צַדִּיק בְּעִיר אַחֲרַת כְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ וְדוּק: פֶּרֶק ו' הַלְכָה ג' נְאֻבֵי הַבֵּן שְׁמַעְבִּיר בְּנוֹ עַל הָאֵשׁ בְּרִשׁוֹת הַכֹּהֲנִים, כּוּ' עכ"ל.

כְּתַב הַכ"מ וּמ"ש נְאֻבֵי הַבֵּן כּוּ' וְאַפְשָׁר דַּא"ל דְמִדְכָּתִיב לֹא יִמָּצָא כּוּ' וּמַעְבִּיר כּוּ' אֶלְמָא שְׁהוּא בְּעֲצָמוּ מַעְבִּיר וְאִינוּ כֵּן דַּעַת רַש"י ז"ל ב'פ' ד' מִיתוֹת אֵלָא שְׁהַכֹּהֲנִים הָיוּ מַעְבִּירִים אוֹתָן וְכ"כ הַלַּח"מ. וְנ"ל דְמִקּוּר דְבַרְי רַבִּינוּ הוּא מְהִירוּשְׁלָמִי פ"ז דְסִנְהֶדְרִין ה"י ר"ג בְּשֵׁם ר"א לְעוּלָם אִינוּ חֲזִיב עַד שְׁיִמְסְרוּנוּ לְכֹהֲנִים וְיִטְלְנוּ וְיַעְבְּרוּנוּ כּוּ' וּפְרִיֵשׁ הַפ"מ עַד שְׁיִמְסְרוּנוּ לְכַע"ג ע"מ לְהַעְבִּירוּ וְאַח"כ יִטְלְנוּ מִיָּדָם וְיַעְבְּרוּנוּ בְּיָדוֹ הוּא בְּעֲצָמוּ וְזֵהוּ כְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ דַּא"ל כ' אִין פִּירוּשׁ לְמַלְת וְיִטְלְנוּ וְיַעְבְּרוּנוּ אֵלָא כְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ שְׁהָאָב נוּטֵל וּמַעְבִּיר וְדוּק: הַלְכָה ד' וְאִינוּ חֲזִיב עַד שְׁיִמְסוּר מְקַצָּת וְרַעוּ וְנִיחַ מְקַצָּת וְרַעוּ שְׁנַא' כִּי מְזַרְעוּ נְתָן לְמִן לְדָ מְקַצָּתוֹ וְלֹא כְּנִלוּ כְּתַב הַכ"מ וְהַתּוֹס' כְּתַבוּ וְא"ת מְקַמָּא מְחִיב לִי וי"ל כְּגוֹן שְׁאִין לוֹ אֵלָא כֵּן אֶחָד אוֹ שְׁהַעְבִּיר בְּבַת אַחַת כּוּ' וְלִי נֶרְאָה דְכִי עֵבֵר קָמָא חֲזִיבוּ תְלוּי וְעוּמַד אִם לֹא הַעְבִּיר יוֹתֵר חֲזִיב וְאִם הַעְבִּיר יוֹתֵר נְפֻטֵר מְחִיבוּ עכ"ל.

וּמְבָאָר הַפְּסָף מְשַׁנָּה דְרַבִּינוּ לֹא סְבִירָא לִיהּ כְּהַתּוֹס' דְבְּעִי דְנִקָּא שְׁלָא יְהִיָּה לוֹ רַק בְּן אֶחָד אוֹ ב'ב"א אֵלָא בְּכָל גְּוּנָא אִי הַעְבִּיר אַח"כ הַשְּׂאָר נְפֻטֵר. וְנ"ל לְבָאָר טַעַם לְזֵה כְּדַבְּרֵי הַכ"מ דְאַח"כ נְפֻטֵר עַפ"י מ"ש הַמְהַרְשֵׁ"א שְׁם בְּשֵׁם הַסְּמ"ג מְפָנִי שְׁבַמִּיתַת ב"ד מְתַכְפְּרִין הַמוּמְתִין וְזֵה עֲשָׂה כ"כ עֲבִירָה גְדוּלָה שְׁאִין הַקַּב"ה רוּצָה שְׁיִהְיֵ' לוֹ כְּפָרָה וְזֵהוּ הַסְּבָרָא שְׁל הַכ"מ דְחִיבוּ תְלוּי וְעוּמַד הֵינּוּ אִי הַעְבִּיר אֶחָד אֲזַ גְזִיָּה"כ דְדִי לִי הַפְּרָה בְּזֵה שְׁמַעְנִישִׁין אוֹתוֹ וְאִי הַעְבִּיר אַח"כ אֲזִי הַעְבִּירָה תְּגַדֵּל שְׁלָא יְהִיָּה לוֹ כְּפָרָה וְלִהְיֵי אִינָם מְעַנִּישִׁין אוֹתוֹ וְנ"ל לְהַבִּיא רַאִי לְדַעַתוֹ וְסְבָרְתוֹ שְׁל הַסְּמ"ג מְהָא דְאִתָּא בְּמַס' תְּמוּרָה (ג') וְאִמָּא לְמוּצִיא ש"ש לְבִטְלָה מִי גְרַע כּוּ' אֲנִן הֵכִי קָא קִשְׂיָא לֵן מַש"ש לְבִטְלָה תְּסַגִּי לִי בְּמַלְקוֹת אַבְל מְקַלֵּל חֲבֵרוֹ בְּשֵׁם כֵּינֵן דְעַבִּיד תְּרַתִּי כּוּ' לֹא תְּסַגִּי לִי בְּמַלְקוֹת וְכַתַּב רַש"י ז"ל וְאֵע"ג דְלִקִּי עֲדִינִן לֹא נִתְכַפֵּר בְּמַלְקוֹת וְצָרִיף לְהַבִּין דְכֵינֵן דְאִין לוֹ עוֹנֵשׁ אַחַר כְּמָה יַעֲנִשׁוּ עוֹד וְעוֹנֵשׁוּ ב"ש קָמִי שְׁמִיא גְלִיא וּלְפ"ד הַסְּמ"ג נִיחָא שְׁפִיר דַּה"פ לֹא תְּסַגִּי

לי' במלקות וכיון שפן דאינו מתפפר בזה לא לקה כלל כיון דלא מתפפר בזה כמבואר:
והנה רבינו לא פתב רק הקרא של פי מזרעו נתן למולך מקצתו ולא פולו.

והעיר ע"ז הלח"מ ונ"ל דר"א כו'ואע"ג דר"א מפיק לי' בגמ' לכו בכו וכו' בתו מ"מ
הביא רבינו הפסוק שמפונש שם העונש לומר פשיה' כל זרעו ואין חשש עכ"ל ונ"ל
לומר דהנה שם בגמ' אמרינו דתנא פי מזרעו נתן כו' מה ת"ל לפי שנתאמר לא ימצא בך
כו' בכו ובתו כו' בן בכו וכו' בתו מנין ת"ל בתתו מזרעו פתח בכי מזרעו וסליק בתתו
מזרעו דרשא אחרינא הוא אין לי אלא זרע פשר זרע פסול מנין ת"ל בתתו מזרעו
ופרש"י ז"ל ומשגי דרשא אחרינא דריש בתתו מזרעו ודרשא קמייתא דכו בכו וכו' בתו
מפי מזרעו נפ"ל.

והדר תנא זרע פסול מנין כו' ת"ל בתתו מזרעו כו' ולא הנה צריף לכתוב אלא להך
דרשא עכ"ל. ורבינו אפשר לומר דלא ס"ל כן אלא ס"ל כמו דאיתא ביבמות (ע' ע"א)
ובקדושין (ד' ע"א) וזרע אין לה אין לי אלא זרעה זרע זרעה מנ"ל ת"ל וזרע אין לה
מ"מ אין לי אלא זרע פשר זרע פסול מנין ת"ל וזרע אין לה עיין לה וקא לזרע זרעה
לא אצטריף קרא בני בנים הרי הן כבנים כו' אצטריף קרא לזרע פסול עכ"ל וסובר
רבינו דה"נ על בני בנים לא אצטריף קרא לרבות כמו דבני בנים כבנים ורק
דאצטריף על זרע פסול ומפרש רבינו הפשט דדרשא אחרינא הוא זרעו אין לי אלא זרע
פשר זרע פסול מנין ועל זרע זרעו לא אצטריף כלל קרא דנדע זה מקרא ומזרעה דנכלל
זרע זרעו ורק צריף ריבוי על זרע פסול וזה לא נוכל לדעת מקרא דכי מזרעו דאינו
מיותר דצריף למעט מקצת זרעו דוקא ולא כל זרעו כמו שמביא רבינו וקרא זה לא
מיותר הוא ורק אחרי אשר פתב מזרעו דרשינו ולא כל זרעו ומקרא דמתו דמותר הוא
לגמרי כמ"ש רש"י ז"ל גזע על זרע פסול ולזרע זרעו לא צריף כלל קרא ולהכי הביא
רבינו מקצת זרעו מקרא דכי מזרעו כמבואר דיוק: פירק ז' הלכה א מ"ע הוא לאבד ע"ז
ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנא' אבד תאבדון את כל המקומות כו' ובארץ ישראל
מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצו.

אבל בחוץ לארץ אין מצווין לרדוף אחריה אלא כ"מ שנכפוש אותו נאבד כל ע"א שבו
שנא' ואבדתם את שמם מן המקום שהוא בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריהם ואי
אתה מצווה לרדוף אחריהם בחו"ל עכ"ל.

והנה לפי המבואר בסוגיא דע"ז (מ"ה ב') אתיא דברי רבינו כר' יוסי בר"י. דשם מבואר
דברנו מפקי מהאי קרא דאבד תאבדון דמצוה לשרש אחרי עכו"ם.

ור' יוסי בר"י נפ"ל מקרא דואבדתם את שמם ורבונו שהוא לכנות לה שם הוא דאתי
פדתנא א"ל ר"ע כו' א"כ מה ת"ל ואבדתם את שמם לכנות לה שם כו' אלא כו' ת"ל
שקץ תשקצנו עכ"ל. וא"כ רבינו דמפיק הכא מקרא של ואבדתם את שמם דמצוה לרדוף
אחריה ולא מקרא דאבד תאבדון אלמא דס"ל כר' יוסי בר"י דלרבנו מפקינו לה מאבד
תאבדון ומן הקרא דואבדתם את שמם מפקינו דצריף לכנות לה שם גנאי וכן תמה הלח"מ
לקמן בפ"ח ה"ט על דברי רבינו וז"ל ויש פאן דקדוק בדברי רבינו דבע"ז (מ"ה ב')
משמע דלרבנו דסברי אילו שנטעו ולבסוף עבדו מותר אצטריף לי' קרא דואבדתם את

שָׁמַם לְכַנּוֹת לָהּ שֵׁם וְכִינּוֹן דְּרַבֵּינוּ פּוֹסֵק בַּפ"ו כְּרַבְנָן שְׁפֹן כְּתַב אֵילָן שְׁנֻטְעוּ מִתְחִלָּה שְׂיִהְיֶה נְעֻבָּד וְכו' א"כ לְמָה לֹא הִזְפִּיר דִּין דְּלַכְנּוֹת לָהּ שֵׁם עַכ"ל.

נִמְצָא דְדַבְרֵי רַבֵּינוּ תְּמוּהִים בְּתַרְתִּי חֲדָא פִּינּוּ דְפִסְקִינּוּ ע"כ כְּרַבְנָן דְּאֵילָן שְׁנֻטְעוּ וּלְבַסּוּף עֲבָדוּ מוֹתֵר דְּנֻדָּי הֶלְכָה פְּמוֹתָן נֶגְדַּ ר"י בַּר"י דְּהֶלְכָה פְּרַבִּים וְא"כ יִלְפִינּוּ מִקְרָא דְאַבְדָּ תַּאבְדּוֹן דְּצָרִיף לְשֶׁרֶשׁ אַחֲרֵיהּ וְנָהוּ הֶלְרִדּוֹן אַחֲרֵיהּ שְׁפַתְבּ רַבֵּינוּ ז"ל וְרַבֵּינוּ מִפִּיק לָהּ מִקְרָא דְוַאבְדָּתֶם אֶת שְׁמֶם.

וְעוֹד דְּלַרְבָּנּוּ אֶתְיָא הַקְרָא דְוַאבְדָּתֶם אֶת שְׁמֶם שְׁצָרִיף לְכַנּוֹת לָהּ שֵׁם וְרַבֵּינוּ ז"ל לֹא הִזְפִּיר זֶה פְּקוּשְׁתִּי הַלַּח"מ. וְע"כ נ"ל לְיִישָׁב דְּבַרֵּי רַבֵּינוּ דְּהִנֵּה בַּע"ז (מ"ח א') אֶמְרִינּוּ אָמַר שְׁמוּאֵל הַמְּשֻׁתָּחַה לְאֵילָן תּוֹסַפְתּוֹ אֲסוּר מִתֵּיב ר"א כו' א"ל שְׁמוּאֵל הָא מְנֵי רַבְנָן הִיא וְשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כַּר"י בַּר"י דְּאָמַר אֵילָן שְׁנֻטְעוּ וּלְבַסּוּף עֲבָדוּ אֲסוּר.

מִתְקִיף לָהּ ר"א מִמַּאי דַּר"י בַּר"י וְרַבְנָן בְּתוֹסַפְתִּי פְּלִיגֵי דִּילְמָא תּוֹסַפְתִּי לַד"ה אֲסוּר וּבְעֵיקְרָא פְּלִיגֵי דַּר"י בַּר"י סָבַר עֵיקְרוּ נְמִי אֲסוּר דְּכַתִּיב וְאַשְׁרֵיהֶם תִּשְׁרַפּוּן בְּאֵשׁ וְרַבְנָן סָבַר עֵיקְרָא אֵילָן שְׂרִי דְּכַתִּיב וְאַשְׁרֵיהֶם תִּגְדְּעוּן אֵינָה אֵילָן שְׁעֵיקְרוּ מוֹתֵר וְגִידוּעוּ אֲסוּר ה"ז אֵילָן שְׁנֻטְעוּ וּלְבַסּוּף עֲבָדוּ.

וְכ"ת הָא דְלָא מְתַרְצִינּוּ הֵכִי אֵיפּוּף רַבְנָן לַדַּר"י בַּר"י וְדַר"י בַּר"י לְדַרְבָּנּוּ א"כ כו' עַד קַמ"ל וּפְרַש"י ז"ל וְכ"ת הָא דְלָא מְתַרְצִינּוּ בְּשִׁמְעָתָא דְלַעִיל הֵכִי עַד אֵיפּוּף תְּרוּצוּ דְרַבְנָן לַדַּר"י בַּר"י וְדַר"י בַּר"י לְדַרְבָּנּוּ דְהִלָּא לֹא בְּהִדְיָא שְׁמַעִינּוּ לָהּ לַר"י דִּילִיף טַעֲמִיָּה מְאַשְׁרֵיהֶם תִּגְדְּעוּן דְּהָא ר"י אֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׁרַפּוּן כו' הֶלְכָּה אֵיפּוּף וְאֵימָא ר"י וְאַשְׁרֵיהֶם בְּאֵשׁ דְּמִשְׁמַע לְשׁוֹן רַבִּים כו' נַפ"ל תְּרַנּוּיָּיהוּ וְרַבְנָן יִלְפִי הֵתִירָא מִקְרָא דְוַאשְׁרֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְר"י הִיא מִיבְעֵי ל' לְגִידוּעַ ע"א קוּדְמִין לְכַבּוּשׁ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְרַבְנָן נַפ"ל מְאַבְדָּ תַּאבְדּוֹן וְכֵן תְּרַצְתִּי כו' עַכ"ל וְא"כ פִּינּוּ דְרַבֵּינוּ פּוֹסֵק לְקַמְן (פ"ח ה"ג) כְּשְׁמוּאֵל דְּהַמְשֻׁתָּחַה לְאֵילָן תּוֹסַפְתּוֹ אֲסוּר וְכַמ"ש שְׁמֶם בַּכ"מ א"כ ע"כ ס"ל כְּדַבְרֵי רַב אֲשֵׁי דְאָמַר אֵיפּוּף וְשְׁמוּאֵל כְּרַבְנָן ס"ל דְּאֵילָן שְׁנֻטְעוּ וּלְבַסּוּף עֲבָדוּ מוֹתֵר אֲבָל תּוֹסַפְתּוֹ אֲסוּר וְאֶמְרִינּוּ אֵיפּוּף וְא"כ רַבְנָן יִלְפִי מִקְרָא דְוַאבְדָּתֶם אֶת שְׁמֶם שְׁצָרִיף לְרִדּוֹן אַחֲרֵיהּ וְר' יוֹסִי יִלְיָף מִקְרָא דְאַבְדָּ תַּאבְדּוֹן וְא"כ לְרַבְנָן דְּקִי"ל פְּנוּתֵיהוּ אֵלִיבָא דְשְׁמוּאֵל דְּהֶלְכָה פְּמוֹתוֹ יִלְפִינּוּ שְׁפִיר לְרִדּוֹן אַחֲרֵיהּ מוֹאבְדָּתֶם אֶת שְׁמֶם וְלֹא נִדְעַ עַתָּה דְּצָרִיף לְכַנּוֹת לָהּ שֵׁם פִּינּוּ דְפִסְקִינּוּ כְּרַבְנָן וְסָמִיף רַבֵּינוּ עַל סוּגְיָא דַּע"ז מ"ח שְׂרַב אֲשֵׁי שְׁהוּא בְּתַרְא מְתַרְץ אֵיפְכָא מִמָּה דְמְתַרְץ סוּגְיָא דַּגְמָא בְּדַף מ"ה שְׁמ.

וְנ"ל לְהַבִּיא רַאִי לְדַעַת רַבֵּינוּ ז"ל דְּלְשֶׁרֶשׁ אַחֲרֵיהּ יִלְפִינּוּ מוֹאבְדָּתֶם אֶת שְׁמֶם וְאַבְדָּ תַּאבְדּוֹן אֶתִּי לְגִידוּעֵי ע"א קוּדְמִין כו' וְלֹא לְלַמֵּד דְּצָרִיף לְשֶׁרֶשׁ אַחֲרֵיהּ מְהָא דְאֵיתָא בַּמַּס' קִידוּשֵׁין (ל"ז א') מִנְה"מ דַּת"ר אֵלֶּה הַחֻקִּים כו' יְכוּל לֹא יִהְיֶה נוֹהֵג אֵלָּא בְּאֶרֶץ ת"ל כֹּל הַיָּמִים כו' יְכוּל יִהְיֶה נוֹהֵג בֵּין בְּאֶרֶץ וּבֵין בַּחוּ"ל ת"ל בְּאֶרֶץ אַחַר שְׁרִיבָה הַכְּתוּב וּמִיַּעַט צָא וּלְמַד מֵה שְׁאָמַר בְּעֵנִין אֲבָד תַּאבְדּוֹן כו' מָה ע"ז מִיְנוּחְדָּת שְׁהִיא חוֹבַת הַגּוֹף נוֹהֶגֶת בֵּין בְּאֶרֶץ בֵּין בַּחוּ"ל אֵף כֹּל מָה שְׁהִיא חוֹבַת הַגּוֹף נוֹהֶגֶת בֵּין בְּאֶרֶץ בֵּין בַּחוּ"ל עַכ"ל הַגְמָא.

וְהִנֵּה רַבֵּינוּ כְּתַב דְּמָה שְׁצָרִיף לְשֶׁרֶשׁ אַחֲרֵיהּ הוּא דְוִקָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דִּילְפִינּוּ מוֹאבְדָּתֶם אֶת שְׁמֶם מִן הַמְּקוֹם הַהוּא. וְכַתְּבִיב הַט"ז בִּי"ד (סַקְמ"ו סַקִּי"ב) דְּהִטְעַם הוּא דְבְּעֵי דְוִקָא

שְׁצַרְיָהּ לְהִיּוֹת מְנוּקָה וּמְטוּהֶרֶת כּו' וּא"כ הִיכָא דִּילְפִינּוּ מִקְרָא שְׁצַרְיָהּ לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֶיהָ לֹא יִלְפִינּוּ רַק בֵּא"י מִשׁוּם שְׁצַרְיָהּ לְהִיּוֹת הָאֲרִיז מְטוּהֶרֶת ה"נ אִי יִלְפִינּוּ מִקְרָא דְאָבֵד תְּאֵבְדוּן עַל לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵיהּ נְמִי גִימָא דְקָאִי עַל קְרָא דְלַעִיל שֶׁל בְּאֲרִיז וְדִין זֶה אֵינּוּ נוֹהֵג אֲלֵא בְּאֲרִיז דְצַרְיָהּ לְהִיּוֹת מְנוּקָה וּא"כ הִיאָה אֲמַר צָא וּלְמַד מֵה שְׁנֵאמַר בְּעֵנִין אָבֵד תְּאֵבְדוּן כּו' מֵה ע"ז מְנוּקָדָת שְׁהִיא חוֹבֶת הַגּוֹף נוֹהֶגֶת בֵּין בְּאֲרִיז וּבֵין בַּחוּ"ל אֲף כֹּל מֵה שְׁהִיא חוֹבֶת הַגּוֹף נוֹהֶגֶת בֵּין בְּאֲרִיז וּבֵין בַּחוּ"ל וְהָא מִקְרָא זֶה לֹא קָאִי רַק דְצַרְיָהּ לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵיהּ וְהוּא בֵּא"י אֲלֵא וְדֵאִי צ"ל דס"ל לְהֵאִי סוּגְיָא דְמַס' קִידוּשִׁין פְּהֵי סוּגְיָא דְדַרְף מ"ח דְמֵהֵאִי קְרָא דְאָבֵד תְּאֵבְדוּן לֹא יִלְפִינּוּ עַל שְׁצַרְיָהּ לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֶיהָ רַק מִקְרָא דְנֹאבְדָתֵם אֶת שְׁמֵם אָבֵל מִקְרָא זֶה דְאָבֵד תְּאֵבְדוּן מִיִּירֵי בֵּין בְּאֲרִיז וּבֵין בַּחוּ"ל פְּדַבְרֵי רַבִּינוּ אֵלֶּה: וְהִנֵּה הַטּוֹר וְהַשּׁוֹ"ע בִּיּוֹד (ס' קמ"ו סט"ו) הִבִּיא דִין זֶה דְצַרְיָהּ לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵיהּ וּלְכַנּוֹת לָהּ שֵׁם גְּנָאִי.

וּנ"ל דְהַטּוֹר וְהַשּׁוֹ"ע ס"ל כְּסִתְמָא דְגַמ' (מ"ה ב') דס"ל דְלַרְבָּנּוּ אֶתְיָא הֵאִי קְרָא דְנֹאבְדָתֵם אֶת שְׁמֵם לְכַנּוֹת לָהּ שֵׁם גְּנָאִי וּפְסָקִי כְּרַבָּנּוּ וְכו' ס"ל לְסִתְמָא דְגַמ' בְּתַמּוּרָה (כח ב') דְאִתָּא שֵׁם וְהָא כְּתִיב וְאֵבְדָתֵם אֶת שְׁמֵם כּו' הֵהוּא לְכַנּוֹת לָהּ שֵׁם גְּנָאִי הוּא דְאִתִּי ע"כ.

נִמְצָא דְסִתְמָא בְּגַמ' מְסִיק לָהּ הֵאִי קְרָא דְנֹאבְדָתֵם אֶת שְׁמֵם עַל שְׁצַרְיָהּ לְכַנּוֹת לָהּ שֵׁם וְלֹא עַל שְׁצַרְיָהּ לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵיהּ וּא"כ אֲמַרִּינּוּ דְאִתָּא זֶה לַרְבָּנּוּ דְהִלְכְתָא פְּנוּתִיָּהּ כִּינּוּ דְסִתְמָא דְגַמ' נְקִיט זֶה וּא"כ ע"כ ל"א אִיפּוּף דר' יוֹסִי לַרְבָּנּוּ וְדַרְבָּנּוּ לְדַר"י אֲלֵא רַבָּנּוּ יִלְפִי מִקְרָא דְנֹאבְדָתֵם אֶת שְׁמֵם לְכַנּוֹת לָהּ שֵׁם.

וּמ"מ זֶה לֹא קָשָׁה עַל הַטּוֹר וְהַשּׁוֹ"ע כִּינּוּ דְהֵמָּה נְמִי פְּסָקִי בְּסִי קַמ"ה ס"א כְּשִׁמוּאֵל דְהִמְשַׁתְּחִנָּה לְאִילָן תּוֹסַפְתּוּ אָסוּר וּא"כ לֹא מ"ל שְׁמוּאֵל כַּר"י בַּר"י כְּמוֹ שְׁאֲמַר הַגַּמ' בְּתַחֲלָה דְהָא קִי"ל כְּרַבָּנּוּ נְגַם ס"ל כְּשִׁמוּאֵל וּא"כ צ"ל ע"כ אִיפּוּף וּא"כ ע"כ צ"ל פְּדַבְרֵי רַבִּינוּ דִּילִיף מְאֹבְדָתֵם אֶת שְׁמֵם לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵיהּ וּלְכַנּוֹת לָהּ שֵׁם גְּנָאִי לִיתָא קְרָא זֶה נִיחָא דְהָא בְּתַחֲלָה מְקַשָּׁה שֵׁם הַגַּמ' מְתִיב ר"א גִּידְעוּ וּפְסָלוּ לְעַפּו"ם גִּידְעוּ וּפְסָלוּ אִין לֹא גִידְעוּ וּפְסָלוּ לֹא א"ל שְׁמוּאֵל הָא מְנִי רַבָּנּוּ וְנֹאנָא דְאֲמַרִּי כַּר"י בַּר"י וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' ד"ה גִּידְעוּ בְּסֵה"ד וְהָא דְלֹא מְשַׁנֵּי גִידְעוּ וּפְסָלוּ אִי צְטְרִיכָא לִי כְּדַמְשַׁנֵּי בְּמַסְקָנָא דְשַׁנּוּיָא דְחִיקָא הוּא.

וְנִיחָא לִי לְאֻקְמִי מִתְּנִיתִין כְּרַבָּנּוּ וְשְׁמוּאֵל כַּר"י בַּר"י עַכ"ל נִמְצָא דְלִפִּי הַמַּסְקָנָא דְמְסִיק ר"א גִּידְעוּ וּפְסָלוּ אִי צְטְרִיכָא לִי סד"א כִּינּוּ דְעֵבִיד לִי מְעַשָּׂה בְּגוּפִי עֵיקַר אִילָן נְמִי לִקְתַּסֵּר ל"צ לְאֻקְמִי לְשְׁמוּאֵל כַּר"י בַּר"י אֲלֵא אֶפְּלִי לַרְבָּנּוּ וְגוֹדְעוּ וּפְסָלוּ אִי צְטְרִיכָא לִי וְלֹא צ"ל אִיפּוּף.

וְעַתָּה יִתְנַרֵץ בְּלֹא אִיפּוּף וְרַבָּנּוּ יִלְפִי מִקְרָא דְנֹאבְדָתֵם אֶת שְׁמֵם לְכַנּוֹת לָהּ שֵׁם וּמ"מ לֹא קָשָׁה עַל שְׁמוּאֵל מְהֵרָה בְּרִייתָא דְמוֹתֵיב ר"א אֲלֵא יִתְרִץ גִּידְעוּ וּפְסָלוּ אִי צְטְרִיכָא כְּמִתְרִץ ר"א לִפִּי הַמַּסְקָנָא וְנִיחָא דְבַרִּי הַטּוֹר וְהַשּׁוֹ"ע אֲף דס"ל כְּשִׁמוּאֵל מ"מ ס"ל כְּסוּגְיָא דְדַרְף מ"ה וְכְסוּגְיָא דְתַמּוּרָה (ד' כ"ח) כְּמִבְנוֹרָא.

וּמְסוּגְיָא דְקִידוּשִׁין ל"ז שְׁבַאֲרָנוּ נְמִי לֹא קָשָׁה עַל הַטּוֹר וְהַשּׁוֹ"ע דִּילְפִי מִקְרָא דְאָבֵד תְּאֵבְדוּן עַל לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵיהּ הוּא רַק בְּאֲרִיז יִשְׂרָאֵל דְּנֹקָא א"כ קָשָׁה אִי גִימָא דִּילְפִינּוּ מִקְרָא דְאָבֵד תְּאֵבְדוּן נְמִי גִימָא דַּא"י דְּנֹקָא כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ.

אָבֵל הַטּוֹר וְהַשׁוֹ"ע דָּלָא פְּתָבוּ הַדִּין דְּצָרִיף לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵי הוּא רַק בַּא"י אֶלְא ס"ל דְּאַף בַּחו"ל הַדִּין כֵּן וַא"כ אֵין רַאִי מְקִידוּשִׁין שְׁם דְּאַפְשֵׁר לֹאמַר דְּיִלְפִינוּ אַף עַל לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵי מִן אָבֵד תְּאַבְדּוּן מ"מ נוֹהֵג הוּא בֵּין בַּא"י וּבֵין בַּחו"ל וַא"כ שְׁפִיר יִלְיָף הַגַּמ' עַל כָּל חוֹבַת הַגּוּף שְׁנוּהֵג בֵּין בְּאַרְץ וּבֵין בַּחו"ל כַּמְבֹאֵר וְאַפִּילוּ אִי גִימָא דְגַם הַטּוֹר וְהַשׁוֹ"ע ס"ל דְּרִשְׁתַּת הַסְּפָרֵי לְחֵלֵק בֵּין א"י לַחו"ל דְּדַרְשִׁינוּ מֵהַקְּרָא דְמִן הַמְּקוֹם הַהוּא נָמִי כַּמ"ש הַגֵּר"א ז"ל בִּי"ד ס' קמ"ו דְּרִשְׁתַּת הַסְּפָרֵי זֹו לְחֵלֵק בֵּין א"י לַחו"ל צ"ל דָּלָא דְרִישׁ רַק עַל לְכַנּוֹת לָה שְׁם דְּזֵהוּ בַּא"י דְּנֻקָא דְיִלְיָף זֵה מֵהַקְּרָא דְנֹאבְדַתֶּם אֶת שְׁמֵם מִן הַמְּקוֹם הַהוּא וְקָאֵי לְשִׁיטַת הַטּוֹר וְהַשׁוֹ"ע עַל לְכַנּוֹת לָה שְׁם.

וְנִיחָא דְבָרֵי הַפְּרִישָׁה דְהִבִּיא הַט"ז וְהַש"ף הֵכָא בַס"ק י"ב דַּס"ל דְלְכַנּוֹת לָה שְׁם גְּנָאֵי בַּא"י דְּנֻקָא וְתַמָּה עָלִיו הַט"ז וְכַתֵּב דַּס"ס הוּא דְקָאֵי רַק עַל לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵיהּ וְעֵינֵין נִקְה"כ שְׁם. וְלפ"ז נִיחָא דְבַאֲמַת לְהַטּוֹר וְהַשׁוֹ"ע דְיִלְפִי מְקָרָא דְנֹאבְדַתֶּם אֶת שְׁמֵם לְכַנּוֹת לָה שְׁם וְע"ז מְסִיק הַקְּרָא מִן הַמְּקוֹם הַהוּא ס"ל דְּזֵהוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל דְּנֻקָא וְנִיחָא הַגַּמ' בְּקִידוּשִׁין דְּקָרָא דְאָמַר אָבֵד תְּאַבְדּוּן וְדַאי הוּא בְּכָל מְקוֹם דְּדַרְשִׁינוּ עַל לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵי וְע"ז לֹא מְסִיק הַקְּרָא מִן הַמְּקוֹם הַהוּא וְהוּא בְּכָל מְקוֹם אָבֵל רַבִּינוּ דְּדַרְשִׁי מְקָרָא דְנֹאבְדַתֶּם אֶת שְׁמֵם עַל לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵי ס"ל כְּדְבָרֵי הַסְּפָרֵי לְחֵלֵק בְּלְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵי בֵּין א"י לַחו"ל וְהַקְּרָא דְאָבֵד תְּאַבְדּוּן לֹא קָאֵי ע"ז כְּדְמוּכַח בַּגַּמ' דְּקִידוּשִׁין דְּזֵהוּ בְּכָל מְקוֹם כַּמְבֹאֵר.

וְלפ"ד הַטּוֹר וְהַשׁוֹ"ע אֶתְיָא הַדְּרָשָׁא דְסַפְרֵי דְדַרְשִׁי מִן נֹאבְדַתֶּם אֶת שְׁמֵם דְקָאֵי דְנֻקָא בַּא"י מְצֻוֵה לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵי אֶתְיָא כַּר"י בַּר"י. אָבֵל לְרַבְּנָן וְלְדִידָן דַּס"ל כְּנֻתִיָּהוּ אֶתְיָא זֵה הַקְּרָא לְכַנּוֹת לָה שְׁם גְּנָאֵי וְזֵהוּ בַּא"י דְּנֻקָא וְהַקְּרָא דְאָבֵד תְּאַבְדּוּן עַל לְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵי.

וְלַרְבִּינוּ ז"ל נִיחָא דְהַסְּפָרֵי כְּרַבְּנָן דַּס"ל אֵיפּוּף כַּמְבֹאֵר: וְהִנֵּה מְצַאֲתִי בְּחִידוּשֵׁי הַרִּיטְב"א ז"ל לְמַס' קִידוּשִׁין שְׁפַתֵּב וְז"ל הַקְּשָׁה הַרְמַב"ן ז"ל וְהָא ע"ז שְׁהוּא חוֹבַת הַגּוּף דְהִינּוּ שְׁלֵא לְעַבְדָּו ע"ז לֹא פְתִיב בְּהַאי עֲנִינָא כָּלֵל וְאִין הַפְּתוּב מְדַבֵּר אֶלְא לְעַקּוֹר עַכּו"ם לֹאמַר שְׁאֲנוּ חֲזִיבִין לְעַקְרָהּ וְלְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵי וְהַהוּא וְדַאי אִינוּ אֶלְא בְּאַרְץ כְּרָא בְּהִדְיָא אֲשֶׁר אֲתֵם יוֹרְשִׁים אֹתָם וְאֵת כּו' אִין אָנוּ חֲזִיבִין לְעַקְרָהּ וְלְשֵׁרֵשׁ אַחֲרֵי.

וְתִרְץ הוּא ז"ל דְּאַפְשֵׁר שְׁאֲנוּ לְמַדִּין מִמָּה שְׁנֹאמַר בְּפִרְשָׁה לֹא תַעֲשׂוּן כּו' כִּי אִם אֵל הַמְּקוֹם כּו' וַיֵּשׁ בְּכָלֵל זֵה אִיסוּר בְּמוֹת בַּחו"ל וְכ"ת אִיסוּר בְּמוֹת הו"ל לְמִינְקֻט וְהִיכָא נְקִיט עַכּו"ם וִי"ל דְכִינּוּן כּו' עַד וּפְרִישְׁנָא עַכּו"ם שְׁזָרָה מְמַנּוּ עַכ"ל.

וְהִנֵּה לְבַד שְׁדוּחַק לֹאמַר דְקָאֵי עַל אִיסוּר בְּמוֹת עוֹד קָשָׁה לִי ע"ז דְהִנֵּה הַפְּתוּב אֹמַר דְאִיסוּר לְהַקְרִיב שׁוֹם דְבָר כִּי אִם בְּמְקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְהִיּוֹת קְדוּשׁ וּמִמִּילָא אֶסְרִינוּ בְּכָל מְקוֹם אַף בַּא"י שְׁלֵא בְּמְקוֹם הַמְּקַדָּשׁ וַא"כ מַכְש"כ בַּחו"ל שְׁאִין קְדוּשׁ כָּלֵל וְדַאי אִיסוּר לְהַקְרִיב וַא"כ הַאִיף יְכוּל לְלַמְּדָּ מִזֵּה עַל חוֹבַת הַגּוּף דְנוֹהֵג בַּחו"ל מַה דְמִיּוֹן הוּא זֵה הַתָּם אֶמְרִינוּ דַּאִין רְשׁוּת לְהַקְרִיב כִּי אִם בְּמְקוֹם קְדוּשׁ אַף בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה א"כ מַכְש"כ בַּחו"ל אָבֵל שְׁאָר דְבָרִים שְׁתִּלּוּי עַל גּוּף הָאָדָם מַנ"ל דְיִלְמָא אֶמְרִינוּ מֵהַקְּרָא דְבַאֲרָץ דְמַבִּיא שְׁם דְבַאֲרָץ דְנֻקָא וּמַנ"ל הַחִילּוּק בֵּין חוֹבַת הַגּוּף לְחוֹבַת הָאָרֶץ דְזֵה לֹא דְמִי לְחוֹבַת הַגּוּף וְכִמוּ שְׁבַאֲרָנוּ וְע"כ שְׁפִיר נִיחָא טְפִי כְּפִי שְׁבַאֲרָנוּ דְהוּא רַאִי לְדַעַת רַבִּינוּ דְקָאֵי עַל גִּידוּעֵי ע"ז שְׁזָרָה נוֹהֵג אַף בַּחו"ל.

ובזה ניקח נמי קושניית האו"ח שהקשה הכא בסוגיין דהיאף ילפינן מעפוי"ם דהא נוהג אף בב"נ ע"ש ולא קשה מידי דלא ילפינן מעבודת עפוי"ם רק מזה שצריך לגדע וע"ז ב"נ אינו מצווה דהוא רק מצווה שלא לעבוד ע"ז אבל לשרש ולגדע זה רק לישראל נאמרה והקרא דאבד תאבדון ע"ז נאמר דבגידועי עפוי"ם מייירי וכמבואר ודוק: הלכה ב עפוי"ם ומשמשי' ותקרובתה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנא' ולא תביא תועבה אל ביתך וכל הנקה באחד מכל אלו לוקה שמים אחת משום ולא תביא ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם עכ"ל.

וכן פתב עוד לקמן בפ"א מה' מאכלות אסורות ה"א יין שנתנסה לעפוי"ם אסור בהנאה והשוטה ממנו כל שהוא לוקה מה"ת וכן האוכל כ"ש מתקרובות עפוי"ם מבשר או מפירות כו' האוכל מהן כל שהוא לוקה כו' ושם בהלכה ב' יין שנתנסה לה פזבח שקרב לה וכיון שאסור זה משום עפוי"ם הוא אין לה שיעור שנא' בעפוי"ם ולא ידבק בידך מאומה מן החרם עכ"ל.

וכתב שם הכ"מ ומ"ש שלוקה איני יודע מניין לו לרבינו ומצאתי להרמב"ן ז"ל בס' המצות בהשגות על רבינו שהקשה זה וכתב וז"ל אנכי לא ידעתי מקום המלקות הנה ולא ראיתי עד הנה בגמ' בבלי וירושלמי אבל תכן שלוקה מדכתיב וקרא לה ואכלת מזבחו פן תכרות ופן הוא לשון ל"ת שענינו פן תכרות ברית ואכלת כו' והזבח והיין אחד הן כו' עכ"ל.

והלח"מ מפרש פאן דברי רמב"ן שהשיג על רבינו ויליף מקרא דנאכלת מזבחו משום דאע"ג דאמרו במפוח (כ"ג) דבעצי אשירה לוקה משום לא ידבק בידך מאומה מן החרם ומשום לא תביא לא אמרו פן אלא בעצי אשירה דוקא שהוא ע"ג גופי' אבל תקרובת ע"ג שלה לא עכ"ל.

ונ"ל לענ"ד דרבינו מצא ראי' לדבריו דגם משמשי ע"ג ותקרובתה ילפינן מקרא דלא ידבק בידך מאומה לאסור ולא מקרא ואכלת מזבחו דהנה על משמשי עפוי"ם הא מצינו במס' שבת (צ' א') ר"י אומר אף המוציא משמשי עפוי"ם כ"ש שנא' לא ידבק בידך מאומה מן החרם ופרש"י ז"ל אלא אחשביה קרא לאיסורא וכן פירש רבינו שם במשנה וז"ל וכיון דהמעט חשיב לאיסור חשיב נמי להוצאה וחייב אלא דמבואר להדיא דמשמשי ע"ג ילפינן לאיסור מקרא דלא ידבק כו' וכן על תקרובות עפוי"ם יש מקור לדברי רבינו דהנה התוס' כתבו במס' זבחים (ע"ב א') ד"ה אלא למ"ד כו' וא"נ כדמפרש בירושלמי יין נסוה ע"ז ועורות לבובין על שם לא ידבק בידך מאומה מן החרם כו' ושם לא הביא הפסוק הנה בירושלמי אלא למימרא דמניה ילפינן איסור הנאה בהני תלת ע"כ ופשט דברי הירושלמי משמע דקאי על הלימוד דאסור בהנאה דמסיק שור הנסקל ועגלה ערופה מניין משמע דעל כולהו אתי ללמוד איסורן מניין וכן מפרש לה רבינו הירושלמי דקאמר ללמוד מקרא דלא ידבק יין נסוה ועורות לבובין שהמה תקרובות עפוי"ם ולא מקרא דנאכלת מזבחו שהביא הרמב"ן ז"ל וכיון דחזינו דמקרא דלא ידבק ילפינן על משמשי ע"ג ותקרובות ע"ג ולא אמרינן דקאי על ע"ג עצמה כסברת הרמב"ן ז"ל וה"נ הקרא דלא תביא תועבה אל ביתך נמי ידעין גם על משמשי ע"ג ותקרובות ע"ג ואף דמייירי בע"ג עצמה דהא חזינו דשנה לנו משמשי ע"ג ות"ע פמו ע"ג עצמה מחד לימוד

ואע"ג דבמס' ע"ז (ד' כ"ט) ילפינו לאסור יין נסד מקרא של ויאכלו זבחי מתים ישותו יין נסיכם דאתקש נסד לזבח וזבח למת מ"מ איפא למימר דאי לא מקרא דאתקש זבח ונסד למת לא הנה ידעינו פלל דאסור בהנאה וא"כ לא ידעינו פלל דמקרי חרם ותועבה וכמ"ש התוס' (ע"ג מ"ה ודף נ"ב) גבי מחובר דשרי פינן דלא הוי בפטור כו' וכיון דלא אתקש למת שוב לא ידעינו מקראי דחרם ותועבה לאסור פינן דלא גזע איסורי הנאה גביהו ולהכי ילפינו מהקישא דאסורין בהנאה ומקרי חרם ותועבה וילפינו ללאו מקראי דלא ידבק וגו' ולא תביא תועבה פמבואר: וא"כ נכונים דברי רבינו דמקראי אלו ילפינו לאסור הנאה וא"כ שפיר אמר רבינו לקמן בה' ט"ו בפ"ר או יין או פירות שהכניס להקריב לע"ג כו' הקריבם לפניו נעשו תקרובות וכל הנמצא בבית ע"ג והאוכל ממנו פל שהוא לוקה וכ"כ בפ"א מה' מ"א דהאוכל פל שהוא לוקה ולא בעי שיעור לזה דכיון דילפינו מקראי דל"י מאומה ולא תביא כו' די בכל שהוא ואף דבכה"כ דילפינו לאסור מקרא דפן תוקדש דלא פתוב גמי אכילה ומ"מ שם השיעור בכזית.

שם הוא הל"מ דכל איסורי אכילה שיעורו בכזית אבל הכא דכתיב מאומה הוי פל שהוא וכמו שאר"י במס' שבת ד' צ' דמשמשי עפוי"ם חשיב כ"ש לענין איסור משום דילפינו מקרא דלא ידבק מאומה וה"נ ת"ע דילפינו מקרא זה לאסור הנה גמי בכל שהוא.

אבל אי נימא פדעת הרמב"ן ז"ל דמקרא דלא ידבק לא ידעינו לאסור רק על עפוי"ם עצמה והגי ילפינו מואכלת וא"כ פתיב בי' אכילה וא"כ הוי שיעורו בכזית כמו פל האיסורים: ועפ"י דברי רבינו אלו יש ליישב הגמ' במס' פסחים (כ"ב א') דאמר התם ואימא פמים הנשפכין לעפוי"ם כו' וכתבו התוס' שם פמים לא פריף למילף שיהא דם אסור בהנאה דממילא ידעינו מלא תאכל אלא פלומר מהכא לא מצוי למילף דשרי בהנאה.

ומבאר המהרש"א דקשה דאי ילפינו לאסור ממים ל"ל פלל ההיקש דמים הא ממילא נוכל לידע דאסור בהנאה מקרא דלא תאכל. ולפ"ד רבינו ניחא דאי ילפינו לאסור הנאה מקרא דלא תאכל ה"א דשיעורו בכזית כמו פל שיעור אכילה של איסור ולהכי מקשינו למים דהוי תקרובות עפוי"ם ושיעורו בכל שהוא ועוד י"ל בזה ויתנישב ג"כ מה שאמר בגמ' אח"כ ואימא פמים הנשפכים אשר ע"ז תחול ג"כ קושיות התוס' ל"ל למילף מהקישא ת"ל מלא תאכל.

ויבאר עפ"י מ"ש הר"ן ז"ל במס' ע"ג (ד' ס"ב) דחלופי תקרובות עפוי"ם אסורין כמו שאמרו שם פל שאמה מהנה ממנו הרי הוא כמוהו הה"ד חלופי תקרובת עפוי"ם וכ"כ רבינו בהלכה ט' דתקרובת עפוי"ם ומשמשי נאסר דמיהן וכן קיי"ל גמי דקודש תופסת דמיה וזליפין אסורין פדאיתא בע"ג (נ"ד) וקידושין (נ"ח) דשביעית תופסת דמיה מקרא דקודש הוא הרי הוא פקודש דתופס דמי' אבל בשאר איסורי הנאה לא כן הוא וא"כ שפיר צריף קרא להקיש למים הנשפכין והנשכין לאסור אף חילופיהן דשאר איסורי הנאה קיי"ל קידושין (נ"ו) דאי מ"כר וקודש בדמיהן מקודשת ואשמועינו דזה אסור פמבואר.

וכ"ז לא צריף קרא לפי שיטת התוס' דס"ל דעל איסורי הנאה לוקה אי נהנה כמו שהביא המשל"מ בפ"ה מה' יסוה"ת אבל לפי שיטת רבינו ז"ל שכתב בפ"ח מה' מ"א הט"ז דכל מאכל שהוא אסור בהנאה אי נהנה ולא אכל ממנו אינו לוקה וכתבו המפרשים הטעם או

משום דלא מצינו מפניך לאסור הנאה או משום דילפינו רק במ"מ מנבילה כמו שמבאר המשל"מ שם וא"כ גבי תקרובות עפ"ם דכתב רבינו דכל הננה ממונו לוקה שתיים וכן גבי הננה מן ההקדש כתב בפ"ט מה' סנהדרין הי"ז דלוקה וא"כ שפיר אמר הגמ' דהוקש למים הנשפכין או הנסכין ללקות על איסור הנאה דם דאי ילפינו מלא תאכל הנה פכל איסורי הנאה דאינו לוקה ומתקישא לקי שפיר פמבואר ועיין משל"מ בפ"א מה' מעילה ובפ"ט מה' מלכים ודוק: הלכה ג' בהמה שהקריבה כו' לפיכך אם הי' בעור סימן כו' פגון שהיו עושין קרע עגול פנגד הלב הרי כל העורות אסורות בהנאה וכן כל פיוצא בזה עכ"ל.

וכתב הלח"מ קשה אמאי לא הזכיר שיש עליה קורט דם כמו דאמר שם בברייתא. ועוד אמאי לא הזכיר דברי רב הונא שאמר שם ל"ש אלא שלא מלחו אבל מלחו אסור אימא מלחו העבירתו ולא ידעתי למה עכ"ל.

והפר"ח דחק בזה. ונ"ל לענ"ד ליישב דהנה לפי מאי דאמר ר"ה שם דאי מלחו אסור משום דמלחו מעבירתו אלמא דלא בעינו דיהא ניקר דהקרע הוא עוד מחיים כי היכא דחזינו קורט דם דהוי סימן דהוא מחיים כמו שפרש"י ז"ל שם שהוא סימן שמחיים נקרע.

אלא פיון דיש לחוש דמלחו העבירתו דנוכל לומר מחיים ולהכי אסור וא"כ קשה מהא דאמרינו במס' חולין ד' נ"א ומ"ש מפל נקובי דעלמא דאעפ"י דלימא קורט דם טריף מר התם ליכא מידי למיסרף הכא פיון דאיכא מחט א"א דקודם שחיטה הנה מיסרף סריף ופרש"י ז"ל פשומצא נקב בלא מחט פשהדס יוצא הוא מתקנת בלחלוחית הפשר והולך לפי שאין לו לבדוק ע"כ וא"כ קשה הכא אפילו אי אין קורט דם נמי ליתסר פיון דליכא מחט למיסרף נתלה דנתקנת בלחלוחית הפשר או העור כמו התם דאין לחלק בנקובי דהתם כמו שמצינו דאי מלחו אסור ואמרינו ע"כ פיון דהנה נקב עגול חשיב ריעותא כמ"ש שם רש"י ז"ל במשנה דעושין פן לעפ"ם הקרע עגול וא"כ אי מלחו תלינו דנעשה מחיים ומיקחשב ריעותא גמורה מה שהוא עגול ורק המלח העביר.

וה"נ נימא דלחלוחית הפשר העביר כמו בכל נקובי דחולין שם דחשיב ריעותא ואסור אפילו בלא קורט דם. ומפני קושיא זו מפרש לה רבינו ז"ל באופן אחר והיינו דהנה בפ"ט מה' שחיטה ה"ו כתב רבינו נקדר הפשר הנה בעגול או באונף כו' וכתב הכ"מ ודע שריבר"ח כתב על נקדר דאם הוא באונף אין זה קדורה ושיעורי' טפח.

ול"נ שהדבר פשוט שכשאמרו ששיעורי' טפח הוא כשנקרע ולא חסר ונקדר היינו חסר כו' ועיין בשו"ע יו"ד סי' מ"ח ובט"ז ו"ש"ף סק"ז וח' דמפרשי הפירוש פן לדברי רבינו היכא דכתוב נקדר הוא רק חסר אבל ל"ד בעגול ורק שם אמר בהדיא הגמ' פסלע הוי בעגול עיי"ש וא"כ שם בברייתא דע"ג אמרינו קרוע פנגד הלב ונקדר פמין ארובה ופרש"י ותר"ן ז"ל קדור נקב עגול ואמר עוד נמצא קורט דם ורבינו לא ירצה לפרש דקדור הוא בעגול משום הקושיא שבארנו ולהכי מפרש דקדור פמין ארובה דאמר שם בברייתא ובעי קורט דם לא הוי עגול רק שחסר ולא שנקרע קרע לבד בלי חסר דזה שרי אבל חסרון הנה ונהה משוף ולהכי בעינו קורט דם אי לא מלחו דהא אין ריעותא לפנינו ולהכי אי מלחו דהמלח מעביר הדם בלי ספק אסור היכא דאיכא חסרון וקדור

אף אינו עגול אַבּל אי לא מלחוי וא"כ א"ל דזהו ספק אי הלחלוחית העביר הדם או לא ורק לאחר שחיטה נעשה הנקב דזה לא הוי דבר ברור כמו מלחוי שמעביר הדם ולהכי לא אסרינו רק התם בחולין דהנקובי הנה ריעותא אבּל הכא לא אסרינו בקידור רק היכא שמלחוי או איכא ק"ד פּינן דליכא ריעותא אבּל אַנן דפסקינן פרש"ב"ג דס"ל דרק עגול אסור כמו דפוסק רבינו הכא משום דר"י א"ש פוסק פּו.

וא"כ אין לחלק בין נמצא קורט דם ללא נמצא פּינן דהנקב עגול הנה ריעותא גמורה דנעשה פּו בכ"פ לעכו"ם כמו שבארנו. ולהכי אסור אף בלא קורט דם ומ"מ אף לפי מאי שבארנו דהתנא דברייטא דאמר התם נקדר ס"ל דאף אי משיך אסור אי קורט דם.

ומ"מ לא קשה הא דפריף ר"י שם על ר"י א"ש הלכה מפלל דפליגי על הא דאמר הלכה פרש"ב"ג הא הת"ק דברייטא ס"ל דאף משיך אסור מ"מ פריף שפיר דהא במשנה לא פליגי הת"ק פלל ורק דברי רש"ב"ג לחוד נזכר שם לא הו"ל למימר הלכה פרש"ב"ג דנדאי הלכה פמותו.

שוב מצאתי בירושלמי דע"ג פ"ב ה"ג ר"י בשם רב הלכה פרש"ב"ג פיצד הוא עושה קורעה עד שהוא בחיים ויוציא לבה פיצד הוא יודע ר"ה אומר בפעוה שקורעה עד שהוא בחיים הוא נסלל ונתעגל לאחר שחיטה נמשך והירושלמי הוא הפירוש כמ"ש ביו"ד סי' ל"ו דהיכא דהנקב עגול לא תלינו במשמוש ידא דטבחא ואסור דנדאי מחיים נעשה וה"נ אי הקרע עגול ס"ל לרש"ב"ג דהנה סימן דמחיים נעשה ולא לאחר שחיטה וא"כ ניחא פשוט כמו שבארנו דזה דאמר הת"ק וקדור הוא רק חסר אבּל י"ל דהנה משיך וה"ל לאחר שחיטה ולהכי בעי קורט דם אבּל אי הנה הקרע עגול כדברי רש"ב"ג זה גופי הנה סימן דנעשה מחיים מה שהוא נעגל כדברי הירושלמי ולא בעי קורט דם וכינן דרבינו פוסק שהוא אסור דוקא בעגול לא בעי קורט דם לא הנפיר רבינו זה וגם אי מלחוי לא ביאר פלל כמבואר ודוק: שם ואפילו פירשה אסור הפל בהנאה כו'.

עיין לקמן בפ"ה מה' אישות שבארנו שם מה דהשמיט רבינוהבעיא של הירושלמי הכא בפ"ב דע"ג מצא בה טבעת כו' עיי"ש: הלכה ד' מה בין כו' ומשמשי עכו"ם בין של ישראל בין של עו"ג אינם אסורין עד שישתמשו כו' עכ"ל.

והנה רבינו לא ביאר הכא היאך הדין בנוי עכו"ם אי הנה הדין כמשמשים דאינם אסורים עד שיעבדו או כע"ג עצמן דשל עכו"ם הם אסורין מיד. והנה הטור והשו"ע פתבו בסי' קל"ט ס"א דתשמשי ע"ג וגויה אינם אסורין עד שיעבדו בו וכתב הב"י דכיון דתשמשי ע"ג אינם אסורין עד שיעבדו כש"כ לנוי עכו"ם ועיין באורי הגר"א ו"ל סק"ג.

אמנם התוס' פתבו במס' ע"ג ד' י"ט ב' ד"ה הגיע וז"ל ול"ל נמי דאתי לאשמועינן בדיעבד שכתרו מותר דא"כ היינו ר"א שם בגמ' כו' וכתב המהר"ם לובלין שם וז"ל והא בגמ' לא איירי אלא בעכו"ם עצמה וזה לא שמעין מר"א דתנא המתניתין דלא איירי אלא בתכשיטי העכו"ם עצמה וצ"ל דהתוס' ס"ל דתכשיטי ע"ג דינו כע"ג עצמה וכיון דאשמועינן ר"א דתכשיטי ע"ג מותר הה"ד דע"ג עצמה אלקא ס"ל להתוס' דתכשיטי ע"ג הוי כעכו"ם עצמה דלמ"ד דאסור מיד הה"ד נמי תכשיטין עצמן אסור מיד ולא אצטריך ר"א שם בגמ' לאשמועינן כו' נמצא דס"ל דלא כהפוסקים האלו.

אָמַנְם נ"ל דְּדַבְּרֵי מְהֵרָם ו"ל בלא"ה לֹא אֶתְיָא שְׁפִיר דְּמֵאֵי מְקַשָּׁה דֵּא"כ הֵינְנוּ ר"א בַּגְמ' דְּאָמַר אִם בְּנֵה שְׁכָרוּ מוֹתֵר דִּילְמָא ר"א בַּגְמ' אֶתִּי לֹא שְׁמוּעֵינָן דְּאַף לְמ"ד שְׁאַסוּרָה מִיַּד מ"מ שְׁרֵי מְטַעַם דְּמַכּוּשׁ אַחֲרוֹן לִית לִי ש"פ וְאֵי מַר"א בְּמַתְנִיתִין א"ל דְּהוּא ס"ל פְּהֵאֵי תַנָּא דְּאֵינוּ אָסוּר עַד שְׁיַעֲבָדוּ וְאִשְׁמוּעֵינָן ר"א בַּגְמ' דְּלִכּוּ"ע שְׁרֵי אַף לְמ"ד דְּאַסוּרָה מִיַּד.

וּע"כ נ"ל דְּדַבְּרֵי הַתּוֹס' ו"ל הוּא כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ שֵׁם הַמְּהֵרָשׁ"א ו"ל וְאֶפְשָׁר לֹאמַר דַּה"ק דְּהֵינְנוּ ר"א אָמוּרָא בַּגְמ' כְּדַבְּעֵי לְמֵימַר מְעַיקְרָא וְדַמְיִרֵי בְּמִשְׁמָשֵׁי ע"ג וּפְשִׁיטָא דְּשְׁרֵי וְלִיפָא מֵאֵן דְּפְלִיג וְא"כ ס"ל לְהַתּוֹס' נְמִי דְּנוּי אֵינָם אָסוּרִין עַד שְׁיַעֲבָדוּ כְּמַבְּנָאָר וְדוּק: הֶלְכָה ו צוּרוֹת שְׁעֵשְׂאוּם עִפּו"ם כו'.

וְעֵינָן לַח"מ מַה שְׁהַקְשָׁה הֵכָא וְעֵינָן בַּס' יַד מְלֶאכֶי בַּסִּי כָּל מְקוּם שְׁשִׁנְהָ רִשְׁבָּ"ג שְׁבִיָּאָר בְּזַה וְדוּק: הֶלְכָה י"א הָאֲשֶׁרָה שְׁהֵימָה נְעַבְדָּת כו' אָסוּר לִישָׁב בְּצֶל קוֹמְתָה כו'. וְהֵנָּה בַּלַּח"מ פְּתַב וּמוֹתֵר לִישָׁב בְּצֶל כו' נִרְאָה דְּלֹא פְּסַק אֶלָּא פְּלִישְׁנָא קָמָא דְּבַגְמ' ד' מ"ת וְלֹא כְּבַתְרָא וְעֵינָן בְּר"ן מַה שְׁתִּירָץ וְט"ס הוּא וצ"ל לֹא פְּלִישְׁנָא קָמָא וְלֹא פְּלִישְׁנָא בְּתֵרָא כְּמוֹ שְׁמַבְּאָר הֶר"ן שָׁם.

וְעֵינָן בַּס' תּוֹרַת חַיִּים שָׁם מַה שְׁמַבְּאָר וְדוּק: הֶלְכָה י"ט סְפִין שֶׁל עִפּו"ם שְׁשִׁחַט בְּהַ"ז מוֹתֵר מִפְּנֵי שְׁהוּא מְקַלְקֵל עַכ"ל. וְכַתְּבַהּ הַכ"מ ד"ה סְפִין וְאֵע"ג דְּאָמְרִינָן מוֹתֵר דְּמִשְׁמַע לְכַתְּחֵלָה מְפָרֵשׁ רַבִּינוּ דְּמוֹתֵר לָאוּ לְכַתְּחֵלָה אֶלָּא דִּיעֲבַד עַכ"ל וְהַכ"מ לֹא בִּיָּאָר מ"ט מְפָרֵשׁ רַבִּינוּ הֵכָא הַפְּשִׁט שֶׁל דְּבָרֵי רַב נַחֲמָן דְּאָמַר מוֹתֵר הוּא רַק דִּיעֲבַד דִּילְמָא הוּא לְכַתְּחֵלָה כְּמוֹ בְּכָל מְקוּם שְׁאָמְרוּ הַלְשׁוֹן מוֹתֵר וּמ"ט אָסְרִינָן הֵכָא לְכַתְּחֵלָה.

וְהֵנָּה בַּשׁו"ע יו"ד ס' ס"א אֵימָא סְפִין שֶׁל מְשַׁמְשֵׁי עִפּו"ם חֲדָשׁ אוּ יָשָׁן שְׁאִין בּוֹ גִּיעוּלֵי עִפּו"ם מוֹתֵר לְשַׁחֲט בְּהַ"ז בְּהֵמָה בְּרִיאָה כו' וְכַתְּבַהּ שָׁם הַש"ף מוֹתֵר לְשַׁחֲט מִשְׁמַע אֶפְּלוּ לְכַתְּחֵלָה וְלִקְמָן שְׁפַתְּב סְפִין שֶׁל עִפּו"ם שְׁשִׁחַט בְּהַ"ז מִשְׁמַע דְּלְכַתְּחֵלָה אָסוּר הֵינְנוּ מִיִּירֵי שְׁלֵא הֵוֹנָשׁר מַג"ע.

וְכֵן מְבַנָּאָר מִדְּבָרֵי הָרַב שָׁם וְכ"כ בִּי"ד ס' קמ"ב סק"ג שְׁשִׁחַט בְּהַ"ז מִיִּירֵי שְׁהוּא יָשָׁן וְלֹא לְבָנוּ מֵאִסוּר שְׁבּוֹ וְהַלְכָּה אַעפ"י שְׁמִטְעַם מְשַׁמְשֵׁים שֶׁל עִפּו"ם מוֹתֵר לְשַׁחֲט בּוֹ אֶפְּלוּ לְכַתְּחֵלָה כִּינּוֹן שְׁהוּא מְקַלְקֵל אַפ"ה אָסוּר מְטַעַם גְּעוּלֵי עִפּו"ם לְשַׁחֲט בּוֹ לְכַתְּחֵלָה וְכ"כ הָרַב בַּהַ"ג וְאִם הֵינָּה הַסְּפִין חֲדָשׁ אוּ יָשָׁן וְלְבָנוּ מֵאִסוּר שְׁבּוֹ אֶפְּלוּ לְכַתְּחֵלָה מוֹתֵר עַכ"ל.

נִמְצָא דְּהַחֲלוּק הוּא שְׁמַחֲלֵקִים מַה שְׁאוּמַר הֵכָא הַמְּחַבֵּר דְּמוֹתֵר לְשַׁחֲט לְכַתְּחֵלָה וְהֵתָם רַק דִּיעֲבַד הוּא מְשׁוּם טַעַם זֶה דְּהֵכָא מִיִּירֵי בַּסְּפִין שְׁאֵינוּ אָסוּר מְשׁוּם ג"ע כְּגוֹן חֲדָשׁ אוּ לִיבְנוּ. וְהֵתָם מִיִּירֵי הֵיכָא שְׁאָסוּר מְשׁוּם ג"ע כְּגוֹן יָשָׁן וְלֹא לְבָנוּ.

וּמ"מ נ"ל דְּמִדְּבָרֵי הַכ"מ הֵכָא מְשַׁמְעַ שְׁהוּא לֹא מְפָרֵשׁ דְּלֵהֲכִי אוּמַר שְׁשִׁחַטוּ דִּיעֲבַד מְשׁוּם דְּזַה מִיִּירֵי בַּסְּפִין שְׁאָסוּר מְשׁוּם ג"ע כְּגוֹן יָשָׁן וְלֹא לְבָנוּ. דְּהֵא הַכ"מ פְּתַב וְאֵע"ג דְּאָמְרִינָן מוֹתֵר דְּמִשְׁמַע לְכַתְּחֵלָה מְפָרֵשׁ רַבִּינוּ דְּמוֹתֵר לָאוּ לְכַתְּחֵלָה אֶלָּא דִּיעֲבַד וְאֵי אָמְרִינָן דְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ דְּאָמַר שְׁשִׁחַט מִיִּירֵי בִּישָׁן וְשְׁלֵא לְבָנוּ א"כ אֶפְּתִי אִיכָא לְמֵימַר דְּהַגְמ' מִיִּירֵי מוֹתֵר נְמִי לְכַתְּחֵלָה וְכְמוֹ שְׁמַסִּיק שָׁם בְּחֲדָשָׁה אוּ בְּלִבְנָה אֶבֶל רַבִּינוּ דְּאָמַר שְׁשִׁחַט דִּיעֲבַד מִיִּירֵי בִּישָׁן אַע"כ צ"ל דַּס"ל לְהַכ"מ דְּאַף אֵי מִיִּירֵי רַבִּינוּ בְּהֵאֵי גְּוֹנָא דְּמִיִּירֵי שָׁם בַּגְמ' בְּחֲדָשָׁה אוּ לִיבְנוּ מ"מ הֵאֵי מוֹתֵר דְּאָמְרִינָן שָׁם הוּא בְּדִיעֲבַד וְהֵנָּה קָשָׁה לִי ע"ז מְסוּגֵיָא דְּשָׁם

דמקשה הגמ' ות"ל משום שמנונית דאיסורין' מאי קושיא דהא ה'תם אמר השוחט בספין של עכו"ם רב אמר קולף כו' וכתבו התוס' ד"ה השוחט דמייירי שיודעין בה שהיא בת יומא דאל"ה אמאי קולף לרב הא סתם כלים של עכו"ם אינם ב"י עכ"ל.

וא"כ קשה מאי מקשה ות"ל משום שמנונית הא מצי לאוקמי דמייירי שאין יודעין בו שהוא ב"י ולהכי שריא בשלמא בלא דעת רבינו לא קשה דאף אי בנטל"פ מייירי מ"מ לכתחלה אסור כדאמרינן סוף מס' ע"ז גזירה משום ב"י ולהכי לכתחלה אסור ואיך אומר מותר לשחוט.

אבל לפי מאי דמפרש הכ"מ דברי רבינו דאף דאמר מותר מ"מ היינו אי שחט אבל לכתחלה אסור לשחוט א"כ מאי מקשה דילמא מייירי דא"י שהוא ב"י והוא נטל"פ ושרי בדיעבד. והנה יש להביא ראי' מזה לדעת המרדכי במס' פסחים דחמץ שאסור במשהו אף נטל"פ אסור וכן הביא התוס' במס' ע"ג (ס"ו א') דעת יש מי שאומר דכל איסור שהוא במשהו אף נטל"פ אסור ועיי"ש במרדכי וברא"ש.

וא"כ ניחא דהא תקרובות עכו"ם ומשמשי' אסורין בכל שהו כמ"ש רבינו לעיל וכ"ה בשו"ע סי' ק"מ וא"כ אף נטל"פ אסור בזה ואסור אף אי אינו ב"י. אבל ה'תם דמייירי בספין של גבילה צ"ל דהנה ב"י.

והכא שפיר מקשי ות"ל משום שמנונית. וזהו אם נפרש הקושיא ות"ל משום שמנונית דהאיסור הוא משום תקרובות עכו"ם ולא כמו דמשמע מפשטות דברי רש"י ז"ל משום איסור גבילה.

וי"ל דזהו ל"ד ועיין בר"ן שם. אמנם בלא זה י"ל ולתרץ דלא מיבעיא לפי אשר הכריע הרב המגיד ז"ל לקמן בפ"ז מה' מ"א דרבינו לא ס"ל הא דסתם כלים של עכו"ם אינם ב"י א"כ לא קשה כלל דלא בעי לאוקמי שיודעין בנדאי שהוא ב"י ואפילו אי נימא פשיטת הרשב"א ז"ל דס"ל לרבינו דסתם כלים של עכו"ם אינם ב"י יש ליישב זה לפי מה שכתבו התוס' ע"ג (ס"ט א') דספין שמנוניתו בעין ואסור אפילו אינו ב"י ולא בעינן שיהי' ב"י עיי"ש בד"ה א"ר וא"כ ניחא הכא ולא מצי לאקשוני דא"כ תסגי בהדחה להסימנים מהשמנונית שהוא בעין ול"ל למימר שלכונה כפר תרצו המפרשים דאומר שלכונה ליישב גם למ"ד בית השחיטה רותח הוא ולא סגי בהדחה כמבואר.

ונ"ל לענ"ד ליישב דעת רבינו עפ"ד הכ"מ דאומר בדיעבד. דהנה הרי"ף ז"ל השמיט הסוגיא דספין של עכו"ם אסור לשחוט בו מסוכנת.

וכתב הכו"פ בסי' י' לתרץ משום דאנן קיי"ל דמצות לאו ליהנות נתנו ולהכי שרי בשחיטה בכל גוונא דלאו הנאה הוי עיי"ש. והנה לכאורה יש לדחות תירוצו דהא קיי"ל במס' ר"ה כ"ח דהמנדר הנאה ממעין אינו טובל בו בימות החמה משום דאיכא הנאת הגוף בהדי הנאה דמצוה לא אמרינן מצות לאו ליהנות נתנו וכ"כ הר"ן ז"ל במס' נדרים ט"ו ב' דלהכי אי אמר הנאת תשמשי עלי אסור ולא אמרינן מצות לאו ליהנות נתנו דאיכא נמי הנאת הגוף בזה וא"כ ה"נ גבי מסוכנת איכא נמי הנאת הגוף דכלא זה היתה מתה ולא היה יכול לאכול ועתה נהנה הוא שמכשירה לאכילה ומצאתי ג"כ בס' נחלת צבי להגאון בעל פ"ת שם סי' י' שדחה כן דברי הכו"פ.

אָמַנָם נ"ל דְּלֹא קָשָׁה מְזֵה עַל הַכּו"פ דְּלֹא דְמִי לְמַעַן וּלְהַנָּאת תְּשֻׁמֵי שֵׁי דְהַתָּם בְּמַעַן לְבַד
הַמְצָנָה שְׁעוּלָה מְטוֹנְמָאָה לְטַהֲרָה יְהִנֵּה גּוּפוֹ מְקַרְרֵי רוּת הַמַּיִם בִּימּוֹת הַחֲמָה וְכֹן שָׁם בְּנִדְרֵים
דְּמִי לְזֵה דְבָרֵי הָר"ן ו"ל אֲבָל הֵכָא גַם בְּמִסְנֵפֹת אִי לֹא צָנָה הַדִּין לְשַׁחֲט אֲזִי גַם אִי מֵתָה
הַיְתָה רְאוּנִי לְאַכּוֹל וְרַק הֵהֱכִישׁ מְצָנָה זֹו הַמוֹנֵעַ מְלֶאכֶל בְּלִי שְׁחִיטָה וְשִׁפּוּר נּוֹכַל לֹדְמֵר
בְּזֵה דְלֹאוּ לִיקְנוֹת נְתָנוּ וְהָנָה כַּמ"ש הָר"ן ו"ל בְּמַס' סְנֵפָה פ"ג ו"ל וְטַעֲמֵי דְיִצְאָ מְשׁוּם
דְּמְצוֹת לָאוּ לִיקְנוֹת נְתָנוּ וְאֵפ"י שְׁמַקְבֵּל עֲלֵיהֶן שְׂכָר אִין זֵה אֱלָא גְרָמָא בְּעֵלְמָא כְּעֵנִין
שְׁאֲמָרוּ הַמְּוֹדֵר הַנָּאָה מְמַעַן טוֹבֵל בּוֹ בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים כִּינּוּן שְׁאִינוּ נְהִנֵּה בְּגוּף הַמַּיִם וְאֵפ"י
שְׁגוֹרְמַתְלוּ טְבִילָה אוֹ לְעֵלוֹת מְטוֹנְמָאָה וְטַהֲרָה וּמְפִשְׁיָרְתוּ לְכַמְהָ דְבָרִים ל"ל בֵּה פְדָאֲמָרִינוּ
נְמִי בְּסַנְדָּל שֶׁל עֶפְרוֹס כּו' דְחִלְצָה כְּשִׁירָה מְשׁוּם דְּמְצוֹת לָאוּ לִיקְנוֹת נְתָנוּ וְאֵפ"ג
דְּמַרְוֹנְחָא טוֹבָא בְּהַאי חִלְצָה אֵפ"ה כִּינּוּן דְּלֹא מִתְהַנֵּי גּוּפוֹ מִגּוּפוֹ שֶׁל אִיסוּר גְרָמָא בְּעֵלְמָא
וְלִית לֵן בֵּה עַכ"ל.

וּא"כ ה"נ הַשְּׁחִיטָה הוּא שְׁמַכְשִׁירָה לְאַכּוֹל מְטַעַם הַמְצָנָה וּגְרָמָא בְּעֵלְמָא וְשָׂרִי כִּינּוּן דְּאִינוּ
נְהִנֵּה בְּגוּף הַשְּׁחִיטָה כְּמַבְוֹאָר. אִיךָ זֵה תְּקַשָּׁה דְּאֵפְתִי הו"ל לְהַרִי"ף ו"ל לְהַבִּיא דְּאֵם הֵנָּה
מְחַתֵּף בְּבִשְׁרָא אִיסוּר וְאֵם הוּא אֵטְמָא שְׂרִי דְהָנָה מְקַלְקַל כְּדֵאִיתָא בְּסַנְדָּל שֶׁם וְהַרִי"ף ו"ל
הַשְּׁמִיט הַכּל.

וְע"כ נ"ל לֹדְמֵר דְּהִנֵּה הַחֲתָם סוֹפֵר בִּי"ד סִי' קִי"ד כְּתַב וְנ"ל כְּתַבְתִּי בַחִי' לְמַס' חוֹלִין
דְּהַקְשָׁה הַפ"י אִיךָ מְוֹתֵר לְשַׁחֲט הָא רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל מְשֻׁמֵּי ע"ג וְתִיַרְצֵתִי לְהַפּוֹסְקִים
דַּס"ל דְּמְשֻׁמֵּי ע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהּ בִּיטוּל מִיַּיִרִי שְׁיִשְׂרָאֵל מְקִיּוּמוֹ כְּדִי לְבַטְלוֹ ע"י
עֶפְרוֹס שְׁיִמְצָא אוֹ לְבַעֲרוֹ לְבַסּוּף.

וְזֵה מְוֹתֵר לְמַעַט תְּפִלָּה וּבִין כֶּף מְוֹתֵר לְשַׁחֲט עֵי"ש: וְהִנֵּה דְבָרֵינוּ לְפִי מַה שֶּׁהֵם תְּמוּהִים
הֵמָּה דְּמִתְחִיל לְהַפּוֹסְקִים דְּמְשֻׁמֵּי ע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהּ בִּיטוּל כּו' וּמְסִיק אוֹ לְבַעֲרוֹ
לְבַסּוּף הָא זֵה לֹא תִלְיָא לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דִּישׁ לָהּ בִּיטוּל דְּהָא בְּבִיעוּר הוּא סְגִי לְכוּ"ע.

וְנוֹכַל לֹדְמֵר דְּלֹא הִנֵּה רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ וְע"כ נ"ל דְּהַעֲיָקֵר הוּא כַּמ"ש הַחֲתָם סוֹפֵר גּוּפֵי' בַחִי'
לְמַס' ע"ג (ל"ב) וְנ"ל שֶׁם הַקְשָׁה הַפ"י הָא רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל מְשֻׁמֵּי ע"ג וְתִיַרְצֵתִי הַפ"י
שְׁהַמְגִבִּיהַ ע"ג עַל מְנַת לְבַטֵּל כְּשִׁימְצָא עֶפְרוֹס שְׁיִבְטְלָה לֹא הִנֵּה רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ אֱלָא רוֹצֵה
בְּבִיטוּלָה וְהַח"ס שֶׁם מְפַקֵּק בְּדְבָרֵי הַפ"י וְנ"ל שֶׁהַמְשָׁה בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה ע"מ לְבַטְלוֹ
ע"י עֶפְרוֹס אִינוּ רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ אֲבָל אִם בִּינוּ לְבִינוּ עוֹשֶׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה לְשַׁחֲט בְּסַכִּין שֶׁל
מְשֻׁמֵּי ע"ג מֵאֵן לִימָא דְּזֵה מְוֹתֵר עַכ"ל נְמַצָּא דְּהַכָּא אִינוּ אוֹמֵר רַק שְׁמַגְבִּיהַ ע"מ לְבַטְלָהּ
וְהוּא לְמ"ד דְּמַהֲנֵי בִיטוּל אֲבָל לֹא הַנְּכִיר הֵכָא ע"מ לְבַעֲרוֹ דְּבִאָמַת בְּשֵׁלְמָא אִם יִגְבִּיהַ
ע"מ לְבַטְלוֹ וְטָרַם שְׁמַצָּא עֶפְרוֹס מְשֻׁמֵּי מְשֻׁמֵּשׁ בּוֹ אֲפָשֵׁר לֹדְמֵר דְּאִינוּ מְיַקְרִי רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ
דְּהָא אִיךָ אִם יְבַטְלָהּ מ"מ יוֹכַל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אַח"כ שִׁפּוּר נּוֹכַל לֹדְמֵר דְּהוּא רוֹצֵה בְּבִיטוּלוֹ
וְלֹא בְּקִיּוּמוֹ דְּאִינוּ מְסִייעַ לִי עֵתָה זֵה הַקִּיּוּם קוֹדֵם הַבִּיטוּל אֲבָל אִם נִימָא דְּמְשֻׁמֵּי ע"ג
שֶׁל יִשְׂרָאֵל אִין לָהּ בִּיטוּל וְצָרִיךְ לִיקַח כְּדִי לְבַעֲרָה אַח"כ וְאִם כֵּן אִם יְבַעֲרָה לֹא יוֹכַל
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ עוֹד וְא"כ אִם מְשֻׁמֵּשׁ בָּהּ בְּנִדְאִי מְיַקְרִי רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ וְאִיסוּר בְּנִדְאִי
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לַע"ע.

וְרִאָיָה לְזֵה נ"ל מְהָא דְּאִיתָא בְּמַס' ע"ז (ל"ד) גְּבִי חָרַס הַדְרִינֵי אִי שְׂרִי לְסַמּוּךָ בּוֹ כְּרַעֲי
הַמְטָה אִי רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ עַל יְדֵי ד"א דְּחַד אָסֵר וְחַד שְׂרִי וְא"כ לְמ"ד דְּאָסֵר אִיךָ דְּאִינוּ צָרִיךְ

להינן הפלוע בו נרק צריף להחרס מ"מ אם הנה כפר מבווער מן העולם הינן עם החרס אי לא הי' לו נצרך להינן לא הי' לו החרס ואסור.

וה"נ הכא אף דמקיימה פדי לבערה אי הי' מבערה בנדאי לא הי' יכול לשחוט בו אסור דמקרי עתה רוצה בקיומו דטוב לו שהוא בעולם בשלימות ויכול להשתמש דלא גרע מרנצה בקיומו ע"י ד"א וא"כ פנין דהתם פסקינן כמ"ד דאסור דהנה ס"ד ולחומרא וא"כ ה"נ נדאי אסור.

והנה דבר זה שמשמשי עפוי"ם יש לה ביטול הוא רק דעת הטור בשם הר"ר אליעזר ז"ל והב"י הביא בשם הר"ן והרמב"ן והראב"ד ז"ל דכולם חולקים ע"ז וס"ל דאין לו ביטול ומדברי רבינו לא מצינו בזה הכרע וא"כ אפשר לומר דרבינו גמי ס"ל דאין לה ביטול ורוצה בקיומו אסור היכא שמשמשי קודם שבערה וא"כ ניחא שפיר שכתב רבינו השוחט דהוא בדיעבד דלכתחלה אסור מטעם רוצה בקיומו ושפיר מפרש לה הכ"מ דאסור לכתחלה הכא.

והנה אף שרבינו ז"ל לא הביא כלל הכא הדין של חרס הדרייני אם מותר לסמוך בו פרעי המטה זהו משום דכל דין דחרס הדרייני לא הביא דנה הי' רק מעשה פעם אחת בימי אדריינינוס ואין דרכו ז"ל להביא פנותיה.

אבל בנדאי בעיקר הדין פוסק לחומרא ולהכי שפיר פוסק הכא דרק בדיעבד וניחא גמי דעת הרי"ף ז"ל שמשמשי הא דאפשר לומר דס"ל דהאי מ"ד בגמ' דחולין ס"ל כמ"ד דרוצה בקיומו ע"י ד"א שרי פנין דלא ניחא ליה בגוף האיסור וה"נ אי מקיימה פדי לבערה לבסוף נוכל לומר דס"ל דשרי דלא ניחא ליה כלל בגוף האיסור אבל הרי"ף יפסוק כמ"ד דרוצה בקיומו ע"י ד"א אסור ולהכי הפל אסור בין בריאה ובין אטמא מטעם דרוצה בקיומו ולהכי השמיט פל המימרא זה דאומר דמותר לשחוט דנה לאו אליבא דהלכתא וגם בזה ס"ל להרי"ף פדעת הרא"ש ז"ל דהבשר מותר בדיעבד ולא פדעת רבינו והש"ע וא"כ פל זה הוא רק לכתחלה ולא צריף להביא כלל כמו שבארנו ודוק: פרק ח' הלכה א' עשתה חליפין לעפוי"ם אסורה וכן חליפי חליפין מפני שנעשית דמי עפוי"ם עכ"ל וכתב הכ"מ ומ"מ קשה לי הא אמרינן התם מ"ט דמ"ד אסורות דאמר קרא ונהיית חרם פמנהו פל מה שאתה מהינה ממנו הרי הוא פמוהו ואינך אמר קרא הוא ולא חליפי חליפין ואינך שהוא מיבעי ליה למעוטי ערלה וכה"כ.

ואינך ערלה וכה"כ לא צריף קרא דהו"ל עפוי"ם ושביעית שני כתובים הבאים פאחד וכל שני כתובים הבאים פאחד אין מלמדין עפוי"ם הא דאמרן ושביעית דכתיב פי קדש הם מה קודש כו' א"ק תהיה בהנוניתה תהא ואינך קסבר שני כתובים הבאים פאחד מלמדין וכינון דסוגיין בעלמא דש"כ הבאים פאחד אין מלמדין וא"כ איף פוסק רבינו כמ"ד דמלמדין פנין דפוסק דאסורים ע"כ ס"ל ש"כ הבאים פאחד מלמדין וצ"ע עכ"ל: והנה הטור פוסק מטעם זה כמ"ד דחליפי חליפין מותרין.

ודברי הב"י שם צ"ע שכתב דלהכי פוסק הטור כמ"ד דמותרין משום דנה ספיקא דרבנן ולקולא. והנה בנדאי זה אינו דהוא מה"ת בנדאי מה שנאסרו חליפי חליפין כמו חליפין דהוא נדאי אסור מה"ת וה"נ מהאי קרא גופי' דנהיית דמרבא חליפין להאי מ"ד מרבנן

חליפי חליפין פיון דהוא לא דרש זה והראני דחליפין אסור מה"ת מהא דאיתא (חולין ק"מ א') אמר רב פפא לא נצרכא אלא לצפרים שהחליפו בעפוי"ם ומצריה לזה הקרא דטהורות אלמא דהוא דאורייתא וכ"כ התוס' והר"ן ר"פ השוכר שם דאסור חליפין הוא מה"ת ובנדאי ה"ה לחליפי חליפין דמחד קרא נפקא וכן יש לדחות נמי דברי המקנה במס' קידושין (נ"ח) דתופס לעיקר דברי הב"י אלו ומפרש דחליפי בע"ח אינו אסור רק מדרבנן ועפ"ז מתרץ נמי התם דברי רבינו זה נמי ליתא מגמ' דחולין שהבאתי דהא אמר על צפרים שהחליפו בעפוי"ם וצפרים הוא בע"ח ומ"מ גליף מקרא לאסור ואף אם נימא כמ"ש המקנה שם (נ"ז ב') דרק ר' יוחנן ס"ל כן דחליפי בע"ח אינו אסור רק מדרבנן מ"מ דברי הטור שם בסי' קנ"א לא תתיישב דהא המ"ד דס"ל בחולין שם דאיתא לצפרים שהחליפו הוא ר"פ ור"פ הוא בתרא לגבי ר' יוחנן והו"ל להטור לפסוק פנותי ולאסור מה"ת חליפי בע"ח.

וע"כ צ"ל פתרוץ השני של הב"י דלהכי פוסק הטור דחליפי חליפין מותרין מפני שהוא פוסק כמ"ד שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין כמו דקיי"ל בכל דוכתי וא"כ צריף הדין למעט חליפי חליפין ולא ערלה וכה"כ דהוי שני כתובים ואין מלמדין כמבואר ותקשה על רבינו דפוסק אסורות: ונ"ל ליישב עפ"י דרף חידוד קצת דהנה התוס' במס' קידושין (נ"ח א') פתבו להקשות האיף הוי שני כתובים הא אפילו כתב רחמנא עפוי"ם שביעית לא איתא מני' דהא שביעית מותר בהנאה ועפוי"ם אסור בהנאה ומתרץ דאפתי הו"ל למכתב שביעית ותיתי עפוי"ם מני': אמנם נ"ל דגם על זה יש פרקא דלקמן (ס"ד) אמרינן א"ל רבא לרב נחמן מסתברא דמי עפוי"ם ביד עפוי"ם מותרין וכתבו התוס' ד"ה מסתברא ונראה הטעם כו' מה שתופסת דמי' הוא משום דכתיב והיית חרם כמנהו כל מה שאמה מהייה ממנו הרי הוא כמנהו ובישראל נאסרה דוקא ולא לעפוי"ם וכ"כ התוס' לעיל (י"ד א') והש"ף ביו"ד סי' קמ"ד סק"א פתב עוד דעפוי"ם של ישראל אף אי עפוי"ם החליפין אסורין ורק בע"ג של עפוי"ם הוא מותר א"כ איף נאמר דלא לכתוב כלל הקרא דוהיית חרם כמנהו כל מה שאמה מהייה ממנו ורק ילפינן לה משביעית וא"כ אף של עפוי"ם יאה אסור אי ילפינן משביעית דלא גרע משאר איסורי הנאה דלפ"ז ילפינן משביעית בלא שני כתובים ואף דגם שביעית הוא בישראל דוקא מ"מ נוכל למילף דשביעית בשל עפוי"ם אינו נוהג כלל אבל הכא אף של עפוי"ם שונה לאסור כמו של ישראל ונוכל למילף משביעית דתופס דמיה אבל השתא דילפינן ממה שכתב בקרא והיית חרם מה שאמה מהייה ממנו כו' אמרינן מזה דרק מה שישראל מהייה אבל לא של עפוי"ם.

אף זה יש לדחות לפי מאי דאיתא במס' יבמות דף קי"ד ע"ב ואי כתב רחמנא שרצים הנה לא איתא מני' שפן איסורין במשהו והוא הפירוש דבריה אסור בכל שהוא ולא בעי שיעור כוונת. והקשה הכו"פ בסי' ק' לר"ש דס"ל כל שהו למלקות וא"כ אף בשאר איסורין אסור בכ"ש א"כ קשה לכתוב רחמנא בשרצים ותיתי דם מניה ומתרץ דיש קולא בדם משא"כ בשרצים דדם יש היתר לאיסורו ע"י ביטול דקיי"ל דם שבשלו אינו עובר עליה וא"כ חשבינן לדם יש היתר לאיסורו ולא מצי למילף משרצים שאין היתר לאיסורו ע"כ.

וא"כ פִּינּוֹן דקיי"ל דע"ג של עפ"ם יש לה בִּיטוּל לֹא מְצִי לְמִיגְמַר מְזַה דְאִיפָא לְמִיפְרָף
מַה לַע"ג שֶׁל עֶפְו"ם שֶׁפֶן יֵשׁ לֵה הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ ע"י בִּיטוּל תֹּאמֵר בְּשִׁבְעֵית שְׁאִין לֵה
הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ דְּפִירוֹת שְׁבִיעֵית לַעוֹלָם אֲסוּרִין וְאִין לֵהֶם הֵיטֵר וּא"כ לֹא מְצִי לְמִיגְמַר
רַק ע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּאִין לֵה בִּיטוּל וּא"כ אִין לֵה הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ שְׁפִיר מְצִי גְמִיר
מְשִׁבְעֵית דְּחִלְפִין אֲסוּרִין: אָמְנָם לְפִי מֵאֵי שְׁפֵתַב הַתּוֹס' יו"ט בַּפ"ב דַּמַּס' קִידוּשִׁין וְנ"ל
וְחִימָא לְפִי מֵאֵי דקיי"ל דְּגַם קוֹדֵשׁ תּוֹפְסֵי אֶת דְּמִיָּה לְמֵאֵי אִיזְטְרִיף לֹאמֵר דְּהוּי ע"ג
וְשִׁבְעֵית שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים פְּאָחַד ת"ל דְּהוּי קוֹדֵשׁ וְשִׁבְעֵית שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים פְּאָחַד
וּי"ל פִּינּוֹן דְּתַפְסִית דְּמִים בְּשִׁבְעֵית פְּתִיב בְּלִשׁוֹן קוֹדֵשׁ לֹא הוּי שְׁנֵי כְּתוּבִים דְּהָא קוֹדֵשׁ
גּוֹפִיָּה אִיזְטְרִיף לְמַכְתַּב דַּל"ה לֹא הוּי יְדַעִינּוּ קוֹדֵשׁ דְּכְתִיב גְּבִי שְׁבִיעֵית מֵאֵי נִיהוּ עַכ"ל.

נִמְצָא דְאֶפְתִי נוֹכַל לְמִילָף מְשִׁבְעֵית דְּתוֹפְסֵי דְּמִיָּה אָף ע"ג שֶׁל עֶפְו"ם וְאִי אָמַרְתָּ מַה
לְשִׁבְעֵית שֶׁפֶן אִין הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ קוֹדֵשׁ תּוֹכִיחַ שְׁיֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ ע"י שְׁאֲלָה וְאֶעֱפ"כ
חִלְפִין אֲסוּר וּא"א מַה לְקוֹדֵשׁ שֶׁפֶן קוֹדֵשׁ שְׁבִיעֵית יוֹכִיחַ דְּהוּ"ל חִלְפִין וְזֶה שְׁיֵשְׁנָה בְּשִׁבְעֵית
מִיָּקָרִי הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ בְּמַסְכַּת פְּסוּחִים (מ"ד ב') גְּבִי נְזִיר שְׁיֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ וְעֵינּוּ תוֹס'
שֶׁם וְנִמְצָא דְנוֹכַל לְמִילָף אָף ע"ג שֶׁל עֶפְו"ם וְשְׁפִיר צְרִיף לְמַכְתַּב הַקְּרָא דְוַהֲיִית חָרָם
לְלַמֵּד דּוֹקָא ע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל פְּמִבְנֹאָר וְע"כ צ"ל דְּהָאֵי סוּגְיָא שֶׁם בַּע"ג ס"ל ע"כ כַּב"ש
דַּס"ל נְזִיר (ל"ב) דְּאִין שְׁאֲלָה בְּהַקְדָּשׁ וְכֵן ס"ל לר' אֱלִיעֶזֶר בְּמַסְכַּת עֶרְכִין (כ"ג) דְּאִין
שְׁאֲלָה בְּהַקְדָּשׁ וּא"כ הַקְדָּשׁ נְמִי אִין הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ וְלֹא מְצִי לְמִימַר קוֹדֵשׁ יוֹכִיחַ וְשְׁפִיר
הוּי שְׁנֵי כְּתוּבִים דְּלְכְתוּב שְׁבִיעֵית וְלְגִמְרוֹ מְנִיָּה רַק ע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלֹא שֶׁל עֶפְו"ם דִּישׁ
הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ ע"י בִּיטוּל דְּהַנִּי בֵּין קוֹדֵשׁ וְשִׁבְעֵית אִין הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ אֲבָל לְדִידֵן דַּס"ל
דִּישׁ שְׁאֲלָה בְּהַקְדָּשׁ וּא"כ אִיפָא לְמִימַר קוֹדֵשׁ תּוֹכִיחַ וּא"כ לֹא הוּי שְׁנֵי כְּתוּבִים דְּצְרִיף
לְלַמֵּד מְקָרָא דְוַהֲיִית רַק עַל ע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּא"כ פִּינּוֹן דְּלֹא הוּי ש"כ א"כ צְרִיף הַקְּרָא
דְּהוּא לְמַעַט עֶרְלָה וְכַה"כ וְנִשְׂאָר דְּחִלְפִי חִלְפִין אֲסוּרִין וְשְׁפִיר פּוֹסֵק רַבִּינוּ כַּמ"ש
דְּאֲסוּרִין: אָף לְכַאוּרָה יֵשׁ עוֹד לְמִיפְרָף זֶה דְּהָא אֶפְתִי קִי"ל דְּתַקְרוּבוֹת ע"ג אָף שֶׁל עֶפְו"ם
אִין לֵה בִּיטוּל וּא"כ קֶשֶׁה אֶפְתִי אִי הָוָה יְלַפִּינּוּ מְשִׁבְעֵית הָוָה אֲסִרִּין חִלְפִין שֶׁל תַּקְרוּבוֹת
ע"ג שֶׁל עֶפְו"ם דְּזֶה אִין הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ וְעַתָּה לֹא אֲסִרִּין רַק חִלְפִין בְּתַקְרוּבוֹת נְמִי רַק
שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּגַם בְּזֶה תּוֹפְסֵי דְּמִים כְּדִאֲמַרִּין בַּמַּס' ע"ג ס"ב הוּאִיל וְיִין נִסְף תּוֹפְסֵי דְּמִיָּה
וְעֵינּוּ שְׁבִיעֵית בְּר"ן ו'ל: אָף גַּם זֶה לֹא קֶשֶׁה דְּהָא אִין סְבָרָא לֹאמֵר דִּיהָא תַּקְרוּבוֹת ע"ג חֲמִיר
מַע"ג עֲצָמָה דַּע"ג עֲצָמָה שֶׁל עֶפְו"ם חִלְפִין מְוַתְרִין וְתַקְרוּבוֹת יְהִיוּ אֲסוּרִין וְמַה שְׁלִזְהָ
יֵשׁ בִּיטוּל וְלִזְהָ אִין בִּיטוּל כְּבָר נָתַן טַעַם ע"ז הַט"ז בִּי"ד ס' קל"ט ס"ד וְנ"ל הַטַּעַם
דְּאֶתְקַשׁ לְמַת וּמַת אִין לוֹ בִּיטוּל.

וְנ"ל הַטַּעַם דְּתַקְרוּבוֹת גְּרוּעַ מַע"ג עֲצָמָה וְהִיא תְּלִיָּא בְּשִׁלְמוּתוֹ בַּכ"ז שֶׁהוּא פְּלַח לִיהָ
וְכֵן מְחִזִּיק אוֹתוֹ לְנִי אֲבָל אִם נִפְסַל בְּטַל מְמַנּוּ הַמְחַשְׁבָּה זֶה מִשְׁא"כ בְּתַקְרוּבוֹת ע"ג דְּאֶפִּילוּ
דְּבָר מוּעָט שְׁאִינוּ חוֹשֵׁב מְקָרִיב לְפָנָיו נִמְצָא דְּלֹא פְּקַע אִיסוּר אִם נִפְסַל עַכ"ל.

נִמְצָא דְכַמְּהָ דְּחִיק הַט"ז ו'ל לְמִצְוָא טַעַם ע"ז הַלִּימוּד מְמַת דַּת ע"ז אִין לֵה בִּיטוּל וְחֲמִיר
מַע"ג עֲצָמָה אֲבָל לְעַנְיַן תַּפְסִית דְּמִים לֹא שְׁנִיָּה זֶה וְאִם ע"ג עֲצָמָה שֶׁל עֶפְו"ם אִינָה תּוֹפְסֵי
דְּמִים גַּם בְּתַקְרוּבוֹת אִינָה תּוֹפְסֵי פְּמִבְנֹאָר: אָמְנָם כָּל עֵינְקָר דְּבָרֵי הַתּוֹי"ט דְּחָה שֶׁם הַתּוֹס'

חֲדָשִׁים וְז"ל דְּמִקְדָּשׁ לֹא מְצִי לְמִילָף דְּשָׁם דְּרַף פְּדִיָּה הוּא וְחִילּוּל שְׁהִקְדָּשׁ נַעֲשֶׂה חֻלּוּן וְנִתְפַס הִקְדָּשׁ עַל הַדְּמִים מִשֶּׁא"כ בְּהִגֵּי שְׁנֵשְׂאָר בְּאִסּוּרֵייהוּ בַּכ"מ שֶׁהֵן כּו'.
וּבְדָבָר הַזֶּה כָּל הַתִּירוּץ דְּמִקְדָּשׁ לִיתָא יִלְפּוּתָא פְּלִל. וְע"כ נ"ל לְיִנְשֵׁב דְּבָרֵי רַבֵּינוּ עַפ"י

מֵה שְׁמִקְשָׁה בַּס' עֲצָמוֹת יוֹסֵף בְּמִסְכַּת קִידוּשֵׁין נ"ח בְּדָבָרֵי הַתּוֹס' שְׁכַתְּבוּ דְּאֶכְתִּי הו"ל לְמִכְתָּב שְׁבִיעִית וְלִיתִי עַפּו"ם מִנְיָה וְז"ל וְאִין לְדַקְדָּק פִּינּוּן דְּשְׁבִיעִית אִין בּוּ אִסּוּר פְּרַת א"ל דּוּן מִינָה וּמִינָה וְלֹא יֵהִי בְּדָמִים אִסּוּר שְׁהָרֵי הַסְּכִים הַר"ש בַּס' פְּרִיתוֹת דְּקִי"ל דּוּן מִינָה וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ וְכֵן נ"ל דְּהִכִּי קִי"ל עַכ"ל: וְהִנֵּה קִוְשֵׁינָתוּ עַל פְּרַת לִיתָא פְּלִל דְּמָה מִקְשָׁה דְּלֹא יִהְיֶה בְּדָמִים אִסּוּר פְּרַת הַיָּאָה מְצִינּוּ שְׁיָהָא בְּדָמִים אִסּוּר פְּרַת בְּעַפּו"ם אָף דְּכַתִּיב עֵתָה קָרָא בְּהִדְיָא וְרַק אִסּוּר לָאו וּמִלְקוֹת אִיתָא וְלֹא פְּרַת וְאָף בְּאַכִּילָה לִית בְּיָה פְּרַת וְכֵן מְצִינָתִי שְׁדַחָה דְּבָרֵיו הַשְּׁעַר הַמְּלָךְ הַכָּא: אָף זֶה נוֹכַל לְהַקְשׁוֹת דְּהָא אִסּוּר שְׁל שְׁבִיעִית הוּא רַק לָאו הֵבֵא מְפָלֵל עֲשֶׂה הֵן אִי עֲשֶׂה סְחוּרָה בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית וְלֹא נִהַג בְּהֵן קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית וְהֵן אִי אֶכְלֵן לְאַחַר הַבְּיַעוּר אֲבָל אִסּוּר לָאו וּמִלְקוֹת לִיתָא רַק בְּעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשְׁבִיעִית.

אֲבָל הַכָּא אִי נִהְנֶה בְּחִלְפֵי עַפּו"ם לּוֹקָה וְדָאִי כְּמוֹ הַנְּהַנְהָ מִן עַפּו"ם וּמִשְׁמִשְׁיָהּ וְתִקְרֹן בְּתָהּ וְכַמ"ש רַבֵּינוּ לְעֵיל בַּפ"ז ה"ט דְּהָאִסּוּר הוּא מִשּׁוּם דְּנִהְיִית חֲרָם כְּמוֹהוּ הָרִי הוּא כְּמוֹהוּ. וְא"כ הַנְּהַנְהָ מִן הַחִלְפִין לּוֹקָה כְּמוֹ מִן הַע"ג עֲצָמָה וְאָף לַפְמ"ש הַנּו"ב בַּמַּה"ת בַּחֲוִי"ד ס' ע"ח גְּבִי פֶרֶשׁ שְׁל עַפּו"ם דְּיִלְפִינּוּ מִקְרָא דְּנִהְיִית חֲרָם כְּמוֹהוּ דְּאִינוּ רַק אִסּוּר עֲשֶׂה מִקְרָא זֶה דְּנִהְיִית דְּזָהוּ דְּבָר חֲדָשׁ אֲבָל הַכָּא דְּיִלְפִינּוּ דְּחִלְפִין הֵנּוּ כְּמוֹ עַפּו"ם עֲצָמָה וְהַדְּמִים נִתְפָּסִין וְכָל הָאִסּוּר שְׁיֵשׁ בְּתִקְרֹן וְכַע"ג חַל נְמִי עַל הַדְּמִים דְּהֵנּוּ כְּמוֹהוּ וְכַמּוֹ שְׁיֵשׁ בְּאִסּוּר עַפּו"ם וְתִקְרֹבוֹת לָאו אִי נִהְנֶה ה"ה בְּחִלְפִין וְכַדְמִשְׁמַע מִפְּשׁוֹת לְשׁוֹנוֹ שְׁל רַבֵּינוּ לְעֵיל בַּפ"ז ה"ט שְׁכַתְּב עֲבַר וּמְכַר עַפּו"ם אוֹ אַחַר כּו' אוֹ תִקְרֹן שְׁלָה הָרִי הַדְּמִים אִסּוּרִין בְּהִנְאָה וְאוֹסְרִין בַּכ"ש כְּמוֹ ע"ג שְׁנֵאֲמַר וְהִיִּית חֲרָם כְּמוֹהוּ כּו' הָרִי הוּא כְּמוֹהוּ מִשְׁמַע דְּשָׁנָה לְאִסּוּר בְּלָאוּ וְלָקִי ע"ז וּמְכַש"כ לְפִי מֵאִי שְׁדַחְוָהוּ הָאִתְרוּגִים אֵת דְּבָרֵי הַנּו"ב ז"ל וְכַתְּבוּ דְּכִינּוּן דְּכַתִּיב וְלֹא תִבִּיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתָהּ וְהִיִּית חֲרָם כְּמוֹהוּ א"כ מֵה שְׁלַמְדִין מִקְרָא זֶה דְּנִהְיִית חֲרָם הוּא בְּאִסּוּר לָאו מֵאִסּוּר זֶה שְׁהַתְּחִיל הַקְרָא וְלֹא תִבִּיא תוֹעֵבָה וְא"כ וְדָאִי נִיחָא שְׁהוּא בְּלָאוּ וְא"כ וְדָאִי תִקְשָׁה הַאִיף הָרִי שְׁנֵי פְתוּבִים הָא אִי נִילָף מִשְׁבִּיעִית דְּלְאַחַר הַבְּיַעוּר אִסּוּר הַפִּירוֹת וְהַחִלְפִין מ"מ אִי אֶכְלֵן אִינוּ עוֹבֵר רַק בְּלָאוּ הֵבֵא מְפָלֵל עֲשֶׂה אֲבָל אִי יִלְפִינּוּ מִקְרָא דְּכַתִּיב גְּבִי ע"ג אֲזִי לּוֹקָה הַנְּהַנְהָ מֵהֵן וְע"כ צ"ל הַתִּירוּץ שְׁל הַעֲצָמוֹת יוֹסֵף הַכָּא דְּקִי"ל דּוּן מִינָה וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ וְא"כ אֲמַרִינּוּ דְּאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ וְכַמּוֹ בַּע"ז עֲצָמָה אִי נִהְנֶה מֵהֵן לּוֹקָה הַה"ד בְּחִלְפִין נְמִי פִינּוּ דְּנֵאֲסַר בְּהִנְאָה נְמִי לּוֹקָה ע"ז.

וְהִנֵּה בַּס' בְּרַפְת הַזְּבַח בְּחִדּוּשָׁיו עַל מַס' מְנַחוֹת ד' ק"ח הוֹכִיחַ דְּרַבֵּינוּ ס"ל דְּדָבָר הַלְמַד בַּמ"מ אוֹ בְּהִקְשָׁא אֲמַרִינּוּ דּוּן מִינָה וּמִינָה וְרַק בְּדָבָר הַלְמַד בַּג"ש אֲמַרִינּוּ כַּמ"ד דּוּן מִינָה וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ וְעֵינּוּ צ"ק שָׁם וְא"כ הַכָּא דְּאִי יִלְפִינּוּ ע"ז מִשְׁבִּיעִית הָרִי יִלְפִינּוּ בַּמ"מ וְשׁוֹב תִּשְׁאָר הַקְשׁוּיָא מִן מִלְקוֹת דְּהָא קִי"ל בְּזָה דּוּן מִינָה וּמִינָה וְע"כ צ"ל דְּהָאִי סוּגְיָא ס"ל כַּמ"ד דּוּן מִינָה וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ אָף בַּמ"מ וְלִהְיֵי ס"ל דְּהִנֵּה שְׁנֵי פְתוּבִים דְּאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ

ולקיי על החליפין אבל לדידן דס"ל דבמ"מ אַמרינו דיון מינה ומינה וא"כ לא הנה ש"כ
ונשאר הקרא דהוא למעט ערלה וכה"כ וחליפי חליפין אסורין פמבואר.

והתירוץ היותר נכון נ"ל עפ"י מאי שכתב הריטב"א ו"ל בחידושו לע"ג שם ו"ל והקשה
כו' ואפשר דהא דאמרינו ואידך קסבר שני כתובים הפאים פאחד מלמדין דילמא לאו
משום דס"ל כר' יהודה דא"כ האיך שביק רבנו ועביד כר' יהודה אלא משום דלא חשיב
ליה פאים פאחד והכי קאמר קסבר שני כתובים הפאים פאחד פאלו מלמדין עכ"ל: וא"כ
ניחא שפיר דברי רבינו דגם הוא מפרש פן פדברי הריטב"א ו"ל ולא חשיב ליה ש"כ
מ"ד הקא מלמדין וא"כ הספק לא פמאן נפסוק אי פהאי מ"ד או פאיך דתרנונייהו ס"ל
אין מלמדין ופוסק לחומרא פכל ספק דאורייתא ודוק: הלכה ב' וכן אבני הר שגדלדלו
ועבדו במקומו מותרות שהרי אין בו תפיסת ידי אדם עכ"ל.

והראב"ד ו"ל השיג עליו מום כו' ופסק לחומרא וביאר הכ"מ השגות הראב"ד ו"ל פמו
שהקשה הר"ן בשם הרמ"ה ו"ל על דברי רבינו דאף פוסק דאבני הר שגדלדלו מותרות
פיון דשם איתא הפלוגתא דבני ר"ח ור' יוחנן ולא גזע מי האוסרין ואולי הנה האוסרין
ואזלינו לחומרא דדינא פנתייהו דה"ל רבא לגבי ר' יוחנן ועיין ביו"ד סי' קמ"ה בדברי
הב"ח והש"ך מה שתרצו בזה לישוב דעת רבינו וכן הכ"מ מתרץ בדוחק הקא.

ואפתי לא תתיישב דברי הטור והש"ע והרב בהגה"ה שלא הביאו פלל דעת הראב"ד
והר"ן בשם הרמ"ה דפסק לחומרא אחר שדברי רבינו מתיישבים בדוחק ונ"ל לומר
דכל הדחוקים שדחקו לישוב הוא רק את דעת רבינו לשיטתו אבל לדידן דפסקינו בטור
וש"ע אין גושאי פלל מפסק זה דאבני הר שגדלדלו דמותרין פמו שיבואר דהנה שם
פסוגיא דף מ"ו ע"א איתא מ"ט דמ"ד מותרין פהר כו' אלא איתא מבהמות בע"מ ומהר
ומ"ד דאסור א"ל להכי פתב רחמנא שקץ תשקצנו כו' אע"ג דאיתא מדינא להתיירא לא
תייתי ופירש רש"י ו"ל דמשמעוטיה דקרא נפקא לן דמשמע פל דרשות שאמה דורש
בעו"ז לא תדרשנו אלא לשקץ ולאסור עכ"ל והנה לעיל א"ל רע"ק והלא פבר נאמר
אבד תאבדון כו' א"כ מה ת"ל ואבדתם את שמם לכנות לה שם כו' יכול לא לשבח ולא
לגנאי ת"ל שקץ תשקצנו ע"כ.

נמצא מזה דע"כ צ"ל דבלא קרא דשקץ כו' לא ידעינו דצריך לכנות לה שם גנאי ובלא
קרא דואבדתם את שמם לא הנה ידעינו דצריך לכתוב לה שם משקץ לחודיה וצריך
תרנונייהו קראי וזהו מה"ת פמבואר לעיל וא"כ קשה לכאורה איך דרש האי מ"ד לאסור
אבני הר מקרא דשקץ תשקצנו הא צריך הקרא ללמד דמכנים לה שם גנאי וע"כ צ"ל
דהאי מ"ד דס"ל אבני הר אסור ס"ל כר' אסי בר"י דדריש האי קרא דואבדתם את שמם
על לשרש אחריה ולא על לכנות לה שם ולא ס"ל פלל זה דלכנות לה שם ונשאר הקרא
דשקץ כו' לאסור אבני הר: ועתה ניחא שפיר הטור והש"ע דס"ל דצריך לכנות לה שם
גנאי שם בסי' קמ"ו וס"ל פרבנו וילפינו ע"כ פרבנו מקרא דואבדתם כו' ומשקץ תשקצנו
וליתא קרא לאסור אבני הר פלל ונוכל למילף להתיירא מזה דבהמות בע"מ ומהר כו'
ושפיר פסקו דמותרין ועיקר גושית הכ"מ הוא רק על רבינו שהוא לא הביא הא דלכנות
לה שם גנאי משום דיליף ואבדתם את שמם לשרש אחריה פמבואר לעיל וא"כ לא ס"ל
הקרא דשקץ דאתי לזה לכנות לה שם גנאי וא"כ נוכל לומר דאתיא פהאי מ"ד לאסור

אבני הר שגדלדלו ושפיר מקשים מ"ט פוסק כמ"ד דמתיר אכל לדין ניחא שפיר דעת
זו ולכן השמיטו ועיין לקמן בה"ג מה שיתרץ עוד בזה.

ובהאי ענינא קשה לי דהאי סוגיא שם בע"ב דאמר בבבבא המשפחה להר אבניו מהו
למזבח כו' וא"ל אנה קאמינא לחומרא כו' קולא וחומרא לחומרא פרכינן א"ל ר"ס לרבא
וכל היכא דאיכא קולא וחומרא לחומרא לא פרכינן והא הנהא דפסח כו' וק"ל מה קשיא
ליה דילמא בכל דוכתא אמרינן נמי לקולא פרכינן והכא הוא כמו שאמר לעיל להכי
פתיב שקיץ תשקצנו אע"ג דאתיא מדינא להתיירא ל"ת ובא לומר דכל דרשות שאתה
דורש הוא לחמור וה"נ אמרינן דלמאי דיש לנו ילפותא לומר לקולא ולחומרא אתיא לנו
הלימוד משקץ תשקצנו ללמוד לחומרא ולאסור נעבד לגבוה ולא להתייר אכל בכל
דוכתא א"ל דנוכל למילף אף לקולא וצ"ע: הלכה ג' ישראל שזקף לבנה להשתנות ובא
עכו"ם והשתנה לה אסרה בהנהא שזקפתה מעשה עכ"ל.

והנה הטור והש"ע השמיטו זה הדין ורק הרב בהגה"ה הביא דין זה בסי' קל"ט בשם
הג"א וצריך לבאר הטעם דהשמיטו זה דהא בגמרא לא נאמרה בלי חולק. ונ"ל לומר פן
דהנה שם בפסגיא אמרינן ל"ל למיתני כמלתא יהושע מילתא אגב אורחא קמ"ל כי הא
דאר"י אמר רב ישראל שזקף לבנה ובא עכו"ם והשתנה אסרה מנלן א"ר אלעזר
פתחלתו של ארץ ישראל דאמר רחמנא ואשריהם תשרפון באש מפדי ירושה הוא להם
מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואי משום הנה דמעיקרא בבבבא בעלמא
סגי להו אלא מדפלתא ישראל לעגל גלו דעתייהו דניחא להו בעכו"ם כי אתא עכו"ם
שליחותיהו דידהו עבדי ה"נ ישראל שזקף לבנה גליא דעתא דניחא ליה דעכו"ם וכי
אתא עכו"ם ופלת לה שליחותא הוא דעבדי ואימא דעגל הוא דניחא להו במידי אחרין
לא א"ק אלה כו' מלמד שאווי לאלהות הרבה אימא כל דבהדי עגל מיתסרי מפאן ואילך
נשתרו מאן מוכח עכ"ל הגמ': והנה לכאורה קשה דבמס' סנהדרין דף ס"ג ע"א אמרינן
אמר ר' יוחנן אלמלא ו' שפהעלוך נתחייבו כו' אחרים אומרים א"ל רשב"י כו' אלא מה
ת"ל אשר העלנוך מלמד שאווי לאלהות הרבה עכ"ל הגמ'.

והנה לכאורה משמע דאחרים ור' יוחנן שם לא ס"ל דאווי לאלהות הרבה אלא דדרשי
ששתפו ש"ש וד"א וא"כ מנ"ל דבשאר ע"ג נמי ניחא להו וא"כ שוב תקשה אמאי אמר
רחמנא ואשריהם תשרפון הא אין פאן גילוי מלתא דניחא להו ותשאר קושית הגמ' פאן
דירושא היא להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו ולא יכלו לאסור משום
ע"ג של ישראל שאין לה ביטול ולאסור הנה דמעיקרא הוא רק עכו"ם של עכו"ם
ובביטול בעלמא סגי להו.

אמנם לאחרים נוכל לתרץ פן דהא במסכת יבמות דף פ"ג מביא המשנה דכלאים פ"ז
המסכה גפנו כו' דאיתא פלוגתא בזה דר' מאיר ס"ל דאוסר ור' יוסי ור"ש חולקים ע"ז
דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומבואר שם בתוס' ד"ה אין דזה דמי לכל דבר פנעבד
ודומה דפליגי בזה אם אדם אוסר דבר שאינו שלו וכן הביא הגר"ע איגר בתשובה סי'
קס"ה דמשמע מהתוס' שם דהפלוגתא שלהם הוא בכל דבר וכן משמע מן הירושלמי
דכלאים פ"ז ה"ג ובע"ג פ"ג ה"ד ונ"ל הנעבד אית תנא תני בין שלו בין של אחרים אסור
אית תנא תני שלו אסור של אחרים מותר הוון בעי מימר מ"ד בין שלו בין של אחרים

ר' מאיר ור' יהודה מ"ד שלו אסור ושל אחרים מותר ר"י ור"ש ר"ל ד"ה הוא פמה דתימר תמן דבר שיש בו רוח חיים אע"פ שאינו נאסר להקדוּת נאסר לגבוה ודכותיה דבר שאינו שלה אע"פ שאינו נאסר להקדוּת נאסר לגבוה רשב"ל אומר קנסוה ר"מ ועבד פנותיה עכ"ל.

נמצא דהירושלמי ס"ל דר' מאיר ס"ל הקא דאסור בכלאים הה"ד ודאי לנעבד לגבוה אף אי אינו מחלקים בין הקדוּת לגבוה ורק לר"י ור"ש אומר דהמה אף דפליגי לענין הקדוּת לענין גבוה מודים אבל ר"מ ס"ל דהקדוּת וגבוה שוין ובתרונוניהו אמרינן דאוסר ולפ"ז נברר ע"כ הא דאמר שם בירושלמי תחלה פתיב לא תזרע פרמא פלאים אין לי אלא פרמא פרם אחר מנין ת"ל פרם ולא פלאים ועיין בר"ש שמביא הירושלמי זה ומה שמפרשים בזה התוי"ט והפ"מ על הירושלמי וא"ל דהכי קאמר דאף אי"נ דאדם אוסר דבר שאינו שלו בכ"מ מ"מ הקא נימא דהוי גזוה"כ מקרא דכרמא דאינו אוסר רק בפרם שלו אבל פינו דכתיב לא תזרע פרמא פלאים וסמך הכרמא לכלאים אמרינן דכל פרם אסור ול"ד פרמא כמו שמבאר הפ"מ מדסמך פרמא לכלאים ולא פתיב פרמא לא תזרע אמרינן בהקא לא דרשינן מפרמא למעט שלה דוקא ואי אמרינן בכ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו הה"ד הקא ומלת פרמא לא הוי מיעוט הקא כמבואר: וניחא עפ"ז נמי לישב קושית המפרשים שהקשו במס' חולין דף מ"א דמקשה שם מהמנסה ומשני דאית ליה שותפות בגויה ופרשו שם התוס' דנאסר חלקו של המנסה לבד ומקשים דהא למ"ד יש ברירה אין הניזק כלל בזה דאמרינן דמחלקים היינו ויהיה חלק המנסה אסור וחלק השותף מותר דאמרינן הוברר הדבר שזהו חלקו של השותף מתחילה וכ"ת דהאי תנא ס"ל אין ברירה מ"מ תקשה הא במס' גיטין איתא בברייתא ג"כ והמנסה בין בשוגג ובין במזיד חייב ד"ר מאיר וזה ר"מ ס"ל יש ברירה בכמה דוכתי ותקשה לדידיה הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ובשותפות לא מצי לשנויי דלית ליה פסידא דאפשר לחלק אף לפ"ז דר"מ ס"ל בכל דוכתא דאדם אוסר דבר שאינו שלו לא קשה מידי על ר"מ כמבואר: ועוד נבאר במ"א לתרץ זה עפ"י דברי התוס' לחלק בין תולה בדעת עצמו ואכ"מ וא"כ א"ל לדברי אחרים דהוא ר' מאיר ניחא פשוט דאמר רחמנא ואשריהם תשרפון משום הנה אחרי שנתנו לאברהם דה"ל עפ"ם של ישראל דאין לה ביטול ואדם אוסר דבר שאינו שלו וזהו א"נ דקיי"ל ע"ג של עפ"ם משבא ליד ישראל לית ליה ביטול הוא מה"ת כמו שהובא בסי' קמ"ו בא"ד וא"כ ניחא דהאשירות דאמרינן שהיו של ישראל או עפ"ם אוסר אותם אין להם ביטול ולא פדעת הסמ"ג דזה אסור רק מדרבנן ולקמן נבאר בזה.

אמנם זה תקשה דהא שם ביבמות אמרי בי רב ואמרינן דהוא רב הונא וזה רב הונא ס"ל במס' חולין דף מ' דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכן ס"ל במס' ע"ג דף נ"ד עי"ש וצ"ל ע"כ דר"ה ס"ל דלהכי אוסר ר"מ כמו שס"ל לרשב"ל בירושלמי קנסוה דר"מ ועבד עובדא פנותיה ומפרש הפ"מ דס"ל דהכי קניס ר"מ ואף דס"ל בכ"ד אין אדם אוסר דשא"ש ולהכי אומר דאין הלכה כר"י אלא כר"מ משום קנסא או דס"ל כמו שכתב שם הר"ש דמרב"י ת"ק מקרא דפרם עיי"ש אבל בש"ד ס"ל דאינו אוסר וא"כ אף ר"מ ס"ל דאינו אוסר ותסוב הקושיא על אחרים לדוכתיה וכן ר' יוחנן דס"ל בהקדא במס' ע"ז דף נ"ד דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אע"פ שאמרו המשתתנה כו' ולדידיה תקשה מקרא

דואשריהם תשרפון דהא לא ס"ל דאוו לאלהות הרבה: ונ"ל לישוב פן דהנה הר"ן ו"ל כתב במס' ע"ג דף נ"ד ע"א גרסינו בגמ' אר"י אע"פ שאמרו המשתתחה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה פלומר פינון שעשה בה מעשה אסרה אף להדיוט כו' וס"ל להרמב"ן ו"ל דכל כה"ג בבהמת עפ"ם בביטול בעלמא סגי להו והזקוק לומר פן מדאמרינו בגמרא אמר ר"י אמר רב ישראל שזקף לבנה כו' ואמרינו מנ"ל אר"א כחלתה של אר"י דא"ר ואשריהם תשרפון מפדי ירושה כו' ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא מדפלקא כו' ועכו"ם שליחותא דידהו עבדי ומקשי מאי ראיה דילמא ע"י מעשה אסרום דהא אמרינו דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה ומתריץ הרמב"ן ו"ל דאפה"כ הנה סגי בביטול וכמו שפתי ויעקב קושיתו ליתא דאפשר דרב יהודה סבר לה כמ"ד דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה ואף דינו של הרמב"ן ו"ל לא נ"ל כו' עכ"ל.

נמצא דלמ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה ל"ק פלל מאשרות דילמא להכי צוה רחמנא לשון דילמא עבדו ע"י מעשה אותן שהיו פבר של ישראל וכדברי הר"ן דביטול לא מהני ונמצא דר' יוחנן לשיטתו ס"ל שפיר דהוא ס"ל בע"ג (דף נ"ד) דע"י מעשה אסרה וא"כ ניחא הא דאמר רחמנא ואשריהם תשרפון דדילמא ע"י מעשה נאסרו וא"כ לא מהני ביטול ול"צ לומר שליחותא הוא דעבדי מטעם דאוו לאלהות הרבה וס"ל דאתי לומר שישתפו ש"ש וד"א פאחרים ולר' יוחנן לא מצי לידע פלל הדין של ישראל שזקף לבנה מתחלתו של אר"י לא נוכל לידע דשליחותא קא עבדי אלא דנאסר מטעם מעשה כמבואר.

ונה לא קשה על ר' יוחנן מהברייתא דאמר שם אם עתידין לחזור כמלקמת יהושע כו' מילתא אגב אורחא קמ"ל ישראל שזקף לבנה וכיון שבארנו דר' יוחנן לא ס"ל זה הדין דר"י אמר רב וא"כ תקשה ל"ל למימר כמלקמת יהושע כו' ג"ז לא קשה דהא רש"י ו"ל פירש שם דע"י זה אשמעינן מילתא אגב אורחא איסור דעכו"ם שהיה בימי יהושע לכל דבריה וא"כ ניחא ע"ז גופיה אשמעינן מהא דאמר כמלקמת יהושע דאשמעינן האיסור דעכו"ם דע"י מעשה נאסרה אף שאינו שלו וגם ביטול לא מהני בה מדנקט עולמית כמ"ש התוס' שם דה"ל ע"ג של ישראל.

ומ"מ לא קשה ל"ל למילף לקמן דף נ"ד מפלים של אחז דע"י מעשה נאסר ת"ל מהכא ג"ז לא קשה דזהו רק אחרי שידעינן ללמוד מפלים של אחז דע"י מעשה נאסרה אמרינו הכא לתריץ דע"י מעשה נאסרו האשרות אבל אי לא ידעינן דין זה ממקום אחר שוב נוכל לומר דנסבנר דנאסר משום שליחותא קעבדי אבל פינון דידעינן ממקום אחר דע"י מעשה נאסר שוב ל"צ לזה ועוד לפמ"ש הר"ן שם דף נ"ד דמפלים של אחז ידעינן גם הדין לענין משמשי ע"ג של ישראל דאין לה ביטול דזה הנה משמשי עכו"ם הפלים של אחז ע"י ש"א"כ ה"נ לזה ילפינו דאף במשמשים אמרינו אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה דאשרות לא נדע רק ע"ג עצמה כמבואר: ועתה ניחא שפיר דברי הטור והש"ע שהשמיטו הדין דאר"י אמר רב דישאל שזקף לבנה כו' דכיון שפסקו בסי' קמ"ה דעכו"ם אוסר בהמת חבירו ע"י מעשה וכן פסקו בסי' ד' ורק ישראל לא מצי לאסור דלצעורי קמכוון אבל עכו"ם אוסר וא"כ אין ראיה מהא דואשריהם תשרפון על ישראל

שְׁזָקַף לְבִינָה דַע"י מַעֲשֵׂה נְאָסְרוּ וּכְדַבְרֵי ר' יוֹחָנָן וּמִזֶּה יִהְיֶה מוּכַח כְּמוֹ שֶׁפָּתַח שֵׁם הַכו"פ בְּסִימָן ד' דְּהַטּוֹר וּש"ע ס"ל דְּאָסוּר מְדַאֲרִינְתָּא זֶה שְׁנֹאֲסֵר דְּבַר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ ע"י מַעֲשֵׂה וְכֵן דַּעַת הַר"ש שֵׁם וְלֹא כְּדַעַת הַלְבוּשׁ שֵׁם שֶׁפָּתַח דְּזֵהוּ רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן וְעֵינֵן כַּמ"ג שֵׁם: וְהִנֵּה רַבִּינוּ שֶׁהֵבִיא דִּין זֶה דִּישְׂרָאֵל שְׁזָקַף לְבִנָּה לֹא מִיַּבְעִיָּא לְפִי שִׁיטְתוֹ שֶׁל הַרְאָב"ד וְ"ל כְּדַעַת רַבִּינוּ וְ"ל הֵכָא דַס"ל דְּאָרְף ע"י מַעֲשֵׂה דְעַבִּיד נְמִי לֹא נְאָסְרָה כְּמוֹ הִנֵּי שְׁחֻלְקִים עַל רַב הוּנָא וְכֵן מְפָרְשִׁי לֵה הַרְבֵּה מִן הָאֲחֻרוּנִים אוֹ כְּמוֹ שֶׁהֵבִין הַכו"פ דְּרַבִּינוּ ס"ל דְּרַק מְדַרְבְּנָן אָסוּר ע"י מַעֲשֵׂה ע"י שֵׁם בְּסִימָן ד' וַא"כ וְדַאי גִּיחָא הַרְאָיָה מְאֻשְׁרוֹת דְּנְאָסְרוּ ע"כ ע"י גִּילּוּי מִקְלָתָא דַע"י מַעֲשֵׂה לֹא מְצִי לְאָסוּר מַה"ת וַא"כ מוּכַח נְמִי הַדִּין שֶׁל זֶה שְׁזָקַף לְבִנָּה אֲלֵא אֲפִילוּ לְפִי מֵאֵי שֶׁהֵבִין הַכ"מ וְ"ל וְהַלַּח"מ הֵכָא דְרַבִּינוּ ס"ל דְּעַפּו"ם אוֹסֵר ע"י מַעֲשֵׂה מַה"ת וְרַק יִשְׂרָאֵל אִינוּ אוֹסֵר מִשּׁוּם דְּלַצְעוּרֵי קְמַכּוּנֵן וְסַמָּךְ עַל מַה שֶׁפָּתַח בַּפ"ב מַה"ל שְׁחִיטָה דְּאִין אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל אוֹסֵר דְּבַר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ וּמִשְׁמַע דְּוָקָא יִשְׂרָאֵל אִינוּ אוֹסֵר אֲבָל עַפּו"ם אוֹסֵר מ"מ שְׁפִיר מוּכַח לְדִידִיָּה הַדִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁזָקַף לְבִנָּה דַא"ל דַס"ל כְּהַרְמַב"ן וְ"ל דְּמַהֲנֵי בְּזֵה בִּיטוּל וַא"כ שׁוּב שְׁפִיר מְקַשָּׁה דְּאָרְף אֵי נְאָסֵר ע"י מַעֲשֵׂה מ"מ בְּבִיטוּל סְגִי וְלִבְטָלוֹ אֲלֵא ע"כ מוּכַח דְּשְׁלִיחוּתָא דִּישְׂרָאֵל קְעַבְדִּי וְאָסְרֵי מַפְּחָה זֶה כְּמוֹ שְׁמַבְאָר הַרְמַב"ן וְ"ל וּמַה שֶׁלֹּא הֵבִיא רַבִּינוּ דִּין זֶה מְפֻרָשׁ הֵכָא דְמַהֲנֵי בִּיטוּל הוּא מְשׁוּם דְּכָל עֵינֵקֵר הַדִּין דְּעַפּו"ם אוֹסֵר ע"י מַעֲשֵׂה לֹא הֵבִיא הֵכָא מְפֻרָשׁ וְרַק סַמָּךְ עַל מַה שֶׁפָּתַח בַּה' שְׁחִיטָה שְׂאִין אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל וַא"ל וְכו' דְּבִאָמַת אֵי אוֹסֵר עַפּו"ם ע"י מַעֲשֵׂה מַהֲנֵי בִּיטוּל בְּזֵה אֲבָל הַטּוֹר וְהַש"ע שֶׁהֵבִיאוּ מְפֻרָשׁ דִּין זֶה בַּעו"ג אוֹסֵר וּמ"מ לֹא הֵבִיאוּ דְמַהֲנֵי בִּיטוּל וְהוּא מְשׁוּם דַּהֲב"י בַּסִּי קַמ"ה הַכְרִיעַ כְּהַר"ן וְ"ל דְּחֻלְקַת עַל הַרְמַב"ן בְּזֵה וְס"ל דְּלֹא מַהֲנֵי בִּיטוּל וַא"כ אִין רְאָיָה מִזֶּה דְּשְׁלִיחוּתָא קְעַבְדִּי לְאָסוּר עַל יִשְׂרָאֵל שְׁזָקַף לְבִנָּה דַא"ל דְּהַאֲשְׁרוֹת נְאָסְרוּ ע"י מַעֲשֵׂה וְלַהֲכִי הַשְׁמִיטוֹ דַס"ל כַּר' יוֹחָנָן וְכִאֲחֻרִים כְּמַבְּנָאָר: וְעַפ"ז יֵשׁ נְמִי לִישָׁב דְּבַרֵי הַטּוֹר וְהַש"ע שְׁפָסְקוּ לַעֲיִל דְּאֲבַנֵי הַר שְׁנַדְלָדְלוּ מוֹתְרִין וְלֹא הֵבִיאוּ ע"ז חֻלְקַת כֵּן דְּהָא הֵתָם קְאָמַר בַּגַּמ' דָּרְף מ"ו ע"ב תְּסַתִּיִּים דְּבַנֵי ר"ח הוּא דְּשָׁרֵי דְּבַעֲי חֻזְקִיָּה זְקַף בִּיצָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לֵה מַהוּ קַס"ד לְהַשְׁתַּחֲוֹת לֵה וְהַשְׁתַּחֲוֹתָה לֵה וְקַמְבְּעֵי לֵיָה הֵאֵי זְקִיפְתָּה אֵי הִנֵּה מַעֲשֵׂה אֵי לֹא הִנֵּה מַעֲשֵׂה אֲבָל לֹא זְקַף לֹא מִתְסַרֵי ש"מ דְּבַנֵי ר"ח הוּא דְּשָׁרֵי לֹא לַעוֹלָם בְּנֵי ר"ח הוּא דְּאָסְרֵי דְּהַשְׁתַּחֲוֹתָה אַע"ג דְּלֹא זְקַפָּה אָסוּרָה וְהֵכָא כו' ל"צ כְּגוֹן שְׁזָקַף בִּיצָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת וְלֹא הַשְׁתַּחֲוֹתָה וְכַא עַפּו"ם וְהַשְׁתַּחֲוֹתָה וְכַהֲ דַאֲר"י אָמַר שְׁמוּאֵל יִשְׂרָאֵל שְׁזָקַף לְבִנָּה כו' אָסְרָה וּמְבַעֲי לֵיָה לְבִנָּה הוּא דְּמִינְכְּרָא זְקִיפְתָּה אֲבָל בִּיצָה דְּלֹא מִינְכְּרָא לֹא א"ד ל"ש.

וְהִנֵּה כ"ז אֲמַרִינוּ דְּנוֹכַח לּוֹמַר דְּבַנֵי ר"ח אָסְרֵי וְרַק הַבְּעִיָּא שֶׁל חֻזְקִיָּה הוּא עַל בִּיצָה דְּלֹא מִינְכְּרָא זְקִיפְתָּה הוּא רַק אֵי ס"ל לְחֻזְקִיָּה דִּין זֶה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁזָקַף לְבִנָּה כו' אֲבָל לְפִי מֵאֵי שְׁבַאֲרָנוּ ל"מ לּוֹמַר הֵכִי דְּהָא לְקַמֵּן דָּרְף נ"ד ע"א אֲמַרִינוּ חֻזְקִיָּה אָמַר כְּגוֹן שְׁנִיפְסָךְ לֵה יִין בֵּין קַרְנֵיָה כו' וּפִירְשׁ רַש"י לַעוֹלָם אוֹתָם כו' כְּגוֹן שְׁנִיפְסָךְ יִין לַעַפּו"ם שֶׁל בְּהֵמַת חֲבִירוֹ דְּעַבִּיד בַּה מַעֲשֵׂה וְהָא נְדַאי מִתְסַרָא נְמָצָא דְּחֻזְקִיָּה ס"ל דַע"י מַעֲשֵׂה אָסְרָה אַרְף דְּבַר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ וַא"כ לֹא גִדַע הַדִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁזָקַף לְבִנָּה דְּהָא לֹא מוּכַח מֵהָא דְּאֲשַׁרְיָהֶם דַא"ל דַע"י מַעֲשֵׂה נְאָסְרוּ וְלִיתָא הַטַּעַם שֶׁל שְׁלִיחוּתָא קְעַבְדִּי וְצ"ל ע"כ דְּהֵכָא קְאֵי הַגְּמָרָא בַּתְּחִלָּה טָרַם שְׁאָמַר הַטַּעַם דְּלַהֲכִי אָסְרֵי הֵיכָא שְׁזָקַף לְבִנָּה מְשׁוּם דְּיִלְפִינוּ מִתְּחִלָּתוֹ שֶׁל אַר"י אֲבָל אַח"כ שְׁמַסִּיק הַגַּמ' דָּרְף נ"ג דְּזֵהוּ הַטַּעַם וַא"כ לִיתָא לְחֻזְקִיָּה דִּין זֶה דְּלִית לֵיָה

לפנותא ע"ז ושוב צריף לומר כמו שאומר בתחלה דבני ר"ח הוא דשרי ומוכח מהא דבצי חזקיה על ביצה אי זקיפתה הוי מעשה אבל אי לא זקף לא מתסרא וא"כ בני ר"ח שהמה רבים ס"ל דאבני הר שרי שפיר פוסק הטור והש"ע פנתייהו כמו שכתב הר"ן ו"ל דהמה רבים והלכה כמותן ונאמר עתה פי אחרי דמסיק דילפינן מתחלתו של אר"י נדחה הדיחוי שפגמ' ושפיר תסתים דהמה מתירין ופסקינן כמותן דמותר כמבואר: ועפ"ז יש לישוב דעת הרמ"א ו"ל בהגה"ה שהביא דין זה שכתב רבינו ישראל שזקף לבנה דאסור אבל היכא דזקף ביצה לא הביא פלל אע"פ שרבינו ו"ל כתב אף אי זקף ביצה אסרה דפוסק בס"ד לחומרא ואסור להם ובש"ף שם יש ט"ס וז"ל ובש"ס שם יש בעיא שם על לבנה דלא מנכרא זקיפתה כו' וצ"ל על ביצה או על לבנה קטנה דלא מנכרא זקיפתה מהו כו': וניחא דברי הרמ"א ו"ל שהשמיט פן משום דע"ז יש תרי ספיקות דהא גם בגמ' נשאר בבעיא אפילו לפי דעת הרמב"ם והרמב"ן ו"ל דבארתי דלהכי דתסתים דבני ר"ח ס"ל הדין דישאל שזקף לבנה מ"מ ביצה הוי ספק ולפ"ד הטור והש"ע ס"ל דלפי האמת בני ר"ח שרי זה והבעיא הוא אי זקיפתה הוי מעשה והוי בדין זה תרי ספיקות והכריע להקל בזה ולהכי השמיט: וענ"ל לישוב דעת הרמ"א ו"ל עפ"י דברי הירושלמי שם פ"ג ה"ה המשתתחה לביצה חזקיה אמר לא אסרה ר' יוחנן אמר אסרה אר"ז בביצה פליגין כו' נמצא דבירושלמי איכא מבואר דחזקיה המתיר ור"י האוסר ולא נשאר בבעיא ופוסק שפיר וכן חזקיה לגבי ר"י כמו בכ"ד ושפיר לא הביא זה כמבואר: ועוד נ"ל לישוב דעת של רבינו ונדעתו של הטור פן דאף א"נ נמי דרבינו ס"ל דע"י מעשה אוסר עכו"ם דשא"ש וגם נימא דלא מהני בטיול כדעת הר"ן ולא כדעת הרמב"ן ו"ל מ"מ ניחא שפיר דהנה תחלה נבאר פשט הגמ' שם בע"ג פן דאומר מקדי ירושה הוא להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שא"ש ואי משום הנה דמעיקרא בביטול בעלמא סגי להו כו' משמע מזה דאי נימא דאדם אוסר דבר שאינו שלו אזי ניחא מה שצנתה התורה לשרוף האשירות הני דניתנו לאברהם משום דה"ל אשירות של ישראל פיון דנכה בהו אברהם אבינו וה"ל עכו"ם של ישראל דאין לה בטיול ואף דלא עבדה ישראל ורק עכו"ם עבדה אין לה בטיול והוי כמו ע"ג של עכו"ם שפא ליד ישראל דקיי"ל בגמרא דף ס"ג ע"ב דאין לה בטיול דמקרי של ישראל וכדעת הראשונים שנבאר לקמן דהוי מה"ת זה ואי משום הנה דמעיקרא פירש האשירות שעבדו קודם שניתנה הארץ לאברהם ובאותן אשירות בנדאי לא זכה אברהם דאף א"נ כשיטת הסוברים דיש קנין וזכיה נמי באיסורי הנאה ויש להביא ראיה לזה מהגמרא שם דף מ"ב ע"א גזירה דילמא מגבה לה ונהדר מבטל לה ופירש רש"י דילמא מגבה לה וקני לה בהגבהה דכל דבר הפקר כו' נקנית בזה כו' אלמא דיוכל לקנות ע"ג מ"מ בנדאי הקב"ה לא הקנה לאברהם את האשירות שעבדו העכו"ם ואברהם לא חפץ לקנותם פיון דאסורות המה ונשארו ברשות העכו"ם וא"כ הוי של עכו"ם ויש להם בטיול נמצא דאותן האשירות שנעבדו קודם שניתנה לאברהם המה נשארו בהיתר דסגי להו בביטול וכן אט"כ אשר מקשה הגמרא אימא בהדי עגל נתסרו מכאן ואילף נשטרו מאן מוכח נשארו ג"כ אותן האשירות שעבדו העכו"ם אותן אחרי שחזרו בתשובה ישראל נמי בהיתר דלא נאסרו ומ"מ נאסרו פולם מה"ת ולא אמרינן דבכל חדא איכא ספיקא דילמא הוי מהנה הפותרות בלא בטיול או מהנה דסגי בביטול וספיקא מה"ת הוא לקולא לדעת רבינו מ"מ ניחא דהוי אמתחוק איסורא דבנדאי יש

אֲשֵׁירוֹת בָּהֶן שְׁעָבְדוּ קוֹדֶם שְׁחָזְרוּ בְּתַשׁוּבָה אַחֲרַי שְׁנִיתָן לֹא" א דְּנָאָסֵר מִטַּעַם דְּפָלְחוּ וְהָנָה כְּמוֹ עֲכוּ"ם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהֵיכָא דְאַתְחִזֵּק אִיסוּרָא כ"ע מוֹדִים דִּס"ד לְחוּמְרָא מִזְּהָ דְחִיּוּבָה הַתּוֹרָה אֲשֶׁם תְּלוּי וְשִׁפִּיר אֶסְרָה הַתּוֹרָה כֹּל הָאֲשֵׁירוֹת מִטַּעַם הֵנָּה דְּנָאָסֵרוּ בְּנֻדְאֵי וּבִיטוּל ג"כ לֹא שִׁינְיָה בְּזָה דְּהָא ה"ל קְבוּעַ וְכָל קְבוּעַ כְּמַחְצָה ע"מ דְּמִי וְרַק קוֹשְׁיַת הֶרֶמְב"ן ו"ל דְּמַקְשָׁה דְלִמָּא נָאָסֵרוּ ע"י מַעֲשָׂה לֹא הָנָה רַק לִפ"ד הֶרֶמְב"ן לְשִׁיטְתוֹ דְּהוּא ס"ל בְּכ"ד סִפְק דְּאוּרִינְתָא מִה"ת לְחוּמְרָא כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא זֶה הֶר"ן ו"ל בְּמַסְכַּת קִידוּשִׁין דָּף ל"ט שִׁפִּיר מִקְשָׁה דְלִמָּא אֲסוּרוֹת מִטַּעַם סִפְק שְׁמָא עֲשָׂה הֶעֱפוּ"ם מַעֲשָׂה אֲבָל לִפ"ד רַבִּינוּ בְּלֹא זֶה לֹא קָשָׁה דְּהָא זֶה רַק גִּימָא מִטַּעַם סִפְק נָאָסֵר דְלִמָּא עֲבָדוּ בְּהֵנָּה הָאֲשֵׁירוֹת דְּסָגִי בָּהוּ ע"י מַעֲשָׂה כְּמוֹ בְּהֵנָּה דְּאִין אוּסֵר דְּשִׂא"ש וְעֲבָדוּ ע"י מַעֲשָׂה הָא סְפִיקָא מִה"ת לְקוֹלָא וְזֶהוּ רַק סִפְק וְלֹא אַתְחִזֵּק אִיסוּרָא דְּהָא דִּילְמָא לֹא עֲשׂוּ מַעֲשָׂה כָּלֵל בָּהוּ וְלֹא מִצִּי לוֹמֵר הַתּוֹרָה ע"ז דְּאֲשֵׁרִיהֶם תִּשְׁרָפוּן וְע"כ מוֹכַח מִזְּהָ דְּהָיִי מִטַּעַם דְּפָלְחוּ לְעַגְל גִּיחָא לְהוּ וּמְוַכְרַח הַדִּין דְּיִשְׂרָאֵל שְׁזָקַף לְבָנָה אֲבָל הַטּוֹר וְהַש"ע יִסְבְּרוּ כְּשִׁיטַת הֶרֶאשׁוּנִים דִּס"ד לְחוּמְרָא מִה"ת וְשִׁפִּיר א"ל דְּכִינּוֹן דְּקִי"ל דְּע"י מַעֲשָׂה נָאָסֵר דְּלִהֲכִי צוֹתָה הַתּוֹרָה לְשׁוֹרְףָּ דִּילְמָא עֲבָדוּ ע"י מַעֲשָׂה וְלֹא יִדְעִינוּ הַטַּעַם דְּגִיחָא לִיָּה וְהַדִּין דְּיִשְׂרָאֵל זָקַף לְבָנָה לֹא יִדְעִינוּ רַק לְמ"ד דְּאִין אוּסֵר ע"י מַעֲשָׂה כְּדַבְרֵי הֶר"ן ו"ל וְלִהֲכִי שִׁפִּיר זֶה שֶׁשְׁמִיטוּ.

וְלִיכָּא לְאִקְשׁוּיֵי אַפְתִּי לְדַבְרֵי הֶרֶמְב"ן ו"ל דְּמֵאֵי קוֹשְׁיָא הָא נוֹכַח לְהַתִּיר בְּכָל הֵנִי מִטַּעַם סִפְק סְפִיקָא דְּהָא הָאֲשֵׁירוֹת שְׁהִי קוֹדֶם שְׁנִיתָנוּ לְאַבְרָהָם סָגִי בְּבִיטוּל אַף לְאַחַר כֵּן כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ דְּהִמָּה אוֹתָן שְׁעָבְדוּ עֲכוּ"ם מִקוֹדֶם נִשְׁאָרוּ בְּהִיתָר דְּהָנָה ע"ג שֶׁל עֲכוּ"ם דְּאַבְרָהָם לֹא זָכָה בָּהוּ וְא"כ בְּכָל אֵילָן יֵשׁ שְׁנֵי סְפִיקוֹת סִפְק דְלִמָּא לֹא נַעֲשָׂה בִּיהָ מַעֲשָׂה וְאִת"ל דְּנַעֲבַד ע"י מַעֲשָׂה מ"מ דְלִמָּא הוּא מִהָאֲשֵׁירוֹת שְׁנַעֲבָדוּ קוֹדֶם שְׁנִיתָנָה לְאַבְרָהָם וְלֵהֶם סָגִי בְּבִיטוּל בְּעִלְמָא וְא"כ לְסָגִי אַפְתִּי בִיטוּל בְּכוּלְהוּ דִּה"ל סִפְק סְפִיקָא בְּכָל חֻדָּא וְחֻדָּא אַפְתִּי יֵשׁ לִישָׁב כֵּן דְּזָה מִקְרִי כְּמוֹ סִפְק אֶחָד בְּגוֹפּוֹ וְסִפְק אֶחָד בְּתַעֲרוּבוֹת דִּל"א סִפְק סְפִיקָא בְּזָה דְּמִבְּנָאָר בְּסִי' ק"י בִּי"ד וְה"ג הַסִּפְק הוּא דִּילְמָא לֹא עֲשָׂה מַעֲשָׂה וְחֻדָּא סִפְק הוּא דִּילְמָא הוּא מִהָאֵילָנוֹת שְׁנַתְעַרְבוּ הֵנָּה דְּמַעֲיָקְרָא בְּהֵנָּה שְׁאַחַר כֵּן דְּהֵנָּה דְּמַעֲיָקְרָא סָגִי בְּבִיטוּל וְנַתְעַרְבוּ בְּהֵנָּה דְּאַח"כ דְּאִי עֲבִיד בָּהוּ מַעֲשָׂה נָאָסֵרוּ וְלֹא מִהֵנִי בִיטוּל וּמִקְרִי ס"א בְּתַעֲרוּבוֹת וְזֶה לֹא אֶמְרִינוּ כְּמִבְּנָאָר וְדוּק: הִלְכָה ג' הַמְשַׁתְּחִנָּה לְחֻצֵי דְלַעַת וְחֻצֵי הָאֲחַר מְעוֹרָה בּוּ ה"ז אֲסוּר מִסִּפְק שְׁמָא זֶה הַחֻצִי כְּמוֹ יָד לְחֻצֵי הַנְּעֻבָד כו' עכ"ל וְהֶרֶמְב"ן ו"ל הַשִּׁיג ע"ז א"א לֹא אֶמְרוּ זֶה הִיָּד אֲלֵא לְעִנְיָן טוֹמְאָת עֲכוּ"ם בְּלִבָּד אֲבָל לְעִנְיָן אִיסוּר ל"א שְׂאִין אֲסוּר מִשׁוּם יָד כו' וְהַכ"מ כְּתַב דְּרַבִּינוּ מְפָרֵשׁ לָהּ לְעִנְיָן אִיסוּר זֶה הַבְּעִיָּא בְּחוּלִין דָּף קכ"ח עי"ש: וְהִנֵּה הַמַּגְדוֹל עוֹז כְּתַב הֶכָּא וְז"ל וְא"א כו' וּמ"מ לְעִנְיָן אִיסוּר נִשְׁאָלָה וּמְפָלֵל אִיסוּרָא לְמַדְנֵוּ טוֹמְאָה וְכָאן כְּתַב רַבִּינוּ ו"ל אִיסוּרָא וּבְסִפְרָא טְהוֹרוֹת דִּין טוֹמְאָה עכ"ל: וְהִנֵּה בְּסִפְרָא טְהוֹרוֹת לֹא הֵבִיא כָּלֵל בְּשׁוּם מְקוֹם דִּין טוֹמְאָה בְּזָה וְלֹא כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת הַמ"ע.

אַף דְּבַרֵי רַבִּינוּ נְכוּנִים שִׁפִּיר דְּהוּא מְפָרֵשׁ בְּמַבְעֵי לִיָּה בֵּין לְעִנְיָן אִיסוּר וּבֵין לְעִנְיָן טוֹמְאָה מִמִּילָא וְרַק הֶכָּא לְעִנְיָן אִיסוּר דְּהָנָה סִפְק דְּאוּרִינְתָא וְאֲזַלִּינוּ לְחוּמְרָא וְלִהֲכִי מִבִּיא רַבִּינוּ דְּאֲסוּר מִסִּפְק אֲבָל טוֹמְאָת ע"ג דְּלֹאֲהוּהָ רַק מְדַרְבְּנָן כְּדִמְפָרֵשׁ בְּמַס' שְׁבַת דָּף פ"ד וְהֶכָּא בְּע"ג וּקִי"ל סְפִיקָא לְקוֹלָא וְלִהֲכִי לֹא הֵבִיא רַבִּינוּ זֶה הַדִּין לְעִנְיָן טוֹמְאָה בְּשׁוּם מְקוֹם דְּסִפְקָא טְהוֹר וְדוּק: הִלְכָה ד' אֵילָן שְׁמַעְמִידִין תַּחְתֵּיו ע"ג כ"ז שֶׁהוּא תַּחְתֵּיו אֲסוּר בְּהֵנָּה

נטלה מתחתיו ה"ז מותר מפני שאין האילן עצמו הוא הנעבד עכ"ל: וכתב הכ"מ וא"ת
נהרי רבינו פוסק ברפ"ז כרבנן דאילן שנטעו וילבסוף עבדו מותר והאיה פתב פאן
דבשביל שהעמידו תחתיו עכו"ם שאסור אטו מי חמיר המעמיד תחתיו עכו"ם מנעבד
גופיה וי"ל דהכא באילן שנטעו מתחלה להעמיד תחתיו עסקינן ואפ"ה שרי לפי שאין
האילן נעבד ודייק קצת הכי לישנא דקתני אילן שמעמיד תחתיו עכו"ם דמשמע
שרגילות הוא להעמיד מתחלת ברייתו א"כ אשמעינן דשרי אפילו מה שהוסיף בעוד
הע"ג תחתיו ומיהו בעוד הע"ג תחתיו אסור אפילו עיקרו דמזכר מילתא טפי כשהוא
נעבד דהוא אין שינוי בין אותו אילן לאחר עכ"ל והנה דבר זה דמייירי דוקא באילן
שנטעו מתחלה להעמיד עכו"ם תחתיו כבר כתב הר"ן ז"ל שם במשנה דמייירי באילן
שנטע מתחלה לזה וכן הביא הב"י ביו"ד בשם הר"ן ז"ל אמנם התוס' שם בע"ג דף מ"ז
ע"ב חלקו ע"ז ע"ד הר"ן שם בד"ה ה"ג וס"ל דמייירי שלא נטע מתחלה לכה ומ"מ כ"ז
שלא בטלה איסורא דרבנן איפא לפי שבשעשה שהע"ג נראית תחתיו נראה פאלו נטעה
מתחלה לכה עכ"ל.

ונה נוכל להעמיס בדברי הא"נ שבכ"מ דלדעת התוס' העיקר אסור יותר מןשהוא נעבד
בעצמו ולהכי א"ל דהטור והש"ע בסי' קמ"ה ס"ו לא הביאו זה דמייירי דוקא באילן
שנטעו מתחלה להעמיד עכו"ם אזי אסור קודם שנטלה או ביטלה ורק הש"ך בס"ק
י"ט הביא שם פן בשם הב"י והד"מ והמחבר השמיט זה בכוננה דס"ל פדעת התוס'
דאסור אפילו לא נטע מתחלה לכה.:

ונ"ל להביא ראיה לדעת הר"ן ז"ל דמייירי שנטעוהו מתחילה לכה דהתם איפא פלוגתא
בסוף דר"ש ורבנן ואומר שם שתיים לד"ה אחת מחלוקת ר"ש ורבנן איזהו אשירה כל
שיש כו' רש"א שעובדים אותה משמע דר"ש ס"ל דלא נאסר מחמת שהעמיד תחתיו ולא
נאסרה האשירה מחמת שהעמיד תחתיה העובד כוכבים ואם פן לר' שמעון במשנה
הראשונה בבית נמי נתיר פן אם הכניס לתוכה ע"ג נתיר הבית כמו שהתיר האילן הכא
וא"כ מ"ט לא פליג ר"ש ברישא במשנה דשלישה בתים הן ומפרש שם לחד מ"ד דאסור
מה"ת שם בבית לכ"ע אי הכניס לתוכה בקבע דהוי משמשי עכו"ם ולפ"ז ניחא דהנה
הכא דמייירי שנטע מתחלה להעמיד תחתיו עכו"ם ומ"מ שרי ר"ש מכש"כ התם גבי בית
דלא מייירי שבנה מתחלה דבית לא הנה כמחנך כמו שכתבו התוס' ד"ה א"ש והר"ן שם
ולהכי נקט פלוגתייהו דר"ש ורבנן גבי אשירה דאף באשירה שנטע מתחלה להעמיד ע"ג
תחתיה מ"מ שרי ר"ש מכש"כ התם גבי בית וכן גבי אבנים בשני המשניות הראשונות
כמבואר: ועפ"ז ניחא דברי הר"ן ז"ל שם שהביא הפלוגתא דר"ש ורבנן ותמה הר"ן
ז"ל למה הביא זאת פניו דפסקינן דלא פרי"ש עיי"ש.

ולפ"ז ניחא דהביא לנו ללמד דמייירי דוקא באילן שנטעוהו מתחלה לזה מדקמפליג ר"ש
רק ע"ז וא"כ לא אסרינן רק באילן שנטע מתחלה לזה פדעת הר"ן ז"ל ולא פדעת התוס'
זה ודוק: הלכה ט' עכו"ם של ישראל אינה בטלה לעולם אפילו הנה לעכו"ם בה שנתפות
אין ביטולו מועיל פלום אלא אסורה בהנאה לעולם וטעונה גניזה וכן עכו"ם של עכו"ם
שבאת ליד ישראל ואח"כ בטלה העכו"ם אין ביטולו מועיל פלום אלא אסורה בהנאה
לעולם עכ"ל: וכתב הכ"מ ומ"מ איני יודע גניזה למה לי ה"ל לשרפה או לאבדה וצ"ע

עכ"ל ונ"ל לְבָאָר דְּבָרֵי רַבִּינוּ כֵּן דִּהְיָה הַהֲגָהוֹת אֲשֶׁר־י פָּתַח הֵכָא בַּפ"ד וְנ"ל וְהֵיכָא שְׂיִישׁ לְיִשְׂרָאֵל שְׁוֹתְפוֹת בְּהָ עֶכּו"ם מְבַטֵּל חִלְקוֹ אֲבָל לֹא חִלַּק יִשְׂרָאֵל מִשְׁהוֹבָרֵר חִלְקוֹ שֶׁל עֶכּו"ם מִןתֵּר בִּהֲנָאָה דְּהָא בְּטָלְיָה וְאִפִּילוּ מֵאֵן דְּלִית לֵיהּ בְּרִירָה הֵכָא יֵשׁ בְּרִירָה דְּכָל אִיסוּרֵי ע"א דְּרַבְּנָן נִיגְהוּ כִּף פִּי רַשְׁב"ם בְּשֵׁם רַש"י וְנ"ל עכ"ל: וְהֵיכָא הַשְׁעַר הַמְּלָךְ בַּפ"ג מֵהַל' גְּיֻרוּשֵׁין הַקְּשָׁה עֲלֵיו וְנ"ל הֵיכָא מ"ש שְׁאָסוּר מְדַרְבְּנָן אִיסוּר ע"ג אֵין דְּבָרֵיו נִרְאִין דְּהָא אִיסוּר הֲנָאָה בַּע"ג מְדַאֲוֵרִיָּתָא הוּא דָּאֵין לוֹ בִּיטוּל כַּדַּנְפ"ל מוֹשֵׁם בְּסִתֵּר וְצ"ע.

עוֹד הַקְּשָׁה מֵהָא דְּתַנְּנָן פ' כה"צ דָּף מ"ו אֲבָנֵיו וְעֲצָיו וְעַפְרֵיו מְטַמְּאִין כְּשֶׁרָץ וּפְיִרֵשׁ רַש"י שֵׁם הַטַּעַם לְפִי שְׁאֵין בְּרִירָה וְאֵע"ג דְּטַנְּמָאֵת ע"ג דְּרַבְּנָן בַּע"ג הִתְמִירוּ כַּמ"ש הַתוּי"ט שֵׁם וְאִיךָ פָּתַח מִשׁוּם רַש"י דְּבָאִיסוּרֵי ע"ג דְּרַבְּנָן יֵשׁ בְּרִירָה וְלוֹמַר דְּאִיסוּר מְטַנְּמָאָה לֹא יִלְפִינָן וּבְטַנְּמָאֵת ע"ג הִתְמִירוּ טְפִי זֶהוּ דְּחִסָּק וְצ"ע עכ"ל: וְהֵיכָא לְפִי מֵאֵי שְׁהִבִּין הַשְׁעַר הַמְּלָךְ דְּבָרֵי הַהֲגָהוֹת אֲשֶׁר־י מִשְׁמַע דַּס"ל דְּכָל ע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא רַק מְדַרְבְּנָן דָּאֵין לֵהּ בִּיטוּל וְאִיסוּר וְזֶהוּ וְדָאֵי לִיתָא וְהִרְאָה הוּא מֵהַגְּמָרָא שֵׁם דְּאָמַר דָּף נ"ג מְפָדֵי יִרְוֹשָׁה כּו' וְאֵין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׁאֵינוֹ שְׁלוֹ וְאֵי מִשׁוּם הַנֶּךְ דְּמַעְיָקְרָא בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי לְהוּ אֵלָא מְדַפְּלָחוּ יִשְׂרָאֵל לְעַגְלָא כּו' שְׁלִיחוּתָא דִּידְהוּ קָא עֲבָדֵי כּו' וּפְיִרֵשׁ רַש"י וְנ"ל הַלְכִּף הוּא ע"א שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִינָהּ בְּטָלָה עוֹלָמִית כּו' וּמִשׁוּ"ה צְנוּתָה הַתּוֹרָה לְשִׁרְוֹף הָאֲשִׁירוֹת אֵלְמָא דְּנִדְאֵי זֶהוּ מְדַאֲוֵרִיָּתָא דָּאֵין לֵהּ בִּיטוּל וְאִיסוּרָה בִּהֲנָאָה וְכֵן מִשְׁמַע נְמִי מִתְחַלֵּת הַסּוּגִיָּא דְּאָמַר אֵין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׁאֵינוֹ שְׁלוֹ מִשְׁמַע דְּאִילוּ הֵיכָא אוֹסֵר הֵיכָא מֵה"ת דָּאֵין לֵהּ בִּיטוּל וְע"כ וְנ"ל דְּנִדְאֵי הֵיכָא דִּהְיָה ע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהֵיכָא פִּלַּח לַע"ג וְכֵן אִי עֶכּו"ם עוֹבֵד בְּשְׁלִיחוּת יִשְׂרָאֵל וְדָאֵי הוּא מֵה"ת דָּאֵין לֵהּ בִּיטוּל מְקַרָּא שֶׁל וְשֵׁם בְּסִתֵּר כְּמוֹ שֶׁפָּתַח רַש"י שֵׁם דָּף מ"ב ע"ב אֵין לֵהּ בְּטָלָה עוֹלָמִית וְטַעוּנָה גְּנִיזָה כְּדִילְפִינָן בַּפ' ר"י מוֹשֵׁם בְּסִתֵּר ע"כ.

וְרַק מִיִּירֵי הָאֲשֶׁר־י עַפ"י מֵאֵי שֶׁפָּתַח הַסֶּמ"ג בַּמ' ל"ת מ"ה דַּע"ג שֶׁל עֶכּו"ם הֵיכָא שְׁזָכָה בְּהָ יִשְׂרָאֵל אֵין לֵהּ בִּיטוּל הוּא רַק מְדַרְבְּנָן מִשׁוּם גְּזִירָה דַּע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְכַמוֹ שֶׁהִבִּיאוּ הַפּוֹסְקִים דְּבָרֵי הַסֶּמ"ג בַּסִּי' קַמ"ו בִּי"ד שֵׁם וְצ"ל לַפ"ד הַסֶּמ"ג כֵּן בַּע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹבְדָה הַיִּשְׂרָאֵל וְדָאֵי אֵין לֵהּ בִּיטוּל מֵה"ת מְקַרָּא דְּוָשֵׁם בְּסִתֵּר וְכֵן מִשְׁמַע לְכַאוּרָה מֵהַסּוּגִיָּא שֵׁם דָּאָף ע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּלֹא עֲבָדָה עוֹד יִשְׂרָאֵל וְע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל דָּאִינָהּ אִיסוּרָה עַד שְׁתַּעֲבַד וְעֲבָדָה עֶכּו"ם לְמ"ד אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׁאֵינוֹ שְׁלוֹ נְאֻסְרָה מֵה"ת וְאֵין לֵהּ בִּיטוּל דְּהָא אוֹמַר שֵׁם וְאֵי מִשׁוּם הַנֶּךְ דְּמַעְיָקְרָא בְּבִיטוּל סְגִי מִשְׁמַע דְּהָאֲשִׁירוֹת שְׁהֵמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִשׁוּם דְּנִיחְתָּנָה לְאַבְרָהָם דְּהֵמָה לֹא סְגִי בְּבִיטוּל וְרַק מְקַשֵּׁי דְּלֹא יִאָסְרוּ מִטַּעַם דָּאֵין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׁאֵינוֹ שְׁלוֹ אֲבָל לְמ"ד דְּאוֹסֵר מִשְׁמַע שְׁפִיר דָּאֵין לֵהֶם בִּיטוּל מֵה"ת וְכֵן פָּתַח הַר"ן שֵׁם דְּלְמ"ד אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׁאֵינוֹ שְׁלוֹ ע"י מַעֲשָׂה אֲזַ גַּם בְּזָה לֹא מְהַיְבִי בִּיטוּל אֵי עֶכּו"ם עֲבַד לַע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל ע"י מַעֲשָׂה וּמְבָאָר הַר"ן וְנ"ל דְּהָאֵי סוּגִיָּא ס"ל דָּאָף ע"י מַעֲשָׂה אֵינוֹ אוֹסֵר וּמִשְׁמַע דְּלְמ"ד אוֹסֵר לֹא מְהַיְבִי בִּיטוּל מֵה"ת כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ לְעֵיל וְצָרִיךְ לוֹמַר ע"כ הַטַּעַם לְדַעַת הַסֶּמ"ג וְנ"ל בַּע"ג שֶׁל עֶכּו"ם וְזָכָה בְּהָ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לֵהּ בִּיטוּל מֵה"ת וּמ"ש הֵיכָא דְּהוּא תַחֲלָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלֹא נְאֻסְרָה עַד שְׁתַּעֲבַד וְעֶכּו"ם עֲבָדָה לְמ"ד אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שֶׁאֵין שֶׁאוֹ ע"י מַעֲשָׂה דָּאֵין לֵהּ בִּיטוּל הוּא כֵּן דְּהָא הַעֶכּו"ם שֶׁל עֶכּו"ם הוּא מֵאִיסוּרֵי הֲנָאָה וּלְפ"ד הַפּוֹסְקִים מְצִינוּ דְּבָאִיסוּר הֲנָאָה אֵין זְכִיָּה וְקִנְיָן וְכַמוֹ שֶׁמְבָאָר הַנוֹב"י מֵה"ק ת' או"ח ס'י י"ט לְחִלְקָא בֵּין חִמְצָא לְשֶׁאֵר אִיסוּרֵי הֲנָאָה וְרַק לְעִנְיָן בַּל יִרְאָה

יש זכיה עיי"ש: ומה שכתב הר"ן ז"ל בע"ג דף מ"ד ע"א ד"ה ומצא ע"ז לבאר שם הטעם דכיון דמצוי זכי ביה כיון שיכולה להתבטל ע"י עפוי"ם ודאי זהו דוחק דקא פיון דזכה ביה הישראל אמרינו דאינו יכול עוד לבטלה נמצא דאי אמרינו דקנה אותה ע"י קנייתו מבטל השווי דאינה יכולה להתבטל אח"כ וס"ל להסמ"ג ז"ל דכ"ז הוא רק מדרבנן דגזרו אם בא ליד ישראל הע"ג שאינו יכול לבטל אף דלא קנה אותה מה"ת מ"מ משום גזירה של ע"ג של ישראל עצמו אין לה ביטול וכן צריך לומר לדעת הסמ"ג קא דאמר בגמרא דף מ"ב גזירה דלמא מגבה לה נהדר מבטל לה נהנה ע"ג ביד ישראל וכל ע"ג ביד ישראל אינה בטלה לעולם דלא הוי גזירה לגזירה דקא אף אם מגבה לה נמי קא דאין לה ביטול הוא רק מדרבנן ומ"מ גזרינו אף אי פחסה דילמא מגבה דאמרינו דהוי קדא גזירה דבכל אופן דמחזי כע"ג של ישראל אין לה ביטול ואף אי פחסה לה ע"ג של עפוי"ם אבל היכא דהוי ע"ג של ישראל בתחלה ועפוי"ם עבדה למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו או למ"ד דע"י מעשה אוסר מה"ת שפיר א"ל דס"ל להסמ"ג ז"ל דלזה אין ביטול מה"ת כמו אי עבדה ישראל ורק אי בא ליד ישראל לאחר שנאסרה ע"ז אומר הסמ"ג דרק מדרבנן אין לזה ביטול או נימא דהסמ"ג ז"ל סובר דהה"ד בע"ג של ישראל למ"ד אדם אוסר דבר שא"ש מ"מ מה"ת מהני ביטול אי נאסרה רק ע"י עבודת עפוי"ם וכמו שס"ל להרמב"ן ז"ל שבארנו לעיל דאף למ"ד ע"י מעשה נאסר מ"מ יש לה ביטול ואי תקשה מהגמ' דקאמר קא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו משמע דאי אוסר שפיר ניקח וקא אכתי יש לה ביטול א"ל כמו שמפרש הפר"ד בדרוש ט' עפ"ד התוס' בר"ה דף י"ג ע"א דאמרי דמ"מ יש לו במה שזרע וגריס ומ"מ דחי התם שפיר כו' דהפוננה שיתקשה אכתי מה מקשי וקא אין אדם אוסר דשא"ש וקא יש להעפוי"ם במה שזרע ואם העפוי"ם נטע לאילן ועבדו אסרו וצ"ל דסמך ע"ז דמסיק דבביטול בעלמא סגי והוא דא"נ דנאסר מטעם שיש להעפוי"ם חלק הוא ע"ג של עפוי"ם וסגי בביתול וא"כ מתחלה נמי ידע הגמ' הדיחוי דצ"ל דמהני ביטול וא"כ ה"נ מקשי מכדי כו' ואין אדם אוסר ואפילו את"ל דאוסר להאי מ"ד דאוסר דשא"ש או לר"ע ע"י מעשה פדברי הרמב"ן ז"ל או משום דיש לו להעפוי"ם במה שזרע על הכל מסיק הדיחוי דאכתי בביתול בעלמא סגי דמן התורה אין ביטול רק לעפוי"ם של ישראל שישראל עבדה או בשליחותא פלח לה עפוי"ם כמבואר: וזהו הפשט של ההגהות אשר"י והיכא שיש לישראל שותפות ביה דהיינו שזכה ישראל אח"כ אי קנה מידו עפוי"ם החצי ונאסרה ע"י עבודת העפוי"ם בזה ודאי יש ביטול כמו שבארנו דרק היכא שעבדה ישראל או גלי דעתא דשליחותא בזה מה"ת אין לה ביטול וכיון דהוא מדרבנן רק מה שאין בזה ביטול משו"ה משנהו ברר חלקו של עפוי"ם אמרינו ברירה ומותר בהנאה דכל איסורי ע"ג דרבנן כן הפירש פהאי גוונא שישראל זכה ביה מיד עפוי"ם הנה רק מדרבנן אבל בנדאי ס"ל להג"א דיש ע"ג של ישראל שאין לה ביטול מה"ת וניחא קושית השעה מ"ג כ"כ מה שהקשה מה דכתב רש"י דבטומאת ע"ג אף שהוא מדרבנן מ"מ החמירו לומר אין ברירה הוא היכא דהאוסר הוא מה"ת אמרינו דהחמירו גם בטומאה אף שהוא רק מדרבנן אבל היכא כיון שבטלה כל האיסור הוא מדרבנן שוב אמרינו דיש ברירה ככל איסור דרבנן כמבואר: ועתה יבואר דברי רבינו כן דהנה התוס' שם דף נ"ב ע"א ד"ה מה כתבו טעונה גניזה פירוש בעור בלא הנאה כמו מעגל כו' עכ"ל.

ומפְּרָשֵׁי זֶה דְּאָמַר דְּטַעוֹן גְּנִיזָה הוּא בִּיעוּר בְּלֹא הִנָּאָה וּנ"ל לומר כֵּן דִּהְיָה קִי"ל כֹּל הַנְּשָׂרְפִין אֶפְרֹן מִוֶּתֶר חוּץ מֵאֶפֶר עֲצֵי אֲשֵׁרִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁאֲסוּר לְעוֹלָם כְּמוֹ דְּאִיתָא סוּף מִסְכַּת תְּמוּרָה וְלֵהֲכִי אָמַר דְּטַעוֹן גְּנִיזָה לֹא שְׂמַעִינוּ דְּאִין תִּקְנָה לִיהֲנוּת מִמֶּנָּה וְאֶפְּלוּ אִי שְׂרָפֹן אֶפְרֹן אָסוּר וְאִי אָמַר דְּטַעוֹן שְׂרִיפָה ה"א דְּהוּא כְּכֹל שְׂאָר הַנְּשָׂרְפִין דְּאֶפְרֹן מִוֶּתֶר לֵהֲכִי אָמַר שְׂטַעוֹן גְּנִיזָה דְּאִין תִּקְנָה לְזֶה וּס"ל דְּמִזָּה גּוֹפִיָּה יְדַעִינוּ דְּאֶפְרֹן אָסוּר דִּהְתּוּס' שָׁם מִס' תְּמוּרָה דְּחִקוּ בְּזֶה מִנ"ל דְּאָסוּר אֶפְרֹן וְכִתְבוּ מִקְרָא דְלֹא יִדְבַק כו' אִךְ לִפ"ז יוֹכֵל לומר דְּמִקְרָאֵי דְּהִנְקִישׁוּ לְמִזְבֵּחַ אוּ מוֹשֶׁם בְּסִתֵּר יִלְפִינוּ דְּטַעוֹן גְּנִיזָה דְּהוּא בִּיעוּר בְּלֹא הִנָּאָה דְּהָאֶפֶר נְמִי אָסוּר וְכִיּוּצָא בּוּ נִמְצָא בְּמִס' בְּכוֹרוֹת דָּף כ"ב ע"ב דְּאָמַר שָׁם תִּירוּם וְתִרְקַב וְכִתְבוּ הַתּוּס' בִּירוּשְׁלַמִי תְּנִי תִּשְׂרַף וְקִשָּׂה אִטּוּ בְּשִׁנְפֻטְנֵי עֶסְקִינוּ כו' וּר"ת מְפָרֵשׁ תִּרְקַב וְתִשְׂרַף הַכֹּל אַחַד הוּא וְהַגְּמָרָא שְׁלַנּוּ מְפָרֵשׁ וְתִשְׂרַף דְּתַנּוּ הִיָּינוּ בְּלִי הִנָּאָה כְּעִין רִקְבוֹן דְּאִי שְׂרִית בִּהִנָּאָה אֲתִי לְמִיכְלָה כו' וְה"ק אוּ תִרְקַב אוּ תִשְׂרַף בְּלֹא הִנָּאָה כו' נִמְצָא דִּהְתָּם גְּבִי תִירוּמָה דְּהוּא דְּבָר שְׁנִרְקַב לְכֹן אָמַר לְשׁוֹן תִּרְקַב וְהִיָּינוּ שְׂרִיפָה בְּלֹא הִנָּאָה אֲבָל הֵכָא בַע"ג דְּלֹא שִׁיָּיָה רִקְבוֹן אָמַר גְּנִיזָה וְהוּא נְמִי בִיעוּר בְּלֹא הִנָּאָה כְּמִבְּנָאָר: וְהִנָּה בְּמִסְכַּת יְבָמוֹת דָּף ק"ד ע"א כְּתְבוּ הַתּוּס' וְא"ת וְאִי בַע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִי קָאָמַר דְּמִיכְתַּת שְׂעוּרָא וְהָא טְעוּנָה גְּנִיזָה דְּמִפִּיק לִיהּ בְּכַר"י מוֹשֶׁם בְּסִתֵּר וי"ל כִּינּוּ דְּטַעוּנָה גְּנִיזָה אִין כְּתוּמֵי שְׂעוּרָא גְּדוּל מִזָּה א"נ בַע"ג שֶׁל עֲכוּ"ם שְׁעַבְדָּהּ לְדַעַת יִשְׂרָאֵל שְׂטַעוּנָה שְׂרִיפָה עכ"ל.

נִמְצָא דְּמִפְּרָשֵׁי דְּהָא דְּאָמַר גְּנִיזָה הִיָּינוּ לְהַקֵּל דְּלֹא בְּעֵי שְׂרִיפָה וְכֹן כְּתַב נְמִי בְּסִפְרָא תוֹרַת חַיִּים בְּמִס' ע"ג הֵכָא דְּעֲכוּ"ם שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּאָמַר דְּטַעוֹן גְּנִיזָה הוּא לְהַקֵּל דְּלֹא בְּעֵי שְׂרִיפָה כְּמוֹ ע"ג שֶׁל עֲכוּ"ם דְּכִתְיִב פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרַפּוּן בְּאֵשׁ.

וּנ"ל לְהַבִּיא רְאִיָּה לְדַבְרֵיהֶם דְּאִיתָא בְּמִס' קִידוּשֵׁין דָּף ל"ט ע"א גְּבִי עָרְלָה בְּחוּץ לְאֶרֶץ וְהַכְרִיז עַל פִּירוּתֵיהֶן שְׂטַעוּנִין גְּנִיזָה כו' וְהִנָּה דִין עָרְלָה הוּא בְּשְׂרִיפָה דְּקִחְשִׁיב הַמְשַׁנָּה בְּאֵלוּ הַנְּשָׂרְפִין סוּף מִס' תְּמוּרָה וּמ"מ אוּמַר גְּנִיזָה וְלֹא שְׂרִיפָה וְהוּא כְּמוֹ שְׁהַכְרִיעַ הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ בְּמִס' בְּרִכּוֹת דָּף ל"ו דְּעָרְלָה בְּחוּ"ל אִינוּ טַעוֹן שְׂרִיפָה עֵי"ש וְלֵהֲכִי אָמַר רַק גְּנִיזָה הֵכָא אֲבָל מִדְּבַרֵי הַתּוּס' בַע"ג דְּכִתְבוּ בִיעוּר בְּלֹא הִנָּאָה מִשְׁמַע דְּאִף דְּאָמַר גְּנִיזָה מ"מ מְבַעַר הוּא בְּשְׂרִיפָה דְּמִפְּרָשׁ שָׁם כְּמוֹ עֶגְלָא וְא"כ אִף ע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא בְּשְׂרִיפָה וּמָה שְׂאָמַר שָׁם בְּקִידוּשֵׁין גְּנִיזָה וְלֹא שְׂרִיפָה נְבָאָר בְּמ"א בְּס"ד אִיָּהּ הַדִּין בְּעָרְלָה בְּחוּ"ל וְנִימָא נְמִי דְּרַבִּינוּ ס"ל כֵּן וְלֵהֲכִי אָמַר זֶה ע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל אִינָּה בְּטִלָּה לְעוֹלָם אֶפְּלוּ הִנָּה לְעֲכוּ"ם בְּהַ שְׁנוֹתָפוּת אִין בִּיטוּלוֹ מוֹעִיל כְּלוּם אֱלָא אָסוּרָה בִּהִנָּאָה לְעוֹלָם וְטַעוּנָה גְּנִיזָה וְהוּא הַפִּירוּשׁ ע"ג שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂיִשְׂרָאֵל עֲבָדָה דְּהוּא מִדְּאוּרִיָּתָא אִין לָהּ בִּיטוּל וְאֶפְּלוּ הִנָּה לְעֲכוּ"ם שְׁנוֹתָפוּת מ"מ הַחֲצִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל אָסוּרָה מֵה"ת וְאִין מוֹעֵלָת בִּיטוּל וְאוּמַר דְּטַעוּנָה גְּנִיזָה מִקְרָא וְהוּא דְּאֶפְרֹן אָסוּר כְּמוֹ אֶפֶר ע"ג דְּבִאֲרָנוּ וּמְסִיק וְכֹן ע"ג שֶׁל עֲכוּ"ם שְׂבָאָת לִיד יִשְׂרָאֵל וְאֲח"כ בְּטִלָּה הָעֲכוּ"ם אִין בִּיטוּלֵי מוֹעִיל כְּלוּם אֱלָא אָסוּרָה בִּהִנָּאָה לְעוֹלָם וְלֹא מְסִיק הֵכָא דְּטַעוֹן גְּנִיזָה דֹא"ל דְּגַם רַבִּינוּ ס"ל כְּסִבְרַת הַסְּמ"ג וּש"פ דְּאִינוּ אָסוּר אֱלָא מִדְּרַבְּנָן לְאַחַר בִּיטוּל דְּמָה שְׂאִינוּ מוֹעִיל בִּיטוּל הוּא רַק מִדְּרַבְּנָן וְלֵהֲכִי לֹא כְּתַב הֵכָא דְּטַעוֹן גְּנִיזָה דְּהָא אוּלֵי הָאֶפֶר אִינוּ אָסוּר דְּמָה שְׂאָסַר הָאֶפֶר הוּא חוּמְרָא מִדְּרַבְּנָן כְּמוֹ שְׂכַתְבַּת הַכּו"פ בְּסִי' פ"ז ס"ב בִּי"ד דְּהוּא רַק שְׂלֵא כד"ה וְנִטְלַפ"ג וְא"ל דְּבָזָה דְּלְאַחַר בִּיטוּל אִינוּ אֱלָא מִדְּרַבְּנָן לֹא הִחְמִירוּ בְּזֶה וְלֵהֲכִי אִינוּ מְסִיק הֵכָא דְּטַעוֹן גְּנִיזָה

כמבואר: והנה ראיתי להגאון בעל פ"י במסכת סוכה דף ל"א שמבאר בזה דאמר רבינו וטעונו גניזה כו' הוא משום שרבינו סובר שכן הוא מעיקר הדין דכל ע"ג של ישראל שבתלה בגניזה בעלמא סגי שאינה אסורה אלא מדרבנן כו' ולענ"ד זה ליתא ודאי דהא ה"א תחלת דברי רבינו ע"ג של ישראל הוא אף שעבדה ישראל וזה ודאי הוא מה"ת מה שאינו מועיל ביטול וא"כ איך אומר ע"ג דטעון גניזה להקל אלא כמו שבארנו דלהחמיר הוא דטעון גניזה ואם באת ליד ישראל אח"כ הוא להקל דזהו רק מדרבנן הפל כמו שבארנו ודוק: ולפ"ד התוס' דאפר עכו"ם אסור מקרא דלא ידבק בידך מאומה מן החרם ודאי הה"ד דאפר עיר הנדחת נמי אסור דילפינו נמי איסורא מקרא זה כמו שכתב רבינו לעיל בפ"ד דהנהגה ממנה לוקה מקרא זה ובאשר ראיתי בספר תפארת ישראל על משניות במסכת סוכה פרק לילב הגזול שגג בזה ע"ש במשנה ה' והוא ברור: שם ועכו"ם שביטל בשלו או בשל עכו"ם אחרים ואפילו אנסו ישראל ה"ז בטלה ובלבד שיהא העכו"ם המבטל עובד ע"ג אבל מי שאינו עובד ע"ג אין ביטולו בטל עכ"ל.

וכתב המשנה למלך שם ועכו"ם שביטל ע"ג בע"כ כו' כתבו בתוס' בפרק כה"צ ד"ה פאן ובמעשה חייא שם שכתב דאליבא דהתוס' דוקא בע"ג של עץ מבטל העכו"ם אותה בע"כ אבל של מתכת כיון דחוזר הוא לקדמותה אינו מבטל אותה בע"כ עכ"ל.

והנה משמע דגם המשל"מ מפרש לה דברי התוס' ה"תם דמחלקים בין עץ לשל מתכת לענין בע"כ לבד שקשה לחלק בזה באשר תמה היפ"מ בירושלמי שם פ"ג ה"ג ע"ד התוס' אלו עוד קשה לענ"ד דלפ"ד התוס' צריך לומר דזה הטבעת שמצא ר' אלעזר הכפר ה"ה של עץ דאי של מתכת לא יכול לכוף לבטל בע"כ ודחוק הוא דבשלקמא אי הוה של כסף או של זהב רצה ר"א לזכות בו אבל אם ה"ה של עץ מה שיווי הוא לו לכוף העכו"ם לזה לזכות בו.

וע"כ נ"ל לענ"ד דכוננת התוס' הוא כן בזה שמחלק בין של עץ לשל מתכת הוא רק כדי לישוב הקושיא השנייה לאביי דס"ל דאי שבירה ישראל נמי מבטל אמאי לא שפרוהו בזה שפיר יש לחלק דאף לאביי שבירה לא מהני לביטול רק לשל עץ דכיון דנשפר אין לה תקנה אבל של מתכת שיוכל להתיכה מחדש בזה אף אי שבירה ישראל נמי לא נבטל ובזה יבואר נמי דברי הירושלמי שמביא התוס' דאיתא שם (פ"ג ה"ג) כן וישאם דוד ואנשיו וכתוב אחד אומר ויאמר דוד וישרפו באש ריבר"ח ורבנן ריבר"ח אומר מה שהיה של מתכת וישאם דוד וישרפם בשל עץ הוא כמו שמפרש היפ"מ דשל עץ שרפו ושל מתכות שחקו יזרו לרוח וזהו שמסיק מה מקינים ריבר"ח וישאם דוד ואנשיו נטלו בשפאיו מפרש לה ששיפו והדוק אותם ומביא התוס' לראיה דמירי ה"א ע"כ בשל מתכת ולפ"ד הגמ' דידן דמפרש דנישרפו באש מה שלא ביטל אתי הגמי אמאי לא שפרוהו אמר דהנה של מתכת דלא מהני שבירה או א"ל דה"ל להתוס' גירסא אחרת בירושלמי איפכא מה שכתב אצלנו וכן הוא זה דוישאם דוד ואנשיו הוא של עץ דביה מהני שבירה וזה שכתב וישרפם באש היינו של מתכת דבזה לא מהני שבירה ומסיק שפיר ומה מקינים ריבר"ח וישאם דוד נטלו בשפאיו היינו כיון דהיה של עץ דבזה מהני שבירה ושרפם וקחו השפאים כמו דס"ל לאביי ועל קושיא הראשונה של התוס' אמאי לא פפו לבטל בע"כ מתרץ לה ה"פה מראה שם בירושלמי עיי"ש ודוק: והנה מה שכתב

רבינו דמי שאינו עובד ע"ג אינו מבטל הוא מהגמ' שם דף ס"ד ע"ב גבי גר תושב מסתברא דפלח מבטל דלא פלח לא מבטל והכ"מ דחק לומר דהנה פאינו יודע בטוב ע"ז ובאמת הוא גמ' ערוכה שם ובספר ישועות יעקב הקשה דאיך ביטל אתי הגמי את הע"ג בימי דוד דהא נדאי הנה גר תושב שאינו עובד ע"ג והניח בצ"ע.

והנה זה הקשה היפה מראה על הירושלמי פ"ג דע"ג ה"ג ומתרג' דאח"כ נתגזיר וקודם שנתגזיר בטל הע"ג עיי"ש ודוק: הלכה י"ב מזבח ע"ג ששפגם עדיין הוא אסור בהנאה עד שניתן רובו ביד עכו"ם ובזמן ששפגם מותר איזהו בזמן ואיזהו מזבח בימיו אכן אחת מזבח אבנים הרבה עכ"ל.

וכתב הלחם משנה והרב"י ז"ל פתב דטעמא דאי לא הנה ביד עכו"ם אלא מאליו הנה עכו"ם ששפגם מאליה ואנו קיי"ל דאסורה כר' יוחנן וק"ל דהא אמרי בגמ' גבי בזמן דאפי' למ"ד עובדין לשברים ה"מ עכו"ם אבל הני שקיל להאי וא"כ אפילו שלא נתן ביד עכו"ם ה"ל למשרי ולא דמי לע"ג דכיון דפלחא זולי בה מילתא פי היכי דאמרינו בגמ' גבי בזמן וה"נ אמרינו גבי מזבח דלא דכיון דהוא תשמיש של עכו"ם שקיל להאי ומייתי בזמן אחרת וא"כ קשה מ"ט פתב ביד עכו"ם וצ"ע וכן הקשה הגר"א ז"ל ביו"ד בסי' קמ"ו עיי"ש.

ונ"ל לענ"ד להביא ראיה לדעת רבינו דבעי שניתן רובו דוקא ביד עכו"ם דאיתא שם דף מ"ה ע"א כפוש כו' דתני רב יוסף ונתצתם את מזבחונתם והנח ושברתם את מצבותם והנח הנח ס"ד שריפה בעי אמר ר"ה רדוף ואח"כ שרוף ופירש"י שריפה בעי דהא אתי לידי תקלה ועוד פתיב אחרתא פסילי אלהיהם תשרפון באש והנה זה דמזבח הנה משמשי עכו"ם וכן מצבותם גמי פן משמשי עכו"ם הנה כמו בזמן שם וכן פירש רש"י ז"ל בחומש מצבת אכן אחת מזבח אבנים הרבה וא"כ מנ"ל להגמ' להקשות שריפה בעי דילמא באמת די בזה א"נ דאף ישראל ינתון רובו או פגום בהמצבה ואומר הפתוב פן ונתצתם את מזבחונתם ובעי נתיצה רובו ודי בזה אם ישראל נותן דזהו ביטולו ובמצבה אמר שריפה דאף אם יפגום די בזה אבל פסיליהם תשרפון דזה בע"ג גופיה לא מהני ביטול אלא ודאי דעכו"ם בעי לנתון וישבור וילהכי לא מהני מה שאומר הפתוב לנו ונתצתם את כו' ושברתם כו' דזה בעי ביד עכו"ם דוקא כמבואר: והנה הר"ן ז"ל הביא בפ"ד במשנה גבי ע"ג של ישראל דקמבעי להרמב"ן ז"ל על משמשי עכו"ם של ישראל אי יש להם ביטול או אין להם ביטול דמי אמרינו משמשי ממשמשי גמרינו או מניה גמרינו וכתב בשם הראב"ד ז"ל דאין להם ביטול וסמך לדבר שהרי אמרה תורה ונתצתם את מזבחונתם ומניה דא"א ע"י ביטול עכו"ם וכדאמרינו לקמן בגמ' גבי נאשריהם תשרפון משום דעכו"ם שליחותא דישאל קעבדי דניחא להו בעכו"ם והרי מזבח אינו אלא משמשי ע"ג שמקריבין עליו ואפ"ה גלי רחמנא לן דלא סגי בביטול ואין הדבר נראה שיהיו משתחוים לגופו של מזבח ושיהיה פן בעכו"ם עצמה אלא דגם הראב"ד ז"ל מפרש דמזבח ומצבה הוא רק משמשי עכו"ם כמו מזבח שפגם ומצבה שהוא רק משמשי עכו"ם כו' והטור הביא בשם הר"ר אלעזר ז"ל דמשמשי עכו"ם של ישראל יש לה ביטול ובאמת צריך לומר דמגמ' זו אינה ראיה דרק התם דאמר רחמנא תשרפון שפיר מביא ראיה דשליחותא הוא דעבדי אבל הכא דאמר שריפה ונתיצה דילמא באמת

זהו ביטולו ולהכי שפיר א"כ הנה ראיה לדעת רבינו דבעי שעפוי"ם ישבור וינתן דאל"כ
מנ"ל דאח"כ שריפה בעי דילמא די הוא שהישאל וינתן וישבור אלא ודאי ע"י עפוי"ם
בעי כמבואר ודוק: שם פיצד מבטלין את האשירה כו' שפאה כו' ואם היתה של ישראל
בין שלא לצרכה בין לצרכה בין היא ובין שפאיה אסורה לעולם שע"ג של ישראל אין
לה ביטול לעולם עכ"ל.

וכתב הכ"מ פתב הרמ"ך היתה של ישראל כו' תימא מאי איריא של ישראל אפילו של
עפוי"ם נמי ישראל ששפאה אותה בין היא בין שפאיה אסורין וכדאמרין בגמרא גזירה
דילמא מגבה להו וה"ל עפוי"ם של ישראל ואין לה ביטול לעולם עכ"ל.

ולענ"ד לאו קושיא היא דכל זה דאמרין התם הוא אליבא דר"ל דס"ל שם דף מ"א
עפוי"ם שגשפתברה מאליה מותרת ותקשה מזה הברייתא דישאל שריפה עפוי"ם בין
לצרכו כו' אסורה תיקוי כעפוי"ם שגשפתברה מאליה ומשני פדרכא דילמא מגבה לה וחדר
מבטל לה אבל לדידן דעפוי"ם שגשפתברה מאליה אסורה ל"צ להאי טעמא אלא הנה
הטעם כמו שאומר בהמשנה דף נ"ב דמדינא אסורה אי ביטול ישראל עפוי"ם של עפוי"ם
וה"נ להכי אי שיפה ישראל אסורה בכ"ג משום דישאל אינו יכול לבטל א"כ לא צריך
רבינו להביא זאת דכבר פתב בפ"ח דישאל אינו יכול לבטל ע"ג אף של עפוי"ם וה"נ
אי שיפה ודאי לא מועיל ואסור ורק אי הנה ע"ג של ישראל נקט רבינו דזה אסור לעולם
בין היא ובין השפאים פדין ע"ג של ישראל אבל אי הנה ע"ג של עפוי"ם אף אי שיפה
ישראל אינו בטל מ"מ אי אח"כ שיבר אותה עפוי"ם בודאי מיבטל ונקט רבינו גונא
דנאסר ואינו מועיל לעולם ודוק: פ"ק ט' הלכה א' עבר ונשא ונתן עמהם באותן ג' ימים
ה"ז מותר כו' והנשוא ונותן ביום חגם ה"ז אסור עכ"ל.

ועיין כ"מ והלח"מ פתב והנשוא ונותן ביום החג מחלוקת ר"י ור"ל ואע"ג דתניא פותיה
דר"ל דאפילו באידן נשא ונתן ה"ז מותר מכ"מ פוסק רבינו דנשא ונתן אסור ביום
אידיהו משום שהיא דהחולץ דחשיב תלתא דהלכה כר"ל ולא קחשיב בהדיהו וכמו
שכתבו שם התוס' עכ"ל: והנה דבריו תמוהין דו"ל הגמרא שם עבר ונשא ונתן ר"י אומר
אסור ר"ל אומר מותר איתיה ר"י לר"ל אידיהו של עפוי"ם נשא ונתן אסור כו' לא
אידיהו דוקא א"ד איתיה ר"ל לר"י אידיהו של עפוי"ם אידיהו אין לפני אידיהו לא
אידי ואידי אידיהו קרי ליה כו' ת"כ דר"ל כשאמרו כו' נשא ונתן מותר עכ"ל הגמרא.

נמצא דר"ל ס"ל לפני אידיהו נשא ונתן מותר באידיהו עצמן אף ר"ל ס"ל דאסור וכן
פוסק רבינו משום דתניא פותיה ועיי"ש בר"ן וא"כ איך פתב הלח"מ דפוסק כר"י
משום דכפרק החולץ כו' הלא בכל דבריו פוסק הקא כר"ל ובת"כ ליתא שום משמעות
דביום אידיהו נמי שרי ועיין תוס' שם ד"ה ת"כ וצ"ע: הלכה ה' אין יום החג אסור אלא
לעובדיהם אבל עפוי"ם ששמחין ואוכלין ושותין בו אבל אין מודין מותרין לשאת ולתת
עמהן עכ"ל.

והכ"מ והלח"מ הביאו פלוגתא דר' יוחנן וריב"ל דריב"ל אמר קלנדא לכל אסורה ור"י
ס"ל דאינה אסורה אלא לעובדיה בלבד ופוסק רבינו כר"י דת"כ. והנה על ריב"ל דאמר
קלנדא לכל אסורה הקשה הגאון ר"ע איגר ז"ל בגהש"ס וז"ל פירש רש"י שמביאים
לרומי להקריבן כו' ק"ל הא הוי לפני דלפני דשרי פדלקמן דף י"ד עכ"ל.

ונ"ל לישוב עפ"י מאי דאיתא בירושלמי שם פל הסוגיא דף י"ד מוכרין להם חבילה ואמר שם בה"ה רופא מותר תגר מותר תגר חשוד אסור וכתב הפ"מ והא דאמרינו תגר חשוד על חבילה אסור קאי לכאורה הוא סותר להא דאמר אבני התם דף י"ד דאלפני לא קפדינו ואפשר דחשוד שאני דהנה פודאי דזבין ליה לאחרינא והתם לא קאמר אלא דסתמא דתגר דלא חשוד אלפני דלפני ל"ק עכ"ל: נמצא דס"ל פן דרק היכא שיש לנו ספק אולי ינדבן לעפוי"ם ואז הנה ביז עפוי"ם לפ"ע אז אמרינו דאלפני דלפני ל"ק אבל היכא שהדבר ברור לנו שהוא ימפור לעפוי"ם זה לא מקרי לפני דלפני דהנה כמו שמוכר לעפוי"ם עצמו כיון דודאי הוא ימפור לעפוי"ם וא"כ ניחא נמי הא דריב"ל דכיון דעירות הסמוכות משתעבדות לה פי' רש"י אנו כו' הואיל ומשתעבדות לרומי י"ל מה שהן קונין עכשיו יביאו לב"ר להקריבן ב"ר ודאי ס"ל לריב"ל כיון דודאי המה מביאין לב"ר להקריבן ה"ל ודאי כמו תגר חשוד ול"א בזה לפני דלפני: והנה נוכל לכאורה לפרש פירוש הירושלמי דלא קאי על חבילה פלל ורק קאי על מעט לבונה ואומר פן כל ע"ג אסור דקונה לעפוי"ם רופא מותר דהוא קונה ודאי לרפואה ותגר נמי מותר אבל תגר חשוד פירוש שהוא חשוד נמי להקטיר לע"ג עצמו והנה לפ"ע אצלו אסור אבל אם הוא חשוד למפור דהנה לפני דלפני שרי וכן רצה לפרש שם הפ"מ בשם הריטב"א ו"ל דאף על מעט לבונה מותר למפור לרופא והה"ד לתגר אבל לתגר חשוד אסור אמנם מדברי התוספתא שם בע"ג לא משמע פן דאמר שם הוא מוכר להם חבילה כו' מוכר לתגר או מוכר לבעה"ב אם הנה תגר חשוד לא אסור למפור אלמא דמייירי ע"כ בחבילה דאל"כ איך מותר לבעה"ב דהא המשנה אמרה סתם אין מוכרין לעפוי"ם משמע דלכל עפוי"ם אין מוכרין לבונה זכה ורק קאי על חבילה וע"ז קאמר אם הנה פומר לע"ג אסור דאף חבילה קונה לעפוי"ם אבל בעה"ב ותגר מותר אבל תגר חשוד אסור אף חבילה משום דודאי אית ביה איסור אף לפני דלפני פמבואר ועפ"ז יש לישוב נמי קושית התוס' דף ט"ו ע"ב גבי אסור למפור לישראל חשוד וכתבו בד"ה לעפוי"ם וא"ת ומ"ש מלפני דלפני כו' ועיין בתירוץ דע"י סם ונחא דכיון דהוא חשוד אמרינו דהנה כמו תגר חשוד דאמרינו דודאי ימפור לעפוי"ם והנה פחד לפני ודוק: הלכה ו' דברים שהן מיוחדים כו' וכתב הפוסק משנה שם אלו דברים ובזמן שהוא בפ"ע קוטע את אצבעו ומוכר לו שאין מקריבין חסר כו' עכ"ל.

והנה בתוס' חדשים שם במשנה מקשה ע"ז האיך מותר לקטוע אצבעו הא הוי צער בע"ח ומתיר צד תירוץ דע"י סם ועוד מתיר דשרי כפי מאי שפכתבו התוס' דף י"ג ע"א אההוא דשוק של עפוי"ם בהמה תעקר דיש פח ביז חכמים לעקור דבר מה"ת היכא דיש טעם בדבר.

וע"ז תמה כמו"ח הגאון ז"ל דלא דמי להתם דהתם שעבר והלף שלא התירו לו חכמים קנסוהו בזה וכדי לעשות סניג התירו איסור צעב"ח שהוא מה"ת אבל הכא למה התירו לו למפור להם תרנגול לבן ולקטוע אצבעו ולעבור על צעב"ח לא ימפור ולא יעשה איסור אלא ודאי פתירוץ הראשון דע"י סם שרי ודוק: הלכה ח' פשם שאין מוכרין לעפוי"ם כו' פה אין מוכרין להם דבר שיש בו נזק לרבים כגון דובים ואריות כו' עכ"ל.

וְכַתַּב הַלְחָם מִשְׁנֵה שָׁם בְּמִשְׁנֵה אֵין כּו' רַב אֲשֵׁי אָמַר סֵתָם אָרִי שְׁבוּר הוּא אֶצֶל מְלֹאכָה
כְּלוּמַר מִתְנִיתִין ר' יְהוּדָה הִיא דְּמַתִּיר בְּשִׁבּוּרָה אֶבֶל רַבְּנָן דְּאֶסְרִי בְּשִׁבּוּרָה אֶסְרִי נְמִי
בְּאֶרִי אַע"ג דְּלִית בֵּיהּ נִזְק כּו' ע"כ בַּגְמ' וּבְמַחְלֻקְתָּ רַבְּנָן וּר"י פֶּסֶק רַבִּינוּ בַּפ' שְׁבֵת כְּדִתְנִין
בַּפ"ק שָׁם דְּאֶפִּילוּ שְׁבוּרָה אֶסְרִי וְא"כ הֵאֵרָה פּוֹסֵק רַבִּינוּ כְּהֵךְ מִשְׁנֵה וְשָׁם פּוֹסֵק הוּא
כְּרַבְּנָן כּו' עכ"ל: וְהִנֵּה דְּבָרֵי הַלַּח"מ תְּמוּהָ לַענ"ד תִּדְא דְּהָא הַתּוֹס' כְּתָבוּ שָׁם ד"ה רַב
אֲשֵׁי אָרִי שְׁבוּר פ"ה דְּאֶתְיָא כּו' יְהוּדָה דְּשָׂרִי בְּשִׁבּוּרָה וּר"י אֹמַר דְּאֶפִּילוּ כְּרַבְּנָן נְמִי
אִיתָא דְּעַד כָּאֵן לֹא אֶסְרִי רַבְּנָן אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֶתִי לְמִימְרָא שְׁלַמָּה מְכָרָה לוֹ אֶבֶל אָרִי לֹא
שְׂיִיף ה"ט דְּלַעוּלָם שְׁבוּר הוּא אֶצֶל מְלֹאכָה עכ"ל.

נִמְצָא דְּהַתּוֹס' כְּתָבוּ בְּהִדְיָא דְּאֶפִּילוּ לְרַבְּנָן הִנֵּה תִירוּץ רַב אֲשֵׁי דְּאָרִי שְׁבוּר וְשִׁפִּיר צָרִיף
רַבִּינוּ לוּמַר הַטַּעַם מִשּׁוּם דִּישׁ בּוֹ נִזְק לְרַבִּים אַף דְּפּוֹסֵק כְּרַבְּנָן. וְעוּד בַּל"ז נִיחָא דְּהָא
אָמַר הַתָּם מִתְקִיף לַה ר"נ מֵאֵן לִימָא דְּאָרִי חִיָּה גִסָּה הוּא דִּילְמָא חִיָּה דְּקָה הוּא וּבְנִדְאִי
קָאִי עַל דְּנֻבִים נְמִי זֶה דְּהָא קָאִי עַל הַמִּשְׁנֵה דְּאָמַר שָׁם דְּנֻבִים וְאָרִיּוֹת וְהַתּוֹס' כְּתָבוּ בַּד"ה
אֶר"א בְּשֵׁם הַר"י דְּר"א דְּחָה זֶה וּמוֹכַח דְּאָרִי חִיָּה גִסָּה הוּא אֶבֶל רַש"י לֹא פִירֵשׁ כֵּן וְכֵן
הַמְהַרְשֵׁ"א שָׁם הִנִּיחַ דְּבָרֵי הַתּוֹס' בַּצ"ע וְעֵינֵן מֵהַר"מ שָׁם וְא"כ א"ל דְּגַם רַבִּינוּ ס"ל כֵּן
דְּנִשְׁאָר הַקּוֹשֵׁיָא דְּלִמָּא אָרִי חִיָּה דְּקָה הוּא וְשִׁפִּיר אֶצְטְרִיף לְאֶשְׁמוּעֵינָן דְּמִשּׁוּם נִזְק אֵין
מוֹכְרִין וְאִף דְּגִסָּה בַּל"ז אֵין מוֹכְרִין זֶה דְּקָה הוּא כְּמִבְּנֹאֵר וְדוּק: הַלְכָה י"ג הַמּוֹכֵר בֵּיתוֹ
לְעַפּו"ם דְּמִי אֶסּוּר בְּהִנְאָה וְיֹולִיכֵם לֵים הַמְּלַח אֶבֶל עַפּו"ם שְׁאֲנָסוּ יִשְׂרָאֵל וּגְזָלוּ בֵּיתוֹ
וְהֶעֱמִידוּ שָׁם ע"ג דְּמִי מוֹתְרִין וְכוּתֵב וּמַעֲלָה בְּעַרְפָּאוֹת שְׁלֵהֶם עכ"ל.

וְהֶרָאָב"ד ז"ל כְּתָב וְאֵם הַקְדִּימוּ לוֹ דְּמִים קוֹדֵם שְׁיַעֲבֹדוּהוּ מוֹתְרִין עכ"ל: וְהִנֵּה הַכ"מ
מְפָרֵשׁ לַה דְּבָרֵי הַרָאָב"ד ז"ל דְּרַק מִיִּירִי שְׁמִכְרָה הַבֵּית לְעַפּו"ם לְצִנְרָף ע"ג וְקָאֵמַר דְּלֹא
נְאָסְרוּ הַדְּמִים אֶלָּא בְּשִׁיעֲבֹדוּהוּ קוֹדֵם שְׁיִתְּנוּ לוֹ דְּמִיָּה אֶבֶל אִם נָתַן לוֹ דְּמִים קוֹדֵם
שְׁיַעֲבֹדוּהוּ וְהַה"ד אִם זָקֵן בְּמִלְּנָה מוֹתְרִין עכ"ל: וְהִנֵּה הַלַּח"מ הִבִּיא הַכָּא פִי' רַש"י ז"ל
בַּמַּס' גִּיטִין דָּף מ"ד ע"א דְּהוּא מְפָרֵשׁ לַה לֹא מְכָר בֵּיתוֹ בֶּאֱר"י שְׁאֶסּוּר לְמַכּוֹר לָהֶם בֵּית
מִשּׁוּם לֹא תַחֲנִינִם וְלֹא מִיִּירִי כָּלֵל בְּאִיסוּר עַפּו"ם.

וּב"ל לוּמַר דְּהַפְּשֵׁט שֶׁל דְּבָרֵי רַבִּינוּ ז"ל מוֹכְרָח הוּא דְּהָא הַבְּרִייתָא זֹו שְׁהִבִּיא בַּמַּס' גִּיטִין
הוּא תּוֹסְפֵתָא בְּמַסְכַּת ע"ז פ"ז וְשָׁם אִיתָא דִּינִים שֶׁל ע"ג וְתַחֲלָה אֹמַר דִּין אֵי סְמָךְ בֵּיתוֹ
לְשֶׁל עַפּו"ם וְאֵח"פ אֹמַר הַמּוֹכֵר בֵּיתוֹ לְעַפּו"ם דְּמִי מוֹתְרִין וְיֹולִיף הִנְאָה לֵים הַמְּלַח
וְאֵח"פ אֹמַר הַמַּסְקָנָא אֶבֶל עַפּו"ם שְׁאֲנָסוּ אֵת אֶחָד וְנִטְלוּ אֵת בֵּיתוֹ וְהֶעֱמִידוּ בּוֹ ע"ג דְּמִי
מוֹתְרִין אֶלְמָא דְּמִיִּירִי לְעַנְיָן ע"ג דְּשָׁם מִיִּירִי כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹסְפֵתָא וְלֹא מִיִּירִי שָׁם כָּלֵל
מִעַנְיָן אִיסוּר דְּלֹא תַחֲנִינִם בֶּא"י וְכֵן מַה שְׁמַסִּיק וְהֶעֱמִידוּ בּוֹ ע"ג אֶלְמָא דְּהָאִיסוּר הוּא מִשּׁוּם
ע"ג דְּאֵי לֹא הֶעֱמִיד ע"ג לִית בֵּיהּ אִיסוּר פִּינּוֹן שְׁהוּא לֹא מְכָרָה רַק הָאוּנְס אָנְסוּ וּמַסִּיק
דְּהֶעֱמִידוּ ע"ג וְאֵעַפ"כ דְּמִי מוֹתְרִין: וְעַפ"ז נִיחָא נְמִי הָא דְּלֹא קִמְבְּעִי שָׁם הַגְמ' בְּגִיטִין אֵי
צָרִיף לְפְדוּתָהּ כְּמוֹ גְבִי עֶבֶד וּבְהִמָּה גִסָּה בְּעֶשְׂרָה בְּדְּמִי דְּהַתָּם לְעַנְיָן ע"ג אֶסּוּרָה בְּהִנְאָה
אֵח"כ וְלֹא מְצִי לְפְדוּתָהּ.

וְע"כ נ"ל לִישֵׁב דַּעַת הַרִי"ף וְהֶרָא"ש וְהַטּוֹר וְהַש"ע שְׁלֹא הִבִּיאוּ כָּלֵל דִּין זֶה שֶׁל הַמּוֹכֵר
בֵּיתוֹ לְעַפּו"ם וְרַק הַב"י הִבִּיא זֶה בַּבְּדָה"ב בַּסִּי' קַמ"ג וְכֵן הַט"ז הִבִּיא שָׁם וְכָל נו"כ
הַפּוֹסְקִים לֹא הֶעִירוּ ע"ז. וּב"ל לִישֵׁב כֵּן דַּס"ל לְהַפּוֹסְקִים דְּמִצִּינוּ דְּהִירוּשְׁלַמִי חוֹלֵק עַל

בְּרִייתָא זו דְּמַסְכַּת גִּיטִין דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי פ"א דְּמַסְכַּת ע"ג ד"ה עֶבֶר וּמְכַר מֵאֵי בָּהּ כַּמָּה דָּאֵר"א עֶבֶר וּבְנָה מְוֹתֵר וּכְמוֹ כֵּן עֶבֶר וּמְכַר מְוֹתֵר וְזֶה קָאֵי עַל דְּבָרֵי הַמְּשֻׁנָּה דְּאָמַר וּפִירוּשֵׁין אָסוּר וּמְפָרֵשׁ לָהּ הַגְּמָרָא דְּמְפָרֵשׁ לָהּ דְּקוּנָה לְעַפּו"ם וְאֵעִי"כ שְׂרֵי דְּמִיּוּ וּס"ל לְהַפּוֹסְקִים דְּלֹא פְּהֶרְאָב"ד ו"ל דְּמוּקֵי לְהַבְּרִייתָא דְּנֹקָא שְׁעָבְדוּ מְקוּנָה לְהַבִּית הִזְה וְהִזְה דְּמִי מְשֻׁמְשֵׁי עַפּו"ם וְרַק בְּכ"ג אָסוּר מְדַרְבְּנָן מְשׁוּם קְנָסָא וּלְהַכִּי אֵי אָנְסוּ שְׂרֵי וְא"כ הִירוּשְׁלָמִי דַּס"ל דְּאֵי מְכַר לְעַפּו"ם שְׂרֵי מְדַרְבְּנָן פְּלִיג נְמִי ע"ז הַבְּרִייתָא וּפְסֻקִין פְּדָבְרֵי הִירוּשְׁלָמִי וְהֶרְאָב"ד ו"ל מְשֻׁמְע דְּמַחְלֵק דְּהַבְּרִייתָא מִיְיָרֵי הֵיכָא שְׁעָבְדוּ וְאֵח"כ נָטַל דְּמִיּוּ וְאָסוּר מְשׁוּם דְּמִי מְשֻׁמְשֵׁי עַפּו"ם וּמ"מ אֵי אָנְסוּ שְׂרֵי אַף אֵי הֶעֱמִידוּ תַחְלָה הַע"ג כְּמַבְאָר .

וּלְדַעַת רַש"י ו"ל צ"ל דַּס"ל לְהֵאֵי בְּרִייתָא בְּגִיטִין אֲמַרִּינָן דְּהוּא לֹא זֶה שְׁבִתֹּסְפָתָא זֹו דְּבַמַּסְכַּת ע"ג דְּהָא לֹא מְסִיק בָּהּ אַע"פ שְׁהֶעֱמִידוּ תַחְלָה בָּהּ עַפּו"ם גְּבִי אָנְסוּ וְאֵי מִיְיָרֵי דְּנֹקָא וְא"כ פְּשִׁיטָא דְּשְׂרֵי אֵי אָנְסוּ בִּיתוּ דְּהוּא לֹא מְכַר לְעַפּו"ם וּמ"ט אָסְרֵי דְּמִיּוּ אֲלֵא וְדֵאֵי בֵּאֵר"י וְאָסוּר מְטַעַם דְּאֵין לוֹ לְהַשְׁהוּת אֲצֵלָם הַבִּית וְעֶבֶר מְשׁוּם לֹא תְחַנֵּם וּמ"מ אֵי אָנְסוּ שְׂרֵי וְלֹא זֶהוּ הַתּוֹסְפָתָא שְׁבִאֲרָנוּ וְדוּק: הֶלְכָה ט"ז בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תִינַק וְלֹא תִילַד בְּנָה כו' אֲבָל מִילְדַת בְּשֻׁכָר שְׂרֵי מְשׁוּם אֵיבָה עכ"ל.

וְכַתֵּב הַכ"מ וּמ"ש שְׁמִילְדַת בְּשֻׁכָר מְשׁוּם אֵיבָה כו' וְשֵׁם אֲמָרוּ דְּמַנִּיקָה לְעַפּו"ם הַקְּדָמוֹנִים אֲפִילוּ בְּשֻׁכָר לֹא כו' וְשֵׁם אֲמָרוּ עוֹד דְּבִשְׁבִת אֲפִילוּ בְּשֻׁכָר אָסוּר לִילַד וְלִיכָא לְמִיחַשׁ לְאֵיבָה דִּי"ל כו' וְתַמְהַנִּי לָמָּה לֹא כְּתִבוּ רַבִּינוּ עכ"ל.

וְדָבְרֵי הַכ"מ ו"ל תְּמוּנָה דְּעַל מָה הַקְּשָׁה אֵי הָא דְּלֹא הִזְכִּיר דְּמַנְקַת בְּיָמִים הַקְּדָמוֹנִים אֲפִילוּ בְּשֻׁכָר אָסוּר זֶה לֹא צָרִיף לֹמַר דְּכִינּוּן דְּמַסִּיק דְּמִילְדַת בְּשֻׁכָר שְׂרֵי מְשׁוּם אֵיבָה וְעַל מַנְקַת לֹא מְסִיק ש"מ דְּזֶה אָסוּר אֲפִילוּ בְּשֻׁכָר וְאֵי הָא דְּלֹא מְסִיק דְּבִשְׁבִת אָסוּר לְעַפּו"ם הַקְּדָמוֹנִים לִילַד אַף בְּשֻׁכָר זֶה כְּתִב רַבִּינוּ לְקַמְן בַּפ"ב מֵהַל' שְׁבִת ה' י"ד וְז"ל אֵין מִילְדִין בְּשְׁבִת כו' וְאֲפִילוּ בְּשֻׁכָר וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְאֵיבָה וְאֵע"פ שְׂאֵין שֵׁם חִילּוּל ע"כ וְע"ז סְמָךְ רַבִּינוּ גַּם הֵכָא וְצ"ע דְּבָרֵי הַכ"מ וְדוּק: פֶּרֶק י' הֶלְכָה ג' אֵין מוֹכְרִין לָהֶם בָּתִּים כו' וּמְשֻׁפִּירִין לָהֶם בָּתִּים בֵּאֵר"י וּבִלְבַד שְׁלֹא יַעֲשֶׂה שְׁכוּנָה וְאֵין שְׁכוּנָה פְּחוּת מַג' בָּתִּים וּמְוֹתֵר לְמַפּוֹר לָהֶם בָּתִּים וְשְׁדוּת בַּחוּ"ל כו' אַף בְּמַקּוּם שְׁהַתִּירוּ לְהַשְׁפִּיר לֹא לְבֵית דִּירָה הַתִּירוּ מִפְּנֵי שְׁהוּא מְכַנִּיס לְתוֹכָה ע"ג וְנֶאֱמַר לֹא תֵבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתָךְ עכ"ל.

וְהַכ"מ הֵבִיא שֵׁם פֶּל הַסּוּגִיָא וְאֹמַר שֵׁם אַר"י א"ש הֶלְכָה כַּר' יוֹסִי. וְהִנֵּה הַתּוֹס' לְעֵיל דָּף ז' ע"א ד"ה פְּשִׁיטָא עֲמָדוּ ע"ז דַּר"י א"ש דְּפּוֹסֵק הֵכָא נֶגֶד הַסְתָּם וְעֵינָן שֵׁם בְּמַהֲרָש"א וְהָכָא בְּתוּי"ט.

וּב"ל לֹמַר דְּבִאֲמַת שְׁמוּאֵל לֹא פְּלִיג עַל פֶּלָל זֶה דְּמַחְלוּקַת וְאֵח"כ סְתָם הֶלְכָה כְּסָתָם וְרַק הֵכָא י"ל דְּתַתִּיבָּה כֵּן דְּהִנֵּה ע"ז דְּאֹמַר רַבִּינוּ אַף בְּמַקּוּם שְׁהַתִּירוּ לְהַשְׁפִּיר לָנוּ לְבֵית דִּירָה אֲמָרוּ הַקְּשׁוּ הַכ"מ וְהַלַּח"מ מ"ט אֹמַר רַבִּינוּ אַף בְּמַקּוּם שְׁהַתִּירוּ לְהַשְׁפִּיר הָא זֶהוּ רַק לַר' מֵאִיר דְּאֵי ר' יוֹסִי בְּכ"ד מִיְיָרֵי כְּמוֹ שְׂאֲמַר הַגַּמ' דַּמְתָּה"כ סְתָמָא כַּר"מ וְא"כ פִּינּוּן דְּפּוֹסֵק כַּר"י ל"ל לְמִימַר אַף בְּמַקּוּם שְׁהַתִּירוּ לְהַשְׁפִּיר וְדַחְקוּ בְּדָבְרֵי רַבִּינוּ וּב"ל לְיִשְׁב כֵּן חֲדָא לְפִי מֵאֵי שְׂאֹמַר הִירוּשְׁלָמִי שְׁהַבִּיאוּ הַתּוֹס' הֵכָא דְּבְּמַקּוּם שְׂאֲמָרוּ לְמַפּוֹר מוֹכַר לֹו אַף לְבֵית דִּירָה הֵינּוּ בַּחוּ"ל וְא"כ א"ל דְּלְהַכִּי קָאֵמַר אַף בְּמַקּוּם שְׂאֲמָרוּ לְהַשְׁפִּיר לֹא לְמַעַט מְזָה מְקוּם שְׂאֲסָרוּ לְהַשְׁפִּיר וְיִהְיֶה כַּר"מ דַּלְר"י בְּכ"ד מִיְיָרֵי וְרַק אֹמַר לְפִי

הירושלמי דבמקום שאמרו להשפיר לא לבית דירה אבל במקום שאמרו למפור אף לבית דירה שרי וא"כ לא הנה הסתם כר' מאיר ולהכי אמרינן דכן יספור נמי ר"י אמר שמואל ולהכי פוסק כר"י: ועוד נ"ל לפי מאי שכתב רבינו הקא ומשפירין להם בתים באר"י ובלבד שלא יעשה שכוונה נמצא דאף לשפור באר"י נמי שכוונה אסור להשפיר וא"כ י"ל דזה דאמר הגמ' מקלל דאיכא דנוכתא דלא מיגרי הוא דנקא כר"מ הוא רק אי לא נספור כרב יוסף דאמר ובלבד שלא יעשה שכוונה אכל פיון דאמר רב יוסף ובלבד שלא יעשה שכוונה ופסקינן דאף להשפיר בשכוונה אסור וא"כ א"ל דלהכי אומר אף במקום שהתירו להשפיר היינו בית אחד שלא יהיה שכוונה אכל שכוונה אסור אף להשפיר ולא לאמר דאתי כר"מ ונשפיר פוסק ר"י א"ש כר' יוסי דלא ס"ל דהסתם הנה כר"מ וכן דייק נמי רבינו לומר דאף במקום אף שפוסק כר' יוסי והוא כמו שבארנו או למעט שכוונה או פדברי הירושלמי למעט מקום שהתירו למפור כמבואר ודוק: פ"ב הלכה י"ב השורט שריטה אחת על המת לוקה כו' אחד כו' שרט שריטה אחת על חמש מתים או חמש שריטות על מת אחד לוקה חמשה והוא שהתרו בו על כל אחת ואחת עכ"ל.

והנה לקמן בה' ט"ו כתב רבינו גבי קרחה הקורח ארבע או חמש קריחות על מת אחד לוקה כמנן הקרחות והוא שהתרו בו על כל קרחה וקרחה אבל זה הדין דאי קרח לחמשה מתים קרח אחד יהיה חייב חמשה זה לא הביא כמו שכתב גבי שריטות דחמש שריטות על מת אחד חייב וס"ל כמו שכתב הרא"ש שם סוף מסכת מכות פ"ג ה"ב וז"ל האי דלא תנא נמי בהדיא קרח חמש קרחות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת משום דלא מיתני ליה קרח קרחה אחת על ה' מתים משום דבשריטה מרבי ליה מלנפש ובקרחה ליפא ריבויא עכ"ל: אמנם בספר החינוך סי' תס"ח פוסק דאף בקרחה אי קרח על מתים הרבה חייב על כולם כמו בשריטות עי"ש.

והנה בתוספתא דמכות ספ"ג איתא כמו דברי החינוך שם דאמר כן הקורח קרחה על ה' מתים חייב על כל קרחה וקרחה ואינו חייב עד שיקרח על מת וכמה יקרח ויהא חייב פדי שיראה משום קרחה ובה' ח' איתא השורט שריטה על ה' מתים חייב על כל מת ומת ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אחת אלמא דבתוספתא ס"ל דתרווייהו שוין בין קרחה ובין שריטה דחייב על כל מת בתרווייהו ונהי דבתוספתא איתא דר' יוסי פליג בזה ודאי פסקינן כת"ק.

ועוד דהא גבי שריטה הוא דברי ר' יוסי איפכא בגמרא דידן דהוא ס"ל דחייב חמשה על חמשה מתים מרובי דנפש ודאי לא ניחא ליה בזה דברי התוספתא ועוד קשה ע"ד התוספתא דהא בגמרא דידן קאמר דלהכי מחייב ר' יוסי בשריטה על כל מת משום דהוי הקרא דלנפש יתירא דשריטה וגדידה אחת היא ובגדידה כתיב למת וא"כ מיותר הלנפש דכתיב גבי שריטה לדרשה לחייב על כל נפש ונפש: והנה דברי התו"ט שם במשנה הוא תמוה שכתב מדלא כתיב למת וכתיב לנפש ידעינן לכל נפש עי"ש וזה ודאי ליתא דהא בגמ' קאמר הטעם דשריטה וגדידה אחת וכל הקרא דלנפש מיותר וצ"ע דבריו וא"כ פיון דהתוספתא אף בזה ודאי חולק על הגמ' דידן דאומר שם בתוספתא המתגדד על המתים ביד פטור בכלי חייב ובע"ג בין ביד ובין בכלי חייב ולפי מאי דאמרינן דשריטה וגדידה אחת פירש"י שם דחייב אתרווייהו בין ביד ובין בכלי והתוספתא אומר דביד פטור וא"כ

מנ"ל להתוספתא לחייב גם על שריטה על כל מת דהא הקרא דלנפש איצטריו לגופיה וצריה לומר ע"כ דיש ט"ס בתוספתא וכמו שאומר הגמ' לר' יוחנן אלא אימא ביז פטור בעובד גלולים בכלי חייב ה"נ פן הוא הט"ס בתוס' ויהיה פן בע"ג בכלי חייב ביז פטור ובמתים בין ביז בין בכלי חייב וא"כ ניחא גבי שריטה דלנפש מיותר אבל גבי קרחה מנ"ל דחייב.

ועוד נ"ל לומר דבאמת אין ט"ס שם בתוספתא וניחא הגירסא דגורס ביז פטור דשריטה וגדידה אינה אחת היא ומ"מ ידע דשריטה על ה' מתים חייב מזה דאימא בתורת פהגים פ' אמור ובבשרם לא ישרטו יכול על חמש שריטות אינו חייב אלא אחת ת"ל שרטה נחייב על כל שריטה ושריטה יכול הפהגים שריבוי בהן הפתוב מצות יתירות יהו חייבין על כל שריטה ושריטה אבל ישראל שלא ריבה בהן הפתוב מצות יתירות לא יהו חייבין אלא אחת ת"ל שריטה שריטה לג"ש מה שריטה האמורה בפהגים חייבין על כל שריטה ושריטה אף שריטה האמורה בישראל חייבין על כל שריטה ושריטה עכ"ל נמצא התו"כ יליף לחייב על חמש שריטות מקרא זה דשרטת ובישראל ילפינו מפהגים וא"כ קרא זה דיליף גמ' דידן מושרט ופי' רש"י דמצי למכתב לנפש לא תשרטו במקום ושרט לנפש לא תתנו והו"א מהריבוי דו' דהוא מיותר לגמרי וע"כ ס"ל להתוספתא דמקרא זה ילפינו לרבות חייב חמשה על ה' מתים אף בשרט אחד ולנה אתי היתורא לרבות דחייב חמשה על ה' מתים בשרט אחד וכ"ז ניחא גבי שריטה אבל גבי קרחה אפתי תקשה מנ"ל להתוספתא דחייב אי קרח על כל מת כמו בשריטה.

וע"כ נ"ל לישב דברי התוספתא פן דלפי מאי שכתב המהרי"ט בחידושיולמס' קידושין דף ל"ה ע"ב וז"ל וא"ת ונימא דאיצטריו פאה לחייב על כל אחת ואחת פדאמרינו לקמן גבי קרחה דגבי פאה נמי תנו וסחיב על הראש כו' ונ"ל דגבי פאה לא איצטריו לחלק קרא כה"כ דבעי קרא גבי קרחה לשריטה הא דדרשינו בפרק אלו הן הלוקין ושרט לחייב על כל שריטה ושריטה דהקרחה ושריטה אין להם מקומות מיוחדים אלא בכל מקום שישרוט חייב או שיקרח ואי לאו קרא לא הייתי מחייב על כמה שריטות אלא אחת כמו אוכל שני זיתים של חלב בהעלם אחד ומריבויא דקרחה מרבינו לסוף ה' אצבעותיו נשא וכן שרט חמשה שריטות בהעלם אחד שחייב אבל גבי פאה ראש וזקן דמייחדי דוכתייהו מסתמא חייב על כל אחת דה"ל פגופין מחולקין כמו בא על חמש גדות בהעלם אחת ולא צריה לרבוני עכ"ל: וע"כ נ"ל להתוספתא ידע לענין שריטה דחייב על כל מת או דנימא דס"ל דשריטה וגדידה אחת ולנפש יתירא או דיליף מקרא דושרט כמו שבארנו וס"ל דזה דמרבינו לחייב על כל מת ומת בא לגלות דזהו חשיב כמו גופין מחולקין מה שמשרט על מתים הרבה וא"כ לא צריה שוב קרא גבי דחייב על כל מת דיצעינו משריטה דמגלי לנו הקרא דמתים מחולקין וסחיב אי קרח על חמשה מתים חמשה מלקות כמו אי שרט על ה' מתים ורק לענין אי סוף ה' אצבעותיו נשא וקרח בבת אחת אי שרט דלא הנה שום דבר חלוקין ורק הוא גזה"כ דהקא חייב וצריכא בתרנונייהו קרא יתירא אבל הקא לענין חמשה מתים אמרינו דמגלי לנו הקא דמתים מחולקין וכיון דיצעינו בשריטה הה"ד בקרחה ולהכי מחייב התוספתא בתרנונייהו ופוסק החינוך פהתוספתא אבל רבינו וכן בש"ע פוסק פיון דבגמ' דידן לא נזכר זה רק לענין חייב חמש קרחות ולענין חייב על כל מת לא נזכר רק גבי שריטה ש"מ דאינו מחייב גבי קרחה כמו

גבי שריטה כמבואר: ונ"ל לומר דמדברי רבינו גופיה מוכרח הוא לומר דחשיב שריטה על ה' מתים כחמשה גופין מחולקין דהנה רבינו כתב שרט שריטה אחת על חמש מתים או חמש שריטות על מת אחד לוקה חמשה והוא שהתרו בו על כל אחת ואחת והנה אף שלקמן בה' ט"ו כתב רבינו גבי קריחות הקורח חמשה קריחות חייב כו' והוא שהתרו בו על כל קרחה כו' או שסוף חמשה אצבעותיו כו' אע"פ שהוא התראה אחת לוקה חמשה שהרי פולן באין פאחת וזה נדאי דכמו דהתם גבי קריחות דאומר הגמרא שם ה"ד אלימא פשיטא כו' אלא שסוף ח"א נשא אלמא דלא בעי קרא לרבוני דחייב על כל קרחה וקרחה רק בזה האופן ה"נ גבי שריטה דמרבין מן שרט נדאי נמי לא בעי רבוני רק בזה האופן ששרט בב"א חמשה שריטות וכמו שכתב בהדיא הרע"ב במשנה גבי שריטה דמייירי בהאי גוונא עיי"ש מ"מ רבינו לא ביאר זה פיון דאינו מפורש בגמ' רק גבי קרחה אבל מה שכתב חמשה שריטות והוא שהתרו בו על כל אחת ואחת ובחמשה מתים לא ביאר דצריך התראה על כל מת ש"מ דזהו חשיב רבינו לגופין מחולקין ולא בעי התראה לכל אחד וכמו שמבאר המשנה למלך לקמן בפ"א מה' איסורי ביאה הלכה א' וכן ס"ל דלא בעי בע"ח לחשוב גופין מחולקין אלא כמו שהביא שם בשם התוס' דזבחים דף ע"ז דאף לא בע"ת וה"נ א"ל פן ולהכי לא בעי התראה לכל אחד ודי בהתראה אחת ורק בחמש שריטות בעי התראה לכל אחד כמבואר: והנה בהאי ענינא קשה לי דבריו של הכ"מ הקא בה' ט"ו שכתב רבינו אחד פהו ואחד ישראל ששרט על המת אינו לוקה אלא אחת וכתב הכ"מ פלומר דלא תימא פהו לילקי תרי משום לא יקרחו ומשום לא תשימו קרחה בין עיניכם למת וטעמא משום דבסוף פ"ק דקידושין ג' י"ג בג"ש פמה דברים מלא יקרחו קרחה ללא תשימו קרחה וא"כ לאו לטפויי ללאו לכהן אחי לא יקרחו אלא לגלות על לא תשימו קרחה כנ"ל עכ"ל.

משמע מדבריו ז"ל דלהכי אינו לוקה שנים גבי קרחה בכהן משום דהלאו דכתיב גבי פהו אחי ללמד בג"ש על פמה דברים וא"כ גבי שריטה דכתיב גבי פהנים ובבשרם לא ישרטו שרטה ונהי דהת"כ ג' י"ג נמי מזה לרבות אי שרט חמשה שריטות דחייב כמו שבארנו אבל גמ' דידן דלא ג' י"ג מזה פלל רק מקרא דנשרט על חמש שריטות ומקרא דלנפש על ה' מתים א"כ לא אחי הקרא רק על הפהנים לטפויי וא"כ נחייב שנים ורבינו בה' י"ב כתב נמי אחד פהו ואחד ישראל משמע דגם בזה אינו חייב אלא אחת ואין לומר דכמו בכהן גדול שנשא גרושה וחללה דאינו לוקה רק כמו פהו הדיוט אחת ואף דכתיב ביה לאו יתירא מ"מ לא אחי לטפויי ה"נ פן הא התם דרשינן במסכת קידושין דף ע"ז ע"ב לא יאמר גרושה בכה"ג כו' אלא פשם שחלוקה אלמנה כו' נמצא דבעי הקרא דגבי כה"ג לדרשא אבל הקא דכיון דאסור בישראל למאי אומר בכהן לאסור אלא נדאי ללאו יתירא וע"כ צ"ל דלא כהכ"מ ולא דמי הקא להתם גבי כה"ג דמסיק הקרא לדרשא דהתם טרם שנעשה פהו גדול הנה פהו הדיוט ובנדאי לא בעי קרא לאסור לו אחרי שנעשה כה"ג ואתי רק לדרשא אבל הקא א"ל דאף דאסורין בישראל מ"מ כתבה התורה לאסור גם בכהנים אבל לא לטפויי לאווי אחי כמו שבארנו ודוק: הלכה י"ג גדידה ושריטה אחת היא אלא כו' לעפוי"ם בכלי חייב מלקות בידו פטור עכ"ל.

וכתב הכ"מ ותמוה לי מילתא הא עבודתה בכף וסקילה נמי ליחייב וי"ל שלא היו עובדים אותה בכף אלא שהיו עושים כף כדי שתתעורר כו' עכ"ל והנה פן כתב נמי הנמ"י על

מסכת מכות ברי"ף שם נז"ל על ע"ג ופרשו התוס' לאו בעובד עכו"ם מיירי דאם דרפה בקדאידי ואידי חייב אלא שורט לעכו"ם פחוק העכו"ם ואוחז דרפו בכלי וכן יספון רבינו ודוק הלכות תשובה פרק א הלכה א וידוי זה כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי כו' ולעולם איני חוזר לדבר זה וזהו עיקרו של וידוי עכ"ל.

והנה מה שכתב רבינו ואומר ולעולם איני חוזר לדבר זה. בגמ' דידן לא נמצא נוסח זה ורק הוא מהירושלמי מסכת יומא דאיתא שם רב כו' חטאתי ומרע עשיתי וכשם שעשיתי איני עושה כו' וכ"ה בב"ר ויקרא הובא בילקוט ישע"י נ"ה וכל מה שעשיתי לא אעשה עוד כמוהו וזהו דברי רבינו דאומר ולעולם אינו חוזר ודוק: הלכה ב' שעיר המשלח מכפר על כל עבירות שבתורה קלות וקלות והוא שעשה תשובה אבל לא עשה תשובה אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות ומהו הקלות ומה הן החמורות אותן שחייבין מיתת ב"ד או פרת ושבועת שןא אעפ"י שאין בהם פרת הר"ז מן החמורות ושאר מצוות ל"ת מן הקלות עכ"ל.

והנה מה שחידש רבינו דקלות נתפפרו בשעיר המשלח בלא תשובה הקשה הכ"מ ע"ז מגמ' דשבועות י"ג והניח בצ"ע. והלח"מ פתב דהזקיקו לרבינו לפרש פן בדברי הגמ' הוא משום דרצה למעט בזה במחלוקת של רבי ורבנן וכיון דלרבי מכפר אפילו על פרייתות די לנו לומר שרבנן ס"ל דעל הפרייתות אינו מכפר אבל על הקלות מכפר ועוד דטעמיהו דרבנן משום דכרת כו' וראיה ברורה לא נמצא לזה.

ונ"ל לומר דמקור דברי רבינו הוא מהירושלמי מסכת יומא ה"ו דאיתא שם עשה אעפ"י, שלא עשה תשובה ל"ת ר"ש בשם ר"ז והוא שעשה תשובה ע"כ: והנה מפרשי הירושלמי מפרשים דקאי אדלעיל שם שמיייתי הא דתנן בפ"ק דשבועות על שאר עבירות שבתורה על הקלות ועל החמורות עשה ול"ת פרייתות ומב"ד שעיר המשלח מכפר מפרש הקא דעשה מכפר אעפ"י שלא עשה תשובה.

ול"ת והוא שעשה תשובה. והנה היפ"מ שם מקשי ע"ז והא מתניתין דשבועות פרבי מוקמינן לה והיכי מצינן למימר דל"ת דוקא בשעשה תשובה והא לרבי בין עשה ובין ל"ת יוה"כ מכפר בלא תשובה חוץ מפורק עול והניח בצ"ע.

וע"כ צ"ל שדברי הירושלמי לא קאילרבי רק לרבנן דס"ל דאינו מכפר בלא תשובה קאמר הירושלמי דמ"מ על קלות מכפר בלא תשובה וס"ל להירושלמי כמ"ד בגמ' דידן יומא פ"ו דקלות לא הוי רק עשה ול"ת הניתק לעשה ואמר דעל עשה והה"ד ל"ת הניתק לעשה הוא מכפר בלא תשובה.

אבל ל"ת גמורה דוקא בתשובה אבל רבינו ס"ל כהאי תנא שם ביומא דאף ל"ת לבד מלא תשא מיקרי קלות ולהכי פיון דמחלקינן בין קלות לחמורות ס"ל לרבינו דעל הפל בין עשה ובין ל"ת לבד מלא תשא מכפר השעיר בלא תשובה.

ועוד יש להביא ראיה לזה מהא דאיתא במסכת פרייתות (כ"ו א') אר"ה ב"ת משמ' דרבא חייבי מלקות שעבר עליהן יוה"כ חייבין פשיטא מ"ש מחייבי חטאות ואשמות כו' אבל הקא דגופא אימא לא כו' עד הא דאתרי בי' הא דלא אתרי בי' כו'.

והנה אי גימא דלא מכפר שום פפרה ביוה"כ רק היכא שעשה תשובה א"כ ל"ל לרבא
לאשמעינו הא קיי"ל במסכת מכות י"ג ב"ד של מטה אם עשה תשובה אין מוחלין לו
והטעם הוא פשוט דהא עיקר התשובה הוא חרטה גמורה בלבד על העבר וקבלה על
להפא ולהכי ב"ד של מעלה המה מוחלין לו דקמי שמיא גליא אי תשובתו היא תשובה
שלמה ורצויה להתקבל אבל היכא שיש לו עונש בב"ד של מטה מלקות או מיתה לא
יוכלו לקבל תשובתו פי לא יוכלו לידע אם תשובתו היא באמת ולא ברמיה כדי להנצל
מהעונש ולבבו מלא תועבה ולהכי לא ניתן למחילה.

וא"כ פיון דלגבי ב"ד של מטה לא שייך תשובה וא"כ ל"ל לאשמעינו דחייבי מלקות
שעבר יוה"כ חייבין פיון דאין יוה"כ מכפר כ"א בתשובה ותשובה בב"ד של מטה ליתא
דאינם מאמינים תשובתו וא"כ פשיטא דאף לאחר יוה"כ חייב אלא ודאי צריך לומר
כדעת רבינו דעל קלות והוא כל ל"ת לבד מלא תשא מכפר השעיר בלא תשובה
ואשמעינו דאי אתרי בי' דהוא בר מלקות אינו מתכפר ביוה"כ וחייב אף לאחר יוה"כ
והיכא דלא אתרי בי' מכפר השעיר אף בלי תשובה וניחא נמי מה שמקשה בס' באר
שבע אמאי נקיט חייבי מלקות ולבד ולא חייבי מב"ד נמי: ולפ"ז ניחא שפיר דעל חייבי
מב"ד דהמה מן החמורות ואין מתפריין בלא תשובה לא צריך לאשמעינו דבב"ד של
מטה ליתא תשובה רק בחייבי מלקות שהוא מן הקלות וה"א דמתכפר קמ"ל דמ"מ
באתרי ביה אינו מתכפר כמבואר: ועפ"י דברי רבינו יש לבאר דברי המשנה סוף מסכת
יומא דאיתא שם עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר שבין אדם לחבירו אינו מכפר
עד שירצה את חבירו את זו דרש ר' אלעזר בן עזריה מפל חטאתיכם לפני ה' תטהרו את
שבין אדם למקום יוה"כ מכפר שבין אדם לחבירו אינו מכפר עד שירצה את חבירו.

וצריך לבאר הלשון את זו דרש ראב"ע משמע דראב"ע לשיטתו דרש פן וי"ל דהנה
לקמן שם איתא שאל ר' מתאי בן חרש את ראב"ע ברומי שמעתי ארבעה חלוקי כפרה
שהי' ר"י דורש א"ל שלשה הם ותשובה עם כל אחת מהם עבר על עשה ושב אינו זו
משם עד שמוחלין לו על ל"ת תשובה תחלה ויוה"כ מכפר עבר על פרייתות ומיתת ב"ד
כו' אבל מי שיש בידו תה"ש כו'.

ודקדקו המפרשים ע"ז מ"ט לא קחשיב ארבעה הא דעשה אם עשה תשובה (עיינו
במהרש"א שם) ובאמת בתוספתא פ"ד דיומא איתא ר' ישמעאל הי' דורש ארבעה חלוקי
כפרה וקחשיב נמי עשה וראב"ע לא קחשיב רק שלשה כמ"ש בגמ' דידן וצריך להבין
פלוגמיהו ונראה לבאר דהנה ראב"ע השיב לו ג' הם ותשובה עם כל אחת ופירש"י ז"ל
שלשה הנחלקין שיש עבירה שהוא צריך לזה וא"צ לזה אבל תשובה אינה מן הנחלקין
שהיא צריכה לכולן משמע מפירש"י דלהכי לא קחשיב עשה בהדי הנד' פיון דהוא
תליא רק בתשובה ותשובה אינה מן החלוקי כפרה שפולן צריכין לה וכן מפרש לה
המהרש"א ז"ל ועשה לא קחשיב ליה פיון דכפרתו תשובה והיא עם כל אחת לא תשיב
לי' ע"כ: ועוד נ"ל כי יש לפרש דהג' חלוקי כפרה הוא אלה שצריכין ונקא להיות עם
תשובה ובלא תשובה אין להם כפרה וזהו שאמר ותשובה עם כל אחת ונאמר דראב"ע
ספור כדברי רבינו דעל קלות מכפר שעיר המשלח בלא תשובה אף ספור כהאי מ"ד
דקלות לא מקרי רק עשה ול"ת הניתק לעשה וכמו ש"ל להירושלמי שבארנו ושפיר

לא קחשיב רק הנה שלשה אבל עשה לא קחשיב דנהי דבזה"ז שאין שער אנו מתפפר בלא תשובה אבל בזמן הבית שהשער מתפפר אף בלא תשובה להכי לא קחשיב ליה ולהכי אמר ג' הם דתשובה עם כל אחת ולבד עשה דנתפפר בזה"ב בלא תשובה שהשער מכפר אבל ר' ישמעאל יספור כפי המבואר בתוספתא סוף מסכת יומא דפליג על דברי רבינו והירושלמי שבארנו וס"ל דאף השער אינו מכפר בלא תשובה ולהכי קחשיב ד' חלוקי כפרה דאף עשה קחשיב ליה.

ונהי דברי התוספתא חומר בשער מביזה"כ וחומר ביוה"כ מבשער חומר בשער שהוא מכפר מיד ויוה"כ משתחשף והתוס' במסכת שבועות (י"ג א') מביא דברי התוספתא זו והמהרש"א כתב שם שלא מצא אותה והוא סוף מס' יומא וא"כ פיון דהתוספתא קחשיב ליה החומר שיש בשער ממה שיש ביוה"כ וזה לא קחשיב ליה שהשער מכפר על קלות אף בלא תשובה משא"כ ביוה"כ ש"מ דלא ס"ל כדברי רבינו והירושלמי שבארנו ולהכי שפיר קחשיב נמי ר' ישמעאל דס"ל כדברי התוספתא ארבעה חלוקי כפרה: ועתה יבואר דלכאורה קשה ל"ל למילף מקרא דלפני ה' דרק שבין אדם למקום יוה"כ מכפר ולא שבין אדם לחבירו עד שירצה את חבירו וקלא כל העבירות שבין אדם לחבירו התשובה שלקחם הוא עד שירצה את חבירו ואם הוא מדברים הנוגעים בממון עד שישביב לו ואם הוא בגופו צריף ריצוי ופיוס ובל"ז אפילו הביא כל אילי נביות אינו פלום וכיון דיוה"כ אינו מכפר אלא בתשובה ל"ל קרא ע"ז דבין אדם לחבירו אינו מכפר עד שירצה הא זהו התשובה הריצוי שמרצה את חבירו אלא את זו דרש ראב"ע דהוא ס"ל דעל קלות מכפר השער אף בלא תשובה וה"א דה"ה אף עבירות שבין אדם לחבירו מתכפר בלא תשובה ע"י שער להכי דריש מקרא דלפני ה' דרק מה שבין אדם למקום מכפר יוה"כ עם התשובה ושער על קלות אף בלא תשובה אבל מה שבין אדם לחבירו אינו מכפר השער אף על קלות דהיינו עשה ולא מעשה הניתק לעשה כל אחד בתשובה כמבואר ועפ"ז תבאר דברי רבינו בפירוש המשנה סוף מס' יומא וז"ל ושער המשתלח אינו מכפר עבירות שבין אדם לחבירו עכ"ל.

ואין לו שחר דדבר זה לא נזכר כלל שם במשנה ואין דרכו של רבינו רק לפרש דברי המשנה. ולפ"ד ניקח דבארנו דעל עבירות שבין אדם לחבירו תשובתו הוא מה שירצה את חבירו וכדאיתא ב"ק צ"ב אפילו הביא כל אילי נביות אין מוחלין לו עד שימחול לו חבירו וא"כ דבר שצריף לתשובה ודאי אינו מכפר על שבין אדם לחבירו.

ורק ראב"ע מחדש לנו דמקרא דלפני ה' ילפינו דאף השער מכפר בלא תשובה זהו רק מה שבין אדם למקום ולא מה שבין אדם לחבירו. והנה רבינו כתב שמה בפירוש המשנה דבזמן שהמקדש היה קיים היה השער מכפר על הפל ומסיק ליה שמזה שדרש ראב"ע מקרא דלפני ה' דל"צ ללמד רק על שער מזה ידעינו דשער אינו מכפר על שבין אדם לחבירו.

ואף שפפרתו מרובה זהו רק מה שבין אדם למקום וכמבואר: וצריף לבאר לפ"ד רבינו הסוגיא שם במס' שבועות דמקשה האי עשה ה"ד אי דלא עביד תשובה זבח רשעים תועבה כו' משמע דס"ל דאפילו על עשה אי לא עביד תשובה נמי אמרינו זבח רשעים תועבה.

ונראה דהנה שם מסיק הגמ' בעומד במרדו ורבי היא ופירש"י ו"ל ודקשאי לך וזבח
רשעים תועבה הא מני רבי היא והאי קרא מוקי לה בשאר יומי. ונראה לומר דהפוננה
דלרבי ל"א זר"ת רק היכא שייחיד מביא קרבן על חטאו ולא שב אפי' אין הקרבן נתקבל
משום זר"ת אבל הקא שהציבור מביאין שיעיר לכל ישראל גזה"כ הוא דמכפר אפאם
ימצא מי שלא עשה תשובה.

וטעמייהו דרבנן י"ל דס"ל דהא דאינו מכפר אלא על השבין הוא מגזה"כ כמו שאיתא
בגמ' שם יכול יהא יוה"כ מכפר על שבין ועל שאינן שבין ודין הוא הואיל וחסאתא נאשם
מכפרין ויוה"כ מכפר מה חסאתא נאשם אין מכפרין אלא על השבין אף יוה"כ כו' מה
לחטו"א שפן אין מכפרין על המזיד פשוטג תאמר ביוה"כ ש'מכפר על המזיד פשוטג ת"ל
אף חלק נמצא דבלא גזה"כ ה"א פיון דמכפר על המזיד מכפר נמי אף לשאינן שבין ובא
הקרא דאף לומר דאינו מכפר רק על השבין ואמרין דממעטי קרא רק חמורות דהיינו
כריתות ומיתת ב"ד על מה שמביא חסאתא נאשם פשוטג והה"ד לא תשא דהוי בכלל
חמורות אבל על קלות אמרינן דזה לא ממעט מקרא דאף וכיון דשעיר המשלח דומה
הוא לשעיר הנעשה בפנים שכתבו התוס' שם ד"ה הואיל דמזה ילפינן מכפר על מזיד
שוב אמרינן דעל קלות מכפר אף בלא תשובה ורק חמורות ממעט מגזה"כ וזבח רשעים
תועבה בשעיר המשלח וגבי קלות ליתא לכ"ע כמבואר: והנה הא דמסיק בירושלמי
סוף מס' יומא ה"ה אר"י זו דברי ראב"ע ור"י ור"ע אבל חכמים אמרינן שעיר המשלח
מכפר אי אין שעיר היום מכפר כו' צריך לפרש דהחכמים זהו דברי רבי דמוקי לה
המשנה ריש מס' שבועות דאמר דיוה"כ מכפר על הפל אפילו בלא תשובה אשר מוקי
לה הסתם משנה פותיה וזה שאמר דברי ר"ע אף שלא מצינו הקא רק ראב"ע ור'
שמעאל ורע"ק לא מצינו שם ורק א"ל דבשבועות דף י"ג מביא סתם תורת פהגים דס"ל
דיוה"כ אינו מכפר אלא על השבין וסתם ספרא הוא ר' יהודה ואמרין במס' סנהדרין
דף פ"ו דכולהו אליבא דרע"ק וא"כ רע"ק נמי ס"ל פהגי תנאי דאינו מכפר רק על שבין
וכסדר של ד' חלוקי פפריה שהיו דורשין ועוד בארחי בזה בדרשתי ואכ"מ: הלכה ג'
בזה"ז כו' אין שם אלא תשובה והתשובה מכפרת על כל העבירות אפילו רשע כל ימיו
ועשה תשובה באחרונה כו' ולקמן בה' ד' דכתב יש עבירות כו' פיצד עבר אדם על עשה
שא"ב פרת ועשה תשובה אינו זו משם עד שמוחלין לו כו' עבר על כריתות ומיתת ב"ד
תשובה תולה ויוה"כ תולין ויסורין הבאין עליו גומרינן הכפרה כו'.

והנה נ"ל לבאר היטב כמה שהקשה בספר קרבן נתנאל על הרא"ש ו"ל במס' ר"ה פ"א
ס"ק כ"א שכתב דמדה אחת של ה' הוא קודם שיחטא ואחת לאחר שיחטא ויעשה תשובה
דהא זהו היינו מדת ונקמה שדרש במס' יומא דף פ"ו ונקמה מנקמה הוא לשבין ודחק בזה
עי"ש: ונ"ל לומר פן דהנה הרא"ש הקא מבאר ה' קודם שיחטא האדם וא"ת קודם שיחטא
ל"ל צריך האדם למדת הרחמים כו' וי"ל כו' א"נ קודם שיחטא בעפ"ם ומחשבת עפ"ם
מצטרפת עם המעשה ואעפ"כ מתנהג עמו במדת הרחמים כו'.

ועתה יבואר פן דהנה מדת ונקמה לשבין הוא מיירי היכא שעבר על עשה או ל"ת הניתק
לעשה דבתשובה נשלם הכפרה אמר ע"ז ונקמה היינו שבזה הוא מנוקה מעונותיו לגמרי
דדי בתשובה אבל הקא דמיירי להיכא שעבד ע"ז חלילה וכדומה בחייבי מיתת ב"ד בזה

התשובה אינו מכפר ומנקה לגמרי ורק תולה אז התשובה וכו' הוא המדה של ה' דלאחר שיחטא בענין חמור של פרישות ומיתת ב"ד דאינו מנקה בתשובה מ"מ נתפטר לו לתלות עד גמר הפירה וכו' מנישב קושית התוס' במס' נדה דף ע' ע"ב ד"ה פינו בשעושין כו' ובשמעתין משמע דמועלת תשובה אפילו בנחיד ואפילו לאחר גזר דין דאלו קודם גזר דין פשיטא דהקב"ה מקבל תשובה כו': ולפ"ד נחיא שפיר דהכי קאמר פי לא אחפון במות המת וא"כ מייגרי בזה דמחיים עוד חייב מיתה והוא מהרשעים דבתייהן קרויי מתים וא"כ אינו ברור לנו תשובתו שמועיל דרק על עשה אינו זו עד שמוחלין אומר דמ"מ גם בזה יש מדת ה' לאחר שיחטא פי לא יחפון במיתתו ורק יקבל תשובתו ותולה לו שמתפטר ביסורין ויוה"כ וע"ז אומר פי לא אחפון ואחר שעשה תשובה מייגרי כמבואר ודוק: פ"ק ב' הלכה ג' וצריף לפרט את החטא שנאמר אלא חטא העם הזה חטאה גדולה עכ"ל.

והנה הכ"מ והלח"מ הקשו על רבינו מ"ט פוסק כריב"ב נגד רע"ק דהא רע"ק ס"ל דא"צ לפרוט את החטא וקיי"ל דהלכה כרע"ק מחבירו ונהנה הטור והש"ע פסקו באמת בס' תר"ז באו"ח כרע"ק דא"צ לפרוט את החטא. ונ"ל לישוב דעת רבינו פן דהנה איתא בירושלמי דנדרים ה"ה המנדר הנאה מחבירו בפינו אינו נשאל אלא בפינו שלא בפינו נשאל שלא בפינו ר' יוחנן אמר מפני הבושה ריב"ל אומר מפני החשד ואתיא הדין פלוגתא פהדין פלוגתא דתניא יוה"כ צריף לפרט את מעשיו דברי ריב"ב רע"ק אומר א"צ לפרט את מעשיו אית תני צריף לפרוט את הנדר אית תני תני א"צ לפרוט את הנדר עכ"ל הירושלמי: ונהנה הק"ע שם בש"ק פירש דברי הירושלמי דתליא זה בזה דמ"ד צריף לפרוט את הנדר ס"ל דצריף לפרוט את מעשיו ומ"ד א"צ לפרוט את הנדר ס"ל דא"צ לפרוט מעשיו וזהו שמסיק אית תני תני כו' הוא מפרש מה שמתחיל אתיון אליו פלוגתא היינו לומר שתלוי זה בזה וא"כ פינו דקיי"ל דהלכה כמ"ד דצריף לפרוט את הנדר כמו שפוסק רבינו לקמן בפ"ו מה' שביעית ובפ"ד מה' נדרים שפיר פוסק נמי רבינו כמ"ד דצריף לפרוט את החטא דתליא זה בזה כמבואר.

אבל הטור והש"ע י"ל דמפרשי פשט של הירושלמי כמו דמפרש לה התוס' במס' גיטין דף ל"ה ע"ב ד"ה ליחוש באה"ד וז"ל וא"ת בין חכם ובין בעל איף יכולין להפר שלא בפני היתומים הא אמרינן בנדרים דף ס"ה ע"א דהמנדר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפינו כו' ועוד דהטעם דאין מתירין לו אלא בפינו מפרש בירושלמי דנדרים בפרק השנותפין המנדר הנאה מחבירו בפינו אין נשאל אלא בפינו שלא בפינו כו' נשאל שלא בפינו רי"א מפני הבושה ריב"ל אמר מפני החשד ואתיא הדין פלוגתא פהדין פלוגתא דתניא יוה"כ צריף לפרט את מעשיו דריב"ב רע"ק אומר א"צ לפרט את מעשיו פי מפני הבושה שנתבייש לפינו במה שנדר הנאה ממנו וכן מפרט את מעשיו כדי שיתבייש מחטאיו ומ"ד מפני החשד פירוש שלא יחשדוהו שעבר על נדרו ולכך לא יפרט את מעשיו שלא יחשדוהו בשאר עבירות והשתא נחיא הכא דלא שייף לא בושה ולא חשד דלא ידעי פלוגתא ומפני הבושה ליכא עכ"ל: נמצא דהתוס' מפרשי פן דריב"ל דאמר מפני החשד ס"ל כמ"ד דא"צ לפרוט את מעשיו ור"י ס"ל כמ"ד דצריף ונהנה קיי"ל בכ"ד פריב"ל נגד ר"י כמו שכתבו במס' חולין דף צ"ו ובש"ד ועוד דהא התוס' הכא מסקי

דְּהָא דִּילִיף הֵיִינוּ נָמִי פְּרִיב"ל דְּאָמַר נָמִי מִפְּנֵי הַחֲשָׁד וְנָמִי ס"ל דַּא"צ לַפְּרוּט אֶת הַחֲטָא וְלִהְיֵי שְׁפִיר פּוֹסֵק הַטּוֹר וְהַש"ע דַּא"צ כְּמַבְנוֹאֵר וְדוּק: פְּרָק ג' הֶלְכָה ג' וְכַשֵּׁם שְׁשׂוּקְלִין זְכוּיֹת אָדָם וְעוֹנוֹתָיו בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ כֹּף בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה שׂוּקְלִין עוֹנוֹת כֹּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּאֵי הָעוֹלָם עִם זְכוּיֹתָיו בִּי"ט שְׁל ר"ה כו'.

וְכַתְּבֵי הַמְּשַׁל"מ מְשַׁנָּה בַּפ"ק דַּר"ה בַּד' פְּרָקִים הָעוֹלָם נִידוּן בְּפִסְחָא עַל הַתְּבוּאָה כו' וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּפִסְחָא עַל הַתְּבוּאָה וְהָא דְאָמַר בַּפ"מ מ"ש כו' וְשָׂמָא בְּשָׁמִים בַּר"ה הָיוּ מִזְפִּירִין אֶת הַדִּין הַגָּזָר בְּפִסְחָא כו'. וְיֵישׁ לְדַקְדָּק לְאִיזָה נְסִיבָה מִזְפִּירִין בַּר"ה דִּין הַגָּזָר בְּפִסְחָא וְנ"ל בַּמ"ש הָר"ן ו"ל אֲמַתְּנִיתִין דַּד' פְּרָקִים כו' דַּג' דְּבָרִים הֶלְלוּ גְדוּנִים לְכָל הָעוֹלָם בַּג' זְמָנִים הֶלְלוּ אַבְל בַּר"ה כֹּל בְּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו כֹּל אֶחָד וְאֶחָד וְגוֹזְרִין לוֹ חֶלְקוֹ מִדְּבָרִים הֶלְלוּ ע"כ.

הִנֵּה מִשָּׁה"כ מִזְפִּירִין בַּר"ה דִּין הַגָּזָר בְּפִסְחָא מִשׁוּם דַּבַּר"ה נִידוּן הָאָדָם עַל כֹּל הַמְּאֻרְעוֹת שְׁלוֹ וְעַל תְּבוּאָתוֹ וּפְיֻרוֹתָיו כַּמ"ש הָר"ן וְכִינּוּן שְׁאָדָם נִידוּן בַּר"ה עַפ"י מַעֲשֵׂיו צָרִיף לִידַע מַה שְׁנִגְזָר כְּבָר עַל כָּלֹת הָעוֹלָם כִּדִּי לְתַת לְאִישׁ כְּדַרְכּוֹ וּמִשָּׁה"כ הָיוּ מִזְפִּירִין בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה דִּין הַגָּזָר בְּפִסְחָא עַד פְּאָן לְשׁוֹנוֹ: וְהִנֵּה עַפ"י בְּאַרְתִּי מַה שְׁאֻמְרִים בְּמוֹסָף שְׁל ר"ה וְעַל הַמְּדִינוֹת בּוֹ יֵאמַר אִיזוֹ לְחַרְבֵי אִיזוֹ לְשָׁלוֹם אִיזוֹ לְרַעַב וְאִיזוֹ לְשׁוֹבַע וּבְרִיּוֹת בּוֹ יִפְקְדוּ לְהַזְפִּירָם לְחַיִּים וְלָמוֹת מִי לֹא נִפְקְדָה פְּהִיּוֹם הַזֶּה כו'.

וְנִהוּ מִירוּשְׁלָמִי פ"א דַּר"ה וַיְבַנּוּ אֶת כְּנֶסֶת דַּבַּד' פְּרָקִים הוּא דִּין כָּלִי לְכָל הָעוֹלָם בְּדְבָרִים הֶלְלוּ אִם יִהְיֶה רַעַב אוֹ שְׁוֹבַע וְאִם"פ בַּר"ה הוּא דִּין פְּרִטִי לַכ"א כְּדַבְרֵי הָר"ן ו"ל וְנִהוּ שְׁאֻמְרֵי וְעַל הַמְּדִינוֹת בּוֹ יֵאמַר הֵיִינוּ עִתָּה מַחְזִירִין הַדִּין שְׁנִיגְזָר עַל הַמְּדִינוֹת בְּפִסְחָא וּבַעֲצָרֵת אִיזוֹ לְרַעַב וְאִיזוֹ לְשׁוֹבַע דְּזָה כְּבָר נִגְזָר אִזוֹ וְרַק בְּאַשְׁרֵי שְׁצָרִיף לְבָאֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד פְּרִטִי דִּין שְׁלוֹ וְכֵן חוֹזְרִין הַדִּין הַכָּלִי שְׁל כָּל מְדִינָה וּבְרִיּוֹת הֵיִינוּ אֲנָשִׁים פְּרִטִים בּוֹ יִפְקְדוּ כֹּל אֶחָד וְאֶחָד אִיף נִקְצַב דִּינוֹ לְפָרְנֶסָה לְרַעַב וְלְשׁוֹבַע וְאֻמְרֵי מֵלֵת יִפְקְדוּ כִּי הוּא לֹא דִּין הַגָּמוּר וְרַק עֵיוֹנִי בְּעֵלְמָא כְּמוֹ שְׁאֻמְרֵי בַּר"ה דַּף י"ז דְּפָקִידָה עֵיוֹנִי בְּעֵלְמָא וְה"נ כֹּן דְּהַדִּין שְׁל רַעַב וְשׁוֹבַע הוּא בְּפִסְחָא נִקְצַב לְהָעוֹלָם וְרַק מְעֵינִים לְכָל אֶחָד חֶלְקוֹ בְּזָה לְהַזְפִּירָם לְחַיִּים וְלָמוֹת הֵיִינוּ הַדִּין הַגָּמוּר עִתָּה חַיִּים וּמוֹת זֶהוּ הַזְּכָרוֹן שְׁיִזְפִּירוּ וְיִדְוֹנוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְזֶהוּ הַדִּין הַגָּמוּר בְּיוֹם הַזְּכָרוֹן דְּעַל חַיִּים וּמוֹת הַדִּין הַגָּמוּר שֶׁהוּא בַּר"ה לְפָרֵט וְלְכָלל כְּמַבְנוֹאֵר.

וּבְאַרְתִּי בְּזָה אֶת שְׁאֵלַת הַמְּלָאכִים בַּמַּס' ר"ה דַּף ל"ב וּבְמַס' עֲרֻכִין דַּף י"ג דְּאָמַר שָׁם שְׁאֵלוּ מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת מִפְּנֵי מָה אֵין אוֹמְרִים יִשְׂרָאֵל שִׁירָה בַּר"ה וְיִוֵּה"כ וְהַשִּׁיב הַקַּב"ה אֶפְשָׁר מְלָךְ יוֹשֵׁב עַל כְּסֵא דִּין וְסַפְרֵי חַיִּים וְסַפְרֵי מֵתִים פְּתוּחִים לְפָנָיו וְהִמָּה אוֹמְרִים שִׁירָה וְצָרִיף לְבָאֵר הֲלֹא בְּנֻדְאֵי הַמְּלָאכִים יוֹדְעִים מְאִימַת יוֹם הַדִּין כְּמוֹ דְּאָמְרִין וּמְלָאכִים יַחְזִיזוּן וְחִיל וְרַעְדָה יִאֲחִזוּן אֶלְמָא דְּגַם הִמָּה יִפְקְדוּ בְּיוֹם הַדִּין וּמַהוּ שְׁאֵלְתָם וְתִשׁוּבַת הַקַּב"ה אֶפְשָׁר מְלָךְ יוֹשֵׁב עַל כְּסֵא דִּין כו'.

אִף יְבַנּוּ אֶת כְּנֶסֶת דַּבַּד' פְּרָקִים הוּא הַדִּין עַל הַתְּבוּאָה פְּירוֹת וּמִים שְׁחִי אָדָם קְצוּבִין בָּם וּמ"מ אוֹמְרִים שִׁירָה שְׁהִמָּה בְּחַג וְזֶהוּ שְׁאֵלְתָם אַחֲרֵי שְׁבַד' פְּרָקִים אִף שְׁהִמָּה יְמֵי הַדִּין מ"מ כִּינּוּן שֶׁהוּא יו"ט אוֹמְרִים שִׁירָה וַא"כ בַּר"ה וְיִוֵּה"כ שֶׁהוּא נָמִי מְקוֹדֵשׁ לְחַג לִימְרוּ שִׁירָה כְּשְׁאֵלַת הַגָּמְרָא שָׁם בְּמַסְכַּת עֲרֻכִין וְהַשִּׁיב הַקַּב"ה כֹּן דַּבַּד' פְּרָקִים הוּא דִּין כָּלִי

לכל העולם וזהו התחלת הדין וכל אחד יוכל לקוות דבו לא יהיה הדין לרעה אבל בר"ה הוא הגמר דין לפרוט לכל אחד חלקו וזהו שאמר אפטר מלך יושב על פסא דין והוא בגדר ישיבה כפיכחול והוא כמו דקיי"ל במס' שבועות דבשעת גמר דין דיינים בישיבה דאז בר"ה ויוה"כ הוא גמר דין לכל אחד ואחד ולהכי כ"א יפחד מאימת הדין ואינם אומרים שירה: ועוד נ"ל לבאר עפ"י מאי דמסיק וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו נמי התירוץ ע"ז עפ"י מאי דאיתא בתורת פהנים והובא בפיקוט פ' אמור אתה מוצא שלש שמחות פתיב בחדג אבל בפסח אין אתה מוצא שפתוב בו אפילו שמחה אחת לפי שבפסח התבואה נידונית ואין אדם יודע אם עושה השנה אם אינו עושה כו' אבל בר"ה אין פתיב שם אפילו שמחה אחת מפני שהנפשות בו נידונות ומבקש אדם את נפשו יותר מממונו ע"כ ופי' כמו"ח הגאון ז"ל פ' הת"כ בן דפסח קיי"ל נמי דחייבין בשמחה והביא התוס' במס' חגיגה דף ח' ע"א דילפינן מהיקשא דחדג המצות וחדג העצרת ועיין ע"א שם וזהו שאמר אתה מוצא כו' בפסח אין פתיב בו שמחה היינו בו מפרש לא פתיב אבל שמחה נוהג מהיקשא דעצרת דניתנה לדרוש לנו אבל בר"ה לא פתיב שם שמחה היינו לא בו ולא מדרשא דלפי שהנפשות נידונות ולהכי אינו נוהג שמחה כלל וזהו שמסיק דשאלת המלאכים הוא מה נשתנה דין דר"ה ויוה"כ מהדין דרגלים דאומרים שירה והשיב הקב"ה אפטר כו' וספרי חיים ומתים פתוחים היינו שהנפשות נידונות ואז אינו נוהג שמחה כלל בעת שהנפשות נידונות ואיך אומרים שירה אבל ברגלים אינו הדין על נפשות רק על ממונו ואומרים שירה: ועוד נ"ל לבאר עפ"י מה שהקשה הטורי אבן בר"ה דף ט"ז לר' יוסי דאמר אדם נידון בכל יום ולפ"ד רב יוסף שם דאמר כמאן מצלינן אקצירי ומריעי כמאן כר' יוסי א"כ ס"ל נמי כר' יוסי וא"כ מקשה הרבה קושיות מה זה הפנה ביום הדין הנה במלכות זכרונות ושופרות ואין אומרים שירה הכל מחמת הדין והלא בכל יום הדין ונ"ל לישב זה בן דהנה במסכת ע"ג דף ד' ע"ב אמרינן שניות הקב"ה יושב ודן את כל העולם כולו פינן שרואה שאין העולם מתקנים בדין עומד מכסא דין ויושב על פסא רחמים ופירש רש"י ז"ל כר' יוסי אתיא דאמר אדם נידון בכל יום נמצא בן דבכל יום אף דאדם נידון לר' יוסי מ"מ פינן שרואה הקב"ה שאין העולם מתקנים בדין עומד מכסא דין ויושב על פסא רחמים וזהו רק בכל יום אבל בר"ה אינו כן משום זה דהנה התוס' פתבו במס' ר"ה דף כ"ז ע"א ד"ה פאן דלהכי לדין אמרינן בר"ה זה היום תחלת מעשיך אף לר' הושע דס"ל דבניסן נברא העולם משום זה דבמחשבה עלה לבראתו בתשרי והוקבע הדין בר"ה לפי שתחלת המחשבה הנה להבראות בר"ה והנה לפי מאי דאיתא במדרש בראשית והביא רש"י ז"ל שם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים ותחלה ברא הקב"ה במדת הדין ואח"כ פשראה שאין העולם מתקנים בדין שיתף מדת הדין במדת הרחמים וביאר ג"כ בזה כמו"ח ז"ל דברי המדרש ר' יוחנן אומר לבריא השמים קדמה לשכלול הארץ קדמה והוא במדרש בראשית ובריושלמי פ"ב דחגיגה והיינו השכלול הוא התיקון וזהו בתחילת הבריא שיתף במדת הדין נברא השמים תחלה דדרי מעלה יכולים להתקנים בדין אבל אח"כ לתקן היינו לשכלול לשתף מדת הרחמים הנה הארץ תחלה דדרי מטה צריכים למדת הרחמים מדרי מעלה ולהכי אמר ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים דלשכלל לשתף מדת הרחמים הנה הארץ תחלה וא"כ פינן דבר"ה נקבע הדין על תחלת המחשבה והמחשבה הנה במדת

הדין להכי בר"ה נשאר לכל אחד עפ"י מדת דין ומשפט ולהכי יפחדו מאימת הדין אבל בכל יום דהוא את"כ ששיתוף הקב"ה מדת הרחמים בזה אומר פיון שרואה שאין העולם מתקנים בדין עומד ויושב על פסא רחמים וניחא להכי בזה חלוק דין דר"ה מבכל יום דבזה הוא רק בדין לבד ובכל יום ויום רואה שאינו מתקנים בדין יושב על פסא רחמים ונהו שאלת המלאכים מפני מה אין אומרים שירה בר"ה ויוה"כ הלא אנו מתפללים בכל יום על קצירי ומריעי והוא משום דס"ל כר' יוסי דאדם נידון בכל יום ובכ"ש אין אנו מפחידין ובכל זמן יו"ט אומרים שירה והשיב הקב"ה אפשר מלה יושב על פסא דין הוא כפי מה דאיתא במס' מגילה דכ"א פתוב אהד אומר ואנכי עמדתי וכתוב אהד אומר ואשב בהר כו' רבא אומר אין ישבה אלא העפכה שנאמר ותשבו בקדש ימים רבים ונהו תשובת הקב"ה מלה יושב על פסא דין דכל יום אינו מתעכב בדין ורק עומד מקסא דין ויושב על פסא רחמים אבל בר"ה ויוה"כ הוא מתעכב על פסא דין ואינו עומד ח"ו לישב על פסא רחמים ולהכי אין אנו אומרים שירה ומסיק וספרי חיים וספרי מתים היינו כל הספרים לכל אדם שנפתחים בכל יום הנה אז במדת הרחמים ועתה הספרים האלה פתוחים ובמדת הדין ישפטו היום ישארו בדין כמבואר: והנה להכי אומרים בר"ה היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים ונהו דמלת הרת מבארים המפרשים דהוא לשון מחשבה ונהו כמו הורו והגו מחשבותי ונהו שאומר היום הרת עולם היינו שהיה היום המחשבה להבראות ולהכי היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים דבכל יום יעמדו לפני פסא הקב"ה בדין וברחמים שמשותף מדת הרחמים למדת הדין אבל היום שהוא רק דין עפ"י המחשבה יעמדו כולם רק במשפט בדין לבד כמו שבארנו: ונהו שאומר אם פבנים אם פכבדים אם פבנים רחמנו פרחם אב על פנים ואם פכבדים עינינו לה תלויות עד שתחננו ותוציא כאור משפטנו.

ויבאר עפ"י מאי שכתבו התוס' בר"ה דף י"ז ע"ב ד"ה י"ג בהגה"ה כו' דמדת רחום הוא פשפוחם שלא בשעת צרה ומדת חנון הוא אף שלא בדין רק אם הוא צועק הוא חונן אותו והוא מתנת חנם וחסנותי את אשר אהון אע"פ שאינו פדאי עי"ש.

והנה בעת שאנו עושין רצונו של מקום נקראו פנים פדאיתא במס' קידושין דף ל"ו ובשעה שאינם עושין רצונו של מקום נקראו עבדים ונהו שאומרים אם פבנים אנחנו שעושים רצונו של מקום רחמנו פרחם אב על פנים שלא תבוא עלינו שום צרה חלילה ואם פכבדים שאינם עושין רצונו של מקום עינינו לה תלויות עד שתחננו היינו שתתנהג עמנו במדת חנון לחונן אותנו אע"פ שאינו פדאי ולהוציא כאור משפטנו אמן ולקמן בפ"ז ה"ז נבאר עוד בזה: שם מי שנמצא צדיק נחתם לחיים ומי שנמצא רשע נחתם למיתה והבינונים תולין אותו עד יוה"כ אם עשה תשובה נחתם לחיים כו'.

והנה יבאר זה עפ"י מה שכתב רבינו לקמן (פ"ח ה"א) דהנה ההגהות מימוניות פתב הקא בשם התוס' דפרשו דחיים אלו פירוש לחיי עד ומיתה פירוש לגיהנם והוא כמו שכתב רבינו שם הטובה הצפונה לצדיקים הוא חיי העוה"ב והוא החיים שאין המנות עמקו כו' ופרעון רשעים הוא שלא יזכו לחיי עולם אלו אלא יפרתו וימותו וכל מי שאינו זוכה לחיים אלו הוא המנות כו' וא"כ לפ"ז ה"נ אומר על צדיקים שאחרי ששוקלין מעשיהם הזכיות שלהם וגם אי זכו לקבל טובה וחסים בעוה"ז מ"מ נידונין לחיים לחיי

עד ואם ח"ו ימות הצדיק באותה השנה לא זהו המיתה כי הלה לחיים הנצחיים וברשעים הוא כן אם ישקלו בפלס זכיותיו ועונותיו ואף אם יתפרע וימות באותה שנה או שישאר חיים הכל נקרא אצלו מיתה שימות מחיי עד ולהכי בכל ראש השנה ידונו כל אחד אחרי שיתחשב מה שעבר עליו כל השנה הן אם היו לו יסורין או עונג נגד המצות והעבירות שעשה האיה הוא עתה חלקו בעוה"ב וכן על להבא ידונו ויתחשבו כל אחד אם אותו שימות בשנה זו ויתניסר אם עוד האיש שהוא נידון לחיים או למוות אם לגיהנם או לחיי העוה"ב וכן לכל צדיק יחשבו מעשיו אף אם יחיה בשנה זו ויתענג על רוב טובה מ"מ הוא בן עוה"ב או ימות ויתניסר בשנה זו פדי לחיות בעוה"ב ודבר זה של חיים ומוות הוא סוף וכלל כל החשבון מה שיתחשב עם כל אחד על כל המקראות בפ"ט: ולפ"ז ניקח דברי הירושלמי הקא בפ"ב דר"ה פ' ג' אלו שמתו מר"ה עד יוה"כ מאיזה דין מתים כו' ולא שמייע הא דאר"ק אר"י ג' פינקסאות הם אחת של צ"ג ואחת של ר"ג כו' של צ"ג כו' נטלו אש"ח מר"ה כו' נמצא מנה הירושלמי דנה רק שלשה ספרים נפתחים לחיים ולמיתה הוא בעוה"ז ולא פדברי התוס' דכתבו דהוא לחיי העוה"ב וכן מקשים מנה המפרשים ולפ"ד לא קשה דאף לפ"ד התוס' הפלל הוא רק אחרי החשבון והדין שידונו אותו מכל מקרה שקרהו בעוה"ז מהו אם יקרהו עוד בחייו בעוה"ז מה יחיה חלקו בעוה"ב וא"כ נידון גם בנה אם ימות הוא באותו שנה פדי שישאר בן עוה"ב או יחיה ויחיה בגיהנם או יחיה בשני העולמות הכל הוא בר"ה כמבואר ובארנו עפ"ז דברי המדרש פ' אמור דאמר שם לעולם זאת כו' אתה מוצא י"ב שעות כו' בי"ב נידון ויצא בדימוס אמר הקב"ה כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס כף עתידין בניה לצאת בדימוס ופירשו המפרשים דימוס הוא דין של חסד ולכאורה הקשה איזה דין של חסד היה לאדם הראשון הלא בתחלה אמרו לו כי ביום אכלה ממנו מות תמות רק עונש מיתה ואח"כ הוסיפו לו עוד לומר ארוכה האדמה בעבורך כו' עד שובך כו' ואל עפר חשוב נמצא דלבד עונש מיתה שהגיד לו הקב"ה תחילה הוסיף לו עוד עונש יסורים בעוה"ז ומה זהו הדימוס אמנם במס' ע"ג דף י"ז ע"ב אומר שם דימוס פטור אתה ומפרשי התוס' דימוס הוא רחמים ורש"י ז"ל מפרש שבועה והערוף שם מפרש היכא שאומר שבועה לפטור איש מקרי דימוס ועוד א"ל דדימוס מקרי גזירת המלכות וכל חוקי הממשלה אשר הפל נקרא בשם מאניפעסט פי הפל הוא לטובת המדינה ואף כי נראה פי הוא גזירה ודין לרעה מ"מ הוא לטובת המדינה כל חוק וגזירה שהמשלה תתן וזהו נקרא דימוס וכן היה הדין לאדם הראשון דהא איתא במדרש בראשית פ' כ"א וישלחהו ה' כו' ר"י ור"נ ר"י אומר וישלחהו מגן עדן בעוה"ז וישלחו מגן עדן בעוה"ב ופירשו המפרשים היינו שאין לו חלק לעוה"ב ונוכל לדברי ר' יהודה לפרש הא דאמר לו הקב"ה מות תמות הוא כמו דדרשינן במסכת סנהדרין דף ס"ד הפרת תפרת הפרת בעוה"ז תפרת לעוה"ב וה"נ נאמר בן מות בעוה"ז תמות לעוה"ב ויתחייב וכן החליף הקב"ה הפס"ד לטובתו ואמר לו ארוכה האדמה וקוץ ודרדר בעצבון תאכלנה כו' הוא רק שמתניסר בעוה"ז פדי שלא תאבד חלקה לעוה"ב וזהו הדימוס שלו שיצא הפס"ד לטובתו להחליף עולם עובר בעולם קיים וה"נ מבטיח הקב"ה לבניו חיי שמתצא בדימוס היינו שאם ידונו בני ישראל בר"ה ואם חלילה לא יהיו זכאין מ"מ חלקם לעוה"ב לא יאבדו ויתסרו ביסורין ועונשים בעוה"ז עולם העוה"ב פדי שיזכו לחיי העוה"ב וזהו הדימוס שיהיה לכל אחד חלק לעוה"ב

ואחרי כל הדינים והעונשים ישאר חלקם בחיים הנצחים ועוד בארתי בדרשותי ואכ"מ: פָּרַק ז הלכה ז כמה מעלת התשובה אמש הנה מונבדל מה' ועשה תשובה כו' עושה מצות טורפין אותו בפניו שנאמר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי כו' ולא עוד אלא שמתאנה למצותיו שנאמר וערכה לה' מנחת יהודה כו' והנה גם רש"י ז"ל פתב פן במס' סנפה דף נ"ה ע"א דכל המזמור דברי פבושין ולרשע למה לה לבוא לבית זה אם לא עשה תשובה היינו נמי כדברי רבינו פי טרם שעשה תשובה אזי אם עשה מצות טורפין לו בפניו ועפ"ז ביאר כמו"ח ז"ל מקרא בפ' תבוא את ה' האמרת היום כו' ולשמור חוקיו ולשמוע בקולו וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה ולשמור כל מצותיו אשר זה אין לו ביאור מה שאומר ולשמור כל מצותיו אף עפ"ז יבואר פן דבתחלה אם לא קבלת עליך לשמור חוקיו ולשמוע בקולו אזי ח"ו כל המצות אשר יעשה לא יתקבלו וטורפין בפניו אף אחרי אשר תקבל על עצמך לשמוע בקולו ולשוב אליו בתשובה שלמה אזי אם עשית מצנה יקנבל ברצון ואומר וה' האמירך להיות לו לעם סגולה ולשמור כל מצותיו שיקנבלו מצות שיעשו ברצון לפניו ית': אמנם הנוב"י בספר אהבת ציון הקשה על דברי רבינו אלו מהא דאיתא במס' יומא דף פ"ז גדולה תשובה שזדונות נעשה לו כזכיות שנאמר ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה חיה יחיה ולדעת רבינו תקשה מנ"ל דחיה יחיה הוא משום התשובה שנעשה לו העונות כזכיות דלמא יחיה בשביל המשפט וצדקה שעשה ואמר הקרא פן ובשוב רשע כו' ואז יעשה משפט וצדקה חיה יחיה אבל אם לא ישוב אף אם עשה משפט וצדקה לא יועיל לו פי טורפין לו זה בפניו והקדים להכי ובשוב רשע לומר דלא יתקבל שום מצנה מצדקה ומשפט טרם ישוב: ועוד הקשה מהא דאיתא במס' סנהדרין (דף ק') אחאב שקול הנה שהיה מהנה ת"ח מנכסיו והלא אחאב רשע גמור הנה והמצות שעשה טורפין לו בפניו ומה לו זה שהיה מהנה ת"ח מנכסיו: ונ"ל לבאר פן דבנדאי לאו בכל המצות אומר רבינו שטורפין לו בפניו דדברי רבינו הוא רק באלה המצות שהוא בין אדם למקום אשר בזה לכפיכול לא יעשה שום טובה פי אם תצדק מה תתן לו ורק אם הוא ירא ה' ויחפץ במצותיו אזי גם הקב"ה יתאנה למצותיו אבל אם הוא חלילה עובר על רצונו ית' ועושה עבירות אזי אין הקב"ה חפץ גם במצותיו וטורפין לו בפניו וכ"ז במצות שבין אדם למקום אבל מצות שבין אדם לחבירו כמו צדקה גמ"ח ולהנות ת"ח זה יקנבל אף מרשע עושה עבירות דמה שמחיה ומנה את חבירו יקנבל מפל מי שהוא להמקבל הנאה והטובה אחת היא מי הנותן וכמו שמחלק הפרשת דרכים בדרך האתרים בד' ג' לענין חילוק בין צדקה לשאר מצות לענין שלא לשמה דבצדקה שמחיה את חבירו שנה לנו אף שלא לשמה כמו לשמה עי"ש וה"נ נימא זהו החילוק.

ועפ"ז יבואר היטב דברי הילקוט תהלים ע"פ אני בצדק אהנה פניה מה ראה דוד להפריש פחה של צדקה לבדה אלא ללמדך שאפילו הרשעים שאין בידם אלא זכותו של צדקה לבד זוכין ומקבלין פני השכינה שנאמר ונגלה פבוד ה' וראו כל בשר ודברי המדרש צריף הבנה דמה ראיה מיימי מקרא דראו כל בשר דקאי על מצות הצדקה דבזכות זה אנו רואים פניהשכינה דע"ז אומר הקרא אני בצדק אהנה פניה ומבאר דמה דראו כל בשר ידענו דאפילו רשעים דאין להם אלא זכות הצדקה מקבלין פני השכינה מנ"ל זה: אף עפ"ז יבואר פן דבכל המצות אם עושין רשעים וב"א שאינם מהוגנים אזי לא יקנבל

וטורפין לו בפניו וא"כ איך אומר וראו כל בשר מה זכות ומצא לכל בשר אף למי שאינו
הגון שיקנבל מצותיו ויראה פני השכינה אף רק בזכות הצדקה שזה יקנבל מפל אדם וזה
שאומר אני בצדק אחזה פניו דבזכות הצדקה יקנבל מהכל ומה ראה לפרוט זה אלא
משום דאפילו הרשעים יזכו בזכות הצדקה דע"ז נאמר כל בשר פמבואר: ועפ"ז יבואר
נמי דברי המדרש שהביא הפר"ד בדרוש הצדקה אר"י שש שנים היו הגתלים עוממות
בידו של גבריאל ביקש להשליכן בזרוע פיון שראה שאינם עושין א"ל הקב"ה יש בהם
בני אדם שעושין צדקה אלו עם אלו והקשה הפר"ד ממנ"פ אם ידע המלאך אימתי יעש'
תשו' הלא הנה לו לידע גם מן מצות הצדקה שעושים ואם לא ידע מזה איך ידע מתי
שיעשה תשובה דאמר דששה המתין אולי יעשה תשובה ועיין מה שתירץ ואני דקדקתי
בזה דאמר הלשון שעושים צדקה אלו עם אלו הלא פשיטא הוא דצדקה נעשית בין בני
אדם ולא עם מלאכים נימא סתם שעושין צדקה.

אף עפ"ד יבואר הפל דהמלאך ידע שפיר מתי שעושים תשובה ומצות ורק הוא חושב
בדעתו אחרי כי תשובה לא עשו אזי גם המצות צדקה שעשו לא יקנבל מהם וטורפין לו
בפניו וכבר נתמלאה להם סאתם אמר לו הקב"ה לא פן מתחת ידי אדם יש בהם ב"א
שעושין צדקה אלו עם אלו וכיון שהם מהנים ומחיים אחרים זה המצוה והזכות תעמוד
להם פי זה יקנבל מהכל פיון דייעשו זה עם אחרים אלו את אלו וא"כ עוד לא הגיע הזמן
להשליף בזרוע הגתלים ועוד יחיו בזכות זה: וניחא נמי מה שאמר דניאל ונבוכדנצר
נחטאו בצדקה פרוק ובמחן עניין תהוין ארפא לשלונת דבשאר מצות אף אם יעשו לא
יקנבלו מנבוכדנצר ורק מצות ומחן עניין יקנבל מאתו.

והשתא ניחא שפיר דברי רבינו מקושית הנוב"י דהא התם פתיב ובשוב רשע כו' נעשה
משפט וצדקה חיה יחיה והא במשפט וצדקה יחיה אף טרם שישוב ויקנבל דהא בזה ליחא
הא דטורפין בפניו דהא זהו מן המצות שבין אדם לחבירו ויקנבל בכל פעם ולהכי אומר
הגמ' דזדונות נעשו לו פזכות וחייה יחיה הוא בשביל התשובה שעשה וכן ניחא נמי
באחאב שהיה מהנה ת"ח מנכסיו אשר בזה הנה שקול דכיון דעשה מצות בזה שהיה
מהנה הת"ח זה יקנבל אף מרשע פאחאב וכפר לו מחצה.

ועפ"ד רבינו יבואר היטב דברי המדרש בפ' אמור אורח חיים למעלה למשכיל למי
שמסתפל במצותיה של תורה מה פתיב למעלה מן הענין לא תכלה פאת שדה אה"ע כו'
ופירש למעלה מן הענין מן ר"ה דכתיב אחרי כן בחודש השביעי יבואר פן דהנה המדרש
אומר בחודש חדשו מעשיכם בשופר שפרו מעשיכם וביאר כמו"ח ז"ל פן דהתקנה ליום
הדין הוא או שיתקן את המעשים הרעים שעשה בכל השנה וישוב בתשובה וזהו שפרו
מעשיכם תקנו מעשיכם הרעים ועוד אומר חדשו מעשיכם שתעשו מע"ט חדשים היינו
כמו שאמר אם עשה חבילות עבירות יעשה חבילות מצות כנגדן וכ"ז אם המצות יקנבל
מהם אבל אם חלילה בגדר אין עו"ר של מקום ויוכל להיות אשר טורפין את המצות
בפניו אף אומר למעלה מן הענין לא תכלה פאת שדה זהו מצות מתנות עניים לעשות
צדקה וחסד עם העניים דזה יקנבל מפל איש ובכל זמן ובזכות זה יחודש מעשיכם ותזכו
ביום הדין פמבואר: ועפ"ז יש לתרץ נמי מה שהקשה הר"ן ז"ל במס' ר"ה דף ט"ז
דהקשה מ"ט תוקעין תקיעות דמינשב תחלה ואח"כ בתקיעות דמעומד שתוקעין על

הסדר ברכות נהלא זה של מעומד הוא דאורייתא ושל מנושב הוא רק מדרבנן כדי לעכב את השטן ומתריץ בדין ונ"ל לישוב פן דהנה רבינו כתב לעיל בפ"ג אע"פ שהתקיעות בר"ה גזו"כ הוא מ"מ יש טעם בדבר ורמז יש בו עורו ישנים כו' ותחזרו בתשובה והיטיבו דרכיכם כו' ומתקיעת שופר ישפור את הלבבות ויחזרו בתשובה ולהכי ניתא שפיר דתחלה אנו תוקעין תקיעות דמנושב בגנוח יגנח וילולי גליל כדי לעורר את ישראל לתשובה ואח"כ תוקעין על הסדר מלכיות שתמליכוני עליכם זכרונות שתעלה זכרוניכם לטובה ובשופר הוא יעלה זכרונינו לטובה וכ"ז אם יקנבל מצות השופר אבל אם ח"ו אנחנו בגדר שטורפין המצות בפניו אזי גם המצות שופר לא יקנבל ולהכי, תוקעין בתקיעות דמנושב לעורר לתשובה ואח"כ תוקעין תקיעות דמעומד שיקנבל לרצון לפניו ית' ויעלה זכרונינו לטובה אף אם לא נתעורר תחלה ע"י תקיעות דמנושב מי יודע אם יקנבל התקיעות שעל הסדר ומקדימין תחלה כמו שכתב השאגת אריה בתשובה סי' ב' דהיכא דיש טעם בדבר מקדימין הדאורייתא לדרבנן כמו בברכת היין וברכת היום וה"נ מפני טעם זה שפיר מקדימין זה דרבנן דמנושב לתקיעות דמעומד כמבואר: ועפ"ז נ"ל ג"כ לבאר שאלת המלאכים שבארנו לעיל מפני מה אין ישראל אומרים שירה בר"ה ויוה"כ ויבואר פן דאיתא במדרש פ' אמור עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר בשעה שהקב"ה עולה בדין וכשישראל תוקעין עומד מכסא דין ויושב על פסא רחמים ומתפאד להם הדין לרחמים ובמה בשופר וזהו שאלתם לפי הבטחת הקב"ה לישראל שבתקיעת שופר יזכו בדין ויצא לאור דינם א"כ מ"ט אין אומרים שירה הלא אין להם לפחוד מאימת הדין והשיב הקב"ה פן אפשר מלה יושב על פסא דין היינו שהוא ח"ו מתעכב על פסא דין ואינו עומד כמו שבארנו לעיל דישיבה היא העכבה ואינו עומד מכסא דין משום שספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו במצות שופר אשר מקנים פי יתפאד מדת הדין לרחמים הוא רק אם אנחנו לכל הפחות בגדר בינונים אבל אם ח"ו אנחנו בגדר רשעים הנכתבים בספרי מתים אזי לא יועיל חלילה השופר שטורפין בפניו ולהכי אין אומרים שירה שמפחדים מאימת הדין דלמא אנחנו נכתבים בספרי מתים היינו רשעים גמורים שנכתבים למיתה ולא יועיל השופר דהוא מצוה שבין אדם למקום אשר לרשעים חלילה טורפין לו בפניו כמבואר: ועפ"ז יש לבאר הפסוקים בהושע י"ד אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים היינו תחלה נבקש מה' שכל עון תשא ואז יקח הטוב אף בטרם ישא עון לא יקח טוב כי טורפין לו בפניו ומסיק ונשלמה פרים שפתינו כמו בקרבנות אמרינו דאם לא שוב אזי זבח רשעים תועבה והקרבנות לא יקנבל כף המצות שנשלמה בשפתינו לא יקנבל בלתי שתחלה ישא העון ואז יקח הטוב לרצון לפניו ית' אמן: הלכות קריאת שמע פרק א הלכה א פעמים בכל יום קורא ק"ש בפקר ובערב שנאמר ובשכבה ובקומה בשעה שדריך בני אדם שוכבין וזהו לילה ובשעה שדריך ב"א עומדין וזהו יום עכ"ל.

וכתב הכ"מ בפ"ק דברכות בין לב"ש בין לב"ה כו' ורבינו נקט לישיבא דב"ה והקדים ק"ש של לילה ברישא וטעמא דקרא משום דתחלת מן הלילה הוה פדכתיב ויהי ערב ויהי בקר כו' עכ"ל. והנה שם בסוגיא אמרינו תנא אקרא קאי דכתיב ובשכבה ובקומה וה"ק זמן ק"ש בשכיבה אימת ואב"א גליף מבריאתו של עולם דכתיב ויהי ערב ויהי בקר וכתב הפני יהושע דצריכא שני התירוצים חד למ"ד ק"ש דאורייתא ויילפינו

מבשכבה ובקומה ואיך תרוץ למ"ד ק"ש מדרבנו ולא מצי למילף מבשכבה ובקומה ונלפינו מנהיה ערב כו' עי"ש: והנה לפי מה שמבאר השאגת אריה בסי' א' דאף למ"ד ק"ש דרבנו דזהו רק הגנוסח ק"ש אבל בזה כ"ע מודים דמ"ע הוא מה"ת לקרות אינה פרשה בזמן שכיבה ובזמן קימה וזהו דאמרינו הריא בד"ת פתיב והביא זה הפשט בשם התר"י ז"ל וכן כתב הפ"י בק"א בשם ספר תומת ישראל עי"ש, ונ"ל להביא ראיה לזה מהא דאימתא ריש מסכת ברכות ותו סיפא דקתני בשחרליתני דערבית ברישא תנא פתח דערבית ונהדר תנא דשחרית עד דקאי בשחרית פירש מילי דשחרית כו' והנה אפתי תקשה למ"ד ק"ש מדרבנו בהדי דקאי בערבית דק"ש לפרש מילתא דערבית הפל בין הק"ש ובין הברכות דמרונייהו הוא מדרבנו ונהדר לפרש מלתא דשחרית ואמאי מפסיק בהשחרית בין הק"ש ובין הברכות אלא דנוסח ק"ש הוא רק מדרבנו אבל קריאת הפרשה לכ"ע הוא מה"ת היכא דלא קרא עוד ד"ת וברכות הוא מדרבנו לכ"ע ומבאר תחלה ק"ש דהוא מה"ת בין בערבית ובין דשחרית ואדקאי בק"ש דשחרית מפרש נמי הברכות דשחר דשניהם מדרבנו עם הערבית דמפרש אח"כ וק"ש דהוא של דאורייתא מפרש תחלה.

ונדחה נמי לפ"ז הא דכתב הצ"ח שם דף ד' ע"ב לתרץ הא דאריב"ל תפלות באמצע תקנום ותחלה תפלת ערבית ואח"כ ק"ש ואמר שם אב"א קרא אב"א סברא וכתב הצ"ח דלאב"א קרא ניקח אבל לאב"א סברא קשה דמ"ט להקדים תפלה דרבנו לק"ש דאורייתא ונראה דריב"ל ס"ל כר"י א"ש לקמן דף ד' דק"ש הוא מדרבנו וכיון דמרונייהו מדרבנו מקדמינו תפלה שהיא תדיר לשאינו תדיר עכ"ל: ולפ"ד הש"א דהיכא שלא קרא עוד שום פרשה בתורה לכו"ע הנה מה"ת ליתא תירוצו דהוי ק"ש לכ"ע מה"ת היכא שלא קרא ועוד בל"ז הצ"ח סותר דברי עצמו דדרש המ"ס פתב הטעם שהתחיל בק"ש ולא בתפלה אף שתפלה היא תדירה משום דצריך לסמוך גאולה לתפלה ולריב"ל דאמר תפלות באמצע תקנום ס"ל כמ"ד דק"ש דאורייתא ולהכי התחיל בק"ש שהוא מה"ת כו' והכא אומר הצ"ח דריב"ל ס"ל שהוא מדרבנו.

וע"כ נ"ל לישוב קושית הצ"ח על ריב"ל פן דהנה הצ"ח ז"ל הביא לעיל (דף ב') דברי הרשב"א בחדושי דלמסקנא דמסיק דעני שיעורא לחוד וכהן לחוד שוב מסתמא הדרינו למה דקס"ד מתחלה דעני וב"א חד שיעורא ושיעור דעני וב"א הוא מאןחר לצה"כ וחקמים פליגי ומשערין בצה"כ ולר"מ לא פלה היום עוד בצה"כ לענין ק"ש כו' וצ"ל דאף לכל דבר צה"כ ודאי לילה מ"מ לענין ק"ש דכתיב ביה ובשכבה ס"ל דזמן שכיבה לא הנה רק במאןחר מצה"כ והינו בזמן שב"א כו' הוא זמן שכיבה הכי עכ"ל: והנה כ"ז הוא רק לענין ק"ש דילפינו מקרא של בשכבה אבל לענין תפלה ודאי זמנה בצה"כ כמו פל דבר הפשר בלילה שזמנה מצה"כ פדאימתא במגילה (דף ד') וא"כ להאי מ"ד זמן תפלה תחלה לזמן ק"ש דזמן תפלה הוא בצה"כ וזמן ק"ש הוא אח"כ בזמן שכיבה וא"כ א"ל להאי מ"ד אב"א סברא ס"ל לריב"ל נמי כהמ"ד דזמן ק"ש הוא מאןחר מזמן תפלה וא"כ ניקח שפיר דתיקף מצה"כ הוא זמן תפלה ואח"כ יגיע זמן ק"ש ולהכי אף תפלה שהוא מדרבנו קדום לק"ש שהוא מה"ת דזמנה קדום כמבואר: אף כ"ז צריך לומר לפ"ד הפ"י ר"פ א"ד שכתב דדבר שהוא מה"ת קדום לזה שהוא מדרבנו לענין קדוש היום שם אבל לפ"ד הש"א בסימן ב' שכתב דלא משגיחו להקדים זה שהוא מדאורייתא לזה

שהוא מדרבנן ומה שתדיר מדרבנן קדים ליה שהוא מה"ת א"כ בל"ז ניקח קושית הצל"ח ז"ל דאף דתפלה דרבנן מ"מ פינון שהיא תדירה היא קדמה לק"ש כמבואר: ונ"ל לומר פן דהא דברי הפ"י ליתא הקא ריש ברכות דכתב דשני התירוצים צריכא דהא לפ"ד הש"א שפארנו נוכל למילף מקרא של בשכבה אף יתבאר פן גם לשון הגמ' דאמר וה"ק זמן ק"ש דשכיבה אימת ויבואר פן דהנה א"כ פהאי תירוץ דתנא אקרא קאי דבשכבה תקשה לכאורה נימא מאימתי קורין ק"ש דשכיבה דע"ז קאי אף א"נ פן א"כ אזי נוכל לטעות פדברי ב"ש דבערב פל אדם יטה ויקרא ק"ש ונימא ק"ש דשכיבה ששוכבין בעת הקריאה ולהכי קאמר דערבית ומפרש דה"ק זמן ק"ש דשכיבה דרק זמן השכיבה הוא ול"א שיטה ויקרא והנה שם דף ג' ע"א איתא תרי אב"א חד אמר תרי תנאי אליבא דר"א וחד אמר רישא לאו ר' אליעזר והנה קי"ל דר"א שמותי ופ"י התוס' בכ"ד דהוא מתלמידי ב"ש וס"ל כב"ש וכמו שכתבו במסכת ביצה דף ל"ד בשם הירושלמי שם נמצא דלפי חד תירוץ בגמרא דרישא נמי ר"א וא"כ ס"ל כב"ש דייטה ויקרא וא"כ תקשה נימא ק"ש דשכיבה א"נ דסמך רק אקרא זה של בשכבה, אבל להאי לישנא דרישא לאו ר"א א"כ א"ל שפיר דקאי אקרא דבשכבה ול"א ק"ש דשכיבה דה"א דייטה ויקרא ואומר הגמ' פן תנא אקרא קאי דכתיב בשכבה וה"ק זמן ק"ש דשכיבה והוא א"נ דרישא לאו ר"מ היא ול"מ למימר ק"ש דשכיבה דה"א דייטה ויקרא ואב"א גליף מברייתו של עולם דכתיב ויהי ערב כו' א"כ דרישא ר"א וא"כ אי דילפינן מבשכבה ולהכי מקדים ה"ל לומר דשכיבה דהא צריף לקרות פשהו מטא אומר דכתיב ויהי ערב להכי אומר דערבין ופתח דערבית ברישא אמנם כ"ז הוא רק כפי שמתרץ הצל"ח שמקשה לקמן על ב"ש דאמר א"כ נימא קרא בערב ובבקר דא"כ יתנה זמן ק"ש פל הלילה ומפרש לה דקאי מה שפרשה שניה עיי"ש וא"כ ר"א יוכל ס"ל כב"ש דייטה ויקרא אבל לפ"ד הש"א בס"ד דמפרש דלב"ש דאומר דא"כ, נכתוב קרא בערב ע"כ לא ס"ל כר"א דזמן ק"ש הוא עד זמן האשמורה הראשונה דזהו רק מטעם דעד הזמן הזה זמן שכיבה, אבל פינון דאי הנה פתיב בערב הנה פל הלילה וס"ל לב"ש פתכמים ור"ג דזמנה פל הלילה וא"כ לא מצי ס"ל ר"א כב"ש ונדחה תירוצי: וע"כ נ"ל לבאר פן פשוט דבשלמא התם דכתיב בשכבה ויקרא ודאי ניקח דכתיב תחלה שכיבה ואח"כ קימה דתחלה הוא השכיבה ואח"כ קימה ואומר דתחלה בשעה שתלף לשכב ואח"כ כשתיקום משכיבתה ואין הלשון מתקבל לומר קימה קודם שכיבה אבל הקא במשנה דאומר בערבית א"כ נימא תחלה של יום ואח"כ של לילה כמו דמצינו גבי תמיד דאומר תחלה את הפכש אחד תעשה בבקר ואח"כ בין הערבים ואומר ה"ק זמן ק"ש דשכיבה אימת דמשום דקאי אקרא של בשכבה דאומר שכיבה תחלה להכי אינו משנה אף דאומר בערבית כמו בקרא דק"ש ואב"א גליף מברייתו של עולם דזהו לשון הפתוח לומר תחלה של ערב ואח"כ של פוקר ומה שבתמיד אומר תחלה את הפכש אחד תעשה בבקר תחלה הוא מטעם אחר דקיי"ל במס' מנחות (דף מ"ט) דאין מחנכין את המזבח אלא בתמיד של שחר וכן פוסק רבינו בהל' מעה"ק וא"כ מוכרח לומר תחלה של בקר דמחנכין את המזבח בו ואח"כ של ערב ומינושב קושית המהרש"א בתוס' ד"ה א"ה דמקשי דגיליף מתמיד.

ולפ"ד ניקחא שפיר דתמיד הוא מטעם אחר פמבואר ודוק: הלכה ג ומצנה להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה שצאמר למען תזכור את יום צאתה מארץ מצרים כל ימי חייך עכ"ל. והנה רבינו פוסק כמ"ד דמזכירין יצי"מ אף בלילה דהנה.

מה"ת תרנונייהו בין דיום ובין דלילה. והש"א בסי' י"ב מעיין בזה אי נשים חייבות בהזכרת יצי"מ א"נ בין דמחויבים לקרות ביום ובלילה לא הוי מ"ע שהז"ג כמ"ש המ"א בסי' נ"ח והכריע הש"א דהוא מ"ע שהז"ג ונשים בה פטורות משום דזה של יום אינו בלילה ושל לילה אינו ביום: והנה אין להביא ראיה מן הכרייתא דמס' קידושין (דף ל"ג ע"ב) דקחשיב שם ת"ר אינהו מ"ע שהז"ג סופה לילב שופר ציצית ותפילין ומדלא קחשיב יצי"מ ש"מ דלא הוי מ"ע שהז"ג בשלמא על ק"ש יש לומר דהאי תנא ס"ל דנשים פטורות מק"ש מקרא דולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם דיליף לה הירושלמי פ"ג דברכות כמו שצ"ב לקמן והוי כמו דנפטרו מתלמוד תורה ולא תליא במ"ע שהז"ג אכל על יצי"מ תקשה דה"ל למיחשב בין המ"ע שהז"ג: אמנם מזה אין ראיה כלל דהא פתב שם הר"ן ו"ל וז"ל וקא דנקט מ"ע שהז"ג לאו פוליהו ולהכי תנא אינהו ולא אלו דש"ר תפלין וראיה ושל"א הז"ג איכא טובא דש"ר תרומה וקלה עכ"ל.

והנה בגמ' דידן איתא נמי תפלין וכן מראה אין ראיה וקשיא כלל דש"ר דהטעם דפטורות מראה הוא מן קרא דזכורה ולא מטעם מ"ע שהז"ג ורק מזה דמ"ע שלא הז"גיש ראיה דשייר. אמנם נ"ל לומר דמצד אחר להוי נשים חייבות בהזכרת יצי"מ דבמס' מגילה (דף ד') אמרינן נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן הוי באותו הגס וכן במס' פסחים דף ק"ח אריב"ל נשים חייבות בארבע פוסות שאף הן הוי באותו הגס וכתבו התוס' שם בפסחים דהא דפטורות מסופה אף דהוי באותו הגס התם בעשה דאורייתא והכא בד' פוסות שהוא מדרבנן ע"כ ובמס' מגילה כתבו התוס' ל"ל הקישא דכל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ת"ל דהן הוי באותו הגס וי"ל דמשום האי טעמא לא הוי מחייבי אלא מדרבנן והר"י איש ירושלים תירץ דס"ד למפטרי מג"ש דט"ו ט"ו מחזה"ס כו' נמצא דלפ"ד התוס' בפסחים אינה חייבת אלא במ"ע של דרבנן וכן א"ל לפי תירוץ ראשון שבתוס' מגילה דהחייב הוא רק לדבר של ד"ס אבל לפי תירוץ של הר"י משמע דחייבת מה"ת מטעם זה.

והנה מה שהקשה הט"א על הב"י מסופה שפיר מיישב ליה השער המלך בפ"ו מהל' חו"מ עיי"ש: ונ"ל להביא ראיה לדברי הר"י איש ירושלים מהסוגיא דקידושין דף ל"ד ע"ב ואדילפינן מתפלין כו' גיליף משמחה לחיובא אמר אב"י כו' וניליף מהקהל משום דהנה מצה וקהל ש"כ הכ"א וא"מ כו' וקשה מ"ט קאמר שמחה וקהל ולא קאמר תיקף וניליף ממצה דהא מצה פתיבי בקרא תחלה מהני משמחה וקהל דשמחה פתיבי בפ' ראיה וקהל בפ' גילף אבל מצה פתיבי בפ' בא: ולפ"ז ניקחא דאי הנה פריף ממצה הו"א מה למצה שפן הוי באותו הגס ומ"מ אי לאו הקישא דכל שישנו ה"א דפטרי מג"ש דט"ו ט"ו דאין ג"ש למחצה וקהל משמחה מגלי לנו דלא ילפינן מג"ש מחזה"ס ומפטור ומ"מ אי נרצה למילף מ"ע אחרתא שהז"ג לחייבי הו"א שפיר לדחות מה למצה שפן הוי באותו הגס ואף על חיוב דאורייתא שייך חיוב מטעם זה.

ועפ"ז ניקח נמי מה שמסיק שם לקמן אלא לכתוב רחמנא מצה ולא בעי הקהל ואנא אמיןא טפלין חייבין נשים לא כש"כ והקשו התוס' ל"ל לאסוקי זה דנשים חייבין מטעם דטפלין חייבין משום לא כש"כ בלא ק"ו ה"א דחייבי נשים בהקהל דיליף ממצה כמו כל שני כתובים.

ולפ"ז ניקח דאי הוי יליף ממצה הוי דחה מה למצה שפן הוי באותו הגס להכי אומר ק"ו זה אבל בלא מצה לא הוי מצי למילף דה"א דטפלין מעליא מנשים כמו שכתבו התוס' שם וא"כ א"נ פן דמטעם זה חייבת במ"ע של תורה א"כ נחייבי נשים בהזפרת יצי"מ מטעם זה דהא לספר ביצי"מ בליל פסח ודאי דחייבת כמו דאיתא בש"ע או"ח סי' תע"ב דחייבת במצות שנוהגות בלילה זו וכתב הגר"א ז"ל בבניאוריו דחייבת מטעם שהיו באותו הגס וא"כ כמו כן נחייבי בהזפרת יצי"מ דכל השנה מטעם זה דהיו באותו הגס דהא הקרא דמחייב להזכיר יצי"מ אומר פן שבעת ימים תאכל מצות לחם עוני כי בחפזון יצאת מאר"מ למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך ומרבינו מקרא זה לחייב בכל יום ובכל לילה וא"כ הוי כמו מצה דאומר טעם אחד עליהם ונחייבם מטעם דהיו באותו הגס.

והנה החתם סופר כתב באו"ח סי' קפ"ה שפיר לדחות למאן דרוצה לומר שם לחייבי נשים בתפלין יציאת ושבית הכל מטעם יצי"מ דחה שפיר דזה עיקר המצות לא נתקנה בשביל פן פאשר מבאר שם בארנפה ולא שייך לחייבי נשים אלא בפסח חנוכה ופורים וגם בסוכה בלא האזרח שכל עיקר המצוה נתקנה בשביל הגס אבל לא בתפלין ושאר מצות דלא נתקן כלל בשביל זה אלא ע"ד אגב נזכיר יצי"מ כו' עכ"ל וא"ש אבל הקא בהזפרת יצי"מ ודאי שייך לומר זה שהיו באותו הגס ובשקלא בהזפרת מחית עמלק נוכל לומר דנשים פטרי משום דלאו בני מלחמה ובני כיבוש ניהו ולא נאמר להם מצות תמחה אבל בהזפרה זו מ"ט יפטרו א"נ דזהו מדאורייתא כסברת התוס' וצ"ע: הלכה ט מצותו בלילה מזמן יציאת הכוכבים כו' עכ"ל.

והנה במשנה שם איתא מאימתי קורין את שמע משעה שהפנהים נכנסין לאכול בתרומתן ובגמ' שם אמרינון מפדי פנהים אימת קאכלי בתרומה משעת צאת הכוכבים ניתני משעת צה"כ מלתא אגב אורחיה קמ"ל כו' וכפרה לא מעפבא וממאי דהאי ובא השמש ביאת השמש ומאי וטהר טהר יומא דלמא טהר גברא אראבר"ש א"כ לימא קרא ויטהר מאי וטהר טהר יומא במערבא הא דראב"ש לא שמיע להו ומ"ל טהר יומא או טהר גברא ופשוטו מברייתא סימן לדבר צה"כ וטהר יומא כו': והנה רש"י ז"ל פי' ביאת אורו היינו שיזרח השמש למחרתו והתוס' פירשו תחלת שקיעה והקשו הבעה"מ והרשב"א ז"ל על רש"י ז"ל דבני מערבא למה לא פשוטויהו מהמשנה דאמר משעה שהפנהים ולא אמר משעת צה"כ ש"מ דמלתא אגב אורחא קמ"ל דכפרה לא מעפבא ומיירי ע"כ בהגני דבני כפרה ומ"מ אמרינון דתליא בביאת השמש בלילה ולא בהאיר למחר ועיין במהרש"א הקא ובחז' הגאון ר"ע איגר ז"ל בגה"מ.

ולענ"ד נ"ל נמי לומר פן דהנה התוס' הקשו לקמן גבי משעה שהעני כו' תימא עני גופיה מתי יתפלל ועוד דהא אסור לאכול משעה שפחוניבין לקרות ק"ש וי"ל כו' והקשה המהרש"א א"כ גם במשנה תקשה על משעה שהפנהים דאסורים לאכול קודם ק"ש

והצל"ח מְבָאָר שֵׁם וְכַתּוּב וְזו"ל דל"ל דְּהַפְּהִיגִים אוֹכְלִין תְּרוּמַת פִּירוֹת וְלֹא פֶת דְּהָא בְּסַפֵּר תְּרוּמַת הַדָּשָׁן כְּתוּב כִּינּוּן שֶׁק"ש הוּא מֵה"ת אַף פִּירוֹת אָסוּר וְאַף שְׁתְּרוּמָה מ"ע בְּאַכִּילָה מ"מ מֵאֵי אֱוֹלָמָא הָאֵי מְצֻנָה מְהָאֵי מְצֻנָה דְּהָא ק"ש נְמִי דְּאוּרְיִיתָא כּו' עכ"ל: ולע"ד נ"ל לַיִשָּׁב פֶּן דְּהִנֵּה בְּמִשְׁנָה אֵיתָא מְאִימְתִי קוּרִין אֶת שְׁמַע בְּעַרְבִית וּבְבִרְיִיתָא אֲשֶׁר בְּנֵי מַעְרָבָא פְּשֻטוּ מְזָה אֵיתָא מְאִימְתִי מִתְחִילִין לְקָרוֹת ק"ש וְשְׁנֵי שְׁיֻנוּיִם יֵשׁ בְּמִשְׁנָה אָמַר וְקוּרִין וְאוֹמֵר שְׁמַע וּבְבִרְיִיתָא אָמַר מִתְחִילִין לְקָרוֹת וְאוֹמֵר ק"ש וְנ"ל לְבָאָר פֶּן דְּהִנֵּה רִש"י וְז"ל כְּתוּב בְּמִשְׁנָה א"כ לְמָה קוּרִין בְּבַהכ"נ פְּדֵי לַעֲמוּד בְּתַפְלָה מִתּוֹךְ דְּבָרֵי תוֹרָה וּבְקִרְיַת פְּרָשָׁה רֵאשׁוּנָה שְׁאָדָם קוּרָא עַל מִטְתּוֹ יֵצֵא וְהַקְשׁוֹ הַתּוֹסֵ' ע"ז דא"כ ה"ל לְקָרוֹת ג' פְּרָשִׁיּוֹת וְעוֹד הָא צְרִיף לְקָרוֹת ק"ש בְּבִרְכּוּתֵיהָ וְעֵינֵן ש"א ס' ג' מֵה שְׁמֵבָאָר בְּזָה.

וְנ"ל לֹמַר פֶּן דְּהִנֵּה אֵיתָא בִּירוּשְׁלַמִי הֵכָא פ"א וְז"ל הַקּוּרָא קוּדָם לְכֹן לֹא יֵצֵא סָפֵק קְרָא ק"ש סָפֵק לֹא קְרָא נְשְׁמִיעֵנָה מִן הַדָּא הַקּוּרָא קוּדָם לְכֹן לֹא יֵצֵא מְקוּדָם לְכֹן לֹא סָפֵק הוּא וְאֵת אֲמַרְתָּ צְרִיף לְחִזּוֹר וְלְקָרוֹת אַף סָפֵק נְמִי הַדָּא אֲמַרְתָּ צְרִיף לְקָרוֹת כּו' וּפְיִרְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים דְּהִירוּשְׁלַמִי מְפָרֵשׁ דְּסָפֵק הוּא קוּדָם לְכֹן דְּבַעַת קְרִיאָה בְּבַהכ"נ הָגִי בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת סָפֵק יוֹם סָפֵק לִילָה וְאוֹמֵר דְּלִיצָא הַה"ד סָפֵק קְרָא צְרִיף לְחִזּוֹר וְלְקָרוֹת: וְהִנֵּה קִי"ל בְּכָל דְּנֻכְתָּא סָפֵק דְּאוּרְיִיתָא לְחַוְמָרָא וְסָפֵק דְּרַבְּנֵן לְהַקְלֵ וְהַש"א הַכְרִיעַ בְּסִי' ב' דְּרַק פְּרָשָׁה הֵרֵאשׁוּנָה הוּא מֵה"ת וְהַשְּׁנִיָּה הוּא רַק מְדַרְבְּנֵן נִמְצָא דְּדָבָרֵי רִש"י וְז"ל נְכוּנִים דְּהַקּוּרָא קוּדָם לְכֹן לֹא יֵצֵא הוּא מְטַעַם סָפֵק דְּהוּא בַּהֲשַׁמ"ש שְׁאוֹמֵר הִירוּשְׁלַמִי וְלֵהֲכִי אוֹתָן שְׁקוּרִין בְּבַהכ"נ שְׁהוּא בַּהֲשַׁמ"ש צְרִיף מְסַפֵּק לְחִזּוֹר וְלְקָרוֹת הַחַיִּיב דְּאוּרְיִיתָא דְּהוּא פְּרָשָׁה רֵאשׁוּנָה דְּהוּא מֵה"ת וְהַשְּׁנִיָּה הוּא רַק מְדַרְבְּנֵן וְנִמְצָא דְּדָבָרֵי רִש"י וְז"ל יִתְבָּאָר דְּלֹא יֵצֵא רַק לְקָרוֹת הַד"ת וְהוּא פְּרָשָׁה הֵרֵאשׁוּנָה וְלֵהֲכִי אוֹמֵר דְּבְּפְרָשָׁה רֵאשׁוּנָה שְׁקוּרָא עַל מִטְתּוֹ יֵצֵא וּמִן יֵצִי"מ לֹא קֶשֶׁה כְּמוֹ שְׁמֵבָאָר הַש"א דא"ל דְּרִש"י וְז"ל יִסְבֹּר פְּסָבֶרֶת הַתְּרִי וְז"ל עֵי"ש: וְעַתָּה יְבוֹאָר פֶּן גַּם הַמְּשֻׁנָה דְּאוֹמֵר דְּהַפְּהִיגִים נְכַסִּין לְאַכּוֹל בְּתְרוּמָתָן גַּם הַפְּהִיגִים שְׁהִי תְּחַלְּהָ קוּרִין בְּבַהכ"נ עִם הַצִּיְבוּר מִיְיָרִי וְהוּא בַּהֲשַׁמ"ש וּמְסַפֵּק צְרִיף לְחִזּוֹר וְלְקָרוֹת עוֹד וְנִדַע שְׁיִטַת רַבִּינוּ בַּכ"ד דְּסָפֵק דְּאוּרְיִיתָא הוּא רַק מְדַרְבְּנֵן לְחַוְמָרָא וּמֵה"ת הוּא לְקוּלָא וְא"כ הַחַיִּיב שְׁצְרִיף לְחִזּוֹר וְלְקָרוֹת שְׁמַע הוּא רַק מְדַרְבְּנֵן וְקוּדָם מְצֻנָה דְּרַבְּנֵן שְׁרִי לְאַכּוֹל אַכִּילַת פִּירוֹת דְּהוּא רַק אַכִּילַת עֲרָאֵי וּפֶת שֶׁל תְּרוּמָה נְמִי שְׁרִי דְּהוּא מ"ע מֵה"ת וְהַחַיִּיב לְקָרוֹת עוֹד הַפְּרָשָׁה רֵאשׁוּנָה הוּא רַק מְדַרְבְּנֵן הֵכָא וְלֵהֲכִי אוֹמֵר הַמְּשֻׁנָה קוּרִין אֶת שְׁמַע דְּאַחֲרֵי שְׁקִרָאוּ בְּבַהכ"נ אֵינֵן מְחַוְיָבִין לְקָרוֹת רַק פְּרָשָׁה שְׁמַע בְּזַמְנָה דְּהוּא מֵה"ת וְלֹא כָּל הַג"פ שְׁהוּא מְדַרְבְּנֵן אֲבָל בְּבִרְיִיתָא אָמַר מִתְחִילִין לְקָרוֹת ק"ש דְּבְּבִרְיִיתָא אֵיתָא מְשַׁעָה שְׁהַפְּהִיגִים וּפְאִין לְאַכּוֹל וְאֵינֵן אוֹכְלִיזִיק עַתָּה וּמִיְיָרִי בַּכּה"ג דְּלֹא קְרָא בְּבַהכ"נ וְאוֹמֵר מִתְחִילִין דְּהוּא עַתָּה הַהִתְחַלְּהָ וְאוֹמֵר ק"ש דְּנִכְלָל בְּזָה כָּל הַג' פְּרָשִׁיּוֹת.

וְעַתָּה נִיחָא שְׁפִיר דְּהַבְּנֵי מַעְרָבָא לֹא פְּשֻטוּ מֵהַמְּשֻׁנָה דא"ל דְּמִיְיָרִי בְּכַהֲנִים דְּלֹאוּ בְּנֵי כְּפָרָה וְאֵי קֶשֶׁאֵי מֵאֵי קמ"ל אֲמַרִּינֵן דְּבְּנֵי מַעְרָבָא אֲזִלִי לְשִׁיטְתֵייהוּ דְּבִירוּשְׁלַמִי שְׁבָאָרְנוּ דַּס"ל דְּהוּא כְּסָפֵק קְרָא ק"ש הֵכָא דְּקְרָא מְקוּדָם בְּבַהכ"נ וְהָגִי רַק סָפֵק דְּרַבְּנֵן וְאַשְׁמוּעֵינֵן דְּמוֹתֵרִין לְאַכּוֹל תְּרוּמָה הֵכָא דְּהָגִי חַיִּיבֵן מְסַפֵּק דְּהָגִי דְּרַבְּנֵן רַק וּמִיְיָרִי בְּכַהֲנִים דְּלֹאוּ בְּנֵי כְּפָרָה וְהֵרְבוּתָא הוּא מְסַפֵּק אֲבָל בְּבִרְיִיתָא דְּאוֹמֵר מְשַׁעָה שְׁהַפְּהִיגִים וּפְאִים וְלֵהֲכִי אוֹמֵר מִתְחִילִין וְכֹן בְּבִרְיִיתָא הַשְּׁנִיָּה אוֹמֵר נְמִי מִתְחִילִין לְקָרוֹת דַּר' הַיּוֹשֵׁעַ אוֹמֵר נְמִי מְשַׁעָה

שֶׁהַכֹּהֲנִים מְוֹטְהִינָם לְאָכֹל וְלֹא נִכְנָסִין לְאָכֹל דְּאִינָן רִשְׁאִין מִשׁוּם ק"ש וּמִיָּיִרֵי ע"כ
בְּכֹהֲנִים דְּבָגֵי כְּפָרָה וְאֲשִׁמוּעִינָן דְּכְפָרָה לֹא מַעֲכָבָא דַּאל"כ גִּימָא מִשְׁעַת צה"כ דְּמֵאֵי אֲתֵי
לְאֲשִׁמוּעִינָן אֲלֵא זֶה דְּכְפָרָה ל"מ כְּמִבְּנֹאֵר: וּנ"ל לֹמַר דְּבָר נִכּוֹן בְּזֶה דְּהִנֵּה הַתּוֹי"ט מְדִיִּיק
עַל לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה דְּאֲמָרָה בְּתֵרוּמָתָן וְלֹא בְּתֵרוּמָה וּמְתָרֵץ דְּנִקֵּט תְּרוּמָתָן כְּלוּמַר שְׁהִיא
מוֹכַנְתָּ לְפָנֵיהֶם וְכִלּוּם חֶסֶר כ"א לְאָכֹל וְכֵן אָמַר שֵׁם פֶּתֶן הַמוֹכֵן לָהֶם וְאִין חֶסֶר כְּלוּם כּו'
וְהַצִּל"ח ז"ל פֶּתֶב דְּלֵהֲכֵי אָמַר בְּתֵרוּמָתָן מִשׁוּם דְּאִיפָּא לְחַלְקָא בֵּין מְחֻסָּר כְּפָרָה דְּזָב
וּמְצוּרַע וּבֵין מְחֻסָּר כְּפָרָה דְּיִולְדוֹת דְּיִולְדוֹת הֵוִי הַתָּפֵר מְפָלְלָה כְּדָאֲמַרִּין בְּמַס' יְבָמוֹת
דָּף ע"ה וְה"א דְּיִולְדֵת מְחֻסָּרַת כְּפָרָה שְׂרִי לְאָכֹל בְּתֵרוּמָה קוּדָם הַבָּאָת כְּפָרָתָה מִשׁוּם
דְּהִתְרָה מְפָלְלָה אֲבָל זָב וּמְצוּרַע דְּלֹא הַתָּפֵר מְפָלְלוּ לֹא וּלְהֲכֵי אֹמַר בְּתֵרוּמָתָן אָף
בְּתֵרוּמָה שְׁל אֲנָשִׁים דְּזֶה בְּאִשָּׁה לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ דְּאִין מְחַלְקִין לָהּ בְּגוּרָן עִי"ש: וּנ"ל
לֹמַר דְּזֶה הַשְּׁנֵי תִירוּצִים תִּלְיָא בְּזֶה דְּהִנֵּה הַמְהַרְשָׁ"א פֶּתֶב לְתָרֵץ עַל זֶה דְּכֹהֲנִים אִיךְ
אוּכְלִין קוּדָם ק"ש מְבָאָר דְּרַק נִכְנָסִין לְאָכֹל וְהוּא שְׁמוֹתָרִין לְאָכֹל מִשׁוּם טוֹמְאָה אֲבָל
אִינָם אוּכְלִין מִשׁוּם ק"ש שְׁאֲסוּרִין לְאָכֹל מִקוּדָם וְהַצִּל"ח ז"ל פֶּתֶב דְּלֹא כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ
לְעֵיל אֲלֵא אִיפָּא דְּכָפֵי דְּאֲמַרִּין בְּמַס' פְּסָחִים דָּף ע"ג דְּתֵרוּמָה אִיקָרִי עֲבוּדָה שְׂרִי לְאָכֹל
קוּדָם ק"ש עִי"ש וַיְבִנֹאֵר כֵּן א"נ כְּפִשְׁט הַמְהַרְשָׁ"א דְּהַכֹּהֲנִים אִינָם אוּכְלִין וְרַק הַזְּמַן
שְׁהִוְכָשֵׁר הוּא לְאֲכִילָה וְא"כ לֹא נוֹכַל לֹמַר כְּפִי דְּבָרֵי הַתּוֹי"ט דְּתֵרוּמָתָן הוּא פִּירוּשׁ
שְׁמוּכֵן לְפָנֵיהֶם לְאָכֹל דְּהָא אִינָם אוּכְלִין עַתָּה וְרַק הַזְּמַן שְׁהִוְכָשֵׁר לְאָכֹל לָהֶם וְצ"ל תִּירוּץ
שְׁל הַצִּל"ח דְּאֹמַר בְּתֵרוּמָתָן לְאֲשִׁמוּעִינָן דְּמִיָּיִרֵי בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּיִולְדוֹת שְׁהִוְכָשֵׁר מְפָלְלָה
אֲבָל א"נ כְּתִירוּץ הַצִּל"ח דְּמִשׁוּם דְּאִיקָרִי עֲבוּדָה שְׂרִי לְאָכֹל שְׁפִיר גִּיחָא תִירוּץ שְׁל
הַתּוֹי"ט דְּתֵרוּמָתָן הֵינּוּ הַמוֹכֵן לָהֶם דְּשְׂרִי לָהֶם לְאָכֹל קוּדָם ק"ש: וּנ"ל לֹמַר דְּכֹהֲנֵי אֲזִילֵי
שְׁנֵי הָאֲמוּרָאִים רַב וְלוֹי לְשִׁיטְתֵייהוּ דְּהִנֵּה הַרְשָׁב"א וְהַרִיטְב"א ז"ל כְּתִבוּ בְּמַס' יְבָמוֹת
דָּף ע"ה דְּזֶה דְּאֲמַרִּין דְּיִולְדֵת הַתְּרָה מְפָלְלָה הוּא רַק לְרַב דַּס"ל בְּמַסְכַּת גִּדָּה דָּף ל"ה
ע"ב דְּמַעֲיִן אֲחַד הוּא אֲבָל לְלוֹי דַּס"ל שֵׁם דְּשִׁמִּי מַעֲיִנוֹת הֵם לֹא מִיָּקָרִי כִּלְל הַתְּרָה
מְפָלְלָה דְּהָדָם טוֹהַר הוּא רַק כְּמִי דָם נְחִירֵי עִי"ש: וְהִנֵּה לְקַמָּן בַּפ"ד מַה רֹצֵחַ בְּאֲרָנוּ
שְׁתֵּי הַסּוֹגִיּוֹת דְּכְפָרָה וּדְיִבְמוֹת דְּכְפָרָה דָּף ע"ג מְתָרֵץ שְׁאִנֵּי תֵרוּמָה דְּאִיקָרִי עֲבוּדָה
וּבְמַס' יְבָמוֹת אֹמַר דְּמִיָּיִרֵי בְּתֵרוּמָה בַּע"פ וְלֹא אֹמַר הַטַּעַם דְּאִיקָרִי עֲבוּדָה וּבְאֲרָנוּ שֵׁם
דְּכְפָרָה יְבָמוֹת קָאֵי אֲלִיבָא דְּרַב וְרַב הוּא ס"ל בְּמַס' יוֹמָא דְּזֶה דְּאֹמַר הַקְּרָא עֲבוּדָת מִתְּנָה
אַתָּא לֹמַר וְלֹא עֲבוּדָת סִילּוּק וְא"ל דַּס"ל דְּלֹא אַתָּא לֹמַר דְּתֵרוּמָה אִיקָרִי עֲבוּדָה וּלְהֲכֵי
מְתָרֵץ לִיהַ בַּע"פ דְּזִמְנֹו בַּהֲנ"ל אֲבָל הָתָם בְּכְפָרָה קָאֵי אֲלִיבָא דְּר' יוֹחָנָן דַּס"ל בִּירוּשְׁלַמִּי
כַּ"ג דְּיוֹמָא כְּלוּי שֵׁם וְלֹא אַתָּא הַקְּרָא לֹמַר לְמַעַט עֲבוּדָת סִילּוּק וּלְהֲכֵי אַתָּא הַקְּרָא לֹמַר
דְּתֵרוּמָה הֵוִי עֲבוּדָה וּלְהֲכֵי מְתָרֵץ אֲלִיבָהּ דְּשְׁאִנֵּי תֵרוּמָה דְּאִיקָרִי עֲבוּדָה: נִמְצָא דְּמִתְבָּאָר
כֵּן דְּלוֹי ס"ל דְּאִיקָרִי עֲבוּדָה תֵרוּמָה וְשְׁפִיר א"ל לְדִידִיָּה דְּהַכֹּהֲנִים מְוֹתָרִין לְאָכֹל בְּזִמְנֹו
ק"ש אֹמַר לְדִידִיָּה כְּתִירוּץ הַתּוֹי"ט דְּתֵרוּמָתָן הוּא הַמוֹכֵן לָהֶם דְּשְׂרִי לְאָכֹל מִשׁוּם עֲבוּדָה
דְּאִיקָרִי תֵרוּמָה וְתִירוּץ הַצִּל"ח דְּלֹא נִטְעָה עַל יִולְדֵת שְׁהִוְכָשֵׁר מְפָלְלָה לִיתָא אֲלִיבָהּ דְּהוּא
ס"ל שְׁתֵּי מַעֲיִנוֹת הֵן אֲבָל רַב דַּס"ל מַעֲיִן אֲחַד הוּא וְשְׁפִיר אַתָּא אֲלִיבָהּ הַתִּירוּץ שְׁל
הַצִּל"ח דְּאִימֹר דְּתֵרוּמָתָן לְמַעַט יִולְדוֹת דְּהִתְרָה מְפָלְלָה אֲבָל ל"א דְּשְׂרִי לְאָכֹל דְּהָא
לְדִידִיָּה לֹא אִיקָרִי עֲבוּדָה כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ, וְגַם צְרִיךְ לֹמַר כְּמוֹ שְׁמִבְּנֹאֵר הַצִּל"ח דְּגַם נָשִׁים
אֲסוּרוֹת מְלֵאכֹל מִשׁוּם זְמַן תְּפִלָּה אוּ יִצִּי"מ א"נ כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ לְעֵיל בְּשֵׁם הַמַּג"א דְּחִיִּיבָת

דאל"כ גימא דאיתיא זה דבתרומתן משום נשים כהנות דמותרות לאכול נאמא רק לומר משום דהותרה מפללה: ונ"ל לומר דבר נכון בסיום הש"ס להמשיך סוף מסכת נדה לתחלת ברכות דשם איתא סוף מסכת נדה א"ל ר"י לר' אבא אימא ביממא תהוי זבה בלילה תהוי נדה ופי' רש"י ו"ל ראתה ביום תהוי זבה דכתיב ימים רבים אבל ראתה בלילות לא תהוי זבה א"ל עליה אמר קרא על נדתה סמוך לנדתה אימת הוי בלילה וקרי ליה זבה עכ"ל הגמ'.

וקשה לי ע"ז לפי מה שפתיב הצ"ח ו"ל במסכת פסחים דף פ"א ע"א לינשב לשון רש"י ו"ל שם דמפרש להוכיח משומרת יום פנגד יום ולא נקט מזב וביאר פן ונ"ל לפי המתבאר סוף מס' נדה דמטיק לרע"ק קראי לראב"ע הלכתא שטחות המשמעות דכל הנה דרשות לא דרש ראב"ע וכל דין י"א יום שבין נדה לנדה הלכתא ובתורה לא נתפרש רק דין נדה ודין זבה גדולה שראתה ג' ימים אבל זבה קטנה שראתה יום אחד בימי זבה לא נתפרש בתורה כלל טומאתה למאן דלא דריש הנה דרשות דהו' ברייתא וכולהו הלכתא נינהו נמצא דעיקר טומאת זבה קטנה לא נתפרש בתורה ומיקרי רק הלמ"מ כו' עכ"ל: נמצא דכפי שביאר הצ"ח לית ליה לראב"ע דדרש מהלכתא הלימוד של על נדתה סמוך לנדתה וא"כ קשה לראב"ע ע"מנ"ל דאף רואה בלילה הנה זבה דלמא בלילה הנה נדה כמו שמקשה ר"י לר' אבא.

ויש לינשב פן דהנה התוס' כתבו שם סד"ה הוא וצ"ע דיש מקומות דילפינן חד מהדדי נדה מזבה כו' ומבארים המפרשים פן דהנה לעיל דף ל"ב ע"ב אמרינן צריכא דאי כתב רחמנא בנדה כו' אבל זבה דאי חזאי חד יומא כו' נמצא דזבה חמורה מנדה וקיל מנדה חמורה מנדה דזבה גדולה בעי ז' נקיים משא"כ בנדה וקיל מנדה דזבה קטנה לא בעי שימור רק יום אחד ונדה קי"ל דטמאה ז' ימים ולכן הכא דמצריף קרא לזבה שטמא את בועלה י"ל דצריף משום זבה קטנה דא"א למילף מנדה ובמקומות דיליף חומרא בנדה מנדה י"ל דהיינו זבה גדולה דחמירא מנדה וכן במקומות דילפינן מהלמ"מ ודאי הנה שפיר הלמ"מ לגמור לנו דאף בלילה הנה זבה קטנה אף י"ל דניחא מה דאמר לרע"ק קראי לראב"ע הלכתא דלרע"ק לשיטתו שפיר נצרך קרא ולא נוכל ללמוד ולדע בל"ז דאף בלילה הנה זבה דהנה על הקו"ח שאמרנו דיליף זבה גדולה מנדה איכא פירכא מה לנדה שפן לינדה טמא בה תאמר בזבה שאין לינדה מטמא בה דדרשינן לעיל דף ל"ו ע"ב דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד גבי זבה אבל גבי נדה הא דרשינן מקרא דתשב דאף מחמת ולד הנה נדה אף ע"ז הא אמרינן שם ואב"א מה דעתיף לטהורי באונס ולטמואי בולד אין לה אונס גדול מזה נמצא דלינדה הנה אונס ולהכי טהור הוא וא"כ א"ל זב יוכיח דקי"ל דגם בזה אינו מטמא מחמת אונסו דדרשינן מבשרו ולא מחמת אונסו ואעפ"כ קי"ל דאף רואה בלילה טמא זב שראה וה"נ זבה פן אף דלינדה אינו טמא ורק איכא למדחי מה לזב שפן אונס סותר היכא שראה מחמת אונסו סותר אף דלא מטמא אבל בלינדה איכא פלוגתא אי סותר אי לאו שם בדרף לז' אף מסקינן שם אבני אמר אינה סותרת ואינה עולה נאמר מנ"א לה דתניא פימי נדתה כף ימי לינדה כו' אין ספירת שבועה עולה ורבא אמר ה"מ ר' אליעזר היא דאמר מסתר גמי סתרה וכי דנין אפשר משאי אפשר אמר ר"א בר"א ר' אליעזר היא דאמר דנין אפשר משאי אפשר.

והנה זהו פלוגתא במס' מנחות דף פ"ב דר"א ס"ל דנין אפשר משאי אפשר ורע"ק ס"ל אין דנין אפשר משאי אפשר נמצא דלרע"ק ליפא לימוד זה מכימי נדחה וא"כ לדידיה אית ליה דאינו סותר וא"כ לא נוכל למיליף בזבה ק"ו מנדה וליפאלמימר זב יוכיח דהא בזב סותר כמבואר וא"כ לא ידעינו דאף בלילה הנה זבה רק מקרא דעל נדחה סמוך לנדחה ולהכי אמר לרע"ק קראי דעל נדחה מצריף על לילה כמבואר: והנה בפלוגתא של רב ולוי גבי שתי מעינות הן אמרינו (בדף ל"ו ע"ב) ואב"א כו' וקסבר לוי ימי נדחה שאין רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה נמצא דהוא סבר דעולה ימי נדחה וכ"ש דאינו סותר וא"כ לדידיה לילה לדידיה ע"כ ילפינו מקרא וא"כ שפיר מסקינן לדידיה מקרא דעל נדחה וא"כ שפיר קאמר מקרא זה דעל נדחה סמוך לנדחה דמקרא יליף וא"כ א"ל דשני מעינות הן ועולה ימי לילה וא"כ דשני מעינות הן לימא בזוה התירוץ של הותר מפלגה ביולדת כמו שבארנו ואתיא המשנה ריש ברכות דאמר בתרומתן לומר דשרי לאכול דמיקרי עבודה אבל לרב דאמר מעין אחד הוא א"ל דידע מהלמ"מ ואמרינו דסותר וילפינו מק"ו ולא מקרא ועל יולדת אמרינו הותרה מפלגה כמבואר ודוק: הלכה יא ואיזה הוא זמנה ביום כו' ואם איחר כו' שעונתה עד סוף שלש שעות ביום כו' עכ"ל.

והנה בגמרא שם אמרו עד שלש שעות שפן דרף מלכים לעמוד בשלש שעות כו' והקשה הרשב"א ז"ל הקשה בחידושו ונהביא המג"א סוף סי' מ"ט לא אמרינו נמי גבי ק"ש דלילה הנה זמן שכיבה עד ג' שעות שפן דרף מלכים לעמוד בג' שעות ועיין בחידושי הגרע"א ז"ל בגה"מ.

ולענ"ד נ"ל לישוב פן דאף דאמרינו גבי ק"ש של לילה שייצא אחר עה"ש הואיל ואיפא אינשי דגני בהאי שעתא זהו רק למקצת אנשים אשר ימצא דגני אז נקרינו זמן שכיבה משום זהו המיעוט אנשים שישנים אז אבל לקרות אז משום המיעוטא דמיעוטא דמלכים דשוכבין עד ג' שעות לא מקרי זמן שכיבה לכל אבל גבי ק"ש של שחרית הפשט הוא פל אדם בשעה שיקום ולא חילקה התורה זמן לכל אחד וכיון שהמלכים שקמים בג' שעות להם זמן ק"ש עד ג' שעות וא"כ הוא לכל אדם פן הזמן בשעה שהמלכים קמים אבל התם בשכבה אין הפונה בשעה ששוכבין דהוא בשעת שכיבה דהא לא מצי לקרות בשעה שהוא ישן וא"כ ע"כ בזמן שכיבה וזמן לא מקרי רק מה שדרף בני אדם לשכב וזהו רק עד עמוד השחר ולא יותר אבל הכא ובקומה אמרינו קימה ממש פל אחד בשעה שיקום וא"כ בני מלכים שהמה קמים בג' שעות להם זמן ק"ש עד ג' שעות והנה פן לכ"ע ודוק: פרוק ב הלכה ו הנה עוסק באכילה או שהיה בפרחץ גומר ואח"כ קורא ק"ש כו' עכ"ל.

ועיין כ"מ ולח"מ הכא. והנה בספר קרבן נתנאל על הרא"ש במס' שבת (דף י' ע"ב) הקשה ע"ז וז"ל שם בס"ק ז' ואין א' מהם שהשיג על הרמב"ם מסוגיא דשמעתין דלמ"ד ת"ע חובה מפסיק לתפלה פיון דשכיחא שכרות וכל הלילה זמנה שמה אתי למפשע עכ"ל: ולענ"ד לא קשה מידי דהא פתב הר"ן ז"ל במס' שבת וז"ל .

וכתב הרשב"א ז"ל דדוקא שרי הימיינא אבל אם התחילו לאכול ממש אינו מפסיק אע"ג דשווייהו חובה מיהו לק"ש מפסיקין שהוא מדאורייתא עכ"ל. נמצא דנוכל לומר דגם רבינו סובר פן דהוא רק אי שרי הימיינא לא מטרחינן למ"ד רשות אבל חובה מטרחינן

אָבֵל אַם כָּבֵר הַתְּחִיל לֵאכּוֹל אַז אֵינוּ מִפְּסִיק אַף בַּת"ע שְׁזַמְנָה כָּל הַלִּילָה וְשִׁכְחָה שְׁכָרוֹת
וּא"כ שְׁפִיר רַבִּינוּ דַּס"ל דְּאַף בַּק"ש אֵינוּ מִפְּסִיק אִי הַתְּחִיל לֵאכּוֹל הַה"ד נָמִי ק"ש שֶׁל
עַרְבִית דְּאִי הַתְּחִיל לֵאכּוֹל ל"ש לָנוּ בֵּין עַרְבִית לְשַׁחֲרִית רַק לַעֲנִן שְׁרֵי הַיְמִינָא וְזֶה
דְּשְׁרֵי הַיְמִינָא לַעֲנִן ק"ש לֹא הֵבִיא דְּזֶה לֹא הֵנָּה הַתְּחִלָּה לַעֲנִן ק"ש דְּרַק לַעֲנִן תְּפִלָּה
דְּצָרִיף לַקְשׁוֹר מְתַנּוּ בְּאִזּוֹר שְׁיִיף זֶה וְלֹא בַּק"ש לֹא הֵנָּה הַתְּחִלָּה וּא"כ שְׁפִיר תְּנִי סְתָמָא
דְּגוֹמֵר וְאַח"כ קוֹרָא ק"ש וְדוּק: הַלְכָה י' קוֹרָא אַדָּם אֶת שְׁמַע בְּכָל לְשׁוֹן שְׁיִהִי מְבִינָה
כו'.

וְהֵנָּה כָּל הַפּוֹסְקִים פְּסָקוּ פֶּן הָרִי"ף וְהָרָא"ש וְ"ל נִכְתְּבוּ הַתּוֹס' שֶׁם דָּף י"ג ע"א דְּהַלְכָה
כְּחֻמִּים דַּק"ש בְּכָל לְשׁוֹן וְלֹא פְּרָבִי דְּאַמֵּר בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ דְּנוֹקָא חֲדָא דְּהַלְכָה פְּרַב מִחֲבִירוֹ
וְלֹא מִחֲבִירוֹ וְעוֹד דְּרַבְּנָן ס"ל כַּמ"ד לֹא הִשְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ יֵצֵא וּכְנֻתִיָּה פְּסָקִינוּ לַקְמָן עַכ"ל.

וְהַקְשָׁה הַפ"י ו'ל יֵשׁ לְתַמּוּהָ לְמָה הַנּוֹצְרָכוּ לְכָל הָרֵאיוֹת דְּהָא מִיְלֻתָא דְּפִשְׁטָא בְּכָל דְּנוֹקָתָא
יְחִיד וְרַבִּים הַלְכָה פְּרַבִּים וְעוֹד דַּא"כ בְּכָל דְּנוֹקָתָא דְּפִלְיָגִי רַבִּי וְחֻמִּים ה"ל לְפָרֵשׁ פֶּן
דְּהָא פְּרִישׁ פְּרַק וְאֵלּוּ נְאַמְרִין תְּנִיָּא בְּהַדְּיָא וְאֵלּוּ נְאַמְרִין בְּכָל לְשׁוֹן ק"ש וְקִי"ל הַלְכָה
כְּסַתְּם מְשַׁנָּה אֲפִילוּ הֵיכָא דְּסַתְּם בְּמִשְׁנָה וּמִחְלוּקָתָא הוּא בְּבִרְיִיתָא עַכ"ל.

וְלַעֲנַ"ד נ"ל לִישֵׁב פֶּן דְּהַתּוֹס' הַנּוֹצְרָכוּ לְהֵבִיא רֵאָיָה דְּהַלְכָה כְּחֻמִּים דִּישׁ מְקוֹם לְטַעוֹת
וְהָרֵאָיָה הוּא רַק דְּלֹא נְטַעָה ע"ז הוּא מְזָה דַּס"ל כַּמ"ד לֹא הִשְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ יֵצֵא וּיְבַנְּרָא פֶּן
דְּהֵנָּה הַתּוֹס' פְּתַבוּ בַּמַּס' סוּטָה דָּף י"ז ע"ב ד"ה דְּכַתִּיב כו' וּא"ת אֲמַאי לֹא נַפ"ל לְמַפְרַע
דְּלֹא בַּק"ש מְהַאֲלָה פְּדַכְתִּיב כְּמוֹ דַּנַּפ"ל הֵתָם בְּמַגִּילַת סוּטָה לְמַפְרַע פְּסוּלָה פְּדַכְתִּיב
וְתִרְצוּ פִּינוּ דְּגַמִּירֵי מְרַבּוּתֵינוּ דְּשְׁמַע אִית לָנוּ לְמַדְרַשׁ בְּכָל לְשׁוֹן שְׁאַתָּה שׁוֹמַע אֵינִתֵּר
לָנוּ וְהִיוּ שְׁלֹא יִקְרָא לְמַפְרַע וְהַאֲלָה דְּרִשְׁיָנוּ לִיה לְדַרְשָׁא אַחֲרִיתָא עַכ"ל.

וְתַמָּה ע"ז הַטּוֹרֵי אֶבְרָן בַּמַּס' מְגִילָה דָּף י"ז ע"ב ו'ל וּבְעֵינֵי דְּבָרֵי תִּמָּה הֵן וְזֶה שְׁיִטָּה
חֲדָשָׁה לּוֹמֵר דְּדַרְשָׁה דְּקִרְאֵי גַּמִּירֵי וְעוֹד הַתִּיבְנָח לְרַבְּנָן כו' אָבֵל לְרַבִּי דְּדַרְשֵׁי וְהִיוּ לַק"ש
כְּכַתְּבָה ל"ל לְהַגְמ' לּוֹמֵר דַּנַּפ"ל לְמַפְרַע דְּלֹא מְהַדְּבָרִים לִימָא דַּנַּפ"ל מְהַאֲלָה וּדְבָרִים
הַדְּבָרִים לְרַבִּי נָמִי לֹא מְשַׁמַּע לִיה כְּמוֹ רַבְּנָן אֵלּא י"ל דְּהָא הָאֲלָה דְּגַבִּי ק"ש לְכוֹנֵנַת הַלֵּב
אַתְיָא כְּמוֹ דְּדַרְשֵׁינָן בַּמַּס' בְּרַכּוֹת הָאֲלָה כו' עַד פֶּאן צָרִיכָה פְּנוּנָה כו' וּמִיָּהוּ הָא נַפ"ל
פְּנוּנַת הַלֵּב מְהַג"ש דְּהַסְכַּת וְשְׁמַע יִשְׂרָאֵל צ"ל דַּס"ל דְּהַאֲלָה שְׁלֹא יִקְרָא לְמַפְרַע אַתְיָא
וְהָא לַק"ש כְּכַתְּבָה וְשְׁמַע לְהַשְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ עַכ"ל.

נִמְצָא דַּלְפ"ד לְדִידָן דְּקִי"ל דְּכוֹנְנָה לֹא בְּעֵי רַק פְּסוּק רֵאשׁוֹן שֶׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׁפּוֹסֵק
רַבָּא שָׁם, דָּף י"ג דְּהַלְכָה כַּר"מ וְכֵן פְּתַבוּ הַתּוֹס' שָׁם ד"ה אֲמַר כו' נִמְצָא דְּלֹא מְצִינָן
לְמִילָף מִקְרָא דְּהַדְּבָרִים הָאֲלָה עַל לְבָבָה דְּבְעֵי פְּנוּנָה, פִּינוּ דְּלֹא בְּעֵי פְּנוּנָה רַק פְּסוּק
רֵאשׁוֹן שֶׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְע"כ יִלְפִינוּ מִקְרָא דְּהַסְכַּת וְשְׁמַע יִשְׂרָאֵל מַג"ש וּא"כ אֵינִתֵּר
לִיה הָאֲלָה שְׁלֹא יִקְרָא לְמַפְרַע וְהַקְרָא דוֹהִיו ע"כ עַל כְּכַתְּבָה דְּבְעֵי בַלְה"ק דְּנוֹקָא כְּמוֹ
שְׁמַבָּאָר הַט"א אֲמַנָּם כָּל קוֹשְׁיַת הַט"א הוּא רַק לְפִי מַאי שְׁמַבָּאָר שָׁם הַמְהַרְשָׁא ו'ל
בְּסוּטָה אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹס' אָבֵל לְפִי מַאי שְׁמַבָּאָר הַמְהַרְשָׁא לְשָׁם אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹס' לֹא קָשָׁה
קוֹשְׁיַת הַט"א ו'ל הַמְהַרְשָׁא לְשָׁם פִּירוּשׁ וּא"כ לֹא תוּכַל לְמַדְרַשׁ כְּכַתְּבָה עַכ"ל דְּכוֹנְנָתוֹ
הוּא פֶּן פִּינוּ דְּאַמֵּר הַקְרָא לָנוּ שְׁמַע בְּכָל לְשׁוֹן שְׁאַתָּה שׁוֹמַע נִמְצָא דְּלֹא נוּכַל לְמַדְרַשׁ
מְהַאֲלָה שְׁלֹא יִקְרָא לְמַפְרַע פִּירוּשׁ כְּדַכְתִּיבָא כְּמוֹ דְּדַרְשֵׁינָן גַּבִּי פְּרַשַׁת סוּטָה פִּינוּ דְּהַקָּא

מגלה לנו הקרא דשמע בכל לשון לא מצי למדרש מהאלה פדכתיבא וע"כ אתיא לדרשא אחריןא ומשה"כ ליתא קושית הט"א דמוכרח לנו דלא דרשינו מהאלה על למפרע פיון דיצא בכל לשון אף לא באלה ודרשינו לזה אף א"נ דכוננה לא בעי רק פסוק ראשון ואין פוננת התוס' דדרשא גמירי פדברי הט"א: ועתה מתבאר היטב דברי התוס' הקא פן אומר ר"י דהלכה פתכמים גם הקא כמו בנ"ד דהלכה פריים ועוד אתיא לדחות דלא מ"ל להביא ראיה דהלכה הקא פרי דהא לדין דקיי"ל דכוננה לא בעי רק פסוק ראשון וא"כ מסתמא אתיא האלה על שלא יקרא למפרע וא"כ ע"כ והיו לדכתיבנא זה אינו דהא קי"ל דרבנן ס"ל כמ"ד לא השמיע לאזנו יצא וכותיה פסקינו וא"נ כמו דאמרינו לקמן בתרתי ששמענו אפתי א"ל דהאלה אתיא שלא יקרא למפרע ושמע אי לא השמיע לאזנו לא יצא אבל פיון דפסקינו דיצא ואתיא השמע לכל לשון וא"כ לא מצי למדרש מהאלה למפרע ואתיא על זה הקרא דהיו ולא על פכתבה ומשמע דרשינו בכל לשון אבל אי דרשינו מהאלה על למפרע וא"כ נוכל למדרש מהוא פרי על לה"ק ועתה אתיא האלה לדר"א והקרא דהיו שלא יקרא למפרע שמע בכל לשון כמבואר בדברי המהרש"ל.

ולהכי אינו מביא התוס' ראית הרי"ף ו"ל מסתם משנה דמס' סוטה דאינו רוצה רק להכריח דגם הקא הלכה פתכמים ולא נטעה ממה שבארנו דהלכה פרי. וגם קושית הט"א דלרבי גלמוד מהאלה ולמה אמר מדברים הדברים יש לישבכיון דמצינו פריש מס' שבת דף ע' ע"א דברים הדברים על ל"ט מלאכות שפיר אמר פיון דרבי דריש פן ידע מזה והאלה הוא על פוננה כמבואר.

ועוד נ"ל לישב דזה דילפינו מן הדברים לרבי הוא פן משום דאי ילפינו מן הקרא דהאלה ה"א רק עד פאן עד האלה כמו לר"א אומר גבי פוננה או כרע"ק למעט פרישה שניה כמו שפיתבו התו' שם דף י"ג ע"ב דלר"ע אתיא האלה למעט פרישה שניה ולהכי פתב עוד לימוד של הדברים ללמד גם על פרישה שניה דבעי פוננה וזה א"נ פשיטת הפר"ח ושאר הפ' דאף פרישה שניה הוא מה"ת אבל הש"א הכריח בסימן ב' דהוא מדרבנן ודברינו הוא להפר"ח ו"ל: ועפ"ז מיושב היטב מה שעמדתי לדקדק על דברי רש"י ו"ל דכתב הקא בדף י"ג ע"א על דברי רבי שלא יקרא למפרע דיליף מן הדברים פגון ביתה שפירי מזוזות וקשה מ"ט לא ביאר רש"י ו"ל תחלה בדברי רבנן דילפי מן קרא דהיו ע"ז ועפ"ז ניחא דאמי בזה לאשמענו דאף על תיבות האלה דכתיבי גם בפרישה שניה נמי והוא ע"כ לרבי דיליף מן הדברים ולא מן האלה ידע גם על פרישה שניה כמבואר.

ועוד נ"ל לומר לישב דברי רש"י אף לשיטת הש"א דפרישה שניה הוא מדרבנן דהנה מפרש רבינו הקא בהי"א אי קרא למפרע לא יצא היינו אי קרא הפסוקים למפרע ולא מפרש כמו שפירש רש"י ו"ל היפוף התיבות והט"א במס' מגילה דף י"ז פתב דדברי רש"י ו"ל דמפרש היפוף התיבות הוא תמוה דהא הנה פמתלוץ דליכא שום משמעות ורוצה לומר דיש לפרש היפוף הפסוקים פדברי רבינו והנה קושיתו אינו קושית דהא יש לפרש שהפוף התיבות ויש משמעות פגון אי יאמר וכתבת על מזוזות בשפירי וביתה ואמר וקשרתם על ידך לאות ובין עיניה לטופפות וכדומה יש משמעות בדבריו ונ"ל לבאר פן דא"נ ק"ש בכל לשון וא"כ אי יקרא בלשון אחר ודאי יקרא למפרע התיבות דבלשון הקודש נאמר פסדר זה אבל לא בלשון אחר ורק אי קרא להיפוף הפסוקים כמו

שכתב רבינו שפיר ניקח אף למ"ד דבכל לשון אכל א"נ דבלשון הקודש דוקא אזי נוכל לפרש אף היפוך התיבות נמי לא יצא וא"כ שפיר מפרש רש"י ו"ל לרבי דהוא ס"ל דבלשון קודש דוקא פגון אי הפך התיבות ביה שפירי כו' אכל לרפנן דס"ל בכל לשון שפיר נמי אף רש"י ו"ל מודה דהוא אי הפך הפסוקים ולפ"ז ניקח הא דלקמן בפ"ב מה' סוטה ה"ז פתב רבינו פתבה למפרע פסול שנאמר האלה על הסדר ולא ביאר שם רבינו דכתב היפוך הפסוקים כמו דמבאר הקא גבי ק"ש ומשמע אפילו הפך הסדר תיבות ולפ"ז ניקח פאן דכיון דכתב רבינו בפ"ג מה' סוטה ה"ח דכותב בלה"ק אז שפיר פסול ביה אף אם הפך התיבות ואף אם המשמעות שנה כמו אם איש לא שכב אותה וכדומה אכל בק"ש דרבינו ס"ל דבכל לשון א"כ לא נוכל לומר היפוך התיבות דבכל לשון נדאי יתפוך התיבות להכי אומר להפוך את הפסוקים כמבואר: והנה מה שכתב רבינו שם במגילת סוטה פותב בלה"ק דוקא לא נמצא בגמ' אלא בירושלמי אומר זה שם במס' סוטה פ"ג דכותב בלה"ק דוקא אף זה נוכל לומר דידעין מהא דילפינו מקרא דהאלה פדכתבא ופירש רש"י פדכתבא כמו שהן סדורין בפירוש וא"כ בעי דוקא כמו שכתב בפירוש בלי שינוי הה"ד דבעי בלה"ק נמי דוקא כמו שכתב בפירוש וממילא ידעין תרנוייהו מקרא זה ודוק: הלכה ח הקורא ק"ש לא ירמוז בעיניו ולא יקרן בשפתיו כו' כדי שלא תהיה קריאת עראי ואם עשה כן אע"פ שיצא י"ח ה"ז מגונה עכ"ל.

והלח"מ פתב שרבינו ס"ל פשיטת רבו הרי"ף ו"ל שביאר בפ"ב דברכות דהטעם הוא לא משום פנונה רק משום שלא תהיה עראי כמו שמבטליו ממלאכתן ע"ש. ונ"ל לבאר הא דאיתא בירושלמי פ"א דיומא ה' פהנא שאל לרב מאי ניתני קבוטר או קבוטל ונהה קייים ומצלי ומחוי ליה באצבעותיו צפר קביטר וכתב הפ"מ במה"פ דצ"ל דתפלה הנה כמו ק"ש בפירוש שניה דשרי לרמוז כמו דמשני שם ביומא ע"ש.

ולענ"ד זה ליתא דבשלמא א"נ הטעם דלא ירמוז הוא מטעם משום פנונה אף דבתפלה קיי"ל במס' ברכות דף ל"ד דבעי פנונה לעפב רק בברכת אבות א"ל דאחר ברכה ראשונה שרי לצורך מצוה שרי לרמוז כמו בפירוש שניה שהובא בש"ע סי' ס"ג אכל זה לא מצוי למימר דהיו משום פנונה דהא רב ס"ל במסכת ברכות דף י"ג ע"ב דרק פסוק ראשון בעי פנונה דאמר שם אמר שמע ישראל ונאנס בשניה יצא ומפרש לה הרא"ש ו"ל דהיינו שלא התפונן דמתנמנם ולא בעי פנונה רק בפסוק ראשון ולהכי יצא וא"כ רב גופיה דאמר שם ביומא לפי גירסת הרי"ף במסכת ברכות ר"י משמיה דרב הקורא את שמע לא ירמוז בעיניו ומוקי לה בפירוש ראשונה היא ע"כ משום עראי וא"כ תקשה היאך שרי בתפלה הא עראי נדאי טפי אסור בתפלה מבק"ש דהא בק"ש בפ"ש עוסקין במלאכתן וקורין דלא חיישינן לעראי בפ"ש ובתפלה אסור לעשות מלאכה וגבי האומנין מצינו דיורד למטה ומתפלל וכן בתפלה אומנין במס' ברכות דף ל' דעומד על מקומו ומתפלל ואינו רשאי פשהו מהלך ובפ"ש דק"ש שרי אלא נדאי הנה כמו פירוש ראשונה דין תפלה לענין עראי וא"כ היאך שרי לרמוז בתפלה.

וע"כ נ"ל לומר כמו דאיתא במס' ברכות דף ל"א דר"ע שהיה מתפלל בינו לב"ע הנה עומד בזוית זו כו' ופרשו התוס' והרא"ש ו"ל דלא מייירי בתפלת י"ח אף כשאומר פשהו ומתפלל רק מייירי בתחנונים שאומר אחר תפלתו ה"נ א"ל דקאנים מצלי הוא בתחנונים

שְׂאֵחַר שִׁמְעָה וְלֹא רָצָה לְהַפְסִיק בְּדַבְּרוֹ וְאַחֲוֵי בִידְוִיָּה אֲבָל בְּשַׁעַת תְּפִלַּת י"ח אָסוּר לְרַמּוֹז
כְּמוֹ בְּפִרְשֵׁי רֵאשׁוֹנָה פְּמִבְּנֹאֵר וְדוּק: הִלְכָה י"ג סָפֵק קָרָא ק"ש סָפֵק לֹא קָרָא חוּזֵר וְקוֹרָא
כו'.

וְכַתֵּב הֵלַח"מ וּא"ת הַתִּינַח פְּסוּק רֵאשׁוֹן שֶׁהוּא מֵה"ת אֲבָל הַשְּׂאֵר שֶׁהוּא מִדְּרַבָּנָן לְמַעַן
יִחְזוֹר וְקוֹרָא דְהָא וְדָאֵי פִינּוֹן דְּלֹא בְּעֵינָן פְּוֹנָה הוּא מִדְּרַבָּנָן וְכַמ"ש הֵרַב"י בְּסִי' ס"ג כו'
וּי"ל פִּינּוֹן דְּחוּזֵר וְקוֹרָא מְקַצֵּת אֶטְרַחְוִיהוּ רַבָּנָן דִּיגְמַר פְּתִיקָה וּבַעַל ק"ס תִּירֵץ דְּבִקְרִיאַת
ג"פ קִינִים דְּאוֹרֵייתָא וְאֵע"ג דְּבִפְסוּק רֵאשׁוֹן נִפְטַר מ"מ מִיָּדֵי דְהֵנִי אֶקְרִיאַת הַתּוֹרָה דְנִפְטַר
בְּקִרְיַת אֵיזָה שְׁעָה בַּיּוֹם וּבְלִילָה שְׁנַאֲמַר וְהִגִּיתָ כו' מ"מ אִם לָמַד כָּל הַיּוֹם וְהִלְיָה מְקִינִים
מִצְוֹת ת"ת עכ"ל: וְהִנֵּה פְּפִי תִירוּץ הֵרֵאשׁוֹן שֶׁל הֵלַח"מ מִתְרַץ נְמִי הַכ"מ הֵכָא בְּשֵׁם
הַרְשָׁב"א ו"ל אֲבָל תִּירוּץ הַשְּׁנִי שֶׁל הַק"ס צָרִיף לְבָאָר דְּלְכְאוּרָה תִקְשָׁה מֵאֵי עֲדִיפּוֹת
בְּקִרְיַת הַפְּרָשִׁיּוֹת מִשְׂאֵר ד"ת דְּוֹדָאֵי לר"י א"ש דְּאָמַר סָפֵק קָרָא א"ח וְקוֹרָא ק"ש ס"ל
דְּלִמּוּד תּוֹרָה מ"ע וְחַיִּיב הוּא מְקָרָא שֶׁל וּבְשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ וּמ"מ א"ח פִּינּוֹן דְּלֹא הֵנִי לְעַכֵּב
וּא"כ לְדִידָן נְמִי פִינּוֹן דְנִפְטַר בְּפְסוּק רֵאשׁוֹן מִחֻיב זֶה שֶׁל וּבְשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ נִשְׂאֵר שְׂאֵר
הַק"ש דֵּא"ח כְּמוֹ לר"י א"ש דְּלִיפָא לֹאמַר דְּבִזָּה לְכַתְחִילָה צָרִיף מֵה"ת לְקִרוֹת כָּל
הַפְּרָשִׁיּוֹת וּבְדִיעֵבַד יֵצֵא בְּכִס"ר דְּלֹא מְצִינּוּ חִילּוּק בְּמִצְוָה בֵּין לְכַתְחִילָה לְדִיעֵבַד רַק
בְּקִדְשִׁים דְּבְעֵינָן שְׂיֵהָא שְׁנָה עָלָיו הַפְּתוּב לְעַכֵּב כְּמוֹ שֶׁפְּתוּבוּ הַתּוֹרָה בְּנ"ד וּבְמִנְחוֹת אָמַר כֵּן
דְּאֵף דְּמְקִינִים מִצְוֹת וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלִילָה בְּפִרְשַׁת ק"ש מ"מ אִי לֹאמַד כָּל הַיּוֹם יֵשׁ לוֹ
מִצְוֹת לִמּוּד הַתּוֹרָה אֲבָל לְעַנְנֵן לְחֻזֵר וְלְקִרוֹת לְדִידָן שְׁנָה אַחֲרֵי שֶׁפְּכָר קָרָא פְּס"ר כְּמוֹ
לר"י א"ש אִם לֹא קָרָא כָּל וְנ"ל לֹאמַר דְּכֵן הוּא פְּוֹנָת הַק"ס לְחֻלְק בֵּין ק"ש לְשְׂאֵרֵי
דְּבָרִים כְּמוֹ אִם מְסַפְקָא לִיהָ בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה אֵף א"נ דְּהוּא מֵה"ת מ"מ אִינוּ חוּזֵר וְאוֹמַר
רַק בְּרִכָּה אַחַת וְכֵן פְּתַב הַש"א בְּסִי' כ"ה וְכַמּוֹ אִם מְסַפְקָא לִיהָ בְּבַה"מ אִינוּ אוֹמַר בְּרִכַּת
הַטּוֹב וְהַמְטִיב כְּמוֹ שֶׁפְּתַב הֵלַח"מ לְקַמֵּן בַּה' בְּרִכּוֹת אֶלְמָא אֵף דְּכָבֵר הַתְּחִיל לְחֻזֵר אִינוּ
חוּזֵר רַק בְּדְאוֹרֵייתָא אוֹמַר דְּק"ש לֹא דְמִי לְכָל הֵנִי דְכָל הֵנִי אִין מִצְוָה כָּל אֵי כְּבֵר בִּירוּף
וְנִהִי דֵּא"ל אִי חוּזֵר מְסַפֵּק לִיתָא אִיסוּר שֶׁל לֹא תִשָּׂא כְּמוֹ שֶׁמְבָאָרִים הַפּוֹסְקִים מ"מ לִיתָא
מִצְוָה בְּזֶה אִי כְּבֵר בִּירוּף אֲבָל הֵכָא פִינּוֹן דְּבִשְׂאֵר הַפְּרָשִׁיּוֹת נְמִי יֵשׁ מ"ע אֵף שְׂיֵצֵא י"ח
בְּפִס"ר מ"מ אֶמְרִינָן דְּמְסַפֵּק קוֹרָא כָּל הַפְּרָשִׁיּוֹת כְּמוֹ שֶׁהִנֵּה הַתְּקֵנָה אֵף דְּבִבְרִכּוֹת מְסַפֵּק
א"ח וּמְבָרַךְ כָּל הַבְּרִכּוֹת וּבְבִרְכַת ק"ש בְּסָפֵק מְבָאָר הַש"א בְּתַשׁוּבָה סִי' כ"ה שֵׁם וְדוּק:
פֶּרֶק ג' הִלְכָה ה' דְּבָרִים שֶׁל חוּל כו' בְּבַה"כ"נ וְכֵן הִכְיָנוּיָם פְּגוֹן רַחוּם וְנֶאֱמָן כו' אֲבָל
הַשְּׂמוֹת הַמְּיֻחָדִים וְהֵן הַשְּׂמוֹת שְׂאִינָן נְמַחֲקִין אָסוּר לְהִזְכִּירָם בְּבַה"כ" סוּבַה"מ"ר עכ"ל.

וְכַתֵּב הֵרֵאב"ד ו"ל לֹא מְצִינּוּ שֵׁם רַחוּם כ"א עַל הַבּוֹרָא וְאָסוּר לֹאמַר בְּבַה"כ וְכַתֵּב הַכ"מ
בְּשֵׁם הַתּוֹרָה ו"ל דְּאִשְׁפָּחוּן רַחוּם וְצָדִיק כו' דְּלַעֲיִל מֵהָאֵי קָרָא מִיָּרֵי בְּצָדִיק וְהַצְּלַחְתּוֹ כו'
כְּשֶׁהַצְּדִיק יֵשׁ לוֹ הַצְּלַחָה מְפִנִי שֶׁהוּא רַחוּם וְחַנוּן וְצָדִיק כו' עכ"ל: וְהִנֵּה ע"ז קֶשֶׁה לְעַנ"ד
מֵהַסְּוֵגִיא דְּמַס' שְׁבוּעוֹת דָּף ל"ה ע"ב דְּאָמַר שֵׁם הֵכִי הַשְּׂמָא הֵתָם פִּינּוֹן דְּלִיפָא מִיָּדֵי אַחֲרֵינָא
דְּאִיקָרֵי רַחוּם וְחַנוּן וְדָאֵי בְּמִי שֶׁהוּא רַחוּם וְחַנוּן הֵכָא פִינּוֹן דְּאִיפָא שְׂמִים וְאַרְץ כו' אֶלְמָא
דְּמַלְת רַחוּם וְחַנוּן לֹא נֶאֱמַר רַק עַל הַקַּב"ה כְּדִבְרֵי הֵרֵאב"ד ו"ל וְלֹא כְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה דְּקָאֵי
עַל צָדִיק וְצ"ע.

ועוד פתב הכ"מ תמוה לי דברי רבינו טובא שלא הזכיר שאסור לומר שלום בבהמ"ר ובהקדא אמרינן במס' שבת דף י' ע"ב דאסור לומר בבה"מ שלום ולמה פתב רבינו שמות המיוחדין ותו לא ולא אשפחון מאן דפליג עליה ואדרבא ברייתא מסייע ליה וכן תמה ע"ז הלח"מ וז"ל וקשה עוד מה שכתוב כו' ומן השמות שאינן נחקקין משמע דשלום דלא הוי משמות שאינן נחקקין דמותר לאמרו בבהמ"ר וצ"ע.

ונ"ל לישב דברי רבינו פן דהנה במסכת סוטה דף י' ע"א איתא אר"י שמשון שמו של הקב"ה נקרא כו' אלא מעתה לא ימחה כו' וכתבו התוס' תימא לר"י מ"ש משלום דאמרינן במס' שבת ד' ו' אר"ה אסור לאדם ליתן שלום בבהמ"ר משום דשם גופיה איקרי שלום ולא קחשיב ליה במס' סופרים בהקדא שמה שאינן נחקקין ונראה דתנא ושייר ועדיף מרחום וחנון כו': והנה ע"ד התוס' מקשים המפרשים דא"כ מאי מקשה הגמ' אלא מעתה לא ימחה כו' וכתבו להקשות דילמא אה"נ ואי משום דלא קחשיב ליה במס' סופרים דילמא תנא ושייר אלא ודאי כיון דשם במס' סופרים פ"ד אמר אלו שמות שאינן נחקקין אמרינן דכיון דתנא אלו לא שייר תנא ושייר כמו דאמרינן במס' קידושין דף ט"ז ע"ב וא"כ מדלא קחשיב שמשון ש"מ דהוא אינו בהני שא"נ וא"כ שלום נמי פן כיון דלא קחשיב ודאי נחקקוא"כ אף דרבינו ס"ל פהאי סוגיא דמס' סוטה דמאי דלא קחשיב ליה במסכת סופרים נחקקין וא"כ שלום נמי הוי כמו שארי פינויין דשרי לומר ופליגא זו הסוגיא על הגמ' דשבת ופוסק פהאי סוגיא דמס' סופרים מסייע ליה ונתוס' פתבו בכ"ד דסמכינן על המסן' אף דחולק על גמ' דידן ובמס' סופרים שם דמסיק אכל הנחקקין לא קאמר שם אלו משום דשייר שם שלום ונאמן דהני פינויין לא קחשיב ותנא ושייר ועיין נקה"כ ביו"ד סי' ער"ה ודוק: פקד ד הלכה א' נשים ועבדים וקטנים פטורין מק"ש וכו'.

והנה הב"י פתב באו"ח סי' ע' פתב באנהל מועד נראה דעבד ואשה חייבין הם בקבלת היחוד דהיינו פסוק ראשון ע"כ וכן פתב בש"ע ונכון הוא ללמד שיקבלו עליהם עול מלכות שמים והרמ"א פתב ויקרא לפחות פס"ר והב"ח פתב ע"ז דחייבא הוא והפ"ח ושארי האחרונים חולקים ע"ז ובספר מעדני יו"ט על הרא"ש בד"ח ס"ק ל"ב פתב הכי וז"ל פתב הב"י כו' ונראה לפרש דהא דכתב באנהל מועד דחייבין לאו מדאורייתא קאמר דא"כ לדידן דקיי"ל שהק"ש הוא מדאורייתא אינו אלא פס"ר מאי פטורות הנשים יותר מן האנשים מטעם מ"ע שהז"ג הרי מה שהאנשים חייבים.

גם הנשים חייבות אלא לחייבינהו מדרבנן בעלמא ולכך פתב הש"ע הקא בזה"ל נכון ללמד שיקבלו עליהם עול מ"ש כו': והנה עפ"ז נ"ל לכאורה לבאר דברי רש"י ז"ל במס' ברכות דף כ' ע"א שם במשנה נשים ועבדים כו' פטורין מק"ש שהוא מ"ע שהז"ג וקיי"ל בקידושין דנשים פטורות מדאורייתא עכ"ל ויש לדקדק על הלשון מדאורייתא דהא לקמן שם בע"ב אמר דאף מדרבנן נמי פטורות ממ"ע שהז"ג ולפ"ד המעיו"ט ניחא שפיר דלפי"ז דמדרבנן נשים חייבות בפס"ר ש"מ דהוא עיקר חיוב של ק"ש לפ"ד ולהכי פתב רש"י דפטורות מדאורייתא דפס"ר נשאר חיוב דרבנן גם עליהו מה שלכ"ע הוא מה"ת ואין חילוק בזה רק דלכ"ע הנה מה"ת ולנשים ועבדים הוא מדרבנן: אמנם

פְּבַר דְּחָה הַש"א בְּסִימָן ב' דְּעָה זֹו וְהַכְרִיחַ דְּכָל הַפְּרָשָׁה רֵאשׁוּנָה הוּא מֵה"ת לַכ"ע וְלֹא דוֹקָא פִּס"ר עִי"ש וְא"כ נִדְחָה דְּבָרֵי הַמַּעֲוִי"ט דְּהַכְרִיחַ דְּהוּי רַק מְדַרְבְּנָן לְנָשִׁים וְעֶבְדִּים.

וּנ"ל לֹוֹמֵר דְּדָבָר זֶה תְּלִיָא בְּפִלּוּגְתָא שְׁבִין גְּמָרָא דִּינֵן לְהִירוּשְׁלָמִי דְּהֵנָּה בְּגְמָרָא (דָּף כ' ע"ב) אֹוֹמֵר ק"ש פְּשִׁיטָא מ"ע שֶׁהוּ"ג הוּא מ"ד הוּאִיל וְאִית בִּיהּ מַלְכוּת שְׁמַיִם קמ"ל וְהִירוּשְׁלָמִי שָׁם בַּפ"ג דְּבָרְכוֹת עַל הַמְּשָׁנָה דְּנָשִׁים פְּטוּרוֹת אֹוֹמֵר מִשּׁוּם דְּכַתִּיב וְלַמִּדְתָּם אֹוֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם עֶבְדִּים שְׁנֹאֲמַר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֶחָד מִי שְׂאִין לוֹ אֶלָּא אֶדוּן אֶחָד וּמְפָרְשֵׁי לִיהּ מְפָרְשֵׁי הִירוּשְׁלָמִי דְּכִינֵן דְּאִיתָא בַּק"ש מַלְכוּת שְׁמַיִם לֹא הֵנָּה פְּטָרִינֵן מִטַּעַם מ"ע שֶׁהוּ"ג לְהַכִּי יְלִיף מִן קָרָא דְּבְנֵיכֶם וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם וְכֵן מְפָרֵשׁ הַגְּר"א ז"ל שָׁם בְּשִׁנּוֹת אֲלִיָּהוּ דְּמְפָרֵשׁ לִיהּ דְּהַקְרָא קָאִי עַל ק"ש וְעֶבְדִּים דְּמַצְרִיף קָרָא לְפָטוּר הוּא עַל ח"ע וְחַב"ח דְּעֶבֶד פְּטוּר מִלָּה לָּהּ מִן אִשָּׁה כְּדֹאִיתָא בְּחֻגִיגָה (דָּף ד').

וּנ"ל לֹוֹמֵר דְּהִירוּשְׁלָמִי אֲזִינֵל לְשִׁיטְתוֹ דְּהֵנָּה אִיתָא בְּמַס' פְּתוּבוֹת פ"ט ה"ב שְׁבָרָה אֵת הַפְּלִים כו' מָה אֵת עֶבֶד כו' אֲפִילוּ פִּש"ח אִינָה אִם אֵת אֹוֹמֵר כֵּן אִין שְׁלוּם בְּתוּף בֵּיתוֹ לְעוֹלָם וְנִבְיָאוֹ הַתּוֹס' בְּמַס' פְּתוּבוֹת דָּף פ"ו ע"ב ד"ה ר"א וְהַרְאָב"ד ז"ל הַשִּׁיג עַל רַבִּינוּ שָׁם בַּפ' כ"א מֵהַל' אִישׁוֹת שְׁהִבִּיא הַטַּעַם לְפָטוּר מִשּׁוּם שְׁלוּם בֵּית פְּדָבְרֵי הִירוּשְׁלָמִי וְהַשִּׁיג עַלִּי הַרְאָב"ד ז"ל לֹא מִן הַשָּׁם הוּא זֶה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּהוּי פְּשִׁיעָה בְּבַעֲלִים וּפְטוּרָה עִי"ש בַּה"ט וּבְמַשְׁל"מ שָׁם וַצ"ל דְּהַרְאָב"ד ז"ל ס"ל דְּהִירוּשְׁלָמִי דְּאֹוֹמֵר הַטַּעַם מִשּׁוּם שְׁלוּם בֵּית וְאִינוּ אֹוֹמֵר מִשּׁוּם פְּשִׁיעָה בְּבַעֲלִים ס"ל ע"כ כַּמ"ד דְּפְשִׁיעָה בְּבַעֲלִים חֲזִיב אֲבָל לְדִדְדוֹן דַּס"ל דְּפָטוּר ל"צ לְטַעַם זֶה וְא"כ פִּינֵן הִירוּשְׁלָמִי ס"ל דְּחֲזִיב ס"ל ע"כ כַּמ"ד דְּמַקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וְלֹא לְפָנֵי פָּנָיו דְּהָא אִיתָא הַפְּלּוּגְתָא בְּזֶה שָׁם בְּמַס' ב"מ דָּף צ"ו ע"א דְּלַמ"ד פְּטוּר ס"ל דְּמַקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וְלַפָּנֵי פָּנָיו וְלַמ"ד חֲזִיב ס"ל דְּמַקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וְלֹא לְפָנֵי פָּנָיו וְכֵן צ"ל דַּס"ל כֵּן הִירוּשְׁלָמִי: וְהֵנָּה בְּגְמָרָא דְּשַׁבַּת דָּף ל"ב אִיתָא הַפְּלּוּגְתָא ח"א בְּעַנְנֵן מְזוּזָה וְח"א בְּעַנְנֵן בֵּיטוּל תוֹרָה וְאֹוֹמֵר מ"ד מְזוּזָה ס"ל מַקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וְלֹא לְפָנֵי פָּנָיו וּמ"ד בְּבִיטוּל תוֹרָה ס"ל מַקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וְלַפָּנֵי פָּנָיו וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' שָׁם ד"ה מַקְרָא תִּימָא לר"י כו' וְהַשְׁתָּא קָאִי נְמִי אַת"ת וִי"ל דַּבְּת"ת הֵנָּה מְחֲזִיבִין נְמִי מֵה"ט אִי לֹא מִיעוּט קָרָא בְּהַדְיָא דְּכַתִּיב וְלַמִּדְתָּם אֹוֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם אֲבָל בְּמְזוּזָה דְּלִיפָא מִיעוּט אֶלָּא הַקְּיִשָּׁא מֵה"ט אִית לְמִימַר דְּאִין לְהַקִּישׁ עַכ"ל וְכֵן כְּתָבוּ בְּמַס' קִידוּשֵׁין דָּף ל"ד ד"ה גְּבָרָא כו' וְעִי"ל דַּאֵה"נ כו' מִיָּהוּ הֵכָא אִין סְבָרָא לֹוֹמֵר דְּנַחֲזִיב נָשִׁים בַּת"ת מִשּׁוּם סְבָרָא דְּגְבָרָא בְּעִי חֲזִי פִּינֵן דְּאִשְׁפָּחוּן מִיעוּטָא גְּבִיָּהוּ כְּדֹאֲמַר וְלַמִּדְתָּם אֵת בְּנֵיכֶם וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם אֲבָל מְזוּזָה כו' מִשּׁוּם דְּרוּצָה לְהַקִּישׁ מְזוּזָה לַת"ת רוּצָה לְפָטוּר נָשִׁים י"ל דְּהֵאִי סְבָרָא דְּגְבָרָא בְּעִי חֲזִי כו' מִפִּיק מִהַקְּיִשָּׁא וּמְחֲזִיבִים לְהוּ בְּמְזוּזָה עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ: וְהֵנָּה קִשָּׁה אִיפְכָא א"נ דְּלְהַכִּי פְּטִירֵי נָשִׁים מִמ"ע שֶׁהוּ"ג מִשּׁוּם דְּהֵנָּה מְצָה שְׁמַתָּה וְהַקְּהֵל ג"כ א"כ ל"ל קָרָא לַמ"ד מַקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וְלֹא לְפָנֵי פָּנָיו הַקְּרָא דְּוִלְמִדְתָּם אֵת בְּנֵיכֶם וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם לְמַעַט נָשִׁים מַת"ת דְּהָא נוֹכַל לִידַע מְדֹאִיתְקַשׁ ת"ת לְתַפְלִין וְתַפְלִין ה"ל מ"ע שֶׁהוּ"ג וְאִף דְּאִיתְקַשׁ נְמִי לְמְזוּזָה מ"מ הָא אֲמָרִינֵן שָׁם בְּקִידוּשֵׁין דְּתַפְלִין אַתְקַשׁ לַת"ת אַתְקַשׁ בֵּין בְּפָרְשָׁה רֵאשׁוּנָה בֵּין בְּפָרְשָׁה שְׁנִיָּה וְלַמְזוּזָה לֹא אַתְקַשׁ תַּפְלִין בַּפ"ש וְא"כ ה"נ ת"ת לְתַפְלִין אַתְקַשׁ בֵּין בְּפָרְשָׁה רֵאשׁוּנָה וְשְׁנִיָּתָם לְבָנִיף וְדַבְּרָתָם בָּם וְאַח"כ וּקְשָׁרְתָם וְכֵן בַּפ"ש פְּתִיב וּקְשָׁרְתָם וְאַח"כ וְלַמִּדְתָּם אֹוֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם אֲבָל לְמְזוּזָה לֹא אַתְקַשׁ רַק בַּפ"ש דְּאִחְרֵי וְלַמִּדְתָּם פְּתִיב וְכַתְּבָתָם עַל מְזוּזוֹת כו' וְהַקְרָא דְּאֵת בְּנֵיכֶם מִיָּוֵתָר

הוא לדרשא כמו שפתיב הרשב"ם ז"ל במס' ב"ב דף ק"י ע"ב דאמר שם בגיכם ולא בגותיכם וכתב הרשב"ם ז"ל דהמ"ל לזרעכם כו' אבל גבי ירושה כו' המ"ל זרעכם כו' וא"כ ה"נ א"א דנשים חייבות בד"ת או דידעו דהמה פטורות ממקום אחר המ"ל זרעכם בשלמא א"נ דמקרא נדרש לפניו ולפני פניו צריה הקרא בגיכם פי היכא דלא נחייבי מקרא דלמען ירבו כו' דגברא בעיחיי נשי לא ב"ח אלא למ"ד דמקרא נדרש רק לפניו תקשה דגיליף מהקישא דתפלין וצ"ל דזהו באמת סברת הירושלמי דהא הוא ס"ל ע"כ דמקרא אינו נדרש אלא לפניו דהא ס"ל דפשיעה בפעלים חייב דריש מקרא זה דולמדתם את בגיכם למעט מק"ש דה"א דסברא דאית ביה מלכות שמים מפיק מהלימוד דממעט כל מ"ע שהז"ג לפטור נשים להכי פתיב קרא מפניש לפטור נשים מק"ש וכן המ"ד בגמ' דס"ל דמקרא נדרש לפניו ס"ל דקרא לזה אתיא לפטור נשים מק"ש: ועתה יבואר פן הגמ' קאמר סד"א הואיל ואית ביה מלכות שמים היינו בפסוק ראשון דחייבין סד"א דמשום זה התחייבו בכל הפרשה דהא בפרשה זו יש מלכות שמים קמ"ל דרק בפסוק ראשון מחייבי ולא בכל הפרשה אבל לפי סברת הירושלמי דגיליף מקרא זה דבגיכם למעט נשים ולמעט מזה אף דאית ביה מלכות שמים אתי הקרא לפטור א"כ נדאי אתיא לפטור אף מן פסוק ראשון נמי דע"ז אתי הקרא למעט מקבלת מלכות שמים דאינו מחויבים לקרות פס"ר פמבואר: וא"כ א"ל דלפ"ד גמרא דידן אינו ממעט מזה דממעטינו כל מ"ע שהז"ג רק כל הפרשה אבל פס"ר שפיר מחויבות מה"ת כסברת הב"ח וש"פ.

ובספר ישועות יעקב הקא בסי' ע' ביאר דא"נ דרק פסוק ראשון אז זמנו כל היום וכל הלילה דבו לא פתיב בשכבה ובקומה אלא דחז"ל גזרו שלא יקרא רק בזמן שכיבה וקומה עי"ש: ולענ"ד ליתא כלל דבין א"נ דכל הפרשה הוא מה"ת כמו שהוכיח הש"א שם מהסוגיא או כמו שיטת שאר הפוסקים דרק פס"ר הוא מה"ת ילפינו כל זה דצריה לקרות מקרא של ובשכבה ובקומה או פס"ר או כל הפרשה וא"כ תרנוייהו שוין דהוא רק בזמן שכיב' וקימ' מה"ת והכ"מ דכת' דזהו רק אסמכת' ומה"ת הוא כל היום וכל הלילה הוא לכ"ע פמבואר.

והנה מן הירושל' דגיליף לפטור חצי עבד וחב"ח מקרא דשמע ישראל מי שאין לו אלא אדון אחד משמע נמי דהוא ס"ל דפטורים גם מפס"ר דהא מפסוק זה גיליף לפטור והה"ד נשים נדאי דשוין לנו לפטור וכמו שבארנו דהירושלמי ס"ל דפטורות מה"ת אף מפס"ר פמבואר ועיין לקמן בהל' ציצית מה שגבאר בזה: הלכות תפלה פ"ק ד הלכה ג במד"א כו' אבל לתפלת שחרית רוחץ פניו ידיו ורגליו שחרית ואח"כ יתפלל כו'.

וכתב ע"ז הרמב"ד בהשגות לא ידעתי ורגליו ל"ל עכ"ל והביא הכ"מ בשם המ"ע מברייטא דשבת דף נ"ט רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום כו' דהיינו לתפלת שחרית כו' והכ"מ פתב דהראב"ד ז"ל מפריש דלא לענגן תפלה קמייירי אלא לענגן אי שרי ליפות את עצמו וכדפירש"י ז"ל.

ונ"ל להביא ראיה לדעת רבינו דמייירי לענגן תפלה דצריה לרחוץ מהא דאיתא במס' חולין דף ק"ו ע"א ור"י אמר כל גופו טובל בהן אבל לא פניו ידיו ורגליו כו' וכן לקמן שם בברייטא אמר רשב"א אומר בקרקע כו' אבל לא פניו ידיו ורגליו ופי' רש"י ז"ל ידיו ונקא נקט ופניו ורגליו ל"ד ואורחא דעלמא נקט להו משום ידיו והוא דחוק: ולפ"ד

רבינו ניחא לפי הדעה שהובא בש"ע או"ח ס"ג ס"א שהמים שפסולין לנטילת ידיים לאכילה אין מברכין עליהו על נטילת ידיים לתפלה כמו שמברכין על מים הכשרים וצריך לכתחלה לענין תפלה מים פשרים כמו לנטילת ידיים לסעודה וא"כ ניחא דנקט להפסיל פניו ורגליו וצריך לרחוץ לענין תפלת שחרית ובעי מים פשרים כמו לאכילה ונקט להכי פניו ורגליו ובעי לרחוץ לתפלה כמו שכתב רבינו ודוק: הלכה ח טהרת מקום התפלה פיצד לא יתפלל כו' פללו של דבר כל מקום שאין קורין בו ק"ש אין מתפללין בו כו' עכ"ל.

וכתב הלח"מ הוציא זה רבינו ממה דאמרו (דף כ"ו) שם אר"ה וכן לתפלה ע"כ. והנה לא צריך להביא דברי ר"ה כי שם גם אמר בברייתא דף כ"ה ע"א לא יקרא אדם ק"ש וכן לתפלה כו'.

וכן תמוה דברי המעי"ט על הרא"ש שם בסי' נ"ו ובסי' מ"ו שהביא דבר זה בשם הרי"ף ז"ל והוא גמרא וברייתא ערוכה הקא ודוק: הלכה טז פונת הלב כו' ואם התפלל בלא פונה חוזר ומתפלל בפונה עכ"ל.

וכתב הלח"מ משנה בס"פ תפלת השחר ודלמא מעיקרא כו' ומשה"כ חוזר ומתפלל וענין הפוננה משמע שם במס' ברכות (דף ל"ד) דלעיקובא לא בעי שפן אמרינן שם ואם התחיל לכונן כו' וכונן באחת מהן ולא ידעתי למה לא הנפירו רבינו עכ"ל.

ופשוט ניחא דרבינו הביא זה לקמן פ"י ה"א מי שהתפלל ולא כונן את לבו יחזור ויתפלל בכוננה ואם כונן את לבו בברכה ראשונה שוב א"צ וזהו מבואר וסמוך הקא על דעתם: פ"ק ה הלכה ו תיקון המקום ויחזיר פניו לפנותל כו' עכ"ל.

והנה הכ"מ מפרש לה שלא יהא דבר חוצץ בינו לקיר. והלח"מ כתב עוד שם אמר ריב"ל מנין למתפלל שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר שנאמר ויסב חזקיהו פניו אל הקיר וכתבו התוס' אבל מלתא דקביע שרי כו' ולא ידעתי מ"ט לא נתבאר זה בדברי רבינו ז"ל ואולי רמז לזה דאמר יחזיר פניו לפנותל פלומר שלא יהא דבר חוצץ לפנותל עכ"ל והוא כמו שמפרש הכ"מ: אמנם לענ"ד נ"ל כי גם הרי"ף והרא"ש ז"ל השמיטו ולא הביאו דין זה ולא יהא דבר חוצץ כמו שעמד ע"ז בספר מעדני יו"ט על הרא"ש ז"ל ס"ק ל' ע"ש.

ואפשר לומר שס"ל ז"ל דלקמן דף י' ע"ב אמרינן מאי קיר ח"א על עסקי קיר וח"א מקירות לבו וקשה הא צריך לגופיה ללמד שהתפלל סמוך לקיר ולא יהא דבר חוצץ והכ"מ מקשה ג"כ בח"א ע"ש וא"כ א"ל דס"ל דהאי סוגיא חולק על ריב"ל דדריש מזה שלא יהא דבר חוצץ ונהגמ' מקשי הקא רק על ריב"ל ואי תימא ר"י א"נ דאבא בנימן אומר על תפלתו שיהא סמוך למטתו ממש האיה מתרצים דברי האמוראים את דברי אבא בנימן התנא אבל לדינא א"ל פהאי סוגיא דחולק ע"ז ולא ילפינן מזה האי דינא וניחא נמי על ר' ירמיה ב"א שהתפלל אחורי רבו והקשו דהא בעינן שלא יהא דבר חוצץ ניחא נמי דהוא נמי אינו סובר כהני האמוראים וא"צ לחלק בזה וא"ל דגם רבינו ס"ל פשיטת רבו הרי"ף ז"ל שהשמיט ודוק: הלכה ח האומנין שהיו עושין מלאכה בראש

האילן כו' יורדיו למטה ומתפלליו כו' ואם היו בראש הזית או בראש התאנה מתפלליו במקומן מפני שטרחתן מרובה עכ"ל.

וכתב הכ"מ שהרי"ף הביא טעם בשם הירושלמי ופי' התר"י שענפיהם מרובין משאר האילנות ויש טרחה בעלייתן וירידתן ממלאכה ע"כ. והנה רש"י ז"ל שם במס' ברכות דף ט"ז ע"א לא פירש פן אלא כתב ומתפלליו כו' מפני שענפיהם מרובות ויכולין לעמוד שם שלא בדוחק ואין שם פחד ליפול לפיכך מתפלליו כו' אבל בשאר אילנות א"מ עכ"ל.

ולכאורה הא טעמא בעי מ"ט שביק רש"י ז"ל טעם המפורש בירושלמי מפני הטרחה ונקט טעם אחר: ונ"ל לומר דמנכרח רש"י ז"ל לפירוש פן דשם בברייתא בגמ' מסיק ובעה"ב בין כהן וכך יורד למטה ומתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו.

והנה אי"נ דהטעם הוא של פחד וביענותא שנה זית ותאנה לשאר האילנות נרק התירו מטעם הטרחה שלא להתבטל ממלאכה הרבה וא"כ אצל בעה"ב נדאי שנה שאר אילנות לזית ותאנה וא"כ לא ה"ל לאסוקי הטעם מפני שאין דעתו מיושבת עליו על בעה"ב לבד וה"ל לומר טעם על הפל גם על אומניו שאין דעתו מיושבת עליהן ונימא טעם על שאר האילנות נמי ומ"מ גבי זית ותאנה התירו משום הטורח שלא לבטל ממלאכה וממילא בעה"ב דליכא גבי ביטול מלאכה ודאי אסור וצריף לירד בין כהן וכך אלא נדאי צ"ל דגבי זית ותאנה יש היתר משום שענפיהם מרובות וליכא פחד כ"כ וא"כ ה"א דגם גבי בעה"ב ליכא פחד וליתשרי ולהכי מסיק גבי בעה"ב לפי שאין דעתו מיושבת עליו אפילו בהני אילנות נרק גבי פועלים דאיכא גבייהו ביטול מלאכה הקילו לדידהו בזית ותאנה אבל בעה"ב שאין ד"מ צריף לירד וכ"ז הוא רק לפי הגירסא בברייתא בגמ' דמסיק זה לפי שאין דעתו מיושבת עליו אבל בירושלמי שם בברכות איתא ותני פן פועלים מתפלליו בראש הזית ובראש התאנה והא בשאר אילנות יורדים למטה ובעה"ב לעולם יורד ומתפלל וזה לפי שאין דעתו מיושבת לא מסיק ושפיר אומר הירושלמי מפני שטרחתן מרובה אבל לפי הגירסא בגמ' שלנו שפיר מפרש לה רש"י ז"ל טעם זה ודוק: פרק ח הלכה א וכל דבר קדושה לא יהא אלא בתוך העדה כו' וכל אלו הדברים אם התחילו בהם ב"י והלכו מקצתם אע"פ שאין רשאי יגמרו השאר עכ"ל.

והנה בשו"ת נוב"י מה"ק ח' אה"ע סי' נ"ו הביא ראיה מזה דכל הדברים דבעינן עשרה הוא רק לכתחלה בעינן עשרה אבל בדיעבד אינו מעכב להיות צריף לחזור ואם סידר קידושין בפחות מעשרה בדיעבד עלתה לו הברכה והביא ראיה לזה חזק מהירושלמי שיהתיר לגמור אם יצאו באמצע כו' וצ"ל דכיון שהתחיל בהיתר גומר שפיר ועוד ראיה מזה דהתיר בירושלמי לפדות עבד פנעני בג' בני אדם גזירה שמה יברחו וא"כ א"נ דבדיעבד בעי דוקא עשרה ב"א לפדותו איך מפני גזירה זו יכלו חכמים לעקור בזה דבעינן דוקא עשרה אלא ע"כ צ"ל דכל זה הוא רק למצוה ולא לעכב לשומו בעשרה דוקא ולהכי יכלו חכמים לעקור עיי"ש: והנה ע"ז קשה מהא דאיתא במס' סנהדרין דף פ"ח ע"א ההקדשה בפלוגתא דראב"י ורבנן דתנא ראב"י אומר אף צינוריו של הקדש צריף עשרה ב"א לפדותו ופי' רש"י ואם נפדית בפחות מעשרה ב"א עדיין הקדש הוא ומועלין בו ולרבנן אין מועלין בו ורבינו מפרש לקמן בפ"ג מהל' ממרים דנפ"מ לענין אי קידש אשה לרבנן הנה קידושין אי נפדית בפחות מי' ולראב"י לא הנה קידושין אלמא

דלראב"י דס"ל דצ'נונרא בעי י' פמו לדין קרקעות אף בדיעבד אינו פדוי והה"ד לדין אדם דשנה לקרקעות דבעי עשרה הנה גם לענין דיעבד דאינו פדוי וכמו דאמרין לראב"י בקל דבר.

וכן פתב הטורי אבן שם במגילה להביא ראיה מגמ' זו דסנהדרין דאף דיעבד מעכב אפי' א"נ פמו שמיסיק שם הטורי אבן דהירושלמי אינו חולק על גמ' דידן ורק מחלק כפי שחילקו התוס' במס' תמורה דף כ"ז בין בה"ב שפודה שלו ובין של אחרים וה"נ מיירי הירושלמי בבעה"ב הפודה משלו מ"מ המשנה דמיירי סתמא ולא מיירי בעבדים פמו דהירושלמי גופיה שם במגילה מוקי לה בב"ח ולא בעבדים א"ל דאף בדיעבד אינו פדוי ומיירי בגזבר הפודה ואין מוכרח מזה דרק לכתחלה הוא פראות הנוב"י פמבואר ודוק: הלכות נשיאת פנים פרק א הלכה ב וכן שעבר ועלה לדוכן במנחה של יוה"כ הואיל והדבר ידוע שהוא יום שא"ב שכרות ה"ז נ"כ ואין מורידין אותו מפני החשד שלא יאמרו פסול הנה כו' עכ"ל.

והנה נו"כ רבינו לא הביאו מקור לזה ונ"ל לומר דיצא לרבינו מזה דאיתא התם במס' תענית דף כ"ז ע"ב אר"י הלכה כר' מאיר ור"י אמר נהגו וס"ל לרבינו דאף דאפסק שם הלכה כר' יוסי מ"מ לא אתי רק לאפוקי מהאי מ"ד דאמרי הלכה כר"מ ומנהג כר"מ אכל לא לאפוקי ממ"ד דנהגו כר"מ דאי עביד לא מהדרין ונהנה פמו דאמרין במס' ר"ה דף ט"ו ע"ב ול"ל כי קאמינא לה נהגו וא"א לי אסורא דא"ל במקום אסורא פי נהגו שבקינן להו כו' נמצא דהגמ' ס"ל בהדיא דכל היכא דליכא אסורא בדבר אי נהגו איפכא לא מהדרין ורק במקום דעביד אסורא אז מהדרין אף מאן דנהגו וא"כ חזינן דל"פ אף אנ"פ הלכה פחד מ"מ א"ל דנהגו פאיך מ"ד ולא מהדרין פיון דליכא אסורא וא"כ ה"נ אמרין דאף דנפסק הלכה כר' יוסי מ"מ לא נפלוג ע"ד ר' יוחנן דאמר נהגו העם לומר מהדרין עובדא פיון דהכא ליכא אסורא ורק החששא שפא אתי לאחלופי בכל יומא דשכיח שכרות וטפי עדיף שלא להוריד את הפהן מחשש דפסול הנה ממה שניחוש דלמא אתי לאחלופי פיון דאסורא ליתא בנה לא מהדרין זה דנהגו ודוק: הלכה י ומתקנת ריב"ז שלא יעלו הפהנים לדוכן בסנדליהם אלא יחפין עכ"ל.

והנה שם בגמ' דסוטה דף מ' רבנן אמרי מהכא דגדול אימת ציבור באין הפהנים עולין בסנדליהן לדוכן ודחי רב אשי התם שפא יפסק לו רצועה ואתיא למיקטרי ואמרו ב"ג וב"ח הוא ע"כ.

והנה הטורי אבן במסכת ר"ה דף ל"ב הקשה וז"ל ק"ל על טעמיה דר"א דחייש לשפא גפסקה ליה רצועה ואזיל למיקטר וע"ז יבטל מנ"כ ל"ל טעמא שפא יאמרו עליו דהוא ב"ג ת"ל דהוא יעבור על ג' עשה דאיכא אסורא דנדאי הוא מחשש ב"ג דליכא אסורא פלל עכ"ל: ונ"ל לישב פשוט דהנה במס' ר"ה דף כ"ח ע"ב אמרין אי בעי מברך אי בעי לא מברך וכתבו התוס' מפאן משמע דכיון דעלה פ"א פיום לדוכן שוב אינו עובר בעשה האמור להם פל היום דהא א"ב לא מברך ע"כ וא"כ ניחא דהא תקנת ריב"ז הנה בכל פעם שעולה לדוכן אף אי פבר עלה פ"א מ"מ אינו עולה בסנדל וא"כ לא יעבור שוב בעשה אף אי יבטל פיון דאמר דבכל פעם אינו עולה בסנדל ש"מ דהוא משום פבוד ציבור ע"כ או משום דיאמרו ב"ג וב"ח ול"מ להקשות דנימא החשש שפא יאמרו עליו

דְּעוּבָר בַּג' עֲשֵׂה חֲדָא דַּע"ז ל"מ לַעַז וְחַשְׁשָׁא בְּשׁוּם מְקוּם רַק בַּב"ג וְכַדוּמָה שְׁמוּצִיאִין לַעַז עֲלִיו וְעַל בְּנִיו וְעוּד דְּאַף מִי שְׂרָאָהוּ אִידָּהּ שְׁעֵלָה הַיּוֹם לְדוּכָן ע"ז יֹאמֵר אַף דְּעַל עֲשֵׂה לֹא עֲבַר מ"מ לְהִכִּי עַתָּה מִפְּסִיק בְּאַמְצַע הַדּוּכָן שְׁנַדְע לֹו שַׁב"ג וּב"ח וְלְהִכִּי חֲשָׁדִינָן לִיהַ דְּמִפְּסִיק וְלְהִכִּי תִּיקָן שְׁיַעֲלוּ יַחֲפִים וְדוּק: פְּרַק טו הֶלְכָה ג הַמוּמִין פִּיצַד פְּהֵן שְׁיֵישׁ בּוּ מוּמִין בְּפָנֵיו יָדְיו וְרַגְלֵיו פְּגוֹן שְׁהִיו אֲצַבְעוּתֵיו עֲקוּמוֹת כּו' לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו לְפִי שְׁהָעַם מְסַתְּפְלִין בּוּ וְכֵן הַסּוּמָא בְּאַחַת מְעֵינָיו לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו וְאִם הָיָה דָּשׁ בְּעִירוֹ כּו' מְוַתֵּר לְפִי שֶׁא"מ בּוּ עַכ"ל.

וְכַתֵּב הַלַּח"מ מְדַכְּתֵב רַבֵּינוּ הַסּוּמָא אוֹ שְׂרִירוֹ זָב מִשְׁמַע דְּלָא מְהַנִּי הֵךְ דָּשׁ בְּעִירוֹ אֶלְא בְּהַנִּי אֶבֶל לֹא בְּאַצְבְּעוּתֵיו עֲקוּמוֹת וְעַקוּשׁוֹת וְטַעֲמָא שְׁלֹא הַנּוֹזְכֵר בַּגַּמ' אֶלְא גְּבִי הַנִּי דְּסוּמָא בַּאֲחַמ"ע אוֹ שְׂרִירוֹ זָב מִשׁוּם דְּהָאִי דִּינְדִּיו עֲקוּמוֹת הַנִּי שְׁיִנּוּי טְפִי וַאֲע"ג דְּדָשׁ בְּעִירוֹ מְסַתְּפְלִין בּוּ עַכ"ל: וְלַעֲנַ"ד נִרְאָה דְּלִיתָא זֶה דְּהָא בְּיְרוּשְׁלַמִּי שְׁם דְּמַגִּילָה פ"ד ה"ח מְפּוֹרָשׁ אִיפְּכָא דְּאָמַר שְׁם ר"נ הַנִּית אֲצַבְעֵתֶיהָ עֲקוּמוֹת אֶתָּא שְׁאֵל לר"מ א"ל מִפִּינָן שְׁאֵתָה דָּשׁ בְּעִירוֹ מְוַתֵּר וְכֵן לְקַמָּן גְּבִי וְלְדַמָּן אוֹמֵר דָּאִם דָּשׁ בְּעִירוֹ מְוַתֵּר וְהַתּוֹס' בְּמַגִּילָה הַבִּיא דְּבָרֵי הַיְרוּשְׁלַמִּי הֵכָא וַאֲכ"כ אַף שְׁבַגְמ' לֹא הַבִּיא זֶה דְּדָשׁ בְּעִירוֹ רַק גְּבִי סוּמָא בְּאַחַת מְעֵינָיו וְרִירוֹ זָב מַנ"ל לֹוּמֵר דְּחוּלְקַ עַל הַיְרוּשְׁלַמִּי וְרַק אוֹמֵר ע"ז וְהַה"ד עַל פְּוֹלָן דְּשָׂרֵי אִם דָּשׁ בְּעִירוֹ וּנ"ל דְּדַבְּרֵי רַבֵּינוּ הֵכָא הוּא כְּדַבְּרֵי הַט"א שְׁם ד"ה סוּמָא וְנ"ל וְנ"ל דַּל"ד בְּאַחַת מְעֵינָיו דְּהַה"ד נְמִי אֶפְּיֵלוּ בְּשִׁתֵּי עֵינָיו אִם דָּשׁ בְּעִירוֹ מְוַתֵּר וְהַה"ד לְכָל הַמוּמִין דְּדָשׁ בְּעִירוֹ מְוַתֵּר מֵיְהוּ הַנ"מ בְּמוּמִין שְׁבַפְּנֵיו וְיָדְיו פִּינּוֹן שְׁהֵם מוּמִין שְׁבַמְקוּם גְּלוּי וְדָשׁ בְּעִירוֹ וְרַגְלֵין לְרֵאוֹת אֶת הַמוּמִין תּוּ לֹא מְסַתְּפְלִין בּוּ בְּשַׁעָה שְׁנוּשָׂא אֶת כַּפָּיו אֶבֶל בְּמוּמִין שְׁבַרְגְּלֵיו לֹא דְכִי דָּשׁ בְּעִירוֹ מֵאִי הֵנָּה דַּמ"מ לֹא דָּשִׁין בְּמוּמִיו פִּינּוֹן שְׁהֵם בְּמְקוּם סַתֵּר וְהַיְיָנוּ דְּלָא אָמְרוּ דְּמְוַתֵּר בְּדָשׁ בְּעִירוֹ אֶלְא גְּבִי זְבַלְגָן וְסוּמָא שְׁהֵן בְּמְקוּם גְּלוּי ע"כ.

וְזֵהוּ נְמִי דְּבָרֵי רַבֵּינוּ הֵכָא דְּנִקְט וְאִם הָיָה דָּשׁ בְּעִירוֹ בְּזָה דְּהַסּוּמָא בְּאַחַת מְעֵינָיו אוֹ שְׂרִירוֹ זָב דְּמְוַתֵּר לֹא שְׁמוּעֵינוּ דְּדָשׁ בְּעִירוֹ לֹא מְהַנִּי רַק בְּהַנִּי מוּמִין שְׁבַגְּלוּי אֶבֶל לַעֲיֵל דְּאָמַר פְּהֵן שְׁהִיו לֹו מוּמִין בְּפָנֵיו אוֹ בְּרַגְלֵיו בְּזָה לֹא מְהַנִּי דָּשׁ בְּעִירוֹ אֶבֶל אֲצַבְעוֹת יָדְיו עֲקוּמוֹת וּבִקְהוּנוֹת שְׂרֵי אַף דְּהַנִּי שְׁיִנּוּי טְפִי הִיכָא דְּדָשׁ בְּעִירוֹ וְלֹא כְּדַבְּרֵי הַלַּח"מ אֶלְא כְּדַבְּרֵי הַיְרוּשְׁלַמִּי וּבָא לְמַעַט מְקוּם סַתֵּר כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ בְּשֵׁם הַט"א דְּשֵׁם לֹא מְהַנִּי דָּשׁ בְּעִירוֹ וְדוּק: הֶלְכוֹת תְּפִלִּין פְּרַק א הֶלְכָה א אַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת אֵלוּ שְׁהֵן כּו' נִקְרְאִין תְּפִלִּין וּמְנִיחִין עַל הָרֹאשׁ וְקוֹשְׁרִין עַל הַיָּד כּו'.

וְהַנְּהָה נ"ל לַעֲיִין הֵכָא לְמִי שְׁאִין יָדוּ מִשְׁגָּת לְקַנּוֹת רַק תְּפִלָּה אַחַת אוֹ שָׁל יָד אוֹ שָׁל רֹאשׁ מִי קָדִים אוֹ הַשָּׁל יָד דְּמַנִּיחַ תְּחִלָּה אוֹ הַשָּׁל רֹאשׁ דְּהוּא קְדוּשׁ יוֹתֵר וְלֹא מְצַאֲתִי מִי שְׁמַבְרֵר בְּזָה. וְהַנְּהָה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּיא רֹאשָׁה לְדִין זֶה מִן הַיְרוּשְׁלַמִּי סוּף מְסַכֵּת מַגִּילָה תְּפִלִּין וּמְזוּזָה מִי קוֹדֵם שְׁמוּאֵל אָמַר מְזוּזָה קוֹדֶמֶת רַב הוּנָא אָמַר תְּפִלִּין קוֹדֵם מ"ט דְּשְׁמוּאֵל שְׁכֵן הִיא נוֹהֶגֶת בְּשַׁבָּתוֹת וי"ט מ"ט דר"ה שְׁכֵן הוּא נוֹהֵג בְּמִפְּרָשֵׁי הַיָּם וְהַה"מ מִתְּנִיתָא מְסִיעֵע לְשְׁמוּאֵל תְּפִלִּין שְׁבָלָה עוֹשֶׂה מְזוּזָה מְזוּזָה שְׁבָלָה אִין עוֹשִׁין אוֹתָהּ תְּפִלִּין לְמָה שְׁמַעֲלִין בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין עַכ"ל.

וּמְפָרְשֵׁי שְׁם הַק"ע וְהַפ"מ דְּמִיָּרֵי כְּמִי שְׁאִין יָדוּ מִשְׁגָּת לְקַנּוֹת שְׁנִיָּהֶם רַק אֶחָד אוֹ תְּפִלִּין אוֹ מְזוּזָה וְע"ז הֵמָּה חוּלְקִים מִי קָדִים וּמְבִיא סִינְעֵתָא מִן הַבְּרִייתָא דְּמִי דְּחִמִּירֵי קְדוּשָׁתוֹ

הוא קדים ומשו"ה פתב הק"ע דלפי גי'רסת גמ' דידן במנחות דף ל"ג דמתפללין שפלו אין עושין מזוזה ומזוזה שפלה עושין תפללין דמעלין בקודש איפכא מן הירושלמי וא"כ הנה מן ברייתא זו סייעתא לר"ה דתפללין קדמי ופוסק להלכה בש"ע או"ח סי' ל"ח וסי' כ"ב וכן פתב שם הגר"א ז"ל בבבאוריו ס"ק ט"ו דלהכי פסקינן כר"ה דתפללין קדמי לפי שהג"י בגמ' דידן איפכא הוא דמן מזוזה עושין תפללין עי"ש: וא"כ נראה דה"נ פיון דקיי"ל דתפללין של יד עושין לשל ראש ומשל ראש אין עושין של יד דקדושה של ראש חמירי ה"נ פן דתפללין של ראש קודם לקנות לשל יד כמו התם תפללין ומזוזה.

אמנם יש לדחות פן דהתם הוא הספק אי מזוזה עדיף משום דמזוזה יש לו מעלת תדירה ותפללין יש להם מעלה דחובת הגוף הוא וכמו שמבאר בארנפה הגר"ע אג"ר ז"ל בתשובה סי' ט' אבל הכא לענין של יד ושל ראש דנהי דשל ראש הנה ליה מקודש יותר מ"מ נ"ל דשל יד מקרי תדיר יותר דהא קיי"ל כשהוא מניח מניח של יד תחלה וכשהוא חולץ חולץ של ראש תחלה וא"כ הוי ליה תדיר בלבישה השל יד יותר מהשל ראש וא"כ ה"ל תרנוייהו פיעין תדיר ומקודש דהוי ע"ז הבעיא במס' מנחות דף מ"ט ע"א לענין ציבור שאין להם תמידין דלמחר ומוספין דהאינדנא איזהו מהו קדים ונשאר בבעיא דלא אפשטא ופוסק רבינו לקמן בפ"ח מהל' חו"מ ה"כ לא מצאו אלא שני פבשים ואם יקריבו אותן למוספין היום אין להם תמידין למחר הרי הדבר שקול אם הקריבום למוסף היום או אם רצה להניחם למחר גיחו ע"כ ועיין בשו"ת ש"א סי' ע"ב מה שמבאר בזה וא"כ כמו דפסקינן התם דעושה מה שרוצה תחלה וה"נ בזה דמקרי תדיר ומקודש לענין קניה קונה מה שהוא רוצה תחלה: ונהנה זה לא מצוי למדחי דמצינו תדירה בזה דשל ראש יותר מבשל יד דהא קיי"ל במס' ערכין דף ג' ע"ב דכהנים איצטרקא ליה הואיל וליתנייהו במצוה דיד דכתיב ילבש על בשרו אימא בשל ראש נמי לא לחייבי קמ"ל דלא מעפכא כו' נמצא דהכהנים בשעת עבודה אין מניחין השל יד והשל ראש שפיר מניחין נמצא דלכאורה זה מקרי מצוי יותר להניח השל ראש מהשל יד אמנם זה ליתא לא מיבעיא לפי מה שכתב השאגת אריה בסי' ל"ז דלפי הדעה דעוסק במצוה פטור מן המצוה אפילו היכא דאפשר לקיים שניהם אזי בשעת העבודה פטור אף בשל ראש פמבואר במס' זבחים דף י"ט ומוקי לה הש"א הסוגיא דערכין רק בדבר רחוק היכא שמקריב חטאת העוף הפא על הספק דמשום מקרה רחוקה כ"כ ודאי לא מקרי תדיר או מצוי ואפילו לפי שיטת התוס' והרא"ש ז"ל דרק היכא שאינו יכול לקיים שניהם אזי פטור ואי לא חייב וא"כ י"ל דמייירי הגמ' בערכין בכל זמן עבודה פהנים פטורין משל יד ואינן רשאין להניח דהנה חציצה ושל ראש מלביש תחלה ואינו מבטל משל הנחת ש"ר מעבודה מ"מ זה לא מקרי תדיר ולא מצוי והוי רק כמו דבר שהוא שונה בכל ודבר שאינו שונה בכל דהשל ראש שונה בכל אף בכהנים בשעת העבודה ושל יד אינו שונה בכל דהא פהנים בשעת עבודה אין מניחין השל יד ולענין קדימה אין מעלה זה ששונה בכל לזה שאינו שונה בכל כמו שהכריע הגר"ע אג"ר ז"ל בתשובה שם והביא ראיה מן תפלת מנחה ומוספין עי"ש וא"כ דאין להם דין קדימה וה"נ לענין קניה שניהם שוין דאלה שני הבעיות במס' זבחים דף פ"ט תדיר ומקודש איזה מהו קדים דהוא לענין קדימה בהקרבה והבעיא במנחות לציבור דתמידין דמחר ומוספין דהיום הוא לענין קניה ודחיה אהד לתבירו הוא אהד כמו שכתבו התוס' שם דיוכל למפשט חד מחבריה וכמו דמבאר בזה נמי הש"א בסי' ס"ב שם

וא"כ ה"נ לענן אינו שנה בכל וְשנה בכל שוין הָמָה לענן קניה וא"כ נוכל לומר דקונה
אינה שְׁיִרְצָה השל יד או השל ראש: אף נ"ל לומר איפכא דכמו דמְפָרְשִׁין פֶּשֶׁט
הירושלמי דמספקי למי שאין ידו משגת לקנות שניהם ה"נ פן איפא לפרש לענן עשית
המצנה מה קדים אם יש לו לקבוע את המזונה ולהניח תפלין מה קדים וכמו שפיעין
הש"א בסי' כ"ח לענן ציצית ותפלין דמה קדים וגם בנה פליגי שמואל ור"ה דשמואל
אמר דמזונה שהיא תדירה קודמת וכמו שכתב נמי הנמ"י דמשה"כ ציצית קדמו לתפלין
ור"ה ס"ל דתפלין קודמין שהיא חובת הגוף הוא קדים ומייתי מן הכרייתא הסייעתא מה
שהוא קדוש יותר אמנם מנה אין להביא ראיה ממה שהקדימה התורה בין בפרשה
ראשונה בין בפרשה שניה תפלין למזונה ונימא מנה דהחיוב של תפלין קדמו למזונה
מנה לאו ראיה הוא לומר דכיון דבב דענן יש מוקדם ומאחר בתורה כמו דקיי"ל במס'
פסחים דף ו' וכן מציינו במס' ברכות דף מ"א דכל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה והה"ד
הכא נימא דקביעת המזונה דכתיב אחר חיוב הנחת תפלין הוא מאחר זה אינו דא"ל פן
דקא מצנת הנחת תפלין מתחייב משנעשה י"ג שנה וחיוב מזונה לא בא לו רק אחר
שיקנה לו בית או יבנה לו בית ולהכי פתבה התורה מצנת תפלין שהחיוב בא קודם אבל
בשעה שפא לו ביחד החיוב של שניהם לא נדע מי קדים וכ"ז הוא בתפלין ומזונה אבל
לענן של יד ושל ראש דהתורה התחייבה להניח תחלה השל יד לשל ראש ומחויב כ"א
לקיים תחלה הנחת של יד ואח"כ השל ראש וא"כ כמו דלהנחה הוא תחלה הה"ד לענן
קניה מחויב לקנות תחלה השל יד דמצותה תחלה ואח"כ השל ראש דמצותו אח"כ וכמו
דלענן הנחה תחלה השל יד מגזה"כ אף דשל ראש מקודש יותר ה"נ לענן קניה למי
שאין ידו משגת תחלה השל יד להפנס לחיוב אבל במזונה ותפלין דא"ל דגם לענן
הקביעות והנחה המחלוקת מי קדים וה"נ לענן קניה פמבואר: ונ"ל להביא ראיה לזה
מהא דכתב רבינו לקמן בפ"א מהל' בכורים ה"ב דמי שהיה לו לפדות בנו ולעלות לרגל
פודה את בנו ועולה לרגל ואומר פן היה בנו לפדות והגיע עת לעלות לרגל ואין לו פדי
לזה ולזה פודה את בנו כו' אלמא דמפרש ליה רבינו דמיירי במי שאין לו פסף רק על
דבר אחד לפדות את בנו או לעלות לרגל דפודה תחלה ואם אח"כ ישיג פסף יעלה לרגל
ואינו מפרש כמו שפי' רש"י ז"ל במס' קידושין דף כ"ט דקאי על הזמן ורק על פסף
שאין לו לזה ולזה וילפינן מזה דכתיב פל בכור בניה תפדה ונדר לא יראו פני ריכם דזה
תחלה אלמא דס"ל דכיון דהקרא אומר זה תחלה אמרינן דכהיכא דקדים בזמן ה"נ שנה
לענן קנית הדבר קדים הפדיה ואף דעלית הרגל יש לו מצוה יותר גדולה במעלה שהיא
עוברת מ"מ גלי לנו קרא שהוא תחלה ואף בתחלת חיוב של עלייה לרגל הוא תחלה
משנעשה י"ג שנה ופדיית בכור הוא משנולד לו בן מ"מ הקדימה התורה חיוב פדיית
הבן לעלית רגל ש"מ דזה קדים למי שאין ידו משגת לשניהם וא"כ ה"נ לשל יד ושל
ראש דהקדימה התורה לענן הנחה הה"ד לענן קניה.

ומה שפפרש רש"י ז"ל לענן זמן ורבינו לענן פסף ותרונייהו מודים דקדים זה ממה
שהקדימה התורה וה"נ השל יד קדים פמבואר. ועפ"ז נכונים המה דברי הב"י שהביא
בשם הר"י אפסנדרוי בסימן ל"ב וכן כתב שם הרמ"א ז"ל בש"ע דכותבין תחלה הפרשיות
של יד ואח"כ של ראש והב"ח ז"ל חולק ע"ז וכתב דכיון דקדושת השל ראש הוא חמירא
פותרין הפל ראש תחלה: ולענ"ד דברי הב"ח ליתא חזא לפי מאי שהוכיח הש"א בסי'

מ"ז דהא דקדושת של ראש חמירא הוא משום דבשל ראש איכא רוב השם כמו שפירש רש"י ו"ל השי"ן והדל"ת או משום השי"ן שהוא הלמ"מ ולהכי אין עושין מש"ר לשל יד אבל לעגנו פתיכה ועיבוד תחלה תדא קדושה הוא עי"ש וא"כ פשהתחיל לכתוב קדושתו שנה ורק אחרי כן פאשר על השל ראש יש השי"ן הוא קדוש ביותר אבל הפרשות קדושתו שנה וא"כ הכא לעגנו פתיכה תרנונייהו שוין ולפי מאי שפארנו תחלה דהנה כמו תדיר ומקודש הוי שניהו שוין ולפי מאי שפארנו אח"כ דכיון דבתורה נאמרה תחלה השל יד קודם לכל דבר וה"נ לעגנו פתיכה דכיון דהחויב שלו מתחיל תחלה מצנה לכתוב ג"כ תחלה וממה שפארש הטור תחלה דין דשל ראש ומזה מברר הב"ח דהטור ו"ל ס"ל דכותבין של ראש תחלה נמי לאו ראיה היא דהא גם רבינו פתב הכא ומניחין אותן על הראש וקושרין על היד ואומר של ראש תחלה וכן לקמן בפ"ב נמי פתב רבינו בה"א דכותבין השל ראש ד' פרשיות והשל יד פותבין הד' פרשיות ביחד והוא משום דבגמ' דף ל"ד הביא הברייתא תחלה דכותבין תחלה על ד' עורות השל ראש ואח"כ מביא הברייתא השניה דין דשל יד ולהכי גם רבינו והטור מפרשים תחלה דין דשל ראש ואח"כ של יד אבל אין ראיה מזה דכותבין תחלה השל ראש לשל יד כמבואר: ומ"מ שפיר פתב הרמ"א ו"ל דמצנה לכתחלה לכתוב השל יד ולא לעכב הוא אף שפתבה התורה תחלה ונ"ל למצוא ראיה לזה מהגמ' דמנחות דף ל"ד ע"ב שם בברייתא שאם אין לו תפלין של יד ויש לו שני תפלין של ראש שטולה עור על אחת מהן ומניח כו' נמצא דשרי להניח העור ולעשות משל ראש השל יד ולא משגיחין בזה איזה פתב תחלה אם השל ראש פתב תחלה להשל יד דאמר סתם על אחת מהן משמע דנוכל לעשות מאיזה שירצה ורק לכתחלה מצנה לכתוב השל יד ובדיעבד אין קפידא כמבואר: ועפ"ז יש להסביר לשון הטור בסי' כ"ו באו"ח ו"ל ואפילו אם יש לו שתייהם ויש לו שום אונס שאינו יכול להניח שניהם פגון כו' יכול להניח אחת מהן שא"מ זא"ז עכ"ל.

והנה הטור ו"ל שינה מלשון הרא"ש ו"ל שכתב פגון היכא דאיכא שום אונס כו' מניח של ראש ולא חיישינן לזה בכל זמן שבין ב"ע כו' וא"כ עיקר הרבותא הוא דמניח השל ראש לבדו בלא של יד והטור פתב אחת מהן ה"ל לומר דמניח השל ראש והוא לאשמועינן הרבותא דל"ת להקדים השל יד אלא האי אתי הטור לאשמועינן דבאם יש לפניו שניהם ואין לו פנאי רק להניח אחד מהן ה"א איכא דשל ראש מקודש יותר ויניח דוקא השל ראש פסברת המ"ד בירושלמי דתפלין קדמה למזוזה ולהכי אומר הרא"ש דדוקא במניח השל ראש תחלה לכן אומר דניח אחת מהן איזה שירצה ואומר להכי הרבותא אפילו יש שניהם לפניו דאשמועינן דין זה באיזה שירצה ניח.

ולפ"ז מסולק ג"כ קושית הב"י על הטור מ"ט אומר הכא ואפילו יש לו שתייהם עי"ש ולפ"ד אשמועינן זה כמו שפארנו ודוק היטב: הלכה יג ס"ת תו"מ שכתבן עכו"ם או ישראל מומר או עבד אשה וקטן הרי אלו פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל מי שפונזה על הקשירה ומאמין בה הוא שפוטב עכ"ל.

והנה התוס' במס' ע"ז דף כ"ז ע"א הקשה וז"ל וא"ת וכיון דסתמן לאו לשמן קאי א"כ בגיטין דף מ"ה גבי סתו"מ עכו"ם פסולין משום שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישינו בקשירה ישנו בכתובה ת"ל דעכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד וסתמא פסול וי"ל דעכו"ם

אגב אשה וקטן תנא כו' עכ"ל: והנה רבינו ג"כ מביא הקא מקרא זה דויקשרתם אשר הוא למותר גבי עפוי"ם וכן נמי גבי קטן נ"ל דנמי לא צריף מקרא זה דויקשרתם ללמוד דפסול ביה דהא רבינו כתב לקמן בפ"ג מהל' גירושין הל' ט"ו דקטן שכתב גט את התנרף פסול אפילו גדול עומד ע"ג ומפרש לה בהל' ט"ז ולמה אין כותבין כו' מפני שצריף הכותב לכתוב לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת וח"ש וקטן אינו בני דעה כו' ומבאר שם הרה"מ דדעת רבינו דבתנרף לא מהני אפילו עומד ע"ג משום דבעי פתיבה לשמה א"כ בקטן נמי ל"צ לזה הטעם בשלמא לפי הדעה שהביא הרה"מ ז"ל דאפילו בתנרף פשר אי גדול ע"ג א"ל דהקא מצריף קרא לפסול אף אי גדול עומד ע"ג אלא לפי דעת רבינו קשה ועיין לקמן בפ"ד מהל' סוטה מה שכתב שם: ונ"ל לומר דדעת רבינו ניקח שפיר בין בעפוי"ם ובין בקטן דמצריף ללמוד מזה הקרא ע"פ מאי שכתב לקמן בפ"י מהל' ס"ת ה"א דרק בעת פתיבת האזפרות בעי לשמה אבל סתם הפתיבה לא בעי ולא כמו ש"ל להפוסקים דצריף לומר בעת פתיבת סתם דכותב לשם קדושה תורה או תפלין וא"כ ניקח דמיירי היקא שהעפוי"ם כתב מהס"ת או מהתפלין ומזוזות בלא, הנפירה וא"כ הנה פשר מטעם על שלא לשמה אף מטעם דאינו בקשירה פסול לכל הפתיבה דודאי בעינן שיהיה כתב כל הס"ת וכן התו"מ מי שישנו בקשירה אבל היקא דכותב העפוי"ם או הקטן האזפרות ודאי פסול בל"ז מטעם שהוא שלא לשמה וצ"ל דלרשב"ג דמקשה שם פתיבה לשמה לא בעי דמשמע דרשב"ג מכשיר לקנות ספרים מן העפוי"ם דמשמע דאף דכתב העפוי"ם כל הספר אף האזפרות ונה ודאי בעי לשמה.

וכן מבואר הוא בתוס' דמנחות דף מ"ב ע"א סד"ה וז"ל א"נ נראה דאזפרות לבד בעינן פולו האי ואיצטריף למעוטי אי כתב בלא אזפרה עכ"ל והוא נמי כמו שכתבנו לדעת רבינו דכל הלשמה בעינן רק באזפרות: והנה עפ"ז יש לישב קושית התוס' במס' גיטין דף מ"ה דמקשים על האי דאמר שם פתיבה לשמה לא בעי דלמא פתיבה לשמה לא בעי דסתמא לשמה אבל עיבוד סתם לאו לתפלין קיימי כו' ולפ"ד רבינו ניקח דבאמת לענין פתיבת כל הס"ת בזה א"ל דסתמא לשמה קאי ודאי במחשבה או סתם כמו שכתב המרדכי במנחות דף מ"ב וכמו שכתב ה"ט ז"ל ביו"ד סי' רע"ו וסי' א' ובנה"כ שם וקושית הגמ' הוא מן האזפרות דבזה בעי לומר בפירוש לשם קדושת ה' בזה לא אמרינן סתמא לשמה כמו שכתב המרדכי בשם רש"י ז"ל ולהכי מקשי שפיר פתיבה לשמן לא בעי דהיינו האזפרות כמבואר ודוק: שם במשל"מ סתו"מ שכתבן כותבי או ישראל מומר או ממזר כו' ה"א פסול כו' כתב מרן הב"י ביו"ד סי' רפ"א וז"ל תו כתב במס' סופרים שם ופסל שם ס"ת שכתבה גר כו' בגר דקתני היינו גר תושב שאוכל גבילות ותמהני דאם בגר תושב ת"ל מההיא דפ' השולח שהביא מרן בסמוך דכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה ומה"ט פסלינן אשה לס"ת ופשיטא דלא עדיף גר תושב מאשה ועבד וצ"ע כו' עכ"ל: ונ"ל לישב פשוט זה דלפי מאי דמשמע בסוגיא שם במס' גיטין דת"ק ורשב"ג דשם מיירי בברייתא ומפשירים ספרים שקנו מן העפוי"ם לא בעינן כל שישנו בקשירה וכמו שכתב נמי המג"א בסי' ל"ט ס"ק ז' לישב את דברי הרי"ף ורבינו ז"ל שהשמיטו את זה דגר תושב שחזר לסורו מחמת יראה פשר לכתוב תפלין משום דסברי דהוא נמי מקרי אינו בקשירה ולכן הוא אינו בכתיבה ומ"ד דמכשיר שם במס' גיטין לא ס"ל להפסול זה דכל שישנו בקשירה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה ועי"ש בבבאורי הגר"א ס"ק ה'

ובפני יהושע שם וא"כ א"ל דהאי תנא דמס' סופרים אתיא פרש"ג דלא דרש זה פל
שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וא"כ לא פסול מחמת זה גר תושב ורק מחמת זה פסול
הוא בס"ת מהטעם שפוטב בלא פנונה הקרא דלגר אשר בשעריה כו' כמו שכתב הש"ך
ביו"ד סי' רפ"א ס"ק ח' עי"ש: ובזה ניחא דברי המחבר ו"ל שהשמיט שם ביו"ד הא דגר
תושב והרמ"א ו"ל הגיה גר תושב ולפ"ז ניחא דברי המחבר ו"ל דאנן קיי"ל דבעי דוקא
מי שישנו בקשירה לא צריף להביא ע"ז הטעם דפסול גבי גר תושב כמו ממזר דהקא
פסול מטעם אחר שאינו בקשירה כמו שכתב המשל"מ הקא ודוק: פ"ק ד הלכה ג העושה
תפלתו עגולה פאגוז אין בה מצוה פלל עכ"ל.

וכתב הרכ"מ ו"ל דרבינו לא חש לכתוב כמו במשנה שם ספנה ואין בה מצוה פיון דלענין
דינא לא נפ"מ בזה מידי פיון דאין בה מצוה פלל כי ליכא ספנה לא לעביד הכי עכ"ל.
והנה כמו"ח הגאון ו"ל ביאר בזה דצ"ל דרבינו מפרש ספנה לא כפירש רש"י ו"ל שמה
כנסו בראשו אלא כפי התוס' ספנה שאינו מגין דלא הוי מצוה ואינו מגין במקום ספנה
כמו גבי אלישע ב"כ וא"כ לא צריף לכתוב פלל זה דספנה דכיון דכתב דאינו מצוה פלל
ממילא אינה מגין דהא בהא נדאי תליא ורש"י ו"ל מפרש מילתא אחריתא ספנה שמה
כנסו בראשו לכד מה שא"מ ורבינו אינו סובר כן.

ונ"ל לומר עוד דגם גבי מזוזה ס"ל לרבינו לא כפירוש התוס' שם במנחות דף ל"ב ע"ב
דאמר שם גבי מזוזה אי תלאה במקל ספנה ואין בה מצוה, ופירשו שם התוס' שמה
ינקוף ראשו ורש"י ו"ל פירש ספנה שאינה מגינה עליו ורבינו שכתב הקא בפ"ה ה"ח
גבי מזוזה תליא באחורי הדלת ובקנה פסולה ולא כתב הקא ספנה דזה נמי פיון דאינו
מצוה אינו מגין עליו כמבואר ועי"ש בט"א במגילה: אף זה תמה כמו"ח ו"ל על רבינו
שכתב עגולה פאגוז אין בה מצוה פלל מגמ' דאיתא במגילה דף כ"ג ומנחות דף ל"ה
דאמר שם תניא תפלין מרובעות הלמ"מ ואר"פ באלקסונן ובתפירתן אר"פ דעביד
פאמגוזא ופי' רש"י ו"ל מפאן אין ראיה על היכא דעגולה כפיצה וכעדשה ובמנחות
מפרש עוד היכא דעביד פעגול וכתבעת ויש להם מושב לא עכ"ל וא"כ פל זה הוא רק
לפי מה דבעי לדחות דמזה אין ראיה דבעי מרובע דוקא לא נדע דפסול רק פאמגוזא אבל
רבינו דפוסק בפ"ג הי"א ואלו הם שיהו מרובעות וכן תפירתן ברבוע אלמא דבעי ליה
שיהא דוקא מרובעות גם בתפירתן ואלקסונן וא"כ לא בעי פאמגוזא לפרש הא דתפלין
עגולה ואין בה מצוה וא"כ ה"ל לומר העושה תפלתו עגולה אין בה מצוה ול"ל לומר
עוד פאגוז וצ"ע: הלכה ד תפלין של ראש אינה מעפכת של יד ורש"י כו'.

וכתב הכ"מ מנחות דף ל"ח בגמ' אמר רב חסדא ל"ש אלא שיש לו אבל אין לו מעפכת
כו' ומעיקרא מאי קסבר גזירה שמה יפשע ונדבר פשוט הוא דבין יש לו ובין אין לו אינה
מעפכת ואע"פ שפירוש המשנה לרבינו כתב דבאין לו מעפכת דבר זה נדאי הוא ט"ס
עכ"ל ונ"ל לישב דברי רבינו בפירוש המשנה דאמר שם מאן דלית ליה תרי מצוה חדא
נמי לא לעביד ומ"מ מעיקרא משמע דניחא ליה משום הטעם שמה יפשע משום הכי אם
אין לו מעפכת אף הא גם ע"ז יש להקשות לפי מאי דכתב השאגת אריה בסי' ב' דלא
שייף לומר דעשו חכמים סניג ועקרו הד"ת אף בשב ואל תעשה זהו רק במקום דחששו
דאם לא יעשה את הסניג אזי יעבור על עבירה חמורה כמו אם יקחו לולב או יתקעו

בשופר בשבת יבואו לעבור על איסור חילול שבת וכדומה להכי עקרו ד"ת לבטל המצוה בשב ואל תעשה אבל היכא דאי יעבור על המצוה יש תששא רק שלא יקיים העשה לא עשו חכמים סיג בזה שלא יקיים העשה משום תששא שלא יעבור העשה מה תיקנו בזה יותר מבזה לא עשו חז"ל בזה סיג וכמו שנובאר גם לקמן אף ראיתי מי שכתב שדבר ה תליא בפלוגתא והנה א"נ דלא עשו בזה סיג א"כ גם הכא לא שייך זה דאמרינן דאם אין לו מעכבת ואינו מניח התפלה אחת שיש לו משום גזירה שמה יפגע ולא יקנה השגיה ולא יקיים העשה אמרינן דאינו מקיים מיד ועקרינן ליה המ"ע דחד תפלה ואינו מניח וא"כ נדאי ליתא זה והפלוגתא הוא דבמס' ביצה דף ט"ו ע"ב אמרינן דרבא מפרש טעמא של עירוב תבשילין כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט וא"כ התקנה של ע"ת הוא כדי להיות לו על יו"ט ועל שבת דאל"כ פיון דהוא טרוד בשמחת יו"ט ישכח מלהכין על שבת ומ"מ אי שכח ולא הניח ע"ת אסרינן ליה לאפות ולבשל בשבת והוא נמי סיג בזה דאינו מרויח להשמר פן יעבור על איסור חמור ורק הסיג הוא שלא ימנע מן כבוד שבת ואסרינן ליה להכין על שבת ש"מ דרבא לא ס"ל האי סבא של הש"א אבל רב אשי דאמר הטעם כדי שלא יאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול נמצא דהסיג הוא שלא יפשל באיסור חמור לחלל יו"ט שלא לצורך ויעבור על לאו דחילול יו"ט שפיר אית לן למימר דס"ל סברת הש"א וא"כ א"ל הגמ' דקדחי סבא זו שמה יפגע הוא משום דס"ל כרב אשי דבזה לא שייך סייג אבל מעיקרא ס"ל כרבא דשייך גם באופן בזה סיג להכי אמר דאי אין לו מעכבת וא"כ א"ל דרבנו בפירוש המשנה ס"ל כרבא דהא הקרבן נתנאל במס' ביצה שם בפ"ב כתב על הרא"ש ז"ל דמספקא ליה כמאן הילכתא כרבא או כרב אשי ולהכי בפה"מ כתב פן אבל בחיבורו חזר דס"ל כמו רב אשי ובזה האופן לא עשו רז"ל סיג ולהכי פוסק דאין מעכבת אף אי אין לו כמבואר ודוק: הלכה יג כל הפטור מק"ש פטור מתפלין קטן שיודע לשמור תפלין אביו לוקח לו תפלין עכ"ל.

והנה רבינו פתב פלשון הברייתא הכא אביו לוקח לו תפלין כדי לחנכו במצות ולקמן בהל' ציצית פתב קטן היודע להתעטף חייב בציצית וגבי לולב כתב היודע לנענע חייב בלולב וע"ז עמדו התוס' במסכת ערכין דף ב' ע"ב ד"ה אביו על שינוי הלשון והנה המרדכי הביא במס' סוכה ספ"ג מן הירושלמי גבי ציצית נמי אביו לוקח לו ציצית ואף שבירושלמי שלפנינו איתא הגירסא כמו בגמ' דידן חייב בציצית מ"מ להמרדכי ז"ל משמע נדאי דהיה לו הגירסא לוקח: והנה התוס' בערכין כתבו שני תירוצים חדא דתפלין דמיו יקרים שייך לשון לקיחה ועוד דגבי ציצית לא נקיט לישנא דלוקח דמסתמא יש לו טלית וגבי לולב נמי יכול לצאת בלולבו של אביו עכ"ל.

והנה התירוץ הראשון דחוק דגם ציצת עם תכלת הנה דמיו יקרים וגבי לולב מצינו בר"ג שנקנה באלף זוז ורק התירוץ השני יבואר מה שאומר דמסתמא יש לו טלית פן לפי שאנו קיי"ל דבעי תרנויהו לקולא מנא וגברא וא"ח בציצית עד שיהיה לו טלית בת ד' כנפות וילבישנו וגם גדול אינו חייב בציצת אי אין לו טלית בת ד' כנפות ואם יש לו ומניח בקופסא נמי פטור וא"כ ה"נ לקטן לא מחנכין כ"א שיש לו טלית בר חיובא כמו גדול ולהכי אמרה הברייתא חייב בציצת ולא לוקח להורות דאינו חייב בתינוק כ"א היכא שיש לו טלית בר חיובא ולובשו אזי מחנכי אביו להכניס בו ציצת וא"כ א"ל דהירושלמי

לפי גירסת המרדכי ס"ל כמ"ד דהוא חובת גברא ומחויב אביו ליקח לו ציצת כמו דמחויב בתפלין כמו דמחויב גדול להאי מ"ד לעשות טלית בר חיובא וה"נ מחויב אביו לחנף הקטן: ועוד נ"ל לישב הלשון שאמר גבי תפלין לוקח וגבי ציצת וש"ד חייב כן דהנה המג"א כ' בסי' י"א ס"ק ג' דאם הציצית טוואן חשו"ק וגדול עומד ע"ג תליא בפלוגתא שכתב בסי' ת"ס בב"י עיי"ש נמצא דלפ"ז לפי הדעה שם שהביא בשם הרשב"א ו"ל דשרי אי גדול עומד ע"ג ה"נ גבי ציצת שרי אי טוואן קטן וגדול עומד ע"ג ללמדו שיעשה לשמה אבל גבי תפלין דקיי"ל דקטן פסול לכתובה הוא מטעם וקשרתם וכתבתם פל שישנו בקשירה כו' כמבואר בגיטין דף מ"ה ופסול הכא לכל הדעות אף אי גדול עומד ע"ג ולהכי נחא שפיר דגבי ציצת נקט חייב בציצת דאיתי לאשמועין דאף הוא עצמו יכול לעשות לו ציצת אבל גבי תפלין נקט לוקח לו תפלין לאשמועין דהוא עצמו אינו יכול לעשות וצריך ליקח תפלין מגדול שעושה לו: אמנם כ"ז צריך לבאר לשיטת בעל העיטור שהביא הרמ"א ו"ל בסי' ל"ז באו"ח דהא דאמר קטן היודע לשמור תפלין הוא משנעשה י"ג שנה ויום אחד ולא כדברי הב"י דמפרש על קטן שהגיע לחינוך וא"כ הנה גדול וא"כ יכול לעשות לו בעצמו תפלין אף גם זה נחא ע"פ מאי שכתב המג"א בסי' ל"ט ס"קא' ו"ל נ"ל כיון דילפינן מקרא בעינו שיהיה גדול ממש דוקא דהיינו שהביא שתי שערות אחר שהוא בן י"ג שנה אבל מספיקא פסול לכתוב עד שיהיה בן י"ח שנה כמ"ש באה"ע סי' קמ"ה כו' וא"כ נחא דלענן חייב התפלין מתחייב תיכף משנעשה י"ג שנה וי"א אבל לענן עשית התפלין דתליא בהבאת שתי שערות ואם הוא י"ג שנה ולא הביא שתי שערות אינו כותב בעצמו ולהכי אמר לוקח תפלין כמבואר: אמנם דברי העיטור ו"ל צריך לבאר דקשה טובא דאי מייירי זה שאמר הבריייתא קטן היודע לשמור תפלין בקטן בן י"ג שנה א"כ מה איתי זה לאשמועין הלא זהו משנה מפני שבת במס' נדה דבן י"ג וי"א נדריו קנימין והוא משום דחייב בכל המצוות וכן תמה ע"ז הגאון ר"ע איגר בתשובה סי' ז' וז"ל הרמ"א בהגה"ה וי"א דהאי קטן דוקא שהוא בן י"ג ויו"א לא הבנתי דהא מדאורייתא חייב ואף דבדקו ולא הביא שתי שערות הא בדאורייתא חיישין שמא נשרו וא"כ איך שייך בזה דאביו לוקח לו תפלין דמשמע מדין חינוך לבד הוא כו' גם יש לומר דדוקא היכא דאיכא חשש דעובר בנדים על מדאורייתא כגון אי קידש אשה דאם נחזיקנו לקטן ונימא דאין הקידושין חליו תעשה בנדים איסור כו' וכן לענן אכילה ביוה"כ בהני חיישין לשמא נשרו אבל בבטול מצוה בשב ואל תעשה ל"ח לנשרו וצ"ע עכ"ל: ונ"ל לישב דברי בה"ע כן דהנה כפי דבריו ו"ל הלא מפני שהוא במקילתא פ' בא והנה לה לאות על דף שומע אני אף הקטנים והדין נותן הואיל ומזונה מ"ע ותפלין מ"ע אם למדת על מזונה שהוא נוהג בקטנים כגדולים יכול אף תפלין ינהגו בקטנים כגדולים ת"ל ושמרת את החנוקה הזאת לא אמרתי אלא במי שיודע לשמור תפלין מכאן אמרו קטן היודע לשמור תפלין עושה לו תפלין ע"כ אלמא דהוא מפני שבת במקילתא דתפלין לא הוי בהו כשאר מ"ע כמזונה וכדומה דחייבין מטעם חינוך אבל לא בתפלין כדברי העיטור ונ"ל לבאר כן דהנה הש"א הכריע בתשובה סי' ל"ט דמה דאמרין במס' יומא דף ז' דתפלין חייב אדם למשמש ק"ו מציץ שלא יסית דעתו ממנו מדכתוב תמיד אין הפוננה כמו שכתבו הר"י והרא"ש דאסור בשחוק וקלות ראש אלא צריך פוננה בכל שעה לכונן במחשבתו שמניח תפלין עליו וכל שיעור הילוך מיל צריך פוננה לבלי להסיח דעתו וזהו

חייב גמור בשמירת התפלין: והנה במס' חולין דף י"ב ע"ב בעי ר' יוחנן קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה ופשיט אין לו מחשבה אפי' מדרבנן מחשבתו נקפדת מתוך מעשיו מדאורייתא אין לו מדרבנן יש לו וכתבו התוס' שם ד"ה קטן פירש בקונט' פגון שחיתת קדשים דיליף בראש זבחים דבעי לשמה ושחט קטן עולה לשמה מי הנה פנונה א"ל וא"ת הא התם משמע דסתמא נמי פשר משום דזבחים סתמא לשמן קיימן ואינו פוסל עד שיכונן שלא לשמן וי"ל דסתמא דקטן גרע דאין לו דעת להבין שהם קדשים וסבר שהם חולין וה"ל מתעסק ופסול כו' ואפילו אומר הקטן יודע אני שהם קדשים ולשמן אני מתכונן מיבעיא לן אי פונתו פנונה ודלמא לא מהני אם אין מעשיו מוכיחין עכ"ל וס"ל לבה"ע וכן ס"ל נמי להמכילתא דגם בתפלין דבעי פנונה ונהו שלא יסח דעתו שיתפונן ממש כמו הפנונה בעת שנושא את הציץ וכוננת הקטן אינה פנונה והנה כמתעסק בעלמא ולהכי פטור מתפלין עד שיהיה בן י"ג שנה אז חייב אפילו אי לא הביא שתי שערות דחיישינן שמא נשרו ולא יכול לבטל עוד ממ"ע ונהו דברי המכילתא דגבי תפלין פתיב ושמרת את החוקה בא ללמד כמו גבי תרומה וקדשים דכתי' משמרת ובעי שימור ואסור בהיסח הדעת ונפסלו בהיסח הדעת או פסול טומאה או פסול הגוף ה"נ גבי תפלין דכתיב ושמרת בא למימר דבעי פנונה דוקא שלא יסח דעתו וא"כ קטנים אין לחייבו בתפלין דאין להם פנונה ומפרש בעל העיטור גם הברייתא בסופה נמי קטן היודע לשמור תפלין שלא כפי רש"י שלא יפית וישן וישן וישן אלא לשמור היינו שלא יסח דעתו ויהיה לו פנונה ונהו משהוא בן י"ג שנה ואשמועינן דאפילו לא הביא שתי שערות מ"מ משהוא בן י"ג שנה אמרינן דידוע לשמור ולכונן וחיוב בתפלין ולא דמי לעבודה דאינו יכול לעבוד עד שביאו שתי שערות דוקא אבל הכא משהוא בן י"ג שנה חייב בתפלין כמבואר.

אבל הב"י מפרש לה כפי רש"י ז"ל דהיודע לשמור תפלין היינו שלא ישן וישן יפית וס"ל דאף דזה בודאי כ"ע ס"ל דתפלין אסור בהיסח הדעת כמו שמבאר הש"א שם דאין חולק ע"ז מ"מ א"ל דהיכא שמניח תפלין ומברך עליהו דומיא להיכא שמחשבתו נקפדת מתוך מעשיו כמו גבי עולה דאתייה בצפון או שהפך לענין בכי יתן דקיי"ל דמדרבנן לחומרא יש לו וה"נ יש לו לענין לחייבו במצות תפלין כמבואר: ומה שאומר לדברי בעל העיטור לוקח תפלין פנין שמיירי בבן י"ג שנה הוא כמו שבארנו דאפילו אם הוא בן י"ג שנה מ"מ אינו עושה לו לעצמו תפלין ורק קונה מאחרים עד שביא שתי שערות: ועפ"ז ניחא דברי הירושלמי פ"ג דסופה דהביא לענין יודע לנענע חייב בלולב להתעטף חייב בציצית וכן ש"ד חשיב שם ולענין תפלין לא הביא כמו שמביא הגמ' דידן והוא משום דהירושלמי ס"ל ריש מס' תרומות שהביא התוס' שם דהיכא דלא פתיב ביה מחשבה אז אמרינן דהוכיח מעשה שלהן על מחשבתו ומשמע דהוא מדאורייתא ורק גבי תרומה דכתיב בה מחשבה לא מהני ובגט דלא מהני מחשבה הוא מפני שאין הוא המגרש כמו שמבאר שם וא"כ ס"ל להירושלמי דלא כה"ג דאומר היודע לשמור תפלין והוא כפירוש בעל העיטור שהוא בן י"ג שנה שאז אמרינן שידוע ודאי לשמור אבל מקודם לא דס"ל דברי המכילתא דזה דבעי שימור הוא מדאורייתא מקרא דושמרת את החוקה ולהכי תחלה אינו מניח אבל הירושלמי דס"ל דמחשבתו נקפדת מתוך מעשיו אף מדאורייתא מהני וא"כ הכא חייב תחלה אף אי לא הוי י"ג שנה דמחשבתו נקפדת מתוך

מעשיו ולא הני שיעור חיוב כמו שאומר בברייתא יודע לשמור דהוא בן י"ג שנה ולהכי השמיט אבל הב"י ס"ל דזה דבעי בתפלין שלא יסיח דעתו הוא רק מדרבנן כמו שפיתבו התוס' במס' יומא דף ח' דלימוד זה מציין לאו ק"ו גמור הוא וקרא דנשמרת קאי על חוקת הפסח וכינון דכל עיקר זה מדרבנן ומדרבנן יש לו מחשבתו נפקת מתוך מעשיו ולהכי חייב אף תחלה משיודע השמירה שמפרש רש"י ז"ל שם.

ומזה יהיה ראיה למה שמעיינים המספרים אם סתם מכילתא הוא ר' ישמעאל או רע"ק ומזה ראיה דהוא ר' ישמעאל דהא רע"ק קדריש במס' מנחות דף ל"ו דקרא דנשמרת את החוקה בחוקת הפסח ואין ענין לתפלין אלא ודאי הוא ר' ישמעאל וס"ל כריה"ג דבחוקת התפלין מדבר ודריש ליה דבעי שמירה היינו שלא יסיח דעתו והוא מה"ת.

שוב מצאתי פאשר בא לדי ס' העיטור שם בשער שביעי בהל' תפלין שמביא את דברי המכילתא לענין זה לפטור קטנים מקרא דנשמרת ודאי הוא כמו שבארנו דאינו בר שימור דאינו יכול לכנון כמבואר: והנה בהך ספיקו של הגאון ר"ע איגר ז"ל אמרינו דחיישינו אף בעשה של שב וא"ת נמי לחייב שמא נשרו או לא הנה נ"ל להביא ראיה לזה מהא דאיתא במס' מנחות דף מ"ג ע"ב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' פיון שנתחייב אדם במצוה זו חייב בכל המצות כולן ור"ש הוא דאומר מ"ע שהז"ג הוא ופי' רש"י ז"ל ר"ש הוא דפוטר בנשים וא"כ חייב משהאיר היום לישא אחרינא פיון שנתחייב אדם שהגיע לכלל מצוה דהיינו י"ג שנה נתחייב בכל המצות ולהכי אתיא עיקר מילתא ור"ש היא דכי רבנן הא איכא נשים דחייבות ופטורות מפמה מצות והנה א"ב דבר זה דבמ"ע לא חיישינו שמא נשרו א"כ מנ"ל דזה הברייתא אתיא כר"ש דוקא והלכה בזה כמותו דילמא לא אתיא כר"ש והאנשים דחייבין במצות חייבין נמי במצוה זו ורק זה אתא לאשמענו לפ"ד הרבה מהראשונים דספק דאורייתא מה"ת לחומרא ואתיא הברייתא כמ"ד דאף באיסור ל"ת לא חיישינו שמא נשרו ואומר פיון שנתחייב אדם במצוה זו דהוא מ"ע דאינו חייב רק היכא שהגיע לשתי שערות דלשמא נשרו ל"ת במ"ע לכ"ע נתחייב בכל המצות אף בל"ת דגם בל"ת לא חיישינו שמא נשרו ורק מי שהביא שתי שערות כמו בעשה ומנ"ל דר"ש היא אלא ודאי שנה עשה לל"ת ומאן דחייש לשמא נשרו בל"ת אף בעשה חייש ומאן דל"ח שנה ככולן: אף יש לדחות דרוצה לפרש הברייתא טפי אליבא דהלכתא דקיי"ל כר"ש הילקתא דנשים פטורות מציצית ובזה נמי הילקתא דחיישינו שמא נשרו כמו שפוסק רבא במס' נדה דף מ"ו וכמו שפוסק רבינו לקמן בהל' גירושין ה"ד ורוצה לפרש אליבא דהלכתא כמ"ד דחוששין כמבואר.

אמנם מדברי רש"י במס' סוכה דף כ"ז ע"ב משמע קצת ראיה דס"ל דבעשה ל"ח שמא נשרו דהתם קאמר פרט לקטן שהגדיל בינתים ופי' רש"י ז"ל שצמחו לו שתי שערות במועד ואתי הגי' כל לרבויי כו' ול"ל לרש"י ז"ל לפרש שצמחו לו שתי שערות נימא שנעשה בן י"ג שנה וי"א שנתחייב בכל המצות אלא ודאי דכינון דקאי אקרא ואינו חייב רק אי הביא שתי שערות מה"ת: והנה לפי מאי שהביא הפר"ח בסי' ק"י פיו"ד ראיה דרש"י ז"ל ס"ל דספק דאורייתא מה"ת לחומרא וא"כ א"נ דחיישינו שמא נשרו אז הוא חייב מה"ת אי הוא בן י"ג שנה אף שלא ראינו שהביא שתי שערות ול"ל לרש"י לפרש עד שיצמחו לו שתי שערות אלא ודאי דס"ל דבעשה לא אמרינו חיישינו שמא נשרו

כּמבּוֹאֵר וְדוּק: הַלְכוֹת מְזוּזָה פָּרָק ו הַלְכָה א עֲשֶׂרָה תַנָּאִים כּו' וְשִׁתְּהִינָה לּוֹ שְׁתֵּי מְזוּזוֹת כּו'.

וְהִנֵּה הָרֵא"שׁ ו"ל בַּהֲלִי קִטְנוֹת ד"ה מְזוּזָה פֶּתַח דְּחִיב אֶפְיֵלוּ אֵין לָהּ אֵלָא מְזוּזָה אַחַת מִיָּמִין כּר' מֵאִיר מְשׁוּם דְּשֵׁם בְּגִמְרָא דְּמִנְחוֹת דָּף ל"ד שְׁמַבִּיא הַגְּמָרָא פְּלוּגְתָּא דְּתַנְיָא מִשְׁמַע דר' יִשְׁמַעְאֵל ורע"ק תְּרַנְוִיָּהוּ ס"ל כּר' מֵאִיר דְּחִיב אֶפְיֵלוּ בְּמְזוּזָה אַחַת עי"ש: ונ"ל לִישָׁב דַּעַת רַבֵּינוּ דְּפוֹסֶק פְּחַכְמִים וְלֹא כּר' מֵאִיר דָּמֵן ר' יִשְׁמַעְאֵל ורע"ק אֵין שׁוּם רְאִיָּה דִּהְנֵה הָא לְכַאוּרָה דְּבָרֵי ר' יִשְׁמַעְאֵל שֵׁם הָא קָשָׁה טוּבָא דְּאוּמַר שֵׁם מְזוּזוֹת שׁוּמַע אֲנִי מִיעוּט מְזוּזוֹת שְׁתֵּים פְּשֵׁהוּא אוּמַר מְזוּזוֹת בְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה שְׁאִין ת"ל הִנֵּה רִיבּוּי אַחַר רִיבּוּי וְאֵין רִיבּוּי אַחַר רִיבּוּי אֵלָא לְמַעַט רע"ק אוּמַר א"צ פְּשֵׁהוּא אוּמַר עַל הַמְּשַׁקּוּף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת שְׁאִין ת"ל שְׁתֵּי מַה ת"ל שְׁתֵּי זֶה בְּנֵה אָב כ"מ שְׁנַאֲמַר מְזוּזוֹת אֵינוּ אֵלָא אַחַת עַד שְׁיִפְרוֹט לָהּ הַפְּתוּב שְׁתֵּים עכ"ל הַגַּמ' וְתִקְשָׁה דְּבָרֵי ר' יִשְׁמַעְאֵל הָא מְקַרָּא דְּמְזוּזוֹת דְּבָא לּוּמַר דְּשְׁתֵּים בָּא לְמַעַט דְּאֵינוּ חִיב אֵלָא עַד שְׁיִהְיֶה בְּבֵית שְׁתֵּי מְזוּזוֹת וּבָא הַמְּזוּזוֹת שְׁבִפְרָשָׁה שְׁנִיָּה ג"כ לּוּמַר דְּאֵינוּ חִיב עַד שְׁיִהְיֶה שְׁתֵּים וְלַמַּעַט אִם אֵין לָהּ אֵלָא אַחַת וּא"כ הִנֵּה מִיעוּט אַחַר מִיעוּט וְנִימָא דְּבָא לְרַבּוֹת דְּבַחַד נְמִי מְחִיב וְכֵן מְצַאֲתִי שְׁתֵּי מַה בְּזֶה בְּצ"ק וְהִנֵּיחַ בְּצ"ע וְע"כ נ"ל דְּמִזְזָה הַכְּרִיחַ הַסְּמ"ג ו"ל לְפָרֵשׁ בְּמ"ע ס' כ"ג וְנ"ל וְאֵין צָרִיף לְהַנִּיחַ מְזוּזָה יָמִין וּשְׁמַאל וְתַנְיָא בְּסִפְרֵי ר' יִצְחָק אוּמַר הָרִי הוּא אוּמַר וְלִקְחוּ מִן הַדָּם וְנִתְנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת זֶה בְּזֶה אֲבָל בְּכָל מְקוֹם כּו' עַד שְׁיִפְרוֹט לָהּ שְׁתֵּי מְזוּזוֹת ע"כ מִשְׁמַע דְּבָא לּוּמַר דר' יִצְחָק בָּא לְלַמֵּד דֹּא"צ שְׁתֵּי מְזוּזוֹת בְּיָמִין וּשְׁמַאל הֵינּוּ דֹא"צ לְקַבְּוֹעַ רַק מְזוּזָה אַחַת בְּיָמִין אֲבָל לֹא שְׁנַיִם וּא"כ פִּינּוּ דְּקֹאֵי עַל קְבִיעַת הַמְּזוּזָה לֹא עַל הַפְּצִים שְׁפִיר אוּמַר דְּאֵין רִיבּוּי אַחַר רִיבּוּי דְּמְקַרָּא זֶה דְּכְתִיב מְזוּזוֹת ה"א דְּצָרִיף שְׁתֵּים הֵינּוּ לְקַבְּוֹעַ שְׁתֵּי מְזוּזוֹת אֲבָל פִּינּוּ דְּכְתִיב מְזוּזוֹת בְּפִרְשָׁה הַשְּׁנִיָּה וּבָא ג"כ לְרַבּוֹת שְׁתֵּי מְזוּזוֹת אֲמַרִּינוּ דְּאֵין רִיבּוּי אַחַר רִיבּוּי כ"א לְמַעַט דְּלֹא בְּעֵי רַק מְזוּזָה אַחַת וְכֵן הוּא מְבִוּוֹר בְּמִדְרָשׁ מְשָׁלִי פ"ח וְנ"ל ד"א לְשִׁמּוֹר מְזוּזוֹת פְּתַח אר"ת כּו' ר' לױ אֲמַר שְׁתֵּי מְזוּזוֹת אַחַת מְפָאן וְאַחַת מְפָאן ר' יִשְׁמַעְאֵל אוּמַר מְזוּזָה אַחַת וּחכ"א פְּדַבְרֵי ר' יִשְׁמַעְאֵל לְמַה שְׁאִם עוֹשֶׂה שְׁתֵּי מְזוּזוֹת אֵינִי יוֹדַע אֵיזוּ עֵינְךָ וְאֵיזוּ טַפֵּל כּו' נְמַצָּא דְּבִאֲמַת פְּלִיגֵי בְּזֶה דר' לױ ס"ל דְּצָרִיף לְקַבְּוֹעַ שְׁתֵּי מְזוּזוֹת ור' יִשְׁמַעְאֵל לְטַעְמִיהָ דס"ל דְּהוּי רִיבּוּי אַחַר רִיבּוּי וְהוּא לְמַעַט דְּדִי בְּאַחַת: וְהִנֵּה עוֹד תִּקְשָׁה א"נ דְּקֹאֵי זֶה הַפְּלוּגְתָּא רַק לְפָרֵשׁ מְזֶה דֹא"צ לְקַבְּוֹעַ שְׁתֵּי מְזוּזוֹת א"כ תִּקְשָׁה אֵיךְ נוֹכַח לּוּמַר דְּצָרִיף שְׁנַיִם הָא דְּרִשִּׁינוּ מְקַרָּא דְּבִיתָךְ דְּרַק בִּיאַתָּה מִיָּמִין וּא"נ דְּבְּעֵי לְקַבְּוֹעַ בְּשְׁנֵי הַפְּצִימִין מְזוּזוֹת א"כ הֵאֵיף שְׁיִיף בְּזֶה דְּרַף יָמִין וְהֵלֹא יֵשׁ בְּשְׁנֵיהֶם מְזוּזָה בֵּין בְּשְׁמַאל וּבֵין בְּיָמִין וַיֵּשׁ לּוּמַר כֵּן עפ"י הַגְּמָרָא דְּחוּלִין דָּף קל"ו ע"א מְזוּזָה אע"ג דְּכְתִיב בֵּיתָךְ בֵּיתָךְ אֵין שְׁוֹתְפוֹת לֹא פֶּתַח רַחֲמָנָא לְמַעַן יִרְבוּ מִיְכֶם וְאֵלָא בֵּיתָךְ לְמֵאִי לְכַדְרָבָה דְּרַף בִּיאַתָּה כּו'.

וְהִנֵּה כ"ז אֵי אֲמַרִּינוּ דְּקוֹבַע רַק מְזוּזָה אַחַת אֲמַרִּינוּ דְּבִיתָךְ אֲתִיָּא לְדְרַף בִּיאַתָּה אֲבָל אֵי נִימָא דְּמְחִיב לְקַבְּוֹעַ שְׁתֵּי מְזוּזוֹת אוּ לר' לױ דס"ל בְּאַמַּת דְּקְבִיעֵינוּ שְׁתֵּי מְזוּזוֹת אֲמַרִּינוּ דְּבִיתָךְ לֹא אֲתִיָּא לְכַדְרַף בִּיאַתָּה אֵלָא לְמַעַט שְׁל שְׁוֹתְפוֹת מְגוּזָה"כ דְּאֵין לָנוּ עַל מַה לְדַרוּשׁ אע"ג דְּכְתִיב לְמַעַן יִרְבוּ מִיְכֶם מ"מ הַקְּרָא דְּבִיתָךְ מְמַעַט שְׁוֹתְפוֹת אוּ נִימָא דְּאוּתוּ לְמַעַט שְׁוֹתְפוֹת שְׁל עֲכוּ"ם כְּמוֹ שְׁהַקְּשׁוּ הַתּוֹס' שֵׁם וְלִקְמֵן נְבָאָר וצ"ל דְּהַסְּוִגְיָא שֵׁם בַּגַּמ' כֵּן הוּא דְּרַבְּנָן דְּרִשִּׁי דְּכְתִיב מְזוּזוֹת אֲמַרִּינוּ דְּתַרְתֵּי הוּא וְאֵף דְּזֶה מוֹדִים הֵמָּה דְּלֹא קְבִיעֵינוּ רַק

מזוזה אחת מ"מ פצימין צריף להיות שנים מקרא דמזוזות לשון רבים והמיעוטים דדרשי ר"י ורע"ק הוא רק שלא לקבוע שתי מזוזות ור"מ ס"ל כרע"ק דממעט הכא פיון דלא פתיב שתי דהוא אחת לענין קביעת והה"ד דלא פעי רק פצים אחד אבל רבנו ס"ל דנהי דבזה דרשינו כר' ישמעאל ורע"ק לענין שא"צ לקבוע רק אחד מ"מ פצימין מקרא דמזוזות דרשינו דבעי שנים כמבואר וא"כ ניקח פסק רבינו דר' ישמעאל ורע"ק מצי סברי כרבנו שפיר כמו שבארנו ודוק: הלכה יב וצריף לקבועה על ימין הנכנס לביתו ואם קבועה משמאל פסולה ובית של שותפין חייב במזוזה עכ"ל.

והנה הכ"מ עמד על המשך הדברים של דברי רבינו הכא וענין מה שבאר. ונ"ל לבאר עוד בזה דהנה בשותפות עכו"ם וישראל בבית אי חייב במזוזה יש בזה מחלוקת הפוסקים דביו"ד סי' רפ"ו הביא הרמ"א ז"ל דעת המרדכי דס"ל דשותפות עכו"ם פוטר מן מזוזה והרשב"א והריטב"א חולקים ע"ז וס"ל דחייב כמו שהביא הגר"א ז"ל בבניאריו: ונ"ל לבאר בזה הנה הגר"ע איגר ז"ל כתב בתשובה סי' ס"ו דשותפות של עכו"ם בטלית ביחד עם ישראל חייב בציצית טלית של שותפות אף אם ישראל אינו חייב רק המתעטף והשני מי שאינו מתעטף אינו חייב דהוא חובת גברא דרק הלובש חייב ומ"מ מרבינו מקרא דבגדיהם לחייב אף אם החיוב הוא על אחד ואף דחלק השני הוא דפטור וה"נ אף אם שותפות עכו"ם נמי חייב דאין חילוק בין ישראל לעכו"ם בזה דאין החיוב בשעשה שאינו מתעטף בה עכ"ל: וא"כ ה"נ גבי מזוזה גם כן דקיי"ל מזוזה הוא חובת הדר ומי שפנה בית ולא ידור בה אינו חייב במזוזה וא"כ אי שותף השני אינו דר בבית ליחא עליו חייב מזוזה ומשמע דמרבינו מקרא דלמען ירבו ימיכם לחייב על שותפות אף אי רק אחד ידור בה וא"כ יש בה חלק פטור מ"מ מרבינו לחיוב וא"כ ה"נ אי הוא שותפות עם עכו"ם נמי חייב ישראל דדמי ממש לציצית וא"כ דפטרינו מטעם חלק פטור א"כ אף של ישראל לפטור ומדרבינו לחיוב ה"נ שותפות עכו"ם נמי חייב ולפ"ז ניקח שפיר קושית התוס' שם במס' חולין דף קל"ו ע"א דאמר ביתה דרף ביאתה תימא אמאי לא אמר שותפות דעכו"ם כדאמר בכ"ד הכי כו': ולפ"ז ניקח דכיון דמרבינו שותפות של ישראל לא מצי למעט שותפות עכו"ם דשנה להדדי כמבואר וא"ל דגם רבינו ס"ל כן דשותפות של עכו"ם נמי חייב במזוזה מה"ט וקרא דביתה לא מצי אתיא למעט שותפות עכו"ם ואומר תחלה דהוא מימין מקרא דביתה אבל בית של שותפין אף של עכו"ם חייב דלא מצי למעט מביתה ואתא לדרף ימין להכי כמבואר: ועוד כתב הגרע"א ז"ל שם בתשובה וז"ל אם הנה של ישראל ושל נכרי בשותפות הנה מקום לדון דחייב במזוזה לפמ"ש הר"ן רפ"ה דמס' נדרים דכה"ג קיי"ל יש ברירה ונה משתמש בשלו ונה בשלו פיון דרובו מתברר מעיקרו ומיעוטו בסופו עיי"ש א"כ מה"ט י"ל דחייב במזוזה דבשעשה שהישראל משתמש בשלו שלו לגמרי כו' עכ"ל: ונ"ל להביא ראיה לזה דלקמן פי"ד מהל' ט"ז הל' י"ג כתב רבינו כן בית שצדו אחד עכו"ם וצדו אחד ישראל וכן בית שצדו אחד ארץ ישראל וצדו אחד בחו"ל אינו מטמא בנגעים והוא מן התוספתא פ"ו דמס' נגעים והנה תקשה ל"ל לומר באופן זה צדו אחד עכו"ם וצדו אחד ישראל דזהו שנייה רק גבי אר"י וחו"ל אבל גבי עכו"ם וישראל ה"ל לומר בית שישראל ועכו"ם שותפין בה אינו מטמא בנגעים ודיון זה לא הזכיר אלא ודאי ס"ל להתוספתא דבזה אמרינו יש ברירה ובשעשה שמשתמש הוא בשלו ומטמא בנגעים ורק אי צדו אחד של עכו"ם הוא מבותר אזי אינו

מטמא משום דבעינן שיהיה בהבית ד' פתלים דוקא כמו שכתב רבינו בהל' ו' שם וא"כ אי צדו אחד של עכו"ם אין להבית ד' פתלים ורק שלשה פתלים של ישראל ולהכי אינו מטמא בגנעים אבל אם הוא בשנותפות בכל הבית אמרינן מטעם ברירה דנחשב פאלו הוא של ישראל ומטמא שפיר בגנעים ורבינו פתב כדברי התוספתא פמבואר.

ועיין לקמן בפ"ז מהל' מלכים הל' ו' מה שבארנו בזה ודוק: הלכות ספר תורה פרק א הלכה א מ"ע על כל איש מישראל לכתוב לו ס"ת לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת כלומר כתבו לכם תורה שיש בה שירה זו לפי שאין פותבין את התורה פרשיות כו' ואע"פ שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו ואם כתבו בידו הרי הוא כאלו קיבלה מהר סיני ואם א"י לכתוב אחרים פותבין לו וכל המגיה ס"ת אפילו אות אחת הרי הוא כאלו כתבו פלו כו' עכ"ל.

והנה תחלה נבאר דברי הגמ' שם במס' מנחות דף ל"ו ע"א דמשם מביא רבינו דאמר שם פן אמר ר"ג אמר רב הלוקח ס"ת מן השוק פאלו חטף מצוה מן השוק פתבה פאלו קיבלה מהר סיני כו' ועיין בנמ"י בה"ק ובב"י מה שמבארים לשון חטף מצוה ה"כ: ולענ"ד נ"ל לבאר פן דהנה הא לכאורה בכל מצוה שקונה אדם כמו תפלין מזוזה וציצית וכדומה חטף את המצוה.

אמנם פן הוא הדברים דבכל מצוה אם אדם קנה המצוה וטמנמ ולא עשה בהם המצוה שצריך לעשות כמו לקשור התפלין וליקח הלולב ולקבוע המזוזה לא קיים שום מצוה ועיקר המצוה הוא הפעולה לא הקניה ואף אי קנה המצוה עוד לא חטף את המצוה דכ"ז שלא עשה את הפעולה אין בזה שום מצוה אבל בס"ת יש שני דברים חדא המצוה של פתיבת הס"ת אשר הוא מ"ע לכל ישראל להיות לו ס"ת ועוד הוא מצוה ללמוד בה כמו שכתב הרא"ש ז"ל במצות פתיבת ס"ת הוא פדי ללמוד בה ומשה"כ עתה מצוה לקנות ספרים וכתב הב"י בסי' ר"ע שהוא עוד נוספות לפתיבת הס"ת וא"כ המצוה הראשונה אשר עושה בזה שקנה ס"ת חטפה לעת עתה ואח"כ שלמד בה נגמרה כל המצוה בשלימות: ומה שאומר פתבה פאלו קיבלה מהר סיני יבואר ג"כ עפ"י מאי דאיתא במס' שבת דף פ"ח דריש ר' סימאי בשעשה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו מה"ש כו' וקשרו שני פתרים אחד פנגד נעשה ואחד פנגד נשמע ועמדו המפרשים ע"ז פיון דזכו לשני פתרים הוא משום נעשה ונשמע וא"כ ל"ל לומר בשעשה שהקדימו אף אם לא הקדימו ואמרו נשמע ונעשה נמי זכו לשני פתרים ונ"ל לבאר פן דהנה בשלמא על זה שאמרו נשמע זכו ישראל להפטר דזה המה מקיימים דשומעים את הצוויים מפי ה' אבל על נעשה חלק העשייה דהוא רק קבלה על להבא ולא נודע אם יקיימו ומ"ט זכו גם עבור זה לפטר אף מזה גופיה דישאל דהוא הקדימו נעשה לנשמע להראות את טובת מחשבתם הרצויה אשר הגידו פיון דשמעו הדברים מפי הקב"ה בנדאי יקיימו זה דאם לא נרצה לקיים חלילה אזי לא היינו מתרצים להכניס את עצמנו לחיוב ולשמע וזהו שאמרו נעשה בנדאי אחרי כי נשמע דהשמיעה שלנו הוא באשר בטוחים אנחנו כי נקיים קבלתנו בכל חלקי העשייה וקיבל הקב"ה את הקדמתם אשר הקדימו העשייה לשמיעה להראות כי בנדאי יעשו והראיה ששמעו פאלו עשו ולהכי זכו לשני פתרים וזהו שאמר בשעשה שהקדימו ישראל שזה היה העזר להם להשיג שני פתרים ולהכי אומר ה"כ פתבו פאלו

קיבלו מהר סיני דאז בשעת הקבלה נחשב להם פאלו קיימו ג"כ התורה וכן מי שפוטב ס"ת בידו וייגע בזה נחשב לו בתרתי פאלו קיימ' מ"ע של פתיכה וכאלו למד בה אשך זהו העיקר למצנות פתיבת הס"ת ויש לו שְׂכָר בכפלים כמו דבארנו בשעת קבלת התורה אבל מי שקנה ס"ת יש לו שְׂכָר מצנה אחת כמו חוטף מצנה מן השוק כמבואר: ועוד נ"ל לבאר הפשט פן דהנה מי שקנה ס"ת מן השוק לעת עתה הוא מקיים המצנה ויש לו ס"ת אבל אי מקרה אח"כ נתבטל המצנה ונהנה דבר שאינו נצחית ורק בשעה שקנה הס"ת חטף המצנה מן השוק אבל כתבה הוא פאלו קיבלה מהר סיני דנכות המצנה הנה תעמוד לעולם אף אי מקרה אח"כ כמו נכות קבלת התורה אשר נכות זה תעמוד לעד וכמו שכתבו התוס' במס' ע"ג דף ג' ע"א ד"ה נוגעים דבנכות הקבלה של התורה תקיימו השמים והארץ אף אם אינם ח"ו מקיימים התורה וכן מבואר במדרש ריש רות עה"פ אני ה' מדבר בצדקה כו' בנכות שקבלתם את תורת בנכות זה תעמוד להם אפילו בשעה שילמדו חובה על ישראל מקיום התורה מ"מ נכות הקבלה תעמוד להם כמבואר: ועפ"ז נ"ל לבאר דברי הגמ' במס' עירובין דף ס"ד ע"ב המחזיק בנכסי הגר לוקח לו ספר תורה כו' רנב"י אמר אפילו כותב בהו תפלין ועמדו ע"ז המפרשים מ"ט שינה גבי ס"ת אומר לוקח לו ס"ת וגבי תפלין אומר כותב לו תפלין ועיין בח"א ולפ"ז י"ל פן דאי הנה אמר גבי ס"ת כותב לו ס"ת ה"א דהסגולה שיתקיים בידו הוא רק אי כותב לו ס"ת דאז הנה המצנה בתרתי והוא קיים לעד אף אי מקרה אח"כ אבל בקניית ס"ת דהנה רק פחוטף מצנה מן השוק לא נתקיים בנה הסגולה לכן אומר דדי בנה דקניית ס"ת לחוד הסגולה לקיים עשרו וכן גבי תפלין דאומר כותב לו תפלין הוא להראות דעיקר הקדושה הוא בד' פרשיות שפוטבין דהוא עצם הקדושה ובהו הוא הסגולה לקיים נכסיו אבל הבתים של התפלין המה רק כמו תשמישי קדושה וכמו שמבאר הפמ"ג ז"ל באו"ח סי' קנ"ד דרק בשל ראש השי"ן הוא קדוש אבל עורות הבתים הוא רק כמו הרצועות תשמישי קדושה ומותר לשנות מעורות הבתים לרצועות וזהו אשמועינן דאי ה"א לוקח תפלין ה"א דסגולה הוא בקניית תפלין שלמים דוקא ולהכי אמר כותב דדי לו הסגולה בארבע פרשיות דזהו עצם הקדושה די בנה שיתקיים עשרו: ועוד נ"ל לבאר המאמר של בשעה שהקדימו עפ"י מה דאיתא במדרש שה"ש עה"פ הביאני המלך חדריו אר"י לא היתה התורה צריכה להדרש אלא מהחדש הנה לכם ולמה גילה הקב"ה לישראל מה ביום ראשון ומה ביום שני כו' בנכות שאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע מיד גילה להם כו' ובארתי דברי המדרש פן דהנה מלת נעשה הוא מה שקיבלו עליהם בעשית המצות לעשותם ונשמע הוא לימוד התורה והבנה להבין דברי התורה כמו נתתי לה לב שומע ונהנה בלימוד התורה יש שני דברים יש לימוד התורה כדי לידע הדינים והמצות כל עשייתן אשר ע"ז כתבו התוס' במס' קידושין דף מ"א של לימוד גדול שמביא לידי מעשה ויש עוד חלק לימוד התורה כמו עניני מעשה בראשית ומעשה מרפכה ודברי דרוש ופולפול אשר אינו נוגע למעשה: ונהנה אם ישראל אמרו נשמע ונעשה הנה הפוננה שילמדו תחלה כדי לידע איך לעשות המעשה והמצות וא"כ לא הנה להם שְׂכָר רק על חלק המעשה דהא חלק הלימוד הוא רק כדי לידע את המעשה אשר יעשו ולא השיגו רק עבור זה פטר אחד עבור חלק המעשה דהשמיעה הוא כדי לידע איך לעשות אבל המה הקדימו נעשה לנשמע כדי להראות כי המה מקבלים עליהם אף חלק השמיעה שאינו

נוגע למעשה ואמרו פך נעשה וא"כ זה נדאי דנשמע תחלה חלק התורה שנוגע למעשה דאם לא נשמע לא גדע איך לעשות ועוד נשמע היינו גם חלק התורה שאינו נוגע למעשה גם זה נשמע ונלמוד ולהכי זכו לשני פתרים אחד על נעשה הוא על חלק התורה הנוגע למעשה ועשית המצות ואחד על נשמע הוא על חלק לימוד התורה שאינו נוגע למעשה ולהכי אומר בפעם שהקדימו וזהו שאמר המדרש לא היתה התורה צריכה להדרש רק מהחודש הזה כי מזה ידעו חלק התורה שנוגע למעשה ומפני מה גילה להם מה שביום ראשון וביום שני היינו מעשה בראשית וסודות התורה ג"כ לפי שהקדימו נעשה לנשמע וקבלו על עצמן חלק זה לקיים הכל אף מה שאינו נוגע למעשה להכי גילה להם הקב"ה עבור רצונם הטוב: והנה ראיתי בספר חתם סופר סי' קנ"ד ב"ד שיקשה ע"ד רבינו שכתב כתבו את התורה שיש בה שירה זו שאין פותבין התורה פרושות וקשה דמאי ראיה הוא דילמא צונית התורה לכתוב פרושת שירה לבדה כמו דצונית לכתוב פרושת סוטה ותפלין ומזוזות וה"נ נאמר דהתורה צוה לנו לכתוב פרושה זו לבדה ולא יותר כו' ועי"ש: ונ"ל לישב פן דהנה מן פרושת סוטה בלא"ה לא קשה דהא במס' סוטה דף י"ז איתא הפלוגתא של התנאים מה הוא כותב ודרשינן הקרא דהאלות האלה לחד מ"ד למעט צוואות ולמר אמרינן למעט ניאית וכו' הכתוב לומר דאינו פותב כ"א זה ולא כל התורה כולה וכן גבי תפלין ומזוזות נ"ל לומר פן דנדאי אי לא פתב הד' פרושיות וקבען בתפלין ביחד וכן את שתי פרושיות של המזוזה ורק אי נתן ספר תורה שלמה על ראשו ועל זרועו לא יצא וכן אי קבעה ס"ת שלמה על מזוזות ביתו לא יצא ורק אי פתב הד' פרושיות של תפלין והב' פרושיות של המזוזה המרוחקין בתורה זה מזה וכתבן יחד אזי נעשה תפלין ומזוזה וא"כ לא אפשר לומר בזה דנכתב כל התורה דבכל התורה אינו מקיים המצוה אבל הכא פיון דהתורה אמרה דצריף לכתוב הפרשה של ועתה כתבו לכם ללמוד זה ואם נכתב כל התורה נדאי עדיף אמרינן דכוננת התורה לא על הפרשה לבדה רק מחויבין לכתוב כל התורה שאין פותבין פרושות פרושות כמבואר: ועוד נ"ל לומר דכיון דקיי"ל בכל הני דבעינן פתיבה לשמה ואי פותב פרושת סוטה צריף לכתוב לשמה כמו שפיתב רבינו לקמן בפ"ג מהל' סוטה ה"ח דצריף לכתוב לשמה של אשה וכן בתפלין ומזוזות צריף לכתוב לשם תו"מ וכן ס"ת לשם קדושת ס"ת וא"כ צריף לכתוב כל דבר לבדו ולכתוב לשם אותו דבר ואי יכתוב כל ס"ת לשם ס"ת יפסול נדאי וכן אי פותב לשם תו"מ וסוטה אינו פשר לס"ת להכי פותב כל דבר לבדו ואף לפי מאי דנבאר לקמן דרבינו ס"ל דלא צריף לכתוב לשמה רק האזכרות מ"מ האזכרות צריף לכתוב כל דבר לשם קדושתו ולהכי לא מצי למכתב ס"ת שלמה אבל הכא בפרשת של ועתה כתבו די אם פותב ביחד כל ספר תורה אמרינן פן דכותב כל התורה כדי שלא לכתוב פרושות פרושות שאין פותבין זה וקאי על כל התורה כמבואר ודוק: פרוק י הלכה א נמצאת כו' ובאות ג' פתב שהעור מעובד שלא לשם ס"ת ובאות י"א פתב או שכתב את האזכרות שלא בכוננה כו'.

והנה הטור והש"ע ב"ד סי' רע"ד גבי ס"ת פתבו דקודם שיתחיל לכתוב יאמר כו' וכותב לשם קדושת הס"ת וכן באו"ח סי' ל"ב גבי תפלין איתא נמי דאמר בהדיא דכותב לשם קדושת התפלין משמע דהמה ס"ל דלא די בהאזכרות לבדם ורק צריף לפרוט קודם הפתיבה דכותב את הס"ת או התו"מ לשמה ואף דב"ד סי' רפ"ח פתבו דרק במזוזה

בְּעֵי עֵיבוֹד לְשִׁמָּה וְזֶה דְּצָרִיף לֹמֵר קוֹנָדִם הַפְּתִיבָה שְׁכוּתֵב לְשֵׁם קְדוּשַׁת הַמְּזוּזָה לֹא פְתָבוּ
זֶה מ"מ צָרִיף לֹמֵר דִּלפ"ד אֵינוֹ שִׁינוּי בְּזֶה דְרַק לְעִנְיָן עֵיבוֹד הוּא מַחְלֹקֶת רַבִּינוּ בְּזֶה
דס"ל דְּלֹא בְּעֵי לְשִׁמָּה וְסִמְכוּ בְּמִזוּזָה עַל מֵה שְׁפָתָבוּ הֵתֵם בַּתוֹרָה וּתְפִלִּין וְהַנֶּפֶ"מ הוּא
רַק בְּזֶה דְּבַתוֹרָה אֵי אֹמֵר לְשֵׁם קְדוּשַׁת תְּפִלִּין וְכֵן בַּתְּפִלִּין אֵי אֹמֵר לְשֵׁם קְדוּשַׁת מְזוּזָה
אֵינוֹ פֶּשֶׁר דְּקִי"ל מְקוֹלְתָא לְחַמִּירְתָא אֵינוֹ דִּי אָבֵל אֵי אֹמֵר בְּמִזוּזָה לְשֵׁם קְדוּשַׁת תְּפִלִּין
אוֹ לְשֵׁם קְדוּשַׁת ס"ת דִּי בְּזֶה דְהוּא מְחַמִּירְתָא לְקוֹלְתָא הַפֵּל כְּמוֹ שְׁמַבְאָר הַשְּׂאֵגֶת אַרְיָה
סִי' ל"ז וְלִהְכִי הֵכָא גְבִי מְזוּזָה לֹא בִּיְאָרוּ בְּהִדְיָא דְהֵכָא פֶּשֶׁר לְשִׁמָּה בְּכָל מֵה שִׁיכּוֹנוֹן אָבֵל
הֵתֵם גְּבִי תְּפִלִּין וס"ת צָרִיף לֹמֵר כ"ד לְשִׁמָּה מֵה שְׁהוּא וְאֵי פוֹתֵב לְשֵׁם הַקֵּל פְּסוּל וְהַפֵּל
כְּמוֹ שְׁמַבְאָר שֵׁם לְהִכִי פֶרְשׁוּ הֵתֵם כָּל אֶחָד בְּהִדְיָא דַּל"ה אֵינוֹ פֶּשֶׁר אָבֵל גְּבִי מְזוּזָה
סְתָמוּ כְּמַבְאָר כ"ז הוּא דַּעַת הַפּוֹסְקִים אָבֵל רַבִּינוּ מִשְׁמַע דְּאֵינוֹ מִזְפִּיר רַק דְּבְעֵי עֵיבוֹד
לְשִׁמָּה וְכַתִּיבַת הָאֲזַפְרוֹת לְשִׁמָּה אָבֵל כָּל הַפְּתִיבָה לֹמֵר תְּחִלָּה דְּכוּתֵב לְשִׁמָּה לֹא בִּיְאָר
וְכֵן בַּתו"מ לֹא בִּיְאָר זֶה רַבִּינוּ מִשְׁמַע דס"ל דְרַק הָאֲזַפְרוֹת בְּעֵי לְכַתּוֹב לְשִׁמָּה וְלֹא בְּכָל
הַסְתו"מ וּמֵה שְׁמַקְשָׁה הַגַּמ' וְרַשְׁבַּ"ג בְּגִיטִין דָּף מ"ה שֵׁם לֹא בְּעֵי פְתִיבָה לְשִׁמָּה הוּא רַק
אֵת הָאֲזַפְרוֹת: וְהִנֵּה לְכַאוּרָה קֶשֶׁה עַל זֶה מֵהָא דְאֵיתָא בַּמַּס' גִּיטִין דָּף נ"ד דְאָמַר שֵׁם ס"ת
שְׁפָתָבִיתִי כו' אֲזַפְרוֹת שְׁלוֹ לֹא פְתִיבִיתִים לְשִׁמָּה וְא"ל גְּאָמֵן אַתָּה לְהַפְסִיד שְׁכָרְךָ וְאֵי אַתָּה
גְּאָמֵן לְהַפְסִיד ס"ת א"ל ר' יִרְמְיָה נְהִי דְהַפְסִיד שְׁכָר הָאֲזַפְרוֹת שְׁכָר דס"ת כְּוִלְיָה מִי
הַפְסִיד א"ל אֵין שְׁכָל ס"ת שְׁלֹא נִכְתְּבוּ הָאֲזַפְרוֹת לְשִׁמָּה אֵין פְּלוּם כו'.

וְהִנֵּה זֶהוּ בַּגַּמ' לְעִיל לְדָבָר בְּרוּר דְּבְעֵי פְתִיבָה לְשִׁמָּה וּלפ"ד רַבִּינוּ אֵין חוֹלֵק בְּזֶה דַּת"ק
דְּפִלִּיג לְעִיל עַל רַשְׁבַּ"ג לְעִנְיָן עֵיבוֹד לְשִׁמָּה מְפָרְשִׁים הַכ"מ וְהַב"י בַּאו"ח סִי' ל"ב וּבַמַּג"א
שֵׁם ס"ק נ"א דְזֶהוּ רַק לְעִנְיָן עֵיבוֹד עוֹר הַבְּתִימִים אָבֵל לְעִנְיָן עֵיבוֹד עוֹר הַפְּרָשׁוֹת לַכ"ע
בְּעֵי עֵיבוֹד לְשִׁמָּה וְהַג"מ מְקַשָּׁה עֵיבוֹד בְּעֵי פְתִיבָה לֹא בְּעֵי מִשְׁמַע דְזֶהוּ דְבָר בְּרוּר בְּלִי
חוֹלֵק וּמְפָרְשִׁינוּ לִיָּה לְדַעַת רַבִּינוּ דְזֶהוּ דְבְעֵי לְכַתּוֹב הָאֲזַפְרוֹת לְשִׁמָּה זֶהוּ הַפְּתִיבָה לְשִׁמָּה
אָבֵל לְפִי מַאי שְׁסוּבֵר ר' יִרְמְיָה דְאֵינוֹ מְפָסִיד רַק שְׁכָר הָאֲזַפְרוֹת וּשְׁכָר הַתוֹרָה אֵינוֹ מְפָסִיד
אַף אֵי לֹא פְתִיבִיתִים אֵת הָאֲזַפְרוֹת לְשִׁמָּה א"כ לִיתָא לְדִידְיָה פְּלֵל דִּין דְּכַתִּיבָה לְשִׁמָּה דְבְעֵי
וְאֵיף קָא טַעֵה בְּזֶה בְּשִׁלְמָא לְשִׁטַּת הַפּוֹסְקִים א"ל דס"ל לר' יִרְמְיָה אֵיפְכָא דְבְעֵי לֹמֵר
בְּכַתִּיבַת ס"ת תְּחִלָּה דְּכוּתֵב לְשֵׁם קְדוּשַׁת ס"ת כְּמוֹ בְּעֵיבוֹד וּבְזֶה דִּי דִּין פְתִיבָה לְשִׁמָּה
וְלֹא בְּעֵי אַח"כ כָּל הָאֲזַפְרוֹת אָבֵל לְדַעַת רַבִּינוּ דְכָל הַפְּתִיבָה לְשִׁמָּה הוּא רַק בְּאֲזַפְרוֹת
א"כ תְּקַשָּׁה לר' יִרְמְיָה בְּזֶה: וְנ"ל לִישָׁב כֵּן עַפ"י מַאי דְכַתֵּב הַרִיטְבָ"א ז"ל בְּחִידוּשָׁיו
בַּמַּס' גִּיטִין וז"ל וְהָא דַּל"ר' יִרְמְיָה נְהִי דְהַפְסִיד שְׁכָר הָאֲזַפְרוֹת שְׁכָר ס"ת כְּוִלְיָה אֵמַאי
מְפָסִיד פִּירוּשׁ מִשׁוּם דְסָבֵר ר' יִרְמְיָה דְאֵין הַס"ת נִפְסָל בְּשָׁבִיל הָאֲזַפְרוֹת שְׁנַפְסָלוּ מִשׁוּם
דְסָבֵר לְהַעֲבִיר עֲלֵיהֶם הַקּוֹלְמוֹס וְלִיבְדוּשִׁיָּהוּ כו' וְאֵיָהוּ קַמְהִדָּר לִיָּה דס"ת שְׁלֹא נִכְתְּבִיתִי
לְשִׁמָּה אֵת הָאֲזַפְרוֹת אֵינוֹ שְׁנוֹה פְּלוּם מִשׁוּם דְאֵיָהוּ סָבֵר דְאֵין לוֹ תְּקַנָּה מִשׁוּם דְהוּי כְּמַגְנוּמָר
וּפְסוּל וְא"כ זֶהוּ דְמַקְשִׁי לִיעֲבֵר בְּקוֹלְמוֹס קוֹשֵׁיָא דר' יִרְמְיָה הִיא א"נ אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ
דְטַעֲמָא דר"י מִשׁוּם דְסָבֵר דִּישׁ לוֹ תְּקַנָּה בְּנִטְלִית מְקוּם הָאֲזַפְרוֹת כְּעִין קְלִיפָה וְלְכַתּוֹב
אֲזַפְרוֹת אַחֲרֵיהֶן תְּחִיבֵיהֶן דְאֵיָהוּ סָבֵר דַּאֲע"ג דְהוּי מְגוּמָר לֹא מִיְפְסָל מִשֵּׁה"כ וְאֵיָהוּ מְהַדָּר
לִיָּה דְאֵינוֹ שְׁנוֹה פְּלוּם דְהוּי מְגוּמָר בְּנִטְלִית מְקוּם וְאֵין לוֹ תְּקַנָּה כו'.

וּלפ"ז הַפִּירוּשׁ יִהְיֶה קוֹשֵׁיָת הַתְּלִמוּד שְׁמַקְשָׁה כֵּן לר"א עי"ש. וְכֵן פְתִיבִיתִים הַרִיטְבָ"א ז"ל
בְּחִידוּשָׁיו וז"ל נְהִי כו' הֵינֵנוּ דְסָבֵר ר' יִרְמְיָה דְרַק לְמַצְנָה מִן הַמְּבֻבָּחֵר בְּעֵי הָאֲזַפְרוֹת לְשִׁמָּה

וּלְהַכִּי הַס"ת פְּשִׁירָה וְרַק הָאֲזָפְרוֹת לֹא נַעֲשֶׂה פְתִיקוֹן וְעוֹד דְּהָאֵי דְמִקְשֵׁי וְלִיעֲבַר בְּקוּלְמוֹס
הִיא גְנוּשִׁית ר"י וְסִבְרַתָּם הִיָּה תַחֲלָה כֵּן כּו' הַכֹּל פְּמוֹ שְׁמִבְּאָר הָרִיטְבָּ"א ז"ל וְהִנֵּה צָרִיף
לוֹמַר דְּבַתִּירוּץ הָרֵאשׁוֹן דְּמַתְרִץ הַרְשָׁבָ"א ז"ל לֹא ס"ל פְּדַבְרֵי רַבִּינוּ דְּכָל הַלְשָׁמָה הוּא
רַק בְּהָאֲזָפְרוֹת וְרַק ס"ל דְּבַעֲי בְּכָל הַס"ת לְכַתּוּב לְשֵׁם קְדוּשַׁת תּוֹרָה פְּדַעַת הַפּוֹסְקִים
וְנָהוּ ס"ל לר"י דְּהִנֵּה עֵיקַר פְּתִיבָה לְשָׁמָה וְהָאֲזָפְרוֹת הוּא רַק לְמַצְנָה מִן הַמְּבַחֵר אֲבָל
בְּתִירוּץ הַשְּׁנִי דְּהוּא פְתִירוּץ הָרִיטְבָּ"א שְׁפִיר גִּיחָא בְּזָה דַּעַת רַבִּינוּ דְּגַם ר' יִרְמְיָה סָבַר
דְּאֵי לֹא פְתַב לְשָׁמָה פְּסוּלָה הַס"ת דְּזָהוּ עֵיקַר שֶׁל לְשָׁמָה עַל הָאֲזָפְרוֹת וְרַק הוּא הִיָּה סָבַר
דְּדִי בְּהַעֲבַרְת קוּלְמוֹס אוֹ בְּנִטִּילַת מְקוֹם וְלְכַתּוּב אַחֲרֵים וְנָהוּ תַקְנָתָן אֲבָל כ"ז שְׁלֹא עֲשֶׂה
זֶה לְדִידֵיהָ גְמִי פְּסוּל.

וְהִנֵּה עַפ"ז לִיתָא מַה שְׁמַקְשָׁה בְּסִפְרֵי יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב בְּאו"ח ס"י ל"ב ס"ט טַבְּשָׁם הַשֵּׁב יַעֲקֹב
לְפִי הַדַּעַה דְּשֵׁם שְׁנֹכְתָב שְׁלֹא בְּקְדוּשָׁה מְוָתֵר לְמוֹחֲקוֹ א"כ קִשָּׁה דְּהָדָּ דְּאָמַר דְּהָאֲזָפְרוֹת
לֹא פְתַבְתִּי לְשָׁמֶן יִמְחֹק הָאֲזָפְרוֹת וְיִכְתּוּב אַחֲרֵים בְּמִקּוֹמָן וּמִפְּנֵי גְנוּשִׁיָּא זֹו חִידוּשׁ הִישׁוּעוֹת
יַעֲקֹב דְּכִיּוֹן דְּבַתַּחֲלַת פְּתִיבַת הַס"ת אוֹמַר שְׁכּוֹתָב לְשֵׁם קְדוּשַׁת הַתּוֹרָה וּא"כ אַף אֵי אַח"כ
בַּעַת פְּתִיבַת הָאֲזָפְרוֹת פְּתַב סְתָמָא גְּהִי דְּהַס"ת מִיְפְּסֵל מ"מ הַשֵּׁם קְדוּשָׁה וְאָסוּר לְמַחֲקוּ
עִי"ש: וְהִנֵּה לַפ"ד רַבִּינוּ שְׁבַּאֲרָנוּ דְּלֹא מְצָרִיף לְהַזְכִּיר תַּחֲלָה דְּכּוֹתָב לְשֵׁם קְדוּשַׁת ס"ת
לִיתָא תִירוּץ זֶה.

אַף לַפ"ד הָרִיטְבָּ"א וְהָרְשָׁבָ"א ז"ל שְׁבַּאֲרָנוּ לִיתָא גְנוּשִׁיתוֹ כֹּלֵל דְּבַאֲמַת זֶהוּ גְנוּשִׁית ר'
יִרְמְיָה וְיַעֲבַר בְּקוּלְמוֹס אוֹ לִיטוֹל הַמְּקוּמוֹת וּמִשְׁנֵי לִיָּה דְּאִינוּ שְׁנָה כְּלוּם הַכֹּל מִשׁוּם מְנוּמָר
פְּמִבְּוֹאָר וְסִפְרֵי יַעֲקֹב לֹא רְאִיתִי וּמִשְׁמַע דְּנַעֲלָם מֵהֶם דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים הָאֵלֶּה: וְהִנֵּה
נ"ל לְהַבִּיא רְאִיָּה לְדַעַת רַבִּינוּ מֵהָא דְּאִיתָא בְּמַס' שְׁבַת דָּף קל"ד ע"ב וְאֵנְהוּ הַתְּנָאָה
לְפָנָיו בְּמַצּוֹת ס"ת נָאָה כּו' וְכּוֹתָב בּוֹ לְשֵׁמוֹ בְּדִיו נָאָה וְכוּרְכוֹ בְּשִׁירָאִין כּו' גְּמַצָּא
דְּהַבְרִיָּתָא אוֹמַר דְּזָה דְּכּוֹתָב לְשֵׁמוֹ הוּא רַק הַיְדוּר מְצָנָה פְּמוֹ דִּיו נָאָה וְעַל אִיזָה דִּין שֶׁל
פְּתִיבַת לְשָׁמָה קָאֵי זֶה בְּשֶׁלְמָא לְדַעַת רַבִּינוּ גִּיחָא דְּעֵיקַר חַיִּיב פְּתִיבַת לְשָׁמָה הוּא רַק
הָאֲזָפְרוֹת וְזָהוּ פְּסוּלֵי אֵי לֹא פְתַב לְשָׁמֶן וְלֹא הָוִי מִשׁוּם הַיְדוּר וְרַק כֹּל הַס"ת לְכַתּוּב לְשָׁמָה
זֶהוּ הַיְדוּר מְצָנָה פְּמוֹ דִּיו נָאָה אֲבָל לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּגַם זֶהוּ מְצָנָה לְעַכְבֵּי וְזָהוּ דִּין שֶׁל
פְּתִיבָה לְשָׁמָה לֹא עַל הָאֲזָפְרוֹת וְדָאֵי תַקְשָׁה וְלֹא מְצִי לְדַחוּיִי וְלוֹמַר דְּהָאֵי סוּגְיָא אִיתָא
גְּמִי בְּמַסְכַּת נְזִיר דָּף ג' ע"ב וּשְׁמָה לֹא גִזְכַּר זֶה דְּכּוֹתָב לְשָׁמָה וְהוּא מִשׁוּם זֶה א"ל לְכַאוּרָה
כֵּן דְּהָא בְּמַס' גִּיטִין דָּף מ"ה מִקְשָׁה וְרַשָּׁב"ג עֵיבּוּד לְשָׁמָה בְּעֵי פְתִיבָה לְשָׁמָה לֹא בְּעֵי וְהָא
תְּנָאֵי טָלָה עֲלֵיהֶן עוֹר בְּהֵמָה טְהוּרָה פְּשִׁירָה וְאֵע"פ שְׁלֹא עֵיבּוּד לְשָׁמָה רַשָּׁב"ג אוֹמַר
אַפִּילוּ עוֹר בְּהֵמָה טְהוּרָה פְּסוּלוֹת עַד שְׁיַעֲבְדוּן לְשָׁמֶן גְּמַצָּא דְּבַעֲיָבוּד אִיכָּא פְּלוּגְתָּא בֵּין
רַשָּׁב"ג וְרַבִּנָּן וְא"כ מְצִי לְמִימַר דְּאִיכָּא פְּלוּגְתָּא בְּזָה גַם בְּכַתִּיבָה וְכִמוֹ דַּס"ל לַת"ק דְּלֹא
בְּעֵי עֵיבּוּד לְשָׁמָה הַה"ד בְּכַתִּיבָה לֹא בְּעֵי וְא"כ גִּיחָא דְּבַמַּס' מְנַחוֹת דָּף מ"ב אִיתָא פְּלוּגְתָּא
בְּזָה שֶׁל רַב וּשְׁמוּאֵל אֵי בְּעִינָן טוּיָה לְשָׁמָה וְאוֹמַר פְּתַנְאֵי דְּרַב כַּת"ק וּשְׁמוּאֵל פְּרַשָּׁב"ג
דְּהִיא פְּלוּגְתָּא דְּטָלָה עֲלֵיהֶן עוֹר שְׁלֹא נַעֲבַד לְשָׁמָה וְא"כ א"ל דְּהַסְּוִיָּא בְּמַס' שְׁבַת אִיתָא
כַּת"ק דְּלֹא בְּעֵי עֵיבּוּד לְשָׁמָה הַה"ד פְּתִיבָה לֹא בְּעֵי וְהָתָם בְּמַס' נְזִיר דְּקָאֵי כֹּל הַסְּוִיָּא
אַלִּיכָּא דְּשְׁמוּאֵל דְּמוֹקֵי לָהּ תַּחֲלָה בְּשֶׁתַּפְּסוּ בְּשַׁעְרוֹ וְא"כ א"ל דְּהוּא הַמְּקַשָּׁה תַּחֲלָה וְכִמוֹ
שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּמַס' ב"מ דָּף כ"א ד"ה וְכִמָּה וְכֵן בַּכ"ד וְא"כ לְשְׁמוּאֵל דַּס"ל פְּרַשָּׁב"ג
וְא"כ וְדָאֵי בְּעֵי פְתִיבָה לְשָׁמָה לְהַכִּי אִינוּ אוֹמַר שֶׁם לְגַבֵּי וְאֵנְהוּ וְכּוֹתָב לְשֵׁמוֹ דְּהוּא לֹא

הידור רק עיקר מצוה לשמואל: אף לפ"ד רבינו ליתא זה דהא רבינו מפרש לה כמו
שפארנו לעיל דכל הפלוגתא הוא בעור הבתים דת"ק לא בעי בזה עיבוד לשמה ורשב"ג
בעי אבל גבי הפרשות כ"ע מודים דבעי עיבוד לשמה ולהכי שפיר פוסק לעיל בפ"ג
מהל' תפלין הט"ז כת"ק ולענגן עיבוד הפרשות וס"ת פוסק דבעי עיבוד לשמה כמו
שמבאר הכ"מ והב"י שם ולפ"ד יש להביא ראיה לדעת רבינו לעיל בהל' תפלין דמזוזה
א"צ עיבוד לשמה מהא דאיתא בירושלמי במס' יומא פ"ג עור שעבדו לשם קמיע מותר
לכתוב עליו מזוזה רשב"ג אוסר וא"כ הא מצינו בהדיא דת"ק ס"ל דלא בעי במזוזה
עיבוד לשמה ולדעת הפוסקים דהפלוגתא מפרשים דבמס' גיטין בין ת"ק לרשב"ג הוא
בין על עור הבתים ובין על עור הפרשות ופסקינן בזה פרשב"ג וא"כ אין ראיה ע"ז
מהירושלמי דהא הת"ק של רשב"ג התם אינו מצריף לשמה בשום דנכתא אף לא בתורה
ותפלין וכן מפרש לה הרמב"ן ז"ל במלחמות במס' סנפה דף ט' את פשט הירושלמי
דפליגי בכל דנכתא אי בעי עיבוד לשמה ואכן לפ"ד רבינו דמפרש דפליגי רק בהבתים
אבל בעור הפרשות וכן בס"ת הפל מודים דבעינן עיבוד לשמה ורק גבי מזוזה חולק
ת"ק על רשב"ג שפיר הוא ראיה לדין שלו דמזוזה לא בעי עיבוד לשמה כמבואר: וא"כ
ה"נ ליתא דלא מצי למימר דהסוגיא דשבת אתיא כת"ק דרשב"ג דהא לענגן עיבוד כ"ע
מודים דבעי לשמה בפרשות התפלין ובס"ת והה"ד נדאי בעי פתיבה לשמה וא"כ אמאי
אומר רק להידור אלא נדאי דכתיבה הוא רק על האזכרות והידור הוא בכל התורה אמן
נ"ל לומר לדעת הפוסקים דס"ל דבעי פתיבה לשמה בכל הס"ת והתו"מ ובכולם צ"ל
קודם הפתיבה שכותב הפל לשמה נ"ל לבאר הסוגיא דשבת פן דבמס' גיטין דף כ' ע"א
איתא אר"ח לרבנן כו' מעביר עליו קולמוס ומקדשו אר"א בר"י דלמא לא היא עד פאן
לא קאמרו רבנן דאין שם זה מן המוכח אלא דכתיב ביה זה אלי ואנוהו כו' אבל הקא
אפילו כו' נמצא דס"ל דאי טעה בשם ולא קידש יכול לעבור בקולמוס ולקדשו ורק
משום ואנוהו אינו יכול דאינו מהנדך ואי פתב האזכרות שלא לשמן ורוצה לעבור
בקולמוס זהו פסול משום מנומר כמו דאיתא במס' גיטין דף נ"ה אבל על שם אהד או
שנים אינו מן המוכח משום ואנוהו דבעי הידור וזהו שאומר התנאה לפניו היינו שכותב
לכתחלה השמות לשמה ולא בעי לעבור עליו בקולמוס דאי יכתוב שלא לשמה ויעבור
בקולמוס ליכא ואנוהו וכ"ז הוא רק לרבנן דפליגי על ר' יהודה אבל ר' יהודה ס"ל דזה
שרי אף בשם ושרי לעבור בקולמוס וליתא בזה משום ואנוהו וא"כ לא מצי למימר זה
וא"כ א"ל דהסוגיא במס' נזיר וכן במקילתא פ' בשלח דמביא הדרשא של ואנוהו ואינו
מביא הא דכותב לשמו הוא אתיא כר' יהודה ולא שניף בזה ואנוהו אבל הסוגיא בשבת
אתיא כרבנן דפליגי על ר' יהודה ואומר דכותב לכתחלה לשמו דלא ניבעי לעבור
בקולמוס משום ואנוהו כמבואר.

ועוד נ"ל להביא ראיה לדעת רבינו מהא דכתב לקמן בפ"ב מהל' שבועות ה"ד אבל אם
נשבע בתורה אם נשבע במה שכתב בה דעתו על האזכרות כו'. וכתב הרמב"ד ז"ל לבאר
דהאזכרות הוא פדבר הנדור שעל ידי הפתיבה והפנונה לשם קדושה הם קדושים והוא
מסוגיא דנדרים דף י"ד ע"ב הא דאמר בה דדעתו על האזכרות והרשב"א ז"ל בחידושו
שם בנדרים הקשה ל"ל פלל לומר משום האזכרות הלא מחויב לכתוב כל הס"ת לשמה
לשם קדושת ס"ת וא"כ הוי כל הכתוב דבר הקדוש שמתפייס ביה אף לפ"ד רבינו ה"כ

ניחא דזה דבעי לכתוב לשמה הוא רק האזכרות צריף לכתוב לשם קדושת ס"ת אבל שאר פתיבת הס"ת בלא האזכרות די שפיר בסתמא וא"כ א"ל דבעי דוקא דדעתו על האזכרות דהמה מקרי מותפס בקדושה דמקדש בעת הפתיכה אבל שאר הפתיכה לא כמבואר וכן מצאתי באגרת התשובה לרבינו יונה זצ"ל ביום ראשון פתב שם כל אדם מישראל כו' ושהתפלין צריכין עיבוד לשמן ושיהיו האזכרות נכתבות לשמן כו' אלמא דהוא נמי ס"ל דהחיוב הוא שיהיה מעובד לשמה והאזכרות יהיו נכתבין לשמן פדעת רבינו כמו שבארנו: הלכות ציצית פרק א הלכה יא ואין עושין אותן מצמר הגזול ולא משל עיר הנדחת ולא משל קדשים ואם עשה פסול כו'.

וכתב הכ"מ בפ"ק דסוטה ממעט גזול מדכתיב ועשו להם משלהם כו' ומ"ש רבינו ולא משל עיר הנדחת טעמא לאו משום דאיסור הנאה הוא דהא מצות לאו ליהנות ניתנו אלא משום דכיון לשריפה עומד פתוטי מכתת שיעוריה וציצית יש לו שיעור למטה כו' ומשל קדשים כו': והנה לפ"ד הכ"מ משמע דס"ל דאיסור הנאה מקרי שולו ולא נוכל למעט איסור הנאה מקרא דועשו להם משלהם דמקרי שולו וא"כ צ"ל דהא דפוסל בשל קדשים הוא לאו משום איסור הנאה אלא משום דקדשים הני אינו שולו דהוי ממון גבוה אבל לא מטעם איסור הנאה אמנם לפי מאי שכתב הש"א בתשובה סימן צ"ז והכריח דאיסור הנאה לא הוי שלהם מסוגיא דסוטה דף ל"ה וה"נ פתב דקדשים נמי דלא מקרי שולו ומבאר בזה כל הסוגיות וא"כ ניחא גבי ציצית דפסול עיה"נ ושל קדשים מטעם דלא הוי שלהם ועיין לקמן פרק ג' דשקלים הי"ט מה שכתב בזה: פרק ב הלכה ח טלית שהיא פולה אגוה או ירוקה כו'.

היתה פולה תכלת עושה לכו שלה משאר צבועין חוץ מן השחרור מפני שנעשה כתכלת כו'. וכתב הכ"מ בשם רש"י ז"ל במס' מנחות דף מ"א דנמצאת אחת מהן נפטרה בקלא אילן לשום תכלת ושדי קלא אילן עם לכו בציצית דהוי פלאים שלא במקום מצוה עכ"ל: והנה קשה לי ע"ז דל"ל לרש"י ז"ל לומר הטעם דהנה פלאים שלא במקום מצוה דהנה רק במקרה אי נתן התכלת בסדין דהוי פלאים ת"ל דמבטל מצות ציצית דהוא יסבור דהוא תכלת ויקח לשם תכלת אף בטלית של צמר דלא הנה פלאים.

והנה יש ליישב פן עפ"י מה שכתב השאגת אריה בסימן ב' שבארנו לעיל בה' תפלין דלא אמרינן סיגי רק במקום שיבוא איסור מצד אחר כגון סדין כו' הפל כמו שבארנו לעיל וא"כ גם ה"כ נמי דאי אין לו שום צמר רק קלא אילן נאמר לו שלא יעשה מין לכו ויבטל ממצות לכו מפני גזרה שמה יקח קלא אילן לשם תכלת ויבטל ממצות תכלת מה מרויח עתה בזה העשה יותר ממה שיבטל עתה אלא ודאי הוא דהחששא הוא שמה יבטל בסדין לשם תכלת והנה ה"כ פלאים שלא במקום מצוה ויעבור על איסור פלאים דהנה ל"ת וניחא סיגי בזה לבטל המ"ע של לכו שלא יכשל בל"ת דכלאים שלא במקום מצוה.

אמנם קשה לי ע"ז דא"כ הוא רק להסוברים דכלאים בציצית שרי אף לדין כמו דס"ל לה"מ ד במס' מנחות דף מ' ע"א ובמס' שבת דף כ"ה לר' יהודה אבל לפי מאי דסבר רבי לעיל וכן תלמידיו של ר' יהודה שם במסכת שבת וכן פסקינן לדין משום גזירה דכסות לילה וא"כ ליתא חששא זו כלל וא"כ לא מצינו לגזור בזה שמה יעשה פלאים וא"כ פי מקשה שם מיתבי מקלא אילן לא יביא ואם הביא כשר ומשני פאן בח' חוטיני פאן בד'

חוטין לישנא דהאי תנא דבריינתא אתיא כמ"ד דאסרו פלאים בציצית משום גזירה דכסות לילה או גזירה שמה תפור וא"כ ליתא חששא זה דיעשה הקלא אילו בסדין במקום תכלת דהא אסרו אפילו תכלת לעשות בסדין ואין לחוש בזה לעשות סניג והבריינתא ס"ל כמ"ד דשרי פלאים בציצית כר' יהודה וב"ה ולהכי איכא חשש לגזור ופסול אף דיעבד.

אף זה יש לומר דרוצה לאוקמי שני הבריינות אליבא דחד תנא וכמו שמקשים התוס' על רש"י ז"ל לפי לישנא אחרתא לוקי הבריינתא כרבנן דהתכלת א"מ הלכו וג"ז צ"ל דרוצה לאוקמי שני הבריינות אליבא דחד תנא.

אף מזה יצא לנו תירוץ מרנוח לישוב דעת רבינו ז"ל שהקשה הכ"מ עליו וז"ל הכ"מ ויש לתמוה על רבינו שכתב היתה פלה תכלת עושה לבן שלה משאר צבעונין חוץ מן השחור ובגמ' לא אמרו אלא חוץ מקלא אילו כו' ועוד יש לתמוה למה לא חילק בין טלית בת ד' חוטין לבת ח' חוטין כמו שחילקו בגמ' וי"ל דלראשונה הוה אפשר לומר שרבינו מפרש דקלא אילו שם כולל בין לצבע תכלת שלא בדם חלזון בין לשחור ונקיט רבינו לאסור שחור וכ"ש צבע תכלת שלא בדם חלזון כו' ולשנית י"ל דכינון דלכתחלה בכל גוונא לא יטול לא חש רבינו לפרושי דין עבר והטיל לח' חוטין פסולה משום דלא שכיח עכ"ל והוא דוחק ונדאי להתחכם יותר מהבריינתא דלרבינו לא שכיח ולהבריינתא שכיחא הוא: אף לפ"ד גיחא שפיר דכ"ז דבארנו לומר דעשו סניג לפסול בדיעבד הוא רק אי מותר פלאים בציצית אז אסרו בדיעבד נמי שמה יפשל באיסור לאו וא"כ פיון שרבינו כתב לקמן בפ"ג הלכה ז' דבזמן הזה אסרו סדין בציצית להטיל תכלת בפשתן משום גזירה שמה יתפסה בה בליה וא"כ לדידה ליתא פלל הסניג לומר דפסול הוא בדיעבד ולהכי לא הביא רק דין דלכתחלה לא יביא אבל אם עבר והביא פיון דליכא חששא של פלאים בציצית עתה ורק שמה יפשל פעם אחר באיסור של חסרון תכלת לא עשו סניג לפסול בדיעבד הציצית שעשה דבאופן כזה לא עשו סניג והוא כמו הבריינתא השנייה שאמרה דאם הביא פשר ולא מחלקינו לדין אף אם הוא ח' חוטין מ"מ בדיעבד פשר כמבואר.

וראיתי בס' ישועות יעקב בא"ח סי' ח' שכתב ראיה מסוגיא זו דהתכלת מעפכת הלכו דהקשה דלדין דאסרינו משום פסות לילה ליתא החששא משום פלאים בציצית ורק ניהוש שמה יתן לשם תכלת בבגד של צמר לא יהיו אלא לבן אלא ודאי ס"ל להני בריינות דהתכלת מעפכת הלכו כו' עכ"ל.

ודבריו ז"ל ליתא פלל דא"ר דמשו' חשש ביטול עשה לבד חיישי' לא כדברינו א"כ אף אי אינו מעכב יש ביטול מ"ע של תכלת ומה שייך פאן לא יהא אלא לבן זה לא שייך רק לעיל דף מ' ע"א גבי חששא של פלאים בציצית אי שרינו משום לבן לבד אבל הכא ודאי מבטל מ"ע בזה דתכלת לבד אלא הוא כמו שבארנו דרק משום חששא דכלאים בציצית גזרו ולהכי לא הביא רבינו האי דינא דח' חוטין וא"ת להביא ראיה מסוגיא זו דהתכלת מעפכת הלכו הנה לו להביא ראיה מל"א שפרש"י שם כמו שכתבו התוס' שם ד"ה אם הביא דמנכרח לומר דכל הסוגיא זו דהתכלת מעפכת הלכו ע"ש ודוק: פרק הלכה ט נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הציצית כו'.

וְכַתֵּב הַגַּמ"י כִּר' שְׁמַעוֹן דְּפִטוֹר בְּנָשִׁים וְכֵן פֶּסְקוֹ הַתּוֹס' מִדְּחִיק ר"י בַּפ"ב דְּזַבְחִים
לְאוֹקְמֵי תַנְאֵי כוּלְהוּ כִּר' שְׁמַעוֹן דְּמַמְעֵט פְּסוּת לִילָה וּמְרַבָּה פְּסוּת סוּמָא עַכ"ל וּרְאִיתוּ
הוּא פֶּן דְּחִיק ר' יִרְמְיָה מְדִיפְתֵי שָׁם לְאוֹקְמֵי כִּר"ש וְהוּא כְּמוֹ שְׁפַתְב הָרָא"ש בַּמַּס' בְּרַכּוֹת
(פ"ב ה"ט) וְנ"ל וְעוֹד דַּבַּפ"ב דְּזַבְחִים פְּלִיגֵי תַנְאֵי מִר מְרַבָּה פְּסוּת סוּמָא מְאֲשֵׁר תְּכַסָּה
וְאִידָּהּ מְאֲשֵׁר וְלֹא קְאָמֵר דַּס"ל כְּרַבְּנֵן אֱלָא דְּוֹחַק לְהַעֲמִיד שְׁנִיָּהֶם כִּר"ש אֱלִיבָא דְּהִלְכְתָּא
וְכֵן פְּתַבּוּ הַתּוֹס' בַּמַּס' סוּפָה דָּף י"א ד"ה ר"ע כו' רְאִיָּה זֹו מַמַּס' זַבְחִים דָּף י"ח ע"ב
ע"ש.

וְכַוְנָתוּ הוּא מְדַאֲמֵר שָׁם וְאִידָּהּ הָאִי אֲשֵׁר תְּכַסָּה בָּהּ מֵאִי עֵבִיד לִיָּה מִיבְעֵי לִיָּה לְכַדְתְּנִיא
כְּשֵׁהוּא אוֹמֵר אֲשֵׁר תְּכַסָּה בָּהּ הָרִי פְּסוּת סוּמָא אֲמוֹר כו' וְאִידָּהּ נַפ"ל מְאֲשֵׁר וְאִידָּהּ אֲשֵׁר
לָא דְרִישׁ.

פִּירוּשׁ הָאִי מ"ד דְּפוֹטֵר בְּעֵלְת חֲמֵשׁ ס"ל דְּהַקְרָא דְּאֲשֵׁר תְּכַסָּה אֲתִי לְרַבּוֹת סוּמָא וּמ"ד
דְּחִיב בְּעֵלְת חֲמֵשׁ ס"ל דְּקָרָא דְּאֲשֵׁר תְּכַסָּה לְרַבּוֹת וּמ"ד דַּבַּע"ח פְּטוֹר ס"ל אֲשֵׁר לָא
דְרִישׁ וְסוּמָא מְרַבִּינוּ מְאֲשֵׁר תְּכַסָּה וְעֵינֵן בַּתּוֹס' ד"ה וְאִידָּהּ.

וְתַמְיָה לִי דְּבָרֵי הַמְעַדְנֵי יו"ט בַּמַּס' בְּרַכּוֹת שָׁם ס"ק ח' ד"ה חַד דְּכַתֵּב וְתַמְיָה לִי דְּלִיתָּא
וְאִדְרָבָּא תְּרֵי תַנְאֵי פְּלִיגֵי הֵתָם חַד מְרַבִּי חֲמֵשׁ מְאֲשֵׁר תְּכַסָּה וְהֵינּוּ כְּרַבְּנֵן וְאִידָּהּ דְּמַמְעֵט
לִיָּה חֲמֵשׁ וּמוֹקֵי לְאֲשֵׁר תְּכַסָּה לְרַבּוֹת פְּסוּת סוּמָא כִּר"ש עַכ"ל וְנָהוּ תַמּוּהָ דְּהָא שָׁם מְסִיק
הַגַּמ' וְאִידָּהּ מְאֲשֵׁר דְּלִפִּי דְּאֲמֵר שָׁם דְּהָאִי מ"ד ס"ל דְּאֲשֵׁר תְּכַסָּה אֲתִי לְרַבּוֹת בְּעֵלְת חֲמֵשׁ
ס"ל כְּרַבְּנֵן דְּלֹא בְּעֵי לְרַבּוֹת פְּסוּת סוּמָא דְּאֵף פְּסוּת לִילָה חֲיִיב שָׁם בְּמַנְחוֹת דָּף מ"ג ע"ב
וּמְסִיק וְאִידָּהּ מְאֲשֵׁר פִּירוּשׁ אֵף הָאִי מ"ד דַּס"ל דַּבַּע"ח חֲיִיב מְאֲשֵׁר תְּכַסָּה יָדַע פְּסוּת
סוּמָא מְאֲשֵׁר וְלֹא רְצָה לֹאמֵר דַּס"ל כְּרַבְּנֵן דְּלֹא בְּעֵי קָרָא כָּלְל עַל פְּסוּת סוּמָא דְּאֵף פְּסוּת
לִילָה חֲיִיב אֱלִמָּא דְּרוּצָה לְאוֹקְמֵי כְּוִלְהוּ תַנְאֵי כִּר"ש כְּדְבָרֵי הַתּוֹס' וְהָרָא"ש שְׁהִבִּיא הָכָּא
הַגַּמ"י דִּר"י מְדִיפְתֵי שָׁם בַּמַּס' זַבְחִים מוֹקֵי פֶּן כְּמַבְוֹאֵר: וְהֵנָּה לְעַנְיָן עֲבָדִים דְּפִטוֹרִין
מְצִיצִית הוּא פְּשוֹט מְטַעַם דְּהָנָה מ"ע שְׁהוּז"ג וְהֵנָּה מְצִיצִית בַּס' רַבִּינוּ יְרוּחָם בַּח"ב נְתִיב
כ"ז כְּתִב תְּחִלָּה נָשִׁים פְּטוֹרוֹת מְצִיצִית דְּהָנָה מ"ע שְׁהוּז"ג וּבְסוּף פְּתַב דְּעֲבָדִים חֲיִיבִין
בְּצִיצִית פְּשוֹט הוּא בַּפ' הַתְּכַלֵּת עַכ"ל.

וְהֵנָּה מְשַׁמַּע מֵה שְׁפַתְב דְּפְשוֹט הוּא בַּפ' הַתְּכַלֵּת דְּעֲבָדִים חֲיִיבִין כְּוִנָּתוּ הוּא מְדַאֲמֵר שָׁם
(דָּף מ"ג ע"א) הַכֹּל חֲיִיבִין בְּצִיצִית נָשִׁים וְעֲבָדִים וּר"ש פּוֹטֵר בְּנָשִׁים וּמְדַאֲמֵר ר"ש רַק
בְּנָשִׁים וְעֲבָדִים לֹא הִזְכִּיר מְשַׁמַּע דַּס"ל דְּעֲבָדִים חֲיִיבִין כְּדְבָרֵי הַת"ק וְקָשָׁה לִי ע"ז
דְּמֵאִיזָה טַעַם גַּחְלֵק בַּמ"ע זֹו בֵּין נָשִׁים לְעֲבָדִים וְעוֹד דְּאִיתָּא שָׁם (דָּף מ"ג ע"ב) וְרֵאִיתָּם
אוֹתוֹ וְזַכְרְתֶם אֵת כָּל מְצוֹת ה' כִּינֵן שְׁנַתְּחִיב אֲדָם בְּמְצוֹנָה זֹו נְתַחֲיִיב בְּכָל הַמְצוֹת וּר"ש
הוּא דְּאֲמֵר מ"ע שְׁהוּז"ג הוּא וּפְיִרְשׁ רִש"י ז"ל בְּלִשׁוֹן אֶחָד כִּינֵן שְׁנַתְּחִיב אֲדָם שְׁהִגִּיעַ
לְכָלֵל מְצוֹנָה דְּהֵינּוּ י"ג שְׁנָה נְתַחֲיִיב בְּכָל הַמְצוֹת וּלְהַכִּי אֲמֵר וּר"ש הוּא דְּפוֹטֵר בְּנָשִׁים
דְּאִי רַבְּנֵן הָא אִיבָּא נָשִׁים דְּחֲיִיבוֹת בָּהּ וּפְטוֹרוֹת מְכַמָּה מְצוֹת וּא"נ כְּדַעַת ר"י דְּעֲבָדִים
חֲיִיבִין אֵף לִר"ש א"כ גַּם לִר"ש לִיתָּא דְּהָא אִיבָּא עֲבָדִים דְּחֲיִיבִין בְּמְצוֹנָה זֹו וּפְטוֹרֵי מְשַׁאֲר
מ"ע שְׁהוּז"ג כְּמוֹ לְדִידָן נָשִׁים אֵף א"נ כְּפִירוּשׁ שְׁנֵי שְׁבַרְש"י ז"ל יֵשׁ לְדַחוֹת: שׁוֹב מְצִיצִית
בַּס' פַּמ"ג בְּפִתְיָה לְאוֹ"ח ס' נ"ז וְכֵן בַּה' צִיצִיתְסִי י"א דְּרוּצָה לְחַדֵּשׁ דְּעֲבָדִים חֲיִיבִין
וְאוֹמֵר הַטַּעַם דְּאִתְקַשׁ בְּהִיקְשָׁא דְּגִדְלִים תַּעֲשֶׂה לְכִלְאִים עֲדִיפָא מַג"ש דְּלָה לָהּ מְאֲשָׁה

לפטור כו' ודבריו תמוהין המה חזא דהא נמי היקשא למעט ממ"ע שהז"ג דאמרין במס' קידושין הן הוקשה פל התורה לתפלין וא"כ ה"נ נימא דהוקשה פל התורה לתפלין מה תפלין ודאי דהעבדים פטורין ה"נ בציצית דהנה מ"ע שהז"ג ופטורין וכן כתבו התוס' במס' ערכין (דף ג' ע"ב) וא"ת ונימא פיון דאתנייהו בלבישת שעטנז אתנייהו בגדילים תעשה וי"ל דאדרבה הוקשה פל התורה לתפלין והוא כמו שבארנו ועוד דבל"ז ליתא דהא הוא אפכא דלא הג"ש דלה לה אחי לפטור ורק הוא פא לחייבם בכל המצות דקיי"ל שהנשים חייבות וממילא במ"ע שהז"ג פטורות וכמו שכתבו התוס' במס' ב"ק (דף פ"ח) דאחי להחמיר עליו לחייב כמו נשים אבל בציצית דנשים פטורות מנ"ל לחייב לעבדים ולא דמי למה שפוסק רבינו דבל תשחית ובל תקיף איתא בעבדים וכו' לא דמי לנשים כמו שכתב רבינו לעיל בפ"ב מה' עפ"ם הי"ב לא דמי פלל דהתם אמרין דנשים פטורות מטעם שאין להם זקן ולעבד פיון דיש לו חייב אבל הכא פל עיקר הלימוד של לה לה הוא פתיב בשפחה וחקשה לא נתן לה ואמרי' דעבד לא גרע משפחה וא"כ פיון דבציצית שפחה פטורה דלא עדיפא משאר נשים דנשים פטורות דהוי מ"ע שהז"ג ופטורות מהקישא לתפלין וא"כ מנ"ל לחייב עבדים דמאי אולמא לדידיה משפחה דבה לא ילפינו ודאי ההיקשא לכלאים כמו בשאר נשים וא"כ ליתא פלל דבריו ודאי דגם עבדים פטורין לר"ש ובס' ר' ירוחם הוי ט"ס ודאי ומה שיש לדקדק מ"ט אינו אומר ור"ש פוטר בנשים ובעבדים נבאר אחרי כן: והנה נ"ל דחצי עבד וחב"ח לענין ציצית דנדאי חייב וכמו דאיתא בר"ה (דף כ"ט ע"א) דחייבין לענין תקיעת שופר וכמו שפוסק רבינו לקמן בפ"ב מה' שופר וכן לקמן בפ"ו מה' סוכה ה"ד פתיב נמי דחצי עבד וחב"ח חייב בסוכה וכן בלולב: והנה בק"ש וכן בתפילין נ"ל דיש לפטור חצי עבד לענין ק"ש הוא מש"כ בירושלמי דברכות נשים מנין ולמדתם אותם את בניכם ובניכם ולא בנותיכם עבדים מנין שצאמר שמע ישראל כו' ה' אחד מי שאין לו אלא אדון אחד יצא עבד כו' וכתבו שם הפ"מ וכן הגאון ר"ע אייגר ז"ל בגליון המשנה דאחי לפטור מקרא זה דאין לו אלא אדון אחד חצי עבד וחצי ב"ח ולפי פירוש רבינו לקמן בה' ק"פ ובה' חגיגה הוא פטור לפי משנה האחרונה ולפ"ד רש"י ז"ל שם הוא פטור לפי משנה הראשונה ולפי משנה האחרונה אינו פטור כ"א עבד סריס דאינו מצנוה על פו"ר ועבד שלם פטור מג"ש דלה לה מאשה וכן מן התפלין עבדים פטורין משום דה"ל כמו ק"ש ואף חצי עבד נמי פטור כמו שראיתי להרא"ש ז"ל בה' קטנות בה' תפלין סי' כ"ט וז"ל נשים ועבדים פטורין מן התפלין משום דה"ל מ"ע שהז"ג ואע"ג דקיי"ל כרע"ק דלילה זמן תפלין מ"מ שבת ויו"ט לאו זמן תפלין וה"ל מ"ע שהז"ג ובירושלמי דברכות משמע דאפילו למ"ד לילה ושבת זמן תפלין אפילו הכי נשים ועבדים פטורים דדריש ליה מקרא דקאמר נשים מנין ת"ל ולמדתם אותם את בניכם עבדים מנין ת"ל שמע ישראל כו' מי שאין לו אלא אדון אחד כו' ומפרשינו ליה ע"כ לדברי הרא"ש ז"ל כמו שמפרש דברי הירושלמי הפ"מ שם דכיון דידעינו שהמה פטורות מן תלמוד תורה מקרא דבניכם ולא בנותיכם או דממעט מן ק"ש כמו שמפרש שם הגר"א ז"ל בשנות אליהו שבארנו לעיל בה' ק"ש וא"כ פיון דפטורות מקרא דאת בניכם פטורות גם מן תפלין דאתקש להאי קרא דולמדתם וכמו דאיתא האי סוגיא במס' קידושין דף ל"ב עיי"ש וכן כתב הפני יהושע במס' ברכות (דף כ') וז"ל ומצאתי בירושלמי בשמעתין דהא דנשים פטורות מק"ש יליף לה מקרא

דנלמדנתם את בנניכם ולא בנותיכם ונראה דמשמע דקאי אק"ש דכתיב בהאי קרא גופיה כו' ולשיטת הירושלמי משמע להיפוך דנדאי מודה ר"מ דפטורות מק"ש מקרא דנלמדנתם ומש"ה פטורות נמי מתפלין אע"ג דלר"מ הני שלא הז"ג אפ"ה פטורות מהיקשא דק"ש כן נ"ל נכון עכ"ל והוא כמו שבארנו.

והנה צריך להבין ל"ל להרא"ש ו"ל להביא זה מן הירושלמי הלא מן הגמ' דקידושין נוכל להביא דאיתא שם כל הסוגיא שהאשה פטורה אלא יתבאר כן והנה המעדני יו"ט הקשה בס"ק י' תימא דת"ל מג"ש דלה לה דילפינו מינה בכל התורה שאין עבדים חייבין אלא בהמצות אותן שהנשים חייבות עכ"ל: והנה זה לא קשה לפי מה שבארנו דקאי על חצי עבד וחצי ב"ח למעט מקרא זה וא"כ ניחא דהביא הרא"ש ו"ל להורות דפטור דפטרינו נשים ועבדים מתפלין הוא לא מטעם מ"ע שהז"ג רק מטעם דילפינו מקראי וס"ל להרא"ש ו"ל דמקרא זה ידעונו בין לק"ש ובין לתפלין דהא הקרא אמר ונלמדנתם אותם את בנניכם דפטירי מק"ש נוכל לפטור גם מתפלין וא"כ ה"נ עבדים דפטורין מק"ש ואף חצי עבד פטור בה"נ פטורין מתפלין ושפיר מיייתי לה הרא"ש ו"ל מן הירושלמי להוכיח דאף חצי עבד וחב"ח פטור בה"נ ולא דמי לשאר מ"ע שהז"ג דחצי עבד חייב בהו וק"ש ותפלין חד דינא אית להו ואם כן יש לכאורה לומר דגם רבינו ו"ל ס"ל כן דבה' תפלין כתב רבינו לעיל בפ"ג הי"ג כל הפטור מק"ש פטור מתפלין והכא כתב רבינו ו"ל נשים ועבדים פטורין מן הציצית וזהו דבא לכתוב בתפלין לפי שיטת הירושלמי אף חצי עבד פטור מתפלין כמו מק"ש אבל בציצית שפיר חייבין ולהכי אמר נשים ועבדים דמשמע דוקא עבדים גמורין.

אמנם זה צריך לבאר מ"ט נטר רבינו לבאר דחצי עבד חייב במ"ע שהז"ג עד ה', שופר ולא הביא תחלה הכא לענן ציצית דמשמע נמי דבזה חייבין ואף שיש לדחוק ולומר משום דבגמ' דר"ה מיייתי ליה לענן שופר, ולהורות דגם לעצמו אינו מוציא מ"מ ה"ל לרבינו להביא הכא תחלה דין זה ונ"ל לומר א"נ כמו שהובא בס' באר היטב בש"ע או"ח סי' י"ד כתב בשם ס' דמשק אליעזר דאף בשותפות חייב בציצית אם יש לשותפין פסות של שותפות מ"מ אם הוא שותפות עם עכו"ם פטורה ע"ש: והנה לפ"ד דשותפות עכו"ם פוטר הה"ד נדאי אם הוא שותפות עם אשה או עבד דפטורים נמי פוטר דאין נ"מ דבעינו תרתי דחייבא וא"כ ניחא הכא דהא קיי"ל בציצית דבעי חובת מנא וחובת גברא תרוננייהו לקולא ואינו חובת הגוף ואינו חייב רק אם יש לו טלית בר חייבא ולובשו וא"כ חצי עבד וחצי ב"ח שיש לו טלית בהאי טלית יש שותפות לחצי העבד דפטור ולחצי הב"ח דחייב וא"כ דיש בו חלק שותפות של בר פטורא אינו חייב בציצית דהטלית משותף עם פטור ולהכי לא קאמר רבינו דין דחצי עבד גבי ציצית די"ל דפטור אף לפי מה שבארנו לעיל בה' מזוזה בשם הגר"ע אייגר ו"ל דהכריע דשותפות עכו"ם חייב בציצית וכן במזוזה ובארנו דאף דרבינו ס"ל כן א"כ לכאורה תקשה מ"ט לא ביאר רבינו דין דחצי עבד גבי ציצית: ונ"ל דיש לומר כן דלפי דקיי"ל דטלית שאולה פטורה ואינו חייב רק בטלית שהוא שלו לגמרי.

והנה קיי"ל כל מה שקנה עבד קנה רבו וא"כ לא מצינו שיהא לעבד טלית שלו בד' פנפות דהא לא מצינו גבי פסח נמי במס' פסחים (דף פ"ח ע"ב) כ"א באומר לו ע"מ שאין לרבו

רשות בו וכתבו התוס' דנותן לו ע"מ שיצא י"ח פסח ולפ"ז יש לומר דניחא מה דלא אמר ר"ש ובעבדים משום דס"ל דעבדים בלא זה פטורים מטעם שאין לו טלית שלו ורפנו דאמרו הכל חייבין נשים ועבדים א"ל בדותק דמיירי שנתן לו אחד ע"מ שאין לרבו רשות בו ולהכי שביק ר"ש עבדים דל"מ בהדיא שיהא חייב דגם בנותן לו ע"מ שאין לרבו רשות בו יש פלוגתא בקידושין (דף כ"ג) להכי לא קאמר ר"ש רק בנשים וא"כ א"ל דגם בתצי עבד וחב"ח דבהבגדים שהוא לובש יש עוד בזה חלק רבו דהא מוקי הגמ' בגיטין (דף מ"ב) לר"י בעבד של שני שותפים ושחרר אחד חלקו והטלית שהיה לו נשאר עוד לרבו חלק בו ונהה אינו שלו לגמרי וא"כ דהיכא דאחד מן השותפין שחררו הנה הטלית כמו של שני שותפים אשר בארנו דחייב אף אם אחד בן פטור מ"מ אף אי שחרר אחד חצי חלקו לרבה בכסף הנה משוחרר כדאימא שם בגיטין (דף מ"א) וא"ל דאף דשחרר לחציו מ"מ לא נתן לו במתנה הטלית ונשאר עוד שאינו שלו ולקנות עתה אולי אין לו קננו ויש להאריך בזה ולהכי שביק רבינו ולא נקיט דין דחצי עבד גבי ציצית משום דאינו חייב בכל גוונא כמבואר: ונהה זה צריך לכאר דין דח"ע וחב"ח דפטור מק"ש ותפלין האיך הוא הדין לפי משנה אחרונה דכופין את רבו כו'.

הנה לפי מה שמבאר הש"א (בסי' ו) דהא דאמרינן בר"ה דח"ע אף לעצמו אינו מוציא לפי משנה אחרונה מיירי רק בעבד של קטן דלאו בר כפיהה הוא אבל היכא דהוא בר כפיהה לפי משנה אחרונה ה"ל כמשוחרר וא"כ ה"נ חייב לפי משנה אחרונה וכן לפי מה שמבאר הגאון בעצמו בטורי אבן בר"ה לחלק בזה דהתם גבי ח"ע צד העבדות במקומה עומדת ולהכי אינו מוציא וכן בנ"ד צד העבדות במקומה עומדת ורק גבי חגיגה ופסח דרוצה לפטור מקרא דאל פני האדון אף צד החירות אמרינן דלפי משנה אחרונה קליש צד עבדות שבו ואין בו פח לעכב על צד חירות דאלים עיי"ש (דף כט ע"א) בר"ה וא"כ ה"נ גבי ק"ש ותפלין דבארנו דח"ע וחב"ח פטור מקרא דשמע ישראל כו' מ"מ זהו רק לפי משנה ראשונה אבל לפי משנה אחרונה דאמרינן דצד עבדות קליש ואינו מעכב על צד חירות בנדאי חייב הוא.

אף זהו לפי שיטת רש"י ותוס' דפרשו דלפי משנה אחרונה חייב אבל רבינו דפוסק איפקא שם בה' חגיגה ובה' ק"פ וס"ל דאף לפי משנה אחרונה פטור הוא וכמו שמבאר הש"א שם בסי' ו' וא"כ אף הקא אף לדין לפי משנה אחרונה נמי פטור וכן גבי ציצית דבארנו דטעם הפטור משום דהטלית היא שאינה שלו וא"כ פיון דאף לאחר הדין דמשנה אחרונה מ"מ צד עבדות במקומה עומדת כמו שמבאר הגאון בט"א דלהכי בשופר אינו מוציא וא"כ ה"נ אף לפי פירוש רש"י ותוס' נמי פטור אף לפי משנה אחרונה דמ"מ צד עבדות נשאר דמפקיע מצד שאינו שלו כמו שביארנו וא"כ ניחא דרבינו אגיל לטעמיה דהוא ס"ל דלפי משנה אחרונה ח"ע וחב"ח פטור וא"כ ה"ד דפטור נמי גבי תפלין וק"ש דילפינן דפטור מקרא אף לפי משנה אחרונה פטור ולהכי לא נקיט ליה רק גבי שופר וכן בציצית הוא כמו שביארנו.

ועיין לקמן בה' ק"ח מה שבארנו ודוק: הלכות ברכות פרק א הלכה ו פל הברכות פולן צריך שישמיע לאזניו מה שהוא אומר ואם לא השמיע לאזניו יצא בין שהוציא בשפתיו

ובין שְׁבִינָה בְּלִבּוֹ עַכ"ל: וְהִנֵּה הַכ"מ הֵבִיא דְבָרֵי הַגַּמ' שֶׁם בְּבִרְכוֹת (דף טו ע"ב) אָמַר רַב יוֹסֵף מִחֲלֻקַּת בַּק"ש אֲבָל בְּשֵׁאֵר מִצְוֹת יֵצֵא וּפְיָרֵשׁ רַש"י ז"ל בְּכָל הַבְּרָכוֹת כו'.

וְהִנֵּה גַם הָרִי"ף ז"ל הֵבִיא זֶה הַמֵּאֲמָר דְּמִחֲלֻקַּת בַּק"ש אֲבָל בְּשֵׁאֵר מִצְוֹת כו' וְכַתֵּב הַתֵּר"י פִּינּוּן דְּהָרִי"ף ז"ל פֶּתַח לְקַמְן דַּר"י וְהִלְכָה פְּדָבְרֵי שְׁנֵיהֶם לְהַקְלֵל דְּאֶפִּילוּ בַּק"ש יֵצֵא לֹא הָיָה צָרִיף לְהֵבִיא לְמַעַלָּה מִחֲלֻקַּת בַּק"ש אֲבָל בְּשֵׁאֵר מִצְוֹת יֵצֵא פִּינּוּן דְּלַמְסַקְנָא הוּא שְׁאֶפִּילוּ בַּק"ש יֵצֵא וְאֶפְשָׁר דְּאֶשְׁמוּעֵינוּ בְּבִרְכַת הַמְּזוּן אַע"פ שֶׁלֹּא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ יֵצֵא פֶתַח דְּבָרֵי רַב יוֹסֵף ע"כ וְכַוֵּנוֹתוֹ הוּא פֶן דְּהָא יֵשׁ עוֹד לְשׁוֹן אֶחָד תְּפִלָּה דְּאָמַר רַב יוֹסֵף מִחֲלֻקַּת בַּק"ש אֲבָל בְּשֵׁאֵר מִצְוֹת ד"ה לֹא יֵצֵא דְכִתִּיב הַסֵּפֶת וְשִׁמְעַי יִשְׂרָאֵל וְהִנֵּה א"כ כִּלְשׁוֹן זֶה דְּמִקְרָא דְּהַסֵּפֶת יִלְפִינּוּ דְּלֹא יֵצֵא אֲזַי בְּבַהמ"ז דְּהוּא מַה"ת בְּנֻדָּאֵי לֹא יֵצֵא מִקְרָא זֶה אִף א"נ דְּבַק"ש יֵצֵא לְכֹן הֵבִיא לְשׁוֹן זֶה דְּבְשֵׁאֵר מִצְוֹת יֵצֵא וּקְרָא דְּהַסֵּפֶת הוּא לְדָרְשָׁא אַחֲרֵינָא פִתְתוּ עֲצָמְכֶם לַד"ת כו': וּלְפִי"ז תְּמוּנָה דְּבָרֵי הַמַּעֲדִי"ט עַל הָרִא"ש ז"ל שֶׁפֶתַח שֶׁם ס"ק ש' ד"ה הִלְכָה אַחֲרֵי שֶׁהֵבִיא דְבָרֵי הַתֵּר"י הָאֵלֶּה פֶתַח וּר"ל ה"א דְּבַהמ"ז טְפִי דְּלֹא יֵצֵא מִקְרָא דְּאָמַר וּבִרְכַת וְאֵנִי תְּמַה דְּבַק"ש פֶתַח וְדַבְרָת וְאֶפְסִיק הַלְכְּתָא דְּיֵצֵא א"כ מַכְש"כ בְּבַהמ"ז וְאוּלַי לְמ"ד ק"ש דְּרַבְּנָן צָרִיכָא וּמ"מ רַבִּינוּ פֶתַח ק"ש דְּאוּרֵייתָא כו' עַכ"ל: וּבְאֲמַת לֹא צָרִיף לְכָל דְּבָרֵי מַה שֶׁחִידֵשׁ מִקְרָא חֲדָשׁ שֶׁל וּבִרְכַת אֶשְׁר לֹא נִמְצָא פֶלֶל וְרַק קְרָא דְּדַבְרַת וְרַק הוּא פְּנוּנָתוֹ כְּמוֹ שֶׁבִּיאָרְנוּ מִקְרָא דְּהַסֵּפֶת כְּמוֹ הַל"א וּקְרָא לֹא מְצִי לְאוּקְמִי רַק עַל בַּהמ"ז דְּהוּא מַה"ת וְלִהְיֵי צָרִיף לְאֶשְׁמוּעֵינוּ דְּקָרָא זֶה לֹא אֲתִי לְכַף וּבְשֵׁאֵר הַמִּצְוֹת נִמְי יֵצֵא גַם מַה שֶׁפֶתַח הֵכָא לְמ"ד ק"ש דְּרַבְּנָן לִיתָא דְּהָא הָרִי"ף ז"ל ס"ל דַּק"ש דְּאוּרֵייתָא דְּכַתֵּב בְּהִדְיָא לְקַמְן הַלְכְּתָא כְּשֶׁמוּאֵל דְּקִי"ל ק"ש דְּאוּרֵייתָא וְכֹן אֶפִּילוּ לְמ"ד ק"ש מְדַרְבְּנָן הוּא רַק הַנְּנוּסָח ק"ש אֲבָל לֹא מֵר דְּבַר תּוֹרָה בְּכָל בְּקָר וְעָרֵב הוּא מַה"ת כְּמוֹ שֶׁבִּיאָרְנוּ לְעִיל בַּה' ק"ש.

וּא"כ לֹא מְהִי מַה שֶׁק"ש מְדַרְבְּנָן אֵלָּא כְּמוֹ שֶׁבִּיאָרְנוּ וְדוּק: פֶּרַק ב הִלְכָה ב הַפּוֹעֲלִים כו' שְׁנֵיהֶם פּוֹתַח בְּבִרְכַת הָאֶרֶץ וְכוּלָּל בָּהּ בּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם כו' וְחֻזְתָּם בְּהָאֶרֶץ עַכ"ל. וְכַתֵּב הַלְחָם מְשֻׁנָּה בַּפ' הָיָה קוֹרָא הַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' דְּלָמָּה עוֹקְרִים בּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וְתִרְצוּ דִישׁ כַּח בְּיַד חֲכָמִים לְעַקְוֹר דְּבַר מַה"ת פְּלוֹמֵר וּמִשֶּׁה"כ אָמְרוּ דְּכוּלָּל בּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם דְּרוֹצִים לְעַקְוֹר עִם טַעַם פְּלוֹמֵר שְׁאוּמְרִים כָּל הַבְּרָכוֹת אַע"פ שֶׁבּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם נִאֲמָרָה בְּכָלְלוֹת לִית לָן בַּה' אֲבָל שֶׁלֹּא יֹאמֵר אוֹתָם כָּלָל לֹא רְצוּ לֹאמַר פֶּן שְׁנֵהוּ הִיתָה עֲקִירָה בְּלִי טַעַם וּמַה שֶׁכָּלְלוּ כו' עַכ"ל: וְעַפ"ד הַלַּח"מ מִיְנוּשָׁב שֶׁפִּיר קוֹשְׁיֵית הַגְּרַע"א ז"ל בְּגַהש"ס שְׁצִינָן בַּד' הַתּוֹס' עֵינּוּ לְקַמְן דָּף מ"ו תַּדַּע דְּהַטּוֹב וּמְטִיב לֹא דְּאוּרֵייתָא שְׁהָרֵי פּוֹעֲלִים עוֹקְרִים אוֹתָהּ וְצ"ע.

וְכַוֵּנוֹתוֹ לְהַקְשׁוֹת דְּלַפ"ד הַתּוֹס' לֹא רְאָיָה הוּא דְּהַטּוֹב וּמְטִיב ל"ד דְּלָמָּא הוּא מַה"ת וְרַק חֲכָמִים עָקְרוּ וּלַפ"ז לֹא קָשָׁה כָּלָל דְּחֲכָמִים אֵינּוּ עוֹקְרִין לְגַמְרֵי רַק דִּיכְלוּ לְעֵשׂוֹת שְׁיִכְלְלוּ בּוֹנָה יְרוּשָׁלַיִם בְּבִרְכַת הָאֶרֶץ אֲבָל הֵתָם דְּהַטּוֹב וּמְטִיב עָקְרוּ לְגַמְרֵי שִׁמ"נ דַּל"ד וּלַפ"ז עָקְרוּ לְגַמְרֵי וְדוּק: שֶׁם בַּלַּח"מ אֲבָל ל"נ פְּדָבְרֵי הַתּוֹס' דְּכָל הַבְּרָכוֹת הֵם מַה"ת כו' וְלִהְיֵי בְּבַהמ"ז חוֹזֵר וּמְבָרַךְ דְּהַפֵּל הֵנָּה מַה"ת אֲבָל בְּבִרְכַת הַטּוֹב וּמְטִיב נִרְאָה לִי דְּאֵינוּ חוֹזֵר פִּינּוּן שֶׁהוּא מְדַרְבְּנָן אֲבָל צ"ע עַכ"ל.

ונראה דמדברי הלח"מ משמע דס"ל פשיטת השאגת אריה בס' כ"ה דאף גבי ק"ש דאף א"נ דפְרָשָׁה ראשונה הוא מה"ח מ"מ אי ספק קרא חוזר וקורא פל הפְרָשִׁיּוֹת אף שהוא רק מדרבנן מ"מ אי מסופק ליה בברכת התורה אף א"נ דברכה אחת הוא נדאי מה"ת מ"מ אינו חוזר מספק לומר רק ברכה אחת ולא יותר משום דק"ש פל הפְרָשִׁיּוֹת הוא פקורא בתורה אבל בברכת התורה לא כן הוא וא"כ שפיר פתב הלח"מ דגבי ברהמ"ז להכי חוזר ומברך פל הברכות משום דהנה מה"ת אבל הטוב ומטיב אינו חוזר אבל שיטת האחרונים בש"ע (סי' מז) אינו פן אלא אם מסופק בברכת התורה חוזר פל הברכות עיי"ש וא"כ ה"נ אי מספקא ליה דהטוב ומטיב נמי דינו פן דחוזר ואומר פל ברכת המזון אף ברכת הטוב ומטיב כמו שהביא המג"א בס' קפ"ד ושארי האחרונים שם: פק ב הלכה ה וקשמברכין בבית האבל אומר בברכה רביעית עכ"ל.

והנה הלח"מ משנה הביא הגירסאות הפוכות כפי אשר בגמ' דידן וכפי אשר גריס הטור או"ח (סי' קסט) וה"ג הטור דידן האמת אין הטוב ומטיב לא אימא אף דידן האמת וא"ת ולפי גירסא זו ממאן מיייתי ראיה אי מדרבנן הא אמרי הטוב ומטיב דנקא נאי מר"ע הא אמרי תרנונייהו הטוב ומטיב ודין האמת ולא מקרי עקירה אלא פשאומרים דידן האמת לבד וא"א הטוב ומטיב וי"ל דמ"מ הנה עקירה פיון שאין אמרים הטוב ומטיב לבדו וההוספה מקרי עקירה עכ"ל.

ונ"ל לומר כי עפ"ז ניחא דברי התר"י שם בסוגיא דמפרש דבין ת"ק ובין ר"ע ס"ל דאומרים הטוב ומטיב ורק דת"ק ס"ל דמשום דידן האמת מוסיף עוד לומר הטוב ומטיב אחרניא ורע"ק פליג דאינו מוסיף ורק חד הטוב ומטיב אומר ודין האמת.

ותמה ע"ז בריש המעדני יו"ט ז"ל בפ"ז ס"ק ג' דלפ"ד מאי ראיה דהטוב ומטיב ל"ד פיון שאין עוקרין אותו אף לרע"ק נכתב דאשתמיט מניה סוגית הגמ' עיי"ש. ולפ"ד הלח"מ ז"ל דנהו דמוסיף מקרי עקירה ניחא שפיר דברי התר"י דהגמ' מביא ראיה ע"ז פיון דאומרים דידן האמת עם הטוב והמטיב ש"מ דהוא ל"ד כמו שמבאר הלח"מ ודוק: הלכה יב שכח ולא הזכיר בשבת או ביו"ט אם נזכר קודם שהתחיל ברוך אומר ברוך כו' ואם נזכר אחר שהתחיל ברכה ד' פוסק וחוזר לראש שהוא ברכת ה' עכ"ל.

ונכתב הרמב"ד ז"ל טעה בזה דלא גרע ברכה רביעית ממי שרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו שאם טעה ולא הזכיר ר"ח חוזר לעבודה וא"ח לראש הלכה ה"נ חוזר ופוסק לתחלת בונה ירושלים עכ"ל.

ועיין בתר"י והרא"ש שם. נ"ל להביא ראיה לדעת הרמב"ד ז"ל מהא דאיתא בירושלמי דברכות פ"ז ה"ד חב"א וחברין הנה יתבין אכלן בשבתא מיינו דאכלין ומברכין קאם אזיל ליה חזר לגבן אשכחין ברפין א"ל ולא פבר פרקנו א"ל מברכין וחוזר ומברכין דמשפחא של שבת מדקרא לא פן אמר ר"א בר"ח שכח ולא הזכיר של שבת אומר אשר נתן כו' פן בשלא הסייע דעתו פן בהסייע דעתו עכ"ל: והנה הגמ' מחלק בין פתח בהטוב ומטיב ובין לא פתח ובירושלמי מחלק בין הסייע דעתו ללא הסייע דעתו ומפרשי הירושלמי דחקו לפרש דהסייע דעתו היינו שהתחיל הטוב ומטיב אף לדעת הרמב"ד ז"ל נראה פשוט דהא בגמ' אומר חוזר לראש ומפרש ליה הרא"ש לדעת הרמב"ד ז"ל היינו לראש ברכת בונה ירושלים ואמר החילוק של פתח בהטוב ומטיב דבזה תליא אבל בירושלמי דאומר

אזל כו' חזר אשפחן דמברכין א"ל מברכין וחוזר ומברכין דמשמע דחזרו לראשית בהמ"ז אומר החילוק בין הסיע דעתו היינו דגומר כל הברכה אף של הטוב ומטיב דהנה כמו בתפלה דמי שרגיל לומר תחנונים בעי תרנונייהו עקירת רגליו וכן אמירת תחנונים והכא דליפא עקירת רגליו הוא פשגומר הפל והסיח דעתו היינו כמו שאומר התם דקם ואזיל ואז חוזר לראש כמו המה דחזרו וברכו ואי לא הסיע דעתו היינו שלא פתח בהטוב ומטיב ורק באשר לענן התחלת לראש דהכי הנה מעשה אומר פשהסיע דעתו לענן לאשר נתן לומר פשלא הסיע דעתו ותליא באמת אי פתח בהטוב ומטיב כמבואר ודוק: שם בלח"מ ד"ה אם נזכר כו' דחק לתרץ מ"ט בתפלה אם נזכר קודם שעקר רגליו חוזר לרצה וקאן אם לא פתח בהטוב והמטיב ואמר ברכה בפ"ע גם בתפלה הנה להם לעשות כן ודחק לתרץ.

ועיין ב"י ק"פ שמתרץ תירוץ פשוט בשם מ"כ דלא רצו להפסיק בתפלה ועיין ט"ז שם מה שמתרץ עוד ודוק: פרק ה הלכה א הפל חייבין בברכת הזימון פדרף שחייבין בברכת הזימון אפילו פהגים שאכלו קדשי קדשים בעזרה וכן הפהגים וישראלים שאכלו כאחד ואכלו הפהגים תרומה וישראל חולין חייבין בזימון פחייבין בבהמ"ז עכ"ל.

והנה דברי רבינו הוא גמ' במס' ערכין (דף ד ע"א) ואיתא שם כן אומר תחלה הפל חייבין בזימון פהגים לויים וישראלים פשיטא ל"צ דקאכלי קדשים סד"א ואכלו אותם אשר כופר בהם א"ר והא פפרה הוא קמ"ל ואכלת ושבעת א"ר והא איתנוייהו.

הפל מצטרפין לזימון פהגים לויים וישראלים פשיטא לא צריכא דקאכלי פהגים תרומה או קדשים וזר קאכיל חולין סד"א הואיל ואי בעי זר למיכל בהדי פהן לא מצי אכיל אימא לא לצרף קמ"ל נהי דזר בהדי פהן לא מצי אכיל פהן בהדי זר מצי אכיל ע"כ.

וצריף לכאר הא דקאמר תחלה ל"צ דאכלי קדשים סד"א ואכלו אותם אשר כופר בהם א"ר כו' והא דבר שבר פפרה הוא וחיוב בבהמ"ז הוא רק לחם הפנים ושתי הלחם או המותר מן המנחות דזהו קדשים שצאכלין בעזרה וכמו שכתב רבינו שאכלו קדשי קדשים בעזרה והוא כמו שכתב רבינו בפ"י מה' מעה"ק ה"א אכילת החטאת והאשם מ"ע שצאמר ואכלו אותם אשר כופר בהם כו' והה"ד לשאר הקדשים שאוכלין אותם הפהגים שאכילתן מצונה וכן אכילת שירי מנחות מ"ע כו' ואף דהפתוב אשר כופר בהם אומר דכהגים אוכלין ובעלים מתפפרין מ"מ אמרינו דנדאי לא מייירי קרא רק בחטאות ואשמות שפכפרין בהא חזינו דהפתוב אומר זה בפ' תצונה גבי איל המלוואים והלחם אשר בסל שמה והתם לא קמכפר ורק קאי על כל הקדשים שאוכלין הפהגים וכן איתא במס' מנחות (דף עג ע"א) לכל מנחתם לרבות מנחת העומר כו' סד"א לכפר והאי להתיר ומרבינו כוליהו דמ"ע במקילתין כמו חטאות ואשמות ואשמועינו דמומנין בהם.

ומה שאיתא בגמ' אח"כ ל"צ דקאכלי פהגים תרומה או קדשים וזר קאכיל חולין לפי גירסא זו צ"ל ע"כ דמייירי בקדשים היינו במורם מתודה או שתי הלחם המורם מאיל נזיר כמו שמבאר רבינו בפ"ט מה' מעה"ק דהלחם שלחם הוא הנקרא מורם מתודה ואיל נזיר אשר זה נאכל לפהגים לבניהם ובנותיהם ונאכלין בכל העיר ואסור לזר לאכלן דלא מצי לאוקמי דהני דאומר בתחלה שם בקדשים שאוכל בעזרה דא"כ האף יאכל ביחד עם ישראל דאין ישראל נכנס לאכול חולין בעזרה דאין נכנסין שמה רק לצרכי סמיכה

ושחיטה פמבואר במ"א פ"א דכלים אלא מוקמינן ליה בהני קדשים דשרי לאכול בכל העיר אמנם רבינו וכן התוס' ורבינו גרשון שם לא גרסי כלל או קדשים אלא תרומה לבד דזוסק הוא לאוקמי בהני הלחם שבתודה ואיל נזיר פמבואר: והנה הב"י פתב בס' קצ"ו על מה שכתב שם הטור פתב ר"י יש ללמוד כו' דשלישה שמנדרינ הנאה זמ"ז אין מצטרפין לזימון אע"פ שיכולים לשאול על נדרם נ"ל משום דא"כ כי פהגים אכלי תרומה אמאי מהדר אטעמא דכהנים מצי אכלי חולין ת"ל דזר נמי מצי אכל תרומה אי מתשיל עלה אלמא דכינו דמחוסר שאלה לא הוי ראוי לאכילה והלכך אי לאו דכהנים מצי אכלי חולין לא מצטרף עכ"ל: והנה לכאורה המה דברי הב"י נגד דברי התוס' במס' ערכין שמה דהא התוס' פתבו שם ומיהו נראה דג' ב"א המנדרינ אינו ראיה ברורה דשאני תרומה שאין לה היתר לזר אפילו בשאלה מה שאין במנדור הנאה עכ"ל.

אלמא דהתוס' ס"ל דתרומה לא דמי למנדור הנאה דתרומה אינו בשאלה ומנדור הנאה יש בשאלה אף יש ליישב פן דהנה לכאורה מצי לפרש פשט התוס' דכתבו דתרומה אינו בשאלה היינו עפ"י מה שכתבו הרא"ש ז"ל במס' נדרים (דף נט) ונהרי תרומה דמתשיל אע"ג דאי מתשיל הדר לטיבלא מ"מ מפלל תרומה יצאה ע"י שאלה כו' נמצא דאז אפילו מתשל על התרומה תאסר משום טבל ואי דקא מפריש אח"כ מזה מ"מ לא הוי רק פזית ואי יפריש התרומה יהיה פחות מפזית לא מתחייב בזימון ולהכי קאמרי התוס' דתרומה ליתא בשאלה אף זה ליתא דאפתי תקשה מנ"ל להתיר בכה"ג לחייבן בזימון רק משום טעמא דכהן יכול לאכול עם זר דלמא הברייתא דאומר הפל מצטרפין לזימון פהגים כו' הוא רק באופן דמותר בשאלה פגון אי הנה הרבה תרומה דאפילו אי מפריש ליה אח"כ מטבל נשאר שיעור חיוב בהמ"ז ומצטרפי מטעם זה דראוי לשאלה ומנ"ל דמצטרפין מטעם דכהן מותר עם הזר להצטרף.

אלא נ"ל דזהו טעמו של התוס' ולא הנה הטעם משום דהדר לטבלא אלא משום דאמרינן שם במס' נדרים (דף נט) דתרומה ביז פהן ליתא בשאלה ואיתא שם ברא"ש ז"ל שני פירושים בפירוש א' ס"ל דלא מצי למשאל כלל פינן שבא ליד פהן ובשם הר"ר אליעזר ממיץ פירש דכהן אינו יכול לשאול שאינו שלו בשעת הפרישה אבל הישראל יכול לשאול וזהו רק שאינו שכיח שהישראל ישאל בשעה שהוא ביז פהן עיי"ש א"כ א"ל דהתוס' ס"ל פהאי פירוש דלא יכול כלל למתשיל עלהיהו אף הישראל ולהכי לא דמי לנדרים אבל הב"י אגיל לטעמיה דהוא פתב בכסף משנה בפ"ד מה' תרומות הי"ז ונ"ל ואפשר שרבינו מפרש כמו שכתב הרא"ש ז"ל בשם הר"א ממיץ דאפהן קאי דלא מצי למתשל עלהיהו כו' אבל ישראל המפרישה מצי מתשל עליה אפילו ביז פהן וזהו שאמר הב"י ת"ל דזר נמי מצי אכיל תרומה אי מתשל עליה ואף דהוא ביז פהן מ"מ הלא הישראל מצי להפריש ונהי דלעגנן דבר שיש לו מתירין מקרי אינו בשאלה משום דלא שכיחא אבל לעגנן היתר להצטרף שפיר הנה מועיל הטעם דהישראל יכול לשאל על התרומה ומ"מ מטעם זה אינו מצטרף ורק מטעם דכהן יכול לאכול עם זר ואי הנה ג' המנדריים אין מצטרפין פמבואר: והנה ראיתי בס' מעדני יו"ט על הרא"ש ז"ל פ' שלישה שאכלו ס"ק ג' שהביא דברי הב"י ונ"ל ק"ל מ"ש מדמאי דאמרינן טעמא דאי בעי מצי מפקיר ליה ונ"ל דשאני הפקודמצי מפקיר בעצמו משא"כ שאלה שצריך לחכם או לג' הדיוטות ומיהו ק"ל מפ' א"ע (סי' ו) דפוסק רבינו פרבה דאמרינן הואיל ואי בעי מתשיל

עליה ודוחק לומר דהתם לחומרא דוקא ועק"ל משה"ר דלמא לא קאמר התם דמצי למתשיל עלליהו ולא ה"ה יכול לומר דהישראל יאכל עם הפהו דא"כ ודאי דבקדשים שאחר שפפרו להם הפעלים אין סברא לומר דמצי למתשיל עלליהו ולא הוי מזמנים יחד והגמ' ס"ל דיכולין לזמן הואיל והפהו יכול לאכול עם הישראל אע"פ שאין הישראל יכול לאכול עמו ולפיכך צ"ע לי זה עכ"ל: והנה מה שפכתב להקשות מ"ש מדמאי ומתרץ משום דהכא בעי שלשה להכי לא הועיל לענ"ד זה ליתא דהא גם גבי הפקר בעינן מדרבנן להפקיר בפני שלשה כמבואר במס' נדרים (דף מד) וכן פתבו התוס' שם במס' שבת (דף יח ע"ב) דרק התם לב"ש גבי קדרה ונר לא בעי בפני ג' אבל לא בש"ד עיי"ש.

אמנם כבר כתב הרשב"א ז"ל בתשובה שהביא השעה"מ בה' חו"מ לחלק בזה דאמרינן גבי דמאי הואיל ואי בעי מפקיר לש"ד דל"א הואיל משום דבדמאי הקילו דרוב ע"ה מעשרין הם וא"כ ה"נ לא קשה לימא הואיל בתרומה ממה דאמרינן בדמאי.

ומה שמתרץ דל"א רק לחומרא הואיל ס"ל להרא"ש ז"ל ודאי ליתא דאחרי שהרא"ש הביא סתמא פלוגתא דרבא ור"ת דרבא ס"ל דאינו לוקה הלא פוסק הוא לקולא פנותיה דהא לחומרא אף ר"ח ס"ל דאמרינן הואיל כמו דאייתא במס' פסחים (דף סב ע"א) וכיון דהרא"ש פוסק כרבא הוא לקולא ומה שמסיק הא ודאי דבקדשים אחר שפפרו בעלים אין סברא לומר דמצי למתשיל עלליהו לענ"ד זה ליתא דלפי דתולה הדבר בכפרת הפעלים משמע דמירי בהני קרבנות דבר פפרה גינהו וזה אינו דהא שירי מנחת אשר באין לכפר לא מצי לאוקמי דהא הפהו אוכלו בעזרה דוקא ומשפחת לה רק במורם מתודה ואיל נזיר כמו שביארנו ובהני הא ליתא פפרה אמנם באמת בכל קדשים לאחר שחיטה וזריקה אי איתא בשאלה בזה פתבו התוס' במס' פרייתות (דף יג) דליתא בשאלה וכבר האריף בזה המשנה למלך בפ"א מהל' מעה"ק ובט"א בר"ה (דף פח) ויש מקום לומר דלאחר שחיטה אין שאלה לפ"ד שמה אף לא תליא בכפרה.

ועוד לפי הנראה לא גרסי רבינו והתוס' ז"ל זה האמור בקדשים ורק תרומה לבד כמו שביארנו ולענ"ן אי יש שאלה בתרומה אחר שפא ליד פהו עיין בנוב"י מה"ת ח"ב (סי' קמט וקנד) שהאריף בזה דויק: הלכה ט שנים שאכלו וגמרו מלאכול ופא שלישי ואכל אם יכולין לאכול עמו כ"ש ואפילו משאר אונקלין מצטרף עמהו כו' עכ"ל.

והנה הצ"ח ז"ל עמד שם במשנה ריש פ' שלשה שאכלו על רבינו שלא הביא את הדין דאם שמש אכל פזית מצטרף כמבואר שם במשנה והאריף לתרץ פן דהא דבעי קביעות לבהמ"ז כמו שמביא התר"י ז"ל דבעי קביעות לזימון וה"א שמש לא קבע כו' וכיון דרבינו פוסק הכא דלא בעי קביעות אלא אפילו פא לבסוף האכילה מ"מ הוא מצטרף שוב לא צריף להביא דין דשמש דהא לא גרע משאר אדם עיי"ש.

אמנם לענ"ד קשה מ"ט לא הביא רבינו דין זה דמפורש בברייתא שם (דף מה ע"א) דאמרינן שם והשמש שהיה משמש על שנים אוכל עמהו אע"פ שלא נתנו לו רשות הנה משמש על שלשה אינו אוכל עמהם כו' אשר אין חולק ע"ז ובש"ע (בסי' קצט) הביא זה רבינו השמיטו.

ונ"ל לתרץ פן דהנה קשה לכאורה מ"ט נקיט הברייטא הדין דוקא בשמש שהיה משמש
גימא גם בשאר בני אדם שפא ומצא שנים שאוכלין אם רוצה מותר לאכול עמהן בלא
רשות פנין דמצנה לחזור אחר זימון פמבואר בש"ע (סי' קצג וקצז) דמצנה לחזור אחר
זימון וכן הביא הב"י תשובת הרשב"א ז"ל בשם רבינו ז"ל דמצנה לחזור אחר זימון ורק
דבר זה דאם בשלשה אינו אוכל עמהן צריך לומר רבותא גבי שמש אבל מה שאוכל
עמהן יוכל לומר הדין אף שלא בשמש אלא ודאי צ"ל דאף דמצנה לחזור אחר זימון מ"מ
אם השנים לא חזרו אין לו רשות לאחר לאכול בלא רשות כדי לזכותם במצות זימון
ורק הטעם דשמש שרי הוא משום דבמס' חולין (בדף קז ע"ב) קיי"ל בשמש שהיכא
דאיכא אדם חשוב אינו צריך לברך על כל פרוסה ופרוטה דודאי נותנים לו וא"כ אמינא
שפיר דה"נ היכא דאיכא שנים וצריכין הנה שציטטרף לזימון הוא הדין כמו איכא אדם
חשוב דאמרינן בודאי יתנו לו וכן כתב רבינו לעיל בפ"ג דממדת רחמנות נותנין לשמש
מכל תבשיל אמנם כ"ז הוא א"נ בדברי רשב"ג דס"ל בירושלמי פרק שלשה שאכלו
דאפילו עלה של ירק ומאכל כ"ש מצטרף אז יכול השמש לאכול בלא רשות כמו אי
איכא אדם חשוב שנותן לו מכל פרוסה ותבשיל לטעום פנין דלא בעי רק טעימה אבל
אנו דקיי"ל דלצטרף לשלשה בעינן פזית פת דוקא כמו שפוסק בפ"ז ה"א ומהברייטא
דאמריה אפילו עלה של זית אתיא פרשב"ג כמו שכתב הכ"מ שם וא"כ פנין דלשלשה
בעינן פת שיאכל פזית אזי שנה השמש לכל אדם ורק לטעום שרי כמו אי איכא אדם
חשוב ומה שלא הביא רבינו זה דלתשעה שרי להשמש לטעום בלא רשות דהתם לא
בעינן רק טעימה אף לדין כמו שפוסק רבינו בפ"ז שם משום דלא נזכר זה בגמ' לענין
עשרה דאינו נוטל רשות ורק לשלשה ולא קיי"ל בזה פן ואין דרכו של רבינו להביא מה
שלא נזכר בגמ' בהדיא: והנה בס' דברי חמודות על הרא"ש שם במס' חולין (דף קז ס"ק
פ) כתב פן דשמש שהיה משמש עמהם דמשמש לשנים דקיי"ל דאוכל עמהן א"צ לברך
על כל פרוסה ופרוטה כמו אי איכא אדם חשוב כו'.

ולא ידעתי מנ"ל זה פנין דקיי"ל דאפילו טבל בציר הוא מצטרף לזימון שלשה כמו
שפוסק בש"ע (סי' קצז) דדי בזה מנ"ל דשרי לאכול בכל הסעודה וא"צ לברך על כל
פרוטה דלמא לא שרי רק טעימה כדי לצטרף לזימון ואף לרבינו יוכל היות דשרי בכזית
פת כדי לצטרף לזימון א"נ לא כמו שביארנו אבל מנ"ל דשרי לאכול בכל הסעודה וא"צ
לברך על כל פרוטה דלמא על המותר צריך לברך ועוד א"נ בדברי הד"ח ז"ל מנ"ל
להגמ' לחלק בין היכא דאיכא אדם חשוב ללא איכא דלמא תרנוייהו מיירי דליתא אדם
חשוב והחילוק הוא אם משמש עמהן בין לשלשה או לשנים דלשלשה צריך לברך באין
לו לאכול בלא רשות ולשנים לא צריך אלא ודאי דבזה אין חילוק ורק החילוק הוא אם
יש אדם חשוב פמבואר ודוק: פרק ח הלכה ב ועל השמן בתחלה הוא מברך בפה"ע
בד"א שהיה חושש בגרונו ושותה מן השמן עם מי השלקות וכיוצא בהן שהרי נהנה
בשתיתו אבל אם שתה השמן לבדו או שלא היה חושש בגרונו מברך עליו שהפך שהרי
לא נהנה בטעם השמן כו' עכ"ל.

והנה הרי"ף ז"ל כתב שם ודוקא דחשש בגרונו ושתי ליה ע"י אניגרון דה"ל שמן עיקר
אבל היכא דאכיל ליה ע"י פת ה"ל הפת עיקר ושמן הטפל ויתנו זה הכלל כל שהוא עיקר

ועמו טפלה מברך על העיקר ופותר את הטפלה ואי שתי ליה משתי אזיקי כו' ולא מברך עליה כו' עכ"ל.

וכתב התר"י ז"ל והלשון שכתב הרי"ף אבל היכא דאוכל ע"י הפת הו"ל הפת עיקר כו' תימא מה צריף לכתוב בכאן זה הלשון וכי איצטריף הקא לאשמועינן שהפת עיקר ופותרת כל מיני מאכל נדאי פינו דאמר מעיקרא ודוקא היכא דחושש בגרונו משמע דהל"ל דאם אינו חושש אינו מברך עליה אלא שהכל עכ"ל: ונ"ל ליישב פן דלכאורה צריף להבין גם על הגמ' דאמר שם אלא דאכיל ליה ע"י פת א"ה הו"ל פת עיקר והוא טפל ותנו זה הפלל פל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך כו' אלא דשתי ליה ע"י אנגרון דאמר רבה בר"ש אנגרון מ"א דסלקא כו' א"כ ה"ל אנגרון עיקר ושמן טפל ותנו זה הפלל פל שהוא עיקר ועמו טפלה כו' ע"כ נמצא דגם בגמ' אמרי תרנונייהו דין דפת ודין דשתי ליה ע"י אנגרון.

וע"כ נ"ל ליישב פן דהנה לקמן במשנה ד' מ"ד איתא זה הפלל פל שהוא עיקר ועמו טפלה כו' וכתב הגר"ע אייגר ז"ל בגמ"מ הא דאמר זה הפלל אף דתחלה אמר שם הביא לפניו מלוח ופת עמו כו' שפת טפל לו וכתב שם פן בתחלה דאכל המלוח שפותר את הפת מברך עליו שהכל וא"כ ה"א דלהכי הוא דפותר משום דקיי"ל בל"ז דעל פולן אי אמר שהכל יצא אף על הפת ולהכי פותר אבל דבר שברכתו בפה"ע או במ"מ לא פטר את ברפת בפה"א ושהכל קמ"ל פל שהוא עיקר לרבות בזה הפלל אף אי לא יצא בדיעבד בברכתו מ"מ פותר.

וא"כ ניחא שפיר דתחלה הביא הגמ' הקא דה"ל הפת עיקר ופותר ולא הנה ידעינן על שאר אוכלין דפותר העיקר והביא נמי גבי אנגרון דפותר נדאי כמו מלוח את הפת ואי הנה מביא רק את זה דע"י אנגרון ה"א אנגרון הוא דברכתו בפה"א כמו מי שלקות דקיי"ל דמברך עליהן בפה"א וקיי"ל דאם בירך בפה"א על פה"ע יצא ומשו"ה יצא אבל גבי פת דברכת המוציא אינו יוצא על ברפת פירות של בפה"ע קמ"ל תחלה דאף פת הנה עיקר אף דברכתו אינו פותר כמו דאמרין בזה הפלל וא"כ שפיר מביא הרי"ף ז"ל נמי אף שכתב תחלה דאי שתי ע"י אנגרון ה"ל האנגרון עיקר א"ל חושש בגרונו דה"א ע"י אנגרון פותר משום דה"ל הברכה בפה"א שפותר ברפת בפה"ע ולהכי הביא דגם ע"י פת הפת פותרת אף אי דיעבד אינו פותר בברכתו משום דה"ל עיקר הפת כמבואר: ומה שכתב שם התר"י ז"ל שם דאינו מברך עליה אי שתי ע"י אנגרון אלא שהכל קשה לי לכאורה פינו דהנה מ"א דסלקא ומברך עליה בפה"א וא"כ האף כתב ז"ל שהי"ב ואולי מ"ירי היכא דהנה הרבה שמן ואנגרון ואינו חושש בגרונו וכמו שכתב רבינו דאינו מברך עליה אלא שהכל ומ"ירי דהנה שמן הרבה ואנגרון טפל ומברך שהכל ומ"מ דבריו ז"ל ניחא דברכת שהכל פותר הכל אף ע"י אנגרון א"נ דבכ"מ אינו מברך רק שהכל ודוק: הלכה יא לקח כוס של שרר בידו כו'.

והנה הצל"ח ז"ל תמה שם בגמ' (דף יב) דאמר שם פללו של דבר הפל הולך אחר החיתום הפל לאתווי תמרי פגון דאכל תמרי וקסבר נהמא אכל ופתח בדנהמא וסיים בדתמרי יצא דאפילו סיים בדנהמא נמי יצא מ"ט דתמרי נמי מ"ט דנהמא עכ"ל הגמ'.

ורבינו לא הביא דין זה דפתח בנהמא וסיים בתמרי יצא עיי"ש. ונ"ל ליישב פן דהנה
הרשב"א ז"ל בפירושו הקשה מ"ט לא קאמר דאמי לאתווי היכא דפתח אדעתא דשכרא
וסיים בתמרא דיצא בזה דפשיטא וכן נמי יש להקשות על היכא דפתח בפה"ע אדעתא
לומר בפה"א בזה נמי יצא בדיעבד כמו שהפיל לגבי זין ונימא דאמי לאתווי זה ויש ליישב
פן דהנה ר"ה חולק לקמן (דף מ ע"ב) ואמר חוץ מן הפת זין דאינו פוטר שהפיל וא"כ
לר"ה ליתא זהו הפשיטותא דבשהפיל אינו יוצא על הזין וצ"ל ע"כ הגמ' דאמר פשיטא
הוא אליבא דהלכתא דקיי"ל כר' יוחנן דאפילו פת זין נמי וכן נמי זה דאמרינן דיוצא
בפה"א על בפה"ע נמי תליא בפלוגתא דלפי סוגית הגמ' (דף מ ע"א) דבירך בפה"א
על בפה"ע יצא הוא רק לר' יהודה דס"ל עיקר אילן ארעא ונהי דאנן פסקינן בזה דיצא
לא פסוגיא זו זהו רק משום דס"ל פהירושלמי דחולק ע"ז כמו שפכתב הכ"מ הכא בהל'
ו' או משום דס"ל פהסוגיא (דף מא) של צנון וזית כמו שפכתב הש"א (בסי' כז) והצל"ח
פסוגיא שם וא"כ א"ל דהגמ' רצה לאוקמי הפרייתא דהפיל הולך אחר החיתום אליבא
דכ"ע אף אליבא דר"ה דאמר חוץ מן הפת והזין וליתא בזה הפשיטותא וכן נמי לפי
הסוגיא שם (דף מ) אליבא דת"ק דר' יהודה דס"ל דלא יצא בדיעבד בבפה"א על פה"ע
וא"כ א"ל דאמי לאתווי זה ולא דבר חדש דתמרי ונהמי ולהכי לא הביא רבינו זה ודוק:
פרק י הלכה יא הרואה ת"ר אלה מישראל ובארץ ישראל אומר ברוך חכם הרזים עכ"ל:
והנה הטור פתב (בסי' רכד) ואם רואה אפילו אחד שהוא מןפולג בפקמה יברך חכם
הרזים דר"ת בריך פד חזיא לר"ה כו' וי"א שאין בזה"ז שראוי לברך עליו פה וכתב
הב"י עובדא בפ' הרואה (דף נח) והרמב"ם ז"ל לא פתב זה ונראה שטעמו משום דס"ל
דהוא עובדא לאו למימרא שבירך ממש אלא בלבו לומר שהיו חשובים בעיניו פששים
רבוא קאמר דהא ודאי אין סברא שיהא תלוי בדעתו של אדם לומר זה חשוב בעיני כס'
רבוא פדי שיברך עליו ע"כ.

והנה הרי"ף ז"ל השמיט ג"כ זה העובדא דר"פ ורהבדר"י והקשה הבעה"מ על השמטה
זו והרמב"ן ז"ל מיישב דעת הרי"ף הכא כמו שמיישב אותו הב"י עיי"ש אמנם הא דברי
הרי"ף יש ליישב נמי דס"ל פדעת היש אומרים שהביא הטור הכא דבזמה"ז אין לברך
זה שאין מי שראוי לזה: אף לענ"ד יש ליישב דעת הרי"ף ורבינו ז"ל עפ"י מאי דביאר
כמות הגאון ז"ל את דברי הגמ' שם דאמרי ליה חכימת פולי האי היינו בלשון בתמיה
לשקול בדעתך אשר אנו חשובין כס' רבוא ונמצא דמברך ברכה שא"צ ונהנה כמו
שמוציא ש"ש לבטלה דמחויב לנדותו וקיי"ל כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה
או עוני וזהו דיהיב ביה עינא לבישותא ושכיב כמו שנדפס חידוש זה בשמו בגמ' הקטנות
וא"כ ניקא שלא הביא דין זה דאין לברך ברכה זו דגם הוא נענש על זה ודוק: פרק יא
הלכה יב שחט פסחו וחיגיתו אומר לשחוט כו' עכ"ל.

והנה לקמן בפ"ג מה' חו"מ הל' ו' פתב הלחם משנה ועדיין יש לי קושיא על רבינו על
פל מה שתיירץ בב"י דאמאי גבי שחט פסח וקדשים לא פתב שצריך שיברך לשחוט
פדמוכח בגמ' כו' ולא מצאתי שפתב פן לא בהל' ברכות ולא בהל' שחיטה ולא בהל' ק"פ
כו' עכ"ל, והנה נעלם מאתו דברי רבינו אלו שפתב הכא בהדיא זה באומר לשחוט פדברי
הלח"מ וצ"ע עליו: הלכה טו נטל את הלולב מברך על נטילת לולב שפיון שהגביהו יצא
י"ח אבל אם בירך קודם שיטול מברך ליטול לולב כמו לישב בסופה כו' וכו' הוא מברך

על ביעור חמץ בין שפדק לעצמו בין שפדק לאחרים שמשעוה שגמר בלבו לבטל נעשית מצות הביעור קודם שיבדוק כו' עכ"ל.

והקשה ע"ז הצ"ח ז"ל דא"כ לפי טעם זה של רבינו שבשעוה שגמר בלבו לבטל כו' א"כ מ"ט פוסק רבינו לקמן בפ"ג מהל' חו"מ הל' ו' או בתוך הרגל מברך כו' על ביעור הא שם לא שינה טעם זה דהתם לא יבטל תוך הרגל וע"כ צ"ל דלא לחלק בין ברכה לברכה וא"כ תקשה מ"ע מחלק במילה היכא דמל בנו אומר למול והיכא דמל בן חבירו אומר על המילה ותיירץ הצ"ח דבתרי גברי שפיר מחלקינן בין ברכה לברכה כמו גבי מילה אבל גבי בדיקה דבחד גברא לא מחלקינן ואף בתוך המועד מברך על ביעור עכ"ל.

והקשה ע"ז כמו"ת הגאון ז"ל א"כ למה פתב רבינו לעיל גבי נטילת לולב בירך קודם שיטול אומר ליטול אחר שנטל אומר על נטילת לולב הא התם הוי בחד גברא ובכ"ז מחלק בברכה ומתירץ פו דהתם לגבי בדיקה יש חד גברא וחד ענינא תרנונייהו הוא בדיקה ורק החילוק הוא בזמן אבל הכא גבי נטילת לולב הוא שני ענינים נפרדים חד ענין היכא דבירך קודם שנטל וחד אי נטל תחלה ומברך אחר"כ על נטילת לולב וניחא עפ"ז נמי דברי רבינו ז"ל דלכאורה הנה ליה לחלק בין אי יצא בו בין אי נטלו שלא לצאת והוא למ"ד מצות צריכות פונה הוא שלא פנון לצאת ולמ"ד א"צ פונה מ"מ אי פנון בהדיא שלא לצאת אינו יוצא לכ"ע וא"כ הו"ל לחלק בזה ובתרנונייהו אף בטר נטילה אי יצא מברך על ואי לא יצא מברך ליטול אלא היינו טעמא דזה מקרי ענין אחד כמו בדיקה ולא מחלקינן אבל הכא דהנה תרי ענינים קודם נטילה ואחר נטילה שפיר מחלקינן אבל התם ליכא חילוק מעשה גבייהו ונהנה חד ענינא בתרנונייהו וניחא שפיר לפ"ז דברי הגמ' שם (דף ז ע"ב) דמעידנא דאגביה נפיק ביה שפיר א"ה לצאת יצא בו מבעי ליה משום דבעי למיתני סיפא לישוב בסופה תנא רישא נמי לצאת בו כו'.

והנה זהו דחוק הרבה דאף יאמר הברייתא משום סיפא דבר שאינו דיאמר לצאת היכא דכבר יצא בו אלא באמת הכא הברייתא אשמועינן אף היכא דלא יצא בו דהיינו שלא התפנון למ"ד בעי פונה או פנון שלא לצאת בו ומ"מ אי נטל פדין פינון דאגביה נפיק ביה אז מברך על נטילת לולב וא"כ לא מחלקינן אף אי נטל לצאת בו ואף אי לא יצא בזה מטעם פונה מברך על נטילת לולב דלא מחלקינן בזה פינון דהנה חד ענין ולא אומר הדין אי יצא בו כמו שפתב רבינו נטל הלולב משום סיפא דסופה אבל היכא שבירך קודם שנטל ביז דהנה תרי ענינים שפיר מברך ליטול כמבואר בדברי רבינו ודוק: הלכות מילה פ"ק א הלכה ב וכל יום ויום שיעבור כו' אבל אינו חייב פרת עד שישמות ע"ל במזיד עכ"ל.

והראב"ד ז"ל השיג עליו א"א וכי משום התראת ספק פוטרין אותו מה"ש וכל יום עומד באיסור פרת עכ"ל. ונ"ל להביא ראיה לדעת רבינו ז"ל דהפרת לא הוי רק פשימות ע"ל מהא דאיתא במס' פסחים (דף סט ע"ב) וא"א מילה כו' דליכא פרת אבל פסח דאיכא פרת אימא לדחי ע"כ.

והנה רש"י ז"ל פירש שם דליכא פרת לבו ביום אם ימול למחר והנה לא מצי לפרושי דיוכל למול ליום המחרת ולהכי לא הוי בו פרת דהא פסח נמי פו הוא דהא קי"ל דבפסח אם הביא בשני הנה תשלומין לראשון ואין בו פרת וכמו שפוסק רבינו לקמן בפ"ה מהל'

ק"פ ה' ב' וליפא למימר דמיירי בפסח שני דלית ביה תשלומין אפתי תקשה דליתני הדין בפסח ראשון ואז ידעינן מילה מזה אלא ודאי מיירי בלא"ה בסתם פסח דהוא ראשון וא"כ ליפא ביה נמי פרת.

וצ"ל דכוננת רש"י ו"ל הוא ל"ד אלא למחר וליומא אחריתא פל יומא עד שימות ופסח נהי דלית ביה פרת היום מ"מ אי עבר ולא הקריב בשני אית ביה פרת אבל מילה פל ימי חזיו לית ביה פרת וה"א דלא דחי להכי פמבאר בדברי רבינו ודוק: הלכה ט מילה בזמנה כו' ובין שלא בזמנה דוחה את הצרעת כו' אע"פ שקציצת נגע הצרעת בל"ת ויבא עשה וינדחה הל"ת עכ"ל.

וכן כתב בפ"י מהל' טומאת צרעת הל' ה' שמ"ע דוחה ל"ת בכל מקום והקשה שם המושגה למלך ה'א במס' שבת (דף קלג) אמרינן אימת אתי עשה ודחי לא תעשה ל"ת גרידא האי עשה ול"ת הוא ופירש רש"י השמר ל"ת הוא ולעשות הוא עשה וה'א דקיי"ל דמילה דוחה את הצרעת כו' מפיק ליה מבשר וש"ד אתיא מבינייהו כו'.

והנה נראה דדעת רבינו דס"ל דאיך ברייתא דיליף מקרא דלעשות אי אתה עושה אבל אתה עושה בסיב שעל רגלו ס"ל דליתא בתלוש סימני טומאה עשה דדריש ליה לדרשא אחרתא כו' ופוסק רבינו פאיך ברייתא משום דרב אשי ס"ל הכי דאמר אימר קאמרינן אתי עשה ודחי ל"ת כגון מילה בצרעת אלמא דהטעם דמילה בצרעת הוא משום דעשה דחי ל"ת כו' עכ"ל.

והנה מזה אינו מוכרח כמו שכתבו שם התוס' בשם ר"ת דרק לסימנא בעלמא נקיט ליה ה'א דמילה בצרעת והנה בספרי דרשינן עוד מקראי דלשמור ולעשות וכן הובא בי לקוט פ' תצא שם על משנזקק לטומאה ואתי הפטור ועל עשה לרבות ליפא קרא ומה שמשק רבינו לפסוק דלא פהברייתא דדריש על עשה ול"ת וס"ל דלא הנה רק ל"ת גרידא ו"ל מזה דהנה התוס' כתבו שם במס' שבת (דף קלג) ד"ה האי וא"ת וה'א דקיי"ל דאין עשה דוחה את ל"ת ועשה נגמור ממילה בצרעת וי"ל מה למילה שכן נכרתו עליה י"ג בריתות עכ"ל.

והקשה המהרש"א דלקמן אמר רב אשי דאמרינן שם דמילה שלא בזמנה אינה דוחה יו"ט משום דיו"ט עשה ול"ת הוא אלמא דאף מילה דנכרתו עליה י"ג בריתות נמי לא דחי יו"ט דעשה ול"ת.

והגר"ח המהרש"א פן דהנה במס' יבמות (דף ה' ע"ב) מקשים התוס' וא"ת ואי דיליף מכלאים בציצית דעשה דוחה ל"ת ויליף משריפת קדשים דלא דחי כדדרשינן ליתן בקור שני לשריפתו וי"ל דש"ה דלא בטלה מצותו לגמרי בכך ויכול לשוןרפו אחר יו"ט ומ"מ א"ל דבקר שני לא הייתי מחלק וה"א דדחי עכ"ל והשתא ניחא נמי הכא דאין ללמוד ממילה שלא בזמנה שתהא דוחה יו"ט ממילה בצרעת דדחי אף עשה ול"ת כיון דהתם לא בטלה מצותו ויכול למולו אחר יו"ט דהא אפילו ל"ת גרידא גלי קרא גבי שריפת קדשים דלא דחי ועיקר קושיתו דניליף ממילה שלא בזמנה דדוחה צרעת בעשה ול"ת בדבר שבטל מצותו כמו מילה בצרעת דאין זמן לרפאות הצרעת עכ"ל.

והנה ע"ד המהרש"א קשה לי דהנה לעיל (דף פה) אמר רב אשי גבי שריפת קדשים דהיינו טעמיה דלא דחי יו"ט משום דיו"ט עשה ול"ת הוא. ולכאורה תקשה עליו ל"ל לומר דיו"ט עשה ול"ת אף ל"ת גרידא אינו דוחה דמכלאים בציצית לא נוכל למילף דבטלה מצנתו אבל הכא לא בטלה מצנתו דהא יכול לשרפו אחר יו"ט בשלמא לדין דילפינו מבקר שני דשריפת קדשים אינו דוחה יו"ט אמרינו שפיר דמנה הקרא גופיה ילפינו דהיכא דבטלה מצנתו אינו דוחה אבל רב אשי גופיה דיליף גבי שריפת קדשים נמי רק מהא דיו"ט עשה ול"ת צריף אתה לומר ע"כ אליבא דמן סברא ידעינו דאין עשה דוחה דבר שלא בטלה מצנתו וא"כ נמי גבי שריפת קדשים אף ל"ת גרידא נמי לא ידחה ול"ל למימר יו"ט עשה ול"ת הוא אע"כ רק אנו מחלקינן פסברת התוס' בין היכא דבטלה מצנתו אבל רב אשי אינו מחלק ע"כ בסברא זו וא"כ ליתא תירוץ של המהרש"א ו"ל דהא הכא קאי אליבא דרב אשי המ"ד שם וא"כ קשה אמאי מילה אינו דוחה יו"ט אף דהוי עשה ול"ת נגמור ממילה בצרעת דדוחה וליתא לדידה חילוק של המהרש"א אע"כ צ"ל דרב אשי ס"ל פדברי רבינו ו"ל דצרעת לא הוי רק ל"ת גרידא ודוחה להכי מילה לצרעת משום דעשה דוחה ל"ת בכל מקום.

ולעשות ס"ל לרב אשי דאתי למלתא אחריתא לעשות אי אתה עושה כו' או פדברי הספרי שביארנו ופוסק רבינו כרב אשי דהוא פתרא פמבןאר: ומ"מ בזה יתבאר שפיר דברי המשנה דמס' נדרים (דף לא ע"ב) דאמר שם ר' יוסי אומר גדולה מילה שדוחה את השבת המורה ר' נחמיה אומר גדולה מילה שדוחה את הנגעים ומדקדק שם התו"ט על לשון של שבת המורה נימא סתם שדוחה את השבת ואנו ידעינו דשבת חמור הוא. ונ"ל לומר דרב יוסי אזיל בזה לשיטתו דאמרינן במס' שבת (דף קלג ע"ב) ת"ר כו' לא פירש חוזר כו' פירש על ציצין המעפכין חוזר שאינו מעפכין אינו חוזר מאן תנא כו' עד רבנן דפליגי עליה על ר' יוסי דאמר קורא אני לפני תמיד ופירש רש"י ו"ל דלר' יוסי חוזר אף אי פירש אף על ציצין שא"מ ולרבנן אי פירש אינו חוזר רק על המעפכין עיי"ש.

ויתבאר פן דלכאורה צריף להבין דאמר גדולה מילה שדוחה את השבת המורה מהו הגדולות שדוחה השבת הלא מילה חמור יותר דיש פרת בתרוננייהו ועוד דנכרתו עליה י"ג בריתות אף ר' יוסי לשיטתו דס"ל דדוחה אף אי פירש אף על ציצין שא"מ ונהו שאמר גדולה מילה אף בשעה שהיא קלה כמו ציצין שא"מ דהוי רק משום הידור מצנה ומ"מ חוזר ודוחה את השבת שהיא חמורה דהוא פרת ומילה שדוחה היא קלה רק הידור מצנה שא"מ.

אף לפי מה שמבאר הש"א (בסי' נ) דבציצין שא"מ אם חוזר בשבת הוא רק איסור שבות של מקלקל בחבורה ואף למ"ד א"ח ליתא איסור פרת עיי"ש. וא"כ ליתא זה הפירוש דהא בזה גם שבת אינה חמורה דלית ביה רק איסור של שבות: אף בפשוט יש לבאר דר' נחמיה אומר שדוחה את הנגעים וע"ז תקשה מאי רבותא הא בכל דוקתא עשה דוחה ל"ת אמנם אף שביארנו דרבינו ס"ל דבנגעים ליתא רק ל"ת גרידא מ"מ א"ל דר' נחמיה יספור פהברייתא דאית ביה עשה ול"ת וזהו שאומר גדולה מילה שדוחה מקרא דבשרו את הנגעים אף דהוא עשה ול"ת.

והנה ר' יוסי אומר תחלה שדוחה את השבת התמורה א"כ דברי ר' נתניה לא הוי לכאורה רבותא אף כפר ביאר התוי"ט והמהרש"א ו"ל דזהו הרבותא לר' נתניה דשבת הא אינו דוחה רק בזמנו ונגעים דוחה אף שלא בזמנו וא"כ הנה יותר רבותא שדוחה הנגעים להכי הקדים ר' יוסי לומר התמורה דנהי דאינו דוחה שבת רק בזמנו מ"מ הא היא תמורה סקילה וכרת ומלבד עבודה שדוחה השבת לא מצינו בשום מקום שעשה שיש בה פרת נדחה ולהכי אומר גדולה מילה שהיא כמו עבודה שדוחה את השבת התמורה ולא הוי כשאר מ"ע שאינו דוחה מ"ע שיש בה פרת כמבואר ודוק: פ"ק ב הלכה א הכל פשרין למול אפילו ערל ועבד ואשה וקטן מלין במקום שאין איש שם אבל עפ"ם לא ימול כלל ואם מל א"צ לחזור ולמול שניה עכ"ל.

וכתב הכ"מ ומ"ש ואם מל א"צ לחזור ולמול למד פן מדאמרין בפ' התכלת כו' ואפשר דר' יוחנן נמי ס"ל דמילה בעפ"ם כשירה וכי קאמר המל ימול לא על דפסולה קאי אלא לר' יוחנן פסולה ליפא אבל אסמכתא בעלמא איפא למימר דלכתחלה לא מדכתיב המל ימול דנדאי לר"י לא מיפסל מדאורייתא מדאמרין התם פי אתא ר"ה אמר ר' יוחנן אם רופא מומחה מותר ולא מ"ל דתרי אמוראי גינהו אליבא דר' יוחנן דא"כ ה"ל לאסוקי ה"כ עכ"ל: והנה לענ"ד זה לאו ראיה מדברי ר' יוחנן בזה דאמר ר"י הנה רופא מומחה מותר לא מייירי כלל לענ"ד מילה שרופא מומחה מותר רק בכל שאר חולה דקיי"ל שאין מתרפאין מהם.

ואמר ר"ד בשם ר"י דאם הנה מומחה מותר ולהכי אומר שם הגמ' בע"ז (דף פח) דלענ"ד חולה מומחה הנה ושרי וכן כתב נמי הרא"ש ו"ל זה הדין דר"ד אר"י לענ"ד חולה לקמן ולא לענ"ד מילה ורק הגמ' מביא ה"כ למ"ד דמילה בעפ"ם כשירה ורק משום רפואה אסור אומר דבאנפן אם הוא מומחה מותר ור' יוחנן אבל לא מייירי לענ"ד מילה ומסיק עוד הכ"מ ולפ"ז קשה למה לא כתב רבינו שאם הנה רופא מומחה מותר וגם זה ניחא לענ"ד דהא גם בפ"ב מהל' רוצח לא הביא רבינו דבר זה דאם הנה מומחה שרי וכן הרי"ף השמיט ומה שצ"יין בעין משפט פ"ב מה' רוצח הוא טעות ורק הרא"ש והש"ע הביאו.

ובפשוט י"ל פ"ק דלר' אבהו אמרין התם דאפילו אם הנה מומחה אינו רשאי משום דעבדי תמות נפשי כו' ס"ל להרי"ף ורבינו דחיישינן לחומרא לכ"ע דלמא היא סכנה מאין להתרפאות בנמים הקדמונים מעפ"ם אף מומחה וא"כ ניחא שלא הביא לענ"ד מילה.

ומה שמסיק הכ"מ ואפשר שרבינו מספקא ליה אי כרב אי כר' יוחנן ולהכי פוסק לכתחלה לא ימול ואם מל א"צ לחזור ולמול וזה נראה עיקר ע"כ הנה ע"ז הקשה הש"א בשו"ת (סי' נד) דאי מספיקא הנה צריך לחזור ולהטיף דם ברית דהו"ל ס"ד ולחומרא וכמו שפוסק הב"י (בסי' רסד) בשם הסמ"ג דצריך לחזור ולהטיף דם ברית ולהכי מסיק הש"א שם דא"צ להטיף דם ברית דאינו מועיל בזה דהו"ל מענות לא יוכל לתקון עיי"ש ודוק: הלכות שבת והלכות עירובין פ"ק א הלכה א שבייתה בשבת ממלאכה מ"ע שצאמר וביום השביעי תשבות עכ"ל.

והנה רבינו ז"ל הביא על מ"ע בשבת מקרא זה דביום השביעי תשבות וכן התוס' במס' יבמות (דף ו) פתבו מקרא זה עיי"ש. וקשה דברי המהר"ם לופלין במס' שבת (דף קלב ע"ב) דכתב שם באה"ד אבל תימא דהא אשפחן כמה מ"ע בשבת כגון זכור ושמור וצ"ל דלא לענגו מלאכה אלא לקדשו בשאר קדושות עכ"ל.

ונעלם מאתו הן דברי רבינו ודברי התוס' אלו שפתבו בהדיא דאיכא איסור עשה לענגו מלאכה. והנה ראיתי להתוס' במס' שבת (דף סט ע"א) שפתבו בד"ה דינדע תימא לר"י אמאי לא קאמר דינדע לשבת בעשה וביום השביעי תשבות וכתוב נמי ושמרתם את השבת משמע דהתוס' ס"ל דזה של ושמרתם את השבת הוא עשה על מלאכה של שבת וקשה לי לפי מה דאמרינן במס' מנחות (דף לו ע"ב) כל המניח תפלין אחר שקיעת החמה ר' יוחנן ור"א ח"א עובר בלאו וח"א עובר בעשה לימא בדר"א קמפילגי דר"א אמר השמר פן ואל ל"ת לא כ"ע כו' והכא בהא קמפילגי מ"ס השמר דעשה עשה ומ"ס השמר דעשה נמי לאו הוא.

נמצא דבזה כ"ע ס"ל דהשמר דל"ת כמו הכא לשבות ולא לעשות מלאכה לכ"ע הוי ל"ת ורק בהשמר דעשה פליגי וא"כ הכא דכתיב ושמרתם אפילו למ"ד דבתפלין הנה עשה הוא משום דכתיב גבי עשה אבל הכא הא לגבי ל"ת הוי ל"ת ואיך פתבו התוס' דהוי עשה זה של ושמרתם את השבת וצ"ע ועיין במהרש"א בח"א במס' שבועות (דף כ ע"ב) דכתב נמי לדחות דברי הרא"ם ז"ל ומבאר נמי דהשמר דכתיב גבי שבת ל"ת הוא ודוק: פ"ק ב הלכה יא היולדת כשפורעת לילד הרי היא בסכנת נפשה כו' ואם הייתה צריכה לשמן מביאין לה וכל שאפשר לשנות משנין את הבאה כגון שתביא לו חב"תה פלי תלוי בשערה ואי א"א מביאה פדרפה עכ"ל.

וכתב הכ"מ וכתב רבינו ז"ל שתביא לה פלי תלוי בשערה אע"ג דאין סחיטה בשער איסורא מיהו איכא וכמ"ש הרה"מ בפ"ט וא"כ מוטב לעשות הוצאה ע"י שינוי מבלי איסור אחר מלהוסיף עוד איסור אחר עכ"ל.

ונ"ל לומר דיש הוכחה לזה דאיסור מ"מ איכא אף דהרה"מ לא ביאר מנ"ל לרבינו זה דיש איסור דהנה הרשב"א ז"ל בחידושייו הקשה ונ"ל אין סחיטה בשער לא ידעתי לזה התירוץ א"כ מה הפרש יש בין מביאה לה ביד למביאה לה בשערה דכולן משום שבות ויותר שינוי יש במביאה בשערה ממביאה ביד עכ"ל.

ומזה א"ל דהוכיח לרבינו שפיר לומר דאם מביאה בשערה לבד שיש בזה איסור שבות של הבאה יש איסור סחיטה א"כ טפי עדיף להביא ביד דליכא כ"א איסור שבות אחד של הבאה אבל להביא בשערה יש שני איסורים סחיטה והבאה וע"כ פוסק רבינו דמביא לה בכלי התלוי בשערה אבל לא בשערה דיש איסור בזה ודוק: הלכה יג עפ"ם שצרו וכשיצילו את אחיהן מותר להם לחזור בכלי זיין שלהם למקומן בשבת כדי שלא להכשילן לעתיד לבא עכ"ל.

ונ"ל לומר אף שבגמ' שם בעירובין (דף מה) מביא ע"ז שמחזירין בפלי זיין למקומן בהברייתא של פעם אחד דהוי הטעם משום מעשה שהיה והטעם שלא להכשילן לעתיד לבא לא נזכר בגמ' ורק רבינו מביא זה הטעם א"ל פן דהנה בלא הטעם של רבינו ה"א

דהדין הוא דהפלי ויין שלקהם ינוחו שם במקומן במקום המלחמה שהלכו ולא יקחו עמהם בחזרה פלל וכמו שפירש לה הק"ע בירושלמי הכי ונ"ל עד פדון שיצא בשוגג אפילו יצא מזיד אר"פ מתניתא אמרה פן שפל היוצאין להציל חוזרין למקומן אפילו בזינגן וכתב הק"ע ולא אמרינן כיון שנעשה מעשה ישליכו פלי ויין מעליהם ולא יחלו את השבת בחזרתן ע"כ וזהו הטעם שלא להכשילן לע"ע ואפתי ה"א דמניחן בבית הסמוך לחומה וע"ז משום מעשה שהיה התירו להכניס אף לבית כ"א אבל עיקר הטעם שהתירו לבא בחזרה הוא שלא להכשילן כמו שכתב רבינו וכמו שאומר בירושלמי הטעם של מזיד ודוק: הלכה זו נפלה דליקה ויש אדם שם שחוששין שמה ישאר מכבין אותה להצילו מן האש ואע"פ שהוא כובש דרוך ומתקנה בשעת פיבוי עכ"ל.

והנה בגמ' דיומא (דף פד) שם בפרייתא אמרו מכבין ומפסיקין בפני הדליקה בשבת כו' וכתבו התוס' תימא ת"ל דהוי ליה זו אצל זו כיון דאפילו לכבוני שרי כש"כ להפסיק וי"ל דאפילו לאתויי פלים דרוך רה"ר ולהפסיק בהן דסד"א דוקא לכבוני שרי אבל כה"ג להביא פלים דרוך רה"ר מלאים מים דאיכא תרתי הוצאה והכנסה וגרם פיבוי א"ל ועוד סד"א פיבוי שרי טפי שהוא ברור יותר שיציל אבל להביא פלים דלמא עד שיבואו פלים ויעבור הדליקה נמצא שחילל שבת שלא לצורך קמ"ל ע"כ.

נמצא דבזה דקתני מכבין ומפסיקין בפני הדליקה היא רבותא לשני התירוצים דכתבו התוס' וא"כ תקשה על רבינו אמאי לא קאמר נמי דמפסיקין כיון דהברייתא קחשיב בתרתי משום רבותא ואמאי שינה לשון הברייתא.

ונ"ל ליישב פן דרבינו לא יתירץ הברייתא פדברי התוס' אלא יתירץ פן דלהכי תני תרתי דאי ממכבין לבד ה"א דלהכי שרי לכבות או להפסיק משום דס"ל מלאכה שא"צ לגופה פטור עליה וכל הפיבוי לבד היכא שצריך להגחלים הנה מלאכה שא"צ לגופה פמבואר במשנה שם (דף כט) דר"י פוטר בכולן חוץ מן הפתילה כו' אבל א"נ כמ"ד מלאכה שא"צ לגופה נמי חייב לא גזע אי שרי להכי תני זה בתרתי לאשמועינן בזה דמכבין ומפסיקין דאפילו היכא שצריך לגופה אם לצורך המים שמביא להפסיק אם צריך לד"א נמי או שצריך את הגחלים ומ"מ שרי בזה וא"כ כיון דרבינו פוסק לעיל בפ"א ה"ז דמלאכה שא"צ לגופה חייב לא צריך להביא תרתי לרבותא דשנה תרנוייהו לחיוב ודוק: פירק ג הלכה ז בלח"מ ד"ה הרי כו' בפ"ק דשבת (דף יח) אמרו בסיפא דברייתא אבל אין נותנים חטים לתוך ריחים של מים אלא כדי שיטחנו מבע"י ע"כ ויש תימא על רבינו שלא הזכירו עכ"ל.

ולא ידעתי קושיתו הלא התוס' כתבו בהדיא שם בשם ר"ת בד"ה והשתא דהלכה פרב יוסף דהאי ברייתא אתיא כב"ש דס"ל שביתת פלים אבל לדין שרי וליתא הטעם של שמיעת קול וכן פוסק הרי"ף ו"ל לחד דעה ועיין ברא"ש ו"ל בטור וש"ע (סי' רנב) דגם הנה פסקו פן וא"כ א"ל דגם רבינו דפוסק לקמן בפ"ו הל' ט"ז דאין לנו שביתת פלים לאסור שפיר פוסק נמי דחטים שרי לדין והשמיט הברייתא דאתיא כב"ש ודוק: הלכה יח אין נותנין פת בתנור עם חשכה כו' אלא כדי שיקרמו פניהם כו' ואם נתן סמוך לחשכה וחשכה ועדיין לא קרמו פניהם אם במזיד כו' ואם בשוגג מותר לו לרדות ממנה מזון שלש סעודות של שבת כו' עכ"ל.

וְכַתֵּב הַכ"מ בְּשֵׁם הַרמ"ך תִּימָא הוּא זֶה דְהָא אִיהוּ גּוּפָא פְּסַק דְּכָל תְּבַשְׂיָל וְשֵׁל פְּלָא בִּישְׁל פְּלָא צָרְפוּ אִם עֶבֶר וְשִׁיְהָה אָסוּר כּו' וְכִשְׁהִתִּירוּ חֲכָמִים לְרֵדוֹת מְזוּן ג' סְעוּדוֹת לֹא הִתִּירוּ כ"א לְמִי וְשֵׁל עֲשֵׂה הָאִסוּר בְּשִׁיְהָה כְּגוֹן שְׂקָרְמוּ פְּנִיָה מְקוֹדֵם חֲשִׁיקָה אֲבָל לְמִי וְשִׁעֲשֵׂה הָאִסוּר מִנ"ל דְּשָׂרִי לְאַכּוֹל אֲפִילוּ יֵרְדָה אוֹתוֹ הַעֲפּוּ"ם מֵאֲלִיו עכ"ל.

וְהִנֵּה בְּסִפְר מְרַפְּכַת הַמְשַׁנָּה פְּתַב עַל דְּבָרֵי הַרמ"ך וְנ"ל וְדַבְּרִי תְּמוּהֵינן דְּאִי בְּדִלָא עֲבִיד אִיסוּרָא לֹא שְׁיִיף הִתֵּר הַצְּלָה וְטַעַם הִתֵּר הוּא מְשׁוּם כְּבוֹד שְׁבַת עכ"ל. וְהִנֵּה גַּעְלָם בַּמַּח"כ דְּבָרֵי הַר"ן שֵׁם בַּפ"ק בְּסוּגְיָא דְהַדְּבִיק דְּהִבִּיא בְּשֵׁם הַרמב"ן וְנ"ל דַּס"ל דְּלֹא הִתִּירוּ לְרֵדוֹת בְּמַרְדָּה אֲפִילוּ אִי הַדְּבִיק מִבַּע"י בְּהִתֵּר שֵׁשׁ שְׁעוֹת כְּדִי שְׂיִקְרְמוּ פְּנִיָה וּמ"מ צָרִיף לְרֵדוֹת בְּשִׁנּוּי דְּוָקָא אֲלָמָא דְּאֲפִילוּ אִי לֹא עֲבִיד אִיסוּרָא שְׁיִיף הִתֵּר הַצְּלָה אִף דְּרֵדְיָה הִיא עֲוֹבְדָא דְּחוּל כְּמוֹ שְׂמַבְאָר הַר"ן וְנ"ל שֵׁם וְאִף שְׁהַר"ן וְנ"ל חוּלָק עַל הַרמב"ן וְס"ל דְּאִי לֹא עֲבִיד אִיסוּרָא שָׂרִי לְרֵדוֹת כְּדָרְפוּ עֵי"ש מ"מ א"ל דַּהַרמ"ך ס"ל כְּדַבְּרֵי הַרמב"ן וְנ"ל וְאִף בְּהִתֵּר שְׁיִיף הַצְּלָה לְהִתִּיר מְשׁוּם כְּבוֹד שְׁבַת הַשְּׁבוּת דְּעוֹבְדָא דְּחוּל כְּמַבְנוֹרָא: וְהִנֵּה הַמַּג"א פְּתַב (בְּסִי' רַנֵּד ס"ק ז) לְתַרְזַן בְּשֵׁם הַב"ח וְנ"ל דְּלֵהֲכִי שָׂרִי הֵכָא בְּשׁוֹגֵג וְלֹא קְנָסִינן הַטַּעַם דְּלֹא שְׂכִיחָא שְׁיִתֵּן פֶּת בַּתְּנוּר סְמוּף לְחֲשִׁיקָה דְּפֶת חֲמָה אִינְיָה טוֹבָה כ"כ עכ"ל וְעַפ"ז נ"ל לְבָאָר דְּבָרֵי הַירוּשְׁלָמִי הֵכָא בַּמַּס' שְׁבַת פ"א ה"י ר"י בַּר"א בְּשֵׁם ר' אֶלְעָזָר זְרִיזוֹת הַנְּשִׂים בְּפֶת יוֹתֵר מִן הַתְּבַשְׂיָל מַה בֵּין פֶּת וּמַה בֵּין תְּבַשְׂיָל תְּבַשְׂיָל דְּרַכּוּ לְאַכּוֹל רוּתַח פֶּת אִין דְּרַכּוּ לְאַכּוֹל רוּתַח תְּמָן אֲמַרִין פֶּת חֲמָה חֲמָתוֹ בְּצִדּוֹ עכ"ל.

וְהַרמב"ן וְנ"ל בְּמַלְחָמוֹת פ' פִּירָה מְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַירוּשְׁלָמִי כֵּן דְּבָא לְפָרֵשׁ מ"ט הִיכָא דְּקָרְמוּ פְּנִיָה שָׂרִי דְּהָא עֲצִינן נִיחּוּשׁ שְׂמָא יְחַתָּה לְגַמְרוּר אֲפִיִּיתוּ כְּמוֹ בְּתַבְשְׂיָל וּמְשַׁנֵּי דְּפֶת חֲמָה מְבִיאָה לִידֵי חוּלִי קַדְחַת וּמַשֵּׁה"כ לֹא אֲתִי לְחַתוּיִי וּמִיָּהוּ קוֹדֵם שְׁהִיָּע לְמַאֲכַל ב"ד אוֹ קוֹדֵם שְׂיִקְרְמוּ פְּנִיָה לְפִי שְׁעִצְדִּין לֹא שְׁלֻטָה בְּהֵן הָאוּר אֲתִי לְחַתוּיִי וְלֹא מִיְחָרָף עכ"ל.

וְעַפ"ז רַבֵּינוּ יְבֻנָּאָר דְּבָרֵי הַירוּשְׁלָמִי כֵּן רִי"א זְרִיזוֹת הַנְּשִׂים בְּפֶת יוֹתֵר מִן הַתְּבַשְׂיָל וְלֵהֲכִי הִיכָא שְׂקָרְמוּ פְּנִיָה שָׂרִי כְּמוֹ שְׂפֶתַב רַבֵּינוּ דְּאִם נִשְׂאָרוּ אַח"כ עַד שְׂיִגְמַר אֲפִיִּיתוּ יְפִסִיד אוֹתָן אִם יְחַתָּה וְאוּמַר דְּנְשִׂים זְרִיזוֹת הֵן בְּפֶת וְהִנֵּה כְּמוֹ לְגַבֵּי פֶסַח דְּאֲמַרִין שֵׁם (דָּף כ) דְּבַנֵּי חֲבוּרָה זְרִיזִין הֵם וּל"ת שְׂמָא יְחַתָּה וְאַח"כ אוּמַר מַה בֵּין פֶּת וּבֵין תְּבַשְׂיָל פִּירוּשׁ דְּבַתְּבַשְׂיָל קִי"ל דְּאָסוּר אִי עֶבֶר וְשִׁיְהָה אֲבָל בְּפֶת קִי"ל דְּשִׁכַח פֶּת בַּתְּנוּר שָׂרִי לְרֵדוֹת וְלֹא מְחַלֵּק בְּזַה בֵּין אִי קָרְמוּ פְּנִיָה אוֹ לֹא קָרְמוּ פְּנִיָה הַפֵּל שָׂרִי וּמְשׁוּם תְּבַשְׂיָל דְּרַכּוּ לְאַכּוֹל רוּתַח פֶּת אִין דְּרַכּוּ כו' וַא"כ הִנֵּה מְלַתָּא דְּלֹא שְׂכִיחָא וְלֵהֲכִי שָׂרִי בְּזַה כְּתִירוּץ שְׁל הַב"ח גַּבֵּי שְׂכַח לְרֵדוֹת וּשְׁנֵי הַדְּבָרִים מְבָאָר הַירוּשְׁלָמִי בְּקִיצוֹר לָנוּ.

וּמַה שְׂפּוֹסֵק רַבֵּינוּ כַּר"א דְּשִׁיעוּר שְׂיִקְרְמוּ פְּנִיָה עֵינן בַּהֲרַה"מ שְׂדַחַק בְּזַה וְנ"ל טַעַם פְּשׁוּט לּוֹמַר עַפ"י מֵאִי דְּאִיתָא בְּר"ן שֵׁם וּר' אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב פְּלִיג וּבִירוּשְׁלָמִי מְשַׁמַּע דְּלַקוּלָא כּו' וּקִי"ל כְּרַאב"י דְּמְשַׁנְתּוֹ קַב וְנָקִי עכ"ל הַר"ן וְחֲזִינן דְּהִנֵּה לְהַר"ן הַגִּירְסָא הֵכָא ר' אֶלְעָזָר ב"י וַא"ל דְּגַם לְרַבֵּינוּ הִנֵּה כֵּן הַגִּירְסָא וּפּוֹסֵק כְּנֻתְיָה וְדוּק: פֶּרֶק הַהֵלְכָה וְאִין מְדַלְקִין בְּעֶטְרָן מְפָנִי שְׂרִיחוּ רַע שְׂמָא נִיחְנוּ וְנִיצָא וְחוּבָה עָלֵיו לִישֵׁב לְאוּר הַר וְלֹא בְּצָרִי מְפָנִי שְׂרִיחוּ טוֹב שְׂמָא יִקַּח מְמַנּוּ מִהַנֵּר וְעוֹד מְפָנִי שְׂהוּא עָף וְלֹא בְּנַפְט לְבָן וְאֲפִילוּ בַּחוּל מְפָנִי שְׂהוּא עָף וְיָבֵא לִידֵי סַפְנָה עכ"ל.

והנה על שני הטעמים שאין מדליקין בצרי שמביא רבינו לכאורה יש עוד טעם שלישי שם בגמ' דקאמר שם (דף כו ע"א) רשב"א אומר אין מדליקין וכן הנה רשב"א אומר הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף ופירש רש"י בלשון אחד דטעמא יהיב למלתא דה"ל כזפת דאינו נמשך אחר הפתילה וא"כ יש עוד טעם שאינו רשאי להדליק כמו כל פסולי שמנים שאינם נמשכין.

ומ"מ נ"ל דניחא דברי רבינו דאינו מביא רק השני טעמים דהנה התוס' מקשים שם בד"ה חזא וקשה לר"י דתנא בסמוך הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף משמע דהטעם הוא לפי שאינו נמשך אחר הפתילה ומה הוצרך לבדות הטעם מדעתו עכ"ל.

ונ"ל לנישב הפל פן דהנה בירושלמי הכא אמר רשב"א אומר אין מדליקין בצרי מפני שהוא שרף ולא מחלק בשמים והוא משום דהירושלמי ס"ל דרק טעם אחד יש בה והוא שאינו נמשך ודי בזה אבל בבבביתא בגמ' דידן דהא חזינן דמחלק רשב"א לשנים ויאמר אין מדליקין בצרי וכן הנה רשב"א אומר כו' משמע דתחלה אומר אין מדליקין משום טעמא חזא ואח"כ מסיק דהצרי הוא שרף ומשום זה נמי אין מדליקין ויבואר פן דלעיל (דף כא) אמר רב דפתילות ושמנים שא"מ בשבת מותר לדלוק בחנוכה בשבת משום דאסור להשתמש לאורה וא"כ לא חיישינן שמא יטה פיון דאסור להשתמש לאורה וא"כ פיון דקיי"ל כמ"ש התוס' שם ומכש"כ א"נ דזהו חומרא שאסור להשתמש לאורה ואמרין במס' שבת (דף מ) דרבה עביד פותיה דרב בחומרי בקל מילי וא"כ נדאי ס"ל דאסור להשתמש לאורה ואומר להכי דרשב"א אומר שני הטעמים על צרי דלפי הטעם שאינו נמשך וחישינן שמא יטה אבל בשבת חנוכה שרי להדליק ואמר מפני שריחו נודף וחישינן שמא יסתפק אז אפילו בשבת חנוכה דאינו משתמש לאורה מ"מ אסור אף דליכא שמא יטה מ"מ אסור שמא יסתפק ומצריך להכי את שני הטעמים וקאמר ליה אבבי ולימא מר מפני שהוא עף וא"כ הנה ספנה ואסור אף בחול ומכש"כ בחנוכה דהא התוס' מקשים והניחו שם בתימא דה"ל לומר דאף בחול אסור מפני ספנה והרשב"א ז"ל בחידושיו מפרש לה באמת דזהו קושית אבבי ולימא מר מפני שהוא עף ואז אין מדליקין בו אף בחול הוא ומשני חזא ועוד קאמר חזא דספנה ואז אפילו בחול אסור ועוד משום איסורא דשבת מפני שריחו נודף וחישינן שמא יסתפק ואסור אפילו בשבת חנוכה.

אבל הירושלמי הכא יסבך כמ"ד דמותר להשתמש לאורה של גר חנוכה וא"כ שפיר אמר רשב"א דצרי אין מדליקין מפני שהוא שרף וא"כ אינו נמשך אחר הפתילה וחישינן שמא יטה בכ"פ אפילו בשבת חנוכה והטעם של ספנה אינו אומר פלל הוא כמו שכתב הב"י לתרץ את דברי הטור (בסי' רעד) דאמר הטעם שמא יסתפק ולא מפני שהוא עף דהוי ספנה מפני שזהו אין ענין לשבת ולא קאמר רק מה ששייך לשבת עיי"ש ולכן גם הירושלמי אומר פן הטעם ששייך לשבת בכל שבת כמבואר: וא"כ ניחא דברי רבינו ז"ל דאינו אומר רק השני טעמים דבזה די לאסור הפל בכל שבת אף בחנוכה שמא יסתפק ועוד לבד האיסור איכא ספנה אף בחול כמו דמפרש לה הרשב"א ז"ל ומסיק זה רבינו ואפילו בחול מפני שהוא עף אתרונניהו על צרי ועל נפט לבן כמבואר וזה לא מצי למדחי דגר חנוכה דאסור להסתפק ממנה משום דאסור בהנאה ואם פן נאמר או דגם בחול אסרינו בנר חנוכה לדלוק בצרי שריחו נודף שמא יסתפק או שנאמר איכא דכיון דאסור

בהנאה אפילו בשבת לא חיישינו שמה יסתפק אף זה ליתא חזא דהא הרי"ף ו"ל ס"ל דמותר להסתפק מן השמן אחר שיעור הדליקה וא"כ לא הוי איסור הנאה ואפילו לפי דעת האוסרים מ"מ ניתא דבחול לא גזרינו ע"ז דבשלמא בשבת דאי יסתפקינן על איסור דאורייתא שהוא מכבה גזרינו אבל בתנופה דהוא רק איסור דרבנן לא גזרינו וכן פי היכא דבכל שבת דאיכא אימת שבת עליו מ"מ חיישינו משום שריחו נודף דלמא ישפח וישתמש ה"נ אף בתנופה ישפח וישתמש אף שהוא אסור בהנאה מ"מ בשבת חיישינו ואסור פמבואר: ועוד יש לומר פשוט דרבה מוסיף טעם אחר לאסור דאי משום שמה יטה אז איתא בזה איסור הבועה וא"כ ביו"ט שרי לדלוק בצרי ואומר דאיכא עוד טעם שמה ישתמש וא"כ הוי איסור מכבה ואסור אף ביו"ט כמו דאיתא בביצה (דף כב) דהסתפק ביו"ט מהשמן חייב משום מכבה ומקשה ליה אביי לימא מפני שהוא עף וא"כ אסור מפני סכנה אף בחול ומכש"כ ביו"ט וכינן דרבנו הביא שני הטעמים די לו בזה אף על יו"ט פמבואר: ועוד נ"ל לישוב הפל ועפ"ז תתיישב נמי קושית התוס' שם ד"ה ר' ישמעאל דהקשו דרבי קתני במתניתין דאין מדליקין בעטרן מפני כבוד השבת משמע שנמשך אחר הפתילה ועטרן יוצא מן העץ הוא כו' והר"ן ו"ל כתב שם דעטרן זהו הצלול שנמשך אחר הפתילה ורק מפני כבוד שבת אין מדליקין וצריף לומר דר' ישמעאל אומר כל היוצא מן העץ אין מדליקין מפני שאינו נמשך זהו רק הטעם על הגזפת וכיוצא בו שאינו נמשך ועטרן אף שהוא נמשך מ"מ ריחו רע ומפני כבוד השבת אין מדליקין אמנם לדעת התוס' דס"ל דעטרן נמי אינו נמשך אחר הפתילה נ"ל ליישב פו.

דהנה התוס' ישנים כתבו לעיל (דף כא) ד"ה מפני שאם שיש לו גר אחר פשר בבית מותר להדליק בהני והובא דעה זו בש"ע (סי' רסד) בשם המרדכי וא"כ ניתא שפיר דר' ישמעאל אומר מפני כבוד השבת מפני שריחו רע ואז אפילו אי יש לו גר אחר פשר מ"מ אסור ולפי הטעם דאומר אח"כ שהוא יוצא מן העץ א"כ אם יש לו גר אחר פשר שרי להדליק, וזהו נמי נ"ל דנפ"מ לחומרא דאי אין לו שמן אחר רק עטרן ואז אי מפני הטעם שמה יטה ואז יעבור על איסור דאורייתא אז גזרינו שלא ידלוק פלל פדי שלא יפשל באיסור אבל מפני הטעם דכבוד השבת הוא שמה יצא מן הבית וישב בחשך וא"כ אי אין לו אלא עטרן ודאי שרי דזהו ודאי לא נעשה סיג שישב בחשך ולא ידלק פלל משום חששא שמה ישב בלא גר מה מתקנים בהסיג והוא דומה למה שביארנו לעיל בהל' תפלין דברי הש"א (בסי' ג) לענין ק"ש דבזה האופן לא עשו סיג ולהכי אומר שני הטעמים מפני כבוד השבת אז אסור אפילו אית ליה גר אחר ומפני שאינו נמשך אז או אפילו אין לו שום שמן אחר רק עטרן נמי אסור וא"כ י"ל גבי צרי נמי א"ל דמטעם שאינו נמשך אז אי אית ליה גר פשר שרי ואומר הטעם שריחו נודף ושמה יסתפק ואז אפילו אי אית ליה גר פשר נמי אסור ונהנה בטעם זה חומרא ומ"מ נ"ל לומר דעת רבינו שכתב על עטרן רק הטעם שריחו רע ושמה יצא וכן הפוסקים כתבו סתמא בזה לאסור בעטרן מטעם דכבוד שבת ואף אי אין לו רק עטרן וכמו פל השמנים הפסולים דאסור להדליק בכ"ג ולא קשה עליהו שהקשיתי דאי עשו סיג בזה דאינו מתקן בהסיג דכלל זה הוא רק בדבר שהוא מה"ת ורבנן עשו סיג אמרינו דלא עשו רק בדבר שיוכל להפשל באיסור אבל הכא דכל עיקר הדלקת הגר הוא תקנתא דרבנן אמרינו דרבנן תיקנו דאין מדליקין גרות בשבת רק בשמנים פשרים ושאר השמנים הפסולים שמונו חכמים וביניהם

גם עטרן תיקנו שלא להדליק ואי מדליק בעטרן עובר על תקנת חז"ל שאמרו שלא להדליק בזה ואי אין לו שמן אחר אסרינו ליה כמו שתיקנו חכמים כמבואר ודוק: הלכה יד אין פולין ואין קורין לאור הנר ואפילו כו' ואם שנים קורין בענגן אחד מותרין לקרות לאור הנר שכל אחד מזכיר לחבירו שהוא שבת עכ"ל.

והקשה הלח"מ וז"ל עוד אמרו בגמ' דמדורה אפילו עשרה בני אדם אסור ורבינו ז"ל לא הזכירו ולא עוד אלא שפתב לעיל במדורה הוא מותר להשתמש לאורה דמשמע אפילו לקרות כנגדה אם שאפשר לומר דא"ז שימוש קריאה אלא שימוש אחר אבל שימוש קריאה שהוא טרוד בקריאתה נאמי להטות לא אבל הוא ז"ל סתם הדברים יותר מדי וצ"ע: והנה בס' מרכבת המשנה כתב לתרץ פן דא"ל דכונת רבינו דבמדורה משתמש לאורה אפילו לקרות ולפלות מדלא כתב רבינו כו' דסובר רבינו דגבי מדורה לא שייך שמא יטה דכיון דטעם פסול הפתילה שמא יטה כמש"ל ה"ח כו' ואפה"כ עושין מדורה אלמא דלא שייך במדורה שמא יטה והא דקאמר ר"ה ובמדורה אפילו עשרה בני אדם אסור ר"ל במדורה שלא הנצת אור ברובו וזה נלמוד כו' דאפילו עשרה ב"א בענגן אחד אסור עכ"ל.

ולענ"ד דבריו ליתא מה שמביא ראיה על דבמדורה ליתא החשש שמא יטה מדשרינן בפתילות ושמנים שאסור להדליק גבי מדורה אין ראיה כלל דהא חזינו דלענגן קריאה שאני דהא בפתילות ושמנים הפשרים אשר ליכא בהו החשש שמא יטה מ"מ לענגן קריאה בחד או בשנים בשני ענגנים חיישינן שמא יטה והה"ד במדורה אף דבפסול פתילות ושמנים ל"ח במדורה שמא יטה מ"מ לענגן קריאה חיישינן שמא יטה דהמדורה שנה לשני ענגנים.

ומה שמתרץ דרבינו סובר דמדורה שאומר קאי על הא דבעינן שיצית האור ברובו בנדאי לא שייך התם דין זה דכיון דהתם מייירי לא לענגן קריאה רק מה שמשתמש כל אחד מאי נפ"מ אם עשרה או יחיד וכמו שאינו אומר ר"ה רבותא על שמנים ופתילות הפסולים אשר אפילו בעשרה אסור להשתמש ולהדליק דלא שייך התם דין זה כיון דלא קרי בחד והה"ד לענגן מה שבעינן שיצית האור ברובו לא שייך זה במדורה: ולענ"ד נ"ל לומר פשוט עפ"י מה שמביא הב"י והרמ"א ז"ל (בסי' רסד) בהגהה דבשני ספרים אסור אפילו בחד ענגן והטעם הוא דרחוקים זה מזה פשיטא יותר דאסור משני ענגנים וא"כ ס"ל לרבינו ז"ל דהטעם דאסור במדורה כפי שאומר רש"י ז"ל בתחלה שהם יושבין רחוקים זה מזה וא"כ חיישינן שמא יטה וא"כ כיון דכתב רבינו דבשני ענגנים אסור דלא שרי רק שנים בענגן אחד מכש"כ דאי במדורה שרחוק כ"א מחבירו ודאי אסור כמו בשני ספרים ור"ה דאומר דבמדורה אסור א"ל דהנה ס"ל דאינן מחלקין בין ענגן אחד לשני ענגנים ורק אם אחד יושב סמוך לחבירו או רחוק כמו מדורה אבל אגן דפסקינן דבשני ענגנים אסור לא צריף להביא מדורה דכש"כ אסור שהוא רחוק כמבואר ודוק: פ"ק י הלכה ז עיר שישארל ועכו"ם דרין בתוכה והיתה בה מרחץ המרחצאות בשבת אם רוב עכו"ם מותר לרחוץ בה למוצאי שבת מיד ואם רוב ישראל ימתין בכדי שיחמו חמין עכ"ל.

ונ"ל לומר דלהכי השמיט רבינו ולא הביא הדין דאימתא שם בפרייתא (נ"ד מ) מרחץ שפקקו נקביו מע"ש למוצאי שבת רוחץ בה מיד ופירש שאינו צריך להמתין בכדי שיעשו וקרי"ף וקרא"ש וטהור והש"ע (סי' שכח) הביאו זאת ורבינו השמיט ונ"ל לומר כן דרבינו מפרש לה פן שפקקו נקביו כפירוש הראשון שפרש"י ו"ל שפקקו את נקבי המרחץ ולא יצא תמימותו והסיקו מע"ש ולא היה אש בשבת וא"כ שוב אינו רבותא דאינו צריך להמתין בכדי שיעשו פיון דאפילו אם הוסק על ידי עפוי"ם בשבת מותר לרחוץ בה מיד מכש"כ אי ניסק בע"ש.

בשלא לומר לפירוש שני שפירש רש"י שפקקו הנקבים שניסק בהו כתב הר"ן ו"ל דאשמועינן היכא שלא פקקו נקביו שהוחם בשבת צריך למוצאי שבת להמתין בכדי שיעשו אע"פ שמאליו הוחם בשבת לפי שאסור לעשות כן גזרה שמה שמתה בגחלים אבל לפי פירוש ראשון שפרש"י ו"ל שפוקקו נקביו נקבי המרחץ שהוסק הכל מע"ש א"כ לא צריך כלל לאשמועינן דרוחץ מיד דהא ידעינן מהמשנה דמכשירין דישאל ונעפוי"ם דרין שהביא רבינו הקא והפרייתא שהביא דין זה שם בתוספתא הוא אגב שאומר שם בתחלה בפ"ד דין גחום שמילא חבית מים צריך להמתין בכדי שיעשה כו' אומר דהקא אינו צריך אבל רבינו שהביא דין זה של המשנה שוב א"צ להביא דין זה.

ועוד נ"ל לומר דהר"ן כתב דאשמועינן דלא ניהוש דהרואה אומר שהוחם בשבת וא"כ אתי למשרי כה"ג במוצאי שבת לאלתר קמ"ל פיון דאיסורא דרבנן הוא בכדי שיעשו ל"ג כו' וא"כ פיון דפוסק רבינו בפ"ו הקא ה' כ"ג דאפילו המבשל בשבת שרי למוצאי שבת מיד ואינו צריך להמתין בכדי שיעשה וא"כ אפילו אם הוחם ישראל בשבת אינו צריך להמתין בכדי שיעשו ולא צריך לאשמועינן ורק אי מילא נחתום כו' שנעשה מאליו בשבת אז צריך להמתין בכדי שיעשה וזה לא צריך לאשמועינן כמבואר ודוק: פ"ק ח הלכה ב הזורע כל שהו כו' המשקה צמחין ואילנות בשבת ה"ז תולדת זורע וחיוב בכל שהו עכ"ל וכתב הכ"מ מימרא בפ"ק דמוע"ק פלוגתא דרבה ורב יוסף ופוסק רבינו פ"ק יוסף.

והנה האחרונים טרחו לבאר מ"ט פוסק רבינו פ"ק יוסף נגד רבה וקא קיי"ל בכל דוכתי דרבה ורב יוסף הלכה פ"ק וצ"ע שעה"מ בפ"ד דכלאים ובשו"ת נוב"י מה"ת ח' או"ח (סי' לא) מה שמתרצו בזה: והנה ראיתי בס' אור זרוע הגדול בהל' שבת (סי' נד) וז"ל נ"ב אני המחבר דהלכה פ"ק יוסף דהמשקה לא הוי אלא זורע דאמרינן בירושלמי פ' כלל גדול כל דבר שהוא מבחיל כו' ה"ס דהמשקה והמנקב כו' וכל דבר שהוא מבחיל הפרי חייב משום זורע דהיינו פ"ק יוסף ותו דר"ב קאי פ"ק יוסף בפ"ר' ישמעאל שמע כו' והעלה תינוק ודגים רבה אמר פטור ור"ב אמר חייב רבה אמר פטור זיל בתר מעשיו ר"ב אמר חייב זיל בתר מחשבתו והלכה פ"ק וכו' הרמב"ם ו"ל המשקה צמחים ואילנות בשבת ה"ז תולדת זורע וחיוב בכל שהו עכ"ל.

והנה מה שהביא הא"ז ראיה מגמ' דמנחות לדעת רבינו ליתא דהא רבינו פוסק לעיל בהדיא בפ"ב מהל' שבת הל' ט"ז וז"ל נתפנון להעלות דגים והעלה דגים ותינוק פטור אפילו לא שמע שטבע הואיל והעלה תינוק עם דגים פטור ע"כ והוא כמ"ד דבתר מעשיו אזלינן ולא בתר מחשבתו והוא להיפוך מה שפוסק פ"ק לפ"ד הא"ז וגירסת האמוראים

שְׁמָה הוּא לְפִי גִירְסַת הַרְאָב"ד ז"ל בְּהַשְׁגוֹת אֵימָא דְרַבָּה אָמַר חֲזִיב וְרַבָּא אָמַר פְּטוּר מִשׁוּם דְרַבָּה אֲזִיל בְּתַר מַחְשַׁבְתּוֹ וְרַבָּא בְּתַר מַעֲשָׂיו וּבְגַמְ' דִּידֵן אֵימָא הַגִּירְסָא שָׁם אֵיפְכָא דְרַבָּה אָמַר פְּטוּר וְרַבָּא אָמַר חֲזִיב וְצָרִיף לֹאמַר דְכָמוּ כֵן הִיָּה הַגִּירְסָא לְהַא"ז ז"ל וּפּוֹסֵק מִשְׁה"כ פְּרָבָא דְהוּא בְּתַרָא אָבֵל לְרַבִּינוּ לֹא תַתְּיַשְׁבֵּז זֶה דְהָא הוּא פּוֹסֵק שְׁמָה אֵפְכָא דְבְּתַר מַעֲשָׂיו אֲזִילִין לְפְטוּר וְכֵן לְפִי גִירְסַת הַרְאָב"ד ז"ל דְרַבָּה אָמַר חֲזִיב וְא"כ ס"ל דְאֲזִילִין בְּתַר מַחְשַׁבְתּוֹ וְהָכָא אָמַר דְהוּי תּוֹלְדָה דְחוֹרֶשׁ וּמַשְׁמַע דְבְּתַר מַעֲשָׂיו אֲזִילִין נְמִי צ"ל דְלֹא קָשָׁה דְלֹא ס"ל לְדַמּוּת בְּזָה כְּמוֹ שְׁמַדְמָה הַא"ז ז"ל וַיֵּשׁ לְחַלֵּק בֵּין הָעֲנִינִים דְהֵתָם בְּמַע"ק הוּא לְעֲנִין מְלֹאכָה דְבַהֲתוֹלְדָה פְּלִיגִי לְבְּתַר אָב נַחֲשָׁב אִם לְהָאָב שְׁעוֹשָׂה אוֹ לְהָאָב שְׁמַחֲשָׁב וּלְמִי מְדַמִּין הַמְּלֹאכָה אָבֵל הָכָא לְעֲנִין חַיִּיב גְּבַרָא בְּזָה פְּלִיגִי אִי אָמַרִּין פִּינּוּ דְבִשְׁעַת שְׁפִירֶשׁ הַמְּצוּדָה לֹא יָדַע שְׁנַפְּל תִּינוּק וְא"כ מַחְשַׁבְתּוֹ הִיָּתָה לְרַעָה א"ד פִּינּוּ שְׁלִבְסוּף הָעֵלָה תִּינוּק וְהוּא דוּמָה לְמִי שְׁנַתְּכּוֹנּוּן לְאָכּוֹל בְּשֶׁר חֲזִיר וְעֵלָה בְּיָדוֹ בְּשֶׁר טְלָה דְבָבֵל הָאִיסוּרִין הוּא פְּטוּר וּמְדַמָּה לְעֲנִין שְׁבַת נְמִי כֵן לְפְטוּר וְכֵן פּוֹסֵק רַבִּינוּ אֵיפְכָא הָכָא בַּפ"ב דְשָׁמַע שְׁטַבַּע תִּינוּק בַּיָּם וּפְרֶשׁ מְצוּדָה לְהַעֲלוֹתוֹ וְהָעֵלָה דְגִים בְּלִבְד פְּטוּר וְכַתֵּב הַלַּח"מ דְזָה יְדַעִין מְסַבְרָא פִּינּוּ דְהוּא פְּרֶשׁ לְהַעֲלוֹת הַתִּינוּק וְקַמְכּוֹנּוּן לְמַצְנָה וְה"ז דוּמָה לְמִי שְׁנַתְּכּוֹנּוּן לְאָכּוֹל בְּשֶׁר טְלָה כו' וְהָכָא אֲזִילִין בְּתַר מַחְשַׁבְתּוֹ וְלֹא בְּתַר מַעֲשָׂיו אֵלְמָא דְלֹא דְמִי הָכָא כָּלֵל לַפ"ד רַבִּינוּ לְפָלּוּגְתָא דְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף כְּמַבּוּאָר.

וּמָה שְׁהִבִּיא רַאָיָה הַא"ז מִהִירוּשְׁלָמִי הִנֵּה הִירוּשְׁלָמִי שְׁמָה מִיָּרִי בְּמַשְׁקָה הָאֵילָנוֹת וְלֹא לְעֲנִין הַשְׁקָאָת הַזְרַעִים וְס"ל לְהַא"ז שְׁהוּא שְׁנִיָּהּ שְׁוִין וּבַמ"א נְבָאָר בַּס"ד: פָּרֵק ט הַלְכָה אֵהָאֹפָה כו' וְשִׁיעוּר מְבַשֵּׁל סְמָמִין כְּדִי שְׁיָהָא רַאֲוִין לְדַבֵּר שְׁמַבְשֵׁל אוֹתָן לוֹ וְכַתֵּב הַרְאָב"ד ז"ל כְּדִי לְצַפּוֹעַ בְּהֵם בְּגַד קָטָן פִּי סְבָכָה כו' וְהִנֵּה הַמְּגִדוֹל עוֹז שְׁגָה הָכָא מְאֹד דְכַתֵּב כַּתֵּב הַרְאָב"ד כו' וְאֲנִי אוֹמֵר בִּישׁוּל סְמָמִין מְדַרְבֵּי אֲשִׁי דְאָמַר בַּפ' הָאוֹרְגִי מָה לִי לְבַשֵּׁל פְּתִילָה מָה לִי בִישׁוּל סְמָמִין וּלְגַבֵּי מִילָה אֲתַמַּר וְרִישָׁא דְמִלְתָּא מוֹכַחָא דְאָמַר מָה לִי לְתַמְנָן מִילָה מָה לִי לְתַמְנָן כְּלִי כו' וּמַעֲתָה הַמְּבַשֵּׁל סְמָמִין לְצוּרָף מִילָה אוֹ לְכַדֵּי אַחַת מִן הַחֲלָיִים מָה עֲנִין לְשַׁעְרוֹ בְּכַדֵּי צְבִיעָה פִּי סְבָכָה עַכ"ל.

וְתַמּוּהָ הוּא הֵתָם אָמַר מָה לְבַשֵּׁל פְּתִילָה מָה לְבַשֵּׁל סְמָמִין וְהוּא לְעֲנִין בַּת כְּהֵן דְדַנִּין בְּשִׁרְיָפָה בְּפְתִילַת אָבֵר וְע"כ אָמַר דְדְּמִי לְבִישׁוּל סְמָמִין וְאַח"כ אוֹמֵר מָה לִי לְתַמְנָן מִילָה מָה לְתַמְנָן כְּלִי לְעֲנִין חוֹבֵל וּבִישׁוּל לְעֲנִין מִילָה לִימָא כָּלֵל וְצ"ע כ"ד: הַלְכָה ט הַבּוֹטֵל שְׁעָרוֹ בְּכִלֵּי חֲזִיב בְּשִׁתֵּי שְׁעָרוֹת וְאִם לִיקֵט לְבָנוֹת מִתּוֹף שְׁחוֹרוֹת אֲפִילוּ אַחַת חֲזִיב עַכ"ל.

וְהִנֵּה הַתּוֹס' ז"ל כְּתַבּוֹ בַּמַּס' מַכּוֹת (דָּף יז ע"ב) בְּשֵׁם הַרְשָׁב"ם ז"ל דְאֵתִי דוֹקָא כַר' יְהוּדָה דַּס"ל מְלֹאכָה שֶׁא"צ לְגוֹפָה חֲזִיב עָלֶיהָ אָבֵל לַר"ש דַּס"ל דְפְטוּר בְּמְלֹאכָה שֶׁא"צ לְגוֹפָה גַּם בְּזָה פְּטוּר וְכֵן כְּתַב שָׁם הַרִיטְב"א ז"ל בְּחִדּוּשָׁיו.

וְהִנֵּה לְדַעַת רַבִּינוּ דְהוּא פּוֹסֵק לְעֵיל בַּפ"ב מִהַל' שְׁבַת כַר' יְהוּדָה דְחֲזִיב בַּמַּשָּׂא"צ לְגוֹפָה גִּיחָא דְנִקְיֵט הָכָא חֲזִיב אָבֵל לְדַעַת הַרְאָב"ד ז"ל דְהוּא פּוֹסֵק כַר"ש בְּמְלֹאכָה שֶׁא"צ לְגוֹפָה וְהַשִּׁיג שְׁמָה עַל רַבִּינוּ ז"ל דְפּוֹסֵק דְחֲזִיב תַּקְשָׁה מ"ט שְׁתִּיק הָכָא לְרַבִּינוּ וּמַשְׁמַע דְמוֹדָה לִיָּה דְחֲזִיב וְכֵן תַּקְשָׁה עַל הַרִי"ף ז"ל שְׁמַבִּיא בַּפ' הַמַּצְנִיעַ זֶה לְדִינָא וּמַסִּיק דְמוֹדִים חֲכָמִים לַר"א דְמַלְקֵט לְבָנוֹת מִתּוֹף שְׁחוֹרוֹת וְרוֹת אָף אַחַת חֲזִיב וְהָא הַרְמַב"ן וְהַרְשָׁב"א וְהַר"ן כְּתַבּוֹ דְהַרִי"ף פּוֹסֵק כַר"ש בְּמְלֹאכָה שֶׁא"צ לְגוֹפָה דְפְטוּר וְא"כ תַּקְשָׁה עָלָיו ג"כ.

וע"כ נ"ל לומר לדעת הרי"ף והראב"ד ו"ל כמו שפכת בש"ע (סי' שג) המג"א בשם הריב"ש ו"ל דחייב הקא בגוונז וכן בתולש שער אפילו לר"ש אפילו אי א"צ לגופה משום דילפינן ממשפון עיי"ש. וכן פתב הפמ"ג באו"ח (סי' שמ) דלדברי המג"א בשם הריב"ש חייב במלקט לבנות לכ"ע אפילו לר"ש משום דילפינן ממשפון וא"כ א"ל דגם הרי"ף והראב"ד נמי ס"ל פדברי הריב"ש ו"ל ומודים הקא דחייב אף אי מלאכה שאצ"ל פטור עליה ונ"ל לומר עפ"ז דרבינו אביל לשיטתו והראב"ד ו"ל אביל נמי לשיטתו דהנה רבינו פתב לעיל בפ' י"ב מהל' עפ"ם הל' י' המלקט שערות לבנות מתוך שחורות מראשו או מזקנו משילקט שיערה אחת לוקה וכתב הראב"ד ו"ל לא מיחור שיהא לוקה שלא אמרו אלא אסור ע"כ: והנה יש להביא ראיה לדעת הראב"ד ו"ל דאינו לוקה ע"ז מהא דאיתא בירושלמי דנזיר (פ"ו ה"ג) ר' אילא אמר קומי ר"י למלקות אחת לעיפוב שתיים כו' ונה איתא נמי בגמרא דידן בנזיר (דף מב) מתניתא פליג על ר"א יש תולש שני שערות ודחייב משום ארבעה לאונן משום נזיר משום מצורע משום יו"ט משום מקיף ללאונן איתנייהו אבל למלקות לוקין אפילו על אחת ופירשו מפרשי הירושלמי כן הפ"מ פתב פלומר הואיל וקחשיב ליה בהדי הגי' ד' לאונן בתדא תלישה כו' והלפך קאמר שתי שערות משום יו"ט דקחשיב בהדיהו וא"ח אלא על שתי שערות אבל למלקות דנזיר אפילו על אחת חייב.

והק"ע פתב שם משום דקחשיב שם י"ט ומקיף ואהנה אינו חייב אלא בשתי שערות אבל בנייר חייב אפילו על אחת ומפרשי הירושלמי מחולקים במה דחלקו הפוסקים דהנה הכ"מ פתב לעיל בפ"ב מהל' עפ"ם הלכה ו' דבמקיף אינו חייב רק בשתי שערות וכן פתב בב"י (סי' קפא) דא"ת רק בשתי שערות וכן דעת הנמ"י במס' מפות (דף כ) דאינו חייב במקיף רק על שתי שערות אמנם הדו"פ הביא בשם המהרש"ל בטור (סי' קפא) דחייב במקיף אפילו על אחת עיי"ש וא"כ ס"ל להפ"מ פדעת המהרש"ל דבמקיף חייב על אחת ולהכי אומר רק משום י"ט דבעי שתיים והק"ע ס"ל פדעת הב"י דבמקיף נמי בעי שתיים ולהכי נקיט תרנונייהו אמנם א"נ דמלקט שערות לבנות מתוך שחורות חייב מלקות משום לא ילבש גבר כו' אכתי תקשה ליחשב יש תולש שער אחת ודחייב משום ד' לאונן כגון מלקט שיערה אחת לבנה מתוך שחורות ביו"ט והוא נזיר ומצורע דחייב ד' בשער אחת משום נזיר ומשום מצורע.

משום י"ט ומשום לא תלבש גבר דלרבינו לוקה ע"ז והגי' כולהו חייב אף על שער אחת דהיכא דמלקט שערות לבנות מתוך שחורות אז חייב בי"ט אף עלאחת וכן משום עדי אשה ונזיר ומצורע בכולהו חייב על אחת וא"כ הוי ד' אף בשער אחד והא נמי ע"כ אי ניקא כמו שביארנו בשם הב"י דעל מקיף אינו חייב רק על שתי שערות ולהכי לא תחשב מקיף אבל זה חזינו דמבריינתא זו יש ראיה להראב"ד ו"ל דאינו לוקה משום עדי אשה במלקט שער אחת ולשיטת רבינו תקשה מזה אמנם לפי מה שביארנו לרבינו ניקא דא"ל דהאי ברייתא אתיא כר"ש דס"ל דמלאכה שא"צ לגופה פטור עליה וא"ת משום יו"ט רק היכא דצריך להשערות אבל במלקט לבנות דהנה מלאכה שא"צ לגופה כמו החופר גומא וא"צ אלא לעפירה אף ביו"ט פטור וא"כ לא הוי רק שלשה נזיר ומצורע ועדי אשה ולהכי נקיט שתי שערות כה"כ דלחייב ד' משום י"ט ומשום מקיף ורבינו דפוסק דחייב באחת בי"ט הוא משום דס"ל כר' יהודה דמלאכה שא"צ לגופה נמי חייב עליה אבל לפי

דעת הרמב"ד דמלאכה שא"צ לגופה פטור ומ"מ הקא מחייב כמו שבארנו א"כ תקשה
דלחשב הברייתא ד' בשער אחת אלא ע"כ ראיה לדבריו ז"ל דעל עדי אשה רק איסורא
איתא ולא לקי.

אמנם הא אפתי תקשה לדברי המהרש"ל שבארנו דבמקור אי רק ד' שערות אז חייב
אף על אחת אפתי תקשה אף א"נ דמשום י"ט אינו חייב במלקט לבנות מתוך שחורות
דהוי מלאכה שא"צ לגופה מ"מ אפתי ליחשב ד' בשער אחת דחייב עדי אשה מקיף נזיר
ומצורע אמנם זה יש ליישב פן דהנה הא דקחשיב מצורע הוא בזה שתולש שער צהוב
בנתק שהוא סימן טומאה וכן שער לבן מבהרת ובה חייב אף בשער אחד כמו דאיתא
במס' שבת (דף צד ע"ב) וכמו שמבאר רבינו לקמן בפ"י מהל' טומאת צרעת וא"כ לא
משפחת לה דתולש שער לבן מתוך שער שחור לחייב משום עדי אשה דהא אי איפא
שער שחור מציל בזה וטהור הוא וליתא בזה הלוא של מצורע כמבואר בדברי רבינו
בפ"ו מהל' ט"ז וא"כ לשיטת הב"י דבמקור בעי שתי שערות לא קשה מידי כל מה
שהקשינו דליתא ד' בשער אחת דאי תחשב עדי אשה ליתא מצורע ורק כל דברינו ניחא
לבאר א"נ פשיטת המהרש"ל דאף על מקיף חייב בשער אחת וא"כ אף אי דל מצורע
מהקא מ"מ ליחשב מקיף בהדי יו"ט ולהוי ד' אלא כמו שבארנו דלרבינו צ"ל לדברי
המהרש"ל איתא הברייתא כר"ש דמלאכה שא"צ לגופה פטור ולהרמב"ד אינו לוקה
משום עדי אשה.

והא דלא קחשיב קרחה בהדי הנך כפר מיישב הק"ע שם דהאי תנא ע"כ ס"ל דשיעור
קרחה הוא בכגריס ולא בשתי שערות וראיה מזה לפסק רבינו לעיל בה' עפ"ם דשיעור
קרחה הוא בכגריס ולא פסק לחומרא כמ"ד שתי שערות והרא"ש והגמ"י פסקו שם
לחומרא דשתי שערות הנה ש"ק וראיה לדעת רבינו מהירושלמי זה.

וכן מצאתי בשו"ת חכם צבי (סי' פב) שהביא דעת הריב"ש דאף למ"ד מלאכה שאצ"ל
פטור מ"מ בתולש שער חייב והה"ד בנטילת צפרנים דהנה כמו תולש שער עיי"ש. ונ"ל
לומר אף לפי מאי שמבאר הישועות יעקב (סי' שמ) דעת הריב"ש דאין מחייבין רק
היכא שנעשה חפצו העור גזון ונטילת צפרון מהאצבע כמו שם שהיה במשפן העורות
תחשים גזוזים מ"מ גם הקא פן הוא שהי' רוצה שיהיה ראשו או זקנו בלא שער לבן
וע"ז הוא דקמחייב מה שנשארו השחורות בלא לבן וחיוב בזה לכ"ע כמבואר ודוק: פ"ק
י הלכה כד הציד דבר שאינו נצוד כגון חגבים הגזין כו' וכיוצא באלו פטור עכ"ל.

והנה רבינו מפרש לה לא כפירוש רש"י ז"ל שם דהוא מפרש במינו נצוד כגון חגבים
והגזין שאין במינו נצוד כגון צרעין ויתושין כו' ורבינו מפרש לה דכל הגי דקתני
בברייתא שם ואמרו כל שהוא כו' וכל שאינו במינו נצוד פטור קאי אכל הגי דקחשיב
בברייתא ואף חגבים בכלל ולהכי אמר דפטור על חגבים.

וראיה מצא רבינו לדבריו מן הירושלמי דשבת (פי"ד הי"א) דאר"י הציד זוזין כו' הגזין
יתושין חייב ור' יהודה פוטר וכן הנה ר' יהודה אומר אין חייבין אלא על דבר שפמינו
ושדרכו לצוד כו' אלמא דגם על הגזין דקאמר שם אמר ר' יהודה פוטר ומסיק כל שאינו
במ"נ פטור אלמא דגם הגזין בכלל ולא פ"ש"י ז"ל דקאמר דגזין הנה במינו נצוד ופטור
רק על צרעין ויתושין וא"כ בגמ' דידן דחשיב גמי חגבים גם ע"ז אתו חכמים לומר דהנה

כמו הגזין וש"ד שאינו במינו ניצוד וא"כ ניחא נמי הא דלא הביא רבינו זה דהצד חגבים בשעת הטל חייב כו' דהברייתא אתיא רק למ"ד דחייב אף על דבר שאינו במינו ניצוד אבל לדין פטור בכ"ג בחגבים וכ"ז נעלם מהקרבן עדה שם בירושלמי שדחק שם ולא ראה שרבינו כתב.

הכא בהדיא דחגבים פטור כמבואר ודוק: פירק יב הלכה ו ובדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד עכ"ל. והנה יש להסתפק בזה אי שרי נמי לומר אם תכבה לא תפסיד אי נימא נמי כה"כ דגבי המדיר את אשתו אמרינן במס' פתובות (דף עז ע"ב) דשרי לומר כל הון אינו מפסיד ומ"מ כתבו התוס' שם וכן פסקו הפוסקים שם דאם אמר אם תזון לא אפסיד אסור דדמי לשלוחו ה"נ נימא כן דאף דהתירו לומר כל המכבה אינו מפסיד מ"מ לומר אם תכבה לא תפסיד אסור וכן פתב המשל"מ לקמן בפ"ד מהל' מלנה הי"ד דגבי ריבית דאף אם נימא דכל האומר כל הנותן לא הפסיד שרי מ"מ לומר אם תתן לא תפסיד אסור עיי"ש.

והנה הגאון רע"ק אייגר ו"ל בחידושייו הכא החליט דאסור לומר כן והראיה מדקאמר ר' אמי דהתירו לומר כל המכבה אינו מפסיד וא"כ דאף אם תכבה ל"ת שרי לימא רבותא טפי בזה שרי ומפ"ז הקשה שם בגמ' דקאמר נימא מסייע ליה מדאסרינן לומר כבה הא עדיין קשה דלמאי נקיט אין אומרים לו כבה הא אף לומר אם תכבה לא תפסיד נמי אסור וא"כ תשאר הקושיא לדונקא למה נקיט כבה דקאמר דנקא אסור והניח בצ"ע.

ולענ"ד נ"ל לומר דהכא שרי לומר אף זה אם תכבה לא תפסיד דהוכחת הגר"ע אייגר ו"ל מהא דלא קאמר ר' אמר רבותא יותר ליתא דהא במס' פתובות (דף ע ע"ב) אמרינן דזה דאמר בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד בא למעט שאר איסורי שבת דאף לומר כל העושה אינו מפסיד אסור וא"כ שפיר מוכרח ר' אמי לומר כן בדליקה התירו לומר כל המכבה א"מ ואם יאמר אם תכבה לא תפסיד ה"א דבשאר איסורי שבת בזה הלשון אסור אבל לומר כל העושה אינו מפסיד שרי ואומר רבותא דאף זה אסור דומיא דכל המכבה אינו מפסיד אבל בדליקה שרי גם לומר אם תכבה לא תפסיד כמבואר.

ולא דמי להתם דאם אומר אם תזון לא תפסיד אסור משום דדמי לשלוחו אבל הכא הא קי"ל אין שליחות לעכו"ם אפילו לחומרא כמבואר במס' ב"מ (ד"ד ע"א) ורק חכמים אסרו אמירה לעכו"ם בשבת לא מטעם שליחות ודוקא בדליקה דהנה הפסד אסור רק לומר בהדיא כבה אבל על ידי שינוי שרי וא"כ אף אם יאמר אם תכבה לא תפסיד נמי שרי דלא הנה שלוחו ורק התם גבי ישראל אסור מטעם שליחות והכא פינן דמשנה שרי דרק לומר כבה בהדיא אסור כמבואר: שוב מצאתי בס' שלטי הגבורים במס' פתובות (דף ע) דכתב וז"ל ודוקא בלשון רבים מיהו גבי דליקה מספקא ליה דלמא התם שרינן טפי אפילו בלשון יחיד משום שאדם בהול על ממונו כו' אלמא דהוא נמי אומר בדליקה שרי אף בלשון יחיד אם תכבה וכן מבואר שם בהגהות אשר"י פדברי השה"ג ד"ה אבל עיי"ש ודוק: הלכה יז לפיכך מותר כו' וכן חבירו לחבירו האחר שבצדו אפילו הן מאה ואע"פ שהחפץ הולך כמה מילין בשבת מותר מפני שכ"א מהם לא טלטל אלא בתוך ד"א שלו עכ"ל.

וְכַתֵּב הַרְאֵב"ד ו"ל כ"ז לֹא הִתִּירוּ אֶלָּא בְּמִקוֹם הַדְּחָק. וְהִנֵּה רַבֵּינוּ ס"ל דִּהְתִּירוּ בַּכ"ד לְטַלְטֵל בְּאַנְפֵּן זֶה דְנוֹתְנוּ לְחַבְרֵירוּ בְּפָחוֹת מִד"א.

וְהִנֵּה עַפ"ד רַבֵּינוּ מִיְנֻשָּׁב קְנוֹשֵׁי הַתּוֹס' בְּמִסְכַּת עִירוּבֵין (דָּף קג ע"א) ד"ה וְלֹאוּ כּו' תִּימָא דְאָמַר לְעִיל גַּבֵּי מְצָאָן כּו' פָּחוֹת מִד"א אֶלְמָא דְשָׁבוֹת מְקַדָּשׁ בְּמִדְיָנָה הִתִּירוּ וי"ל דְשָׁבוֹת כּו' וְלִדְבָרֵי רַבֵּינוּ נִיחָא פְּשוּט דִּהְתִּירוּ זֶה בַּכ"ד וְלֹא מִשּׁוּם שָׁבוֹת דְּמִקְדָּשׁ כּו'.

אֲמַנָּם זֶה קִשָּׁה לִי מַה שְּׁמַסִּיק רַבֵּינוּ אֶפְיָלוּ מֵאָה מֵאֵי אֶפְיָלוּ הָא בַּגְמ' קָאָמַר שָׁם (דָּף צז ע"ב) וּמֵאֵי־אֶפְיָלוּ הֵן מֵאָה דִּאֵע"ג דְּקִשָּׁה לִיָּה יְדִיָּה אַפְה"כ הָא עַדִּיפָא כּו' נִמְצָא דְעִיקָר הַרְבוּתָא בְּמֵאָה הָא מִשּׁוּם דְּקִשָּׁה לִיָּה יְדִיָּה וּמ"מ לֹא הִתִּירוּ בְּאַנְפֵּן אַחַר אֲבָל רַבֵּינוּ דַּס"ל דִּהְתִּימַר הוּא זֶה בְּכָל דְּנֻכְתָּא מֵאֵי אֶפְיָלוּ מֵאָה וְאִם נִימָא דִּהַמְאָה הוּא רְבוּתָא דְמֵאָה הָנִי הַרְבֵּה מִלִּין א"כ לְמָה דְחָק לֹוֹמַר בַּגְמ' מִשּׁוּם דְּקִשָּׁה לִיָּה יְדִיָּה הָא בַּל"ז הָנִי רְבוּתָא וְצ"ע: פֶּרֶק יד הֶלְכָה א ד' רְשׁוּיֹוֹת לְשַׁבָּת כּו' אֵינְהוּ רַה"ר מְדַבְּרֵיֹוֹת וַיְעָרִים וַיִּשְׁוֹנְקִים כּו'.

וְהִנֵּה הַרְה"מ ו"ל הִבִּיא דַעַת רַש"י ו"ל שְׁפִירֵשׁ פְּרָמְלִית לְשׁוֹן יַעַר וְכַרְמֵל שְׁאֵינֹו הִלְלוּף לְרַבִּים כּו' וְכֵן הִבִּיא בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א ו"ל דְּבַכְלָל פְּרָמְלִית הָנִי מְדַבְּרֵיֹוֹת וַיְעָרוֹת וְהַכ"מ הִבִּיא בְּשֵׁם הַרְאֵב"ד ו"ל שְׁפַתְבּוּ וְלַעֲנֵן יַעָרִים לֹא דְמִי לָיִם וּבִקְעָה שְׁהִיָּם אֵין תְּשַׁמִּישׁוּ נוֹחַ פִּיעַר וְהַבְקָעָה וְהַאֲצֻטְוֹנִית וְקָרָן זְוִית אֵין צִנְרָף לְהֵם פִּיעַר שְׁהַפֵּל צְרִיכִין לְעַצִּים עַכ"ל.

וּנ"ל לֹוֹמַר דְּרַבֵּינוּ וְהַרְשָׁב"א ו"ל אֲזִלִּי לְשִׁטְתֵּיָהוּ דַּנ"ל דְּדִין זֶה אִם יַעָרוֹת הִנֵּה רַה"ר תִּלְיָא בְּפִלְוִגְתָּא דְּבַגְמ' דְּשַׁבָּת (דָּף ז ע"א) אֵימָא אָמַר ר' יוֹחָנָן בֵּין הָעַמּוּדִים נִידוֹן פְּכַרְמְלִית מ"ט אַע"ג דְּדַרְסֵי בֵּיָה רַבִּים פִּינּוֹן דְּלֹא מְסַתְּגִי לְהַדְיָא פְּכַרְמְלִית דְּמִיָּא אַר"ז אֲצֻטְבָּא שְׁלַפְנֵי הָעַמּוּדִים נִידוֹן פְּכַרְמְלִית לְמֵאֵן דְּאָמַר בֵּין הָעַמּוּדִים כַּש"כ אֲצֻטְבָּא לְמ"ד אֲצֻטְבָּא אֲצֻטְבָּא הוּא דְּלֹא כּו' אֲבָל בֵּין הָעַמּוּדִים דְּנִיחָא תְּשַׁמִּישָׁא לֹא ל"א אֲבָל בֵּין הָעַמּוּדִים דְּדַרְסֵי בֵּיָה רַבִּים כַּרְה"ר דְּמִיָּא עַכ"ל הַגְמ'.

וְהִנֵּה יַעָרוֹת נ"ל דְּנֻדָּי דְּמִיָּא לְבֵין הָעַמּוּדִים דְּנָהִי דְּדַרְסֵי בֵּיָה רַבִּים מ"מ מִשּׁוּם הָאֵילָנוֹת לֹא מְסַתְּגִי לְהַדְיָא וְלַהֲכִי רַבֵּינוּ דְּפוֹסֶק הָכָא ה' ח' פָּרַב יְהוּדָה דְּבֵין הָעַמּוּדִים הִנֵּה רַה"ר הוּא וְרַבִּים דוֹרְסִין בֵּינֵיהֶן ה"נ פּוֹסֶק דִּיעַר הִנֵּה רַה"ר אֲבָל הַרְשָׁב"א ו"ל דְּפוֹסֶק שְׁמָה בְּחִידוּשָׁיו כַּר' יוֹחָנָן דְּבֵין הָעַמּוּדִים פִּינּוֹן דְּלֹא מְסַתְּגִי בְּהַדְיָא הִנֵּה פְּרָמְלִית ה"נ ס"ל דִּיעָרוֹת הֵמָּה פְּרָמְלִית וַא"כ לְדִידוֹן דְּפִסְקִינָן בַּש"ע (ס' שְׁמָה סְעִיף יד) וּבַמְג"א שָׁם (ס"ק י"ב) דְּבֵין הָעַמּוּדִים הִנֵּה רַה"ר ה"נ יַעָרוֹת מְשַׁמְעָ לְדִידוֹן הָנִי רַה"ר פְּמִבְּנָאָר: וּנ"ל לְהַבִּיא רְאָנָה לְזֶה הַדִּין דִּהִנֵּה שָׁם (דָּף ז ע"א) אָמַר וְהַפְּרָמְלִית אֲטוּ פְּנֻלְהוּ לָאוּ פְּרָמְלִית נִינְהוּ אַר"ד אַר"ז לֹא נִצְרָכָה אֶלָּא לְקָרָן זְוִית הַסְּמוּכָה לְרַה"ר וַא"כ א"נ דְּמְדַבְּרֵיֹוֹת וַיַּעָרוֹת הִנֵּה פְּרָמְלִית נִימָא דְאֵתִי לְאֵתוּיִי הָנִי מְדַבֵּר וַיַּעַר וּבְפֶרֶט לְפִי מַה שְּׁהִבִּיא הַרְה"מ דַּעַת רַש"י ו"ל שְׁבַמְלַת פְּרָמְלִית נְכָלֵל יַעַר וַא"כ נִימָא דְזֶהוּ דְאֹמַר וְהַפְּרָמְלִית הִינֵנוּ יַעָרוֹת וּמְדַבְּרֵיֹוֹת דְּלֹא קִתְּשִׁיב שְׁמָה וְלִדְבָרֵי רַבֵּינוּ נִיחָא דְהָא יַעָרוֹת וּמְדַבְּרֵיֹוֹת לְדְבָרֵי רַה"ר הֵמָּה וְלִימָא דְאֵתִי לְרַבּוֹת עַל מְדַבֵּר בְּזִמְן שְׁיִשְׁרָאֵל הָיוּ שְׁרוּיִין דְּמִפְּרֵשׁ הַכ"מ בְּשֵׁם רַבֵּינוּ אֵיפְכָא מֵמָה שְׁמִפְּרָשִׁים הַפּוֹסְקִים אֶלָּא בּוּזָה"ז הוּא רַה"ר וְאִזְ הִנֵּה פְּרָמְלִית דְּזֶה לִיתָא דְּלֹא יְבוֹא לְרַבּוֹת פְּרָמְלִית שְׁהִיָּה אִזְ אֲשֶׁר עָתָה אֵינוּ וְלִדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים קִשָּׁה דְּנִימָא לְאֵתוּיִי

יער ומדבר בזה"ז דהגוי פרמלית ודוק: הלכה ב מקום שיש בגבהו ט' טפחים כו' הרי הוא כרה"ר ואין משגיחין על אורף ורוחב בין רחב ובין קצר כו' עכ"ל.

והנה שם בגמ' (דף ח ע"א) איתא בגומא מאי א"ל וכו' בגומא רבא אמר בגומא לא מ"ט תשמיש ע"י הדחק לא שמיה תשמיש והטור והש"ע כ' שמ"ה הביאו דגומא לא ורבינו השמיטו. ונ"ל לישוב דעת רבינו פן דהנה שם מקשה הגמ' פמה קושיות על רבא ומסיק ל"ת קמדחינו לה אלא דוקא קאמינא לה דתנו רבא כו' בשלמא רבא רבא תרי זימני נחא בימות החמה ונחא בימות הגשמים אלא הילוף תרי זימני ל"ל אלא לאו ש"מ הילוף ע"י הדחק שמיה הילוף תשמיש ע"י הדחק לא שמיה תשמיש.

נמצא דכל עיקר ראיות רבא הוא ממשנה זו דאמר הילוף ורבא תרי זימני. והנה לקמן (דף ק ע"ב) אמרינו שם א"ל האי מרבנו לרבא בשלמא הילוף תרי זימני אתי לאשמעינו דהילוף ע"י הדחק שמיה הילוף תשמיש ע"י הדחק ל"ש תשמיש אלא רבא תרי זימני נחא בימות הגשמים ונחא בימות החמה אב"י אמר איצטריו סד"א ה"מ היכא דלא הוי ד"א רב אשי אמר איצטריו סד"א היכא דהוי ארבעה אכל היכא דלא הוי ד' אימא מפסע פסע ליה כו'.

ונ"ל לומר פן דע"ז היתורא דרבא תרי זימני גם אב"י ורב אשי מודים דאתי לאשמעינו בימות החמה ובימות הגשמים מלתא דבגופיה נרק ההילוף תרי זימני דאמר רבא דאתי למעט תשמיש ע"י הדחק דלא מיירי במשנה נרק מיתורא ממעטינו ד"א זה לא ס"ל אלא ס"ל פרב יוסף דתשמיש ע"י הדחק שמיה תשמיש ולהכי אמרי דאתי לומר על היכא דאיכא ד"א או על היכא דליתא ד"א דאל"כ תקשה לדידהו מנ"ל להם ימות הגשמים וימות החמה דע"ז ליתא חולק אלא חולקים על רבא וס"ל פרב יוסף וכיון דהמה בתראי פוסק רבינו פנותייהו ושפיר השמיט: ועוד נ"ל להביא ראיה מסוגיא דלעיל (דף ה) דאמר סתמא דגמ' ואב"א בגומא וכתבו התוס' שם דאתא כמ"ד תשמיש ע"י הדחק שמיה תשמיש ומיירי בגומא רה"ר שרבים משתמשין בו עיי"ש וא"כ מצינו דסתמא דגמ' נמי ס"ל פרב יוסף פמבואר ונ"ל לומר נמי דא"נ דבעי דרבים מכתפין בו בגיחותא ולא ע"י הדחק אזי בעינו שיהיה העמוד ארבעה טפחים מקום חשיבות להניח אכל א"נ דאפילו ע"י הדחק נמי מקרי תשמיש והוי רה"ר לא בעי שיהיה ד"ט וניחא לפ"ז דברי רש"י ז"ל דהכא דבין רחב ובין קצר רה"ר הוא ולקמן (דף צא ע"ב) ד"ה א"נ פירש בהדא שם דבעי שיהיה דוקא ד' טפחים גבי אסקופה רה"ר ועמדו ע"ז הב"ח ז"ל והגר"ע אייגר ז"ל בחידושו ולפ"ז ניחא דהכא דברי עולא קאי קודם שמחלק רבא בין עמוד לגומא דס"ל פרב יוסף דתשמיש ע"י הדחק שמיה תשמיש וא"כ גבי עמוד אף אי אין לו ד"ט מקרי רה"ר אבל הכא קאי אחרי המסקנא של רבא דגומא לא ושפיר א"כ כתב רש"י ז"ל דבעי דוקא ד"ט ורבינו שפוסק הכא דאפילו קצר סגי ולא בעי ד' טפחים משום דלא הביא הדין לחלק בגומא משום דתשמיש ע"י הדחק ס"ל דשמיה תשמיש ודוק: הלכה יג פשם שאסור לטלטל בכל הפרמלית כף אסור להוציא ממנה לרה"ר או לרה"י עכ"ל.

והנה בש"ע (סי' שמט) כתב בס"ח דאסור לטלטל פחות פחות מד"א אפילו בכרמלית ובס' אליה רבה כתב דלא מצא זה בספר קדמון לאיסורא והנה הגאון בעל ישועות יעקב כתב הכא בש"ע להביא ראיה מדברי רש"י ז"ל במס' יומא (דף ע ע"א) דקאמר שם

דאחר קריאת הכה"ג כ"א מביא ס"ת מביתו דמעויה"כ הביאו ולא פירש בהוציאו פחות פחות מד"א ומביא עוד דברי רש"י ז"ל בסוטה והאריף בזה.

והנה לא הבנתי ראיתו בזה דאי רוצה להביא ראיה מזה דלא פתב רש"י היתר הקא בירושלים דהנה פרמלית דהנה פקצר של רבים דלא ערבו פמבואר במס' עירובין (דף קא) א"כ ה"ל להביא ראיה טפי מגמ' מפונרשת במס' סנפה (דף טז ע"ב) דפעם אחת שפחו ולא הביאו ס"ת ולמחר פירסו סדינין כו' וגם שם פירש רש"י דהנה חצר שלא עירבו או מבוי שלא נשתתפו ונהנה כמו ירושלים טרם שגפרצו בה פרצות דהנה פדין חצר של רבים שלא עירבו והגמ' לא משפח שם היתר להביא הס"ת פחות פחות מד"א אף באמת אין ראיה כלל לא מהתם ולא מרש"י דיומא דרק זה מעיינים אם יש היתר לטלטל בכרמלית ובאסור דרבנן פחות מד"א אבל להוציא מבית לכרמלית או להכניס מפרמלית לבית ודאי אסור וא"כ בין התם דמס' סנפה (דף טז) ובין התם ביומא שהביא כ"א ס"ת מביתו הנה הס"ת בביתו וא"כ לא יוכל להוציא מבית לרחוב עד העזרה וכן להכניס מרחוב לעזרה וכן שם אסור להוציא מהבית שהנה הס"ת דרוך החצר או המבוי וא"כ אין ראיה דאסור לטלטל פחות מד"א.

אמנם מצאתי איפכא ברש"י ז"ל במס' שבת (דף קכז ע"א) ועימר רבי כל השדה פולה פנה את העומרים וכרמלית הנה ובפחות פחות מד"א ע"כ נמצא דמתיר בפרמלית לטלטל פחות מד"א ורק יש לדחות דהתם שרי משום דהני לצורך מצנה משום ביטול תורה וכמו דשרי לפנות את האוצר משום זה התירו ה"נ לטלטל פחות מד"א אבל בל"ז אסור וא"כ שוב תקשה לדברי הישועות יעקב מרש"י דיומא מ"ט לא התירו התם דהני גמי לצורך מצנה לטלטל פחות מד"א וכן לא מציינו להפוסקים שחלקו בזה והתירו לצורך מצנה לטלטל בכרמלית פחות מד"א וצ"ע: פ"ק טו הלכה יד אמת המים העוברת בין החצרות כו' והנה איתא בגמ' דעירובין (דף מז) תני ר"ח חרס שבין תחומי שבת צריף מחיצה של ברזל להפסיקו ומסיק קל הוא שהקילו במים וסגי בשל קנים וכן הובא להלכה בטור וש"ע (סי' תב) ורבינו השמיטו ומה שמצינו בס' עין משפט מיימוני בפ' ט"ו מהל' שבת ליתא הקא דין זה וכן פתב בבבאורי הגר"א ז"ל (בסי' תב) דדין זה דחרס פתב הרמב"ם ז"ל ולא נמצא זה בדברי רבינו ונדאי ט"ס הוא.

ונ"ל דטעמו של רבינו שלא הביא זה הוא משום דהתם בסוגיא אמר מתחלה מ"ט קא מחייף אלימא משום דתני לה בריב"ן לחומרא ואיהו ס"ל פרבנן לקולא ומשום דסבר לקולא כו' אלמא דדברי ר"ח לא אתיא רק כריב"ן ובאמת מתמה המג"א (בסי' תב) וז"ל וצ"ע דהא בגמ' מוקי לה כריב"ן משמע דלרבנן לא קני שביתה כמו שכתבו כו' וצ"ל דהרי"ף והרא"ש ז"ל ס"ל דכל זה לדעת המקושן אבל האמת אינו פן וצ"ע עכ"ל וא"כ שפיר רבינו ס"ל פפשטות הגמ' דלא אתיא רק כריב"ן וכיון דהוא פוסק פרבנן כמו שפוסק לקמן ד"ה עירובין וא"כ לא צריף לאתויי הא דר"ח דהא לרבנן לא קני שביתה כלל ונהנה פרגלי הזוכה ודברי ר"ח כריב"ן אתיא וכן בהגהות אשר"י הקא בשם מהרי"ח פוסק דא"צ מחיצה כריב"ן כמו שהביא המג"א ודוק: פ"ק יז הלכה יב בפל עושין לחיים כו' או אשירה שעשה אותה לחי כשר שהלחי עובדיה כל שהו כו' עכ"ל.

והנה הפוסקים הביאו שיטת המרדכי בשם המהר"ם ז"ל שם שם"ל דקא דתני ר"ח מאי כ"ש פחוט הסרבל שם בד' ט"ו הוא פירש פלוגתא אצבע ורבינו לא הזכיר פדברי ר"ח אפילו פחוט הסרבל משום דרבינו ס"ל נמי דלא פהמרדכי אלא דסגי בכ"ש והראיה מצא רבינו דסגי בכ"ש מהא גופיה דכיון דאמר הם הגמ' (דף פ) דלחי להכי פשר דלא בעי שיעורא וכמו שכתב רבינו דעובדיו בכ"ש וא"נ דבעי שיהיה פלוגתא אצבע אפתי בעי שיעורא אלא ע"כ הוא ל"ד ורק משום דלקמן (דף פ) אומר כמה משהו טפח דלא אתי הקא נמי למטעי ולימא דבעי טפח וכי היכא דבעי בפסי חצר וכמבואר בתוס' (דף ע"א) ד"ה משני ולהכי אומר פחוט הסרבל אבל באמת סגי בכ"ש וכן לקמן בפ"ג מהל' עירוובין (ה' כ"ה) שכתב וכן שתי ספינות שהיו קשורות זו בזו חזרו ונקשרו בשוגג חזרו להיתרן כו' והגמ' בשבת (דף קא ע"ב) אמר שמואל שם אפילו קשורות פחוט הסרבל לא הזכיר רבינו זה דס"ל פחוט הסרבל הני משהו ולהכי כותב סתם שיהיו קשורות ולא פירש כמה דבכ"ד שקשירה שרי לטלטל וכן איפקא בפ"ג מהל' טומאת מת (הל' ו') פתב קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה כו' ה"ז מביא את הטומאות ובגמ' דשבת שם קאמר שמואל דבעי שיהיה קשורה בשלשלאות של ברזל דוקא ורבינו לא הזכיר זה רק בדבר המעמידה שהוא מפרש נמי בפירוש התוס' שם ד"ה קשרה שרק לדוגמא נקיט ברזל כמו מחיצה של ברזל דנקיט בכ"ד ונקיט רבינו דבר שיכול להעמידה שהוא דבר חזק אבל הקא בה' שבת פתב סתם שתי ספינות קשורות דדי בכ"ש פמבואר: וכ"ז הוא בלחי די במשהו בעלמא אבל בלחיין של צוה"פ קיי"ל דבעינן חזקה ובריאה כדי להעמיד בהן שם דלת פמבואר הקא בדברי רבינו ובש"ע (סי' שסג) דהקנים בעינן שיהא חזקין פו וא"כ לא סגי במשהו.

ועפ"ז נ"ל לבאר הגמ' בעירוובין (דף יד ע"ב) דאמר שם אותן הלחיין שנקלקו ר"א ורפון כו' ורחפון ועובהו משהו וצריף לבאר דלימא סתם לחי ול"ל לומר הפלוגתא דר"א ורפון הקא אף יבואר פן אותן לחיים שפליגי ר"א ורפון זהו הלחיין סתמא אבל הלחיין של צורת הפתח לא סגי בכ"ש כמו סתם לחי אלא בעי שיהיו בריאין כדי לקבל דלת וא"כ לפ"ז משמע דהלחיין האלה שעושין לצורת הפתח פסולין אי עשאון של אשירה דכיון דבעי שיעורא פסול של אשירה וצ"ע: הלכה יג בכל כו' והוא שתהיה בריאה כדי לקבל אריח כו'.

וכתב הרה"מ ז"ל ויש מן המפרשים שכתבו שם היתה הקורה רחבה ד' א"צ שתהיה בריאה והוכיחו פן לדעתם מן הסוגיא ואין נראה פן דעת רבינו ומהלכות כו' והנה גם הטור והש"ע (עי' שמג) פסקו פן דאם היתה הקורה רחבה ד' א"צ כרב"א אומר רב שם (דף יד).

ונ"ל טעמו של רבינו והרי"ף ז"ל משום דמפרשי לה כמו שכתב הריטב"א ז"ל שם לפירוש הרשב"ם שם בתוס' דדברי ר"א אומר רב לא קאי רק אליבא דר' יהודה דלא בעי בריאה רק בהיכא דהני ד' טפחים אבל בפחות אף ר' יהודה מודה דבעי בריאה ולרבנן אף רב מודה דבכ"ג אף שהיא רחבה דבעי בריאה עיי"ש וא"כ ניקא דברי רבינו ז"ל והרי"ף ז"ל דלדין דפסקינן פרבנן אין נפ"מ מידי בזה.

ונ"ל דְּזֶה מְוכַרֵּחַ מִן הַסְּבִירָא דְקָאֵי אֶלְיָבָא דַר' יְהוּדָה דְהָא בְּהַרְי"ף שָׁם פְּתַב הַרְבֵּינוּ יוֹנָתָן דְטַעְמֵוּ שְׁל ר' יְהוּדָה דְלָא בְּעֵי בְרִיאָה הוּא מְשׁוּם דְרַבְּנָן ס"ל דְהוּא מְשׁוּם הַיְכָר וּבְעֵי שְׂתִיבָה הַיְכָר שְׂהוּא קוּרָה חֲזַק וּר"י ס"ל דְהוּא מְשׁוּם מְחִיצָה דְאַזְזִיל לְשִׁיטְתוֹ וּלְהַכִּי לָא בְּעֵי שְׂתִיבָה בְרִיאָה וְחֲזַקָה עֵי"ש: וְהִנֵּה ע"ז שְׂתִיבָה הַרְי"י ז"ל לְכָלֵּל דַר' יְהוּדָה ס"ל מְשׁוּם מְחִיצָה וְכֵן פְּתַב לְעֵיל עַל הַמְּשַׁנָּה הַרְאִשׁוֹנָה דְחוּ זֶה הַמְּפָרְשִׁים דְהָא הַגַּמ' קְאָמַר לְדַחֲוֹת זֶה וְדַחוּ דְטַעְמֵוּ שְׁל ר' יְהוּדָה הוּא מְשׁוּם דְקַסְבַּר שְׁתֵּי מְחִיצוֹת דְאִוְרִייתָא אָמְנָם כ"ז הוּא רַב אִי הֵנָּה קוּרָה טְפַח אָבֵל אִי הֵנָּה ד' טְפַחִים פְּתַבו הַתּוֹס' לְקַמְן (דָּף פו ע"א) ד"ה קוּרָה דְבִזְהָ אָמְרִינוּ פִּי תַקְרָה וּא"כ לר' יְהוּדָה דַס"ל (דָּף צה ע"א) גְּבִי הַבּוּנָה עֲלֵיהּ דְאָמְרִינוּ פִּי תַקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתָם וּא"כ אִי הֵנָּה ד' טְפַחִים דְאָמְרִינוּ פִּי תַקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתָם אַז אֶפִּילוּ אִי אֵינָה בְרִיאָה הֵנָּה מְחִיצָה מְעַלְיִיתָא וְכִמּוּ שְׁפַתְב הַרְיִטְב"א ז"ל גְּבִי מְחִיצָה שְׂהַגְדִּיִים בּוֹקְעִין בּוֹ דְמְשׁוּם פִּי תַקְרָה שְׁרִי בָּהּ וּא"כ שְׁפִיר דִּי בְּזֶה לר' יְהוּדָה וְדוֹק: הַלְכָה כַח הֵינָה אֶחָד כּו' אָבֵן גְּדוֹלָה אוֹ תַל הַמְּתַלְקֵט י' מְתוּף ד' אַמּוֹת אוֹ חֲבִילָה שְׁל קְנִים רוֹאִין כָּל שְׂאֵלוּ יַחְלַק גַּיִשׁ בּוֹ כּו' נִידוֹן מְשׁוּם זְוִית שְׂיִשׁ בּוֹ ש"פ עכ"ל.

וְכַתְּב הַרְה"מ ז"ל הֵינָה שָׁם אָבֵן מְרַבְּעַת רוֹאִין אוֹתָהּ כָּל שְׂאֵלוּ חוֹלַק כּו'. וְהִנֵּה אִם עֲגוּלָה הוּא אֵיתָא שָׁם פְּלוּגְתָא דְרַשְׁבִּי"א וּרִיב"ב דְחַד אָמַר דְּוָקָא מְרַבְּעַ דְחַד רוֹאִין אָמְרִינוּ וּרִיב"ב ס"ל אַף עֲגוּלָה דְאָמְרִינוּ תְּרִי רוֹאִין.

וּרְבִינוּ פּוֹסֵק כַּמ"ד אֶפִּילוּ עֲגוּלָה דְהוּא פּוֹסֵק תַּל הַמְּתַלְקֵט וְכַתְּב רַש"י ז"ל שָׁם בְּסוּגְיָא דְתַלְי בְּזֶה דְאִי עֲגוּלָה שְׁרִי אַף בְּתַל שְׁרִי זו. וְהִנֵּה מְפָרְשֵׁי הַיְרוּשְׁלַמִּי הֵכָא דְחַקוּ לִיתָן טַעַם מ"ט פּוֹסֵק רְבִינוּ כְּמֵאן דְמִיקַל.

וּנ"ל לִינִישׁב כֵּן דְהִנֵּה בַמַּס' סוּכָה (דָּף ד ע"ב) אָמְרִינוּ נַעֲץ אַרְבָּעָה קוֹנְדִסִין וְסִיפָה ע"ג ר' יַעֲקֹב אוֹמַר רוֹאִין כָּל שְׂאֵלוּ יַחְקִקוּ וְיַחְלִקוּ גַּיִשׁ טְפַח לְכָאן וּלְכָאן נִידוֹן מְשׁוּם דִּיּוּמָד כּו' וּפְיַרְשׁ רַש"י ז"ל דְהָא דַאֲר"י יַחְקִקוּ וְיַחְלִקוּ בְּעַגּוּלִין מִיַּרְי דְאִם בְּמַרְבֵּין לָא אָמַר יַחְלִקוּ אֶלְמָא דְגַם ר' יַעֲקֹב ס"ל כְּמוֹ רִיב"ב וְהִנֵּה תְּרִי לְגַבִּי רַשְׁבִּי"א וְהִנֵּה דְחַכְמִים פְּלִיגִי וְאָמְרוּ עַד שְׂתִיבָה שְׂתִיבָה פְּהִלְכְתָן זֶהוּ רַב בְּעֵיקָר דִּינָא פְּלִיגִי וְס"ל דְאִין דִּיּוּמָד מוֹעִיל לְגַבִּי סוּכָה אֶלְא בְּשַׁבַּת שְׂבַתוֹף הַחַג כְּמוֹ דְאֵיתָא לְקַמְן (דָּף ז) אָבֵל אִם הַדִּיּוּמָד עֲגוּל דְאָמְרִינוּ שְׁנֵי רוֹאִין לָא מְצִינוּ דְפְּלִיגִי וּפּוֹסֵק רְבִינוּ דְתְּרִי הֵנָּה כְּמַבְּאָר: וְעוֹד נ"ל פְּשׁוּט לְפִי מַה שְׂפִירְשׁ רַש"י ז"ל שָׁם דְאָמַר תְּרִי גּוֹנִי אֵילָן וּפְיַרְשׁ דְאֵילָן אֵתִי לְאִשְׁמוֹעִינוּ דְאָמְרִינוּ כְּדִי שְׂיַחְקֵק וְיַחְלִק כּו' שְׂהוּא תְּרִי רוֹאִין ע"כ מְשׁוּם דְסִתְמָא אֵילָן עֲגוּל הוּא וּא"כ הַבְּרִייתָא שְׂמַבִּיא בְּאֵילָן ע"כ גְּמִי ס"ל דְאָמְרִינוּ תְּרִי רוֹאִין וְכֵן פּוֹסֵק רְבִינוּ בְּתַל וְאֵילָן וְדוֹק: הַלְכָה ל לָא הַתִּירוּ הַפְּסִים הָאֵלְא אֶלְא בַּא"י וּלְבַהֲמַת עוֹלֵי רְגָלִים בְּלַבָּד וְהוּא שְׂתִיבָה הַבְּאָר מ"ח שְׁל רַבִּים אָבֵל בְּשַׁאָר אַרְצוֹת אֲדָם יוֹרֵד לְבְּאָר וְיִשְׁתָּה אוֹ יַעֲשֶׂה לוֹ מְחִיצָה מְקַפֵּת לְבְּאָר גְּבוּהָ י"ט וְיַעֲמוּד בְּתוֹכָהּ וְיִדְלָה וְיִשְׁתָּה וְאִם הֵנָּה הַבְּאָר רַחֵב הַרְבֵּה שְׂאִין אֲדָם יְכוֹל לִירֵד בּוֹ ה"ז יְדְלָה וְיִשְׁתָּה בֵּין הַפְּסִין עכ"ל.

וְהִנֵּה לַפ"ד רְבִינוּ אֵלוּ קִשָּׁה טוֹבָא דְמְשַׁמַּע דְרַב לְשַׁאָר אַרְצוֹת אֲדָם יְרֵד כּו' אָבֵל בַּא"י אַף אֲדָם שְׁרִי לְכַתְּחִלָּה וְזֶה וְדַאי לִיתָא דְלָא שְׁרִי אֲדָם רַב רַחֵב הַרְבֵּה בַּא"י וְכֵן לַפ"ז ז"ל כֵּן דְבַא"י שְׁרִי אֲדָם בְּכָל בְּאָר וְרַב מַה שְׂמִסִּיק הַבְּאָר רַחֵב הַרְבֵּה קָאֵי עַל שְׂאֵרֵי אַרְצוֹת הָא בְּשַׁאָרֵי אַרְצוֹת לִיתָא דִּין הַפְּסִין דְשָׁם לָא מְצִינוּ הֵיחַתַּר בְּזֶה.

וע"כ נ"ל דט"ס יש פאן דדברי רבינו וכן צ"ל אכל בשאר ארצות לא נאדם יורד לבאר כו' וקאי האדם נמי על א"י דבנה שרי רק היכא שרחב הרבה אבל בחו"ל לא מצינו שום היתר לא לבהמה ולא לאדם ומלת לא חסר בדברי רבינו ואות הו' על אדם כמבואר: ובספר מרפכת המשנה כתב דרבינו סובר דבא"י שרי אף לאדם זה כמ"ש התוס' וזה לענ"ד ליתא דגם התוס' לא כתבו רק היכא שתיקון לבהמה בא"י שרי אף לאדם ואם הנה רחבין הרבה שרי אף לכתחלה לאדם לעשות ובכ"ז רק בא"י אבל לפ"ד משמע דדברי רבינו קאי על חוץ לארץ וזה ליתא דבחו"ל לא הותר כלל ולא מצינו בה פסין וט"ס יש פאן ודוק: פ"ק יח הלכה ה המוציא תבלין פ"ד לתבל ביצה קלה ומצטרפין זה עם זה עכ"ל.

וכתב הרה"מ ו"ל ומ"מ נראה לפי הגמ' שאין מצטרפין אלא במיני מתיקה בכולן וכן פירש רש"י ו"ל ויש לרבינו פירוש אחר עכ"ל. ונ"ל לבאר האי טעמא דלא מוקי רבינו במיני מתיקה דהנה במס' ע"ז (דף סו ע"א) איתא פלוגתא דאב"י ורבא דאב"י סבר דבתר טעמא אזלינן ורבא ס"ל דבתר שמה אזלינן והביא אב"י ראיה מהאי משנה דתבלין מצטרפין ואמר חזקיה הכא במיני מתיקה עסקינן אלמא דבתר טעמא אזלינן ורבא דחי ה"מ ר' מאיר הוא דאמר כל שנתעבתי כו' ללמדך שכל האיסורין מצטרפין זע"ז ופירש רש"י ודחזקיה ליתא והתוס' פירשו שם פירוש אחר עיי"ש.

ובדברי רבינו בפ' ט"ז מהל' מ"א הי"ד מפרש לה הלח"מ פ"ו ונ"ל דרבינו מפרש לה אליבא דרבא דקיי"ל פנותיה ורבא אמר ה"מ ר"מ פירוש הא דמוקי חזקיה במיני מתיקה ר"מ הוא דאזיל בתר טעמא וס"ל לחזקיה כר"מ לכה מוקי לה הכא דאפילו לא דמי בשמה בטעמא לחוד סגי אבל אליבא דרבנן דבתר שמה אזלינן כו' שפיר מיתוקם מתניתין פנותיה וכדכתב רבינו עכ"ל הלח"מ.

נמצא דלפ"ד זה דרבינו דס"ל ה"מ לא מוקמינן מתניתין פחותיה במיני מתיקה ולהכי שפיר לא מוקי מתניתין הכא בשבת במיני מתיקה ולהכי אמר תבלין סתם ומצטרפין זע"ז. וכן הירושלמי דאמר הכא בס"פ רע"ק ר"א בשם ר"ח וכי פמון ומלח מצטרפין במיני מתיקה משום זה נמי דס"ל כאב"י דבתר טעמא אזלינן ולהכי מקשה וזה הגי' אין טעמן שנה ומשני במיני מתיקה אבל לדידן דס"ל פ"ק דבתר שמה אזלינן לא מוקמינן במיני מתיקה ודוק: הלכה טו המוציא שטר פרוע ונייר מחוק פ"ד לכר"ך ע"פ צלוחית קטנה של פליטון ואם יש בלונן שלו פ"ד לכתוב שתי אותיות של קשר מוכסין חייב עכ"ל.

והנה פ"ק כתב הרמ"מ ונ"ל בר"י וגמ' (דף עח) פלשון רבינו ודין השטר פרוע הוא דדברי ת"ק שם בברייתא אחרת שהביאו שם והלכה פמותו עכ"ל: והנה בס' שלטי הגבורים בהרי"ף הכא הקשה על הרא"ש ו"ל ונ"ל הרא"ש הביא הברייתות פצורתן דפליגי בהו רבנן דפ"טרי וקצ"ע דא"כ המוציא שטר פרוע פטור א"כ לעיל מיניה דמקשה על רבא דמנ"א המוציא נייר מחוק ושטר פרוע דחייב דמשמע מההיא ברייתא להדיא דהמוציא שטר פרוע חייב ונשאר רבא בקושיא מפי' ההיא ברייתא ומשמע דההיא ברייתא איתא אהלקתא ואם נפסוק עתה דדברי ת"ק הכא דפליג עם ר"י ופטור תקשה הלקתא אהלקתא ובשלמא לרבינו איתא שפיר דפוסק כר"י דאומר דבריו פסתם ברייתא

דמקשי לרבא אבל להרא"ש ז"ל צ"ע האיה מנישב הוא הני פרייתות עכ"ל, ונ"ל לנישב
קושיתו פן עפ"י מה שמבאר המהרש"א ז"ל הכא וז"ל בגמ' שם המוציא כו' לכל הני
אמוראי דס"ל דאסור להשתמש ולהשהות שטר פרוע ולנה נמי לא משהי ליה הך פרייתא
לא אתיא לכאורה פרייתא דפטר ליקמן בש"פ דאינו צ"ל פלל וכו' יהודה נמי לא אתיא
דבשטר קטן נמי חייב דצריה לו.

וראיתי בס"פ בתוספתא דרבנן ל"פ אדר"י אלא בשטר קטן אבל בגדול דראוי לכרוך
ע"פ צלוחית ש"פ מודו רבנן דחייב והיינו אף דלא משהי ליה מ"מ האי שיעורא דש"פ
חייב לרוב ב"א עכ"ל. נמצא דלא קשה דהפרייתא דלעיל מיירי דהוי שיעור פדי לכרוך
עפ"י צלוחית ש"פ והפרייתא השניה מיירי בכ"ש וכמו שמבאר בתוספתא שהביא גם
התוס' הכא ובזה פליגי ר"י ורבנן: אמנם נ"ל לבאר בזה דמהו הטעם דחייב אם ראוי
לכרוך אע"פ שאסור להשות שטר פרוע אשר המהרש"א ז"ל דחק בזה.

ונ"ל לבאר פן דהנה הגאון רע"א איג"ר ז"ל בגהש"ס הכא הקשה ק"ל הא ראוי למחוק
ולהשהותו לצור ע"פ צלוחיתו ע"כ. וע"כ נ"ל פן דאם היה השטר פרוע גדול בשיעור
זה חייב לכ"ע דהא חזי למחוק ולצור עפ"י צלוחיתו ורק הפלוגתא הוא אם השטר קטן
פגון שנקתב הוא ועדיו בשיטה אחת וכמו שאומר התוספתא כ"ש בזה פליגי דר' יהודה
מחייב ונחמיה פוטרין ואומר ר"י דפליגי אם מותר לשהות שטר פרוע או אסור דר"י
דס"ל דמותר ס"ל דחייב על כ"ש הטעם דחזי השטר גופיה לחזור וללות בו ואף דקיי"ל
דשטר שלנה ופרע נמחל שיעבודו ואינו חוזר ולנה בו מ"מ הא פוסק הרב ז"ל בהגהה
בח"מ (סי' מח) דאם קיבל קנין מחדש יכול לחזור וללות בו וכן אם מסר בפני עדי
מסירה עיקר אף בשטרות כמו שמבאר התוס' בגיטין דף ד) ד"ה קסבר דהביאו זה דאמר
רב יוסף הלכה כר"א הוא אפילו בשטרות ואף שע"כ מיירי דלא נכתב היום דהוא שבת
וא"כ פסול משום שטר מוקדם מ"מ הא המחבר ז"ל בח"מ (סי' מג ס"ז) פוסק דמבני
חרי גבי שפיר ואף לפ"ד הרמ"א בהגהה דאף מב"ח פסול לגבות מ"מ אם המלנה בעצמו
כותב על השטר קודם שפירא בב"ד שלא ניתן לגבות מזמן ראשון הוא פשר כמו שהביא
הש"ך שם ס"ק י"א וי"ד.

ונהו הפלוגתא ר"י ס"ל דמותר לשהות שטר פרוע ומשהה אותו המלנה פדי שאם ירצה
יוכל ללות עוד להלנה ע"ז בקנין או בע"מ ולא נצרך לכתוב שטר מחדש ות"ק ס"ל
דאסור לשהות ש"פ וא"כ לא משהה ליה ושורפו וא"ר למידי וכן אב"י ורבא ורב אשי
שם פנלהו מוקי ליה בשטר כ"ש ומ"מ חייב לר' יהודה במשהה לו כ"א לפי טעמו
באוקימתא שלו ואע"פ שרש"י ז"ל מפרש ליה באוקימתא דרבא דראוי לצור ע"פ
צלוחיתו מ"מ אינו מוכרח דמיירי דוקא בגדול דאף אי קטן הוא משהה ליה דצריה
להחזיר ללנה פניו דס"ל דאין כותבין שובר וגם בשטר קטן אוקמי.

ועפ"ז יש לנישב קושית התוס' שם דהקשו וא"ת משפרעו אמאי פטור המוציא נהי דלא
חזי לגבות אבל הא ראוי מ"מ לצור עפ"י צלוחיתו כו' ולפי מה שביארנו דמיירי בשטר
קטן שאינו מחזיק השיעור וא"כ לא קשה והגמ' מוקי פלוגתייהו אי ראוי בשיעור קטן
אבל אם יש בו שיעור גדול שראוי לכרוך ע"פ צ"ש"פ חייב לכ"ע דראוי למחוק ולהשהות

כּמבּוֹאֵר וּכְמוֹ שֶׁפּוֹסֵק רַבֵּינוּ פֶּאֶן וְדוּק: הִלְכָה יח הַמוֹצֵיא חֲגֹב חַי כָּל שָׁהוּ וּמַת פְּגֵרוֹגֶרֶת עכ"ל.

וְכַתּוּב הִרְה"מ מִשְׁנֵה ס"פ ר"ע פְּדֻבְרֵי ת"ק וּמְפִנְרֵשׁ בַּגְמ' דְּלֻדְבְּרֵי ת"ק וְנֻקָּא חֲגֹב חַי טְהוֹר אֲבָל טָמֵא בַכ"ש וְרַבֵּינוּ פֶּתַב הַמְּשַׁנֵּה כְּלִשׁוֹנָה עכ"ל. וְהֵנָּה בַס' מְרַפְּכַת הַמְּשַׁנֵּה פֶּתַב הַקָּא וְנ"ל וְעֵינֵינוּ בַמ"מ דְּנִרְאָה דַל"ג טְהוֹר בְּדֻבְרֵי ת"ק וְעֵדֵינוּ א"ז מְסַפֵּיק.

וְנ"ל דְּפּוֹסֵק רַבֵּינוּ כַר"י דְּסוֹבֵר דְּלֵא פְּפִירוּשׁ רַש"י וְנ"ל בְּנִידוֹן דִּידוֹן קַחְשִׁיב פְּמַאֲכִילוּ בְּיָדִים דְּאִין זֶה סְבָרָא שְׁהַנּוֹתוֹן דְּבָר טָמֵא חַי לְקַטְוִן לְשַׁחַק בּוֹ יִהְיֶה חָשׁוּב פְּמַאֲכִילוּ בְּיָדִים מִשׁוּם חֲשִׁישָׁא דְלָמָּא מְיִית וְדִלְמָּא אֲכִיל לִיה אֲלָא דְכּוֹלְהוּ סְוֵגֵינוּ אֲזִילָא אֲלִיבָא דַמ"ד קְטוֹן אוֹכֵל גְּבֻלוֹת ב"ד מְצֻוּיִן לְהַפְּרִישׁוּ וְכִינּוּן דְּפּוֹסֵק רַבֵּינוּ ס"ה מ"א דְּאִין ב"ד מְצֻוּיִן לְהַפְּרִישׁוּ מִמִּילָא גְּדַחָה דְּבָרֵי הַת"ק דְּהִלְכָה כַר"י וְחִזּוֹר רַבֵּינוּ מֵה שְׁפִירוּשׁ הַמְּשַׁנֵּה עכ"ל: וְלַעֲנֵנ"ד דְּבָרֵינוּ לִיתָּא וְרַבֵּינוּ לֹא חִזּוֹר מִמֵּה שְׁפִתְבַּת בַּפִּיה"מ חֲדָא דַא"נ דְּהָכָא לֹא הֵנָּה פְּמַאֲכִילוּ בְּיָדִים אֲלָא מִטְעַם דַּב"ד מְצֻוּיִן לְהַפְּרִישׁוּ א"כ מֵאֵי מְקַשָּׁה הַגְמ' א"ה אֲפִילוּ בְּטְהוֹר נְמִי הָא טְהוֹר חַי לֹא הֵנָּה הָאִיסוּר רַק מִשׁוּם בַּל תִּשְׁקָצוּ וְרַבֵּינוּ ס"ל בְּהִדְיָא בַפִּי"ז מַהֲל' מ"א הִי"ט טְדָקֵל אִיסוּר זֶה אֲסֻרִינוּ מִשׁוּם בַּל תִּשְׁקָצוּ הוּא רַק מְדַרְבְּנָן דְּכַתּוּב שָׁם דְּאָסְרוּ חֲכָמִים כּו' וְאַף שְׁיֵשׁ פּוֹסְקִים דַּס"ל דְּהוּא מַה"ת כְּמוֹ שְׁבִיאוֹרְנוּ שָׁם בְּשֵׁם הַט"ז מ"מ רַבֵּינוּ וְדַאי ס"ל דְּהוּא מְדַרְבְּנָן וְכֵן פֶּתַב שָׁם הַמְּשַׁל"מ וַא"כ בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן הָא לִיתָּא שׁוּם מ"ד דַּב"ד מְצֻוּיִן לְהַפְּרִישׁוּ דַע"ז מְיִיתֵי הַגְמ' דִּיבְמוֹת (דָּרָף קִיד) כְּמַה בְּרִייתוֹת דְּאִין ב"ד מְצֻוּיִן לְהַפְּרִישׁוּ וְנִדְחָה בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן אֲלָמָּא דְּעַל אִיסוּר דְּרַבְּנָן לַכ"ע אִין ב"ד מְצֻוּיִן לְהַפְּרִישׁוּ וַא"כ שְׁפִיר הֵנָּה נִחָא דְּטָמֵא דְּהֵנָּה מְדַאוֹרִיתָּא אִיסוּר אֲבָל בְּטְהוֹר דְּהֵנָּה אִיסוּר מְדַרְבְּנָן שְׁרִי דְּבִנְיָה א"מ לְהַפְּרִישׁוּ.

אֲבָל א"נ פְּפִירוּשׁ רַש"י וְנ"ל דְּמַאֲכִילוּ בְּיָדִים הוּא נִחָא שְׁפִיר דְּהָא לְהַאֲכִילוּ בְּיָדִים אִיסוּר אִיף בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן כְּמוֹ שְׁפִתְבַּת רַבֵּינוּ לְהִדְיָא שָׁם בַּה' מ"א הַל' כ"א וְנ"ל אֲבָל לְהַאֲכִיל בְּיָדִים אִיסוּר אֲפִילוּ בְּדֻבְרֵי שְׁאִיסוּרִין מַד"ס וְעֵינֵינוּ שׁ בַּמְּשַׁל"מ וַא"כ שְׁפִיר מְקַשָּׁה א"ה אֲפִילוּ טְהוֹר דְּאִיסוּר בְּדַרְבְּנָן אֲפִילוּ כְּמַבּוֹאֵר: וְעוֹד א"נ דְּמִיִּירֵי רַבֵּינוּ אִיף בְּחֲגֹב טָמֵא א"כ אִיף מְסִיק וּמַת פְּגֵרוֹגֶרֶת וְהִלָּא גְּרוֹגֶרֶת הוּא רַק בְּדֻבְרֵי הָרְאוּי לְאֲכִילָה אֲבָל בְּחֲגֹב טָמֵא מַת אִיתָּא בִירוּשְׁלָמִי הַקָּא ס"פ הַמוֹצֵיא דְּהֵנָּה כְּשִׁיעוֹר פִּי כָּלָב אֲבָל שְׁיַעוֹר גְּרוֹגֶרֶת וְדַאי לֹא הֵנָּה בְּדֻבְרֵי טָמֵא.

וְעוֹד נ"ל לֹמֵר דְּנִדְּאֵי דְּבָרֵי הִרְה"מ נְכוּנִים דְּמִיִּירֵי וְנֻקָּא בְּחֲגֹב טְהוֹר כְּמוֹ שְׁפִתְבַּת רַבֵּינוּ בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנֵּה וְסַמְדָּא רַבֵּינוּ ע"ז גּוֹפִיָּה פִּינּוּן דְּמַסִּיק וּמַת פְּגֵרוֹגֶרֶת וְדַאי גִּדְעָה דְּמִיִּירֵי בְּטְהוֹר וּפּוֹסֵק כַּת"ק דְּטָמֵא אִיסוּר מִשׁוּם דְּהֵנָּה כְּסָפִי לִיה בְּיָדִים וְשִׁיעוֹר הַטָּמֵא סַמְדָּא רַבֵּינוּ עַל מַה שְׁפִתְבַּת לְקַמְּוִן הַמַּת וְהַנְּבִלָּה וְהַשְׁרָץ כְּשִׁיעוֹר טוֹמְאָתוֹן כְּפִי שְׁיַעוֹר הוֹצֵאָתוֹן וְחֲגֹב טָמֵא נְמִי בְּכֻלָּל זֶה כְּמוֹ שְׁאָר שְׁרָצִים וְגְבֻלוֹת וְאַף לְהִירוּשְׁלָמִי אוֹמֵר שְׁיַעוֹר פִּי כָּלָב בְּחֲגֹב טָמֵא ס"ל לְרַבֵּינוּ כְּמוֹ שְׁפִתְבַּת שָׁם הַפ"מ בִּירוּשְׁלָמִי דְּשִׁיעוֹר פִּי כָּלָב הֵנָּה נְמִי כְּמוֹ שְׁיַעוֹר בְּזִית וְאִידֵי וְאִידֵי חֲדָא שְׁיַעוֹרָא הִיא אֲבָל הַקָּא מִיִּירֵי וְדַאי בְּטְהוֹר כְּמַבּוֹאֵר וְדוּק: הִלְכָה טז הַמוֹצֵיא בְּהֵמָה כּו' אֲבָל אָדָם חַי אִינוּ מִשְׁאוּי וְאִם הִנֵּה כְּפוֹת אוֹ חוֹלָה הַמוֹצֵיא אִינוּ חֲתִיב.

וְעֵינֵינוּ בַּהֲרַה"מ שְׁהִבִּיא מְקוֹר לְזֶה דְּחוֹלָה חֲתִיב מְדַבֵּר שְׁאִינוּ מְוַכְרַח כְּמוֹ שְׁפִתְבַּת בַּס' מְרַפְּכַת הַמְּשַׁנֵּה הַקָּא וְהוּא הִבִּיא רְאִיָּה מְסוּגֵיָּא דִּיוֹמָא (דָּרָף סו ע"ב) דְּאָמַר חֲלָה שְׁאִנִּי

ומדמי לרבנו חולה דאדם כמו חולה דבהמה לר"נ ע"כ: ונ"ל לומר דרבינו לטעמיה מצא מקור נכון דחולה דאדם חייב דהנה ריש פ' ר"א דמילה (דף קל) הקשו התוס' וא"ת ונביא התינוק אצל הפלי דהשתא ליכא איסור שבת דחי נושא את עצמו כו' וי"ל דקטן צריף לאמו הוא ואחר המילה הא צריף להחזירו לאמו ואז הנה פפות לפי שהיא חולה כדאמרין ביומא אפ"ת ר"נ חולה שאני ומבאר שם המהרש"א דרק איסור דרבנו יש בקטן ואומר דכיון דחלה הוא איסור דאורייתא ושייף זה באדם לכ"ע.

אמנם הא יש ליישב קושית התוס' דהנה שם (דף צד ע"א) פתבו התוס' ד"ה אבל אדם כו' תימא דברי ריש פ' נוטל (דף קמא) משמע דפליגי נמי באדם דקאמר גבי תינוק רבא כר' נתן ס"ל ואומר רש"א דקטן כבהמה דמי דמשרבט נפשיה.

אך ק"ל דבפ' מפנין תניא מדדין בהמה חיה כו' והאשה מדדה את בנה ופירש"י כו' וסתמא כרבנו דר' נתן דמחייבי אבל בנה א"נ מגבה ליה הא באדם מודו רבנו דחי נושא את עצמו ומסיק שם בתוס' ישנים ושמא ההוא דפ' נוטל איירי בתינוק ב"י ע"כ והרש"א ז"ל בחידושו לא ניחא ליה בהתירוץ דאיירי בקטן ב"י ותיירץ דר' יהודה אומר התם במשנה אימתי בזמן שהוא נוטל אחת ומניח אחת וקיי"ל אימתי לפרש וא"כ פיון דגדול קצת אמרינו דחי נושא את עצמו נמצא דלפי תירוץ של הרש"א נדאי לא קשה מפר"א דמילה לענין קטן דתינוק כזה דקטן כזה בן ח' ימים שמלין אותו הוא דינו כבהמה ורק בזמן שנוטל אחת ומניח אחת ואפילו לפ"ד של התוס' ישנים נ"ל דל"ד פתבו תינוק בן יומו דהא רבא אמר סתם תינוק ורק המשמעות שהוא קטן מאד ושנה לנו בן ח' ימים לכן יום אחד וכן כתב נמי הרש"א ר"פ ר"א דמילה דבן ח' שנה לכן יום א' וא"כ לא קשה מזה אף לפ"ד התוס' ולא צריף לחלק דחולה שאני אמנם לפ"ד רבינו ליתא זה התירוץ דהא רבינו כתב ה"ז המוציא תינוק חי וכיס תלוי בצנארו חייב משום הפיס שאין הפיס טפלה לתינוק עכ"ל אלמא דכתב דבכל גוונא אינו חייב רק על הפיס ולא על התינוק משמע דאפילו קטן ממש מ"מ אמרינו ביה חי נושא את עצמו וצריף לומר לדעת רבינו כמו שכתב המאירי ז"ל בחידושו למס' שבת (דף צד) דהא דאמר רבא כר' נתן הוא ל"ד דאפילו א"נ דרבנו פליגי על ר' נתן אפילו באדם מ"מ א"ל דרבא כר' נתן ס"ל אבל באמת לדידן דס"ל דרבנו באדם מודו ה"נ אפילו לרבנו פטור על התינוק עיי"ש וה"נ מתירץ רבינו בן ולהכי כתב דחייב רק על הפיס וא"נ דבכל קטן פטור לרבינו ליתא לרבינו שם בר"פ ר"א דמילה תירוץ אחר רק התירוץ דחולה הוא ושנה חולה דאדם כמו חולה דאיתא במס' יומא דעל חולה חייב ושפיר פוסק לחייב בחולה ודוק: הלכה פא המצניע דבר לזריעה או לרפואה או לדוגמא כו' חייב עליו בכ"ש כו'.

וכתב המשל"מ משנה ר"פ המצניע כו' ואמרינו בגמ' (דף עח) בד"א במוציא אבל במצניע כ"ש חייב ואין הפנונה דכל מצניע חייב ואם הצניע פחות מפגרוגרת לאכילה שהוא חייב דפשיטא דבטלה דעתו של זה שהצניע פחות מפגרוגרת לאכילה ול"מ שיהיה המצניע חייב אלא בהני דתנו ר"פ שהם לזרע לדוגמא ולרפואה דכל הני אף דבסתמא בעי שיעורא כו' ולא שייף בזה לומר דבטלה דעתו אצל כ"א דהא איכא קצת ב"א שמצניעין לזרע כו' כ"ש אבל במצניע פחות מפשיעור חוץ מהני דתנו בפ' המצניע פשיטא דאמרינו בטלה דעתו אצל כל אדם דאלת"ה המצניע פחות מפשיעור חייב כו' עכ"ל: ונ"ל עפ"ד

ז"ל ליישוב קונשית התוס' ר"פ המצניע ונ"ל וכל אדם אין חייב עליו אלא פשיעורו תימא לר"י דאמאי איצטריף לאשמועינן למיתני ליה הא תנא ליה חדא זימנא בפ' כ"ג ושאינו פשר להצניע אינו חייב אלא המצניע עכ"ל ולפ"ז ניקח שפיר דאי מהמשנה דכ"ג ה"א דהמצניע הוא חייב בכל גוונא אף בלא הצניע לזרע לדוגמא ולרפואה ורק הצניע לאכילה נמי חייב דהא אומר סתמא א"ח עליו אלא המצניע משמע דהמצניע חייב בכ"ג להכי אומר הקא פן המצניע לזרע והוציאו נמי חייב בכ"ש וכל אדם א"ח עליו אלא פשיעורו היינו היפוד מהרישא דאומר ברישא המצניע לזרע כו' ואומר בכל אדם היינו אף המצניע א"ח רק אי הצניע להני דברים דפרט ברישא לזרע לדוגמא ולרפואה ואז אפילו אי שכח למה הצניע אמרינו דעל דעת הראשונה הוא עושה וא"כ הוא פן אם הוציא להני דברים בפירוש חייב ואי הוציא מסתמא או הצניע תחלה להני דברים חייב ואי הצניע סתמא אזי הנה כמו שהוציאו סתמא ופטור דבכל אדם נכלל תרנוניהו בין שלא הצניע כלל ובין שהצניע לא להני דברים כמו שכתב המשל"מ הקא.

ואין להקשות הקא איפכא דמשנה ראשונה לא ליתני דלא איצטריף וליתני משנה דהקא דידעינן דא"ת רק המצניע להני דברים הנה זאת פכר מתרץ המגיני שלמה על המשנה שם דמיתורא אשמועינן דינא אפילו פשהצניע ושכח למה הצניע דה"א רק במצניע וזוכר למה מצניע עיי"ש ועיין תוי"ט ופ"י מה שביארו בזה ודוק: והנה נדפס בגליון האלפס חידושים מהגאון בעל חות יאיר ז"ל.

ז"ל הקא בפ' המוציא זין נ"ל דמעביר ד"א ברה"ר חייב בכל דהו וצ"ע. והנה לפי מה שחידש התו"י ז"ל דמעביר ד"א חייב בפחות מכשיעור יש ליישוב בזה קונשית התוס' שהקשו בכמה דוכתי אמאי אמרינו גזירה שמה יעבירו ד"א ברה"ר ול"א גזירה שמה יוציא מרה"י לרה"ר או מרה"ר לרה"י ונדחקו בזה במגילה ובש"ד.

ולפ"ז ניקח דהנה במסכת פסחים (דף סט ע"א) אמר רבה נמי גבי הגזאה גזירה שמה יעבירו ד"א ברה"ר. והנה שיעור הגזאה היא פדי שיתבול ראשי גבעולים ושיעור הגזאה הוא פכל המשקין ברביעית וא"כ איהוציא מרה"י לרה"ר או מרה"ר לרה"י אינו חייב בזה שהוא פחות מכשיעור להכי קאמר שמה יעבירו ד"א ברה"ר שזה חייב אף בפחות מכשיעור ומחמת דצריף לומר התם הטעם שמה יעבירו אמר זה בכל דוכתא.

אמנם זה יש לדחות דכיון דראוי להגזאה ואחשבה וחיוב אף בפחות מכדי שיעור רביעית וכמו שכתב רבינו הקא בהל' ז' המוציא אזור אם לאוכלים כגרוגרת להגזיה פשיעור הגזיה והוא מן התוספתא פ"ט דשבת ובירושלמי פ' ח' הל' ב' אלמא דכיון דהוציא להגזאה די פשיעור זה והה"ד למי חטאת די פשיעור הגזאה אם הוציא לזה כמבואר: אף בלא זה ליתא דברי החו"י ז"ל דמפוךש כתב רבינו לעיל בפ"י"ב ה"ט וז"ל אין המוציא מרשות לרשות חייב עד שיוציא פשיעור המועיל וכן המעביר מתחלת ד' לסוף ארבע אמות ברה"ר א"ח עד שיעקור פשיעור מצד זה ויניחנו מצד אחרת עכ"ל.

אלמא דאומר מפוךש דגם המעביר ד"א ברה"ר בעי פשיעור דוקא ובאמת דברי רבינו מוכרחים הנה דהא ה"ר"ן והרשב"א ז"ל כתבו על המשנה דמוציא מרשות לרשות דהא דלא קחשיב מעביר ד"א ברה"ר משום דמעביר ד"א ברה"ר תולדה דמוציא הוא לפי שד"א של אדם רשותו הן ומי שמוציא חוץ לד"א הנה מוציא מרשות לרשות וכי אמרינו

לקמן דמעביר ד"א ברה"ר גמירי לה היינו לחייב מדין הוצאה דעל הלמ"מ אין עונשין וא"כ דכל עיקר חיוב של העברה ד"א ברה"ר ילפינו לה ממוציא מרה"י לרה"ר ונהנה תולדה דידה וא"כ איך נחמיר יותר מהוצאה דנחייב גם על חצי שיעור: ונ"ל להביא ראיה לדיון זה ג"כ מהא דאיתא בגמ' דשבת (דף צז ע"ב) אמאי פטרי רבנן הא אפיק ליה מרה"י לרה"ר כו'.

ולפ"ד החו"י דיש לחלק בין מעביר למוציא דלמא מיירי בפחות מפשיעור דלענין הוצאה פטור ולענין העברה חייב ולהכי ר' יהודה מחייב אבל רבנן פטרי דנהנה ליה תולדה במקום אב דאי מוציא פחות מפשיעור דמה"ת אסור ומקרי אב אף דפטור מחטאת מ"מ גם העברה הנה תולדה בזה השיעור אלא נדאי כמו שפכת רבינו הקא דגם בהעברה צריך להיות השיעור כמו בהוצאה פמבואר.

ועיין ירושלמי בפ' הזורק ר' יהודה עביד ליה ד"א ברה"ר מלאכה בפ"ע כו' ובמ"א נבאר: עוד שם בגליון ר"פ המצניע ק"ל אמאי חייב המצניעהו נימא דבטלה דעתו ק"ל מאנשי הוצל דפ' המצניע ושם פתב דאנשי הוצל עצמן חייבין עכ"ל.

והנה מה שמסיק דאנשי הוצל עצמן חייבין נדאי ט"ס הוא דהא שם (דף צב) מסיק הגמרא דהמוציא משאווי על ראשו אפילו אנשי הוצל עצמן נמי פטורין דבטלה דעתו אצל כל אדם. ועיין בדברי רבינו לעיל בפ"ב הי"ד וכן צ"ל דאנשי הוצל עצמן אין חייבין וא"כ שפיר מקשה מ"ט ל"א הקא דבטלה דעתו.

אמנם לפ"ד המשנה למלך שפיאנו הקא בה' כ"א ניחא נדאי כמו שמבאר דבזה לא שייך דבטלה דעתו פיון שמוציא להגי דברים שהצניע לזה ועיין תוס' שם ד"ה ואת"ל: ועוד פתב שם בגליון ר"פ המ"י נ"ל דחומץ אינו בכלל משקה ונחייב כדי לטבל בו סעודה אחת עיין ר"פ בכל מערבין עכ"ל.

ונעלם מאתו דברי הירושלמי דאיתא מפונש בפ' המוציא יין מותבין לר"ש דבש ברביעית וחומץ ברביעית אלמא דאיתא מבואר דשיעור חומץ הוא ברביעית כשאר משקין ודוק: הלכה כד המוציא חצי שיעור וחזר והוציא חצי שיעור בהעלם אחת לרשות אחת חייב לשתי רשויות אם יש ביניהן רשות שחייבין עליו פטור היתה ביניהן פרמלית הרי הן פרשות אחת ונחייב חטאת עכ"ל.

וכתב הרה"מ ז"ל שם ת"ר כו' ר' יוסי אומר בהעלם אחת לב' רשויות פטור לרשות אחת חייב אמר רבה והוא שיש חיוב חטאת ביניהם אבל פרמלית לא אביי אמר אפילו פרמלית אבל פוסק לא רבא אמר אפילו פוסק ורבינו פוסק כר' יוסי משום הנה אמוראים ופוסק כרבה להחמיר דאביי ורבא תלמידיו הוו עכ"ל.

והנה זה שכתב הרה"מ דלרבינו אין הלכה פאביי ורבא נגד רבה לאו מלתא יא דפסיקתא הוא דמצינו להיפוף מזה תדא בפ"ו מהל' נזקי ממון הל' א' שם מבאר הרה"מ ז"ל דאם אביי ורבא מחולקים עם רבה פוסק רבינו פאביי ורבא וכן פוסק הרא"ש ז"ל במס' ב"מ ספ"ק ובפ"ד הי"ט פאביי ורבא נגד רבה והאריף בזה הגרי"ב ז"ל בגליון הרא"ש שם: אמנם נ"ל לומר דטעמו של רבינו דפוסק כרבה הקא הוא מזה דבמס' ב"ב (דף נה ע"ב) ס"ל לרבין משמיה דר' יוחנן ג"כ כרבה דרק דבר שחייב חטאת מחלק ולא פרמלית

ופיסקלא דאיתא שם אמר רבין אמר ר' יוחנן אפילו לפאה כו' אבל לענין שבת לא רבא אמר אפילו לענין שבת דתנא כו' ר' יוסי אומר בהעלם אחד ברשות אחת חייב בשתי רשויות פטור ואמר רבה והוא שיש חיוב חטאת ביניהן אפני אמר אפילו פרמלית רבא אמר אפילו פיסקלא כו' ופירש רשב"ם ז"ל דלא גרע ממיצר ונחצבא אלמא דרבין אמר ר' יוחנן ס"ל דרק חיוב חטאת מחלק ביניהם ומיצר נחצבא אינו מחלק.

וא"ל דרבין הוא בתרא נגד אפני ורבא דקרי לאפני מר בברכות (נף מז). ונ"ל לומר בזה דפליגי אי רק רשות של חיוב חטאת מפקיע החיוב של זה שאינו חייב בהעלם אחת או אפילו רשויות דרבנן מפקיע כמו פרמלית ופיסקלא אשר הוא פרמלית מטולטלת כמו שכתבו התוס' שם תליא בפלוגתא דתנאי דמצינו במס' סנפה (נף כג ע"א) דפליגי ר"מ ור' יהודה בהעושה סנפה ע"ג בהמה דר"מ מכשיר ור' יהודה פוסל וטעמיה דר"י דכתיב חג הסופות שבעת ימים עשה סנפה הראויה לשבעה ור"מ מדאורייתא מחזי חזי ורבנן הוא דאסרי ולהכי מקרי ראוי לשבעה נמצא דר"מ ור"י פליגי אי איסור דרבנן מפקיע דבר מה"ת לחומרא וכש"כ דפליגי אי מפקיע לקולא וא"ל דרבה כר"מ ס"ל דאפילו לחומרא אינו מפקיע וכש"כ הקא לקולא לפטור מחטאת היכא דרשות דרבנן ביניהם ורבא כר' יהודה ס"ל דכיון דא"ח מדרבנן מפקיע גם הדאורייתא וה"נ פן ושפיר אמרו דאף פרמלית ופיסקלא נמי מפקיע מחיוב חטאת וכיון דרבינו פוסק לקמן בפ"ד מהל' סנפה הל' ה' כר"מ להכי פוסק הקא פרבה דרשויות דרבנן אינו מפקיע וא"ל דהתם נמי הסתם משנה הוא תחלה כר' מאיר ולהכי שפיר פוסק ר' יוחנן בב"ב דרשויות דרבנן לא דס"ל הלכה פסיתא משנה בכ"י והוא כר"מ.

ובאשר פי בכלל זה אי דרבנן מפקיע הדאורייתא האריכו הרבה האחרונים לא ארצה להאריך בזה. ורק זה הגה לבאר דלקמן (נף צז) איתא הזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע ד"א חייב מאי קמ"ל רשויות מצטרפות ופירש רש"י רשויות מצטרפות רה"ר זו עם רה"ר זו ודלא כר' יוסי דאמר ד' פ' בהעלם אחד לרשות אחד חייב לשתי רשויות פטור ע"כ.

והנה רבינו כתב דין זה לעיל בפ"ג הי"ז המעביר ד"א ברה"ר זו עם רה"ר השניה חייב מפני שד"א בשני רה"ר מצטרפין מפני שלא נח החפץ ברשות שניהן עכ"ל. נמצא דס"ל דין זה דשני רה"ר מצטרפין וע"כ מייירי דאיכא הפסק רה"י ביניהם פדברי הכריתא שם וא"כ פיון דפוסק הקא כר' יוסי וא"כ איך כתב דין זה שם בפ"ג דהוא דלא כר' יוסי.

וצריך לומר לדעת רבינו ז"ל דלא מפרש לה כפירוש רש"י ז"ל רק כמו שמפרש הרשב"א ז"ל בחידושו ז"ל שם פירש"י ז"ל דרשות כו' דלא כר' יוסי כו' ואינו מחנור בעיני כו' ומסתברא דלא שייכי אהדדי דהתם במוציא חצי זית וזור והוציא חצי זית הלכך דינא הוא דלא לצטרפו אלא כשתי הוצאות מחולקות הן לגמרי אבל הקא דבזריקה אחת דינא הוא שיצטרפו עכ"ל.

וכן ס"ל לרבינו לפרש פן דהיכא דבזריקה אחת כ"ע ס"ל דרשויות מצטרפות ושפיר כתב שני הדינים דלא שייכי אהדדי ודוק: פרק יט הלכה יד ויוציאין בקמיע מןמחה כו'. וקשה לי מ"ט השמיט רבינו ולא הביא הא דאיתא שם במס' שבת (נף סב) בפרייתא ובלבד שלא יקשרנו בשיר וטבעת ויוציא בו ברה"ר מפני מראית העין וכן מה שאומר

שם והתניא ר"א אומר ובלבד שלא יאחזנו בידו ויוצא בו ברה"ר כתבו התוס' דמדאנמר ר"א שלא יאחזנו בידו משמע אפילו בלדיא מראית העין כגון שאחזו בקומצו מ"מ אסור משום איסור דאורייתא שיוצא לרה"ר.

והנה הא שלא הביא רבינו דלא יאחזנו בידו יש לנישב עפ"י מה שכתב בס' מרפכת המשנה לישוב הא דהשמיט רבינו ולא הביא שם הא דאיתא בבבביתא (דף סב) לא תצא אשה במפתח שבידה ואם יצאה חייב תטאת דזהו בלי חולק משום דרבינו סומך על מה שכתב שם הל' ה' בזה הפלל שם דכל המוציא בדבר שאינו מתכשיט כו' ואינו דרף מלבוש והוציא פדרף שמוציאין אותו דבר חייב תטאת כו' וא"כ א"ל דגם הכא סמך רבינו ע"ז דכתב דחייב תטאת פיון שאינו מוציא דרף מלבוש אבל זה תקשה דלא הביא דלא יקשרנו בשיר וטבעת דאסור מפני מה"ע ורה"ר"ף ורה"ר"ש הביאו זה ורבינו השמיט וצ"ע: הלכה טו ולא תצא אשה במנעל רפוי כו'.

וכתב הרה"מ שם ולא תצא במנעל מרופט כו' ורבינו ז"ל פירש מרופט רפוי וכן פירש רש"י ז"ל בהלכות והטעם לפי שהיא מקפדת בכך ודלמא שלפה ומתאי ד"א ברה"ר אבל רש"י ז"ל פירש מרופט קרוע מלמעלה דגנאי הוא לה וכי חייכי שלפה ומתאי ליה עכ"ל.

והנה בדברי רש"י ז"ל בהלכות הרי"ף לא מצאתי זה דמפרש רפוי ורק בפירושו ר"ח הגדפס על גליון הש"ס הדדשים כתב וז"ל מרופט רפוי ומשתרבב כמו גבי ברזילי לקמן (דף קנב) מלמד ששפתותם של זקנים מתרפטות היינו שאינם מאמצין וכן שם לקמן פירש רש"י מתרפטות מתבקעות כמו גבי מנעל מרופט ושם פירש הר"ח שמשתרבבים היינו שרפויים המה עיי"ש.

והנה לפ"ז צריך לומר ע"כ דיש חילוק בין מנעל גדול דאמר לעיל דמנעל גדול היינו שאינו יכול לילך בו והכא הוי רפוי זה גדול שיכול לילך בו ולהכי התם במנעל גדול אסור לכל קטן לילך כמו שכתב רבינו מטעם דלמא יפול מרגלו ואתי לאתויי אבל הכא אומר במנעל רפוי דאינו נופל מרגלו ורק אשה לא תוכל לצאת מפני שמקפדת היא כמו שמבאר הרה"מ ז"ל.

וניחא גבי חליצה דמסיק ליה הבביתא הכא גבי מנעל מרופט דלא תחלוץ ואם חליצה חליצתה פשרה וזהו כמו שמחלק המשנה ר"פ מצות חליצה בין גדול שיכול לילך או לא וכמו שכתב רבינו בפ"ב מהל' חליצה (הל' יח והל' יט) דבגדול שאינו יכול להלוך בו חליצתה פסולה ואי יכול להלוך היא פשירה.

אמנם זה קשה לי א"נ דמרופט היינו רפוי והבביתא דאמרה לא תחלוץ הוא משום דגדול קצת ע"כ אף שיכול להלוך א"כ קשה שם (דף קב ע"א) אמרינן א"ה אפילו דיעבד נמי לא גזירה משום מנעל מרופט א"נ משום חצי מנעל כו' ופירש רש"י ז"ל מרופט מבוקע קרוע מלמעלה דכיון דכריף אע"ג דקרוע מיתב ליה אפרעא אבל סנדל שהוא קשה אין יכול לישובו על רגלו משנפתת וליכא למגזר מידי ע"כ.

והנה זה ניחא לפי פירוש רש"י דמרופט היינו קרוע שפיר ניחא דה"א דבמנעל לא תחלוץ משום דאי יהיה קרוע יוכל להלבישו אבל סנדל אינו יכול אבל אי מפרישין בפירוש רבינו והר"ח דפירש רפוי והיינו שגדול הוא וא"כ אפילו גבי סנדל שייך זה דהא המשנה

אמרה החילוק שהוא יכול לילה ללא יכול גפי חלצה בסנדל אע"כ צ"ל דמרופט היינו קרוע דשינה לחלק בין מנעל לסנדל וצ"ע.

ואולי י"ל דלא הנה הגירסא הכא לדברי רבינו רק גזירה משום מנעל קרוע או פרום ולא מרופט ודוק: הלכה יח ויוצא העבד בחותם של טיט שבצוארו אבל לא בחותם של מתכת שמה יפול וביאנו עכ"ל.

כתב הרה"מ ודע שיש מפרשים מעלין מן הסוגיא דאפילו בחותם של טיט אם עשהו העבד לעצמו אינו יוצא בו ולא התירו אלא של טיט ועשאו רבו שיש לו אימה להסירו ויש להחמיר עכ"ל.

והנה הרי"ף ז"ל השמיט נמי זה דבשל טיט אסור היכא דעביד לנפשיה וכתב ע"ז ה"ר ז"ל ותמוה וז"ל ובגמ' מוכח דאפילו בשל טיט נמי כל היכא דעשאו העבד לעצמו ולא עשאו לו רבו לא יצא דחיישינו שמה במקום מכיריו תבניש ויטלנו כדי שלא יראנו שהוא עבד דלית ליה אימתא דרבו שהוא עשאו לעצמו והתימא שהרי"ף ז"ל לא הביא זה עכ"ל.

ונ"ל לענ"ד ליישב פן דהנה הרי"ף וכן רבינו ז"ל ס"ל דתחלה דלא מחלק הגמ' בין טיט לשל מתכת ס"ל להגמ' שפיר דהיכא דעביד לנפשיה בכל דונכתא בין בצוארו ובין בכסותו פיון דלא מירתת משקל ליה נאמי לאתויי ד"א ברה"ר אבל לבסוף דמסיק דבשל טיט דליכא פסידא לא מיייתי ליה בידיה אפילו אי עביד לנפשיה נמי שרי דלמאי גיחוש לה הא העבד בתחלה עושה לו לעצמו לאיזה צורך החותם ואם אח"כ יצא בזה ויבא למקום שיתבניש ויקח מצוארו אזי ישליכנו פיון דלא שנה מידי ורק בחותם של מתכת שפיר חיישינו דלמא יחוס עליו להשליכו פיון דהוא שנה לו ולא יצא צורך וטמינהו פיון דפעם רוצה בזה דהא עביד לנפשיה ויעבירו ד"א ברה"ר אבל בשל טיט בין אי יפסוק הוא בידיו או יפול מאליו לא ישא בידו ומה לי עביד ליה רבו או לנפשיה ולהכי שרי בשל טיט כמבואר.

ואפילו א"נ דבדבר שיקח בידו חיישינו שמה ישפח וישא ד"א ברה"ר ואפילו אינו שנה לו פלוס מ"מ מתמת שכחה ישא ד"א מ"מ א"ל דזהו רק בדבר שלוקח בידו חיישינו שמה ישפח וישאם אבל הכא בחותם של טיט אשר עשה לעצמו למה יקחם ולא חיישינו רק אלא שמה תפול או תפסק מעצמו מצוארו או מכסותו וכיון דאי תפסק אזי תשבר ואינו שנה מאומה לא חיישינו בזה שמה ישא בידו ולהכי בחותם של טיט שרי בכל גוונא והחילוק שאומר בין עשאו לו רבו לעשאו עצמו הוא רק תחלה דלא ידע החילוק בין של טיט לשל מתכת אבל לפי המסקנא שרי הפל כמבואר ודוק: הלכה כה המוציא יושב ומשמרו ומחשיף עליו ובספנה מניחו והולך לו ואם היו גשמים יורדין מתעטף בעור וחוזר ומכסה אותו ונקנס בו עכ"ל.

וכתב הכ"מ תוספתא פ"ח דעירובין וכן הוא בירושלמי פ"י הל' א'. והנה הקרבן עדה כתב ע"ד רבינו אלה וז"ל בד"ה ה"ז המוציא ס"ת בשדה אם אינו ספנה כו' ובאמת שדברי תמוהים הם בעיני חז"ל הרי ספנה הוא לו שיקנס בס"ת דהא בספנה איירי ותו איך יקנסו ס"ת בידו דהא איסורא דאורייתא עביד עכ"ל.

וְכָל דְּבָרָיו תְּמוּהִין לַעֲנִיד חֲדָא דְּמִקְשָׁה מִסְכְּנָה אִיף יִכְנִיס הַס"ת הָא הֵכָא מִיִּירֵי בְּסִפְנֵת לִיִּסְטִים שְׂיִירָא לְהַחְשִׂיף שָׁם וּלְשַׁמְרָה וְלֹא מִיִּירֵי בְּסִפְנֵת עֲפוּ"ם שְׂגֻזְרוּ עַל ס"ת וְכִמוּ שְׂפֵתָב רַבִּינוּ הֵכָא הִיָּה מִתְנַרָא לְהַחְשִׂיף עֲלֵיהֶן מְפָנִי הַלִּיִּסְטִין כּו' וְא"כ לְהַכְנִיס לְבֵיתוֹ לִיכָא סְכְּנָה וְהַסְכְּנָה הוּא רַק לְהַשְׁאָר בְּשֻׁדָּה וּמָה שְׂתַּמָּה הָאִיף יִכְנִיס בְּיָדוֹ הַס"ת לִיתָא דְּהַפְּיֹרוּשׁ הוּא שְׂיִכְסָה אֶת עֲצָמוֹ בַּס"ת דְּרָף מְלַבּוּשׁ וְכִמוּ שְׂמַסִּיק הֵכָא גַם הִירוּשְׁלָמִי בַּד"א בְּרָף אֶבֶל בְּקֻשָׁה כּו' וְהֵכָא מְפָרֵשׁ פֶּן הַפ"מ דְּעוֹר הַס"ת הוּא רָף וְיִכּוּל לְהַתְעַטֵּף וּלְהַכְנִיס דְּרָף מְלַבּוּשׁ אֶבֶל בַּל"ז אֲסוּר וְא"כ לִיכָא שׁוּם חַיּוּב בְּזֵה דְּאִינוּ מְכַנִּיס בְּיָדוֹ וְלֹא קֻשָׁה פְּלֵל וְדוּק: הֵלְכָה כּו' לֹא יֵצֵא הַחֲזִיט בְּמַחְטוֹ שְׂבִידוֹ ע"ש עִם חֲשִׂיכָה כּו' מְוַתֵּר לְצֵאתָ בְּתַפְלִין כּו' הוֹאִיל וְחַיִּיב אָדָם לְמַשְׁמֵשׁ בְּתַפְלִין בְּכָל עֵת אִינוּ שׁוֹכְחֵן עַכ"ל.

וְהַקְשָׁה ע"ז הַב"י בַּס"י ר"ב פִּינּוּ דְּרַבִּינוּ אֹמֵר דְּנֻקָא בְּמַחְט שְׂבִידוֹ אֶבֶל אִי בְּבִגְדוֹ שְׂרִי כְּמוֹ דְּכַתְּבַה רַה"מ ז"ל דַּס"ל כְּרַבָּא דְּלֹא גְזַרְיָנוּ גְזַרְיָה לְגַזְרָה וְא"כ גַּם בְּתַפְלִין תְּשַׁתְּרִי מְלַבֵּד הַטַּעַם שְׂחִיב לְמַשְׁמֵשׁ דְּהָא הוֹצִיאָן דְּרָף מְלַבּוּשׁ פְּטוּר וּמְתַרְץ הַב"י דְּרַבִּינוּ מִיִּירֵי אִי נִקִּיט הַתַּפְלִין בְּיָדוֹ דְּחַיִּיב אִם הוֹצִיאָן וְהַט"ז דְּחָה דְּבָרָיו דַּע"ז לִיתָא חַיּוּב דְּמַשְׁמֵשׁ כ"ש הָאִיף דְּנִקִּיט בְּיָדוֹ עִי"ש: וְלַעֲנִיד נ"ל לִיִּישֵׁב פְּשׁוּט עַפ"י מָה דְּכַתְּבַה בְּחִידוּשֵׁי הַרְשֵׁב"א שָׁם ז"ל וְהִיָּנוּ נְמִי דְּתַפְלִין דְּאִמְרִינוּ לְקַמֵּן דְּמוֹתֵר לְצֵאתָ בְּהֶן בַּע"ש וְקָא יְהִיב טַעֲמָא מְשׁוּם דְּאָדָם עָשׂוּי לְמַשְׁמֵשׁ בְּהֶן כָּל שְׁעָה וְאֵלּוּ לְרַבָּא לְמֵאִי אִיִּצְטְרִיף לְהֵאִי טַעֲמָא הָא לְדוּרְיָה כָּל שְׂאֵלוֹ יוֹצֵא בְּשֵׁבֶת לִיכָא אֵלּא אִיִּסוּרָא דְּרַבְּנָן ל"ג בֵּיהַ בַּע"ש וּמ"ש מְמַחְט בְּבִגְדוֹ לַר"מ אֵלּא דְּטַעֲמָא כְּדָאֵמֵר דְּקָרוּב הוּא לְבֵא לִידֵי פְּשִׁיעָה לְפִי שְׂתַפְלִין דְּרָף מְלַבּוּשׁ הוּא וְאִין דְּרָף לְפִנּוּשְׁטָן כְּשִׁיּוֹצֵא לְחוּץ וְהַלְכָה אִי לֹא דְּמַצְנָה לְמַשְׁמֵשׁ בְּהֶן כ"ש הוּוּ אֲסֻרִי לְצֵאתָ בְּהֶן בַּע"ש עַכ"ל.

אַלְמָא דְּמִיִּישֵׁב בְּזֵה דַּעַת רַבִּינוּ פִּינּוּ דְּתַפְלִין קָרוּב לְבֵא לִידֵי פְּשִׁיעָה אִף רַבָּא מוֹזֵה דְּגְזַרְיָנוּ א"ל מְטַעֲמָא דְּאָדָם עָשׂוּי לְמַשְׁמֵשׁ כְּמִבְּנֹאֵר וְדוּק: פֶּרֶק כ הֵלְכָה ח מְוַתֵּר לְמַשְׁוֹף הַבְּהֵמָה בְּמַתְג, וְרִסֵּן כּו'.

וְקֻשָׁה לִי מ"ט לֹא הִבִּיא רַבִּינוּ כָּאֵן דְּמוֹתֵר לְצֵאתָ אִף כְּרוּכּוֹת דְּשָׁם בַּגְמ' (דְּרָף נַב ע"א) יֵשׁ פְּלוּגְתָא דַּר"ה וְשְׂמוּאֵל דַּר"ה מִתִּיר כְּרַוְכִין וּפְסָקוֹ כָּל הַפּוֹסְקִים כְּוַתִּיָּה וְלֹא כְּשְׂמוּאֵל מְשׁוּם דְּהִבִּיא שָׁם הַרְבֵּה דַּס"ל כְּוַתִּיָּה שֶׁל בֵּית רַבִּי הָיוּ יוֹצְאוֹת כְּרוּכּוֹת וְאִיִּפְסָק לְהֵלְכָה כֵּן בַּטּוֹר ש"ע (ס'י שֵׁה) וְרַבִּינוּ הַשְּׂמִיט וַצ"ע: הֵלְכָה י וְלֹא יֵצֵא הַגָּמֵל בְּמַטְוִלְטֵלַת הַתְּלוּיָה לֹא אֵלּא א"כ הִיָּתָה קְשׁוּרָה בְּזַנְבוֹ וְחֻוֹטְרָתוֹ עַכ"ל.

וְהִנֵּה בַּס' מְרַכְּתַת הַמְּשֻׁנָּה כְּתַב בַּגְמ' אָמֵר רַב יוֹצֵא בְּמַטְוִלְטֵלַת הַקְּשׁוּרָה לֹא בְּשִׁילִיתוֹ וְרַבִּינוּ הַשְּׂמִיטָה וְאוּלַי סוֹבֵר רַבִּינוּ דְּאִיִּירֵי בְּקְשׁוּרָה יָפָה וְקַמ"ל דְּלֹא חִיִּישִׁינּוּ שְׂמָא תַּפְּוּל הַשְּׂלֵיָא וְזֵה נְלַמּוּד מַמ"ש רַבִּינוּ ה' י"ג עַכ"ל.

וְהִנֵּה נַעֲלַם מֵאֵתוֹ דְּבָרֵי הַשְּׂלֵטִי גְבוּרִים שָׁם בַּפ' בְּמָה בְּהֵמָה בְּדַבְרֵי הָרִי"ף ז"ל שָׁם דְּכַתְּבַה דְּרַבִּינוּ פּוֹסֵק בְּאַמְתָּ דְּאִינוּ יוֹצֵא כְּשֵׁהִיא קְשׁוּרָה בְּשִׁלְיָתוֹ מְשׁוּם דְּפּוֹסֵק לַעֲיִל גְּבִי אֲפָסֵר הַתְּחוּב בְּזַנְנוֹ גְּבִי עַז דְּאֲסוּר לְצֵאתָ מְשׁוּם דְּמִיִּנְתֵּק דְּנִשְׁאָר לַעֲיִל בְּבַעֲיָא וּפּוֹסֵק לְחוּמְרָא וְהַטּוֹר וְהַש"ע דְּהַשְּׂמִיטוֹ דִּין דְּאֲפָסֵר בְּזַנְנוֹ פְּסָקוֹ הֵכָא בְּאַמְתָּ גְּבִי הַקְּשׁוּרָה לֹא בְּשִׁלְיָא דְּשָׂרִי וְהָאִירָף בְּזֵה וְדִלָּא כְּדַבְרֵי הַמַּרְכָּה מ' וְדוּק: פֶּרֶק כֵּא הֵלְכָה ט אִין רוֹכְבִין ע"ג בְּהֵמָה גְּזַרְיָה שְׂמָא יַחְתְּוֵף זְמוּרָה לְהַנְהִיגָה כּו' עַכ"ל.

והנה הרא"ש ז"ל במס' ביצה (נ"ד לו) הביא בשם הירושלמי דאיפא אסור שבייתת ביהמתו ולהכי אסור הרכיבה. וכתב הב"י בס' ש"ה וכתב הרא"ש דבירושלמי קאמר מפני שהוא מצונה על שבייתת ביהמתו ויש לתמונה דכיון דקיי"ל דחי נושא את עצמו א"כ אינו מצונה שלא לרכוב ע"ג ביהמתו ושמה יש לומר דאע"ג דאינו מצונה על רכיבתו ע"ג ביהמתו מ"מ פינון שהבהמה מצטערת ברכיבתו עליה הרי הוא עובר על שבייתת ביהמתו עכ"ל.

והנה גמ' דידן דלא קאמר טעמא דהירושלמי מפני שבייתת ביהמתו א"ל חדא דפליג על הירושלמי וס"ל דאין מצונה ביו"ט על שבייתת ביהמתו כמו שנבאר לקמן בהל' יו"ט או דס"ל דעל שבייתת ביהמתו אינו מצונה רק על בהמה שלו ולא על בהמת חבירו כמו שכתב הר"ן במס' ע"ז (נ"ד טו) ולהכי נחא דקאמרינן מפני שמה נחתוך זמורה וכן רבינו נקיט זה הטעם אבל זה צריך לבאר דהא תחלה אמר שם הגמ' שמה יצא חוץ לתחום ש"מ תחומין דאורייתא אלא גזרה שמה נחתוך זמורה משמע דאי הנה תחומין דאורייתא נחא הגזרה וא"כ רבינו דפוסק לקמן בפ' כ"ז ה"א ד"ב מיל הנה מה"ת א"ל הטעם שפיר שמה יצא חוץ לתחום וכבר עמד ע"ז הבעה"מ על הרי"ף במס' ביצה דפוסק ד"ב מיל הנה מה"ת ומתיר הרמב"ן דכיון דרק י"ב מיל הוא מה"ת אינו שייך הגזרה שמה יצא חוץ לתחום י"ב מיל פינון דרבנן אסרו תחלה אלפים אמה ל"ת שמה יצא חוץ לי"ב מיל וא"כ נחא ד"ר גמ' אף לענ"ד נ"ל לומר עוד תירוצא אחר ע"ד רבינו דנקיט טעם זה.

דהנה המג"א הביא (סי' ע"ה ס"ק ה) בשם המהרי"ל להקשות דכי היכא דשרי שנים לקרות לאור ה"נ יהיו שנים מותרין לרכוב ומתיר דהתם גזרינן שמה נחתוך זמורה קודם שישיב על הבהמה לרכוב כדי להנהיגה וכי היכי דאמרינן גבי אין שטין על פני המים שמה יעשה חבית של שייטין ע"כ.

נמצא דא"ל דלהכי נקיט רבינו הטעם משום שמה נחתוך זמורה דאז אסור אפילו לשנים לרכוב דלמא נחתוך הזמורה קודם שישיב לרכוב אבל א"נ הטעם משום תחומין אז משמע דשנים שרי לרכוב ביחד דשנים הנה מדפרי אהדדי ולא יצאו חוץ לתחום והגמ' תחלה דאמר הטעם שמה יצא חוץ לתחום א"ל דאז שרי שנים כמו לקרות לאור ה"נ ולפי המסקנא דשמה נחתוך זמורה אזי אסור בכל גוונא.

ועפ"ז נ"ל לבאר דברי הגמ' במס' חגיגה מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת ור' מאיר מהלך אחריו א"צ מאיר חזר לאחוריה שפכר שערתי בעקבי הסוס עד כאן תחום שבת א"ל אף אתה חזר א"ל כף שמעתי מאחורי הפרגוד כו'.

והקשה ע"ז המהרש"א מ"ט לא שיער ר"מ בעצמו שיעור תחום שבת דהא קיי"ל המהלך בדרך משער אלפיים פסיעות כו' ועוד דקדקתי מ"ט לא אמר לו ר' מאיר תחלה בעת שרכב על הסוס בשבת את האסור לחלל שבת ברכיבה פינון דלא אמר לו עוד ששמע מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים כו' כמו שאמר לו חזר לאחוריה אף לפ"ז נחא דהנה ר' מאיר ס"ל במס' עירובין (נ"ד לה) דתחומין דאורייתא וא"כ א"ל דאסור הרכיבה שמה יצא חוץ לתחום הגזירה וא"נ כשהיו שנים שרי ולהכי תחלה הניח לו לרכוב דסבר דסברא אחר פינון דר' מאיר מהלך אחריו הנה כמו שנים ולהכי תחלה ס"ל דרכב בהיתר ואח"כ באשר אמר לו חזר לאחוריה ויכול היות פי עוד לפי השערת ר'

מאיר לא הִיָּה תַּחֲוֹם שֶׁבֶּת וְרַק כְּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ חֲזוֹן א"ל אִם אַתָּה חֲזוֹן אֵי מִשׁוֹם אִיסוּר תַּחֲוֹמִין לְדַבְּרֶיהָ אוֹ גַּם דְּלִיתָא עוֹד אֲלֵפִינִים אַמָּה וְרַק רוּצָה אַתָּה כִּי אֲנִכִי אֶחְזוֹר וְא"כ תִּשְׁאַר רַק יְחִידִי וְאִיסוּר לָהּ לִרְכֹּב מִשׁוֹם אִיסוּר רְכִיבָה פִּינוֹן דְּאַתָּה יְחִידִי כְּמִבְּאָר וְעֵינֵינוּ לְקַמֵּן הַל' י"ט מַה שְׁנֹבְאָר: פֶּרֶק כַּד הִלְכָה ג' בַּד"א וּמְחֻשִּׁיף לְהִבִּיא בְּהֵמָה אוֹ פִּירוֹת תְּלוּשִׁין שְׁהִבְהֵמָה קוֹרָא לָהּ וְהִיא בָּאָה אַע"פ שֶׁהוּא חוּץ לְתַחֲוֹם כּו' עכ"ל.

וְכַתֵּב הִרָה"מ ו"ל דְּרַבִּינוּ גְּרִיס בְּתוֹסְפָתָא שְׁהוּבָא בַּגְמ' דְּשִׁבְתָּ (דָּף קנא) מְחֻשִּׁיכִין עַל הַתַּחֲוֹם לְהִבִּיא בְּהֵמָה כּו'. וְהִנֵּה הַתּוֹס' וְהַר"ן ו"ל כְּתִבּוּ הַטַּעַם שֶׁם מִשׁוֹם שְׂאֵם יֵשׁ בְּוִרְגָּנִין הוֹלֵף וּמִבִּיא אֲבָל רַבִּינוּ נִקְיֵט לָהּ טַעַם זֶה שְׁהִבְהֵמָה קוֹרָא לָהּ וּבָאָה וּמְפָרֵשׁ לָהּ רַבִּינוּ וְדַאי הַמְשִׁיף הַבְּרִיָּיתָא פֶּן הוּא מְחֻשִּׁיכִין לְהִבִּיא בְּהֵמָה הִיתָה עוֹמֶדֶת מִחוּץ לְתַחֲוֹם קוֹרָא לָהּ הוּא טַעַם דְּלֵהֲכִי מְחֻשִּׁיכִין וְאִח"פ אָמַר מְחֻשִּׁיכִין לְפַקֵּחַ כּו' דַּל"כ אֵינּוּ שְׂיִיף דִּין דְּעוֹמֶדֶת דְּקוֹרָאָה לָהּ בְּאַמְצַע דִּינוּ שֶׁל מְחֻשִּׁיכִין: אָמְנָם קִשָּׁה לִי ע"ז מַגְמ' דְּשִׁבְתָּ (דָּף נג ע"ב) דְּאִמְרֵינוּ וְלִבְהֵמָה מ"ג וְהַתְּנִיא הִיתָה עוֹמֶדֶת מִחוּץ לְתַחֲוֹם קוֹרָא לָהּ וְהִיא בָּאָה וְל"ג דְּלָמָּא אֲתִי לְאִתּוּי אָמַר רַבִּינָא כְּגוֹן שֶׁהִיָּה תַּחֲוֹם שְׁלָהּ מְוַבְּלַע בְּתוֹף תַּחֲוֹם שְׁלוֹ ע"כ.

נִמְצָא דְּרַבִּינָא ס"ל דְּרַק הִיכָא דְּתַחֲוֹם שְׁלָהּ מְוַבְּלַע וְתַחֲוֹם שְׁלוֹ עוֹד לֹא נִגְמַר אֲבָל הִיכָא דְּתַחֲוֹם שְׁלוֹ נָמִי נִגְמַר אִיסוּר לְקִירוֹת לָהּ נָמִי וְא"כ הַאִיף שְׂרִי לְהַחֲשִׁיף עַל הַתַּחֲוֹם וְאִיף יִתְרַץ רַבִּינָא הַבְּרִיָּיתָא דְּמְחֻשִּׁיכִין אֲלָא ע"כ הוּא כְּדַבְּרֵי הַתּוֹס' וְהַר"ן דְּהוּא מִשׁוֹם בְּוִרְגָּנִין שְׂמִבִּיא.

וְנ"ל לִיִּישֵׁב פֶּן דְּבָאָמַת גַּם רַבִּינָא הוּא מוֹדָה דִּישׁ כָּאֵן טַעַם לְפִי שְׂאֵם יֵשׁ בְּוִרְגָּנִין הוֹלֵף וּמִבִּיא וְרַק רַבִּינוּ נִקְיֵט לָהּ טַעַמוֹ דַּס"ל כְּמוֹ שְׁהִבִּיא הַהֲגָהוֹת אִשְׁר"י הֵכָא דְּלִפִּי מֵאִי דְּפִסְקִינֵן כּו' יֵאֻשְׁיָה דְּבָאָכְלָה כְּרִשִׁינִין שְׂרִי לְהַרִּיצָה בְּחֻצָּר וְכֵן אִם אֶחְזוּהָ דָּם שְׂרִי לְהַעֲמִידָה בְּמִים הַה"ד דְּשְׂרִי לְקִירוֹת לָהּ אִם אִי תַּחֲוֹם שְׁלָהּ אֵינּוּ מְוַבְּלַע בְּשְׁלוֹ וְרַב"י דְּאָמַר תְּנַאי הִיא בָּא לְתַרְץ גַּם קוֹשִׁיא שֶׁל הִיתָה עוֹמֶדֶת וְא"כ נִיחָא רַבִּינָא דְּמְתַרְץ כְּגוֹן דְּתַחֲוֹם שְׁלָהּ מְוַבְּלַע ס"ל דְּלֵהֲכִי שְׂרִי גַּם בְּהֵמָה לְהַחֲשִׁיף מִטַּעַם שְׂאֵם יֵשׁ בְּוִרְגָּנִין מִבִּיא כְּדַבְּרֵי הַתּוֹס' וְרַבִּינוּ אִמְרַן לְדִידֵן דְּשְׂרִי לְקִירוֹת בַּכ"ג אִזְ שְׂרִי מִטַּעַם שְׁקוֹרָא לָהּ אִם מִחוּץ לְתַחֲוֹם שְׁלוֹ וְלֹא צְרִיף לְטַעַם שֶׁל בְּוִרְגָּנִין כְּמִבְּאָר וְדוּק: שֶׁם הִלְכָה ד' וְאִיסוּר לְרוּץ וּלְדַלֵּג בְּשִׁבְתָּ שְׁנֹאמַר כּו' הִילּוּכָהּ שֶׁל חוֹל עכ"ל.

וְהִנֵּה רַבִּינוּ לֹא הִבִּיא הֵכָא דִּין דְּאִיתָא בַּגְמ' דְּשִׁבְתָּ ד' קי"ג ע"ב דִּין דְּפָגַע בְּאָמַת הַמִּים דְּשְׂרִי לְדַלֵּג שֶׁם גַּם פֶּן פִּינוֹן דְּלֹא אֶפְשָׁר לָא צְרִיף לְבָאָר דְּשְׂרִי דְּדַבָּר פְּשוּט הוּא וְגַם לֹא בִּיאָר דְּשְׂרִי לִילֵף בְּמִים הִיכָא דְּהוֹלֵף לְדַבָּר מְצוּהָ אוֹ לְשִׁמּוֹר פִּירוֹת שְׁהִבִּיא הַטוֹר וְהַש"ע הֵכָא בְּסִי' ש"א דְּסָמּוּף עַל מַה שְׁכַתֵּב בַּה' יוה"כ בַּפ"ג ה' י' שֶׁם דְּשְׂרִי בִּיּוה"כ וְדַאי ה"נ בְּשִׁבְתָּ שְׂרִי וְכִמוֹ שְׁכַתֵּב הַב"י דְּהַטוֹר סָמוּף ע"ז בְּלִשְׁמוֹר פִּירוֹת עי"ש וְרַבִּינוּ סָמוּף בְּהַפֵּל עַל זֶה.

אָמְנָם מַה שְׁלֹא בִּיאָר רַבִּינוּ דְּרַק בְּמַנְעֵל שְׂרִי בְּשִׁבְתָּ אֲבָל לֹא בְּסַנְדָּל כְּמוֹ דְּאִיתָא בַּגְמ' דִּיּוֹמָא ד' ע"א אָמַר רַב אֲשִׁי סַנְדָּל לְכַתְּחֻלָּהּ לֹא וְכֵן פּוֹסֵק הַטוֹר וְהַש"ע הֵכָא סִי' ש"א דְּסַנְדָּל אִיסוּר לְכַתְּחֻלָּהּ בְּשִׁבְתָּ.

ונ"ל ליישב פן דהנה שם בגמ' דיומא אמר ר"ת אגא תזיתא לרבינא דעברדרה מלבוש ורב אשי אמר סנדל לכתחילה לא ומסיק שם רבינא לא אתא כו' א"ל לא סבר מר הא דרב אשי סנדל לכתחילה לא וכתבו התוס' ישנים קשה הא אמר לעיל אמר ר"ח אגא תזיתא לרבינא דעבר דרה מלבוש ושמה תרי רבינא הוו א"נ דחויי דחי ליה רבינא ואינו סובר פן עכ"ל.

וס"ל לרבינו כמו התירוץ הב' של התוס' ישנים דרבינא רק דחויי מדחה ליה אבל באמת הוא פדברי ר"ת דרבינא עבר דרה מלבוש בסנדל ופוסק רבינו פרינא דהוא בתרא וקעביד מעשה ועבר בסנדל פוסק פנותיה דאף בסנדל מותר וסמיה קא בה' שבת על ה' יוה"כ דתרונייהו שוין הפל פמבואר ודוק: הלכה ו' ומפירין גדרים בשבת בין לצורה השבת בין שלא לצורה השבת ונשאלין לחכם על הגדרים שהו לצורה השבת ומתירין לו אע"פ שהיה לו פנאי להתירן קודם השבת שדברים אלו מצוה הן עכ"ל.

והנה נ"ל לבאר הקא דברי הרי"ף ז"ל סוף מס' שבת דאיתא שם פן וז"ל ומיבעי לן הא דקתני מפירין גדרים בשבת לצורה השבת הוא כו' א"ד כו' אבל הפרת גדרים בין לצורה ובין שלא לצורה אלמא הפרת גדרים פל היום כו' והילכתא הפרת גדרים פל היום בלבד וליתא לדר"י ור"א וש"מ דמפירין גדרים בשבת בין לצורה בין שלא לצורה והיא דנדרה שלא בפני בעלה והפר לה בעלה והוא לא ידעה שהפיר לה הפרתו הפרה דתניא אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר באשה שנדרה כו' והיא לא ידעה כו'.

והנה זה המאמר אינו שייך הקא פלל לכל הסוגיא ולדין הפרת גדרים פל היום וכן הביא הרמב"ן והרא"ש במס' גדרים (דף עז) את דברי הרי"ף אלו ומסקי המאמר הזה והיא ששנדרה והרא"ש ז"ל הביא לראיה ע"ז ג"כ ממשנה דנזיר (דף כג) עיי"ש בפ"י דנגדרים ה"ז בפסקי הרא"ש ז"ל: ונ"ל ליישב פן דדבר גדול משמיענו הרי"ף ז"ל הקא בזה דהנה במשנה אמר מפירין גדרים ונשאלין לגדרים ולא אמר מתירין לגדרים וע"ז השינוי עמד בס' תוי"ט שם על המשנה סוף שבת אף פשוט ניהא דהתם לעגנן הפרה לא בעי שתהיה האשה בפניה ושלא בפניה יוכל להפר נדרה ולומר מופר ונגדרה מופרין אבל אם חכם מתיר בעינן דוקא שיהא שואל והוא יגיד לו פתח חרטה ויתיר אותו ולהכי אומר מפירין סתם אף אם אין מי שישאל ורק אם גדע להבעל שנדרה הוא מופר אבל נשאלין לגדרים שיש שואל שם.

אמנם זה הדין לא היה צריך המשנה הקא לאשמועינן אם אין נפ"מ בזה הקא בדיני שבת. אמנם יש נפ"מ גם הקא ולהכי שינה הלשון דהנה הדין דמפר גדרים אף שלא לצורה השבת כמו דמסיק שם בסוגיא וא"כ תקשה ע"ז דלכאורה משמע דכל גדרים יוכל להפר ואפילו היא שנדרה בדבר שאינה אסורה אלא רק ביום השבת ולמחר תהיה מותרת והוא שלא לצורה השבת מן דברי המשנה דאינה מחלקת משמע דאף נדר כזה שרי להפר אף דלמחר בין כה יהיה מותר וא"כ טעמא בעי דנהי דאמרינן דשרי להפר פל גדרים אף שאינן לצורה השבת משום דהפרת גדרים פל היום ולא מעל"ע מ"מ הא למחר תהא מותרת דהא לא נדרה רק על יום זה וצריך לומר פן דכינון דהתירו אף שלא לצורה השבת מהטעם פנין דלאחר יום שמעו ולא יכול להפר נשאר עליה הנדר לא גזרו חכמים וא"כ ה"נ פנין דאם עברה נאזי יהא עליה חיוב מלקות של עוברת על נדר לנה חששו חכמים

והתירו להפך דלמא יעבור היום והא דלא התירו בשאלת חכם שלא לצורך השבת הוא משום דקיי"ל חכם מעקר עקר הגדר מעיקרא וא"כ אי יעבור מעל הגדר ואחר השבת ישאל לחכם אזי יהיה נעקר הגדר ולא יהיה עליו איסור אבל הכא דאי עברה אין עצה להפקיע האיסור משה"כ יוכל להפך פדי שלא תשאאר באיסור מלקות היום ודמאי לצורך שבת כמו דמתירין מטעם שאח"כ לא יוכל להפך ה"נ אי עברה תשאאר באיסור ולא יוכל להציל אותה מזה ומצאתי בס' פמ"ג על או"ח (סי' שמא) במשב"ז שם שפכת ונ"ל ומיהו אם נדרה על יום שבת שלא תאכל היום ועברה ואכלה ואין לה פתח ממש באנו למחלוקת הש"ך והט"ז ביו"ד (סי' רלב) וס"ד למ"ד בעל מגז גניז רק מפאן ולהבא אין מועיל הפרתו להצילה מאיסור אכילה ועונש שבועה ולמה יפר בחנם בשבת משא"כ למ"ד מגז גניז לענין אחר שהתפיס הא איהו יוכל לעקור מעיקרא א"כ יפר שלא אכלה איסור למפרע עכ"ל.

נמצא דגם הוא ז"ל אומר דלהכי התירו להפך אף שעברה פדי להפקיע מאתה האיסור אשר זה לא אפשר רק ביום שמעו וא"כ ה"נ שרי אי נדרה על יום שבת פדי שלא תעבור האיסור. ואם פי דברי הפמ"ג האלה תמוהים הם דזה לא מצינו מי שיאמר דגם בעל מיעקר עקר להיות האיסור נעקר למפרע ועל זה מודים הט"ז והש"ך דאינו עוקר למפרע האיסור כמו דאיתא לקמן בדברי רבינו בהל' נדרים בפ"ב הי"ט נדרה ועברה על נדרה קודם שיפר לה כו' אע"פ ששמע בו ביום והפך לה ה"ז חייבת על שעברה כו' אלמא דמפורש הוא דבעל מגז גניז לכ"ע ולא בדברי הפמ"ג.

אמנם זה יש לומר בדברי הפמ"ג דכדי להפקיע מאיסור שרי להפך לה כמו שבארנו: ויש להביא ראיה לזה דשם בסוף מס' שבת דחיק לאוקמי הכרייתא דתני רב אשי דמפירין נדרים רק לצורך שבת בתנאי ודלא פהלקתא נוקמי פהלקתא ומיירי היכא שנדרה רק על אותו היום וא"כ בזה אין מתירין להפך רק לצורך השבת אלא ודאי דגם אי נדרה על יום זה גמי מיפר אף שלא לצורך השבת מטעם להפקיע אותה מאיסור.

אמנם זה תקשה דאיתא במשנה במס' נדרים (דף עו ע"ב) נדרה בלילי שבת יפר בלילי שבת וביום השבת עד שתחשוף. משמע דיכול להפך עד שתחשוף ממש ונתם מיירי בהני נדרים שאף שלא לצורך השבת גמי כמו שאומר שם לפשוט ממשנה זו דאמרה נדרה עם חשיכה מופר עד שלא תחשוף ועם חשיכה הוי נדרים שלא לצורך השבת כמבואר שם בפסוגיא (דף עז ע"א) ומשמע דכל נדרים מתיר אף אם נדרה על אותו יום וא"כ סמוך לחשיכה ממש ברגע קודם צה"כ יוכל להפך ואמאי יוכל להפך הא היא אינה עוברת על הגדר עתה ושרואה אותה אם היא בפניו שאינה עוברת א"כ לא תפשל באיסור ולמאי מתירין לו להפך אלא צריך לומר דלהכי אמרה המשנה יוכל להפך כל נדריה עד שתחשוף היינו היכא שאינה בפניו וחישיבין דלמא ברגע זו שתכלה היום תעבור במקומה שתהיה לכן שרי להפך כל היום עד הרגע האחרון פדי שלא תפשל באיסור לאו וזהו שאמרה המשנה הכא מפירין נדרים ונשאלין שזהו להורות שהפכה יוכל להיות שלא בפניה וא"כ שפיר ניחא דשרי כל הגדרים להפך אף שלא לצורך השבת ואף עד שתחשוף כמו שאמרה המשנה בנדרים וזהו שאומר הרי"ף ז"ל דממשנה זו יתבאר הדין דיוכל להפך הגדרים של אשתו אף שלא בפניה והיא לא ידעה מ"מ ליתא בזה איסור עליה ולהכי הפל שרי

כּמבּוֹאֵר: וְנִיחָא נְמִי לִפְ"ז הַדְּקָדוּק שְׁיֵשׁ לְדַקְדָּק עַל הַרִי"ף וְ"ל אֲמַאי מְבִיא לְזֶה הַדִּין מֵהַגְמָ' וְהַבְּרִיָּתָא דְקָדוּשִׁין אִישָׁה הַפָּרֶם כּו' הֲלֵא זֶהוּ מְשֻׁנָּה עֲרוּכָה תְּחִלָּה בְּמִס' נְזִיר (דָּף כג) הָאִשָּׁה שֶׁהִיָּתָה כּו' הַפָּר לָהּ בְּעֵלָהּ וְהִיא לֹא יָדְעָה וְהִיָּתָה שׁוֹתָה בְּיַיִן אֵינָה סוֹפְגַת אֶת הָאֲרָבָעִים ר' יְהוּדָה אֹמֵר אִם אֵינָה ס"מ תִּסְפֹּג מִפֶּת מְרָדוֹת וּא"כ ה"ל לְהִבִּיא הַרִי"ף מִהַמְשֻׁנָּה הַזֶּה שֶׁהִיא קוֹנָדָם וְהָרָא"ש וְ"ל בְּנִדְרִים מְבִיא לְרֵאִיָּה בְּאַמְתַּת הַמְשֻׁנָּה זֶה.

וּלִפְ"ז נִיחָא דְהֵנָּה רַבִּינוּ פָּתַב בְּפִי"ב מֵהַל' נְדָרִים הִי"ח עַל זֶה הַדִּין דְּמַפְיִן אוֹתָהּ מִפֶּת מְרָדוֹת וְכַתֵּב הַכ"מ דְּרַבִּינוּ מְפָרֵשׁ לָהּ דַּר' יְהוּדָה לֹא פְּלִיג אֲלָא לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי ת"ק וְע"כ מְפָרֵשׁ לָהּ דַּר"י דֵּינִיק בְּדַבְּרֵי ת"ק דְּאָמַר אֵינָה סוֹפְגַת אֶת הָאֲרָבָעִים לִזְמַר דְּרַק מְלַקוֹת אֵינָה לּוֹקָה אֲבָל מִפֶּת מְרָדוֹת לּוֹקָה וְאִיפְכָּא הוּא מִמָּה שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹס' בְּמִסְכַּת נְזִיר (דָּף כּא ע"ב) דְּאִתִּי לְאִפּוּקֵי מִדַּר' יְהוּדָה דְּאָמַר לּוֹקָה מִפֶּת מְרָדוֹת וַיֹּאמֶר הַת"ק דְּלִיתָא בְּזֵה אִסּוּרָא כָּלֵל.

וְהֵנָּה אִם הַרִי"ף הִיָּה מְבִיא מִן הַמְשֻׁנָּה ה' א' דְּרַק א"נ כַּת"ק דְּלִית לָהּ אִסּוּרָא כָּלֵל אַח"כ וְאֵינָה לּוֹקָה אִף מִפֶּת מְרָדוֹת לְהִכִּי יָכוֹל לְהַפֵּר לְהַפְקִיעַ אוֹתָהּ מִן הָאִסּוּר אֲבָל א"נ כַּר' יְהוּדָה דְּלוֹקָה מ"מ א"כ אִפְתִּי אֵינָה מְפָקִיעַ אוֹתָהּ מִן הָאִסּוּר לֹא יָכוֹל לְהַפֵּר בְּשִׁבְתָּ לְהִכִּי הִבִּיא הַבְּרִיָּתָא דְקָדוּשִׁין דְּאֹמַר דְּצָרִיף סְלִיחָה וְכַפָּרָה וּא"כ פִּינִן שְׁצָרִיכָה סְלִיחָה וְכַפָּרָה מְשַׁמַּע דְּאִיפָּא עָלֶיהָ אִסּוּר וּמ"מ יָכוֹל לְהַפֵּר בְּשִׁבְתָּ פְּדִי לְהַפְקִיעַ אִסּוּר מְלַקוֹת שֶׁהוּא חֲמוּר וְלִהְשָׂאָר רַק בְּאִסּוּר מִפֶּת מְרָדוֹת וְאִף לַר' יְהוּדָה יוֹכֵל לְהַפֵּר הַפֵּל כּמבּוֹאֵר וְדוּק: וְעוֹד נ"ל לִיִּישׁב דְּבָרֵי הַרִי"ף וְ"ל פִּן דְּהֵנָּה שָׁם בְּמִס' נְדָרִים (דָּף עז ע"ב) אֲמַרִּינוּ לֹא יֹאמַר אָדָם בְּשִׁבְתָּ לְאִשְׁתּוֹ מוֹפֵר לִיכִי בְּטַל לִיכִי פְּדִיף שְׁאוּמַר בַּחוּל אֲלָא אֹמֵר לָהּ טְלִי וְאֲכִלִי טְלִי וְשִׁתִּי וְהַנְּדָר בְּטַל מֵאֲלִיו אֹמֵר ר"י וְצָרִיף לְבַטֵּל בְּלִבּוֹ כּו' וְכֵן נִפְסַק לְהַלְכָּה לְקַמֵּן פִּי"ג מֵהַל' נְדָרִים וּבִטּוֹר וּש"ע (סִי' רִלֵד סְעִיף כד) וְ"ל מְפִירִין נְדָרִים בְּשִׁבְתָּ אַע"פ שְׁאִינָם לְצוּרָה הַשִּׁבְתָּ וְלֹא יֹאמַר לָהּ מוֹפֵר לִיכִי פְּדִיף שְׁאוּמַר בַּחוּל אֲלָא מְבַטֵּל בְּלִבּוֹ וְאֹמֵר לָהּ טְלִי וְאֲכִלִי טְלִי וְשִׁתִּי וְכִיּוֹצֵא בּוֹ עַכ"ל.

נִמְצָא דְגַבִּי הַפֶּרֶת בְּעַל בְּשִׁבְתָּ דְּאִפְשָׁר לְשַׁנוּיִי מְשַׁנֵּינִן וְאִפְּיִלוּ בְּדָבָר שֶׁלְצוּרָה הַשִּׁבְתָּ כְּמוֹ טְלִי וְאֲכִלִי טְלִי וְשִׁתִּי כְּמוֹ שֶׁפָּתַב שָׁם הַר"ן וְ"ל אֲבָל גַּבִּי שְׁאֵלֶת חֲכָם דְּקִי"ל דְּמַתִּיר הַנְּדָר דְּבָר שֶׁלְצוּרָה שִׁבְתָּ אֵין לוֹ לְשַׁנוּת וְאֹמֵר לָהּ מוֹתֵר וְהוּא פְּדִיף שְׁעוּשָׁה בַּחוּל וּא"ל דְּגַבִּי שְׁאֵלֶת חֲכָם מִשֶּׁה"כ לֹא בְּעֵי לְשַׁנוּיִי בְּשִׁבְתָּ דְּהָא לֹא יָכוֹל לְשַׁנוּת דְּהָא צָרִיף לִזְמַר מוֹתֵר לָהּ בְּפִירוּשׁ וְגַם בְּהַפֶּרֶת הַבְּעַל דִּי שָׁאֵם זֶה שְׁאוּמַר טְלִי וְאֲכִלִי הוּא מְבַטֵּל גַּם בְּלִבּוֹ דְּהָא בְּהַפֶּרֶת בְּעַל דַּעַת רַבִּינוּ דְּדִי אִם מְבַטֵּל בְּלִבּוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּבָא בְּש"ע (סִי' רִלֵד סְעִיף לט) וְאִם בְּטֵטֵל בְּלִבּ וְאֹמֵר טְלִי וְאֲכִלִי דִּי בְּזֵה לַכ"ע וְכ"ז הוּא רַק לְעַנְיֵן הַפֶּרֶת בְּעַל אֲבָל לֹא בְּהַתֵּרֶת חֲכָם וּא"כ תְּקַשָּׁה מִנ"ל לִזְמַר דְּלִהִכִּי מְפִירִין נְדָרִים אִף שְׁלֵא לְצוּרָה הַשִּׁבְתָּ מְשׁוּם דְּהַפֶּרֶת נְדָרִים הוּא כָּל הַיּוֹם וְלֹא מֵעַל"ע דְּלִמָּא לְהִכִּי יָכוֹל לְהַפֵּר כָּל נְדָרִים מְשׁוּם דְּהָא יָכוֹל לְשַׁנוּת מִמָּה שְׁעוּשָׁה בַּחוּל וְלִזְמַר לָהּ טְלִי וְאֲכִלִי אֲבָל בְּהַתֵּרֶת חֲכָם דְּלֹא מְצִי לְשַׁנוּת מִשֶּׁה"כ בְּעֵינֵן דִּנְקָא שֶׁהוּא לְצוּרָה הַשִּׁבְתָּ וְכְמוֹ שֶׁפָּתַב הָרָא"ש וְ"ל בְּמִס' נְדָרִים (דָּף עז) טַעַם דְּלִהִכִּי בְּעַל מִיפֵר אִף שְׁלֵא לְצוּרָה הַשִּׁבְתָּ מְשׁוּם דְּבְעַל מִיפֵר בְּלֹא פְּתַח וּבְלֹא חֲרָטָה בְּדִיבּוּר בְּעֵלְמָא מִיפֵר אִפְּיִלוּ שְׁלֵא לְצוּרָה הַשִּׁבְתָּ עַכ"ל וּא"ל דְּנִהִי דְּזֵה לֹא מְהַנִּי אֲבָל מֵה שֶׁבְּזֵה יֵשׁ לְשַׁנוּת וּבְשְׁאֵלֶת חֲכָם אֵין לְשַׁנוּת זֶה מְהַנִּי שְׁפִיר וּמִנ"ל א"כ דְּהַפֶּרֶת נְדָרִים כָּל

היום אף זה דיוכל לשנות אצל הפרה ולומר לה בשבת טלי ואכלי כו' הוא רק היכא
שהוא בפניו אבל פשהוא שלא בפניו אם הבעל רוצה להפר לא יוכל לשנות וצריף לומר
כמו בחול מופר לה ושרי בשבת מטעם דלא אפשה ונהה הר"ן ו"ל פתב בנדריים (נף ח)
לעינין בזה אם הוא יכול להתיר הנדר שלא בפני הנודר אבל לענין הפרת הבעל פתב שם
הר"ן דזה נדאי שרי שלא בפניה.

והראיה הוא מדברי רע"ק דאמר אישה הפרם דהיכא דהופר לה והיא לא ידעה כו' וכבר
ביארנו דהמשנה אמרה מפירין ונשאלין להראות דשרי אף שלא בפניה להפר וזה אמי
לאשמועינן דאף דהיא שלא בפניו ולא יכול לשנות מ"מ שרי להפר כל נדרים אף שלא
לצורך השבת משום דהפרת נדרים כל היום וזהו שאומר הר"ף ו"ש"מ דהפרת נדרים
כל היום ולא תקשה לה דלמא משום שינוי הוא שיכול לשנות ומסיק והיכא דנדרה כו'
אלמא דלא בפניה נמי סגי ושם לא יוכל לשנות אלא נדאי דהפרת הבעל הוא כל היום
ולא מעל"ע ודוק.

והנה בס' ישועות יעקב באו"ח (סי' שפ"א) פתב וז"ל והטעם דמתירין בהפרת נדרים
בשבת אף דאפשה ע"י שאלת חכם פנין דהחכם עוקר הנדר ובעל מיגז גיזו וא"כ מה
שקימה עד עכשיו קיים הוא אין נפשה חפץ להיתר החכם רק להפרת הבעל וע"כ התירו
זו"ל להפר נדרים בשבת ובחידושי אמרתי דיש מקום בנדרה ע"ד רביים דקיי"ל שא"ל
התרה ובהפרת הבעל מועיל אף עד"ר פנין דא"צ דעתה כש"כ דע"ר א"כ בזה מפירין
אף שלא לצורך השבת כו'.

והנה א"נ כדבריו דלהכי הותר להפר אף שלא לצוה"ש אף דיכול לשאול אח"כ לחכם
משום נדר עד"ר דשרי רק בהפרה פנין דא"צ דעתה יש ליישב פזה ג"כ דברי הר"ף
שביארנו דכתב לראיה דיכול הבעל להפר נדרה אף שלא בפניה וא"כ לא בעי דעתה
לזה וא"כ אף ע"ד רביים נמי מיפר וכמו שבאמת פסקינן בש"ע (סי' רכד סעיף לד)
ובש"ף שם (ס"ק ע"ד) דהוא מטעם דל"ב דעתה ולהכי שפיר שרי להפר בשבת כל
נדרים אף שלא לצורך אף בנדאי ליתא זה דשרי כל נדרים להפר אף אלו שלא נדרה
ע"ד רביים דל"מ לא בגמ' ולא בפוסקים חילוק זה וגם מה שמתרץ דלהכי שרי משום
שהחכם עוקר כו' אין נפשה חפץ להיתר חכם כו' גם זה לא הבנתי דממנ"פ האיף מייירי
אם היא תחפון בהתרת נדרה מטעם כל הנודר כאלו כו' והמקיימו כאלו כו' א"כ לא
איכפת לה אם עוקר הנדר ואם לא תחפון בהתרה הלא בלא טעם זה לא יתיר לה בע"כ
פי החכם אינו מתיר בע"כ רק הבעל מפיר בע"כ נימא דלמא לא תרצה בהתרה ובהפרה
יפר בע"כ ול"ל לומר טעם פזה שא"ל טעם וריח אף פבר מקשה זה בחידושי הר"ן ו"ל
מס' שבת מ"ט התירו להפר שלא לצורך הלא החכם יכול להתיר לה ומתרץ לה הר"ן
דחכמים התירו דהבעל לא ירצה שתתבזה אשתו אצל חכם ולהכי שרי הוא להפר עיי"ש
מה שמבאר בזה ודוק: פרק כה הלכה ט פירות שאסור לאכול וכן מצער שני והקדש
שפדאן אע"פ שלא נתן החומש מותר לטלטלן עכ"ל.

והנה קשה לי לפי מאי דפוסק רבינו לקמן בפ"ה מהל' מע"ש הי"ב כו' יהושע דס"ל
במסכת ב"מ (נף נד) דאם נתן הקרן ולא נתן החומש אסור לו לאכול משום פשיעוּתא
וא"כ אף שנתן הקרן מ"מ אסור מדרבנן וא"כ הוא אסור לטלטלו דהא אמרינן שם

בפסוקים דאפילו טבל דרבנן שזרעו בעצמי שאינו נקוב נמי אסור וכן בדמאי לא שרינו רק משום דאי בעי מפקר לנכסיה וא"כ הכא דנמי אסור מדרבנן מ"ט שרי לטלטל.

והנה לבד הכא לענין טלטול בשבת מצינו כה"ג במס' ברכות דשרי לזמן על היכא שנתן הקרן ולא נתן החומש וכן במס' עירובין (דף לא) שרינו לערב בזה ובמסכת פסחים (דף לה) אמרינו דיצא י"ח מצה בזה וא"כ בכנוליהו תקשה מ"ט שרינו היכא דנתן הקרן ולא נתן החומש ולא אסרינו משום אסור דרבנן דאסרו לאכול משום פשיעוּתא.

ונ"ל לומר פן דלר' יהושע דאסרינו ליה לאכול לא אסרינו היכא שנתן הקרן ולא החומש רק לדידיה משום פשיעוּתא ולא לכ"ע והראיה לזה ממה שכתב רבינו לקמן בפ"ז מה' ערכין הל' ג' הפודה קדשיו אין החומש מעכב אלא מאחר שנתן הקרן יצא הקדש לחולין ומותר ליהנות בו ומדברי סופרים שאסור לו ליהנות עד שינתן החומש שמה יפשע ולא יתן אבל בשבת מפני עונג שבת התירו לו לאכול אע"פ שלא נתן החומש עדיין.

נמצא דמדייק רבינו וכתב דמד"ס שאסור לו ליהנות ולא אמר שאסור ליהנות סתם ורק דייק מלת לו וכן מסיק אבל בשבת התירו לו לאכול ולא אמר התירו לאכול משמע דהאסור וההיתר הוא רק לדידיה ואף דשם בהל' מ"ש (פ"ה ה' י"ב) סתם רבינו וכתב נתן הקרן ולא נתן החומש כו' לא יאכל עד שינתן החומש ולא ביאר דהוא רק לו א"ל דסמיה ע"ז שכתב תחלה בהל' ערכין דרק הוא לא יאכל וכן הוא הכא במ"ש.

והנה הכא כמו שכתב השעה מ"ב בפ' כ"ג מהל' שבת ה' ט"ו בשם המאירי ו"ל גבי המעשר בשבת דקתני במזיד לא יאכל דאינו אסור רק לדידיה ולאחרים שרי ורק במבשל שהוא אסור מה"ת אסור גם לאחרים וא"כ הכא נמי דכתיב לא יאכל הוא רק לדידיה ולאחרים משרי שריא ואף שהשעה מ"ב כתב שם דמשמע דעת התוס' במס' שבת וכן דעת רבינו דלא ס"ל פהמאירי ואף לאחרים אסור זהו רק התם דעבר בידים על אסור דרבנן אמרינו דדמי כמו שעובר על אסור דאורייתא המבשל דאסרינו לכ"ע אבל הכא הא לא קעביד אסור בידים ורק הוא לא נתן עוד החומש ומעשה באיסור לא נעשה בה לא קנסינו לאסור לכ"ע ורק לדידיה אסרינו לאכול משום פשיעוּתא ודי הוא בזה מה דאסרינו לו לאכול לא ישפח ליתן החומש וא"כ אי נימא פן דלאחרים אינו אסור נבאר שפיר דהכא שרי לטלטל כמו דשרי לטלטל תרומה דחזי לפהגים ודמאי דחזי לענינים ה"נ הכא שראוי לאכילה לכ"ע דשרי לטלטל וכן לקמן בהל' עירובין ניחא דשרי לערב היכא שנתן הקרן ולא החומש דהא בעירובין שרי לערב לישראל בתרומה משום שראוי לפהגים ולישראל בדמאי נמי דחזי לענינים וכמו שכתב רבינו לקמן בפ"א מהל' עירובין (הל' י"דוהל' ט"ו) ועיין תוס' שבת (דף קכז) ובמס' עירובין (דף לא) מה שמבארים בזה.

וניחא שפיר גבי עירוב אבל לענין מצה דנמי קיי"ל דיצא י"ח מצה היכא שלא נתן החומש וכן לענין זמון אמרינו דיוכל לזמן ע"ז אף דגם התם אינו מועיל מה דשרי לאחרים נ"ל לבאר פן דאין מזמנין וכן אינו יוצא י"ח מצה בדבר שאסור לכ"ע ואז אף אי יוכל למצוא היתר לא מהני וכן בדבר שאסור רק לדידיה מ"מ לדידיה לא נוכל למצוא היתר שיהיה פעם שרי גם לדידיה אבל באיסור שלאחרים שרי וגם לדידיה נוכל למצוא היתר יוצא י"ח מצה ושרי לזמן והנה כמו דמאי דאמרינו הואיל ואי בעי מפקר לנכסיה ושרי ליה וגם עתה חזי לענינים להכי יוצא י"ח מצה וראוי לזמן וא"כ ניחא שפיר תרומה

אף דחזי לפהגים מ"מ לישראל אינו ראוי לעולם ומ"ש והקדש שלא נפדה דאסור לכ"ע ל"מ בזה מה שיוכל לפדות אבל הכא גבי לא נתן את החנומש הוא דמי ממש לדמאי דגם עתה ראוי לאחרים ואי מוסיף את החנומש שרי כמו לדידיה ויוצא שפיר י"ח מצה וראוי לזמן.

ונה צריף לומר דלענן מצה אינו יוצא י"ח מצה הכא דלא נתן החנומש רק בדיעבד דהנה גבי דמאי פתבו התוס' במס' פסחים (דף לה) בחדא לישנא דאף לכתחלה יוצאין משום דאכילת מצה אכילת עניות הוא דמאכילין את העניים דמאי ובל"ב פתבו דאינו יוצא לכתחלה רק בדיעבד עיי"ש בד"ה יוצאין ורש"י ו"ל ס"ל בהקדא דרק בדיעבד יוצא י"ח בדמאי שכתב וז"ל טבול מדרבנן ול"ד לדמאי כו' דהתם אשפחן ביה התירו לכתחלה הלכך בדיעבד נפיק אבל הכא לענן אי לא נתן את החנומש גם התוס' מודים דאינו יוצא רק בדיעבד דרק בדמאי התירו התוס' בל"א לכתחלה משום דהוא מאכל עניות כמבואר.

ולא תקשה לפי מה שביארנו דמה דראוי עתה לאחרים ויש למצוא ביה היתר לדידיה שפיר יוצא נימא גבי דמאי נמי הואיל ואי בעי מפריש ול"ל לומר הואיל ואי בעי מפקיר לנכסיה בשלמא לפירוש של התוס' דיוצא אף לכתחלה משום אכילת עניות מקרי אכילת מצה שפיר צריף לומר להתיר לכתחלה אבל לפ"א שבתוס' ולפירוש רש"י ו"ל שם דרק בדיעבד יוצא בדמאי א"כ נימא משום דאי בעי מפריש תרו"מ לא קשה דבעי להתיר לצאת אף היכא דמפריש לא יהיה בו פשיעור כזית מצה מ"מ יוצא משום דאי בעי מפקיר לנכסיה ונהו עני וחזי ליה כמו שהוא ועיין שו"ת ש"א (סי' צב) מה שהוא מבאר בזה ודוק: הלכה כח יושבי צריפין אין מודדין אלא מפתח בתיהן ואם יש שם ג' חצרות של שני בתים הוקבעו פולם כו' עכ"ל.

והנה הרי"ף ו"ל השמיט ולא הביא זה המימרא דאם יש ג' חצרות של שני בתים הוקבעו והרא"ש וכן רבינו הביאו ונ"ל לומר טעם להשמטת הרי"ף ו"ל דהנה בגמ' דידן איתא הגירסא אמר רחב"כ אמר רב אשי ובהרא"ש ו"ל הגי' אמר"ת אמר רב ונ"ל דהרי"ף נמי גורס אמר רב וס"ל דרק רב לשיטתו הוא ס"ל כן דהנה רש"י ו"ל פתב דהכי חשיבי עיר וקובעת פולן פדתנן לקמן רש"א שלש חצרות של ג' בתים כו' וא"כ רב לשיטתו דהוא ס"ל לקמן (דף ס ע"א) אמר רחב"ג אמר רב הלכה פר"ש ולהכי ס"ל הכא פן אבל הרי"ף ו"ל פוסק התם דהלכה כר' יצחק דאפילו חצר אחד ובית אחד וכתב הרא"ש ו"ל דס"ל פרבה לעיל דאפילו בי תיבנא סגי וא"כ בית אחד הוי שיור וא"כ א"ל דגם הכא בית אחד או בי תיבנא הנה קביעות ודי מה שאמר רבינו יושבי צריפין משמע דכולם הוי צריפין אבל אי הנה בית אחד שם סגי לקבוע כמו עיר ולהכי שפיר השמיט אבל רבינו והפוסקים ס"ל דלא תליא בזה נאפילו לדין דשם פסקינן כר"י מ"מ לקרות עיר לא מקרי עד שיהיה ג' חצרות כמו לר"ש דנקרא עיר לעצמו כמבואר: וניחא נמי לפ"ז הא דהשמיטו הרי"ף ורבינו הא דאיתא (דף ס) שם פער חדשה מהו ומסקינן דלא בעי שיעור והטור והש"ע הביאו ולפ"ז ניחא כמו שכתב הריטב"א ו"ל שם דמשמע דרק לר' יהודה הוא דבעי שם דתליא בשיעור עיר אבל לדין דדי בבית אחד אין נפ"מ מזה ושפיר השמיטו.

ומצאתי ת"ל בנוב"י מה"ת (סי' נד) שביאר קצת פן. ועפ"ז נ"ל נמי ליישב הא דהשמיטו הפוסקים דברי הירושלמי שם פ"ה הל' ה' ובלבד ישראל דעפוי"ם לא נעשה שיור.

והקשה הק"ע על השמטת הפוסקים זה ועל ה"ר"ן ז"ל בתשובה נמי תמה דס"ל נמי דהנה שיור נגד הירושלמי זה ולפ"ז נחא דהירושלמי לא קאי כ"א אליבא דר' יהודה דס"ל דבעי כמו עיר חדשה ונהו דירין של ישראל דוקא אבל אנו דפסקינו דאפילו בי תיבנא סגי וא"כ שפיר אף בית עפוי"ם לא גרע מבי תיבנא ונהו שיור שפיר ולהכי השמיטו וה"ר"ן ז"ל שם בתשובה כתב איפכא דבית עפוי"ם נעשה שיור הפל כמבואר ודוק: פ"ק כח ה"ג והב"ר נגין כו' ושתי מחיצות שיש עליהן תקרה ומערה שיש בגין ע"פ ויש בה בית דירה כ"א מצטרפין עמה עכ"ל.

וכתב הר"ב ד"ז ז"ל בעיא דלא איפשטא הוא ולחומרא ע"כ. וזהו ששם בגמ' מיבעי ליה על שתי מחיצות עם תקרה ולא איפשטא ונהו הכא שפיר מתרץ ליה המ"ע את דברי רבינו דהירושלמי פ"ה דמס' עירובין הל' ג' אומר בפשיטות דהיכא דיש תקרה אז אפילו שתי מחיצות מתעברין עמה וכן כתב שם הפ"מ דרבינו פוסק פשיטת הירושלמי נגד הבעיא דגמ'.

וגם בס' קרבן נתנאל על הרא"ש הכא ס"ק ג' כתב דהרי"ף וכן הרא"ש ז"ל פסקו כמו שיטת הר"ב ד"ז ז"ל לחומרא ועל דברי רבינו תמה. ובאמת דברי רבינו נחא שפוסק כמו הירושלמי: ונהו הנה נ"ל להביא ראיה איפכא פשיטת הפוסקים דלחומרא אזלינן מהא דאמר שם בגמ' עוד ומערה נכתב הר"י בהרי"ף ז"ל ומערה שאינה ראויה לדירה שאין לה כ"א שתי מחיצות אע"פ שהוא מקורה כדאמרינן בגדודות שהן שלש מחיצות ע"כ.

נמצא דמערה הנה הטעם משום שאין לה כ"א שתי מחיצות אע"פ שהוא מקורה וע"כ תקשה דשם מקשה בגמרא והתני ר"ת מתעברת עמה אמר אב"י פשיש בגין ע"פ ות"ל משום בגין גופיה ל"צ להשלים ע"כ וא"כ למה דחק בזה גמרא פשוט פאן כשמקורה פאן כשאינה מקורה דלפ"ז רבינו כשמקורה אז אפילו שתי מחיצות מתעברין עמה אלא נדאי ס"ל להגמ' ה"נ דלא איפשטא זה נאפילו כשמקורה מ"מ בשתי מחיצות אין מתעברין עמה וא"נ דכל מערה הוא מקורה תקשה ביותר על רבינו מ"ט מערה אינה מתעברת עמה: ונ"ל ליישב דעת רבינו כן דהנה רבינו לא הביא גם כן את זה דהבגין משלים אם הבגין הוא פחות מד"א כפירוש רש"י ז"ל או בתוך ע' אמה כמו פירוש התוס' ורק כתב ובגין שיש ע"פ ויש בה ד"א מצטרפין עמה וע"כ נ"ל דרבינו מפרש כן דהטעם דאמר במערה אינה מצטרפת הוא פיון דלא נבנה בידי אדם לא חשיב בית דירה להצטרף ומוכרח לומר כן דאי כדברי הר"י משום דיש לה רק שתי מחיצות א"כ ליקשי הגמ' ממערה וע"ז יצטרף להשיב שאינה מקורה וע"כ מפרש לה דהגמ' מתרץ פשיש בגין ע"פ היינו שפנה גג בידי אדם וא"כ הנה בידי אדם ומתעבר עמה ומקשה הגמ' ות"ל משום בגין פירוש פיון דע"כ מירי שיש בה בית דירה ונהג נבנה בידי אדם א"כ הנה בית דירה מאליו ומתרץ להשלים היינו להשלים להכתלים אף שפנותלי המערה נעשה בידי שמים מ"מ מצטרף בגין הגג לעשות בית דירה ושפיר מתעבר עמה ולהכי לא הביא רבינו רק שיש בגין ע"פ ויש בה בית דירה פ"י דמערה שהיא בית דירה מתעבר עמה דזה הפירוש

שָׁל לְהַשְׁלִים וְאִי רַק שְׁתֵּי מְחִיצוֹת וְגַם לֵה מִתְעַבֵּר כְּדַבְּרֵי רַבֵּינוּ וְדוּק: הַלְכוֹת עִירוּבֵין
פָּרָק א הֶלְקָה ח אֵין מְעַרְבִין בְּחִצְרוֹת אֶלָּא בְּפֶת שְׁלֵמָה בְּלִבָּד עכ"ל.

וְכַתֵּב הֵרָה"מ ז"ל וְנִרְאָה מִן הַגַּמ' שְׂאֵם אֵין הַפְּכָר חֶסֶר אֶלָּא כְּדֵי חֲלָתוֹ שְׁמַעְרְבִין בּוֹ שְׂאֵין
כָּאֵן אֵיבָה שְׁהִרְוָא תּוֹלָה שְׁשֵׁלְמָה הֵיטָה וְהַפְּרִישׁ מִמֶּנָּה חֲלָתָהּ וְהוּא שְׁיִהְיֶה כְּדֵי חֲלָת
נִחְתוּם אֶחָד מִמ"ח כו' וְלֹא נִזְכָּר זֶה בְּהֶלְכָה וּבְדַבְּרֵי רַבֵּינוּ לֹא נִתְבָּאֵר וְאוּלַי לְפִי שְׂאֵינוּ
מְצוּי אוֹ שְׁיִישׁ לָהֶם שְׁיִטָּה אַחֲרַת עכ"ל: וְהֵנָּה כֵּן נִמְי הַשְּׁמִיטוֹ הָרִי"ף וְרַבֵּינוּ ז"ל זֶה דְאָמַר
אֵי חֶסֶר כְּדֵי דִימוּעַ וְכֵן אִם תְּפָרָה בְּקִיסָם וְלֹא יָדוּעַ שְׁנָמִי שְׂרִי וְכַבֵּר עֲמַד ע"ז הַבְּעַל
הַמְּאוֹר בְּהָרִי"ף ז"ל עיי"ש.

וּבִס' מִרְכַּבַּת הַמְּשֻׁנָּה תִּירָץ ע"ז וְז"ל וְל"נ דְּלֵהֲרִי"ף וְלַרַבֵּינוּ תְּקַשָּׁה קִנְשִׁית הַתּוֹס' ד"ה
כְּדֵי דִימוּעַ וְלֹא נִיחָא לֵהוּ בְּתִירוּץ שֶׁל הַתּוֹס' וְהָרָא"ש ז"ל דְּכַדֵּי חֲלָתָהּ לִיכָּא אֵיבָה דְאֶפְתִּי
שְׁיִיף אֵיבָה בְּזֶה מָה שְׁזָה מְפָרִישׁ מִן הָעֵיסָה וְזֶה מִן הַפְּכָר וְכֵן בְּהֶנֶךָ דְּתְפָרָה בְּקִיסָם לֹא
שְׁיִיף אֵיבָה לְזֶה מְפָרִישׁ דְּרִיב"ש וּר"כ ס"ל דְּטַעַם כְּפָר שְׁלֵמָה מִשּׁוּם חֲשִׁיבוֹת וְאֲנִן
קִי"ל כְּרַב אֲשֵׁי דְבִתְרָא הוּא דִּס"ל מִשּׁוּם אֵיבָה וּמִשּׁוּם שְׂמָא יִחְזוֹר הַדְּבָר לְקַלְקוּלוֹ בַּכ"ג
אֲסוּר וְאֶפְיִלוֹ הֵיכָא דְלֹא שְׁיִיף אֵיבָה בַּכ"ג אֲסוּר כו' עכ"ל.

וְקָשָׁה ע"ז דְּהָא קִנְשִׁית הַתּוֹס' הוּא דְמִלְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה דְהוּא שְׁלֵם לְגַמְרֵי מִשְׁמַע וְא"כ מֵאֵי
מְהַיֵּי דְהוּא מִשּׁוּם חֲשִׁיבוֹת מֵאֵיזָה טַעַם שְׁהוּא אֶכְתִּי צ"ל דְּאֵי כְּדֵי חֲלָתָהּ וְדִימוּעַ אוֹ תְּפָרָה
מִקְרִי שְׁלָמִים וּמִנ"ל לִזְמַר וְלִחְדָּשׁ דְּבָר וְטַעַם מִשּׁוּם חֲשִׁיבוֹת שְׁלֵא נִמְצָא בַּגַּמ' וְהַטַּעַם
שֶׁל מִשּׁוּם אֵיבָה אוֹמֵר רִיב"ש מִשּׁוּם רַבֵּי דְהוּא תִּנָּא וְעוֹד דְּאֵי מִטַּעַם חֲשִׁיבוֹת אֶף בְּעִירוּבֵי
תְּחוּמִין נִיבְעֵי כֵּן דְרַק א"נ מִשּׁוּם אֵיבָה זֶה לֹא שְׁיִיף רַק בְּעִירוּבֵי חִצְרוֹת שְׁפִנְלֵן בּוֹתְנִין
כְּמִבְּנָאֵר: וְהֵנָּה דְבָרֵי הָרִי"ף נוֹכַל לְכַאֲרָה לִינָשֵׁב כֵּן הָא דְלֹא הִבִּיא זֶה דְּכַדֵּי חֲלָתוֹ וְכַדֵּי
דִימוּעַ דְּהֵנָּה הַתּוֹס' מְפָרִישׁ כְּדֵי דִימוּעַ הֵינְנוּ שְׁנַפְל תְּרוּמָה בְּחֻלִּין כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ רִש"י
ז"ל וְאֵע"פ שְׁפָכָר אֲשִׁמוּעֵינָן כְּדֵי חֲלָתָהּ שְׁהוּא אֶחָד מִמ"ח כַּש"כ כְּדֵי דִימוּעַ שְׁהוּא יוֹתֵר
מִמָּאָה וְאוֹר"י דִּס"ד דְּדִימוּעַ פִּינֵן דְּחֻזִי לְכַהֵן אֶפְיִלוֹ בְּפּוֹרְתָא אֵיכָּא אֵיבָה עכ"ל.

אֲמַנָּם הָרִיטְב"א ז"ל מְפָרֵשׁ דִימוּעַ הֵינְנוּ טְבָל שְׁנִיטַל מִמֶּנָּה שְׁיַעוֹר תְּרוּמָה וְטְבָל מִקְרִי
דִימוּעַ וְלֵהֲכִי שְׂרִי בַּכ"ג דְּכִינֵן דְהוּא טְבָל אֲסוּרָה לְאֶכּוֹל אֵי לֹא יִטּוֹל תְּרוּמָה אוֹ חֲלָה
וְנִקְיֵט תְּרוּנוּיָהּ דְשְׁנִיטָהּ שְׁיַעוֹרָן שְׁנָה וְתְרוּמָה עֵינֵן יָפָה אֶחָד מֵאַרְבְּעִים וּבִינּוֹנֵי א' מִחֲמַשִּׁים
וְהָכָא מִמ"ח וְלֵהֲכִי אֶף אֵי נִיטַל שְׁיַעוֹר לְהַתִּיר לִיכָּא אֵיבָה דְהָא אֵי לֹא נִיטַל אֲסוּר לְאֶכּוֹל
וְא"כ זֶה נִיחָא גַבֵּי כְּדֵי דִימוּעַ אֶבֶל חֲלָתָהּ בּוּזָה"ז פִּינֵן דְקִי"ל דְחֲלָתָהּ חו"ל אוֹכֵל וְהוּלָךְ
וְאֵח"פ מְפָרִישׁ א"כ שְׂרִי לְאֶכּוֹל אֶף קוֹדֵם שְׁנִטַל הַחֲלָה וְא"כ הָאֵיף שְׂרִי בְּזֶה וְצ"ל
דְּתְרוּנוּיָהּ מִיִּירֵי בְּחֻזָּא גּוֹנוֹא כְּדֵי דִימוּעַ דְהֵינְנוּ תְּרוּמָה וְחֲלָה מִיִּירֵי בֵּא"י וְשֵׁם אֲסוּר
לְאֶכּוֹל גַּם בְּחֲלָה קוֹדֵם הַפְּרָשָׁה וְשִׁפִּיר אוֹמֵר רִיב"ש דְּכַדֵּי חֲלָתָהּ וְכַדֵּי דִימוּעַ שְׂרִי אֶבֶל
הָרִי"ף ז"ל כ' דִּין חו"ל בּוּזָה"ז א"כ לֹא שְׁיִיף בְּדִימוּעַ כְּלָל וְחֲלָתוֹ הָא קִי"ל דְאֹכֵל וְהוּלָךְ
וְאֵח"פ מְפָרִישׁ א"כ לִיתָא דִּין זֶה וְצָרִיף שְׁלֵם דְּוָקָא וְכ"ז נוֹכַל לְתַרְץ דַּעַת הָרִי"ף אֶבֶל
דַּעַת רַבֵּינוּ לֹא תִתְנַשֵּׁב בֵּיהּ וְע"כ נ"ל לִינָשֵׁב כֵּן.

דְּהֵנָּה א"ל דְּהֵמָּה מְפָרִישִׁים דְלֹאוּ מִשּׁוּם דְּבְעֵי לְתִיקוּנֵי שְׁיִהְיֶה רְאוּי לְאֶכּוֹל לַכ"ע וּמִשָּׁה"כ
לִית לֵיהּ אֵיבָה וְיִהְיֶה רְאוּי לְעָרֵב לֹא כֵן אֶלָּא ס"ל דְּלֵהֲכִי מְעַרְבִין רַק הֵיכָא שְׁנִטַל כְּדֵי
חֲלָתוֹ וְכַדֵּי דִימוּעַ מִשּׁוּם דְּצָרִיף לְתַקְנֵן מִקוֹדֵם וְאִם לֹא אֵינוּ רְאוּי לְעִירוּב וְהֵנָּה דִּין זֶה

דבעירובי תצרות אי שרי לערב לישראל בתרומה לא נמצא בזה מפורש בדברי רבינו
ורק פתב הקא בה' י"ד דמשפתף הנזיר בינו ולישראל בתרומה ומערב שפתב שם מיירי
בעירובי תחומין ואח"כ מפרש בה' ט"ז דין של עירובי תצרות דגובה חלה שלמה כו'
ויש מקום לומר ולחלק דע"ח דבעינו דוקא פת וכפר שלם בעינו נמי בזה סעודה הראויה
לכל אדם, אף יש להביא ראיה ע"ז מדברי הרי"ף ו"ל בפ"ק דביצה דהביא ראיה דיש
עירובי תצרות ביוה"כ מהא דמערבין לגדול ביוה"כ כו' פה מערבין לנזיר בינו ולישראל
בתרומה ש"מ דבין ב"ש ובין ב"ה ס"ל דמערבין לגדול ביוה"כ ע"ת וע"ח פשבת ועיין
שאגת אריה (סי' ע) מה שמבאר בזה אבל זה חזינו דהרי"ף ו"ל מפרש להדיא דלדין
שרי לערב לישראל בתרומה והה"ד לחלה שראוי לכהן אף על עירובי תצרות וא"כ א"ל
דס"ל משה"כ לריב"ש דמערבין בזה דהא צריך התיקון לעירוב דהוא ס"ל פסומכוס
דס"ל לעיל במשנה (דף ס) דרק בחולין מערבין או ס"ל כב"ש דאומרים בבבביתא (דף
ל) דאין מערבין לנזיר בינו ולישראל בתרומה וא"כ כ"ז שלא תיקון את הדימוע היינו
דמפרש זה דנתערב חולין עם תרומה אף דחזי לכהן מ"מ אי לא מתקן אין מערבין בה
וכן אי נוטל כדי חלה ואף דבזה יוכל לתקן שישאר שלמה היינו שפירש חלה בכפר
זה ואומר בצפוננו או בדרומו הוא חלה וכמו דאיתא במשנה פ"ה דדמאי ובדברי רבינו
בפ"ט מהל' מעשרות, ועיין תוס' סוף (דף לה ע"א) ובש"א (סימן צו) ובק"א שם בכ"ז
אי תשאר החלה בכפר לא תהא ראויה אלא לכהן ואין מערבין להכי צריך לתקן
ולהפריש ממנו כדי חלתו ויתבאר עפ"ז שפיר דברי הסוגיא שם דאמר שם והתניא כדי
דימוע מערבין לו בה כדי חלתו אין מערבין לו בה כו' ל"ק פאן כו' והא תקשה ל"ל
להביא המקשן רישא דבריייתא דאמרה כדי דימוע מערבין לו בה הנה להביא רק סיפא
דכדי חלתו אין מערבין דמזהו הקושא אף לפ"ז גיחא דאי לא הביא תחלת הבריייתא
ה"א דבריייתא זו ס"ל פרבון דפליגי על סומכוס וס"ל דאף דאינו ראוי רק לפה מ"מ
מערבין בו וא"כ לא צריך ליטול חלתו ויכול הכפר להשאר שלם ויפריש החלה בתוך
הכפר ולהכי אין מערבין בו ס"ל להבריייתא אבל פינן דאומר נטל כדי דימוע מערבין
ומפרשינו לה כפירוש רש"י ו"ל שנתערב תרומה בזה ולא כפירוש הריטב"א ו"ל דמיירי
על טבל וא"כ הא חזי בין פה וכה לפה ומ"מ אומר נטל כדי דימוע משמע שניטל ממנה
השיעור ונשאר חסרה ומערבין בו או ואי לא נטל לא חזי לעירוב ע"כ ש"מ דס"ל
להבריייתא פסומכוס ומ"מ אומר אי נטל כדי חלתו אין מערבין ומשני לחלק בין חלת
נחתום לחלת בעה"ב דחלת בעה"ב שהיא הרבה אף דמתקן בזה מ"מ אין מערבין נמצא
דכ"ז הוא לאו אליבא דדינא דאתיא או פסומכוס או כב"ש אבל אגון דפסקינו דכול לערב
לישראל בתרומה והה"ד בחלה להכי לא הביאו דין זה דלדין הוא פן אי נתערב חולין
בתרומה יוכל לערב גם שהכפר שלם דהא חזי לכהן ואי נטל ממנה כדי דימוע ויחסר
לא מצי לערב פינן דלא צריך לתקנו וא"כ הנה איבה וכן אי לא נטל החלה יש עצה
דיאמר חלתו בצפוננו או בדרומו אבל אם הפריש ונעשה חסר לא מצי לערב דהנה ליה
איבה לדין כמבואר: והנה ברי"ף פתב שם ה"ר יונתן במשנה וז"ל ואם לא יהיה שלם
אפילו יהיה כ"כ גדול שיש בו מאפה סאה מ"מ פינן שניטל ממנה שיעור חלתה שהיא א'
ממ"ח לנחתום הרגיל למכור אזי פרוסה נקרא ואין מערבין בו וכש"כ אי נטל ממנה
שיעור חלה של בעה"ב שהוא אהד מעשרים וארבעה שאין מערבין בו וכפר כאיסר ל"ד

אָלא אָפּילוּ הוּא פּאָרוּגֶרֶת וְהוּא שְׁלֵם מְעַרְבִין בּוּ א"כ י"ל דר' יְהוֹשֻׁעַ מִיקָל מִצַּד אֶחָד דְּלֹא בָעֵי פּאָרוּגֶרֶת אָלא אָפּילוּ פּאָקְסֶר סְגִי וּמְחַמֵּיר דְּבָעֵי פְּכָר שְׁלֵם וְטַעְמוֹ מִשּׁוּם אֵיבָה עכ"ל.

וְהֵנָּה דְּבָרֵינוּ תְּמוּהֵין לְכַאוּרָה דְּכַתְּבַּ דְּהֵיכָא דְּחָסֶר אָפּילוּ שְׁיַעוּר אֶחָד מִמ"ח חֲלַת נְחֻתוֹם אֵין מְעַרְבִין בּוּ וְהָא בְּגִמְרָא אָמַר בְּהֶדְיָא דְּאֵי חָסֶר רַק פְּדֵי חֲלַת נְחֻתוֹם אָזִי מְעַרְבִין בּוּ. וְהֵנָּה פְּשׁוּט א"ל דְּכַוְנַנְתָּ הַר"י הוּא כְּמוֹ דְּהַתּוֹס' שֶׁם רוּצָה לוֹמַר בְּתַחֲלָה דְּאֵי לֹא הֵנָּה טְבִילָה לְחֲלָה וְנִטְלָה מִמֶּנָּה פְּרוּסָה קִטְנָה אַף פְּדֵי שְׁיַעוּר מ"ח אֵין מְעַרְבִין בּוּ וְרַק כְּשֵׁיחֵי טְבוּלָה אָז אֵי חָסֶר פְּשִׁיעוּר נְחֻתוֹם מְעַרְבִין וְלַהֲכִי אָמְרָה הַמְּשַׁנָּה סְתָם דְּבָעֵי שְׁלֵם בְּכ"ג אַף דְּלֹא יַחְסֶר מְעַט מ"מ ה"ל לְרַבֵּינוּ יוֹנְתָן לְבָאָר זֶה וְהַעֲיָקֶר חָסֶר בְּדְבָרֵינוּ אַף לְפִי מַה שְּׁבִאָרְנוּ דְּבָרֵי הַר"ף וְרַבֵּינוּ ז"ל שֶׁהַשְּׁמִיטוּ זֶה וּס"ל דְּאֵין מְעַרְבִין לְעוֹלָם הֵיכָא דְּהֵנָּה חָסֶר שְׁיַעוּר חֲלָתָה א"ל דְּגַם רַבֵּינוּ יוֹנְתָן ס"ל כֵּן וּמְבָאָר הַמְּשַׁנָּה דְּלֹא ס"ל כְּמוֹ רִיב"ש וְאֵין מְעַרְבִין בְּכ"ג כְּמַבְנֵאָר.

וּמַה שְּׁמַסִּיק לְעֵנִין פְּכָר אֵי הוּא פּאָקְסֶר דְּוָקֵא עֵינִין לְקַמֵּן בְּפ"ח מַה'ל' שְׁמִיטָה וְיֹבֵל (ה'ל' ו') מַה שְּׁבִיבְאָרְנוּ שֶׁם בְּזָה וְדוּק: הֶלְכָה ט מְעַרְבִין בְּבֵית יִשְׁן מְפָנֵי דְּרַכֵּי שְׁלוֹם כּו'. וְהֵנָּה בְּגַמ' דְּגִיטִין (ד'ר' ס ע"ב) אָמְרִינוּ מִשּׁוּם חֲשָׁדָא וּפְיָרֵשׁ רִש"י ז"ל כִּינּוּן שְׁהוֹרָגֵל לְהַנִּיחַ שֶׁם בְּבֵית זֶה עִירוּב וְעַתָּה כְּשִׁשְׁנָה יֵאמְרוּ שְׁמַטְלֵטְלִין בְּלֹא עִירוּב וְעֵינִין בְּתוֹס' שֶׁם מַה שְּׁפִירֵשוּ.

אָמְנָם רַבֵּינוּ בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנָּה מְפָרֵשׁ לָהּ מִשּׁוּם דְּבֵית שְׁמַנִּיחַ בְּהַ עִירוּב אֵין צְרִיף לִיתָן פֶּת שְׁיֵשׁ לָהֶם הַנְּאָה, בְּזָה וְלְכוּאֵינוּ יִכּוֹל לְשַׁנּוֹת. וְהֵנָּה ע"ז רֵאִיתִי דְּתַמְהוּ הַתּוֹס' חֲדָשִׁים בְּמַשְׁנָה דְּגִיטִין וְכֵן בְּס' קָרְבַּן נְתֻנָּאֵל עַל הָרָא"ש ז"ל שֶׁם דַּמ"ט מְפָרֵשׁ לָהּ רַבֵּינוּ הַיְפּוּד מְדַבְּרֵי הַגַּמ' דְּאָמַר שֶׁם מִשּׁוּם חֲשָׁדָא וּמַה שְּׁמַפְרֵשׁ לָהּ הַק"נ בְּס"ק מ"ב שֶׁם בְּדְבָרֵינוּ רַבֵּינוּ הוּא דוֹסֵק: וּנ"ל לוֹמַר דְּרַבֵּינוּ בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנָּה מְפָרֵשׁ לָהּ כְּפִירוּשׁ הַיְרוּשְׁלָמִי כְּדַרְכוֹ בְּכ"ד בְּמַקּוֹם שְׁאֵינוּ נּוֹגַע לְדִינָא לְפָרֵשׁ פְּשׁוּט כְּפִי הַיְרוּשְׁלָמִי.

דְּהֵנָּה בִּירוּשְׁלָמִי שֶׁם אָמַר א"ר אָבִין וּבְדִיָּיר יִשְׁן הוּא מִתְּנִיתָא וְדַחַק לָהּ בְּזָה הַפ"מ אֵיף יְפָרֵשׁ לְחֶדֶר עֵי"ש. וּנ"ל כֵּן דְּכַוְנַנְתָּ הַיְרוּשְׁלָמִי דְּלֹא נִימָא דְּוָקֵא קְפָדִינוּ אֲבֵית יִשְׁן וְאַף שְׁעַתָּה בָּא מִשֶׁם לְדוֹר מְחֻדָּשׁ דְּיִיר חֲדָשׁ וּמ"מ אֵין מְשַׁנִּין וְזֶהוּ וְדָאֵי לְפִי פִירוּשׁ רִש"י ז"ל דְּאָמְרִינוּ מִשּׁוּם חֲשָׁדָא וְא"כ אַף שְׁבָא לְשֶׁם עַתָּה דְּיִיר חֲדָשׁ מ"מ הַנְּכַנְסִין שְׁהוֹרָגֵלוּ לְרֵאוֹת בְּבֵית זֶה עִירוּב יֵאמְרוּ שְׁמַטְלֵטְלִין בְּלֹא עִירוּב וְאֵיפָא חֲשָׁדָא לְהַכִּי אָמַר ר"א הַטַּעַם הוּא מְפָנֵי שְׁהוֹרָגֵל כְּבָר וְזָכָה בְּזָה לְבָלִי לִיתָן פֶּת עַל חֲלָקוֹ אָבֵל דְּיִיר מְחֻדָּשׁ שְׁלֹא זָכָה עוֹד וְלֹא נְהַנָּה בְּזָה יִכּוֹל לְשַׁנּוֹת וְלַהֲכִי אָמַר ר"א וּבְדִיָּיר יִשְׁן דְּוָקֵא דְּהַטַּעַם הוּא כִּינּוּן שְׁכָבֶר נְהַנָּה אָבֵל אִם יָבֵא אִישׁ אַחַר לְדוֹר מְחֻדָּשׁ בְּבֵית זֶה שְׁפִיר יִכּוֹל לְשַׁנּוֹת.

וַיֵּשׁ לוֹמַר נְמִי כְּפִי פִירוּשׁ הַתּוֹס' חֲדָשִׁים בְּרַבֵּינוּ דְּהוּא מִשּׁוּם חֲשָׁדָא הֵינּוּ שְׁאוֹתָן בְּנֵי הַבֵּית לֹא יִתְּנוּ פֶת עַתָּה כְּמַנְהַגָּם וְאַתִּי לְמַחְשָׁדָא וְהֵינּוּ שְׁמַטְלֵטְלִין בְּלֹא עִירוּב וְזֶהוּ רַק בְּדִיָּיר יִשְׁן שְׁהוֹרָגֵלוּ תְּמִיד לְבָלִי לִיתָן לְעִירוּב וְלָכֵן עַתָּה ג"כ לֹא יִתְּנוּ אָבֵל בְּדִיָּיר חֲדָשׁ לִיפָא שְׁפִיר חֲשָׁדָא דְּהוּא יִתְּנוּ דְּלֹא הוֹרָגֵל בְּזָה וְאַף דְּהַיְרוּשְׁלָמִי אֵינוּ חוֹלֵק עַל הַגַּמ' וּמְפָרֵשׁ לָהּ רַק כְּדְבָרֵינוּ וְדוּק: הֶלְכָה טז פִּיצַד כּו' אוֹ בְּבֵית שְׁאֵין בּוּ ד"א עַל ד"א אֵינוּ עִירוּב עכ"ל.

והנה בגמ' דסוף (דף ג) הביא הברייתא דאמר שם בית שאן בו ד"א על ד"א אין מערבין בו ואין משתתפין בו ופירש רש"י דבית כנה אין צריף ליתן את הפת לא לעירוב ולא לשיתוף ומפרש שם משום דלא חזי לדירה ואין מניחין בו את העירוב.

והנה רבינו וכן הטור והש"ע שם (בסי' שעו) הביאו דבית שאן בו ד"א על ד"א אין מניחין בו את העירוב וזה דלא מערבין ומשתתפין לא הביאו נדאי פנין דפטור ליתן פת אינה אוסרת על בית אחר וכ"ז לא ביארו דאינו נותן לעירוב ואינה אוסרת וצ"ע: פ"ק ב הלכה ו מי שביטל רשותו וחרו וטלטל ברשותו שביטל אם במזיד הוציא ה"ז אוסר עליהן שהרי לא עמד בביטולו ואם בשוגג הוציא אינו אוסר שהרי הוא עומד בביטולו עכ"ל.

וכתב הלחם משנה ועל מה דפוסק רבינו כר' יהודה דאומר בשוגג אינו אוסר קשה דבגמ' (דף מח ע"ב) פתנאי כו' נדחי דכ"ע ס"ל אין מבטלין וחוזרין ומבטלין והכא בקנסו שוגג אטו מזיד קמפילגי והשתא קשה דברי רבינו דאם נאמר דלא דחינו כו' אבל לרב דאית ליה מבטלין וחוזרין ומבטלין אתיא כר"מ קשה דא"כ האיה פוסק רבינו דחוזרין ומבטלין ופוסק כר' יהודה דהוי דל"כ ואם נאמר דדחינו דגמ' הוא אפילו אליבא דרב כש"כ דקשה טפי כו' ועוד לכאורה נ"ל דהוא מוכרח דס"ל לרב פתנאי דאי לא תקשה לרב ברייתא דפ' חלוץ (דף עט) דאמרין התם כו' והא קמ"ל דמבטלין ואין חוזרין ומבטלין וכ"כ התוס' שם דרב ס"ל פתנאי היא כר"ש ואולי י"ל דהך לימא כתנאי לא הוי רק אי טעמיה דאין מבטלין וחוזרין כו' הוי משום דכינן דבטליה לרשות כו' פדאמר שם בגמ' אבל אי טעמיה משום דלא להוי מלתא דרבנן פחוקא מציי סברי כ"ע פ"ב דחוזרין ומבטלין וצריף להתיישב בדבר עכ"ל: ונ"ל לבאר פ"ד דהך לא תקשה לכאורה לפי מה דמסיק דלפ"ז לא אתיא מלתא דרב פתנאי א"כ הברייתא (דף עט) פמאן אתיא זה לא קשה חדא דהא הריטב"א פתב שם דלפי דרב אשי מוקי פתנאי בין ר"א ובין רבנן א"כ אתיא הברייתא כר"א ורב ס"ל פ"ב דרבנן ועוד בל"ז מוכרחים אנו לומר דר' יהודה ס"ל דאין מבטלין וחוזרין ומבטלין ומוכרח זה ממקום אחר.

דהנה בס' קרבן נתנאל על הרא"ש פתב בס"ק פ' הכא דלכאורה תמוה על מה שהשמיטו הפוסקים רישא דברייתא עד שלא נתן רשות ואף דקיי"ל כר"מ דבין בשוגג ובין במזיד יכול לבטל דהלכה פדברי המיקל מ"מ ה"ל להביא הברייתא ולפסוק כר"מ ונראה פנין דקיי"ל מבטלין וחוזרין ומבטלין א"כ עד שלא ביטל שוב לחבירו הרי הוציא במזיד והחזיק רשותו ומ"מ יכול לבטל וא"כ הך ברייתא משנה שאינה צריכה היא עכ"ל.

נמצא דלר' יהודה דס"ל הכא דבמזיד אין יכול לבטל ע"כ ס"ל דאין חוזרין ומבטלין דאי יכול לחזור ולבטל מ"ט הכא במזיד אינו יכול מי גרע מזה דחוזרין ומבטלין פסברת הק"נ וא"כ מוכרחים אנו לומר דר"י ס"ל דאין חוזרין ומבטלין ואתי הברייתא כר"י ונהי דלשיטת רש"י ז"ל דמפרש ליה דקאי על עשה במזיד והנה מטעם מחלל שבת א"כ אין ראיה לדיו זה פלל מזה דחוזרין ומבטלין וניתא נמי לפ"ז הפוסקים שהשמיטו זה דלא קאי הפלוגתא רק על מחלל שבת אי אינו מבטל אף במזיד לר"י וזה פסקו הפוסקים כר"י מ"מ לשיטת הר"י בתוס' דמירו מאקראי ולא במחלל מוכרח אתה לומר דר' יהודה ס"ל דאינו חוזר ומבטל ואתיא הברייתא כר' יהודה.

אף פל דברי התירוץ של הלח"מ לא הבנתי דכ"ז דאומרים דאי הנה הטעם משום דמחזי
פי חוכא רק להוסיף טעמא דאינו חוזר ומבטל לר"י אבל לא לעקור סברת הגמ' לגמרי.
וע"כ נ"ל איפכא לפי מה שפכת הריטב"א ז"ל הכא ונ"ל ולפי השיטה שפכתתי דיש
לפרש דהא דרב ששית בשיטתו דרבא לעיל דמ"ד שאם הוציא בשוגג חוזר לחזקתו ס"ל
דלא אסתלק מעיקרא מרשותו ולא מיכל ולפי שעה לפירושו ס"ל דאסתלק לגמרי וכיון
דכן אי הדרי ומבטלי ליה נחזי פחוכא עכ"ל.

נמצא דכ"ז דאמרין תנאי הוא רק א"נ פרבא דאין חוזרין ומבטלין משום דמחזי פחוכא
וא"כ אמרינן דלהכי המ"ד דבשוגג אינו אוסר ס"ל דאינו חוזר ומבטל דכיון דאסתלק
לגמרי ואינו חוזר מחזקת ביתו ואי הדרי מחזי פחוכא אבל לדידן דס"ל הכא כמ"ד דס"ל
דאמרין דחוזרין ומבטלין וא"כ לא חיישינן פלל דמחזי פחוכא וא"כ נוכל לומר דלא
תליא פלל הפלוגתא דתנאי בזה ור"מ דס"ל דבמזיד אוסר ובשוגג אינו אוסר הוא פן
דבמזיד אף אי אסתלק או לא אסתלק מ"מ אי הדר ובני המבוי לא החזיקו עוד בפירוש
רש"י וא"כ נתבטל הבטול שלו ור"מ גזר שוגג אטו מזיד כמו שפירשו התוס' על קנסו
אבל ר"י לא קניס שוגג אטו מזיד וא"כ בשוגג שרי אף א"נ דלא אסתלק מ"מ אמרינן
דאין פונתו לחזור מהבטול ורק הנה בטעות ששגג ובאמת אינו חוזר פלל מזה ולהכי
אינו אוסר וכ"ז דרוצה הגמ' לתלות טעם דר"י הוא משום דאינו חוזר ומבטל הוא רק
לסברא דהנה פחוכא ואמרין דאסתלק לגמרי אבל לפ"ז דיבע לא הוי משום סילוק פלל
דבשוגג רק אינו חוזר מהבטול ואטו מזיד לא גזרינן בזה פמבואר ודוק: הלקה י שני
ישאלים כו'.

בהגמ"מ פתב (בסי' ט) ואין צריך להשפיר מעפוי"ם בכל ע"ש כו' דקיי"ל שזכר פמערב
ואמר לקמן דלקולא אמר האי פללא כו' עכ"ל. והנה בס' קרבן נתנאל על הרא"ש ז"ל
פ"ה ס"ק ז' פתב וז"ל וק"מ אמאי לא קחשיב הגמ' האי מלתא דשזכר פי ערב או נימא
דשייר ה"ל להש"ס לקצר ולומר הא דקאמר שזכר פמערב לקולא ולא להחמיר וכייל
פל מילי עכ"ל.

ונ"ל לומר דאינה קושיא דכל עיקר אתא הגמ' הכא לאשמועינן דשזכר פמערב הוא כמו
שפכת רבינו הכא בהל' י"ב דהשכירות ביטול רשות שאינו שכירות ודאי אלא היקר
בלבד כו' ואשמועינן בדבר השכירות גמורה לא מהני היינו בפחות מש"פ ומאשטו
ושכירו ולקוטו וכן אהד שזכר לכולם דכ"מ דשכירות גמורה אינו מועיל הכא דהני משום
היקר כמו ביטול רשות מועיל אבל בזה דדי להשפיר בע"ש אהד לכל השנה אין רבותא
דבשכירות גמורה נמי הדין פן אי שזכרו מאהד ולא חזרו מועיל השכירות לכל הזמן שלא
חזרו וכל בית וחצר הדין פן ול"צ לאשמועינן דבלא הרבותא דכמערב דמי סגי ודוק:
פרק ג הלקה ג פותל כו' או מתבן שבין שתי חצרות פחות מי"ט מערבין עירוב אהד ואין
מ"שהיה גבוה י' או יתר ע"כ מערבין שני עירובין אלו לעצמן ואלו לעצמן עכ"ל.

והנה שם פמשנה איתא אלו מאכילין מפאן ואלו מאכילין מפאן כו' ובגמ' אר"ה ובלבד
שלא יתן לתוך קופתו ויאכיל ומקשה מזה דמעמיד כו' ואין מעמיד אדם את בהמתו ע"ג
מוקצה בשבת דקאים לה באפה ואזלה ואכלה ורבינו ז"ל לא הביא פל זאת וכן שם לקמן
מקשי והתנאי בית שבין שתי חצרות ומלאהו תבן כו' זה נותן לתוך קופתו ויאכיל וזה

נותן לתוך קנפתי ויאכיל כו' ומשני אמרי בית פינן דאיכא מחיצה ותקרה פי מןפחת מיןכרא מלתא הקא לא מיןכרא מלתא.

ורבינו לא הביא פלל זה דבתצר אסור להאכיל בידים רק דקאי באפה ובבית שרי להאכיל בידים והטור והשו"ע הביאו זה בסי' שע"ב סי' י"ח וי"ט וצריך טעם על השמטת רבינו: והנה ע"ז דלא הביא רבינו דבר זה דאינו מאכילה בידים בתצרו ורק שרי אי קאים באפה יש לומר דרבינו סומך ע"ז דהביא לעיל פ' כ"א מה' שבת דין ל"ו דאין מעמיד אדם בהמתו ע"ג מוקצה ורק עומד בפניה כו' וה"נ פירש רבינו כמו שפירש רש"י ו"ל בלישנא אחרינא משום דמוקצה הוא מאתמול ולא צריך להביא שוב דהנה מוקצה ונדע מהתם דאסור ורק להעמיד באפה שרי אבל זה אפתי תקשה מ"ט לא הביא רבינו זה דהיכא דהוא בית בין שני חצרות דשרי להאכיל אף אי מטעם מוקצה פירש רש"י שם דשרי דלמעלה מעשרה לאו צורך מחיצה הוא וע"כ נ"ל ליישב פו.

דהנה בירושלמי בעירובין הקא על המשנה איתא פו א"ר אלעזר פני מתניתין אלו ממלאין קופתן מפאן ומאכילין ואלו ממלאין קופתן מפאן ומאכילין אר"ח פד הוינו יתבין קומי מנתא הנין אמרין שלא תאמר אינו פסותר אהלים אלא פסומה אהלים ופירש הק"ע שם בגמ' דר"א פליג על ר"ה דגמרא דידן ומתיר להאכיל מקופתו וכן ר"ח דמסיק דהנה פסומה אהלים מפירש לה המג"א בסי' זה ס"ק ל' דמתיר זה וחולקים על גמרא דידן וע"כ ס"ל לרבינו פו דהנה לפי מה שפירש רש"י ו"ל דהנה מוקצה הקשה ע"ז ה"א"ש ו"ל ונ"ל וק"ל דלא הוקצה לעולם למחיצה דלא שייך מוקצה אלא בסופה שגפלה או בבית שגפל שמתחלה נעשה לשם מחיצה וגם הנה מוקצה משום בהשמ"ש משום סתירת אהל והקרפון נמנאל פירש דלא אמרינו מוקצה רק בגרוגרות וצמוקין דאית ביה תרתי לא חזיא ודחיה בידים אבל הקא שרי מוקצה כו' לר"ש.

וע"כ נ"ל לומר דבמס' שבת (דף קכח ע"א) אמרי' דרב הווא במוקצה לאכילה ס"ל כר' יהודה ובמוקצה לטלטול סבר לה פ"ר"ש וכתב הפה"ש"א במס' ביצה (דף לג) בסוגיא בא"ס את הקדחה בבקעת דהוי טלטול לחלק בין טלטול ממש ובההוא ס"ל כר"ש אבל טלטול שהוא להשתמש דזה כעין אכילתו בההוא ס"ל כר"י ע"ש בתירוץ השני.

נמצא דהכא נמי נימא פו דזה דנותן המוקצה בידיו לבהמה לא הוי כמו שאר טלטול והוי כמו שמשמש בדבר מוקצה דהוי כעין אכילתו וטלטול לא הנה רק היכא שנושא ממקום למקום וע"ז ס"ל לר"ה דאסור כמו ר' יהודה ושפיר אסר להסתבן הקא אף דלא הוי פגרוגרות וצמוקין דהוי כמו אנהל שגפל אבל הירושלמי יסבור כר"ש דלא הנה הקא איסור מוקצה ולהכי שרי להאכיל בכה"ג בין בתצר ובין בבית בידים ורבינו דס"ל נמי כר"ש פוסק להכי כדברי הירושלמי ולא הביא פל הדין פמבואר וניחא טפי שפיר לפי פירוש של הרשב"א ו"ל בפ' מפנין שם (דף קכח) דרק בדבר שראוי לאכילה אז שרי טלטול דדי ליה שאסרו באכילה אבל בדבר שאינו ראוי לאכילה אמרינו דטלטול נמי אסור וא"כ ה"נ יש לומר דס"ל לר"ה דאסור זה משום מוקצה אבל לדין שרי פמבואר: אמנם הריטב"א והרשב"א ו"ל בארו הקא דהנה מוקצה מחמת איסור ובזה אף רבינו הא ס"ל דאסור כמו שפוסק לעיל בפ' כ"ה מה' שבת א"כ ליתא תירוצו.

אָמַנְם נ"ל לומר הָכָא אִפְכָא מְכַפֵּי שְׁבָאֲרָנוּ דְרַבֵּינוּ מוֹדָה בְּזֵה דְאָסוּר רַק אֵי מַעֲמִיד בְּאַפְהָ וְסַמָּךְ ע"ז דְכָתַב לְעִיל אֶף מַה שְׁהַקְשִׁינוּ אַמְאֵי לֹא הִבִּיא רַבֵּינוּ דְבַבִּית שְׁרֵי דְאִיכָא תַקְרָה נ"ל לִינְשֵׁב פֶּן דַּהֲנָה אֶף הָרִי"ף ו"ל הַשְּׁמִיט זֶה הַבְּרִייתָא דְמוֹכַח דְבַבִּית דְאִיכָא תַקְרָה שְׁרֵי לִיקַח לְקוֹפְתוֹ וְעַמְד ע"ז הַבְּעָה מ"ז ו"ל מ"ט הַשְּׁמִיט וְע"כ נ"ל דְלִפִּי דְמַסִּיק הַגַּמ' הָכָא דַּהֲתַבְּנוּ הַגּוֹי פְּחוֹת מִשְׁלֵשָׁה טְפָחִים מִן הַתַּקְרָה לְחַד מ"ד הַגּוֹי יוֹתֵר מִז' טְפָחִים וְלְחַד עֶשְׂרֵה וּמִשְׁהוּ וּא"כ הָא אֲמַרְיָנוּ בְּמַס' סְנֵפָה (דָּף כג) זִימְנִין דְמוֹקִיָּם לָהּ פְּחוֹת מִג' טְפָחִים סְמוּךְ לְסִכְף וּמְזִיתָא וְכוֹנָצָא וְלֹא אֲדַעְתִּין אֲלֵמָא דְאֶף הֵתָם נָמִי אִיכָא תַקְרָה מ"מ אֵינוּ נִיכָר אֵי תַחֲסֵר מִן לְבוּד וּא"כ ה"נ לֹא יִהְיֶה נִיכָר אִם תַּחֲסֵר יוֹתֵר מִג' טְפָחִים וְלֹא מִינְכָרָא כְּמוֹ הֵתָם וְאֶף שֶׁהַמ"ד הֵתָם הוּא ר"מ ור' יְהוּדָה פְּלִיג עַל ר"מ ע"ז מ"מ הָא לֹא פְּלִיג רַק הָא דְלֹא חִינֵשׁ שְׂמָא תַמּוֹת אֲבָל לְזֵה הַחֲשָׁשָׁא דְאֵי תַמּוֹת דְלֹא מִינְכָרָא לֹא מְצִינוּ חוֹלֵק.

וְע"כ נ"ל דְהָרִי"ף וְרַבֵּינוּ ו"ל ס"ל בְּזֵה דְלֹא הִבִּיא דְבַבִּית שְׁרֵי דְלִפִּי מֵאֵי דְמַסִּיק הַגַּמ' דַּהֲתַקְרָה הַגּוֹי פְּחוֹת מִג' טְפָחִים לִיתָא ע"כ תִּירוּץ זֶה דְמַתְרִץ לְעִיל דְתַקְרָה מִינְכָרָא וְרַק צ"ל לְתַרְץ דְהַבְּרִייתָא אֲתִיָּא כַּר"מ וְרַב"ש דְשְׁרֵי כָּל מְוֹקְצָה אֶף מַחֲמַת אִסוּר וְאֶף לְגַר דּוֹלֵק בְּשֶׁפֶת מוֹתֵר לְטַלְטְלוֹ בְּמַס' שֶׁפֶת דָּף מ"ה וְכֵן הִירוּשְׁלַמִּי דְמַתִּיר לִיטּוֹל וְלֵאכּוֹל מִקְּוֹפְתוֹ נָמִי ס"ל דְאֶף מְוֹקְצָה מַחֲמַת אִסוּר שְׁרֵי אֲבָל אֲנִן דַּס"ל דְמְוֹקְצָה מַחֲמַת אִסוּר אִסוּר אֲזִי אֶף בְּבִית נָמִי אִסוּר וְדוּק: הִלְכָה יוֹ שְׁנֵי בְּתִים שְׁבִינִיָּהֶם חוֹרְבָה שְׁהוּא רַה"י אִם יְכוּלִין שְׁנִיָּהֶם לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּחוֹרְבָה ע"י זְרִיקָה אוֹסְרִין זַע"ז כו'.

וְכַתֵּב הַרַה"מ ו"ל וְחוֹרְבָה זוֹ יֵשׁ מִי שְׁפִירֵשׁ בְּדוּקָא שֶׁל בַּעַה"ב אֲבָל שֶׁל אַחֲרִים אִסוּרָה הִיא בְּכָל צַד וַיֵּשׁ מִי שְׁפִתְבוּ אֶף שֶׁל אַחֲרִים שְׁפִינוּ שְׁאִין שָׁם בֵּית דִּינָה אֵינוּ אוֹסֵר וְלְזֵה הַסְּפִים הַרְשָׁפ"א ו"ל עכ"ל.

וְהִנֵּה לְכַאוּרָה הָא קָשָׁה לִי עַל דַּעָה זוֹ מַהָּא דְאִיתָא בְּגַמְרָא דְעִירוּבִין (דָּף פ"ח ע"א) אָמַר רַבָּה אָמַר ר"ת וְרַב יוֹסֵף אָמַר ר"א יֵשׁ גְּזֵל בְּשֶׁפֶת וְחוֹרְבָה כו' ה"ק יֵשׁ דִּין גְּזֵל בְּשֶׁפֶת פִּיצַד דְחוֹרְבָה מַחֲזִיר לְבַעְעֵלִים וּפְיִירֵשׁ רַש"י ו"ל יֵשׁ דִּין גְּזֵל דִּין הַשֶּׁבֶת גְּזִילָה נוֹהֵג בְּרִשׁוּת שֶׁל שֶׁפֶת דְחוֹרְבָה מַחֲזִיר הַגְּזִילָה לְבַעְעֵלִים וְאִסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ.

אֲלֵמָא דְמַפְרֵשׁ ס"ל לְהַגְמ' לְכָל הַמ"ד דְאִסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּחוֹרְבָה שְׁהִיא שֶׁל אַחֲרִים וְלֹא מְצִינוּ דְפְּלִיגֵי ע"ז וּא"כ מ"ט ס"ל לְהַרְשָׁפ"א וְלְהַפּוֹסְקִים דְאֵינָה אוֹסְרַת וְע"כ צ"ל דְהַרְשָׁפ"א ו"ל מְפָרֵשׁ לָהּ בְּגַמְרָא אִיפְכָא מִמַּה שְׁפִירֵשׁ רַש"י ו"ל וְכְמוֹ שְׁמַפְרֵשׁ הָרִיטְב"א שָׁם דְאֵי מַסִּיק לָהּ דְחוֹרְבָה מַחֲזִיר לְבַעְעֵלִים אֲזִי אֵינוּ אוֹסֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ וּא"כ רְאִיָּה מִשָּׁם אִיפְכָא דְאֵינָה אוֹסְרַת וְכֵן מְפָרֵשִׁים הַפּוֹסְקִים וְדוּק: הִלְכָה כַּב וְכֵן אִם עָשׂוּי עַפ"י הַבּוֹר קוֹרָה רַחְבּוֹ ד' טְפָחִים זֶה מְמַלָּא בְּצַד הַקּוֹרָה הַיּוֹתֵר קַל שְׁהַקְיָלוּ בְּמִים וְהַתִּירוּ עַכ"ל.

וְהִנֵּה רַבֵּינוּ הָכָא הִבִּיא דְקוֹרָה הַתִּירוּ בְּמִים אֲבָל דְבָרֵי ר' יְהוּדָה דְאָמַר הֵתָם הַתִּירוּ קוֹרָה בְּחוֹרְבָה לֹא הִבִּיא לֹא הָכָא וְלֹא בַּה' שֶׁבֶת. וְאֶף שְׁרַבֵּינוּ פּוֹסֵק בְּפִי"ז מַה' שֶׁבֶת ה' ל"ה כְּבַר דְאָמַר גַּבִּי אַכְסוּדְרָה דְפִי תַקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתָם וְאֶף דְהוּא ס"ל דְרַק הִיכָא דְהוּי ג' מַחֲצוֹת בְּזֵה יוֹרֵד וְסוֹתָם כְּשִׁיטַת הַתּוֹס' שָׁם (דָּף צג) אָמַנְם הָא בְּזֵה כְּתַב שָׁם הַמְהַרְשָׁ"א (דָּף צה) דְלִשְׁיטַת ר"ת ור"ת דְלֹא מְהַי פ"ת רַק בַּד' מַחֲצוֹת מִיָּרִי ה"נ שֶׁג' רוּחוֹת מְוֹקְפוֹת בְּמַחֲצוֹת גְּמוּרוֹת וּבְמַחֲצוֹת רַבִּיעִית אֲמַרְיָנוּ פִּי תַקְרָה וּא"כ צְרִיף לְבָאָר מ"ט לֹא הִבִּיא רַבֵּינוּ דִּין זֶה דְקוֹרָה.

וע"כ צ"ל דרבינו ס"ל פשיטת רש"י ז"ל שם (דף פו) דלית הלכתא בזה כר' יהודה דרק במים התירו מחיצה תלויה אבל לא בחורבנה. ואף שהתוס' דחו דברי רש"י ז"ל דזה לא תליא מידי במחיצה תלויה דהקא הנה הטעם משום פי תקרה מ"מ ע"כ רבינו נמי ס"ל בן פשיטת רש"י ז"ל ונשפיר השמיט ודוק: פרק ו הלכה כא קטן בן שש שנה או פחות יוצא בעירוב אמו וא"צ להניח עליו מזון שלש סעודות לעצמו עכ"ל.

והנה רבינו נכן הרי"ף ובש"ע לא חלקו אי איתא אפנה במתא ובין אי ליתא כמו שמביא בגמ' וקרא"ש והטור חלקו בזה וכתב הב"י ושארי הפוסקים ז"ל דטעמו של הרי"ף ורבינו הוא דפוסק פרב אפי' דלא מחלק ונהגמ' אינו מחלק רק לר"י ור"ל אבל הקא הלכתא כר"א ע"ש.

ונ"ל עוד לומר בזה דא"נ פדעת רבינו והש"ע דאף אי איתא אפנה במתא נמי יוצא בעירוב אמו הה"ד היכא דאמו זכתה לו בעירוב בפירוש לצד צפון ואביו לצד דרום הולך לצד שאמו עירבה דניחא ליה בצונותא דאמו ואף דריב"א דמוקי לה הכי דברי רב אפי' אסיק ליה בתיובתא זהו רק התירוץ דמתרץ בן דברי ר"א דמייירי דוקא בהאי גוונא דאמו זכתה לו בפירוש אסיק בתיובתא כמו שפירש רש"י ז"ל שם דקתני עד בן שש דמשמע דשנה לנו בן שנה כמו בן שש דמייירי בלא זכוי עירוב אבל הדין יוכל להיות דאף אי הניחה עבורו אמו לצפון ואביו לדרום מ"מ זכה בעירוב של אמו ומנכרח אפיה לומר בן דהנה התוס' מקשים שם בד"ה קטן אע"ג דאין מערבין אלא לדבר מצוה מ"מ קטן יוצא בעירוב אמו דאי אפשיך לה להניחו משום דכרוף אחריה א"נ בקטן נמי איכא מצוה לחנכו ע"כ.

והנה תירוץ השני של התוס' לא איתא רק פשיטת הפוסקים דאף אמו מחויבת לחנכו כמו שכתב התרומת הדשן בסימן צ"ה דאתיא רק כפי שיטה זו וכמו"ת הגאון ז"ל הביא ראיה דגם רש"י ז"ל במס' חגיגה (דף ב) במשנה נמי ס"ל בן דכתב ומנטל על אביו ואמו לחנכו אלמא דגם אמו מחויבת בחינוך ועיין מג"א (סי' שמ"ג ס"ק א') אבל לפשיטת שארי הפוסקים לא ניחא רק תירוץ הראשון וא"כ אמרינן דכרוף אחריה אף דאיכא אפנה במתא ולהכי הולך בעירובה והה"ד אף אי אביו עירב לצד אחר מ"מ הוא פרוף אחר אמו וזוהי בעירובה ועפ"ז יתיישבו דברי רש"י ז"ל במס' כתובות (דף ס"ה ע"ב) דאמר שם כר"א דאמר קטן בן שש שנים יוצא בעירוב אמו וכתב רש"י ז"ל יוצא בעירוב אמו ערבה אמו לצפון ואביו לדרום אמו מוליכתו אצלו ואין אביו מוליכו אצלו שעדיין הוא צריך לאמו ובתרה שדויה רבנן אלמא עד שש צריך סיוע מאמו וכשם שהבעל זן אותה קף זן אותו עמה עכ"ל.

וכן כתב הר"ן ז"ל שם. והנה לכאורה הוא תמוה הא דברי ר"י בר"א דמתרץ לה במס' עירובין בן מסקינן בתיובתא וא"כ מאי ראיה הוא לדיון זה הקא דמזין אותה אלא כפי מה שבראנו ניחא דרק לר"א לא נוכל לתרץ בן אבל הוא פינן דס"ל לר"א דאף אי איתא אפנה במתא נמי יוצא בעירוב אמו הה"ד אף אי זכה לו אביו לצד אחר מ"מ יוצא בעירוב אמו כמבואר.

וכן מיושב בזה דברי ההגהות אשר"י בעירובין הקא ז"ל מהרי"ח אין מערבין אלא לדבר מצוה וכיון דא"א להם להניח ביניהם ויוכל לערב גם בשבילם ואיכא נמי פדי לחנכו ואם

עירב עליו האב לצפון ואמו לדרום אפילו בן שש אחר אמו גריר והרמב"ם פתב דבן שש יוצא בעירוב אמו אפילו איכא אפנה במתא עכ"ל.

וגם הוא ס"ל דאף אי אמו ערבה לצד אחר מ"מ עפ"י הדין יוצא בעירוכה ושפיר ניקח המשך דברי הגהות אשר"י פ"נ דאמרין הטעם שיוצא בעירוב אמו אף דאין מערבין אלא לדבר מצוה והוא דא"א לה להניח את בנה וא"כ גריר אחר אמו ויוצא בעירוכה אף זוכה להבן האב מצ"א ולהכי מסיק והרמב"ם פתב דאפילו איתא אפנה במתא נמי יוצא בעירוב אמו דאחריה גריר והנה הדין הפל דיוצא בכ"ג רק בעירוב אמו פמבואר ודוק: הלכה ה וכן למדו מפי השמועה שאסור לרחוץ בו ואם רחץ או סף כו' מפין אותו מ"מ עכ"ל.

והנה הכ"מ הביא הקא מחלוקת הפוסקים אי שאר דינים ביוה"כ הוא איסור דאורייתא או רק מד"ס וקראי אסמכתא בעלמא הוא. והנה הגאון בספר חיי אדם פתב הקא בכלל כ' וז"ל ועיין גדרים (דף פ ע"ב) דמשמע להדיא שכולן הם מה"ת עכ"ל.

וכמו"ח הגאון ז"ל דחה דברי הח"א אלו דלא מיבעיא דאין ראיה משם דהנה מה"ת אלא יש ראיה איפכא דלבעל ת"א הנה מסתברא למילף מזה דקאמר הגמ' וא"א פי לא רחץ איכא עינוי כו' ביוה"כ פי רחץ מיחייב פרת אמר רבא הקא מענינא דקרא כו' דכתיב תענו את נפשותיכם דינע עינויי השתא כו' ה"ת דאיתי לידי עינוי וס"ל להגאון בעל ח"א דמקשה פי לא רחץ כו' דיוה"כ אם רחץ ליחייב פרת משמע ודאי דאיסור דאורייתא הוא איכא ורק מקשה דגם פרת נחייב כאוכל נפש וא"א דלית ביה כ"א איסור דרבנן לא שייך לאקשוני ובאמת אין ראיה פלל מהקא דהגמ' הקא לא ידע מהפרייתא דבעי דוקא עינוי שיש בו איבוד נפש כמו שכתב הר"ן ז"ל ומקשי הגמ' פ"נ דבקרא רק תענו את נפשותיכם פתיב מנ"ל לחלק בין עינוי לעינוי ואף רחיצה פ"נ דמקרי עינוי ליחייב פרתאבל לפי הפסקנא דמחלק דהקא לא מקרי עינוי רק דינע השתא שוב נוכל לומר דנשאר דהנה רק אסמכתא.

ואפכא מוכרח מהתם דהנה התוס' מקשים שם ועוד קשה להר"ש מאי דעתיה דהאי מקשה אלא מקרי רחיצה עינוי א"כ אמאי מתסרא דהתם נפ"ל עינוי מהאי קרא דעינוי וי"ל דודאי לא הנה עינוי מה"ת וקרא דעינוי הנה אסמכתא בעלמא דאקרי עינוי וכן הוא לפי הפסקנא ע"כ נמצא דאיתא מפני דצ"ל דהמקשה דפריה ביוה"כ נחייב פרת מקשי משום דינע דכל זה העינוי אינו אסור רק מדרבנן דמה"ת אינו נכלל בכלל תענו את נפשותיכם ומקשי מ"ט אינו נכלל פ"נ דהני עינוי יוה"כ והא חייב גם פן פרת ומשני דמענינא דקרא מוכח דוקא דבעי עינוי פנה דינע השתא ואם פן לא מקרי מה"ת בכלל תענו את נפשותיכם ונשאר רק מדרבנן אסמכתא ודוק: פ"ק ב הלכה א האוכל ביוה"כ כו'.

והנה בהרה"מ יש ט"ס ותמהו עליו הלח"מ פ"א ובמשל"מ לקמן בפ"ב מה' ט"מ ה' ו' ע"ש. וט"ס הוא וכן צ"ל ובגמרא שאלו כותבת זו והעלו שהיא פחותה מפביצה וכן דקדקו בשעורה אם לחה או יבשה כו' וזהו כמו שאיתא בגמ' ורק ט"ס הוא ולא קשה פל קושיתם על הרה"מ ודוק: שם והאכילה והשתיה אין מצטרפין עכ"ל.

והנה ראיתי דבר תמוה בדברי הר"ר מנוח הכא וז"ל ותימה הוא היאך לא הזכיר הרב דאמרין האוכל והשותה אין מצטרפין דהא מסקינן בגמרא דאפילו רבנן הוא ואפשר לומר דכיון דכתב הרב שפך האוכלין מצטרפין לעצמן וכל המשקין מצטרפין לעצמן ממילא שמתע דאוכלין ומשקין אין מצטרפין עכ"ל.

והוא תמוה דהא רבינו מסיק בהדיא והאכילה והשתיה אין מצטרפין וגם מה שאמר דהא מסקינן בגמ' דאפילו רבנן הוא נמי לא צריך דהא אפילו א"נ ר' יהושע היא ה"ל לפסוק פן דהא רבינו פוסק לקמן בפ"ד מה' ט"א הי"א כר' יהושע דכל שטונמאתו ושיעורו שנה מצטרף טונמאתו ולא שיעורו א"מ וא"כ לא שייך הכא מה דכתב דהא מסקינן בגמ' דאפילו רבנן היא וכ"ד צ"ע"ג: עוד שם בדברי הר"ר מנוח וז"ל יש דבר תמוה דכתב פתב הרב אחד האוכל אוכלין האסורין כו' אמר המפרש כו' אבל משום חלב או פיגול א"ח דהא קיי"ל דאין איסור חל ע"א אלא אם פן הוא איסור מוסיף או איסור כולל או איסור ב"א כו' עכ"ל.

והנה זה צ"ע מהמשנה המפורשת במס' פרייתות (דף יב ע"ב) יש אוכל אכילה אחת ותייב משום ד"ח כו' טמא חלב כו' ביוה"כ ואומר בגמ' דהנה איסור כולל מוסיף וב"א וכן פוסק רבינו בפ"ד מה' שגגות ה"ו וא"כ איך אומר דאינו חל וצ"ע ועיין עוד שו"ת נוב"י מה"ק ח' או"ח סי' ל"ו מה שביאר בדברי רבינו וגם משם צ"ע דברי הר"מ וז"ל ודוק ועיין בפ"ו מה' תרומות ה' ב' ודוק: הלקה ו שטה חנומן מזוג במים תייב עכ"ל.

והנה הב"י באו"ח סי' תרמ"ד והלח"מ הכא הקשו מ"ט לא הביא רבינו לחלק בין מעט ובין הרבה דהא אמרו שם מי אמרי טובא פורתא קאמרי ורבינו א"מ רק בין חי למזוג אבל לא בין פורתא לטובא ע"ש.

והנה הש"א פתב בתשובה סימן ע"ד דלרבינו לא הנה הגי' בגמ' החילוק בין פורתא לטובא רק בין חי למזוג ע"ש. וז"ל לומר דגם מן הירושלמי מוכח בדברי רבינו דהנה איתא בירושלמי בפ"ו במס' תרומות ובפ' י"ד דשבת וביומא הכא פ"ח ר"י בשם ר"א מודים חכמים לרבי במגמע חנומן אחר טיבולו שהוא משלם קרן וחנומש שחנומן משיב את הנפש ומפרשים שם הק"ע והפ"מ לאחר טיבולו היינו לאחר אכילתו שטבל אכילתו בחנומן ואז חייב וזהו דחוק נדא מהו שמסיק מפני שמשיב את הנפש דאי לאחר שפבר טיבל אינו מזיק מ"מ אינו שייך לאסוקי שמשיב את הנפש ועוד הקשה הק"ע בשבת שם דבגמ' משמע כפרש"י דלאחר טיבול אסור שהפך יודעין שפבר סעד וטבל כ"צ והכא משמע דלאחר טיבול משיב את הנפש משמע איפכא דאינו ניקר דלרפואה קעביד.

ודברי הפ"מ שם תמוה שכתב במס' תרומות ובמס' שבת וז"ל וילדעת הרמב"ם נראה לומר ועוד דסתם מגמע דשותה הרבה פתב ה' יוה"כ דאע"ג דפטור מפרת מפין אותו מ"מ אלמא מזה דמיהת שתיה מקרי כו'.

ולא ידעתי היאך מצא בדברי רבינו לחלק בחנומן בין מעט להרבה רבינו פתב פן אכל כו' או ששתה משקין שאינם ראויין לשתיה כגון ציר וחנומן או מורייס וחנומן חי אפילו אכל ושתה מהן הרבה ה"ז פטור מה"כ אבל מפין אותו מ"מ נמצא דאינו מחלק פלל בזה ורק נקיט זה לרבותא דמן חנומן וכן מפל דבר שא"ר לשתיה אף הרבה א"ח אבל הה"ד

דאי שתה מעט נמי פטור ואסור ומפין מ"מ וכמו שמבאר היטב דברי רבינו הש"א (בסימן ע"ד) ורבינו אינו מחלק רק בין מזוג לחי.

וע"כ נ"ל לומר דפשט הירושלמי דלאחר טיבולו דמודים חכמים היינו פירש טבולו שערבו ומזגו במים ופירש פטבל שהוא מעורב וה"נ במים חייב מפני שהוא משיב את הנפש וכמו שאמר בגמרא דידן דמזוג מי אמר נמצא דהירושלמי נמי ס"ל כן דרק על מזוג חייב בחומץ קרו וחומש אבל בין הרבה ובין מעט אינו מחלק פלל והא דברי רבינו דל"ג החילוק בין רב למעט רק בין חי למזוג ודוק: פירק ג הלכה ה לוקח מטפחת מעיוה"כ ושורה במים ומנגבה מעט כו' ולמחר מעבירה ע"פ וא"ח כו' עכ"ל.

וכתב הלח"מ קשה דבגמ' חלקו בין ט"ב ליוה"כ לד"ז דביוה"כ יעשה פמין פלים גובים מערב משום דלא לייתי לידי איסור סחיטה אבל בט"ב א"צ לעשותה פמין גובים כו' ואם כן למה רבינו בפ"ה מה"ת גבי ט"ב לא הזכיר זה אלא סתם וכתב בט"ב אסור ברחיצה כיוה"כ ה"ל לחלק וע"ק דבפסחים (דף פד) אמרו אין בין ט"ב ליוה"כ כו' אלא שזה כו' ומשמע לכל הדברים הן שוין דכל איסור דאיכא ביוה"כ איתא בט"ב והא איכא הך איסור דמטפחת דאיתא ביוה"כ דצריף לעשות פמין פלים גובים משא"כ בתשעה באב והא ל"ק דמה שצריף לעשות פמין פלים גובים בעיוה"כ הוא משום דלא לייתי לידי סחיטה משא"כ בט"ב דמותר במלאכה וא"כ נכלל מה שהזכיר בבבביתא אחרת דזה אסור במלאכה וזה מותר עכ"ל.

ולענ"ד ד"ר נכונים הנה דאיתא בירושלמי ר"פ יוה"כ ריבר"ח בשם ריב"ל בת"צ כו' בט"ב מרחיץ ידיו במפה ומעבירין ע"פ כו' ביוה"כ מרחיץ ידיו ומקנחן במפה ומעביר המפה ע"פ והא תני אין בין ט"ב לת"צ אלא איסור מלאכה במקום שנהגו עכ"ל.

ופירש הק"ע שמענין מיהת דלענין רחיצה שוין וקשיא לריב"ל עכ"ל. והנה אף שלפי"ד הירושלמי דביוה"כ מרחיץ ידיו ומקנחן במפה ומעביר המפה ע"פ ובט"ב רוחץ ידיו ומעבירין ע"פ ליתא תירוץ של הלח"מ לחלק בזה שאסור ביום הפפורים הוא משום איסור מלאכה דהא איכא קעבידנא בתשעה באב רוחץ בימים וביום הפפורים במפה ואם כן ה"ל להקשות מזה דתניא אין בין תשעה באב ליוה"כ מפל מקום גיחא דמקשי ארישא דמלתא דריב"ל דאיתא תחלה דבת"צ עביד כן ובט"ב עביד כן ומקשי מרישא דמלתא ודחי דברי ריב"ל ודאי גם מסיפא קשה כה מבריתא דמחלק בין ט"ב ליוה"כ וצריף לומר ריב"ל תנא הוא ופליג על הך ברייתא וכמו שכתב התו"ט סוף מס' עוקצין אבל אנו פסקינן בברייתא זו דמקשה מניה בפסחים (דף נד) וס"ל להברייתא דאין חילוק בין ט"ב ות"צ ליוה"כ במה שאסרו דלא קחשיב שם חילוק ונקטינן לחומרא דכולהו לאסור כמו גבי יוה"כ ולא מחלקינן בזה ולהכי כתב רבינו רק גבי יוה"כ ובכולהו סתים להו דס"ל דדין אחד להם פמבואר: ועוד מה שכתב הלח"מ פינן דזה החילוק שאסור במלאכה וזה הווכר בבבביתא אחרת דיש חילוק בין ט"ב ליוה"כ לענין מלאכה כו' זהו שלא נראה במח"כ דלא הוזכר בבבביתא דיש חילוק בין ט"ב ליוה"כ ורק מסיק שם בין ט"ב לת"צ כמו שכתבו התוס' במס' פסחים (דף פד ע"ב) ד"ה א"ב ע"ש וצ"ע: הלכות יו"ט פירק א הלכה ג העושה אבות מלאכות הרבה ביום טובבהתראה אחת כגון שזרע

ובנה וסתר וארג בהתראה אחת אינו לוקה אלא אחת חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליו"ט עכ"ל.

ונ"ל לבאר בזה דהנה הריטב"א ו"ל פתב בחידושו למס' מפות ונ"ל אמ"ר יש ח"מ לשבת ואין ח"מ ליו"ט פירוש אין ח"מ ליו"ט בין שעושה מלאכה אחת שיש בה איסורין חלוקין פגון זה של חורש ומחפה ואפילו בשתי התראות בין שעושה מלאכות הרבה בזו אחר זו בהתראה אחת וכדמוכח ממתניתא דאותיב אביי בסמוך דהני תרמי תדא דינא אית להו עכ"ל.

והנה את דברי הריטב"א מה שכתב באופן הראשון שעושה מלאכה אחת שיש בה א"ח ואפילו בשתי התראות הא לכאורה קשה לי דהא בשתי התראות אפילו על איסור אחת חייב פגון אם היה נזיר ואומר לו אל תשטה אל תשטה או כמו שכתב רבינו בה' מ"א שאומר לו אל תאכל פזית חלב אל תאכל וא"כ אפילו אי אין חילוק מלאכות ליו"ט מ"מ כיון דהני בשתי התראות חייב שתיים אמנם דברי רבינו ודברי הריטב"א בפירושו השני ניחא שפיר דמירי פגון דאתרי ביה ואומר לו אל תחרוש ואל תזרע ואל תבנה וכדומה והוא עשה כל המלאכות זה אחר זה ואינו חייב אלא אחת ואע"ג דקיי"ל דצריף לעבד תוף פדי דיבור להתראה כמו שכתב רבינו להדיא בפ"ב מה' סנהדרין ה"ב דאחר פדי דיבור צריף התראה אחרת מ"מ הא פתבו התוס' במס' מפות (דף כ' ע"ב) ד"ה לא דכיון דהתחיל לעבד תוף כ"ד להתראה ל"מ לומר אישתלאי פדמוכח בקידושין (דף ע"ז) גבי אלמנות בזה אחר זה דמחייב על כל תדא ותדא ואפילו בחד התראה משום דגופים מחולקים אע"ג דליכא תוף פדי דיבור כ"א באלמנה קמיינתא כו' וה"נ כן אי התרה אותו על כל המלאכות בב"א והתחיל לעבד תוף כ"ד את המלאכה הראשונה אם נימא דיש ח"מ וא"כ הנה כמו התם באלמנה דגופין מחולקין והנה חייב על כל אחת ואחת אכל כ"א דאין ח"מ א"כ אינו חייב רק על המלאכה הראשונה ושאר המלאכות נכללו בכלל דלא תעשה כל מלאכה לחייב רק אחת אכל אם התרה בכל מלאכה בפ"ע בנדאי חייב על כל מלאכה כמבואר וצריף לומר לפ"ד הריטב"א בפ"א דזה דמחייב בשתי התראות על איסור אחד אפילו זהו רק אי התרה אותו ותיכף עבר על העבירה סמוך להתראה אבל אם אמר לו המתרה בפעם אחת את שתי התראות בל תחרוש ותזרע ביחד או תחרוש ותחפה או אל תבעיר ותבשל וכדומה והוא עשה בפ"א חרש וחיפה אינו חייב אלא אחת כמבואר ודוק: הלכה יד עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין אותה נאפית ביו"ט כו' עכ"ל.

וכתב הרה"מ משנה כו' וקיי"ל כמ"ד הואיל כו' דלדידן דאית לן הואיל אפילו אית ליה גבלה עכשיו מותר הואיל ואפשר שתזדמן לו כו' עכ"ל. וכתב הלח"מ הרה"מ פתב כו' וקשה דאפילו מ"ד דא"ל הואיל מ"מ איסורא איכא ולא אהני טעמא דהואיל אלא לאפטורי ממלקות כו' וי"ל פי מעלינן ליה חד דרגא הקא מותר עכ"ל.

ולענ"ד ניחא פשוט ע"פ מה שכתבו התוס' במס' פסחים (דף מו ע"ב) ד"ה הואיל ור"י מקשה כו' דאמר עיסה של ישאל כו' ונראה לרשב"א לחלק דזוקא בעיסת עכו"ם אסרו מדרבנן אבל גבי חלה לא אסרו כו' עכ"ל נמצא דהתם כל האיסור הוא רק מדרבנן כמו שכתבו התוס' ומשה"כ מטעם הואיל מותר אפילו לכתחלה כמבואר ודוק: הלכה יח פיצד

תרנגולת העומדת לגדל ביצים ושור לחרישה ויוני שוכף כו' וכשם שהמקצה אסור כף נולד אסור כו'.

והקשה ע"ז הלח"מ בנולד כ"ש הוא ממקצה דהא איפא מאן דלית ליה מקצה ונולד אית ליה עכ"ל. והנה פשוט י"ל דהא התוס' כתבו שם דאף מ"ד דלית ליה לא נולד ולא מקצה מ"מ מקצה בבע"ח ס"ל כמו ביוני שוכף ע"ש בד"ה דלמא ובמהרש"א שם וא"כ הכי קאמר פ"שם שמקצה בבע"ח אסור לכו"ע אף נולד אסור.

ועוד י"ל דרבינו אחי לאשמעינן זה דהנה הש"ש פ"ת שם בביצה (דף ו) דבע"ח הנולד מן בע"ח שרי ואף בבהמות העומדים לגדלם והביא ראיה מדברי התוס' שם (דף ו) ד"ה עגל ונהביאו המג"א בסי' תצ"ח ס"ק ט' והצל"ח חולק עליו שם וכתב דכוננת התוס' הוא משום זה דלא אסרינן ליה משום פירות הנושרין או משום משקין שזבו אבל נולד לא שרי אלא מבהמה העומדת לאכילה אבל בהמה העומדת לגדלה אסורה משום מקצה אף הנולד ממנה נמי אסורה וכן הוא מבואר בדברי רבינו לקמן בפ"ב ה"א ועגל שנולד ביו"ט אם היתה עומדת לאכילה מותר מפני שהוא מוכן אגב אמו ומבאר הרה"מ בכוננת רבינו למעט דאם הבהמה עומדת לחרישה או לחלבה אסור העגל הפל בדברי הצ"ח וזהו שאמר הכא תרנגולת ושור העומד לחרישה וכיוצא בו והה"ד פרה העומדת לחלבה וכה"ג כו' ומקצה הוא וכשם שהמקצה אסור אף בבע"ח כף נולד אסור בבע"ח וכדברי הצ"ח ז"ל דכשם שמקצה חמור טפי בבע"ח כף נולד ודוק: הלכה כ' וכשם שאסור לאכלה כף אסור לטלטלה ואפילו נתערבה באלף פולן אסורות שהרי למחר מותר הפל וכ"ד שיש לו מתירין אף באלף לא בטל עכ"ל.

וכתב הרה"מ ז"ל פ"שם כו' ואסיק ר"א וספיקא אסורה ספק נולדה בחול ספק נולדה ביו"ט משום דה"ל דשיל"מ כו' ולא פ"ת רבינו ספק יו"ט ספק חול שפינו שאין לה ביטול פשיטא שספיקא אסורה ובפ"ש פ"ת וכל ספק מוכן אסור כו'.

והלח"מ הקשה ע"ז דהא בגמ' שם הקשו לר"י דאמר משום פירות הנושרין או לר"י דאמר משום משקין שזבו מברייתא דאמר וספיקא אסורה דאמאי אסורה דספק דרבנן הוא ואעפ"כ ניחא ליה סיפא דאמר נתערב באלף פולן אסורות משום דשיל"מ לא בטל וגם ר"פ כו' משמע דהכי ס"ל ונהטעם הוא מפני שאע"פ שאין לו ביטול היינו מפני שבודאי אלו נתערבה יש איסור ודאי כו' משום הכי לא בטל אבל ספק יו"ט ספק חול יש לנו ספק באיסור עצמו ואינו אוסר ודאי ואם פן ראוי להקל ונהי דר"א דחה סברא זו בגמרא שם ואמר שהם שוין וכה"נ דבביטול מחמירין הה"ד בספיקא אבל שיאמר הרה"מ עפ"ז פשיטא ודעת המקשן ור"פ להיפך ז"א כו' ואולי לנה פ"ת הרה"מ ובפ"ש פ"ת וכל ספק מוכן אסור וזהו דוחק עכ"ל.

ונ"ל לומר כן דהנה הרי"ף ז"ל פ"ת דביצה אסורה מטעם הקנה דרבה וכמו שפ"ת רבינו הכא והקשה הרא"ש ז"ל מ"ט פוסק כרבה הלא ר' יצחק ור' יוחנן פליגי עלה וס"ל משום משקין שזבו ה"ל למפסק פנותיהו ונ"ל לומר דהרי"ף אגיל לשיטתיה דפוסק במס' חולין פ"ק פל הבשר דהפת הנאפה עם הצלי מקרי דשיל"מ אף דה"ל מין בשאינו מינו ומבאר ע"ז ה"ר"ן במס' נדרים (דף נב) דצ"ל דלדעת הרי"ף ז"ל יש טעם על דשיל"מ דלא בטל משום דדמי למין במינו ולענין שאינו מבטלין ולא מהטעם שעד שתאכלנו.

והקשה הפ"י הקא במס' ביצה דלפי טעם זה ניחא מה שאינו נתבטל אבל מ"ט אמר ר"א דספיקא אסור משום דשיל"מ ונהניח בצ"ע. ובצל"ח שם פתב לתרץ פן דאמרין דיש בזה מחלוקת האמוראים רב אשי הקא והאמוראים במסכת מנחות (דף סז) דלא תייתי בחודש לאסור בספק משום דשיל"מ ופליגי בסברת הטעם של דשיל"מ אי הוא פטעם ה"ן ו"ל או פטעמו של רש"י ו"ל דא"נ פטעם ה"ן ו"ל אזי בספיקא ליתא הטעם ואי בסברת רש"י ו"ל דעד שתאכלנו אמרינן זה גם בספיקא וא"כ הרי"ף ו"ל דס"ל סברת ה"ן על דשיל"מ ע"כ ס"ל דעל ספק ליתא טעם זה ודלא פרב אשי ואם פן תקשה הברייתא דאמר ספיקא אסורה למ"ד משום משקין שזבו וצריף דחוק ולומר האי תנא דליטרא קציעות הוא וטפי ניחא טעמו של רבה דאמר משום הכנה וע"ז אומר דספיקא אסור ורק צריף לומר פאן דהרי"ף מביא הברייתא שם שאומר דספיקא אסורה דס"ל להרי"ף ו"ל ע"כ כמו שפתב הפ"י שם בסוגיא, דלרבה דאמר משום הכנה אזי ניחא דספיקא אסורה אפילו היכא דלא הוי יו"ט לאחר השבת דלא פלוג רבנן פיון דהיכא דהוי יו"ט לאחר שבת אז הנה נדאי דאורייתא ואסור ספיקא הה"ד אפילו בכל יו"ט דלא חלקו חכמים בזה דהא הרי"ף אינו מחלק ואומר דבכה"ג שנוקדה ביו"ט ספיקא אסורה ולא כדברי המהרש"א שכתב שם (דף ג) דלרבה אינו אסור ספיקא אלא ביו"ט אחר השבת וניחא נמי סברת המקשן דהוא ס"ל נמי כהאי שיטה דאיסור שלדשיל"מ הוא מטעם ה"ן ו"ל אשר לא נוכל לומר בספק זה.

ויבאר נמי עפ"ז דברי הירוש' שם ה"א דאמר נתערבה אחת באלף פולין אסורות מה ברם כמ"ד ספק מוכן אסור ברם כמ"ד ספק מוכן מותר מודה הוא הקא שהוא אסור ושריין ספק מהיום ס' מאתמול ברם הקא יש פאן אחת לאסור והיא מוכחת על פולין ועיין בק"ע שם אלמא דהירושלמי שם נמי ס"ל כמו שמבאר הלח"מ דאף דנימא דנתערב אסורה מ"מ בספק יש להתיר דהירושלמי נמי ס"ל כהאי סברא דדשיל"מ דלא בטל מטעם ה"ן ו"ל וא"כ לא דמי ספיקא לנתערב דנתערב יש ע"ז יותר סברא להחמיר דיש פאן אחת לאסור והוא מוכחת על פולין דלא לבטל אבל רב אשי מסיק דהטעם הוא עד שתאכלנו ודמי ספיקא לביטול ורבינו נמי ס"ל הטעם של עד שתאכלנו כמו רב אשי וא"כ לדידה שנה הספק לנתערב וכיון דפוסק לקמן ספק מוכן אסור ואסור בכה"ג אף דלא הוי הכנה של דאורייתא ביו"ט לאחר השבת וע"כ הוא מטעם דדמי לדשיל"מ דלא בטל דהוא עד שתאכלנו א"כ די בזה ולא צריף לבאר הקא ספיקא ודוק: פירק ב הלכה ט העומד על המוקצה מערב יו"ט בשנה השביעית שכל הפירות הפקר צריף שירשום ויאמר מפאן אני נוטל ואם לא רשם לא יטול עכ"ל.

והנה עד"ר אלו תמה הב"י (בסי' תקיח) וכן המג"א (בסי' תצה) פיון דרבינו פוסק דלרבנן יש ברירה למה צריף שירשום ונקא הלא די רק באמירה ועיין בתרוצם ולענ"ד נ"ל לומר דבר חדש דזה שכתב רבינו בשנה השביעית שכל הפירות הפקר לא בא לומר דאז הפירות אינו צריף לעשר כמו שפירש רש"י ו"ל שם וכמו שפירש רבינו בפירוש המשנה בעצמו פן אלא פנונתו הוא פיון דהוא בשנת השביעית דהוא הפקר אז אינו סומך על האמירה בעלמא פיון שהוא הפקר לכל ורק בעי שירשום דקיי"ל בח"מ (סי' רא) דהיכא דרשם על המקח אינה רושם ה"ז קנה וא"ל דהנה כמו קנין בשנת השביעית ולא הנה עוד הפקר וזכה בזה וניחא מה שתמה הפר"ח ו"ל על הטור שהשמיט זה דגם הוא

מִפְּרֵשׁ לָהּ כֵּן בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית דְּנֹקָא דְהוּא הִפְקֵר וְא"כ בְּזִמְנֵי הַזֶּה לִיתָא הָאֵי דִּינָא פְּלִל
דְּהוּא רַק בְּזִמְנֵי שְׁהִיָּה הַשְּׁבִיעִית נוֹהֵג כְּמִבְּנֵי וּיְבֹאֵר כֵּן דְּאָף בְּגַמְלָא קְאָמַר כֹּל הַסּוּגִיָּא
דְּלֵהֲכִי קְאָמַר בְּשְׁבִיעִית בֵּין לַר"א וּבֵין לְרַבְּנָן מְשׁוּם דְּקוֹבְעַת שְׁבֵת לְמַעְשָׁר אוֹ מְשׁוּם
דְּבָא לְאַשְׁמוּעִינָן דְּטָבֵל מוּכָן אֲצֵל שְׁבֵת דְּאֵי עֶבֶר וְתִיקְנֵנוּ מְתוּקָן וְלֹא אוֹמַר דְּלֵהֲכִי נְקִיט
שְׁבִיעִית דְּרַבְּנָן אֲמַרֵי דִּינָם דְּבָעֵי שְׁיִרְשׁוּם רַק בְּשְׁבִיעִית וְר"א אוֹמַר רְבוּתָא דְּאָף
בְּשְׁבִיעִית דֵּי בְּאַמִּירָה מְכָאן אֲנִי אוֹכֵל דַּא"נ דְּרַק זֶה אֲתֵי לְאַשְׁמוּעִינָן ה"ל לְהַמְשִׁינָה לֹאמַר
דִּינוּ עַל יו"ט וְלֹאמַר עוֹמֵד אָדָם עַל הַמְּוֹקָצָה מַעֲיֹ"ט וְלִמָּה לְהַזְכִּיר הֵכָא שְׁבֵת פְּלִל פִּינּוּ
דְּכָל הַמַּס' בִּיצָה מִיִּירֵי בְּמִוֹקָצָה בִּיו"ט וּכְבָר עֲמָדוּ ע"ז הַצִּל"ח וְהַפ"י וּמִפְּתֹחַ זֶה הַכְּרִיחוּ
דִּינָם דְּרַק שְׁבֵת קוֹבְעַ לְמַעְשָׁר וְלֹא יו"ט וְלֵהֲכִי אָמַר בְּגַמְלָא דַּש"מ מִזֶּה דְּנִקְיֵט הַמְּשִׁנָּה
בְּשְׁבֵת דְּלִבְדֵי הַדִּין דְּזֶה אֵינוֹ מִיִּירֵי רַק בְּשְׁבִיעִית דְּהוּא הִפְקֵר אוֹמַר דִּינוּ בְּשְׁבֵת לְאַשְׁמוּעִינָן
זֶה דְּשְׁבֵת קוֹבְעַ אוֹ דְּטָבֵל מוּכָן וְלֵהֲכִי לֹא נְקִיט רַבִּינוּ דִּינוּ בְּשְׁבֵת פְּלִל וְרַק בִּיו"ט וְאוֹמַר
עוֹמֵד אָדָם עַל הַמְּוֹקָצָה מַעֲיֹ"ט בְּשְׁבִיעִית דְּלֹא אֲתֵי לְאַשְׁמוּעִינָן הַדִּין שֶׁל שְׁבֵת וְשֶׁל מַעְשָׁר
הֵכָא וְרַק מִיִּירֵי בִּיו"ט וּבְעֵי רְשִׁימָה מְשׁוּם שְׁבִיעִית שְׁהוּא הִפְקֵר אֲבָל יו"ט אֵינוֹ קוֹבְעַ
פְּלִל כְּדִבְרֵי הַמְּפָרְשִׁים שְׁבִיעִית וְנִיחָא שְׁפִיר קְוִשִׁית הַגָּאוֹן בְּעַל יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב בַּא"ח (ס'י)
תַּצֵּה (ס"ק ז) וְז"ל הִנֵּה רַבִּינוּ נְקִיט דִּינוּ בְּשְׁבִיעִית מְשִׁמַּע דְּבִשְׁאָר שְׁנֵי שְׁבוּעַ אֲסוּר פִּינּוּ
דְּצָרִיף לְעֵשֶׂר וְכַתֵּב הַה"מ דְּהַטְעַם מְשׁוּם דְּסוֹבֵר דְּשְׁבֵת קוֹבְעַ לְמַעְשָׁר אֲמַנָּם דְּכָרִי
תְּמוּהִין דְּהָא שָׁם בְּגַמְלָא (דָּף ל"ד) קָא מִיבְעִיָּא לִיהֵ אֵי שְׁבֵת קוֹבְעַ וְדִיִּיק לִיהֵ דְּאָמַר בְּשְׁבִיעִית
כו' וְדָחִי לֹא כו' מְשׁוּם דְּקִסְבֵּר טָבֵל מוּכָן כו' וּמַעְתָּה רַבִּינוּ ז"ל דְּפּוֹסֵק דְּאֵין שְׁבֵת קוֹבְעַ
לְמַעְשָׁר בְּדָבָר שְׁלֵא נַג"מ וּכְבָר הַשְּׁמִיעֵנוּ דִּינוּ דְּאָם עֶבֶר וְתִיקְנֵנוּ מְתוּקָן בְּפַכ"ג מַהֲל' שְׁבֵת
וְא"כ תְּקַשָּׁה אֲמַאי נְקִיט דִּינוּ רַק עַל שְׁבִיעִית כו' וְעֵינֵן בְּתִירוּצוֹ שְׁהָאֲרִיף וּלפ"ד נִיחָא
דְּרַבִּינוּ לֹא מִיִּירֵי פְּלִל בְּשְׁבֵת וְרַק בִּיו"ט שְׁאֵינוֹ קוֹבְעַ לְמַעְשָׁר וְנְקִיט שְׁבִיעִית מְשׁוּם דְּבִזָּה
בְּעֵי שְׁיִרְשׁוּם וּמְוֹכָרָה רַבִּינוּ לֹאמַר כֵּן דַּאֲל"כ תְּקַשָּׁה מְרַבְּנָן עַל רַבְּנָן כְּמוֹ שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס'
קְוִשִׁית הִירוּשְׁלָמִי וּמַה שְּׁמִתְרִץ הַתּוֹס' דְּהֵכָא שְׁאֵנִי דְּאִקְצִינָהוּ בְּיַדִּים לְרַבִּינוּ הוּא דְּוֹחֵק
פִּינּוּ דְּלֹא מִיִּירֵי דְּנֹקָא בְּגִירוּגְרוֹת וְצִמּוּקִין כְּמוֹ שְׁכַתֵּב הַלַּח"מ הֵכָא וְע"כ מְפָרֵשׁ לָהּ רַבִּינוּ
דְּכָרִי הִירוּשְׁלָמִי דַּפ"ק דְּבִיצָה הַל' ד' מְחַלְפָּא שְׁיִטְתָּא דְּרַבְּנָן כו' הוֹמַר הוּא בְּדָבָר שְׁיִישׁ בּוֹ
רוּחַ חַיִּים אַר"י בַּר בּוֹן לְוִי מְקַשׁ עַל שׁוֹבְכָה וְאָמַר יִזְכָּה לִי שׁוֹבְכֵי לְמַחַר אֲשֶׁר פִּירוּשׁ
הַק"ע דְּחֹזֵק וְרַק יִפְרֵשׁ כֵּן דְּהִירוּשְׁלָמִי בָּא בְּזֶה לִיְיָשֵׁב קְוִשִׁיתוֹ וְאוֹמַר כַּה"נ דְּאֵי הִנֵּה
שׁוֹבְכָה שֶׁל הִפְקֵר אֲזִי מְקִישׁ לִיהֵ וְאוֹמַר יִזְכָּה לְמַחַר וּבְזֶה זֹכָה וּמִתְרַ לֹו לְמַחַר לִיטוּל
וְה"נ לְהֵכִי בְּעֵי בְּשְׁבִיעִית שְׁיִרְשׁוּם דְּהוּא נְמִי הִפְקֵר וְלֹא דֵי בְּאַמִּירָה וְצָרִיף שְׁיִרְשׁוּם אֲבָל
גַּבִּי יוֹנֵי שׁוֹבְכָה שְׁבִיעִית דֵּי לֹו בְּאַמִּירָה וְרַק מַה שְּׁצָרִיף לְזַכּוֹת צָרִיף שְׁיִקִּישׁ עַל הַשׁוֹבְכָה
לְעֵשׂוֹת מַעְשָׂה קִנְיָן וְה"נ הוּא הִרְשִׁימָה בְּשְׁבִיעִית לְרַבְּנָן מְשׁוּם שְׁהוּא הִפְקֵר כְּמִבְּנֵי:
וּמַה שְּׁמַסִּיק רַבִּינוּ וְאֵם לֹא רְשָׁם לֹא יִטוּל הוּא מְשׁוּם דְּבִמְשָׁנָה הוּא כֵּן דַּר"א אָמַר עוֹמֵד
אָדָם עַל הַמְּוֹקָצָה מְשִׁמַּע אָף לְכַתְּחִלָּה וְאֵי הוּוּ מְסָקִי רַבְּנָן צָרִיף שְׁיִרְשׁוּם ה"א דְּרַק
לְכַתְּחִלָּה בְּעֵי זֶה אֲבָל בְּדִיעְבַד שְׁרִי וְלֵהֲכִי אֲמָרוּ רַבְּנָן וַחכ"א עַד שְׁיִרְשׁוּם וְיֹאמַר כו' דְּאָף
עַל דִּיעְבַד לֹא שְׁרִי עַד שְׁיִרְשׁוּם וְלֵהֲכִי גַם רַבִּינוּ מְסִיק וְאֵם לֹא רְשָׁם לֹא יִטוּל אָף עַל
דִּיעְבַד וּמַה שְּׁכַתֵּב הַרַה"מ ז"ל וְהַטְעַם ג"כ שְׁשְׁבֵת קוֹבְעַת לְמַעְשָׁר בְּשְׁאָר שְׁנֵי שְׁבוּעַ
אֲפִילוּ אֲכִילַת עֲרָאֵי כו' אֵין כְּנֻנְתּוֹ עַל דְּכָרִי רַבִּינוּ דְּהָא רַבִּינוּ פּוֹסֵק בְּפַכ"ג מַהֲל' מַעְשָׁר
דְּאֵינוֹ קוֹבְעַ בְּדָבָר שְׁלֵא נְגַמְרָה מְלֹאכְתּוֹ אֲלֵא כְּמוֹ שְׁכַתֵּב הַלַּח"מ דְּבָא לְבָאֵר דְּכָרִי רַש"י

ז"ל דאָמַר טעם זֶה שֶׁם בְּמִשְׁנֵה כְּמוֹ שְׁאָמַר הַגַּמְלָה אֲבָל דְּבָרֵי רַבֵּינוּ דְּמִיָּרֵי בִּיּוֹ"ט יוֹכֵל לְהַתְּבָאָר כְּמוֹ שְׁבִאֲרֵנוּ הַכֹּל וְדוֹק: פֶּרֶק ג' הֶלְכָה ב' וְכֵן הַשּׁוֹחֵט חָזָה וְעוֹף מַעֲיּוֹ"ט לֹא יִכְסֶה דָּמָם בִּיּוֹ"ט שֶׁחֵט בְּהֵמָה חָזָה וְעוֹף כּו' וְאִם הִזָּה לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן אוֹ אֶפֶר וְיִכּוֹל לְכַסּוֹת בְּדִקְרִיָה אַחַת כּו' עכ"ל.

וְהִנֵּה מִשְׁמַע דְּבִרְיָשָׁא אִי שֶׁחֵט מַעֲיּוֹ"ט אַף אִם ה"ל אֶפֶר פִּירָה אוֹ עֶפֶר מוֹכֵן לֹא יִכְסֶה וְכֵן פָּתַב הַמַּג"א (ס' תצח ס"ק לט) דְּאַף דְּאַפֶּר מוֹכֵן לֹא יִכְסֶה. וּבְאַמַּת אֵיתָא מְבִנְיָאָר כֵּן בְּשִׂיטָה מְקַוְבָּצַת בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א דְּשׁוֹחֵט מַעֲיּוֹ"ט לֹא הִתִּירוּ לְכַסּוֹת בִּיּוֹ"ט אַף דְּעֶפֶר מוֹכֵן כִּינּוּן דְּאַפֶּשֶׁר מַעֲיּוֹ"ט וְכֵן פָּתַב בְּעֵבֻדַת הַקּוֹדֵשׁ לְהַרְשָׁב"א ז"ל בַּה' יו"ט דְּאַפִּילוּ בְּאַפֶּר פִּירָה אִין מְכַסִּין בִּיּוֹ"ט הֵיכָא שֶׁשֶׁחֵט מַעֲיּוֹ"ט: וְהִנֵּה לְפִי מַה שֶׁכָּתַב הַמְּהַרְ"ם ז"ל שֶׁם עַל דְּבָרֵי רַש"י ז"ל שֶׁכָּתַב גְּלָגַל עֵיטָה מַעֲיּוֹ"ט מְפָרִישׁ מִמֶּנּוּ חֲלָתוֹ בִּיּוֹ"ט וְאַע"ג דְּתַנּוּן לְקַמּוֹן אִין מְגַבִּיֵּהִין תְּרוּ"מ בִּיּוֹ"ט וְהָאִי נְמִי כַת"ג דְּמֵיָא שְׁהִיָּה יְכוֹל לְהַפְרִישָׁה מַעֲיּוֹ"ט אַפ"ה מְפָרִישׁ שְׁלֵא גְזָרוּ עַל תְּרוּמַת עֵיטָה שְׁהִרֵי יְכוֹל לְגַלְגְּלָה וְלֶאֱפוֹת בִּיּוֹ"ט פְּדֵי שְׂיֻכָּל לְאַכְלוֹ פַת חֲמָה וְכָתַב הַמְּהַרְ"ם לְוִיבְלִין ז"ל מְקַשִּׁין הָעוֹלָם א"כ שֶׁחֵט מַעֲיּוֹ"ט צְפוּר נְמִי לְשִׁתְּרֵי לְכַסּוֹת בִּיּוֹ"ט שְׁהִרֵי מְוַתֵּר לְכַתְּחֵלָה לְשִׁחוּט בִּיּוֹ"ט וְלְכַסּוֹת כְּשִׂישׁ לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן לְכ"ע אֲבָל אִין זֶה קוֹשְׂיָא דְּרַבָּה אֲמַתְנִיתִין קֵיאִי דְּקַתְנֵי וּבַה"א לֹא יִשְׁחַוֵּט כּו' וּמוֹדִים שְׂאֵם שֶׁחֵט שְׂיֻחְפוּר בְּדִקְרַ וְיִכְסֶה וְעַלָּה קֵאֲמַר רַבָּה דְּמוֹדִים דְּקַתְנֵי בְּמַתְנִיתִין שְׂאֵם שֶׁחֵט הוּא דְּוִקֵּא שֶׁשֶׁחֵט בִּיּוֹ"ט אֲבָל אִם שֶׁחֵט מַעֲיּוֹ"ט אֲפִילוּ בְּדִיעֵבַד אִין מְכַסִּין הוּאִיל וְא"ל עֶפֶר מוֹכֵן וְא"נ הַשְּׂמָא דְּשִׁחִיטָה אֲסוּרָה לְכַתְּחֵלָה בִּיּוֹ"ט כְּשִׂישׁ לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן אֲבָל חֲלָה כּו' לְהִכִּי מַתִּירִים לְכַתְּחֵלָה לְגַלְגְּלָה עֵיטָה וְלְהַפְרִישׁ חֲלָה בִּיּוֹ"ט עכ"ל.

וְהִנֵּה לְפ"ד מִשְׁמַע דְּלַרְבָּה הֵיכָא שְׂישׁ לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן שְׂרֵי לְכַסּוֹת אַף כְּשֶׁשֶׁחֵט מַעֲיּוֹ"ט דְּהָא בְּהָאִי גְוִנָּא הִתִּירוּ לְשִׁחוּט לְכַתְּחֵלָה בִּיּוֹ"ט וְתַמָּה מַשֶּׁה"כ הַפ"י עַל הַפּוֹסְקִים שֶׁשְׂתַּמוּ בְּזֵה וְכַתְּבוּ דְּאַפִּילוּ הֵיכָא שְׂישׁ לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן אֲסוּר לְכַסּוֹת הֵיכָא שֶׁשֶׁחֵט מַעֲיּוֹ"ט וְנ"ל לְעַנ"ד לּוֹמַר דְּלֹא קָשָׁה זֶה דְּהָא כ"ז הוּא לְרַבָּה דַס"ל גְּלָגַל עֵיטָה מַעֲיּוֹ"ט מְפָרִישׁ מִמֶּנּוּ חֲלָתוֹ בִּיּוֹ"ט וְא"כ אֲמַרִּינּוּ דְּזֵה שְׂרֵי מִטַעַם הוּאִיל וְיִכּוֹל לְאַפּוֹת בִּיּוֹ"ט אֲמַרִּינּוּ נְמִי דְּגַבֵּי צְפוּר אִי יֵישׁ לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן שְׂרֵי כְּדָבָרֵי הַר"מ ז"ל אֲבָל אֲנִי הָא פְּסָקִינּוּ דְּלֹא כְּרַבָּה אֲלֵא כְּאַבּוּהָ דְּשִׁמוּאֵל כְּדָבָרֵי רַבֵּינוּ הֵכָא בַפ"ד וְכּוּבַש"ע (ס' תָּקוּ) וְאַף הַרְאַב"ד ז"ל וְשִׁאֲרֵי הַפּוֹסְקִים דְּפָסְקוּ כְּרַבָּה לֹא הִתִּירוּ רַק בְּחֵלַת חו"ל דְּאוּכַל וְהוֹלֵךְ וְאַח"כ מְפָרִישׁ וְלֹא הִנֵּה תִּיקוּן כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַר"ן ז"ל אֲבָל בְּחֵלַת א"י כ"ע פְּסָקִינּוּ כְּאַבּוּהָ דְּשִׁמוּאֵל דְּאִינוּ מְפָרִישׁ וְלֹא הִתִּירוּ מִטַעַם דִּיּוֹ"ט שְׂרֵי לְאַפּוֹת וְה"נ גַּבֵּי צְפוּר לֹא הִתִּירוּ אַף שְׂישׁ לוֹ עֶפֶר מוֹכֵן אַף שְׂיֻכּוֹל לְשִׁחוּט בִּיּוֹ"ט וְדִלָּא כְּרַבָּה.

וְעוֹד י"ל בַל"ז לִיִּישָׁב קוֹשְׂיַת הַמְּהַרְ"ם ז"ל דְּגַם רַש"י ז"ל ס"ל כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַש"מ לְחֵלֶק בֵּין גְּלָגַל עֵיטָה לְשִׁחֵט צְפוּר מִטַעַם דְּגְלָגַל עֵיטָה אֵיכָא שְׂמַחַת יו"ט דְּאַסוּר לְאַכְלוֹ בְּלֹא הַפְּרִישַׁת חֲלָה ע"כ מִטַעַם שְׂמַחַת יו"ט לְאַכְלוֹ פַת חֲמָה לֹא גְזָרוּ ע"ז דְּאִין מְפָרִישִׁין חֲלָה בִּיּוֹ"ט וְא"כ אַף אִי לֵשׁ מַעֲיּוֹ"ט פְּדֵי שְׂיֻכָּל לְאַכְלוֹ דְּאַסוּר לְאַכְלוֹ בְּלֵי הַפְּרִישָׁה מִטַעַם שְׂמַחַת יו"ט הִתִּירוּ לוֹ אֲבָל אִי שֶׁחֵט צְפוּר הוּא כֵּן דְּאַף דְּשְׂרֵי לְאַכְלוֹ בְּלֹא פִּסּוּי וּבִלְיָלָה יְכוֹל לְכַסּוֹת הַדָּם מ"מ שְׂמָא יִבְלַע בְּקַרְקַע הִתִּירוּ לוֹ לְשִׁחוּט בִּיּוֹ"ט וְלְכַסּוֹת בְּעֶפֶר מוֹכֵן מִשׁוּם שְׂמַחַת יו"ט הִתִּירוּ לוֹ לְשִׁחוּט לְכַתְּחֵלָה וְלְכַסּוֹת בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה דַאל"כ יִמְנַע וְלֹא

ישחוט ונהנה מניעת שמחת יו"ט אבל היכא דשחט מפבר מעיו"ט וליתא דלמא ממנע ולא ישחוט ושרי לאכול העוף בלי פיסוי א"כ אסור לכסות אף בעפר מוכן מה דשרי לכסות אף ביו"ט דהתירו התם רק משום שמחת יו"ט כמבואר ודוק: הלכה ט פיצד הנה יו"ט של פסח שאם יניחנה תחמיץ לא יפריש החלה בצק אלא יאפה את כל העיסה הטמאה ואח"כ מפריש החלה עכ"ל.

והנה רש"י ו"ל פתב במס' פסחים (דף מו ע"א) שם במשנה שנטמאה העיסה כו' וכוננתו לדברי הירושלמי שם דאמר שקבר לש ואח"כ נטמאה אבל אם נטמאה בעוד קמח עושה עיסתו קבה קבה שלא תתחייב בחלה והקשה הצ"ח שם על רבינו מ"ט לא ביאר זה בהדיא בדברי הירושלמי דאם נטמאה קמח לש הוא פחות מפשיעור חלה.

ונ"ל ליישב פשוט עפ"י מה שכתב הר"ן ו"ל שם במשנה וז"ל ובהו משנה מייירי בשגלגל ממנה פשיעור ונתחייב פבר בחלה עסקינו אבל כל שלא נתגלגל לא צריכא להכי אלא מגלגלה פחות מפשיעור דאע"ג דפליגי במס' חלה דמי שאינו יכול לעשות עיסה בטרה יעשה קבין ואל יעשה בטומאה רע"ק אומר יעשה בטומאה ואל יעשה קבין שכשם כו' התם בחול שאפשר להפריש חלה בטומאה אבל ביו"ט הואיל וא"א להפריש ד"ה יעשה קבין וכו' והכי מוכח בירושלמי עכ"ל.

נמצא דכל עיקר החידוש הוא רק לרע"ק דס"ל דבחול עושין בטומאה ולא קבין אשמועינן דביו"ט אינו רשאי בטומאה אלא עושה קבין אבל לדין דפסקינו דלא כר"ע וא"כ אף בחול אי נטמאה העיסה עושה קבין וא"כ לא צריף רבינו לאשמועינן דין זה ביו"ט וכינן דרבינו פוסק שם בפירוש המשנה דלא כרע"ק עיי"ש בפ"ד דחלה משנה ג' ועיין לקמן בפ"ח מה' בכורים וא"כ לא צריף לאשמועינן דבר זה ביו"ט דאף בחול עושה כן דהירושלמי אינו מבאר רק אליבא דרע"ק ודוק: הלכה טז אין מילדין את הבהמה ביו"ט אבל מסעדין כו'.

והנה הכא משמע דרבינו ס"ל דגם מסעדין לא שרי רק ביו"ט ולא בשבת דהביא להתיר רק הכא בהל' יו"ט והרא"ש ו"ל בפ' מפנין הביא דברי הר"י ו"ל דנסתפק אי הא דקתני מסעדין קאי דוקא על יו"ט או דלמא אפילו בשבת שרי והא דקתני ביו"ט משום רבותא דאין מילדין ופוסק הטור לקולא (בסי' שלב) דשרי אפילו בשבת והש"ע חולק ע"ז: ונ"ל להביא ראיה לדעת רבינו דרק ביו"ט שרי אבל בשבת אסור דאיתא מפני' בתוספתא דשבת פ' ט"ז וז"ל פיצד מסעדין הבהמה ביו"ט נופחין בחוטמה אלמא דמפני' הוא בתוספתא אומר הכא דמייירי בדיני שבת דמסעדין הוא רק ביו"ט משמע ולא בשבת דהא לא הזכיר הכא הא דאין מילדין לומר לרבותא ולדעת ר"י א"ל דלא הנה גריס בתוספתא מלת ביו"ט וכמו שבגמ' שם הת"כ שמיביא אינו אומר ביו"ט אבל רבינו הנה גורס בתוספתא כמו שכתוב לפנינו מלת ביו"ט ושפיר פוסק דבשבת אסור ודוק: פרק ה הלכה יב מי שזימן אצלו אורחים ביו"ט לא יוליכו בידם מנות למקום שאין בעל הסעודה יכול לילך בו שכל הסעודה פרגלי בעל הסעודה לא פרגלי האורחין אלא א"כ זפה להם אחר במנות אלו מעיו"ט עכ"ל.

והנה רש"י ו"ל פירש שם במשנה לא יוליכו לאחר סעודה מנות בידם לביתם לסעודת הלילה אא"כ כו'. וזה שכתב רש"י ו"ל דיוליכו לסעודת הלילה תקשה לכאורה דהא זה

אסור מטעם דאין יו"ט מכין לחול ואף אם זכה להם נמי אסור להוליך לצורך חול וצריך לומר ע"כ דמיירי ביו"ט שחל להיות בע"ש ויוליכו לצורך סעודת הלילה דאם זכה להם רשאי לצורך סעודת השבת.

אף מה דחקו לרש"י ו"ל לפרש על לאחר הסעודה והמנות הניחו לצורך סעודת הלילה ודוקא מיירי בע"ש: ונ"ל לומר דמזה הכרית רש"י ו"ל לפרש פן דהנה התוס' פתבו תימה ל"ל זכה אפילו בירר חלק כ"א נמי מידי דהנה אשואל דאמרנו לעיל דלא נתנו אלא ביו"ט כו' וי"ל דשואל דעתיה טפי על פלי מאורחים על מנות עכ"ל.

והנה זה טעמא בעי מ"ט הוא פן והר"ן ו"ל מבאר עוד דלא דמי להתם דהתם המשאיל אומר לשואל גופיה אבל הקא דלא אמר ליה צריך זוכה אף תקשה לכאורה משור של פטם דהוא פרגלי כל אדם ושל רועה דהוא פרגלי אותה העיר ופירש רש"י פיון דאורחיה לזבוגי מאתמול אוקמי' ברשותו דמאן דאחי למחר מזבין וא"כ התם לא אמר ליה פלל מ"מ פיון דאורחיה למפור אף דלא ידעו הקונים שיקנו אצלו וגם הוא לא ידע דימפור מ"מ הוא פרגלי הקונה.

וכן אמרינו שם בפסוגיא ואי אינהו תליא לא שקיל והאמר שמואל שור של פטם הרי הוא פרגלי כל אדם ופירש רש"י אלמא פיון דאוקמי' ברשותו במחשבתו לכל מי שיקנה מותר הקונה להוליכו למקומו וה"נ הא ברשותו אוקמיה במחשבתו כל מי שיקנה כו' וא"כ ה"נ אי זמן אורחים ואוקמיה ברשותם מ"ט לא הוי פידם אף אי לא אמר להם וע"כ מפרש רש"י ו"ל דהמנות שהכין לצורך אכילה עתה ביו"ט ודאי הנה פרגלי האורחים ומותרין להוליך אף לביתם אף אי לא זכה להם ורק הקא אומר אי יתנתרו מנות להוליך לביתם לצורך הלילה אשר לא חישב ע"ז אשר ישאר עוד מהסעודה וגם המה לא חשבו זה אשר אחר הסעודה שהמנינום יקח להוליכם לביתם לצורך סעודת הלילה ולהכי בעינו ע"ז זכה ודוקא וזה להיות לצורך הלילה לא מצי לאוקמי רק ביו"ט שחל להיות בע"ש ולצורך סעודת שבת מוליכו וא"כ נמצא דלפ"ז המנות שהכין עתה בעבור האורחים לסעודת היום מותרין האורחים להוליכן ורק מה שנשאר לסעודת הלילה אסור א"כ מעיו"ט והפוסקים סתמו זה וצ"ע: פ"ק ו הלכה ג עירובי תבשילין כו' שיעורו אין פחות מכזית בין לאחד בין לאלפים ואין עושין עירוב תבשילין זה אלא בתבשיל שהוא פ"ק כו'.

והנה ההגמ"מ הביא מסקנת הגמ' דמקשה על זה דאמר ר"י אמר רב דבעי כזית מהא דתנו אכלו או שאבד ונשתייר ממנו כל שהו סומך עליו ומשמע כל שהו דאמר ממש לא כזית וס"ל לרבינו פפי מסקנא זו דאף בשאר בעי כזית אף דאמר המשנה כ"ש מ"מ הוא דוקא בכזית ונכלל זה בקמה שכתב רבינו סתם ושיעורו אין פחות מכזית ולא חילק בין תחלתו לסופו וכן ביאר נמי דברי רבינו התוי"ט במשנה הקא ד"ה ואם ש"ייר עיי"ש: והנה קשה לי ע"ד רבינו וכן על הש"ע הקא (בסי' תקכו) דפסקו דבעי כזית אף בסופו מהא דאיתא במס' ב"ב (דף קמט ע"ב) ש"ייר קרקע כל שהו מתנתו קיימת וכמה כל שהו אמר רב יהודה אמר רב קרקע כזית פ"ק א"א אומר מטלטלין כזית פ"ק א"א כו' מתקיף לה רב יוסף כו' מ"ד מטלטלין קרקע תנו מ"ד כזית פ"ק א"א כו' פ"ק א"א כו' ופוסק רבינו לקמן בפ"ה מהל' זכיה ומתנה הל' ט"ו פ"ב יוסף דכל שהו דוקא.

וכן פוסק בש"ע ח"מ (סי' ר"נ ס"ח) וא"כ איך פסקו הקא דאף דאומר כל שיהו הוא פזית בשלמא רב אזיל לשיטתו דס"ל ה"ה כ"ש ל"ד והוא פדי פרנסתו שפיר אמר הקא פזית אבל לדעת רבינו ווהש"ע דה"ה ס"ל פ"ב יוסף תקשה ודברי הטור ניקח דהוא פוסק ה"ה בס"י ר"ל נמי פדי פרנסתו שפיר פוסק ה"נ פ"ב ועל רבינו והש"ע קשה: ונ"ל ליישב דעת רבינו והמחבר פן דהא לכאורה תקשה ה"ה דמקשה במס' ב"ב (דף קנ) וכל היכא דתני כל שיהו לית ליה שיעורא והא תנן ר"ד ב"ה אומר חמש רחלות כו' וחכ"א חמש רחלות גזוזות כ"ש ואמרינן פ"ה כל שיהו אמר רב מנה ופרס כו' ה"ה פדין הוא דלא ליתני כ"ש ואידי דקאמר ת"ק שיעורא רבא אמר איהו נמי שיעורא זוטא קרי ליה כ"ש וכתבו התוס' ד"ה נכמה וא"ת ומאי מקשה הלא הוא חולק על רב דלעיל וי"ל דה"ק מי פליג על רב בכל הני עכ"ל.

וא"כ תקשה טובא מ"ט אינו מקשה לרב יוסף מגמ' זו דביצה דאמר דלרב דאף דאמרה המשנה כ"ש מ"מ הוא פזית ומכש"כ מה"ה דחולין דפליג ר' אלעזר על רב ואמר כל שיהו מ"מ מקשי דמי פליג על רב בכל הני אמאי לא פריך מהקא דלא מצינו שום חולק על רב בזה ודאי ה"ל להגמ' להקשות מזה.

וע"כ נ"ל ליישב פן דהנה בגמ' שם בביצה (דף יז ע"ב) אמר רבא הלכה כב"ה וכתנא דידן והקשו המפרשים מאי אתא רבא לאשמעינן פשיטא דהלכה כב"ה וכסתם משנה ולא כברייתא. ונ"ל לומר פן דהנה א"ל דגם רבא יסבור פ"ב יוסף דכל היכא דאומר כ"ש הוא ממש ומ"מ הקא ס"ל לרב דבעי פזית דוקא ותקשה מ"ט אומר המשנה כל שיהו אמנם פתבו התוס' שם בב"ב (דף קנ) ד"ה אידי והא דתנן תנור תחלתו ארבעה וסופו כ"ש ואמרינן מאי כ"ש טפח א"ל דאידי דנקיט שיעורא רבה נקיט נמי שיעורא זוטא עכ"ל.

וא"כ א"ל פן דהמשנה דאמרה ונשתייר כל שיהו אתיא רק לב"ש דאמר תחלה דבעינן שני תבשילין ושני תבשילין הוא ודאי שני שיעורים אשר בכל אחד פזית ואמר ונשתייר כ"ש מהשני תבשילין סומך עליו ואף דאית ביה פזית מ"מ קרי ליה כ"ש כמו ה"ה גבי תנור דתחלתו ארבעה וסופו כ"ש ושם הני כ"ש טפח פיון דתחלתו הנה יותר וה"נ לגבי השני תבשילין דצריך בתחלה אומר די אם נשתייר כל שיהו והוא פזית וא"כ נמצא דהסתם משנה זו אתיא כב"ש וה"א דהלכתא הכי קמ"ל רבא דמ"מ הלכה כב"ה דדי בתבשיל נמצא לפ"ז ניקח פוסק רבינו והש"ע דהקא אף רב יוסף מודה דבעי פזית דזה דאומר כ"ש הוא מסקנת המשנה לדברי ב"ש ולכ"ע בעינן הקא שישתייר פזית פמבואר ודוק: הלכה יח פיצד הקטנים נותן להם קליות ואגוזים והנשים קונה להם בגדים כו'.

והנה הב"י באו"ח (סי' תקפט) תמה ע"ד רבינו אלה וז"ל ומ"ש הקטנים נותן להם לא מצאתי מפורש דאע"ג דאמרו בע"פ על רע"ק שהיה מחלק קליות ואגוזים זהו רק פדי שלא יישנו הקטנים אבל הקא דלא שייך האי טעמא מנ"ל וצ"ע.

ונ"ל כי דברי רבינו הוא מפורש בתוספתא בפ"י דפסחים וכן הובא בירושלמי פ' ע"פ וז"ל מצנה על האדם לשמח בנ"ו וב"ב ברגל במה משמחן ביין ר' יהודה אומר הקטנים בראוי להם והנשים בראוי להן וברושלמי איתא פן במה משמחן ביין ר' יהודה אומר הנשים בראוי להן פגון מסוים כו' וקטנים בראוי להן פגון אגוזים ר"ט הנה עביד פן

ומפּרש הק"ע דר"ט עבּיד פּן בע"פ ולפי הַאֲמַת לא צָרִיף לומר פּן אֵלָא עבּיד פּן כר"י
בְּכָל רֶגֶל וּלְהִכִּי פּוֹסֵק רַבֵּינוּ כר"י אף דת"ק אָמַר בֵּינָן מ"מ פִּינּוּן דר"ט עבּיד עֹבְדָא פְּנִתְיָה
דר"י פּוֹסֵק פְּנִתְיָה וְדוּק: פְּרָק ז הַלְכָה א חוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד אע"פ שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּו שְׁבִתוֹן
הוֹאִיל וְנִקְרָא מִקְרָא קֹדֶשׁ וְהָרִי הוּא זְמַן חֲגִיגָה בְּמִקְדָּשׁ אֲסוּר בַּעֲשִׂיַת מְלָאכָה פְּדִי שֶׁלֹּא
יְהִיָּה כְּשֶׁאָר יָמֵי הַחֹל שְׁאִין בְּהוֹן קִדּוּשָׁה פְּלִל וְהַעוֹשָׂה בּו מְלָאכָה הָאֲסוּרָה מִפִּין אוֹתוֹ
מ"מ מִפְּנֵי שְׁאִיסוּרוֹ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים וְלֹא כֹל מְלָאכָת עֲבוּדָה נֶאֱסַר בּו כּיו"ט שְׁסוּף הַעֲנִין
שְׁנַאֲסַר בּו פְּדִי שֶׁלֹּא יְהִי פְּיוֹם חוּל לְכָל דְּבָר לְפִיכָּה יֵשׁ מְלָאכּוֹת אֲסוּרוֹת בּו וַיֵּשׁ מִןתְּרוֹת
בו עכ"ל.

וְהִנֵּה הִרָה מ'מִּבְּאָר הֶכָּא דְרַבֵּינוּ ס"ל דְּאִיסוּר מְלָאכָה בַּחוּה"מ הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וּמַה"ת
לִיתָא אִיסוּר בְּזָה וְהִקְרָא אֲסַמְכְּתָא בְּעֵלְמָא וְכֵן ס"ל לְהַתוּס' וְהָרָא"ש ז"ל וְהַנְּמ"י בְּמַס'
מַע"ק דְּהָנִי רַק מְדַרְבְּנָן אִיסוּר מְלָאכָה בַּחוּה"מ וְהַרְמַב"ן ז"ל חוֹלַק ע"ז וְכִמּוֹ שֶׁהִבִּיאוּ
הַתוּס' וְהַנְּמ"י וּמִבְּאָר דְּכָל מְלָאכָה שְׁאִינוּ לְצַנְרָה הַמוֹעֵד וְאִינוּ דְּבָר הָאֲבָד אֲסוּר מַה"ת
כְּשֶׁהוּא לְצַנְרָה הַמוֹעֵד וְכָל דְּבָר הָאֲבָד מִןתְּרַ אֵף שֶׁלֹּא לְצַנְרָה הַמוֹעֵד כּו' וְחֻכְמִים אָסְרוּ
קֶצֶת מְלָאכּוֹת אֵלּוּ אֲבָל עֵיקַר חוּה"מ לְאֲסוּר בְּמְלָאכָה הוּא מַה"ת וְכֵן הַסְּפִים הִרְשִׁב"א
ז"ל וְכֵן הָרִיטְב"א בְּחִידוּשָׁיו רמ"ס מַע"ק ע"י"ש: וְהִנֵּה הַגָּאוֹן בַּעַל טוּרֵי אָבֵן בְּמַס' חֲגִיגָה
(דף יח) וּבִאֲבָנֵי מְלוֹאִים שֶׁם הָאָרִיף לְבָאָר דְּהָנִי מַה"ת וְדַחָה אֶת רְאִיוֹת הַתוּס' וְהִבִּיֵא
רְאִיוֹת אִיפְכָּא וַיֵּשׁ עוֹד לְבָאָר בְּדַרְבְּרֵי ז"ל.

וְהִנֵּה הוּא ז"ל כְּתִב הֶכָּא דְהָרָאָה שֶׁהִבִּיאוּ הַתוּס' וְהַפּוֹסְקִים מִן הִירוּשָׁלַּיִם דַּמַּע"ק דְּאָמַר
אֵילוּ הִיָּה מִי שְׁיִמְנָה עֲמָדֵי הַתְּרֵתִי הַמְּלָאכָה אֲלֵמָא דְּהָנִי רַק מְדַרְבְּנָן דַּיֵּשׁ בְּכַחֵם לְהַתִּירוֹ
וְדַחָה הַט"א דְּמַהִירוּשָׁלַּיִם אִין רְאָיָה דְּהָא אָמַר הַתָּם נָמִי אֵילוּ הִיָּה מִי שְׁיִמְנָה עֲמֵי הַתְּרֵתִי
בְּשֶׁר בְּכוֹר לְשִׁקּוֹל בְּלִיטְרָא וְלִמְפּוֹר בְּאֲטְלִיז וְכִינּוּן דְּמוּכָח מַגְמ' דְּבַכּוּרוֹת (דף לא)
וְסַנְדְּרִין (דף קיא) דְּאִיסוּר זָה הוּא מַה"ת וּא"כ לִיתָא לְדַעַת גַּמ' דִּידָן דְּבָרֵי הִירוּשָׁלַּיִם
זָה גַּם לַעֲנִין חוּה"מ נְדַחָה דְּהָא מ"ד שֶׁם בִּירוּשָׁלַּיִם אָמַר הַשְּׁנֵי דְּבָרִים אֵלוּ בְּיַחַד וְכִי הִיכָּא
דְּזָה לִיתָא לְפִי דַעַת הַגַּמ' דִּידָן אֵלָא אֲסוּר מַה"ת ה"ה בְּמְלָאכָת חוּה"מ: וְהִנֵּה לְפִי מַה
שְׁבִאֲרָנוּ לְקַמֵּן בַּפ"א מַה"ל אִיסוּרֵי מְזַבַּח הַל' י"ב לְהוֹכִיחַ דְּאִיסוּר מְכִירַת בְּשֶׁר בְּכוֹר
בְּלִטְרָא וּבְאֲטְלִיז וּבִאֲרַתִּי דְּכֵן הוּא דַעַת הַרְמַב"ן וְהָרָא"ש וְהַטוּר וְהַש"ע דְּזָהוּ רַק מְדַרְבְּנָן
וּא"כ פִּינּוּן דְּזָהוּ אֲסוּר רַק מְדַרְבְּנָן א"כ נִיחָא נָמִי דְּאֵף מְלָאכָת חוּה"מ שְׁפִיר הוּא מְדַרְבְּנָן
אֵף לְדִידָן: וְעוֹד הִבִּיֵא הַט"א רְאָיָה מְהָא דְּאִיתָא בְּמַסְכַּת בֵּיצָה (דף יט ע"ב) אֲבָל נְדָרִים
וּנְדָבוֹת ד"ה א"ק בִּיו"ט וְהָנִי תַנְאֵי כּו' דְּתַנְיָא אִין מְבִיאִין כּו' רש"א פֶּל שְׁאִינוּ בָּא בַּחַה"מ צ
אִינוּ בָּא בַּחַה"ש וְחַה"ס מִתְקִיף לַה ר"ז הַשְּׁתָּא סְלוּתִי מְסַלְתִּינָן נוּנ"ד מִיַּבְעֵיָא דַס"ד דר"ז
דר"ש אֲתִי לְמִסַּר לְהַקְרִיב נְדָרִים וּנְדָבוֹת בַּחוּה"מ מְשׁוּם מְלָאכָה וְאִי חוּה"מ מִןתְּרַ
בְּמְלָאכָה מַה"ת ל"ל לְמַפְרָה מְסַלְתִּי ה"ל לְמַפְרָה הָא אִין אִיסוּר מְלָאכָה בַּחוּה"מ מַה"ת
וְאִיף מִיִּיתִי לִיָּה ר"ש הֶכָּא מְהִיקְשָׁא דְקָרְאִי דַחַג הַמַּצּוֹת וְעוֹד אִי אִין אִיסוּר מְלָאכָה
בַּחוּה"מ מַה"ת אִיף טְעָה ר"ז דְּמְשׁוּם אִיסוּר מְלָאכָה קְאָסַר ר"ש דְּנְדָרִים וּנְדָבוֹת בַּחוּה"מ
מַה"ת מִקְרָאִי וְכִינּוּן דְּמַה"ת אִין בֵּין חוּה"מ לִימּוֹת הַחֹל לַעֲנִין מְלָאכָה וְלֹא פְּלוּם א"ו
ש"מ דְּחוּה"מ אֲסוּר מַה"ת עכ"ל: וְהִנֵּה לַעֲנ"ד יֵשׁ לְדַחּוֹת רְאָיָה זֹו וְעוֹד י"ל אִפְכָּא מְזָה
רְאָיָה דְּהָנִי רַק מְדַרְבְּנָן דְּהִנֵּה הָא חֲזִינָן בְּכָל הַסְּוִגָּא שֶׁם בְּחִגִּיגָה (דף יח) דְּמִיִּיתִי קָרְאִי
וְקו"ח לְאֲסוּר מְלָאכָה בַּחוּה"מ וְאֵעִפ"כ כְּתָבוּ ז"ל דְּהָנִי רַק מְדַרְבְּנָן וְקָרְאִי אֲסַמְכְּתָא

בעלמא שפמכו חכמים לאסור מלאכה או מקרא או מקו"ת וא"כ ה"נ אמרינן דר"ז זה ידע נדאי דמלאכת חוה"מ הוא רק מדרבנן ורק קסבר לה מתחלה דר"ש גליף מהיקשא זו לאסור נדרים ונדבות בחוה"מ רק לאסמכתא בעלמא מדרבנן דהא האי היקשא אינו מיותר לר"ש דהא גליף לה במס' ר"ה (דף ד) על כל תאחר דבעי ג' רגלים פסדרן דוקא מקראי דכתיב הני תלתא חה"מ וחה"ש וחה"ס וחווינן דמקשי התם ור"ש תשלומין לעצרת מנ"ל נפ"ל מדתני רב"ש כו' אלמא דכין דר"ש נפ"ל מזה על כל תאחר דבעינן פסדרן דוקא לא מצי קאי ההיקש על תשלומין וא"כ הך בלא הקושא של סלתי מסלתינן תקשה האיך מפיך מהאי היקשא דצריך על פסדרן א"ו דבאמת ידע ר"ז דר"ש לא ס"ל מזה לאסור מה"ת ורק ס"ל דר"ש מסמיה מזה לאסמכתא מהיקשא לאסור מדרבנן כמו שמסמיה בחגיגה לאסור כל מלאכה מסמיה ליה כמו כן ר"ש מהיקשא לאסור נדרים ונדבות ומקשי ר"ז השתא סלתי מסלתינן והאיך יש סברא להסמיה מהיקשא זה לאסור מדרבנן בנדרים ונדבות דנדאי עדיפא מקציצת עצים דשרי ובאמת נ"ל דמוכרח לפרש פן דא"נ דקסבר דמלאכת חוה"מאסור מה"ת ור"ש גמיר ליה מהיקשא לאסור מה"ת מאי מקשי ר"ז השתא סלתי מסלתינן דהא חווינן דביו"ט נמי אסור לצורף גבוה להקריב נדרים ונדבות ואעפ"כ לצורף אוקל נפש שרי הפל ומכש"כ לדעת הפוסקים דכל מלאכה אף קצירה וטחינה שרי מה"ת ואעפ"כ לצורף גבוה אסור מקרא דלכם והה"ד בחוה"מ א"ו צ"ל דס"ל לר"ש לאסור רק מדרבנן ואסמכתא בעלמא מיייתי ההיקשא דחוה"מ ומקשי דאין סברא דרבנן יאסרו זה לצורף גבוה דהאוקל נפש שרי הפל אפילו סלתי מסלתינן וביו"ט אסרו רבנן מלאכות האלה שבמחנך כ"ש דבר הנצרך לגבוה דשרי בחוה"מ וא"כ יש ראיה איפכא משום דהנה רק מדרבנן כמבואר: ועוד הביא הט"א ראיה דהוא מה"ת מהא דאיתא במסכת תמורה (דף יד) דאמרינן שם מקרא דאלה תעשו לה' במועדיכם לרבות נדרים ונדבות שקריבין בחוה"מ אלמא דהוא אסור מה"ת מדאיצטריף קרא להתיר נדרים ונדבות דאי פל אסור מלאכה דרבנן ל"ל קרא למשרי נדרים ונדבות וגם ראיה זו יש לדחות דהא הט"א מקשה עוד ע"ז דאפתי קרא ל"ל פקושת ר"ז השתא סלתי מסלתינן והניח בקושא.

אמנם כבר בארנו שם לקמן בפ"א מה' חגיגה ה"י והבאתי ראיה מן הספרי פ' פינחס ומן הירושלמי פ"א דר"ה דהפשט הוא לא להתיר להקריב נדרים ונדבות בחול המועד אלא בא לומר דמצוה להקריב ברגל שבא לירושלים וכן בארנו שם לשון רבינו בה' חגיגה ואם פן אין ראיה מזה: והנה לענ"ד יש להביא ראיה דהני מה"ת מלאכת חוה"מ ורק נאמרה לחכמים לחלק בדבר האבד מהא דאיתא בירושלמי פ"ב דשביעית גם בפ"א דמס' מע"ק ה"א וה"ג חוה"מ אסור ושביעית מותר מה בין שביעית לחוה"מ שביעית ע"י שיהא מותרת במלאכה התירו בין דבר שהוא טריח ובין דבר שאינו טריח מועד ע"י שהוא אסור במלאכה לא התירו אלא שהוא דבר האבד ובלבד שאינו טריח עכ"ל.

ומפרש לה התוי"ט בפ"ק דמוע"ק היינו מה שמוותר בשאר מלאכות וזהו דוחק פיון דלעבודת קרקע שוין דכל עבודת קרקע אסור בשביעית מדרבנן כמו דאיתא בדברי רבינו לקמן פ"א מה' שמטה וא"כ בהאי עגן של קרקע שוין תרנוייהו לאסור א"נ דתרנוייהו איסורן מדרבנן אלא ע"כ צ"ל דעיקר איסור מלאכה בחוה"מ הוא מה"ת ורק התורה נתנה רשות לחכמים לבאר איזו מלאכה אסורה ואיזו מותרת וזהו שאמר שביעית

דְּכַל עֵיקָר אֵינוֹ אֶסוּר מֵה"ת וְרַק חֻכְמִים אֶסְרוּ עֲבוֹדַת קִרְקַע אֶמְרִינָן דְּלֹא אֶסְרוּ רַק מֵה שְׂאִינוֹ אֶבֶד אֶבֶל אִם הוּא אֶבֶד אֶף אֵי טְרִיחַ הוּא מְנוֹתָר אֶבֶל בְּמוֹעֵד שְׁעֵיקָר אִסְרוּ הוּא מֵה"ת וְרַק חֻכְמִים בְּאֵרוֹ הִקְיָתָר לֹא בִינְאָרוּ הִקְיָתָר רַק בְּדָבָר שְׂאִינוֹ טְרִיחַ וְלֹא בְּדָבָר שְׁהוּא טְרִיחַ.

אֶמְנָם יֵשׁ לְדַחֲוֹת רְאָיָה זֹו וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר אֵיפְכָא דְמִפְשֻׁטוֹת הִירוּשְׁלָמִי מִשְׁמַע דְּהוּא רַק מְדַרְבְּנָן דְּמִקְשָׁה מֵה בֵּין מוֹעֵד לְשַׁבְּיעִית גִּימָא תִּירוּץ פְּשׁוּט דְּזֵהוּ מֵה"ת וְזֵהוּ מְדַרְבְּנָן וְלָמָּה צְרִיף לְהֶאֱרִיף וְלוֹמַר זֵה שְׁאֶסְרוּ בְּמִלְאכָה וְזֵה שְׁמוֹתָר וְעוֹד זֵה שְׁזַמְנוּ אַרוּף וְזֵה קֶצֶר וּמְקָשִׁי ז' יָמִים הָאֶתְרוּנִים מֵהוּ אֶלֹא וְדֹאֵי ס"ל דְּתַרְנוּיָיְהוּ הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְרַק אוֹמַר כֵּן שַׁבְּיעִית דְּחֻכְמִים לֹא אֶסְרוּ בְּהָ שְׁאָר מְלָאכָה אֶלֹא רַק עֲבוֹדַת קִרְקַע אֶסְרוּ רַבְּנָן וְהִיכָא שְׁהוּא דְּבָר הָאֶבֶד לֹא אֶסְרוּ לֹא שְׁנוּ לָנוּ בֵּין טְרִיחַ לְלֹא טְרִיחַ אֶבֶל חוּה"מ דְּאֶסְרוּ כָּל מְלָאכּוֹת וְרָצוּ שְׁיִנוּחוּ מְכָל מְלָאכָה כִּי"ט וְרַק הִיכָא שְׁהוּא דְּבָר הָאֶבֶד לֹא גְזָרוּ וְלֹא רָצוּ לְהַפְסִיד וְלֹא הִתִּירוּ רַק בְּמִקּוֹם שְׂאִינוֹ טְרִיחַ אֶבֶל בְּמִקּוֹם שְׁהוּא טְרִיחַ לֹא הוֹצִיאוּ מְכָל מְלָאכָה דְּהָא בְּזָה יִהְיֶה טְרַחָא מְרַנְבָּה וְרָצוּ שְׁיִנוּחוּ בְּחוּל הַמוֹעֵד אֶבֶל בְּשַׁבְּיעִית לֹא גְזָרוּ עַל מְנוּחָה וְרַק עֲבוֹדַת קִרְקַע אֶסְרוּ בְּמִקּוֹם שְׂאִינוֹ אֶבֶד וּבְמִקּוֹם אֶבֶד לֹא שְׁנוּ לָנוּ אִם הוּא טְוִיחַ לְלֹא טְוִיחַ דְּהִטְרַחָא בְּשַׁבְּיעִית אֵין נִפ"מ לָנוּ כְּמוֹ בְּחוּה"מ אֶבֶל תִּירוּיָיְהוּ הֵנָּה מְדַרְבְּנָן כְּמִבְּנָאָר: וְעוֹד יֵשׁ לְהִבִּיא רְאָיָה אֵיפְכָא דְּהוּא מְדַרְבְּנָן מְהָא דְּאִיתָא בְּמַס' ע"ז (דף כ"א ע"ב) תְּנִיָא רִשְׁבֵּא"א לֹא יִשְׁפִיר אָדָם כּו' וּבְגַמ' שָׁם (דף כ"ב) מְקָשָׁה וְת"ל מְשׁוּם לִפ"ע חֲדָא וְעוֹד קְאָמַר חֲדָא מְשׁוּם לִפ"ע וְעוֹד דְּנִקְרָאֵת עַל שְׁמוֹ כּו' וְא"נ דְּמִלְאכָת חוּה"מ אֶסְרוּ מֵה"ת וְא"כ הָאִסְרוּ שָׁל לִפ"ע הוּא נְמִי אִסְרוּ מֵה"ת וְרַק מְלָקוֹת לִיתָא וְאִם כֵּן ל"ל הַטַּעַם דְּנִקְרָאֵת עַל שְׁמוֹ שְׁהוּא רַק אִסְרוּ מְדַרְבְּנָן עַל לִפ"ע שְׁהוּא אִסְרוּ דְּאוּרִייתָא וְעוֹד דְּהַטַּעַם דְּנִקְרָאֵת עַל שְׁמוֹ אוֹמַר בְּהִדְיָא דְּהוּא רַק אִסְרוּ שָׁל דְּרַבְּנָן וְהַטַּעַם שָׁל לִפ"ע נִשְׁמַע בְּחֲדָא וְעוֹד שְׁהוּא מֵה"ת וְעוֹד דְּאֵי מְשׁוּם דִּלִּפ"ע אֵזִי אֶסְרוּ אֶף כְּשִׁקְיָבֵל שְׁדָה בְּשׁוֹתְפוֹת כְּמוֹ שְׁכַתְבוּ הַתּוֹס' שָׁם ד"ה חֲדָא וְהַטַּעַם דְּנִקְרָאֵת עַל שְׁמוֹ הוּא רַק כְּשִׁמְשִׁכִּיר לוֹ וְהוּא אִסְרוּ מְדַרְבְּנָן אֶלֹא וְדֹאֵי דְּכָל הָאִסְרוּ הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְאִם כֵּן גִּיחָא לִיָּה לְהִבִּיא חֲדָא וְעוֹד דְּתַרְנוּיָיְהוּ מְדַרְבְּנָן שְׁוִין לֵאִסְרוּ.

אֶף גַּם רְאָיָה זֹו יֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּהֵנָּה הַט"א בְּחֻגִיגָה (דף יג) בֵּא"מ מְעֵינָן בְּדִין שָׁל לִפ"ע אִם אֶפְשָׁר לוֹ לְעֲשׂוֹת הָעֲבִירָה בְּלֹא"ה דְּאִסְרוּ דְּאוּרִייתָא לִיתָא אֵי אֵיכָא אִסְרוּ שָׁל דְּרַבְּנָן בְּזֵה וְכַתְּבַתְּ תַחֲלָה רְאָיָה דְּלֹא הָוִי אֶף אִסְרוּ דְּרַבְּנָן מְהָא דְּאִיתָא בְּמַס' ע"ז (דף ו) גְּבִי ג' יָמִים לִפ"א א"ל מְשׁוּם הַרְנוּחָה אוֹ מְשׁוּם לִפ"ע נִפ"מ דְּאִית לִיָּה בְּהֵמָה לְדִידִיָּה כּו' וְאֵי כֹה"ג אֵיכָא אִסְרוּ דְּרַבְּנָן א"כ אֶפְתִּי מֵאֵי קמ"ל הָא אֶפִּילוּ אֵית לִיָּה לְדִידִיָּה נְמִי אֶסְרוּ מְדַרְבְּנָן כּו' וְשָׁם בְּסֵה"ד הִבִּיא רְאָיָה לְהִיפָף מְהָא דְּאִיתָא סִפ"ק רע"ז רִשְׁבֵּא"א לֹא יִשְׁפִיר אָדָם שְׁדָהוּ לְכוּתִי מִפְּנֵי כּו' וּפְרִיף מ"א ת"ל מְשׁוּם לִפ"ע וּמְשַׁנֵּי חֲדָא וְעוֹד קְאָמַר וְהַשְׁתָּא מֵאֵי פְרִיף וְל"ל לְשִׁנוּיָא דְּחִיקָא לִימָא נִפ"מ דְּאִית לִיָּה לְכוּתִי זֵה שְׁדָה אוֹ דְּאִית לִיָּה לְשִׁפְנוּר שְׁדָה אַחֲרָת אֶצֶל כּוּתִי אוֹ עִפּוּ"ם אַחֲרָ דְּמְשׁוּם לִפ"ע לִיכָא כֵּינָן דְּבִלֹא"ה יֵשׁ לוֹ שְׁדָה אוֹ יֵשׁ לוֹ לְשִׁפְנוּר כּו'.

ונ"ל לבאר פן דהנה ה"ר"ן ו"ל פתב במס' ע"ז (דף ה) וז"ל ומיהו משמע דה"מ לענין
איסורא דאורייתא אבל מ"מ מדרבנן מיהו אסור שקהרי מחויב להפרישו מאיסור ואיך
יסייע ליה ידי עוברי עבירה עכ"ל.

ועתה ניקח פן דנה האיסור מדרבנן הוא רק לגבי ישראל דמחויב כל אחד להפרישו
מאיסורא וכמו שפתב נמי הרא"ש ו"ל במס' שבת (דף ב) דמ"מ איסור דרבנן איפא
דאפילו קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין להפרישו ולהכי אפילו אי אית ליה מ"מ אסור
מדרבנן אבל גבי עכו"ם דאינו מחויב ישראל להפרישו ורק הוא מצוה שלא להכשילו
אבל אי עשה מאליו אינו מצוה להפרישו אף ליתא איסור דרבנן אי אית ליה ולפ"ז ניקח
דשם בע"ז בג' ימים לפ"א דמייגרי אצל עכו"ם אי אית ליה בהמה לדידיה לית ביה
איסורא כלל והתם גבי לא ישכיר שדהו דמייגרי ע"כ כפי שפתבו התוס' שם כמ"ד פותים
גרי אמת הן והמה פישראל לכל דבר ואז אפילו אית ליה שדה אחרת מ"מ איפא איסור
דרבנן ונשפיר מקשה ות"ל משום לפ"ע דאיסורא דרבנן איפא בכל גוונא נמצא דה"נ
ניחא דאיפא למימר דאיסור חוה"מ הוא מה"ת מ"מ נקיט תחלה הטעם שנקראת על שמו
דמטעם זה הוא אסור בכל גוונא אף אי יש לו שדה אחרת אבל משום לפ"ע אי יש לו
שדה אחרת אינו אסור רק מדרבנן ונקיט תחלה חזקא דנקראת על שמו הוא איסור דרבנן
ועוד איפא לפ"ע דהוא נמי איסור דרבנן אף א"נ דמלאכת חוה"מ הוא מה"ת כמבואר:
ועוד נ"ל להביא ראיה ברורה פדעת הרמב"ן ו"ל דעיקר מלאכת חוה"מ הוא מה"ת ונדבר
האבד שרי מה"ת ויש מקצת מלאכות שחכמים אסרו מזה דאיתא במס' מו"ק (דף יב)
אמר אביי נקטינן הלכות מועד פהלכות שבת יש מהן פטור אבל אסור ויש מהן מותר
לכתחלה ופירש רש"י יש מהן פטור אבל אסור והא דתני אין זופתין אסור למעבד
לכתחלה אבל בדיעבד אינו חייב והא דתני זופתין הוי מותר נמי לכתחלה והנמ"י פתב
שם פטור אבל אסור ואין לוקין עליו משום לאו דאע"ג דכתיב את חג המצות תשמור
ואמרין לימד על חוה"מ שהוא אסור בעשיית מלאכה וכ"מ שצאמר השמר פן ואל אינו
אלא ל"ת זהו לאו שבפלות ואין לוקין עליו עכ"ל: והנה הטורי אבן לא פתב פן אלא
אפא (בדף י"ח) וז"ל ר"י אומר א"צ ק"ו ומה ראשון כו' וק"ל מאי א"צ דקאמר הא
בפ"י דעירובין אמרין השמר דלאו לאו לכ"ע א"כ ר' יאשיה דנפ"ל איסור מלאכה
בחוה"מ מתשמור ז' ימים הוא לאו ולוקין עליו והשתא מאי אהדר ליה קו"ח הא קי"ל
לכ"ע אין מזהירין מן הדין מיהו י"ל לדעת הרמב"ם דאיפא עשה עם לאו ומייתי ליה
בק"ו אזי מזהירין מן הדין ולוקין עליו א"ל דר"י אמקרא קדשדר"ע סמיך דמקרא קדש
משמע עשה כו' אלמא דמשמע ליה להט"א דא"נ דמלאכת חוה"מ הוא מה"ת אז לוקין
עליו נמי לא מיבעיא למאן דיליף מתשמור אלא אפילו מ"ד דיליף מקו"ח מ"מ לוקין
עליו מדקאמר א"צ ודאי הוא לא כהנמ"י דכתב דהוי לאו שבפלות לאו דתשמור ובאמת
צריך להבין למה נקרא זה לאו שבפלות הא זה כולל ביחד כל שבעת ימי חג המצות
ואמרין שפולין לוקין בהן על עשיית מלאכה והא לאו שבפלות לכאורה לא הוי רק אי
כולל איסורין הרבה בחד קרא אבל הקא דכולל כל ימי החג באיסור אחד מאי לאו
שבפלות הוא ונ"ל לומר דלהכי קרי ליה לאו שבפלות עפ"י מה דאיתא במס' סנהדרין
(דף סג ע"א) דעל המגפף והמנשק כו' אין לוקין משום דהוי לאו שבפלות דנכלל פולין
בכלל דלא תעבדום וכתבו התוס' שם ד"ה על כו' והא דאמרין בפ"ק דביצה דמבשל

גה"נ ביו"ט לוקה חמש ונדא מנייהו המבשל ביו"ט לא חשבינן ליה לאו שבפלות דכתיב פל מלאכת עבודה לא תעשו כמו לא תעבדום דהכא דהתם מפרש טפי דכתיב עבודה דמשמע פל מלאכה שהיא עבודה עכ"ל.

נמצא דלהכי פתבו התוס' די"ט לא הנה לאו שבפלות משום דכתיב פל מלאכת עבודה וא"כ ה"א דילפינן מאת חג המצות תשמור וכתב רש"י ז"ל שם בחגיגה דריש ביה את חג המצות שבעת ימים תשמור וכל תשמור אנורת ל"ת הוא שומר מה מן המלאכה וא"כ נכלל בכלל דתשמור פל המלאכות והנה כמו התם לא תעבדום פל העבודות דהא גבי יו"ט אי לא פריש בהדיא מלאכת עבודה הוי גמי לאו שבפלות וא"כ ה"א דתשמור דדרשינן שומר מה מן המלאכות הנה לאו שבפלות פמבואר: אף יש לדחות זה דהא דדרשינן מתשמור לאסור מלאכה היינו דאמרינן ע"כ פן ע"ז דהא לא נזכר בקרא זה לאסור מלאכה ורק מסיק חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות וצריך לומר כמו שמבאר הט"א שם דמדהקדים ז' ימים לתאכל מצות ש"מ דהאי ז' ימים קאי ארישא ואסיפא ורישא דתשמור הוא מעשיית מלאכה וסיפא מאכילת מצה מש"ה פתיב קרא ז' ימים במצעי כו' וא"כ קאי קרא דתשמור על לעיל שנזכר בפ' בא פל מלאכת עבודה לא תעשו ואומר ע"ז דתשמור ז' ימים וא"כ קאי על קרא דלעיל דלא הוי לאו שבפלות דמפורש ביה פל מלאכת עבודה לא תעשו וה"נ לא הוי לאו שבפלות.

וע"כ נ"ל לומר דלהכי קרי ליה לאו שבפלות כמו דמפרש ליה הטורי אבן דקאי הקרא על תרנוניהו על רישא ועל סיפא על איסור מלאכה ועל אכילת מצה וקאי הז' ימים על תשמור דלפניו ועל אכילת מצה דלאחריו ועל שניהם קאי חד קרא דתשמור מש"ה קרי ליה לאו שבפלות שנכלל תרנוניהו.

ועוד א"ל דמש"ה דדרשינן במכילתא פ' משפטים את חג המצות תשמור למד שתעבר את השנים כדי שלא תהא חוגג אלא בחודש האביב ומפרש ליה המפרש דתשמור לשון המתנה שימתין עד שיהא האביב וא"כ אתי לזה הקרא ותרנוניהו ידעינן מניה ולהכי קחשיב ליה לאו שבפלות דאתיא גם לדרשא אחרינא כמו שמצינו גם הלאו דלא תאכלו על הדם דאתיא לכמה דרשות פמבואר: והנה בספר ריב"ב הנדפס על גליון האלפס עתה ראיתי שכתב ע"ז דאמר פטור אבל אסור משום דה"ל עשה דחג המצות תשמור ע"כ ולא ידעתי איך נוכל לקרוא זה עשה והלא השמר הוא ל"ת ואולי ט"ס הוא וקאמר אליבא דר"ע דיליף מן מקרא קדש וא"כ לא הוי רק עשה אבל הטורי אבן מבאר דזהו ל"ת גמורה למלקות וכן ניחא יותר דזהו דלאו שבפלות הוא דחוק ועוד בלא זה לא תתיישב דברי הנמ"י דמפרש לה דלהכי קאמר פטור אבל אסור היינו דהוי לאו שבפלות ואין לוקין דע"ז לא שייך לומר לשון פטור אבל אסור ולומר פהלכות שבת דזהו רק היכא דאתא איסור דרבנן כמו התם גבי שבת דכל איסורי שבת פטור אבל אסור אבל ה"א ה"ל לומר דאין לוקין כמו בכ"ד על לאו שבפלות ועוד תקשה דלפ"ד הנמ"י הו"ל לאביי לומר דבריו דנקטינן הלכות מועד פהלכות שבת על המשנה הראשונה משקין בית השלחין כו' אבל אין משקין ממי הגשמים ומי הקולין נימא דהלכות מועד פהלכות שבת דמאי דאסור הוא פטור אבל אסור אין לוקין ומאי דשרי לכתחלה שרי ומ"ט נטר אביי עד המיקרא דזופתין חביתא ואין זופתין פונתא הלא בכל המלאכות הוא פן וע"כ

נ"ל לומר פן כמו שכתב הטורי אבן דא"נ דמלאכת חוה"מ הוא מה"ת לוקין עליו נמי דהשמר הוא ל"ת ואי יליף מקו"ת אזי ה"א גם מזהמה"ד מן דברי רבינו דאיפא עשה גביה ורק ה"א גבי אין זופתין חביתא ואין זופתין פנותא או אפפא לתרנונייהו בין בחביתא ובין בכונתא מה"ת שרי דהוי דבר האבד דאיפא פסידא בתרנונייהו ודבר האבד שרי מה"ת פדברי הרמב"ן ו"ל ורק רבנן אסרו בחד מנייהו לחד מ"ד אסרו בחביתא דאיפא טרחא ובכונתא ליפא טרחא ולמר אסרו בכונתא דליפא פסידא פולי האי אבל בחביתא שרי דאיפא פסידא יתירא למר עדיף טרחא מועטת ולמר פסידא מרובה אשר זהו בכלל המלאכות שראו חכמים לאסרן כמו שכתב הרמב"ן ו"ל וזהו שאמר אבני שפיר נקטינו הלכות מועד פהלכות שבת דהני מלאכות קבועות שאין בו דבר האבד ואינו לצורך אנוכל נפש אזי מה"ת אסור וחיוב גם מלקות ע"ז ויש מלאכות אשר הוא פטור אבל אסור היינו כמו ה"א דאין זופתין הוא לכל אחד רק איסור של דרבנן ולמ"ד דזופתין הוא שרי לכתחלה והוא כמו שבת וכמו שכתב רש"י ו"ל בהא דקתני אין זופתין הוא לכתחלה אסור אבל בדיעבד אינו חייב ואתי לאשמועינו בזה דאין זופתין ל"ד לשאר איסורי חוה"מ דחייב מלקות אלא הוא רק איסור דרבנן ולהכי לא אמר אבני זה על יו"ט דיו"ט ודאי דינו הוא כמו שבת דיש איסורים מה"ת דחייב מלקות ויש איסורים של דבריהם דלא חלקו בין שבת ליו"ט ורק גבי חוה"מ אשמועינו זה דמאי דאסור בכ"ד ה"א בחוה"מ הוא אסור מה"ת ולוקין עליו ומה שאמרו אין זופתין הוא איסור מדרבנן פטור אבל אסור ומה שזופתין הוא לכתחלה וא"כ מוכרח הוא ע"כ מזה דאיסור מלאכת חוה"מ הוא איסור מה"ת וגם לוקין עליו ורק ה"א הוא מדרבנן.

ושפיר פסקו להכי הפוסקים פן רבינו וכן הש"ע בסי' תקל"ח דתרנונייהו לקולא דאבני גופיה אתי ה"א זה לאשמועינו דה"א הוי ספק דרבנן ואזלינו בתרנונייהו לקולא כמבואר: ועוד נ"ל להביא ראיה דהוא מה"ת מן הסוגיא שם דאמר במס' חגיגה פתוב אחד אומר ששית ימים וכתוב אחד אומר שבועת ימים כו' הא לא מסרן הפתוב אלא לחכמים לומר לה איזה יום הוא אסור ואיזה יום מותר איזו מלאכה אסורה ואיזו מלאכה מותרת וכתב רש"י ו"ל דע וראיה שלא מסרן אלא לחכמים לומר לה איזה יו"ט עפ"י קידוש הראיה ואסור בכל מלאכה ואיזהו חוה"מ ואינו אסור בכל המלאכה ועל חוה"מ יגידו לה איזו מלאכה אסורה דבר שאינו אבד ואיזו מותרת דבר האבד ע"כ.

וצריך להבין ל"ל עתה להביא דבר זה דמסר לחכמים לקדש עפ"י ראיה ולומר לה איזה יום הוא יו"ט ואיזה יום הוא חוה"מ הלא זה גזע מפבר דנמסר לב"ד קביעות הימים טובים אלא אתי זה לאשמועינו ה"א גבי דרשא דששית ימים ושבעת ימים דכי היכא דדבר זה דקביעות הימים הוא ודאי מה"ת מקרא דאשר תקראו אותם קרי ביה אתם כו' ה"נ מה שנמסר להם ענין המלאכות בחוה"מ הוא כמו קביעות המועדות והוא מה"ת ואסרו מלאכה הוא כמו קביעות היום שהיא מן התורה ודוק: הלכה יב ודנים דיני ממונות כו' ומי שלא קיבל עליו את הדין [היו] משמתין אותו במועד עכ"ל.

וכתב המשל"מ בפ' א"מ (דף יד) מנודה מהו שינהוג נידויו ברגל אר"י ת"ש דנין כו' ודלמא לעיוני בדיניה כו' אמר אבני ת"ש כו' ושרו ליה. וראיתי להטי"ד (סי' שלד) שכתב כו' וכתב ע"ז מרן הב"י פן משמע ר"פ א"מ והב"ח כתב כו' ותמהני דל"ל להביא

בדבר שהוא בעיא דש"ס ופשוטוהו מברייתא גם על מרן ז"ל תלונתו שכתב פן משמע דאמאי לא הביא סוגיא זו דהביא הרי"ף ז"ל לשם בהלכות וכתב מגודה נוהג נידויו ברגל ובהכי סלקא שמעתא וכ"כ הרא"ש ז"ל דהיינו מדרבנן דגין דיני ממונות במועד ואי לא ציית דינא משמתינן כו' ע"כ גם רבינו כו'.

ונ"ל ליישב דברי הב"י והב"ח ז"ל פן דמן ברייתא זו אין ראיה דא"ל פודהנה התוס' הקשו שם תימה דלמא דאי לא ציית דינא נחתינן לנכסיה מיהו פריה שפיר עכ"ל: ונ"ל לבאר פונת התוס' במה שפיתבו מיהו פריה שפיר דהנה צריה להבין דהא נשאר פשיטותא זה דלא לעיוני בדינא דהא מסיק לה גבי דיני נפשות לגמור הדין וא"כ נוכל לדחות דמייירי למיחת לנכסיה אף את זה יש ליישב דכיון דקיי"ל במסכת שבועות (דף מו) החילוק בין דאורייתא לדרבנן דגזל דאורייתא וכן המחויב שבועה דאורייתא נחתינן לנכסיה והמחויב מדרבנן לא נחתינן לנכסיה ורק משמתינן ליה ושביקין ליה עיי"ש וא"כ ה"א דקאמר סתם בברייתא דגין דיני ממונות ומשמע דאף היכא דהחויב הוא רק מדרבנן נמי והתם משמתינן ליה ולא נחתינן לנכסיה ולהכי דחי דלמא מעיינין בדינא ונהו שאומר התוס' מיהו פריה שפיר משום דאייירי בכל דינים אף שחויבן דרבנן דלא נחתינן לנכסיה ואף שר' יוסי פליג ע"ז שם במס' שבועות וס"ל דאף בדרבנן נחתינן לנכסיה מ"מ רוצה לאוקמי הברייתא ככ"ע אף לרבנן ואלקא דדינא דבדרבנן לא נחתינן לנכסיה אבל באמת מברייתא זו אין ראיה דא"ל דאתיא כר' יוסי דס"ל דאף בדרבנן נמי נחתינן לנכסיה ושפיר אומר דגין ד"מ אף בדרבנן ולא משמתינן ליה אי לא ציית ורק נחתינן לנכסיה ולהכי הביאו ראיות אחרות דמן הברייתא יוכל לדחות פמבואר: אף זה קשה לי שמה בתוס' ד"ה וזה כ"ג כו' פתבו וקשה דהא כ"ג דן ודגין אותו ואי לא ציית דינא משמתינן ליה ולמאי דפרישית לעיל די"ל לענין למיחת לנכסיה ניחא ע"כ ותקשה דהא משמע דאף דינא דרבנן נמי דגין ודינא דרבנן א"ל ציית לנכסיה לא נחתינן והמשנה ודאי אתיא לכ"ע אף לרבנן.

ויקצת י"ל עפ"י מאי שהביא הש"ך בח"מ (סי' פז ס"ק כה) בשם הר"מ ריקאנטי דאי תפיס התובע לא מפקין מיניה אף בדינא דרבנן היכא שמחויב דרבנן וא"כ שפיר ניחא דדגין אף דינא דרבנן והוא אי יתחייב והתובע יתפוס לא מפקין מיניה פמבואר: והנה התוס' פתבו שמה ד"ה מהו שינהוג נידויו ברגל והקשה הרב הא ליכא אלא עשה ואין עשה דוחה עשה כו' ושמה מסוטה ילפינן ועוד פיון שעבר ע"ד הדיינים הרי יש פאן עשה דרבים עכ"ל.

וכתב המהרש"א דמ"מ קושיתו דמעיקרא לא מתרצים דשמחת הרגל נמי עשה הוא ואין עשה דוחה עשה ע"כ. והנה דברי התוס' ניחא דכיון דנידויו הנה עשה דרבים דעבר על דברי הדיינים ניחא דנוהג נידויו ברגל אי משמתינן ליה קודם הרגל ואז הנה העשה דרבים קודם ולא חל עשה דרבים דרגל עלנויה ונהנה כמו באבילות דמעיקרא והגמ' מקשה שמה השתא משומת ואתי מעיקרא אתי רגל ודחי ליה אף דאיכא גביה עשה דרבים משמתינן ליה השתא ומדחינן בידיהם העשה זו דרגל.

אף לפ"ז לא ניחא דלפי האמת מ"ט משמתינן ליה ברגל דהא ליתא בזה תירוץ התוס' משום עשה דרבים ומ"ע פסקו הפוסקים דמשמתינן ליה במועד גופיה האיה דחי פקושית

התוס' וצריך לומר דסמכינן על תירוץ ראשון של התוס' דמסוטה ילפינן וא"כ שפיר דחי בכ"ג כמבואר ודוק: הלקה טז אין נושאין נשים במועד כו' אבל מחזיר את גרושתו כו' שלא יערב שמחה אחרת בשמחת ההג עכ"ל.

והנה התוס' שם במס' מע"ק (דף יח ע"ב) הביאו דברי הירושלמי דאמר התם הדיא דתימא מן הגשוואין פירוש גירשה אחר הגשוואין והחזירה אבל לא מן הארוסין ע"כ. ורבינו השמיט דברי הירושלמי זה שמחלק בין ארוסין לגשוואין והקשה ע"ז הב"י באו"ח (סימן תקמו) על רבינו והרי"ף ו"ל שהשמיטו דברי הירושלמי זה שמחלק בין ארוסין לגשוואין.

והנה הנמ"י פתב לקמן (דף יח ע"ב על המשנה דאלו כותבין וי"ל שם ובמשנה איתא אבל מחזיר גרושתו ואמרינן בירושלמי דוקא גרושתו מן הגשוואין אבל מן הארוסין אסור כו' והרי"ף ו"ל לא הביאו ואפשר דמשמע מלשון מארסין אבל לא כונסין עכ"ל.

וגם דבריו צריך הבנה מהו דאמר דמשמע מלשון מארסין ואין כונסין לנישב דברי הרי"ף ו"ל שהשמיט דברי הירושלמי: וע"כ נ"ל לנישב כן דהנה לכאורה קשה טובא על דברי הירושלמי זה דבמה מירי דאמר אם החזירה מן הארוסין אסור או מירי לישא אותה בגשוואין זה הא אסור אפילו לא גירשה ורק אם היא עוד ארוסה שלו אסור לישא אותה במועד ואי אומר דלארס אסור הא קיי"ל דמארסין נשים במועד לקמן (דף נח) וא"כ על מה קאי הדין דמן הארוסין אסור ומצאתי שכתב עמד ע"ז הפמ"ג באו"ח (סי' תקמו) עיי"ש.

ונ"ל לומר כן דהנה איתא בתוספתא פ"א דמוע"ק אין מקדשין נשים במועד ר' יהודה מתיר שפא יקדמנה אחר נמצא דהת"ק חולק על דברי שמואל דאמר שם בגמ' דמארסין במועד וצריך לומר הטעם לדברי הת"ק דלא שרי לקדש במועד כן דהא ביו"ט אמרינן במס' ביצה דאסור לקדש גזרה שפא יכתוב ופירש"י ו"ל שטר ארוסין לקדשין אבל בחוה"מ לא שייך זה דאי שרינן לקדש שרי נמי לכתוב כמו דשרי לכתוב שטרי פסיקתא דאמר שם בגמ' כמה אתה נוטן לבתך כו' וצ"ל דהאיסור הוא בחוה"מ כמו שכתבו התוס' שם במס' ביצה (דף לו ע"ב) דהטעם דאין מקדשין דהוא פקונה קנן וכן מצאתי בס' חסדי דוד מפרש התוספתא דג"כ אומר דהוא אסור משום קנן וכן ס"ל להירושלמי בהדיא בפ"א דמס' יומא ה"א דמקדש הוי פקונה קנן כמו שהביאו התוס' (דף יג ע"ב) דאמר ונהו פקונה קנן ומשני אין שבות במקדש אלקא דס"ל דהנה אסור משום קנן ועיי"ש במפרשי הירושלמי אף זה צריך לומר דהא דאמרה המשנה אין נושאין נשים במועד הא לקדש שרי דלא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לקדש דלאו מצנה קעביד אלא אף לישא דמצנה קעביד נמי אסור כמו דדחה הגמ' שם (דף יח) הראיה לשמואל וצריך זה לבאר אף דבמס' ביצה קאמר שם ונהו מצנה קעביד ומשני לא צריכא דאית ליה אשה ובנים משמע דהיכא דלית ליה אשה ובנים הוי קדושין נמי מצנה וכן ס"ל לר"ת התם דהיכא דלית ליה אשה ובנים שרי לקדש והכא משמע דמן ארוסין ליתא מצנה כלל אף אי לית ליה אשה ובנים וצריך לומר כן דמן הארוסין בלבד אינו עושה מצנה כלל ורק דעל ידי הארוסין יבא לידי גשוואין לאשה זו וכ"ז לדידן דחיישינן שפא יקדמנה אחר ולהכי אף הארוסין מצנה אבל הגמ' דדחה דברי תנא דב"ש דל"ח שפא יקדמנו אחר כן

הת"ק בתוספתא דס"ל נמי דאין מקדשין במועד ול"ח שפא יקדמנו לא הנה אירוסין מצוה ושפיר אמרינו דהמשנה לא מיבעיא קאמרה דאירוסין לית ביה מצוה אד זה תקשה א"נ דהוא משום קנן לפי מה שכתבו התוס' במס' ביצה שם דמהאי טעמא דאין מקדשין לפי שצראה פקונה קנן הה"ד דאין מגרשין וא"כ תקשה דהא לגרש שרי במועד כמו דאמר שם במשנה אלו פותבין גיטי נשים כו' בשלמא על שטרי קדושין נפרש שטרא פסיקתא אבל גיטין אמר שם דשרי וכן התוספתא גופיה מסיק ליה ממאנין ומגרשין במועד ומשמע דהוא לכ"ע אף לת"ק ומ"ש מקדושין דאסור לדברי הת"ק שם בתוספתא משום קנן וצ"ע.

ונה מ"מ א"ל דהירושלמי דס"ל במסכת יומא דהוי פקונה קנן ס"ל הכא נמי פהתוספתא דאסור לקדש בחוה"מ והמשנה דאמרה אין נושאין לא מיבעיא קאמר ולהכי אומר הירושלמי פן אבל מחזיר גרושתו זהו האיסור של נשואין אי גירשה מן הנשואין ורוצה להחזירה בנשואין וכבר קידשה מאתמול זה שרי דלא הנה מערב שמחה בשמחה אבל אם גירשה מן האירוסין ורוצה בחוה"מ לחזור ולקדשה זה אסור דהנה כמו שפארס אשה חדשה וקונה קנן ביו"ט פקנן מחדש וזהו רק אם פהתוספתא ס"ל דאסור לקדש אבל אנו הא ס"ל כתנא דב"ש דשרי לקדש במועד וא"כ רבינו וקרי"ף לא צריכים להביא פלל וא"ל דזה דברי הנמ"י דמשתמע מלשון מארסין ואין פונסין היינו פיון דקרי"ף הביא דין זה דמארסין וא"כ לא צריף להביא פלל דברי הירושלמי לענן מחזיר גרושתו מן האירוסין דלדין ליתא כל זה הדין דלארס בלא זה שרי ולישא אף אי לא גירשה אחר אירוסין אסור אלא כמבאר ודוק: הלכה כמותר כו' וטופלת עצמה בסיד וכיוצא בו והוא שתוכל לקפלו במועד עכ"ל.

וכתב הרה"מ מופוסק כת"ק וראיתי מי שכתב דת"ק ור' יהודה ל"פ דנדאי סיד שא"י לקפלו במועד ניוול הוא לה ואפשר שדעת רבינו כו' שאל"כ למה פסק כר"י ואולי פסק כר"י מפני של"מ בבבביתא בתכשיטין לסוד בסיד ע"כ.

והלח"מ הקשה מדקאמר שם בבבביתא ומודה ר"י משמע דאיכא דפליג עליה דאל"כ למאן מודה ומסיק דא"ל דמה דכתב הרה"מ ואפשר דלא פליג היינו הת"ק במשנה אבל אית תנא דפליג להכי אמר ומודה עכ"ל.

והנה בירושלמי פ"ק דמע"ק ובפ"ק דע"ז ה"א משמע להדיא דנחלקו דאמר ח"א דנחלקו אם יכול לקפלו במועד מ"מ אסור לר"י וח"א דאם יכול לקפלו אחר המועד נמי מתיר הת"ק אלמא דמפרש דנחלקו בזה ולפ"ד הגמ' דאמרינו דמודה ר"י היכא ד יכול לקפלו במועד וא"כ משמע דס"ל פהאי דת"ק ס"ל דאפילו לאחר המועד לקפלו נמי שרי דבמועד ר"י נמי מתיר.

נדברי רבינו דפוסק כר' יהודה ניקח עפ"י מה שכתב הכ"מ בפ"א מהל' תמורה ה"ז נו"ל וק"ל שבתוספתא הוא דלת"ק עושים תמורה וי"ל שפאחר שבמשנתנו לא הזכיר משמע דסבר תנא דמתניתין דליתא להאי תוספתא ע"כ וא"כ ה"נ ניקח פיון דהא במשנה אמר ר"י בלא חולק דאם אינו יכול לקפלו במועד אסור דאמר ניוול הוא לה ולא שרי רק היכא ש יכול לקפלו וא"כ אף בבבביתא אמר ומודה מ"מ פיון שבמשנה לא הזכיר חולק

הִלְכָה פֶּן פְּדֻבְרֵי הַכ"מ שֵׁם וְדוּק: פֶּרֶק ח הִלְכָה ד בּוּרוֹת שׁו"מ שֶׁל יַחֲדֵי אִם הִיָּה צָרִיף
לְהֵם חוּטְטִין אוֹתָן וְשָׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן אֲבָל אֵין חוּפְרִין אוֹתָן לְכַתְחֻלָּה כּו' עכ"ל.

וְכַתֵּב הַלַּח"מ תִּימָה דְּבַגְמֵי ד"ה קֶאֱמַר דְּבַבְרֵיִתָּא בְּבוּר שֶׁל יַחֲדֵי וְחוּטְטִין אוֹתָן אֲבָל לֹא
שָׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן וּא"כ אִיף כְּתֵב רַבִּינוּ וְשָׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן ע"כ וְהִנֵּה נ"ל דצ"ל דְּלַרְבִּינוּ
ע"כ ה"ל גִּירְסָא אַחֲרַת בְּשֵׁתֵי הַבְּרִיִּתוֹת דְּבַרְיֵיִתָּא הֶרְאֵנוּהָ שְׁמַבִּיא שֵׁם דְּאֶמַר אֲבָל לֹא
חוּטְטִין וְלֹא שָׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן וְכוּ בַּבְּרִיִּתָּא הַשְּׁנֵיָה דְאִיתָּא שֵׁם אֲבָל לֹא שָׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן
נְמִי גְרִיס אִיפְכָּא: וּנ"ל לְהַבִּיא רְאִיָּה לְגִירְסַת רַבִּינוּ ו"ל דְּשָׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן מֵהָא דְאִיתָּא
בִּירוּשְׁלָמִי פ"א דְמוֹע"ק ה"ל ב' בֵּית עֲלָמָא דר"מ אֲתַפְּחַת בְּמוֹעֵד ר"ח סָבַר מֵימַר שָׂרִי מִן
הָדָא וְעוֹשִׂין כָּל צָרְכֵי הַרְבִּים א"ל ר"מ וְלֹא תְנִי שְׁמוּאֵל אֱלֹא לְהִיּוֹת שָׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן
חוּטְטִין גּוֹרְפִין לָנוּ כְּמוֹ דְתַנְיִנוּן תַּמָּן הַחוּטְט בְּצִינּוֹר לְקַבֵּל צְרוּרוֹת עכ"ל.

וּפִירְשׁ הַק"ע אֱלֹא לְהִיּוֹת שָׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן אֲבָל לְהִיּוֹת תִּיקוּנֵי מַמְשׁ אֲסוּר גּוֹרְפִין לָנוּ
כְּלוּמַר חוּטְטִין כּו' א"כ חוּטְטִין דְּהִכָּא נְמִי גּוֹרְפִין כּו'. וְהִנֵּה צָרִיף לּוֹמַר דְּהִכָּא הִנֵּה הַמַּעֲשֵׂה
בְּדָבָר שְׂאִין הַרְבִּים צָרִיכִין לוֹ דְאִם הִיָּה דְבָר שְׁהַרְבִּים צָרִיכִין לוֹ וְדֹאֵי אֶפִּילוּ תְפִירָה שָׂרִי
כְּמוֹ דְאִיתָּא בַּגְמ' שֵׁם וצ"ל דְּהִיא ב"ע דְּאֶפְחִית לֹא הִיּוּ צָרִיכִין לוֹ עוֹד רַבִּים וְלָכֵן אֶמַר
דְּרַק שָׂרִי שָׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן וְלַחֲטוּט הִיָּינוּ לְגִרוּף אֲבָל לְתִיקוּנֵי מַמְשׁ אֲסוּר נִמְצָא דְחִזִּינוּ
דְּדָבָר שְׂאִין רַבִּים צָרִיכִין לוֹ שָׂרִי לַחֲטוּט וְלִשְׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן וּבְדָבָר זֶה הָא שְׁנֵה שֶׁל יַחֲדֵי
הִכָּא דְצָרִיף לְשָׁל רַבִּים הִכָּא דא"צ לוֹ וְכִמוֹ שְׂאוּמַר הַגְמ' שֵׁם בְּכָל הַסּוּגִיא וְכִמוֹ נְמִי
שְׁמַבְאָר הֶרְאָב"ד ו"ל בַּפ"ז ה"י וְבַהֲרַה"מ שֵׁם וּא"כ פִּינּוֹן דְּחִזִּינוּן דְּבִשְׁל רַבִּים הִכָּא שֵׁם א"צ
לוֹ שָׂרִי לְשָׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן ה"נ בְּיַחֲדֵי הִכָּא דְצָרִיף שָׂרִי לְשָׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן וּא"כ שְׁפִיר
הוּא גִירְסַת רַבִּינוּ דְשָׁפִין אֶת סְדְקֵיהֶן הִכָּא דְיַחֲדֵי צָרִיף וְדוּק: הִלְכָה הַ עַכְפָּרִים כּו' בְּשֻׁדָּה
הָאֵילָן צַד פְּדָרְכוּ וְאִם הִיָּה שְׁדָה לָבֵן סְמוּף לְשֻׁדָּה אֵילָן צַדִּין אוֹתָן בְּשֻׁדָּה הַלָּבֵן בְּשִׁינוּי
כְּפִי שְׁלֹא יִפְנֹסוּ לְשֻׁדָּה הָאֵילָן וְיַחֲרִיבוּהָ ע"כ וְעֵינֵין בַּהֲרַה"מ.

וְהַכ"מ כְּתֵב וְאֶפִּילוּ אֵי גְרִיס בִּיָּה פְּדָרְכוּ פְּגִירְסַת הַרִי"ף וְהֶרָא"ש דְּהַשְׁתָּא קֶאֱי אַת"ק
סוּבַר רַבִּינוּ דְמֵת"ק נִשְׁמַע לְחַכְמִים דְּכִינוּן דַּת"ק כִּי שָׂרִי בְשֻׁדָּה הַלָּבֵן פְּדָרְכוּ אֵיירִי הַסְמוּף
לְאֵילָן א"כ חַכְמִים כּו' מֵהַדְרִי וְאֶמְרִי דְאִינוּ צַד אֱלֹא שֵׁלכ"ד וּמִמִּילָא מִשְׁמַע דְּכְשָׂאִינָה
סְמוּכָה לְאֵילָנוֹת אִינוּ צַד כָּלָל וְאֶפִּילוּ שְׁלֹא פְּדָרְכוּ עכ"ל: וּנ"ל לְהַבִּיא רְאִיָּה לְדַעַת רַבִּינוּ
מֵהָא דְאִיתָּא בִירוּשְׁלָמִי פ"א ה"ב נִיחָא בְשֻׁדָּה הָאֵילָן בְּשֻׁדָּה הַלָּבֵן אֱלֹא שְׁהִיא סְמוּכָה
לְעִיר וּפִירְשׁ הַק"ע וּפְרִיף דְנִיחָא בְשֻׁדָּה דְמוֹתַר לְצוּדָן דְמַפְסִידִין אֱלֹא בְשֻׁדָּה הַלָּבֵן מ"ט
הָא לֹא מַפְסִיד מִיָּדִי כּו' הַסְמוּכָה לְאֵילָנוֹת דְּוִקָּא דְחִיִּישִׁינּוּן שְׁמָא יֵצֵא כּו' אֲלָמָא דַּס"ל
לְהִירוּשְׁלָמִי דְשֻׁדָּה הָאֵילָן מוֹתַר לְצוּדָן דְאִיכָּא פְּסִידָא אֲבָל לֹא בְשֻׁדָּה לָבֵן כ"א הַסְמוּכָה
לְשֻׁדָּה הָאֵילָן וְזֶהוּ פְּדֻבְרֵי רַבִּינוּ דְאֶפִּילוּ מ"ד דְצַד שְׁלֹא פְּדָרְכוּ בְשֻׁדָּה לָבֵן הַסְמוּכָה לְשֻׁדָּה
הָאֵילָן דְּוִקָּא אֲבָל א"ל דְּלִיכָּא פְּסִידָא אֲסוּר אֶפִּילוּ שְׁלֹא פְּדָרְכוּ וְדוּק: הִלְכָה ו פְּנוֹתֵל כּו'
וְאִם הִיָּה גּוֹהָה סוֹתְרוֹ מִפְּנֵי הַסְפָּנָה וּבּוֹנֵהוּ פְּדָרְכוּ עכ"ל.

וְכַתֵּב בַּהַגְמ"מ וְז"ל בִירוּשְׁלָמִי מְפָרֵשׁ דְּהַתִּירוּ סוּפוֹ מִשּׁוּם תַּחֲלָתוֹ וְהָא דְלֹא קַחְשִׁיב לִיָּה
בְּמַסְכַּת בִּיצָה בַּהַדִּי הִנֵּה דְהַתִּירוּ סוּפוֹן מִשּׁוּם תַּחֲלָתוֹן מִשּׁוּם דְלֹא קַחְשִׁיב לִיָּה אֱלֹא הִנֵּה
דְאֵיירִי בִיו"ט עֲצֻמוֹ וְלֹא בַחוּה"מ עכ"ל.

ובק"ע הקא על הירושלמי בפ"א ה"ד הקשה זה והניח בקושניא. והנה על תירוץ של ההגמ"מ שלא קחשיב רק מה שביו"ט ולא שבחזה"מ קשה לענ"ד מגמ' דביצה (דף יא) שם דאמר רבא אר"י הפותח חביתו ומתחיל בעיסתו ע"ג הרגל ואלקיבא דר"י דאמר יגמור וזהו לא ביו"ט עצמו דכל ימות הרגל פטהורה שויה רבנן לטומאת ע"ה ופלוגתניהו היא באחר הרגל אלמא דמייירי גם מה שאחר יו"ט נמי ואף דעולא לא קחשיב שם רק ג' דברים אמרינן משום דבפלוגתא לא קמייירי ולא אמר דמייירי רק מה שביו"ט עצמו: אמנם יש ליישב הקושניא פשוט עפ"י מה דכתבו התוס' במס' ר"ה (דף כג ע"ב) ד"ה שיהו הא דלא קחשיב בפ"ק דביצה גבי דברים שהתירו שופן משום תחלתן משום דבהך ל"ק מידי דמתניתין היא דאכל הגי דהתם פריה תנינא ומשני להו עכ"ל.

וא"כ ה"נ ניחא דנדאי הוא פן הטעם משום דהתירו סופו משום תחלתו ס"ל הקא ורק דלא מצוי לתרץ כמו התם בביצה ס"ד אמנא קמ"ל כו' ולהכי לא קחשיב פמבאור: וזהו ג"כ דברי הט"ז ביו"ד (סי' רסו ס"ק א) וזה עדיף טפי מהנהך ג' דברים שאמר עולא פ"ק דביצה שהתירו כו' ולא חשבו עולא כי פשוט הוא ונהנהך ג' דברים יש בו חידושים כדאיחא שם וכוננתו נמי כדברי התוס' דלא קחשיב רק מה שאומר שם תנינא כו'.

ובאו"ח (סי' שח) הקשה הט"ז מ"ט לא קחשיב שם בהנהך דברים שהתירו כו' דין דההולך במים ביוה"כ דשרי בחזרה שלא יפשל ולא יבא בהליכה והניח בצ"ע וגם זה יש ליישב עפ"י מה דכתבו התוס' בר"ה דל"מ לומר תנינא ולאסוקי כו'.

והנה קושית הגמ"מ והט"ז (בסי' שא) יש ליישב בל"ז עפ"י מה דכתב הצ"ח במס' ביצה (דף יז) בשם המאירי ז"ל ליישב מה דלא קחשיב בהדי הנהך שהתירו סופן כו' רק הנהך מה ששנה במשנה ולא בבבביתא כמו רד"ק הפת ונחזרת סולם וא"כ ה"נ הגי כולהו דלא קתני להו במשנה לא חשיב ליה שם כי זה שהפנותל גוהה וכן ההולך במים הוא רק בבביתא ודוק: הלכה טו וסוס שרוכב עליו מותר וכו' ולסקרו כדי לייפותו כו'.

והנה הב"י באו"ח (סי' תקלו) הביא בשם רבינו והסמ"ג וכן הביא בש"ע שם והטור השמיטו וצריך טעם ע"ז. ונ"ל לומר דלהכי השמיט זה הטור ז"ל דהנה התוס' פתבו שם (דף י ע"ב) סרוקי סוסיא שפירש בקונטרס אושטניר א"נ דהא קיי"ל דבין קרווד ובין קירצוף שרי לר"ש דס"ל דבר שא"מ מותר בביצה (דף כג) וקיי"ל פנותיה אלא ענגן אחר הוא עכ"ל.

ופשוט י"ל דברי רש"י ז"ל לפי גירסת הרא"ש והערוף ז"ל רב שריא לסרוקי ורב הא ס"ל במס' שפת (דף כב) דאין הלכה כר"ש בגרירה דס"ל דבר שאינו מתפונן אסור וא"כ לפ"ז אסור לרב ביו"ט דשא"מ ובחזה"מ שרי לכ"ע ואפילו אי גרסינן נמי רבא ניחא דהא רש"י ז"ל פתב לסרוק במסרק של ברזל ונתוס' פתבו במס' ביצה (דף כג) ד"ה ושלש פירש ר"י דהלכה כר"ש דמתיר ודוקא במגררת של עץ שאינו עושה חבורה אבל במגררת של ברזל כ"ע מודו דאסור דפס"ר הוא שתולש שערות.

וא"כ ניחא דכיון דשרי במסרק של ברזל וזה ביו"ט אסור ובחזה"מ התיר ונתוס' ז"ל שהקשו על רש"י גרסי רבא ואושטניר שפירש רש"י הוא של עץ ולא של ברזל ולהכי פתבו דהוא ענגן אחר.

ועתה נבאר רבינו מפרש לה לעיל בפ"ד מהל' יו"ט הל' ט"ז הא דקירוד וקרצוף לא במסרק רק להסיר הזבובים ומחלק בין גדולים לקטנים אבל לסרוק לא שרי רק בחוה"מ וכן הש"ע הביא (בסי' תקכג) דקירוד וקרצוף הוא להסיר הזבובים אבל לגרר אסור ולהכי הביאו זה גבי חוה"מ וניחא אי גרסינן רב או רבא דגבי יו"ט לא מצינו דין זה דלסרוק ולהכי התיר בחוה"מ אבל הטור הא מפרש (בסי' תקכג) דפירש קירוד וקרצוף הוא לגרור במגרר ושרי אף ביו"ט קירוד וקרצוף וא"ל דהוא גריס פגירסת הרא"ש ו"ל רב שריא ולרב לשיטתו ניחא דהוא ס"ל דלא פריש אבל לדידן דס"ל כר"ש בדשא"מ דאפילו ביו"ט שרי לא צריף להביא הא דחוה"מ מותר וזה לא מיייתי דבמסרק של ברנזל שרי נמי פינון דזה לא נדע מגמ' דידן דשרי אף דהוי פס"ר דא"ל דרב דהתיר לסרוק הוא בשל עץ ומשום דס"ל דבר שא"מ מותר בחוה"מ אף דביו"ט אסור דאושטניר דהביאו התוס' הוא של עץ וזה ל"צ לאשמועין ושל ברנזל דשרי אף דהוי פס"ר לא נאמר בגמ' לכן השמיטו ודוק: הלכה כא תרנגולת כו' מושיבין אחרת תחתיה פדי שלא נפסידו הביצים ובמועד אין מושיבין אבל אם ברחה מחזירה למקומה עכ"ל.

וכתב הרה"מ אבל סיפא דקתני ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה ב"ד הוא ולא במועד כו' והטעם נ"ל לדעתו לפי שאין תרנגולת מתישבת על ביצים שהוחמו תחת תרנגולת אחרת ולא יועיל להשיב אחרת תחתיה לפיכך אין טורחין במועד אבל ב"ד טורחין עכ"ל: וק"ל ע"ז מהא דאיתא בירושלמי הקא בפ' מקום שנהגו ה"ח ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה והוא שישבה ג' ימים אר"מ מתניתא א"כ י"ג י"ד ט"ו ומקצת היום פכולו אר"א תפתר בשישבה מאליה ולית ש"מ פלום ופירש הק"ע מתניתא מוכח דמייירי שפבר ישבה עליהן ג"י שרי ב"ד מושיבין ובחוה"מ ברחה כו' נאמר תפתר בשישבה מאליה פירש ולא מייירי שישבה ביו"ט אלא לפי פירוש א' ישבה ביו"ט ולפי פירוש הב' ישבה קודם י"ד וס"ל שלשה ימים מעל"ע ומ"מ חזינו דהירושלמי מפרש דהסוף משנה דמתה או ברחה קאי על חוה"מ דמחזירין אותה וקדניין אי ישבה ב"ד או ל"ד י"ד אבל נדאי ס"ל דגם אי מתה בחוה"מ מושיבין אחרת תחתיה דזה מייירי שאמר במשנה: ועוד ק"ל לפי מה שהוכיח הב"י (בסי' תקלו) דב"ד אינו שרי רק אי ברחה או מתה אבל לישב לכתחלה אסור וכן פוסק בש"ע (בסי' תסח) כפי שיטת רבינו ועיי"ש בט"ז ומג"א וא"כ תקשה מדברי הירושלמי דהא כתב מתניתא אמרה פן וכפי גי' הק"ע דמפרש שישבה ב"ד וא"כ הוי ג' ימים מעל"ע כו' ומ"מ שפיר ס"ל דמושיבין ב"ד לכתחלה וגם ר"מ דאמר תפתר שישבה מאליה א"ח דמותר להושיב ב"ד ורק אומר דמהכא אין ראיה דמייירי שישבה ביו"ט פמבואר: ונ"ל ליישב עפ"י מה דאיתא בירושלמי פ"ב דמע"ק ה"ד אר"י אם כו' או שאין לו מה יאכל כו' אמר ליה ר"י אם את אומר פן נמצא מתיר את האומנות במועד אלא כו' ופירש הק"ע נמצא אתה מתיר כל המלאכות בחוה"מ היכא דאין לו מה יאכל כו' וזה אינו ניחא דלמא באמת שרי פועל שא"ל מה יאכל כדשרינן בגמ' דידן בלא קושיא.

ונ"ל לפרש דפשט הירושלמי כמו שמקשה הגמ' (דף יג) שם וחכ"א שלש אומנות מותרים כו' וא"א פולהו לישתרי שרי אין לו מה יאכל שרי בחוה"מ כו' ונהו קושית הירושלמי א"כ מתיר את האומנות פולם בחוה"מ היכא שא"ל מה יאכל וא"כ בע"כ לישתרי פולהו ואמאי אינו שרי מפל המלאכות רק השלשה כמו שמקשה הגמ' דידן

ובגמ' מתרץ מועד אי"ד קרמית מועד משום טרקה כו' וע"כ משום צנרף יו"ט ומידי דלצנרף התירו כו' ולכן לא התירו רק הני ג' דברים דהני צנרף יו"ט והירושלימי דאינו מתרץ זה לא ס"ל סבא זו לחלק בין י"ד לחוה"מ אלא פינו דגיש היתר בחוה"מ היכא שאין לו מה יאכל שרי בי"ד וא"כ ה"נ ס"ל פן דכינו דגיש היתר פשפרכה להחזיר בחוה"מ שרי בע"כ לישוב לכתחלה פינו דמצינו היתר בחוה"מ אבל אנו הא ס"ל דדבר שאינו צנרף יו"ט אסור ולא מהני מה שמצינו היתר בחול המועד ולהכי ה"כא ה"מה מפרשים המשנה דאסור לישוב בי"ד פמבואר ודוק: הלכות חמץ ומצה פ"ק א הלכה ב החמץ בפסח אסור בהנאה שנאמר לא יאכל חמץ לא יהא בו היתר אכילה עכ"ל.

וכתבו הכ"מ והלח"מ בשם הר"ן ו"ל דאף דרבינו פוסק בה' מ"א כר' אבהו דיליף אסור הנאה מלא תאכלו נמי מ"מ לרונחא דמלתא נקיט הקרא דלא יאכל ע"כ. ולענ"ד נ"ל ליישב דעת רבינו פן דלקמן בה"ז פתב רבינו דחמץ בפסח אסור אפילו בכל שיהו מקרא דלא יאכל ומבארים שם הכ"מ והמ"ל דהא חצי שיעור אסור בכל איסורין מה"ת ומתבצים לחלק בין חמץ בפסח לשאר איסורים ע"ש וא"כ ניחא דמביא מקרא דלא יאכל לאסור בהנאה אפילו על חצי שיעור דאי נפקא מלא תאכלו לא הוי ידעינו על ח"ש ומלא יאכל דכתיב ידעינו דח"ש נמי אסור בהנאה ועיין לקמן מה שנבאר עוד בזה: והנה תקשה לכאורה שם בסוגיא דקאמר אמר חזקיה מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה שנאמר לא יאכל אמר ופליגא דר' אבהו דאמר ר"א כל מקום שנאמר לא יאכל כו' מנ"ל דפליגי דלמא לא פליגי וחזקיה נמי ס"ל בכל דנכתבא פרבי אבהו ורק ה"כא מביא לאסור מקרא דלא יאכל לרבות נמי חצי שיעור כמו דכתב רבינו.

ונ"ל ליישב פן ע"פ מה דכתב הנוב"י מהד"ת ח' או"ח סי' נ"ג וכן בצל"ח במס' פסחים מבאר דעת רבינו דבעי להכי גבי חמץ קרא יתירא על ח"ש על היכא דלא חזי לאצטרופי פגון אם אכל בשביעי של פסח סמוך לחשיכה דאין שעות להצטרף וזהו רק לדידן דפסקינן כר"ש דלאחר זמנו חמץ שרי מה"ת אבל לר' יהודה דס"ל דלאחר זמנו נמי איכא איסור לאו וא"כ נהי דלענין פרת לא חזי לאצטרופי אבל לענין לאו חזי להצטרף לאיסור לאו של החמץ לאחר הפסח ואם פן לר' יהודה לא שייך זה התירוץ וצריך לומר דרבינו משום דפוסק כר"ש בלאחר זמנו מש"ה יליף על חצי שיעור מלא יאכל על היכא דלא חזי לאצטרופי ואם פן ניחא דהתם קאמר תחלה ולא יסיק תנור פי לא נצרכא אלא לר' יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה כו' ואחר כך אומר על הסתם משנה זו אמר חזקיה מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה.

והנה השאגת אריה פתב בסי' פ"ז דרבי יהודה דס"ל דאין ביעור חמץ אלא שריפה הוא משום דאזיל לטעמיה דס"ל דלאחר זמנו נמי אסור ונפיר יליף מק"ו מנותר דאין היתר לאיסורו כמו נותר אבל לר"ש לא מ"ל הקו"ח ולא המ"מ דאיכא למיפריה מה לנותר שכן אין היתר לאיסורו ואם פן פינו דסתם משנה זו אתיא כר' יהודה דא"ב חמץ אלא שריפה ואם פן ס"ל להאי משנה דלאחר זמנו נמי אסור כר"י וא"כ לא מצריף קרא יתירא דלא יאכל על ח"ש דשנה לשאר איסורין דלא שייך דל"ח לאצטרופי להכי קאמר ופליגא דר"א אבל לדידן שפיר מצרכינן לא יאכל על הנאה של ח"ש נמי ועיין לקמן בה"ז מה שנבאר בס"ד: והנה הפני הושע הקשה שם בריש הסוגיא דחזקיה ור"א דל"ל למילף

על איסור הנאה גפי חמץ מקראי ת"ל דנילף מקו"ח מערלה וכה"כ ובב"ת דאינו פכרת ואינו בב"י אסור בהנאה לא כ"ש חמץ דבכרת ובב"י דאסור בהנאה בשלמא לר"ש דס"ל דלאחר זמנו מותר א"ל דיש לדחות מה לחמץ שפן יש היתר לאיסורו תאמר בהנהגה דאין היתר אלא לר' יהודה תקשה וכתב הפ"י דלדעת התוס' ז"ל ניחא דהתוס' ס"ל דעל הנאה לקי א"כ שפיר ניחא דאי ילפינו מק"ו א"זי אין מזהמה"ד ומקרא דלא יאכל לקי שפיר.

ועפ"ז נ"ל לבאר דברי רש"י ז"ל במס' פסחים(דף כג ע"א) דאמר שם ונהרי חמץ כו' ותניא ריה"ג אומר תמה ע"ע היאך חמץ אסור בהנאה כל שבועה וכתב רש"י ז"ל תמה ע"ע כו' דס"ל מותר בהנאה כל שבועה וכש"כ לאחר הפסח ופליגי דר' יהודה דאמר חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה לקמן (דף כ"ח) עכ"ל.

וצריך להבין דבריו ז"ל דמה שניטא הכא דפליגי על ר' יהודה על לאחר זמנו הלא ריה"ג חולק גם על ר"ש ומתיר אף תוף הפסח בהנאה ול"ל להביא פאן איסור אחר זמנו של ר' יהודה אף לפ"ז ניחא דהנה א"נ פדברי הפ"י דלהכי לא ילפינו מק"ו פי היכי דליקלי על הנאה אבל איסור הנאה ידעינו מק"ו ואם פן תקשה מאי מקשה הגמ' על חזקיה מריה"ג הלא אף א"נ דלא פחזקיה נמי תקשה על ריה"ג דהא הוא ס"ל דמותר בהנאה לגמרי ותקשה אפתי גילף מק"ו לאסור וצריך לומר ע"כ דלריה"ג יש איזה לימוד להתיר בהנאה ולא קשה א"כ על חזקיה נמי דע"כ איזה לימוד מגלה לנו דמותר בהנאה להכי מפרש רש"י ז"ל דפליגי על ר' יהודה דר' יהודה הא יליף מתלתא קראי וקאמר שם ואידך חד מבעיא לכדריה"ג דאמר מנין לפסח מצרים שאין חמוצו נוהג אלא יום אחד שנאמר וכו' וסמיך ליה ור' יהודה אב"א סמוכין לא דריש ופירש רש"י היקף דריה"ג לא ס"ל נמצא דרבי יהודה דדריש חד קרא על לאחר זמנו הוא משום דלא דריש סמוכין אבל ריה"ג דדריש סמוכין לזה שאין פ"מ נוהג חמוצו אלא יום אחד לית ליה קרא על לאחר זמנו של ר' יהודה וא"כ ע"כ ס"ל כר"ש דלאחר זמנו שרי מה"ת ואם פן ליכא לדידיה הק"ו משאר איסורי הנאה ושפיר אומר דשרי בהנאה דמק"ו לא מצי למילף ואפתי מקשה שפיר דמלא יאכל לדברי חזקיה נוכל למילף ומשני לה פתיב להתיר הנאה וזהו דברי רש"י ז"ל ופליגא על ר"י דאמר חמץ בפסח אף לאח"ז דהא ריה"ג חולק ע"ז פמבואר וא"כ ליתא הק"ו ושפיר מקשה לחזקיה מריה"ג פמבואר ועיין לקמן בפ"ב מה שבארנו על קושית הפ"י ודוק: הלכה ג אינו לוקה משום בל יראה אלא אם פן קנה חמץ בפסח או חמצו פדי שיעשה בו מעשה אבל אם היה לו חמץ קודם הפסח ובא הפסח ולא ביערו אע"פ שעבר על בל יראה אינו לוקה מפני שלא עשה מעשה עכ"ל.

והנה הנוב"י במהד"ת ח' או"ח סי' מ"ט פתב לתרץ דעת רבינו שלא הביא זה לחלק בין נתחמץ מאליו לנתחמץ מתחת דבר אחר משום דסמך על מה שכתב הכא אינו לוקה משום ב"י אא"כ קנה כו' או חמצו פדי שיעשה בו מעשה משמע מזה דלא בעינו נתחמץ מאליו עכ"ל.

ומשמע מזה דמפרש ליה הנוב"י זה שכתב רבינו או חמצו היינו שעירב בו דבר המחמיץ וזה מקרי חמצו בינדים להיות בו מעשה אבל אם לש עיסה בפסח והניחה שתחמיץ מאליה לא מקרי מעשה אלא אם פן חמצו בינדיו בדבר שהוא מחמיץ וכן כתב הר"ר מנוח ז"ל

הָכָא וְזו"ל אָמַר הַמְפָּרֵשׁ לָאוּ לְמִימְרָא שְׁלֵא יִלְקָה אֱלָא אַם פֶּן עֵינְרַב הַשְּׂאוֹר תּוּדָה הַעֵינְסָה וְלֵשׁ אוֹתָהּ בְּיַדִּים אֱלָא אַפִּי עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה עֵינְסָה בְּיַדִּים מִמֶּשׁ אֱלָא שְׁהַנִּיחַ שְׂאוֹר ע"ג הַעֵינְסָה וְהִלְדָּה וְיָנִישׁב לוֹ וְנִתְחַמְצָה ה"ז לֹקְהָ שְׁהַנְחַת הַשְּׂאוֹר מַעֲשֵׂה הוּא וְהָכִי אֵיתָא בְּמַס' מְנַחֲחוֹת ע"כ: וְהִנֵּה מִשְׁמַע מְדַבְּרִיו דַּס"ל כְּמוֹ הַנוּב"י שְׁצָרִיף לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה לְהַתְחַמֵּץ וְרַק בְּזָה דִּי בְּמָה שְׁהַנִּיחַ הַשְּׂאוֹר וְלַעֲנִיד כ"ז דְּאֵינוּ פֶן דְּהָא רַבִּינוּ מְסִיק הָכָא אֲבָל אַם הִנֵּה לוֹ חֲמֵץ קוֹנְדֵם הַפְּסַח וְכָא הַפְּסַח וְלֹא בִיעֵרוּ אֱלָא הַנִּיחוּ בְּרִשׁוֹתוֹ אֵינוּ לֹקְהָ מִשְׁמַע דְּרַק אֵי לֹא עֲשֵׂה בְּפֶסַח מַעֲשֵׂה כָּלֵל אֱלָא שְׁהִיָּה לוֹ הַתְחַמֵּץ מִן קוֹנְדֵם הַפְּסַח אֲבָל אֵי לֵשׁ עֵינְסָה בְּפֶסַח וְהַנִּיחָה פֶן עַד שְׁתַּתְחַמְצָה מֵאֲלִיָּה זֶה מְקַרִי מַעֲשֵׂה וְלָקִי ע"ז שְׁפִיר וְאִף דְּהַתְחַמֵּץ לֹא עֲשֵׂה בְּיַדִּים וְרַק הַעֵינְסָה לֵשׁ בְּיַדִּיו וְעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה וְדוּמָה הוּא לְמָה שְׁפּוֹסֵק רַבִּינוּ בַּפ"י מַה' פְּלֵאִים ה' ל' דְּחֵיב עַל כָּל שְׁהִיָּה וְשְׁהִיָּה פִינּוֹן דְּתַחֲלָה הִנֵּה בּוֹ מַעֲשֵׂה פְּדַבְּרִי רַב אֲשֵׁי שְׁם בְּמַס' מַפּוֹת (דָּף כ"א) וּמְבָאָר הַמַּל"מ לְקַמֵּן בַּפ"ג מַה' בִּיאַת הַמְקַדֵּשׁ ה' כ"א סַד"ה עוֹד וְכֵן הַשְּׂאֵגָתָ אַרְיָה בְּסִי' ל"ב דְּלָאוּ דוֹקָא הִיכָא שְׁתַּחֲלַת הַעֲשִׂיָּה הִנֵּה בְּאִסּוֹר כְּמוֹ גְּבִי פְּלֵאִים אֱלָא אֲפִילוּ הִיכָא שְׁתַּחֲלַת הַעֲשִׂיָּה הִנֵּה בְּהִיתָר כְּמוֹ נְזִיר שְׂבָא בְּקַבֵּר בְּשִׂידָה תִּיבָה וּמְגִדָּל וּפְרַע אַחַר הַמַּעֲזִיבָה אוֹ בַש"ד שְׂאֵמְרוּ שְׁם דְּכֹנְלֵם נְחֻשֵׁב הַשְּׁהִיָּה כְּמַעֲשֵׂה וְלָקִי וַא"כ ה"ג אֵי לֵשׁ עֵינְסָה בְּפֶסַח אִף דְּתַחֲלַת הַלִּישָׂה הִיָּתָה בְּהִיתָר מ"מ נְחֻשֵׁב מַעֲשֵׂה אֵי אַח"כ נִתְחַמְצָה וְלֹקְהָ וְלָהִי מְסִיק רַבִּינוּ דְּרַק אֵי הִנֵּה לוֹ חֲמֵץ קוֹנְדֵם הַפְּסַח וְלֹא בִיעֵר אֲבָל אַם הַתְחַמֵּץ בְּפֶסַח לָקִי אֲפִילוּ לֹא חֲמָצוּ בְּיַדִּיו וְכֵן מִשְׁמַע נְמִי מְדַבְּרִי הַסְּמ"ג מְבֹאָר זֶה בְּמַצּוֹת ל"ת מ' ע"ז שְׁכ' אֵינוּ לֹקְהָ אֱלָא א"כ חֲמָצוּ פְּדִי שְׁיַעֲשֵׂה בּוֹ עֵינְסָה אֲלֵמָא דְּדִי לְקִרוֹת חֲמָצוּ בְּיַדִּים מַה שְׁנַעֲשֵׂה עֵינְסָה וּמִמִּילָא הַתְחַמְצָה.

וְכֵן צָרִיף לֹאמַר מַה שְׁכַתְב רַבִּינוּ לְקַמֵּן בַּפ"י ט' מַה' סְנֵהֲדָרִין ל"ת צ"ט הַמְקַיֵּים חֲמֵץ בְּרִשׁוֹתוֹ פְּגוֹן שְׁחַמֵּץ עֵיסָתוֹ הֵתֵם נְמִי אֵין הַפּוֹנְגָה שְׁהַתְחַמְצָה בְּיַדִּיו אֱלָא שְׁלֵשׁ הַעֵינְסָה וְלֹא אָפָה אוֹתָהּ וְלֹא הַשְּׁבִיתָה וְנַעֲשִׂית חֲמֵץ זֶהוּ מְקַרִי מַעֲשֵׂה וְהִנֵּה חֲמֵץ עֵיסָתוֹ פִּינּוֹן שְׁלֵא בִיעֵרָה.

וּמַה שְׁכַתְב הַר"ר מְנוּחַם ז"ל וְהָכִי אֵיתָא בְּמְנַחֲחוֹת אֲמַת פִּי כֵן אֵיתָא בְּמַס' מְנַחֲחוֹת (דָּף נ"ו ע"ב) גְּבִי מְנַחֵה אַר"א הַנִּיחַ שְׂאוֹר ע"ג עֵינְסָה וְהִלְדָּה וְיָנִישׁב לוֹ וְנִתְחַמְצָה מֵאֲלִיָּה חֵיב עֲלֵיָּה כְּמַעֲשֵׂה שְׂבַת כְּמַעֲשֵׂה צְלִי שֶׁל שְׂבַת אֲמַנְם מְזָה אֵין רְאִיָּה כָּלֵל הָכָא לְגַבִּי חֲמֵץ בְּפֶסַח דְּהֵתֵם גְּבִי מְנַחֲחוֹת אֵינוּ חֵיב רַק אֵי הַקְּרִיב חֲמֵץ אוֹ אֲכַל שִׂירֵי מְנַחֲחוֹת חֲמֵץ וְכֵן אַם עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּזָה בְּעַת שְׁהוּא חֲמֵץ לִישָׂה וְנִפְיָה וְכַדוּמָה אֲבָל אַם לִישָׂה וְהַנִּיחָה חֲמֵץ וְלֹא הַקְּרִיבָה וְלֹא אֲכַל הַשִּׂירִים וְלֹא עֲשֵׂה בָּהּ שׁוּם מַעֲשֵׂה בְּעַת שְׁהוּא חֲמֵץ אֵין עָלָיו אִסּוֹר כְּלוּם דְּהָכָא לֵיתָא אִסּוֹר בַּל יִרְאָה וְהַשְּׁבַתָּה וְרַק אִסּוֹר לַעֲשׂוֹת וְלַהֲתַעֲסֵק בְּעַת שְׁהִיא חֲמוּצָה וְלָהִי אֵי קִנְיָה הָכָא אֲחַד שִׂירֵי מְנַחֲחַת חֲמֵץ אֲבָל לֹא עֲשֵׂה בָּהּ שׁוּם מַעֲשֵׂה אֵינוּ חֵיב וְלָהִי שְׁפִיר קְאָמַר הַגַּמ' דָּאִם הַנִּיחַ שְׂאוֹר ע"ג הַעֵינְסָה זֶהוּ מַעֲשֵׂה גְּמוּרָה שֶׁל חֲמֵץ אוֹ לִישָׂה אוֹ עֲרֻכָה דְּחֵיב עַל כָּל אֲחַד וְאֲחַד אֲבָל אַם לִישָׂה בְּהִיתָר וְנִתְחַמְצָה מֵאֲלִיָּה הֵתֵם אֵינוּ חֵיב דְּהָא לֹא קַעֲבִיד אִסּוֹר פִּינּוֹן דְּלֹא הַקְּרִיב וְלֹא אֲכַל אֲבָל הָכָא דְּכִינּוֹן דְּנִתְחַמְצָה וְלֹא מְבַעֵר אוֹתָהּ בְּכָל שְׁעָה עוֹבֵר עַל כָּל יִרְאָה וְרַק הוּא לֹא שְׂאֵב"מ וְאֵינוּ לֹקְהָ רַק מְשׁוּם דְּלִית בָּיָה מַעֲשֵׂה אֲבָל פִּינּוֹן דְּלֵשׁ תַּחֲלָה וְעֲשֵׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה שׁוּב חֵיב עַל כָּל יִרְאָה כְּמוֹ שְׁהִיָּה בְּמַקְדָּשׁ דְּחֵיב עַל הַכְּנִיסָה דְּהוּא מַעֲשֵׂה בְּהִיתָר תַּחֲלָה כְּמוֹ שְׁמְבָאָר הַש"א בְּסִי' ל"ב וְהַמַּל"מ שְׁם: שׁוּב מְצַאֲתִי ת"ל בַּפ"ג בְּפִתְיָה כּוֹלְלַת לַה' חֲמֵץ וּמְצָה אוֹת ג' כְּתַב

יִרְאֶה לִי הַחֲמִיצָה שְׁנֵתוּ מִיָּם לְקַמַּח אַע"פ שֶׁהַחֲמוּץ בָּא אַחַר זְמַן הַנְּהָה מֵעֲשֵׂה כְּנֹתֵר כַּה"ג וּכְנֹכַס בְּשִׁידָה לְבַה"ק כּו' אֶלְמָא דְמִבְּוֹאָר כְּדִבְרֵינוּ דְזוּה מִקְרִי מֵעֲשֵׂה כְּמִבְּוֹן' וְדוּק הַלְכָתָּה הַלְכָה דְחֲמִץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח אֲסוּר בְּהִנָּאָה לְעוֹלָם כּו'.

וְהִנֵּה הַמְפָרְשִׁים תְּמָהוּ עַל רַבֵּינוּ וְהַפּוֹסְקִים שֶׁהִשְׁמִיטוּ דִּין הַבְּרִייתָא דְאִיתָא בְּמַס' חֻלִּין (דף ד) חֲמִצָּן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבִירָה אַחַר הַפֶּסַח מְוֹתֵר מִיַּד מִפְּנֵי שְׂמֻחַלִּיפִין, וְנ"ל לְעַנ"ד לְיִשְׁבַּב כֵּן דְהִנֵּה שֶׁם בְּסוּגִיא אֲמַרְיִנּוּ סְבְרוּהָ ה"מ ר' יְהוּדָה הִיא דְאָמַר חֲמִץ אַחַר הַפֶּסַח דְאִוְרֵייתָא וְקַתְנֵי מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְחַלִּיפִין אֶלְמָא לֹא שְׂבִיק הַתִּירָא וְאֶכִּיל אִיסוּרָא מִמָּאִי דְלִמָּא ר"ש הִיא דְאָמַר חֲמִץ לְאַחַר הַפֶּסַח דְרַבְּנָן וְכִי מְקִילִין בְּדַרְבָּנּוּ בְּדִאוֹרֵייתָא לֹא וְתַהוּי נְמִי ר"ש מִי קַתְנֵי שְׂאֵנִי אוֹמַר הִתְחַלִּיפוּ מִפְּנֵי שְׂמֻחַלִּיפִין קַתְנֵי דְנֹדְאֵי מְחַלִּיפִין וְמָה בְּדַרְבָּנּוּ לֹא שְׂבִיק הַתִּירָא וְאֶכִּיל אִיסוּרָא בְּדִאוֹרֵייתָא לֹא כַּש"כ ע"כ.

וּפִירֵשׁ רִש"י ז"ל שֶׁם וַאֲע"ג דְהִשְׁתָּא נְמִי אִיסוּר הוּא לְגַבִּיהָ דְהָא מִתְּהַי מְחִמֵּץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח דְאִי לֹא דִיְהִיב לִיהָ לְעַכּו"ם לֹא יְהִיב לִיהָ דִיְדִיָּה אַפ"ה כָּל מָה דְמַצִּי לְמַעֲבַד בְּהַתִּירָא פּוֹרְתָא עֲבִיד.

וְהַתּוֹס' מְבָאֵרִים שֶׁם וְנִרְאֶה דְמְרוּיַחֲזִין נְמִי לְגַבִּי דִיְדִהוּ לְמָאִי דַס"ד הַשְׁתָּא דְהוּי דְאִוְרֵייתָא דְבַחֲלִיפִין אִינוּ אֲסוּר אֶלְא מְדַרְבָּנּוּ כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ בְּקוּנ' בַּע"א נ"ד אֶבֶל בְּשָׂאָר חֲלִיפִין אֲסוּר מְדַרְבָּנּוּ כּו' וְנִרְאֶה שֶׁפֶּשֶׁט לִיהָ לְרִש"י שֶׁאֲסוּר מְדַרְבָּנּוּ מִטַּעַם שֶׁפִּירֵשׁ כָּאֵן דַּל"כ מְצִינוּ דְמִיָּם לְחֲמִץ בְּפֶסַח כּו' וּמִיָּהוּ נִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לְאֲסוּר מְדַרְבָּנּוּ דְבַמַּס' נְדָרִים (דף מז) בְּעֵי רַמְב"ח קוֹנָם פִּירוֹת הִלְלוּ ע"פ מָהוּ בְּחֲלִיפִין ת"ש הַמְקַדֵּשׁ בְּעַרְלָה כּו' ש"מ דְחֲלִיפֵי אַה"נ מְוֹתֵרִין וְנִחֵי דְלִמָּא לְכַתְּחִלָּה הוּא דְלֹא הָא דִיעֲבַד עֲבַד כּו' ע"כ.

וְהִנֵּה כ"ז נִיחָא א"נ כְּמוֹ דְסְבְרוּהָ דר' יְהוּדָה הִיא וְלַהֲכִי מְחַלִּיפִין שֶׁהַרְוִיחוּ בְּזוּה דְחֲמִץ שְׁלֵהֶם שְׁעֵבֵר הַפֶּסַח אֲסוּר מְדִאוֹרֵייתָא וְחֲמִץ שְׂמֻחַלִּיפִין אִינוּ אֲסוּרָאֶלְא מְדַרְבָּנּוּ לְהֵם וְאִי קַדְשׁוּ בְּהֵם אִשָּׁה מְקוֹדֶשֶׁת דְלַעֲגוּן קְדוּשֵׁי אִשָּׁה שְׂרִי אִי נִהְיָה בְּדָבָר שְׂאִינוּ נִיכָר וְנִרְאֶה עֵי"ש בְּתוֹס' אֶבֶל א"נ כר"ש דְחֲמִץ לְאַחַר הַפֶּסַח אִינוּ אֲסוּר אֶלְא מְדַרְבָּנּוּ תַקְשָׁה ל"ל לְהַחֲלִיף דְמָה מְרוּיַחֲזִין הָא לְדִיְדִהוּ אֲסוּר מְדַרְבָּנּוּ בֵּין כְּפֹ וְכָפֹ וְכָבֹר מְקַשָּׁה זֶה הַרְשָׁב"א ז"ל בְּחִידוּשָׁיו וּמְתַרְץ בְּדוּחַק עֵי"ש: וַע"כ נ"ל לֹאֲמַר דַס"ל לְרַבֵּינוּ וְהַפּוֹסְקִים בְּזוּה דְהֵתָם בְּנְדָרִים (דף מו) הִנֵּה בְּעֵיָא דְלֹא אִיפְשָׁטָא אִי אֲסוּר חֲלִיפִין בְּאִיסוּרֵי הִנָּאָה כְּמוֹ שְׂמֻחַרְשׁ הַר"ן ז"ל שֶׁם בְּנְדָרִים דְהַבְּעֵיָא הוּא בְּכָל אִיסוּרֵי הִנָּאָה וְלַהֲכִי סְבְרֵי מְתַחֲלָה הַס"ד שֶׁם דְחֲלִיפֵי אִיסוּרֵי הִנָּאָה אֲסוּר מְדַרְבָּנּוּ לְדִיְדִיָּה וַא"כ א"ל ר' יְהוּדָה הִיא נִימָא מָה מְרוּיַחֲזִי וְלר' יְהוּדָה נִיחָא דִיְרוּיַחוּ לְהַחֲלִיף מֵאִיסוּר דְאִוְרֵייתָא לְאִיסוּר דְרַבְּנָן וְנִחֵי לִיהָ דְלִמָּא ר"ש הִיא וּבְאֲמַת נְאֻמַר דְחֲלִיפֵי אִיסוּרֵי הִנָּאָה נְפִשׁוּט דְאֶפִּילוּ מְדַרְבָּנּוּ שְׂרִי וְשְׁפִיר מְרוּיַחֲזִי וְכ"ז לְפִי הַס"ד שֶׁם אֶבֶל לְפִי הַמְסַקְנָא דְקִי"ל דְהַלְכָתָא כְּרָבָא דְבוּדָק סָפִין וְנוֹתָן לֹו וְאֶפִּילוּ בְּדִאוֹרֵייתָא נְמִי אֲמַרְיִנּוּ כֵּן דְלֹא שְׂבִיק הַתִּירָא וְאֶכִּיל אִיסוּרָא וַא"כ שְׁפִיר נְאֻמַר דַס"ל דְחֲלִיפֵי אִיסוּרֵי הִנָּאָה אֲסוּר מְדַרְבָּנּוּ כְּמוֹ דְנִחֵי הֵתָם בְּנְדָרִים דְלִמָּא לְכַתְּחִלָּה הוּא דְלֹא הָא דִיעֲבַד ש"ד וְהַבְּרִייתָא דְמְחַלִּיפִין הוּא רַק לר' יְהוּדָה דְמְרוּיַחֲזִי בְּזוּה דְמְחַלִּיף מֵאִיסוּר דְאִוְרֵייתָא לְדַרְבָּנּוּ אֶבֶל לר"ש דְכָל עֵיקַר הָאִיסוּר רַק מְדַרְבָּנּוּ וְחֲלִיפִין נְמִי אִיסוּרֵי מְדַרְבָּנּוּ א"כ אִינוּ מְרוּיַחֲזִי כְּלוּם וְאִינוּ מְחַלִּיף וַא"כ רַבֵּינוּ וְהַפּוֹסְקִים דְפָסְקוּ כר"ש דְלְאַחַר זְמַנּוּ אִינוּ אֲסוּר אֶלְא מְדַרְבָּנּוּ וְלַהֲכִי לֹא הִבִּיאוּ זֶה הַבְּרִייתָא דְלֹא אֲתִיָּא אֶלְא כר' יְהוּדָה

דמתליף להקל על איסור של דרבנן אבל לא לר"ש דשלו נמי אינו אסור אלא מדרבנן
כמבואר ודוק: הלכה אין חייבין כו'.

והנה ראיתי הכא בשער המלך שדחק ליישב קושית המהרש"א במס' פסחים (דף מה
ע"א) עפ"י מה שכתבו התוס' שם ד"ה משום תימה אמאי לא קאמר נזיר וחמב"פ דרע"ק
דריש כל בפי התעורבות כו' והקשה המהרש"א לפ"ז א"כ תקשה לעיל על ר' יוחנן אמאי
לא קחשיב נמי שאור בל תקטירו וחקמין בפסח פיון דדריש כל וא"כ בהני דכתיב כל
ליחשב כמו דמקשי הגמ' לזעירי: ולענ"ד נ"ל ליישב פשוט דהנה במס' נזיר (דף לז)
איתא כל הסוגיא שם דר' אבהו אמר ר"י אומר שם דכל איסורין שבתורה אין היתר
מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר ושם (דף לח) איתא אר"א כל רביעית שבתורה אין
היתר מצטרף לאיסור חוץ מרביעית שפנזיר שהרי אמרה תורה משארא מאי איכא בין ר'
יוחנן לר"א א"ב דר"י מרבי ליה אפילו אוכלין ור"א משקין אין מידי אחריןא לא ופירש
רש"י ז"ל לר"י מרבי ליה נמי לאוכלין שפנזיר כגון חרצן כו' שמצטרף ד"א עמהן בכזית
ור"א משקין מצטרפין משום דבזה מפרש קרא אבל במידי אחריןא לא כגון באוכלין אין
היתר מצטרף עמהן וא"כ א"ל ר' יוחנן נמי לא אתי לומר דמה שמצטרף ומה שאינו
מצטרף איסור להיתר רק אתי לאשמועין לאפוקי מדר"א דס"ל רק רביעית שפנזיר
מצטרף אבל אוכלין לא אתי לאשמועין דאפילו אוכלין פנזיר אבל לא לאשמועין אינה
איסורים שמצטרפים אבל הגמ' מקשי רק לזעירי דאומר אף שאור בל תקטירו ונחית
למנינא לאשמועין האיסורים דבהן היתר מצטרף לאיסור והא איכא נמי שאר איסורים
כמו חמב"פ אבל לר' יוחנן לא קשה כמו שבארנו ודוק: הלכה ז האוכל מן החמץ עצמו
בפסח כל שהו אסור מה"ת שגאמר לא יאכל כו' ע"כ.

והנה המפרשים ביארו דרבינו ס"ל לאסור חצי שיעור רק מקרא יתירא דכתיב לא יאכל
בצירי והמשל"מ מבאר בשם הרלנ"ח ז"ל דלהכי צריך קרא ללמד, על ח"ש ולא ילפינן
מכל שאר איסורין דאסור בהן ח"ש מקרא דכל חלב או משום דחזי לאצטרופי משום
דחמב"פ ה"ל שעת הכושר וקילא משאר איסורין וכמו דאמרין ברחוקין (דף קכ) דלא
אתיא חמץ מנייהו דה"ל שעת הכושר ולהכי צריך ללמוד על ח"ש מלא יאכל.

והקשה השער המלך ז"ל הכא מהירושלמי פ"ג דערלה דאיתא לא יאכל לחייב על
המאכל פאנאכל ד"ר יאשיהו ר' יצחק אומר א"צ ומה שרצים הקלים עשה מאכל פאנאכל
חמב"פ לא כש"כ אלא מה ת"ל לא יאכל אלא לאסרו בהנאה כו'.

וא"כ מוכרח דלא פדעת רבינו ז"ל דאל"כ נימא דקרא אתי לחצי שיעור ואפתי לחייב
על האוכל כמאכל מנ"ל לר"י וכן לר"י נמי נפקא כו' עכ"ל: והנה פשוט יש לתרץ
דהירושלמי אזיל לשיטתו דאיתא בירושלמי (פ"ו דתרומות ה"א) מודה רשב"ל באיסור
הנאה ומודה רשב"ל ביוה"כ כו' ע"כ ומפרשי המפרשים שם מודה באיסורי הנאה שהרי
נהנה בחצי זית וא"כ גם בחמץ בפסח לפ"ד הירושלמי מודה ר"ל דאסור בחצי שיעור
ולפ"ד הירושלמי זה צ"ל דרשב"ל לא יליף מפל חלב ולא מטעם דחזי לאצטרופי דא"כ
בכל שאר איסורין נמי ס"ל פן אלא אינו סובר לאסור רק באיסורי הנאה משום דנהנה
בח"ש וביוה"כ משום עינוי דלא כתיב ביה אכילה רק עינוי פדברי המפרש שם וא"כ
פיון דבזה כ"ע מודו אף בלא לימוד מחלב לא צריך ללמוד מלא יאכל על חמץ לאסור

ח"ש דהא הוא מאיסורי הנאה ואסור לכ"ע בלא קרא יתירא ולהכי דריש הירושלמי הקרא דלא יאכל או למאכל פאנכל או לאיסור הנאה וממילא ידעינן תצי שיעור אסור ולמ"ד דאתיא על המאכל פאנכל א"ל דאיסור הנאה דאסור בתמין ידע בלא זה דס"ל כר' אבהו דארף לא תאכל נמי איסור הנאה במשמע ועל ח"ש לא בעי קרא פיון דאסור בהנאה אבל לדידן דלא מציינו חולק בזה לרשב"ל נאנן ילפינן בקל איסורים ח"ש מחלב ואף באיסורי הנאה וא"כ בתמין דה"ל שעת הפושט צריף לימוד מקרא דלא יאכל: ועוד הקשה השער המלך ונ"ל ומ"מ מ"ש מדכתיב לא יאכל נפ"ל דח"ש אסור אינו נוח לי דא"כ לחזקה דיליף מלא יאכל לאסור הנאה מנ"ל שהווא אסור בהנאה מדשני לכתוב לא יאכל בצירי דלמא הא דשני לכתוב לא יאכל בצירי לתצי שיעור הוא דאתא דא"ל הנה פתיב לא יאכל לא הנה ידעינן תצי שיעור דלא נפ"ל מחלב דה"ל שעת הפושט ועוד פיון דנפ"ל לחזקה איסור הנאה מלא יאכל מנ"ל תצי שיעור לאסור אימא דעיקר קרא לא אתיא אלא על א"ה ולא מ"ל דאה"נ דלחזקה ח"ש מותר בחמב"פ דא"כ ה"ל א"ב זה בין חזקה לר"א כו' עכ"ל: ונ"ל ליישב הפל פן דהנה שם בגמ' אמר חזקה מנין לחמב"פ שאסור בהנאה שנתאמר לא יאכל תמין לא יאכל חמין לא יאכל חמין ופירש"י ו"ל מדקרינהו לא יאכל משמע דלא יהא בו היתר המביא לידי שום אכילה וסתם הנאות לידי אכילה הן באות שלוקח בדמים דבר מאכל ע"כ: והנה יש לפרש עוד באופן אחר היינו היכא דכתיב לא תאכלו או לא יאכלו בלא צירי וכדומה קאי האיסור על האדם האוכלו ואינו חייב רק אי אכלו פשיעור שהווא פזית מהלמ"מ אבל הקא דשני קרא לכתוב לא יאכל בצירי איפא למימר דמרי דקאי האיסור לא להאדם האוכלו רק קאי על המאכל דהתמין לא יאכל ולא יהא בזה היתר אכילה ורק יושבת מן העולם בלא הנאה וא"כ הו"ד תצי שיעור נמי אסור דגם ע"י ח"ש יושבת ע"י אכילת אדם ולא ע"י שריפה או זורה לרוח ויבואר שפיר א"כ בזה דברי הירושלמי ר"פ פל שעה דאומר ויידא אמר לא יאכל תמין אפילו לכלבים ה"ז בא לאסורו בהנאה מה אנו קיימין אי לכלבו הא הוי איסור הנאה אלא פי נן קיימין אפילו לכלב של אחרים ז"א שאסור להאכילן לבהמת הפקר ופירש הק"ע דאי לאיסור הנאה ידעינן מלא תאכל תמין אלא פי איצטריף קרא דלא יאכל תמין לאסור להאכיל אפילו לכלבים אחרים כו' ויבואר נמי פזה דהנה מזה דכתיב לא יאכל בא לרבות האיסור על המאכל דלא יושבת ע"י אכילה ושלא יהנה בו ויושבת רק על השבתה וא"כ אפילו לבהמת הפקר נמי אסור וס"ל להירושלמי כר"א דהנאה אסור מלא תאכל וא"כ זה דכתיב לא יאכל בצירי אתי לבהמת הפקר מטעם זה דבמאכל לא ימצא שום צד היתר אכילה.

והנה כ"ז ידעינן מריבוי דקרא וכה"כ דעל הנאה דארף למ"ד דילפינן מלא יאכל לא לקי פמו שמבאר המשל"מ לעיל בפ"ה מהל' יסוה"ת הו"ד נמי אי ידעינן מזה תצי שיעור הוא רק מריבוי על איסור ולא על מלקות וא"כ ניחא קושית השעה"מ דרבינו יפרש פן דלמידיו תרנוניהו מחד משמעות הן איסור הנאה והן תצי שיעור דקאי על המאכל וא"כ שפיר ידע חזקה תרנוניהו מלא יאכל הן הנאה והן מצוי שיעור לאיסור אבל לא למלקות כמבואר.

ולא תקשה ע"ז א"כ דידעינן איסור הנאה מלא יאכל דקאי על המאכל א"כ האף אמר שם בגמ' (דף כ"ג) ונהרי שרצים דכתיב לא יאכל כו' ש"ה דכתיב לכם ולחזקה כו' א"ל

חזקיה טעמא דידי נמי מהכא אלמא דחזקיה ידע לא כמו שבארנו דמשמעו לא יאכל קאי על המאכל ורק מיתורא דלכם אשר נאמר גבי שרצים יש לומר פן דבאמת מיתורא זה של לא יאכל נוכל לידע תרי גונוני או דנימא דקאי על המאכל וממילא אסור בהנאה וכן גם לבהמת הפקר ונחצי שיעור או דנוכל לומר דאתי לומר כמו שאומר בירושלמי בפ"ג דערלה ר' יאשיה אומר דקרא זה לא יאכל דגבי שרצים הוא על המאכל פאוכל ומפרשינו דלהכי אומר הקרא לא יאכל דלא יאכל על ידך בין לה ובין לאחרים ולהכי שונה בלשון ללמד דאסור אף לאחרי' ולא לומר דקאי על המאכל אבל מדחזינו גבי שרצי' דכתיב בהו לא יאכל ובעינו שמה הקרא דלכם להתיר בהנאה אבל בלא קרא דלכם הוה אסרינו בהנאה ומפרשינו ליה דקאי על המאכל דלא יהא בזה היתר אכילה ורק יהיה מן הנקברין פשאר א"ה ובזה יבוער מן העולם וא"כ גבי חמץ נמי אתי על המאכל גופא דיהא אסור בהנאה ולאסור נמי ח"ש ולעשות מאכל פאוכל נוכל לידע מק"ו דשרצי' כמו שאומר המ"ד בירושלמי וא"כ ניחא קושית השעה"מ הראשונה שהקשה על דברי הירושלמי דיליף ר"י על חמץ על מאכל פאוכל נימא דקאי על ח"ש ולפ"ז ניחא פיון דהוא יליף הלא יאכל לא דקאי על המאכל לאסור בהנאה אלא על מאכל פאוכל ה"ה דח"ש נמי לא ידעינו דתליא בזה אם אמרינו דקאי על המאכל ללמד על איסור הנאה והוא אומר דקאי על זה דמאכל פאוכל ומה דלא יליף מק"ו ח משרצים בודאי יש לו פירכא ע"ז כמבואר: ונ"ל לומר עפ"ד זה של המל"מ ליישב קושית הצ"ח ז"ל שהקשה אמאי לא אמר חזקיה מנין לחמץ בפסח ושור הנסקל שאסור בהנאה והוא מרבנו לקמן (דף כג ע"ב) אומר ומאי גיהו חמץ בפסח ושור הנסקל וחזקיה לא אמר ש"ה.

ולפ"ז ניחא שפיר דעל שור הנסקל לא צריף קרא לרבות על חצי שיעור דאסור דהא לא ה"ל שעת הפישר נהנה כמו חלב דאסור ח"ש לכ"ע ואתי נדאי הקרא דלא יאכל על איסור הנאה אבל בחמץ בפסח לא גידע א"נ דאתי לרבות ח"ש כדברי רבינו ולא גידע איסור הנאה אמר חזקיה דלא יאכל משמעו היתר אכילה לא יהא ביה ותרנוייהו ידעינו מזה בין על איסור הנאה ובין על חצי שיעור וגם על חמץ בפסח אסור בהנאה מקרא זה כמו שור הנסקל כמבואר: והנה ראיתי לדברי הר"ר מנוח שתמויהם מאד ונ"ל וכו"ת אמאי אינו לוקה בחצי שיעור פיון דיליף מלא יאכל תריץ דלא אשכחן אכילה לעולם בפחות מכוזיט ואכילה כזו אינה אכילה כו' וכו"ת והרי שור הנסקל דגמרינו איסור הנאה מלא יאכל ולוקה על הנאה אם נהנה ממנו ש"ה דכתיב ובעל השור נקי פדאמרינו כמו שאדם אומר כו' ואין לו הנאה של פלום ובע"א ויין נסוף כתיב לא ידבק ביך מאומה ומש"ה אפילו נהנה פגון שעושה רטיה מחלב שור הנסקל או מלוגמא מיין נסוף או שאכל מהם כל שהוא לוקה והה"ד נמי בב"ח וכה"כ בכל הני לא נאמר אכילתו בלשון אכילה אבל בהנהו דילפינו איסור הנאה מלא יאכל אינו לוקה בכל שהוא וצ"ע פי רבינו משה חולק בזה בכה"כ ובב"ח כמו שנמצא בפ"ט מה' מ"א עכ"ל: והנה מה שכתב תחלה דגבי שור הנסקל דילפינו איסור הנאה מלא יאכל ולוקה אם נהנה ממנו לא ידעתי היאך מצא זה דלקי על הנאת שור הנסקל ובדברי רבינו ז"ל בכל דוכתי משמע אפכא לקמן בפ"ט מה' סנהדרין דקחשיב מנין הקאון אומר האוכל מבשר בהמה שנגמר דינו ולא אמר הנהנה וכן שם בפ"ד מה' מאכלות אסורות ה' כ"ב וז"ל נאמר בשור הנסקל ולא יאכל

את בשרו והיאף ה'ה כו' ואם קדם ושחטו שחיטה פשרה ה"ז אסור בהנאה ואם אכל מבשרו פזית לוקה אלמא דרק על אכילה ולא על הנאה ומסיק שם וכן פשיטקל לא ימכר ולא יתנוו לפלבים ולא לעפוי"ם לכה נאמר לא יאכל כו' אלמא דרק על איסור הנאה נאמר ולא על מלקות וכן מבאר המל"מ לעיל בפ"ה מה' יסוה"ת דלא לקי על הנאת שור הנסקל וכן מה שמסיק הר"ר מנוח ז"ל דעושה רטיה מחלב שור הנסקל או מיין נסה או שאכל מהם כ"ש לוקה הוא ז"ל עירב שור הנסקל בהדי הנד וקא גבי שור הנסקל אמרינן בהדיא במס' פסחים (דף פד ע"ב) דאם הניח חלב ש"ה ע"ג מפתו פטור וכן מה שכתב גמי דלוקה בכל שוה גבי שור הנסקל גמי ליתא דקא רבינו פתב פאן בהדיא דהאוכל פזית לוקה ולא ס"ל דכוננת הר"מ ז"ל הוא אי ילפינן מקרא דבעל השור נקי אזי אסור בכ"ש ושלא כד"ה משום דדרשינן אין לו הנאה של פלום דא"כ מאי מקשה הגמ' שם בב"ק (דף מא ע"ב) והשתא דנפ"ל איסור הנאה מלא יאכל ובעל השור נקי ל"ל ומשני להנאת עורו כו' ודלמא לא אתי בעל השור נקי להנאת עורו אלא לאסור בכ"ש ושלא כד"ה וא"ר דעורו ממילא ש"מ פנין דדרשינן אין לו הנאה של פלום גם עורו גדע מזה אפתי תקשה ל"ל להגמ' למימר על עורו גימא על כ"ש ושלא כד"ה אלא ודאי גם אי ילפינן מבעל השור נקי גמי אינו אסור רק בכזית וכד"ה וכן מה שמסיק הר"מ ז"ל והה"ד ב"ח וכה"כ דבכל הני לא לאיסור אכילתו בלשון אכילה אבל בהני דילפי איסור הנאה מלא יאכל אינו לוקה בכ"ש משמע דס"ל דגם בב"ח וכה"כ לוקה בכל שוה וגם זה ליתא דנהי דלקי בהו אף שלא כד"ה מ"מ ודאי פזית פעי בתרנוייהו הן בב"ח והן בכה"כ פמבואר בדברי רבינו בפ"ט מה' מ"א ה"א לענין בב"ח ובפ"י ה"ו לענין כה"כ ואפשר שזוהו שמסיק שר' משה ז"ל חולק בזה וצ"ע: והנה האור חדש הקשה לפי מה שכתב המל"מ ה"כא בשם הרלנ"ח דלהכי פעי קרא על חמב"פ לאסור ח"ש ולא ילפינן מחלב משום דה"ל שעת הפושר אם פן תקשה מנ"ל לאסור ח"ש בבב"ח ה"א גם בב"ח ה"ל שעת הפושר ולא מצי למילף מחלב דאין לו שה"כ.

ונ"ל ליישב פן דהנה אי ילפינן הנאה מלא יאכל מ"מ גם לפני זמנו ולאחר זמנו לר"י אסור בהנאה אף דלא פתיב בזה לא יאכל וצריף לומר פמו שכתבו התוס' לקמן (דף פח ע"ב) ד"ה וחד וא"ת לחזקיה מנ"ל לאסור הנאה על לפני זמנו דליכא אלא חד לא יאכל והוא מסבירא מוקמינן ליה תוך זמנו ואור"י פנין דחד מהני קראי משמע איסור הנאה לא נחלק ביניהם ע"כ ואם פן ה"נ לפי מה שבארנו דידעינן מחד משמעוה הנאה וח"ש וא"כ פנין דחד מהני קראי אתיא להנאה וח"ש ה"ד דלא נחלק ביניהם ואפילו לפני זמנו דאינו עובר עליו אלא בלאו וגם ליתא אז פל יראה עד הלילה אסור ח"ש והה"ד לבב"ח ולא מצי לדחות דנהי דבל יראה ליתא עד הלילה מ"מ עשה דתשביתו איכא וכמו שכתב הר"ש"א בסי' ע"ט וסי' פ"א וא"כ מצי לדחות מה לחמץ לפ"ז דאיכא עשה דתשביתו לא קשה דנוכל למילף מחלב וחמץ לפ"ז במה הצד דאי פרכת מה לחלב שפן פרת א"ל חמץ יוכיח דלפ"ז דליתא פרת ואי תאמר לחמץ שפן איתא עשה דהשבתה חלב יוכיח ומתרונייהו ילפינן שפיר על בב"ח שהיה לו שעת הפושר פמו חמץ ואסור שש פמבואר: והנה הגאון בעל נוב"י במה"ת ח' או"ח סי' נ"ג מתרץ דברי רבינו דקא דמצריף קרא בחמץ לאסור ח"ש היינו באופן שאינו יכול להצטרף פגון שאכל ביום ז' של פסח סמוך לערב דבזה לא נוכל למילף מחלב דחזי לאצטרופי.

והנה עפ"ז נ"ל דיש ליישב קושית הצל"ח ז"ל שבארנו לעיל דאמאי לא קאמר חמב"פ ושור הנסקל ועפ"ז ניקח דבשור הנסקל ליתא רבותא דאסור בהנאה מלא יאכל דעל ח"ש לא בעינו למילף מלא יאכל דהא חזי לאצטרופי בכל פעם כמו חלב ורק על חמץ מביא לרבותא דאע"ג דבעי הקרא נמי על ח"ש ביום ז' ש"פ מ"מ גם איסור הנאה נדע מזה כמבואר.

ועפ"ד הנוב"י אלו יש לבאר דברי התוספתא במס' ביצה פ"ד דאיתא שם פן והאורג חוט אַחַד כו' והפּוֹתבּ אוֹת אַחַד בֵּין כּו' בְּשֶׁבֶת תִּיבּ חֲטָאת בּיו"ט לוקה ד"ר אליעזר וחכ"א אַחַד זֶה וּא"ז אינו אלא משום שבות.

והנה דברי ר"א דמסייב על חוט אַחַד ועל אות אחת א"ל דאזיל לטעמיה דס"ל דהאורג חוט אַחַד סמוך לאריג או אות אחת סמוך לפתב דמחייבר"א במס' שבת (דף קד) וה"נ מייירי פן אכל דברי חכמים דאמרו משום שבות ודאי קשה דהא ח"ש אסור בשבת מה"ת כמו דמבואר בדברי רש"י ז"ל במס' שבת (דף עד ע"א) וכי מותר לאפות פחות מפשיעור ומבאר ליה הח"צ ז"ל בתשובה סי' פ"ז דח"ש בשבת נמי אסור מה"ת וא"כ היאך אמרי משום שבות וע"כ צ"ל דכל עיקר החיוב הוא משום דחזי לאצטרופי ואם פן בכותב בשבת ויו"ט סמוך לערב דל"ח לאצטרופי ליכא איסור תורה ורק משום שבות מדרבנן ואמרו להכי משום שבות בכ"ג אף היכא דל"ח לאצטרופי.

אמנם הנוב"י גופיה מספק בזה שם ורוצה לומר דבשבת סמוך לערב מ"מ מקרי חזי לאצטרופי דכ"ז דאמרינו ימים שבינתיים מחלקין הוא רק בשגגת שבת אבל אם קיבל התראה מצטרף אם בירר חצי גרוגרת בשבת זו נחצי בשבת אחרת ואף למ"ד התראת ספק ל"ש התראה מ"מ חיוב סקילה ונכרת בידי שמים יש ולהכי מצטרף אף סמוך לערב מה שיעשה בשבת אחרת כו'.

והנה מדברי תוספתא זו משמע דל"ב דהא אומר אינו אלא משום שבות ועל יו"ט אומר ר"א דלוקה משמע דמייירי אף במזיד והאיה אמרו משום שבות אלא ודאי כמו שפכת הנוב"י תחלה דזה דאמר הגמ' וכי מותר לאפות פחות מפשיעור מייירי נמי אף על איסור דרבנן ומייירי אף בסמוך לערב דל"ח לאצטרופי ואסור משום שבות כמבואר: ואגב נבאר מה שפכת שם הנוב"י עוד דגבי נזירות אי שתה ביום שלשים סמוך לערב דל"ח לאצטרופי מ"מ גבי נזיר לא דמי להני שתלוי בזמן דהכא אם יאמר תיקף הריני נזיר ה"ז חזי לאצטרופי ולהכי ניקח דברי התוס' במס' שבועות (דף כג) דלא מוקי בכה"ג ע"ש.

והנה לענ"ד יש לדון בזה דהא במסכת שבועות (דף כב) אמרינו דשני שבועות אין מצטרפות מתוך שחלוקין לקרבנות לחטאות א"מ וא"כ גבי נזירות נמי דקיי"ל שהם חלוקין לקרבנות וכמו שפכת רבינו בפ"ד מה' נזירות ה"ו דאם אמר הריני נזיר לאסור כ' יום ומעטה חוזר ואומר הריני נזיר כ' יום מונה כ' יום ומביא קרבנותיו כו' וחוזר ומונה כ' יום ומביא קרבנותיו וע"ש בלח"מ וא"כ הוי חלוקין בקרבנות כמו גבי שבועות ואם פן אינן מצטרפות ואם שתה חצי שיעור בנזירות השנייה א"ח משום שיעור כמו גבי שבועות ודלא כהנוב"י ז"ל.

וכן הלשון שאמר הנוב"י ביום שלשים סמוך לערב הוא נמי שלא בדקדוק דלא תלוי בזמן השלשים יום אלא תלוי בהבאת קרבנותיו וכ"ז שלא הביא קרבנותיו אי שתה אין לוקה כמו דאיתא במס' נזיר (דף טו) ובהבאת קרבנותיו הוא לאחר שפלו ימי נזירותו ובה תלוי היתר שתיית יין ולא ביום שלשים סמוך לערב כמבואר: והנה כמו"ח הגאון ז"ל פירש הגמ' דפסחים גבי ההוא מרבנן דאמר איסור אכילה משמע ליה איסור הנאה לא משמע ליה שם (דף כג ע"ב) והוא מיותר מלת האומר איסור אכילה משמע ליה די שיאמר איסור הנאה ל"מ ליה אלא הכי הפי' איסור אכילה היינו הקרא דלא יאכל אינו מרבה רק תצי שיעור ולא הנאה ורק איסור אכילה היינו אף ח"ש ולפ"ד הקא דזהו חזק מלתא ח"ש ואיסור הנאה צריף לומר דהכי פירושא איסור אכילה משמע ליה היינו כמ"ד בירושלמי על המאכל פאנקל זה משמע ליה דקאי על המאכל אבל הנאה ל"מ וא"ל דג"כ ח"ש ל"מ כמו שבארנו ודוק: הלכה ח כל האוכל בזמן הזה לוקה מה"ת שגאמר לא תאכל עליו חמץ כו'.

וכתב הרמב"ד ז"ל א"א מלקות מחצות ואילף אינו מחנור פיון דקיי"ל כר"ש בלפני זמנו ואחר זמנו כו' נהי דקיי"ל דאסור באכילה מה"ת מפיום הראשון תשביתו או מלא תשחט כו' אבל איסור הנאה ליכא מה"ת ומלקות נמי ליכא עכ"ל.

והנה כמו"ח הגאון ז"ל הביא ראיה לדעת רבינו דהלכה כר' יהודה בלפני זמנו מדקאמר שם (דף פח ע"ב) ור' יהודה כו' דריה"ג מנ"ל אב"א מדסמיך ליה היום ואב"א סמוכין לא דריש והנה ר' יהודה הא קיי"ל במס' יבמות (דף ה) דלא דריש סמוכין כ"א במשנה תורה וא"כ ל"ל למימר חזק אב"א מדסמיך ליה היום פיון דהוא לא דריש סמוכין וא"כ לית ליה זה אלא ע"כ דהגמ' רצה לתרץ גם לדין דאנו פסקינן בלפני זמנו כר' יהודה וגם דרשינן סמוכין וא"כ א"נ דאיתי על סמוכין לא גידע על לפני זמנו להכי אומר אב"א מדסמיך ליה היום ור' יהודה אליבא דנפשיה לא דריש סמוכין אית ליה דריה"ג אלמא דסתמא דגמרא ס"ל דהלכה בלפ"ז כר"י.

ולפענ"ד נ"ל להביא ראיה איפכא לדעת הרמב"ד ז"ל דהלכה כר"ש בלפני זמנו פהא דמבאר דרק באכילה אסור מה"ת ולא בהנאה מהא דאיתא בגמ' דפסחים (דף לג ע"א) אבל הפריש תרומת חמץ ד"ה אינה קדושה ארנב"י א"ק תתן לו ולא לאורו מיתבי כו' הקא לא היתה לו שעת הפוש וזה"ל כגון דאחמיץ במחנפר אבל אחמיץ בתלוש ה"נ דקדושה א"ל אין בגזרת עירין פתגמא וכן מורין בבי מדרשא פנותי פי אתא ר"ה בדר"י אמר א"ק ראשית ששיריה נכרין כו' והנה התוס' פתבו שם ד"ה תתן דכל הגי דמצריף הקראי הוא רק לריה"ג דמתיר בהנאה וכן פתב רש"י ז"ל ד"ה קאי על מ"ד דשרי בהנאה ולמ"ד דאסור ידעינן בל"ז דקדושה אינו.

וא"כ תקשה לכאורה מהקראי שהביאו האמוראים לומר לדין דכל הגי דלא פהלקתא דהא קיי"ל דאסור בהנאה ועוד דאמר אבל אחמיץ בתלוש ה"נ דקדושה א"ל אין וכן מורין בבמ"ד פנומיה והתוס' פתבו לעיל (דף ל"ב) ד"ה דבר דרק לריה"ג מחלקינן בין ה"ל שעת הפוש ללא ה"ל אבל למ"ד אסור בהנאה לא מחלקינן ואם פן האיך קאמר וכן מורין ל"ל ההוראה פיון דמחלקינן אין נפ"מ פיון דס"ל אסור בהנאה אלא ודאי צ"ל דקיי"ל כר"ש בלפני זמנו דשרי בהנאה ואינו אסור כ"א באכילה מקרא דתשביתו שפיר

מִצְרִיף הַקְרָאֵי עַל הַיָּכָא שְׁהַפְרִישׁ בַּע"פ אַחַר חֲצוֹת עַד הַלְיָלָה דַּמ"מ הַיָּכָא שְׁלֵא הָיָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשָׁר דְּאַחַמְיִן בְּמַחְנֵבֵי אֵינְהָ קְדוּשָׁה וְע"ז מוֹרִין בְּבֵי מְדַרְשָׁא דְהַיָּכָא דְאַחַמְיִן בְּתֵלוּשׁ בַּע"פ אַחַר חֲצוֹת קְדוּשָׁה דְהַלְכָה כַּר"ש בְּלַפְנֵי זְמַנּוֹ כְּמַבְנֵי אָמְנָם נ"ל דְלַדְעַת רַבִּינוּ מ"מ יֵשׁ לְדַחֹת רְאֵיהּ זֹו דְהָא דְיִלְפִינּוּ מְקַרָּא דְלוֹ וְלֹא לְאוּרוֹ וְהָא דְמוֹרִין בֵּי מְדַרְשָׁא הוּא עַל תְּרוּמָה טְמֵאָה שְׁתֵּרַם הַיָּכָא שְׁלֵא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשָׁר דְאַזְ אֶפְיָלוּ בְּדִיעֵבַד אֵינְהָ תְרוּמָה כְּמוֹ שְׁפָתָבוּ הַתּוֹסֵ' בַּמַּס' יְבָמוֹת (דָּף פֶּט ע"א) ד"ה אֵין דְהַיָּכָא שְׁתֵּלוּשׁ טְמֵא וְעַדִּין מִשְׁקָה טוֹפֵס עָלָיו דְהוּא לֹא הָיָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשָׁר דְאַזְ אֶפְיָלוּ בְּדִיעֵבַד אֵינְהָ תְרוּמָה וְהַגְמָ' קָאֵי הָכָא אֶלְיָבָא דְרִיה"ג אוֹ אֶלְיָבָא דְר"ש בְּלַפְנֵי זְמַנּוֹ אֶבְל לְדִין אֶתְיָא לְזָה דְהַתְרוּמָה שְׁלֵא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשָׁר אַף בְּדִיעֵבַד אֵינְהָ תְרוּמָה אַף לַפ"ז תְּקֻשָׁה מ"ט לֹא בִינָר רַבִּינוּ דִּין זֶה לְקַמֵּן בַּפ"ה מַה' תְּרוּמוֹת דִּין דְמַבִּיא זֶה רַק הַיָּכָא שְׁתֵּרַם תְּרוּמָה טְמֵאָה בְּדִיעֵבַד הָנִי תְרוּמָה וְזֶה לֹא בִינָר דְהַיָּכָא דְלֹא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשָׁר אַף בְּדִיעֵבַד אֵינְהָ תְרוּמָה וְעַיִן שׁו"ת ש"א ס' צ"ז וְלְקַמֵּן בַּה' לְוֹלָב נְבָאָר בַּס"ד: וְהִנֵּה הַר"ר מְנוּחַ ו"ל כְּתַב הָכָא כֵּן וְז"ל כְּתַב הַרְב כו' אָמַר הַמְּפָרֵשׁ הַרְב פָּסֵק כו' יְהוּדָה דְאַמַר לַפְנֵי זְמַנּוֹ הוּא בַּל"ת כו' מִיְהוּ אֵית דְאַמְרֵי דְאַיְסוּרָא אֵיכָּא אֶבְל מְלָקוֹת לֵיכָּא כו"ש כו' וְכֵן דַּעַת הַרְבָּא"ד וְהִגִּיהַ עָלָיו אָמַר אַבְרָהָם אוֹלֵי סוּבֵר זֶה הַמְּחַבֵּר שְׁיִהְיֶה עוֹבֵר מִשְׁשׁ שְׁעוֹת וְלִמְעַלָּה בְּבַל יִרְאֶה וְבַל יִמְצָא וְאֵינוֹ כֵּן דְשִׁבְעַת יָמִים כְּתִיב וְלִהְרַב ו"ל דוּמְיָה תְהִלָּה דְכֵינּוּ דַס"ל לַר' מִשָּׁה כו' יְהוּדָה מוֹקֵי לָהּ לְהַאי קְרָא דְשִׁבְעַת יָמִים לְמַאי דְמוֹקֵי לִיהַ ר' יְהוּדָה לְקַבְעוֹ חוּבָה בְּזִמְנָה כְּדַאיְתָא בַּגַּמ' וְהוּא ו"ל פְּרִיף לִיהַ מַאי דְפְרִיף בַּגַּמ' ר' שְׁמַעוֹן לַר' יְהוּדָה מִיְהוּ פָּסֵק הַרְב צ"ע דְהָא קִי"ל ר' יְהוּדָה וְר"ש הַלְכָה כַּר"ש וְאֵם כֵּן הֵיכִי פָּסֵק כו' יְהוּדָה כו' עכ"ל.

וְכָל דְבָרָיו ו"ל הִנֵּה לְכַאוּרָה תְמוֹהִין הִנֵּה הוּא ו"ל הַרְפִּיב שְׁנֵי דִינִים לְהַדְדֵי דְהַתְחִיל מִזָּה אֵם יֵשׁ אֵיְסוּר אֶכִּילַת חֲמִץ מִחֲצוֹת מַה"ת וְאֵם לֹקָה ע"ז אֲשֶׁר רַבִּינוּ ו"ל פּוֹסֵק כֵּן הָכָא וְהַרְבָּא"ד הַשִּׁיגוֹ הָכָא כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ וְהַשְּׁגָה שְׁהַבִּיא אָמַר אַבְרָהָם אוֹלֵי סוּבֵר שְׁיִהְיֶה עוֹבֵר מִשְׁשׁ שְׁעוֹת וְלִמְעַלָּה בְּבַל יִרְאֶה וְבַל יִמְצָא וְאֵינוֹ כֵּן דְשִׁבְעַת יָמִים כְּתִיב וְהוּא לְקַמֵּן בַּפ"ג ה"ח לְעַנְיָן בַּל יִרְאֶה אֵם יֵשׁ מִחֲצוֹת וְעַד הַלְיָלָה וְהִלָּא בַּתּוֹרָה כְּתִיב שְׁבַעַת יָמִים שְׁאֹר לֹא יִמְצָא וְלֹא יִרְאֶה בְּכָל גְּבוּלָה שְׁבַעַת יָמִים כו' וְאֲשֶׁר ע"ז בְּאַמַּת הַרְה"מ ו"ל כְּתַב דְּרַבִּינוּ מוֹדָה לִיהַ לְהַרְבָּא"ד ו"ל וְאֵם כְּמַה שְׁפָתָב עוֹד הַר"ר מְנוּחַ ו"ל וְלֹא ד"ת דְכֵינּוּ דְר"מ ס"ל כו' יְהוּדָה מוֹקֵי לִיהַ הַאי דְשִׁבְעַת יָמִים כו"י לְקַבְעוֹ חוּבָה לֹא פָּגַע וְלֹא נִגַּע דְהַתָּם קְאִיעַל הַקְרָא דְמִקְשָׁה ר"ש לַר"י וְהָא כְּתִיב לֹא תֹאכַל עָלָיו חֲמִץ שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מִצּוֹת וְע"ז אוֹמַר ר' יְהוּדָה דְאַתִּי לְקַבְעוֹ חוּבָה וְהַרְבָּא"ד סוּתֵר דְבָרָיו מְקַרָּא דְשִׁבְעַת יָמִים שְׁאֹר לֹא יִמְצָא אֲשֶׁר הַגַּמ' לֹא מִיְרִי כָּלֵל הַתָּם וְהוּא ו"ל פְּרִיף לִיהַ מַאי דְפְרִיף ר"ש לַר"י הוּא לֹא פְּרִיף לִיהַ מִזָּה רַק מְקַרָּא אַחַר שְׁלֵא שְׁבַעַת יָמִים שְׁאֹר לֹא יִמְצָא דְבַאֲרָנוּ גַּם מַה שְׁמַסִּיק פָּסֵק הַרְב צ"ע דְהָא קִי"ל ר"ש וְר"י הַלְכָה כַּר"ש ע"ז תְּמָה כְּמוֹ ח הַגָּאוֹן ו"ל עַה"ג שְׁל הַר"מ דְהָא קִי"ל אֵיפְכָא בַּמַּס' עִירוּבִין (דָּף מו) דְהַלְכָה כו' יְהוּדָה נִגַּד ר"ש: וְהִנֵּה בְּאַשְׁרֵי כִי הַר"ר מְנוּחַ ו"ל הָיָה גָּאוֹן קְדוּמוֹן אֲשֶׁר הַכ"מ מְבִיא מְצָנָה לְאַמְשׁוּכֵי נִפְשֵׁיהַ לְתַרְץ דְבָרָיו וְאֵם כִּי לְשׁוֹנוֹ יְהִי אֵינוֹ מְכַוֵּן מ"מ כְּנוֹנָתוֹ יְהִי טוֹבָה וְרִצוּיָה כֵּן ע"פ מַה שְׁפָתָב הַנוֹב"י מַה"ק ס' כ' לְבָאָר דְרַבִּינוּ ס"ל בְּאַמַּת דְב"י יֵשׁ מִחֲצוֹת וְהוּא מִטְעַמְיָה דְיִלְיָף ג"ש שְׁאֹר דְב"י וְב"י מִהַשְׁבַּתָּת שְׁאֹר דְכְּתִיב בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן וְרַק תְּלוּי בְּזָה הַפְּלוּגְתָּא דְר'

יהודה ור"ש א"נ כר' יהודה דמחצות לוקה וא"כ ליתא דהיקשא להקיש איפכא השפחת שאור לאכילת חמץ כו' ונלפינן הג"ש דמחצות איתא ב"י אבל אי ס"ל כר"ש ואכילת חמץ ליתא איסור מה"ת מחצות וא"כ שוב קיי"ל דהיקשא עדיף מג"ש וגם איסור ב"י אינו מחצות ע"ש מה שהאריך בזה ועתה יבאר היטב דברי הר"ר מנוח ז"ל דכיון דס"ל לר' משה כר' יהודה מוקי ליה האי קרא דז' ימים למאי דמוקי ר"י לקבעו חובה זהו פנונתו דאי הנה מוקי הקרא דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות להיקשא דאכילת חמץ אינו נוהג אלא בשעה שישנו בקום אכול מצה ממילא שפיר ממעטינן מקרא דשבעת ימים שאור לא ימצא דב"י ליכא רק בפסח גופיה ומג"ש לא נוכל למילף דהיקשא עדיף אבל אי מוקמינן ליה לקבעו חובה בזה"ז וא"כ ליתא לנו היקשא למעט דאינו נוהג איסור חמץ אלא בלילה ונוהג גם מחצות ממילא שוב גם בל יראה איתא מחצות וא"כ כל פרכות הראב"ד הוא רק א"נ כר"ש וקאמר להכי דפריה ליה מה דפריה ר"ש לר"י דא"נ פרבי שמעון דאיתא למעט איסור חמץ מחצות א"כ לא מ"ל הג"ש וממעטינן מז' ימים בל יראה נמי וזהו שמסיק מיהו פסק הרב צ"ע דהא קיי"ל ר"י ור"ש הלכה פר"ש היינו לפי זה דהא רבא מפיק ליה לקמן (דף קכ) על בזמן הנה מקרא דכתיב תאכלו מצות והוא כר"ש דהא רבי יהודה הוא דיליף לקבעו חובה מהיקשא וזהו שאמר דהא הלכה כר"ש דרבא ס"ל פנונתיה בזה ונהי דהא דפסק רבא לקמן (דף ל) הלכה פר"ש הוא נימא דקאי על לאחר זמנו מ"מ מדברי רבא זה מוכח כר"ש הוא ההיקשא וא"כ ממילא גם בל יראה ליתא וכמו שבאמת מביא רבינו לקמן בפ"ו ה"א דרשת רבא על מ"ע של אכילת מצה וע"ש בלח"מ שדחק בזה וזהו פנונת הר"מ דהא הלכה כר"ש משום דרבא שהוא בתרא ס"ל פנונתיה פמבואר: ואגב נ"ל לבאר דברי רש"י ז"ל במס' ב"ק (דף כט ע"ב) חמץ משש שעות כו' ועשאו הפתוב פולו ברשותו לעבור עליו בבל יראה ובל ימצא כו' אלמא משמע דס"ל לרש"י ז"ל דמחצות ואילף איכא בל יראה וב"י ושמ בפסחים (דף ו ע"ב) גבי הא דאר"א שני דברים כו' וחמב"פ לא הזכיר רש"י ז"ל זה דעובר על ב"י ועוד דנמצא דברי רש"י מפורש להיפך דלקמן שמ בפסחים (דף ס"ג) במשנה כתב רש"י במועד חייב משום לא תשחט בהדי לאו דבל יראה וכתב התו"ט דברי שא לא פרושו פן משום דב"י אינו ב"ד דכל שבועה פתיב וכדמסיק הרה"מ ז"ל בפ"ג מה' חו"מ ה"ז ונמצא דדברי רש"י ז"ל סותרים זא"ז אף לפ"ד הרב הנוב"י ז"ל ניחא שפיר דהא במס' פסחים קאי המשנה אליבא דר"ש דהוא ס"ל דהיקשא דאינו נוהג איסור חמץ לפ"ז וגם לדידן דקיי"ל דהיקשא עדיף להכי שפיר ס"ל דב"י ליתא עד הלילה אבל בב"ק איתא הגירסא ר' אלעזר משום ר' ישמעאל והנה לקמן בפ"ה מה' מעה"ק ה"ו הוכחנו דר' ישמעאל ס"ל דהיקשא וג"ש עדיף ג"ש מהיקשא וא"כ לדידיה שפיר ילפינן הג"ש דהוא מחצות כמו שבאר הנוב"י אבל בפסחים (דף ו) איתא שמ ר' אלעזר לבד בלא ר' ישמעאל להכי לא הזכיר רש"י ז"ל בל יראה דס"ל כמו במשנה שכתב דעד הלילה ליתא ב"י ורק עשה דתשביתו ועיין ש"א סי' פ"ד דגם הוא תולה בזה דג"ש ודיקשא אינה עדיף אף דחה דשנה הפתוב תרי זימני ז' ימים ויש לדון בזה ע"ש ודוק: פרוק ב הלכה ב ומהו השבתה זו האמורה בתורה הוא שייבטל בלבו ויחשוב אותו כעפר וישים בלבו כו' ושמ בפ"ג ה"ז פתב וכשגומר לבדוק כו' צריך לבטל כל חמץ

שנשאר ברשותו ואינו רואהו ואומר כל חמץ שישי ברשותי שלא ראיתיו הרי הוא בטל
נהרי הוא כעפר כו'.

והנה רבינו ז"ל מבאר דבעי תרתי חדא שיבטל בלבד ויחשוב כעפר וישים בלבו שאין
רשותו חמץ כלל ועוד צריף לומר בפירוש דהחמץ יהא בטל נהרי הוא כעפר ואם זהו
לעופובא האמירה אי די המחשבה לבד ורק לחזק הדבר וליפוח אומר נמי נבאר בזה כן:
הנה הטור ז"ל פתב (בסי' תל"ו) דאין מברכין היכא שמבטל בלא בדיקה פיון דהביטול
הוא רק בלב ואין מברכין ע"ז אע"ג שנוהגין לומר כל חמירא לא שתקנו חכמים זה אלא
שנהגו כה כו'.

והנה הב"י לעיל שם בסי' תל"ד הקשה ע"ז פיון דמצינו בירושלמי פרק כל שעה דאומר
אמר רב צריף לומר כל חמץ שישי לי ברשותי וא"י בו יבטל וכיון שנמצא בירושלמי
הרי תיקנו לומר בפה והניח בקושיא.

ונ"ל לבאר פן דהנה א"נ דביטול הוא גזירת הפתוב תשביתו הוא ביטול בלב א"כ דנדאי
די בביטול בלב לחוד ולא בעי אמירה ורק א"נ פסברת הר"ן ז"ל דהוא מטעם הפקר
וכיון דקיי"ל דהפקר הוא מטעם נדר ובגדרים הא קיי"ל דגמר בלבד צריף שיוציא
בשפתיו במס' שבועות (דף כ"ו ע"ב) וא"כ ה"נ בהפקר בעינו שיוציא בשפתיו וא"כ גם
בביטול נבעי אמירה ונקא: אמנם הא הב"י פתב בסי' תל"ד על מה שכתב הטור שם
דשלוחו יכול לבטל וכתב ול"נ דהטעם דהפקר לא מהני שליחות היינו משום דהפקר יש
לו דין נדר כו' וכיון דדין נדר יש לו מש"ה לא מהני שליחות שהאומר לחברו קבל עליך
נדר זה בשליחותי שאהיה אסור בו אינו פלום אבל ביטול שאינו ענין לנדר שפיר מהני
ביה שליחות ע"כ והב"ח ז"ל תמה עליו דממ"נ א"נ דביטול הוא מטעם הפקר הוא כהפקר
לכ"ד והוא פנדר כמו הפקר דהוא מטעם נדר ומ"ט אומר על ביטול אינו ענין לנדר כו'.

ונ"ל לבאר פן דהנה בהפקר יש שני דברים מה שמסלק את עצמו מנכסיו ומה שנאסר
לו אס"פ כמו נדר שעובר על כל יחל ואסור לו גם בהפקר להחזיר כמו שמבאר הקצוה"ח
בסי' רע"ה ואת זה דנאסר עליו ואינו יכול לחזור הוא בהפקר מטעם נדר ולהכי לא מצי
ע"י שליח כמו שכתב הב"י בשם הר"ן שהאומר לחברו קבל עליך נדר זה בשליחותי
שאהיה אסור בו אינו פלום ולא יכול חברו לאסור עליו אבל מה שמסלק מרשותו זה
יכול ע"י שלוחו נמי שמצי לזכות ע"י אחר דבר לחברו ויהיה מסולק מידו וא"כ ה"נ גבי
ביטול דדי בזה מה שמסלק מרשותו אף אי לא לשלם זה דאינו יכול לחזור דנדאי ניחא
ליה בסילוק ולא יחזור להכי יכול גם פן ע"י שליח וזהו פוננת הב"י דהכא בביטול אין
ענין בזה לנדר שאינו יכול ע"י שליח היינו האיסור דאינו יכול לחזור וא"כ יוכל היות
אי הפקיר ע"י שליח ואחר זכה בזה קנה אם זכה קודם שחזר בו הוא והה"ד בביטול
נדאי מהני ע"י שליח ואם פן הה"ד די הכא אף א"נ דגבי נדרים בעינו שיוציא בשפתיו
וכן גבי הפקר לענין איסור חזרה אבל מה שמסלק את עצמו די במחשבה בלבד כמו יאוש
בעלים וסגי במחשבה בלבד גבי ביטול לכ"ע רק גבי נדר דלא יכול לחזור מאיסור לא
יחל דברו זה בעי דבור אבל מרשותו יוציא אי גמר בלבד הכא גבי ביטול כמבואר ולקמן
בה' נדרים פ"ב שם נבאר עוד בענין זה נמצא דעיקר התקנה של ביטול הוא בלבד הוא
לכל הטעמים ורק כדי לברר הדבר אומר הירושלמי דטוב לומר אבל הגמ' דמירי מעיקר

התקנה אומר דצריך שיבטל בלבד ונפ"מ הוא לעגן אלם ששומע ותייב בכל המצות ורק א"ל דבר א"נ דמצד הדין הוא האמירה א"כ אינו יכול לבטל וא"י שלוחו אינו יכול לבטל דכל מיני דאיהו לא מצי עביד שליח ל"מ משוי ונהו כמו בקריאת יבמה דאיתא במס' יבמות (דף ק"ה) דאלם ואלמית שחלצו חליצתן פסולה פיון דבעינו קריאה דוקא ודבר זה הא ודאי ליתא דל"מ ד"ז דאלם אינו יכול לבטל חמצו ויהא צריך לבער דוקא ומצינו במשנה (דף לא) חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער ואמר ר"ח וצריך שיבטל בלבד וכתבו הפוסקים בשם הסמ"ק דהכא הוא הביטול מה"ת כדי דלא יעבור על כל יטמין וא"כ אלם שאינו יכול לדבר א"י לבטל לא הוי לדידיה כמבוער ויצרף לבערו מן העולם והמשנה לא חלקה בזה דבאמת עיקר התקנה הנה הביטול בלב ורק למנהג אומר הירושלמי הגוסס לברר הדבר וא"כ שפיר אומר הגמ' בכ"ד דבדיקת חמץ דרבנן דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי והוא לכ"ע משמע אף לאלם שא"י לדבר כדי בביטול בלב: והנה רש"י ז"ל כתב שם (בדף ו ע"ב) הבודק צריך שיבטל בלבד סמוך לבדיקה מיז ואומר כל חמירא דאיכא בביתא הדין ליבטיל עכ"ל.

ועמד ע"ז הצל"ח ז"ל דרש"י התחיל בתחלה לבטל בלבד משמע כדי בלבד ואל"כ מסיק ואומר כל חמירא משמע דבעי אמירה דוקא ומפרש לה הצל"ח ז"ל דדברי רש"י ז"ל קאי עפ"י מאי שכתב הר"ן ז"ל דלהכי סגי ליה בביטול בלב משום דחמץ אינו ברשותו ורק עשאן הכתוב כאילו הוא ברשותו ולהכי סגי בגילוי דעתו שמוציא מרשותו וכ"ז הוא רק לדידן דס"ל דחמב"פ אסור בהנאה אבל לריה"ג דס"ל דמותר בהנאה לא מהני לדידיה ביטול בלב דמה"ד הוא ברשותו ובעי בפה דוקא ולהכי אומר רש"י תרנוייהו לדידן סגי בביטול בלב ולריה"ג בעי לומר כל חמירא כו': ולענ"ד נ"ל לומר כן דהא בלא"ה דברי רש"י ז"ל אינו מדויק דכתב ואומר כל חמירא דאיכא בביתא הדין מהו הלשון בביתא הדין נימא בביתי או ברשותי אלא רש"י ז"ל מדקדק על לשון הגמ' דאמר הבודק צריך שיבטל משמע דתליא בבדיקה החיוב ביטול והא מצינו מי שהלך בתוך שלשים יום קדה"פ צריך לבדוק ולבטל בע"פ שלא בשעת הבדיקה אלא זה אתי הכא לאשמוענו דאף שלוחו פי הכי דכול לבדוק ה"נ יכול לבטל כדעת בה"ע ולהכי אומר הבודק אף אם הוא שליח צריך שיבטל והנה אם שליח מבטל כתבו הפוסקים דצריך לומר בפה חמץ פלוני הנה בטל ועיין בד"מ ובב"ח (סי' תלד) וזהו שכתב רש"י ז"ל מבטלו בלבד זה שבודק ומבטל את שלו ואומר כל חמירא דאיכא בביתא הדין היינו שליח בבית של אחרים ולא אומר בביתי דבזה בעינו דוקא אמירה כמבואר: ועוד נ"ל ליישב קושית הב"י על הטור מן הירושלמי שבארנו ונבאר תחלה המשך דברי הירושלמי וז"ל בפ"ב הל' ב' אם הנה שפת או יו"ט אמר רב כופה עליו פלי רב אמר צריך לומר כל חמץ שיש לי בביתי וא"י בו יבטל רב אמר צריך לומר אשר קבמו על ביעור חמץ רב אמר הטח ביתו חמץ צריך לבער ע"כ.

והנה לבד להבין המשך המאמרים עוד יש לדקדק הלא תחלה מברכין הברכה ואח"כ אמרינו כל חמירא והירושלמי אומר להיפוך תחלה אומר כל חמירא ואח"כ הברכה וע"כ נבאר כן ונקדים תחלה דברי הירושלמי בפ' תמיד נשחט הל' ד' דאיתא שם כן שחטו על שיאור מאחר דאמר ר"ה אמר רב מותר להאכילו לכלבו פטור או מאחר דאמר רב לוקין על אכילתו חייב ע"כ.

נמצא דרב ס"ל דגוקשה מותר הוא לכתחלה בהנאה ומשמע אף מדרבנן מדאמר מותר משמע לכתחלה ועל אכילה ס"ל דלוקין וצריף לומר דרב ס"ל פחוקיה דיליף איסור אכילה מקרא דכל מחמצת לא תאכלו על חמץ גוקשה וא"כ איסור הנאה לחוקיה לא נוכל לידע דזהו רק היכא דכתיב לא יאכל והוא כמו שכתבו התוס' שם (דף כג ע"ב) תימה לרשב"א דנימא א"ב חמץ גוקשה, וחד"ג ע"י פערובות דיליף מפל מחמצת דלחוקיה אינו אסור בהנאה וצ"ל דרב סובר פן ולהכי מתיר בהנאה ואכילה אסור מדאוריני' ולוקה ע"ז.

והנה לכאורה תקשה לפי מה שבארנו לעיל דברי הפ"י דמקשה דגילף על חמץ שאסור בהנאה מקו"ח מבב"ח ומה בב"ח דאינו עובר על ב"י וב"י אסור בהנאה חמץ לא כש"כ דאסור נרק הפ"י כתב דלר"ש דס"ל דלאחר זמנו מותר יש פרכא שפן יש היתר לאיסורו או לדעת התוס' צריף קרא על מלקות דאין מזהמה"ד.

והנה רב ס"ל לקמן (דף ל) כר' יהודה דקדירות בפסח ישברו וא"כ נהי דמלקות לא מצינו למילף אבל איסור נוכל למילף מקו"ח ורב הא אמר דמותר לגמרי בהנאה והנה רב הא אמר נמי שם בירושלמי הטח ביתו חמץ צריף לבער והוא ע"כ משום דס"ל דחמץ גוקשה נמי עוברין על כל יראה ומפרש לה אלו עוברין בכל יראה וב"י לא עוברין מעל השלחן בפירוש התוס' וכן כתבו המפרשים שם בירושלמי וא"כ דס"ל דיש ב"י בגוקשה גילף מקו"ח לאסור בהנאה וצריף לדברי רב לתרץ הקושיא כמו שמתרצים האחרונים דהנה אמרינו לעיל שני דברים אינם ברשותו של אדם ועשאן הפתוב פאלו הן ברשותו חמב"פ דעובר על ב"י אף דאסור בהנאה שאינו שלו והנה כ"ז הוא אי אסרינו מגזה"כ מלא יאכל אזי אסור בהנאה ואמרינו דגזה"כ הוא ברשותו אבל א"ל דילפינו קו"ח אזי נימא אפא מדחזינו דעוברין על כל יראה ש"מ דשרי בהנאה והוי ברשותו ולהכי איתא כל יראה גביה ול"מ למילף חמ"נ מקו"ח ואם תקשה לה אפתי גילף קו"ח וא"נ מדעבר על ב"י ש"מ דשרי בהנאה הוא הא א"ל חמץ גמור יוכיח דאסור בהנאה ועוברין על כל יראה.

אף יש לדחות מה לחמץ גמור שפן ענוש פרת להכי החמירה התורה לעבור על כל יראה אף שאינו ברשותו אבל חמץ גוקשה דהוא רק בלאו א"נ דאסור בהנאה תקשה האריף עוברין על ב"י ומדעוברין ש"מ דשרי בהנאה ולהכי סובר רב דשרי בהנאה: והנה לפ"ד הירושלמי צריף לבאר הא דאיתא לעיל (דף ע"א) ארחב"י אמר רב המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדנייתא א"ח לקדושין ומפרש ר"ת דהוא חמץ גוקשה ואסור בהנאה וא"כ תקשה הא רב ס"ל דמותר בהנאה דמאכיל לכלבו ולא מצי למימר דחיטי קורדנייתא המה חמץ גמור ורק מייתי הגמ' ראיה משעות דרבנן כמו שפירש לה הנוב"י מהד"ק (סי' כא) וכן מפרש לה הקרבן נתנאל ברא"ש פ' כ"ש ס"ק ז' דהוא חמץ גמור אף את זה דחה כמו"ח הגאון ז"ל את דבריהם מדברי הירושלמי גופיה פ"א דפסחים הל' ב' דאיתא שם אמר רב המקדש בחמץ משש שעות א"ח לקדושין אר"פ ויאות אילו חיטי קורדנייתא במדבר דלמא טבא אינו פלוס ומפרשים דפישט הירושלמי דמביא ראיה מחמץ גוקשה דנמי אינו אסור אלא מדרבנן כמו שעות ומ"מ א"ח לקדושין אלמא דהוא חמץ גוקשה אף צריף לומר לדברי הירושלמי דהגרסא הוא כמו דאיתא לקמן (דף כא

ע"ב) ארחב"י אָמר ר' יוחנן המקדש כו' אָפילוּ בְחִיטֵי קוּרְדְנִיטָא א"ח נְרַב לְעַצְמוֹ ס"ל דְחִמֵּץ גְּנוּקְשָׁה שְׂרִי בִּהְנָאָה אַף מְדַרְבְּנֵן וְרַק אֹמֵר שֵׁם בִּירוּשְׁלַיִם עַל שְׁעוֹת דְרַבְּנֵן וּמְבִיא ר"ה רְאִיָּה מְזַה דְקִי"ל דְבְחִיטֵי קוּרְדְנִיטָא א"ח לְדִידֵן דְאַסְרִינָן בִּהְנָאָה מְדַרְבְּנֵן וְהַה"ד לְשְׁעוֹת דְרַבְּנֵן מ"מ זֶה שְׁפִיר חֲזִינָן דְרַב ס"ל דְחִמֵּץ גְּנוּקְשָׁה שְׂרִי בִּהְנָאָה וְעַל בַּל יֵרְאֶה עוֹבְרִין דְאָמַר הֵטַח כּו' צְרִיף לְבַעַר וְעַתָּה יִתְנַרֵץ שְׁפִיר דְבְרֵי הַטּוֹר כְּפִי מַה שְׁבִאֲרָנוּ עַפ"מ שְׁכַתְבַּת הַצַּל"ח בְּשֵׁם הָר"ן דְבִיטוּל בְּלֵב לֹא מְהִי רַק לְדִידֵן דְחִמֵּץ אָסוּר בִּהְנָאָה אָבַל לַמ"ד דְחִמֵּץ שְׂרִי בִּהְנָאָה צְרִיף לֹאמַר בַּע"פ דְנוֹקָא וַא"כ שְׁפִיר לְרַב דַּס"ל דְחִמֵּץ גְּנוּקְשָׁה עוֹבְרִין עַל ב"י וַא"כ בְּעַת הַבִּיטוּל צְרִיף לְבַטֵּל גַּם אֶת הַחִמֵּץ גְּנוּקְשָׁה וַא"כ פִּינֵן דְהוּא מוֹתֵר בִּהְנָאָה לְהִכִּי אֹמֵר רַב לְשִׁיטְתוֹ דְצְרִיף לֹאמַר כָּל חִמִּירָא כְּדִי שְׂיִתְבַטֵּל גַּם חִמֵּץ גְּנוּקְשָׁה וְלֹא יַעֲבֹר עַל בַּל יֵרְאֶה אָבַל הַטּוֹר אֲזִיל לְטַעֲמִיָּה דְפוֹסֶק (בְּסִי' תַּמְב) דְחִמֵּץ גְּנוּקְשָׁה אִינוּ אָסוּר בְּאֲכִילָה וּבִהְנָאָה רַק מְדַרְבְּנֵן וּמוֹתֵר לְהַשְׁהוֹתָן וְלִיפָּא שׁוּם אִיסוּר ב"י וְכֵן פּוֹסֶק לְקַמֵּן (בְּסִי' תַּנְט) דְשִׁיאֹר דְהוּא נְסֻדַּק הָאוּכְלוּ פְטוֹר דַּס"ל דְגְנוּקְשָׁה אִינוּ אָסוּר אֲלֵא מְדַרְבְּנֵן וְעִינֵן שֵׁם ב"י וּבב"ח וַא"כ בְּעַת שְׁמִבְטֵל א"צ לְבַטֵּל לְחִמֵּץ גְּנוּקְשָׁה דְלִיתָא גְבִי בַּל יֵרְאֶה וּלְהִכִּי סָגִי בְּלֵב לְבַד וְלֹא בְּעֵי לְמִימַר בְּפָה פְּמִבְּנָאָר: וְעַתָּה יִתְבָּאָר דְבְרֵי הִירוּשְׁלַיִם כְּמִין חוֹמֵר הַמְּשֻׁף כָּל הַמְּאַמְרִים כֵּן אִם הִיָּה שְׁכַת אוֹ יו"ט אָמַר רַב כּוֹפָה עָלָיו כְּלִי.

וְהִנֵּה רַש"י ז"ל כְּתַב (בְּדַף ו' ע"א) דְאָמַר הַמוֹצָא חִמֵּץ בְּבִיתוֹ בִּי"ט כּוֹפָה וְכו' וּבְבַל יֵרְאֶה לֹא עֹבֵר דְהָא בְּטֻלְיָה בְּלִבּוֹ אֶתְמוּל כְּדַאמְרִינָן לְקַמֵּן הַבּוֹדֵק צְרִיף שְׂיִבְטֵל. וְהִנֵּה בַש"ע (סִי' תַּמּו) וּבַטּוֹר יֵשׁ דְעוֹת בְּזָה אִי לֹא בִיטְלוּ אִם שְׂרִי לְבַעַר בִּי"ט אוֹ נִימָא דַּמ"מ כּוֹפָה עָלָיו רַק כְּלִי.

וְהִנֵּה אִם נִכְרִיחַ כְּדַעַת הַפּוֹסְקִים דְרַק מְשׁוּם דְבִיטְלוּ לְהִכִּי כּוֹפָה עָלָיו כְּלִי וַא"ל בִּיטְלוּ מְבַעְרוּ בִּי"ט וְזֶהוּ רַב אָמַר כּוֹפָה עָלָיו כְּלִי רַב אָמַר צְרִיף לֹאמַר כָּל חִמִּירָא וְהוּא מְבָאָר דְלְהִכִּי דִי בְכַפִּיטָת כְּלִי וְאִינוּ מְבַעְרוּ וְאִינוּ מוֹצִיאֵו מְשׁוּם דְכָל אֶחָד מְבַטֵּל בְּעַת הַבְּדִיקָה וְאִם כֵּן כְּבָר בְּטֻלָה מְאֶתְמוּל.

רַב אָמַר צְרִיף לְבָרָה יְבִנְאָר כֵּן דְהִנֵּה הַמַּג"א כְּתַב (בְּסִי' תַּמּו ס"ק א) דְהַמוֹצָא חִמֵּץ בְּבִיתוֹ בִּי"ט וְשׁוֹרְפוֹ בַחוּה"מ מְבָרָה הַבְּרָכָה עַל בִּיעוּר חִמֵּץ בְּעַת הַשְּׂרִפָּה וַאֲע"פ שְׁכַבְרָה בִּירָה בְּעַת בִּיטוּל מ"מ מְבָרָה בְּעַת שְׁמִקְנִים מְצוֹת שְׂרִיפָה וְזֶהוּ אֹמֵר תַּחֲלָה דְכוֹפָה עָלָיו כְּלִי וּמְבָאָר דְלְהִכִּי דִי בְזָה מְשׁוּם דְמְבַטֵּל תַּחֲלָה וְאֹמֵר דַּאֲח"כ בְּעַת הַשְּׂרִיפָה ג"כ צְרִיף לְבָרָה ע"ב חִמֵּץ בַחוּה"מ וְלְהִכִּי נִקְיֵט הַבְּרָכָה אַחַר הַבִּיטוּל וְעוֹד יֵשׁ לְבָאָר דְקָאִי הַבְּרָכָה שְׁמִבְרָה בְּעַת הַבְּדִיקָה וַיְבִנְאָר כֵּן.

דְהִנֵּה הַב"י הַקָּשָׁה מ"ט מְבָרְכִין עַל בִּיעוּר חִמֵּץ וְלֹא עַל בִּיטוּל חִמֵּץ וּמְתַרֵץ שְׁנֵי תִירוּצִים חֲדָא דְבִיטוּל הוּא בְּלֵב וְאִין מְבָרְכִין עַל דְבָרִים שְׁפֵלֵב וְעוֹד דְבִיטוּל בְּכֻלָּל בִּיעוּר וְאִין בִּיעוּר בְּכֻלָּל בִּיטוּל וְהַק"ע בִּירוּשְׁלַיִם כְּתַב הָקָא בַּפ"א וְאִינוּ מְבָרָה עַל הַבִּיטוּל כִּינֵן דְעַל הָרוּב פְּשׁוּבֻדִק הַחִמֵּץ עֲדִינֵן חִמֵּץ יְדוּעַ בְּבִיתוֹ וּכְבָר אֲמַרְנוּ דְלֹא מְהִי בִיטוּל לְחִמֵּץ יְדוּעַ ע"כ.

וְהִנֵּה לַפ"ד הַגַּמ' וּכְדַעַת הַפּוֹסְקִים לִיתָא תִירוּץ זֶה דְבָאָרוּ דְרַק הִירוּשְׁלַיִם ס"ל דְלְחִמֵּץ יְדוּעַ לֹא מְהִי בִיטוּל אָבַל אֲנִן פְּסֻקִינָן דְמְהִי וְרַק הַב"י הָא מְתַרֵץ לָהּ שְׁפִיר כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

והנה א"נ תירוץ הראשון של הב"י דאין מברכין על דברים שבלב והנה רב אומר דצריך לומר כל חמירא וא"כ הוא באמירה לא בלב רק כבר בארנו דמ"מ עיקר התקנה הנה בלב שדי בזה ורק פדי לברר תיקנו לומר אבל לא לעיפוב וא"כ שפיר מסיק אף דרב אומר דצריך לומר כ"ח מ"מ מברכין על ביעור ולא על ביטול ומסיק רב אמר הטח ביתו חמץ צריך לבער והוא בא לבאר כמו שבארנו בתירוץ השני על הטור דלהכי אומר רב דצריך להיות באמירה משום חמץ גוקשה דבעי לבער ומותר בהנאה ומסיק בזה דהטח ביתו דינו של רב דח"נ צריך ביעור וא"כ שפיר הוא לפ"ד הירושלמי עיקר התקנה באמירה וא"כ ה"א דבעי לברך על ביטול פינון דלא הוי דברים שבלב מ"מ אומר רב דהברכה הוא ע"ב חמץ משום התירוץ השני של הב"י דביעור אין בכלל ביטול וביטול בכלל ביעור הוא והאמירה דוקא הוא משום דרב אמר הטח ביתו כמו שבארנו דצריך לבער חמץ גוקשה: ומה שהקשה הב"י נמי מ"ט אין מברכין על בדיקת חמץ פשוט ניקא דביעור הוא מה"ת והבדיקה הוא רק תקנת חכמים הקנה לביעור ולהכי מברכין על דבר התורה ולא על ת"ח כמבואר: והנה ע"ד רבינו נמי אית למימר דס"ל פהטור דהעיקר הוא מה שבלב ומה שכתב בפ"ג ה"ז ויאמר כל חמץ שיש לי ברשותי הוא נמי לא הנה עיקר של התקנה ואם הוא אלא השומע ואינו מדבר די לו במחשבה לבדו וכפי מה שבארנו דרק רב לשיטתו דס"ל דגוקשה מותר בהנאה צריך אמירה א"כ רבינו דפוסק דאסור בהנאה וגם עוברין על ב"י סגי גם לזה הביטול וכן מבאר הקא הר"ר מנחם ז"ל דדעת רבינו הוא דהעיקר הוא בלב.

ובהאי ענינא ראיתי דבר תמוה בס' עטרת זקנים בש"ע (סי' תלד ס"ק ד) וז"ל ואע"פ שאין שליח יכול לבטל ולכן אין להקל ועכ"פ האשה אין לעשות שליח לבטל החמץ שלה כי אצלה גבי הפרה ממעטת התורה שאין שלוחה כמותה משום דכתיב אישה יקימנו עכ"ל.

ודבריו אין לו שום הבנה דהנה זהו גזה"כ גבי הפרת גדרים שאין הבעל יכול לעשות שליח להפר אבל לגבי אשה לא מציינו בשום מקום שבדבר שהיא יכולה לעשות לא תוכל לעשות שליח וכל מלתא דהיא מציי עבדי שליח מציי משוי ומה ענין הפרת גדרים לכאן שאין הבעל עושה שליח ועיין תוס' ב"מ (דף צו ע"א) ד"ה פלוגתא והתם ממעטינו משום דכתיב בעליו וצ"ע דבריו: הלקה ד אין כו' ואמצע החצר אינו צריך בדיקה שעופות מצויין שם והן אוכלין כו' עכ"ל.

וכתב הלחם משנה ואמצע החצר קשה א"כ מאי מקשה בגמ' אילימא בחצר והא"ר חצר א"צ בדיקה דלמא התם הוא אמצע והקא הווי צדדין ואולי י"ל שמה שכתב ותירצו בגמ' אלא לצדדים לעיל אחצר נמי קאי עכ"ל וזהו נדאי דוחק דא"כ ה"ל לשנויי תיקף אלא לצדדים ולא להפסיק באכסדרה א"נ לעולם אחצר והב"ע בצדדים: אמנם לא קשה מידי עפ"י מה שכתב הר"ן ז"ל שם וז"ל חצר א"צ בדיקה אמצעי של חצר כו' אבל חורין צריכין בדיקה וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' חו"מ והכי נמי איתא בירושלמי עכ"ל אלא דמפרש ליה הר"ן דהאי דכתב רבינו אמצעי של חצר בא למעט בזה חורין ולא למעט צדדין וע"ז שפיר כתבו המפרשים דל"מ להקשות דלימא לאור החמה בחצר ועל

חורין דהחורין נדאי צריף לבדוק לאור הנהר כמו חורין שבבית דליתא שמה חמה אבל הצדדין של חצר שנה לאמצע.

ומה שפסיק הר"ן והכי איתא בירושלמי הוא ראיה לדעת רבינו ממה דבירושלמי הכא פ"א אומר חצרות שבירושלים מהו שצריכין בדיקה כו' שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה וא"כ תקשה על חצרות למה צריף בדיקה הא אמרינן בגמ' דחצר א"צ בדיקה והירושלמי נדאי ל"פ ע"ז.

אף מבאר הר"ן דקאי על החורין שבחצר שצריף בדיקה ודוק: פ"ק ב הלכה יג נכנס עכבר כו' וכ' המל"מ וא"ת אפילו אם לא ביטל למה צריף בדיקה הא ס"ס הוא כו' ומדלא חילק הכא בין כפר גדול לקטן משמע דבכל גוונא א"ל ביטל צריף לבדוק כו' וי"ל דהאי ספק הוה ספק גרוע כו'.

והנה קושיא זו כפר מקשה הד"מ בטור או"ח (סי' תלט) ד"ה אין להקשות ומתירן שם לחלק בין הספקות עיי"ש וצ"ע על המשל"מ שלא הביא דברי הד"מ אלו: הלכה טו בצק שבסדקי העריכה אם יש פזית במקום אחד חייב לבער וא"ל אם הנה עשוי לחזק בו שבירי העריכה כו' וא"ל חייב לבער כו' עכ"ל.

והנה קשה ע"ד אלו מהא דכתב בהל' פלים (פ' כ' הל' ט') בצק שבסדקי העריכה שנגע בו שרץ אם בפסח הואיל ואיסורו חשוב חוצץ ולא נטמאת העריכה כו' ואם בשאר ימות השנה אם מקפיד עליו כו' ותקשה מ"ט לא חילק בין אם פחות מכוזית או פזית ורש"י ז"ל חילק בדרף מו) נכתב דבפסח איסורו חשוב חוצץ כו' ובפחות מכוזית פי אינו מקפיד עליו לא ורבינו לא חילק כלל בין פזית ובין עשוי לחזק או לא.

ומצאתי אח"כ בצל"ח שהקשה זה והניח בצ"ע: ולענ"ד נ"ל ליישב דברי רבינו כן דהנה המג"א פתב הכא (בסי' תמב ס"ק ז) דאף פחות מכוזית מ"מ חייב לבטלו ורק פטור מלבער וזהו א"נ פשיטת האחרונים דס"ל דעל חצי שיעור נמי עוברין על כל יראה מה"ת וא"כ תקשה על רש"י ז"ל מ"ט חילק בין פזית לפחות מכוזית א"נ דעל פחות מכוזית נמי עוברין על כל יראה ומקפיד.

אף יש לומר דרש"י ז"ל אגיל לטעמיה דהנה הט"ז הקשה הכא בס"ק ה' דלמ"ד דלהכי צריף בדיקה שלא יבא לאכלו וא"כ אף בפחות מכוזית נמי תתחייב לבער דאף דנימא דבח"ש ליתא ב"י מה"ת מ"מ לגזור שפא יבא לאכלו ותירץ דמייירי שנמאס ונדדרס שאין ראוי לאכול והנה זה התירוץ רק למ"ד הטעם של הבדיקה שפא יבא לאכלו אבל רש"י ז"ל הא פירש דבדקין שלא יעבור על כל יראה וב"י וא"כ א"נ דאף על ח"ש עוברין על ב"י לא מהני מה שאינו ראוי לאכילה דהא צריף לבער שלא יעבור על ב"י כמו עיקר התקנה של הבדיקה וצ"ל לרש"י ז"ל כמו שכתב אליבניה הקרבן נתנאל בהרא"ש הכא ס"ק י"ח דס"ל פשיטת הפוסקים דעל חצי שיעור אין עוברין על ב"י עיי"ש וא"כ לדידיה חצי זית או דאף ביטול לא בעי או דבעי ביטול משום איסור דרבנן כמו שכתב המקורחים הכא ס"ק ז' וא"כ לרש"י ז"ל לא חשיב איסורו פחות מכוזית מה"ת ולהכי אינו חוצץ אבל רבינו א"ל דס"ל כמו שכתבו האחרונים אליבניה דאף בפחות מכוזית עוברין על כל יראה מה"ת ורבינו לטעמיה אגיל דס"ל דהבדיקה הוא שלא יבא לאכלו

דְּכַתֵּב הַקָּא בַּפ"ג ה'ל' ה' מי שְׁשָׁכַח וְלֹא בָדַק כּו' בּוּדֵק אַחַר הַרְגָל וְהוּא ע"כ פְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּהַטְעַם הוּא שְׁלֵא יָבֵא לְאַכְלוּ דְלִשְׁיטַת רַש"י ז"ל לְאַחַר הַפֶּסַח לֹא בְּעֵי בְּדִיקָה כְּמוֹ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס' שֵׁם (דָּף י) ד"ה וְאִם וְעֵי"ש בְּמַהְרָשׁ"א וְרַבֵּינוּ דְּכַתֵּב לְאַחַר הַמּוֹעֵד וְדַאי כְּהַתּוֹס' ס"ל וּא"כ הַקָּא דְּמִיָּרִי שְׁנַמְאָס וְאִינוּ רְאוּי לְאַכִּילָה וּלְהִכִּי א"צ לְבַעַר אָבֵל בְּיָטוּל מִיְהוּ בְּעֵי אַף פְּחוֹת מְכַוֵּינָת וּלְהִכִּי אִינוּ מְחַלְקִים וְהִנֵּה הַמַּהְרָשׁ"א הַקָּשָׁה שֵׁם בְּמַס' פְּסָחִים (דָּף מו) עַל רַש"י ז"ל מ"ט לֹא חִילְקִים בְּפֶסַח גּוֹפִיָּה בֵּין כּוֹנֵינָת לְפְחוֹת מְכַוֵּינָת וּבֵין עֲשׂוּי לְחֻזְקִים לֹא עֲשׂוּי וּמ"ט חִילְקִים רַק בֵּין פֶּסַח לְשֶׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה וּלְפ"ד רַבֵּינוּ גִּיחָא דְלִיתָא חִילּוּקִים רַק בֵּין פֶּסַח לְשֶׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה אָבֵל בְּפֶסַח גּוֹפִיָּה א"ח בְּשִׁיעוּר וְדוּק: פֶּרֶק ג' הַלְכָה ג' אַרְבַּעַת עֲשָׂר שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת כּו' וּמִנִּיחַ מִן הַחֲמִיץ כְּדֵי לְאַכְלוּ מִמֶּנּוּ עַד אַרְבַּעַת שְׁעוֹת בְּיוֹם הַשַּׁבַּת וְהַשֶּׁאֵר מְבַעְרוּ מִלְּפָנֵי הַשַּׁבַּת כּו' עכ"ל.

וְכַתֵּב הַרְאָב"ד ז"ל הֵרֵב לֹא פָתַח בְּן אֱלֹא בְּתְרוּמָה הוּא שְׁמַבְעֵר וּמְשַׁיֵּר אָבֵל בְּחֻלִּין אִינוּ מְבַעֵר כְּלוּם אֱלֹא בְּזַמְנֵנוּ כַּר"א אִישׁ בְּרִתּוֹתָא וְכַר"א בַּר"צ דְּתַרְנוּנֵיהוּ ס"ל פְּהַדְדִי כּו' עכ"ל: וְהִנֵּה הַרְאָב"ד ז"ל ס"ל כְּהַר"ף ז"ל לְפֶסַח דְּהָא דְּאָמַר מְבַעְרִין הוּא מִלְּפָנֵי הַשַּׁבַּת קָאִי רַק עַל תְּרוּמָה אָבֵל חֻלִּין בְּזַמְנֵנוּ כַּר"א בַּר"צ שֵׁם בְּמַשְׁנֵה וְרַבֵּינוּ ס"ל דְּהַפֵּל מִלְּפָנֵי הַשַּׁבַּת כַּר"א אִישׁ בְּרִתּוֹתָא דְּקָאִי עַל הַפֵּל גַּם עַל חֻלִּין וְעֵינֵן שֵׁם בְּר"ן וּבַהֲרַהֲמ"מ וּבַהֲב"ח (ס' תַּמַּג): וְהִנֵּה בִירוּשָׁלַיִם לְקַמֵּן פ"ג ה"ו אָמַר ר"א בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן אֲתִיָּא דְרַאבְר"צ כַּר"ג פְּמָה דְר"ג אָמַר מַה שְׁנֵי בֵּין תְּרוּמָה לְחֻלִּין כֵּן ר"א בַּר"צ אָמַר מַה שְׁנֵי בֵּין חֻלִּין לְתְרוּמָה פְּמָה דְתִימַר הַלְכָה כַּר"ג וְדַכּוֹנְתִיָּה הַלְכָה כַּר"א בַּר"צ עכ"ל.

וְהַקָּשָׁה הַק"ע א"כ קָשָׁה עַל הַר"ף ז"ל בֵּינֵן דְּהִירוּשָׁלַיִם ס"ל דְר"א בַּר"צ ס"ל כַּר"ג וְא"כ בֵּינֵן דְּהַגְמ' פּוֹסֵק לְעֵיל (דָּף יג) דְלִית הַלְכָתָא כַּר"ג וְא"כ לִית הַלְכָתָא נְמִי כַּר"א בַּר"צ וְהַנִּיחַ בַּצ"ע: וְנ"ל לְיִישָׁב כֵּן דְּהִירוּשָׁלַיִם אֲזִיל לְטַעֲמִיָּה וְשִׁפִּיר אָמַר דְּשִׁמְעָתָא דְר"א בַּר"צ אֲתִיָּא כַּר"ג אָבֵל לְפִי סוּגִיָּת גַּמ' דִּידֵן אִין עֲנִין זֶה לְזֶה.

דְּהִנֵּה לְפִי הַסְבָּרָא הִנֵּה מִמֶּשׁ אֵיפְכָא דְבָרֵי ר"ג מְדַבְּרֵי ר"א דְהוּא מוֹסִיף עַל תְּרוּמָה עַל זְמַן הַבִּיעוּר עוֹד שְׁעָה וְרַאבְר"צ מְקַדִּים תְּרוּמָה מִע"ש אַף צ"ל דְּהִירוּשָׁלַיִם ס"ל לְעֵיל בַּפ"א ה'ל' ה' תְּרוּמָה דְּנֻקָא מְפָנִי קְדוּשָׁתָהּ אוֹ מְפָנִי שְׂאִין אוֹכְלִין מְצַוִּינֵן מַה נַּפ"מ חִלּוֹת תּוֹדָה אִין תִּימַר שְׂאִין אֲוֹכְלִיָּה מְצַוִּינֵן אֵלּוּ אוֹכְלִין מְצַוִּינֵן אִין תִּימַר מְפָנִי קְדוּשָׁתָהּ אֵלּוּ יֵשׁ לְהֵם קְדוּשָׁה ר"נ אָמַר כְּשִׁירוֹת נָטְלוּ שׁוֹהִינֵן לְהֵן שְׁעָה אַחַת לְאַכִּילָתָן וְחֻלִּין כּו' א"ל מִימַר מִשׁוּם שְׂאִין אֲוֹכְלִיָּה מְצַוִּינֵן לֹא מְפָנִי קְדוּשָׁתָהּ אוֹף הַקָּא מְפָנִי קְדוּשָׁתָהּ עכ"ל.

נִמְצָא דְּהִירוּשָׁלַיִם מְסַפְקָא לִיהַּ הַטְעַם שְׁמַחְלֵק ר"ג תְּרוּמָה מְחֻלִּין א"נ מְפָנִי שְׂאִין אוֹכְלִין מְצַוִּינֵן וְלֹא יָכֻלוּ לְאַכְלוּ בְּד' שְׁעוֹת וְצָרִיף לְהוֹסִיף עוֹד שְׁעָה לְאַכִּילָתָהּ אוֹ מְפָנִי קְדוּשָׁתָהּ וְחַסִּינֵן עַל אַבּוּד תְּרוּמָה לְתַלּוֹת מְקוֹדֵם וְלָכֵן אוֹכְלִין עוֹד שְׁעָה וּפְשִׁיט לִיהַּ מְפָנִי קְדוּשָׁתָהּ מְחֻלּוֹת תּוֹדָה: וְעַתָּה נִבְאָר כֵּן א"נ הַטְעַם מְפָנִי שְׂאִין א"מ וְהוֹסִיפוּ הַשְּׁעָה וְא"כ ה"ל לְהִיּוֹת אֵיפְכָא גַבֵּי תְרוּמָה דְאִין אוֹכְלִין מְצַוִּינֵן לְהַּ וְצָרִיף לְאַכְלוּ עוֹד בְּשַׁבַּת כְּמוֹ בְּחֻלִּין אָבֵל א"נ הַטְעַם מְפָנִי קְדוּשָׁה וְחַסִּינֵן עַל אַבּוּדָה א"כ אִי יְבַעְרוּ בְּשַׁבַּת אֲזִי יֵאבְדוּ אוֹתָהּ כִּי בְּשַׁבַּת אָסוּר לְאַכְלוּ רַק עַד ד' שְׁעוֹת וְאִם מְבַעְרִין בַּע"ש אֲזִי יֵאבְדוּ אוֹתָהּ כֹּל שְׁיִשִּׁיג אוֹכְלִין וּלְהִכִּי אָמְרִינֵן תְּרוּמָה מִע"ש אָבֵל מְפָנִי שְׂאִין א"מ וְלֹא מִשׁוּם קְדוּשָׁה שְׁיִשִּׁיג בָּהּ וְעַל אַבּוּדָה

ל"ח צריף להיות איפכא כמו שבארנו וא"כ הירושלמי אֲזִיל לטעמיה דמסיק הטעם מפני קדושתה ולכן אתיא דראבר"צ כר"ג.

אבל הגמ' דידן ע"כ לא ס"ל דהא מקשי שם (דף יג ע"א) ולימא מר דר"ג ומשני ר"ג לאו מכריע הוא ואב"א ס"ל פהאי תנא דתניא ר"א א"ב אומר כו' וכתבו התוס' דבזה סמך לתרין נמי דלא תקשה דלימא כר"ג דסתם משנה אתיא פותיה: והנה הצל"ח ו"ל הקשה אפתי בזה דאמר שם גבי רב מ"ל לנכרים כר"י ואף א"נ דלנכרים מנ"ל דכר"י דלימא כר"ג גבי תרומה ומנ"ל דרבי ס"ל כר"י ומתרין פן דדברי ר"ג ודברי ר"א בר"צ הנה תרתי דסתרי דר"ג מוסיף בזמן ור"א בר"צ מפחית כו' וא"כ לפי שיטת הרי"ף ו"ל כמו שמבאר הרמב"ן והר"ן ו"ל דר"א א"ב ס"ל דרק תרומה מבצרין מלפני השבת ולכן חולין כו'.

ומעתה אם נימא לקבועו הלכה לאכול פבר זכינן שהלכה כר"י וא"נ שקבעו לבער מ"מ פבר זכינן לדחות דברי ר"ג מהלכה שהרי דברי ר"א א"ב גבי ביעור עם ר"ג גבי תרומה הני תרתי דסתרי וא"כ רבי שהורה צא ומוכרה היינו כר"י ולא כר"ג עכ"ל.

נמצא דמנכרחין אנו לומר לד"ד גמ' דידן דראבר"צ עם ר"ג לא נשנה כלל וע"כ צ"ל דהנה סתרין פדמוכית הצל"ח מדאמר הגמ' דרבי כר"י ס"ל וע"כ צ"ל לגמ' דידן הטעם מפני שאין אוכלין מצוניין ולהכי צריף להוסיף עוד בשיעור אכילתה ואי תקשה א"כ איף אמר ר"נ פשירות הא הלחמי תודה דכיון דהטעם הוא מפני שאין אוכלין מצוניין וא"כ גבי לחמי תודה ליתא זה ומ"ט משהין עוד זמן זה כמו שכתבו התוס' בשם הירושלמי הטעם ע"ז אף יש לומר דס"ל דאותן חלות תודה לא היו החלות דנאכלין לכל אדם רק מאותן ד' חלות דנאכלין רק לפהנים נדמי לתרומה והטעם הוא מפני שאוכלין מצוניין ולקם אין א"מ ועניין בצל"ח והירושלמי מוקי לה בכל החלות דנאכלין לכל אדם וגמ' דידן מוקי לה בהני ד' חלות ואין א"מ ולא דמי להא דר"ג וכותיה דגמ' דידן פסקינן: ועוד נ"ל דיש לומר איפכא בקיצור פן דאי אמרינן הטעם מפני שאין אוכלין מצוניין נוכל שפיר לומר דראבר"צ ס"ל כר"ג דגם הקא הוא הטעם דמבצרין לפני השבת כמו שכתב רש"י והר"ן מפני שאינו מצוי לתרומה אוכלין ולמחר תלף לאיבוד וכמו ר"ג דס"ל הטעם דנותן לה שעת יותר ול"ח שפא יטעו בין ה' לז' כמו דחיישינן גבי חולין אבל א"נ משום קדושה אזי אינו יכול לבער אותם קודם זמנו כמו התם דמוסיפין שעה אחת משום קדושתה ולא דמי להתם והני תרתי דסתרי אהדדי וא"כ א"ל דהירושלמי דתליא זה בזה הקא הוא ס"ל מפני שאין אוכלין מצוניין לה והתם גבי ר"נ בלחמי תודה יפרש נמי כמו שבארנו דמיירי בד' חלות של פהנים אבל הירושלמי לעיל דמסיק משום קדושתו וכן ס"ל להגמ' דידן נמי פן וכן פירש רש"י ו"ל באמת במשנה ותרומה פל חמש דאסור להפסיד קדשים בידים כ"ז שיכול לאכלן וא"כ לא תליא זב"ז ואדרבא סתרי אהדדי וכותיה דראבר"צ פסקינן פמבואר: ונ"ל לבאר עפ"ז הא דאיתא בירושלמי בפ"א הל' ה' ר"י כו' הלכה כר"ג שהוא אומר מין שניהם ופירש דהוא מכריע ובגמ' דידן אמרינן ר"ג לאו מכריע הוא ופירש רש"י משום דר"מ ור"י לא הזכירו כלל חילוק בתרומה וחוולין דר"י ס"ל דגם תרומה פן כל ד' נאמאי אומר הירושלמי דהנה מכריע אף לפי מה דאמר ר' יהודה שתי חלות פסולות ולמאי קאמר דוקא פסולות והטעם לפי שכשרות לא משהינן

להו שִׁישְׁרְפוּ אֶף א"נ דְּחִלּוֹת תּוֹדָה דְּמִי לְתַרוּמָה וּא"כ יְכוּל לְאַכְלֵן בְּסוּף ה' וּא"כ ר"י דְּאָמַר פְּסוּלוֹת הָיוּ לֹא ס"ל כּר"ג גַּבֵּי תְרוּמָה וּא"כ אֹמַר בְּפִירוּשׁ ר"י דְּתַרוּמָה הוּא נְמִי רַק פֶּל ד' וּא"כ ה"ל ר"ג מְכַרְיַע שְׁפִיר דְּהָא ר"י אֹמַר בְּפִירוּשׁ בְּתַרוּמָה לְחִלּוֹק ע"ז וְהַגְמִי דִּינָן אֵינוּ מְדַמֵּי ח"ת לְתַרוּמָה וְלֹא ה"ל מְכַרְיַע כְּמִבְּנָאָר.

וְעֵינָן עוֹד בְּשֵׁה"ג עַל הָרִי"ף ז"ל: וְהֵנָּה הַק"ע מְקַשָּׁה עַל הָרִי"ף ז"ל דַּא"נ דְּמְפָרֵשׁ לָהּ כְּפִירוּשׁ הָר"ן דְּקָאֵי עַל תְּרוּמָה הֲלֵא אֵין זָרְפוּ שֶׁל הָרִי"ף לְהִבְיָא דִּין תְּרוּמָה שְׁאֵינוּ נוֹהֵג בְּזוּה"ז. וְהֵנָּה פְּבָר הַקְּשָׁה זֶה הַב"י בַּאו"ח (ס' תַּמֵּד) וְהַפ"י מִיִּנְשֵׁב לָהּ דַּנְפ"מ בְּזוּה"ז לְעֵנָּן חֲלָה דְקִי"ל דְּנוֹתְנָה לְכַהֵן קֶטֶן כְּמוֹ שֶׁפָּתַב הָרִי"ף ז"ל הֲכָא אוּ גְדוּל שְׁטַבְלוּא"כ בְּחֲלָה דִּינוּ שְׁנֵה לְתַרוּמָה דְּצָרִיף לְבַעַר מַע"ש וְלֹא לְהַשְׁאִיר עַל שְׂבַת דְּהָוִי כְּמוֹ תְּרוּמָה וְלִזְהָ הִבְיָאוּ וְדוּק: הֲלִכְהָ ח לְפִיכְהָ כו' וְאִם שֶׁל הַקְּדָשׁ הוּא א"צ לְכַפּוֹת כו'.

וְהֵנָּה הַמַּגִּיבָה בַּס' מִשְׁל"מ פָּתַב ז"ל אֶתְיָא כַּמ"ד דְּהָאוּכַל חֲמִץ שֶׁל הַקְּדָשׁ בְּמִזִּיד מְעַל כְּדַאִתָּא בַּפ' כ"ש (דָּף כַּט) וְעֵינָן בְּדַבְרֵי הַמַּחְבֵּר בַּפ"ד מֵהַל' מְלֻנָּה וְלֻנָּה מ"ש ע"ד הַמְּרָדְכִי עֵי"ש עכ"ל. וְדַבְרֵיו תְּמוּהִין דְּמָה זֶה הַמְּשֻׁף לְהַתֵּם דְּאֶמְרִינָן דְּלֹא מְעַל אוּ מְשׁוּם דַּס"ל כּר' נְחוּנְיָא בַּה"ק דְּקִים לִיָּה בְּדַרְבָּה מִיִּנְיָה אוּ מְשׁוּם דְּלֹא שְׁנֵה הַקְּדָשׁ ש"פ דְּאִסוּר בְּהִנְאָה אוּ בְּדַבְרֵי הַגּוֹרֵם לְמִמּוֹן כְּמִמּוֹן דְּמִי כְּמוֹ דְּמוֹקְמִינָן שְׁמָה אֲבָל וְדַאִי זֶה לֹא נִימָא דְּאֶפְקִיָּה אִסוּר הַקְּדָשׁ לְגַמְרֵי מְחֲמִץ דְּלֹא יָהָא בְּדִיל מִנְיָה וְזֶה וְדַאִי לֹא דְּאִסוּרָא וְדַאִי אִיתָא וְכֹן אִיתָא בְּפִירוּשׁ בְּתוֹסְפֵתָא דְּפִסְחִים פ"א הָאוּכַל חֲמִץ קָדָשׁ בְּפִסְחֵי בְּשׁוּגְג מְשַׁלֵּם קָרָן וְחֻמְשׁ וְאֶשֶׁם וְדַאִי בְּמִזִּיד פְּטוּר בַּד"א בְּקָדָשׁ שֶׁהַפְּרִישׁ קוֹדֵם לְפִסְחֵי אֲבָל הַמְּקַדִּישׁ חֲמִץ בְּפִסְחֵי אֵינוּ קָדוֹשׁ אֲלֵמָּא דַּאִיתָא מִבְּנָאָר לְהִדְיָא דְּלֹא מְפַקַע אִסוּר, הַקְּדָשׁ מִן חֲמִץ לַכ"ע וּבְדִיל מִנְיָה וְאִם א"נ דְּלֹא מְעַל מ"מ אִסוּר הַקְּדָשׁ אִיכָּא עַל הַחֲמִץ וּל"צ לְכַפּוֹת פְּלִי וְמָה שֶׁהִבְיָא מִן הַמִּשְׁל"מ פ"ד דֵּהַל' מְלֻנָּה וְלֻנָּה אֵינוּ עֵנָּן לְכָאן עֵי"ש: הֲלִכְהָ ט מִי שְׁיָצֵא מִבֵּיתוֹ קוֹדֵם שְׁעַת הַבִּיעוּר לְעֲשׂוֹת מִצְוָה אוּ לְאַכְלוֹ כו' וְנִזְכָּר שְׁיֵישׁ לוֹ חֲמִץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ אִם יְכוּל לְחַזֵּר וּלְבַעַר וְלְחַזֵּר לְמִצְוָתוֹ יִחַזֵּר וְאִם לֹא יִבְטֵל בְּלִבּוֹ כו' וְעַד כְּמָה הוּא חוֹזֵר עַד כְּפִיצָה פְּחוֹת מְכַפִּיצָה מְבַטְלוֹ בְּלִבּוֹ וְדִיו עכ"ל.

וְהֵנָּה רַבֵּינוּ פָּתַב קוֹדֵם שְׁעַת הַבִּיעוּר וְכַתֵּב הַמַּג"א (בַּסִּי' תַּמֵּד ס"ק יב) דַּאִם הוּא אַחַר זְמַן הַבִּיעוּר דְּלֹא מְהַנִּי הַבִּיטוּל יִחַזֵּר מִיָּד וּבַס"ק י"ד פָּתַב עוֹד פְּחוֹת מְכָאן אֲבָל אִם הִנְיָה פְּחוֹת מְפִזִּית אֵינוּ חוֹזֵר אֶפְיָלוּ הוּא לְאַחַר זְמַן אִסוּרוֹ דְּלֹא מְצִי לְבַטְלוֹ אַפֵּה"כ א"צ לְחַזֵּר עַכ"ל: וְהֵנָּה נ"ל לֹמַר עוֹד דֵּהַה"ד אִם נִזְכָּר שְׁיֵישׁ לוֹ חֲמִץ שְׁקִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵי שֶׁ עוֹבְרִין וְאֶשֶׁר הַכְּרִיעַ ע"ז הַש"א בְּתַשׁוּבָה (סִי' עז) דְּלֹא מְהַנִּי בִּיטוּל וְאִז אֶפְיָלוּ קוֹדֵם שְׁעַת שְׁשִׁית נְמִי חוֹזֵר דְּמִי לְשֹׂאֵר חֲמִץ לְאַחַר זְמַן וְכֹן לְקַמְן גַּבֵּי הַהוֹלָף לְהַצִּיל מִן הַגִּיּוֹס כו' שֶׁמְבִיא הַמַּג"א בַּס"ק י"ב דְּלִדְעַת רַש"י וְהַרְה"מ נְמִי תִּלְיָא מְשׁוּם דְּסִגִּי בְּבִיטוּל הַה"ד הֲכָא אִם יֵישׁ לוֹ חֲמִץ שְׁקִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵי שֶׁ חוֹזֵר עָלָיו דְּלֹא סִגִּי בְּבִיטוּל כְּמִבְּנָאָר: אֲמַנְם בַּס' אֲבָן הַעוֹזֵר הֲכָא חוֹלֵק עַל הַמַּג"א וּס"ל דְּאֶפְיָלוּ לְאַחַר שֶׁשׁ שְׁעוֹת נְמִי אֵינוּ חוֹזֵר דַּאִם דְּאֵינוּ יְכוּל לְבַטֵּל וְטַעְמוֹ דְּכִינּוֹן דִּישׁ מִצְוָה דְּחַה הַל"ת עֲשֵׂה שְׁמִקְיָיִם וְעוֹד הִבְיָא מָה שֶׁפָּתַב הָרִי"ף ז"ל דְּהַמְשָׁקָה חֲמִץ וְדַעְתּוֹ לְבַעַר לֹא עָבַר עַל בַּל יִרְאֶה וּא"כ בְּהַנִּי דְּלִמּוּל אֵת בְּנוֹ וְדַאִי אֵינוּ חוֹזֵר הַה"ד בְּהוֹלָף לְשִׁחוּט אֵת פִּסְחוֹ דְּחַה הַעֲשֵׂה אֵת הַל"ת דְּלֹא תִשְׁחַט ע"ח

ומה שדחה הצל"ח את דברי אה"ע ו"ל פּבַר מִיִּשְׁבֹּב אוֹתוֹ הַגָּאוֹן רַע"ק אִיגֵר בְּגִלְיוֹן
הַמְּשֻׁנָה הַכָּא ס"ק י"ג ובמ"א נבאר.

והנה נ"ל עפ"י דברי אה"ע אלו ליישב את דברי הירושלמי ס"פ א"ע וז"ל תני פחות
מפאן אין מטריחין עליו שיחזור מה בין זה לזה יש לו ביטול עד כדון בשר קדש חמץ
מניין אריבר"ב מן מה דתנינו וכן מי שיצא מירושלים הדא אמרה מה דנפל לדין נפל
לדין עכ"ל: והנה הק"ע מקשה בש"ק בא' שאומר תנו פחות מפאן אין מטריחין עליו
שיחזור וקשה מאי קמ"ל פשיטא הא עיקר פלוגתניהו דמתניתין מנירי עד כמה מטריחין
עליו שיחזור וממילא ידעינו דפחות מפאן א"ח.

הנה זה נ"ל ליישב פשוט עפ"י מה דאיתא בתוספתא פ"ג הקא פן וא"ל חוזר ושורפו
לפני הבירה מעצי המערכה הני לא אמרו להחזיר אלא להקל עליו כו' והיינו הקולא
שיוכל לשרוף מעצי המערכה וא"כ ה"א דאי הנה פחות מפשיעור א"י לשרוף מעצי
המערכה דזהו קולא מה שחוזר ושורף מעצי המערכה וזהו רק היכא שיש לו שיעור
גדול אבל בפחות אינו רשאי ואומר הירושלמי דפחות מפאן אין מטריחין עליו אבל אם
רוצה לחזור ולשרוף אף מעצי המערכה רשאי כמבואר.

ומסיק לזה יש ביטול היינו חמץ ומקשה נימא איפכא עד כדון בשר קודש שפיר אמרינו
דאם הוא פחות א"ח בכל זמן אבל בחמץ לאחר הזמן דלא דמי לבשר קדש דהתם אי
משקה אינו עובר בכל שעה באיסור שפיר א"ח אבל חמץ לאחר הזמן דאינו יכול לבטל
וא"כ בכל שעה עובר או על כל יראה או על עשה דמשביתו וא"כ נימא דחוזר אי הנה
פזיית לכ"ע וא"נ דאף על ח"ש עובר על ב"י ה"ה אף על ח"ש ואומר דתני מי שיצא
מירושלים כו' ה"א מה דנפל לדין נפל לדין דאף חמץ בכזית והוא עובר על כל יראה אף
על פחות מפזיית להסוכרים דעוברין מ"מ פיון דאין בו כפיצה א"ח כמבואר הפל בדברי
אה"ע: והנה ראיתי בזה תרי מלתא דתמיה חזא הרי"ף ו"ל הביא פל המשנה והמסקנא
עד כמה הוא חוזרין והפלוגתא דעד פזיית או כפיצה לא הביא פלל אשר הוא נפ"מ גם
לדין לענין חמץ כמו שהביאו כל הפוסקים דהוא עד כפיצה ועוד דברי רבינו בפירוש
המשנה דכתב דלהכי קודש חמור מחמץ דקודש חוזר אף על פזיית וחמץ בכפיצה הוא
משום דחמץ חולין הוא וכן הרע"ב בפיה"מ פתב פן ובאמת בירושלמי הוא אומר הטעם
דלזה יש ביטול ולזה אין ביטול כמו שהביא התוס' שם ותקשה מ"ט שבקי דברי
הירושלמי: וע"כ נ"ל ליישב פן דהנה הירושלמי שבארנו מפרש לה הק"ע בפ"א וז"ל
ל"א עד כדון בשר קודש הוא דשורף לפני המערכה מעצי המערכה חמץ מנין שמוטר
לשורפו לפני הבירה מעצי המערכה ומשני מדתנא כו' וכן מי שיצא משמע דאף חמץ
מוטר שם דלב ב"ד מתנה עליהם עכ"ל ומפרש לה הרי"ף ו"ל פן דבשלמא לענין קודש
דאי אינו חוזר אינו עובר עוד שום איסור ורק לקיים מצות שריפתו בקודש לרש"י ו"ל
הוא מה"ת ולתוס' הוא מדרבנן אמרינו דשיעור חזירתו לשרוף בקודש הוא כפיצה לחד
מ"ד אבל גבי חמץ דאיסור כל יראה הוא בכזית כמו דאיתא במס' ביצה דב"ה אומרים
זה וזה בכזית והוא לענין ביעור וא"כ השיעור נדע לנו מכבר כמה שיהו בחמץ ורק תלוי
אם יכול לבער קודם זמנו חוזר ואם לאו אינו חוזר.

וע"כ מפרש לה הרי"ף ו"ל פן דבאמת לחזור לביתו לשון חמץ ודאי הוא פן א"נ דשיעור בל יראה הוא רק בכזית ועל פחות אינו אסור מה"ת נמי פהאי שיטה א"ח רק על כזית וא"נ דגם על חצי שיעור יש איסור בל יראה אז חזרין אף על פחות מכזית אם יכול לחזור למצותו כמו שאמרה המשנה תחלה סתם ונזכר שיש לו חמץ ולא קאמר כמה חמץ ורק מה שאומר המשנה אח"כ עד כמה הוא חזרין קאי ע"ז שאומר תחלה מי שיצא מירושלים ונזכר שיש לו בשר קודש דחזור ושורפו לפה"ב מעצי המערכה אומר ע"ז עד כמה דקולא היא שהתירו לשון מעצי המערכה כמו שאומר בתוספתא ולפ"ד הירושלמי דמדמי חמץ לבשר קודש אף חמץ שרי לשון מעצי המערכה אומר עד כמה הן חזרין היינו עד כמה התירו לשון מעצי המערכה ואומר בשר קודש בכזית וחמץ בכביצה וכמו דס"ל לר"מ דלעגן שריפה מעצי המערכה הוא פשיעור טומאתו בכ"ד פן ס"ל לחכמים דרק בחמץ הוא שיעור זה להתיר לשון מעצי המערכה וא"כ לדידן אינו צורך להביא כל הבבא של עד כמה דהשיעור לא נאמר רק לעגן לשון מעצי המערכה אזי אמרנו דשיעור הקודש בכזית ושיעור חמץ בכביצה אבל לעגן חזרה הוא ליתא השיעור הזה אלא כמו שבארנו דא"נ דליתא איסור ב"י על ח"ש אזי הוא בכזית כדאיתא במס' ביצה ואי יש איסור מה"ת בכ"ש אז בכ"ש נמי חזר פמבנאר וא"כ לפ"ז שפיר אומר רבינו בפירוש המשנה דלהכי שני קודש מחמץ דלעגן לשון מעצי המערכה חמץ הוא בכביצה והקודש בכזית משום שזה קודש וזה חולין ולקודש התירו מעצי המערכה בשיעור פחות מבחמץ שהוא חולין והרי"ף ו"ל שפיר השמיט פמבנאר ודוק: הלכה יא חמץ שנפלה עליו מפולת כו' הרי הוא פמבנער וצריך לבטל בלבד כו'.

והנה דבר זה שצריך ביטול הוא מחלוקת הפוסקים ה"כ דעת של רש"י ו"ל שהוא רקמדרבנן שפ"א פקח הגל במועד ויעבור עליו ודעת הסמ"ק הוא שהוא מה"ת משום בל יטמין כמו שהובא באו"ח (סי' תלג ס"ח) ונפ"מ הוא אם שכח לבטל עד אחר הזמן אם הוא מה"ת צריך לפקח הגל ולבער ואם הוא מדרבנן אזי א"צ כמו שמבאר הט"ז והמג"א ס"ק ח' וס"ק י"ז: והנה החזק יעקב מביא ראיה שהוא מה"ת מהא דאמר שם אר"ח וצריך שיבטל בלבד ומאי למימרא הלא כל אחד צריך שיבטל חמצו כמו שתקנו חז"ל לומר כ"א כל חמירא כו' אלא מ"ש דקאמר במפולת דצריך שיבטל אלא אתי למימר ה"כ דאם לא ביטל צריך לפנות דהוי מה"ת: ולענ"ד לאו ראיה היא פלל דהא לפי תיקון חז"ל הנה הביטול בליה בעת הבדיקה לחמץ שאינו ידוע ולמחר לחזור ולבטל שנית בעת שרפת החמץ לא הנה המנהג מקודם פמבנאר בפוסקים ואשמעין דאם נפל מפולת על חמץ ידוע לו ואחרי הביטול והבדיקה וחמץ זה ששיירו לא ביטלו ששייר לאכלם למחר ולא רצה לבטל כמו שמביא המג"א (בסי' תלד ס"ק ב') בשם הר"ן ו"ל וה"א פיון דעל חמץ זה נפל מפולת דהוי פמבנער לא בעינן עוד ביטול וחיידש לנו ר"ת דצריך לבטל משום חששא שפירש רש"י שפ"א פקח הגל במועד וזהו שחיידש דמי שביטל בליה ולמחר נפל הגל על חמץ ששייר צריך לבטל פ"א מחדש שפ"א פקח הגל ודוק: פ"ק א הלכה ה וכן פשמולליו הקדירות החדשות אין מבשלין בהן אלא מצה אפוייה כו' עכ"ל.

וכתב הלחם משנה הקדירות הקדשות לא ידעתי מה טעם להקדשות דמן הגמ' משמע דהאי מליקלא הנה לעבות המאכל עכ"ל. והנה הטור פתב באו"ח סי' תס"ג על בלילות מאכל ע"ש.

אמנם דברי רבינו ז"ל נכונים כמו שכתב הר"ן ז"ל שם בגמ' על הא דקאמר אין מוללין את הקדירות בפסח דרף הנה בקדירה חדשה לבשל בה קמח ומים וחומץ והינינו מליקלא כו' וכוונת הר"ן ז"ל הוא על הלשון מוללין את הקדירות ואינו אומר את התבשיל ש"מ דעיקר הדבר הוא לחזק קדירה חדשה פדברי רבינו זה וישפיר דברי רבינו פדברי הר"ן ז"ל ודוק: פ"ק ו ה"א מ"ע מה"ת כו' ומצותה פל הלילה כו' וכתב הרה"מ וכתב רבינו שצותה פל הלילה וכן דעתו באכילת פסחים וכו"ע מחבירו ויש מי שפוסק כר"א ב"ע משום דסתם משנה בפ"ק דברכות פמותו ודברי רבינו עיקר כו' ולקמן נמי בפ"ח סק"י בהגה"מ הביא דעת של החולקים על רבינו וס"ל דעד חצות הוא זמן האכילה ע"ש.

ונ"ל להביא ראיה לשיטת הסוברים דהלכה כראב"ע ומצה בזה"ז אסור לאחר חצות מהא דאיתא במס' ר"ה (דף כ ע"ב) א"מ צריך שיהיה לילה ניום מן הקדש מנלן אמר ר' יוחנן אמר קרא מערב עד ערב ר"ל אמר עד יום האחד ועשרים להודש בערב מ"ב אפיי אמר משמעות דורשין א"ב רבא אמר חצות לילה א"ב ופירש רש"י מ"ד מיוה"כ הולך אחר תחלת הלילה דכתיב מערב עד ערב כו' ומ"ד ממצות אין היום הולך אחר תחלת הלילה שהרי מחצות לילה הראשון של פסח עד יום האחד ועשרים אכילת מצה רשות.

אלמא דס"ל להגמ' דמצה אינה נאכלת רק עד חצות והכא אקרא קאי וס"ל ע"כ דמה"ת אינה נאכל כ"א עד חצות והכי ס"ל לרבא ולסתמא דגמ' פן וא"כ גם בזה"ז גבי מצה הדין דנאכל רק עד חצות כראב"ע ולא כר"ע דס"ל דרק הפסח משום סניג נאכל עד חצות כמבואר ודוק: הלכה ה העושה עיפה מן החטין ומן האורז אם יש בה טעם דגן יוצא בה י"ח עכ"ל.

וכתב הראב"ד ז"ל נ"ל והוא שיש בה דגן פזית בכדי אכילת פסח לאוכליו עכ"ל והרה"מ ז"ל הביא דאורז שהוא מדין גרידא הוא שהחוטין גוררין את האורז אז שרי אף דלא הוי פזית בכדי אכילת פסח ועיין בטור וש"ע סי' תנ"ד.

ועפ"י דברי רבינו אלו נ"ל ליישב קושית הר"ן ז"ל במשנה דפסחים (דף ל"ט ע"א) דאמר גבי אלו ירקות שיוצאין ומצטרפין זע"ז והקשה הר"ן ז"ל מ"ט לעיל גבי דברים שי"ח מצה (בדף ל"ה) במשנה לא קתני ומצטרפין זע"ז וע"ש מה שתיגרז.

ועפ"ד רבינו ניחא דבאמת התם גבי מרור הני מינים המפורשים מצטרפין אבל שאר מינים בעינן שיהאכל פזית בכדי אכילת פסח אבל בל"ז אינו מצטרף אבל גבי מצה פיון דאף באורז מצטרף ולא בעי שיהאכל פזית בכדי אכילת פסח ולהכי לא קאמר דמצטרפין דהנה משמע דנקא הני מצטרפין אבל מיני אחרים בעי פזית בכדי אכילת פסח והא אף באורז לא בעי אכילת פסח ומצטרף ולהכי לא קאמר הכא דמצטרף ועל הני דמצטרף ודאי ל"צ לאשמועינן דזה ידעינן ממרור ורק בזה גופיה לא מצי למימר כמבואר ודוק: שם מצה שנילושה במי פירות יוצא בה י"ח פסח אבל אין לשין אותה ביין ושמן או בדבש או חלב משום לחם עוני כמו שבארנו ואם לש ואכל לא יצא י"ח עכ"ל.

וְכַתֵּב הַרְה"מ ו"ל ב'פ' כ"ש שֶׁהִלְכָה כר"ע וְסוֹבֵר רַבֵּינוּ שְׁלֵא מִיַּעֲטוּ אֶלָּא יַיִן וְשִׁמּוֹן וְדִבְשׁ וְחֶלֶב ג"כ שֶׁנֶּזְכָּר בַּסּוּגְיָא לְפִי שֶׁהִפֵּת הַגְּזִלוּשׁ מִהֶן אֵינוֹ לְחֵם עוֹנֵי אֲבָל שְׂאֵר מִשְׁקִין וְדָא יוֹצֵא בְּהֵן וְזֵהוּ שְׁלֵא אָמְרוּ פֶּרֶט לְעִיסָה שֶׁנִּגְלוּשָׁה בְּמִשְׁקִין וְהִירוּשְׁלָמִי דְפִסְחִים שֶׁהִזְכִּירָתִי פ"ה שֶׁנֶּזְכָּר בּוֹ מִשְׁקִין סֵתָם לְפִי שְׂאֵין דְרָדָּה לְעֶרֶב מִשְׁקִין אַחֲרֵים אֶלָּא אֵלוֹ וְאָמַר מִשְׁקִין סֵתָם וְאָמְנָם רְאִיתִי מִי שֶׁכָּתֵב שְׂאֵינוֹ יוֹצֵא י"ח בְּמִצְוַת הַגְּזִלוּשָׁה בְּמִי פִירוֹת בְּלִבָּד אֶלָּא עִם תַּעֲרוֹבָת מִים לְפִי שְׂאֵינָן צְרִיכִין שְׂמוֹר מְחַמֵּץ וְכָל שְׂאֵינוֹ מְחַמֵּץ אֵין יוֹצֵאֵין בּוֹ יָדֵי מִצְוָה וְכִכָּר נִתְבָּאָר שְׂמֵי פִירוֹת לְבַד אֵין מְחַמֵּצִין וְדָבָר נֶכּוֹן הוּא עכ"ל: וְהִנֵּה נ"ל לִיִּישָׁב תַּחֲלָה הַקְּנוּשָׂא מִהִירוּשְׁלָמִי שֶׁהִבִּיא הַרְה"מ הֶכָּא וְלַעֲלֵל בַּפ"ה ה"כ דְּתַירוּץ שֶׁל הַרְה"מ הוּא דוֹסֵק לֹאֲמַר דָּאֵין מְעַרְבִין בּוֹ מִשְׁקִין אַחֲרֵים כּו' וְנ"ל לֹאֲמַר כֵּן.

דְּהִנֵּה הִירוּשְׁלָמִי אֹמֵר שֶׁם כֵּן ר"ס בְּשֵׁם רִיב"ל אֹמֵר אוֹתוֹ פְּזִית צְרִיךְ שְׁלֵא יֵהָא בּוֹ מִשְׁקִין ר"י אֶמְרָה לְמִצְוָה כּו' רִיב"פ אָמַר לְעַפְבֵּי אֵינְתְּאֲמַרְתִּי כּו' וְהִיִּידָא אֶמְרָה כּו' יְכוּל יֵצֵא י"ח בְּרְבוּכָה ת"ל וְשִׁמְרָתָם אֶת הַמִּצְוֹת מִצְוָה שֶׁצְּרִיכָה שְׂיִמּוֹר יֵצֵאת זֹו שְׂאֵינָה צְרִיכָה שְׂיִמּוֹר כּו' הָא אִם הִיִּתָּה צְרִיכָה שְׂיִמּוֹר יוֹצֵאֵין בָּהּ כּו' וּמְפָרֵשׁ לָהּ הַפ"מ שֶׁם וְהִיִּידָא אֶמְרָה וּמַעֲתָה מֵאֵיזָה דְבָר שְׂמַעֲיִנָן אִם מְוִתָּר לְעִשׂוֹת מִצְוָה בְּפִסְחָא בְּמִשְׁקִין אוֹ לֹא דְמַחֲלוֹת תּוֹדָה אֵיכָּא לְמַדְחֵי דְמִזּוֹ הַבְּרִיִּיתָא ש"מ דְּאָסוּר דְּתַנְיָא יְכוּל י"ח בְּרְבוּכָה שֶׁעֲשׂוּיָה מִשְׁמֵן כּו' מְפָנִי כּו' אֶלָּא טַעֲמָא שֶׁא"צ שְׂיִמּוֹר כְּלוֹמַר רְבוּכָה שֶׁנַּעֲשִׂית בְּנִלְהָ אוֹ רְוָבָה בְּשִׁמּוֹן הָא אִם הִיִּתָּה צְרִיכָה שְׂיִמּוֹר כְּגוֹן שְׂאֵין בָּהּ אֶלָּא מַעֲט מִמִּשְׁקִין וְרְוָבָה מִמִּים יוֹצֵאֵין בָּהּ כּו' ע"כ וּפְרִיִּוּשׁ הַק"ע הוּא דוֹסֵק וְהִנֵּה רַבֵּינוּ לֹא הִבִּיא גַם זֶה דָּאֵין יוֹצֵאֵין בְּרְבוּכָה וְע"כ וְנ"ל כֵּן דְּהִירוּשְׁלָמִי יְלִיף מִקְרָא שֶׁל וְשִׁמְרָתָם אֶת הַמִּצְוֹת לְמַעַט הֵנִי שֶׁא"צ שְׂיִמּוֹר וּמַמַּעֲט מִזֵּה רְבוּכָה וְכֵן אִם הִיָּה בּוֹ שְׂאֵר מִשְׁקִין בְּלֹא מִים אֲבָל גַּם דִּידוֹן לֹא ס"ל זֶה ע"כ דְּהִנֵּה לְעִיל (דָּף לַה ע"א) מְמַעֲט אֲנָרְזוּ וְדוֹסֵן מִהִיקְשָׂא דְלֹא תֹאכַל עָלְיוֹ חֲמֵץ שְׂבַעַת יָמִים תֹּאכַל עָלְיוֹ מִצְוֹת כָּל שְׂיִשְׁנָה בְּבַל תֹּאכַל חֲמֵץ יִשְׁנוּ בְּקוּם אֲכוּל מִצְוָה יֵצֵאֵה אֲנָרְזוּ וְדוֹסֵן כּו' וְא"נ דִּילְפִינָן מִקְרָא דוֹשְׁמַרְתָּם לְמַעַט מַה שְׂאֵינָה צְרִיכָה שְׂיִמּוֹר אִם כֵּן נִמַּעֲט מִזֵּה גַם אֲנָרְזוּ וְדוֹסֵן וְל"ל לְלַמּוֹד מִהִיקְשָׂא אֶלָּא וְדָאֵי דְמִזֵּה לֹא מְמַעֲטִין דְּבָרִים שֶׁא"ב לִיִּדֵי חֲמִיּוּץ כְּמוֹ מִי פִירוֹת אוֹ רְבוּכָה וְרַק מְמַעֲט מִהִיקְשָׂא אֲנָרְזוּ וְדוֹסֵן דְּכָל הַמִּין אֵינוֹ בְּבַל תֹּאכַל חֲמֵץ בְּשׁוּם פְּעַם אֲבָל א"נ דְּמַמַּעֲטִין מִקְרָא דוֹשְׁמַרְתָּם וְדָאֵי נוֹכַל לִידַע אֲנָרְזוּ וְדוֹסֵן וְכִינּוֹן דְּהַגְמָ' לֹא ס"ל לְמַעַט מִקְרָא זֶה שְׂפִיר פּוֹסֵק רַבֵּינוּ דְּבִשְׂאָר מִשְׁקִין יוֹצֵא דְלֹא מִקְרֵי מִצְוָה עֲשִׂירָה לְמַעַט מִלְחָם עוֹנֵי רַק הֵנִי כְּמוֹ יַיִן שְׁמֵן וְדִבְשׁ וְחֶלֶב שְׂקוּרָא הַגַּמ' זֶה מִצְוָה עֲשִׂירָה אֲבָל לֹא שְׂאֵר מִשְׁקִין וְכֵן רַבֵּינוּ לֹא הִבִּיא בְּזֵה דְרְבוּכָה א"י דְּזֵה גַם נִמַּעֲט מִקְרָא דוֹשְׁמַרְתָּם בִּירוּשְׁלָמִי שֶׁם שֶׁם אֲשֶׁר גַּמ' דִּידוֹן חוֹלֵק ע"ז כְּמִבְּנָאָר: וְהִנֵּה לְמַעַט הֵנִי דָּאֵינוֹ יוֹצֵא מְטַעַם הַהִיקְשָׂא דְלֹא תֹאכַל עָלְיוֹ חֲמֵץ לְשַׁבַּעַת יָמִים תֹּאכַל מִצְוֹת שְׂפִיר כָּתֵב הַלַּח"מ הֶכָּא כֵּן דְּמֵן הַקְרָא דְלֹא תֹאכַל עָלְיוֹ חֲמֵץ לֹא מְמַעֲטִין אֶלָּא דְּבָרִים שְׂאֵינָם בָּאִים לִיִּדֵי חֲמִיּוּץ בְּשׁוּם צַד וְאֲנָפֵן בְּעוֹלָם אֲבָל מִצְוָה שֶׁנִּגְלוּשָׁה בְּמִי פִירוֹת הִרִי הַמִּצְוָה בָּא לִיִּדֵי חֲמִיּוּץ אֶלָּא שְׂהַמִּים גָּרְמוּ לָהֶם שְׁלֵא תַחֲמִיץ וְלֹא מְמַעֲטִין מִהֵנִי קְרָאֵי ע"כ.

וְהִנֵּה נ"ל לִיִּישָׁב כֵּן אֶתְקוּשְׁיַת הַמְהַרְשָׁ"א בְּמַס' פִּסְחִים (דָּף לַה ע"א) גַּבֵּי הָא דְאָמַר ר"ל עִיסָה הַגְּזִלוּשָׁה בֵּינָן שְׁמֵן וְדִבְשׁ כּו' דְּמִקְשָׁה מִהַמְחָהוּ וּגְמַעְזוּ וְהַקְשָׁה ע"ז י"ל מִמִּשְׁנָה דְּהֶכָּא דְקַתְנֵי אֲבָל לֹא בְּטָבָל וְלֹא בְּמַעֲשֶׂר כּו' וְהָא הֶכָּא דָּאֵין יוֹצֵא י"ח מִצְוָה וְחִיבִין עַל חֲמִיּוּצוֹ כְּפִרְתֵּי וִי"ל דְּלַר"ש קוּשְׁטָא הוּא דָּאֵין חִיבִין ע"ח כְּפִרְתֵּי דָאֵ"א תַעֲ"א עכ"ל: וְהִנֵּה תִירוּצוֹ

ליתא לפי מה שגבאר לקמן בהל"ז דאף לדין דלא קי"ל כר"ש בזה דאין אחע"א מ"מ במצה של איסור אינו יוצא משום מצוה הבאה בעבירה ע"ש וא"כ שוב תקשה דמצינו איסור חמץ בדברים שא"י ידי מצה אמנם זה יש לתרץ כן כמו שמתלק הלח"מ ה"כ בין דברים שאינם באים לידי חימוץ בשום אופן בעולם לדבר שהוא מצד עצמותו בא לידי חימוץ ורק המים שאינם נילושים במים גרמו להם שאינם מחמיץ לא אמרינן כמו שגבאר הלח"מ וא"כ ה"כ ודאי יש לחלק בין זה שאומר ר"ל מצוה שהיא נילוושה במי פירות שמצד עצמותו של מצוה אינו בא לידי חימוץ למצה של טבל וכדומה דרק אריא הוא דרביע עליה האיסור של טבל וי"ת מצוה שפיר יוצא ודומה הוא למאי דאמרינן במסכת עירובין (דף עח) עשאו לישיבה סולם מהו כו' א"ד אפילו לרבנן חזיא הוא ואריא הוא דרביע עליה כו' עד אר"א אר"י כל שאיסור שבת גרם לו איסור וכל שאיסור ד"א גרם לו מותר ואם כן ה"נ אמרינן כן דדבר שמצד העצם א"י י"ח מצוה א"ח פרת אבל טבל דמצוה העצם הוא יוצא י"ח מצוה ורק האיסור הוא דרביע עליה שפיר יש לומר דחייב על חימוצו פרת ורק מקשה מהמקוהו וגמעו שמצד עצמותו א"י י"ח מצוה על חמץ חייב אלא ודאי ליתא זה לומר כל שי"ח מצוה כו'.

והנה עפ"ד רבינו אלו דבשאר משקין אף דאינו מחמיץ מ"מ יוצא י"ח מצוה בארתי דברי המכילתא פ' בא דאיתא שם ושמתם את המצות שמרם שלא תבוא לידי חימוץ מכאן אמרו תפח תלטוש בצונן כו' ר' יאשיה אומר אל תקרא ושמתם את המצות אלא המצות כדרך שאין מחמיצין המצות כו' אין מחמיצין את המצות אלא אם בא מצוה לידה עשה מיז ואל תחמיצנה עכ"ל ונ"ל לבאר הפלוגתא בזה בין ת"ק ור"י כן דהנה תחלה אומר שם בהדיא שלא כדברי רבינו אלא אמר שם מנין שלא ילוש המצות ביין ושמן ושאר כל המשקין ת"ל לחם עוני יצאה זו שהיא מצוה עשירה אלמא דס"ל דאף בשאר כל המשקין נמי מקרי מצוה עשירה ואינו יוצא י"ח מצוה מ"מ רבינו אינו פוסק בהמכילתא אחרי שבגמ' דידן אומר רק יין ושמן ודבש כדברי הרה"מ ז"ל והנה לפ"ד המכילתא דכל משקין מקרי מצוה עשירה א"כ מחוייב כל אחד לאפות מצוה על מים דוקא דבלא מים אינו יוצא י"ח מצוה וזה אם לא נשמור למהר לאפות ורק נשקה אותה בנדאי תחמיץ ולהכי אמרה תורה ושמתם את המצות דמחוייב כ"א לשמור העיסה שלא תפח ולא תתמיץ ואם לא ישמור אזי תחמיץ מאליה וזהו דברי המכילתא ושמתם שמרהו שלא תבוא לידי פסול מכאן אמרו תפח תלטוש בצונן דהשמירה הוא כל מי שאופה מצות וצריך הוא ללוש במים לבד שתחמיץ ודאי והוא השמירה שילטוש בצונן בכל פעם עד שיאפה וע"ז בא ר' יאשיה לחלוק דהוא ס"ל נמי כדברי רבינו דאינו מקרי מצוה עשירה רק יין ושמן ודבש אבל שאר המשקין אף שאינם מחמיץ מ"מ יוצאין י"ח מצוה אם לש בהן וא"כ יוכל כ"א לאפות מצוה בלא מים עם שאר משקין אשר לא תחמיץ ויוצא י"ח מצוה וע"ז אינו צריך שימור ולא שייך בזה תפח דאף אם תפחה לא הוי חמץ ולא במצות מצוה חיוב שימור יותר מעל שאר כל המצות דרק אם יקרה שיערב מים בהמי פירות דהוי מי פירות עם מים אז תחמיץ או אם לא יקרה לו מי פירות ורק עפ"י מקרה הוא דמחוייב לשמור ולא על כל אחד החיוב ע"ז דהא אם נאפה במי פירות מאליה לא תחמיץ ולהכי אמר ר' יאשיה אל תקרי המצות אלא המצות כדרך שאין מחמיצין את המצה היינו אם תקרה לפניך מצוה באופן שצריך שימור אזי מחוייב אתה לשמור והה"ד בכל המצות

אם תבוא לידך אל תחמיצנה אלא תעשה מהרה וישנה לדידיה מצה לכל המצות דרך עפ"י מקרה אם תבוא לידך שמירה שלא תחמיץ מחויב אתה לשמור הה"ד בכל המצות ולא כת"ק דכל החיוב על מצה הוא תמיד וקאי ושמרתם רק על מצה כמבואר: ועוד נ"ל לבאר דברי המכילתא ע"פ מה שכתב הר"ן ו"ל במשנה דפסחים (דף קטו) על הקרא דאמר ניאפו את הבצק עגנות מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים משמע זה דרך משום שגרשו אפו מצה אבל בלא זה אפו חמץ והא דא צריכין לאכול מצות מטעם דהוי חג המצות אז והיו מחויבין לאכול מצה ומתיר דכיון דריה"ג אמר דפסח מצרים אין חמוצו נוהג אלא יום אחד וא"כ דלא נאסרו אז במלאכה ובכל יראה וא"כ יכלו לאפות חמץ ליום המחרת ורק מטעם כי גרשו לא אפו רק מצות ולא חמץ והצל"ח ו"ל מקשה ע"ז לר' יהודה דאמרין סמוכין לא דריש וא"כ לדידיה ישאר קושית הר"ן דהא לא ס"ל הא דריה"ג וכתב דלהכי אומר שם בגמ' לא דריש היינו לא דלא ס"ל הא דריה"ג אלא לא ידע מסמוכין ורק מדרשא אחרת.

אמנם הא רש"י ו"ל לא ס"ל כו דכתב שם הילכך דריה"ג לא ס"ל וא"כ תקשה לר' יהודה קושית הר"ן. ונ"ל לנישב פן דהנה הרמב"ן ו"ל פתב בחומש עה"פ ניאפו את הבצק כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ופירש פן ניאפו את הבצק ע"י כי לא חמץ היינו הא שאסור להם לאכול חמץ כי גרשו ממצרים משום הכי אפו בדרך וצידה לא עשו להם וא"כ זהו שמסיק כי גרשו ממצרים אינו נתינת טעם על אכילת מצה ולא חמץ וכן גם נפרש לה לר' יהודה בפירוש הרמב"ן ו"ל ולא קשה קושית הר"ן: והנה גם הכא פתיב בקרא ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את כו' וא"כ אי אמרינן דלהכי אפו מצות מטעם שגרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה א"כ שפיר אמר הקרא ושמרתם את המצות שלא תחמיץ כי בעצם היום הזה הוצאתי אתכם במהירות אשר לא יכלו להתמהמה ולא יוכל להתחמץ עיסתכם אבל א"נ דאפו את המצות מטעם ציווי של המקום ב"ה מחמת פסח וזהו שאמר כי גרשו ממצרים הוא רק נתינת טעם על שלא עשו צידה להם וא"כ לא שייך ע"ז לומר ושמרתם את המצות ואמרינן דס"ל לר' יאשיהו נמי כו' יהודה ומפרש לה פדברי הרמב"ן ו"ל ולהכי בא ר' יאשיהו לומר אל תקרי ושמרתם את המצות אלא המצות דהטעם של בעצם היום הזה אינו נופל רק על המצה אלא על כל המצות קאי שפ"ש שהקב"ה לא עיכב אותנו וגאלנו מהרה וכשהגיע הזמן לא תחמיץ פן כל מצוה הבאה לידך גם פן אל תחמיצנה ועשה מהרה.

והנה הב"י פתב בסי' תס"ב וז"ל וכתב הרה"מ ראיתי מי שכתב שאינו יוצא במצה הנלווה ביין ושמן ודבש בלבד אלא עם תערובות מים לפי שאין צריכין שימור מחמץ וכל שאינו מחמיץ אין יוצאין בו י"ח מצה כו'.

וכתב ע"ז הד"מ בס"ק א' ונראה דר"ל דמטעם זה אינו יוצא אבל בלא"ה אינו יוצא דהא הנה מצה עשירה עכ"ל. ולענ"ד טעות הוא פדברי הב"י דהנה בהרה"מ פתב וראיתי מש"כ כי במצה הנלווה במי פירות בלבד כו' לפי שא"צ שימור כו' וכוונת הרה"מ הוא על שאר מי פירות לבד יין ושמן ודבש אשר לא נקרא מצה עשירה מ"מ אינו יוצא מטעם שא"צ שימור פדברי הירושלמי שבארנו דגליף מקרא של ושמרתם את המצות כו' אבל יין ושמן ודבש בל"ז אינו יוצא מטעם דהנה מצה עשירה וע"ז לא מייירי הרה"מ וט"ס

הוא בהעמקת ה"י ולא ק"מ דברי הד"מ דלא מיירי הרה"מ ב"ינן ושמון ודבש דהוי מצה עשירה אלא בהגי דלא הנה מצה עשירה ומ"מ א"י מטעם דשימור של הירושלמי ודוק: הלכה ו אחד מצה שגאפית בתנור או באילפס בין שהדביק הפצק באילפס ואח"כ הרתיח או הרתיח ואח"כ הדביק אפילו אפאה בקרקע ה"ז יוצא י"ח כו' עכ"ל.

והנה הרה"מ והגמ"מ הביאו דברי הפוסקים החולקים ע"ז ופסקו כרשב"ל משום דסוגיא שם בגמ' אולי פנותיה וכמו שמבארים שם התוס' והר"ן ו"ל דהגמ' אמר שם תחלה תנאי היא דר"י ואח"כ אמר הגמ' שם לא דכ"ע מעשה אילפס פטורין כר"ל ע"ש.

ולענ"ד נ"ל לומר פשוט דניחא דברי רבינו הקא דפוסק כר' יוחנן דהנה התוס' פתבו שם ד"ה א"ל לא איצטריך לאשכוחי תנאי אלא ללישנא דאמרי לה זו"ז לפטור אבל ללישנא דאמרי לה זו"ז לחיוב איכא תנאי בהך ברייתא גופיה דע"כ הא דמחייבי היינו באילפס דאי בתנור אבל באילפס פטור א"כ ר' ישמעאל בר"י היינו חכמים ע"כ וע"ש במהרש"א וא"כ פ"ינן דרבינו פוסק לקמן בפ"ו מה' בפורים ה' י"ב כמ"ד זו"ז לחיוב שפיר פסקינן כר' יוחנן דכל מה דדחיק לאוקמי לתנאי ומדתה הוא רק למ"ד זו"ז לפטור אבל פ"ינן דפסקינן לתנאי זה שפיר הוא כר' יוחנן: והנה בזה קשה לי דברי הכ"מ לקמן בפ"ו מה' בפורים ה"ז וז"ל שם שפוסק רבינו פלישנא דאמר זו"ז לחיוב וטעמו משום דהירושלמי פ"ק דמס' חלה שנייה בלשון הנה וכו' אלא כדברי זה ולא כדברי זה אלא הגאפה בתנור חייב וכיוצא בזה בגמ' דידן בפ' כ"ש וכ"ינן דתנאי בלשון חכמים אלמא סבר דהלכתא פנותיה והכי אמרינן בפ' החולץ עכ"ל.

ולא הבנתי זה מאי ראיה הוא זה מחכמים הא החכמים שם בירושלמי ובגמ' דידן מסקו הגאפית באילפס פטור ובתנור חייב ורבינו הא כתב הקא אי הרתיח המים והשליף הקמח כו' אם אפאה בין בתנור ובין בקרקע בין על המחבת והמרחשת בין שהדביק כו' ובין שהרתיח כו' וא"כ אינו פוסק בחכמים רק פאמרי לה דס"ל זו"ז לחיוב אף באילפס ופליג על החכמים כמו שכתבו התוס' וא"כ איך מייתי ראיה ע"ז מהחכמים וצ"ע: הלכה זו אין אדם יוצא י"ח באכילת מצה שהיא אסורה לו פגון שאכל טבל או מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו או שגזלה זה הפלל כו' כל שא"מ עליו בהמ"ז אין יוצא י"ח עכ"ל וכתב הלחם משנה בגמ' פ' כ"ש (דף לה) אמר ת"ר יכול יוצא אדם בטבל כו' יצא זה שאין איסורו משום כל תאכל חמץ והקשה הגמ' ואיסורא דחמץ להיכא אנלי ומתריץ ה"מ ר"ש היא דאמר אין איסור חל ע"א דתנאי רש"א האוכל נבילה ביוה"כ פטור ולכאורה הנה נראה להקשות דכ"ינן דהך ברייתא אתנאי כר"ש ולדידיה א"י משמע דפוסק כר"ש ובה' שביית עשור כתב א' האוכל אוכלים אסורים פגון פיגול ונותר ה"ז חייב פרת משום אוכל ביוה"כ משמע דפוסק הלכה לא כר"ש והא לאו מלתא היא דא"ל דמה שאמר בה' ש"ע דחייב היינו פגון דהוא איסור בת אחת או מוסיף או כולל וסמיה על מה שכתב ספ"י מה' מ"א ובפ"א מה' א"ב והשתא שפיר פוסק כר"ש דאין איסור חל על איסור פגון שהוא דטבל ונחמץ דאיסור טבל מעיקרא ונדר אתנאי איסור חמץ דאין שם לא כולל ולא מוסיף ולא בת אחת כו' אבל פשנע"ינן בפ"ד מהל' מ"א א"צ לכ"ז דשם כתב רבינו דיוה"כ חל על נבילה ופיגול משום דהוי איסור כולל שכולל כל האוכלים והשתא צ"ל לדעתו דמה שאמרו בגמ' האוכל נבילה ביוה"כ פטור אינו ר"ל פטור מיוה"כ דע"כ חייב

ביוה"כ ממ"נ אם נתנבלה מבערב וְחל איסור נבילה קודם זה אַתי יוה"כ וְחל עליו דְהוי איסור כולל וא"כ חֲזִיב פֶּרֶת וְאֵי נִתְנַבְּלָה בּוּ בַּיּוֹם דְּחָל יוה"כ קוֹדֵם.

כש"כ דְחֲזִיב טְפִי עַל יוה"כ אֶלָּא וְדָאֵי דְמָאֵי דְפֶטוּר הוּא דְפֶטוּר מִנְבִּילָה וְאֵיִרִי דְנִתְנַבְּלָה בּוּ בַּיּוֹם דְּחָל אִיסוּר יוה"כ קוֹדֵם וְהִשְׁתָּא א"ש מַה שְׁפִתְבּ בַּה' ש"ע דְחֲזִיב פֶּרֶת הָאוּכַל נְבִילָה אוּ פִּיגוּל בְּיוה"כ דְחֲזִיב מִמֶּנּוּ פ' כפירש"י וְחֲמִיץ וְטָבַל פִּינּוּ דְכִשְׁחַל אִיסוּר חֲמִיץ עַל הַטָּבַל אֵין פֶּאֵן לֹא כוֹלֵל וְלֹא מוֹסִיף וְלֹא ב"א לְהִכִּי קְאָמַר ר"ש דְפֶטוּר זֶה נ"ל מְבֹאָר בְּדַעְתּוֹ ז"ל אֶבֶל רַש"י סוֹבֵר דְפֶטוּר מִיּוה"כ מִשְׁמַע דְלֹא ס"ל דְיוה"כ הוּא אִיסוּר כוֹלֵל כְּדַעַת רַבֵּינוּ עַכ"ל: וְהִנֵּה דְבָרֵי הַלַּח"מ תְּמוּהָ הוּא דְזֶה וְדָאֵי שְׁפִיר מְפָרֵשׁ לָהּ רַש"י ז"ל דְפֶטוּר הֶכָּא לר"ש הוּא מִיּוה"כ וְגַם רַבֵּינוּ מְפָרֵשׁ פֶּן דְזֶהוּ גַמ' מְפֹרָשֶׁת בְּמַס' פְּרִיָּתוֹת (דָּף כג ע"א) דְאָמַר שָׁם לר"ש וְהָא נְבִילָה דְאִיסוּר קַל וְיוה"כ אִיסוּר חֲמוּר וְלֹא אֶתִי אִיסוּר יוה"כ וְחֲזִייל עַל אִיסוּר נְבִילָה אֶלְמָא דְזֶה דְפֶטוּר מִיּוה"כ הוּא וְכֵן אֶמְרִינּוּ בְּקִידוּשֵׁין (דָּף ע"ז ע"ב) רַש"א הָאוּכַל נְבִילָה בְּיוה"כ פֶּטוּר כּוֹ' אַפ"ת רַבֵּנּוּ פִּי אֶמְרִי רַבֵּנּוּ אִיסוּר חַע"א ה"מ אִיסוּר חֲמוּר עַל אִיסוּר קַל כּוֹ' דָּאֵי ר"ש הִשְׁתָּא אִיסוּר חֲמוּר עַל קַל לֹא חָל אִיסוּר קַל ע"ח מִיְבָעֵי וּפְיָרֵשׁ רַש"י אִיסוּר חֲמוּר יוה"כ דְהוּא בְּכַרְתּ אִיסוּר קַל נְבִילָה דְהוּא בְּלֹא אֶלְמָא דְפּוֹטֵר ר"ש מִיּוה"כ וְלֹא מִנְבִּילָה כְּמוֹ שְׁמַבְאָר הַלַּח"מ וְנ"ל לְוַמַּר דְמִן כְּרַח הַגַּמ' לְפָרֵשׁ דְפֶטוּר קָאֵי עַל יוה"כ וְלֹא עַל נְבִילָה דְאִיסוּר נְבִילָה וְדָאֵי חֲזִייל וְחֲזִיב דְהָא נְבִילָה הוּא לְדִידִן שְׁיַעוּרוּ בְּכַוִּיַּת וְלר"ש בְּכָל שְׁהוּ אֶבֶל לֹא יוה"כ וְאַף לר"ש דַּס"ל כָּל שְׁהוּ לְמַכּוֹת מ"מ זֶהוּ רַק הֵיכָא דְכַתִּיב אֲכִילָה ס"ל לר"ש דְהוּא כ"ש אֶבֶל יוה"כ דִּילְפִינּוּ מְלִשׁוֹן עֵינּוּי בְּעֵי גַם לר"ש פְּכוּתְבַת דְמִיִּתְבָּא דַּעְתָּא כְּמוֹ לְדִידִן וְא"כ הָאוּכַל נְבִילָה כְּמָה שְׁאוּכַל לר"ש הוּא שְׁיַעוּר גְּמוּר אֶבֶל לְגַבֵּי יוה"כ הוּא חֲצִי שְׁיַעוּר דְבְּעֵי פְּכוּתְבַת וְהָא קִי"ל לְקַמֵּן בַּפ"ד מַה' שְׁבוּעוֹת דַּעַל חֲצִי שְׁיַעוּר חֲזִייל אִיסוּר וְא"כ חֲזִייל אִיסוּר נְבִילָה לְמַלְקוֹת אֵי אֶבֶל עַל יוה"כ אוּ אֶבֶל פְּחוֹת מְשִׁיעוּר פּוֹתְבַת דְהִנֵּה ח"ש וְאַף א"נ דְאָסוּר מַה"ת אַף לר"ש מ"מ חֲזִייל לְמַלְקוֹת וְע"כ מְפָרֵשׁ הַגַּמ' דְמִיִּרִי הַפֶּטוּר לְעַנְיָן יוה"כ אֵי אֶבֶל שְׁיַעוּר שֶׁל יוה"כ פְּכוּתְבַת דְלֹא חֲזִייל יוה"כ עַל נְבִילָה וּפֶטוּר מְשׁוּם יוה"כ וְרַש"י מְפָרֵשׁ לָהּ אֶפְיָלוּ נִתְנַבְּלָה הַיּוֹם מ"מ אֶסוּרָה מְאָתְמוּל מְשׁוּם אַמְה"ח וְהַתּוֹס' מְפָרֵשׁ מְשׁוּם עֲשֵׂה דְאִינָה זְבוּחָה מְשׁוּם דַּס"ל לר"ש דְרַק בְּקַדְשִׁים גְּלִי רַחֲמָנָא דְחֲזִייל וּבְשָׂאָר אִיסוּרִים אַף כוֹלֵל אִינּוּ חֲזִייל אֶבֶל רַבֵּינוּ ס"ל דְחֲזִייל יוה"כ עַל נְבִילָה וְאֵי ס"ל פְּרַש"י ז"ל דְהִנֵּה תַחֲלָה אִיסוּר אַמְה"ח אוּ אִיסוּר שְׁאִינָה זְבוּחָה מ"מ חֲזִיב אַף אֵי נִתְנַבְּלָה בְּהַיּוֹם עַל שְׁנֵי הָאִיסוּרִים כְּמִבְּוֹאָר: וְכֵן מַה שְׁפִתְבּ הַלַּח"מ דְחֲמִיץ עַל טָבַל לֹא הָוִי לֹא אִיסוּר כוֹלֵל וְלֹא מוֹסִיף לְעַנ"ד לִיתָא כְּמוֹ שְׁפִתְבּ הַש"א (בְּסִימָן צו) דְחֲמִיץ בְּפֶסַח הָוִי אִיסוּר כוֹלֵל מְגוּ דְחֲזִייל עַל שְׂאֵר תְּבוּאָה שְׁאִינּוּ שֶׁל אִיסוּר חָל נְמִי עַל שֶׁל אִיסוּר טָבַל וְעוֹד שְׁהָרִי טָבַל שְׂרִי בְּהִנְאָה וְחֲמִיץ אֶסוּר בְּהִנְאָה וְהָרִי הִנְאָה לְפִירֵשׁ"י וְהַרְמְב"ם ז"ל הָוִי אִיסוּר מוֹסִיף וְלְהַתּוֹס' הָוִי אִיסוּר חֲמוּר עַכ"ל.

וְאַף א"נ בְּזֶה דָּאֵם נִתְחַמֵּץ הַטָּבַל בְּפֶסַח לֹא מְקַרִי אִיסוּר כוֹלֵל דְלֹא דְמִי לְיוה"כ דְחֲזִייל אִיסוּר יוה"כ עַל כָּל אוּכְלִין חֲזִייל נְמִי אַף עַל אֲכִילוֹת אֶסוּרוֹת אֶבֶל הֶכָּא דָּאֵי חֲזִייל אִיסוּר חֲמִיץ עַל שְׂאֵר עֵיסוֹת חֲמוּצוֹת בַּכ"ז אִינּוּ נְכָלֵל בְּזֶה עֵיסָה זוּ שֶׁל טָבַל דְאִינָה שְׁיִיכָה עֵיסָה זוּ לְשָׂאָר עֵיסוֹת שְׁבַעוּלָם.

או נוכל לומר פְּדָבְרֵי הַש"א דְּחִיגֵל שְׁפִיר וְגַם הֶכָּא דוֹמָה לִיּוּה"כ דְּקַדְוֶשֶׁת הַיּוֹם שֶׁל יוּה"כ חִיגֵלִי לְאַסְוֹר כֹּל הַמְּאַכְלִים וְהֶכָּא קַדְוֶשֶׁת הַיּוֹם שֶׁל הַפֶּסַח חִיגֵל לְאַסְוֹר כֹּל מִיַּי חֶמֶץ שְׁבַע עוֹלָם הֵן הֵקִיפֶר וְהֵן שֶׁל טָבֵל הָאִיסוֹר וְסִפְקָ לָנוּ בְּזֶה בְּטַעַם אִיסוֹר פּוֹלֵל אֲבָל זֶהוּ דְּבַר בְּרוּר דְּמִטַּעַם אִיסוֹר הִנָּאָה דְּהוּא לְרַבֵּינוּ אִיסוֹר מוֹסִיף וְדַאי חִיגֵל וְרֵאָיָה לְזֶה מִהִירוּשְׁלָמִי כַּפ"ב דְּפֶסְחִים ה"ג וְז"ל אַרְבַּעַת רַבְעִים כו' וְחֶמֶץ וְעִירְבֹן אִם הִתְרוּ בּוֹ מִשּׁוּם אוֹכֵל טָבֵל אִינוּ לּוֹקֵה מִשּׁוּם הָאוֹכֵל חֶמֶץ בְּפֶסַח לּוֹקֵה אִיסוֹר חֶמּוֹר חָל עַל אִיסוֹר קַל וְאִין אִיסוֹר קַל חָל עַל אִיסוֹר חֶמּוֹר כו' וְע"כ מְפָרְשִׁינוּ הֵתָם דְּחֶמֶץ הוּא אִיסוֹר חֶמּוֹר מִשּׁוּם דְּהוּא אִיסוֹר בִּהִנָּאָה וְנִיחָא נְמִי מַה שְׁמַסִּיק שָׁם הִירוּשְׁלָמִי עָשָׂה פְּרִי וְהַשְׁתַּחֲוָה לוֹ וּמִיָּרְחוּ וְאִתְ"כ אֲכָלוּ כו' מִשּׁוּם הָאוֹכֵל עֲפו"ם לּוֹקֵה אִיסוֹר חֶמּוֹר חָל עַל אִיסוֹר קַל וְדַחַק הַק"ע שָׁם בַּש"ק מַהוּ חוּמְרָא יֵשׁ אִי חָל אִיסוֹר תְּקוּרְבָת עֲפו"ם אוֹ עֲפו"ם עֲצָמָה עַל טָבֵל הָא טָבֵל בְּמִיתָה וְאִיסוֹר אֲכִילַת ת"ע הוּא בְּלָאוּ אֲבָל הַפֶּשֶׁט דְּעֲפו"ם אִיסוֹר בִּהִנָּאָה וְטָבֵל שְׁרִי בִּהִנָּאָה לְבַד הִנָּאָה פְּלוּי פְּמוֹ שְׁמַבְאָר הַש"א וּמַה שְׁיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מִהִירוּשְׁלָמִי זֶה דְּעָשָׂה פְּרִי וְהַשְׁתַּחֲוָה לוֹ וּמִיָּרְחוּ ע"ז דְּמַבִּיא הַש"א (בְּסִי' צו) דַּא"ה לָא מְקַרֵי דְּגִנְיָה וְא"ח בְּתְרוּמָה נְבָאָר בַּמ"א אֲבָל זֶה חִיגֵל שְׁפִיר מִדְּבַרֵי הִירוּשְׁלָמִי דְּחֶמֶץ הִנָּה לִיָּה אִיסוֹר חֶמּוֹר עַל טָבֵל וְחִיגֵל וְא"כ לָא מְצִי לְמִימַר דְּלֶהֱכִי ס"ל לְרַבֵּינוּ דְּאִינוּ יוֹצֵא בְּמִצְהָ שֶׁל טָבֵל מִשּׁוּם דַּס"ל כַּר"ש דְּהָא לְדִידִיקָה חִיגֵל וְהָוָה בִּיָּה אִיסוֹר בַּל תֵּאכֵל חֶמֶץ אֲלָא טַעְמָא שֶׁל רַבֵּינוּ דְּאִינוּ יוֹצֵא י"ח מִצְהָ בַּהֲנִי הוּא פְּמוֹ שְׁהַבִּיאוּ הַש"א בְּשֵׁם הַר"ן וְז"ל שָׁם בְּפֶסְחִים דְּהָוָה מִצְוָה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה וְלֶהֱכִי אִינוּ יוֹצֵא י"ח מִצְהָ.

וְהוּא דְּבַרֵי רַבֵּינוּ בְּרוּר הוּא כַּפ"ד דְּנִדְרִים בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנָּה שָׁם תַּחוּל קֶרְבֵּן כו' פְּמוֹ מִי שְׁלֵא יִמְצָא בְּלִיל פֶּסַח אֲלָא מִצְהָ שֶׁל טָבֵל אוֹ הֶקְדָּשׁ שְׁאִיסוֹר עָלָיו אֲכִילַתָּן לְפִי שְׁהוּא מִצְוָה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה כו' אֲלָמָא דְּגַם רַבֵּינוּ עֲצָמוּ אוֹמַר כֵּן עַל טָבֵל דְּהוּא מִטַּעַם מִצְוָה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה וְלֹא מִטַּעַמוֹ שֶׁל ר"ש דְּאִינוּ בַּל תֵּאכֵל חֶמֶץ וְא"כ א"ל לְדַעַת רַבֵּינוּ דַּאי אִין לוֹ אֲלָא מִצְהָ שֶׁל טָבֵל מִן מַעֲשֵׂר עָנִי דְּלִית בִּיָּה אֲלָא ל"ת בְּלִבְד אֲשֶׁר הַש"א מְכַרְיַע שָׁם דַּע"ז לִיתָא מִצְוָה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה דְּעָשָׂה דוּחָה ל"ת א"ל דְּשְׁפִיר יוֹצֵא לְדְבַרֵי רַבֵּינוּ אִי אִין לוֹ רַק כְּזִית מִמִּצְהָ זוֹ וְרַק כֵּינּוּ דְּאִין זֶה מְפֹרָשׁ בְּגַמ' אִין דְּרַכּוּ שֶׁל רַבֵּינוּ לְהַבִּיא וְא"ל דְּמַה שְׁאוּמַר שְׁאִינוּ יוֹצֵא הוּא אוֹבְטָבֵל לְתְרוּמָה דְּאִיכָּא מִיתָה אוֹ בְּטָבֵל לְמַעֲשֵׂר עָנִי וְיֵשׁ לוֹ כְּזִית אַחַר דְּאִין עָשָׂה דוּחָה וְלִקְמֵן בַּה' לוֹלֵב נְבָאָר עוֹד בַּס"ד: הֶלְכָה ט חֲלוֹת תּוֹדָה וְרַקִּיקִי נְזִיר שְׁעָשָׂה אוֹתָן לְעֲצָמָן אִין יוֹצֵאִין בְּהֵן שְׁנַאֲמַר וּשְׁמַרְתֶּם אֵת הַמִּצְוֹת מִצְהָ הַמְּשַׁמְרַת לְעִנְיָן מִצְהָ בְּלִבְד הוּא שְׁיִוְצָאִין בּוֹ אֲבָל זֶה מְשַׁמְרַת לְעִנְיָן זָבַח עַכ"ל.

וְהִנָּה קֶשֶׁה לִי ע"ז דְּהָא בְּגַמ' דְּפֶסְחִים (דָּף לַח ע"ב) מְקַשָּׁה וְת"ל דְּאִינוּ נְאָכְלִין בְּכָל מוֹשְׁבוֹת וּמִשְׁנֵי זֹאת אוֹמְרַת חֲלוֹת תּוֹדָה וְרַקִּיקִי נְזִיר נְאָכְלִין בְּנוֹב וְגַבְעוֹן כו' וּפְרִיֶשׁ דְּלֶהֱכִי בְּעִי הַקְּרָא דוּשְׁמַרְתֶּם לְלַמֵּד עַל זְמַן נוֹב וְגַבְעוֹן אֲשֶׁר אֵז הִיָּתָה הִיָּתֵר לְאַכּוֹל בְּכָל מוֹשְׁבוֹת אֲבָל בְּזְמַן הַבֵּית לֹא צָרִיף קְרָא דְּוִשְׁמַרְתֶּם וְא"כ קֶשֶׁה טוֹבָא עַל רַבֵּינוּ הָא אִינוּ מַבִּיא בְּכָל סֶפֶר הַי"ד דִּין שְׁהִיָּה בְּשַׁעַת כְּמוֹת כֵּינּוּ דְּאִינוּ נוֹהֵג בְּזְמַן הַבֵּית וְלֹא לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ וְא"כ ל"ל לְהַבִּיא עַל דִּין שֶׁל חֲלוֹת תּוֹדָה וְכ"נ מְקַרָּא זֶה שֶׁל וּשְׁמַרְתֶּם אֲשֶׁר לֹא נְצָרָה רַק עַל זְמַן הַבְּמָה הִיָּה לוֹ לְהַבִּיא מְקַרָּא דְּמוֹשְׁבוֹתֵיכֶם פְּמוֹ שְׁמַבִּיא רַבֵּינוּ בַּהֲל' ח' עַל בִּיפּוּרִים דְּאִינוּ יוֹצֵא מְקַרָּא זֶה וְלֹא לְהַבִּיא מְקַרָּא דְּנְצָרָה רַק עַל זְמַן הַבְּמוֹת: וְנ"ל לִינִישׁב כֵּן דְּהִנָּה בַּס' צַל"ח שָׁם מְקַשָּׁה עַל הַסּוּגִיא דְּקֶאֱמַר וְת"ל דְּאִינוּ נְאָכְלִין בְּכָל

מוֹשְׁבוֹת וּמִשְׁנֵי קֶסֶבֶר ז"א כו' ה"ל קֶסֶבֶרִי פֶּאֶן דְּהַקְוִשְׁיָא קָאִי עַל שְׁנֵיהֶם עַל רַבָּה וְעַל רַב יוֹסֵף וְעֵי"ש מַה שְׁמַתְרִץ וְע"כ לְדַעַת רַבֵּינוּ נ"ל כֵּן דְּהִנֵּה רַש"י ז"ל פֶּתַב שָׁם לְרַב יוֹסֵף וְהִכָּא דְלֹא נִשְׁחַט עֲלֵיהֶן הַזְּבַח אַע"ג דְּעַכְשָׁיו יֵשׁ לָהּ הַיִּתְרָה פֶּלַשְׁבָּעָה מִיְהוּ כִּי עֶבֶד לָאוּ לְשֵׁם מִצָּה כו' אֲדַעְתָּא לְאַפְסוּלֵי בֵּינֵם וּבְלִילָהּ וְאִית לָיָה לְרַב יוֹסֵף הָא דְרַבָּה כו' וְכֵן פֶּתְבוּ הַתּוֹסֵ' שָׁם בַּע"א נִרְאָה לַר"י פַּפ"ה דְּמִיָּירִי שְׁלֹא נִשְׁחַט עֲלֵיהֶן הַזְּבַח וְלֹא הִוָּקְדְּשׁוּ דְאִי הִוָּקְדְּשׁוּ ת"ל דְּבַעֲיָנֵן מִצְתָכֶם כו' וְה"פ מִצָּה הַמְשַׁתְּמַרְת לְשֵׁם מִצָּה וְזֶה מְשַׁתְּמַרְת לְשֵׁם זְבַח פְּשִׁיקְדִּישָׁנָה וְכֵן שְׂאִינָן נְאֻכְלִין לְיוֹם אֶחָד אֶקְרָא דְּמִשְׁתְּמַרְת סְמִידָה כו' וְהָא דְּפָרִיף וְת"ל שְׂאִינָן נְאֻכְלִין בְּאַגְיָנוֹת וְלֹא בְּכָל מוֹשְׁבוֹת ה"פ שְׂאִין נַעֲשֶׂה לְאַכּוֹל בְּכָל מוֹשְׁבוֹת וּבְאַגְיָנוֹת עכ"ל.

וַיִּתְבָּאֵר כֵּן דְּלַרְבָּה בְּאַמְת נִיחָא פְּשׁוּט לְאוּקְמִי כְּשֵׁלֹא שְׁחַט עֲלֵיהֶן הַזְּבַח כִּינֵן דְּהַקְרָא קִפִּיד עַל הַשְּׁמִירָה שֶׁהִיא בְּשַׁעַת לִישָׁה וְאַפְיָה אֲשֶׁר נִשְׁמָר לְשֵׁם מִצָּה וְאִזּוּ בַּכ"ג לֹא נִשְׁחַט עֲלֵיהֶן הַזְּבַח וְרַק דַּעְתּוֹ לְשַׁחוּט עֲלֵיהֶן וְשׁוּמְרָן לְשֵׁם זְבַח אֲבָל רַב יוֹסֵף דִּילִיף מְקָרָא ז' יָמִים תֹּאכְלוּ מִצּוֹת מִצָּה הַנְּאֻכְלָת לְשַׁבְּעָה וְכֵן מְהַקְרָא דְּמוֹשְׁבוֹת דְּקָאִי עַל אֲכִילָהּ הוּא דְּחִסְק גְּדוֹל כִּינֵן דְּקָאִי עַל שַׁעַת אֲכִילָהּ וְאִזּוּ כִּינֵן דְּלֹא נִשְׁחַט הַזְּבַח נְאֻכְלִי שְׁפִיר פְּחֻלִין וְרַק צ"ל דְּאֲדַעְתָּא דְּהִכִּי אִינוּ נַעֲשֶׂה וּמַה שְׁדַחְקוּ הַתּוֹסֵ' לְאוּקְמִי שְׁלֹא נִשְׁחַט עֲלֵיהֶן הַזְּבַח הוּא מִפְּחַ הַקְוִשְׁיָא דְּאִם נִשְׁחַט ת"ל שְׂאִינוּ שְׁלוֹ וּבְאַמְת הַגְּאוֹן בַּעַל נוֹב"י פֶּתַב שָׁם בַּמַּה"ת ח' או"ח (ס' פב) דַּא"ל דְּמִיָּירִי לְאַחַר שְׁנִשְׁחַט הַזְּבַח וּמ"מ הָא הַתּוֹסֵ' פֶּתְבוּ בַּמַּס' בִּיצָה (דף כב) וּבַמַּס' ב"ק (דף יב) דַּלְרִיָּה"ג דְּאָמַר קְדוּשִׁים קְלִים מְמוֹן בְּעֵלִים אִזּוּ אִף לְאַחַר שְׁחִיטָה הוּא מְמוֹן בְּעֵלִים חֶלֶק הַבְּעֵלִים וְרַק חֶלֶק הַפְּהֻגִים הוּא מְחִיִּים עֵי"ש וצ"ל דְּהַתּוֹסֵ' הִכָּא סְבָרִי כְּשִׁיטַת הַרְשָׁבָ"א וְהַרִיטְבָ"א ז"ל בַּח' לַמַּס' קְדוּשִׁין דְּחוֹלְקִים ע"ז וס"ל דְּלֹאֲחַר שְׁחִיטָה אִף חֶלֶק בְּעֵלִים הָיָה מ"ג וְלַרַבֵּינוּ ז"ל א"ל דַּס"ל דְּבָזָה גּוּפָא פְּלִיגֵי רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּרַבָּה ס"ל דְּלֹא כְרִיָּה"ג וְאִזּוּ לֹא הָיָה מְמוֹן בְּעֵלִים וְלֹא הָיָה שְׁחִיטָה וְלִהְיֵי אֲוִמַר הַטַּעַם שֶׁל וְשְׁמַרְתֶּם כו' אִף קוֹדֵם שְׁהוֹקְדְּשׁוּ אֲבָל רַב יוֹסֵף ס"ל כְרִיָּה"ג וְהָיָה שְׁפִיר שְׁלוֹ כְּדַבְּרֵי הַתּוֹסֵ' בַּמַּס' בִּיצָה וּבַמַּס' ב"ק דְּמְקָרִי שְׁלוֹ אִף לְאַחַר שְׁחִיטָה וּמוֹקִי לָהּ רַב יוֹסֵף אַחַר שְׁנִשְׁחַט וְלִהְיֵי שְׁפִיר קְמַקְשֵׁי וְת"ל דְּאִינָן נְאֻכְלִין בְּכָל מוֹשְׁבוֹת לַר"י דְּמוֹקִי לָהּ לְאַחַר שְׁנִשְׁחַט הַזְּבַח וּמִשְׁנֵי לִהְיֵי קֶסֶבֶר דְּרַק לְרַב יוֹסֵף קִשָּׁה אֲבָל לְרַבָּה דְּמוֹקִי קוֹדֵם שְׁנִשְׁחַט הַזְּבַח לֹא קִשָּׁה מִיָּדִי דְּאֲדַעְתָּא דְּלֹא נַעֲשֶׂה לֹא קִפְדִּינָן לְדִידְיָהּ וְא"כ כִּינֵן דְּבִאֲרָנוּ לְקַמֵּן בַּה"ל נְזָקִי מְמוֹן פ"ח שָׁם דְּרַבֵּינוּ ס"ל כְרִיָּה"ג רַק גְּבִי נְזָקִין דְּהוּא מְמוֹן בְּעֵלִים אֲבָל לַעֲנִין שְׂאִירֵי דְּבָרִים ס"ל לְרַבֵּינוּ שְׁפִיר פְּרַבְּנָן דְּהָנָה מְמוֹן גְּבוּהָ וְא"כ יְלִיף שְׁפִיר מְקָרָא דְּרַבָּה וּמִיָּירִי קוֹדֵם שְׁנִשְׁחַט דְּלֹאֲחַר שְׁנִשְׁחַט ת"ל דְּאִינוּ שְׁלוֹ וְא"כ כִּינֵן דְּמִיָּירִי קוֹדֵם שְׁנִשְׁחַט עֲלֵיהֶן הַזְּבַח לֹא יוֹכַל לְמִילַף מְקָרָא דְּמוֹשְׁבוֹת וְרַק מְהַקְרָא דְּוִשְׁמַרְתֶּם דְּקָאִי עַל שַׁעַת שְׁמִימֹר כְּדַבְּרֵי רַבָּה וְלִהְיֵי מְבִיא מְקָרָא זֶה נַעֲיִין בְּמַהֲרָש"ל שְׁהִבִּיא גִּירְסָא שָׁם וְלַרַבֵּינוּ גְּרַס כֵּן כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ וְהַנוֹב"י שָׁם פֶּתַב דְּלַתְרוּוֹיָהּ מִיָּירִי שְׁנִשְׁחַט עֲלֵיהֶן הַזְּבַח וְשְׁפִיר הוּא כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ לְחֶלֶק בֵּין רַבָּה לְרַב יוֹסֵף כְּמַבְּנֹאֵר וְדוּק: פָּרַק ז' הִלְכָה יֵא הַתְרוּסַת מִצָּנָה מַד"ס כו'.

וְכַתֵּב הִלְחָם מִשְׁנָה פֶּאֶן פֶּסֶק כְּרַאבְר"צ וְכְמוֹ שְׁכַתֵּב הַרְה"מ וּבְפִקְרוּשׁ הַמְשָׁנָה פֶּתַב בְּהִיפּוּף וְאוּמַר שָׁם דְּלְדַבְּרֵי רַאב"צ צ"ל בְּרַכָּה א"ק כו' עַל אֲכִילַת חֲרוּסַת וְאִין הִלְכָה כְּרַאבְר"צ וְנִרְאָה שְׁחֻזַר פֶּאֶן וּמ"מ צָרִיף לְדִידְיָהּ טַעַם לָמָּה אִין מְבָרְכִין עֲלֵיו כְּמוֹ שְׁכַתֵּב

בפירוש המשנה פיון שהוא מצנה דרבנן דהא מברכין אמרור בזה"ז דהוא רק מדרבנן ואע"ג די"ל דמרור הנה מה"ת בפשעת המקדש מ"מ הא מברכין על פמה מצות דרבנן עכ"ל.

והנה בס' הר"ר מנוח ז"ל כתב לתרץ זה וז"ל ואם ישאל מפ"מ אין מברכין על החרוסת תהיה התשובה לפי שאינו נאכל בפ"ע והיא טפלה למה שאדם טובל בו ואל תתמה שיהי פלולב מצינו כה"ג שאינו מברך על כל ארבעת המינים אע"פ שהם כולן מה"ת פלולב מפני שהם טפלים לו וכולם נקראים על שמו והוא עיקר ועליו מברכין ה"נ ל"ש עכ"ל: ונ"ל דהראיה שהביא הר"מ ז"ל מארבעה מינים לאו ראיה היא כלל דהתם הא ד' מינים מעפבין זא"ז וא"כ כל הד"מ ביחד הנה מצנה חדא וכ"א לבדו לאו מצנה כלל ולהכי די בברכה אחת אבל ה"א ד' דחרוסת מצנה זכר לטיט וא"כ אפילו אי אין לו מרור מ"מ מביא חרוסת ורק אם יש לו מרור מטבל בחרוסת משום קפא ולדעת רבינו צריף אף המצה לטבל בחרוסת משום לפתו וכן הטובול ראשון הנה בחרוסת אבל אי אין לו מצה ומרור מ"מ מביא החרוסת שהוא זכר לטיט וא"כ לא דמאי להד' מינים ואפתי נצריך לברך אלא ע"כ צריף לומר דאף דאמרנו דהנה זכר לטיט זהו רק אם יש לו מרור צריף להביא לטבל זכר לטיט אבל אי אין לו מרור א"כ להביא חרוסת ותקשה א"כ שוב במאי פליגי ת"ק וראבר"צ הא לתרנונייהו שוין בדין דאי יש לו מרור צריף לעשות חרוסת ואי אין לו א"כ וברכה לתרנונייהו אין מצריכין ועפ"י הדחק י"ל דלראבר"צ דהוא זכר לטיט ולתפוח צריף לקהו"י ולסמוכי ולת"ק דהוא רק משום קפא א"כ.

ועוד י"ל דזהו הנפ"מ דלראבר"צ דהוא מצנה אף הפריכה צריף לטבול כמו שעשה הלל וטבל כמו שכתב הר"ן שם וא"כ דהוא רק משום קפא א"כ לטבול הפריכה כמו שכתבו הטור והפוסקים (בסי' תעה) ולראבר"צ ס"ל דהוא מצנה טובל לדידה אף לפריכה כמבואר ודוק: הלכה יג מרורים האב"ת הן החזרת והעולשין והתמכא כו'.

והנה הוא כפי גירסת הרי"ף והרא"ש שם במשנה דגרסי חזרת עולשין ולא כמו דאיתא במשנה דידן חזרת תמכא והנה הגמ"מ כתב וז"ל ומצנה בחזרת כדאמר התם מאי חזרת כו' ואי לית ליה חזרת מחזר אחר עולשין וכל המוקדם במשנה מוקדם לאכילה וכן פסק בש"ע (סי' תעג) עיי"ש.

ועפ"ז נ"ל לומר דבר נכון שם בגמ' (דף לט ע"א) דאמר שם ר"י אומר אף עולשי שדה ועולשי גינה וחזרת עולשי גינה וחזרת הא תנא ליה רישא ה"ק אף עולשי שדה כעולשי גינה וחזרת ומדקדק הצ"ח ע"ז מה דמסיק וחזרת ה"ל לומר אף עולשי שדה כעולשי גינה ותו לא ומתיר בדוסק.

ועפ"ז ניחא דאמר דאף עולשי שדה שיש לה שם לוי מ"מ ה"ל כעולשי גינה אף לענין הקדמה לשאר מינים לתמכא וסרחבינא כמו חזרת דקדמה ואומר אף עולשי שדה שיש שם לוי עליהן ה"ל כעולשי גינה לצאת ולהקדים להמינים המאחרים כמו חזרת שקדמה וגם זה קדום להשנויין א"כ כ במשנה כמבואר: והנה הכ"מ כתב לא כתב רבינו גפי מרור דיוצאין בדמאי משום דהשתא במצה דאורייתא נפיק במרור דרבנן לא כש"כ דגלי במצה והה"ד במרור עכ"ל.

והנה פן פתב גם הר"ר מנחת וז"ל ומפני טעם זה הניח הרב שהוא דאמרין בפ' כ"ש דיוצאין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו דכיון דגלי הרב דיוצאין במצה הה"ד במרור עכ"ל: והנה שם במשנה (דף לט ע"א) ויוצאין בדמאי ובמ"ר שנטלה תרומתו כו' וכתב רש"י ז"ל אבל בנדאי טבל לא ואע"ג דמעשר ירק דרבנן מ"מ ה"ל מצוה הבאה בעבירה עכ"ל.

ואתי רש"י ז"ל לומר דזה נדאי לא איצטריך לאשמועינן דיוצאין בדמאי גבי מרור דהשתא לעיל גבי מצה נפיק מרור דרבנן דמעשר ירק דרבנן לא כש"כ ורק אתי לאשמועינן דבטבל נדאי לא יצא דרק בדמאי הקילו ויצא אבל לא בנדאי וא"כ תקשה על רבינו בזה דה"ל למכתב דאינו יוצא בטבל נדאי במרור דזה לא נדע ממצה שאיסור טבל שלו הוא מה"ת אבל מרור דרבנן דמעשר ירק מדרבנן אימא לא וכו' מצאתי שהקשה האור חדש והניח בצ"ע: ונ"ל ליישב פן עפ"י מה שגבאר לקמן בהל' לולב דאף דרבנן ס"ל טעמו של מצוה הבאה בעבירה זהו רק מצוה דאורייתא אבל במצוה דרבנן כמו לולב ביו"ט שני ל"ח למצוה הבאה בעבירה עיי"ש.

וא"כ ניחא שפיר דהנה הש"א כתב (בסי' צה) פן דא"נ דפסול טבל הוא מטעם דאמרין לעיל לר"ש לא תאכל עליו חמץ כל שישנו כו' אז אמרין דהקשה מצה למרור דכמו דאינו יוצא במצה הה"ד במרור אבל א"נ הטעם משום מצוה הבאה בעבירה א"כ במרור בזה"ז שהוא מצוה מדרבנן שפיר יוצא והביא ראיה לזה מדברי התוס' פ' ע"פ (דף קיד) דאמר שם טעמא דהחמירו בנדאי דרבנן דטבל דאורייתא מפיק התם מלא תאכל עליו חמץ עיי"ש.

וא"כ א"ל דרבנן ס"ל דאי לאשמועינן דאף דמעשר ירק מדרבנן לא נפיק ועל מרור בזמן הבית דהוא מה"ת זה נדאי לא צריך לאשמועינן הא קתני לעיל במשנה הראשונה אבל לא בטבל ומוקמינן ליה בטבל דרבנן שזרעו בעציץ שאינו נקוב וכל דתיקון רבנן פועין דאורייתא תקון והנה מצוה הבאה בעבירה או מטעמא דר"ש כל שישנו בב"ת כו' נמי הנה פועין דאורייתא ור"כ דמי הוא לזרע בעציץ שא"נ דידעינן ממשנה ראשונה דא"י ורק פן המשנה ס"ל כר"ש דלהכי לא נפיק במצה של טבל הוא מטעם כל שישנו כו' וא"כ אתי לאשמועינן דאף מרור בזה"ז דהוא רק מצוה מדרבנן מ"מ במקום שנוהג תרומות ומעשרות בזה"ז אינו יוצא בטבל וזהו רבותא דא"נ דפסול טבל הוא משום מצוה הבאה בעבירה אזי במרור בזה"ז שפיר יוצא ואשמועינן המשנה דהפסול של טבל הוא משום דר"ש כל שישנו וא"כ אף במרור דרבנן בזה"ז נמי לא נפיק וא"כ רבינו דהוא ס"ל הטעם דאינו יוצא במצה של טבל הוא משום מצוה הבאה בעבירה ולא מטעמא דר"ש דהא ס"ל איסור חל ע"א כמו שבארנו לעיל וא"כ לאשמועינן דבזמן הבית דמרור מה"ת לא נפיק אף שמעשר ירק מדרבנן זה לא איצטריך לאשמועינן דהא הני כמו זרע בעציץ שא"נ ועל זמן הזה דהוא מדרבנן הנה כמו לולב ביו"ט שני דיוצא בגזול דל"ח למצוה הב"ע ולהכי לא הזכיר פלל זה גבי מרור ולהזכיר בפירוש דיוצא בזה"ז אף בנדאי טבל במקום שעוד נוהג תרו"מ אין דרכו של רבינו להביא פיון שלא נזכר בגמ' וסמיה ע"ז שכתב לקמן בהל' לולב דביו"ט שני יוצא שגזול שם המאמר בגמ' דסופה (דף ל) אבל

המשנה כר"ש אתיא כמו שבארנו ודוק: פרק ח הלכה ב שבכל הלילות אנו אוכלין בשור צלי שלוק ומבושל והלילה הזה פולו צלי כו' עכ"ל.

והקשה הלח"מ ע"ז דשם בגמ' דפסחים (דף ע) אמרינו מתניתין דלא כב"ת דתניא ב"ת אומר כו' ואינה נאכלת כו' נאכלת צלי כו' ת"ש הלילה הזה פולו צלי ואמר רב חסדא זו דברי ב"ת והשתא יש תימה ע"ד רבינו דכתב בפ"י מהל' ק"פ פמתניתין דנאכלת לשני ימים ולילה אחד וא"כ נדאי דלא כב"ת וא"כ לדידן אינה נאכלת צלי דלית לנו הקישא דב"ת כו' וא"כ ל"א הלילה הזה פולו צלי דהוא דברי ב"ת דהא איכא חגיגה וצ"ע והצל"ח ז"ל מתרץ פן וקיצור דבריו הוא פן דהאי קרא של ונבחת פסח לה' צאן ובקר דרשינן לחגיגה וכן הביא רבינו לקמן בפ"י מהל' ק"פ וחד מ"ד דריש דדחה שבת ורבינו ס"ל דאתי זה הלימוד של ונבחת פסח דקרי ליה פסח לענין דנאכלת צלי כמו הפסח ותליא זה בפלוגתא דאי ילפינן ממשמעות דמועדו שבת וטומאה דדחי ע"כ דלא מקיש רחמנא חגיגה לפסח לענין שבת וטומאה דאל"כ ל"ל במועדו בתמיד ושאר קרבנות גיליף מפסח ואי פרכינן מה לפסח שפן פרת אמרינן חגיגת י"ד יוכיח אלא ודאי מדאיצטריך במועדו בכולהו ש"מ חגיגה די"ד לא אתקש לפסח לענין שבת וטומאה פלל וכ"ז אי דרשינן ממשמעות דמועדו אבל אי דרשינן מג"ש שפיר ילפינן גם חגיגת י"ד בהיקש זה וכאן כו' איצטריך למכתב בתרנוייהו במועדו לג"ש וכמ"ש התוס' (ד' סו ע"א) דאי מג"ש יליף א"צ לשום צריכותא כו' אלא להורות שאותן צאן ובקר שישחט בי"ד בניסן הוא פסח לענין צלי כו' עכ"ל.

ועפ"ד הצל"ח ז"ל נ"ל ליישב הא דאיתא במס' נדרים (דף מט ע"א) תניא ר' יאשיה אומר כו' ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ויבשלו את הפסח באש כמשפט ע"כ והקשה הגאון רע"ק איגר ז"ל בגהש"ס שם מ"ט הביא הקרא של דה"י ולא הביא מקרא מה"ת ובשלת ואכלת דכתיב בפ' ראה גפי ק"פ והניח בצ"ע: והנה במכילתא פ' בא פתוב פן ראיה מזה הקרא וז"ל המכילתא אין ובשל אלא צלי שנאמר ובשלת ואכלת וכן ויבשלו את הפסח באש כמשפט מפאן הנה ר' יאשיה אומר הנזדר מן המבושל אסור בצלי ע"כ: ונ"ל ליישב פן דהנה בגמ' עיקר הלימוד תחלה דצלי אקרי בישול אומר ר' יאשיה ור' יאשיה ס"ל במכילתא פ' ח' פן נם לו ר' יאשיה הרי הוא אומר צו את בני ישראל כו' במועדו כו' אלא להקיש ולדון בג"ש נאמר פאן במועדו ונאמר להלן במועדו מה פאן דוחה את השבת אף להלן דוחה את השבת כו' נמצא דר' יאשיה ס"ל דילפינן מג"ש דמועדו וא"כ א"ל דקרא דנבחת פסח צאן ובקר אתי ללמד דדוחה שבת אבל לא על הצלי דנוהג בחגיגה דהוי רק בישול וא"כ א"ל דקרא קאמר תחלה ונבחת פסח צאן ובקר דבקר קאי על חגיגה ומסיק הקרא ובשלת ואכלת על חגיגה דלא הוי צלי אלא בישול והא דקרי ליה פסח הוא לענין שבת דדוחה פינון דילפינן מג"ש אבל דברי המכילתא גבי הנזדר מן הצלי הוא תחלה סתם המכילתא ואח"כ מסיק מפאן הנה ר' יאשיה אומר נמצא דא"ל דילפינן מן משמעות דמועדו וא"כ שבת לא מצי למימר דדחי וא"כ ע"כ הא דקרי ליה פסח דמביא מבקר הוא ע"כ לענין דנאכל צלי וא"כ ובשלת לא קאי על חגיגה אלא הוא פולו צלי ולהכי שפיר מייתי קרא זה של ובשלת ואכלת כמבואר: והנה אגב נ"ל לבאר דברי הירושלמי שם במס' נדרים שאחרי שמביא הראיה זו מקרא

ש'ל דה"י דכתיב וַיִּבְשְׁלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּאֵשׁ אֵין תִּימַר שְׁלֵא כְּהִלְכָה ר"י אָמַר כְּמִשְׁפָּט פְּתִיב הָתָם כְּדָר"י כו'.

וְקָשָׁה ע"ז דְּאִיךְ נֹכַח לֹמַר דְּטָעוּ בְּמִקְרָא מְפֹרָשׁ דְּבַעֲיִנֵּן צְלִי דְּוִקָא וְאִי לֹא הָיָה פְּתִיב כְּמִשְׁפָּט ה"א דְּעָשׂוּ שְׁלֵא כְּדִין וּבְשָׁלוּ אוֹתוֹ וְהִפְתּוּב מְסִיק כִּי לֹא עָשׂוּ כְּפֶסַח הַזֶּה וְעוֹד דְּהָא הִקְרָא מְסִיק אַחֲרֵי דְּכִתִּיב וַיִּבְשְׁלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּאֵשׁ וְאֶת הַקֹּדְשִׁים בְּשָׁלוּ בְּפִירוֹת וּבְדוּדִים אֶלְמָא דְּקָרָא גּוּפְיָה מְסִיק דְּהוּא לֹא כְּקֹדְשִׁים וּבְעֵי דְּוִקָא צְלִי וְאִיךְ נֹכַח לֹמַר שְׁטָעוּ.

וְע"כ נ"ל לֹמַר כֵּן דְּהִנֵּה זֶה הִירוּשְׁלָמִי אֲזִיל לְטַעֲמִיה דְּהִנֵּה רַבִּינוּ כְּתִיב לְקַמֵּן בַּפ"ח מֵהַל' ק"פ ה"ח צְלָאוּ וְאִתְּ"פ בְּשָׁלוּ אוֹ שְׁבִשְׁלוּ וְאִתְּ"פ צְלָאוּ אוֹ שְׁעִשְׂאוּ צְלִי קִדְר וְאֶכְלוּ חֲיִיב עַכ"ל. וְכִתְבֵּי הַכ"מ וַיֵּשׁ לְתַמּוּהָ עַל רַבִּינוּ שְׁמַעְתָּר שְׁפוּסָא דְּצְלָאוּ וְאִתְּ"פ בְּשָׁלוּ אוֹ שְׁבִשְׁלוּ וְאִתְּ"פ צְלָאוּ ה"ז חֲיִיב ה"ל לְמַפְטָר בְּצְלִי קִדְר דְּלֹא מְסִיבִינוּ אֶלְא לְרַבִּי דְּלִית הַלְכָתָא בְּנִתְיָה.

וּי"ל שְׁרַבִּינוּ מְפָרֵשׁ דְּלַרְבָּנֵן נְמִי חֲיִיב עַל צְלִי קִדְר מְרַבּוּיָא דְּבִשְׁל מְבוּשָׁל וְכִי אָמְרִינוּ דַּא"ב צְלִי קִדְר הִינֵנוּ לֹמַר דְּמָקוּ"ח לֹא מִשְׁתַּמַּע אֲבָל מְבִשָּׁל מְבוּשָׁל מִשְׁתַּמַּע שְׁפִיר לַכ"ע עַכ"ל. וְעִי"ש לְקַמֵּן מַה שְׁנִבְאָר בַּס"ד.

נְמַצָּא דְּרַבִּינוּ פּוֹסֵק דְּלַכ"ע חֲיִיב עַל צְלִי קִדְר וְרַק אִתְּיָא מְקָרָא דְּבִשָּׁל מְבוּשָׁל אֲבָל בִּירוּשְׁלָמִי דְּפֶסַחִים שָׁם סַפ"ב אִיתָא כֵּן מְנַיִן לְרַבּוֹת שְׁאָרְמִשְׁקִין ת"ל וּבִשָּׁל מְבוּשָׁל מ"מ עַד כְּדוֹן כְּרַע"ק כַּר' יִשְׁמַעְאֵל דְּתַנַּיָא ר' יִשְׁמַעְאֵל אֹמַר קו"ח כו' וּפְיָרְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים כְּרַע"ק דְּדָרִישׁ לְשׁוֹנוֹת כְּפוּלִים אֶלְא לַר"י דַּס"ל דְּבִרָה תּוֹרָה כְּלַב"א מַנ"ל כו' אִתְּיָא מְקוּ"ח נְמַצָּא דְּהִירוּשְׁלָמִי ס"ל דְּתַלְיָא בְּפִלּוּגְתָא דְּתַנַּיָא וְהַתְּנָא דְּבַר"י ס"ל דְּלֹא דְּרָשִׁינוּ כְּלָל מְקָרָא דְּבִשָּׁל מְבוּשָׁל וְרַק יְלַפִּינוּ מְקוּ"ח שְׁאָר מְשַׁקִּין וְלֹא ס"ל כְּמוֹ שְׁאֹמַר בְּגַמ' דַּכ"ע דְּרָשִׁי הִקְרָא דְּבִשָּׁל מְבוּשָׁל דְּאִתְּיָא עַל צְלִי קִדְר וְלִהְכִי שְׁפִיר הִירוּשְׁלָמִי לְשִׁיטָתוֹ אֹמַר אֵין תִּימַר דְּלֹא כְּהִלְכָתָא פִּירוּשׁ נְצַלָה כְּדִין שְׁצוּלִין לְדִידֵן שְׁלֵא יְהֵא גַם צְלִי קִדְר אֲזִ צְרִיף טְרַחָא דְּצְרִיף הוּא לְצִלוֹת עַל שְׁפוּד שְׁל רַמּוֹן וְהָמָה ס"ל דְּצְלִי קִדְר שְׁרִי בְּשְׁאָר מְשַׁקִּין יְלַפִּינוּ מְקוּ"ח וּקְרָא דְּבִשָּׁל מְבוּשָׁל הוּא דְּאָמְרִינוּ ד"ת כְּלַב"א וְלֹא בְּקָשׁוּ שְׁפוּד שְׁל רַמּוֹן וְלִהְכִי אֹמַר הִקְרָא דְּהַפֶּסַח בְּשָׁלוּ בְּאֵשׁ בְּלֹא מִים וַיְהִי צְלִי קִדְר כְּקֹדְשִׁים בְּשָׁלוּ בְּכָלִים עִם מִים וַא"כ הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבוּשָׁל אֵינוֹ אֶסוּר רַק בְּצְלִי קִדְר בְּזַה מְקָרִי בִישׁוּל דְּמְבִשָּׁל בְּקִדְרָה אֲבָל צְלִי עַל גְּחָלִים לֹא מְקָרִי מְבוּשָׁל אָמַר כְּמִשְׁפָּט פְּתִיב מִשְׁמַע דְּעָשׂוּ כְּהִלְכָתָא הַפֶּל כְּמוֹ שְׁאָמְרָה הַמְּשַׁנָּה בְּשְׁפוּד שְׁל רַמּוֹן וְהַגְּמ' דְּלֹא מְסִיק זֶה הָאֵין תִּימַר מְשׁוּם דְּאֵנָן הָא ס"ל דְּצְלִי קִדְר לַכ"ע אֶסוּר כְּמוֹ שְׁפוּסָא רַבִּינוּ וְלֹא נֹכַח לְטַעוֹת בְּזַה וְדוּק: הִלְכָה ד' וּמַחֲזִיר אֶת הַשְּׁלַחֵן לְפָנָיו וְאֹמַר פֶּסַח זֶה שְׁאֵנוּ אוֹכְלִין כו' מְגַבִּיָה הַמְרֹר וְאֹמַר מְרֹר זֶה עַל שׁוּם שְׁמַרְרוּ מְצָה זֶה עַל שׁוּם שְׁלֵא הִסְפִּיק כו' עַכ"ל.

וְכִתְבֵּי הַכ"מ בְּשֵׁם הַר"ר מְנוּחַ ז"ל רַבִּינוּ כְּתִיב תְּחִלָּה אֹמַר מְרֹר זֶה וְאִתְּ"פ מְצָה כְּסִדְר הַמְּשַׁנָּה אֲבָל בְּהַגְּדָה מְצָה קָאֻמַר תְּחִלָּה וְטַעַם הַמְּשַׁנָּה שְׁתַּחֲלָה מְרֹרו חֲיִיבָהּ וְאִתְּ"פ נִגְאָלוּ ע"כ: וְנ"ל לְבָאָר כֵּן הִנֵּה בְּסִדְר הַמְּשַׁנָּה שְׁלַפְנִינוּ כְּתִיב כְּמוֹ בְּהַגְּדָה בְּתַחֲלָה מְצָה וְאִתְּ"פ מְרֹר מ"מ לְרַבִּינוּ ז"ל הִנֵּה ע"כ הַגְּרָסָא כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵי בְּרִי"ף וּבְיִלְקוּט תְּחִלָּה מְרֹר וְאִתְּ"פ מְצָה וּמ"מ רַבִּינוּ גּוּפְיָה לְקַמֵּן בְּהַגְּדָה שְׁסִידְרָא כְּתִיב שְׁאֹמַר תְּחִלָּה מְצָה וְאִתְּ"פ מְרֹר וְנ"ל

לומר פן דהנה הכא דמיירי רבינו בזמן הבית דהוא אומר פסח זה שאנו אוכלין ובזמן הבית ה"ל תרנונייהו מה"ת מצה ומרור וכן המשנה דמיירי בזמן הבית דהוי שניהם מה"ת אומר תחלה הטעם של מרור ואח"כ אומר הטעם של מצה כדברי הר"ר מנוח ו"ל דתחלה מררו חיייהם ואח"כ נגאלו אבל רבינו שפיידר הגדה לפנינו דה"ל מצה דאורייתא ומרור דרבנן אומר תחלה הטעם על מצה דהוא מה"ת ואח"כ על מרור שהוא מדרבנן אף ריש סברא דמרור תחלה שמררו חיייהם תחלה ומ"מ בסדר האכילה אף בזמן הבית דהנה שניהם מה"ת מ"מ כתב רבינו לקמן בהל' ו' תחלה מצה ואח"כ מרור כמו בקרא דאמר על מצות ומרורים יאכלוהו ואף שלפי הטעם שמררו חיייהם הנה מרור תחלה ואח"כ מצה נ"ל פן דהא כתב רבינו לקמן בפ"ח מהל' ק"פ הל' ב' אבל מרור בלא פסח אינו מצוה כלל נמצא דאף בזמן הבית אם אין להם פסח המרור אינו מצוה כלל מה"ת וכל עיקר אכילת המרור לשם פסח בא וא"כ פיון דקיי"ל דהפסח נאכל על השוכע ולהכי נאכל לבסוף או משום למשחה לגדולה כדדף שהמלכים אוכלין כמו שכתב הרשב"ם בפסחים (דף קיט) או כדברי הירושלמי שם בפ"ז פדי שלא ישפור העצמות ולהכי אוכלין תחלה מצה שהיא מצוה בפ"ע ואח"כ מרור ששייך לפסח ואח"כ לבסוף הפסח על השוכע ורק גבי אמירת הטעם בזמן הבית דהוי שניהם מה"ת אומר טעם המרור תחלה שתחלה מררו חיייהם ואח"כ מצה שנגאלו אבל בזמן הזה אומר מצה תחלה דהוא מה"ת וטעם של מרור לבסוף דהוא מדרבנן: ומ"מ נ"ל לומר דניחא טפי גירסת המשנה כמו דאיתא בגמרא אף בזמן הבית תחלה מצה ואח"כ מרור ואף שלפי הטעם דמררו חיייהם ה"ל להקדים הוא ניחא עפ"י מה דאמרנו בגמרא מאי חזרת חסא מאי חסא דחס רחמנא עליהו וכו'.

והנה צריך להבין הלא המרור הוא שמררו חיייהם ועשו לנו קנשי השעבוד ואיך אומר דחס רחמנא אף זה יבואר עפ"י מה שכתבו המפרשים דקנשי השעבוד הנשלים את הד' מאות שנה כמו שכתבו המפרשים ואם לא הנה הקנשי לא נשלם הזמן וזהו לטובתם פדי שיוכלו לצאת מהרה שלא נשקעו בטומאת מצרים וזהו שאומר מאי חזרת חסא היינו דחס רחמנא להיות קנשי השעבוד למהר גאולתנו קודם הזמן וא"כ דנקרא חסא ומרמז גמי על הגאולה דמשום זה היתה קודם הזמן ושפיר הוא תחלה מצה ואח"כ מרור דתרנונייהו הוא מענין הגאולה כמבואר: ועפ"י דברינו לעיל נ"ל לבאר הא דאיתא במכילתא ס"פ בא ר' אליעזר אומר מנין שאפילו חבורה של חכמים יושבים שמצוה לספר ביציאת מצרים עד חצות ת"ל מה העדות והחוקים והמשפטים כו'.

והנה ר' אליעזר דאומר עד חצות אגזיל לטעמיה דס"ל במס' ברכות (דף ט ע"א) דזמן אכילת הפסח הוא מה"ת עד חצות וכן נדאי הוא אכילת מצה וסיפור יציאת מצרים גמי עד חצות דמדמי הלל לאכילת פסח במס' ברכות (דף ט ע"א) דזמן אכילה הוא עד חצות לר"א מה"ת הה"ד סיפור יצ"מ לכן קאמר ר' אליעזר עד חצות ומה שמצינו בהגדה בר"א ור' יהושע ורע"ק וראב"ע שהיו מספרין ביצי"מ כל הלילה הוא משום דיכול להיות דהחכמים הכריעו שחלקו על ר"א דזמן אכילת פסחים היא כל הלילה וספרו כל הלילה ואף ר' אליעזר סיפר עמיהם דכל המרבה לספר ה"ז משופח ויפה ביאר כמו"ח הגאון ז"ל את המאמר בהגדה אמר ראב"ע הרי אני כבן כו' ולא זכיתי שתאמר יצי"מ בלילות עד שדרשה בן זומא אשר אין שום שייכות להגדה זה דהחויב הוא על כל לילה

ומה זה שמביא בהגדה אף יבואר פן ע"פ מה שפיתבו המפרשים החילוק של חיוב סיפור יצ"מ בליל פסח לכל הלילות שבכל הלילות די הוא בפסוק אחד ורק בלילה של פסח צריף להאריף ולבאר כל השלשה דברים שאמר ר"ג דאם לא אמר לא יצא י"ח וזהו מדכתוב והגדת לבנה הגדה הוא אריכות כמו שבארנו לעיל במנין המצות ולהכי אומר תחלה מצנה לספר כו' וכל המרבה ה"ז משנפח ולהכי ספרו המה כל הלילה ולהכי ניחא דמזכירין יצ"מ בכל לילה ואי לא הא תקשה ל"ל קרא על ליל פסח פיון דיש חיוב בכל לילה ורק שמקדים בליל פסח צריף הוא להאריף וא"כ ניחא שהחיוב הוא כמו שאמר ראב"ע בכל לילה להזכיר ורק בפסוק אחד די אף צריף להבין מנ"ל ללמוד מקרא של מה העדות והתוקים דמצנה לספר עד חצות: ונ"ל לבאר פן דהנה בירושלמי פ' ע"פ איתא פן תגי ר"ת שאלת הארבעה בנים אשר נאמר בהגדה ורק יש שינוי דבהגדה שאנו אומרים פתיב גבי שאלת החכם אשר צנה ה' אתכם והתשובה הוא פהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן ובירושלמי איתא אשר צנה ה' אותנו והתשובה הוא בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים אשר נאמרה התשובה אצלנו להתם ולהתם נאמרה התשובה על השאלה מה זאת אומר אין מפטירין אחר הפסח שלא יעקרו מחבורה לחבורה.

ונ"ל לבאר פן והירושלמי אזיל לשיטתו דהנה הקרא של שאלת החכם מה העדות כו' הוא מקרא בפ' נאחננו והוא שאלה על כל התורה וע"ז מסיק עבדים היינו. אף כמ"ת הגאון ז"ל ביאר דברי בעל הגדה דשואל על הסדר זהו השאלה דאוכלין תחלה מצה ואח"כ מרור ואח"כ פסח ושואל לפי העדות היינו להראות כל דבר מה שהיה לנו הא לאכול תחלה מרור על שום שמררו חיייהם תחלה כמו שכתב הר"ר מגוח ז"ל ואחר כך הפסח שהוא על שום שפסח בלילה ואח"כ מצה שהוא על שלא הספיק שהיה בבקר שיצאו ממצרים זהו היה לפי העדות לאכול מרור פסח ומצה ולפי התוקים והמשפטים היינו דבר דין ומןשכל היה לנו לאכול פסח ואח"כ מצה דהא קיי"ל זבחים ומנחות זבחים קודמין למנחות בפ' כל התדיר ואם פן אף אם היה איזה קדושה במצה נמי היה הפסח קודם ומכש"כ אשר במצה אין שום קדושה ודאי פסח תחלה ובא ע"ז שפיר התשובה אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן והא דאין אוכלין פלום אחר הפסח לחד מ"ד שם בפסחים (דף קיט) והוא דאוכלין אותו על השנבע כדי שישאר טעמו בפיו ואוכלין הפסח לבסוף ואחרי כן אינן רשאים לאכול וא"כ שפיר הוא סדר האכילה תחלה מצה ואח"כ מרור ששייף לפסח ובסוף דאין מפטירין וישאר טעמו בפיו ושפיר אומר הוא אתכם דאינו מוציא את עצמו מן הכלל דהשאלה הוא לא על כל התורה ורק על דרשת חכמים שקבעו סדר האכילה פן ולהכי שואל דקבעתם פנהסדר אבל הירושלמי ס"ל דהטעם דהפסח נאכל על השנבע הוא כדי שלא ישבור עצמות אם יאכל פשהוא רעב כמו שכתבו התוס' בפסחים (דף ק"ד) ד"ה מפטירין כו' ולא בעי הירושלמי שישאר טעמו בפיו וא"כ א"ל דהירושלמי ס"ל דיוכל לאכול אחר הפסח דרק אינו רשאי לאכול פשהוא רעב אין אוכלין שלא ישבור העצמות אבל אחר אכילת הפסח יכול לאכול ומה שאומר המשנה אין מפטירין אחר הפסח הא מפרש לה הירושלמי הכא שלא יעקרו מחבורה לחבורה וא"כ אי נפרש דשאלה הוא על הסדר אין זה תשובה מספקת דהא יוכל לאכול שאר דברים שהיה שבע ולא יהיה אכילה גסה ואח"כ יאכל הפסח ואח"כ יאכל מצה שיעור פזית דזהו שהוא החיוב להקדים הוא רק בשני מצות מה שחשוב יותר מחבירו

אָבֵל לְהַקְדִּים דָּבָר הַרְשׁוֹת לְדַבֵּר מִצְוָה אֵין קַפִּידָא לְהַקְדִּים לְדַבֵּר מִצְוָה וּקְדוּשָׁה וְנֵרַם בְּשֵׁנֵי מִצְוֹת אוֹ בְּשֵׁנֵי קְדוּשׁוֹת אֲזִי מְחַלְקִינוּ בֵּין קְדוּשָׁה חֲמוּרָה לְקִלָּה כְּמוֹ שְׂמֵבָאָר הַשְּׂאֵגָתָ אַרְיָה בְּכ"ד וְאִם פֶּן הָכִי נָמִי נוֹכַל לְאַכּוֹל דְּבַר הַרְשׁוֹת תַּחֲלָה כְּדִי שְׂיִהְיֶה הַפֶּסַח עַל הַשְּׂוֹבֵעַ וְאַחַר כֵּן יֵאָכֵל הַפֶּסַח שֶׁהוּא קְדוּשָׁה וְאַח"כּ הַמִּצְוָה שֶׁהוּא מִצְוָה בְּלֹא קְדוּשָׁה וְצ"ל דְּגוּזָה"כּ הוּא פֶּן דְּהָא הַלֵּל מְפָרֵשׁ לָהּ עַל מִצְוֹת וּמְרוּרִים יֵאָכְלוּהוּ כְּוָלָם בְּיַחַד וְהִיָּה כּוֹרָה פֶּסַח מִצְוָה וּמְרוּרִים בְּיַחַד וְחֻכְמִים מְפָרְשֵׁי לִיָּה דִּיאָכְלוּהוּ כ"א בַּפ"ע דְּפֶסַח אוֹכֵל עַל מִצְוֹת וּמְרוּרִים שְׂאָכֵל תַּחֲלָה וְטַעֲמָא דְקָרָא לֹא דְרִשְׁיָנוּ כְּלָל וּשְׂאֵלַת הַחֻכְמִים מָה הַעֲדוֹת וְהַחֲוָקִים וְהַמְשַׁפְּטִים מִקָּאֵי עַל כָּל הַתּוֹרָה וְא"כּ שְׁפִיר מְשִׁיב כְּמוֹ שֶׁהַשִּׁיבָה הַתּוֹרָה עַל הַשְּׂאֵלָה שֶׁל פִּי יִשְׂאָלָהּ בְּנֶהְ כּו' מָה הַעֲדוֹת עֲבָדִים הָיִינוּ כּו' פֶּן מְשִׁיבִים לוֹ בְּחֻזֵק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם וְשְׁפִיר אוֹמֵר אוֹתָנוּ כִּינּוֹן דְּקָאֵי הַשְּׂאֵלָה עַל כָּל הַתּוֹרָה שְׂלֵא לְהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכָּלָל וְעַל שְׂאֵלַת הַתָּם מָה זֹאת וְאוֹמֵר לוֹ תְּשׁוּבָה שְׂלֵא יַעֲקְרוּ מִחֲבוּרָה לְחֲבוּרָה מְפָרְשִׁים שְׁם מְפָרְשֵׁי הִירוּשְׁלָמִי הִיפ"מ וְהַפ"מ עֵינָן בְּדַבְרֵיהֶם: נִמְצָא דְלִפִּי דְבַרְיָנוּ שְׂבָאָרְנוּ הַמְכִילְתָּא דְגָרִיס כָּל הַשְּׂאֵלוֹת כְּמוֹ בְּהַגְדָּה שְׁלָנוּ וְא"כּ שְׂאֵלַת הַחֻכְמִים הוּא עַל דִּין הַסֵּדֵר הַעֲדוֹת וְהַחֲוָקִים כּו' עַל אֲכִילַת הַפֶּסַח וּמִיָּרִי בַת"ח שְׂיִוָּדְעִים דִּינֵי הַתּוֹרָה וְשׂוֹאֲלִין וּמְשִׁיבִין וְאוֹמֵר מָזָה דְשׂוֹאֵל מָה הַעֲדוֹת דְּמִיָּרִי בַת"ח שְׂיִוָּדְעִים גַּם יִצִּי"מ וְנֵרַם מְאָרִיכִים בְּדִינָיִם וּמְסַפְרִים הַנִּפְלְאוֹת עַד חֲצוֹת וְזֶהוּ שְׂמַסִּיק ת"ל מָה הַעֲדוֹת כּו' כְּמִבְּנָאָר וְדוּק: הַלְכָה יֵא מְקוֹם שְׂנֶהְגוּ לְאַכּוֹל צְלִי בְּלִילֵי פֶסַחִים אוֹכְלִין מְקוֹם שְׂנֶהְגוּ שְׂלֵא לְאַכּוֹל אֵין אוֹכְלִין גְּזִירָה שְׂמָא יֵאמְרוּ בְּשֵׁר זֶה לְפֶסַח הוּא וּבְכ"מ אָסוּר לְאַכּוֹל שֶׁה צְלוּי כְּוָלוּ כְּאַחַד בְּלִיל זֶה מְפָנֵי שְׂנֶהְרָאָה כְּאוֹכֵל קְדוּשִׁים בַּחוּץ עַכ"ל.

וְהִנֵּה בְּגַמ' דְּפֶסַחִים (דָּף נג ע"א) אָמְרִינוּ אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אָסוּר לְאַדָּם שְׂיֵאמַר בְּשֵׁר זֶה לְפֶסַח שְׂנֶהְרָאָה כְּמַקְדִּישׁ בְּהִמְתּוֹ וְאוֹכֵל קְדוּשִׁים בַּחוּץ וּמַקְשֵׁי הַגַּמ' מִיִּתְיָבִי א"ר יוֹסִי תוֹדוּס אִישׁ רוֹמִי הִנֵּהיג כּו' מְקוֹלָס אֵין שְׂאִינוּ מְקוֹלָס לֹא אָמְרֵי מְקוֹלָס ל"ש אָמַר ל"ש לֹא אָמַר שְׂאִינוּ מְקוֹלָס פִּירֵשׁ אֵין לֹא פִירֵשׁ לֹא עַכ"ל הַגַּמ'.

נִמְצָא דְתַרִּי דִּינֵי אֵית בֵּיָה דְמְקוֹלָס אָסוּר אָפִילוּ לֹא אָמַר בְּשֵׁר זֶה לְפֶסַח וְשְׂאִינוּ מְקוֹלָס אֵינוּ אָסוּר רַק אֵי אָמַר וְאָסוּר לְאַדָּם שְׂיֵאמַר בְּשֵׁר זֶה אָפִילוּ אֵינוּ מְקוֹלָס. וְא"כּ קָשָׁה עַל רַבִּינוּ אַמַּאי לֹא הִבִּיא זֶה דְאָסוּר לְאַדָּם לֹאמַר בְּשֵׁר זֶה לְפֶסַח כְּדַבְרֵי רַב יְהוּדָה א"ר וְנֵרַם הִבִּיא דְמְקוֹלָס אָסוּר.

וְהִנֵּה הַטּוֹר וְהַש"ע בְּסִי' תס"ט הִבִּיאָו דִּין זֶה דְאָסוּר לֹאמַר עַל בְּשֵׁר כְּדַבְרֵי ר"י א"ר וְרַבִּינוּ הַשְּׂמִיט וְלֹא הִבִּיא רַק זֶה דְגָדִי מְקוֹלָס וְנ"ל לִישׁב פֶּן דְּהִנֵּה רַש"י ז"ל כְּתַב שְׁם בְּשֵׁר זֶה וְאָפִילוּ שְׂחוּטָה כּו' וּמַסִּיק דְאָמַר לְמִוּכָרָן וְלִקְנוֹת בְּדַמִּיהֶן פֶּסַח וְכְתַבוּ הַתּוֹס' ד"ה מְפָנֵי בְּכ"ש פִּירֵשׁ רַש"י ז"ל שְׂעַכְשְׁוֹ קוֹרָא שְׁם וּפִירֵשׁ נָמִי שְׂלֵא הַתְּנַדָּב כְּדָרָה הַמְתַּנְדָּבִים הָיִינוּ דְמַחֲיִים לֹא קָרָא שְׁם פֶּסַח וְא"כּ כִּי קָרָא לוֹ שְׁם בְּשַׁעַת צְלִיָּה הוּא שְׂלֵא כְּדָרָה הַמְקַדִּישִׁין וְקָשָׁה דְקָאָמַר נִרְאָה כְּמַאֲכִיל קְדוּשִׁים כּו' וְעוֹד דְגָדִי מְקוֹלָס לְכ"ש נִהִי דְלִיפָא לְמִיחַשׁ שְׂמָא הַקְדִּישׁוֹ עַכְשְׁוֹ שְׂאִין זֶה כְּדָרָה הַמְתַּנְדָּבִים מ"מ לִיתְסַר לְמַעַבְדַּ הַכָּא פֶּן שְׂלֵא יֵאמְרוּ מַחֲיִים אֲקַדְשִׁיהָ דְסוּפּוֹ מוֹכִיחַ עַל תַּחֲלָתוֹ שְׂעַשְׂאוּ מְקוֹלָס וְע"כּ טַעֲמִיָּה מְשׁוּם הָכִי הוּא דְהָא מוֹקְמִינוּ ל"ש אָמַר וּל"ש לֹא אָמַר לְכָה נִרְאָה דַע"י שְׂיֵאמַר עַכְשְׁוֹ בְּשֵׁר זֶה לְפֶסַח סְבָרֵי אֵינְשֵׁי דְמַחֲיִים אֲקַדְשִׁיהָ וּר"ש אָפִילוּ אֲקַדְשִׁיהָ מַחֲיִים לְשַׁחוּט בַּחוּץ לֹא הָנִי

הַקִּדְּשׁ מִשׁוּם שְׁלֵא הַתְּנַדָּב פְּדָרָף הַמִּתְנַדָּבִים פְּדָמוּכַח בְּתוֹסְפָתָא בַּפ"ב דְּמִנְחוֹת דְּאָמַר ה"ז עוֹלָה ע"מ שְׁאֶקְרִיבָנָה בַּב"ח רַש"א אֵין זֶה עוֹלָה וְה"נ הָוֵי כְּמִקְדִּישׁ בַּע"מ לְהַקְרִיב בְּחוּץ דְּאֵינוּ קָדוֹשׁ וְהָא דְלֹא מִיִּיתֵי לִיהַּ הֵכָא אֲלֵא מִיִּיתֵי הֵהִיא דְּמִנְחוֹת בְּמִנְחָה מִשׁוּם דְּמְפֹרְשׁ הוּא שְׁלֵא הַתְּנַדָּב פְּדָרָף הַמִּתְנַדָּבִים עַכ"ל.

וְעָתָה נִבְאָר פֶּן רַבִּינוּ ס"ל כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ רַש"י דְּהִטְעַם דְּאָסוּר לְאָדָם לֹמַר עַל בְּשָׂר שְׁחוּטָה ס"ל לַר"י א"ר דְּמַעֲכָשְׁיוֹ הוּא קוּרָא לוֹ שֵׁם וְלֹא ס"ל פְּפִירוּשׁ שֶׁל דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּסִבְרֵי אֵינְשֵׁי דְּמַחֲיִים אֶקְדָּשְׁיָהּ אֵי אָמַר עַל בְּשָׂר זֶה לְפָסַח דַּל"ח לְזֶה וּמ"מ גְּבִי גְּדִי מְקוֹלָס ס"ל לְרַבִּינוּ בְּזֶה כְּסִבְרַת הַתּוֹס' דְּזֶה יֹאמְרוּ אֵינְשֵׁי דְּמַחֲיִים אֶקְדָּשְׁיָהּ דְּסוּפּוֹ מוֹכִיחַ עַל תְּחִלָּתוֹ דְּעֵשְׂאוֹ מְקוֹלָס וּמ"מ שֵׁם בְּגַמ' מִקְשָׁה שְׁפִיר אֲלִיבָא דַּר"ש דְּהוּא אָמַר דְּאָפִי' אֵי אָמַר מַחֲיִים לְשַׁחֲט בְּחוּץ לֹא הָוֵי הַקִּדְּשׁ כְּמוֹ שְׁהֵבִיאוּ הַתּוֹס' מִן הַתּוֹסְפָתָא דְּמִנְחוֹת גְּבִי הָרִי עָלֵי עוֹלָה לְהַקְרִיב בְּבֵית חוּנְיוֹ ע"ש דַּר"ש אָמַר אֵין זֶה עוֹלָה וְהָא דְּמִיִּיתֵי הֵכָא הֵהוּא דְּמִנְחָה מִשׁוּם דְּמְפֹרְשׁ בְּהִדְיָא שְׁלֵא הַתְּנַדָּב פְּדָרָף כּו' כְּמוֹ שְׁכָתְבוּ הַתּוֹס' הֵכָא.

וְעָתָה נִבְאָר הֵנָּה רַבִּינוּ ס"ל בַּפִּי"ז מַה' מַעַה"ק ה"ט דְּהָאוּמַר הָרִי עָלֵי מִנְחָה מִן הַשְּׁעוּרִין כַּר"ש דְּפָטוּר מִשׁוּם שְׁלֵא הַתְּנַדָּב פְּדָרָף הַמִּתְנַדָּבִין וְע"ש בַּכ"מ וּמ"מ בְּזֶה פּוֹסֵק בַּפִּי"ד מַה' מַעַה"ק בְּאוּמַר הָרִי עָלֵי עוֹלָה לְהַקְרִיב בְּבֵית חוּנְיוֹ דִּינְצָא וְלֹא כַּר"ש דְּאָמַר אֵין זֶה עוֹלָה נִמְצָא דְּנִיחָא שְׁפִיר דְּאֵי אָמַר עַל בְּשָׂר שְׁחוּטָה זֶה לְפָסַח וְדָאֵי אֵינוּ אָסוּר דְּהָא הָוֵי שְׁלֵא פְּדָרָף הַמִּתְנַדָּבִין וְאֵינוּ חָל הַשֵּׁם עָלָיו דְּדָמֵי לְאוּמַר הָרִי עָלֵי מִנְחָה מִן הַשְּׁעוּרִין וְלֹא סִבְרֵי אֵינְשֵׁי דְּמַחֲיִים אֶקְדָּשְׁיָהּ כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ רַש"י ז"ל וְלֹא נִרְאָה כְּאוּכַל קְדָשִׁים בְּחוּץ וַר"י אָמַר רַב וְדָאֵי לֹא ס"ל הָא דַּר"ש וְכִינּוֹן דְּאָנּוּן פְּסֻקִינוּן כַּר"ש גְּבִי הָרִי עָלֵי מִנְחָה מִן הַשְּׁעוּרִין לִיתָא זֶה וְלִהְכִי לֹא הֵבִיא אָבֵל גְּבִי גְּדִי מְקוֹלָס דְּסִבְרֵי אֵינְשֵׁי דְּמַחֲיִים אֶקְדָּשְׁיָהּ דְּסוּפּוֹ מוֹכִיחַ וְנִהֵי דַּר"ש גַּם בְּזֶה ל"ח דְּדָמֵי לְהָרִי עָלֵי עוֹלָה לְהַקְרִיב בַּב"ח וְנִבְאָר אֵי מַחֲיִים לֹא חָל הַקִּדְּשׁ וְהַגְּמ' דְּמַבִּיא הַמִּשְׁנָה דְּמִנְחָה הוּא מִשׁוּם דְּמְפֹרְשׁ אוּמַר שְׁלֵא הַתְּנַדָּב כּו' כְּמוֹ שְׁכָתְבוּ הַתּוֹס' וְכִינּוֹן דְּבִזְהָא לֹא ס"ל הָא דַּר"ש בְּגְדֵי מְקוֹלָס אָסוּר דְּסִבְרֵי אֵינְשֵׁי דְּמַחֲיִים אֶקְדָּשְׁיָהּ חָל הַקִּדְּשׁ דְּדָמֵי לְהָרִי עָלֵי עוֹלָה לְהַקְרִיב בְּבֵית חוּנְיוֹ וְלִהְכִי הֵבִיא זֶה רַבִּינוּ אָבֵל עַל בְּשָׂר זֶה הַשְּׁמִיט דְּזֶה שְׂרִי לְדַבְרֵי ר"ש כְּמַבְּנֹאָר: וְהֵנָּה זֶה בְּרוּר דְּמִקּוּם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֵא לְאָכּוֹל צְלִי בְּלִיל פָּסַח הוּא ל"ד מִבְּשָׂר כְּבָשִׂים וְעוֹזִים אֲלֵא מְפָל בְּשָׂר כְּמַבְּנֹאָר בִּירוּשְׁלַמִי דְּפָסְחִים פ"ד ה"ב דְּאָפִילוֹ בְּשָׂר עֲגֹל וּבְשָׂר עוֹף וְרַק בְּמִקּוּם שְׁנֵהֲגוּ לְאָכּוֹל צְלִי אֲזִי אֵינוּ אָסוּר רַק גְּדִי אוֹ שֶׁהָא מְקוֹלָס כְּמוֹ שְׁכָתְבוּ רַבִּינוּ וְעַפ"ז פָּתַב כְּמוֹ"ח הַגָּאוֹן ז"ל לִיִּישֵׁב מַה שְׁהֵנִיחַ בִּירוּשְׁלַמִי פ' כ"צ ה"א הַק"ע בְּקוּשְׁיָא וְז"ל בַּש"ק שֵׁם וְתִימָא דְּלַעֲיִל בַּפ' מִקּוּם שְׁנֵהֲגוּ ה"ד גְּרַסִּינוּן בְּעֵי ר"ד קוּמֵי ר"א אָפִילוֹ בְּשָׂר עֲגֹל א"ל אִפִּי' בְּשָׂר עוֹף וְכִן פְּסֻקוֹ הַפּוֹסְקִים וְאִיֵּהּ הַנִּיחוּ בְּרִייתָא מְפֹרְשֵׁת דְּאָמַר מְכַנְּסִין עֲגֹל מְקוֹלָס בְּלִילֵי פָּסַח עַכ"ל וְלֹא קָשָׁה דְּלַעֲיִל מִיִּירֵי בְּמִקּוּם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֵא לְאָכּוֹל צְלִי וְאֲזִי אָסוּר אָפִילוֹ בְּשָׂר עֲגֹל וְאָפִילוֹ בְּשָׂר עוֹף וְהֵכָא מִיִּירֵי בְּמִקּוּם שְׁנֵהֲגוּ לְאָכּוֹל צְלִי וְרַק גְּדִי מְקוֹלָס אָסוּר בְּכָל מִקּוּם אָמַר דָּאָם הוּא עֲגֹל מְקוֹלָס שְׂרִי דְּהֵתָם אֵינוּ אָסוּר רַק דְּוִמְיָא דְּפָסַח דְּוִקָא וְכְמוֹ שְׁאָמַר הִירוּשְׁלַמִי דְּאָפִילוֹ שְׁלַק מְקַצֵּת אוֹ בִישָׁל מְקַצֵּת א"ז מְקוֹלָס וּמַכְש"כ אִם הוּא עֲגֹל וְדוּקָ: וְהֵנָּה הֵכָא בַּה' ח' דְּכָתְבוּ רַבִּינוּ דְּמַטְבֵּל מִצָּה בְּחֶרֶסֶת וְע"ז פָּתַב הַרְאָב"ד דְּזֶהוּ הֵבֵל כְּמוֹ שְׁמַבְאָר הַרַה"מ ז"ל וְרִאִיתִי לְהַמְגִּדֵל עוֹז שְׁכָתְבוּ הֵכָא דְּבָר תְּמוּהָ וְז"ל וְאֵנִי אוּמַר דְּעֵתִי מְהַבֵּל מְעַט וְהָא קָמֵן סוּף מְכִילְתִּין פְּסֻקִינוּן כְּרַבָּא דְּאָמַר מִצָּה

בזה"ז דרבנן ובשמינתין דטבול אסיקנא דבעי תרי טבולי כדי שישאלו ואי לא הא לא קיימא הא כו'.

וכל דבריו לית ביה שום הבנה דהתם פסקינן אפפא כרבא דמצה בזה"ז דאורייתא וכ"ד אין שום המשך. והנה במשנה ובגמרא הגדה שכתב רבינו איתא פן כו' יגיענו כו' שמחים בבגנו עירף וששים בעבודתה כו' אבל איתא בירושלמי שם במשנה הגירסא שמחים בבגנו עירף וששים בעבודתה ובחידוש בית מקדשה וצריף לבאר מה זה דהוסיף הירושלמי ועוד יש לדקדק דהלא זה הנה לומר תחלה קודם ששים בעבודתה דהא לא יוכל להיות עבודה בלא בית המקדש.

אמנם יבואר פן דהנה הירושלמי אגיל לטעמיה דהנה איתא בירושלמי דמ"ש פ"ה א"ר אחא ז"א דבגין בהמ"ק קודם למלכות בית דוד ופרשו המפרשים דיוכל היות לדברי הירו' דגם עתה יהיה כמו בבית שני פקודה ע"י המלוכה יר"ה לבנות בהמ"ק ואח"כ יבוא משיח ע"ש בתוי"ט במשנה פ"ה ואם בזה האופן תהיה פן תחלה יבנה המקדש ע"י ואח"כ יהיה עת הגאולה שלמה שיבוא משיח ב"ד אזי תחלה יבנה מפקס ונהב ואבנים ועצים כמו בית ראשון ושני ואח"כ באשר יבוא משיח יבנה באש מן השמים כמו שכתבו רש"י ותוס' במס' סוכה (דף מב) מדברי המדרש.

וזהו דאמרינן בתפלת מוסף בנה ביתה כביתחלה היינו מקדש שנבנה אנחנו בעת שתעלה רצון מלפניו ליתן בלב המלכות עלינו לטובה וזהו מדברים גשמים ואח"כ נכונן מקדשה היינו המקדש שיבנה אח"כ באש מן השמים ואומר והראנו בבגינו זה הבגנו שנבנה אנחנו ואח"כ ושמחנו בתקונו מה שכביכול מתקנו מחדש.

וזהו דברי הירושלמי שמחים בבגין עירף היינו שיבנה ירושלים והמקדש על ידינו וששים בעבודתה שנוכל להקריב קרבנות ולעשות עבודה ואח"כ נזכה לחידוש בית מקדשה היינו שאח"כ יתחדש ויבנה ברוחניות אש מן השמים וזהו רק הירושלמי לטעמיה אבל גמ' דידן לא ס"ל פן דהא במס' יומא (דף ו' ע"ב) אמרינן כיצד מלבישן לעתיד לבוא כו' פשיבוא משה ואהרן כו' אלמא דס"ל דעבודה בבית המקדש לא יהיה תחלה קודם שיבוא משיח ב"ד ויביאו משה ואהרן אש מה"ש ולהכי דאמרינן תחלה ששים בעבודתה אזי כבר יבנה המקדש מן השמים ויהיה מחודש באש מן השמים ע"י מעשה הקב"ה ולהכי אין הגירסא של ובחידוש בית מקדשה לא במשנה ולא בהגדה שלנו כמבואר ודוק: הלכות שופר סוכה ולולב פרק א הלכה א ושופר שתוקעין בו בין ביובל ובין בר"ה הוא קרן הכפשים הפופר וכל השופרות פסולין חוץ מקרן הכפש עכ"ל.

והנה הלח"מ הביא הכא דברי הר"ן ז"ל שחולק על רבינו וכתב דהא דאמר ר' אבהו למה תוקעין בשופר של איל הוא לא מדינא אלא שהוא מנהג שלנו כמו דמצינו בתענית (דף טז) למה יוצאין לבה"ק ע"ש.

ולענ"ד נ"ל דלא דמי להתם לומר הכא ג"כ מנהגא דא"כ איף אומר אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקבות יצחק ואי פדברי הר"ן ז"ל היאך מצינו שאמר זה הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל הלא צווי השי"ת היה לתקוע בכל שופר אף שלא של איל ורק אנחנו נהגו פן בשופר של איל אלא ודאי דזהו צוה הקדוש ברוך

הוא לתקוע בשופר של איל דוקא ואומר טעם ע"ז דאמר הקב"ה דהציווי שלו פדי שאזכור כו' והתם רק דאמר למה יוצאין אנחנו טעם שעושין אנחנו זה אומר שם חד מ"ד פדי שיבקשו רחמים וחד מ"ד טעם הוא על המנהג שלנו שנוהגין פן אבל הכא משמע פדעת רבינו דהוא מדינא ועוד דא"נ דהוא רק מנהג שנהגו לזה א"כ תקשה מ"ש דבתענית אין לוקחין שופר של איל נמי פדי לזפור עקידת יצחק ובתענית קיי"ל דלוקחין כל שופרות כמו שכתב רש"י ז"ל בר"ה (דף כ"ו) ד"ה ובתענית ולא מהדרינן על איל אלא ודאי דבר"ה הוא מן הדין ובתענית ליתא דין זה ולוקחין להם מפל הבהמות לשופר כמבואר ודוק: הלכה ב במקדש היו תוקעין בר"ה בשופר אחד ושתי חצוצרות מן הצדדין כו' עכ"ל.

והנה הלח"מ הקשה לקמן בפ"א מה' תענית ה"ד וז"ל ומ"מ קשה למה לא הזכיר רבינו ז"ל שמה בה' שופר דשופר של ר"ה הנה מצופה זהב ובתענית הנה מצופה כסף כמו דאיתא שם במשנה דר"ה וצ"ע עכ"ל.

והנה בס' יום תרועה להר"מ חביב ז"ל מתרץ לה הכא פן דהנה לעיל (דף כו ע"א) אמרינן לרבנן אין קטיגור נעשה סניגור גבי שופר וא"כ תקשה היאך הנה מצופה זהב הא אין קטיגור נעשה סניגור וי"ל חדא דכיון דהוא לא במקום הנחת פה ל"ש אין קטיגור נעשה סניגור ועוד דהנה רבנן דאמרי פיו מצופה זהב ס"ל כר' יוסי דמכשיר קרן של פרה דלא ס"ל דשופר כלפנים דמי וכיון דרבינו פוסק כרבנן דשייך בזה אין קטיגור נעשה סניגור להכי לא הביא זה דמצופה זהב עכ"ל והנה תירוצו השני לענ"ד ליתא חדא דא"נ פן הא ה"ל מחלוקת ואח"כ סתם וה"ל למפסק פסתם דאין שייך בזה קטיגור נעשה סניגור וה"ל להכשיר קרן פרה ופיו מצופה זהב ועוד היכן מצוינו דרבינו ס"ל גבי שופר דאין קטיגור נעשה סניגור דהא רבינו פוסק דלר"ה אינו כשר רק שופר של איל ולא נמצא כלל בדברי רבינו דין זה דאין קנ"ס בשופר ועוד מה יתרץ קושיא השניה גבי תענית דרבינו השמיט שהנה מצופה כסף אלא ודאי דהעיקר כפי תירוץ הראשון דכיון דהוא שלא במקום הנחת פה לא הוי בזה קנ"ס ותשאר קושית הלח"מ לדוכתה.

ונ"ל לומר פן דהנה עוד מקשה היום תרועה מנ"ל לרש"י ז"ל שם במשנה דזה דמצופה זהב לא הנה בגבולין ומתרץ בדוחק ובקאמת יש לומר פשוט מדקאמר הבבביתא ציפהו זהב שלא במקום הנחת פה כשר משמע דלכתחלה לא בעי להיות מצופה זהב מדקאמר כשר דא"א דבעי פן בכל שופר ה"ל לומר מצופה זהב שלא במקום הנחת פה אלא ודאי דבגבולין לא בעי זה רק במקדש אבל לא בגבולין אף צריף לבאר מנ"ל דלא הנה רק במקדש ולא בגבולין דהא מקרא לא ידעינן אלא דלא בעי שופר ושתי חצוצרות אלא במקדש אבל לא דלא יאה מצופה זהב.

וע"כ נ"ל לומר פן ותתיישב גם מה שהשמיט רבינו הכא ובה' תענית דהנה זה דבעינן שיהנה מצופה הכא בשל זהב ובתענית של כסף ליתא ע"ז שום לימוד ויש לומר דמצוינו הרבה דברים דנשנית במשנה ובבבביתא ורבינו לא הביאם בספרו וזהו הנה במשנה דסופה איתא הרבה דברים בשמחת בית השואבה ואומר מי שלא ראה כו' ואומר במוצאי יו"ט כו' מנורה של זהב הנה שם וארבעה ספלים של כסף ושם בבבביתא דגבהו הנה חמשים אמה ועוד מסיק המשנה דמהפכין פניהם ואמרין כו' ר' יהודה אומר שהיו שונים

כו' ורבינו בה' לולב בפ"ח אינו מביא רק שהיו שמחין בחג הסוכות וכן בפ"ח מה' תו"מ הביא רבינו דין דניסוף המים אבל לא הביא שהשמחה היתה שמחת בית השואבה וכל מה שאמר במשנה לא הזכיר מזה וצריך לומר כן דבאמת כל עיקר השמחה היתה מחמת שמחת החג כמו שכתב רבינו לקמן בפ"ח ה' י"ב דבחג הסוכות היתה שמחה יתירה משום דכתיב ושמחתם לפני ה' ומה שאומר המשנה שם דעשו השמחה בה"ש הוא שעשו כן בבית שני כדי להוציא מלבן של צדוקים שהיו מכחישים בניסוף המים כדאיתא שם במשנה ולמנסף היו אומרים הגבה כו' ולהכי הרבו אז בשמחה ואסמכוהו אקרא של ושאבתם מים בששון לפרסם הדבר אבל עיקר השמחה הוא מחמת שמחת החג וכן מה שהיו עושין אז בבהמ"ק במנורות של זהב וספסלין של כסף לא היתה מדינא נרק נהגו כן בבית שני משום הדור מצוה וכן מה שהיו מהפכין פניהם אז עשו להדור מצוה ושמחה יתירה ולהכי לא הביא כל אלו דאינו מביא רק מה שהוא מצד הדין מה"ת או מדרבנן וכן יעשו לימות המשיח אבל מה שנהגו אז בבית שני אינו מביא וכן מצינו דאיתא במשנה דסנפה (דף מ"ה) גבי ערבה דזקופין ע"ג המזבח איתא בברייתא דהיו רכות וארוכות י"א אמה ורבינו לא הביא זה בפ"ז מהל' לולב ומתמה ע"ז בס' פפות תמרים והניח בצ"ע וגם זה יש לומר דבאמת גם על ערבה שבמקדש כתב רבינו בה"כ דשיעורו עלה אחד כבד אחד ואף שבגמ' מצינו זה רק גבי ערבה שבגבולין מ"מ מהירושלמי דסנפה פ"ד ה"ג משמע דאף במקדש היתה פשר כן דאיתא שם וגבהן י"א אמה כו' ר"ז שלח כו' עד ג' כדי עלין ורי"א אפילו עלה אחד כבד אחד תני בע"מ כו' ומשמע דקאי ע"ז דמקדש דמירי שם ממקדש ונאמר דס"ל לרבינו ז"ל דכיון דכשר זה בכל שהו מה שאומר הברייתא דהיו ארנפות י"א אמה היתה רק מצד הדור מצוה עשו זה בבית שני ולהכי לא הביא דברי הברייתא.

וכן מצינו במשנה דיומא רפ"ג דאומר האיר המזרח עד שבחברון וכתבו רש"י ותוס' במס' מנחות (דף ק) דלא הנה אומר זה רק ביוה"כ ורבינו לא הביא זה לא בהל' יוה"כ ולא בהל' תו"מ וכן מה שאיתא במס' יומא (דף פ"ה) גבי פייסות דזקן יושב במערב ועמדו הפהנים במזרחותמה הלח"מ לקמן בפ"ד מהל' תו"מ מ"ט השמיט רבינו זה ולפ"ד ניחא דגם זה לא נהגו מדינא רק היתה המנהג כן בבית שני ולהכי לא הביא וכן יש לבאר בכמה דוכתי וכן מה שלא הביא שכל אחד אחד מביא ס"ת מביתו וקורא בו שבארנו לעיל בה' שביבת עשור נמי רק מנהג היתה בבית שני להראות חזותו לרבים שקנים מצנות ואנהו ולהכי השמיט זה דלאו דינא הוא.

וא"כ ה"א נמי נימא כן דכיון דזה דבעי שיהיה מצופה זהב בר"ה ובתענית של כסף לא נמצא לימוד ע"ז אמרינו דעשו זה במקדש משום הדור מצוה ולהכי ניחא מה שבגבולין לא עשו כן דגם במקדש היתה רק להדיר וניחא מה שהשמיט רבינו זה דלאו דינא הוא.

וא"ל דמזה גופיה היתה לו הוכחה לרבינו דכיון דאמרינו דשלא במקום הנחת פה פשר ומוכח דבגבולין לא עשו זה ש"מ דזהו רק הדור ולא דין: ועוד יש להביא ראיה דהוא רק משום הדור ולא דין דהתם בר"ה מקשה מ"ש דבר"ה של זהב ומ"ש בתענית של כסף והקשה הטורי אבן הא ודאי שאני דבר"ה השופר הוא העיקר ולהכי בעי ציפוי זהב אבל בתענית העיקר הוא התצוצרות להכי לא היתה מצופה זהב ולפ"ד ניחא פשוט כיון

דלאו דינא הוא רק להידור מצוה להביא במקדש שמצופה זהב שיניף זה אף בתענית דלא
היה השופר עיקר המצוה: ועוד יש להביא ראיה מהא דאמר שם ובתענית של פסוף
התורה חסה על ממונם של ישראל והקשה הט"א הא אמרינן במס' מנחות (דף פט) גבי
מלמטה למעלה דאין עניות במקום עשירות וא"כ ה"נ נימא דאין עניות במקום עשירות
ומתריץ הט"א דהכא פיון דזה היה גם בגבולין ל"ש פאן אין עניות במקום עשירות דהא
שופר היה גם בגבולין אף לפי מה שבארנו דבגבולין לא היה מצופה זהב ולא מצופה
פסוף וא"כ אפתי נצפה במקדש גם בתענית בשל זהב דאין עניות במקום עשירות אלא
נדאי דזה דאמרינן אין עניות במקדש הוא רק במקום עבודה לצרכי עבודה ולבגדי פהונה
דאימא בזבחים (דף פח) דהוא לצרכי עבודה וחיובא בזה ל"א התורה חסה במקדש אבל
הכא דלא הוי דינא ורק מנהגא בעלמא ומשום הידור עשו זה בבית שני אמרינן דהתורה
חסה על ממונן של ישראל ורק בשופר עשו זה משום פבוד יו"ט אבל לא בתענית ודוק:
הלכה ג שופר הגזול שתקע בו יצא כו' שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע
בו ולא הגביהו השומע יצא ואין בקול דין גזל עכ"ל.

והראב"ד ז"ל כתב ע"ז בהשגות א"א ואפילו יהיה בו דין גזל יום תרועה יהיה לכם מ"מ
והכי איתא בירושלמי ע"כ. והנה הרה"מ הביא דברי הירושלמי רפ"ג דסופה דאומר שם
שני הטעמים פן ורבינו פחר לו טעם זה כו': והנה שפיר מבאר ליה דברי רבינו הכא
הר"ר מנוח ז"ל וז"ל ושהביא הכ"מ הכא אף הוא קיצר בדבריו ויש עוד ט"ס בדברי
הכ"מ וכתב אחרי שהביא דברי הירושלמי ומשמע מהכא דשופר גזול פשר מתרי טעמי
חדא מיום תרועה ותו שאין בקול דין גזל ומאחר שאין בקול דין גזל אין פאן משום
מה"ב וא"כ לא קשה ליה לר"מ ממה שכתב בה' חו"מ פ"ו שפסק דחיישינן למצוה הבאה
בעבירה ומפני זה הניח הרב הטעם וכתב הא דאין בקול דין גזל כה"כ דלא תקשי דידיה
אדידיה והראב"ד ז"ל השיג ללא צורך עכ"ל.

וכן ביאר הלח"מ הכא דצריך טעם משום מצוה הבאה בעבירה דלית ביה משום דאין
גזל בקול. והנה לכאורה תקשה לפי מה שכתב הש"א (בסי' צח) דיש ליה לחוש למצוה
הבאה בעבירה מהסוגיא דר"ה (דף פח) דאר"י בשופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא
בשלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא דעולה ב"מ היא פיון דתקע נפיק לחולין שלמים
דלב"מ גינהו איסורא הוא דרכיב כו' ותחלה אומר רבא דכי תקע באיסורא תקע ואחד
זה ואחד זה לא יצא ואח"כ מסיק אחד זה ואחד זה יצא דמצות לאו ליהנות ניתנו והא
דלר"י בשופר של שלמים ולרבא מקמיה דהדר ביה לא יצא בע"כ ה"ט משום דכי תקע
באיסורא תקע ה"ל מצוה הבאה בעבירה כו' ואפילו רבא בתר דהדר ביה לא קאמר דיצא
אלא משום דמצות לאו ליהנות ניתנו וכי תקע בהתיירא תקע אבל כל היכא דתקע
באיסורא לא הדר ביה ומודה דלא יצא מטעם דה"ל מצוה הבאה בעבירה וש"מ דמצוה
הבאה בעבירה מלתא היא פיון דס"ל לר"י ורבא דבתרא הוא הכי עכ"ל הש"א וא"כ
תקשה דהא חזינו דגמ' דידן ס"ל דיש בזה מצוה הבאה בעבירה אף בקול: אמנם נ"ל
לומר פן דהא הלח"מ מקשה הכא דרבינו פתב וכן שופר של עולה לא יתקע ואם תקע
יצא שאין בקול דין מעילה וא"ת והלא נהנה בשמיעת הקול מצות לאו ליהנות ניתנו ע"כ
אלמא דכתב דאין בקול מעילה ור"י אומר בהדיא דיש בשופר של עולה דין מעילה ורק

פינו דנפיק לחולין אחרי שמעל ורבא לא פליג עליה בזה דתחלה אומר דאימת מעל וכן לבסוף לא הזכיר זה דלא מעל הקא: וע"כ נ"ל ליישב דברי רבינו שפיר פן.

דהנה הטורי אבן כתב שם ע"ז המאמר דר"ה ונ"ל בקיצור וי"ל הא דטעמא דמצנה הב"ע מה"ת לית לן בה ה"מ היכא שהעבירה נעשית ונגמרת כבר והיא גורמת למצנה שפא ע"י לאחר זמן פגון סופה וציצית גזולין דאפ"ת דא"י י"ח המצנה פגזל זה אפה"כ אין העבירה מתקן כו' משא"כ בתקיעת שופר של עולה אין איסור זה של מעילה נעשית ונגמרת אלא ע"י תקיעה של מצנה דהא א"א דא"י בתקיעת שופר זה ממילא אין פאן איסור מעילה דהא אין פאן שום הנאה אלא הנאת המצנה הגורמת לאיסור מעילה וכיון דאינו יוצא ידי חובתו ליכא מעילה ממילא דהנאה ליכא וא"א לבא לידי מעילה אא"כ תאמר שיצא נאזי איכא הנאת מצנה וממילא חל איסור מעילה דהא נהנה מן ההקדש נמצא המצנה וקיומה היא הגורמת להביא לכאן איסור זה של מעילה ול"מ לרבא דאמר לא מהני אלא אפילו לאביי כו' אבל הקא בתוקע בשופר של עולה ושלמים דלא אזהר כו' אלא שלא ליהנות מן ההקדש אלא דממילא האיסור דקיום המצנה תליא כו' עד וכ"ע מודו דבכה"ג דל"מ וא"י י"ח עכ"ל.

ונמצא דעתה תתיישב דברי רבינו דאומר פן דאין מצנה הפאה בעבירה הקא משום דאין גזל בקול וכן כתב דאין מעילה בקול וכ"ז הוא רק אחרי דס"ל דמצות לאו ליהנות ניתנו וא"כ הנאת המצנה לא שמה הנאה ושמיעת הקול לית ביה מעילה אבל רב יהודה וכן רבא מקמא דהדר ביה ס"ל דיש הנאה בזה דס"ל מצות ליהנות ניתנו וא"כ איכא הנאת מצנה וזה גורם למעול כמו שמבאר הט"א וממילא איכא איסור מצנה הפאה בעבירה מטעם דנהנה מן האיסור אבל פינו דמסקינן דהנאה ליתא דמצות לאו ליהנות ניתנו וא"כ רק משמיעת הקול ליתא שום איסור לא בגזל מצנה הב"ע ולא הקא בעולה מעילה וזהו שאומר רבינו ואם תקע יצא שאין בקול דין מעילה ואם תאמר הלא נהנה בשמיעת הקול וא"כ ממילא איכא איסור מעילה מה שנהנה כמו דס"ל לר"י כו' מצות לאו ליהנות ניתנו וא"כ פינו דליכא הנאה ליתא שום איסור מעילה כמבואר ולא צריף לדחיקת הלח"מ הקא כמו שבארנו.

ואגב נבאר ג"כ הא המ"ד דבירושלמי שם קאמר בלולב כתיב ולקחתם לכם משלכם ולא משל איסור הנאה ב"מ הקא יום תרועה: יהיה לכם מ"מ ופירש הק"ע דמקרא דיהיה מרבינו וכן פירש הפ"מ בירושלמי דיבמות פ' י"ב דיהיה ריבוי הוא עיי"ש: ונ"ל לומר דזה לא מצי לפירש דיהיה ריבוי הוא דהא מהקרא זה דיהיה דרשינן פן בתורת פהגים יהיה לאסור אף לאחר שלש שנים פירוש דהפירות שנשארו אחר ג' שנים נשארו באיסורן לעולם ואעפ"כ דרשינן התם בירושלמי דערלה פ"א ה"א אתרוג שנטעו למצותו חייב בערלה ולא כן תנינן ולקחתם לכם ולא מן המצנה ב"מ הקא פמה דתימר בשופר יום תרועה: יהיה לכם מ"מ והקא שלש שנים יהיה לכם מ"מ והא התם לא מצי למימר דיהיה יתירא דהא מרבינו בתורת פהגים על לאחר זמן כמו שבארנו ואעפ"כ דרשינן התם דלא בעינו לכם למדרש.

אמנם פשט הירושלמי שפיר מפרש לה הט"ז באו"ח (סי' תקפו ס"ק ב') דהתם כתיב ולקחתם לכם פתיב הלכם אצל הלקיחה וכן גביציצית כתיב ועשו להם משלכם הלהם

אצל העשייה משא"כ הקא פתיב הלכם גבי יום תרועה ולא נזכר עשיית השופר פלל
שהפירוש אז הנה שהתרועה תהיה משלכם יהיה לכם מ"מ שיוכל להיות מאיזה צד
שיתהיה פלל עכ"ל: והנה לבאר איך יליף הירושלמי מלכם ולא משל איסורי
הנאה נבאר לקמן בהל' לולב אף זה נ"ל לבאר פנין דמקרא דלכם לא ממעטינן מידי
למאי אתיא הקרא דלכם: ונ"ל לבאר עפ"י דרוש פן.

דהנה בפ' אמור פתיב בחדש השביעי זכרון תרועה יהיה לכם והקרבתם עולה ובפרשת
פינחס פתיב יום תרועה יהיה לכם ועשייתם עולה. ונ"ל לבאר פן דהנה המדכי הביא
סוף מס' ר"ה דברי הגאונים דאסור בר"ה להתענות מד"ת מגין שנאמר מקרא קדש
ונרשינו בספרא קדשהו במאכל ומשטה וכן פירש רש"י בפ' אמור ומקרא קדש גבי
יוה"כ הוא בכסות נקיה וביו"ט במאכל ומשטה כו' יבואר הקראי פן ביוה"כ אמר מקרא
קדש יהיה לכם וענייתם את נפשותיכם היינו שלא תאמר המקרא הקא כמו בשאר יו"ט
וכמו בר"ה במאכל ומשטה אלא תענו את נפשותיכם ומקרא קדש הוא בכסות נקיה אבל
בר"ה אמר יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש וכן בפ' פינחס אמר יום תרועה
יהיה לכם מקרא קדש להראות דאף שהוא יום הדין מ"מ הוא לא כמו ביוה"כ אלא מקרא
קדש כמו יו"ט והוא משום דיהיה לכם וכמו דאיתא במדרש ע"פ ולקחתם לכם להנאתכם
ולטובתכם להוריד לכם מטר ה"נ הזכרון תרועה והיום תרועה הוא לכם עפ"י מה דאומר
בפסיקתא ובמדרש פ' אמור בשעה שישאל תוקעין בשופר הקב"ה עומד מקסא דין
ויושב על כסא רחמים ומתפף הדין לרחמים וזהו לטובתכם הזכרון תרועה וכן היום
תרועה לעורר רחמים עליכם שתהיו בטוחים ליום הדין שתתפף לרחמים ועבור הבטחה
זו לכם הוא מקרא קדש כמו יו"ט שא"צ להתענות שבטוחים אנו שיוציא משפטנו לאורה
בזכות התרועה: ומה שכתוב בפ' אמור והקרבתם ובפ' פינחס ועשייתם יבואר פן.

דהנה בירושלמי סוף מס' ר"ה איתא פן בכל הקרבנות פתיב והקרבתם וכאן פתיב
ועשייתם לומר לה פנין שנכנסתם לפני בדין ויצאתם בדימוס פאלו היום נולדו היום
נעשו ברנה חדשה וזהו פנין דאומר יום תרועה יהיה לכם אזי תוכל לומר ועשייתם
דבזכות השופר תצאו בדימוס ותהיה פאלו היום נעשו ברנה חדשה: והנה במס' ע"ז (דף
ד) אמרינו לא ליצלי אינש צלותא דמוספין בתלת שעי קמיינתא בריש שתא ביחיד מ"ט
זימנין דמפקד דינא והא אמרת שלש שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה שניות
דן איפוף ואב"א לעולם לא תיפוף תורה כו' נמצא דבר"ה, ג"כ הקב"ה דן בשלש שעות
ואז עיקר הגמר דין וכן כתב המג"א באו"ח (סי' תקפב ס"ק ח) עיי"ש ולהכי בפ' פינחס
דמירי בקרבנות מוספין ואח"כ מסיק מלבד עולת התמיד והמוספין מקריבין בג' שעות
השניות אומר ועשייתם דאז תצאו בדימוס אבל בפ' אמור קאי על הקרבנות של כל היום
אף על התמיד של שחר דהיה בתחלה קודם הדין אומר והקרבתם כמבואר כמו בשאר
קרבנות דכתיב הקרבה כמבואר: ועוד נ"ל לפרש באופן אחר דהנה בפ' אמור פתיב
והקרבתם וכתיב זכרון תרועה ובפ' פינחס פתיב יום תרועה ועשייתם ויבואר פן.

דהנה בר"ה (דף כט) מקשינו מן הקראי דכתיב זכרון תרועה וכתיב יום תרועה ומשני
ר' לוי ב"ת חז בחול וחד בשבת ומקשי אי מדאורייתא במקדש האיהו היו תוקעין אבל
בירושלמי נשאר הוא דקראי מירי פאן בחול פאן בשבת וע"ז שמקשה א"ה אפילו

במקדש מְשַׁנֵּי תרשב"י והקרבנותם במקום שֶהקרבנות קרִיבין ונשאר תירוץ ר"ל לחלק דְּזָה מִיָּרִי בְּחֹל וְזָה בְּשֶׁבֶת: וְהִנֵּה בַגַּמ' דְּבִרְכוֹת (דף כא ע"א) פְּתָבוּ הַתּוֹס' ד"ה וְשָׁל מוֹסְפִין כָּל הַיּוֹם הַקָּשָׁה הַר"ש דְּהָא בַּפְּסָחִים אֲמַרְיִנן וְשָׁל מוֹסְפִין בְּשֶׁשׁ כו' וכו"ת ה"מ לַמְצָנָה אֲבָל בְּדִיעֵבֶד כָּל יוֹמָא זְמַנָּה הָרִי בְּתַמּוּרָה מְשַׁמַּע דְּהַמוֹסְפִין הָיוּ נִשְׁחָטִין וְנִקְטְרִין עִם הַתְּמִיד וי"ל הֵתָם בְּשֶׁבֶת כו'.

וְהִנֵּה הַגָּאוֹן בַּס' וְשָׁב הַפְּהֵן בַּמַּס' זְבָחִים (דף צא) מְבָאָר דְּבָרֵי הַתּוֹס' פֶּן דְּבַחֹל כְּמוֹ ר"ח וְחוּה"מ הִיָּה הַקְּרָבָן מוֹסֵף קְוָדָם דְּקָרַב עִם הַתְּמִיד שֶׁל שַׁחַר דְּאַח"כ הָיוּ מְקַרִּיבִין נְדָרִים וְנִדְבּוֹת עִם תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים אֲבָל בְּשֶׁבֶת דְּאִין קְרִיבִין נְדָרִים וְנִדְבּוֹת הָיוּ מְקַרִּיבִין הַמוֹסֵף בְּשֶׁשִׁי לְכַתְּחִלָּה וְהַבְּזִיכִין בְּשֶׁבַע וְאַח"כ תְּמִיד שֶׁל בַּה"ע וּבִיּו"ט אִף דְּאִין נְדָרִים וְנִדְבּוֹת קְרִיבִין מ"מ הָיוּ מְקַרִּיבִין עוֹלֹת רֵאִיָּה וְשִׁלְמֵי חֲגִיגָה וְלִהְיֵי קָרַב בַּבֶּקֶר כְּדִי לְהַקְרִיב אַח"כ קְרָבָנוֹת אֵלּוּ וּבִיּו"ט שֶׁל ר"ה דְּאִין נְדָרִים וְנִדְבּוֹת קְרִיבִין וְגַם קְרָבָנוֹת אֵלּוּ לִיתָא אִז אִי חָל בְּחֹל אִף דְּאִין נוֹנ"ד קְרִיבִין מ"מ לֹא חִלְקוּ מְשַׁאָר יו"ט דְּמְקַרִּיבִין בַּבֶּקֶר מְשׁוּם קְרָבָנוֹת חוֹבָה אִף דְּבַר"ה לִיתָא וְאִם חָל בְּשֶׁבֶת אִזִּי מְקַרִּיבִין בְּשֶׁשׁ כְּמוֹ כָּל שֶׁבֶת עַכ"ד: וְהִנֵּה יְבוֹאָר עֵתָה עַפ"י לְשִׁנָּא קַמָּא שָׁם בַּע"ז דְּאָמַר בְּגִמְרָא אִיפּוּף נְמַצָּא דְּהִדִּין הָיָה בְּתַלְתָּ שְׁעֵי קַמְיִיתָא אֲשֶׁר אִין מִתְּפַלְלִין בִּיחִיד וְהִנֵּה הַקְּרָא דְּנוֹעֲשִׁיתָם דְּדַרְשֵׁי הַיְרוּשְׁלָמִי הַיּוֹם נַעֲשׂוּ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה הוּא בְּשַׁעַת הַדִּין וְנִמְצָא דְּבַכ' פִּינְחָס דְּאָמַר יוֹם תְּרוּעָה וּמִיָּרִי בְּחֹל וְקָרַב הַקְּרָבָן מוֹסֵף בַּבֶּקֶר בְּשַׁעַת הַדִּין אָמַר וַעֲשִׂיתָם וְהוּא שֶׁתְּפִינּוּ אֵת עֲצָמְכֶם לְהַדִּין לְמַעַן אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה פְּקֻטָּן שְׁנוּלָד כְּאֵלּוּ הַיּוֹם נוֹלְדוּ הַיּוֹם נַעֲשׂוּ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה אֲבָל בַּכ' אֲמַר דְּכַתִּיב זְכָרוֹן תְּרוּעָה וּמִיָּרִי בְּשֶׁבֶת דְּאִז הִיָּה קְרָבָן מוֹסֵף דְּר"ה קָרַב בְּשֶׁשׁ אַחַר הַדִּין וְלֹא בָּא לְהַזְהִיר עוֹד אַחַר הַדִּין אֲמַר וְהַקְּרָבָתָם כְּמוֹ כָּל דְּנוֹכְתָא כָּל הַקְּרָבָנוֹת וְדוּק: הִלְכָה דְּשׁוֹפָר שֶׁל ר"ה אִין מְחַלְלִין עָלָיו אֵת יו"ט וְאִפְּיֵלּוּ בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוֹת כִּי צִדְדָה הִיָּה הַשׁוֹפָר בְּרֵאשִׁית הָאֵילָן אוֹ מַעְבָּר הַנֶּהָר אִינוּ עוֹלָה בְּאֵילָן וְאִינוּ שָׁט עַל פְּנֵי הַמַּיִם כְּדִי לְהַבְיִאוֹ וְאֲצ"ל שְׁאִין חוֹתְכִין אוֹתוֹ אוֹ עוֹשִׂין בּוֹ מְלֶאכֶה מִפְּנֵי שֶׁתְּקִיעַת שׁוֹפָר מ"ע וי"ט עֲשֵׂה וּל"ת הוּא עַכ"ל.

וְהִנֵּה בַּס' יוֹם תְּרוּעָה הַקָּשָׁה עַל רַבִּינוּ שֶׁהַשְּׁמִיט מֵה דְּאִיתָא שָׁם בְּמִשְׁנֵה דְּר"ה דְּקַחְשִׁיב שָׁם פֶּן אִין מַעְבִּירִין עָלָיו אֵת הַתְּחוּם וְאִין מְפַקְחִין עָלָיו אֵת הַגָּל לֹא עוֹלִין בְּאֵילָן וְלֹא רוֹכְבִין ע"ג בְּהֵמָה וְלֹא שָׁטִין ע"פ הַמַּיִם וְאִין חוֹתְכִין כו' וְרַבִּינוּ לֹא הִבִּיא רַק שְׁנֵי דְּבָרִים דְּאִין עוֹלִין בְּאֵילָן וְלֹא עוֹבְרִין אֵת הַנֶּהָר וְתַחוּמֵין וּמְפַקְחֵם הַגָּל וְלֹא יִרְפּוּב ע"ג בְּהֵמָה הַשְּׁמִיט וְרַק כִּיִּיל לְבַסּוֹף דְּאֲמַר אִין עוֹשִׂין בּוֹ מְלֶאכֶה וְצָרִיף טַעַם לְמָה הַשְּׁמִיט כָּל אֵלָה דְּנִשְׁנִית בְּמִשְׁנֵה וְהַטּוֹר הִבִּיא (בַּס' תְּקִפּוֹ) כָּל אֵלּוּ: וְהִנֵּה גַם הַיְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב הִכָּא (בַּס' תְּקִפּוֹ) הַקָּשָׁה קוֹנְשִׁיא זֶה וְהִנֵּה תִירוּצוֹ לַעַנ"ד לִיתָא דְּכַתְּבַ דְּהַמְשָׁנָה אֲתִיא כְּרַע"ק דַּס"ל תַּחוּמֵין דְּאֲוִרְיִיתָא וְאִינוּ דוֹחָה מְשׁוּם דְּלֹא הָנָה בְּעִידָנָא אֲבָל רַבִּינוּ דַּס"ל דְּתַחוּמֵין אִינוּ מַה"ת שְׁפִיר שָׁרִי וְהָא זֶה לִיתָא דְּהָא רַבִּינוּ ס"ל דְּתַחוּמֵין י"ב מִיל הָנָה מַה"ת וַא"נ דְּרַע"ק ס"ל דְּאִף בִּיּו"ט הָנָה אֵלְפִים מַה"ת הַה"ד לְדִידִין י"ב מִיל וְה"ל לְרַבִּינוּ לְהַבְיִאוֹ אֲפַתִּי לַעֲנִין י"ב מִיל וְעוֹד אֲפַתִּי ה"ל לְהַבְיִאוֹ הָא דְּאִין מְפַקְחִין אֵת הַגָּל עָלָיו וְלֹא רוֹכְבִין ע"ג בְּהֵמָה דְּגַם זֶה הַשְּׁמִיט וְהַיְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב אִינוּ מְתַרְץ רַק מְתַחוּמֵין: וְע"כ נ"ל לְפָרֵשׁ כֵּן.

דהנה שם בגמ' איתא הגירסא השתא דרפנן אמרת לא דאורייתא מיבעיא זו ואצ"ל זו קתני ומפרש רש"י ז"ל איסור תחומין ופיקוח הגל דליכא למגור אטו דאורייתא כו' רוכבין דא"ל שמה נחתוך נמורה כו' ומסיק דל"ג לה וטהורי אכן הקשה על גירסא זו דלמא ס"ל להאי תנא תחומין דאורייתא ומפקח הגל נמי במקרא ונחצינא דהנה איסור דאורייתא והנה הרשב"א ז"ל בחידושו מפרש בשם הר"ן צ"ג גיאות ז"ל דגריס זה השתא דאורייתא כו' ומפרש דקאי על מפקח את הגל דהנה דאורייתא ופריה השתא תחומין דהנה מדרפנן אמרת לא מפקח את הגל מבעיא ודחה ליה הרשב"א זה ולא גריס ליה ובאמת לפי מה דסובר רבינו דתחומין י"ב מיל הוא מה"ת ובארנו לעיל בהלכות עירובין דמשמע דדעת רבינו דאף ביו"ט הנה איסור תחומין מה"ת כמו בשבת וא"כ לא מצי לומר כפירוש הר"ן גאות ז"ל דהא גם תחומין הוא מה"ת כמו מפקח את הגל וצריך לומר דגם רבינו לא גריס לה כמו שכתב רש"י ז"ל דהא הנה תרנונייהומה"ת תחומין ומפקח את הגל וא"כ הנה זו אף זו הני דמסיק שם אח"כ לא עולין באילן כו' וסובר רבינו דהמשנה קתני שנים הראשונים שהן מה"ת ודאי תני להו תחלה ואח"כ תני הני דהנה רק איסור דרפנן וניחא לפ"ז דהתנא שני בלישניה ויתחלה קתני אין מעבירין עליו את התחום ואין מפקחין עליו את הגל ואח"כ אמר לא עולין באילן ולא רוכבין ע"ג בהמה ולא שטין ע"פ המים ועמד ע"ז הס' יום תרועה על שינוי הלשון במשנה ולפ"ד רבינו רצה לחלק התנא בזה בין שנים הראשונים דהנה מה"ת ובין הני דמסיק להו דהנה מדרפנן בהני לא עולין באילן ולא שטין ולא רוכבין ע"ג בהמה הנה מדרפנן ואף א"נ דשבימת בהמתו נמי נוהג ביו"ט מ"מ א"ל דהנה שבות נמי פגון בבהמה שאינה שלו ואינה שכורה לו או דנימא דחי נושא את עצמו כמו שבארנו הפוסקים ולהכי קתני ליה בין השבותים אף דא"ל דיש פעם דהוא מה"ת אי הנה בהמה שלו א"נ דשבימת בהמה נוהג ביו"ט מ"מ יש פעם דהוא רק שבות כמו שבארנו.

ועתה ניחא דברי רבינו שפיר דהתחיל אין מחללין אפילו דבר שהוא משום שבות ונקיט ליה הני שהוא משום שבות לא עולין באילן ולא שט ע"פ המים אכל הני דהוי מה"ת פגון תחומין די"ב מיל הנה מה"ת אף אלפים אמה הוא חמיר להיות נכלל במלאכה של מה"ת די"ב מיל וכן מפקח הגל הנה מה"ת וכן רוכבין ע"ג בהמה יש שהוא מה"ת פגון בהמה שלו ומצוה משום שבימת בהמתו או היכא שהוא מחמר ולהכי נקיט הני תרי דבהו ליכא בשום אופן איסור דאורייתא עליה באילן ושט ע"פ המים ואח"כ אומר ואצ"ל ואין חותכין ואין עושין בו מלאכה דנכלל כל הני דיש פעם דאיכא בהו איסור תורה חוץ לתחום י"ב מיל ומפקח הגל במקרא ונחצינא ורוכבין ע"ג בהמה היכא דאיכא שבימת בהמתו אשר בזה אצ"ל דאסור מכש"כ מהני דרק שבות אית בהו כמבואר: והנה רבינו מסיק מפני שיו"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה ונ"ל לבאר הכא מה שהקשה התיו"ט במשנה דאמר דינים אלו בר"ה ולא נקיט להו במס' סנפה גבי לולב שהוא תחלה במשניות: ונ"ל לומר כן דהנה הר"ן ז"ל כתב דהכא לרוחא דמלתא נקט עשה ול"ת דלא צריך לנה דלא הוי בעידנא דמעקר לאו מקיים עשה וטהורי אכן הביא בשם ש"ל שכתב בשם ר"ת דשופר הנה עשה דרבים הלכך לא בעי בעידנא הכא והנה עשה דרבים מקרי שופר משום דניחיד מוציא רבים די חובתן וכן כתב שם המג"א (בסי' תמו) זה שכתב הש"ל דהנה עשה דרבים ולא בעי בעידנא וכתב דרק שופר מקרי עשה דרבים משום

דאָסד מוציא רבים י"ח אָבֵל לֹא גָבִי חֶמֶץ וּה"נ גָּבִי לֹיֵלֵב לֹא הָיָה עֲשֵׂה דְרָבִים וּא"כ לְהִכִּי אֹמֵר הֵכָא גָבִי שׁוֹפֵר רְבוּתָא דְלֹא דְחִי אַף דְלֹא בְעֵינָן בְּעֵינָן דְה"ל עֲשֵׂה דְרָבִים מ"מ אִין מְחַלְלִין מְטַעַם דִּיּו"ט עֲשֵׂה וּל"ת הוּא אָבֵל לֹיֵלֵב בְּלֹא זֶה לֹא דְחִי דְלֹא הָנָה בְּעֵינָן כְּמִבְּנֹאֵר: וְהָנָה רְאִיתִי לְהַט"ז ו"ל שְׁכַתְּבָא בְּאו"ח (ס' תרנה ס"ק ב) עַל דְּבָרֵי הַמְּרָדְכִי שְׁהַתִּיר לֹמֵר לְעַכּו"ם לְהִבִּיא אֶתְרוּג בִּיּו"ט מְשׁוּם דְּתַחֲוּמִין דְּרַבְּנָן אָמְנָם ק"ל ע"ז מְהָא דְמִבִּיא הַסְּמ"ג בְּלֹאֲנֹן נ"ז שְׁגִילִיּוֹם מְצֻנְרַע אִין עוֹשִׂין ע"י עַכּו"ם אַע"ג דְּלִיכָא אֱלָא אִיסוּרָא דְרַבְּנָן דִּישׁ לְחַלְקָא ע"כ.

וּנ"ל לְחַלְקָא בְּדִרְדָּה זֶה דִּינָהּ פְּתַב מְצֻנָת לֹיֵלֵב שְׁהִיא עֲשֵׂה דְרָבִים וְאִפְּלִיּוֹ אַחַר יוֹם רֵאשׁוֹן שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן יֵשׁ לְדַחֲוֹת אֲמִירָה לְעַכּו"ם שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן מְפָנִי לֹיֵלֵב שְׁהוּא מְצֻנָה שְׁל רַבִּים עַכ"ל: וְהָנָה מְשַׁמַּע דַּס"ל דְּאַף מְצֻנָת לֹיֵלֵב הָיָה עֲשֵׂה דְרָבִים אַף לַפ"ד הַמַּג"א רַק שׁוֹפֵר דְמוּצִיא הַרְבִּים מְקַרִּי עֲשֵׂה דְרָבִים אָבֵל לֹיֵלֵב דְדָמִי לְחֶמֶץ דְלֹא מְקַרִּי עֲשֵׂה דְרָבִים דַּכ"א נוֹטֵל לְעַצְמוֹ וּא"נ מְשׁוּם דְהַעֲשֵׂה הוּא בְּכָל יִשְׂרָאֵל מְקַרִּי עֲשֵׂה דְרָבִים כְּמוֹ שְׁהִבִּיא מַמְס' מו"ק (דף יד) דְעֲשֵׂה דְרַגְלֵי מְקַרִּי עֲשֵׂה דְרָבִים לְגַבִּי אֲבִילוּת דְהוּא עֲשֵׂה דִיחִיד לֹא דְמִי לְהַתֵּם דְהַתֵּם הַעֲשֵׂה דְשִׁמְחָה בִּיּו"ט הוּא עֲשֵׂה דְרָבִים לְכָל יִשְׂרָאֵל וְהַאֲבִילוּת אִינוּ רַק לִיחִיד אֲתִי וְדְחִי לִיָּה אָבֵל הֵכָא כְּמוֹ שְׁהַעֲשֵׂה הוּא שְׁל רַבִּים שַׁכ"א נוֹטֵל לֹיֵלֵב בִּיּו"ט כֵּן הַל"ת וְהַאֲיִסוּר בִּיּו"ט שְׁמֹנְזֶהֳרִין הוּא נְמִי לְרַבִּים וְשׁוּה הַעֲשֵׂה לְהַאֲיִסוּר וּא"כ נְאִי לֹא דְחָה וְרַק גָּבִי שׁוֹפֵר מְשׁוּם דְמוּצִיא רַבִּים י"ח כְּמִבְּנֹאֵר: וּבְעֵינָן דְּבָרֵי הַט"ז יֵשׁ לְתַמְנָה מֵהַ שְׁהַקְשָׁה מְדַרְבְּרִי הַסְּמ"ג דְהַסְּמ"ג הִבִּיא רְאִיָּה דְמְסִייעַ אִסוּר מַה"ת מְדָלָא מְקִיף מְצֻנְרַע ע"י עַכּו"ם ש"מ דְהוּא אִסוּר מַה"ת וְרַק אִין בּוֹ מְלַקוּת וְכְמוֹ שְׁהִבִּיא הַתּוֹס' בְּמַס' שְׁבוּעוֹת (דף ג ע"א) דְמְבַאֵר שְׁם דְהָיָה מַה"ת דְאִי הָנָה רַק מְדַרְבְּנָן אַפְתִּי לֹא דְחָה הַדְּאוּרִיָּתָא וְאִין לֹו שׁוּם שְׁיִיכוּת לְהִכִּי וְגַם דְּבָרֵי הַסְּמ"ג בְּזֶה תְּמוּדָה דְהָא גְלוּחַ מְצֻנְרַע צָרִיף לְהִיּוֹת דְנוֹקָא ע"י כְּהֵן וְלִקְמֹן בְּה' ט"ז נְבַאֵר בַּס"ד: וְהָנָה הַמַּל"מ הִבִּיא לְהַסְתַּפֵּק הֵכָא בְּהָא דְקִי"ל דְאִין עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת וְעֲשֵׂה אִי עֵבֵר וְדְחָה הַל"ת אִם לֹוּקָה אִו לֹא וְהִבִּיא הַתּוֹס' דְחֻלְלִין בְּשֵׁם הַרִיב"א דְאִינוּ לֹוּקָה מְשׁוּם דְהִלָּאוּ כְּמֵאן דְלִיתָא דְמִי דְעֲשֵׂה דְחִי לִיָּה.

וְהָנָה נ"ל לֹמֵר דְגַם רַש"י ו"ל ס"ל כֵּן דְהָנָה בְּמַס' סְנֵהֲדִרִין (דף כו ע"ב) כְּתַב רַש"י ו"ל גָּבִי הִנֵּי קְבוּרָאֵי דְקַבְרֵי בִיּו"ט שְׁל עֲצָרַת וּפְסִלִינְהוּ לְעֻדוֹת וְכַתַּב רַש"י ו"ל דְמְשׁוּם שְׁכַר מְמוֹן עוֹבְרִים עַל דָּת וְהָיָה לְהוּ פְרָשָׁע דְחָמְס וְלְכַאוּרָה תְּקֻשָׁה ל"ל לְרַש"י ו"ל לְהִבִּיא הַטַּעַם דְפְסִלִינְהוּ מְשׁוּם שְׁכַר מְמוֹן וְה"ל רַשָּׁע דְחָמְס הַל"ל דְעֵבְרוּ עַל עֲבִירָה וְחִילְלוּ י"ט דְהָא ר"פ ס"ל דְרַשָּׁעִים נִינְהוּ וְלֹא דְקַעֲבָדִי מְצֻנָה ס"ל אַף לַפ"ז נִיחָא דְהָנָה בְּקַבּוּרַת מַת הֵלֵא יֵשׁ מ"ע שְׁל קְבוּרַת תְּקַבְּרָנוּ וּמ"מ לֹא דְחָה יו"ט מְשׁוּם דִּיּו"ט עֲשֵׂה וּל"ת וּא"כ פִּינֹן דַּס"ל כְּשִׁיטַת הַרִיב"א דְעַל הַל"ת לֹא לְקִי לֹא נְשַׂאֵר רַק אִיסוּר עֲשֵׂה וְהָנָה אִיסוּר עֲבִירָה דְלִית בֵּינָה מְלַקוּת וְקִי"ל בַּח"מ (ס' ל"ד) דְעַל עֲבִירָה שְׁאִין בְּהַ מְלַקוּת לֹא פְסוּל רַק מְדַרְבְּנָן וּא"כ בְּעֵי הַכְרֻזָּה וְכְמוֹ שְׁמַבְּאֵר שְׁם גַּם הַפ"ת בַּס"ק ו' דְבְעֵינָן הַכְרֻזָּה בְּזֶה לְהִכִּי כְּתַב רַש"י ו"ל דְה"ל רַשָּׁע דְחָמְס כְּמִבְּנֹאֵר דְזֶה פְסוּל לַכ"ע אַף בְּלֹא הַכְרֻזָּה כְּמִבְּנֹאֵר.

אָמְנָם יֵשׁ לְדַחֲוֹת עַפ"י מֵהַ שְׁכַתְּבָא הַאו"ת הֵכָא בְּסִי' ל"ד בַּח"מ סַק"ב בְּשֵׁם הַרְמַב"ן ו"ל וְהַרְשָׁב"א ו"ל דְכָל צָרְכֵי מַת הָנָה מְלֵאכָה שְׁאֵצ"ל חֲיִיב אָבֵל לַר"ש לֹא בְעֵי לִימוּד דְכָל

האיסור הוא לא מה"ת ע"ש וא"כ א"ל דגם רש"י ז"ל ס"ל פן וא"כ לא עברו רק על דרבנן ובעי הכרזה להכי פתב דהוי רשע דחמס ולא בעי הכרזה פמבואר.

והרשב"א ז"ל מבאר שם דזהו שיטת רש"י ז"ל דמקברי המת לר"ש הוי מלאכה שא"צ לגופה ופטור וא"כ ניקח שפיר דברי רש"י ז"ל אף א"נ דלא ס"ל פשיטת הריב"א פמבואר. והנה השעה"מ בפ"ג מה' נדרים הקשה לשיטת הריב"א ז"ל מסוגיא דב"מ תדא התם (דף ל) דאמר גבי קרא דוהתעלמת טעמא דכתב רחמנא הא לא"ה ה"א אתי עשה ודחי ל"ת הא הו"ל עשה ול"ת ומשני פי איצטריף קרא לזמן ואינו לפי כבודו כו' הא שפיר איצטריף קרא לכהן והוא בבה"ק ואי מטעם דלא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה הא מטעם זה לא לקי דהא הל"ת שפיר נדחה ואתי הקרא דוהתעלמת דלא דחה ומפילא איפא מלקות נמי וכן הקשה מהסוגיא (דף לב) דאמר טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו הא לא"ה ה"א דחי והא הו"ל עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה ומשני ה"מ שאני כבוד אב דהנקש כבודו לכבוד המקום וגם התם הא מפעי על מלקות דאי מזה לא לקי דהל"ת נדחית והניח בצ"ע.

והנה הקושא הראשונה מוהתעלמת שם (דף ל) זה ניקח פשוט דהנה הריב"א ז"ל בחידושו וכן הנמוקי יוסף הקא מקשים והא הקא בלא זה לא דחי דהא לא הוי בעידנא דמטמא הוא בבה"ק תיקף עובר בל"ת והעשה אינו מקיים עד שישב האבדה לבפלים וכתב הריב"א ז"ל דלפ"ז ניקח הגירסא דגריס הקא רק מי דחי איסורא מפני ממונא ותו לא והנמ"י פתב דלרוחא דמלתא נקוט זה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ע"ש וא"כ ניקח נמי לפי שיטת הריב"א ז"ל או דא"ל דגריס נמי כמו דגריס הקא הריב"א ז"ל מי דחי איסורא מק"מ או כמו שפתב הנמ"י דלרוחא דמלתא נקוט דיוכל לדחות בלא זה דלא הוי בעידנא אף קושיתו השנייה תקשה שפיר מזה דמקשי מפכוד אב.

ונ"ל ליישב זה פן דהנה ידוע קושית המפרשים דא"נ דהיכא דאביו אינו עושה מעשה עמה אינם מצווין לכבודו א"כ תקשה ל"ל קרא דאת שבתותי תשמרו דאם א"ל אביו לעבור על ד"ת דאינו שומע לו ת"ל דאינו עושה מעשה עמה פנין דאומר לו לעבור על ד"ת ותמצו דה"א אפכא דעשה דוחה ל"ת וא"כ ה"ל היתר לגבי דשרי לעבור והנה כ"זאי נדחית תרנונייהו הל"ת והעשה אזי הוא היתר ולא מקרי אינו עושה מעשה עמה אכל א"נ דאין עשה דוחה ל"ת ועשה נהי דרק העשה אינה נדחית והל"ת נדחית מ"מ הי' אומר לו לעבור על עשה היכא דאינו שרי לעבור אף דליכא מלקות מ"מ מקרי בזה רשע וא"כ אינו מצווה לשמוע לו ובלא קרא דשבתותי ה"א דלא דחה דהא אינו מחויב לשמוע לו פנין דמצווה לעבור זה שאינה נדחית דהוא רשע ואינו מצווה לכבודו וא"כ אי עבר על העשה והל"ת איכא מלקות נמי דהא אינו יכול לעבור אף על הל"ת ג"כ ול"צ קרא לזה דיש מלקות נמי בלא קרא של את שבתותי תשמרו פמבואר: הלכה ה נסדק לארכו פסול כו'.

וקשה לי מ"ט לא הביא רבינו הא דאיתא שם במשנה (דף כז) שופר שנסדק ונדקו פסול ואשמעינן בזה רבותא דאף אם דבקו מ"מ פסול ורבינו נקיט רק נסדק לארכו פסול ולא הזכיר אי דבקו אח"כ.

והנה מצאתי בב"י בסי' תקפ"ו שכתב רבינו לא הזכיר דבוקו ולא פתב טעם לזה מ"ט לא הזכיר. ונ"ל ליישב פשוט דהנה רש"י ז"ל פתב ודבוקו בדבוק והקשה הרא"ש בשם הרמב"ן ז"ל ת"ל דה"ל שלא במינו ומ"א נסדק אפילו ניקב פסול ופירש הרמב"ן דע"י אור דבוקו ודחה הרא"ש זה דע"י אור א"א שלא ידבק יחד אלא מפרש בדבוק וקושית הרמב"ן מיושב הוא.

וקרבו נתנאל פתב שם בהרא"ש דלפי מה דכתב הרא"ש ז"ל דאין פסול בניקב וסתמו אלא א"כ דלאחר סתימה מעפב התקיעה לק"מ דלהכי קתני נסדק אפילו אין מעפב התקיעה מ"מ פינון שדבוקו שלא במינו פסול ע"ש.

וא"כ ניחא דברי רבינו שפיר דהמשנה אמרה נסדק ודבוקו לאשמועינן דאפילו אי לא מעפב התקיעה מ"מ פינון שדבוקו שלא במינו פסול ומה דמסיק המשנה ניקב וסתמו אם מעפב התקיעה פסול וא"ל פשר מייירי בסתמו במינו דתליא אם מעפב התקיעה א"ל וא"כ רבינו דנקיט שלא במינו פסול אם ניקב וסתמו כמו שמבאר הרה"מ ז"ל דרבינו בעי ג' דברים שיהא במינו ונשתתיר בידו ושאינו מעפב וא"כ לא צריף לאשמועינן נסדק או דבוקו דידעו מניקב וסתמו דכתב דשלא במינו פסול דברי הרמב"ן ז"ל והמשנה דלא קתני רק אם מעפב את התקיעה ומייירי במינו גבי ניקב להכי קתני גבי נסדק או דבוקו כמבואר ודוק: פרק ב הלכה ח ולא אנשי ירושלים בלבד אלא כל עיר שהיתה בתוך תחום ירושלים עכ"ל.

והנה בירושלמי דר"ה פ"ד איתא ר' יונה בעי היתה יכולה לבוא ע"י עירובין היאך כו' ופירש הק"ע אם יכולה לבוא ע"י עירוב אם נחשב כמו תוף התחום ותוקעין בשבת או לא ונשאר בפעיא. והנה רבינו לא הביא דין זה הפעיא אף דה"ל למפשט לקולא דה"ל ספק דרבנן וכמו דפוסק רבינו גבי ננערו לעמוד כמו שכתב הרה"מ ז"ל הכא אבל אפתי ה"ל להביא דין הירושלמי ונ"ל לומר פן דניחא דעת רבינו שהשמיט דהנה הירושלמי אזיל לטעמיה דהוא ס"ל דהא דתוקעין בירושלים אף בשבת ובמדינה לאו הוא ד"ת כמו שפסיק הכא וירושלים ד"ת וכן אומר הירושלמי לעיל והקרבתם במקום שהקרבות קריבין והנה הדין פן דבירושלים שרי לתקוע מה"ת אף בשבת ובמדינה אסור מה"ת ועיר הסמוכה לירושלים תוף התחום הוא ודאי ג"כ פן דנחשב פירושלים דשרי לתקוע ושפיר בעי אם יכולה לבוא ע"י עירוב דהירושלמי ג"כ לטעמיה אזיל דס"ל תחומין דאורייתא אף ביו"ט כמו שבארנו לעיל וא"כ לר"ע דתחומין אלפים אמה מה"ת מ"מ תקנו חכמים דאם הניח עירוב אזי נחשב מקום דירתו שמה אשר יהיה מותר לילף עוד אלפים אמה קמבעי ליה דנהי דשרי לבוא ע"י עירוב זה לירושלים ע"י תקנת חכמים מ"מ הוא פעיא אם נחשב פירושלים גופא אחרי התקנה אשר הם יכולים לתקוע א"נ דנהי דשרי לבוא ע"י עירוב מ"מ לא נחשב כמו עיר גופיה ע"י התקנה וכ"ז הוא רק א"נ דהוא מה"ת אבל לדין דכל עיקר זה דתוקעין בירושלים ואין תוקעין בגבולין הוא רק מדרבנן וא"כ הם אמרו דבירושלים שרי ואמרו ג"כ דמקום שיכול לבוא נמי נחשב פירושלים וא"כ הוא הדין אם יכולין לבוא ע"י תקנתם ע"י עירוב נמי נחשב כמו ירושלים דהא תקנתם פן הנה דכל עיר שיכולה לבוא נחשב פירושלים והה"ד ודאי ע"י עירוב וא"כ לדין ליתא הפעיא פלל ושפיר השמיט רבינו: ועפ"ז נ"ל נמי ליישב קושית

הָרָ"ן ו"ל על פִּירוּשׁ הַשְּׁנִי שֶׁהוּבָא בְּרִי"ף שֶׁם על דְּבָרֵי ר' אֶלְעָזָר דְּאָמַר אִף בְּשַׁבַּת וּמְפָרֵשׁ אֶפְסָא דְּבִקְטָן שְׁלֵא הֲגִיעַ לְחִינּוּף שְׂרִי בְּשַׁבַּת וּכְשֶׁהֲגִיעַ לְחִינּוּף אָסוּר וְהִקְשָׁה הָרָ"ן מִהִירוּשְׁלָמִי דְּאָמַר מִתְּנִיתָא בְּגִדוּל בִּיּו"ט שְׁל ר"ה שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת וּפְלִי בְּגִדוּל הִינּוּ קִטָּן שֶׁהֲגִיעַ לְחִינּוּף וְהִק"ע מְפָרֵשׁ שֶׁם בְּדוּחַק וְנִעְלַם מֵאִתּוֹ דְּבָרֵי הָרָ"ן ו"ל אֵלּוּ וּלְפ"ד נִיחָא דְּהִירוּשְׁלָמִי לְטַעֲמִיָּה אֲזִיל דַּס"ל דְּזָהוּ אִיסוּר מַה"ת לְתַקְנֵעַ בְּשַׁבַּת וּלְהִכִּי בְּקִטָּן שְׁלֵא הֲגִיעַ לְחִינּוּף אָסוּר בְּשַׁבַּת דְּאִיסוּר שְׁל תוֹרָה ס"ל דְּקִטָּן אוֹכַל נְבִילוֹת ב"ד מְצֻוּן לְהַפְרִישׁוֹ אֲבָל הֲגִיעַ לְחִינּוּף אֶפְסָא שְׂרִי דְּהִנָּה מְצֻוָּה וְלִיתָא בְּזָה ב"ד מְצֻוּן לְהַפְרִישׁוֹ כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּפִסְחִים (דָּף פח ע"א) ד"ה ש"מ אֲבָל לְדִינָן דְּכָל הָאִיסוּר תְּקִיעוֹת בְּשַׁבַּת הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וּלְהִכִּי בְּלֵא הֲגִיעַ לְחִינּוּף א"ל דְּכִינּוּ דְּהוּא אִיסוּר דְּרַבְּנָן קִי"ל דְּאִין ב"ד מְצֻוּן לְהַפְרִישׁוֹ כְּדֵאִיתָא בַּמַּס' יְבָמוֹת (דָּף קי"ד) אֲבָל הֲגִיעַ לְחִינּוּף א"ל אֶפְסָא דְּמַחְנִכִּין אוֹתוֹ לְבָלִי לְתַקְנֵעַ בְּשַׁבַּת דְּלֵא שְׂרִי רַק בַּב"ד וְדוּק: פָּרַק גַּ הִלְכָּה א פְּמָה תְּקִיעוֹת וְכו' וּמִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוּ שְׁכָל תְּרוּעוֹת שְׁל חוֹדֵשׁ הַשְּׁבִיעִי אֶחָד הֵן בֵּין בְּר"ה וּבֵין בִּיּוֹה"כ שְׁל יוֹבֵל כו'.

וְהִנֵּה הִרָה"מ הִבִּיא דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא שֶׁם בְּר"ה (דָּף ל"ד) וּמִנִּין לִיתָן אֶת הָאָמוּר שְׁל זָה בְּזָה פִּירוּשׁ שְׁל יוֹבֵל בְּר"ה וְשְׁל ר"ה בְּיוֹבֵל ת"ל שְׁבִיעִי לַג"ש עכ"ל. וּנ"ל לְבָאָר בְּהֵאִי סוּגִיָּא דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי הֵכָא פ"ד ה"ה שְׁאִין ת"ל בְּחוֹדֵשׁ הַשְּׁבִיעִי אֵלּא כָּל מַה שְׁאִתָּה עוֹשֶׂה בְּר"ה הוּי עוֹשֶׂה בְּעִשְׂרֵי לְחוֹדֵשׁ הַשְּׁבִיעִי מַה הֵתָם מְלָכוֹת זְכוּרוֹת וְשׁוֹפְרוֹת אִף כָּאֵן מְלָכוֹת זְכוּרוֹת וְשׁוֹפְרוֹת וּמִנִּין שְׁהִיא פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ ת"ל וְהַעֲבַרְתָּ כו' עַד כְּדוֹן יוֹבֵל ר"ה מִנִּין ת"ל בְּחוֹדֵשׁ הַשְּׁבִיעִי מַה ת"ל כו' מִנִּין שְׁהֵם שְׁלֵשׁ שְׁל שְׁלֵשׁ ת"ל יוֹם תְּרוּעָה זְכוּרוֹן תְּרוּעָה שׁוֹפֵר תְּרוּעָה עַד כְּדוֹן כַּר"ע כַּר"ע כַּר"ע יִשְׁמַעְאֵל תְּנִי ר' יִשְׁמַעְאֵל וְתַקְעֶתֶם תְּרוּעָה שְׁנִית כו' וּפְיָרֵשׁ הַק"ע עַד כְּדוֹן כַּר"ע דְּדָרִישׁ לְשׁוֹנוֹת כְּפּוּלוֹת וְאִיִּתָּר לָן בְּחוֹדֵשׁ הַשְּׁבִיעִי כִּינּוּ דְּכַתִּיב בִּיּוֹה"כ אֲבָל לר' יִשְׁמַעְאֵל דְּאִית לִיהָ דְּבִרָה תוֹרָה כְּלַב"א וְאֵע"ג דְּכַתִּיב כְּפּוּל לִיכָא לְמִילָף עכ"ל.

וּדְבָרֵי ו"ל דְּחוּקִים מְאֹד לֹאמַר ע"ז דְּבִרָה תוֹרָה כְּלַב"א דְּלֵא שְׁיָף זָה רַק בְּלִשׁוֹן כְּפּוּל כְּמוֹ אִישׁ אִישׁ אָמַר וְאָמַר וְכַדוּמָה אִף עַל קָרָא יִתִּירָא לֹאמַר דְּבִרָה תוֹרָה כְּלַב"א ל"מ. וְע"כ נ"ל לְבָאָר כֵּן דְּהִנֵּה הֵכָא בַּגַּמ' (דָּף ל"ד) קָאמַר שְׁאִין ת"ל בְּחוֹדֵשׁ כו' מִנִּין לְשֵׁלֵשׁ שְׁל שְׁלֵשׁ שְׁלֵשׁ ת"ל וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפֵר תְּרוּעָה יוֹם תְּרוּעָה כו' וּמִנִּין לִיתָן אֶת הָאָמוּר שְׁל זָה בְּזָה וְשְׁל זָה בְּזָה ת"ל שְׁבִיעִי שְׁבִיעִי לַג"ש הָא כִּיצַד ג' שְׁהֵן תִּשְׁעָה הָאִי תִּנָּא מְעַקְרָא מִיִּתִּי לִיהָ מְהַקְיָשָׁא וְהַשְּׁתָּא מִיִּתִּי לַה בַּג"ש ה"ק א"ל ג"ש הִנָּה מִיִּתִּינָא לַה בְּהַקְיָשָׁא הַשְּׁתָּא דְּאִתִּינָא ג"ש הַקְיָשָׁא לֹא צָרִיף עכ"ל הַגַּמ'.

וְכַתֵּב הַבְּעַל הַמְּאֹר ו"ל כָּאֵן וְאֵע"פ שְׁכָל מְקוּם הַקְיָשָׁא עָדִיף מַג"ש שְׁאִין מְשִׁיבִין עַל הַקְיָשָׁא וּמְשִׁיבִין עַל הַג"ש הֵכָא לֹא סָגִי לָן בְּלֵא ג"ש כו' דְּמֵן הַקְיָשָׁא לֹא הִינּוּ שׁוֹמְעִין לִיתָן אֶת הָאָמוּר שְׁל זָה בְּזָה אֵלּא שְׁיָהָא זָה כְּזָה פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ וּפְשׁוּטָה לְאַחֲרֶיהָ וְשְׁתָּהָא שְׁתֵּי תְּרוּעוֹת בִּיּוֹה"כ כְּשֶׁם שְׁמִצִּינוּ בְּר"ה עַכְשָׁיו שְׁלִמְדָנוּ בַּג"ש וְדֵאִי אָנוּ נוֹתְנִים אֶת שְׁל זָה כְּזָה וְנִמְצָא ג' תְּרוּעוֹת בִּיּוֹה"כ וְג' תְּרוּעוֹת בְּר"ה וְכוּלָן פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ וּפְשׁוּטָה לְאַחֲרֶיהָ וְהַקְיָשָׁא לֹא צָרִיף עכ"ל.

ונהו דברי הירושלמי מנין שהן של של של ת"ל והעברת כו' יום תרועה עד כדון כר"ע דהנה לפ"ד הבעה"מ זה מהיקשא לא מצי למילף וצריף ללמוד מג"ש של שביעי שביעי של של של והנה הג"ש מןפנה מצד אחד דהשביעי שפתב גפי יוה"כ הוא מיותר כמו שפתב רש"י ז"ל הכא בכל הסוגיא פיון דכתיב יום הכפורים לא פעי בחודש השביעי דידעיון דיוה"כ הוא בחודש השביעי אבל בחודש השביעי דכתיב בר"ה לאו מןפנה הוא דצריף ליה לגופיה דיהנה בחודש השביעי.

והנה במס' נזיר (דף מח) שם פתבו בתוס' ד"ה האי ובד"ה ולאחותו דר' ישמעאל ס"ל מןפנה מצד אחד למדין ומשיבין ור"ע ס"ל למדין ואין משיבין והוא להקפד ממה דאיתא בגירסא שלנו במס' נדה (דף כ"ב) וצ"ל דלהתוס' הנה גירסא אחרת בנדה שמונהו שאמר הירושלמי עד כדון כר"ע דס"ל מןפנה מצד אחד למדין ואין משיבין וידעיון בין ביובל ובין בר"ה מג"ש אלא כר' ישמעאל דס"ל למדין ומשיבין מנ"ל דהוא של ג' דהא לא נוכל למילף רק בג"ש הג"ש אינו מןפנה רק מצד אחד וע"ז יש פרקא כמו שפתב הטורי אבן באבני שוהם במס' ר"ה (דף ל"ד) שם דר"ה מיובל לא מצי למילף דאיפא למיפרף מה ליובל שפן תקעו בשופר נפטרין עבדים לבתייהם ושדות כו' כמו דפריף הגמ' במס' שבת (דף קלא ע"ב) ומשני תני ר' ישמעאל יתקעו שנית ודרשינו בגמ' זה ב"א פל מקום שצאמר כו' ע"ש ומה שהקשה הט"א על רש"י ותוס' שם דכתבו דילפינו מהקישא ובאמת ילפינו מג"ש הכא ניקח נמי לפ"ד הבעה"מ פיון דרק על ג' תרועות לא נוכל למילף מהקישא וצריף ג"ש אבל לש"ד נדאי נוכל למילף מהיקשא דעדיף וא"כ התם לענון דדחה שבת שפיר ילפינו מהיקשא פדברי רש"י ז"ל שם ואולי זהו דברי הר"ן בהמאור הכא שפתב והר"ר שלמה ז"ל פירש פן והנה רש"י ז"ל במס' ר"ה הכא פירש איפכא אלא פונותו על דברי רש"י במס' שבת דפירש פן דכל הלימוד נוכל למילף מהיקשא פמבואר והנה הפני יהושע שם בר"ה הקשה מנ"ל דבעי באמת של של שהן תשע וכן מסיק שם ודלמא אתי נמי ההיקש לזה ומסיק ואפשר כו' ע"ש וכל דבריו אלו המה פדברי בעה"מ ז"ל פמבואר שם ודוק: הלקה ושמע תשע תקיעות מתשעה ב"א פאחד לא יצא אפי' ידי אחת עכ"ל וכתב הלח"מ נראה כו' פתב הר"ן ז"ל דליתא לה"ט דהכא מש"ה לא יצא לפי שצריף לשמוע על סדר תקיעות תרת"ק הא לא"ה לא יצא דאין פאן פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה אבל מ"מ קשה לי אם דעת רבינו פן למה לא יצא אף ידי אחת פיון דתרי קלי משתמע יצא ידי תקיעה אחת לבד ולנה הנה נראה לתת ט"א לד"ר משום דבאמת דמסקינו בגמרא גבי חצוצרות ושופר דמשתמע בתרי גברי היינו מפני שהן שתי קולות משונים מחצוצרות ושופר אבל הכא שהפל הוא קול שופר לא משתמע אע"פ שנה תרועה ונה תקיעה ומש"ה אפי' ידי אחת לא יצא כו' ע"כ.

וקשה טובא ע"ד דא"כ היאך מסיק הגמרא אלא לא דמי אלא לסיפא ובהלל ומגילה אפילו עשרה קורין ועשרה מתרגמין יצא משום דחביב כו' והא התם הוי רק קול אחד הלל ומגילה ואעפ"כ פיון דחביב משתמע בתרי גברי ולא פעי שני קולות משונים כמו שכתב הלח"מ.

אף נ"ל ליישב קושיתו פן פיון דקיי"ל דתקיעות דר"ה מעפבין זא"ז ועיקר החיוב שיהנה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה אבל אי שמע בבת אחת מתשעה ב"א כא"כ לא הוי

הפשוטה לפניה דשמע הכל בב"א וזהו דמעכב לא יצא כלל אפילו ידי אחת א"ל שמע אח"כ פסדר וא"כ אפילו שמע אח"כ תרועה פיון דהתקיעה הנה שלא פדין מעורב עם התרועה דשמע שניהם פאחד לא יצא כלל ונהנה כמו שכתבו התוס' והרא"ש שם (דף לג) דבעי פשוטה אחר קש"ק וקודם קר"ק דכיון דעשו לשם פשוטה שאחר התרועה לא רצו שתעלה לשם פשוטה שלפניה ה"נ פן וכן משמע נמי בחידושי הרשב"א פן ע"ש ודוק: הלקה באפילו אמר ובתורתך פתוב לאמר ואחר פסוק אחד של תורה והפסיק שוב אצ"ל עכ"ל.

וכתב הלח"מ אצל ק"ל דבסוף ה' תפלה פתב רבינו ואם לא הזכיר פיון שאמר ובתורתך פתוב לאמר שוב א"צ ע"כ וא"כ הוא תימה גדולה על הרה"מ שכתב שהוא מפרש פירוש ר"ח כפ"ז ואולי נאמר דמסבךא ידע ליה רבינו הא דמוספין פיון דלא הוזכרו פסוקים אלו בגמרא וצ"ע.

ונ"ל פשוט דהנה בירושלמי ספ"ד דברכות איתא ר"י מהו לחדש ב"ד א"ל אפילו אמר ונעשה לפניה את חובותינו יצא וס"ל לרבינו דתרונוייהו הוא אמת גבי פסוקי ר"ה ידעין מזה דאר"ח א"ר פיון שאמר וזהו דקרפן מוסף ידעין מזה דברכות ירושלמי ותרונוייהו חדא הוא כמו שאמר גבי מוסף ונעשה לפניה הוא כמו שאמר בפסוקי ר"ה ובתורתך פתוב לאמר ודוק: הלקה ט ופקדונות אינו פזכרונות עכ"ל.

וכתב הכ"מ בשם הרי"ף משום דאף דקיי"ל דר' יוסי ור' יהודה הלקה כר' יוסי מ"מ נהגו עלמא כר' יוסי ע"כ. ונ"ל לומר דר' יוסי ור' יהודה אזלי לשיטתיהו דהנה לעיל (דף י"ז) אמרינו ר' יוסי אומר אדם נידון בכל יום שאמר ותפקדנו לבקרים כו' אר"ח מ"ט דר' יוסי והא כו' ודלמא עיוני בעלמא אלא מהכא לעשות משפט עבדו ומשפט עמו כו'.

והנה הראשונים פתבו דמזה דאמרה תורה לומר בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות ידעין שהוא יום הדין דזכרונות הוא להראות דמעלה את זכרוננו לטובה מילתא דבעי יום הדין שע"כ נקרא זכרון תרועה בר"ה שהוא יום שזכרון כל ב"ע לפניו וע"ש בת"א נמצא דשפיר ר' יוסי דס"ל דאדם נידון בכל יום מקרא דלעשות משפט עבדו כו' שוב נשאר הקרא דותפקדנו לבקרים לא על עיוני בעלמא אלא על דין גמור והמחרש"א פתב דלהכי מביא ר' יוסי מקרא של ותפקדנו לבקרים להראות שהדין הוא בפקר ולכן ס"ל לר' יוסי דזכרונות ופקדונות שוין דתרונוייהו גם פקדונות הוא להזכיר ביום הדין כמו שמביא מקרא דותפקדנו אצל ר' יהודה דס"ל דאדם נידון בר"ה וגז"ד ביוה"כ וס"ל דותפקדנו הוא עיוני בעלמא ולהכי אמר דאינו פזכרונות וכיון דאנו פסקינן פן פסתם משנה כר' יהודה דהדין בר"ה כו' להכי גם הכא פסקינן כר' יהודה בפקדונות ודוק: ועוד הביא הב"י ע"ז דפסקינן כר' יהודה דקרא דתרועה אינו אומר עם השופרות ומתרג' משום דאיכא קראי טובא ודוחק הוא.

ונ"ל לומר פן דהנה מתרועה לא ידעין דהוא בשופר רק מג"ש דוהעברת שופר תרועה ונהנה תרועה לבד יוכל היות בין בקרן ובין בשופר ואף בקרן של פרה דהקול הינצא ממנו מקרי תרועה להכי תקנו חכמים לומר קראי דכתיב בהו שופר להראות דכיון דנימת ג"ש לנו ללמד דצריף התרועה להיות משופר ולהכי אין תוקעין רק בשופר ובנה יעלה זכרוננו לטובה אצל לא אם יעשו בקרן התרועה לא אצל ר' יוסי דס"ל דכל השופרות

פְּשָׁרִין (לְעִיל דָּף כז) וְאִתָּן שְׁקָרָאוּ קָרוּ וְרַק מְשׁוּם דְּנִקְרָאוּ פ"א שׁוֹפֵר ג"כ יוֹצֵא בְּזֶה וְלִהְכִי לֹא קִפְדִּינוּ לְהִכִי לומר וְנִקְא פְּסוּקֵי שׁוֹפְרוֹת דְּגַם תְּרוּעָה הוּא פְּשׁוּפְרוֹת דְּגַם לְעַנְיָן הַתְּקִיעוֹת אִין מִקְפִּידִין בְּמָה שְׁנִקְרָא פְּעַם קָרוּ אֲבָל אֲנִן דַּס"ל דְּלַעֲנָן הַתְּקִיעוֹת קִפְדִּינוּ רַק בְּמָה שְׁנִקְרָא שׁוֹפֵר לְבַד כֵּן גַּם הַפְּסוּקִים לֹא אֲמַרְיָנוּ רַק שׁוֹפְרוֹת וְלֹא תְרוּעָה וְדוּק: הָרִז"ה ז"ל כְּתַב בַּס' הַמְּאוּר ס' ר"ה דְּאָף בְּשַׁחֲרִית וְכָל הַתְּפִלוֹת אוֹמֵר פְּסוּקֵי מְלַכּוּת זְכָרוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת וְחֲשַׁע בְּרַכּוֹת רַק בְּמוֹסָף תּוֹקְעִין וְכָל הַפּוֹסְקִים חֲלָקוּ עָלָיו וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דְּגַם דַּעַת רַש"י ז"ל הוּא כֵּן דְּבַמָּס' ע"א (דָּף ד ע"ב) כְּתַב מוֹסְפֵי כָּל הַשָּׁנָה הוּא שְׁבֵת אֲבָל מוֹסָף ר"ה מִתּוֹךְ שֶׁהוּא מְלַכּוּת זו"ש מְפַקֵּד דִּינָא טְפִי וְהַקְשָׁה הַמְּהַרְשֵׁ"א בַּח"א א"כ לְמֵאֵי אָמַר אֶפִּילוּ דְּצַפְרָא גְּמִי הָא בְּשַׁחֲרִית לִיתָא זֶה.

וּא"כ י"ל דְּגַם רַש"י ז"ל ס"ל כְּמוֹ דַּעַת הָרִז"ה ז"ל וּא"כ אָף בְּשַׁחֲרִית אוֹמֵר הַפְּסוּקִים מְלַכּוּת זו"ש וּמְפַקֵּד דִּינָא וְרַק פִּינָן דַּכ"ע מְצַלִי כו' כְּמַבְנֵאָר: הַלְכוֹת סְנֵפָה פָּרָק הַ הַלְכָה ב וְצָרִיף לְהַזְהֵר שְׁלֵא יִהְיוּ הוֹצִין וְעָלִין שֶׁל סְכָף יוֹרְדִין לְתוֹךְ עֲשָׂרָה טְפָחִים כְּדֵי שְׁלֵא יֵצֵר לוֹ בִּישְׁבָתוֹ עַכ"ל: וְהִנֵּה הַטּוֹר וְהַש"ע בַּאו"ח (ס' תַּרְלַג סְעִיף ט) פְּסָקוּ דְּאֵם הוֹצִין וְעָלִין יוֹרְדִין לְתוֹךְ עֲשָׂרָה דִּהְיוּ דִּירָה סְרוּחָה אֲזִי אֶפִּילוּ בְּדִיעֵבַד פְּסוּל וּמְלִשׁוֹן רַבִּינוּ דְּאוֹמֵר וְצָרִיף לְהַזְהֵר שְׁלֵא יִהְיוּ יוֹרְדִין מְשַׁמַּע דְּרַק לְכַתְּחִלָּה אֲבָל בְּדִיעֵבַד לֹא פְּסוּל, וְזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא דַּעַת הַי"א בְּרִיטְב"א ז"ל בְּחִידוּשָׁיו דִּזֶּה שְׁאָמַר אִין אָדָם דֵּר בְּדִירָה סְרוּחָה הוּא רַק לְכַתְּחִלָּה אֲבָל בְּדִיעֵבַד לֹא פְּסוּל: וְהִנֵּה נ"ל עַפ"ז לִיִּשְׁב קוֹשְׁיַת הַפְּנִי יְהוֹשַׁע בַּמַּס' סְנֵפָה (דָּף ה) שֶׁהַקְשָׁה ל"ל לְהַגְמ' לְמִילָף מִקְרָא אוֹ מִהַלְכְּתָא דְּבַעֲי שְׁיִהְיֶה גְּנוּבָה עֲשָׂרָה טְפָחִים ת"ל מְסַבְּרָא דֵּה"ל דִּירָה סְרוּחָה.

וּלפ"ז נִיחָא דְּאֵי מְסַבְּרָא כְּמוֹ אֵי עָלִין וְהוֹצִין יוֹרְדִין לְתוֹךְ עֲשָׂרָה אִינוּ נִפְסָל בְּדִיעֵבַד אֲבָל אִם הַפְּתָלִים פְּחוּתִין מִעֲשָׂרָה פְּסוּל אִף בְּדִיעֵבַד וּלפ"ד הַפּוֹסְקִים דְּאָף בְּדִיעֵבַד פְּסוּל בְּדִירָה סְרוּחָה נ"ל לִיִּשְׁב קוֹשְׁיַת הַפ"י כֵּן.

דִּהְיָה שֶׁם בַּגַּמ' אֲמַרְיָנוּ הִיָּתָה פְּחוּתָה מִעֲשָׂרָה טְפָחִים וְעֲשָׂה בָּהּ חֻקָּא אִם מִן שְׁפַת הַחֻקָּא יֵשׁ ג"ט פְּסוּלָה פְּחוּת מִכָּאן פְּשָׁרָה מ"ש הָתָם דְּאִמְרַת פְּחוּת מַד"א כְּשָׁרָה אִמְרַת הָתָם דְּאִיכָּא דוֹפֵן בְּפְחוּת מַד"א סְגִי הָכָא לְשׁוּנֵי דוֹפֵן פְּחוּת מַג"ט אִין אֵי לֹא לֹא וְזֶהוּ הָתָם גְּבִי אִם גְּבוּהָ יוֹתֵר מִעֲשָׂרִים אִמָּה וּא"כ א"נ דְּלִהְכִי פְּסוּל פְּחוּת מִעֲשָׂרָה טְפָחִים לֹא מְטַעַם גְּזַה"כ אֲלֵא מְטַעַם דֵּה"ל דִּירָה סְרוּחָה.

וְהִנֵּה אִם חֻקָּא בְּזֶה כְּתַב הַטּוֹר (בַּס' תַּרְלַג) דְּאֵם הוּא פְּחוּת מִעֲשָׂרָה אִינוּ כְּשֵׁר רַק בְּמִקּוֹם הַחֻקָּא אָף אִם בִּינֵיהֶם ג"ט וּכְמוֹ שֶׁהֵבִיא הַמַּג"א בַּס"ק ח' וּא"כ אֵי פְּסָלִינוּ מְטַעַם דִּירָה סְרוּחָה פִּינָן דְּמִכְשִׁירִין תּוֹךְ הַחֻקָּא וּבְזֶה יְכוּל לְדוּר וְאֲזִי הָיוּ מְכַשִּׁירִין אָף אִם רְחוּק מִהַפְּתָל ג"ט כְּמוֹ הָתָם לְמַעְלָה מִעֲשָׂרִים אִמָּה אֲבָל פִּינָן דֵּהוּא גְּזַה"כ בְּדַפְנוֹת סְנֵפָה צָרִיכִין לְהִיֹּת י"ט וְאִם הוּא פְּחוּת מִעֲשָׂרָה טְפָחִים לֹא מִקְרִי פְּתָל וְלֹא הָיוּ דוֹפֵן וְצָרִיף לְהִיֹּת רְחוּק פְּחוּת מַג"ט וְאֲזִי כְּשֵׁר תּוֹךְ הַחֻקָּא אֲבָל א"ל פְּסוּל: וְנ"ל לְהֵבִיא רְאִיָּה לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּאָף בְּדִיעֵבַד הוּא פְּסוּל מִהָא דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי דְּסְנֵפָה (פ"א ה"א) הִיָּתָה לְמַטָּה מִי וְתִלָּה בְּהוֹ עֵיטוּרִין שֶׁהוּן רְאוּיִין לְסַכְּף בְּהוֹ מְמַעֲטִין לְפְסוּל עַכ"ל הִירוּשְׁלַמִי.

וְהִנֵּה הַק"ע מְפָרֵשׁ לָהּ דְּקֵאֵי עַל נוּיִי סְנֵפָה אִם רְאוּיִין לְסִיכּוּף מְמַעֲטִין לְפְסוּל בְּפְחוּת מִי"ט וּמְשַׁמַּע מִזֶּה דֵּהִירוּשְׁלַמִי פְּלִיג עַל גַּמ' דִּינָן דְּאִמְרִינוּ (דָּף י ע"ב) אִתְּמַר נוּיִי סְנֵפָה

אין ממעטין בסנפך ופירשו רש"י ותוס' ז"ל דאפילו אם נעשה בפחות מי' דהנזי יורדין למטה מי"ט דלנזי עשוי.

והנה הרשב"א ז"ל פתב בתשובה (סי' נו) לבאר עוד וז"ל כל שהוא לנזי כו' ואם בעל הסנפך קץ בקו מי הזקיקו לעטרה בכף ול"ד להוצין היורדין ממילא למטה מי' דאנן סהדי דנפשו קצה בקו עכ"ל.

ויבאר דברי הירושלמי פן תלה בקו עיטורין אם המה ראויין לסיפוף ופי' דלא תלה אותם פי אם לנזי ורק תלה אותם לספוף בקו היטב הסנפך וא"כ דומין להוצין ולכן פוסלין דה"ל דירה סרוחה דא"ל דנפשו קצה בקו דלא תלה אותם כא' למען יהיה הספוף מרובה ולא לנזי וזהו שאמר שראויין לסיפוף וכן היה פונתו לספוף אבל אם אינן ראויין לספוף בקו וכוננתו היתה רק לעטר הסנפך בנזי סנפך דהספוף עשוי פהלקתא ורק עשה לנזי פשר דאינו ממעט נזי סנפך.

אף זה חזינו דהירושלמי סובר דהיכא דהוצין יורדין למטה מעשרה הוה פסול בדיעבד דאמר ממעטין לפסול משמע דפסול הוא וכמו שאומר לקמן היתה למעלה מכ' אמה כו' וא"ל ממעטינו לפסול אלמא דפסול בדיעבד פשיטת הפוסקים.

ולדעת רבינו י"ל דברי הירושלמי פן דמייירי שהיתה בזה הנזי צלחה מרובה מסמחה וראויין לסיפוף הוא דכוננתו היה נמי נזי לספוף וא"כ פינו דהוה צלחה מרובה מסמחה בזה אף אפיי מודה דפסול רק היכא שהיתה סמחה מרובה מצלחה סבר לומר דכשר וא"כ פינו דצלחה מרובה וראויין לסיפוף כמו שבארנו ולהכי אומר הירושלמי דפסול בדיעבד: והנה ראיתי להר"ר מנוח ז"ל שכתב נמי פן וז"ל אמר המפרש דעת הרב שאם הוצין יורדין לתוף עשרה ר"ל למטה מעשרה לא מיפסלי בקי בדיעבד טעמא הוא שלא תצר לו בשיבתו ולכתחלה הוא דלא הא בדיעבד ש"ד כו' מיהו פדברי הרב מסתברא דנדאי רבא לא רצה לומר שתהיה פסולה בדיעבד דא"כ ה"ל לומר הקא א"ל רבא האי דירה סרוחה ופסולה אלא נדאי איהו לא פליג עליה דאפיי אלא משום טעמא דאין אדם דר בד"ס אבל אי מצי דייר בקי לא מיפסלי ולכתחלה בעי להזהר בקי דלמא שביק ליה ונפיק הא דיעבד יצא עכ"ל: והנה לקמן בהל' י"ח שכתב רבינו נזי סנפך אין ממעטין בגובהו וכתב הר"ר מנוח ז"ל פן וא"כ אין ממעטין לפוסלה אי הוי פחותה מעשרה מיהו אינה פשרה לכתחלה דלמא שביק להו ונפיק פדכתובנא בר"פ גבי הוצין יורדין למטה מעשרה עכ"ל.

וא"כ קשה לכאורה דכיון דגבי הוצין דלא הוי לנזי נמי בדיעבד לא מפסל רק לכתחלה ובנזי נמי פתב לכתחלה לא וא"כ אמאי אמר נזי סנפך אין ממעטין וקרבותא הוא בתרנוייהו בין למעלה מעשרים ובין בפחות מעשרה ובפחות מעשרה לא שני נזי מש"ד דגם הוצין אינן פוסלין בדיעבד וצריך לומר ג"כ דנפ"מ לענין אי צלחה מרובה מסמחה דזה בנזי נמי פשר אבל בהוצין משמע דאף אפיי דל"ס טעמא דדירה סרוחה נמי פסיל ליה.

אָמנם הפּוסקים לא הביאו זֶה דְלַכְתַּחֲלָה דְמֵיָא נּוּי לְהוּצִין שְׁלֵא יֵשֵׁב בָּהּ לְכַתְּחִלָּה הֵיכָא דְמַמְעֻטָּה מְעַשְׂרָה טְפָחִים וצ"ע: הֵלְכָה י חֲבִילֵי קֶשׁ וְחֲבִילֵי עֲצִים כּו' אֵין מְסַפְכִין בְּהוּ גְזִירָה שְׁמָא יַעֲשֶׂה כּו' וְאֵין חֲבִילָה פְּחוּתָה מְעַשְׂרִים וְחַמְשָׁה קָנִים.

וְכַתֵּב הֶרְאָב"ד בִּירוּשְׁלַיִם מֵצָא וְלֹא יָדַעְתִּי לָמָּה לֹא פָתַח שְׁאֶפִילוּ אֶגְד ג' שְׁמִיָּה אֶגְד עכ"ל. וְשֵׁם בַּה"א חֲבִילוֹת קִטְנוֹת שְׁאֶגְדוּ אוֹתָן לְמַנְיָן מְסַפְכִין בְּהוּ כּו' וְאֶפִילוּ קֶשֶׁר רְאִישֵׁי הַתְּרִיּוֹת פְּלוֹן כּו' שְׁהָאֶגְד עֵץ אֶחָד אֵינוֹ חֲבִילָה וְזֶה פְּעֵץ אֶחָד הוּא כּו' עכ"ל.

וְכַתֵּב הֵרָה"מ לְתַרְצֵי קוֹשְׁיַת הֶרְאָב"ד ו"ל ו"ל וְרַבֵּינוּ מְפָרֵשׁ מ"ש בַּגְמ' דְּאֶגְד שְׁלֵשָׁה שְׁמִיָּה אֶגְד לְעֵנִין הַזֶּה דְּכַתִּיב אֶגְדוֹת אֶזוֹב כּו' אֲבָל חֲבִילָה אֵינָה קְרוּיָה פְּחוּתָה מְכ"ה פְּדֵי לְהַשְׁוֹת הִירוּשְׁלַיִם עִם הַגְמ' דִּידָן וְיֵשׁ תִּקְוָה מִן הַהֲלָכוֹת שְׁלֵא פָתַח לֹא הִירוּשְׁלַיִם וְלֹא הַגְמ' דְּאֶגְד ג' שְׁמִיָּה אֶגְד עכ"ל.

וְהַכ"מ פָּתַח בַּה"ל י"א ק"ל לָמָּה פָּתַח קִטְנוֹת דָּאִם פְּחוּת מְכ"ה אֶפִילוּ לֹא הָיוּ אֶגְדִּים לְמַנְיָן אֲלֵא לְשֵׁם אֶגְד מְסַפְכִין בְּהוּ עכ"ל. וְכֵן הִקְשָׁה הַלַּח"מ בַּה"י ו"ל ו"ל וְא"ת לַפ"ד רַבֵּינוּ שְׁסוּבֵר דְּאֶגְד ג' שְׁמִיָּה אֶגְד לֹא נֶאֱמַר לְעֵנִין סוּפָה א"כ הָאֵיךְ אָמַר בַּגְמ' גְּבִי אֶפְקוּתָא דְדִיקְלָא אֶגְד דְּחַד לֹא שְׁמִיָּה אֶגְד דְּמִשְׁמַע אִם הָיוּ שְׁנַיִם הֵיךְ שְׁמִיָּה אֶגְד כּו': וְנ"ל לְעַנ"ד לְיִישׁב דְּבָרֵי רַבֵּינוּ וְהָרִי"ף ו"ל פֶּן.

דְּהֵנָּה לַפ"ד הֵרָה"מ שְׁפָתַח דְּרַבֵּינוּ ס"ל דְּזֶה דְּאָמַר הַגְמ' שֵׁם אַר"ח אֶגְד בְּחַד ל"ש אֶגְד שְׁלֵשָׁה שְׁמִיָּה אֶגְד שְׁנַיִם מַחְלוּקַת ר' יוֹסִי וְרַבְּנָן דְּתַנּוּ מִצְנוֹת אֶזוֹב כּו' וּמְבָאֵר לָהּ הֵרָה"מ דַּס"ל דְּזֶה לֹא מֵיִירֵי פְּלֵל לְעֵנִין סוּפָה וְרַק גְּבִי אֶזוֹב תְּמִיָּה לִי חֵדָּא מַה חֵידָּשׁ בְּזֶה ר"ח אֵי מֵיִירֵי לְעֵנִין אֶזוֹב יוֹתֵר מִמָּה שְׁפָתַח שֵׁם בְּמִשְׁנֵה מִצְנוֹת אֶזוֹב שְׁלֵשָׁה קְלָחִים כּו' בְּשִׁלְמָא א"נ דְּמֵיִירֵי לְעֵנִין סוּפָה שְׁפִיר אֲשִׁמוּעֵינוּ דִּילְפִינוּ בְּסוּפָה מֵאֶזוֹב כְּמוֹ הַתָּם הָנוּ הַדִּין לְחַלֵּק בֵּין ג' ב' וְאֶחָד ה"נ פֶּן בְּסוּפָה אֲבָל אֵי מֵיִירֵי בְּאֶזוֹב פִּירֵשׁ הַמִּשְׁנָה רַק פְּלוּגְתָּא דַּר' יוֹסִי וְרַבְּנָן וּמֵאֵי בִיִּאֵר הַפְּלֵל בְּזֶה דְּשְׁלֵשָׁה כּו'.

וְעוֹד דְּבַתְּחִלָּה אָמַר רַב חֲסֵדָּא שֵׁם הֵנִי דוּקְרִי כּו' אֶגְד בִּידֵי שְׁמִיָּם ל"ש אֶגְד בְּחַד ל"ש אֶגְד וְהַתָּם ע"כ מֵיִירֵי לְעֵנִין סוּפָה דְּלְעֵנִין אֶזוֹב הָא קִי"ל דְּבִידֵי שְׁמִיָּם נְמִי שְׁמִיָּה אֶגְד כְּמוֹ שְׁהֵבִיא הַבַּעַה"מ וְכֵן הֶרְשָׁב"א וְהָר"ן ו"ל לְחַלֵּק בְּזֶה עֵי"ש.

וְא"כ אַח"כ שְׁאֹמֵר ר"ח אֶגְד בְּחַד ל"ש אֶגְד שְׁלֵשׁ כִּי שְׁנַיִם מַחְלוּקַת מִשְׁמַע דְּקָאֵי עַל מַלְתָּא דְּלְעֵיל לְעֵנִין סוּפָה דְּמֵיִירֵי עַד הֵכָּא אֲבָל אֵי קָאֵי עַל אֶזוֹב ה"ל לְבָאֵר וְלוֹמַר דְּבְּאֶזוֹב נְמִי הַדִּין פֶּן כּו'. וְע"כ נ"ל לוֹמַר דְּרַבֵּינוּ נְמִי ס"ל פְּשִׁיטַת רַש"י ו"ל דְּקָאֵי עַל סוּפָה וְכֵן מְפָרֵשׁ לָהּ הָרִי"ף ו"ל וְסוּמָךְ רַבֵּינוּ ע"ז דְּכַתֵּב פָּאן שְׁהָאֶגְד עֵץ אֶחָד אֵינוֹ חֲבִילָה וְס"ל לְרַבֵּינוּ דְּהֵלְכָה בְּאֶזוֹב פְּרַבְּנָן דְּשְׁנַיִם נְמִי מְקָרִי אֶגְד כְּמוֹ שְׁפּוֹסֶק לְקַמָּן בְּפִי"א מַה"ל פְּרָה אֶדְוָמָה ה"ל ב' וְא"כ גְּבִי סוּפָה נְמִי הַדִּין פֶּן וְרַק אֶחָד ל"ש אֶגְד אֲבָל שְׁנַיִם שְׁמִיָּה אֶגְד וְלָכֵן אָמַר אֶגְד בְּחַד שְׁהָאֶגְד עֵץ אֶחָד אֵינוֹ אֶגְד וּמִמִּילָא נִשְׁמַע דְּבְּשְׁנַיִם שְׁמִיָּה אֶגְד וְהַדְּבָר הוּא פֶּן דְּבַחֲבִילָה שְׁיֵשׁ בָּהּ כ"ה קָנִים אֲז אֶפִילוּ אֵי קוֹשֶׁר אוֹתָם לְמַנְיָנָא אֲסוּר לְכַסּוֹת פִּינוּ דְּהוּא חֲבִילָה גְּדוּלָּה עוֹמְדַת בְּכָל פַּעַם לְהַשְׂאֵר פֶּן וְלֹא מְהֵנִי מַה שְׁקוֹשֶׁר הוּא בְּפַעַם הַזֹּאת לְמַנְיָן דְּאֵית בֵּיהּ גְּזִירָה שְׁמָא יִנְיָחוּנוּ פֶּן אֲבָל חֵידָּשׁ דְּאֶסוּרִיָּתָא דְּסוּרִיָּא דְּדִרְיֵשׁ מְרִימָר דְּמְסַפְכִין בְּהוּ ס"ל לְרַבֵּינוּ דְּהַטְעַם דְּהֵמָּה קִטְנוֹת פְּחוּת מְכ"ה קָנִים וְכֵהוּ מְהֵנִי זֶה דְּאֶגְדָּן

רק למנן וילהי ביאר רבינו חבילי קש ואם המה חמשה ועשרים קנים אז לא מהני אף אם לא אגדן רק למנן ואח"כ אומר בה' י"א חבילות קטנות והיינו אסורייטא דסוריא שיהיה קטנות אם הוא למננא מספכין בהן פיון דהם קטנים ובכל פעם הוא למננא ואם פירש בהדיא סגי אבל אח"כ ביאר וכן החותף כו' ואפילו קשר ראשי חטריות פולן מצד אחד שנמצאו בחבילה אחת אחד משני ראשים בידי שמים כו' שהאוגד עץ אחד אינו חבילה ומשמע דשנים הנה אגודה היינו אם פירש בהדיא שאגדן לא למנן רק להשאר פן כמו בראשי חטריות אזי אי רק עץ אחד אינו אגודה אבל שנים הנה אגודה ואין מספכין ומתורץ דברי רבינו הפל וכן הרי"ף ו"ל הביא שם האי אפקותא דדיקלא כו' ואע"ג דהדר אגד ליה אגד דחד לאו שמיה אגד משמע דרק בחד אבל שנים שמיה אגד כמו שאמרנו אם אגדן להתקנים די ואח"כ מביא הגמ' אסורייטא דסוריא מספכין בהם ואע"ג דאגדן למננא לאשמעינו אם המה קטנות וגלי בהדיא למנן מספכין בהו כמו שפירש רבינו ז"ל ואת הירושלמי לא הביא פיון דבגמ' לא מפליג בזה או ס"ל להרי"ף ו"ל דגמ' דידן חולק ע"ז וס"ל דאם אגדן למננא אף אם המה חבילות גדולות מספכין בהם וס"ל דאסורייטא דסוריא נמי גדולות המה ולא כמו שסובר רבינו ואעפ"כ אומר הגמ' דכיון דאגדן למננא מספכין בהו הה"ד נמי אם יש בהו כ"ה קנים נמי ופליג על הירושלמי דס"ל בכ"ה קנים אין מספכין בהם לעולם אבל אי לא אגדן למננא אזי אף בשנים שמיה אגד ולפי הגמ' הוא החילוק רק אם הקשר הוא להתקנים או למנן אבל לענין סכום הקנים אין חילוק ובשנים די לאסור פדברי הגמ' פמבואר: והנה הב"י פתב (בס"י תרכט) דאף בדיעבד נמי פסולה אם סיפף בחבילה ול"ד כו' ואף בדיעבד נמי פסולי עכ"ל.

והד"מ פתב וז"ל ומשמע דאף בחבילה שאסורה מדרבנן אינם אסור אלא לכתחלה כו' אבל ב"י פתב דאסור אף בדיעבד ול"נ פן מדברי הטור ומ"ש לקמן דאם סיפף בחבילה והתירה פשיטה היינו דאף לכתחלה מותר כו' עד יצא בדיעבד עכ"ל: ולענ"ד דברי הב"י נכונים דהא פן מבואר שם בתוס' (דף יב ע"ב) וז"ל אין מספכין בהן מתחלה כו' לא גרסינו לכתחלה דאף בדיעבד לא מהני מדרבנן מדקאמר הא מדאורייתא שפיר דמי משמע אבל מדרבנן לא ע"כ אלמא דמביא ראיה ע"ז מהגמ' דאפילו בדיעבד נמי פסולה וכן פתב הר"ן שם ואע"ג דקתני במתניתין אין מספכין בהם דמשמע לכתחלה אה"נ דאפילו בדיעבד פסולה והכי מוכח בגמ' אלא דתנן האי לישנא לאשמעינו במספף לכתחלה לשם סוכה מייירי ואפ"ה אסור משום גזרה עכ"ל: ומה שפתב הר"ן דמוכח מגמ' הוא מה שאומר שם הא מדאורייתא ש"ד משמע מדרבנן אסור אף בדיעבד כמו שפירש התוס' ראיה ולא פדברי הד"מ דכתב רק לכתחלה דא"כ ה"ל אין מספכין לכתחלה הא בדיעבד ש"ד ומדברי הטור נמי אין ראיה מפונרשת דמה דאומר וחבילה נמי אסרו לספף בהו פנונתו הוא דנה רק רבנן אסרי ולא מה"ת אבל זה אסור נמי בדיעבד פמבואר: אמנם יש ליישב קצת דברי הד"מ עפ"י מאי דמבואר בירושלמי הל' ט' ר"א בשם ר"י מפני שהיא נראית כאוצר אר"ח תעשה ולא מן העשוי מה נפ"מ וי"ב ע"ד דר"ח פסולה ע"ד דר"י פשרה ופירש הק"ע פירוש שיש סוכה בגדיש ולישב בה פסולה אף בדיעבד דמדאורייתא פסולה ולר"י פשיטה פיון דאינה פסולה אלא מדרבנן בעלמא כו' אלמא דס"ל להירושלמי דאי אמרינו רק משום גזירת אוצר אז בדיעבד פשיטה וא"כ הקא גבי חבילה דנהה משום גזירה שרי בדיעבד ודאי וכפשוטו הירושלמי נקטינו פיון

דבגמ' אינו מבואר רק מה שמדייקי התוס' והר"ן ועיין פני משה שם ונראה מ"מ דהד"מ דלא הביא בש"ע בהגה"ה (בסי' תרכט) דרק לכתחלה אסור דמודה לדינא להב"י דאף בדיעבד גמי פמבואר ודוק: הלכה ט סנפה שנועשית פהלקתה מכל מקום פשירה אע"פ שלא נעשית לשם מצוה כו'.

והנה קשה לי דבגמ' דסנפה (דף ח ע"ב) איתא א"ר לוי משום ר' מאיר שתי סנפות של יוצרים זו לפנים מזו הפנימית אינה סנפה וסניבת במזונה והחיצונה סנפה ופטורה מן המזונה כו'.

והנה רבינו לעיל בפ"ו מהל' מזונה הביא זה הדין לענין מזונה לחלק בין חיצונה לפנימית והכא לענין סנפה לא הביא כלל זה והרי"ף והרא"ש והטור והש"ע (בסימן תרלו) הביאו ורבינו השמיט ולא ראיתי מי שעמד ע"ז: ונ"ל לישב פן דהנה בירושלמי דסנפה פ"א הל' ב' איתא סנפת הרועים סנפת היוצרים פשירה סנפת הפותים עשויה פהלקתה פשירה שלא פהלקתה פסולה עכ"ל הירושלמי.

נמצא דס"ל להירושלמי דסנפת היוצרים פשירה ולא חילק בין פנימית לחיצונה כמו דחלק בסנפת פותים ונ"ל לומר פן דהנה רש"י ז"ל פירש הטעם דהפנימית אינה סנפה משום דלא הוי הפיירא דכל ימות השנה דייר בה לא מינכרא מילתא דלשם סנפה הוי.

והנה לפי הברייתא דלקמן דמכשרה סנפת רקב"ש וגב"ך אף דגם המה לא מינכרא מילתא דלשם סנפה ומ"מ פשירה ואי משום דהני לא קביעי הא גם סנפת היוצרים לא קביעי דאמרינו מש"ה לא הוי כבית שער ולא מצוי לחלק דהני סנפות הוי רק לימות החמה וסנפת היוצרים הוי גם לימות הגשמים כמו שכתב רש"י ז"ל דכל ימות השנה דייר בה זה אינו דגם בסנפת היוצרים אינו דר בה רק בימות החמה והראיה לזה מהא דאיתא במשנה דמעשרות (פ"ג מ"ז) סנפת היוצרים הפנימית חייבת והחיצונה פטורה ר' יוסי אומר כל שאינה דירת ימות החמה וימות הגשמים פטורה ופירש הרע"ב וסנפת היוצרים הפנימית היוצר אין דר בה בימות הגשמים אלא דמשמע ע"כ הא דכתב רש"י ז"ל דדר ביה כל ימות השנה הוא ל"ד דלא קאי רק על ימות החמה כמו שאומר במשנה דאינו דר ביה בימות הגשמים וא"כ ה"ל כמו סנפת רקב"ש וגב"ך.

ולכן א"ל דהירושלמי ס"ל דהברייתא דמכשרה בהני מפשרה גמי בסנפת היוצרים בין הפנימית ובין החיצונה ולהכי קחשיב ליה הירושלמי בהדי הנה דכשירות ור"מ ע"כ פליג על הברייתא ולית הלכתא פותיה וא"ל דרבינו סומך על הירושלמי דס"ל דהברייתא מפשרה בתרנויהו ולהכי השמיט זה פמבואר: והטור והש"ע א"ל דס"ל פפירוש הר"ן ז"ל שם בגמ' דלהכי הפנימית אינה סנפה משום דעבידא כמו דירה וה"ל כבית ואיכא משום תעשה ולא מן העשוי כלומר לא דבר העשוי לאוצר ולדירה אלא לצל כדאמרינו לקמן והוא שעשויה לצל כו'.

וא"כ ניחא שפיר דל"ד כלל להנה סנפות דהכא הפסול משום דעשויה לדירה וה"ל תעשה ולא מן העשוי והנה פולהו פשרים דעשויים לצל ולהכי פשרים אבל הני פסולים לכ"ע משום דירה וצריף לדחוק ולומר דהירושלמי דאומר סנפת היוצרים פשרה פונתו גמי על החיצונה דוקא ושפיר פסקו כר' מאיר פמבואר: ועי"ל פן לפי מה שכתב רבינו לעיל

כפ"ו מהל' מזוזה הל' ט' דרך החיצונה אינה קבוע והפנימית קבוע וקראב"ד ז"ל השיג עליו דגם הפנימית אינה קבוע והכ"מ מתרץ דברי רבינו דרך על החיצונה קאי שאינה קבוע ויש לומר דרבינו הוכיח מזה דמעשרות פיון דקיי"ל הפנימית קבוע למעשר ש"מ דהוא קבוע דא"ל דהוי קבוע הוי כמו שאירי הני הדברים דקחשיב שם במשנה בית הפרמים וכדומה שאינם קובעים וא"כ א"ל פן דרבינו לעיל בהל' מזוזה לא פתב רק דהחיצונה פטורה לפי שאינה קבוע אבל דהפנימית חייבת לא מזכיר בפירוש משום דס"ל דכל עיקר הרבותא דאמר ר' מאיר דהפנימית חייבת במזוזה הוא רק לאפוקי מדר' יוסי דאמר במשנה שם דכל דירה שאינה לימות החמה וימות הגשמים אינה קביעות וכתב שם התו"ט במשנה משום דס"ל כמו שרוצה רבה לומר דלא מקרי רק בית קנין ובית חורף אבל לא בית סתמא במס' יומא (דף י ע"א) וא"כ לר' יוסי נדאי אף ממזוזה פטורה מסבא זו או א"ל דמ"מ במזוזה מודה ר' יוסי ולא דמי לקביעת מעשר וזה בא ר' מאיר לאשמעינן דלענין מזוזה חייבת או משום דהוא חולק על ר' יוסי או דס"ל דר' יוסי מודה לענין מזוזה אבל לדין גם לענין מעשר לא ס"ל כר' יוסי לא איצטריך כלל לאשמעינן דין הפנימית לא לענין מזוזה ולא לענין סופה דכל דין בית יש לה נרק ר' מאיר שאומר דין מזוזה וסופה דחיצונה ודין מזוזה לענין פנימית לאפוקי מדר' יוסי להכי אמר נמי דין סופה אבל רבינו לא הוצרך להביא כלל דפנימית לא לענין מזוזה ולא לענין סופה ודי במה שאמר דין תקרה שאיננה מעזיבה דזה דמא לבית ודין חיצונה לענין מזוזה הוא רבותא דלא דמי אף לבית שער שאינה קבוע אבל לענין סופה נדאי דמי לסופת גנב"ך ורקב"ש דקחשיב התם ורבינו אינו מביא רק סופת עפוי"ם וסופת בהמה וסופת גנב"ך ורקב"ש אינו מביא כלל דנדאי כשר ה"נ אינו מביא דין חיצונה כמבואר ודוק: הלכה יז פירש עליה בגד מלמעלה או שפירש תחתיה מפני הנשר פסולה פירשו כדי לנאותה כשרה וכן אם ספכה פהלקתה ועיטרה במיני פירות ובמיני מגדים כו' בין בכתיבה בין בסוף כדי לנאותה כשרה עכ"ל.

וכתב הרה"מ משנה כו' לימא מסייע ליה ודחי דלמא ברייתא מן הצד וקיי"ל פ"ב חסדא וברייתא כפשטה דבין פה וכה בין בסוף ובין בפתלים עכ"ל: והנה צריך לומר דזה לא הוי רבותא על היכא שתלה בפתלים דכשר דמה"ת לפסול פיון שאין ממעט משיעור הכשר סופה ורק אשמעינן על היכא שתלה בסוף אמנם קשה לי שם בסוגיא דדחה הגמ' על ר"ח דלמא מן הצד ופירש רש"י ז"ל דלדפנות קאמר זו דהנה בגמ' מביא הברייתא ואיתא פן סיפכה פהלקתה ועיטרה בקרמין כו' אסור להסתפק כו' אבל בתוספתא דמס' סופה פ"א איתא פן תלה בה אגוזים כו' כשרה לא יאכל מהן כו' וא"כ דמירי דתלה מן הצד למאי אומר התוספתא דכשרה דמה"ת גימא דפסול וא"כ ע"כ צ"ל דמירי דתלה בסוף אלמא דלנאותה כשרה פ"ב חסדא וכו' מסייע ליה שפיר: ונ"ל ליישב פן דהנה הפני יהושע הקשה שם מאי ראיה מייתי הגמ' מזה הברייתא ואיך לא ידע המקשן דנוכל לומר מן הצד ונדחק בזה.

ונ"ל לומר פן דהנה התוס' וקרא"ש ז"ל מפרשים דלהכי מפני החמה והנשר פסולה מפני שנעשה מזה חממה מעוטה מצלתה אבל בלא אלו הנה חממה מרובה מצלתה ולהכי פסולה אבל לנאותה דאינו תולה כדי לתמן הסופה דלהוי צלתה מרובה כשרה ומפרש ההגהות אשר"י פן דכונת הגמ' פן הוא דאינו פורש לנשר דדואג שתהיה חממה מרובה

כגון שהסוכה עבה שאז אינו פורש אלא לנאותה פשרה ע"כ וסובר הס"ד דמיייתי הרגיה דע"כ מייירי בספק דתקשה לשון דאמר סיפכה פהלקתה תחלה למאי אומר סיפכה פהלקתה נימא סתם תלה בה כמו בתוספתא דהתחיל תלה בה כו' אלא ע"כ בא לומר דלהכי תלה בה אינה נפסלת פינו דתחלה סיפכה פהלקתה דהוי צלתה מרובה מחמתה וא"כ הוי התלה בה רק פדין לנאותה ולהכי פשר אבל אי לא הוי פהלקתה לא ש"מ דמייירי בספק ודחי הגמ' דלמא מן הצד ואי תקשה למאי הלכתה קאמר סיפכה פהלקתה דאיתי לאשמועינן זה דהנה הט"ז פתב (בסי' תרלח) להקשות א"נ דעצמי דפנות אינו נאסר מגמ' זו דדחה מן הצד אלמא דנויי סוכה שאצל הדפנות נאסר ומכש"כ הדפנות עצמן ותוצו האחרונים בזה לחלק בין היכא שהדפנות המה נבנו לכתחלה שלא לשם סוכה כגון סופת רקב"ש וכדומה ולהכי אינו נאסרין הדפנות אבל הנזי שתלה בה בעת הסוכה כבר נגמרה והוי לשם סוכה ולהכי נאסרה וא"כ להכי מקדים לומר סיפכה פהלקתה ותלה בה דדוקא אם סיפכה מתחלה פדין ואח"כ תלה נאסר אבל אם תלה בעת עשיית הדופן הנה כמו הדופן שאינו נאסר וזהו אם נפרש כפירוש רש"י ז"ל מן הצד דדפנות אבל הפ"י וכן השעה"מ מפרשי לה דהא דקאמר מן הצד לאו בדפנות קאמר אלא מצדי הספק סמוך לדפנות תוך ד' אמות דבכה"ג הסוכה פשרה משום דופן עקומה עיי"ש, וא"כ א"ל דלהכי לא רצה רש"י ז"ל לפרש כמו שפירשו הם דאם כן תקשה ליה המאמר מהברייתא דלמה אמר תחלה סיפכה פהלקתה ומפרש לה על הדפנות ואיתי לאשמועינן דנאסר הנזי ורק אי סיפכה פהלקתה תחלה וכן פתב שם הפני יהושע אבל בתוספתא דלא אמר התם תחלה סיפכה פהלקתה ורק מתחיל תלה בה אגוזים פשרה א"ל דתלה בצד סביב להספק דכשרה משום דופן עקומה ונהנה הרביתא בזה דאמרינו דופן עקומה ואסור להסתפק כו'.

ועוד נ"ל לומר דאף בגמ' דידן דאמר תחלה סיפכה פהלקתה ותלה בהן בברייתא זאת מ"מ א"ל כפירוש הפ"י דקאי על צדי הספק סמוך לדפנות. דהנה הר"ן ז"ל פתב שם (בדף יז ע"א) והאי דנקיט פלוגתא דאין לבוד באמצע גבי מיעוטי היינו לומר דלמ"ד אין לבוד באמצע כו' דוקא מיעטו מצד ספק אבל מיעטו מצד דופן לא דל"ת פינו דפחות מד"א סמוך לדופן אמרינו דופן עקומה אפילו אי מיעטו מן הדופן ה"ל לבוד מן הצד קמ"ל דלא משום דלא אמרינו דופן עקומה ולבוד פהדדי הלכך פי מיעטו מצד הדופן אותו מועט ספק מחשב ולא דופן וה"ל לבוד באמצע עכ"ל.

נמצא דלפ"ז ניקח דאמר סיפכה פהלקתה ותלה בה מן הצד אז פשר אבל אי הוי אויר ליה שמה ותלה בה מצד הדופן לא הוי מיעוטא להכשיר בנוי הפסולים דל"א בזה לבוד באמצע וכהאי מ"ד דס"ל כן דחה זה.

ועפ"ז מיושב נמי קושית הקרבן נמנאל על הרא"ש ס"ק ס"ט וז"ל אבל קשה לי הא דקאמר מסייע ליה ה"ל לשנויי דהתם מייירי דהסוכה היתה צלתה מרובה פדקתני סיפכה פהלקתה ובכה"ג אף מפני הנשר פשר וצ"ע.

וניחא כן דאה"נ אף מפני הנשר פשר בכה"ג והברייתא דקאמר לנאותה הא איתי לאשמועינן דין דאסור להסתפק ולא מייירי מדין פשרות הסוכה ואה"נ דשונה בזה מפני הנשר אם הוא כמו האופן דנאותה פשרה ודחי דלמא מן הצד אבל על הספק באיזה אופן

שְׂיֵהָיָה פֶּסוּל כַּמְבוּאָר וְדוּק: הַלְכָה כֹּא הָיָה הַסִּיכּוּף מְדוּבָלָל וְהוּא הַסִּיכּוּף שְׂיֵהָיָה מְקַצָּתוֹ לְמַעֲלָה וּמְקַצָּתוֹ לְמַטָּה פֶּשֶׁר וּבִלְבַד שְׂלֵא יִהְיֶה בֵּין הָעוֹלָה וְהַיּוֹרֵד ג' טְפָחִים וְאִם הָיָה בְרוּחַב הָעוֹלָה טְפַח אִו יֵתֵר אַע"פ שֶׁהוּא גְבוּהָ יֵתֵר מִשְׁלֹשָׁה טְפָחִים רוֹאִין אוֹתוֹ כּו' עכ"ל.

וְהִנֵּה הָרִי"ף ו'ל הַשְּׂמִיט שֵׁם בַּגְמ' הֵנִי שְׁנֵי מִמְרוֹת שֶׁל אַבְיֵי דְאָמַר ל"ש אֵלָּא שְׂאִין בֵּין זֶה לְזֶה אֵלָּא פְחוֹת מִג"ט וְדַבְרֵי רַבָּא שְׂאָמַר דָּאִם יֵשׁ טְפַח בְּגָגָה אַף אִם יֵשׁ ג"ט חֲבִיט רַמִּי וְעָמַד ע"ז הַבַּעַה"מ שֵׁם וְכֵן הָרָא"ש ו'ל פְּתַב דְּאִין דַּבְרֵי הָרִי"ף נִרְאָה בְּזֶה וְלַעֲנַד"ד נ"ל לִיִּישָׁב דַּבְרֵי הָרִי"ף ו'ל כּו'.

דְּהִנֵּה שֵׁם בְּסוּגְיָא אֵימָא יִתִּיב רַב פְּהֵנָא וְקָאֵמַר לְהָאִי שְׂמַעְתָּא א"ל רַב אֲשֵׁי לַר"כ וְכָל כַּה"ג דְּלִית בֵּיה טְפַח ל"א חֲבִיט רַמִּי וְהָא תְּנִיָא כּו' וּמְתַרְזַן תְּרִיזִין וְאֵימָא הִכִּי וּמְחַסֵּר לִיה בְּבַרְיִיתָא וְכַתְּבַת הַרְשָׁב"א ו'ל בְּחִידוּשָׁיו דְּאָף דְּרַבָּא מְבִיא רָאִיָּה מִהַמְשַׁנָּה דַּתְלִיא בְּזֶה אִי יֵשׁ טְפַח אִז אֲמַרִּין חֲבִיט רַמִּי מ"מ רַב אֲשֵׁי דְמַקְשָׁה ס"ל דְּטוּמְאָה הַלְכָתָא וְלֹא גְמַרִּין מְנִיָּה וְע"כ הֵכָא גַבִּי קוּרָה אֲמַרִּין בַּכ"ג חֲבִיט רַמִּי וְדַחִי לִיה דְּחֲסָרִין בְּבַרְיִיתָא.

וְהִנֵּה לַעֲיִל (דָּף יז ע"א) פְּלִיגֵי ר"א וְרַבִּינָא אִי יֵשׁ לְבוּד בְּאֲמָצַע וּמ"ד דִּישׁ לְבוּד בְּאֲמָצַע ס"ל דִּילְפִינֵן מְקוּרָה כּו' וּמ"ד דְּלֹא אֲמַרִּין לְבוּד בְּאֲמָצַע יְלִיף לֵה מְאָרְוּפָה שְׂפָבִית וְזֶה פּוֹתַח טְפַח וּמ"ד דִּישׁ לְבוּד בְּאֲמָצַע דַּחִי לִיה שְׂאֵנִי הַלְכוֹת טוּמְאָה דְּהִכִּי גְמִירִי לֵהוּ וְא"כ א"ל דַּס"ל לְהָרִי"ף ו'ל דְּאֲבֵי וְרַבָּא ס"ל דִּילְפִינֵן מִהַלְכוֹת טוּמְאָה דַּל"א חֲבִיט רַמִּי רַק בִּישׁ טְפַח וְאֵית לֵהוּ גְמִי דְּאִין לְבוּד בְּאֲמָצַע וְאָף שְׂיִכּוּל לְדַחוֹת עַל רַב אֲשֵׁי שֵׁם שְׂמַקְשָׁה מְקוּרָה שְׂאֵנִי קוּרוֹת דְּרַבָּנֵן מ"מ מְיַחְסֵר לִיה דְּלַהּוֹי שְׁנֵה בְּכּוֹלָם הַדִּין דְּחֲבִיט רַמִּי אֲבָל הָרִי"ף ו'ל שְׂפּוֹסֵק לַעֲיִל כַּמ"ד דִּישׁ לְבוּד בְּאֲמָצַע מְשׁוּם הַפְּלָל דְּכָל הֵיכָא דְּפְלִיגֵי רַב אֲתָא וְרַבִּינָא פְּסָקִין פְּרַבִּינָא לְקוּלָא וְא"כ לֹא יִלְפִינֵן מִטוּמְאָה וְאֲמַרִּין חֲבִיט רַמִּי שְׂפִיר בֵּין בְּסוּפָה וּבֵין בְּקוּרָה אַף שְׂאִין בַּהּ פּוֹתַח טְפַח וְא"כ אַף אִי יֵשׁ יוֹתֵר מִג"ט גְמִי כְּשֶׁרָה דְּאֲמַרִּין חֲבִיט רַמִּי בְּסוּפָה דְּקִנְיָה עוֹלָה וַיּוֹרֵד וּלְהִכִּי הַשְּׂמִיט דְּלַדִּין פֶּשֶׁר בַּכ"ג דְּלֹא יִלְפִינֵן מִטוּמְאָה וְשֵׁם בַּמַּס' עִירוּבִין (דָּף ט) גַבִּי קוּרָה פְּסָק לִיה פְּרַבָּנֵן דְּפְלִיגֵי עַל רִיבֵר"י וְל"א פְּלָל רוֹאִין וְכַמוֹ שְׂפָרְשׁוּ הַתּוֹס' פָּאן: וְהִנֵּה רַש"י ו'ל פְּתַב לַעֲיִל (דָּף יז) הַלְכָתָא גְמִירִי גַבִּי טוּמְאָה שְׂאִין לְבוּד בְּאֲמָצַע מְשַׁמַּע דְּרַק בְּאֲמָצַע אִין לְבוּד וְהַתּוֹס' פְּתַבוּ בַּמַּס' עִירוּבִין (דָּף י' ע"ב) ד"ה עוֹר שְׂאִין לְבוּד פְּלָל גַבִּי טוּמְאָה ע"ש וְדוּק: פְּרָק ו הַלְכָה א נְשִׁים עֲבָדִים וְקַטְנִים פְּטוּרִין מִן הַסְּנֵפֶה טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוּגִינֵן סְחִיבִין מְסַפֵּק וְכֵן מִי שְׂחָצִיו עֲבָד וְחָצִיו בֵּן חוֹרִין סְחִיב קָטָן שֵׁא"צ לֵאמֹר שֶׁהוּא כְּכֵן שְׂחָצִיב בְּסוּפָה מִד"ס כְּדִי לְחַנְכוֹ בְּמַצּוֹת עכ"ל.

וְנ"ל לְבִאֲרוּזָה דְּהִנֵּה לְקַמֵּן בַּה' לּוּלָב פ"ז ה' י"ט פְּתַב רַבִּינוּ כָּל שְׂחִיבֵי בְּשׁוּפֵר וּבְסוּפָה סְחִיבֵי בְּנִטִּילַת לּוּלָב וְכָל הַפְּטוּר מְשׁוּפֵר וְסוּפָה פְּטוּר מְלוּלָב וְהִנֵּה הֵכָא בַּה' סוּפָה אִינוּ סוּמָךְ רַבִּינוּ לְכַתּוּב כָּל הַסְּחִיבֵי בְּשׁוּפֵר סְחִיבֵי בְּסוּפָה וְכָל הַפְּטוּר מְשׁוּפֵר פְּטוּר מְסוּפָה וְלֹא נִצְרָךְ לְפָרֵט כָּל דְּבַר אֵלָּא פָּרֵט הֵכָא גַבִּי סוּפָה כָּל הַפְּטוּרִים וְאִינוּ סוּמָךְ לֹאמַר כָּל הַפְּטוּרִים מְשׁוּפֵר פְּטוּרִים מְסוּפָה כּו' דְּהָא פְּלָלָא לֵיתָא דְּהָא חֲרַשׁ הַמְדַבֵּר וְאִינוּ שׁוּמַע דְּסְחִיבֵי בְּסוּפָה וּמְשׁוּפֵר פְּטוּר אַף דְּסְחִיבֵי בְּכָל הַמַּצּוֹת כַּמְבוּאָר בַּמַּס' חֲגִיגָה (דָּף ב ע"ב) מ"מ מְתַקִּיעַת שׁוּפֵר פְּטוּר לְפִי שְׂאִינוּ שׁוּמַע דְּבִשְׂמִיעָה תְּלִיא מְלִתָּא וּלְהִכִּי שְׂפִיר אָמַר הַתְּנָה אֵלָּה

הפטורים מסנפה מפורש ואח"כ אמר כל הפטורים מסנפה ושופר פטור בלולב דשנים
המה לפטור אבל מי שפטור משופר שומע וא"מ מ"מ חייב בסנפה.

והנה לענין חצי עבד וחב"ח בארנו לעיל בה' ציצית. והנה גבי קטן מה שכתב בדברי
רבינו פבן שש וכתב הגר"א ז"ל בסי' תר"מ דכן צריך להיות ולא כמו שכתב הרה"מ
והכ"מ פבן חמש וכן שש דהוא ט"ס.

ומה שעמדו הכ"מ והלח"מ על מה שלא חילק רבינו בין אם איתא במקח אי לא איתא
במקח פבר מבאר הב"י באו"ח סי' ת"ד דרבינו ס"ל כר"א דלא מחלקינן בזה וכמו
שבארנו לעיל בה' עירובין. ומה שכתב רבינו כד' לחנכו במצות וכן מסיק ליה הטור הוא
לומר כי החיוב הוא לא על הקטן רק על אביו לחנכו ולחד מ"ד אף על הב"ד אבל בלא
אב ובלא ב"ד יכולים לו להניח לאכול חוץ לסנפה וכמו שכתב המג"א בסי' תרט"ז ס"ק
ב' שרשאים ליתן לו לאכול חוץ לסנפה וכן כתב בסי' תר"מ סק"ג וט"ס יש שם בדברי
המג"א כמו שכתבו האחרונים שם ולהכי אומר פדי לחנכו דהחיוב הוא רק על מי שמנטל
לחנכו והנה הט"ז בסי' תר"מ ס"ק ב' האריך לבאר ע"ז שכתב הטור לחנכו בדבר חדש
ול"צ לזה דא"ל דכוננת הטור ורבינו הקא הוא לאשמועין דרק חיוב חינוך הוא כמבואר
ודוק: הלכה ג האבל חייב בסנפה כו' וכתב המ"מ מיקרא דראב"ז אמר רב במס' סנפה
(דף פה) דאבל חייב בסנפה ופריה הגמ' פשיטא סד"א הואיל ואמר מצטער פטור מה"ס
כו'.

והנה בס' שער אפרים סי' ל"ד הקשה דמה"ד ראוי להיות אבל פטור מה"ס מהא דאמרין
במס' ערכין (דף ג ע"ב) הכל חייבין בסנפה כו' פהגים איצטריכא ליה סד"א הואיל וכתב
בספנות תשבו פעין תדורו מ"ד כו' אף סנפה איש ואשתו והגי פהגים דבגי עבודה נינהו
לא ליחייבו קמ"ל נהי דבשעת עבודה מיפטרי שלא בשעת עבודה מחייבי כו' וא"כ קשה
דאבל ודאי פטור מסנפה כיון דקיי"ל דאסור בתה"מ ולא הוי כע"ת וא"כ פטור מסנפה
ברגל.

ונ"ל לענ"ד לישוב מה שהקשה פן דהנה לדעת רבינו ודאי נחא דהא רבינו פוסק לקמן
בפ"ו מה' אבל דדברים שבצנעה אינו נוהג ברגל היכא שקובר את מתו ברגל ורק בשבת
דקיי"ל דעולה למנן אבילות נוהג דברים שבצנעה אבל רגל כיון דאינו עולה מותר
אפילו דברים שבצנעה נחא פשוט דע"כ מייירי דקבר מתו ברגל דאי קודם הרגל הא
קיי"ל דמבטל גזירת שבועה ואי מת ברגל נמי מותר בתה"מ והא דקרי ליה אבל אף דאין
אבילות נוהג אף דברים שבצנעה מ"מ קרי ליה אבל שהוא מצטער על מתו קרי ליה
אבל אף דדין אבילות אינו נוהג עד לאחר הרגל אלא אפילו לדעת התוס' והרא"ש במס'
פתובות דס"ל דברים שבצנעה נוהג הוא משום דלא הוי בפרהסיא אבל א"נ דמטעם זה
פטור מן הסנפה א"כ מקרי פרהסיא ודמי להא דמוכא ביו"ד סי' ת' ס"א בשם התוס' דמי
שרגיל לקרות לתורה בכל שבת אזי קורין לו בשבת של אבילות דהוי פרהסיא אם
תבטל וה"נ אם פטרינן ליה מטעם זה ממצנת סנפה מקרי פרהסיא וא"כ ודאי נוהג בזה
כשאר אבילות של פרהסיא ושרי לכ"ע כמבואר ודוק: הלכה ה וכל שבועת הימים כו'
שנאמר בסוכות תשבו כו'.

וכתב הלקחם משנה וק"ק מדברי רבינו דהא לעיל בסמוך פוסק פרכא דאמר פרכא קוראה לגנב ולא כמ"ד תשובו פעין תדורו דהא לדידה על פרי פטור כו' ואין פוסק פאן כמ"ד תשובו פעין תדורו וי"ל דאפילו רבא דפליג על אביי לא ס"ל דלא נאמר תשובו פעין תדורו אלא לומר שאם היה לו פלים נאים מעלים לסופה כו'.

והנה ל"צ לדברי הלח"מ לזה שהמה דברי התוס' שם בסופה בשני מקומות חדא (דף כו) שם ד"ה פרכא לאו דרבא לית ליה הדרשא דתשובו פעין תדורו דברייתא הוא לקמן (דף פח) וכן שם (דף פח ע"ב) פתבו ד"ה תשובו דרבא נמי דמפרש ט"א גבי שומר את הגינה לא פליג אהאי ברייתא אלמא דהתוס' ס"ל דרבא לא פליג ע"ז הדרשא והר"ן פתב (בדף כ"ו) שם דרבא ס"ל דליפא למפטרא משום טעמא דכעין תדורו הוא פעין שפך השנה דר הוא באותן הפתים שפגנות ובאותן פלים אלמא דהמה ו"ל מישבים הדרשא לכ"ע אף לרבא דלא פליג ע"ז אלמא שפן מבארים המה כמו הלח"מ ודוק: והנה הר"ר מנות ז"ל פתב הך תשובו פעין תדורו וכה"כ דבשאר השנה יכול לאכול באיזה בית שיפצה ואם אכל היום בבית אחד יוכל לצאת ממנו ולאכול למחר בבית אחר ה"נ בסופה כו' וע"ז לא הזכיר הרב ז"ל דיוצאין מסופה לסופה דמסתים במה שכתב פאן עכ"ל.

ולא צריך לזה דהא פתב רבינו לקמן בהל' ט"ו דשרי לעשות סופה בחוה"מ והוא פתחמים דפליגי על ר"א שם דבעי סופה לכל החג ורק דרשי עשה סופה בחג וא"כ ודאי יוצאין גם מסופה לסופה דחד טעמא לתרנוניהו כמו שכתב רש"י ז"ל (דף כז ע"ב) ול"צ לדברי הר"מ הך ודוק: הלכות לילב פרק ז הלכה ו מצוה מן המובחר לאגוד לילב ונדס וערבה ולעשות שלשתן אגודה אחת וכשהוא נוטלם לצאת בהן מברך תחלה על גטילת לילב הואיל וכולן סמוכין לו וא"כ פ"כ נוטל האגודה הזאת בימינו ואתרוג בשמאלו ואם לא אגדו ונטלן אחד אחד יצא והוא שיהא ארבעתן מצויין אצלו כו': והנה הלח"מ פתב ע"ז וקשה דהל"ל שמינו גבוה מכולן כמ"ש ואולי יש לפרש דהיינו סמוכין לו פלומר שהוא מעולה מכולן כו' ולי המגיה סמוכין ר"ל נשענין עליו שפחו חזק לסובלן באגודה כו' מפני גובהו ותוקפו עכ"ל.

והר"ח פתב אמר המפרש ויש שתמהו על הרב האיה הניח טעם דגמ' שמפרש הואיל ובמינו גבוה מכולן וכתב ט"א שאינו בגמ' וי"ל דפירש הואיל ובמינו גבוה מכולן פלומר מאחר שהוא גבוה מפל שאר המינין הרי הן כפפלה לו והוא עיקר וכל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופותר את הטפלה ע"כ והנה זהו דוחק לפרש פשט פנה: וע"כ נ"ל ליישב דברי רבינו פן.

דהנה המרדכי פתב בפ' לילב הגזול וגם מסקינן דלילב בימין ואתרוג בשמאל מ"ט הני תלתא מצות והאי חדא מצוה ומתוך כך מברכין אלילב ולא אתרוג כו' משמע דהמרדכי מפרש טעם אחר דמש"ה מברכין משום דהני תלת מצות והאי חדא וי"ל דגם רבינו ס"ל פן דכיון דהלילב הוא ביחד שלש מצות מברך עליו ולא על האתרוג ורק הגמ' אמר מ"ט מברכין עליו הוא כמו שכתב רבינו הך ואם לא אגדו ונטלן אחד אחד יצא אלמא דיש פעם שיצא אם נוטל כ"א לבדו לא בעת שנאגדו ומ"מ הברכה לא נשתנה וגם פן מברך על גטילת לילב להכי אומר דיש טעם אחר ע"ז והוא שבמינו גבוה מכולן אבל רבינו דהתחיל מצוה כו' לאגוד כו' ולעשות שלשתן אגודה אחת ואז נוטלם לצאת בהן בזה

האופן בנדאי די טעם זה שהוא שלש מצות ולהכי אומר שהן סמוכין לו פירוש שקשורן השלשה ביחד וסמוכין הנה ביחד עם הלולב אבל טעם הגמ' ג"כ ס"ל לרבינו היכא שנטלטם לבדו כמבואר ודוק: והנה בס' פפות תמרים (בדף לד ע"ב) הקשה על רבינו מ"ט לא הביא זה המאמר דהותר אגדו ביו"ט דפסקינן דלדין דס"ל דעניבה לאו קשירה דעניבין ליה וכמו שפוסק הטור והש"ע (סי' תרכא) עיי"ש.

ונ"ל לנישב כן דהנה רש"י ו"ל כתב שם ולא יקשור שני הראשים כאחד כשאר קשרים דקשר של קנימא מאבותמלאכות הוא וזה של קנימא הוא שאינו חשש להתירו עולמית עכ"ל וכתב ע"ז הכפ"ת וז"ל ומ"ש רש"י דקשר דעושין בלולב הוא של קנימא אנדא רש"י ו"ל לטעמיה דפירש ביו"ק דקשר של קנימא חייבין עליו אף דאינו מעשה אמן אבל הרי"ף והרמב"ם רפ"ו ס"ל דחייב מה"ת אלא כשהוא קשר של קנימא ומעשה אמן וקשר שבלולב הוא אינו מעשה אמן ומ"מ כיון דהקשר של קנימא אע"ג דאינו מעשה אמן אסור מדרבנן לפיכך אמרו כו' נמצא דלרבינו אם יקשור הלולב בקשר מ"מ לא הוי רק איסור דרבנן דהא הוי אינו מעשה אמן וא"כ לישתרי לקשור ביו"ט דהא קיי"ל בהל' שבת פ' כ"ד דשרי לקשור כל קשירה של מצוה היכא דלא הוי של קנימא ולא הוי רק איסור דרבנן וא"כ ה"נ דלא הוי מעשה אמן שרי ביו"ט דהוי של מצוה: אמנם נ"ל לומר דא"ל דזה הפלוגתא שביין רבינו והרא"ש והטור ו"ל שהמה ס"ל דאף אם אינו מעשה אמן מ"מ חייב טטאת פליגי בזה התנאים ר' יהודה ורבנן דר' יהודה ס"ל דעניבה נמי קשירה וחיוב ע"ז ס"ל פדעת הפוסקים נדאי דאף אם לא מעשה אמן הוא חייב דהא עניבה נדאי לאו מעשה אמן הוא ורבינו דפוסק דפטור על עניבה פוסק שפיר כרבנן ובעינו מעשה אמן דוקא.

ועתה יבואר שפיר הברייתא ההיא אתיא כר' יהודה דעניבה נמי קשירה וא"כ לא לחייב בשבת מעשה אמן דוקא ושפיר אומר קושרו באגודה של ירק והגמ' מקשי ולענבי מענבי דזה שרי נדאי אף בלא סברא דקשר של מצוה א"נ דלא כר' יהודה ומשני ר' יהודה היא וא"כ כל קשר חייב ורק שרי באגודה של ירק וכן הביא הטור דשרי רק בעניבה דשאר קשר הוי אב מלאכה ואף דס"ל דלא בעי מעשה אמן מ"מ ס"ל דמ"מ עניבה ל"ק היא כחכמים דפליגי על ר"י ולהכי שרי בקשר של מצוה אבל רבינו דפוסק דקשר שאינו מעשה אמן אינו אב מלאכה וא"כ הוי שבות ושרי היכא דהוי של מצוה לקשור כל קשר ושפיר השמיט דכל קשר של לולב שרי כמבואר: והנה בחידושי הגאון בעל חתם סופר על מס' סופה כתב לתרץ דס"ל לרבינו דלא מקרי קשר של קנימא דאורייתא אלא לתנא דברייתא דס"ל לעיל שמורישין את לולביהן לבני בניהם ומבואר בר"ן שהם מורישין שין כשהוא אגוד באגודה ומש"ה ה"ל קשר של קנימא אבל לדין אינו עשוי אלא ליו"ט של סנפות דהשתא לא הוי קשר של קנימא ומותר עכ"ל.

והנה לבד דזהו דוחק דמשום דשרי לשהות בדיעבד על שנים רבות יאגדנו לכתחלה וישנה כן באגודה ליתא בל"ז לדעת רבינו גופיה דהא הוא פוסק בהדיא הקא בפ"ח ה"א דאינו פשר יבש בשעת הדחק רק לולב יבש אבל הדס וערבה יבשים פסולים וא"כ למה יאגדנו על זמן רב דאינו פשר רק הלולב וליתא תירוץ זה ודוק: הלכה יב אגד כו' הבדיל ביניהן בעלי הדס אינו חוצץ שמיין במינו אינו חוצץ עכ"ל.

והנה רבינו הביא זה שהוא מימרא הראשונה דרבא שם (דף לז ע"ב) דרבא אמר לא לדוץ אינש לולבא בהושענא דדלמא נתרי טרפי כו' ורבא אמר מין במינו א"ח והמימרא השנייה דרבא דמופתר לגזוז לולב בהושענא דמין במינו א"ח לא הביא רבינו וכן הרי"ף לא הביא רק מימרא הראשונה ולא מימרא השנייה: ונ"ל לומר פשוט פן דהנה הכ"ת כתב שם דהני תרי מימרות צריכה דתתא הנה רבוחא דרבא דאפילו הדס וערבה דנתרי טרפינהו לא הוי חציצה בלולב דהני מין במינו והשנייה הוי רבוחא דרבא דס"ל דאפילו בלולב חוצץ העלי לולב וא"כ פיון דאמרינו דהמימרא השנייה הוא רק רבוחא לרבא וא"כ לדידן דפסקינו פרבא דאפילו בנה דהדס וערבה שרי לדוץ דלא הוי חציצה מכש"כ בהאי דליגזוז בעלי לולב דלא הנה חציצה וא"צ לאשמועינו והשמטו ודוק: הלכה יג מצות לולב כו' חל להיות בשבת אינו נישל בשבת גזירה שמה יולכנו בידו ד"א ברה"ר כמו שגזרו בשופר עכ"ל.

והנה בגמ' דסופה (דף מב ע"ב) אמרינו גזירה שמה ילף אצל בקי ללמוד ופירש רש"י ז"ל נענועו או ברכתו וכן פירש הר"ן שם. והנה אם נפרש דילף ללמוד נוסח הברכה או סדר של הנענועים תקשה ע"ז הברכה דא"כ ל"ל לרבא לומר במס' ר"ה (דף כט) הפל חייבין בתקיעת שופר ואין הפל בקיאים בתקיעת שופר משמע דרק הוא משום חסרון הבקיאיות הלא גם בלולב יש גזירה זו משום לימוד הברכה וא"כ אף אם יהיו בקיאים נמי יש הגזירה ועוד מקשין העולם דא"כ מ"ט ל"ג גם במצה ומרור אי חל בשבת שמה ילף אצל בקי ללמוד הברכות.

והנה הפני יהושע כתב לקמן במס' סופה (דף מד) דאמר הגמ' א"ה ערבה נמי נגזר ויש לתמוה לפי מאי שפירש רש"י לעיל גבי לולב דהגזירה הנה שמה ילף אצל חכם ללמוד נענועו או ברכתו א"כ לא שייך הא מלתא כלל גבי ערבה נענוע מאן דכר שמיה וילענין ברכה נמי ולא מיבעיא למאי דקיי"ל דאין מברכין עליה אלא אפילו למ"ד דמברכין לא שייך בקיאיות כלל דדוקא בד' מינין אפשר דאין הפל בקיאים דאל"כ פל מצוה הצריף ברכה יהא אסור בשבת ויו"ט מיהו לולי פירוש רש"י דלעיל הנה נ"ל דאפילו במידי דלא שייך בקיאיות אפ"ה שייך גזירה דרבא דלמא אתי למטעי דעיקר מצותן דוחה שבת והא דנקיט רבה טעמא דבקיאיות היינו לרוחא דמלתא משום מגילה עכ"ל: והנה מה שכתב מלת ויו"ט ודאי ט"ס הוא דביו"ט שרי הוצאה או יש לדחות דניחא לומר יו"ט כמו גבי טבילת פלים דאמרינו שם פן במס' ביצה (דף יח) לרבא דגזרינו יו"ט אטו שבת ועיין שם בתוס' דלא הוי גזירה לגזירה דשבת ויו"ט חזא מלתא היא ומה שכתב הפ"י על ברכה למאי דקיי"ל דאין מברכין עליה זהו ליתא דזהו רק לדידן דס"ל דערבה הוא מנהג גביאים אזי אין מברכין עליה אבל הגמ' דמקשי שם על זמן המקדש ואז הנה ערבה או מה"ת או מהלמ"מ ודאי שפיר מברכין וזה שמקשה א"כ כל דבר שצריף ברכה יהנה אסור בשבת תקשה ודאי: ונ"ל לומר פשוט דברי רש"י וק"ו הוא פן.

דלפי מאי שכתבו התוס' לעיל (דף לט) וכן בפסחים (דף ז) דכל מצות מברך עובר לעשייתו וא"כ גבי לולב דקיי"ל דמשעה דאגביה נפיק ביה צריף ליקח שלא פדרף גדילתו שיהפוך קודם הברכה או כמו שכתבו הפוסקים שיכוין שלא לצאת עד אחר הברכה וזהו פונת רש"י לא נוסח הברכה רק איף שיברך שיהיה קודם לעשייתו אשר זה רק בלולב

אֲשֶׁר מִפִּי אֲגַבִּיהָ נִפְיָק בְּיָהּ וּבִשְׁוֹפֵר וּבִמְגִלָּה אֲמַרְיִנוּ דָּאִין הִכַּל בְּקִיָּאִין בְּשׁוֹפֵר הִתְקִיעוֹת לְתַקְנֵעַ וּבִמְגִלָּה הִקְרִיאָה אֲבָל בְּמַצָּה ש"ד אִינוּ שְׁיִיף כָּלֵל מִשׁוּם הַבְּרָכָה לְגִזּוֹר דְּרַק הוּא בְּלוּלָב וְכֵן הוּא בְּעֶרְכָּה דְהוּי נְמִי כְּמוֹ לִוְלָב דְּמִפִּי אֲגַבִּיהָ נִפְיָק בְּיָהּ צְרִיף לְלַמּוּד אֲוֹפֵן הַבְּרָכָה כְּמוֹ לִוְלָב וּא"כ לְדִידֵן לְמ"ד יְסוּד נְבִיאִים וְצְרִיף לְבִרָף יִסְבּוּר בְּאַמַּת דְּלֹא דְחֵי שְׁבַת מִשׁוּם דְּאִינוּן בְּקִיָּאִין בְּקִבְיָעָא דִּירְחָא וְלְמ"ד דְּמִנְהֵג נְבִיאִים וְלִיתָא הַבְּרָכָה ס"ל דְּלֹא אִקְלַע בְּשְׁבַת כְּמוֹ שְׁאָמַר שָׁם בְּגַמ' וְעֵינֵן לְקַמֵּן כֹּהֵל' מְגִלָּה מַה שְׁנֹבָאָר עוֹד בְּזָה: פָּרַק ח הַלְכָה א ד' מִיָּנִין הָאֵלוּ שְׁהִיָּה אֶחָד מֵהֵן יִבֵּשׁ אוֹ גְזוּל אוֹ גָּנוּב אֲפִילוּ לְאַחַר יְאוּשׁ אוֹ שְׁיִהִיָּה מְאַשִּׁירָה הַנְּעַבְדָּת אַע"פ שְׁבִטְלוּ הָאֲשִׁירָה מִלְּעַבְדָּה אוֹ שְׁהִיָּה שָׁל עִיר הַנְּדַחַת ה"ז פְּסוּל הִיָּה אֶחָד מֵהֵן שָׁל עֶפְו"ם לֹא יִטוּל לְכַתְחֻלָּה וְאִם נָטַל יִצָּא עַכ"ל.

וְכַתֵּב הַכ"מ כְּתֵב הַרְה"מ וּמְבִנְאָר בְּגַמ' שְׁאֲפִילוּ אַחַר יְאוּשׁ הַגְזוּל פְּסוּל וְתַמְהֵנִי דְגָרְסִינוּ בַר"פ לִוְלָב הַגְזוּל פְּסוּל אֲפִילוּ בִּיּו"ט שְׁנֵי מִשׁוּם מַצָּוָה הַבָּאָה בְּעֵבִירָה וּר' יִצְחָק א"ש ל"ש אֵלָא בִּיּו"ט רֵאשׁוֹן אֲבָל בְּשְׁנֵי מִתּוֹף שְׁיִצָּא בְּשִׂאוּל יִנְצָא בְּגִזּוּל כְּלוּמַר דְּבִיּו"ט רֵאשׁוֹן לֹא מִיְפָסִיל אֵלָא מִשׁוּם לְכֶם וּפּוֹסֵק רִבִּינוּ כַר' יִצְחָק כְּמִבְנְאָר בַּס"פ וְטַעֲמָא מִשׁוּם דְּבִגְמ' אִיתִיבִיהָ עֲלֵיהָ דַר' יִצְחָק וּפְרִיף רַב אֲשִׁי אֲלִיבָא וְכִינוּן דְּרַב אֲשִׁי דְבִתְרָא הוּא פְּרִיף לִיהָ הַלְכָתָא כְּנֻתִיָּה וּמַעֲתָה אִילוּ הִיָּה פּוֹסֵק רִבִּינוּ כַר' יוֹחֲנָן וְדָאִי הֵיִינוּ אוּמְרִים שְׁנֹבָאָר בְּגַמ' דְּלֹאֲחַר יְאוּשׁ פְּסוּל כִּינּוּן דְּפְסוּל מִשׁוּם מַצָּוָה הַבָּאָה בְּעֵבִירָה אֲבָל כִּינּוּן שְׁפּוֹסֵק כַר' יִצְחָק דְּטַעֲמִיָּה מִשׁוּם לְכֶם כִּינּוּן שְׁקִנְהוּ אֲפִילוּ שְׁהַמְצָנָה מְסִיעֵת בְּקִנְיָן יִצָּא דְכִינּוּן שְׁקִנְאוּ אֲפִילוּ כו' יִצָּא דְכִינּוּן שְׁקִנְיָנוּ וּמַצָּוֹתוֹ בַּב"א שְׁפִיר קְרִינּוּ בְּיָה לְכֶם אֵלָא כְּפִי י"ל דְּרִבִּינוּ סוֹבֵר כַּמ"ד דְּיְאוּשׁ כְּדֵי לֹא קָנָה כְּמִבְנְאָר בַּפ"ד מֵהַל' גְּזוּלָה וְכִינוּן דְּפְסוּלָה בְּגִזּוּל בְּיוֹם א' מִשׁוּם לְכֶם וְדָאִי דְאַפִּילוּ לְאַחַר יְאוּשׁ פְּסוּל עַכ"ל.

וְהַלַּח"מ כְּתֵב וַז"ל קָשָׁה דְלֹא אֲמַרוּ כֵּן בַּר"פ ל"ה אֵלָא מִשׁוּם מַצָּוָה הַב"ב וְרִבִּינוּ לֹא פָּסַק כֵּן אֵלָא כַּמ"ד דְּבִיּו"ט יִנְצָא בְּגִזּוּל וְלֹא חֲזִינֵשׁ לְמַצָּוָה הַבָּאָה בְּעֵבִירָה כַּמ"ש לְקַמֵּן בַּפ"ז כָּל הַפְּסוּלִין שְׁאֲמַרְנוּ שְׁהֵן פְּסוּלִין כו' וְנִרְאָה דְרִבִּינוּ מְפָרֵשׁ דְּשִׂמּוּאָל וְדָאִי ס"ל מַצָּוָה הַבָּאָה בְּעֵבִירָה וְהֵיִינוּ דְּנֹקָא בִּיּו"ט רֵאשׁוֹן דְּהוּי דּוּמְיָא דְקָרְבָן דְּאֲמַרוּ דְּלֹאֲחַר יְאוּשׁ דְּפְסוּל מִשׁוּם מַצָּוָה הַב"ע אֲבָל בִּיּו"ט שְׁנֵי אַע"פ שְׁבִיבְמִקְדָּשׁ הוּא דְאוּרִיָּתָא מ"מ שְׁנֵי לִיהָ מְקָרְבָן דְּהִכָּא יִנְצָא בְּשִׂאוּל וּבְכַמָּה פְּסוּלִים מִשָּׂא"כ בְּקָרְבָן מִש"ה לֹא חֲזִינֵשׁ לְמַצָּוָה הַב"ע דְּהוּי מִלְתָּא מְקָרְבָן יִלְפִינּוּ לִיהָ וְלָזָה כְּתֵב הַרְה"מ וְזָה מְבִנְאָר בְּגַמ' שְׁאֲפִילוּ אַחַר הַיְאוּשׁ הַגְזוּל פְּסוּל אַע"פ שְׁזָה אִינוּ מְבִנְאָר כ"כ עַכ"ל: וְהִנֵּה הַכ"מ וְהַלַּח"מ שְׁנִיָּהֶם לְדַבְּרָ אֶחָד נִתְפָּוּנוּ דְרִבִּינוּ אִינוּ חֲזִינֵשׁ לְמַצָּוָה הַבָּאָה בְּעֵבִירָה וְרַק בִּיּוֹט"ר פּוֹסֵל מִשׁוּם לְכֶם אֲבָל בִּיּו"ט שְׁנֵי מְכַשִּׁיר דַּל"ח לְמַצָּוָה הַב"ע כְּדַבְּרֵי ר' יִצְחָק וְקָשָׁה לִי טוֹבָא עַל זֶה דְנִגְהִי דְלֹא מְצִי לְהַקְשׁוֹת מִמָּה שְׁכַתֵּב רִבִּינוּ לְקַמֵּן בַּפ"ה מְאִיסוּרֵי הַמְּזַבְּחַת הַל' ט' דָּאִין מְבִיאִין מְנַחֹת וּנְסֻכִים מִן הַטָּבֵל וְאַצ"ל מִן עֶרְלָה וְכַה"כ מְפִנֵי שְׁהוּא מַצָּוָה הַבָּאָה בְּעֵבִירָה שְׁהַקֵּב"ה שׁוֹנְאָה אֲלֵמָא דְחֲזִינֵשׁ בְּהִדְיָא לְמַצָּוָה הַב"ע זֶה יֵשׁ לְדַחֹת דַּא"ח רַק גְּבִי קָרְבָן דְּבִיָּה כְּתִיב אֲנִי ה' שׁוֹנָא גְזוּל בְּעוֹלָה שְׁהוּא בָּא לְרִצּוֹת כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' וְהָרֵאשׁוֹנִים לְחֻלְקַת בְּזָה אֲבָל בְּשִׂאָר מַצּוֹת א"ל דַּס"ל כַּר"י דַּל"ח לְמַצָּוָה הַב"ע.

אֲבָל מְזָה קָשָׁה טוֹבָא לְפִי מְאִי דְבִאֲרָנוּ לְעֵיל בַּפ"ו מֵהַל' חו"מ ה"ז אֲשֶׁר דְּבָרֵי הַלַּח"מ שָׁם תְּמוּהִים דְּכַתֵּב דְרִבִּינוּ פּוֹסֵק דַּא"י בְּדַבְּרִים הָאֲסוּרִים מְטַעַם דַּס"ל א"א חָל ע"א אֵלָא

הטעם הוא משום מהב"ע כמו שכתב רבינו בפירושו המשנה במס' נדרים וכן הכ"מ גופיה
כתב לעיל בהל' שופר ה"ג שאין המצנה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע ולא הגביהו
השומע יצא ואין בקול דין גזל והביא הכ"מ בשם הר"ר מנוח ויש ט"ס בהכ"מ ונ"ל לכתב
הר"מ שאין בקול דין גזל פלומר שקול אין ממש כו'.

ובירושלמי פ' ל"ה איפא תרי טעמי ורבינו פוסק בהל' חו"מ דחיישינן למצנה הבאה
בעבירה ולפיכך כתב שאין בקול דין גזל לא כתב משום יום תרועה יהיה לכם ע"כ
ולפינו פתוב בטעות ורבינו פוסק כר"י ממיץ וצ"ל בהל' חו"מ כמו שכתב בס' הר' מנוח
ז"ל גופיה עיי"ש.

וכן כתב הלח"מ שם דרבינו בא לומר דליפא הכא בשופר מצנה הב"ע מטעם קול עיי"ש
וא"כ תרנוניהו בין הכ"מ והלח"מ כתבו דרבינו ס"ל דחיישינן למצנה הבאה בעבירה
ולפ"ד הכ"מ בה' חו"מ נמי פוסל משום מצנה הבאה בעבירה ואיך כתבו הכא דלא חייש
כר' יצחק בר"א ועוד דהא רבינו כתב בהדיא הכא בפירושו המשנה בפ' לולב הגזול ונ"ל
מצנה הבאה בעבירה אינו מצנה ולפיכך לולב הגזול ושל אשירה ושל עיר הנדחת פסול
ע"כ אלמא דס"ל דטעם גזל הוא משום מצנה הבאה בעבירה כר' יוחנן משום רשב"י.

ובל"ז דברי הלח"מ הכא אין בו הבנה לענ"ד מה שכתב דרק ביו"ט ראשון דהוה דומיא
דקרפן אבל ביו"ט שני במקדש אף דהוי מה"ת מ"מ שני ליה מקרפן דהכא יוצא בשאול
ובשאר פסולים משא"כ בקרפן ע"כ ולא ידעתי לענ"ד מה שייטא דפסול שאול וכמה
פסולים להא דקרפן הלא בקרפן לא מצינו פסול דלא שייך שאלה גבי קרפן דלא הדר
בעיניה כמו גבי לולב ורק מקרפנו ממעטינו גזול וכן גנוב ושל אשירה מוקצה ונעבד
ושאסור באכילה אשר פסול לקרפן הוא גם פסול אף ביו"ט שני כמו שכתב רבינו לקמן
בהל' ט' ורק על גזול וגנוב על זה אנו דנין אם הוא דומה לקרפן לאסור משום מצנה
הבאה בעבירה או לא וא"נ דגם הדר אינו פוסל ביו"ט שני כמו שמבאר שם הלח"מ בהל'
ט' עיי"ש הא גם פסול זה אינו שייך לקרפן.

וע"כ נ"ל דצ"ל כמו שמבארים האחרונים לדעת רבינו דהוא נמי ס"ל פדעת התוס' שם
(בדף ל) ד"ה מתוך דרק במצנה דרבנן לא חייש למצנה הבאה בעבירה אבל למצנה
דאורייתא חייש שפיר ולהכי פוסל ביו"ט ראשון דהוא דאורייתא אבל ביו"ט שני דהוא
דרבנן לא חייש: והנה צריך לומר אף דכתב רבינו דביו"ט שני ובשאר הימים אינו פוסל
גנוב וגזול ומשמע דאף בזמן המקדש דהנה במקדש מה"ת כל שבועה נמי אינו פוסל גזול
אף דיש בה מצנה הבאה בעבירה ורק פינון דאינו פתיב ביה לכם אינו פוסל והלא רבינו
ס"ל במצנה דאורייתא בכל המצות יש לחוש למיפסל במצנה הב"ע יש לומר פן דהנה
השאגת אריה מביא (בסי' צט) ליישב הקושיא דל"ל הקרא דלף גבי סוכה גזולה וכן
הקרא דלהם גבי ציצית ת"ל דה"ל מצנה הבאה בעבירה ומתיר בשם הרמב"ן במלחמות
דבעי הקראי על גזול מצרי דמשום מצנה הבאה בעבירה ליתא ורק משום לכם או להם
מיפסל או כמו שנתבאר לקמן תירוצי אחר ע"ז וא"כ גזול כזה פינון דאינו מיפסל רק מטעם
דלא הוי לכם יוצא בו ביו"ט ש"א אף דהוא מה"ת דהא לא פתיב לכם גם גבי מקדש דהוא
מה"ת אבל היכא שהוא מיפסל מטעם מצנה הבאה בעבירה אז במקדש הנה פסול ובזמן
הנה שהוא דרבנן הוא פשוט ורק פינון שדבר זה אינו נזכר בגמ' אין דרכו של רבינו לבאר

כּוּן בּפּרֹט אֶלֶּא סָתָם דְּכָשֶׁר בּיו"ט שְׁנֵי גִזְלֵי וְקֹאֵי עַל זְמַן הַזֶּה כָּל הַפְּסוּלִין וְעַל זְמַן הַמְּקַדָּשׁ הֵיכָא דְלֵא הֵוֵי מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה וְרַק מִיפְסְלֵי מְלָכָם כְּמַבְּוֹאָר: אָמְנָם נ"ל לְבָאָר מַה שְׁהַקְשָׁה הַש"א (בְּסִי' צו) לְדַעַת הַתּוֹס' בְּמִס' קְדוּשִׁין (דָּף לו) דְּעֵשָׂה אֵינּוּ דוֹחָה ל"ת דְּלִפְנֵי הַדִּיבּוּר א"כ ל"ל הַקְּרָא דְּמַקְשִׁינָן לֹא תֹאכַל חֶמֶץ לְשִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלְיוּ מִצּוֹת לְלַמֵּד לַר"ש דִּס"ל דָּאֵין אֵיִסּוּר חָל עַל אֵיִסּוּר דָּא"י בְּטָבָל מְשׁוּם הַקְּשִׁיָּא זֶה ת"ל דַּה"ל מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה בְּשִׁלְמָא א"נ דְּעֵשָׂה דוֹחָה ל"ת א"כ א"ל דָּא"ל קְרָא הָא' דְּבְטָבָל שֶׁל מַעֲשֵׂר עָנִי אוֹ שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי לִיפָּא מִצְוֵה דְּעֵשָׂה דוֹחָה הַל"ת אֲבָל פִּינּוּן דְּלֵא דְחָה דַּה"ל לִפְה"ד ל"ל הַקְּרָא לְלַמֵּד דָּא"י: וּנ"ל עוֹד לּוֹמַר אַף אִם גִּימָא דְלֵא כְּדַבְרֵי הַתּוֹס' וְאַף לִפְנֵי הַדִּיבּוּר נְמִי דְחָה מ"מ לַר"ש שֶׁפִּיר תִּקְשָׁה דְּהָא ר"ש ס"ל כָּל שְׁהוּ לְמַכּוֹת וּבְאַרְנוּ לְעִיל בְּפ"ה מַה'ל' יִסוּה"ת בְּשֵׁם הַרִיטְבָּא שֶׁפְּתַב בְּשֵׁם ר"מ ז"ל דְּלֵהֲכִי מְחִיב בְּכָל שְׁהוּ לֹא מְשׁוּם דְּאֲכִילָה הוּא בְּכָל שְׁהוּ אֶלֶּא מְשׁוּם דְּאֲכִילָה בְּמִזִּיד אֲחֻשְׁבִּיהָ לְחֻנְמָר הָאֵיִסּוּר וְלֵהֲכִי הוּא בְּכָל שְׁהוּ אֲבָל בְּשׁוּגַג לְעַנְנֵן קֶרְפֵּן דְּלִיפָּא חֲשִׁיבוֹת בְּעֵי כְּזִית וְא"כ הַה"ד לְעַנְנֵן אֲכִילָה שֶׁל מ"ע אַף לַר"ש בְּעֵי כְּזִית דְּמַלְת אֲכִילָה הוּא בְּכְזִית וְהַל"ת עוֹבֵר עַל כָּל שְׁהוּ וְא"כ לֹא דְחָה דְּתִיקְפָּא כְּשִׁאֲכַל כָּל שְׁהוּ כְּבָר עֵבֵר ל"ת וְהַעֲשֵׂה אֵינּוּ מְקַיִּים עַד שְׁיֹאכַל הַכְּזִית וְדוּמָה הוּא כְּמוֹ שֶׁפְּתַבּוּ הַתּוֹס' בְּמִס' ב"ב (דָּף יג) בְּשֵׁם הַר"י ז"ל דְּלֵהֲכִי אֵינּוּ דוֹחָה הַעֲשֵׂה שֶׁל פו"ר הַל"ת דְּלֵא יְהִיָּה קֹדֶשׁ מְשׁוּם דַּה"ל עוֹבֵר בְּהַעֲרָאָה וְהַעֲשֵׂה אֵינּוּ מְקַיִּים עַד גָּמַר בִּיאָה וּמַה שֶׁמְקַשָּׁה הַטּוֹרֵי אֲבָן מְדַבְּרֵי הַר"י גּוֹפְיָה בִּיבְמוֹת (דָּף צ) כְּבָר מְתַרְץ לָהּ הַנוּב"י בְּמַה"ת ח' אַה"ע (סִי' קִמּו) שֶׁתְּלִי זֶה בְּפִלּוּגְתָּא דְּאַמּוֹרָאֵי רְבָא וְרַב אֲשִׁי עֵי"ש וְא"כ לְמ"ד דִּס"ל סְבֵרַת הַר"י וְדָאֵי לֹא דְחִי לַר"ש וְא"כ ל"ל לְדִידִיָּה הַהַקְשִׁיָּא וְכֵן גַּם זֶה מְוַכְרַח לּוֹמַר דִּס"ל לַר"ש מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה הוּא מַה"ת דְּהָא בְּמִס' סִנְפָּה (דָּף ל ע"א) אֲמַרִּין תְּחִלָּה אַר"י מְשׁוּם רְשָׁב"י מְשׁוּם דַּה"ל מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה שְׁנֹאֲמַר וְהַבְּאָתָם גְּזוּל וְאֵת הַפֶּסַח כּו' מַה פֶּסַח דְּלִית לִיהּ תְּקַנְתָּא אַף גְּזוּל כּו' אֶלֶּא לְאַחַר יְאוּשׁ כּו' אֶלֶּא מְשׁוּם דַּה"ל מִצְוֵה הַב"ע וְאַר"י מְשׁוּם רְשָׁב"י מ"ד אֲנִי ה' שְׁנָא גְּזוּל בְּעוֹלָה מְשֶׁל לְמִלָּךְ שֶׁעֵבֵר כּו' וְכַתְּבוּ הַמְּפָרְשִׁים דְּלֵהֲכִי אֹמַר רְשָׁב"י תְּרִי מִמֵּרוֹת עַל מִצְוֵה הַב"ע דָּאֵי מְקַרָּא רֵאשׁוֹן שֶׁל ד"ק יְדַעִין מְדַמֵּי גְּזוּל לְפֶסַח ה"א דְּהוּא רַק אֲסַמְכְתָּא וְלֹא אֲסַרִּין מַה"ת אֶלֶּא לִפְנֵי יְאוּשׁ מְקַרָּא דְּקַרְבָּנוּ וְלֹא הַגְּזוּל לֵהֲכִי מְבִיא עוֹד הַמְשֶׁל לְמִלָּךְ לְהַרְאוֹת דְּזֵהוּ מִן הַסְּבָרָא נוֹכַח לְאַסּוּר אַף לְאַחַר יְאוּשׁ וְא"כ מְמִילָא הֵוֵי דְּאוֹרִיָּתָא דְּקַרָּא דְּקַרְבָּנוּ דְּבָא לּוֹמַר וְלֹא הַגְּזוּל הוּא אַף לְאַחַר יְאוּשׁ כְּמוֹ הַקְּרָא שֶׁל דְּבָרֵי קַבְלָה שֶׁל הַהִיקְשָׁא גְּזוּל לְפֶסַח וְהוּא מְטַעַם דְּהֵוֵי מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעֵבְרָה ע"כ דְּהָא לְאַחַר יְאוּשׁ הוּא שְׁלוֹ וְא"כ תִּקְשָׁה ל"ל הַהַקְשִׁיָּא דְּמְבִיא הַבְּרִיָּתָא גַּבֵּי מִצְּהָ אֶלִיפָּא דַּר"ש: וּנ"ל לִיִּישׁב כֵּן וּתְחִלָּה נְבָאָר בְּזֵה הַגַּמ' דְּאִיתָּא בְּמִס' סִנְפָּה (דָּף כז ע"ב) תְּנִיָּא ר' אֶלִיעֶזֶר אֹמַר כְּשֵׁם שְׁאִין אָדָם יוֹצֵא י"ח בִּיּוֹט"ר שֶׁל חַג בְּלוּלָבוּ שֶׁל חֲבִירוֹ דְּכַתִּיב וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְּאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הַדֶּר מִשְׁלָכֶם כֶּף אֵין אָדָם יוֹצֵא י"ח בְּסוּנְפָתוֹ שֶׁלְחַבְּירוֹ שְׁנֹאֲמַר חַג הַסּוּנְפּוֹת תַּעֲשֶׂה לָּהּ מִשְׁלָּךְ וְחַכ"א אַע"פ שְׁאִין אָדָם יוֹצֵא י"ח בְּלוּלָבוּ ש"ח אֲבָל יוֹצֵא י"ח בְּסוּנְפָתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ דְּכַתִּיב כָּל הָאֲזַרְח כּו'.

וְהִנֵּה ע"ז דְּקַדְקַתִּי ל"ל לַר"א לְהַקְדִּים זֶה הַכְּשֵׁם שְׁאִין אָדָם י"ח בְּלוּלָבוּ ש"ח כֶּף אֵינּוּ יוֹצֵא בְּסוּנְפָתוֹ הֵלֵא אֵין זֶה מְהַקְשִׁיָּא וְעוֹד שְׁמַסִּיק וּלְקַחְתֶּם פְּרִי עֵץ הַדֶּר הֵלֵא דִּי שְׁיֹאֲמַר וּלְקַחְתֶּם לָכֶם מִשְׁלָכֶם: וּנ"ל לּוֹמַר כֵּן דְּהִנֵּה הַתּוֹס' בְּמִס' סִנְפָּה (דָּף ט) הַקְשָׁה ל"ל קְרָא

דלף גבי סנפה למעט גזולה ת"ל דהו"ל מצנה הבאה בעבירה ותיירץ הרמב"ן בס' המלחמות דמצנה הבאה בעבירה לא מצינו רק גבי קרבן שמביא רשב"י מקראי דקרבן דנהבאתם גזול ואני ה' שונא גזול בעולה שהוא בא לרצות ולכפר וכן גבי לולב שבא לרצות על המים אבל לא גבי סנפה ודחה הרשב"א זה מדברי הירושלמי במס' שבת פ"ג דאר"י מצה גזולה אסור לקרף עליה אר"ה על שם ובוצע ברה"ק כו' ר' יונה אומר אין עבירה מצנה ר' יוסי אומר אין מצנה עבירה א"ר אילא אלה המצות אם עשיתן פמצנתן הן מצות וא"ל אינן מצות ע"כ אלקא דגם גבי מצה דלא בא לרצות דאמרינן מצנה הב"ע לאסור וכן מביא לה דברי הירושלמי הר"ן במס' פסחים פ' כ"ש (דף לה).

והנה הקרבן עדה מפרש שם דברי הירושלמי פן דר' יונה ור' יוסי מחולקים דר' יונה אומר אין עבירה מצנה ס"ל דאין זה מצנה משום דה"ל מצנה הבאה בעבירה ור' יוסי אומר אין מצנה עבירה פליג על הא דר' יונה וס"ל דאפילו מצנה הבאה בעבירה יוצאין בה דמצות לאו ליהנות ניתנו עכ"ל: והנה בזה שכתב הק"ע דמצות לאו ליהנות ניתנו תמוה הוא דזהו רק במצנה שאינה נהנה בה כגון הטובל בימות הגשמים וכן המזה בימות הגשמים דלא נהנה גופו רק קיום המצנה אמרינן שפיר מצות לאו ליהנות ניתנו אבל היכא דנהנה גופו כמו הכא דאוכל מצה גזולה בזה ודאי ל"א מצות לאו ליהנות ניתנו וגם במתעסק חייב בה שאמרינן ה"מ בחלקים ועריות שפן נהנה ומכש"כ הכא שנהנה גופו בעת המצנה ל"א מצות לאו לה"נ.

אבל זה שפיר א"ל כדברי הק"ע דר' יונה ור' יוסי מחולקים אם הנה מצנה הבאה בעבירה בכל המצות ור' יונה אומר דאין עבירה מצנה משום דה"ל מצנה הבאה בעבירה ור' יוסי פליג עליה וס"ל דאמרינן אין מצנה עבירה דאף שהוא עבירה מ"מ המצנה דחי ליה ושפיר נפיק בזה וס"ל לר' יוסי דרק בדבר שבא לרצות כמו קרבן דילפינן מנהבאתם גזול והפסח דזה ודאי יש לחוש למצנה הב"ע דע"ז לא יחלוק וכן ס"ל גבי לולב נמי פיון דבא לרצות שייך ביה מצנה הבאה בעבירה אבל לא במצה ושאר מצות וא"כ א"ל דגם רשב"י ס"ל פן דיליף מקרא על קרבן וה"ה לולב דבא לרצות אבל לא גבי מצה כמו דס"ל לר"י בירושלמי ורק מצה של טבל ממעט ליה מהקישא דא"ח על חמץ כמבואר: ובהה"ה יבואר הגמ' פן א"ר אליעזר כשם שאין אדם יי"ח בלולב של חבירו דהא הקרא דכתיב גבי לולב לכם ודאי אתי למעט שאול דלמעט גזול לא איצטריך דה"ל מצנה הב"ע כמו שפיתבו התוס' בסנפה (דף ל) ובה"ה כ"ע מודים דבא לרצות ובארנו עוד דר' אליעזר אגזיל לטעמיה דהנה במס' תענית (דף ב) איתא ר"א לא למדה אלא מלולב ומסיק בברייתא ר"א אומר הואיל וארבעה מינין אלו אינן באין אלא לרצות על המים וכשם שד' מינים אלו אי אפשר בלא מים כף א"א לעולם מים.

והמהרש"א הביא עוד דברי הירושלמי שאומר עוד ע"י שארבעה מינין אלו גזילין על המים לפיכך באין פרקליטין על המים וזהו שאומר ולקחתם לכם פרי עץ הדר ולקמן (דף לה) מפרש אהד הדר שדר על כל מים וא"כ בא לרצות על מים לר' אליעזר ודאי וא"כ הקרא דלכם אתי למעט שאול דוקא כף בסנפה דכתיב לה לא בא למעט רק סנפה שאולה ולא גזולה דגזולה נדע שפסול מטעם מצנה הב"ע דפוסל בכל המצות נמי וכן א

דא"כ אלא נשאולה פשרה מקרא דכל האזרח וקרא דלה למעט גזולה ואי תקשה הא ה"ל מצוה הבאה בעבירה יש הרבה תירוצים ע"ז.

והנה בספר חמדת שלמה מתרץ לה פו ונה לשונו דצריה קרא למעט ספק גזול דמשום מצוה הבאה בעבירה ליתא פגון גבי פרי ושמא דקיי"ל המוציא מחבירו עליו הראיה וכתב האו"ת דכה הנה הלכה ודאי גזול אסור וספק גזול מותר וא"כ משום מצוה הב"ע ליתא ומקרא דלה דבעי שיהיה ודאי שלא איכא למעט שפיר וכתב עוד החמדת שלמה דזוהי רק לשיתט הפוסקים דספק דאורייתא מה"ת לחומרא וא"כ אי ממעטינו מקראי דלכם ולה שפיר ממעטינו ספק דרבך ודאי שלא מותר ולא ספק אבל לשיתט רבינו דרבך מדרבנן לחומרא ליתא תירוץ זה דהא אף אי ממעטינו מקראי דלכם ולה לא ממעטינו ספק ואם פי יש לדון בזה עפ"י מאי שמשלקים האחרונים לדעת רבינו בין ספק ל"ת לספק עשה את זה נבאר במ"א אף עפ"ד החמדת שלמה אלו נ"ל לבאר הגמרא בקדושין (דף עג) דריש ר' זירא במחוזא גר מותר בממזרת ורגמוהו כל העם באתרוגיהו ועמדו המפרשים מה שייך הכא לומר באתרוגיהו הא במס' יומא (דף פד) יליף מזה דאמר גבי מנסה כו' שרגמוהו באתרוגיהו דאין ניסוף המים אלא בתמיד של שחר אבל הכא אין שום שייכות: ונ"ל לבאר פו דהנה א"נ פדעת רבינו בס"ד מה"ת לקולא א"כ לפי מאי שמשבאר החמד"ש אתיא ע"כ הקרא של לכם דכתיב גבי אתרוג למעט שאול דגזול פסול משום מהב"ע וספק לא יכולין למעט וכן גבי סנפה נמי לר"א אתיא הקרא דלה למעט שאולה וגזולה פסול מטעם מצוה הב"ע ורבנן ס"ל דשאולה פשר מכל האזרח כו'.

והנה דעת רבינו דס"ל דספק דאורייתא מה"ת לקולא ילפינו מזה דכתיב לא יבא ממזר כו' ודרשינו מחד קרא דנדאי ממזר לא יבא ספק ממזר יבא וה"ה בכל התורה. והרשב"א ז"ל דחה זה דלמ"ד קהל גרים לא אקרי קהל ואתי תרי קראי חד למשרי ממזר בשתוקית וחד למשרי שתוקי בישראל ה"ל שני כתובים הבכ"א ואין מלמדין ולהכי בכל התורה אמרינו דס"ד לחומרא מה"ת דמזה לא למידין: והנה גבי לולב לכאורה תקשה נימא דאתי הקרא דלכם למעט גזול אבל שאול נימא דכשר מקו"ח מסנפה דנוהג בלילות כבימים פשר בשאול לולב שאינו נוהג בלילות כבימים א"ד ששאול פשר ואי תקשה הא מלכם לא מצינו למעט גזול דהא ה"ל מצוה הבאה בעבירה א"ל דבא למעט ספק גזול פדברי החד"ש.

והנה ר"ז דריש במחוזא גר מותר בממזרת והוא משום דס"ל קהל גרים לא אקרי כו' וא"כ יש שני כתובים למעט ספק וא"כ ה"ל ש"כ וא"מ וספק דאורייתא לחומרא וא"כ א"ל דהקרא דלכם דכתיב גבי אתרוג אתי למעט גזול ושאול פשר מקו"ח מסנפה ואי תקשה הא ה"ל מצוה הב"ע א"ל דבתרנוניהו בין בסנפה ובין בלולב אתי למעט ספק גזול פדברי החמדת שלמה וסנפה שאולה פשרה מקרא דכל האזרח ולולב פשר מקו"ח מסנפה דהקרא אתיא למעט ספיקות גזול דס"ד מה"ת לחומרא וא"כ פיון שיוצאין בשאול לא צריה לקנות אתרוג לכל אחד פי יוכלו למצא הרבה אתרוגים בזה שישאלו אחד מחבירו ולהכי רגמוהו באתרוגים להראות פי ריבוי האתרוגים למותר הוא דיוצאין בשאול ורמזו לו מזה פרקא על זה דדריש גר מותר בממזרת אבל באמת טעו המה דמקו"ח לא מצי למילף להכשיר הד' מינים שאול דא"ל מה ללולב שפן טעון ד' מינים כמו דפריה הגמ'

במס' שבת (נף קלב) והתוס' פתבו שם שפן הד' מינים מעפבי עיי"ש וכן יש לדחות הקו"ח וכן בארתי הגמ' דקדושין באופנים אחרים ואכ"מ: והנה רבינו כתב הכא או שהיה מאשירה הנעבדת אע"פ שבטלו האשירה מלעבדה או שהיה של עיר הנדחת ה"ז פסולה כו'.

וכתב הרה"מ ורבינו כתב בדין האשירה אפילו ביטלוהו כו' ונ"ל שהוא גורס פאן משום מצוה הבאה בעבירה בקצת נוסחאות והטעם האשירה הוא שעיקר נטיעתה להיות האילן נעבד כו' וכיון שנטיעת האילן מתחלה להיות נעבד בדין הוא שיפסל משא"כ עפ"ם עכ"ל.

והכ"מ כתב ע"ז אין דברי הרה"מ נכונים דא"א לאותו גירסא לר' יוחנן דוקא אתמר דאית ליה נמי הכי גבי גזל אבל לרנב"י דבגזול לא חייש למצוה הבב"ע ה"ה באשירה לא חייש וכבר כתבתי בקבא הקודמת לזו דרבינו פוסק פריב"א א"ש כו' וכתב הלח"מ הכ"מ הבין כו' וכן מה שהקשה דא"י אפ"ש שרבינו גורס משום מצוה הבאה בעבירה דהא רבינו לא פסק כן אלא דיוצא בגזול ביו"ט שני מן שבבמה שכתבתי דאפילו דיוצא בגזול ביו"ט ב' לאו משום דלית ליה מהב"ע קאמר הכי עכ"ל.

ולא הכנתי הא"י מן שבבמה בדבריו דהא נדאי זה מודה דביו"ט שני לית ליה לרבינו מצוה הבאה בעבירה או משום שכתב הלח"מ לעיל דלא דמי לקרבן או משום דבארנו דהוא רק מדרבנן וא"כ פ"ן דרבינו פוסק לקמן בפ"ו ה"ח דפסול אשירה הוי ביו"ט שני נמי ומשמע כמו ביו"ט ראשון א"כ לא מצי למימר דפסול אשירה הוא משום מצוה הבאה בעבירה דא"כ אף ביו"ט שני לא תפסל כמו גזל ושפיר דחה את דברי הרה"מ הכ"מ הכא: והנה מסיק הכ"מ אבל כ"ל דדעת רבינו דלולב של אשירה אם קודם ביטול לא יצא דמכתת שיעורא כדאיתא ס"פ פיסוי הדים ולאחר ביטול לכחלה לא יטול ואם נטל בדיעבד פשרים כו' ודין האשירה כל שמתחלה נטעהו להיות נעבד אפילו אם ביטלו לא יצא והיינו דאמרינן בע"ז (נף מז) בעי ר"ל המשתחנה לדקל לולבו מהו למצוה באילן שנטעו מתחלה לכך לא תיבעי דאפילו להדיוט נמי אסור כ"ת לה נטעו ולבסוף עבדו דשרי להדיוט פשיטא דאפילו נתבטלה מאוסה למצוה ופוסל בדיעבד וכיון דחזינו באילן שנטעו מתחלה כו' לכך קאמר לא תיבעי לה לומר דפשוט הוא ולא חזינו מאן דפליג עליה פותיה נקטינן עכ"ל.

משמע מדברי הכ"מ דזה דאמר שם פי אתא ר"ד אמר באשירה שבטלה קמיבעי ליה יש דיחוי אצל מצות או אין דיחוי ונשאר בתיקו משמע דמבעי נמי רק באשירה שנטעו ולבסוף עבדו אבל אם נטעו מתחלה משמע דליכא מאן דפליג ע"ז דאפילו ביטלה אסור בדיעבד דאל"כ הא"י קאמר דלא מצינו מאן דפליג הא ר"ד פליג ודאי דמסיק בתיקו זה: ונ"ל לומר עפ"ז דבר נכון בדברי רש"י ז"ל שם בע"ז דקאמר על דברי ר"ד אשירה שנסארה אף להדיוט וביטלה כדאמרינן במתניתין נוטל מה שהחליף וקמבעיא ליה אם ראוי שוב למצוה א"ל כו'.

ויש לדקדק על דברי רש"י אלו דלקמן במשנה (נף מח) איתא שלש אשירות הן אילן שנטעו מתחלה לשם ע"א גדעו ופסלו והחליף נוטל מה שהחליף כו' ול"ל לרש"י ז"ל לומר מבבא השניה דאומר נוטל מה שהחליף דלמא מיירי באשירה שנטעו מתחלה לכך

לשם ע"א דהוא הבבא הראשונה שם במשנה (דף מח) אלא זהו שאמרנו דלפ"ד הרה"מ והכ"מ ז"ל תרוננייהו כתבו דהיכא שנטעו מתחלה אשרה זו לא קמבעיא כלל דבה לא מהני ביטול ופסול לכ"ע ורק מפרש ליה רש"י ז"ל על היכא דגדעו ופסלו דנוטל מה שיהחליף ובה קמבעיא ליה אם יש דיחוי כמבואר.

וס"ל לרש"י ז"ל דלא פהתוס' במס' סוכה (דף לב) שם ד"ה באשרה שמוקי לה הבעיא דרשב"ל באשרה שנטעו מתחלה לכך ורש"י ז"ל משמע דלא מפרש פן: והנה הא דלא הביא רבינו הקא דין הבעיא של רב דימי אליבא דרשב"ל אשרה שבטלה אי יש דיחוי אצל מצות והיינו באשרה שלא נטעו מתחלה ואעפ"כ קמבעיא ליה.

ובספר עין משפט שם ציין על דברי רבינו הקא על מה שכתב אע"פ שביטלה האשרה מלעבדה. אמנם לפי מה שכתבו הרה"מ והכ"מ לא מצי לידע מהתם דהתם מיירי באילן שנטעו מתחלה לכך והבעיא הוא אף היכא שלא נטעו מתחלה לכך וזהו דלא הביא רבינו הקא דינו: והנה לכאורה יש לומר פן דהנה התוס' במס' ע"ז שם ובמס' סוכה (דף לב) כתבו וז"ל אמאי לא פשיט התם מהכא דקאמר גבי ענביו דאם מיעטן ביו"ט פשר וחלקו בין התם להכא דהכא בידו למעט אבל התם אין בידו לבטל דאין ישראל מבטל עכו"ם של עכו"ם וקר"ן ז"ל שם בע"ז כתב דבאמת נפשוט הבעיא מסוגיא דהכא דאם מיעטן פשר דאין דיחוי.

ונ"ל להביא ראיה לדברי קר"ן דאי כדברי התוס' דמחלקינן דהכא לא הוי בידו תקשה אפתי לדברי אב"י דאמר לעיל (דף מב) דדוקא פשפחסה אינו מבטל לה ישראל אבל אם שברה לר"ל לא גרע מעכו"ם שגשתברה מאליה וא"כ הכא הא קאי הבעיא אליבא דר"ל וא"כ לאב"י אליבא דרשב"ל מאי קמבעיא ליה דהא גם הכא הוא בידו לשברה דאז מיבטל בטל ומשמע דר"ר קמבעיא לרשב"ל אליבא דכ"ע וא"כ להכי לא הביא רבינו זה משום דנפשוט הבעיא כדברי קר"ן ז"ל אף זה ליתא דהא קר"ן גופיה מסיק דכ"ז הוא רק אם עבדו מעיו"ט דהוי דיחוי מעיקרא אבל אם עברו ביו"ט דהוי נראה ונדחה לא יצא וה"ל אפתי להביא לעגנן אם עבדו ביו"ט דה"ל נראה ונדחה וכמו שמבאר קר"ן שם באריכות: אף באמת פשוט י"ל דס"ל לרבינו פמו שכתבו התוס' במס' יבמות (דף קד ע"א) וז"ל וא"כ פנין דבבטלה מיירי רבא מאי קמבעיא ליה לר"ל בע"ז (דף מז) דקל של ע"ז שביטלה לולבו מהו למצנה תפשוט מדרבא דסוכה דלכתחלה לא יטול ואם נטל יצא וי"ל לרבא פשיטא ליה ולר"ל קמבעיא ליה אע"ג דפשיט התם מר' יוחנן רבו מ"מ מדברי רבא לא בעי למפשט עכ"ל.

אלמא דס"ל דדברי רבא דאמר לא יטול ואם נטל יצא מיירי על זה הבעיא אשרה שביטלה ומיירי באופן שנטעו ואח"כ עבדו וכן מפרש לה הכ"מ הכא דדברי רבא דאמר של עכו"ם לא יטול ואם נטל מיירי לאחר ביטול וזהו דברי רבינו דאמר של עכו"ם לא יטול לכתחלה ואם נטל יצא הוא מיירי באשרה זו בכהאי גוונא שלא נטעו מתחלה לכך וע"ז אי ביטל יצא דנפשוט הבעיא דר"ד ומה אע"פ שבטלה האשרה מלעבדה מיירי באשרה דמשה דכתותי מכתת שיעורא וכדברי התוס' ביבמות כמבואר: והנה לקמן בפ"ד מהל' איסורי מזבח הל' ז כתב רבינו פן אשרה שבטלה אין מביאין ממנה גזרין למערכה ע"כ.

וְכַתֵּב הַכ"מ וּמָה שֶׁכָּתַב אֲשֶׁרָה שֶׁבִטְלָה כּו' שֶׁם בְּעֵי ר"ל הַמְשַׁתְּחָוּה לְדָקֵל כּו' פִּי אֶתָּא רַב דִּימֵי אָמַר בְּאֲשֶׁרָה שֶׁבִטְלָה קַמְבַּעֲיָא לִיהּ וְלֹא אִפְשָׁטָא וְעַבְדִּינּוּ לְחוּמְרָא וְכִינּוּ דְלַעֲנִין לְוֹלָב לְמַצְוָה מְסַפִּיקָא פְּסָלִינּוּ לִיהּ מַכְש"כ דְּפָסְלִינּוּ לִיהּ לְגִזְרִין לְמַעְרְכָה עַכ"ל.

וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַכ"מ דְּאֲשֶׁרָה שֶׁבִטְלָה שֶׁכָּתַב הֵכָּא רַבִּינוּ מִיְיָרִי בְּהַאי אֲשֶׁרָה דְּקַמְבַּעֲיָא ר"ד שֶׁם בַּע"ז וְהַבַּעֲיָא הוּא אִי יֵשׁ דִּיחֻוּי אֲצֵל מַצּוֹת אוֹ א"ד וּפּוֹסֵק רַבִּינוּ לְחוּמְרָא וְהָא זֶה לִיתָא לְפִי מַה שֶׁמְבָאָר הַכ"מ גּוֹפִיָה הֵכָּא בַּהֲל' לְוֹלָב דְּרַק בְּאֲשֶׁרָה דְּמִשְׁעָה דְּהִינּוּ אֵילָן שֶׁנִּטְעוּ מִתְחִלָּה לְכַף דְּמִתְחַלֵּת בְּרִיטּוֹתוֹ הוּא מְכַתֵּת שְׂעוּרָא מְאִיסָא לְמַצְוָה וְזֶהוּ דְּוָמִיָּא דְּעִיר הַנִּדְחָת דְּבִיטּוֹל לֹא מְהַיְבִי בִּיהּ וּבְזֶה מִיְיָרִי רַבִּינוּ שֶׁם שֶׁאָמַר אַע"פ שֶׁבִטְלָה הָאֲשֶׁרָה מְלַעֲבָדָה אוֹ שֶׁהִיטָה שֶׁל עִיר הַנִּדְחָת אֲבָל זֶה מְסִיק הַכ"מ דְּאֵילָן שֶׁלֹּא נִטְעוּ מִתְחִלָּה ע"ז ס"ל לְרַבִּינוּ דָּאֵם בִּיטּוֹל יֵצֵא כְּרַבָּא וְע"כ אִפְשִׁיט הַבַּעֲיָא לְקוֹלָא כְּמוֹ שֶׁבְּאָרְנוּ וְאִיךָ תִּלְיָא לִיהּ הַכ"מ הֵכָּא אֲשֶׁרָה רַבִּינוּ וְלֹא קָאָמַר דְּוָמִיָּא דְּעִיר הַנִּדְחָת הֵכָּא וּמִשְׁמַע דְּכָל אֲשֶׁרָה אַף נִטְעוּ וּלְכַסּוּף עַבְדּוֹ וְלֹא בְּאֲשֶׁרָה דְּמִשְׁעָה לְזִמְרָה דְּמַש"ה פְּסוּל הוּא לְמַעְרְכָה מְשׁוּם דְּהִתָּם בַּע"ז סְפִיקָא לְחוּמְרָא וְהָא הִתָּם פְּסִיקִין כְּמוֹ רַבָּא לְקוֹלָא וְכֵן מַה שֶׁכָּתַב הַלַּח"מ מְדַכְּתַב רַבִּינוּ מִשְׁמַע דְּפְסוּלִים אִפְּיִלוּ דִּיעֵבַד כּו'.

וְהָא דְּאָמַר רַבָּא גְּבִי לְוֹלָב שֶׁל ע"ז לֹא יִטּוֹל וְאֵם נִטְל יֵצֵא מְחַלֵּק רַבִּינוּ בֵּין אֲשֶׁרָה לְעַפּו"ם דְּשֶׁאֲנִי אֲשֶׁרָה שֶׁנִּטְעָה מִתְחִלָּה לְכַף. וְכֵן פֶּתַח הַרְה"מ דְּרַבִּינוּ מְחַלֵּק בְּכַף כּו': וְהִנֵּה לַפ"ד הַרְה"מ וְהַכ"מ הִתָּם בַּהֲל' לְוֹלָב סְתָם אֲשֶׁרָה לֹא מִיְיָרִי שֶׁנִּטְעָה מִתְחִלָּה לְכַף אֲלֹא הוּא אֲשֶׁרָה דְּמִשְׁעָה וְע"ז לֹא קַמְבַּעֲיָא לִיהּ וְהַבַּעֲיָא הוּא אִפְכָּא בְּאֲשֶׁרָה סְתָם וְהִינּוּ אִפְּיִלוּ נִטְעוּ וְאַח"פ עַבְדּוֹ וּמִנ"ל לְזִמְרָה דְּסְתָם אֲשֶׁרָה הוּא שֶׁנִּטְעוּ מִתְחִלָּה לְכַף וְאִדְרַבָּא שֶׁם בְּסוּגִיָּא (דָּף מַח) גְּבִי שֶׁלֵּשׁ אֲשִׁירוֹת מִשְׁמַע דְּמַקְרִי אֲשֶׁרָה כָּל שְׂעוּבָדִים אוֹתָהּ אַף אִם לֹא נִטְעָה מִתְחִלָּה לְכַף אֲמָנָם דְּבִרֵי רַבִּינוּ הֵכָּא יִתְבָּאָר עַפ"ד הִירוּשְׁלָמִי בַּפ"א דְּבַכּוּרִים שֶׁמְבִיא הַמְשַׁל"מ שֶׁם בַּהֲל' אִיסוּרֵי מְזִבְחַת וְז"ל הִירוּשְׁלָמִי ה"מ בְּאֲשֶׁרָה שֶׁבִטְלָה שְׂאִינוּ מְבִיא מְמַנָּה גִּזְרִין לְמַעְרְכָה רַשְׁב"ל בְּעֵי מַהוּ שְׂיָבִיא מְמַנָּה לְלֹוֹב מַצּוֹת כְּגִבּוֹה דְּמֵי אוֹ אִינוּ כְּגִבּוֹה כּו' פְּשִׁיטָא שֶׁהוּא מְבִיא מְמַנָּה לְוֹלָב שְׂאִין מַצּוֹת כְּגִבּוֹה וּפְיָרֵשׁ הַפ"מ דְּלַעֲנִין מַצּוֹת אֲמָרִינּוּ אִין דִּיחֻוּי כּו' וּמִכִּינּוּן שֶׁבִטְלָה חוֹזֵר וְנִרְאָה עַכ"ל.

אַלְמָא דְּמִיְיָרִי הֵכָּא בְּכָל אֲשֶׁרָה דְּאֵלוּ בְּאֲשֶׁרָה דְּמִשְׁעָה גַּם בְּלוֹלָב פְּסוּל וְאָמַר הִירוּשְׁלָמִי בְּפִשְׁטוּת דְּלַעֲנִין קְדָשִׁים אֲמָרִינּוּ יֵשׁ דִּיחֻוּי הֵכָּא וְנִפְסַל אַף שֶׁבִטְלָה אֲבָל לַעֲנִין לְוֹלָב פְּשִׁיט לִיהּ הַבַּעֲיָא שֶׁל רַב דִּימֵי דִּיֵּצֵא בְּדִיעֵבַד וְהֵכָּא בְּדִיעֵבַד מִיְיָרִי אַף דְּאָמַר דִּיבָא וְכְמוֹ בְּאֲשֶׁרָה לַעֲנִין מַעְרְכָה אַף דִּיעֵבַד פְּסוּל כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַלַּח"מ הֵכָּא אַף דְּכָתַב אִינוּ מְבִיא אוֹ ה"נ בְּלוֹלָב דְּכָתִיב מְבִיא מִיְיָרִי בְּדִיעֵבַד דִּיֵּצֵא וְאִפְשָׁטָא הִירוּשְׁלָמִי הַבַּעֲיָא כְּמוֹ רַבָּא דָּאֵם נִטְל יֵצֵא וְא"ל דְּלֶהֱכִי פּוֹסֵק רַבִּינוּ הִתָּם לְקוֹלָא גְּבִי לְוֹלָב דָּאֵם נִטְל יֵצֵא פִּינּוּ דְּגַם הִירוּשְׁלָמִי פְּשִׁיט לְקוֹלָא וְקִי"ל כָּל הֵיכָּא דְּבַגְמ' דִּינּוּ נִשְׂאָר בְּבַעֲיָא וּבִירוּשְׁלָמִי אִפְשִׁיט כֵּן פְּסִיקִין הַפְּשִׁיטוּת וּלְפ"ד הַכ"מ וְהַלַּח"מ בַּה' אִיסוּרֵי מְזִבְחַת דְּכָתְבוּ דְּרַבִּינוּ פּוֹסֵק לְחוּמְרָא הַבַּעֲיָא בַּע"ז וְדָאִי תִקְשָׁה דְּהָא פִּינּוּ דְּבִירוּשְׁלָמִי אִפְשִׁיט לְקוֹלָא ה"ל לְמִפְסַק כֵּן אֲלֹא ע"כ צ"ל כְּמוֹ שֶׁבְּאָרְנוּ דְּפּוֹסֵק לְקוֹלָא וְעִינּוּ עוֹד לְקַמְן בַּפ"א מַה' בַּכּוּרִים מַה שֶׁבְּאָרְנוּ בְּזֶה וְדוּק: שֶׁם אַרְבַּעַת הַמִּינִים כּו' וּבִשְׁעַת הַדְּחָק אוֹ בַּשְּׁה"ס לְוֹלָב הִיבֵשׁ כְּשֶׁר אֲבָל לֹא שְׂאָר הַמִּינִים כּו'.

והראב"ד פתב א"א א"כ שְהָרִי אָמְרוּ יָבֵשׁ פְּסוּל וּכ"מ שְאָמְרוּ פְּסוּל אִף דִּיעֵבֵד הוּא וּפְסוּלָא דְאוֹרְיִיתָא כו' אִין חִילוּק בְּשַׁעַת הַדְּחָק כו' עכ"ל והרה"מ ז"ל הביא דעת הגאונים דְּכָל הַפְּסוּלִין יוֹצְאִין בָּהֶם בְּשַׁעַת הַדְּחָק אִף בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן וְכֵן פְּתָבוּ הַתּוֹס' בַּמַּס' סוֹפָה (דף ל"א ע"א) ד"ה לא דאם לא מצא פשר יוצא באתרוג פסול והרא"ש שם האריה בזה: ונ"ל להביא ראיה לדעה זו דהנה כל הפסולין יוצאין בדיעבד או אין לנו אחר מהא דאיתא שם בגמ' (דף לא ע"ב) מ"ט לאו משום דבעי הדר לא פינן דאמר רבה לולב בימין ואתרוג בשמאל זימנין דמתלפי ליה ואתי לאהפוכי ואתי לאפסולי ע"כ.

והנה לפי מאי דקחשבה המשנה שם פן שיעור אתרוג קטן פאגוז כו' ובגדול כדי שיאחזו שנים בינדו אחת משמע דשנה לנו פסול גדול כמו אם הוא קטן וכמו אם הוא קטן פסול אף דיעבד פן בגדול וא"כ אם אין לו אלא אתרוג זה הגדול פסול ליטול כמו אם אין לו אלא קטן: והנה לפי מאי שבארנו לעיל פמה פעמים דברי הש"א בהל"ק"ש לדחות דברי ר"י לענין ק"ש אחר תצות דל"א עשו סיניג לבלי לקרות עוד דלא מצינו סיניג רק היכא דחיישינן שפא יבא לידי א"ח מזה כגון שיחלל שבת אבל הכא אין סברא לגזור ולבטל מצות ק"ש ודאי מפני הסיניג החשש הספק פ"א והא ה"נ פן הוא דפסלינן אתרוג גדול ומבטלי מצות אתרוג אי אין לו אלא גדול משום החשש שפא יהפך ויפסול ויקח בפסול אינו נוטל כלל עתה ומה מרויח בזה הסיניג דאינו נוטל אתרוג שפא יקח אתרוג דפסול אלא ודאי הוא פדעת הפוסקים דאם אין לו אתרוג אחר פשר אזי יוכל ליקח כל אף הפסולין ג"כ וא"כ לא קשה כלל דממנ"פ אם אין לו אלא אתרוג זה הגדול אזי בנדאי יקח אותו דהא בקטן נמי אם אין לו אחר אזי פשר ליקח ורק מייירי ע"כ שיש לו אתרוג אחר וא"כ שפיר אמרינן שנה לא יקח מטעם דלמא יפסול ואתי ליקח בפסול ולכן אי אית ליה אחר לא יקח הגדול ודוק: הלכה ב ושל מ"ש בירושלים ושל תרומה טהורה לא יטול כו' שפא יכשירו לטומאה ואם נטל פשר כו'.

והרה"מ פתב דפוסק כמ"ד מפני שמכשירה ולא כמ"ד מפני שמפסידה ולא ביאר הטעם הרה"מ ז"ל. והנה הנוב"י במה"ת ח' או"ח (סי' קלא) הקשה דמשמע דרבינו פתב הטעם מפני שמכשירה לחומרא על היכא שקרא לה שם חוץ מקליפתה החיצונה דלמ"ד מפני שמפסידה שרי והא אפתי גם בטעם מפני שמפסידה איתא חומרא על היכא שפבר הוכשר דלמ"ד מפני שמכשירה שרי ולמ"ד מפני שמפסידה אסור כמו שכתבו התוס' שם ומתריץ לה זה הנוב"י פן דרבינו מפרש שפא יכשירו לטומאה וכוננתו שאפילו אם אינו מכשירו עתה אפ"ה אסרו חכמים שפא יארע פ"א שיכשירו וא"כ ס"ל דלא כהתוס' אלא אף אם הוכשר פבר מ"מ לא יטול לכתחלה והוכיח רבינו זה מן הסוגיא שם דבכה"ג לא יטול דאי נתיר אותו שהוכשר יבא ליטול אף אי לא הוכשר עיי"ש.

והנה עפ"ז נ"ל ליישב מה שהקשה הכא במס' סוֹפָה בס' פפות תמרים על רבינו לקמן בפ"א מהל' פרה אדומה שכתב בה"ו אזוב של תרומה טהורה לא יזה ואם יזה פשר ולא ביאר שום טעם מ"ט לא יזה דהוא נמי כמו בלולב או מפני שמכשירה או מפסידה ובלולב ביאר הטעם מפני שמכשירה והוא נפ"מ טובא לענין אם הוכשר פבר כדברי התוס' וה"ל לבאר הטעם והניח בצ"ע.

ולפ"ד הנוב"י ניתקא שפיר דגב"י אזוב הא אין נפ"מ דאף אם מוכשר לא ינה דלא פדברי התוס' ורק גבי אתרוג נקוט לה רבינו הטעם מפני שמכשירה דאיכא נפ"מ לענגן אם קרא לה שם חוץ מקליפתה החיצונה דא"נ מפני שמפסידה שרי ולהכי קאמר מפני שמכשירה דהוא לחומרא בכה"ג אף אם קרא שם חוץ מקליפתה מ"מ לא יטול וכ"ז גבי אתרוג אבל קא גבי אזוב דליכא נפ"מ בזה דאף למ"ד שמפסידה הוא בכל גוונא דליתא בזה קליפה חיצונה ולגמרי מפסידה וכיון דס"ל דאף אם הוכשר פבר נמי לא ינה א"כ ליכא שום נפ"מ בהטעמים דבכ"ג אסור להכי לא ביאר בזה רק גבי אתרוג דאיכא בטעם הנפ"מ לאם קרא לה שם חוץ מקליפתה נמי אסור להכי ביאר שפיר התם הטעם כמבואר ודוק: הלכה ה' הדס שנקטם ראשו פשר כו' או שחורות פסול ואם מיעטן פשר ואין ממעטין ביו"ט עבר ולקטן או שלקטן אחד אחד לאכילה פשר עכ"ל.

וכתב הכ"מ בגמ' (דף לג) כו' אבל אי אשחור ביו"ט דנראה ונדחה הוא לא תפשוט אם חוזר ונראה. ויש לתמוה על רבינו שלא חילק בכך ואפשר שטעמו משום דאע"ג דנראה ונדחה הוא פל שפידו לתמן לאו דיהוי הוא כו' ומאחר דאי אשפח הושענא אחריתא רשאי ביו"ט ללקטן לאכילה חשיב בידו לתמן עכ"ל: והנה הט"ז באו"ח (סי' תרמו) הקשה בס"ק ה' שם ע"ד הכ"מ וז"ל ול"נ דביו"ט א"א לתמן כדי שיהיה פשר דהא דמשני הגמ' פגון שלקטן לאכילה היינו פגון שאין פונתו אלא בשביל לאכילה משא"כ פאן שא"א שיוכל לתמן נמצא שממעט בשביל התקון וזהו אסור ועוד דה"ל לאוקמי ולהפיר דאית ליה הושענא אחריתא עכ"ל: והנה דברי הכ"מ הוא לכאורה דברי התוס' שם במס' סוכה (דף לג ע"א) דכתבו דהיכא דבידו ללקט לא הוי דיהוי וכן מבארים שם התוס' דהכא הוי בידו לתמן.

אמנם התוס' בנבחים (דף לד ע"ב) כתבו אפכא שם דאמר רב אשי פל שפידו לתמן לא הוי דיהוי וענביו מרובין מעליו במס' סוכה אין זה בידו פינו דאין ממעטין ביו"ט והוא להיפוך ממה שכתבו במס' סוכה דבארנו: וע"כ נ"ל לתרץ דברי התוס' שם שלא יהא סתירה מזה ע"ז פן.

דהנה אם יש ליה הושענא אחריתא אמרינן דלא הוי אסור פלל ואי לית ליה הושענא אחריתא דאית ביה אסור כתבו התוס' במס' יומא (דף לד) דהוא אסור שבות מדרבנן והמרדכי רפ"ג דסוכה פתב בשם הריב"א ז"ל דה"ל אסור דאורייתא מ"מ אכתי תקשה אי לית ליה הושענא אחריתא נימא דאתי עשה ודחי ל"ת דיו"ט: והנה לעיל בפ"ב מהל' שופר בארנו דיש שני טעמים ע"ז דאמרינן דשופר של ר"ה אין מחללין עליו יו"ט לא בדבר שהוא משום ל"ת ולא בדבר שהוא משום שבות חדא מה שאומר הגמ' יו"ט עשה ול"ת הוא ולא דחי עשה ל"ת ועשה ועוד שכתבו הראשונים שם דלא הוי בעידנא ורק משום דהוי עשה דרבים להכי א"ל דדחי אף אי לא הוי בעידנא ובכ"ז להכי הטעם דעשה ולא תעשה: והנה הטורי אבן כתב שם דלמ"ד דיו"ט הוא ל"ת גרידא כמו שכתבו התוס' במס' ביצה (דף ח ע"ב) דרבא ס"ל דהוי ל"ת גרידא וכן כתבו התוס' במס' שבת (דף פד ע"ב) ובתוס' ישנים שם דתנא דב"ח ס"ל דה"ל רק ל"ת גרידא ומפרש דלהכי לא דחי השופר יו"ט משום דלא ה"ל בעידנא וס"ל דאף עשה דרבים נמי לא דחי היכא דלא הוי בעידנא עיי"ש בט"א.

והנה לעיל בארנו דלולב לא מקרי עשה דרבים ובנדאי בעיבדינא מ"מ פתבו המפרשים דהקא גבי לולב משפחת לה בעידינא שפיר כגון דבשעה שאוחז הלולב בידי ומתקן ליה וא"כ תיקף שמלקטן השחורות ונעשה פשר בשעה זו יוצא י"ח וקוי בעידינא ורק הקא לא דחי ע"כ אף בכה"ג משום דיו"ט עשה ול"ח הוא נאף איסור שבות אינו דוחה כמו גבי שופר דאמרנו כל דתיקון רבנו פעין דאורייתא תיקון וא"כ א"ל דלמ"ד יו"ט לא קוי רק ל"ת גרידא אי לית ליה הושענא אחריתא שפיר דחי דקוי בעידינא ויוכל לתקן וא"כ א"ל דהתוס' במס' סנפה דכתבו דקוי בידי לתקן להכי לא הנה דחוי קאי להאי מ"ד דיו"ט לא הנה רק ל"ת גרידא אבל במס' נבחים דקאי אליבא דרב אשי דהוא אמר שם כל שבידו כו' שפיר פתבו התוס' דלרב אשי לא הני בידי לתקן משום דרב אשי המ"ד שם ה"א ס"ל דיו"ט עשה ול"ת הוא ולא יוכל לתקן בכ"ג וא"כ לדידן דקיי"ל דיו"ט עשה ול"ת שפיר דחה הט"ז דברי הב"י אלא צריק לומר ע"כ לדעת רבינו כמו שכתב הקא הר"ר מנוח ז"ל דס"ל דאין דחוי אצל מצות בין לקולא ובין לחומרא אפילו נראה ונדחה וכמו שכתב הר"ר נמי הט"ז והשעה"מ הקא הביא דנהו רק איסור דרבנו אי לקטן ביו"ט ולא זכר דברי הריב"א שפיר דחי שכתבו דחוי איסור דאורייתא נאף שהביא דברי המרדכי שם מ"מ פתב בפשיטות דהוא רק מדרבנו עיי"ש ובמ"א נבאר בזה: הלכה ט כל הפסולין מפני מומין כו' והפסולות כו' או מפני שאותו אסור באכילה בין ביו"ט ראשון בין ביו"ט שני ובשאר הימים פסול עכ"ל.

משמע דס"ל לרבינו דאתרוג של טבל של ערלה ושל תרומה טמאה דאסור באכילה אסור אף בשאר הימים אבל התוס' והרמב"ן ושארי הפוסקים חולקים על רבינו וס"ל דכיון דילפינן מלפם על היתר אכילה או על דין ממון אינו פוסל רק ביו"ט ראשון כמו בגזול וכמו כן מעשר שני בירושלים למ"ד ממון גבוה דממעטינן מלפם נמי אינו פסול רק ביו"ט ראשון והביא הרמב"ן ראיה דהגמ' קאמר אתרוג של מ"ש אין אדם יוצא י"ח ביו"ט לר"מ ומ"ט אומר ביו"ט ולא אומר בחג כמו שאמר לעיל גבי מצה בפסח אלא משום דאינו יוצא רק ביו"ט ראשון ואם אומר בחג ה"א כל החג אבל לעיל אומר בפסח דלא נוכל לטעות דרק לילה הראשונה חיוב מצה.

והנה לפי הנראה הוא ראיה נכונה: ונ"ל לבאר דברי רבינו פן דהנה חזינן דלבד הטעם שאומר הגמ' גבי ערלה ותרומה טמאה לפסול מטעם דלכם יש לומר דפסול מטעם שכתבו התוס' שם (דף לה) פיון דבעי שרפה פתותי מכתת שיעורא וכתבו דבאמת לענין ערלה ותרומה טמאה לא בעי הקרא דלכם לפסול ורק למ"ד מ"ש ממון גבוה בעינן זה הטעם ונ"ל דעל תרומה טמאה ניקחא בל"ז קושית התוס' מפתותי מכ"ש עפ"י מה שכתבו התוס' במס' סוטה (דף פה ע"ב) ד"ה לאו דל"א פתותי מכתת שיעורא רק גבי איסורי הנאה ובעי שרפה ולא הוי רק פערפא בעלמא אבל לא בדבר שאינו אסור בהנאה וא"כ תרומה טמאה דבשעת ביעורו שרי ליהנות ל"א פתותי מכתת שיעורא בזה וגבי ערלה מיישב לה כמו"ת הגאון ז"ל עפ"י מה שכתב הפני יהושע במס' ברכות (דף לו) דלא בעי שרפה: ונ"ל להביא ראיה לזה מגמ' דקדושין (דף לט) דאמר והכרז על פירותיהן שטעון גניזה משמע דלא בעי שרפה וא"כ ערלה של חו"ל דלא בעי שרפה ומ"מ בהנאה אסור ושפיר צריק למילף מקרא דלכם וכ"ז א"נ כדעת הסופרים דערלה של חו"ל נמי פסול כמו שהובא במג"א (סי' תרמט ס"ק כ) עיי"ש אמנם לדעת התוס' במס' יבמות (דף קד

ע"א) דְּכָתְבוּ גְּבִי ע"ז דְּכִינּוֹן דְּאֶמְרִינּוּ דְּטַעוֹן גְּנִיזָה אֵין לָהּ פְּתוּמִי גְּדוּל מְזָה וּא"כ פִּינּוֹן דְּגַם עַל פִּירוֹת עֶרְלָה שֶׁל חו"ל נְמִי אֶמְרִינּוּ דְּטַעוֹן גְּנִיזָה א"כ שְׁפִיר אֶמְרִינּוּ פְּתוּמִי מְכַתַּת שְׁיַעוּרָא וְלִיתָא תִּירוּץ זֶה: וְהִנֵּה הִפְנִי יְהוֹשֻׁעַ מְתַרְץ לָהּ דְּגְבִי עֶרְלָה ל"א פְּתוּמִי מְכ"ש דְּהָא חֲזִי לִיקְהוֹת שְׁלֵא כד"ה אָף דְּמַצְנָתוֹ בְּשֶׁרְפָה.

וְהִנֵּה תִירוּץ זֶה לִיתָא רַק לְחַד תִּירוּץ שֶׁל הַתּוֹס' בְּמַס' פְּסָחִים (דָּף פַּח) דַּע"ז אָסוּר שְׁלֵא כד"ה וְלִהְיֵי נִיחָא דְּאֶמְרִינּוּ בַּע"ז פְּתוּמִי מְכַתַּת שְׁיַעוּרָא אֲבָל לְפִי חַד תִּירוּץ שֶׁם וּלְפ"ד רַבִּינוּ דְּבִאֲרָנוּ לְעֵיל בַּה' יְסוּה"ת מִשְׁמַע דַּע"ז שְׁרִי שְׁלֵא כד"ה וּא"כ לִיתָא תִּירוּץ הַפ"י דְּהָא גְּבִי ע"ז אֶמְרִינּוּ פְּתוּמִי מְכ"ש.

וַע"כ צ"ל כְּפִי הַתִּירוּץ שֶׁל הַתּוֹס' דְּנִקְיֵט רַק מִשׁוּם מ"ש דְּבִירוּשְׁלִים הַטַּעַם דְּלָכֶם אֲבָל עֶרְלָה וְתִירוּמָה טְמֵאָה פְּסוּל בל"ז וּא"כ נִיחָא נְמִי טַעְמִיָּה שֶׁל רַבִּינוּ ז"ל שְׁכַתְּבָה בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁנָה בְּמַס' סוּפָה (דָּף לַד ע"ב) וְז"ל עֶרְלָה וְתִירוּמָה טְמֵאָה הֵם מְפָלֵל הַדְּבָרִים הַטַּעוֹנִין שְׁרָפָה כּו' וְלִפִּיקָהּ הוּא פְּסוּל לְמַאֲמַר הַשִּׁי"ת פְּרִי דְּאֵלוּ אֵינּוּ רְאוּיִין לְאֲכִילָה בְּשׁוּם פְּנִים עַכ"ל: וְהִנֵּה צָרִיף לְפָרֵשׁ לְדַבְּרֵי רַבִּינוּ פֶּן דְּנֻדָּי לְמ"ד דִּילִיף לְפְסוּל מִטַּעַם דְּאֵין בָּהּ דִּין מְמוֹן וְנֻדָּי יְלִיף מְקַרָּא דְּלָכֶם וְנֻדָּי דְּנִתְמַעַט מְזָה דַּא"ב דִּין מְמוֹן דְּהָא אָמַר שֶׁם בַּגְמ' א"ב מ"ש לְמ"ד דִּין מְמוֹן מ"ש מְמוֹן גְּבוּהָ הוּא וְאָח"פ אָמַר הַגְמ' בְּשֶׁלְמָא אֶתְרוּג שֶׁל מ"ש לֹא דְכַתִּיב לָכֶם מְשַׁלְכֶם וְהוּא כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ רַש"י לְפִי שְׁאִין בּוֹ דִּין מְמוֹן שְׁאִינוּ ש"פ דְּאִיסוּרֵי הַנְּאֻזָה הוּא הַלְכָּהּ לֹא שְׁלָכֶם הוּא וְה"נ מִעֲשֶׂר שְׁנֵי דְמְמוֹן גְּבוּהָ הוּא לֹא שְׁלָכֶם הוּא אֲבָל לְמ"ד מִשׁוּם דְּאֵין בָּהּ הֵיתֵר אֲכִילָה א"ל דְּאִינוּ מְפָרֵשׁ כְּפִירוּשׁ רַש"י דִּילִיף נְמִי מְלָכֶם דְּבַעֲי שְׁיִהְיֶה שְׁלָכֶם בְּכָל דְּרָכֵי הַנְּאֻזָה אֲלֵא רַבִּינוּ מְפָרֵשׁ לָהּ לְפִי שְׁאִין בָּהּ הֵיתֵר אֲכִילָה וְלֹא מְקַרֵי פְּרִי כְּמוֹ שְׁמַבְאָר דְּאֵין רְאוּי לְאֲכִילָה בְּשׁוּם אֲוֶן אֲבָל מְקַרָּא דְּלָכֶם לֹא נִדַּע לְמַעַט שְׁאִין בָּהּ הֵיתֵר אֲכִילָה דְּהָא מְצִינוּ לְקַמֵּן (דָּף מ) דְּגְבִי פִירוֹת שְׁבִיעִית אָף דְּכַתִּיב לָכֶם לֹא דְרִישׁ הַת"ק שֶׁם לְכָל צְרָכֵיכֶם דַּס"ל דְּאֵין מוֹסְרִין פ"ש לְמִשְׁרָה וְכֹנְתִיָּה פְּסָקִינוּ עֵי"ש.

וְה"נ לֹא דְדַרְשִׁינוּ בְּכָל דְּרָכֵי הַנְּאֻזָה אֲלֵא יְלַפִּינוּ לְמַעַט מְקַרָּא דְּפִרֵי וְזֶהוּ הַמְּיַעוּט שְׁאִין בָּהּ הֵיתֵר אֲכִילָה וְלִהְיֵי שְׁפִיר אָמַר הַגְמ' בְּהֵיתֵר אֲכִילָה כ"ע לֹא פְּלִיגֵי דְּבַעֲינּוּ כ"פ בְּדִין מְמוֹן וְהִינּוּ דְּהֵיתֵר אֲכִילָה לֹא דְרִישִׁינוּ מְקַרָּא דְּלָכֶם אֲלֵא מְקַרָּא דְּפִרֵי וְזֶה לְכ"ע יְלַפִּינוּ כ"פ בְּדִין מְמוֹן דְּזֶה יְלַפִּינוּ אִי נִדְרוּשׁ מְקַרָּא דְּלָכֶם אִו לֹא.

וְצָרִיף לֹאמַר לְדַעַת רַבִּינוּ דְּבִאֲמַת עֶרְלָה וְתִירוּמָה טְמֵאָה מְכַתַּת שְׁיַעוּרָא דְּהוּא בְּשֶׁרְפָה כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' וּבַעֲי לְהִכִּי טַעַם דְּהֵיתֵר אֲכִילָה לְעַנְיָן טְבָל דְּרַבִּינוּ פּוֹסֵק כְּשִׁיטַת רַש"י דְּטְבָל פְּסוּל הוּא כְּמוֹ שְׁכַתְּבָה לְעֵיל בַּה' א' שֶׁל טְבָל בַּהֲדִי הַנָּה פְּסוּלִים וְטְבָל הָא שְׁרִי בַּהֲנָאָה שְׁאִינוּ שֶׁל פְּלוּי וְרַק פִּינּוֹן דְּאָסוּר בְּאֲכִילָה מְמַעְטִינוּ זֶה מְקַרָּא דְּפִרֵי וּא"כ פֶּל הַנִּי בֵּין עֶרְלָה וּבֵין תִּירוּמָה טְמֵאָה וְטְבָל דְּכִינּוֹן דְּהֵמָּה אָסוּרִין בְּאֲכִילָה וּמְמַעְטִינוּ מְקַרָּא דְּפִרֵי הֵמָּה שְׁפִיר פְּסוּלִין כָּל שְׁבַעָה דְּנִתְמַעַט מִמַּאֲמַר הַשִּׁי"ת פְּרִי דְּנֻדָּי הוּא כָּל שְׁבַעָה כְּמוֹ דְּמְמַעְטִינוּ הֶדֶר דְּבַעֲי כ"ז וְקו"ח הוּא מְהַדֵּר אֲבָל מ"ש בִּירוּשְׁלִים דְּחֲזִי לְאֲכִילָה וּמְמַעַט רַק מִשׁוּם דְּלֹא הָיָה דִּין מְמוֹן וּמְמַעְטִינוּ מְקַרָּא דְּלָכֶם כְּמוֹ דְּאָמַר בַּגְמ' מְפָרֵשׁ מְלָכֶם א"כ לֹא מְמַעַט רַק בִּיו"ט רֵאשׁוֹן כְּמוֹ שְׁמַמְעַט מְגֻזוּל וְלִהְיֵי שְׁפִיר אָמַר הַגְמ' גְּבִי מ"ש לְדַבְּרֵי ר' מֵאִיר אֵין אָדָם יי"ח בִּיו"ט דְּכִינּוֹן דַּמ"ש מְמַעְטִינוּ מְלָכֶם הוּא דְּוָקָא בִּיו"ט רֵאשׁוֹן א"י

אָבֵל וְשָׂר הַפְּסוּלִים דא"ר לְאָכִילָה וּמִמַּעֲטִינוּן מְקַרָּא דְפָרִי שְׁפִיר כָּתֵב רַבֵּינוּ דְפָסוּלִין כָּל שְׂאֵר הַיָּמִים נָמִי כַּמְבֹאָר.

ולפ"ד רבינו ליתא מה שיהקשו התוס' והר"ן א"נ דבטבל א"י מטעם שאינו שלכם א"כ גם גבי מצה נמעט מזה דלכם והש"א (בסי' צז) מאריה בזה ולפ"ד רבינו ניחא דלא ממעטינו טבל מקרא דלכם רק מקרא דפרי כמבואר: וראיתי להר"ר מנוח ז"ל שכתב בפ"ח ה"א ושל תרומה טמאה מפרש בגמ' פרי עץ הדר א"ר והאי לאו הדר הוא וא"נ לפי שאין ביה היתר אכילה ולא לכם קרינא ביה ושל טבל הוי נמי מפני שא"ר לאכילה עכ"ל.

ונ"ל פי ט"ס יש בדבריו דזה דמסיק והאי לאו הדר הוא לא נמצא בגמ' נרק צ"ל והאי לאו פרי הוא כמו שכתב רבינו בפירושו המשנה ומה שמסיק אה"כ א"נ לפי שא"ב היתר אכילה ולא לכם קרינא ביה זהו לפי שיטת התוס' ורש"י ז"ל אב"ל לפד"ר הוא כמו שבארנו דממעטינו א"ב היתר אכילה מזה דאקרי פרי כמו שבארנו: ואגב נבאר מה שמאריך הש"א שם (בסי' צז) לענין טבל אם מקרי לכם ואם ממעטינו מקרא דנגנף איסורי הנאה דא"ה נמי פוטר מירוח כמו הקדוש דפוטר ומבאר שם הסוגיא דפסחים (דף לג) דיליף מקרא דתתן לו ולא לאורו דקאי כל הסוגיא כמ"ד דחמץ בפסח מותר בהנאה ושהוא יסבור נמי דאחר הפסח אסור הוא מה"ת והוא יליף מקרא דתתן לו ולא לאורו דמ"ד דאסור בהנאה יליף מתתן לחוד עיי"ש ותמוה הוא לכאורה האיך מצינו מ"ד בזה דיסבור דאסור לאחר הפסח ומותר בהנאה והפל מה"ת אם לא דנאמר דס"ל להש"א דהאי סוגיא ס"ל כמו דאיתא בירושלמי דפסחים בפ"ב ה"א דאמר שם מודה ר"ש דאסור איסורו מהו ר' ירמיה אומר איסורו דבר תורה ופירש הק"ע פן איסורו דבר תורה דכתיב אף ביום הראשון תשביתו והיינו משש שעות ולמעלה וכיון דצריך להשבית קודם שש ש"מ דאסור באכילה ולא ה"בא מ"ע ולאחר זמנו פקודם זמנו עכ"ל.

וא"כ ס"ל דמותר הוא בהנאה קודם זמנו ואחר זמנו ומ"מ באכילה אסור ואיסורו הוא מה"ת וכן יסבור האי מ"ד שם ויליף מקרא דתתן לו על חמץ קודם זמנו דבהנאה מותר ובאכילה אסור מה"ת ואין היתר לאיסורו דלאח"ז נמי אסור מה"ת.

ועיין שו"ת נוב"י מה"ת ח' או"ח (סי' סו"א) שמבאר בדברי הירושלמי זה ואכ"מ. וכן מה שמבאר שם הש"א דאיסורי הנאה לא מקרי דנגנף קשה לי מן הירושלמי דפסחים פ' כ"ש הל' ג' עשה פרי והשתתנה לו ומרחו ואח"כ אכלו אם התרו בו משום האוכל טבל אינו לוקה משום האוכל עכו"ם לוקה איסור חמור חל על איסור קל ואין קל על ע"ח וכ"ז הוא רק משום דאין איסור קל על ע"ת אב"ל בנדאי נאסר משום טבל אף דמרחו אחר שהשתתנה דנאסרה בהנאה אלמא דמירוח א"ה מקרי דנגנף ואין פוטר ודלא כדברי הש"א ובהל' תרו"מ נבאר בס"ד: הלכה יג והאיך היתה שמחה כו' ומנגנין בכנור ובנבלים כו'.

והנה במשנה שם (דף נא ע"ב) איתא והלויים היו מרקדין בכנורות ובנבלים על ט"ו מעלות משמע דהלויים היו דוקא המנגנים ולא ישראלים ורבינו כתב ומנגנים סתם משמע דאף ישראלים פשרים לזה ולא ביאר דישראלים דוקא.

וְצָרִיף לומר דְּכִינּוֹן דְּרַבֵּינוּ פָּתַב לְקַמֵּן בַּפ"ג מֵהַל' פְּלִי הַמְקַדְּשׁ הַל' ג' וְאַחֲרֵים הָיוּ מְנַגְּנִים בְּכָלִי שִׁיר מֵהֶן לְוִיִּם מֵהֶן יִשְׂרָאֵלִים מִיּוֹחֲסִין הַמְּנֹשְׂאִין לְכַהֲנֵה וּפּוֹסֵק כַּמ"ד וְשֶׁ בַּמְּשָׁנָה דְּעַרְכִּין (דָּף יג) דְּלֹא בְּעֵינֵן לְוִיִּם לְשׁוֹרֵר בְּכָלִי שִׁיר מִשׁוּם דְּעֵיקָר שִׁירָה בְּפֶה וַא"כ כַּש"כ הָכָא גַבִּי שִׁיר שֶׁל שְׁמֵחַת בַּה"ש דְּלֹא בְּעֵינֵן לְוִיִּם וְהַמְּשָׁנָה דְּתַנִּי לְוִיִּם דְּוָקָא אֲתִיָּא כַּר"ח ב"ע דְּבַעֲי בְּשִׁיר לְוִיִּם דְּוָקָא מִשׁוּם דַּס"ל דְּעֵיקָר שִׁירָה בְּכָלִי דְּוָקָא וּלְהַכִּי מְצָרִיף לְוִיִּם אֲבָל אֲנִי דְּפָסְקִינָן כַּמ"ד עֵיקָר שִׁירָה בְּפֶה כְּמוֹ שֶׁפָּתַב הַלַּח"מ הָכָא פֶּשֶׁר אַף בְּיִשְׂרָאֵלִים כְּמִבְּנֹאֵר וְדוּק: הַלְכוֹת שְׁקָלִים פָּרָק ג' הַלְכָה ד' וְהַקְּלָבוֹנוֹת אֵינָן פְּשָׁקְלִים אֲלָא אֲלָא מִנִּיחִין אוֹתָן הַשְּׁוֹלְחָנוֹת בַּפ"ע עַד שִׁיסְתַּפְּקוּ מֵהֶן הַהַקְּדָשׁ כּו' עכ"ל.

וְהַרְאָב"ד ז"ל הַשִּׁיג וְז"ל הַרְבֵּה חֲלוּקוֹת יֵשׁ בְּתוֹסַפְתָּא וּבִירוּשְׁלָמִי כּו' וְהִבִּיא הַכ"מ דְּבָרֵי ר"מ דַּס"ל דְּהוּא פְּשָׁקְלִים וְנִדְעַת הַחֲוֹלְקִים עָלָיו וְרַבֵּינוּ אֵינּוּ פּוֹסֵק כַּר"מ דְּהוּא יַחֲדָאָה לְגַבִּי אֵינָף תַּנְאֵי עֵי"ש.

וְקָשָׁה לִי דְּהָא אֲמַרִּינָן בְּמִנְחֹת (קח ע"א) פּוֹלְהוּ נְמִי מִן תְּרוֹת מְעָה נְמִי לְשָׁקְלִים אֲזָלָא דְּתַנְיָא לְהִיכֹן קְלָבוֹן זֶה הוּלָף לְשָׁקְלִים דְּבָרֵי ר' מֵאִיר ר"א אוֹמֵר לְנִדְבָה כּו'. נִמְצָא דְּסָבְרֵי ע"כ הָכָא פּוֹלְהוּ אֲמוּרָאֵי כַּר' מֵאִיר דְּמְעָה לְשָׁקְלִים אֲזָלָא וְה"ל לְרַבֵּינוּ לְפָסְוֵק פְּנִתְיָה דְּסָבְרֵי פּוֹלְהוּ פְּנִתְיָה וּבַפְּרָט שְׁפּוֹסֵק רַבֵּינוּ לְעִיל בַּפ"ד ה"ב כַּר"א דְּקַחְשִׁיב נִגְדַּ מוֹתֵר אֲשֶׁם כּו' וְהוּא נְמִי ס"ל ע"כ כֵּן כְּמוֹ שֶׁפָּתַבוּ הַתּוֹס' שֶׁם בְּמִנְחֹת דְּלְהַכִּי קַחְשִׁיב זֶה וְה"ל וְדָאֵי לְפָסְוֵק כֵּן וְצ"ע וְיֵמָה שְׁמַצִּינָן הַמ"ע הָכָא בַּמַּס' בְּכוֹרוֹת פ' יֵשׁ בְּכוֹר לְתַרְזֵן בְּזֶה קְוִשִׁית הַרְאָב"ד ז"ל לִיתָא פָּלָל בַּמַּס' בְּכוֹרוֹת עֵי"ש: הַלְכָה יָא הִיָּה שֶׁל עִיר הַנִּדְחַת לֹא עָשָׂה כְּלוּם עכ"ל.

וְכַתֵּב הַכ"מ הִיָּה שֶׁל עִיר הַנִּדְחַת הַטַּעַם מְפַגֵּי שֶׁהוּא אֲסוּר בְּהִנָּאָה וְצָרִיף טַעַם לְמָה פָּרַט עִיר הַנִּדְחַת עכ"ל. וְהִנֵּה הַכ"מ אוֹמֵר דְּלְהַכִּי שֶׁל עִיר הַנִּדְחַת לֹא עָשָׂה כְּלוּם מִשׁוּם אֲסוּר הִנָּאָה מִשְׁמַע דַּס"ל דְּאִיסוּרֵי הִנָּאָה לֹא מְקַרִּי שְׁלוֹ וְזֶהוּ סוֹתֵר לְדְבָרֵי הַכ"מ גּוֹפִיָּה לְעִיל בַּפ"א מֵהַל' צִיצִית הִי"א שֶׁפָּתַב רַבֵּינוּ וְלֹא מִשְׁל עִיר הַנִּדְחַת.

וְכַתֵּב הַכ"מ וּמ"ש רַבֵּינוּ וְלֹא מִשְׁל עִיר הַנִּדְחַת טַעַמָּא לֹא מִשׁוּם דְּאִיסוּר הִנָּאָה דְּהָא מִצּוֹת לֹא לִיְהִנּוֹת נִיתְּנוּ אֲלָא טַעַמָּא מִשׁוּם דְּלְשִׁרְיָפָה קָאֵי מְכַתַּת שִׁיעוּרָא וְצִיצִית יֵשׁ לוֹ שִׁיעוּר לְמִטָּה ע"כ אֲלֵמָּא דַּס"ל דְּלֹא מְיַפְסֵל מְעִיר הַנִּדְחַת רַק מִטַּעַמָּא דְּמְכַתַּת שִׁיעוּרָיָה אֲבָל לֹא מִטַּעַם דְּבְצִיצִית פְּתִיב וְעָשׂוּ לָהֶם מִשְׁלָהֶם וְאִיסוּרֵי הִנָּאָה לֹא שְׁלוֹ הוּא כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ שֶׁם וַא"כ ה"נ לַפ"ד הַכ"מ הֵתֵם טַעַמָּא גַבִּי שְׁקָלִים הָכָא צָרִיף לומר ע"כ נְמִי מִשׁוּם דְּכַתוּמֵי מְכַתַּת שִׁיעוּרָיָה דְּהָא גַם גַבִּי שְׁקָלִים א"ל דְּמִצּוֹת לֹא לִיְהִנּוֹת נִיתְּנוּ וְרַק הוּא לְפִי מָה שֶׁפָּתַב רַבֵּינוּ הָכָא בַּפ"א הַל' ה' וְלַעוֹלָם אֵינּוּ שׁוֹקֵל פְּחוֹת מְחַצֵּי הַשְּׁקָל שֶׁהִיָּה בִּימֵי מֹשֶׁה רַע"ה שֶׁהוּא מִשְׁקָלוֹ מֵאָה וְשִׁשִּׁים שְׁעוּרָה.

נִמְצָא דְּלְשָׁקְלִים בְּעֵינֵן שִׁיעוּר וְעַה"נ פְּתוּמֵי מְכַתַּת שִׁיעוּרָיָה: וְיֵמָה שֶׁפָּתַב הַכ"מ וְצָרִיף טַעַם לְמָה פָּרַט עִיר הַנִּדְחַת כּו' לַעַנ"ד לֹא קָשָׁה מִיַּדִּי דְּאִיזָה אִיסוּר הִנָּאָה יֵשׁ גַבִּי שְׁקָלִים רַק מְעִיר הַנִּדְחַת אוֹ שֶׁל ע"ז שֶׁהַשְּׁתַּחֲוָה לוֹ אוֹ שֶׁהַחֲלִיפּוֹ בַּע"ז אוֹ נוֹי ע"ז דְּקִי"ל דְּחֲלִיפִין וְנוֹי ע"ז אֲסוּר בְּהִנָּאָה וּשְׂאָר אִיסוּרֵי הִנָּאָה ל"מ לִיָּה דָּאֵם מְוָדֵר הִנָּאָה מִשְׁקָל נ"ל דְּמְוָדֵר לְשָׁקֹל כְּמוֹ דְּקִי"ל בְּמִשְׁנֵה דְּנִדְרִים (דָּף לג) דְּמְוָדֵר הִנָּאָה מִן חֲבִירוֹ שׁוֹקֵל לוֹ אֶת שְׁקָלוֹ דְּלֹא מִשְׁתַּרְשִׁי לִיָּה וְהַה"ד אֵי מְוָדֵר הִנָּאָה מִן הַשְּׁקָל עֲצָמוֹ וְכְמוֹ דְּהַמְּוָדֵר הִנָּאָה מִשׁוּפָּר

מותר לתקוע בו תקיעה של מצנה כמו המודר הנאה מחבירו וה"נ פן ואף א"נ דאם מודר הנאה משקל לפרוש שקל זה או אם מודר הנאה מחבירו אסור לו בעצמו להפריש שקלו של חבירו ורק אם חבירו הפריש אמרינו דל"מ ליה מ"מ הכא לא מצי מיירי במודר הנאה דהא אמר אם עבר ושקל לא עשה פלום וזה לא שייך רק בדבר שהוא איסור הנאה לכ"ע אמרינו דאף אם הפרישו מ"מ אין השקל נתפס בקדושה אבל אם מודר הנאה והוא עבר והפריש לתרומת הלשכה נהי דהוא עבר מ"מ השקל הוא כשאר שקלים לתרומת הלשכה וא"כ ליתא רק למעט משל עיר הנדחת ושל ע"ז וכיון דדין זה לא נמצא בגמ' ובירושלמי ורק רבינו אומר מדעתו להכי אומר של עיר הנדחת והה"ד של ע"ז בחד גוונא הוא דכתותי מכתת שיעוריה היכא דלית ליה ביטול פמבואר ועיין שו"ת חתם סופר ת' או"ח (סי' קפ) ובמ"א נבאר: פ"ק ד הלכה ב אבל פר העלם דבר של צבור ושעירי עכו"ם בתחלה גובין להם ואינם באין מתרומת הלשכה כו'.

והכ"מ לא הביא את המקור לזה והוא גמ' וברייטא ערוכה במס' מנחות (דף. נב ע"א) פלוגתא דר' יהודה ור"ש ופוסק כר"י נגד ר"ש ועיי"ש בהגהות הב"ח וצ"ע: הלכות קידוש החדש פ"ק ב הלכה ב ד"ת שאין מדקדקין בעדות החדש שאפילו קדשו את החדש עפ"י עדים ונמצאו זוממין בעדות זו ה"ז מקודש עכ"ל.

והמפרש והלח"מ לא הביאו מקור לזה והוא ירושלמי מפרש במס' ר"ה פ"ג ה"ז ובפ"ג ה"א דאם קידשו ונמצאו העדים זוממין ה"ז מקודש וכן הוא במס' שבועות בירושלמי שם פ"ה דאם נמצאו העדים זוממין ה"ז מקודש.

והנה הטעם הוא שפיר כמו שכתב הלח"מ הכא דכיון דקיי"ל אתם אפילו מוטעים ולהכי אין מדקדקין ואפילו נמצאו העדים זוממין מקודש הוא: ומצאתי לאחד מהאחרונים שכתב הטעם לזה הוא משום דהוי כאשר עשה דכבר קידשו החדש ובכל עדות שייך כאשר זמם ולא כאשר עשה.

ולענ"ד ליתא זה חזק א"נ דעדות קידוש החדש דמי למלקות הלא גם בעדות למלקות ס"ל לרבינו לקמן בפ"כ מה' עדות דלא אמרינו בזה דוקא כאשר זמם ולא כאשר עשה אלא אפילו א"נ דהכא נמי אמרינו כאשר זמם ולא כאשר עשה מ"מ זהו רק לענין עונש של העדות דאמרינו ביה כאשר זמם דוקא אבל לענין לבטל העדות ודאי באף כאשר עשה נתבטל העדות וכמו שכתב האו"ת (סי' לח) דא"נ דבעי כאשר זמם ולא כאשר עשה אף במלקות אז קאי הקרא של לו ולזרעו אם העידו שהוא ממזר וצריף לגרש את אשתו דכ"ז שלא גירש הוי כאשר זמם ולא כאשר עשה אף זה ודאי דאף אם גירש את אשתו דהוי כאשר עשה ונמצאו זוממין דמ"מ נתבטל העדות והוא חוזר להיות כשר ועוד כמה דברים שביאר שם וגם הכא ודאי נהי דלא ענשינו פיון דהוי כאשר עשה מ"מ העדות נתבטל והכא קיי"ל דאף העדות לא נתבטלה וכשר הקידוש אלא הטעם הוא כמו שכתב הלח"מ מטעם אתם ואפילו מוטעין: והנה כ"ז נ"ל דרק אם נמצאו זוממין אחר שכבר קדשו ב"ד את החדש אבל קודם שקדשו אם נמצאו ודאי אינו מקודש וניחא עפ"ז הא דקיי"ל נמי דאין עד נעשה דיין גם בעדות קידוש החדש וכתבו התוס' במס' כתובות (דף כא ע"ב) הטעם בשם י"א משום דבעי עדות שאמה יכול להזימה וא"כ הכא דאמרינו דאפילו נמצאו הם זוממין א"ח ומקודש החדש וא"כ לא שייך הכא שאמה

יכול להזימם אלא משום הכי בעי דיכול להזימם דאי קנדם שקדשו ובאו עדים ונהזימום
נתבטלה העדות ודאי ולזה בעי שיהיה יכול להזימם ולהכי אין עד נעשה דיין ואם העדים
לוקין אם זממו אותם נבאר לקמן בה' עדות בס"ד: הלכה זו פיצד מקבלין עדות החודש
פל מי כו' בא לב"ד כו' ואח"כ שמתקנים העדות ראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין
אחריו כו'.

והנה איתא במשנה דר"ה (דף לא ע"ב) ועוד זאת התקין ריב"ז שאפילו ראש ב"ד בכל
מקום שלא יהיו העדים הולכין אלא למקום הנעד ע"כ ופירש רש"י שאפילו רב"ד בכל
מקום שנגזר לפרוש ממקום הנעד למקום אחר שהרי עיקר החודש תלויה בו פדתנו
בפ"ג ראש ב"ד אומר מקודש וילפינו מקראי לא יהיו צריכין עדות החודש להלך אחריו
אלא למקום הנעד של ישיבה ילכו וסנהדרין יקדשוהו בלא ראש ב"ד עכ"ל.

נמצא דחידוש ריב"ז בתקנתו דאם אין הראש ב"ד אז במקום הנעד אפי' יקדשו בלא ראש
ב"ד והעדים יבאו למקום הנעד שיושבין הסנהדרין ומשמע דקנדם תקנת ריב"ז הנה זה
לעפוב שראש ב"ד הוא צריך לקדש וא"כ העדים מתניבין לילך למקומו ורבינו דלא
ביאר פלל מזה קשה טובא דמשמע מדבריו דתלוי בראש ב"ד דאמר מקודש ומתקנת
ריב"ז לא הזכיר פלל הכא ולא העירו נו"כ ע"ז: וע"כ נ"ל ליישב פן דהנה הירושלמי
הכא על המשנה איתא פני מתניתין למקום הנעד של חודש ופירש הק"ע אבל לא למקום
הנעד של הישיבה ילכו וכתב בש"ק פני מתניתין למקום הנעד של החודש מפאן ק"ל
על פירש"י ז"ל שפירש אלא למקום הנעד של ישיבה וסנהדרין יקדשוהו בלא ראש ב"ד
וצ"ע עכ"ל.

נמצא דלפי פירוש הירושלמי כמו שמפרש הק"ע יהיה המשנה פן דאם הראש ב"ד אינו
במקום הנעד אין הולכים העדים אחריו למקומו שהוא ורק המה הולכים למקום
שמתכנסים בכל פעם כמו שאומר לעיל (דף כג) במשנה חצר גדול היה בירושלים ושם
פל העדים מתכנסים ואח"כ יבא הראש ב"ד למקום העדים ויקבלו העדות והוא יאמר
מקודש והנה זה התקנה דלא נימא פינו דהעיקר תלוי בראש ב"ד א"כ ילכו העדים
להרב"ד במקום שהוא אלא אינו משנין מקומו ובאין למקום הנעד של חדש שבאין בכל
פעם אשר הראש ב"ד שם ואחרי כן בא הראש ב"ד למקומו אבל אינו יכולין לקדש בלא
רב"ד פינו דמקרא יליף לה שתלוי בו ודבר זה לא צריך רבינו לבאר פינו דכתב דבאו
לב"ד וב"ד מכוניסין למקום אחד הפל כמו שכתב במשנה הראשונה וזהו הנעד של חודש
ולא למקום של ראש ב"ד הולכים: והנה יש להביא ראיה לפירוש זה של רבינו משןשית
הטורי אכן דהקשה הכא דמה קידוש דתליא רחמנא בראש ב"ד ואעפ"כ התקין ריב"ז
דלא בעי דבר זה שיהיה הקידוש עם הראש ב"ד מכש"כ גבי עיבור דלא ניבעי ואעפ"כ
אמרינו במס' סנהדרין דאין מעברין את השנה אלא על תנאי שירצה נשיא אם אינו שם
וא"כ הכא דמשמע דאפילו תנאי לא בעי מ"ט בעינן הכא גבי עיבור תנאי דוקא אלא
ודאי כמו שבארנו דהכא אף לאחר התקנה גבי קידוש החודש מ"מ זה לא נתמעט שאינו
תלוי בראש ב"ד אלא רק ההילוף שאינו הולכים רק למקום הנעד של חדש: והנה עפ"ד
רבינו יתבאר היטב הסוגיא שם במס' ר"ה גבי ההיא איתתא כו' דמסיק הנ"מ לענין עדות
החדש דא"כ נמצא מכשילן לעתיד לבא אבל הכא עבד לנה לאיש מלנה אשר עמדו ע"ז

היום תרועה והט"א דל"ל התרנונייהו נפ"מ הקא דמכשילן לעתיד ונהתם דעבד לנה כו' ודי בתקדא ולפ"ד רבינו הוא פן הקא בלא ראש ב"ד לא יוכל התקדש ונהתם יוכל לדון בב"ד שבעירו ולהכי שפיר חולק בתקתא גונוי הקא דהוי הטעם שלא יכשילן לעתיד לבא אז אפילו דלא יכול לקדש בלא ראש ב"ד ומ"מ אין העדים הולכים למקומו אלא למקום הנעז והראב"ד בא ע"כ שמה לקדש ובשאר דינים דלא הוי עבד לנה לאיש מלנה אז יוכל לדון בב"ד שבעירו ואינו מחויב לילה למקום ב"ד הגדול אבל במלנה ולנה דעבד לנה לאיש מלנה אז אפילו אם יהיה ב"ד בעירו מחויב לילה לב"ד הגדול למקום הנעז וצריף לומר דבנהרדעא הנה נמי ב"ד ואעפ"כ משום עבד לנה צריכא לילה למחוזא אחרי אמרימר וא"כ הרמ"א ז"ל שכתב בח"מ (סי' יא) בהגה"ה שם הלף הב"ד למקום אחר צריף לילה אחריהם ואם לא הלף היו מנדין אותו ולא חולק דזהו רק היכא דעבד לנה לאיש מלנה כמו שאמר הגמ' הקא מיירי דלא הנה ב"ד פלל בעירו ולהכי שפיר בכל הדינים צריף לילה אחריהם והקא מיירי שיש ב"ד בעירו ולהכי גבי קידוש החדש דתלוי בראש ב"ד צריף הטעם דנמצא מכשילן דאינן הולכים למקום ראש ב"ד ובלנה נמי משום עבד לנה הולף למקום הגדול אף שיש ב"ד בעירו כמבאר ודוק: הלכות תעניות פ"ק א הלכה ה תעניות אלו שגזרין על הצבור מפני הצרות כו' ואין גזרין לכתחלה תענית אלא בשני בשבת ובחמישי של אחרי כו'.

וכתב הרה"מ ז"ל משנה ס"פ סדר תעניות אין גזרין על הצבור בתחלה בחמישי שלא להפקיע שיערים כו' ופירש שלא להפקיע שיערים הטעם לפי שאפילו במקום שאין לחוש לו כגון שרובה עכו"ם בעיר הדין פן כו' וכתב הלחם משנה וגם מ"ש שרבינו לא הזכיר לפי שאפילו במקום שאין לחוש כו' יקשה וכי רבינו דרכו להזכיר בכל הדינים טעמן שהוקשה לו דאמאי לא הזכיר הטעם כאן כו': ולענ"ד נ"ל לומר דטעמו של הרה"מ שהקשה על רבינו כאן שלא הקשה הטעם הוא משום דרבינו בפירוש המשנה כתב הטעם מה שאין גזרין בתמישה בשבת הוא להפקיע שיערים לייקר שערי המזונות מפני שאומרים דלת העם ולילא הצורך הגדול למטר לא היו מתענין קודם השבת ע"כ וא"כ לכאורה מטעם זה אם מתענין על צרה אחרת בעת אשר לא נצרך למטר דהפל יודעים אשר לא עבדו גשם הוא התענית הלא יכול להתענות בתחלה בחמישי אלא ע"כ צ"ל דרבינו ס"ל גם טעמו של רש"י ז"ל ורק משום דרוב התעניות היו מחמת גשמים ובזה קמייירי המשנה להכי אמר טעם זה וס"ל שפיר שני הטעמים וזהו פונת הרה"מ דה"ל לרבינו לבאר הטעם כמו שפירש רש"י ז"ל דלא נטעה דהטעם הוא רק מחמת שיהא ס"ל שהוא צורך גדול למטר וא"כ זהו רק אם גזרין על הגשמים ולא על דברים אחרים וה"ל הקא לבאר טעם מפורש מ"מ משום דלא נטעה דבעיר שרובה עכו"ם ליתא להכי אמר סתם פדברי הרה"מ ז"ל ודוק: פ"ק א הלכה ב וי"ז בתמוז ה' דברים כו' ובטל התמיד עכ"ל.

והנה רש"י ז"ל פירש במסכתתענית במשנה שם (דף כו) דבטל התמיד דגזרה המלכות גזרה שלא יקריב עוד. וקשה לי דהא במס' ערכין (דף יא ודף יב) מבאר שם פל הסוגיא דבטל התמיד הוא משום דלא הנה להם כבשים שבאה העיר במצור דאמר שם כו' איילימא דעולת חובה בי"ז תמוז בטל כו' בן בקר אתרמי להו ומשמע משם וכן מפרש רש"י ז"ל שם דמשום דלא היו להם כבשים נתבטל התמיד והה"ד לעולת חובה ולעולת נדבה

אתרמי להם בן בקר והרע"ב באמת מפרש שם במשנה פדברי הגמ' דערכין דלא היו להם פבשים ודברי רש"י ז"ל הקא צ"ע: הלכה ז ט"ב כו' ואוכל בשר מליח שיש לו ג' ימים או יותר כו' עכ"ל.

וכתב הלחם משנה קשה דבגמ' לא אמרו אלא פשלמים דהיינו ב' ימים ולילה אחד כו' עכ"ל. ונ"ל ליישב בן דהנה חזינו סוף הל' ממרים כתב רבינו גפי בן סו"מ אכל בשר מליח ביום השלישי למליחתו וכאן כתב שיש לו ג' ימים ושמה כתב כמו שהביא הלח"מ מגמ' ורק כאן שינה.

ועיין שו"ת חתם סופר חאו"ח (סי' קנה) מה שמבאר בזה. ובעיקר דבריו נבאר לקמן בהל' ממרים עיי"ש.

אף הקא לענין ט"ב נ"ל ליישב פשוט בן דהנה השני ימים ולילה אחד הנהוג באכילת קדשים הוא לא תליא בזמן מעל"ע ושוה לנו אם שחט השלמים בבקר או לעת ערב מ"מ אינו נאכל הוא השלמים רק עוד לילה אחד ויום ותליא הדבר בהחלפת העונות מיום ללילה וא"כ פיון דסעודה המפסקת אוכלין ביום לעת ערב וא"כ אי שחט מיום הקודם אף בבקר מ"מ עוד נאכל גפי שלמים דהא הוי תוך ב' ימים ולילה אחד וא"כ הוי הקא כמו דין בשר לאיסור ורק אי שחט בשני אלה הימים מקודם פגון ביום ו' אב אז ביום ח' נגמר יום השלישי שלו ואם שחט ז' אב ביום ח' הוא עוד תוך שני ימים וא"כ ביום ח' לעת סעודה המפסקת נגמר יום השלישי כבר ואם שחט בלילה השני לאח"ז לא נדע אם פג כבר טעמו דזה לא נוכל למילף מקדשים דאינו נשחט בלילה וא"כ לא משפחת לה באופן אחר אבל התם גפי בן סו"מ יוכל היות דאכל תיקף בלילה של יום השני ולהכי אמר שפיר ביום השלישי למליחתו תומ"י מהתחלת יום השלישי אבל הקא דמירי דאכל ביום לעת ערב וביום לא משפחת אלא בגמר יום השלישי ודוק: הלכה יב משחרב בהמ"ק כו' והלוקח חצר מסויינת ה"ז בחזקתה ואין מסייבין אותו לקלוף הפתלים עכ"ל.

וכתב הכ"מ ודע דבהיה דהלוקח חצר מסויינת מסיים בברייתא נפלה אינו חוזר ובונה אותה ולא חשש רבינו לכתבה משום דמלתא דפשיטא היא עכ"ל: והנה הט"ז באו"ח (סי' תקס) הקשה ע"ז וז"ל ויתמהני מאד ע"ז וכי עדיף הרמב"ם מתנא דברייתא שהוצרך לכתבה א"כ אמאי לא פשיט הוא ותו דבגמ' פריה למ"ד לענין היזק דאם נפלה חוזר ובונה והוצרך לתרץ איסורא שאני וא"כ ה"ל להרמב"ם ז"ל להורות חילוק זה והטור כתב ולא נקיט פלל הך דלוקח חצר מסויינת ה"ז בחזקתה כו' פיון דאפשר דמירי שנגבית קודם חורבן בהמ"ק וזהו חזקתה שנגבית בהיתר וזהו מלתא דלא שכיחא ואין דרך הטור לכתוב משא"כ הרמב"ם ז"ל שכותב אפילו מלתא דלא שייך האידנא עכ"ל, והנה דברי הט"ז מה שמתרץ דברי הטור דחו האחרונים דהא משפחת לה אי קנה בית מסויינת מעכו"ם דהוי בהיתר דאין צריך לקלוף עיי"ש: אף דברי רבינו ז"ל נ"ל ליישב בן עפ"י דברי הכ"מ דלא הוצרך לכתוב זאת, דהנה התוס' פתבו שם בב"ב (דף ס) נפלה א"ח ובונה והשתא סד"א דבית שפנה בזמן הבהמ"ק ונפלה חו"ב וכשלקח חצר המסויינת ה"ז בחזקתה דכ"ז שהיא קיימת י"ל שבהיתר עשה בזהמ"ק אבל כשנפלה תלינו שבאיסור נעשית לאחר החורבן ומש"ה פריה אר"ה אמאי חו"ב אותה פיון דנפלה א"ל למתלי שבאיסור הוציא ומשני איסורא שאני דאפילו ודאי נקנית בהיתר פי נפלה

אסור לבנותה ולסייד עכ"ל: ועתה יתבאר פן אם לקח בית בזה"ז מן העכו"ם ונפלה דאסור לבנותה זה מלתא דפשיטא ולא צריף לכתוב פדברי הכ"מ דמה מהני אי נפלה פנין שנבגית לאסור החורבן אף שעכו"ם פנה מ"מ עתה הישראל אינו רשאי ודאי לסיידה מחדש ורק הברייטא מייירי שם היכא שקנה בית שנבגית קודם החורבן כמו שפירשו התוס' דה"א פנין דלפי הס"ד דנבגית בהיתר וזהו ודאי לא צריף רבינו לכתוב כמו שבארנו הקא בכ"ד דאין דרכו של רבינו לכתוב רק דבר שנוהג עתה או שינהג פשיפנה הבהמ"ק לעתיד ודבר זה אי קנה בית שהיתה נבגית בזמן המקדש א"צ לכתוב דבר שאינו ולהכי לא פתב רבינו זה דהברייטא אשמועינן על היכא שנבגית בזמן המקדש ורק ע"ז אי לקח חצר מסויידת היינו דלקח מעכו"ם א"צ לקלוף אבל זה דנפלה א"צ לכתוב דפשיטא הוא ומסולק קושית הט"ז פמבואר ודוק: הלכות מגילה ותנופה פ"ק א הלכה ד אינהו זמן קריאתה פל מדינה שהיתה מוקפת חומה מימות יהושע ב"נ כו' אע"פ שאין לה עכשיו חומה קורין בט"ו עכ"ל.

והנה הלח"מ פתב הקא בהל' ח' ובגמ' איכא מימרא דריב"ל פ"ד שישב ולבסוף הוקף וכו' ולא הזכיר זה רבינו משום דס"ל כפרש"י דלא נאמרה לענין מקרא מגילה אלא לענין פתי ערי חומה עכ"ל: והנה הטור והש"ע (סי' תרפ"ח ס"א) הביאו זה וכתבו לענין מגילה והוא שהוקף ואס"פ ישב כו' משום דס"ל פשיטת התוס' דריב"ל קאי נמי לענין מקרא מגילה: אף זה קשה לי אמאי לא הביאו הטור והש"ע שם דשור איגר לא מקרי חומה דאמר שם (דף ה' ע"ב) אשר לו חומה ולא שור איגר והיינו שגגותיה חומותיה וכן פוסק רבינו בפ"ב מהל' שמ"ט ויובל הל' י"ג דלא מקרי בית ערי חומה שור איגר בשלמא על רבינו לא קשה דלא הביא זה הקא דהא הוא ס"ל דאם ישב ואס"פ הוקף נמי לענין מקרא מגילה הוא מקרי מוקף ורק לענין ים הוא ספק משום דמגילי אבל ע"ז לא קפדינן אם ישב ואס"פ הוקף או הוקף ואס"פ ישב וה"נ שור איגר מקרי מוקף לענין מק"מ פנין דמגינני ומיפסי אבל הטור והש"ע דהם ס"ל דלענין מקרא מגילה נמי שנה לבתי ע"ח וריב"ל קאי ע"ז וא"כ אף שור איגר נמי לא מקרי מ"ח לענין מקרא מגילה וה"ל להביא זה.

ויקצת י"ל דמאי דאמרינן שם חומה ולא שור איגר הוא לא מיתורא דקרא קאמר ורק אומר פן דכיון דכתיב בקרא חומה ושור איגר לא הני חומה והני פאילו אינו מוקף פלל וא"כ פנין שפכתבו המוקפין חומה מימות יב"נ לא צריכין להביא זה דשור איגר לא הני חומה ומה שהקשו התוס' שם (דף ג' ע"ב) דקאמר לו חומה פרט לשור איגר וא"ת ול"ל קרא ת"ל דה"ל ישב ולבסוף הוקף כו' וי"ל דאתי לאשמועינן דאפילו היכא דק"ל דלא דר אדם כו' א"ל דלא מקשים התוס' על הקרא דמיתור הוא דכפי דפרשנו לאו מיתורא דקרא הוא אלא הקשו על הברייטא ל"ל לומר עוד ולא שור איגר מחומה ת"ל דה"ל ישב ולבסוף הוקף ומתבצים דאיצטריף לאשמועינן היכא שלא דר בה עדיין ועיין ט"א ודוק: שם וכל הלילה פשר לקריאת הלילה כו'.

והנה הלח"מ הקשה מ"ט לא קאמר הגמ' (דף כ') במגילה לענין זה הפלל דבר שפשר בלילה פשר פל הלילה כו' אתיא לרבות מקרא מגילה ותירץ וי"ל דהגמ' לא שני ליה

משום דלא אשכחן במשנה דחייב אדם לקרות המגילה בלילה אלא ריב"ל קאמר לה וטפי ניחא לאתויי פלגא מדבר המפורש במשנה מדבר שאינו מפורש במשנה עכ"ל.

והנה לפ"ד הלח"מ נדחה מה שהוכיח הט"א שם דקריאת הלילה אינו אלא מדרבנן ול"ד לקריאת היום דהוי עיקר התקנה אבל בלילה לא הוי עיקר התקנה מדברי קבלה אלא אסמכתא בעלמא ורבנן תיקנוהו ואסמכוהו אקרא דאקרא יומם ולילה כו' ולהכי לא אמר לרבות בזה הפלל וכן פתב הנוב"י מה"ק ח' או"ח (סי' מא) פדברי הט"א דעיקר הקריאה מדברי קבלה הוא ביום ובלילה הוא רק מדרבנן עיי"ש: והנה לפ"ד הלח"מ הר"אנה שיהביא הט"א לאו ראיה היא דלא קאמר בזה הפלל רק דבר המפורש במשנה.

אמנם יש לדחות דברי הלח"מ בתירוץ זה דהא איתא לקמן (דף יט ע"א) במשנה בן עיר שהלך לכרף וכן כרף שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו כו' ואמר רבא בגמ' ל"ש אלא שעמיד לחזור בלילי י"ד אבל אין עתיד לחזור בלילי י"ד קורא עמהן ופירש"י אלא שעמיד לחזור בלילי י"ד אם קודם ע"ה יצא מן העיר הוא דקתני שא"צ לקרות עמהן כו' אבל אין עתיד לצאת משם בלילה כו' וקורא עמהן בין בלילי י"ד כו' אלמא דאיתא במשנה הדין דצריף לקרות גם בלילה בזה דקאמר דא"צ לקרות עמהן והיינו בלילה וזהו דוסק לומר דכיון דלא הוי מפורש במשנה להכי לא קחשיב דרק רבא מוקי פו.

בכ"ז נ"ל דדעת רבינו ודאי לא ס"ל פדברי הט"א דהא פתב רבינו בלילה קודם קריאתה ומברך ג' ברכות כו' וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו והתוס' והרא"ש פתבו דביום חוזר ומברך זמן משום דעיקר קריאה הוא ביום והרא"ש הביא ראיה לזה הוא מדקאמר במשנה דלקמן כל היום פשר לקריאת המגילה ובלילה לא קתני אלמא דעיקר הקריאה הוא ביום ולהכי צריף לומר זמן ביום וא"כ מדברי רבינו משמע דהזמן של לילה פוטר את של יום דתרונייהו שוין מדברי קבלה דאל"כ היאך פוטר הזמן של דרבנן האי דשל ד"ק: אף נ"ל ליישב קושית הט"א והלח"מ דל"א תירץ הלח"מ וא"ל דלהכי לא קאמר דאתי בזה הפלל דכשר כל הלילה קריאת המגילה דהנה המג"א פתב (בסי' תרפז) דעת הגמ"מ דיצא בדיעבד בקריאת המגילה של לילה אף לאחר עה"ש קודם הגז החמה וכן פתב הט"ז (בסי' תרפח) בשעת הדחק קורא מגילה של לילה אחר עה"ש קודם הגז עיי"ש בס"ק י' ולפ"ז ניחא דהנה הט"א גופיה פתב שם דלהכי לא קאמר שם לאתויי ק"ש דהוא פשר כל הלילה משום דהוא פשר בדיעבד אף אחר עמוד השחר קודם הגז משום דאיכא אינשי דגנו בהאי שעתא וא"כ ניחא נמי דלא קאמר לענין קריאת מגילה של לילה דנמי פשר אחר עה"ש קודם הגז פדברי הגמ"מ והוי כמו ק"ש פמבואר: והנה בירושלמי דמגילה (פ' ב' הל' ד') איתא אר"ח רגיל צריף לקרותה בלילה ולשנותה ביום כו' ופירש הק"ע מי שהוה רגיל בקי בקריאה צריף לקרותה בלילה אבל מי שאינו בקי אינו צריף דעיקר הקריאה ביום כו' ומזה משמע ראיה לדעת הט"א והנוב"י דלילה אינו עיקר קריאה ורק חכמים תקנו למי שפקי לקרות בלילה אבל למי שאינו רגיל א"ח דעיקר קריאה ביום אמנם הפ"מ גריס שם ריב"ל וט"ס הוא רגיל שאיתא שם ואין ראיה מזה ודוק הלכה י בן עיר שהלך לכרף כו' אם הנה דעתו לחזור למקומו כו' קורא פמקומו כו'.

וְכַתֵּב הַרְהוּמָא שְׁם דְּבָרֵי הַגַּמְ' אָמַר רַבָּא ל"ש אֵלָא שְׁעֵתִיד לְחַזְרוּר כּו' דְּכַתִּיב הִיְהוּדִים
הַפְּרָזִים הַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת מְכַדִּי פְתִיב הַפְּרָזִים ל"ל לְמַכְתָּב הַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת
הָא קמ"ל דְּפָרוּז בְּן יוֹמוֹ נִקְרָא פָרוּז כּו'.

וְהַקְשָׁה הַטּוֹרֵי אַבְן הַכָּא מַגְמ' דב"ב (דף ח ע"א) דְּאָמְרִינוּ גַבִּי עִיר הַנְּדַחַת הַחֲמֻרָתָּ
וְהַעוֹבְרָת מִמְּקוֹם לְמִקּוֹם אִם נִשְׁתַּהוּ שְׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם נְדוּנִין עָמָה מִשׁוּם דְּכַתִּיב יוֹשְׁבֵי
הָעִיר וְאָמְרִינוּ דְּלִמְקָרֵי יוֹשְׁבֵי הָעִיר לֹא הָיוּ עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם וּא"כ ה"נ דְּלִמְקָרֵי יוֹשְׁבֵי עָרֵי
הַפְּרָזוֹת לֹא לָהֳנוּ עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם וְהֵנִיחַ בַּצ"ע: וּנ"ל לִיְיָשֵׁב בְּן דְּבִירוּשְׁלָמִי אֵיתָא בַּפ"ב
ה"ג אר"מ בְּעֵתִיד לְחַזְרוּר לְמִקּוֹמוֹ אר"פ ע"כ הִיְהוּדִים הַפְּרָזִים פָרוּז הִנֵּה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה
עכ"ל.

וּנ"ל דְּהַפְּשֻׁט הוּא כֵּן דְּלֹא יִלְיָף מִקְרָא דְּהַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת דְּפָרוּז ב"י אֵינְקָרֵי פָרוּז
רַק הַקְשָׁה כֵּן דל"ל לְמַכְתָּב תְּרֵי קְרָאֵי הִיְהוּדִים הַפְּרָזִים וְהַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת דְּכִמּוֹ
דְּהַקְשָׁא הִנֵּה דְּלִכְתּוּב הִיְהוּדִים הַפְּרָזִים וְלֹא הַיּוֹשְׁבִים ה"נ אֵינְקָא לְמַפְרָךְ אֵינְקָא דה"ל
לְכַתּוּב הַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת וְלֹא הִיְהוּדִים הַפְּרָזִים וְאָמַר כֵּן מְכַדִּי פְתִיב הִיְהוּדִים כּו'
וְסָגִי בְּזֵה וּל"ל לְאִסְרוּקֵי הַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת אֵלָא דְּאֵתִי לְאִשְׁמוּעֵינוּ דְּמִיָּרֵי בְּתָרֵי גֻּוֹנֵי
הִיְהוּדִים הַפְּרָזִים הִיְיָנוּ אַף פָרוּז ב"י וְהַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת הִיְיָנוּ הַתּוֹשְׁבִים שְׁמָה
שְׁלֹשִׁים יוֹם דְּמִקְרָי תּוֹשְׁבִים כְּמוֹ בְּעִיר הַנְּדַחַת וְאָמַר הַיְרוּשְׁלָמִי דְּהַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת
הוּא מְנוּחָר אֵתִי לְגַלּוֹת דְּזָהוּ שְׁאָמַר הִיְהוּדִים הַפְּרָזִים הִיְיָנוּ אִפְּלוּ לֹא הַתּוֹשְׁבִים שְׁמָה ל'
יוֹם רַק פָרוּז בְּן יוֹמוֹ מ"פ נְאִי הָיוּ פְתִיב הִיְהוּדִים לְחֹד לֹא הָיוּ יָדְעִינוּ דְּמִיָּרֵי בב"י נְאִי
הִנֵּה פְתִיב הַיּוֹשְׁבִים לְחֹד וְנָאִי ה"א דְּכֹן ל' יוֹם דְּנֻקָּא וְעָתָה מִתְרַנְּוִיָּהוּ יָדְעִינוּ וְזָהוּ שְׁאָמַר
הַיְרוּשְׁלָמִי הִיְהוּדִים הַפְּרָזִים פָרוּז הִנֵּה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה דְּיִלְפִינוּ מִהִיְהוּדִים אֲשֶׁר פָרוּז ב"י
הָכָא מִקְרֵי פָרוּז כְּמִבְּנָאָר וְעִיָּן שׁו"ת ח"ס (ס' קצד) מַה שְׁמִבְּנָאָר בְּזֵה לְחֻלְק בֵּין יוֹשְׁבֵי
הָעִיר וּבֵין יוֹשְׁבֵי בְּעִיר עֵי"ש וְדוּק: הִלְכָּה יֵא עִיר שְׁהִיא סְפֵק קוֹרִין בב' הִיָּמִים וּמְבָרְכִין
עַל קְרִיאָתָהּ בִּי"ד בְּלִבְד הוֹאִיל וְהִיא זְמַן קְרִיאָתָהּ לְרֹב הָעוֹלָם עכ"ל.

וְהִנֵּה הַט"ז (ס' תרפח) הַקְשָׁה ע"ז מ"ט לֹא מְבָרְכִין בב' הִיָּמִים כְּמוֹ בְּשָׂאָר סְפִיקָא דִּיּוֹמָא
וּמְתָרֵץ דְּשִׂאָה"כ הוֹאִיל וּמְצִינוּ זְמָנִים הַרְבֵּה וְאִם חָל בְּשִׁבְתָּ בְּנֵי ט"ו מְקַדְמִין בִּי"ד,
וּבִירוּשְׁלָמִי אָמַר כָּל הַחֲדָשׁ כְּשֶׁר לְקְרִיאַת הַמַּגִּלָּה כּו' מוֹעִיל כּו' לְרֹב הָעוֹלָם כּו' עכ"ל:
וּנ"ל לִיְיָשֵׁב פְּשׁוּט עַפ"י הַיְרוּשְׁלָמִי שְׁם פ"ב בְּן כְּרָךְ מַה שְׁמוּצִיא בְּן עִיר כּו' כִּהְיָא
דָּאָר"ח הַכֹּל יוֹצֵאִין בִּי"ד שְׁהוּא זְמַן קְרִיאָתָהּ וּמְפָרֵשׁ הַק"ע דְּאִפְּלוּ בְּן כְּרָךְ יוֹצֵא בְּדִיעְבַּד
בְּקְרִיאַת י"ד וּלְהַכִּי אַף בְּן עִיר יוֹכֵל לְהוֹצִיא ע"כ.

אֵלְמָא דְּחֻזִּינוּ דְּגַם בְּן כְּרָךְ אִם קְרָאָה בִּי"ד כְּכֹן עִיר יוֹצֵא בְּדִיעְבַּד וּא"כ גִּיחָא נְמִי דְּאִינוּ
מְבָרְךְ רַק בִּי"ד דְּכָבֵר יָצָא י"ח בִּי"ד בְּדִיעְבַּד וְגַם פְּנוּת רַבִּינוּ הוּא כֵּן וְרֹב קְרִיאָתָהּ לְרֹב
הָעוֹלָם בִּי"ד וּמִשֵּׁה"כ יָצָא בְּדִיעְבַּד וּמַה שְׁהַשְׁמִיטוּ הַפּוֹסְקִים הָא דְּהַיְרוּשְׁלָמִי דְּכֹן כְּרָךְ
אִינוּ מוּצִיא בְּן עִיר וּב"ע בְּן כְּרָךְ עֵי"ש בַּפ"מ מַה שְׁמִינְשֵׁב זֶה וְדוּק: הִי"ג אִין קוֹרִין אֵת
הַמַּגִּלָּה בְּשִׁבְתָּ גְזִירָה שְׁמָא יִטּוֹל אוֹתָהּ בְּיָדוֹ וְיִלְךָ אֲצֵל בְּקִי לְקְרוֹתָהּ וְיַעֲבִיר ד"א בְּרַה"ר
שְׁהַכֹּל חִיבִין בְּקְרִיאָתָהּ וְאִין הַכֹּל בְּקִיאִין לְפִיכָךְ אִם חָל זְמַן קְרִיאָתָהּ בְּשִׁבְתָּ מְקַדְמִין
וְקוֹרִין אוֹתָהּ קוֹדֵם הַשְׁבָּת וּשׁו"ד בְּהַלְכוֹת פּוֹרִים בְּאוֹתוֹ שְׁבָת לְהַזְכִּיר שְׁהוּא פּוֹרִים עכ"ל.

והנה רבינו כתב הטעם דאינו דוחה שבת הוא משום גזירה דרבה שמה יעבירנה: והנה לפי מה שכתבו התוס' שם ד"ה ר"י דרב יוסף דאמר שם הטעם מפני שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה ס"ל נמי הא דרבה אלא צריך הטעם שלו על מקדש דאין שבות במקדש וא"כ מטעם דרבה קורין שמה בשבת ומטעמא דר"י א"ק וא"כ קשה על רבינו דה"ל להזכיר גם טעמו של רב יוסף דעניניהם של עניים כו' לענין לאסור בבהמ"ק פיון דת"כ דר"י אלמא איתא לטעמיה ונפ"מ לענין מקדש: אמנם הט"א הקשה ע"ד התוס' אלו דכתבו דצריך הטעם לענין זה דאין שבות במקדש ממס' סופה (דף מב) דאמרין שם דאין נטילת לולב דוחה שבת אף במקדש אלא בראשון בלבד וכן ערבה רק בז' ומבאר הט"א דלא כדברי התוס' דאין שבות במקדש ל"א רק מה שהיא צורה עבודה או לצורך המקדש וקדשיו אבל לא במצוה כמגלה ולולב ומה שאמר רב יוסף ע"ז טעם אחר הוא משום דס"ל דטעמו של רבה ליחא רק גבי מצוה של תורה או של רשות לגמרי אבל במצוה דרבנן דלא בהיל ומצוה איתא ס"ל לר"י דלא גזרו בזה וכן ס"ל לרבינו דלא כהתוס' ופוסק כרבה דאף במצוה דרבנן גזרו דהלכה כרבה לגבי ר"י.

ומה שמיייתי הגמ' ת"כ דרב יוסף הוא רק ראיה דאמרין עניניהם של עניים נשואות למ"מ אבל זה דאין קורין בשבת הוא טעמו של רבה דזה לא נזכר שם בפרייטא ואף בבהמ"ק דיו טעמא דרבה כמבואר: ונ"ל לומר עוד טעם על רב יוסף דלא סגי ליה הכא בטעמו של רבה דהנה לקמן דף יד) וכן במס' ערכין (דף).

ע"ב) מקשה א"ה נימא הלל כפורים ומשני רב נחמן קריאתה זו הלילא ורבא אמר משום דאפתי עבדי אחשורוש אנו וכתבו האחרונים בשם המאירי דנ"מ בין הטעמים דלפי הטעם של קריאתה זו הלילא אז אם אין מגלה בעיר קורין ההלל ולמ"ד אפתי עבדי אחשורוש אנו לא קרינו אף למי שא"ל מגלה ועתהיבואר רב יוסף ס"ל כמ"ד דקריאתה זו הלילא וא"כ לבני העיר שאין להם מגילה קורין ההלל ולקרות הלל יוכלו אף אי חל בשבת דבזה ליחא טעם דאין הפל בקיאין וא"ג גזרה שמה יעבירנה מותר לקרות ההלל בשבת כמו דקורין בכל יו"ט שחל בשבת להכי אומר הטעם מפני שעניניהם של עניים נשואות למ"מ וזהו במקום שקורין המגלה אבל אם אין להם מגלה ויקראו הלל עניניהם נשואות לקריאת ההלל דהוא במקום מגלה וא"כ לפי ט"ז אם חל בשבת אומרין הלל בע"ש וגובין בו ביום ומחלקין בו ביום כמו במגלה ורבה א"ל דלא צריך ט"ז דס"ל הטעם דאפתי עבדי אחשורוש אנו ואין אומרין הלל כולל ורבינו אף דכתב לקמן בפ"ג ה"ו דא"ק הלל משום דקריאת המגלה הוא הלל מ"מ די לו בטעמו של רבה בלבד דא"ל דגם זה הטעם של אפתי עבדי אחשורוש נמי ס"ל ול"ק הלל בש"פ דהא טעם זה קאמר לה רבא שם דהוא בתרא ורק מזכיר טעם הראשון שדי לו בזה.

ועי"ל דלהכי אמר רב יוסף עוד טעם בזה הוא כן דהנה שם (דף ע"א) אמר ריב"ל פורים שחל להיות בשבת שו"ד בענינו של יום מאי איריא פורים אפילו יו"ט נמי כו' פורים איצטריקא ליה סד"א לגזור משום דרבה קמ"ל נמצא דאם חל פורים בשבת ואין קורין את המגלה אז שו"ד בענינו ש"י.

ונ"ל לומר דזהו רק לרבה דס"ל הטעם שמה יעבירנה וחיידשו זה החכמים האחרונים בעת שגזרו על שופר ולולב בשבת גזרו נמי על מגלה אבל אנשי כה"ג בשעיה שתיקנו

קריאת המגלה תקנו לקרות אף בשבת ואח"כ עקרו חז"ל תקנה זו משבת מ"מ זה נשאר דשו"ד בענינו של יום פריב"ל אבל לרב יוסף א"ל פיון דהטעם הוא מפני שעניניהם של עניים נשואות דגם עיקר התקנה מימות אנשי כה"ג הנה דאם חל בשבת אז קורין את המגלה בע"ש משום תקנת העניים דמחלקין מתנות יחד בעת קריאת המגלה וזה הטעם דאם חל בשבת קורין מע"ש נתקן מימות אכה"ג ולהכי אין קורין בענינא של יום נמי דבשבת מהתקנה הראשונה נדחה לע"ש וכן כתב הט"א דלרב יוסף פן הנה עיקר התקנה מאנשי כה"ג עיי"ש: ונ"ל לומר עפ"ז הא דאיתא בש"ע (סי' תרפח ס"ו) דאם חל ט"ו להיות בשבת עושין הסעודה באחד בשבת והוא מן הירושלמי דמגלה (פ"א ה"ב) והמג"א כתב שרלב"ח חולק ע"ז וס"ל דהסעודה עושין בשבת והביא ראיה מהגמ' דלקמן (דף ל) דאמר עשייה וזכירה בהדדי קאמי עיי"ש: ונ"ל לומר דתליא בזה דלרבה דאמר הטעם שמה יעבירנה ונחמם עקרו משבת הקריאה אמרינו דלא עקרו רק קריאת המגלה אבל הסעודה נשאר בשבת ולהכי קאמר הגמ' עשייה וזכירה בהדדי קאמי אבל הירושלמי קא"ס"ל כמו רב יוסף דהטעם מפני שעניניהם של עניים נשואות ומימי אכה"ג נתקנה הקריאה של המגלה וכן החילוק לאביונים וכן הסעודה משבת נדחה לאחד בשבת וקריאת המגלה משום ולא יעבור נתקנה בע"ש וכן החילוק של אביונים דתלוי בזה אבל הסעודה דחינו לאחר השבת כמו כל דבר הנדחה דנדחת לאחריה ואמר רב יוסף להכי הטעם מפני שעניניהם ש"ע כו' ללמד דהסעודה דינה נמי להיות אחר השבת אבל רבה ס"ל דשו"ד וכן הסעודה עושין בשבת וכותיה פוסק רבינו: ועפ"ז ניחא לשון רבינו שכתב אין קורין המגלה בשבת גזירה שמה יעבירנה לפיכך אם חל בשבת מקדימין וקורין ושו"ד בהלכות פורים כדי להזכיר שהוא פורים ועמד הלח"מ על הלשון לפיכך שאין לו הבנה דאם לא הנה נדחה מכש"כ דשו"ד עיי"ש.

ולפ"ד ניחא דא"נ טעמו של רב יוסף דמימות אכה"ג נתקנה לקרות בע"ש אין שו"ד נמי ולהכי אומר דהטעם הוא משום דרבה שמה יעבירנה ולפיכך שו"ד להזכיר דלא נעקרה רק מתקנת חז"ל הקריאה ולא לגמרי כמבואר: ופשוט א"ל הלשון של לפיכך שכתב רבינו עפ"י מה דכתבו שם ד"ה פורים ונ"ל דוקא פורים שחל בשבת שו"ד דאין קורין המגלה אבל אם חל בחול דקורין המגלה איכא פרוסימי מלתא ואין שו"ד וזהו שאומר רבינו לפיכך דמשום שאין קורין להכי תקנו שיהא שו"ד אבל לא בחול דקורין אין שו"ד והיפוך מדברי הלח"מ הוא כמבואר ודוק: פירק ב הלכה א קראה עומד או יושב יצא ואפילו בצניבור אבל לא יקרא בצניבור יושב לכתחלה מפני כבוד הצניבור עכ"ל.

והקשה הט"א במס' מגלה (דף כא) שם ונ"ל יקשה דאם איתא דבצניבור אין קורין לכתחלה מנושב הא אמרינו בגמ' משא"כ בתורה ואקריאת התורה בצניבור קאי דאין קורין יושב וכדפירש רש"י ומוכרח הוא כמ"ש בגמ' והשתא מה בין מגלה לתורה הא שניהם שוין דביחיד קורין יושב לכתחלה ובצניבור לא ול"מ למימר דבצניבור בתורה אפילו בדיעבד לא יצא דהא נדאי ליתא אלא אפילו בצניבור נדאי קורין יושב לכתחלה.

ועיין ט"ז (סי' תרצ) מה שכתב בזה: ונ"ל לומר פן דהנה באו"ח (סי' קמא) צריף לקרות מעומד ואפילו לסמוך עצמו לפנותל אסור כו' והקשה המג"א דבח"מ (סי' יז ס"א) כתב הרב בשם הריב"ש דחשיב לסמיכה עמידה והכא כתבו התוס' והטור דלא קחשיב עמידה

וצ"ע ואפֿשֿר דגבֿי עדות הקילו עכ"ל: ולענ"ד נ"ל לומר פֿשוט דבֿאָמֿת קיי"ל בֿכֿל דֿונֿקֿתֿא דסמֿיכֿה הוא כֿעמֿידֿה ורק הֿכֿא פֿתבו התוס' במס' מגלֿה (דף לא ע"ב) ד"ה מֿשֿה בסה"ד לֿמֿדֿנו פ' יתרו אין אָדָם רשאי לקרות בֿתורה כו' ואסור לסמוך על הבימָה דמה נתינתָה מֿעֿנֿמֿד אָף קריאתָה מֿעֿנֿמֿד ע"כ.

וכן איתא נמי ברא"ש ר"פ הקורא וכן ברי"ף שם וז"ל דקורא בֿתורה צריך להיות מֿעֿנֿמֿד אמר ר"א אמר קרא ואתָה פֿה עֿמֿוד עֿמֿדי ואפֿילו לסמוך אסור כֿדאיתָה בירושלמי פ"א ה"א רשב"י על לבי פֿנישֿתָה חזיָא לחד ב"נ דתרגם וסמיה א"ל אסור פֿשֿם שְׁנִיתִינָתָה בְּאִמָּה כו' וכן הרי"ף ז"ל שם הביא זָה וז"ל כֿ נִחָא דְהִכָּא בְּקִרְיַת הַתּוֹרָה בְּצִיבּוֹר אָסוּר אָפִילוּ סְמִיכָה דְצָרִיף לְהִיּוֹת דּוֹמִיָּא דְנִתְיַבֵּת הַתּוֹרָה דְהוּא מִעֵנֶמֶד בְּלֹא סְמִיכָה כָּלֵל אָבֵל בִּש"ד דְּבַעֵי עֵמִידָה אָף סְמִיכָה הוּא כֿעֵמִידָה וז"ל הֿכֿא שֿפֿיר כֿן דְּבִקְרִיַּאת הַתּוֹרָה דִּילְפִינֵן מְקַרָּא מְנַתִּיבֵת הַתּוֹרָה מְעֵמוּד עֵמֶדִי וז"ל אין לקרות לכתחלה אָף בֿסְמִיכָה וְזֵהוּ שְׁאָמַר מִשָּׂא"כ בַּתּוֹרָה דְּאָסוּר בְּצִיבּוֹר לְקִרְוֹת ע"י סְמִיכָה אָבֵל בְּמַגְלָה דְּמַצְרִיבּוֹר מִעֵנֶמֶד הוּא רַק מִשּׁוּם כְּבוֹד צִיבּוֹר וְשָׂרִי ע"י סְמִיכָה דְּלֹא גִרַע מִש"ד דְּבַעֵי בְּעֵמִידָה וְסָגִי ע"י סְמִיכָה וְזֵהוּ הַחִילּוּק לַתּוֹרָה מִמַּגְלָה לְדַעַת רַבִּינוּ וְדוּק: הִלְכָה ח אין קורין בְּצִיבּוֹר בְּמַגְלָה הַפְּתוּבָה בֵּין הַפְּתוּבִים וְאִם קָרָא לֹא יֵצֵא אָבֵל הַיְחִיד קוֹרָא בָּהּ וי"ח עכ"ל.

והנה הט"א הרבה להקשות על טעמו של רש"י דהני משום פֿרסומי נִסָּא וז"ל אמאי בְּצִיבּוֹר לֹא יֵצֵא וְהָא בְּעֵשְׂרָה מְפָרְסְמִי מִלְתָּא טְפִי מְבִיחִיד כְּמוּ גַבִּי שְׁלֹא בְּזִמְנֵוּ לְעִיל וּמִפ"ז מְפָרְשׁ פ"א דְּבְצִיבּוֹר הִינְנוּ שְׁלֹא בְּזִמְנֵוּ בְּשַׁעָה שְׁאִין קוֹרִין אֱלָא בְּצִיבּוֹר וּבִיחִיד הִינְנוּ בְּזִמְנָה בְּשַׁעָה שְׁקוֹרִין בִּיחִיד בְּזִמְנָה עי"ש.

ולענ"ד נ"ל דניחא פֿשֿט בְּצִיבּוֹר פֿשוט כְּמוּ שְׁמִפְרֵשׁ רש"י ז"ל עפ"י מה דאיתָה בירושלמי בפ"ב ה"ב אם הִיָּתָה פְּתוּבָה בְּחֻמְשִׁין אין קורין בָּהּ בְּרַבִּים אר"ח מְפִי הַדְּיוֹטוֹת וּמְפָרְשׁ הַק"ע דְּמִיָּרִי בְּכַתּוּבָה בֵּין חֻמְשִׁין וְאִין קוֹרִין בְּרַבִּים מְפִי הַדְּיוֹטוֹת שְׁיִסְבְּרוּ שְׁאֹמְרִים הַפְּטָרָה וְלֹא יִתְפָּרְסֵם הֵנִס בְּאוֹתָהּ קְרִיָּאָה אֱלָמָא דְּנִיחָא דְּבְצִיבּוֹר אין לקרות משום הַדְּיוֹטוֹת שְׁיִטְעוּ בְּזָה אָבֵל בִּיחִיד שְׂרִי לְקִרְוֹת וְאִין חוֹשְׁשִׁין וְזֵהוּ דְּבָרֵי רש"י ז"ל דְּמְפָרְסֵם נִסָּא טְפִי דְּאִי קוֹרָאָה הַפְּתוּבָה בֵּין הַפְּתוּבִים נִרְאָה כְּקוֹרָא בְּמְקַרָּא וְהִינְנוּ בְּצִיבּוֹר דְּאִיכָּא חֲשֵׁשׁ הַדְּיוֹטוֹת וְלֹא בִּיחִיד וְדוּק: הִלְכָה ט וְאִין הָעוֹר שְׁלָה צָרִיף לְעַבֵּד לְשִׁמָּה עכ"ל.

וכתב הרה"מ דְּזָה פֿשוט דְּלֹא נִזְכַּר בְּגַמ' בָּהּ עִיבּוּד וְאִינָה כִּס"ת אֱלָא לְדְּבָרִים שְׁהִשְׁנָה לָהּ עכ"ל. וְהִנֵּה הָר"ן בְּשֵׁם הַרְמַב"ן ז"ל בפ"ב דְּמַגְלָה חוֹלֵק עַל רַבִּינוּ וְהַקְשָׁה עַל רַבִּינוּ מִהָא דְּאִיתָה בִּירוּשְׁלָמִי בִּפ"ב דְּמַגְלָה מַה בֵּין סְפָרִים לְמַגְלָה שְׁהַסְפָּרִים נְכַתְבִּים בְּכָלֵלִשׁוֹן וּמַגְלַת אֶסְתֵּר אין נְכַתְבֵּ אֱלָא אֲשׁוּרִית וּלפ"ד רַבִּינוּ הָא אִיתָה חִילּוּק זָה מַה שְׁמַגְלָה לֹא בְּעֵי עִיבּוּד לְשִׁמָּה עי"ש: וְהִנֵּה לְעַנ"ד יֵשׁ לִיִּשְׁבֵּב כֿן דְּהִנֵּה בְּבִיאורֵי הַגָּר"א ז"ל באו"ח (סי' תרצא) כָּתַב שֵׁם ס"ק ד' דְּרַבִּינוּ אֲזִיל לְטַעֲמִיהָ דְּהוּא ס"ל דְּמִזּוּזָה נְמִי א"צ עִיבּוּד לְשִׁמָּה וְאֵע"ג דְּבִס"ת בְּעֵי עִיבּוּד לְשִׁמָּה ס"ל דְּלֹא אָמְרוּ אֱלָא בִּס"ת וּתְפִלִּין דְּאִקְרִי תוֹרָה אָבֵל ש"ד כְּגוֹן סְפָרִים וּמִזּוּזָה אֵע"ג דְּדִינֵן כִּס"ת לֹא וְלִמַּד מִמ"ש בְּמִנְחוֹת (דף מב) סְפָרִים וּמִזּוּזוֹת נְלַקְחִין כו' וְאִין לָנוּ סְפָרִים אֱלָא מַגְלָה כו' נִמְצָא דְּתִלִּי בְּזָה דְּאִי מִזּוּזָה לֹא בְּעֵי

עיבוד לשמה הה"ד נמי מגלה: והנה בירושלמי במס' יומא פ"ג הל' ו' איתא שמה עור שעבדו לשם קמיע מותר לכתוב עליו מזוזה רשב"ג אוסר.

והנה מדברי הת"ק יש ראיה לדעת רבינו דמזוזה לא בעי עיבוד לשמה כמו שבארנו לעיל בהל' ס"ת וא"כ רשב"ג דאוסר הוא נדאי בעי גם במזוזה עיבוד לשמה ולא ס"ל פהברייתא דדוקא ס"ת ותפלין והה"ד נמי מגלה וא"כ א"ל דהברייתא זו שמביא הירושלמי במס' מגלה אתיא פרשב"ג דבעי אף במזוזה עיבוד לשמה ואף דע"כ זה הברייתא לא אתיא פרשב"ג דהא רשב"ג מתיר לכתוב אף יוננית בין בספרים ובין במגלה פדאיתא בגמ' (דף ט ודף טז אף א"ל דהברייתא בזה לא ס"ל פותיה ורק בדין דעיבוד בזה ס"ל פרשב"ג דבעי לשמה: אמנם הא הברייתא זו שמביא הרמב"ן מן הירושלמי נזכר גם בגמ' דידן במס' שבת (דף קטו ע"ב) ותמוה לי על הרמב"ן ו"ל שמביא זה מהירושלמי להקשות ולא הקשה מגמ' דידן.

והנה הא בגמ' דידן לא נזכר כלל שום פלוגתא דת"ק ורשב"ג לענין עיבוד במזוזה וקשה לאוקמי הברייתא פהאי מ"ד: וע"כ נ"ל ליישב פשוט כן דהא בברייתא שם במס' מנחות (דף מב) אמר ספרים ומזוזה נקחין מפל אדם ומפרשים התוס' משום דלא בעי עיבוד לשמה ומכאן הוציא רבינו את דינו דמזוזה לא בעי עיבוד לשמה ומפרשים דספרים היינו בשאר ספרים לבד ס"ת וכן במס' שבת (דף קטו ע"ב) מפרשים כן בשם הר"ר יוסף ו"ל דמירי הברייתא דאמר ספרים נכתבים בכל לשון בשאר ספרים דבס"ת בעי על ספר ובדיו עיי"ש וא"כ דמירי בשאר ספרים והמה יש להם חז דניא עם מזוזה דאם מזוזה לא בעי עיבוד לשמה הה"ד שאר ספרים ושפיר דמי דאמר שם הברייתא דשנה בזה ספרים דמירי בשאר ספרים למגלה דתרונייהו לא בעי עיבוד לשמה ואפילו לפי פירוש ר"י שם בתוס' שבת בסה"ד ד"ה מגלה דשם מירי דוקא לענין הצלה ולזה מיתנו הך ברייתא אלא שהספרים שנכתבים בכל לשון ואפילו בלא ספר ודיו חשיבי לענין דמצילין מפני הדליקה אע"ג דלא חזי לקריאה משום דיש בהו אנפרות אבל במגלה אין מצילין אלא א"כ ראוי לקריאה שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו לפי שאין בה הנפרה ע"כ וא"כ ה"ל לומר גם כן עד שיהא מעובד לשמה א"נ דבמגלה אינו כשר עד שיהא מעובד לשמה: אף גם זה יש ליישב כן עפ"י מה דכתבו התוס' במס' מנחות (דף לב ע"א) ד"ה תפלין וז"ל ותימא דלא קחשיב ליה בהדי אין בין ספרים לתו"מ בפ"ק דמגלה וי"ל דלא מירי בדבר שכתובין בו כדאשפחן גבי אין בין שבת ליוה"כ דל"ח אכילה וגבי אין בין יו"ט לשבת דל"ח סקילה א"נ משום דתו"מ לא מחז טעמא מיפסל אגויל ולא דמי לאשורית דהוי מחז טעמא משום דכתיב והיו ע"כ: והנה דברי המהרש"א שם תמוה מאד וז"ל לא ידענא מאי האי דלא חשיב גבי א"ב שבת ליוה"כ דליכא למימר דקאי נמי על סקילה שכתבו נמי גבי א"ב שבת ליו"ט הא קחשיב ליה שם דקתני א"ב שבת ליוה"כ אלא שזה זדונו בידי אדם וזה בכרת והיינו זדונו בידי אדם היינו סקילה שם וא"נ משום כו"ר"ל דלית ביה טעמא דמפסלן אגויל אלא מהל"מ ול"ד לאשורית דקחשיב שם דאית ביה טעמא דקרא מדכתיב והיו בהנניתן יהו עכ"ל והנה פשט התוס' הוא כן דל"ח אכילה היינו מה שיוה"כ אוסר באכילה ושבת מותר דלא קחשיב רק העונשין שבשניהם ולא היתר ואיסור המחולקים ובהנ"ל הקשה המהרש"א ו"ל ל"י כו'.

ומה שכתבו בתו"מ לא מחד טעמא מפסלי אגויל נ"ל דהפשט הוא דזה מפסל מטעם דבעינו קלף וזה בעי דוקסוסטוס ופשט המהרש"א דלא קחשיב משום דלא מפסל אלא מהלמ"מ ולא מקרא מפורש גם זה תמוה דהא במגלה (דף ח ע"ב) אומר שם הא לתופרו בגידין ולטמא הידים זה וזה שוין ופירש רש"י ו"ל הלמ"מ הוא בתו"מ שיהיו נתפרין בגידין אלמא דהוא רק הלמ"מ וא"כ תקשה מאי ראיה דלזה שוין הא בזה לא מיירי וכן בזה שטמא את הידים דהוא רק מדרבנן לא קמיירי דלפ"ד המהרש"א לא קמיירי רק מה שלמידין מקרא אלא ע"כ כמו שפרשנו דפשט התוס' דלא נמעט מחד טעמא אף זה חזינו דלפי תירוץ התוס' לא מיירי רק בדבר שכותבין בו ולא על דבר שפותבין בו וה"נ א"ל דגם הכרייתא היא כהמשנה דלא קחשיב שמה רק במה שפותב ולא על מה שכותבין וכמו דלא קתני דיהיה נכתב על קלף ה"נ לא קתני מה שזה בעי עיבוד לשמה וזה לא בעי אף דמיירי לענון הצלה מה"ד פפירוש התוס' פמבואר: ונ"ל להביא ראיה לדעת רבינו.

דהנה לקמן (דף יט ע"א) איתא על הספר ובדיו מנלן אתיא כתיבה כתיבה קתיב הקא ותכתוב וכתיב הקתם ויאמר להם ברוך מפיו כו' ואני פותב על הספר בדיו ע"כ והקשה הט"א ל"ל להגמ' הקא להביא הג"ש מדברי קבלה אמאי לא מייתי כמו לעיל (דף יח) דאמרין קראה ע"פ לא יצא ואמרין ג"ש כתיב הקא והימים האלה נזכרים וכתיב הקתם פתוב זאת זכרון בספר מה פאן בספר אף להלן בספר וא"כ גילוי נמי זה דבעי דוקא בספר מקרא דדברי תורה שזה כתיב בתורה ועיי"ש שתייר דעל דיו איצטריך למילף מד"ק ואפתי גם דיו נוכל למילף מג"ש מס"ת דבעינו נמי בדיו דוקא מהלמ"מ כמו שכתב רבינו בה' תו"מ פ"א ה' ג' עיי"ש.

ולפ"ד רבינו נחא שפיר דאי ילפינן מג"ש זו ה"א אין ג"ש למחצה ומה ספר בעי עיבוד לשמה אף מגלה נבעי עיבוד לשמה ולהכי מגלה לנו הקרא דאגרת כה"כ דכתב הר"ן ו"ל דאגרת אתיא נמי לענון זה דלא בעי עיבוד לשמה דרק לענון דברים שגופו וה"נ מגלה לנו הקא דהג"ש לא נתנה ללמוד רק לענון קריאה אי הנה מכתב או בע"פ אבל לא לענון כתיבת המגלה דנקראת אגרת ורק מג"ש דד"ק ילפינן דבעי ספר ודיו פמבואר: והנה לענון כתיבה דמגלה לא נתבאר אי בעי לשמה.

והנה לדעת רבינו דבארנו לעיל בה' ס"ת דעיקר החיוב לשמה רק לכתוב האזכרות אבל לא כל הס"ת וא"כ במגלה דליתא אזכרות לא בעי לשמה אלא לדעת הפוסקים דכל הס"ת בעי כתיבה לשמה וקודם שמתחיל לכתוב אומר שפותב לשם קדושת ס"ת איך הוא במגלה לא נתבאר ומשמע מזה דסתמא דלא בעי זה רק בס"ת תו"מ דיש בהן אזכרות וקדושה של להן שנה אבל מגלה דמי לשאר ספרים ולא בעי כתיבה לשמה דע"ז לא מצינו לקימוד וצ"ע: הלקה יד ומותר בעשיית מלאכה ואעפ"כ אין ראוי לעשות בו מלאכה אמרו חכמים כל העושה מלאכה בפורים א"ר סימן ברכה עכ"ל.

וכתב הלח"מ ונ"ל ולא ידעתי אמאי לא חילק רבינו בין אתרא דנהיג ללא נהיג וכן נטיעה של שמחה שאמרו שם שמונת והטור ו"ל ביאר כל זה: והנה מה שכתב הלח"מ דהטור ביאר הפל הנה גם הטור לא ביאר דנטיעה של שמחה שרי אפילו במקום שנהגו לאיסור ורק חילק בין מקום שנהגו לאיסור בסי' תרצו ע"ש.

והנה דברי הטור יש לישוב פן דהתם בגמ' איפא שני תירווצים חדא לחלק בין מקום שנהגו וחדא אינו מחלק ומשמע דס"ל דבכל מקום אסור ורק נטיעה של שמחה שרי בכל דוכתא ול"ק א"ל דס"ל דאף נטיעה של שמחה אסור במקום שנהגו והנה בכ"ד דאיפא תרי לישני קיי"ל דבשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים אחר המיקל והנה הקא בתרתי לישני יש קולא וחומרא לשון ראשון מחלק במקומות ומקום שלא נהגו שרי כל המלאכות ול"ב מחלק בנטיעה של שמחה שרי בכל המקומות ושאר מלאכות אסור בכ"ד.

והנה במס' ביצה (דף יב ע"א) גבי פלוגתא של תבלין ומלח איפא תרי א"ב וכתבו שם התוס' והרא"ש דאף דבשל סופרים אזלינן להקל מ"מ הקא פיון דאיפא קולא וחומרא לכל אחד מהני עבדינו לחומרא וא"כ לכאורה אף הקא נמי נימא פן אף יש לומר דזהו רק היכא דאיפא נפ"מ בין תרי מ"ד ולכל אחד יש קולא וחומרא פסקינן שפיר פתרנונייהו לחומרא אבל היכא דאיפא תרי לישני קולא וחומרא בזה א"ל דס"ל כמו שכתבו התוס' במס' ע"ז (דף ז ע"א) בשם הריב"א דא"ד הנה טפל ללשון ראשון וא"כ היכא דאיפא תרי לישני ובתרונייהו קולא וחומרא הקא עבדינו פדברי הריב"א דלשון ראשון עיקר להכי פוסק הטור כל"ק לחלק רק בין מקום שנהגו והיכא שלא נהגו שרי כל המלאכות.

ועוד יש לומר דלהכי פוסק כל"ק משום דבירושלמי דמגילה (פ"א ה"א) איתא תני שמואל מפני מה מקדימין כדי שיספיקו הדין אמר שמתר בעשיות מלאכה כו' מן הדין לית ש"מ הרי חוה"מ כו' והם מספקין כו' לית לה אלא פהדין דרבי דרבי הנה מפרסם עצמו ונטע נטיעה בפורים כו' ומשמע מזה דרבי פרסם דמקומו הוא ממקומות שנהגו לעשות דא"א דלא נטע רק נטיעה של שמחה לא ידעינן על שאר מלאכות דשרי ונהנה מחלקינן כמו שמחלק שם הירושלמי תחלה כחווה"מ דשרי באיזה מלאכות וה"נ שרי זה של שמחה דלא נאסר מעולם אלא ס"ל ע"כ כל"ק דרבי נטע לפרסם דמקומו הוא מן המקומות שלא נהגו לאסור ולהכי פוסק הטור כל"ק דהירושלמי מסייע ליה פמבואר.

ודברי רבינו דלא הביא פלל לחלק בין מקום שנהגו ללא נהגו נ"ל פן דהנה חזינו לרבינו לעיל בפ"א הי"א כתב עיר שהיא ספק אם היתה מוקפת חומה מימות יב"נ או אח"כ הוקפה קורין בישני הימים י"ד וט"ו ולא הזכיר רבינו דבר זה דאיתא בגמ' דחזקיה קרי בטבריא בישני הימים מפני שהוא ספק אם הוא חשוב כחומה משום דהוא מיגני או פיון דהוא מיגלי וה"ל לרבינו לכתוב זה בטבריה וכן עיר פמותה שמוקף מצד אחד ים קורא שני הימים פמותה וע"כ צ"ל לדעת רבינו דס"ל כמו שאמר שם בלשון ראשון לחזקיה מספקא ליה לרבי פשיטא ליה וא"כ ס"ל לרבי דדבר זה אינו ספק אלא ודאי קורא בט"ו והטעם לזה דפוסק פהאי לישנא א"ל משום דאיתא בירושלמי (פ"א ה"א) שם חזקיה קרי ליה בי"ד ובט"ו חשש להדין דתני רשב"י ואיש פי ימפור בית מושב ע"ח פרט לטבריה שהים חומה לה ופירש הק"ע שם תמוה שכתב וסובר חזקיה דהה"ד במגילה בעינו שיהא מפל צד חומה א"ד פרבון ס"ל באפילו לענין בתי ע"ח דינו כע"ח ולא ידעתי האיה מצא הק"ע זה דרבון פליגי על רשב"י בזה לענין בתי ערי חומה הלא במס' ערכין נאמרה ברייתא זו בלי חילוק ורק פשוט א"ל פן דחשש לרשב"י דנהי דלענין בתי ע"ח טבריה לא הוי כחומה מ"מ הקא מספקא ליה משום דהקא הנה מיגני וה"א דסגי הקא גם

בחומה פְּזָה וּכְמוֹ שְׂאוּמֵר בְּגַמ' דְּזָהוּ הַסְּפֵק לְחֻזְקָהּ כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ וְעוֹד מִסִּיק הַיְרוּשָׁלַּיִם ר' יוֹחָנָן קָרִי לִיה בְּפִנְיֵי שְׂתֵּי אֲבָיִם בְּכּוֹפְרָא וְאָמַר הָדָא עֵינֵי טְבֵרְיָה וּל"ח לְהָדָא דְרֵשְׁבַי קַל דְּהִקְלוּ בְּקִרְיָתָהּ דְּחֻזְיָנָן כָּל שְׂהוּא לְפָנִים מֵה"ח ה"ז כְּבִתִּי ע"ח כו' וְתַנִּי כּוֹ הַסְּמוּךְ לְכַרְךָ וְהִנְרָאָה עִמּוֹ הָרִי הוּא כִּי"ב עכ"ל וּמְפָרֵשׁ לָהּ הַק"ע דר"י לֹא חָשׁ לְהָא דְרֵשְׁבַי דְּאָף דְּלַעֲנָן בְּתֵי ע"ח לֹא חָשִׁיב ע"ח מ"מ לַעֲנָן מְגִילָה כִּינּוּן דְּמִיגְנֵי הָנָה חוּמָה כְּמוֹ דְּחֻזְיָנָן הָתָם מֵה שְׂהוּא מְחוּץ נִידוֹן כְּבִתִּי הַחֲצָרִים וְהָכָא מֵה שְׂסֻמוּךְ לּוֹ וְנִרְאָה עִמּוֹ נִידוֹן כְּכַרְךָ עכ"ל וּפּוֹסֵק רַבִּינוּ לְהַכִּי פְּהָאֵי לִישְׁנָא דְלַרְבִּי פְּשִׁיטָא לִיה מִשׁוּם דַּר' יוֹחָנָן בִּירוּשָׁלַּיִם ס"ל כּוֹ וּס"ל כְּסֻבְרַת הַיְרוּשָׁלַּיִם דְּכִינּוּן דְּחֻזְיָנָן דְּכַרְךָ וְכָל הַסְּמוּךְ לּוֹ הוּא כְּכַרְךָ אָף דְּלַעֲנָן בְּתֵי ע"ח א"כ ה"נ לְזָה הָנִי כְּמִן קָרְפָּה שְׂהִים מְקִיפָה וְחֻזְקָהּ אָף דְּבִזָּה מוֹדָה בְּכַרְךָ וְכָל הַסְּמוּךְ לּוֹ דְּהִיא בְּרִייתָא מְפּוֹרְשֵׁת וְיִלְפִינוּ לִיה בְּגַמ' מְקָרָא דְּמִדִּינָהּ וּמִדִּינָהּ עִיר וְעִיר מ"מ זָה אִינוּ מְדַמָּה לִיה הִכָּא שְׂהִים מְקִיף לֹא נִחְשָׁב כָּלָל לְחוּמָה.

וְנִיחָא דְּבָרֵי רַבִּינוּ דְּלֹא הִזְכִּיר הָא דְּעִיר כְּטְבֵרְיָה שְׂהִים מְקִיפָה כְּמוֹ דְּלֹא הִזְכִּיר הָכָא לַעֲנָן מְגִילָה אִם יֵשֵׁב וְיִלְבְּסוּף הַנְּקָרָא אִינוּ נִידוֹן כְּכַרְךָ וְהוּא כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ לַעֲלִיל דַּס"ל דְּלַעֲנָן מְגִילָה לֹא נִאָמַר זָה וְה"נ ס"ל דְּלַעֲנָן מְגִילָה מְקָרִי שְׂפִיר מְנָקָף הִכָּא דְּהִים מְקִיפָה כְּמוֹ אִם יֵשֵׁב וְיִלְבְּסוּף הַנְּקָרָא דְּמְקָרִי מְנָקָפַת חוּמָה מִימּוֹת יב"נ וְקוֹרִין בַּט"ו כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ וְא"כ נִיחָא שְׂפִיר כִּינּוּן דַּס"ל כְּלִשׁוֹן זָה דְּלַרְבִּי פְּשִׁיטָא לִיה וְא"כ א"ל דְּבִאָמַת לֹא מְחַלְקִינוּ כָּלָל בֵּין אַתְרָא דְּנִהִיג לְלֹא נִהִיג וְהַמְנַהֵג שְׂנָה בְּכָל הַמְקוֹמוֹת וְרַק רַבִּי הִנֵּה כּוֹ ט"ו וְעֵשֶׂה בְּשַׁל י"ד זָה דְּשַׁל זָה בְּזָה שְׂרִי אָבָל שַׁל יוֹמוֹ שְׂעֵשֶׂה מְלֵאכָה אִינוּ רוֹאָה סִימָן בְּרָכָה בְּכָל הַמְקוֹמוֹת דְּלֹא חִלְקוּ בְּזָה כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ: וְהִנֵּה הַמְג"א כְּתִב (בְּסִי' תְּרַצוּ ס"ק ב') דְּאָמַר שֶׁם א"ר סִימָן בְּרָכָה וְכַתֵּב וְעִינּוּ בְּרַמְב"ם דְּמִשְׁמַע דְּאֶפִּילוּ בְּמְקוֹם שְׂנֵהִיגוּ לַעֲשׂוֹת כּוֹ וְכ"א בְּרַא"ם בְּסִמָּ"ג שְׂהִבִּיא בְּשֶׁם רַבִּינוּ הוּא כְּפִי מֵה שְׂבִאֲרָנוּ דְּרַבִּינוּ אִינוּ מְחַלְקִים כָּלָל וְרַק ס"ל דְּאָף דְּמִתְרַבֵּי בְּכ"מ וְרַק א"ר סִימָן בְּרָכָה וְרַבִּי שְׂנֵטֵעַ הוּא מִשׁוּם דְּכּוֹ ט"ו הִנֵּה וְנִטְעַע בִּי"ד דְּזָה שְׂרִי לְגַמְרֵי וְרוֹאָה אָף סִימָן בְּרָכָה ג"כ.

וְהִנֵּה הַפְּרִי חֲדָשׁ כְּתִב לְהַקְשׁוֹת עַל הַמְחַבֵּר שְׂכַתֵּב אֶפִּילוּ בְּמְקוֹם שְׂנֵהִיגוּ לֹא נִהִיגוּ אֶלָּא בְּמְקוֹם שְׂקוֹרִין בְּלִבְד אָבָל לְאַסּוֹר שַׁל זָה בְּזָה אִינוּ מְנַהֵג וְכַתֵּב דִּי"ל מִתּוֹךְ הַסְּוֵגִיא מְדִלָּא מְשַׁנֵּי וְאב"א לַעֲוֹלָם נִהִיג וְרַבִּי בַר אֲרַבְיִסֵר הָנִי וְכִי נִטְעַע בַּט"ו אֶלְמָא דְּהִכָּא דְּנִהִיג בְּשַׁנֵּי הַיָּמִים הָנָה מְנַהֵג ע"כ וְכַתֵּב לֹא קָשָׁה דְּהָכָא בְּתִירוּץ זָה לֹא רָצָה הַגַּמ' לִזְמַר דְּרַבִּי חוּלְקַ עַל חֻזְקָהּ דְּקָרִי בְּטְבֵרְיָא בְּתִירוּץ בִּי"ד וּבַט"ו וְא"כ הָנָה הַמְנַהֵג לְאַסּוֹר בְּשַׁנֵּיָהֶם אָבָל לְפִי תִירוּץ הַרְאִשׁוֹן דְּרַבִּי פְּשׁוּט לִיה וְא"כ י"ל דְּנִטְעַע בִּי"ד אָף דְּהִנֵּה הַמְנַהֵג לְאַסּוֹר כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ וְדוּק: פְּרָק הַהִלְכָה טו וְכּוֹן חֲזִיב אָדָם לְשַׁלּוֹחַ שְׂתֵי מְנוֹת בְּשַׁר כּוֹ וְכָל הַמְרַבָּה לְשַׁלּוֹחַ לְרַעִים ה"ז מְשׁוּבָח כּוֹ עכ"ל.

וְכַמוֹ"ח הַגָּאוֹן ז"ל הִבִּיא מְקוֹר לְזָה דְּכָל הַמְרַבָּה ה"ז מְשׁוּבָח מְהָא דְּאִיתָא בְּגַמ' דְּמְגִילָה (דָּף ז' ע"ב) הַדָּר שְׁלַח לִיה אִיהוּ בִּיד אֲבִי מְלֵא טְסָקָא דְּזִנְגְבִילָא כּוֹ וְהִנֵּה כִּינּוּן דְּמְחוּבֵי לְשַׁלּוֹחַ שְׂתֵי מְנוֹת שַׁל בְּשַׁר אוֹ שַׁל ב' מִינֵי אוּכְלִין וְאִיף יֵצֵא מְרִי בְּמִשְׁלּוֹחַ מְנוֹת בְּזָה דְּלֹא הָנָה רַק תְּבָלִין לְבִשָׁם אֶת הָאֲוּכְלִין וְצָרִיף לִזְמַר דְּמְרִי כְּכָר קִיִּים מְצַנֵּת מְשַׁלּוֹחַ מְנוֹת תְּחִלָּה בְּמִינֵי אוּכְלִין וְאַח"כ לְהַרְבּוֹת רִיעוּת בְּזָה שְׁלַח הָנִי דְּבָרִים דְּסָגִי בְּזָה וְלְהַכִּי שְׂפִיר מִסִּיק אֲבִי כִי נִפְיָק כּוֹ כִּי אֲתִי לְבִי מְרִי קָרִיבִי לִי שִׁיתִין מִיֵּצְעֵי וְאֶכְלָה מְנִיָּה פְּלָגָא וְלִמָּא

אָתִי לְאַשְׁמוּעִינָן אֶלָּא אָתִי לֹאמֵר דַּל"נ דְּמָרִי שְׁלַח הֲנִי דְּבָרִים לְרַבָּה וְשֵׁלָא הֵינָה לֹו מִינִי
מֵאַכְּל לְשִׁלּוּחַ וְלִהְיֵי אָמֵר דְּבַעַת שְׁבָא מְצָא שִׁיתִין מִיְצָעֵי שְׁל מִינִי מֵאַכְּל וְרַק בְּאַשְׁרַר כְּבָר
יְצָא י"ח מְשִׁלוּחַ מְנוּת וְרַק לְמַעַן לְהַרְבּוֹת דַּה"ז מְשִׁנְבַח בְּנֵה דִי בְּהִנֵּי דְּבָרִים הַמְשִׁמְחִים
אַף דְּלֵא הֲנִי מִינִי מֵאַכְּל וְדוּק: הֶלְכָה יַח כָּל סְפָרֵי הַנְּבִיאִים וְכָל הַפְּתוּבִין עֲתִידִין לִיבְטַל
לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ חוּץ מִמַּג"א וְהָרִי הוּא קִנְיָם פְּתֻמְשֵׁת ס"ת וְכִהְלָכוֹת שְׁל תוֹרָה שְׁבַע"פ
שְׂאִינָן בְּטִלִין לְעוֹלָם כּו' עכ"ל.

וְעִינָן הַשְּׁגוֹת הַרְאָב"ד ו"ל וְהֵנָּה דְּבָרֵי רַבִּינוּ הֵמָּה בִּירוּשָׁלַיִם פ"ק דְּמַגִּילָה וְנ"ל ר' יוֹחָנָן
וְרַשְׁב"ל ר' יוֹחָנָן אָמֵר הַנְּבִיאִים וְהַפְּתוּבִים עֲתִידִין לִיבְטַל וְחֻמְשֵׁת ס"ת אֵין עֲתִידִין לִיבְטַל
מ"ט קוֹל גְּדוֹל וְלֵא יֶסֶף רַשְׁב"ל אָמֵר אַף מַגִּילַת אֶסְתֵר וְהַלְכוֹת אֵין עֲתִידִין לִבְטַל נֶאֱמַר
כָּאֵן הַלְכוֹת הַלִּיכוֹת עוֹלָם לֹו עכ"ל: וְהֵנָּה מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ מְשִׁמַּע דַּר' יוֹחָנָן וְרַשְׁב"ל לֵא
פְּלִיגֵי אֶהְדְּדִי דַרְשַׁב"ל בָּא לְהוֹסִיף מַה שְׁלֵא בִּינָר ר' יוֹחָנָן דָּאִי פְּלִיגֵי ר"י וְרַשְׁב"ל בְּנֵה
הָא קִי"ל ר"י וְר"ל קִי"ל כַּר"י בַּכ"ד וְרַבִּינוּ פּוֹסֵק כַּרְשַׁב"ל דְּמַגִּילַת אֶסְתֵר וְהַלְכוֹת בַּע"פ
לֵא נִתְבְּטְלוּ אֶלָּא ל"פ וְמָר אָמֵר חָדָא וְמָר אָמֵר חָדָא.

וְעַפ"ד זֶה הִירוּשָׁלַיִם נ"ל לִישָׁב הַגַּמ' בַּמַּס' בְּרַכּוֹת (דָּף ה' ע"א) אֲשֶׁר הִבְאֵתִי לְעִיל
בְּהַקְדָּמַת רַבִּינוּ דָּאֵמֵר שֶׁם וְאֶתְנָה לָּהּ אֵת לְוַחּוֹת הָאָבֹן וְהַתּוֹרָה וְהַמְצָנָה אֲשֶׁר כְּתִבְתִּי
לְהוֹרוֹתָם וְאָמֵר תּוֹרָה זוֹ תּוֹרָה וְהַמְצָנָה זוֹ מְשִׁנָּה אֲשֶׁר כְּתִבְתִּי אֵלוֹ וְנִבִּיאִים וְכַתּוּבִים
לְהוֹרוֹתָם זוֹ גְּמָרָא וְהַקְשָׁה הַפ"י לְמָה הַקְדִּים מְשִׁנָּה לְנו"כ וְנו"כ לְגְמָרָא וּלפ"ז נִיחָא דִּיהֵנָּה
רַשְׁב"ל הוּא נָמִי הָא ס"ל כְּדַבְּרֵי ר' יוֹחָנָן דְּנו"כ יִתְבְּטְלוּ לְעֲתִיד וּמְשִׁנָּה אֵין עֲתִידִין לִיבְטַל
וְלִהְיֵי הַקְדִּים מְשִׁנָּה שְׁהִיא נִצְחִית לְנו"כ דָּאֵין דְּבָר נִצְחִי שִׁיִּתְבְּטַל לְעַתָּה"ל.

וְהֵנָּה הִיפ"מ שֶׁם עַל הִירוּשָׁלַיִם מְפָרֵשׁ דְּזֵה שְׁאֵמֵר רַשְׁב"ל דִּיהַלְכוֹת לֵא נִתְבְּטְלוּ הִינָנוּ
מְשִׁנִּיּוֹת וְהַלְכוֹת קְצוּבוֹת אֶבֶל פְּלִפּוֹל הַגַּמ' שְׁנַתְּחַדֵּשׁ אַח"כ בְּעַת שְׁרַבּוּ תַלְמִידֵי ב"ש וּב"ה
שְׁרַבּוּ הַמְּחַלְקֵת יֵשׁ דְּבָרִים שִׁיִּתְבְּטְלוּ כִּי יִתְגַּלֶּה דִּין אֶמֶת לְאַמִּיתוֹ וְלִהְיֵי הַקְדִּים מְשִׁנָּה
וְנו"כ לַגַּמ' דְּגַם הַפְּלִפּוֹל אֵינוֹ דְּבָר נִצְחִי לְעַתָּה"ל יִתְבְּטַל כְּמִבְּאָר: אַף צְרִיף לְהַבִּין דְּבַסּוֹף
מַס' נְדָה תַנְדַּב"א כָּל הַשּׁוֹנָה הַלְכוֹת מוֹבְטָח לֹו שְׁהוּא בֶן עוֹלָם הִבָּא שְׁנֵאֵמֵר הַלִּיכוֹת עוֹלָם
לֹו אַל חֻקֵּי הַלִּיכוֹת אֶלָּא הַלְכוֹת אֶלְמָא דְּדָרִישׁ תַּנָּא דַּב"א עַל זֶה דְּכָל הַשּׁוֹנָה הַלְכוֹת הוּא
בֶּן עוֹה"ב וְרַשְׁב"ל דְּרִישׁ שְׁלֵא יִתְבְּטַל לְעַתָּה"ל וְעַמְדוֹ ע"ז מְפָרֵשׁ הִירוּשָׁלַיִם וְע"ש
בִּיפ"מ.

וְנ"ל לִישָׁב זֶה וְלִהְיֵי סוֹף מַס' נְדָה לְתַחֲלַת בְּרַכּוֹת וּבִבְנָאָר כֶּן דִּיהֵנָּה בְּיַעֲרוֹת דְּבַשׁ בַּד'
י"א כְּמֵאֵמֵר שְׁבָא הַגַּר עֲמוּנֵי לְשִׁאוֹל מָה אֲנִי לְבֹאן בְּקֵהֶל י"י בָּא עַתָּה הַגַּר בְּשִׁאֲלָה זוֹ
בִּינָר כֶּן דִּיהֵנָּה הַרְמַב"ם ו"ל כְּתַב בְּמַנְיָן הַמְצָוֹת שְׁמֻצּוֹת אַל תִּצַּר אֵת מוֹאֵב אֵינוֹ נוֹהֵג רַק
בִּימֵי מִשְׁרַע"ה וְהַרְאֵיהָ דְּכַתִּיב בִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ יִירְשׁוּ אֵת עַרְי הַנְּגֵב וְנִהוּ וְדָאִי דְּמְצָוֹת אֵינָן
בְּטִלִין לְעַתָּה"ל וְהַרְמַב"ן הַשִּׁיג עָלָיו דְּוַדָּאִי הוּא דְּנוֹהֵג לְדוֹרוֹת וְרַק סַנְחַרִּיב בְּלַבֵּל כָּל
אוּמוֹת הָעוֹלָם וְהַתֵּר אֶרְצָם לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ וְאֵם כֶּן הַכְרִיחַ מְזָה ר' יְהוֹשֻׁעַ לְהַתִּיר לְבּוֹא
בְּקֵהֶל דְּוַדָּאִי לֵא שְׁבּוּ כְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ן ו"ל וּמוֹתֵר לְבָא בְּקֵהֶל אַף כ"ז א"נ כְּדַבְּרֵי ר' יוֹחָנָן
בַּמַּס' נְדָה (דָּף ס"ג) דְּמְצָוֹת אֵינָן בְּטִילוֹת לְעַתָּה"ל אֶבֶל לְמ"ד דְּמְצָוֹת בְּטִילוֹת לְעַתָּה"ל אֵין
שׁוּם מְקוֹם לְכָל רְאִינָתָם מְקָרָא דִּיִּירְשׁוּ אֵת עַרְי הַנְּגֵב אֵם כֶּן אֵין לְהַכְרִיעַ אֵם שְׁבּוּ אוֹ לֵא
וְהֵנָּה בְּמְשִׁנָּה שֶׁם אָמֵר רַב"ע הָרִי אֲנִי כּו' עַד שְׁדַרְשָׁה ב"ז כָּל יְמֵי חַיָּיהָ הַלִּילוֹת וִי"ל

הא מזה אינו מוכרח דהא א"ל פתחמים דס"ל דכל אתי לרבות ימות המשיח ונ"ל דס"ל דמצות אינו בטל ל"ל ונ"ל דהא א"ל לרבות לימות המשיח דהנה כמו שאר כל המצות ולהכי אמר לרבות הלילות ויבואר פן דמקודם היו דורשים פתחמים להביא ימות המשיח א"ל נמצא מוכרח דמצות בטלות לעת"ל דאל"כ א"ל צ לרבות ימות המשיח וא"כ אין הכרח אם שבו בני עמון או לא וא"כ הוי ספק דאורייתא ולחומרא ולהכי לא בא יהודה גר עמוני ורק ביום זה שנגזרו כראב"ע דאתי לרבות הלילות אבל לא לימות המשיח והוא משום דהכריעו דמצות אינו בטלות לעתיד לבא וא"כ מוכרח לומר פדברי הרמב"ן ז"ל דלהכי אמר יירשו את ערי הנגב דעדיין עמון ומואב לא שבו ויש מקום להסיר אותו בקהל עכ"ל: ועתה גם הכא יבואר פן דכ"ז צריך לומר קרא דהלכות לא יתבטלו לעת"ל רק א"ל דמצות יתבטלו לעת"ל אבל ההלכות שקבלנו בע"פ לא יתבטלו אבל א"ל דמצות לא יתבטלו לעת"ל א"כ לא צריך קרא לזה דהלכות לא יתבטלו דנדאי יהיו צריכין כל ההלכות לידע הדינין של תורה ומצות וע"כ תנא דב"א דדריש לו הקרא דהלכות עולם ללמד דכל השונה הלכות מוכטח לו שהוא בן עוה"ב ס"ל דמצות אינו בטל לעת"ל וא"כ לא צריך קרא לזה דרשב"ל דמצות והלכות לא יתבטלו לימות המשיח ולהכי דריש ליה שהוא בן עוה"ב פמבואר והנה המשנה התחילה בק"ש מאימתי קורין כו' וכתב הצ"ח ז"ל דלמ"ד ק"ש מדרבנן התחיל בר"ש אף שהתפלה תדירה יותר מק"ש שהוא ג"פ ביום משום יצי"מ דהוא מה"ח דמזכירין יצי"מ בלילות ועיין לעיל בהל' ק"ש וא"כ יבואר פן בנדה וסיים שמונת טעמים הוא שהוא בן עוה"ב ולא דריש על שלא יתבטל לעת"ל משום דס"ל דמצות אינו בטלות לעת"ל וא"כ דרשינן הפל דגבי יצי"מ כל ימי חייך על הלילות ומזכירין בלילה כמו שמבאר היע"ד והתחיל מאימתי קורין משום יצי"מ שהוא מה"ח ומזכירין בלילה פמבואר ודוק: הלכות אשות פרק א הלכה ב ובאחד מג' דברים אלו אשה נקנית בכסף או בשטר או בביאה כו' עכ"ל.

והנה רבינו חשיב רק ג' דברים שהאשה נקנית אבל חופה משמע דס"ל דלא קנה ולא פרב הונא דאמר במס' קידושין (דף ה ע"א) דחופה קונה מקו"ח והנה הרא"ש ז"ל ונה"ר ז"ל הביאו דעת הר"ח ז"ל דס"ל דחופה הוא ספק אם קונה ואם קדשה בחופה הוי קידושי ספק משום דדברי רב הונא לא נדחה כלל לגמרי שם בקידושין (דף ה).

ונ"ל לומר דהר"ח אגיל לשיטתו ופוסק שהוא ספק ורבינו אגיל לשיטתו וס"ל דלא הוי קידושין כלל. דהנה הרא"ש ז"ל כתב שם (דף ה) ועוד דחופה אינה קונה ודלא כר"ה דשינויא דאב"י לאו אליבא דהילכתא סלקי האי דקאמר מילתא דלא פתיבא בהדיא לא קתני ליתא דהא תנו במשנה ובמיתת היבם וילפינן לקמן (דף י"ד) להתיר במיתת היבם מקו"ח מאשת איש ע"כ.

ודבריו ז"ל מחוסר הבנה המה לכאורה דאמר לאו אליבא דהילכתא סלקי משמע דרק אליבא דהילכתא לא סלקי אבל אב"י גופיה ניחא תירוץ זה דלא קתני מילתא דלא פתיבא בהדיא ועוד דאל"כ תקשה על אב"י היאך מתרץ פן הא קתני במשנה זו מיתת היבם כמו קושית הרא"ש ועמ"ד ע"ז המפרשים.

וע"כ נ"ל לומר דלאבני לשיטתו ליתא קושית הרא"ש ז"ל ממיתת היבם ורבא דמקשי ג' תנן ולא ס"ל לתירוצי של אבני באמת לדידה לשיטתו וכן לדידן אליבא דהילכתא ליתא תירוצי זה דמילתא דכתיבא בהדיא קתני דתקשה ממיתת היבם כמו שגבאר.

דהנה הקשה המהרש"א לקמן (דף יד) קו"ח על מיתת היבם מאשת איש ת"ל לפי מה שכתבו התוס' שם (דף יג ע"ב) ות"ל דבפ' ד"מ מצריף קראי באשת האב לאסור לאחר מיתה וכן בפ' הבע"י מצריף לאסור לאחר מיתה יבמה שיש לה בנים ושאר עריות וי"ל דאחרי שראינו שהתיר הפתוב אשת איש איצטריף קרא בהני כי היכי דלא גיליף מהאי ע"כ וא"כ ה"נ פינו דליכא קרא לאסור שפיר למדין במ"מ מאשת איש שהתיר הפתוב לנו בהדיא וי"ל דהמ"ל הכי אלא דעדיפא גיליף ע"כ: והנה לפ"ד של המהרש"א ז"ל א"ל באמת דמיתת היבם מקרי שפיר פתיבא בהדיא דהא נוכל למילף במ"מ מאשת איש ועל מה מציינו זה מציינו גילוי מילתא מקראי דילפינו אותן הני קראי דכתיבי גבי יבמה שיש לה בנים וגבי אשת האב שאסור לאחר מיתה משום דלא גילף במ"מ זה מאשת איש אלמא דעל מ"מ זה יש גילוי מקראי דילפינו ומקרי פתיבא בהדיא וכמו שהביא הלח"מ הקא בהל' א' דברי הרמב"ן ז"ל בס' המצות דלהכי מחשב שטר פתובה בהדיא אף דילפינו בהיקוש מניצאה והיתה משום דבגמ' דקידושין (דף ט ע"ב) אמרינו דלהכי פתיב בעולת בעל דאי מבועלה ה"א עד דמקדש וחדר בעיל ואמר א"כ נערה המאורסה ה"מ לה ומשני פגון שקודשה בשטר כו' ומקרי פתיבא בהדיא דיש לנו הוכחה מקרא דילפינו ההיקוש זה על קידושי שטר מזה דב"ב וצ"ל דנערה המאורסה הוי בשטר וא"כ ה"נ דגלי הני קראי דהמ"מ זה ניתן להדרש מקרי פתיבא בהדיא: אמנם פל עיקר קושית המהרש"א צריף להבין אחרי דקיי"ל בכ"ד לקולא ולחומרא לחומרא ילפינו וא"כ מאי קשה פינו דעתה פתוב לנו גבי הני קראי לאסור לאחר מיתה שפיר טפי ילפינו מנייהו לאסור יבמה לאחר מיתת היבם ולא מאשת איש להתיר.

אף י"ל דהקושית נחא שפיר דהנה התם הוי הני תרי קראי וא"כ ה"ל שתי פתובים הבאים כאחד לאסור ושני פתובים הבכ"א אין מלמדין ולא ילפינו מהשני פתובים לאסור ולמדין מאשת איש שפיר טפי דהנה חד קרא להתיר ושפיר מקשה אף המהרש"א גופיה פתב דיש הוכחה דיש פרקא ע"כ ולא הוי שני פתובים ע"ש בדף יג ע"ב בתוס' ובמהרש"א שם.

ונ"ל להביא עוד הוכחה דהני לא הוי שני פתובים מזה דהנה התוס' פתבו במס' יבמות (דף נה ע"א) וקשה דב"ב צ"ד הקא מצריף קרא על חמותו לאחר מיתה דאינה בשריפה מקרא דאותו ואתהן משמע דא"ל קרא הוי בשריפה וי"ל דבכולהו מצריף קרא לאיסור ולהיתר פי היכי דלא גילף מהדדי ע"כ אלמא דע"כ לא הוי שני פתובים מדמצריף קרא גבי חמותו לאחר מיתה דלא גילף מזה לאסור וזהו ההוכחה מקרא דאותו ואתהן דיש פרקא ע"כ ולא הוי שני פתובים.

אף ע"ז הא יש פלוגתא לקמן (דף צד ע"ב) ביבמות בין אבני ורבא אבני אמר משמעות דורשין א"ב בין ר"י לרע"ק אבל חמותו לאחר מיתה ד"ה בשריפה רבא אמר חמותו לאחר מיתתאשתו א"ב לרע"ק אינה בשריפה ועמה גבאר לאבני דליכא פלל קרא גבי חמותו לומר דלאחר מיתה אינה בשריפה שפיר נוכל לומר דהוי שני פתובים הני תרי

קראי דאסור לנו עריות לאחר מיתה ונפיר נוכל ללמוד במ"מ מאשת איש להתיר וזה מקרי פתיבא בהדיא דהקרא מגלה לנו דילפינו במ"מ זה ולהכי שפיר אבני לשיטתו אומר מילתא דכתיבא בהדיא קתני ודל"כ לא קתני ומיתת היבם מקרי פתיבא בהדיא אבל רבא לשיטתו דהוא ס"ל דחמותו לאחר מיתת אשתו אינה בשריפה וא"כ הקראי דאסרי לא הוי שני פתובים דהא מצריף הקרא דאותו ואתהו דלא גילף מהו וא"כ ליתא קושית המהרש"א דל"כ במ"מ זה להתיר דילפינו מהני קראי לחומרא לאסור וא"כ מיתת היבם לא הוי פתיבא בהדיא ונפיר מקשי ד' לא תנו ותירץ אבני מילתא דכתיבא בא בהדיא ליתא דהא קתני מיתת היבם.

ונהו דברי הרא"ש ז"ל דמילתא לאו אליבא דהלכתא סלקי דאבני אליבא דנפשיה שפיר קאמר לה ול"ק ממיתת היבם אבל אליבא דהלכתא דאנו פסקינו דחמותו לאחר מ"א אינה בשריפה כמו שכתב הרא"ש שם ביבמות (דף צד) וכן פוסק רבינו לקמן בפ"ב מהל' א"ב ה"ח וא"כ לא סלקי דקשה ממיתת היבם.

והנה הר"ח ז"ל אגיל לשיטתו דפוסק דחנפה קונה מספק משום דס"ל לפסוק גבי חמותו לאחר מיתה דאינה בשריפה כמו אבני שם כמבואר דעת הר"ח ז"ל בהרא"ש ביבמות שם וא"כ לדידיה ניחא תירוצי אבני מילתא דל"כ בהדיא ל"ק וא"כ אין לנו הוכחה ברורה דחנפה אינו קונה: וניחא נמי לפ"ז פסק הטור ז"ל דפוסק בריש הל' קדושין דחנפה קנן ספק הוא דאגיל לשיטתו דפוסק ביו"ד (סי' רסט) כהר"ח דחמותו לאחר מיתה הוא בשריפה ודעת רבינו דאינה בשריפה מביא בשם י"א ועיין ש"ך שם ס"ק י' וקמו שמבאר הפל הנוב"י מה"ת ח' אה"ע ועיין לקמן בפ"ב מה' א"ב שובבאר בזה וא"כ שפיר פוסק דחנפה קונה בספק דתירוצי אבני הוא אליבא דהלכתא ול"מ לדחות דברי ר"ה אבל רבינו דפוסק דחמותו לאחר מיתה אינה בשריפה כרבא וא"כ נדחה דברי אבני ופוסק להכי דחנפה אינו קונה כלל כמבואר.

ול"מ למדחי זה לפי מה שכתב שם המהרש"א בקדושין (דף יג ע"ב) דלהכי מצריף להקיש מיתה לגירושין להתיר א"א לאחר מיתה פי היכי דלא גילף מאשת האב ומיבמה שיש לה בנים דאסורין לאחר מיתה אלמא דמהיקוש זה נמי נוכל לידע דלא הוי שני פתובים אף לאבני דחמותו לאחר מיתה בשריפה ולא מקרי שני פתובים ע"כ ונפיר למדין מזה לאסור לחומרא וליתא קושית המהרש"א דגילף במ"מ ואף לאבני תקשה אפתי דמיתת היבם לא הוי פתיבא בהדיא אף י"ל דההקישא אינו מיותר דהא איצטרף נמי ההיקוש זה דהוקש מיתה לגירושין דהוקשה נמי הה"ד גירושין למיתה דמה מיתה מוציאה מרשות הבעל אף גירושין כמבואר בתוס' תמורה (דף ה ע"א) ד"ה מיתבי ואף לאבני צריף זה דגם אליבניה שם גירושין לא מהני וא"כ היקוש זה אינו מיותר לגלות דלא הוי שני פתובים ודוק: שם בביאה ובשטר מה"ת ובכסף מד"ס עכ"ל.

והנה זה הפלל פניל רבינו בס' המצות דכל דבר הנלמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת מקרי דברי סופרים וכן כתב בפסולי עדות בקרובים מן האם דהוי רק מד"ס כמו שמבאר הש"ך בח"מ (סי' לג) עיי"ש.

והלח"מ הקשה ע"ז מסוגיא דקדושין דאמר מלתא דכתיבא בהדיא קתני ולדברי רבינו אף כסף לא הוי פתיבא בהדיא ועיין בתירוצי: ונ"ל לומר עפ"ד רבינו הא דאיתא במס'

גיטין (דף ס ע"ב) א"ר אלעזר תורה רובה בכתב ומיעוטה בע"פ שפאמר אכתב לו רובי תורתך ור' יוחנן אמר תורה רובה בע"פ ומיעוטה בכתב שפאמר כי על פי כו'.

והנה רש"י ז"ל פירש לר"א רוב תורה תלוי במדרש שפתובה למדרש בכלל ופרט וג"ש וי"ג מדות שהתורה נדרשת ומיעוט בע"פ שאין רמז ללמד לה אלא למשה נאמר בע"פ כו' וכתב המהרש"א בח"א ולא ידענא לפ"ז מאי פליג ר"י וקאמר רובה בע"פ דהא נדאי מיעוטן הן לגבי כלל התורה עם מה שנדרש במדות כו'.

ונ"ל לומר ע"כ דפליגי בזה דהנה הרמב"ן ז"ל בסה"מ חולק על רבינו וס"ל ז"ל דזה שנלמד מי"ג מדות מקרי תורה שבכתב ולא מד"ס ויש לומר דבזה פליגי ר"א ור"י ר' אלעזר ס"ל פשיטת הרמב"ן ז"ל דמקרי דברי תורה ואומר רובה בכתב דמה דנלמד בי"ג מדות נקרא בכתב ורק מה שאין רמז כלל אלא בע"פ נאמרה למרע"ה זה נקרא בע"פ והנה מיעוטא ור' יוחנן ס"ל דדברי רבינו דאף זה דנלמד בי"ג מדות נמי מקרי בע"פ ולהכי אמר רובה בע"פ ומיעוטה בכתב היינו המבואר בקראי בהדיא ורבינו פוסק בזה כר"י דהלכה כמותו לגבי ר"א דהנה תלמידיה וא"נ דהנה פלוגתא בזה א"ל דסוגיא דקדושין דקשה לדברי רבינו ז"ל איפא למימר דר"א הוא נאנן קיי"ל כר' יוחנן כמבואר ועיין לקמן בפ"ב מהל' אבל הל' א' מה שנבאר בזה עיי"ש ודוק: פירק ה הלכה ב המקדש בפרש עגלי עכו"ם אינה מקודשת שהכל מעכו"ם אסור בהנאה שפאמר ולא ידבק בידה מאומה מן החרם אבל המקדש בפרש שור הנסקל ה"ז מקודשת אע"פ ששור הנסקל אסור בהנאה פרושו אינו אסור בהנאה שאינו דבר חשוב לגבי השור עכ"ל.

והנה שם בסוגיא דע"ז (דף לד ע"ב) אר"א אמר רב המקדש בפרש עגלי עכו"ם אינה מקודשת בפרש שוהנ"ס מקודשת אב"א קרא אב"א סבא אב"א קרא פתיב הקא ולא ידבק בידה מאומה מן החרם וכתוב התם סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו בשרו אסור הא פרושו מותר אב"א סבא גבי ע"ע ניחא ליה בנפחיה אבל גבי שור הנסקל לא ניחא ליה בנפחיה כו': והנה רבינו הביא גבי מקדש בפרש עכו"ם דאינה מקודשת מקרא דולא ידבק כו' והמקדש בשוהנ"ס דמקודשת כתב סבא דאינו חשוב לגבי השור ותקשה דאי יליף מקראי פהאי אב"א קרא ה"ל לומר גבי תרנוניהו מקראי וא"כ יליף ליה בשור הנסקל בשרו אין פרושו לא או ה"ל לומר תרנוניהו מסבא וכמו גבי שור הנסקל דאומר לא ניחא ליה בנפחיה וה"נ ה"ל לומר בעגלי עכו"ם דניחא ליה בנפחיה כו': ונ"ל ליישב פן דהנה הנוב"י במה"ת ח' יו"ד (סי' עח) עמד על שינוי הסוגיות הקא מבמס' תמורה (דף ל ע"ב) דהתם אומר על עגלי עכו"ם משום דכתיב והיית חרם פמוהו כל מה שאתה מהנה ממנו הרי הוא כמוהו והקא בע"ז יליף מקרא דולא ידבק בידה מאומה מן החרם ומתיר פן דזה הקרא של והיית חרם כמוהו הוא תחלה במקרא ורק באשר מקרא זה לא ידעין רק אסור עשה ולא ל"ת ולהכי התם בע"ז דמייתי לה לענין מה שאסרו גבינות ב"א ואסור ר"מ אף בהנאה והוא מטעם שמעמידין בקיבת עגלי עכו"ם ואף הפרש אסור כמו שכתב רש"י ז"ל שם במשנה וכן אומר רשב"ל שם בגמ' דלר"מ אסרו גבינות ב"א מפני שמעמידין בקיבת עגלי עכו"ם ורוב עגלים שם נשחטין לעכו"ם ופירש רש"י ז"ל ומעמידין החלב בקיבתו והאסור הוא רק משום דחיישינן למיעוטה וכמו דמבואר בסוגיא שם ומאחר דנקטינן דלא חיישינן למיעוטה רק בדבר שאסור בלאו אבל לא

בְּדָבָר שְׁאֵסוּר רַק בְּלֹא הַבָּא מְכַלל עֲשֵׂה וּלְהִכִּי מִיִּיתִי מִקְרָא וְנִלְא יִדְבֵּק הַמְּאֻחָר דִּהוּא לָאו וְהֵתָם בְּתַמּוּרָה לְעַנְנֵי אִיסוּר מְבִיא הַקְרָא דְנִהֵיית הַמְּוֹקֶדֶם לְעַנְנֵי אִיסוּר עַכ"ל: וְעַתָּה יִבְנְאוּ דְבָרֵי רַבֵּינוּ הֵנָּה הַתּוֹסֵ' פְּתִיבוּ בַּמַּס' שְׁבוּעוֹת (דָּף פֶּד ע"ב) דְּהִיכָא דְאוּמָר אַב"א קָרָא אַב"א סְבָרָא צ"ל דְּבִלָּא קָרָא מְסַבְרָא גְרִידָא לָא הֵנָּה יִדְעִינוּ וְאִי יִדְעִינוּ וְהַסְבְּרָא הוּי דְבָר פְּשוּט תִּקְשָׁה ל"ל קָרָא עֵי"ש וְא"כ פִּינֵן דְּחֻזִּינוּ הִכָּא בַּגַּמ' דְּמִיִּיתִי הַקְרָא הַמְּאֻחָר שְׁל וְלֹא יִדְבֵּק כּו' וְלֹא הִבִּיא הַקְרָא שְׁל וְהֵיית חֶרֶם כְּמוֹהוּ מִשְׁמַע דְּמֵן הַסְבְּרָא לְחֻד אָף אִם נִצְרָף גַּם הַקְרָא שְׁל וְהֵיית חֶרֶם כְּמוֹהוּ לָא הֵנָּה יִדְעִינוּ לְלֹא וְא"כ נִיחָא שְׁמִבִּיא רַבֵּינוּ לְעַנְנֵי דִּינָא לְאִסוּר אִם קִידֵשׁ מִקְרָא וְנִלְא יִדְבֵּק לְגִלוֹת דִּישׁ ע"ז גַּם אִיסוּר לָאו דְּאִי מֵן הַסְבְּרָא וְדִּיא לָא הֵנָּה יִדְעִינוּ רַק לְאִיסוּר וְלֹא לְלֹא וּלְהִכִּי מְבִיא מִקְרָא זֶה אָף לְלֹא כְּמִבְּנָאָר.

אַבְל לְעַנְנֵי הַיִּתֵּר בְּשׁוּר הַנֶּסְקֵל דְּמִיִּיתִי לֵה רַבֵּינוּ מְסַבְרָא וְלֹא יִלִּיף לֵה מִקְרָא דְּבִשְׁרוּ י"ל כּו'. דִּהֵנָּה אֵיתָא בְּמִסְכָּתָב"ק (דָּף מֵא ע"א) ת"ר מִמְשַׁמְעֵ שְׁנֵאמַר כּו' א"י שְׁהוּא נְבִלָּה כּו' מֵה ת"ל כּו' מְגִיד שְׁאֵם שְׁחַט כּו' אִיסוּר כּו' אִי ס"ד הֵיא לֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ אִיסוּר הַנֶּאֱחָה הוּא נִכְתוּב רַחֲמֵנָא לֹא יִהְיֶה א"נ לֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ ל"ל דֹּא ע"ג דְּעַבְדִּיהָ פְּעִין בְּשָׂרָא כּו'.

וּנ"ל דְּשִׁנֵּי הַתִּירוּצִים שְׁבַגְמ' חֲד א"כ לְכַתּוּב לֹא יִהְיֶה וְחֲד מִבְּשָׂרוֹ דֹּא ע"ג דְּעַבְדִּיהָ פְּעִין בְּשָׂרָא צְרִיכָא דִּהֵנָּה הַתּוֹסֵ' הַקְשׁוֹ שְׁם ד"ה אֵינוּ וְא"ת וְהֵיא אֵי צְטָרִיף לְכֵן פְּקוּעָה לְרַבְּנָן דְּר"מ דְּלֹא בְּעִי שְׁחִיטָה וִי"ל דְּבִלָּא"ה פְּרִיף שְׁפִיר וּלְפִי הַמְּסַקְנָא נִיחָא דַּנְפ"ל מִבְּשָׂרוֹ אַע"ג דְּעַבְדִּיהָ פְּעִין בְּשָׂרָא: וְהֵנָּה הַשְׁעָר הַמְּלָךְ הִבִּיא לְקַמֵּן בַּפ"ה מֵהַל' מ"א בְּשֵׁם הַרִיטְב"א דְּמִתְרַץ דִּהֵיא סוּגְיָא אֶתְיָא כּר' מְאִיר דַּס"ל דְּבֵן פְּקוּעָה טְעוֹן שְׁחִיטָה וְהַקְשָׁה הַשְׁעָה"מ דִּהֵיא מְצִינוּ בְּחֻזְלִין (דָּף פֶּה) דֹּא אִם רַבְּנָן סְבָרֵי דְּשׁוּר הַנֶּסְקֵל שְׁנִשְׁחַט אִיסוּר בִּהֶנְאָה.

וּנ"ל לֹמַר דְּאִי פְּנִינַת הַרִיטְב"א לֹמַר עַל עֵיקַר דִּינָא דְּנִדְאִי אָף רַבְּנָן מוֹדִים דְּשׁוּר הַנֶּסְקֵל שְׁנִשְׁחַט אִיסוּר בִּהֶנְאָה וְרַק מְבָאָר דִּהַתִּירוּץ הֶרְאִשׁוֹן דֹּאמַר א"כ לְכַתּוּב לֹא יִהְיֶה זֶה לֹא אֶתְיָא רַק לְר"מ דְּאֵלוֹ לְרַבְּנָן לֹא גִדַּע מִקְרָא דְּלֹא יֵאָכֵל עַל הַנֶּאֱחָה דְּלֵמָא אֶתְיָא רַק עַל אֲכִילָה שְׁל בֵּן פְּקוּעָה שְׁסָקְלוֹ וְלֹא לְאִסוּר אֲכִילָה עַל שׁוּר שְׁנִגְמַר דִּינוּ אִם שְׁחִטּוֹ וּמִדְּלֹא פְּתִיב לֹא יִהְיֶה אֶלָּא לֹא יֵאָכֵל גִּדַּע עַל בֵּן פְּקוּעָה שְׁסָקְלוֹ וְלִיתָא כָּל הַהוֹכְחָה וְרַק הַתִּירוּץ הַשְּׁנִי אַע"ג דְּעַבְדִּיהָ פְּעִין בְּשָׂרָא מִקְרָא דְּבִשְׁרוּ זֶה אֶתְיָא אֶפִּילוֹ לְרַבְּנָן דְּכִינוּ דִּידְעִינוּ מִקְרָא דֹּא ע"ג שְׁשַׁחְטוּ אִיסוּר מְלֹא יֵאָכֵל יִדְעִינוּ תְּרוּנוּיָהוּ בֵּין אִיסוּר אֲכִילָה וּבֵין אִיסוּר הַנֶּאֱחָה דִּהֵיא מְלֹא יֵאָכֵל וְדִּיא תְּרוּנוּיָהוּ יִדְעִינוּ בֵּין אֲכִילָה וּבֵין הַנֶּאֱחָה כְּמוֹ דֹּאמַר שְׁם כ"מ שְׁנֵאמַר לֹא יֵאָכֵל כּו' וְא"כ שְׁפִיר ס"ל לְרַבְּנָן אֶלִּיבָא דְּדִינָא דֹּאם שְׁחִטּוֹ אִיסוּר בִּהֶנְאָה מִקְרָא דְּבִשְׁרוּ כְּמִבְּנָאָר: וּבְזֶה יִתְבָּאָר הַסּוּגְיָא בַּע"ז שְׁם דֹּאמַר אַב"א קָרָא וְאַב"א כּו' קָרָא דְּכַתִּיב בְּשָׂרוֹ אִין פְּרִשׁוֹ לֹא וְהַקְשׁוֹ הַתּוֹסֵ' הֵיא הֵיא קָרָא דְּבִשְׁרוֹ אֵי צְטָרִיף לִיה בַּמַּס' ב"ק (דָּף מֵא) דֹּא ע"ג דְּעַבְדִּיהָ פְּעִין בְּשָׂרָא וּמִתְרַצִּים בְּדוּחַק וּלְפ"ז נִיחָא דְּתִלְיָא הַשְּׁנִי אַב"א בַּע"ז שְׁם בִּהֶשְׁנִי תִירוּצִים בַּב"ק דַּא"נ כּר' מְאִיר דַּב"פ טְעוֹן שְׁחִיטָה וְלְפִינֵן הַפֶּל מְלֹא יֵאָכֵל וּל"א רַק עַל הַנֶּאֱחָה לְחֻד דַּא"כ לְכַתּוּב לֹא יִהְיֶה וְלֹא יִלְפִינוּ מִבְּשָׂרוֹ אֶתְיָא הַקְרָא דְּבִשְׁרוֹ לֹמַר בְּשָׂרוֹ אִיסוּר פְּרִשׁוֹ מוֹתֵר אַבְל לְרַבְּנָן דְּמְלֹא יֵאָכֵל לֹא גִדַּע דַּא"ל עַל ב"פ וְלְפִינֵן מִקְרָא דְּבִשְׁרָא דְּעַבְדִּיהָ פְּעִין בְּשָׂרָא יִלְפִינוּ בַּע"ז מְסַבְרָא דִּהַפְּרִשׁ מוֹתֵר וְקָאִי הַאב"א סְבָרָא לְדִידֵן דְּפִסְקִינוּ כְּרַבְּנָן גְּבִי ב"פ וְלִיתָא לִימוּד מִקְרָא דְּבִשְׁרוֹ וּלְפ"ז שְׁם הַסּוּגְיָא בַּע"ז דְּקָאִי

אליבא דר' מאיר דאמר שם במשנה דגבינות אסורות בהנאה כמו שמבאר שם הנוב"י להכי מייתי הגמ' האב"א קרא דבשרו אבל רבינו דפוסק לענין בן פקועה פרבנו ומצריף הקרא של בשרו לאסור בהנאה אם שחטו ויליף להכי זה מסבא להתיר המקדש בפרש שוהנ"ס פמבואר: ועפ"ז ניקחא הא דהשמיט רבינו האי בעיא דאיתא בירושלמי בפ"ב דע"א הל' ז' ר' יוחנן בעי מצא בה טבעת א"ר יוסי טבעת בעינה הוא פרש גופה הוא עכ"ל הירושלמי ורבינו לא ביאר לא הכא ולא בהל' ע"ז דשרי אם נמצא בה טבעת.

ולפ"ז ניקחא דצ"ל דהירושלמי דקמבעיא ס"ל לאסור מסבא דאסרינו ליה מטעם דניקחא ליה בנפחיה וא"כ ה"א דגם בטבעת אסור דניקחא ליה בנפחיה וגם מהטבעת יש נפחיה מ"מ פשיט ליה ר"י דאפילו לפי הסבא מ"מ לא אסרינו רק מה שבגופה אבל טבעת שבעינה אינה נאסרת אבל אי ילפינו מקרא דולא ידבק בידה מאומה מן החרם ופירש רש"י שם מאומה אפילו פרש ולא הוי כמו בשור הנסקל דרק בשרו אסור וכל דבר שיהא מן החרם אסור וכ"ז הוא הפרש והוא מגוף הע"א מהעגל דנשחט לע"א והוא מן החרם הבהמה והפרש יוכל לאסור אבל על טבעת ודאי לא איתא שום סבא לאסור דלא הוי מן החרם דלא הקריב זה לע"ז ולהכי רבינו דיליף מקרא דולא ידבק לא צריף להביא דין דטבעת ודי בזה שאומר בפ"ג מהל' עכו"ם ה"ז אפילו פרשה עורה קרנותיה ועצמותיה הפל מה שבגופה ויותר לא אסר דלא.

מצוי למטעי כלל פמבואר ודוק: פרק ז הלכה יד הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה הרי את מקודשת לי היום באחת מהן ובאחת מהן ובאחת לאסור שאגרשה ה"ז מקודשת כו' עכ"ל. וכתב הרה"מ ו"ל בעיא דר' אושעיא ולא אפשרתא התם אבל רבינו פסק אותה כפשוטה דהוי קדושין ואמר שיעא לו לרבינו מסוגיא דפ' אע"פ דאמרינו שדה זו שאני מוכר לה לכשאקחנה ממה תמדת דקדשה עכ"ל.

וראייתיה להמקנה ו"ל שם בקדושין שמתרץ פן דבעל הבעיא הכא י"ל דס"ל פרבה דאמר פל שאינו בזה אחר זה אף בבת אחת אינו ולהכי הכא קמבעיא ליה פיון דלא הוי בזא"ז אבל לדידן בד"ז במס' עירובין פסקינו פשמואל ולא פרבה ולהכי שפיר מקודשת כו' עיי"ש: ולענ"ד דבריו ו"ל קשה טובא דהיא רוצה לומר דרבינו לא יסבון פרבה בזה דנהי דפסקינו לקמן בפ"ט הל' כ"ט דאי קודש אשה ובתה או אשה ואחותה באחת אינה מקודשת אף דס"ל כאפיי דקדושין שא"מ לביאה הוי קדושין וא"כ אינה מקודשת ע"כ מטעם דרבה דאמר פל שאינו בזה אחר זה אף בב"א אינו זה נוכל לתרץ כמו דמתרץ המקנה ו"ל לעיל שם על אפיי דמקשה לרבה שם והא אפיי ס"ל דקדושין שא"מ לביאה ה"ק האיהו פרש המשנה הטעם דאינה מקודשת ומתרץ שם ועיין פני הושע מה שמביא בשם חידושי הרשב"א ו"ל וכן נתרץ לדברי רבינו אף דנימא דלא ס"ל פרבה.

אף הא זה תקשה מהא דפוסק רבינו לקמן בפ"ב מהל' גדרים דאי אמר לה קנים לה ומופר לה בבת אחת הוי קנים והוא הטעם כמו שמבאר רבה שם בגמ' דגדרים (דף סט ע"ב) דכל שאינו בזה אחר זה אף בבת אחת אינו וכמו שמבאר הכ"מ שם אלמא דס"ל לרבינו פרבה בזה ומה שמביא המקנה מגמ' דעירובין דפוסק פשמואל אינו ראיה כלל כמו שכתבו התוס' שם במס' עירובין (דף מט ע"ב) ד"ה מ"ט דהכא אף רבה מודה משום שני טעמים או משום דבעירוב הקילו או מטעם אחר שכתבו התוס' אבל גם פשמואל וגם

הת"כ דמיינתי הגמ' מצי"ס"ל פְּרָבָה עיי"ש וא"כ מְהָא דְעִירוּבִין אִין רְאָיָה וּמְהָא דְנִדְרִים מְוַרְחָה דְרַבִּינוּ פּוֹסֵק פְּרָבָה וצ"ע: פְּרָק יב הֵלְכָה יג הָאִשָּׁה שֶׁפָּסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת לֵהָ בַּעֲלָהּ פֶּהֶן אִינוּ נוֹתְנִין לָהּ כָּל מְזוֹנוֹתֶיהָ תְּרוּמָה כּו' אֵלָּא נוֹתְנִין לָהּ מְחַצָּה חֻלְיִין וּמְחַצָּה תְּרוּמָה עכ"ל.

וְכַתֵּב הִרָה מ"ז"ל סְבַרְתָּ רַע"ק שֵׁם בְּמִשְׁנֵה דַבְּכ"ג נוֹתְנִין מְחַצָּה חֻלְיִין וּמְחַצָּה תְּרוּמָה וְיָדוּעַ שֶׁהֵלְכָה כְּרַע"ק מְחַבְּרִין עכ"ל: וְהִנֵּה צָרִיף לְבָאָר דְּבַרֵי הִרָה מ"ז"ל שְׂאָף דְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ הָכָא קָאֵי עַל אִשָּׁה נְשׂוּאָה בְּכָל הַפְּרָק וּא"כ בְּנְשׂוּאָה כ"ע סְבָרֵי דְּמְחַצָּה חֻלְיִין וּמְחַצָּה תְּרוּמָה וְלֹא צָרִיף הִרָה מ"ז"ל לֹאמַר דְּהֵלְכָה כְּרַע"ק כְּמַבְּנָאָר שֵׁם בַּגְמ' (דָּף נח) מ"מ אֹמַר הִרָה מ"ז"ל לְגַלּוֹת עַל אַרוּסָה בַּת פֶּהֶן שֶׁנִּתְאַרְסָה לְכַהֵן וְהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁקָּבְעוּ חֻכְמִים אֲזִי אֶפְיָלוּ לְפִי מִשְׁנֵה אַחְרוּנָה אוֹכְלֵת בְּתְרוּמָה כִּינּוּן שֶׁהִיא בַּת פֶּהֶן לִיכָא חֲשִׁשָׁא מ"מ אִינָה אוֹכְלֵת רַק מְחַצָּה חֻלְיִין וּבְזָה פְּלִיגֵי רַע"ק וְתַנָּאֵי כּו' דְּהֵמָּה סְבָרֵי דְּאַרוּסָה בַּת פֶּהֶן אוֹכְלֵת בְּתְרוּמָה לְגַמְרֵי וְרַבִּינוּ לֹא מְחַלְקִין בְּזָה מִשּׁוּם דַּס"ל כְּרַע"ק מְחַבְּרִין וְדוּק: הֵלְכָה כַּג הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ מְלִיקְנוֹת לוֹ כּו' וּבְאוֹתָן הִל' יוֹם תִּהְיֶה הִיא עוֹשֶׂה וְאוֹכְלֵת וְיִהְיֶה אֶחָד מְחַבְּרֵי מְפָרְנִס אוֹתָהּ דְּבָרִים שֶׁהִיא צָרִיכָה לָהֶן יִתֵּר עַל מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ אִם אִין מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ מְסַפִּיקִין לְפַל עכ"ל וְהִנֵּה הִרָה מ"ז"ל הִבִּיא דְּבַרֵי הַגְמ' שֶׁמְקַשָּׁה וְהָא שְׁלִיחוּתָא קַעֲבִיד וּמְתַרְץ ר"ה בְּאוֹמַר כָּל הֵזֵן אִינוּ מְפָסִיד וְנִתְבָּאָר שֵׁם בַּגְמ' שֶׁמְוַתֵּר לִילָף אֶפְיָלוּ אֶצֶל חֲנֻנֵי הַרְגִיל אֶצֶלוּ וְלֹאמַר לוֹ אִישׁ פְּלוּנֵי כּו' וּכְבָר נִזְכָּר בְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ בַּפ"ז מֵהַל' נְדָרִים עכ"ל: וְהִנֵּה רַבִּינוּ לֹא כָּתֵב כְּלִשׁוֹן הַגְמ' דְּמוֹקֵי לָהּ בְּאוֹמַר כָּל הֵזֵן אִינוּ מְפָסִיד וְרַק כָּתֵב וְיִהְיֶה אֶחָד מְחַבְּרֵי מְפָרְנִס אוֹתָהּ מְשַׁמַּע דְּהוּא הַעֲצָה כְּמוֹ שֵׁם בְּחֲנֻנֵי הַרְגִיל אֶצֶלוּ דְּמַבְּנָאָר בַּפ"ז דְּנִדְרִים וְצָרִיף טַעְמָא לָזָה וַיֵּשׁ לֹאמַר פְּשׁוּט דְּרַבִּינוּ ס"ל כְּמוֹ שֶׁהִבִּיא הַש"מ בְּשֵׁם הַרִיב"ש דְּלֵהֲכִי מוֹקֵי כְּשִׂאוֹמַר כָּל הֵזֵן וְלֹא בְּחֲנֻנֵי דְּמוֹקֵי לְעֵיל דְּחִסָּר לָהּ דְּבָרִים קְטַנִּים שְׁלֹא הִסְפִּיקָה וְזָה לִיכָא גַבֵּי חֲנֻנֵי רַק דְּבָרִים גְּדוֹלִים לָחֵם וַיִּזֵּן וְכַדּוּמָה וְלֵהֲכִי מוֹקֵי בְּכָל הֵזֵן אַף לְדַבְּרִים קְטַנִּים אֲכָל רַבִּינוּ דָּלָא מוֹקֵי לָהּ בְּדַבְּרִים קְטַנִּים כְּמוֹ שֶׁמְבָאָר הַכ"מ בְּשֵׁם הַר"ן ו"ל דְּכָל מְיָלֵי מִיַּיְרֵי שֶׁחִסָּר לָהּ מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ וְרַק ס"ל דְּקוֹנְמוֹת מְפָקִיעַ הַשְׁיַעֲבוּד וְלֵהֲכִי מוֹקֵי לָהּ נְמִי אֶחָד מְחַבְּרֵי וְהוּא הָאוֹקִימָתָא דְּחֲנֻנֵי הַרְגִיל אֶצֶלוּ כְּמַבְּנָאָר: וְהִנֵּה רֵאִיתִי בַּפ"ת יו"ד (ס' רלה ס"ק ב) שֶׁכָּתֵב וְעִיֵּן בְּשׂוֹ"ת בְּרִית אַבְרָהָם חִיו"ד שֶׁכָּתֵב טַעַם לָמָּה הַשְּׁמִיטוּ הַפּוֹסְקִים תִּירוּץ הַגְמ' כְּשֶׁהִדִּירָה כְּשֶׁהִיא אַרוּסָה עיי"ש.

וְהִנֵּה ס' ב"א אִינוּ תַח"י אֲמַנְם נ"ל לִיֵּינֵשׁב פְּשׁוּט הַשְּׁמִטָּה זֹו דְּלִפִּי מַה שֶׁכָּתֵב הַר"ן ו"ל שֵׁם טַעַם לְהַשְּׁמִטָּה הַרִי"ף ו"ל הָאוֹקִימָתָא זֹו מִשּׁוּם דַּס"ל דְּלִפִּי הַמְּסַקְנָא לֹא ס"ל הִיא סְבָרָא דְּעַד שְׁלֵשִׁים עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ שְׁלִיחוּתוֹ וְלֵהֲכִי מוֹקֵי כְּשֶׁנְּשָׂאָה וְאוֹקִימָתָא בְּתַרְיִיתָא נְמִי נִדְּחָה וְהִינּוּ דְּמַסִּיק בַּגְמ' אֵלָּא מְחַנְּנִיתָא כְּדִשְׁנִינִין מַעֲיָקְרָא וְתִירוּץ זֹה לִיתָא כָּלָל עיי"ש.

נִמְצָא וְזָה לְאִשְׁמוּעֵינִן דְּהָכָא עַד ל' יוֹם יַעֲמִיד פְּרָנִס לִיתָא הָכָא. וְעוֹד ס"ל כְּמוֹ שֶׁמְפָרְשִׁים הַתּוֹס' וְהַר"ן בְּשֵׁם הַר"י מִיגֵשׁ ו"ל דְּמִיַּיְרֵי כְּשֶׁהִדִּירָה קוֹנְדָם שֶׁהִגִּיעַ זְמַן דְּלֹא חֲזִיב לָהּ מְזוֹנוֹת וּא"כ וְדָאֵי שְׁפִיר חֲזִייל הַנְּדָר וְלֹא יִפְרֹשׁ כְּפִירוּשׁ רִש"י ו"ל דְּמִשּׁוּם דְּאִינוּ חֲזִיב רַק מְדַרְבְּנָן לֵהֲכִי חֲזִייל וְכְמוֹ שֶׁפִּירוּשׁ הַתּוֹס' בְּתִירוּץ הַשְּׁנִי שֵׁם ד"ה שֶׁהִגִּיעַ דְּזָהוּ הַחִידוּשׁ דְּאָף דְּחֲזִיב מְדַרְבְּנָן מ"מ חֲזִייל אֵלָּא ס"ל דְּכִינּוּן דְּמְזוֹנוֹת נְשׂוּאָה נְמִי מְדַרְבְּנָן הוּא כְּמוֹ דְּמַבְּנָאָר בַּא"ע (ס' סט) וְע"ז אִינוּ חָל גַּם בְּאַרוּסָה אִינוּ חָל רַק קוֹנְדָם זְמַן שֶׁהִגִּיעַ וְזָה

אינו צריף להביא פלל דלא הנה שום חידוש דקודם זמן חיובא יכול להדירה ולאסרה ולאשמועין דינעמיד פרנס רק שלשים יום אינו פן כמו שבארנו דברי הר"ן הקא אלא נאסרה לו וזה לא צריף להביא ולהכי השמיטו ודוק: פרק יח הלכה טז תבועה יבמה לכנס או לחלוץ ועמד בב"ד וברח או שחלה או שהיה היבם במדינת הים ה"ז גיוזנית משל יבם בלא שבועה פלל עכ"ל.

וכתב הכ"מ ויש לתמוה על רבינו שכתב או שהיה במדה"י ולא כתב או שהיה למדה"י וכלשון הירושלמי שהביא הרי"ף שם. ואפשר לומר דאיתי לאשמועין דהא דאינו חייב במזונותיה אחר העמדה אא"כ ברח או חלה היינו פשהיה דר עמה במדינה אבל אם הנה דר במדינה אחרת והעמידוהו שם בדין הוא או שלוחה מיד הוא חייב במזונותיה פיון דאינו דר במדינה עמה דינה כברח או חלה עכ"ל.

וכן ביאר הב"י (בסי' ק"ס) דברי רבינו פן אמנם בש"ע השמיט המחבר שם (בסי' ק"ס) וגם הרמ"א ז"ל את דעת רבינו זה דאף הלה למדה"י אף קודם שעמד בדין גמי גיוזנית משל יבם. וע"כ צ"ל דלענין דינא ס"ל כמו שמבאר הרשב"א בחידושו וכן הנמ"י ז"ל דפשוט הירושלמי הוא הלה למדה"י הוא גמי אחר שעמד בדין כמו ברח אמנם צריף לבאר דא"כ מה חידוש הירושלמי בזה דהלה למדה"י כמו ברח ומהיכא תיתי נחלק בזה פיון דמירי לאחר שעמד בדין: ונ"ל פן דהנה התוס' והרא"ש הקא ביבמות הוכיחו דברח הוא לא מחמת שמרד בה רק מחמת אונס ממון או ד"א דהא מקשה מזה במס' פתובות (דף קז) על שמואל דאמר אין פוסקין מזונות לא"א ומ"ט הקא גיוזנית וא"א דמרד בה פשיטא דפוסקין דליכא למיחש לצררא אי תפסי וע"כ נ"ל לומר דהירושלמי יספור כשמואל דאין פוסקין וא"כ ה"א דרק אם ברח מחמת מרד בה להכי פוסקין ואומר משה"כ הירושלמי ה"ד חלה או שהלה למדה"י ברצון טוב לעסקיו ומ"מ הקא פוסקין דהקא ליכא למיחש לצררא כמו שאומר דלא מקרבא דעתיה לה או משום מעשה ידיה לא משתעבדי לה ועיקר החידוש איתי לאשמועין דהלה למדה"י שלא מחמת מרידה דלא נטעה דברח הוא שמרד בה וגמ' דידן דפסקינן שם בכתובות דהלכה הוא פרב דס"ל דפוסקין מזונות לאשת איש וא"כ פשיטא הקא דאי הלה אף לא מחמת מרידה פוסקין אמר הגמ' סתם ברח נותנין לה מזונות וממילא דענין אף ברצון טוב שהלה בכ"ג דלא חיישינן לצררא בכ"ד ולא צריף הגמ' דידן לבאר בזה וא"כ ה"ד נמי חלה דלא בעי שימרוד בה רק פיון דשהה ולא יבם אותה אחר שעמד בדין נותנין לה מזונות כמו שכתבו התוס' והרא"ש שם וא"כ פיון דבש"ע הקא מבאר דברח מחמת ממון או ד"א ואף לא מרד בה נותנין לה מזונות ה"ד זה דהלה למדה"י של הירושלמי ולא צריף המחבר לבאר זה דזה נכלל בכלל הלה היינו שלא מרד בה וזה מבאר הש"ע והמה דברי הירושלמי כמבואר ודוק: פרק יט הלכה ג בד"א בשהניח יותר על פדי שתי פתובות דינר אחד או יותר עכ"ל.

והנה רבינו לא ביאר בזה מה שכתב במשנה שם דדינר דנקא במחזק ולא בראוי והטור והשו"ע באה"ע (סי' קסא) הביאו זאת. ונ"ל לישב פשוט דהנה פיון שכתב רבינו בפ"ה ואע"פ שנתרבו אחרי מיתת אביהן כו' אין שמין אותן אלא פשעת מיתת אביהן ועל נתברו פירש הרה"מ ז"ל הקא דהיינו דיקלא ואלים ארעא ואסקה שירטון ואף ע"ז

אמרנו דאין שמין הדינר וא"כ כש"כ בראוי שאין שמין אחר דחזינו גבי בכור דאינו נוטל בראוי כבמחוקק ואעפ"כ בשבח פנה דדיקלא ואלים דממילא קאתי נוטל כדאי תא כב"ב (דף קסד) וא"כ ה"א פיון שפיאר דבשבח פנה אין שמין ל"צ ראי לאשמעונו פלל דודאי נכלל פנה שנתרבה דלא שמעונו רק פשעת מיתת האב ולהכי לא הביא זה ומה שלא ביאר דהמותר יהיה דוקא מקרקע כדברי ר"ש שם עיין תוי"ט שם במשנה שכתב דרבינו ס"ל כת"ק דארף מטלטלי סגי ע"ש ודוק: פ"ק כא הלכה א אינו פופה אלא לטוות הצמר בלבד שהפשתן מזיק את הפה כו'.

וכתב הכ"מ ויש לדקדק למה לא חילק רבינו בין פיתנא רומיתא לשאר פיתנא כדמפלגי בגמ' ואפשר שטעמו משום דכיון דאין פיתנא רומיתא ידוע לנו כל פיתנא מספקינו ליה בכ"ר להקל על האשה ע"כ והוא דוחק וגם הרי"ף והרא"ש ו"ל הביאו ונ"ל לישב דעת רבינו פן דהיה לו הגירסא כמו שכתב שם בתוס' רי"ד ו"ל אמר אב"י בכתנא רומיתא ולא היה לו הגירסא כמו בגמרא דידן דסתמא דגמ' מסיק זה וא"כ להכי כתבו התוס' והש"מ שם דהגמ' דאמר בתחלה צמר אין פשתן לא היינו ע"כ פשתן רומיתא ודוחק הוא וע"כ ס"ל לרבינו דרק אב"י דאמר זה חולק על הסתמא דגמ' דלעיל דאמר מני ר' יהודה היא ואב"י גופיה ס"ל דר' יהודה אינו אומר רק בפשתן רומיתא ומתניתין דאמרה בצמר אין הוא ל"ד כו' אבל סתמא דגמ' דידן דאמרה צמר אין פשתן לא וכן הירושלמי ה"א דאמר צמר אין פשתן לא כו' ולא מחלק בין פיתנא רומיתא ס"ל דכל פשתן מזיק ואינו כופה לעשות ופוסק רבינו כסתמא דגמ' והירושלמי ודוק: פ"ק כד הלכה יד העוברת וכו' צריכה התראה ועדים ואח"כ תפסיד פתובתה כו' וכתב הרה"מ במס' סוטה (דף פה) בעיא דאפשיטא שצריכה היא התראה כו'.

והנה שם בגמ' מביא הגמ' ראיה לנה דצריכה התראה והנה קשה לי מ"ט לא הביא שם ה"א דאי תא מפורש בתוספתא דכתובות פ"ז דאי תא שם פן היה יוצאה וראשה פרוע כו' תצא שלא בכתובה מפני שלא נהגה עמו פדת משה וישאל כל אלו נשים שעברו ע"ד צריכות התראה ויוצאות שלא בכתובה לא התרה בהן יוציא ויתן פתובה כו' אלמא דאי תא מפורש בתוספתא דצריכה התראה להפסיד פתובתה ומ"ט דחק כל פ"ד שם בסוגיא לבקש ראיות לזה ומצאתי בש"ס הנדפס מחדש בתוס' שאנץ על הגליון שעמד ע"ז ומתיר דלא ידע הגמ' ה"א התוספתא זה וזהו ודאי דוחק: ונ"ל לישב פן דהנה באה"ע (סי' קטו) כתב הב"ש בס"ק י"ז ומשמע מפל הפוסקים בעע"ד הן דת משה והן דת ישראל צריכה התראה אלא שרש"י בסוטה (דף פה) בבעיא זו אם צריכה התראה להפסיד פתובתה דמירי בעוברת על דת ישראל משמע דס"ל דאם היא עוברת על דת משה אינה צריכה התראה כו' והגאון בעל הפלאה בהל' כתובות סי' י"א כתב וי"ל ועיין בב"ש שפת בדמשמע מרש"י דסוטה דאבעיא דעע"ד הוא בעוברת על ד"כו'.

ולענ"ד נראה דלדעת רש"י בפ"ק דשבת (דף יג) דייחוד אסור מה"ת דלאו אסמכתא אלא לימוד גמור הוא א"כ מוכח דאפילו בעע"ד משה צריכה התראה דהא פשוט שם מקינוי וסתירה דהוי אסור גמור של יחוד א"כ מוכח דאפילו עוברת ע"ד משה נמי צריכה התראה ורש"י לרבותא קאמר דאפילו בדת יהודית מיבעיא ליה אי צריכה התראה עכ"ל וכן כתב הבית מאיר בסי' קט"ו דכיון דאמרנו דהיא דמיתת מ"מ בעי התראה ש"מ

דאף ע"ד מ'שה נמי צריכה התראה כו' וא"כ ניחא דמן התוספתא ה"א דמסיק רק על אלו שעוברת ע"ד יהודית הוא דצריכה התראה אבל עוברת ע"ד מ'שה לא נדע להכי הקא דקמבעיא ליה להגמ' אתרונניהו אי בעינו התראה מביא ראיה מן המשנה דעברה על איסור יחוד וא"כ הנה עוברת על ד"מ ומ"מ בעי התראה ש"מ דבתרונניהו אף בע"ד מ'שה נמי בעי התראה אבל בהתוספתא א"ל דקאי רק אעוברת ע"ד יהודית כמבואר ודוק: ועוד נ"ל לישוב הא דאינו מביא מן התוספתא פן דהנה ב"ש ס"ל במשנה דסוטה (דף פד ע"א) דמתו בעליהן עד שלא שמו נוטלות פתובה ולא שותות וכתבו התוס' במס' יבמות (דף לח ע"ב) ד"ה בש"א וקא דתנו בר"פ ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות פתובה ול"פ ב"ש אור"י כו' ועוד דבארוסה ושומרת יבם יש לחשבה פעוברת ע"ד פיון שאינה יכולה ליבדק כדקאמר התם בגמ' עכ"ל.

ונ"ל לבאר פשט התוס' פן דהנה התם לפי המסקנא בגמ' דעוברת ע"ד צריף התראה ומבואר שם דהקינוי זהו התראה ומקנא לה פדי להיות התראה וא"כ היכא דהיא ארוסה וש"י וכן כל הגי דקיי"ל דאינו שותות הט"ו נשים דקחשיב רבינו א"כ בעת שמקנא לה ואח"כ אי נסתרה הרי תדע דלא תמצא לה היתר פיון דהמה אינו שותות מגזה"כ וא"כ בעת שמקנא לה תקבל התראה להפסיד פתובה אבל אי מתו בעליהן אח"כ הלא לא ידעה בעת קינוי וסתירה שלא תהא שותה אח"כ ואינה מקבלת התראה להפסיד פתובה דהיא תחשוב דתשתה אח"כ ותדע דהיא טהורה ולא תחשוב זה דתמות אח"כ דיימנע מלשתותה ולהכי ס"ל לב"ש פיון דליכא התראה אינה מפסדת פתובה זהו טעמא דב"ש ונהו סברת התוס' דבארוסה וש"י יש לחושבה כע"ד לפי שא"י לשחות הקינוי דבה יש התראה דבעי לעע"ד אבל במתו בעליהן אף דגם התם ביחוד שתתחזד איכא עוברת ע"ד דעברה על איסור דאורייתא מ"מ התראה תחסר דקינוי בה לאו התראה היא דסברה דתשתה עוד זהו סברת ב"ש ע"כ.

אבל ב"ה פליגי ע"ז וס"ל דאף הקא דמתו בעליהן אח"כ מ"מ אינו נוטלות פתובה פיון דס"ל דשטר העומד לגבות לאו כנ"ד וא"כ מספק לא תוכל לגבות פתובה וחילוק בהתראה שלא לא ס"ל לב"ה אבל זה נדאי דב"ש ס"ל ע"כ דבעי עוברת ע"ד התראה וקינוי הוא התראה דאל"כ מ"ט מחלק ב"ש בין הגי לארוסה וש"י וא"כ ניחא דמן התוספתא לא נוכל למפשט דה"א ב"ש היא דהוא נדאי ס"ל דבעי התראה אבל ממשנה שפיר פשיט דהא נדאי לאו ב"ש היא דהא ב"ש שם במשנה חולק על מתו בעליהן והקא כ"ע סברי זה בלא פלוגתא ומ"מ ס"ל דבעי התראה אף לכ"ע ולהכי קפשיט מזה ולא מן התוספתא כמבואר וראיתי להגאון בעל חתם סופר שמפרש לה (בסי' קמח) באה"ע ח"ר שדחק לבאר דברי התוס' דהוא מטעם דאימת מי המרים עליה ולא מקרי עוברת ע"ד בסתירה זו ודוחק הוא נדאי דהתינח היכא שיודעת שיש לו עדים בסתירה שלא בהא קיי"ל דאינה שותת כ"א עפ"י שניהם הקינוי והסתירה כמו שפוסק רבינו בפ"א מהל' סוטה לקמן אבל אם אינה יודעת מהעדים אין לה אימת מי המרים ואם נאמר דתפחד פן יסתיר לה עדים זהו דוחק והנכון הוא כמו שבארנו דב"ש ס"ל דהוא מטעם דלית לה התראה כמבואר ודוק: הלכות גירושין פ"ק ב הלכה יג וכן מי שהיה מושלף בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו עכ"ל.

והנה הבית שמואל הביא (בסי' קמ"א באה"ע ס"ק כ"ז) לענין הדין אם אמר פל הרוצה לכתוב יכתוב אי מהני בתירוץ א' דלא מהני לפי מה שכתבו התוס' שם (דף כו ע"א) ובחד תירוץ מהני אע"ג דאם מוּדָר הנאה מחבירו מותר לומר פל הרוצה לתרום ולא קחשיב שלוחו לענין הנאה שאני ולא חשיב פמהנה פניו דלא צוה לו לעשות פן ועל חילוק התוס' קשה לי דהא בר"פ המדיר הקשה בהא דכל השומע את קולי יכתוב ולמה במדיר יכול לומר פל הן לא נפסיד ולפי חילוק הנ"ל לא קשה מידי דהא אע"פ דנעשה שלוחו מ"מ לא הני הנאה פניו דלא אמר לו דיהנה שלוחו עכ"ל ולענ"ד נ"ל דניחא עפ"ד התוס' במס' נדרים (דף לו ע"ב) ד"ה פל שכתבו תימא דהכא משמע פניו דאמר פל הרוצה לתרום לא מהני ליה ובפ' המדיר כו' ומשני באומר פל הן אינו מפסיד ופריה כו' ומשני מי קאמר יזון פל הן קאמר אלמא דאי אמר פל השומע יזון שייף לומר שליחותה קעביד וי"ל פל השומע משמע לשון שליחות שצוה ור"י אומר דנדאי התם הוא דמתסר אם אמר יזון דשליחותה קעביד דקא מהני ליה שזן אשתו ומותר לה פרנסה דמצוה לפרנס את אשתו אבל הכא דתורם משל בעל הפרי ולא משלו ובדין הוא דאיסורא ליפא דאי משום דת"ל מצוה קעביד כו' אלא משום דכיון דבתרומה צריף דעת הנה פמו שליח דמצוהו לה ותרם וכיון דרבנן הפקיעו תורת השליחות מניה שפיר עביד וראיה לדבר כו' אלא ש"מ דמשלו אפילו אומר פל הרוצה איסורא קעביד פההיא דהמדיר שהמפרנס מפרנס אשתו משלו עכ"ל.

נמצא דמחלק בין הכא להתם דהכא הני הנאה שנותן לה פרנסה וא"כ אפילו אי אמר פל השומע יזון שפיר הנה הנאה אבל הכא דההנאה הוא רק אי עביד שליחותה ואי אמר פל הרוצה לתרום לא עביד שליחותה להיות הנאה והתם גבי גט מקרי שליחות ורק הנאה לא הני פמבואר ודוק: פירק ד הלכה יא כפר נהגו פל ישראל כו'.

וכתב הלח"מ כפר כתבתי למעלה דהרה"מ סובר בדברי רבינו דפוסק כר' יהודה ובפירוש המשנה הסכים רבינו לזה שכתב רי"א אע"פ שגוף הגט הרי את מותרת לכל אדם צריף שייכתב בו ודין דיהני ליכי מנאי והלכה כר' יהודה ע"כ משמע דס"ל ר"י צריף מדרבנן קאמר כו' דר"ל אע"ג דמה"ת גופו של גט הוא כף מ"מ מדרבנן צריף לומר פן והלכה כר"י ועפ"ז פסק ר"י ויסקימו דברי הרה"מ ולא יחלוק רבינו עם מ"ש למעלה וגופו של גט עכ"ל וכן מפרש התויו"ט במשנה דרבינו ס"ל כר' יהודה רק מה שאמר גופו של גט הוא מה"ת ע"ש.

ולענ"ד קשה א"נ דרבינו פוסק כר' יהודה א"כ לעיל בפ"ג ה"ז דכתב מפני תקנת סופר התירו חכמים לסופר לכתוב טופסי גיטין ויניח מקום הזמן והאיש והאשה והרי את מותרת לכל אדם וא"נ דפוסק כר' יהודה הא צריף להניח גם מקום ודין דיהני דהא ה"ן והרשב"א ז"ל כתבו במס' נדרים (דף ו ע"ב) דשמואל דאמר במס' גיטין (דף קו) דצריף להניח גם מקום והרי את כו' ולא כתב דצריף להניח מקום ודין הוא אי משום דס"ל בגיטין דלא כר' יהודה או אפילו ס"ל לא נחית לפלוגתא וכתב רק הדבר דכ"ע מודים בזה אבל לדינא נדאי כ"ע ס"ל דאי הנה כר' יהודה דצריף להניח מקום ודין והני פמו מקום האיש והאשה והזמן אף דהני רק מדרבנן פמו שכתב לעיל הלח"מ בפ"א מהל' גירושין (הל' ב') ד"ה פיצד וז"ל ומדאורייתא בהרי את מותרת סגי ושם האיש והאשה

והזמן הוא מדרבנן ואעפ"כ צריף להגנים הה"ד נדאי זה של ודין צריף להגנים לר"י וא"כ אם פוסק רבינו פנתיה מ"ט השמיט זה וצ"ע: פ"ק ו ה"לכה ט האשה כו' וקטנה אינה עושה שלים לקבלה אע"פ שחצרה קונה לה גיטתה כגדולה מפני ששלים קבלה צריף עדים ואין מעידין על הקטן שאינו בן דעה גמורה עכ"ל.

והקשה ע"ז הפני יהושע במס' גיטין (דף סה) ונ"ל ולפי טעם רבינו דאין מעידין על הקטן להכי אינה עושה שלים לקבלה יש תמיהה דא"כ קטנה היא מתגרשת הא בעינו עדין או ע"ח או ע"מ ואין מעידין על הקטן ומפני זה רוצה לומר טעם אחר ע"ז דאין הקטנה עושה שלים ע"ש.

ולענ"ד לא קשה מידי קושיתו דבשלמא גבי שלים לקבלה צריכין העדים להעיד עליה שהיא עשאם לעדות לראות איה שעשתה שלים לקבל גיטה והעדים אין מעידין על הקטן שאין בו דעת אבל הכא גבי גט שנותן לה הבעל והמה העדי חתימה והעדי מסירה יעידו רק על הבעל שעשאום עדים להעיד ע"ז שמגרשה אבל היא מתגרשת אף בע"כ ולא צריכין להעיד אם נתרצית ועיקר העדאתן הוא רק עליו שגירש אותה והוא עשאם לעדות והוא גדול אבל הכא שהיא עשאם לעדות על השלים והעדאתן עליה בזה שפיר אומר דאין מעידין על הקטן כמבואר: פ"ק ו ה"לכה י האשה שעשתה שלים לקבלה ואמר לה הבעל כו' נכ"ף אם אמר לה הילך ותן לה עקר שליחות הקבלה עכ"ל.

וכתב הלח"מ קשה דרבינו פוסק בפ"ד מה' זו"מ דבמתנה אע"ג דהולך לאו פנכי תן הוי פנכי וא"כ קשה בר"פ התקבל דפשוטו בגמ' דהולך פנכי ממתניתין (דף סב) דאמר לפיכך אם אמר הבעל א"א שתקבל לה אלא הולך ותן לה דהולך פנכי דמי מנ"ל להגמ' דהולך ותן בגט הם שוים נימא דהוי כמו במתנה דאע"ג דהתם הולך לא הוי פנכי תן הוי פנכי ומתני' דקאמרה הכי דהוי פנכי הוא משום דאמר ג"כ ותן וכ"ת לימא תן לחודיה אדרבא נימא דמתניתין להכי קאמרה תן לומר לך דהולך לא מהני בלא תן משום דהולך לאו פנכי דמי כו' אבל לרבינו פיון דבמתנה איכא חילוק ה"נ א"ח ולא תפשוט פלל וצ"ע עכ"ל: ונ"ל לומר פן דלפי מה שפכת הבית שמואל באה"ע (סי' קמ"ט) דהיכא דאומר הולך ותן ביחד אז לא הנה פנכי ורק אם אמר לה תן לבד הנה פנכי ואם אמר שניהם ביחד אז מגרע גרע עיי"ש וא"כ לא קשה פלל דכיון דהמשנה אמרה דאומר שניהם ביחד הולך ותן לא הוי פנכי וא"ל דא"נ שניהם ביחד לא הוי פנכי אפילו במתנה וא"כ שפיר פושט הגמ' דהולך פנכי דזה דאמר אח"כ תן לא מהני להיות פנכי כמבואר: וכן הביא הפתחי תשובה בח"מ (סי' קכה) ס"ק ה) בשם השב"י ת"ב (סי' קנט) דהולך ותן לאו פנכי אף במתנה עיי"ש וס' שב"י ת"ב אינו תח"י לעיין בו וא"כ ניחא שפיר קושית הלח"מ כמבואר ודוק ה"לכה יא הביא המשנה למלך בסה"ד תשובת הריב"ש ז"ל (סי' שכט) על ראובן שלים קבלה וביאר דבריו עד סוף ע"ש.

והנה פל דין זה של הריב"ש ז"ל הובא ג"כ בב"י (סי' קמא) ובשו"ע הביא הרמ"א (בסי' קמ"ט) ונהרמ"א ז"ל אינו מבאר דברי הריב"ש כמו שמבאר המשל"מ ועיין ט"ז וב"ש שם וצ"ע על המשל"מ שלא הביא פל זה: ה"לכה טו שלים שנטל הגט וקודם שגיע ליד האשה חזר הבעל ואמר לו גט כו' בטל כו' ואם אחר שהגיע גט לינה או ליד ש"ק אינו יכול לבטלו ואע"פ שחזר בתוך פדי דיבור ובטלו כו' אינו בטל עכ"ל.

והנה הט"ז (בסי' קמ"א ס"ק מד) תמה ע"ז דא"נ דאפילו תכ"ד אינו יכול לבטל אם הגיע לידה א"כ מאי מקשה הגמ' שם בגיטין (דף לב) אי הגיע לידה ל"ל כו' לימא דאיתי לאשמועינן דאם הגיע לידה אף תוך כ"ד אינו יכול לבטלו והניח בצ"ע.

ונ"ל לישב פן בהקדמ קושית הרשב"א ו"ל שיהביא המהרש"א לעיל (דף לב ע"א) שם בתוס' ד"ה מהו דתימא כו' ורבא דאמר לקמן בגילוי דעתא בגיטא מילתא כו' פגון דהוי רהיט בתר שלים לבטוליה וסבור שלים דהא דרהיט בתריה דבעי לומר אשור הב כו' והקשה הרשב"א ו"ל דלפ"ז דלקמן לאביי בעובדא דאוחביה קרא באונדוניהו וקא אסיק אדעתא למימר הכי הו"ל לאקשוני לרבא מדיוקא דהך משנה עכ"ל.

וע"כ נ"ל עפ"י מה דאיתא בב"ק (דף עג ע"א) לימא כתנאי הא כו' וא"ר יוסי וסבריה דכ"ע תוך פדי דיבור דמי מאי לאו בהא קמיפלגי דרבנן סברי מפאן ולהבא הוא נפסל ור"י ס"ל למפרע הוא נפסל אמרי אי תוך פדי דיבור פדי דיבור דמי דכ"ע למפרע הוא נפסל והקא בהא קמיפלגי רבנן סברי תוך פדי דיבור לאו פדי דיבור דמי ור' יוסי סבר תוך פדי דיבור פדי דיבור דמי ע"כ.

ועתה יש לומר פן הנה עיקר הרבנותא דאף אי בטל תוך פדי דיבור אי הגיע לידה אינו בטל הוא רק לדידן דס"ל כו' יוסי דבכל התורה תוך כ"ד פדיבור דמי מ"מ במגרש לאו פדיבור דמי כמו שאמר שם במס' נדרים (דף פז ע"א) לבד ממקדש ומגרש כו' ואשמועינן רבנותא דהקא לאו פדיבור דמי וכ"ז הוא רק לדידן אבל לרבנן דסבירא ליה דבכל התורה ל"א תוך כ"ד ליתא רבנותא פלל ושפיר רוצה לאוקמי המשנה אף לרבנן אף דלית בזה הלכתא פותייהו מ"מ רוצה לאוקמי המשנה ככ"ע וכ"ז הוא רק לאביי דמתרץ במס' ב"ק הפלוגתא בין רבנן לר"י הוא בתוך כ"ד אי פדיבור א"ל אבל לרבא מוקמינן הפלוגתא אי להבא הוא נפסל כה"כ דמוקי לרבא אליבא דרבנן דאל"כ לא איתי לכ"ע דברי רבא אבל תרנוניהו ס"ל תוך כ"ד פדיבור דמי ובזה לא פליגי וא"כ א"ל דלרבא רק זה איתי לאשמועינן דאף אי בטל תוך כ"ד אי הגיע לידה לא בטל דכ"ע ס"ל זה דתוך כ"ד לרבא ומתורץ קושית הרשב"א דזה איתי לאשמועינן לרבא ודוק: הלכה פז וכן עיר כו' והיוצא לדון הרי אלו בחזקת חיים כו' ובהלכה כ"ט אבל עיר כו' והיוצא ליהרג מב"ד של עכו"ם גותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים עכ"ל.

והנה הרה"מ פתב וממ"ש רבינו והיוצא ליהרג מב"ד של עכו"ם נ"ל שזהו סובר פלישנא בתרא ומ"מ לא פתבו בבירור דין של ישראל ובהלכות לא פתבה אלא משנה בפשטה ובעוה"ר פבר בטלו ד"נ מישראל עכ"ל.

ועיין תוי"ט במשנה הקא שכתב שסמך על ה' תרומות וכתב ע"ז הלח"מ ומ"ש הרה"מ דלא פתב בבירור דין ב"ד של ישראל נראה דהפונה דלא פתבו פאן בהל' גירושין דהא בהל' תרומות פתבו בהדיא שכתב אבל מי שנגמר דינו והניחוהו בבית הסקילה כו' וא"כ הא"י קאמר דלא פתבו בבירור אלא פונתו דכאן לא פתבו בבירור ומ"ש בעוה"ר בטלו ד"נ הוא לתרץ להלכות כו' אבל אין זה טעם לרבינו דכתבו בהל' תרומות ועוד דכתב אף דבר שאינו נוהג אבל קשה כו' פיון שהוא פוסק כל"ב א"כ כו' אמאי פתב בהל' סנהדרין כו' וברח הא לפי לישנא בתרא אפילו לא ברח כו' ועוד קשה במ"ש בה' תרומות והניחוהו בבית הסקילה וה"ל לומר שם דצריף שיעידו שנגמר דינו בב"ד והניחוהו

בבית הסקילה עצמה עכ"ל: ונ"ל לענ"ד לומר דלא כהלח"מ ותתיישב קונשיתו וגם נ"ל דלא כהרה"מ וז"ל בזה דכתב דלא נתבאר זה בהלכות אף כמו שנמצא מבואר זה בהלכות הרי"ף שלפנינו ורבינו אצל בשיטת רבו הרי"ף וז"ל פדרכו והפל יהא ניחא בס"ד: והנה הרא"ש וז"ל פתב שם בגיטין וז"ל הרי"ף פתב רק זו הברייתא ולא פתב הני תרי מימרא דרב יוסף ויראה דס"ל דבב"ד של ישראל הלכה כל"ק לחומרא דנותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים דברייתא מסייע ליה דמשמע ליה שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אבל יצא ליהרג לא הלפך פוסק כל"ק ובב"ד של עכו"ם אפשר דלא פליגי הני תרי לישני ל"ב דלא חתים פורסי שמנג ואף אם פליגי הלכה פלישנא קמא פיון דת"כ כו' עכ"ל.

נמצא דהרי"ף וז"ל שהביא הברייתא זו דמשמע מב"ד של ישראל דוקא מת או נהרג אבל יוצא להרג נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים כפ"ד הרא"ש וז"ל ונימא דבדבר זה רבינו גמי ס"ל כהרי"ף דפסקינן לחומרא לענין ב"ד של ישראל כל"ק ומה שכתב רבינו בה"ת והניחיהו בבית הסקילה נ"ל פן דהנה צריף לבאר דאמר שם בגמ' דאמר אילימא מת ממש נהרג ממש דכותיה גבי עכו"ם אמאי לא ישיאיהו את אשתו כו' והא יכול להקשות ע"ז גופא א"נ דה"ל ממש למה איצטריף לאשמועינן דמשיאין את אשתו פשיטא פיון דשמע מב"ד של ישראל מה"ת נימא דלא מהימן ולימא דאיצטריף לאשמועינן משום סיפא דשמעמקמינטריסין של עכו"ם לא ה"ל למיתני פלל ורק הסיפא לבד דאין משיאין את אשתו: וע"כ נ"ל לומר פן דרבינו מפרש לה לפי מה שכתב בהלכות סנהדרין פי"ג הל' ד' דסנהדרין אין יוצאין אחרי הנהרג שהוליקוהו לבית הסקילה שהוא חוץ למחנה דהסנהדרין היו יושבין במקומן ולזה אומר הברייתא אם שמע מב"ד של ישראל שאיש פלוני מת היינו ע"י כפיפה או שנהרג והוא שהוליקוהו לבית הסקילה ולא החזירוהו מדרף אמרינן דסמכינן אחזקה שודאי נהרג ואף שהסנהדרין לא ראו הריגתו מ"מ סמכינן אחזקה דודאי נהרג שמה פיון דלא החזירוהו משום זכות וזהו דברי רבינו בה' תרומות או הניחיהו בבית הסקילה שמה הוא נידון כמת אבל אי יצא ליהרג בב"ד של ישראל פיון דחזי זכותא מהדרין ליה ס"ל לרבינו כפסק הרי"ף וז"ל דנידון פחיים ומתים דתרונויהו לחומרא וס"ל לרבינו דיצא לידון ולהרג הוא בחזקא מחתא שכתב בהל' כ"ח וא"כ ניחא פל קונשיות של הלח"מ ואף שפוסק רבינו בב"ד של ישראל דאינו נידון כמת רק לחומרא כל"ק מ"מ גבי ב"ד של עכו"ם נמי פוסק לחומרא והוא כמו שכתב הרא"ש וז"ל דלא פליגי הני תרי לישני דזה מקודם דחתם פ"ש ואז לא מעידין וס"ל לרבינו דזה היה אז בעת שהיה להם הפרסא שמנג אבל אח"כ בכ"פ אין מעידין וא"כ שפיר אזלינן לחומרא כמבואר דיוק: פירק ז הלכה ה הנהרות שבא"י כו' ובה"ת יתבאר תחומי א"י ובבל כא"י לגיטין עכ"ל.

והנה במס' גיטין (דף ח ע"א) דקחשיב שם דברים שבסוריא חשב זה דהמביא גט בסוריא כמביא בחו"ל וציינו העין משפט שם על הכא ה"י ובאמת לא ביאר רבינו הכא דין סוריא לענין גט: ונ"ל ליישב פן דהנה לקמן בפ"א מהל' תרומות ה"ד פתב סוריא יש דברים שהן כא"י והקונה קרקע חייב בתרו"מ והפל בסוריא מדברי סופרים עכ"ד.

והכ"מ פתב להקשות ע"ז פיון דלא הוי רק מד"ס למה אומר הגמ' בגיטין דס"ל כמ"ד פבוש יחיד שמיה פבוש אפילו ל"ש פבוש מ"מ חייב מד"ס ומתריץ בשם הרי"ק דהברייתא ודאי ס"ל דהנה מה"ת דכתב דחייב בתרו"מ כא"י משמע דהוי מה"ת ולהכי אומר פבוש יחיד שמיה פבוש אבל אנו ס"ל דהוי מד"ס והוא משום דאנו פסקינן כר' יוסי דכפוש יחיד ל"ש פבוש ועתה ניחא שפיר הברייתא ה"א דס"ל דחייב בתרו"מ מה"ת דאמר דשמיה פבוש וה"א דדמי לכל מילי לא"י אף לקולא דלא בעי לומר בפ"נ ובפ"נ אומר דלענין גט מ"מ הוי פחוי"ל משום דאין בקיאיין או דל"ש עדים לקיימו אבל אנו דס"ל דכל עיקר החיוב הוא מד"ס ורבונו החמירו לענין תרו"מ ממילא לענין קולא דלא בעי לומר בפ"נ ובפ"נ ודאי לא הנה רק פחוי"ל ולא בעי לאשמענין זה ונכלל בכלל מה שאומר רבינו ובהל' תרומות יתבאר תחומי א"י ושם ביאר דסוריא לא הנה מתחומי א"י רק חכמים החמירו לחייב בתרו"מ ממילא לענין גט ודאי הנה פחוי"ל ודוק: הלכה יח נתנו לה ולא הספיק לומר בפ"נ ובפ"נ עד שנסתתק ה"ז יתקיים בחותמיו ואח"כ נותן לה כו' ועיין בכ"מ.

והנה הלח"מ פתב ונ"ל ומשמע מדברי רבינו דאילם שפוטב בפ"נ ובפ"נ פסול כו'. וקשה אמאי לא תני במשנה (דף כג) דאילם פסול פיון דמתניין מייירי בחו"ל דקחשיב סומא דמייירי בחו"ל בשלמא אי אית ליה תקנתא בכתיב ניחא כו' וכ"ת תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר ועוד חוץ קתני ועוד בגמ' דייק אמאי קתני עכו"ם ולא עבד עכ"ל: והנה בס' קרבן נתנאל על הרא"ש שם ס"ק ע"ה תירץ ונ"ל ולק"מ דתנא ושייר דהא שייר פסולי דאורייתא אלא גבי עבד דייק דהא לא ליתני עכו"ם דאחי מכש"כ מעבד אבל מאילם לא ידעינן סומא דה"א פיון דשמע קל קולמוסא יש להכשיר עכ"ל והנה פפי תירוץ זה פבר מתריץ לה הרשב"א ז"ל בחידושו בשם הרי"ף ז"ל לפי האמת דלא קחשיב עבד במשנה דאין למידין מן הפללות אף במקום שנאמר בו חוץ ותנא ושייר עיי"ש: אמנם לענ"ד נ"ל ליישב פן דהנה יש להקשות עוד מ"ט לא קחשיב שם במשנה הפסולים דעוברי עבירה דאורייתא דקחשיב רבינו לעיל בפ"י ה"ז ונוכל ליישב בזה פן.

דהנה שם במשנה מסיק קיבל הקטן והגדיל עכו"ם כו' פסול והנה זהו רק בהג"י דקחשיב במשנה אבל בפסולים מתמת עבירה דאורייתא קיי"ל בש"ע אה"ע (סי' קמא סי"ד) דאם קיבל הגט בפסול ועשה תשובה אח"כ פשר הגט ולא מצי למיחשב זה וא"כ ה"נ נימא גבי אילם דאם קיבל הגט בעת שהיה אילם ואח"כ נתרפא והתחיל לדבר ויכול לומר בפ"נ ובפ"נ פשר הגט דהא אילם רק פנא פאיב ליה ולא מקרי בזה אינו ראוי לביקלה רק בדבר שמה"ת בעי כמו גבי חליצה בקריאה אי אינו יכול לקרות דאמרינן בזה דלא הוי ראוי לביקלה אבל בדבר תקנתא דמדברין כמו ה"א לענין דצריף לומר בפ"נ ודאי לא אמרינן בזה פל שא"ר לביקלה כו' ואם נתרפא וראה הפתיכה והחתימה בודאי פשר ודמאי הוא למי שהיה חולה וראה פתיבת וחתמת הגט ודעתו היה צלילה ורק אינו יכול לילך ואם אח"כ נתרפא בודאי יכול להביא הגט ה"נ אילם דומה לזה ולהכי לא קחשיב ליה במשנה דלא קחשיב רק הני דפסולים לעולם אף אם חזרו אח"כ ליעשות פשרים פמבואר: והנה צריף לומר לפ"ד רבינו דזה דאומר לעיל (דף ה) מאי דאמר ואינו יכול מייירי בחרש שהיה פקח ונתחרש ולא מוקי באילם פיון דאילם פסול לפד"ר הוא כמו שכתבו התוס' שם דלהכי לא מוקי ליה באילם דה"ל לומר ולא אמר ולא אינו יכול.

והנה בס' תפארת שמואל על הרא"ש ו"ל כתב ע"ז בדברי התוס' וק"ל דאדרבא דלישנא דאינו יכול משמע שפיר באילם אלא נ"ל כמו שכתב הר"ן ו"ל דאילם יכול לומר בפ"נ מתוך הכתב עכ"ל.

והנה הת"ש לא ראה את דברי המהר"ם לופלין ו"ל הכא ד' ה' דמבאר דברי התוס' ונ"ל נ"ל דר"ל דאילם וכן מי שלא ראה פתיבת הגט דמשמע שעשה בשעה שנותנים הגט אינו יכול לומר ואילם נמי שלא ראה פתיבת הגט בשעה ראשונה לא היו בעלי אמירה ולזה שייך למיתני גביהו ולא אמר ולא שייך למיתני ולא יכול לומר כ"א גבי פקח ונתתרש דעד השתא הנה ראוי לומר רק שעשה בשעת נתינת הגט אינו יכול לומר ולכך מוקי לה בפקח ונתתרש ולפ"ז תחלה פשאומר אילמא חרש כו' ה"מ למיפריה א"כ ולא אמר מיבעי ליה אלא דעדיפא מניה פריה דחרש אינו בר אתווי גיטא כלל עכ"ל נמצא דדברי התוס' מבוארים היטב ולא קשה כלל קושית הת"ש.

וכן מה שהקשה הגאון בעל ישועות יעקב באה"ע (סי' קמב) דאמאי לא מוקי ליה הכא דאמר ואינו יכול לומר דמיירי בסומא דנמי פסול להביא גם הוא בחו"ל וזה דפקח ונתתרש הוא מלתא דלא שכיחא והקשה זה לקושיא גדולה ולפ"ד המהר"ם בפירושו התוס' לא קשה מידי דלא נוכל לאוקמי רק בהאי גוונא דעתה אינו יכול בפקח ונתתרש אבל לא באילם ולא בסומא מתחלה כמבואר: אמנם לדברי הר"ן דלא ניחא ליה בתירוץ התוס' כמו שמבאר המהר"ם לחלק בין ואינו יכול ללא אמר ולא מדייק זה ורק מתרץ דאילם יוכל לומר מתוך הכתב א"כ תקשה קושית הישועות יעקב דנוקמי בסומא ומה שמתרץ הישועות יעקב לא נ"ל דכתב דאי מיירי בסומא מתחלה האיה נתנו לו ואי קשה פקח שראה ונסתמא א"כ פשר הוא להביא הגט וע"כ מוקי לה בפקח ונתתרש ע"כ.

וליתא דמאי קשיא ליה דלמא מיירי שעבר ונתן לו אומר המשנה דיש עציה דיתקנים בחותמיו דאל"כ תקשה על הר"ן ו"ל דלמה דחיק לומר על אילם דלא מוקי ליה משום דיכול ע"י פתב לומר הא בל"ז נימא ג"כ הכי אם הנה אילם מתחלה האיה נתנו לו ואם הנה פקח ונתאלם הלא חדא הוא כמו פקח ונתתרש דהוא מלתא דלא שכיחא אלא ע"כ מוקי ליה באילם מתחלה וקשה ליה דנימא בעבר ונתנו ורק על אילם יוכל לתרץ דיכול לומר מתוך הכתב וא"כ תקשה לוקמי בסומא: וע"כ נ"ל דהר"ן ו"ל ס"ל לתרץ זה כמו שכתב הריטב"א ו"ל לקמן (דף כג) וז"ל הכא בחו"ל ואע"ג דאמרינן לעיל בשמע קל קולמוסא סגי דהיינו באדם שיכול לראות מסתפי סופר מניה כו' ועוד דכי אמרינן דסגי בהכי ה"מ בכתיבה אבל בחתימה דהוי משום קיום לא כו' עכ"ל וא"כ א"ל דבזה הר"ן ו"ל ס"ל פן דסומא בפני נכתב יכול לומר דשמע קל קולמוסא ורק בפני נחתם לא יכול לומר דע"ז לא סגי ליה זה וא"כ מתניתין דאמרה ולא יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם משמע דתרונייהו אינו יכול לומר וא"כ לא מצי לאוקמי בסומא ואף דלקמן אינו מתרץ הר"ן ו"ל רק תירוץ הראשון דלמא שאני סומא דהסופר לא מסתפי מניה מ"מ א"ל דאינו חולק על הריטב"א בזה ורק חד תירוץ נקט פיון דלדינא אין נפ"מ בזה דלדין דקיי"ל פרבא ורבה נמי ס"ל פרבא דצריף לקיים החתימה כמבואר ודוק: פרק ח הלכה ו א"ל כו' או לענין ירושה שאם מתה יירשנה בכל אחד מאלו ה"ז ספק מגורשת עכ"ל.

ונ"ל לומר אע"פ שפכתב רבינו לעיל בפ"ג מה' אישות דירושת הבעל הוא מד"ס ושם בגמ' קאמר חוץ מירושתה מהו א"ד לשארו וירש אמ"ר מפאן שהבעל יורש את אשתו וכיון דאיהו גרית לה אשתו היא משמע דהוא משום דילפינו מקרא זה וכיון דרבינו פוסק דירושת הבעל לאו דאורייתא משמע לכאורה דליתא הבעיא פלל.

אמנם בכ"ז ניקח דפוסק דהוא ספק מגנרשת דאף א"נ דירושת הבעל מדרבנן מ"מ הא זה סמכינו על הקרא לשארו וירש אותה וא"כ פינו דהוא משייר בגט זה ורוצה לירשה ס"ל דאפתי נקראת אצלו שארו ונהי דלא הנה מה"ת מ"מ בלשונו לא מפקיע מלשון שארו וירש ושייר בלשונו ונהי ספק מגנרשת ונדבר זה הוא מכש"כ ממה שפכתב השער המלך לקמן בה' א"ב בפ' ט"ו דלשיטת הסוברים דאיסור עבד לב"ח הוא רק מדרבנן מ"מ אי אמר חוץ לעבד לא הוי שיור כמו דקחשיב הכא במשנה פיון דאסור מדרבנן לא הוי שיור דהוי דבר הפורת בינו לבינה מפת איסור חז"ל וא"כ כש"כ הכא פיון דהוא משייר לה מה שסמכו רבנן על קרא דוירש לא הוי דבר הפורת ושפיר פוסק ספק מגנרשת ודוק: פ"ק ט הלכה כא בעל שאמר כו' ועיינו משנה למלך מה שמקשה בסוגיא דיבמות (דף קיח ע"ב) במשנה שם דהאשה שהלכה ובתוס' שם דלמה לא הקשו על הרש"א והניח בקושיא והנה זה הקשה המהרש"א נמי בתוס' שם ומיישב הקושיא עיי"ש והמשל"מ לא הביאו וצ"ע: פ"ק יב הלכה יא שלים כו' אמר הבעל לפקדון נתתיו לו והשלית אומר לגירושין נתנו לי השלית נאמן כו' וכתב הרה"מ פ' התקבל (דף סד) פלוגתא דרב הונא ורב חסדא דר"ה אמר בעל נאמן ור"ח אמר שליש נאמן ופוסק רבינו כר"ח וכן פוסק בהלכות עכ"ל.

והנה הרי"ף ז"ל פכתב שם בסוגיא ופסקו רב רבתיא הלכתא פ"ב הונא נאמן לא ס"ל הכי אלא הלכתא פ"ב חסדא דסוגיין פותיה פדמברר לקמן כו'. והנה שם לקמן הביא הרי"ף ראיתו מזה דאמר לקמן שם בסוף הסוגיא בעל אמר לגירושין כו' אמר ר' יוחנן הוי דבר שבערוה כו' ומקשי שם ונהימנא לשליש מי קא נפקא גיטא מתותי ידיה דלהימנא מהא שמעינן דהלכתא פ"ב חסדא והיינו דאמרינן דסוגיא פותיה עכ"ל.

והנה הראיה שמביא הרי"ף ז"ל מבואר הוא מסוף הסוגיא שם דמקשי סתמא דגמ' על ר' יוחנן ונהימנא לשליש משמע דהסוגיא ס"ל פ"ב חסדא. ועפ"ז תמוה לי דברי הקרבן נתנאל על ה"א ש"ז ז"ל שם ס"ק ו' שפכתב וז"ל שם מדפריד סתמא דגמ' לקמן ונהימנא לשליש מהא דפריד על מימרא דרבי יוחנן ליכא ראיה דהא הבעל בפנינו ואומר גרשתיה ובכה"ג ודאי מודה ר"ה אלא שמסייע ליה מהא דפריד אמתניתין ולהימניה לשליש ואף שאומר דמתניתין איירי כשאין הבעל בפנינו ומכחיש ס"ל להרי"ף בכה"ג נמי לרב הונא לא חיישינן שמא יבא הבעל ויכחיש עכ"ל: והנה דבריו תמוהין דזה לא נמצא בכ"ד להביא ראיה מקושיא הגמרא על האי מ"ד גופיה ומתרץ ליה אדרבא מצינו בפוסקים פיון דפרכינן ע"ז א"כ ליתא הלכתא הכי ואשנויי לא סמכינו אף געלם מאתו דברי הרי"ף ז"ל המפורשין דהראיה הוא מזה דמקשה הגמ' לקמן על ר' יוחנן וליהמניה לשליש כמבואר, ומה שמקשה הקרבן נתנאל פ"ב מבארים הרמב"ן והרשב"א ז"ל.

וכן קשה לי דברי הבית שמואל באה"ע (סי' קמ"א ס"ק יב) דמקשה שם וז"ל ומיהו קשה כו' ונראה דמוכח פן מדברי הרי"ף ז"ל שפוסק כר"ח נגד ר"ה והראיה ש"ל מדמקשי

שם וליהמנא לשליש כו' וס"ל דאתיא פרב חסדא דהא לר"ה אין השליש נאמן וא"א דיש חילוק בין אם הבעל בפנינו ומכחיש לבין דאין הבעל בפנינו א"כ מנ"ל להביא ראיה מזה דאתיא כר"ח דהא אף לר"ה בכה"ג דאירי מתניתין דאין הבעל פאן ומכחיש אותו א"כ אף לר"ה נמי השליש נאמן א"כ אתיא שפיר כר"ה או דאין חילוק עכ"ל.

נמצא דגם הוא ז"ל מפרש דברי הרי"ף ז"ל פן דראיתו הוא מהקונשיא מהמשנה וזה הא ודאי ליתא והראיה הוא מדמקשי לקמן ע"ד ר' יוחנן פמבנאר. וכמו"ח הגאון ז"ל אמר דיש הוכחה לדברי רבינו דהלכה כר"ח מדברי התוס' שם ד"ה בעל שהקשו וא"ת והנהו דמזרכי מערסא לערסא כו' מה הועילו חכמים בתקנתן וי"ל דסברי כר"ח דאמר שלישי נאמן אפילו בעיר אחת כו' נמצא דרב"א ור"ש ורבא התם דכל הגי מזרכי לומר לעיל (דף ד) ס"ל פרב חסדא וה"ל רבים לגבי ר"ה ופוסק להכי פנוטייהו ודוק: פרק יג הלכה א האשה שאמרה לבעלה גרשתני בפני פלוני ופלוני ובאו אותן העדים והכחישוה ואח"כ הלכה היא ובעלה כו' ובאה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת שזו הוחזקה שקרנית ורנצית להשמט מתחת בעלה.

בא עד אחד והעיד לה שמת בעלה לא תנשא שמא היא שכרה אותו ואם נשאת לא תצא שיהי יש לה עד עכ"ל. והנה הוא פן דעת הרי"ף ז"ל דהיכא דהוי קטטא בינו לבינה אז לא מהימן אפילו אומר העד אחד מת וקברתיו.

והנה הנמ"י הביא שם דעת הרשב"א והריטב"א ז"ל שחולקים על רבינו וס"ל דעד אחד במלחמה נאמן ה"ה ג"כ בקטטא אפילו עד אחד מהימן דמ"ש ועל מה שכתב רבינו שמא שפירתו תמהו אם היא הוחזקה כל ישראל מי הוחזקו כו': ונ"ל להביא ראיה לדעת רבינו והרי"ף דבקטטא עד אחד לא מהימן מהא דאיתא במס' שבועות (דף לב ע"ב) אר"פ הפל מודים בעד מיתה שהיא פטור דאמר לדידה ולא אמר לב"ד דתנן האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם ופירש"י ז"ל לפי שהיא יכולה לילף לב"ד ולומר מת בעלי ול"צ לשום עד דתנן האשה שאמרה מת בעלי כו' והיא עצמה נאמנת.

וא"נ דעד אחד אף אם היה קטטא מהימן א"כ אפתי קשה האיך פוסק ר"פ לומר דה"מ בעד מיתה שהיא פטור דאמר לדידה ולא אמר לב"ד דתנן האשה שאמרה מת בעלי כו' ועד מיתה דחייב לא משפחת לה רק אי לא אמר לא לדידה ולא לב"ד הא משפחת שפיר אפילו אי אמר לדידה ולא לב"ד דחייב פגון דהוה קטטא ביניהם ואז אם היא תאמר לב"ד בשמה או אפילו בשם העד לא מהימנא וצריך העד בעצמו להעיד מת וקברתיו ואז מהימן אבל מה שהיא תאמר לב"ד לא מהימנא משום דמשקרית ורק העד בעצמו אם יעיד בב"ד והא נאמן וא"כ מ"ט פטור והא חייב העד בכה"ג דאיכא קטטא בשלמא במלחמה אף דאמרינן אם אמר עד מת וקברתיו שפיר נאמן והיא לא מהימנא מ"מ ה"כא פטור דהא האשה תוכל לומר לב"ד בשם העד מת וקברתיו ואז מהימנא ולא שאלינן את העד פמבנאר באהע"ז (סי' יז ס"ח) בהגה"ה שם אבל ה"כא דהיא לא מהימנא משום דמשקרית ורק העד בעצמו אם יעיד בב"ד יתנה נאמן וא"כ מ"ט פטור אלא ודאי צ"ל דהיכא דהוי קטטא אפילו עד לא מהימן דחיישינן שמא שפיר וכו' וא"כ גם אם הוא יעיד בב"ד לא מהימן היכא דהוי קטטא ולהכי פטור שפיר פמבנאר.

ואף שרבינו ז"ל לא הביא הא דר"פ לקמן בפ"י מהל' שבועות וכמבואר שמה אכל מ"מ בזה לא מצינו שום חולק על דברי ר"פ שהוא נדאי ס"ל דגם בקטטה עד אחד לא מהימן אף א"א מת וקברתיו וא"ח אפילו היכא דאמר לדידה או לא אמר פלל דלא מהימן ופוסק רבינו פותיה: ועוד נ"ל להביא קצת ראיה לזה דהכא ל"מ עד אחד אפילו א"א מת וקברתיו דחיישינן שמה שפרתו דהנה בכל דוכתא אשר הגמ' מיבעיא ליה בעיות דשנין להדדי ומביא פשיטות לחדא נדחי ליה מ"מ גם בהבעיא השניה דדמי להראשונה מביא הפשיטות מזה הברייתות נדחי ליה כמו תחלה והא הכא גבי בעיא בעד אחד במלחמה מביא הגמ' לפשוט מהא דספינה שטבעה כו' והשיא את אשתו עפ"י נשים משום דזה דמי למלחמה ואמרה בדדמי נדחינן דלמא חזינהו לאלתר כו' אבל לקמן גבי הבעיא דעד אחד בקטטה אינו מביא לפשוט מזה הברייתא ש"מ דהתם לא הוי הטעם פלל משום דאמרה בדדמי אלא משום דחיישינן שהיא שפרתו דמשקרי וא"כ היכא דאיכא קטטה לא דמי פלל להא דספינה דהתם הוא משום דאמרה בדדמי ולהכי אינו מביא הגמ' לפשוט: והנה רבינו וכן הפוסקים סתמו וכתבו דלא משפחת לה קטטה רק בגונא דאמרה גרשתני בפני פו"פ ובאו אותן העדים והכחישוהו דלא משפחת רק בכה"ג דאל"כ היא נאמנת לומר לבעלה גרשתני כדמבואר בגמ' שם (דף קטז) שמביא הרה"מ הכא ונ"ל דמצינו עוד גונא דמשפחת לה אף בלא זה שביבאו העדים ויאמרו להד"ם כגון אי אמרה לבעלה גרשתני תן לי כתובתי דאז אינה נאמנת עוד כמו שכתבו התוס' שם ד"ה ולהימני בסה"ד וי"ל דקשטובעת כתובה אינה נאמנת כו' וכן הוא מבואר להדיא בירושלמי דיבמות (פ' טו ה"א) קדשתני אלא שלא נתת כתובה ה"ז קטטה ויתבאר דברי הירושלמי גמי כן דכיון שתובעת כתובה אינה נאמנת דאם לא בקשה כתובה אז ה"ז נאמנת ולהכי מסיים אלא שלא נתת לי כתובה ודברי הק"ע שם תמוה ונ"ל קדשתני וגרשתני שפני כו' בגמ' מוקי לה באומרת גרשתני בפני פו"פ ואמרו להד"ם סתמא דש"ס ירושלמי משמע דלית ליה הא דר"ה מיהו י"ל דאית ליה ואיירי בשהודית אח"כ כו' ובאמת לא צריך לכל זה כמו שבארנו דהא הירושלמי מסיק אלא שלא נתת לי כתובה וא"כ תובעת כתובה ואינה נאמנת כמבואר: ועפ"ז ישבתי קושית המהרש"א במס' מכות (דף ג ע"א) שהקשו שם בתוס' ד"ה מעידין על מה שהקשו התוס' אע"ג דהאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת ה"מ היכא דליכא עדים אבל היכא דאיכא עדים לא והקשה המהרש"א שם א"כ אמאי משלמין הא טבא ליה עבדי דא"ל סהדותא דהני הרי היא נאמנת והשתא שהעידו והזמו גם היא אינה נאמנת כו' ולפ"ז ניחא דכיון שהיא תובעת כתובה הא אינה נאמנת וא"כ אי אמרת דטבא ליה עבדי משום דאינו משלם הכתובה ע"כ מיירי פשהיא תובעת הכתובה ואמרין דלא יצטרף לשלם וא"כ אינה נאמנת בל"ז ולא עבדי ליה טבא ודוק: הלכה ח כפר אמרנו כו' אבל אם שמע מפי שוטה או מקטן אינו מעיד ואין סומכין על דבריהם שם בהל' ט' שמע מפי התינוקות שאמרין עכשיו באנו מהספד פלוני כו' עפה"ד האלה וכיוצא בהן ומשיאין את אשתו עכ"ל.

והנה הטור חולק על רבינו וכתב אפילו שמעו מפי התינוקות שאמרו מת פב"פ בין פונו לשם עדות ובין פונו שלא לשם עדות משיאין את אשתו כו' וכתבו המפרשים שם דהטור ס"ל דהקטן דמי לאשה ואם מעיד נאמן כמו אשה כו' והנה הב"י כתב דלישנא דמתניתין הכי דייק כדברי רבינו דגבי נשים נקיט אומרת מת פלוני וגבי תינוקות נקיט

הרי אנו הולכים לספוד כו' ואם איתא לערבניהו וליתגניהו אפילו שמע מפי הנשים או מפי התינוקות מת פלוני דיו והוכיח מזה ע"כ פדעת רבינו ז"ל דנשים נאמנות אי אמרו להעיד פשמת פלוני אבל קטן אינו נאמן רק פשהלה לספוד כמבואר שם עכ"ל ולענ"ד לא הבנתי ראיתו דהלא שם במשנה איתא פן אפילו שמע מן הנשים אומרת מת איש פלוני כו' ר' יהודה אומר אפילו שמע מפי התינוקות אומרין הרי אנו הולכים לספוד כו' בין שהיה מתפנין ובין שאינו מתפנין כו' נמצא דתרי תנאי אמרי לה להדא מילתא ות"ק אומר היכא שהאשה מעידה שמת פלוני ה"ז נאמנת והה"ד קטן נמי נאמן לת"ק דשנה לנו אשה לקטן וקטן לאשה ומה דלא נקיט קטן דלא מיירי ביה כמו דלא חשיב שאר פסולי עדות דכשרים לעדות אשה ור' יהודה בא לומר דין אחר עוד דהיכא דהתינוקות אומרין באנו מהספד פלוני וע"ז נאמן ומוקי ליה הגמ' פגון דאמרי פה וכה רבנן הווי כו' וי"ל דר' יהודה ס"ל דקטן נאמן היכא שמעיד ורק בא לומר עוד דין דהיכא דהתינוקות אומרין מעשה זה לא חיישינן שמא פונתו על קמצו וכיוצא בו ורק משאיין עפ"י כמו אם העיד שמת כמבואר.

והנה הט"ז (בסי' יז ס"ק ט) פתב לבאר דקטן שהוא בר דעת שהגיע לעונת הפעוטות אז סמכינן עליו ובה מייירי הטור ורבינו מייירי בקטן שאינו בר דעת כלל ומש"ה לא סמכינן עליה דדמי לשוטה ע"ש: ונ"ל לומר דדעת הט"ז נכונה ומוכרח לומר לדעת רבינו פן דבהשגיע לכלל דעת מהימן לומר מת פלוני דהנה לקמן בפ"ד מהל' יבום ונחליצה הל' ל"א פתב ואפילו אשה עבד או קטן שהוא מכיר ונבון נאמנין לומר פלוני זה אחי פלוני זה הוא והנה שם בגמ' (דף לט ע"ב) ביבמות אמר והלכתא גמ' היא ואפילו קרוב אפילו אשה וקטן לא הזכיר כלל בכל הסוגיא שם ומ"מ מדמי רבינו קטן שהוא נבון לאשה שהוא נאמן דהטעם הוא משום גילוי מילתא והנה הכא לקמן בה' כ"ט פתב רבינו דלהכי בהתרת אשה סגי בפסולי עדות באשה ועבד כו' משום דעבידא לגלויי וכמו שמאריף שם וא"כ הטעם שנה לשניהם ומ"ט התם נאמן קטן והכא אינו נאמן אלא ודאי דהתם אומר קטן נבון והיינו שהוא בר דעת ושפיר קטן פנה נאמן אפילו הכא ורק רבינו פתב בד"א ששמע מפי בר דעת כו' אבל אם שמע מפי שוטה או קטן היינו שאינו בר דעת כמו שוטה ובכ"ז מסיק שם אם שמע מפי התינוקות שהיו באין מהספד ומסיחים לפ"ת בזה נאמנין במעשה פנה אפילו אינן בני דעת כמבואר ודוק: הלכה יח ראהו צלוב כו' והנה באהע"ז (סי' יז) מביאים הח"מ והב"ש דעת הב"ח דכתב דרק היכא שצלוב בידיו אין מעידין אבל אם בצוארו מיד הוא נחנק ומעידין עליו והביאו הט"ז והב"ש ראיה דלא פהב"ח מהא דאיתא בירושלמי סוף מסכת יבמות ראהו צלוב שמא מטרוניתא עברה עליו ופדאוהו וכו' אלמא דאפילו בצוארו אין מעידין מהאי טעמא דמטרוניתא עיין שם ונ"ל דמזה אין ראיה לדחות דברי הב"ח דהנה בירושלמי איתא שם נפל לתוף כבשן האש שמא נס נעשה לו כחנמו"ע לתוף גוב האריות שמא נעשה לו נס כדניאל כו' אלמא דס"ל להירושלמי דאפילו במקום שמדרף הטבע מת מ"מ אמרינן שמא נעשה לו נס אבל לפי מה שכתבו הח"מ והב"ש לעיל (בסי' כט ס"ק נו וס"ק צא) דגמ' דידן חולק ע"ז ולהכי לדין אם נפל לתוף כבשן האש מעידין עליו ולתוף גוב האריות הוא מטעם שמא לא היו רעבים וכן פתבו התוס' ב"ב (קכא ע"ב) ד"ה אין דלדין אין מזפירין מעשה נסים וא"כ ה"נ נימא פן דמי שתולים לו בצוארו מדרף הטבע הוא ימות מיד ורק

הירושלימי לשיטתו דס"ל דחוששין למעשה נס וא"כ ה"נ נימא פן דנעשה לו נס ומטרוניתא פדאהו או רפאתהו פמו ה"תם בכבשן האש וגוב האריות דניצל ע"פ נס אכל לפי גמ' דידן דלא אמרינן לחוש למעשה נסים ה"נ אם נתלה בצנארו דרק עפ"י נס יוכל להנצל מעידין: אמנם לפי מה שפכת לעיל הח"מ (בס"ק נו) את דברי הב"ח גופיה שפכת בגמ' דידן מיירי שנפל במקום עמוק ונקא דאף ליצעות נס הוא דבר רחוק וגמ' דידן נמי חושש לשמא נעשה לו נס ליתא חילוק זה ורק לדין א"נ בזה דלא פהב"ח ניחא דין החילוק של בצנארו לבידו פמבואר ודוק: הלכה כא מצאהו הרוג כו' ואפילו שומא אין מעידין עליו שמא אחר הוא עכ"ל.

והנה הטור כתב (בסי' כז) וז"ל שומא לאו סימן מובהק דעשוי להשתנות לאחרמיתה ע"כ. והקשה בס' קרבן נתנאל על הרא"ש בפ' האשה בתרא (ס"ק ט) ותימא דהא להדיא גרסינן בב"מ (דף כז) ואב"א דכ"ע שומא אינו עשוי להשתנות לאחר מיתה והכא בשומא סימן מובהק קמפלגי וצ"ע עכ"ל.

ונ"ל לומר דדעת הטור יתיה מבואר פן דהנה הב"ש (בס"ק עא) הביא דעת הרד"ך וז"ל דהיכא שאומרת שהשומא מכונן באבר פלוני ובמקום פלוני דדמי לנקב בצד אות פלוני דכ"ע ס"ל דהוי סימן מובהק וא"כ בהאי גוונא ה"א דמעידין פכת הטור דנהי דזה דמי לנקב בצד אות פלוני והוי סימן מובהק כ"ז הוא רק אי אינו עשוי להשתנות לאחר מיתה אבל אי עשוי להשתנות לאחר מיתה גם זה לא מהני דחיישינן דילמא נשתנה והיא אומרת שהיתה אדומה ונעשה אח"כ שחורה כמו שפירש רש"י וז"ל שם בב"מ וא"כ פיון דאיכא חד אב"א בגמ' דשומא עשוי להשתנות לאחר מיתה נקטינן לחומרא ולא הוי סימן מובהק בכ"ג אף אם מיחדת לו מקום וזהו דברי הטור דשומא לאו סימן מובהק הוא בכל אופן אף אם מיחדת לו מקום ול"ד לנקב בצד אות פלוני דמטעם זה דעשוי להשתנות לאחר מיתה והנה א"כ אם ראו העדים מחיים עוד השומא כמו שהאשה אומרת ומת בפניהם או באתה אח"כ ואומרת שהיה לו שומא מכונן באותו מקום ובאותו אבר שהעדים ראו מחיים במראה זו שפיר מעידין לכ"ע אף לדברי הטור פמבואר ודוק: הלכה כג ראו אהד עומד מרחוק ואמר שהוא פלוני ב"פ או פלוני ממקום פלוני והרי נשכו נחש והרי הוא מת והלכו ומצאוהו שנשתנה ולא הכירוהו הרי אלו משיאין את אשתו עכ"ל.

ועיין הרב המגיד וקס"פ משנה ולחם משנה הקא. והנה הב"ש (סי' כג ס"ק סו) תמה על דברי המחבר וז"ל ומיהו קשה על המחבר לקמן (בסי' קמ"א) הביא (בסי' יא) דבעינן צל צלו פמנשלה לבור וקאן לא הביא י"א עכ"ל.

ונ"ל לישוב פשוט לפי מה שהביא הגר"א וז"ל בבבאוריו הקא דהכא לא פכת המחבר דבעי תרנוייהו פב"פ ממקום פלוני דהכא מיירי בעירו מרחוק כמו דאיתא שם פמשנה מעשה באהד בצלמון דהוה בעירו אבל פסיפא דעומד בראש ההר להכי בעי דצ"ל ממקום וכמו כן נמי רבינו הקא פכת נמי או פלוני ממקום פלוני ועיין גירסת הרי"ף והרא"ש ובתוי"ט שם וא"כ ניחא נמי זה דהתם מיירי (בסי' קמ"א) פמנשלה פבור דאמרינן פירושלימי שם הביאו התוס' ביבמות (דף קכ"א) דהשדים מצויין פבורות כמו פשדות להכי צריף שיראה צל צלו אבל הקא מיירי בעומד בעיר כמו דאיתא התם פמשנה שעמד בצלמון ובעיר ל"ח שמא שד הוא רק פשדה או פבור ולהכי הקא דמיירי בעיר לא פכת דבעי צל צלו

ואם בשדה דבעי צל צלו סמיה על מה שפתב דבעי בבור וכן הה"ד בשדה ודוק: הלכות
ביום ונחליצה פרק א הלכה כב הכונס את יבמתו ונמצאת מעונבת כו' ואם ילדה אפילו
מת ביום שנולד ה"ז מוציאה בגט וחולץ לה ואח"כ תהיה מותרת לאחרים עכ"ל.

וכתב הלח"מ פתב הרה"מ וסובר כו' ורש"י ז"ל על ההיא דיוציא בגט פירש בלא חליצה
סגי נראה שפירש פן אליבא דר"י אבל אליבא דר"ל ודאי דתיתי בעיני דלפנטרה בגט
צריף שיבעול פ"א וק"מ למה הנתיח ר"ל שהוא הלכה ופירש דלא פהלקתא ונראה דפירש
הנראה יותר מפשט הלשון שהוא יוציא בגט דמשמע לחודיה ואע"ג דר"ל מתרץ דבעי
נמי חליצה לר"א סגי בחדא עכ"ל.

והנה קשיתו זאת פבר הקשו הרשב"א והריטב"א ז"ל ומה שפתב הלח"מ לתרץ דרש"י
ס"ל דמפשט הלשון דר"מ דאומר יוציא הוא בגט לחודיה כמו ר' יוחנן דחה זה הרשב"א
ז"ל דא"כ לעיל לימא תנאי היא ור"י יתרון כר"א וכן עמד הריטב"א ז"ל דלעיל דאומר
יחזור ויקיים ה"ל דתנאי הוא ע"כ אמנם המהרש"א הקא ביבמות פתב נמי להקשות ע"ד
רש"י ז"ל אלו וז"ל לר' יוחנן פירש פן אבל לר"ל דאנן קיי"ל פותיה דביאת מעונבת
אינה ביאה לא סגי לה בגט וצריכה נמי חליצה אבל אין סברא דקאמר דיוציא בגט אחר
שיחזור ויבעול פיון דקנסו ליה להוציאה היא יחזור ויבעל אותה קודם שיוציא אותה
עכ"ל.

והנה זה שהמהרש"א ז"ל פתב דלא נוכל לומר פן הריטב"א ז"ל מתרץ פן וז"ל והנכון
דקא ר"א אפילו לר"ל מודה וה"ק כו' אחר שיחזור ויקיים יוציא בגט כדי לקנסו ולאפוקי
דלא פייפיון ליה להוציא בחליצה קודם שיחזור ויקיים שלא ליתן לעז על ביאתו
הראשונה וכדפרש לעיל עכ"ל נמצא דהריטב"א ז"ל מפרש בהדיא דרש"י ז"ל ס"ל
לר"א אליבא דר"ל הוא התירוץ שיחזור ויקיים ואח"כ יתן גט ודלא פהמהרש"א
פמבואר ודוק: פרק ב הלכה א מד"ס כו' בפרוטה או בש"פ וזהו הנקרא מאמר עכ"ל.

והנה בגמ' ביבמות (דף נב ע"א) איתא הגירסא בכסף ובשנה כסף ורבינו שינה לשון
הגמ' וכתב בפרוטה ובשנה פרוטה, ונ"ל דרבינו מדייק בלשונו דהולך בשטיט רבו הרי"ף
ז"ל דז"ל הרי"ף שם ביבמות (דף נא) והאי אליבא דב"ש אגיל אבל לב"ה נותן לה
פרוטה ושנה פרוטה וכן פתב הרא"ש ז"ל שם דברי הרי"ף והנה דברי הרי"ף ז"ל קשה
טובא דהאיך נימא דזה דאמר כסף הוא רק לבית שמאי הא המשנה הראשונה אמרה
בכסף ומפרש לה אליבא דב"ה בפרוטה ובשנה פרוטה וכן המשנה השניה אמרה עבד
עברי נקנה בכסף והוא נמי בפרוטה וכן הבב"תא שם אמרה (דף ה ע"ב) בקידושין ת"ר
פיצד בכסף ובשנה כסף והאיך מצינו לומר דזהו הפל כב"ש וכן אמר שמואל שם
בקידושין נתן לה כסף או שנה כסף וכי נימא דכל הגי"ס"ל כב"ש ונהרי"ף ז"ל גופיה
פתב שם במס' קידושין דאומר בבב"תא פיצד בכסף נתן לה כסף שהוא אחד משמונה
באיסר האיטלקי או שנה כו' אלמא דבכסף ודאי משמע שנה פרוטה וקרי ליה כסף משום
דעיקר הקנייה שנקנית הוא נלמד ממלת כסף דכתיב גבי שדה עפרון נתתי כסף השדה
קח כו' אבל ודאי גם לב"ה פרוטה וש"פ מקרי כסף ושנה כסף ומ"ט זו הבב"תא מפרש
לה כב"ש כו': ונ"ל לומר דדבר גדול מבאר לנו הרי"ף בזה ויבואר פן דזה הבב"תא
דתיי בכסף ובשנה כסף מגלי לנו דאף לב"ש דאמר מאמר ביבמה קונה קנין גמור מה"ת

ומ"מ ס"ל דגבי היבמה נמי בעי לב"ש דינר או ש"ד כמו באשה וזהו שאומר דהברייתא דתני בכסף ובשנה כסף הוא לגלות דאף לב"ש קני בזה דוקא בדינר ובש"ד ולא בפרוטה והוי כמו שפתיב רש"י ו"ל לעיל במס' יבמות (דף יד ע"ב) דאמר בכסף ובש"כ בפרוטה ובש"פ ופירש רש"י דלב"ש הוי קדושי אשה בכסף היינו בדינר וש"ד ולב"ה בפרוטה או בש"פ וה"נ ברייתא זו מגלי לנו דזה דאמר בכסף ובשנה כסף הוא אף לב"ש קני בזה ולא בפרוטה וחיידש פן דא"נ דזה דבעי לב"ש דינר הוא מדאורייתא כמו שיטת רב יוסף דכל כסף האמור בתורה הוא פן או פחזקה דיליף מהיקשא דאחרת ואפילו לרבא דאמר שם שלא יהיו בנות ישראל כהפקר (בדף יב) שם וילפי מה שמפרש לה הריטב"א ו"ל בחד לישנא דהנה מדאורייתא דאוקמי רחמנא אדינר עיי"ש א"כ גם ביבמה המאמר שלה הוא בדינר דכפחות מזה ליתא קדושין כלל אבל א"נ דלב"ש הא דבעי דינר הוא רק מדרבנן לפ"ד רבא לפי פירוש רש"י ו"ל וילפי פירוש השני של הריטב"א ו"ל דאמרין אפקוהו רבנן לקדושין מניה וכן לפ"ד הגמ' לעיל שפן אשה מקפדת על עצמה והוא תיקון רבנן א"כ ודאי ליתא ביבמה תקנה זו דהא כל הפלוגתא דאיתא במס' יבמות (דף יט) וכן במס' קדושין (דף מד ע"א) לרבי ונחכמים אי יבמה מתקדשת בע"כ הוא רק א"נ דמאמר ביבמה מדרבנן ופליגי בזה אי ילפינו מיבמה או מקדושין אבל א"נ כב"ש דמאמר ביבמה קונה מה"ת ודאי הוא הקנין ביבמה של כסף הוא כמו ביאה דקונה בע"כ הה"ד כסף לב"ש קונה בע"כ וא"כ לא מצוי למימר גבי היבמה הסברא שפן אשה מקפדת על עצמה דהא אפילו בע"כ קונה אותה וכן הטעם שאמרו שם שלא יהו בנות ישראל כהפקר ליתא תקנתא זו ביבמה דיש לו עליה זיקה ועומדת להתקדש להיבם ומה שממחר למצוה לקדשה טפי עדיף וא"כ אם באשה הוא תקנתא דרבנן בודאי מדרבנן לא נתקן ביבמה וב"ש מודה דביבמה סגי בפרוטה לקדשה וחיידש הרי"ף ו"ל דסברת ב"ש דבעי באשה דינר או ש"ד הוא כמ"ד דהוא מה"ת וילהי אף ביבמה בעי דינר או ש"ד וזהו דאמרה הברייתא בכסף או בש"כ דאף לב"ש הוא דינר או ש"ד הכא כמו בכל אשה ונפ"מ לדינא הוא פן ואף לדין אשמועינן הרי"ף ו"ל בזה דהנה ריש מס' קדושין פתבו התוס' להקשות אמאי קתני לה במס' עדיות לענן מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה פלוגתא זו אי בדינר או בפרוטה והא אי פשטה ידה וקיבלה קדושין מאחר הוי ב"ש לחומרא ותרצו דכי איתשל לענן קדושין הראשונים איתשל והקשו ע"ז המפרשים דהתינח לענן דינר או פרוטה אבל לענן ש"ד וש"פ ודאי איתשל לענן אי קיבלה קדושין מאחר דהא בזה היא מקודשת מספק כמו שאמר שמואל לקמן (דף יב) דקדשה בתמרה כו' חיישינן שמא ש"פ במדי וה"נ הוי ספק קדושין אף לב"ש אף בפחות מש"ד שמא שנה דינר במדי אלא ע"כ פי איתשל לענן אי קיבלה קדושין מאחר דפחות מש"ד אבל הנה ש"פ דלב"ה לא הנה קדושין כלל של השני ולב"ש הנה קדושין מספק וצריכה גט משניהם וא"כ הוי ב"ש לחומרא: אף יש לתרץ דהנה המפרשים פתבו דלהכי מקשי הגמ' לקמן (דף יב) על שמואל דאמר חיישינן שמא ש"פ במדי מדברי ב"ה דאמר בש"פ ולא מקשה מב"ש דאמר תחלה דינר וש"ד פן דב"ו דא"נ דב"ש הא דמצריף דינר או ש"ד הוא מה"ת מן הטעמים שבארנו ונהה לב"ש ש"ד כמו לב"ה ש"פ בזה שפיר אמרינן דחיישינן שמא ש"ד במדי אבל א"נ בזה דבעי ב"ש דינר וש"ד הוא רק תקנתא דרבנן שלא יהיו ב"י כהפקר או מטעם דאשה מקפדת על עצמה וא"כ ודאי כהיכי דהפקיעו קדושי תורה מטעם

תקנתם ה"נ אף קדושי ספק לימא נמי משום חששא שמא שנה במדי דהא תקנו דאינה מתקדשת רק בדבר שתשוב בעינה דינר או ש"ד דוקא ובפחות מזה שאינו חשוב בעינה אינה מתקדשת ולהכי אינו מקשי על שמואל מדברי ב"ש דדלמא שמואל ס"ל כמ"ד דהוא רק מדרבנן הא דבעי ב"ש ש"ד וא"כ מודי לדיניה דלימא חששא זו ואינו אומר רק לב"ה וא"כ הא דעדיות ניהא נמי דתני ב"ש לקולא דב"ש לא ס"ל הא דשמואל.

אבל פנין דהוכיח הרי"ף לומר דהדין הוא כמ"ד דלב"ש הוא דבעי דינר וש"ד הוא מה"ת כמו שבארנו א"כ תקשה שמה במס' עדיות מ"ט תני לקולא דברי ב"ש אף בש"ד וצריף לומר ע"כ בזה תירוצי של הפני הושע הקא דיש מזה ראיה לדעת רבינו לעיל בפ"ה מהל' אשנות דרק בדבר המתקיים עד מדי ויוכל להוליך שמה שנה במדי אבל בדבר שאינו מתקיים לא וא"כ גם בזה פליגי ב"ש וב"ה לענין דבר שאינו מתקיים ונהנה פחות מש"ד דלב"ש לא הנה קדושין קלל פחות מש"ד ונהנה ב"ש לקולא לענין קדושי הראשון וא"כ יש לנו להוכיח מן ברייתא זו שמביא הרי"ף ו"ל דמבואר דלב"ש הנה מה"ת הא דבעי ש"ד בדבר שאינו מתקיים אף קדושי ספק לימא פדברי רבינו וא"כ ניהא דרבינו הקא לענין דינא לדין שינה מלשון הברייתא ואומר בפרוטה ובש"פ דקסוף וש"כ אתיא לב"ש כמו שבארנו ודוק: הלכה ב והיבמה שזינתה והיא זקוקה לא נאסרה על יבמה רצה חולץ רצה מניבם עכ"ל.

וכן הובא להלכה בטור וש"ע אה"ע (סי' קנט) וכתב שם הגר"א ו"ל בביאוריו דהוא דלא פהתוס' עיי"ש ס"ק ט"ז. ונ"ל לבאר זה דהנה התוס' במס' סוטה (דף יח ע"ב) פתבו בד"ה אמרי דהלכתא פרב המנונא דכיון דאין קדושין תופסין ביבמה הה"ד נמי אם זינתה נאסרת כמו דאמר הקא לרע"ק וא"כ א"נ פדברי התוס' גם לדין דפוסק רבינו לעיל בפ"ד מהל' אשנות הי"ד שביבמה לשוק מקודשת מספק וכן פסקינו בטור וש"ע (סי' מד) א"כ תהוי נמי אסורה ליבמה מספק דלמא אין תופסין הקדושין.

אמנם צריף לומר לרבינו והפוסקים דלא ס"ל פדברי התוס' אלא כמו שמסיק הריטב"א ו"ל ביבמות (דף צב) דמסוגיא דהתם לא משמע פהתוס' אלא והנכון דהתם לאו משום דלא תפסי בה קדושין בלחוד משוי לה כערוה להאי תנא דרע"ק אלא משום דמשוי ליה להנולד ממזר ממנה פדין א"א דסבר רע"ק בחיבי לאוין ולרב אין ממזר ביבמה אע"ג דלא תפסי בה קדושין כו' אלמא דהריטב"א מפרש לה דתליא רק אם נעשה הנולד ממזר ממנה וכן פתב רש"י ו"ל שם במס' סוטה אלמא לרע"ק משוי חיבי לאוין חמורות לענין איסורייהו פחיבי פרישות שהנולד ממזר ולגבי לאסור נמי כו' כה"כ דהבא על א"א כו' פן הבא על שומרת יבם אלמא דרש"י ו"ל מפרש ליה נמי דתליא בדרע"ק משום דס"ל דהנולד ממזר ולא משום דלא תפסו הקדושין וכן מבואר בירושלמי שם בסוטה דאמר פתר לה כרע"ק דאמר הנולד ממזר אלמא דתליא בזה דהנולד ממזר וא"כ פנין דלרבינו ולהפוסקים לא הוי ממזר הנולד מיבמה לשוק כמו שכתב הלח"מ בפ"ד מהל' אשנות לעיל ה' י"ד ולהכי פוסקים דלא נאסרה אם זינתה דתליא רק אם הנולד הוא ממזר דרע"ק פן ס"ל פמבואר ועיין לקמן בה' א"ב מה שגבאר ודוק: פירק ג הלכה טז האשה שהלה בעלה וצרתה למדה"י ובאו שנים ואמרו לה מת בעלה"ז לא תחלוץ ולא תניבם לעולם עד שיודע אם ילדה צרתה או לא ילדה כו' עכ"ל.

והנה פּבֵר מְבָאָרִים בְּזֶה הַמְּפָרְשִׁים דָּאָף דְּבִתְחִלָּה שְׁם בִּיבְמוֹת (דָּף קִיט) אָמְרִינוּ מְחַנּוּרְתָא ר' מֵאִיר הִיא דְחֵינִישׁ לְמִיעוּטָא וְלֵהֲכִי לֹא תִנְשָׂא אָבֵל לְרַבְּנָן אָמְרִינוּ דְאֶזְלִינוּ בְּתַר רַבָּא וְרוּב נְשִׁים מִתְעַבְרוֹת וְיִוְלָדוֹת מ"מ לְפִי מֵאִי דְמַסִּיק לִיהָ רַבָּא דֵּה"ל חֲזָקָה לִיבָם וְרוּבָא לְשׁוּק וְאִינִי מִיעוּטָא דְמַפִּילוֹת וְסָמוּךְ לְחֲזָקָה וְה"ל פְּלָגָא וְפְלָגָא לֹא תִנְשָׂא וְלֹא תִחֲזִיבָם וּמוֹדוֹ אֶפִּילוּ רַבְּנָן בְּזֶה דֵּה"ל פְּלָגָא וְפְלָגָא פִּינוּ דְאִיכָא חֲזָקָה וּמִיעוּטָא ה"ל, פו"פ וְלֵהֲכִי לֹא תִנְשָׂא וְלֹא תִחֲזִיבָם וְל"צ לֹמַר עוֹד דְאֶתְיָא מִתְנִיתִין כֵּר' מֵאִיר וְכֵן בִּיאַר הֶרִיטְב"א וְהִנֵּמ"י וְהִמְהַרְשָׁ"ל בִּיש"ש וְעֵינִין ב"ש בֵּאֵה"ע (ס' קִנּוּ): וְנ"ל בְּזֶה לִינִישׁב דַּעַת הֶרֶאָב"ד וְנ"ל לְקַמֵּן בְּפ' ט' מֵהַל' תְּרוּמוֹת ה"ד דְכָתַב רַבִּינוּ שְׁם א"ל צָרְתָהּ אוֹ אַחַת מִהַחֲמֵשׁ נְשִׁים שְׂאִינָן נְאֻמָּנוֹת לְהַעֲיִדָה שְׁמַת בַּעֲלָהּ הוֹאִיל וְאִינָה נְשִׂאֵת עַל פִּיָּהּ ה"ז אוֹכְלַת בְּתֵרוּמָה בְּחֻזְקָתָא שְׁבַעֲלָה קֵיִים עַד שְׂעִידָה לָהּ מִי שְׁהוּא נְאֻמָּן לְהַשִּׂיאָה עִפ"י עכ"ל.

וְכַתַּב הֶרֶאָב"ד א"א הוּא פּוֹסֵק כֵּר"ט וְאֶנּוּן קִי"ל כֵּרַע"ק שְׂאֻסוּרָה לְהַנְשִׂא וְאֻסוּרָה לְאֹכֹל בְּתֵרוּמָה עכ"ל וְכַתַּב הַכ"מ בְּמַס' יְבָמוֹת (דָּף קִיח ע"א) פְּלוּגְתָא דֵּר"ט וְרַע"ק וְאַפְסָק בַּגְמ' הַלְקָתָא כֵּר"ט דְאָמַר הֲכִי וְהֶרֶאָב"ד וְנ"ל לֹא הִיָּה פֶתַח פֶּן בְּנוֹסַח שְׁלוֹ וְלִפְיָכֹף הַשִּׁיג עַל רַבִּינוּ עכ"ל.

וְהִנֵּה קָשָׁה לִי לְדַבְרֵי הֶרֶאָב"ד וְנ"ל דְנֵהִי דְנִימָא דְלָא הִיָּה בְּגִירְסָתוֹ אֲר"י אָמַר שְׂמוּאֵל הִלְכָה כֵּר"ט מ"מ הָא אִיתָא שְׁם אָמַר אֲבִי אָף אֶנּוּן נְמִי תְנִינָא נִיְתָן לִי בֵּן בְּמַדָּה"י כו' מֵת בַּעֲלֵי וְאַח"כּ בְּנֵי אִינָה נְאֻמָּנָת וְחוֹשְׁשִׁין לְדַבְרֵיהָ וְחוֹלְצָת וְלֹא מִתְנַבְּמַת לְדַבְרֵיהָ הוּא דְחוֹשְׁשִׁין הָא לְדַבְרֵי צָרָה א"ח ש"מ ע"כ וְא"כ נֵהִי דְמִלְתָּא דֵּר"י א"ש דֵּהִלְכָה כֵּר"ט לֹא הִיָּה גְרִיס אֲפִתִי תִקְשָׁה דְמֵן הַמְשָׁנָה הַשְּׁנִיָּה מוֹכַח דֵּס"ל כֵּר"ט מְדַקְתְּנִי וְחוֹשְׁשִׁין לְדַבְרֵיהָ וְא"כ ה"ל מִחֻלּוֹקֶת וְאַח"כּ סִתְּם וְהִלְכָה כֵּסִתְּם דֵּהוּא כֵּר"ט וְאָף א"נ דְגַם זֶה לֹא הִיָּה גּוֹרֵס הֶרֶאָב"ד וְנ"ל אָף אֶנּוּן נְמִי תְנִינָא מ"מ הָא הוֹכְחָה מְבוֹנֵר מִהַמְשָׁנָה שְׁפִיר: וְע"כ נ"ל לִינִישׁב פֶּן דֵּהִנָּה בִּירוּשְׁלַמִי שְׁם בְּמַס' יְבָמוֹת פ' ט"ו ה'ל' א' אִיתָא ר"ת בְּעֵינֵי קוּמֵי ר"א מֵאֵן תִּנָּא חוֹשְׁשִׁין לְדַבְרֵיהָ חוֹלְצָת ר"ט דְלָא כֵּרַע"ק א"ל ד"ה הָכָא אָף רַע"ק מוֹדָה בָּהּ ע"כ וּפְרָשׁוּ מְפָרְשֵׁי הִירוּשְׁלַמִי עִפ"ד הַתּוֹס' שְׁפַתְבוּ תִימָא לֵר"י הִיכָא מוֹכַח וּמִינִי סִינִיעֲתָא לֵר"ט מִהַד דְקָתְנִי לְדַבְרֵיהָ חוֹשְׁשִׁין וְלֹא לְדַבְרֵי צָרָה דְלָמָּא הָכָא רַע"ק מוֹדָה פִּינוּ שְׂאֵם לֹא נִיחֹוֹשׁ לְדַבְרֵי צָרָה לִיכָא עֲבִירָה כָּלֵל אָבֵל בְּדֵרַע"ק אֵלוּ לֹא נִיחֹוֹשׁ לְדַבְרֵי צָרָה וְאוֹכְלַת בְּתֵרוּמָה אִיכָא עֲבִירָה בְּנֹדָאֵי וְאוֹר"י דְלָא דִּינִיק אֵלָא מִיְתוֹר לְשׁוֹן וְחוֹשְׁשִׁין לְדַבְרֵיהָ ע"כ וּמְפָרְשִׁים פֶּן דֵּהִירוּשְׁלַמִי מִתְחַלָּה אָמַר דְאֶתְיָא כֵּר"ט דְנוֹקָא וּמַסִּיק אִפ"ת כֵּרַע"ק וְהָכָא שְׂאֵנִי דְלִיכָא עֲבִירָה אָבֵל הֵתֵם בְּתֵרוּמָה אִיכָא עֲבִירָה אָבֵל זֶה אֲפִתִי לֹא מִתְנִישְׁב לְדַבְרֵי הִירוּשְׁלַמִי הִיְתוֹר שֶׁל וְחוֹשְׁשִׁין לְדַבְרֵיהָ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' דְמִזָּה דִּינִיק: וְע"כ נ"ל לֹמַר פֶּן דֵּהִנָּה שְׁם בְּמַס' יְבָמוֹת (דָּף קִיט ע"א) כְּתָבוּ הַתּוֹס' ד"ה אֲמַאי וְא"ת דְתַנּוּ לְעִיל בְּאֹנְרָךְ פֶּרְקִין נִיְתָן לִי בֵּן כו' מֵת בַּעֲלֵי וְאַח"כּ מֵת בְּנֵי לָמָּה אִינָה נְאֻמָּנָת בְּמַגוּ שְׁהִיתָה יְכוּלָה לֹמַר עֲדִיין בְּנֵי קֵיִים וְסִמְכִינוּ עַל רוּב נְשִׁים שְׁמִתְעַבְרוֹת וְיִוְלָדוֹת וִי"ל דְמִיִּירִי כְּגוֹן שִׁישׁ שְׁנֵי עֲדִים שְׂאוּמָרִים שְׁשִׁנִּיהֶם מֵתוּ דֵּהִשְׁתָּא אִינָה יְכוּלָה לֹמַר עֲדִיין בְּנֵי קֵיִים עכ"ל: וְהִנֵּה לְפִי מֵה שְׂבֵאָרְנוּ דְאֶחָר דְמַסִּיק רַבָּא דְסָמוּךְ מִיעוּטָא לְחֲזָקָה וְה"ל פְּלָגָא וְפְלָגָא אֶתְיָא אֶפִּילוּ כְּרַבְּנָן וְלֹא אֶזְלִינוּ בְּזֶה בְּתַר רוּבָא דִּיּוֹלָדוֹת וְא"כ ה"נ לֹא צָרִיךְ שׁוּב לֹמַר הָכָא דְנִיְתָן לִי בֵּן דִּישׁ שְׁנֵי עֲדִים שְׁשִׁנִּיהֶם מֵתוּ דְבְּתַר רוּבָא לֹא אֶזְלִינוּ פִּינוּ דֵּהִחֲזָקָה הָכָא הָנִי לִיבּוּם פִּינוּ דֵּהִלְכָה בְּלֹא בְּנִים וּמִיעוּטָא דְמַפִּילוֹת שׁוּב לֹא אֶזְלִינוּ בְּתַר רוּבָא דְמִתְעַבְרוֹת

ויולדות וכן מצאתי שכתב הבית שמואל (בסי' קנו ס"ק יז) עיי"ש, ועתה א"ל דהא דמסיק המשנה וחוששין לדבריה לא אתיא למיזק לדבריה הוא דחוששין לדברי צרה א"ח אלא אתיא למיזק דחוששין לדבריה לחוד אף בלא עדים משום דאמרנו סמך מיעוטא לחזקה ול"צ לעדים להעיד שמתו שניהם וא"ל דאב"י דדייק מהמשנה וחוששין לדבריה דאתי למעט צרה משום דאב"י ס"ל כמו שאמר הגמ' שם דמחננרתא כר"מ דחייש למיעוטא וא"כ צ"ל דמירי פגון שיש שני עדים וא"כ דייקנו ממלות וחוששין לדבריה למעט צרה אבל אנו דס"ל פרבא דסמכינו מיעוטא לחזקה ול"צ לומר דמירי שיש עדים דייקנו ממלת לדבריה דלדבריה לחוד חוששין וא"צ עדים.

ונהו נמי דברי הירושלמי דאמר דאתיא כרע"ק ונהו דאומר וחוששין לדבריה אתי לומר דלא בעי עדים דאמרו דמתו שניהם דסמכינו מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ופלגא פרבא: ועתה ניחא דברי הראב"ד ז"ל דהוא ס"ל דהיכא דפליגי רע"ק ור"ט אז הלכה כרע"ק וכמו שפוסק רבינו לקמן פ"ד מהל' גזילה נאבדה ה' ט' וכמו שמבאר הש"ך בח"מ (סי' שמה) לדברי הראב"ד ז"ל וא"כ ס"ל להראב"ד ז"ל דרב אב"י הוא דדייק מהמשנה דאתיא כר"ט ולא לדין דהוא ס"ל דהמשנה דלא תנשא אתיא כר"מ דחייש למיעוטא אבל לדין אתיא למעט עדים וכדברי הירושלמי שבארנו וא"כ א"ל דה"ל להראב"ד הגירסא אר"י א"ש הלכה כר"ט רק דשמואל גופיה להכי פוסק הכא כר"ט נגד רע"ק משום זה דמסיק אב"י אף אנו נמי תנינא ויש הוכחה מן המשנה ולדין הא ליתא זה ההוכחה ולא ה"ל מחלוקת ואח"כ סתם ונשאר הלכה כרע"ק.

וכן כתב התוי"ט נמי במשנה שם (דף קיח) דאינה נאמנת במגו דעדיין קיים דסמך מיעוטא לחזקה פמבואר: והנה אפתי צ"ל הא דאיתא שם ברישא האשה שהלכה היא ובעלה ובנה למדה"י כו' מת בני נאח"כ בעלי אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתניבמת כו' אלמא דגם התם פתיב מלות וחוששין לדבריה והתם לא שייך למיזק לדבריה חוששין ולא צריך לעדים דהתם לא שייך קושית התוס' דניזול בתר רוב וניבעי עדים וא"כ גם מזה נידוק לדבריה הוא דחוששין הא לדברי צרה א"ח דליתא דיוקא אחריתא.

והנה כבר עמדו ע"ז התוס' שם ד"ה א"א כו' הא דלא מקשי מרישא מהאשה שהלכה היא ובעלה ובנה כו' ותרוצם דחוק: וע"כ נ"ל ליישב פן דבאמת מרישא לא מצי למיזק פלל דאתי לאשמועינן זה דהנה לקמן (דף קיט ע"ב) איתא אמר תנו נספן לי בן במדה"י כו' מת בעלי נאח"כ בני כו' וליחוש דלמא אתו עדים נאמרו פדאמרה ונמצא אתה מצריכה פרוז לפהונה אר"פ בגרושה רחבדר"ה אמר באמרה אני והוא נחבאנו במערה ופירש רש"י ז"ל ואין איש עמנו הלכך ליכא למיחש דלמא אתו סהדי.

והנה הגאון רע"ק איגר ז"ל מביא בגה"מ בשם הב"ש דמתניתא דמקודם שם דכ"ע חולצת אף לא בגרושה נאח"כ לא נחבאה במערה דאף אם יבואו עדים שמת בעלה נאח"כ מת בנה מ"מ תהא פסולה לכהונה דהא שויה על נפשה חד"א ולא מצריף להיות דוקא בכה"ג דלא מצי לאתויי עדים כמו בסיפא אלא חוששין לדבריה וחולצת בכ"ג דדבריה המה עיקר אבל לא לאשמועינן ליה דלצרה א"ח ודייק להכי מסיפא פמבואר: והנה דברי התוס' שהבאתי דמוקי פגון שיש שני עדים ששניהם מתו קשה לי מזה דמוקי

כגון שאמרה שאני והוא נחבאנו במערה ופירש"י ואין איש עמנו לבא ולהעיד ולהלכה ליכא למיחש דלמא אתו סהדי עכ"ל ונמצא דלא מצי לאוקמי לדידיה דיש עדים דא"כ ניהוש להכרזה ול"מ לתרץ פן וצ"ע: הלכה יח יצאת תמותה מעוברת ה"ז חוששת ולא תנשא לזר עד שתדע מה הנה סוף עיבור תמותה ושם נולד לה יבם קודם מיתת הבעל עכ"ל.

והנה ראיתי בס' קרבן נתנאל על הרא"ש שם במס' יבמות במשנה דאיתא שם בתחלה האשה שהלך בעלה וצרתה למדה"י ואמרו לה מת בעלה ה"ז לא תנשא ולא תתייבם עד שידע שמה מעוברת היא צרתה כו' וכתב הקרבן נתנאל מפאן קשה לי למ"ש הרוקח דאשת פהן מעוברת מותרת לכנוס באהל המת דס"ס היא שמה נקבה היא או שמה נפל הוא עכ"ל וא"כ תנשא מפח ס"ס וצ"ל דס"ל דבמקום דהוי בחזקת איסור באיסור דאורייתא לא מהני ס"ס כמ"ש הט"ז (סי' קי ס"ק טו) וז"ל העולה מזה להלכה דכל איסור נדאי ודומה לזה האשה שהיתה בחזקת א"א ונולדו אח"כ ספיקות הרבה במיתת הבעל פיון שאמה באת להוציאה מפלל א"א ע"כ וא"כ ה"נ החזקה מייתי לה ליבום לא מהני ס"ס ומזה סעד לדברי הט"ז עכ"ל הק"נ: והנה צריך לבאר דהנה אי קאי על הרישא קושיתו צריך אמה לומר דזהו מקשה דהנה ס"ס ספק דלמא לא נתעברה כלל ספק הפילה דספק ספיקא אחר ליתא דהא אפילו אי נקבה פוטר מן היבום וליכא ס"ס אחר רק כמו שבארנו ספק שמה לא נתעברה וע"ז משני שפיר דהנה נגד חזקה וליתא בזה ס"ס אף מזה יש בלא זה ליישב ואין ראיה לדעת הט"ז דהנה הנמוקי יוסף פתב הכא ר"פ האשה רבה וז"ל והקשה הרשב"א ז"ל מ"ט דמלתא דבסוגיין מייירי ממיעוטא דמפילות ולא ממיעוטא דאינו מתעברות ותירץ כו' אבל מיעוט שאין מתעברות אינו ממעט ומגרע פחו של רוב ממש מיעוטא פזה אינו חשוב להצטרף לגמרי והריטב"א ז"ל פתב דמיעוט שאין מתעברות גרוע הוא ובכלל מיעוטא דמפילות א"ל דלהוי תרנוייהו מיעוטא שלם עכ"ל.

אלמא דזה דאין מתעברות לפי שני התירוצים לא הוי מיעוט כלל ולא חשבינו אותו לספק להצטרף לס"ס ורק התם דעת הרוקח הוא ספק הפילה ספק נקבה אבל ספק שאין מתעברות לא הוי וספק הפילה ל"ח לחשוב לס"ס כמבואר ורק קושית הק"נ יוכל היות על הסיפא דאיתא שם ויצאה תמותה מלאה חוששת הא ע"ז יש שפיר להקשות דנתיר מפח ס"ס דהתם רק אם תלד זכר תאסר דתהא זקוקה ליבום אבל אי נקבה תלד או הפילה מותרת הכא נימא דשרי מפח הס"ס שכתב הרוקח ספק דלמא ילדה נקבה ספק הפילה.

והנה הכא ליתא תירוץ הק"נ דהכא לא אמתחזקה ליבום דהלא יצאה בלא בנים ורק התוס' והראשונים פתבו דלא אמרינו אוקי אחזקה דנהוי בחזקת היתר דאתרע חזקתה פיון שנתעברה אבל חזקה ליבום ליתא וליכא בזה תירוץ הק"נ.

וע"כ צ"ל הכא פן דהנה הנמ"י פתב ואי קשיא לה סיפא כו' י"ל פיון דמלאה היא לית לה חזקת היתר לשוק כו' דלשמה תפיל לא חיישינו דכיון דיצאת מלאה ועבר זמן לידתה אין אומרים שמה הפילה דה"ל כמתה ואסקינן בפ' כל הגט דלשמה מת לא חיישינו וכיון שנסתלק מיעוט מפילות וחזקה דשוק לא נשאר פאן אלא ספק דמחצה זכרים ומחצה נקבות כו' עכ"ל.

וא"כ שפיר פתב לה הנוב"י ז"ל לחלק הקא עיי"ש (בסי' רז) בחלק יו"ד מה"ת עפ"י הגמ' דגיטין (דף פה) דאמר רבא שפא מת לא חיישינן שפא ימות חיישינן וא"כ ה"נ ניחא דגבי אשה שניצאת מלאה דצריף למיחוש דלמא מת היינו דלמא הפילה פבר דהקיתר להנשא אינו בא רק אחרי שהפילה ודמי לשפא מת אבל התם גבי אשת פהו דהחששא שפא תפיל דמא לשפא ימות דחיישינן ונהו ס"ס שפיר ספק שפא תפיל ושפא נקבה להכי שריא לכנס באהל המת פמבואר: ונהו הנוב"י במה"ת ח' יו"ד (סי' רז) שם ביאר עוד דאפילו אם יצאתה טרם הגיע ימי מלוואה ללדת אי אפשר להתיירא לשוק אפילו קודם ששלמו דכיון דאחר שתכלה ימי העיבור אזלא החששא דשפא תפיל ונשאר החששא רק שפא פבר הפילה וזה ל"ח כמו לשפא מת ואיך אפשר להתיירא לשוק שרי תחזור לאיסורא עיין מה שמבאר בזה ודוק: פ"ק ד הלכה ד ומאחר שתהיה רגילה לקרות אע"פ שלא קראה בנשימה אחת א"מ ע"ז אבל אם אינה יכולה מרגילין אותה עד שתדע עכ"ל.

והרה"מ פתב דדעת רבינו הוא פדעת הרי"ף ז"ל דמסיק שם מודה רבא בלא אבה כו' כדר"ע פ' הראוי לבילה אין בילה מעפכת וכל שא"ר לבילה בילה מעפכת וכתב הרשב"א לפ"ד אפילו בלא חפצתי צריף שידע לקרות לא חפצתי בב"א כו' והרא"ש ז"ל חולק על הרי"ף ז"ל בזה וס"ל דלא שריף הא דר"ז אלא מפרש כפירוש רש"י דמודה רבא בלא אבה משום דנהו באמצע הפרשה עיי"ש.

ונ"ל להביא ראיה לדעת הרי"ף ז"ל דשריף הקא הא דר"ז משום דבירושלמי שם (פ' מ"ח ה' ו') אמר רשב"י הראוי לקריאה אין קריאה מעפכת ושא"ר קריאה מעפכת אר"מ אע"ג דרשב"י אמר שאין קריאה מעפכת מודה שאם בא לאנמרן על הסדר ובלחוד דל"ת מאן יבמה להקים לא אבה יבמי לא חפצתי כו' אלא מאן כו' ל"ח לקחתה ומפרש הפ"מ ובלבד שלא תאמר מאן יבמי פלומר שלא תפסוק בין לא לאבה ובין לא לחפצתי אלא הפל בלא הפסק כו'.

ונהו לפ"ז צריף להבין המשך דברי זה הירושלמי דאמר אמר ר"מ אע"ג דאמר רשב"י אין קריאה מעפכת ובלבד שלא תאמר בהפסק מה שייכות הוא אי הוא מעפכת הקריאה אם לא מעפכה הא גם א"ל מעפכה מ"מ הא צריף לומר דתהא הבנה לדבריו ומאי בלחוד דקאמר מאי בלבד דקאמר הקא אלא ע"כ הוא פדברי הרי"ף ז"ל דשריף הקא הא דר"מ ואמר פיון דאף בקריאה לא מעפכה מ"מ בעינן שיהא ראוי לקריאה וה"נ בעינן שיהא ראוי לומר בב"א ובלחוד הוא פירוש בלבד שיהא יכול לומר בב"א ואם לא יכול לומר אזי מעפכה כדר"ז פמבואר ודברי הק"ע שם בירושלמי תמוה דהרפ"ב גירסת הרי"ף ז"ל ופירוש רש"י ז"ל בגמ' דידן עיי"ש: הלכה ה' והחליצה ביום כו' בפני ג' שיודעין להקרות כו' עכ"ל.

פן בה' ט"ו פתב או שחליצה בפני ג' ע"ה שאינן יודעין לקרות חליצתה פשרה עכ"ל. ונהו הב"י באה"ע (סי' קסט) פתב ויש לתמוה ע"ז דכיון דאינן יודעים לקרות א"כ לא קראו פלל היבם ותיבמה ותיבמה ותיבמה פשרה חליצה ואפשר דהקא במ"ע פשהיבם ותיבמה יודעים לקרות בעצמם מבלי שיקרא להם אחר א"נ אפילו לא קראו פלל חליצה פשרה בדיעבד פל שאינן חרשים או אלמים כמו שמבואר.

והנה א"נ בתירוץ הראשון של הב"י דמיינרי דהיבם והיבמה יכולין לקרות בעצמם מבלי שיקרא להם אחר צריף לבאר דברי הירושלמי בפ' מ"ח ה"א אית תנא תני והן שיהיו הדיינים יודעים לקרות אית תנא תני אפילו אין הדיינים יודעים לקרות מ"ד והן שיהא הדיינים יודעים לקרות עד שלא סמכוהו והוא ט"ס וכן צ"ל מ"ד אפילו אין הדיינים יודעים לקרות עד שלא סמכוהו למקרא ומ"ד והן שיוודעים לקרות משסמכוהו למקרא וענתה ואמרה אין עניה אלא מפי אחר אר"י ובלבד מפי הדיין ולא עבדין פן עכ"ל ומפרשים מפרשי הירושלמי פן עד שלא סמכוהו הוא שהיה היבם קורא בעצמו ומשסמכוהו למקרא היינו שפצאו קרא וענתה ואמרה שצריכה עניה מפי אחר וכן איתא נמי בירושלמי דבפורים פ"ב פן תני אין עניה אלא מפי אחר ולא עוד אלא שסמכו למקרא וענית ואמרת כו' ע"כ נמצא דלפ"ד הירושלמי זה הוא מספיק בנדאי דאף משסמכוהו מ"מ די שיהיה מקרא לו אחר ואף לא הדיין דזהו דמסיק ולא כן עבדין אבל בנדאי זה בעי שיהיה אחר מקרא אותם ולפ"ד הב"י בשני התירוצים נדאי פשר אף אי לא קרא לו אחר וקוראים בעצמם ולפי תירוץ השני פשר אף שאינו יכול לקרות פלל וא"כ תקשה מדברי הירושלמי להב"י.

וצ"ל דהב"י מפרש לה דברי הירושלמי פן דזה דמסיק ולא עבדין פן הוא שאינו מעכב קריאת אחר פלל ולא די שלא בעי שיקרא הדיין דוקא אלא אפילו קראו בעצמם שלא עפ"י אחר נמי פשר והוא כמו שם במס' בכורים דאמרה המושנה מתחלה פל מי שיוודע לקרות היה קורא וכל מי שאינו יודע מקרין אותו נמנע מלהביא התקינו שיהיה מקרין הפל וגם שם אמר הירושלמי תני אין עניה אלא מפי אחר ולא עוד אלא שסמכוהו למקרא וענית ואמרת וצריף התם לבאר דבר לסמוך מצאו מקרא זה דאחר קורא להם אבל נדאי לא לחיוב דהא תחלה היה פל אחד קורא ואח"כ תקנו פדי שלא לבייש וא"כ ה"נ רק סמכוהו למקרא דאחר קורא וזהו דמסיק ולא עבדין פן היינו דאינו מעכב פלל מדברי הב"י.

אף מה שפכת הב"י בתירוץ השני דאף דאינם יכולים לקרות פלל פשרה בדיעבד פל שאינם חרשין ואלמין לפ"ד הרי"ף ו"ל שבארנו ולפ"ד רבינו בה' ד' דס"ל דכל שאינו יכול לומר בפ"ע לא אבה יבמי ולא חפצתי לקחתה מעפכת מטעם דר"ז פל שאינו ראוי לביקה בקלה מעפכת מכש"כ הכא אם אינם יכולים לקרות פלל נדאי הוא מעפכא אף אם אינם חרשים ואלמין ודלא מדברי הב"י וצ"ע: שם ומצנתה ב"ה פדי לפרסם הדבר ואותן הב' אפילו היו ע"ה עכ"ל.

והנה הלח"מ הביא הקא בשם הנמ"י דמדקדק דפסולים וגרים לא מצוי לאצטרופי ובשם הריטב"א פתב שאם הזמינו ג' לבד בפירוש וקראו האחרים למילי דעלמא אפילו גרים ואפילו פסולים ע"כ.

ויש לדקדק דהא בגמ' אמר רב יהודה לרב שמואל תא סק לאצטרופי בי ה' א"ל תנינא בישראל בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים ואנא גר משמע דגר פסול לאצטרופי לחמשה וי"ל דלהכי פתב דאם הזמינו לג' בב"ד בפירוש פלומר שמה שאמרו בגמ' שהוא פסול והוא מפני שלא הזמינו השלשה לב"ד בפירוש אלא אמר שב פאן לאצטרופי לה' ולא יתברר מי המה הדיינים ומי הם הנוספים ולכן צריף שלא יהיה גר אבל פשנתברר

לו עכ"ל: והנה בש"ע אה"ע (סי' קסט) הביא בהגה"ה ואלו השנים שמוסיפין לא יהיו קרובים ופסולים ונדוקא לכתחלה אבל בדיעבד פשר והביא הב"ש שם מהגמ' לדקדק מדרשב"י ע"ז פמו שפכת הנמ"י שבארנו: אמנם בקרא"ש ו"ל וכן בס' אור זרוע הגדול גריס הקא פן אמר ליה גר אנא כו' אמר ליה לפרסומי מלתא ומשמע מזה הגירסא שנשאר לרשב"י להצטרף לתמשה אף לכתחלה פינו דלא הוי רק לפרסומי מלתא דלפי הגירסא בגמ' משמע דכיון דאמר ליה אנא גר חזר ביה שלא להצטרף אותו ולהכי פסקו הפוסקים דפסול לכתחלה אף לתמשה אבל לפי גירסת הרא"ש והא"ז משמע דהוא דחה אותו וא"ל דכיון דהוא רק לפרסומי מלתא שרי אף בגר לכתחלה וצ"ע על הפוסקים שלא הביאו דעה זו להלכה לפ"ג הרא"ש והא"ז ודוק: שם במל"מ בהלכה א היבמה הולכת כו' אף יש להסתפק אם יש ב"ד מומחה קרוב לעיר היבם אם תלף היא לאותו מקום א"ד פינו דלא קרינו זקני עירו ילף למקום היבמה כו' עכ"ל.

ונ"ל לומר דלהכי הירושלמי הקא בהל' ו' אמר ר"י בעי ביבמה מי מרדף אחרי מי התיב ר' והכתיב ועלתה יבמתו השערה פד שמעיה ר"י אמר יפה למדנו ר"א עכ"ל. ומדקדקים הפ"מ והק"ע אמאי לא אומר הירושלמי למילף פמו גמ' דידן מקרא דנדוקא עירו דמביא הגמ' בסנהדרין (דף לא) ולפ"ז ניחא דאי מהאי קרא אז לא ידעינן רק היכא שיש ב"ד בעירו אבל אם הוא הב"ד קרוב לעיר היבם לא ידעינן וכמו שמשפך להמשל"מ אבל אי ילפינן מקרא של ועלתה יבמתו משמע דהיא עולה אחרי היבם בכ"מ אפילו אין ב"ד בעירו רק סמוך מ"מ עולה כמבואר ועיין קרבן נתנאל ס"ק מ"ז בפ"מ ח מה שחידש בזה: הלכה יד רקקה בלבד שלא חלצה ולא קראה או שרקקה וקראה ולא חלצה ה"ז פחליצה פסולה קראה היא והוא ולא חלצה ולא רקקה לא עשה כלום שנאמר פכה יעשה לאיש המעשה שהוא החליצה והרקקה הוא שמועיל אבל הקריאה אינה מעכבת ואינה מועלת עכ"ל.

והרה"מ תמה ע"ז ונ"ל שגראה שהוא ס"ל שהרקקה בלבד פוסלת לאחין מה"ת והביא מקרא לזה פכה יעשה לאיש המעשה שהוא החליצה והרקקה מועיל ואע"פ שיש חילוק ס"ל ששניהם שוין לפסול מה"ת וקשה דהא מסקנת הגמ' משמע דרקקה אינה פוסלת אלא מדרבנן והטעם אמרו שם משום דאין דרף כו' וע"ק דהא רע"ק לא דריש דבר שיש בו מעשה בלבד אלא דבר שיש בו מעשה באיש דהיינו חליצה בנדוקא ור"א דדריש דבר שיש בו מעשה ס"ל דחליצה בלבד א"פ וכיון דקיי"ל כרע"ק היאך פתב דרשא דר"א וצ"ע: ונ"ל לענ"ד ליישב דעת רבינו פן דהתם בגמ' (דף קד ע"ב) אמרינן שלחו לאבוה דשמואל יבמה שרקקה תחלוץ מפלל דאיפסלא מאחין מני אילמא רע"ק השתא ומה במקום מצנה דא"ל מידי דהוי אאימורים דכי ליתנייהו לא מעכבי וכי איתנייהו מעכבי ארע"ק לא מעכבה מאחין איפסלא ואלא לר"א והא שני דברים המתירים גינהו כו' ואלא פרבי דתניא כו' שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן קדוש ואינו קדוש דברי רבי כו' ומי אר"ע רקקה לא פסלה כו' אלא לאו לרע"ק כו' אלא לאו לאחין כו' ש"מ כו'.

והנה אם נפרש דלר"א מפסל מה"ת ברקקה בלא חליצה ולרע"ק לא מפסל אלא מדרבנן ולרבי אליבא דר"א הוא דנפסל מה"ת ה"ל להגמ' לומר פן דמקשי ואלא לר"א והא שני דברים המתירין כו' פרבי דתניא דס"ל לרבי דחד מתיר נמי מועיל לפסול ומדאמר ואלא פרבי משמע מזה דמהדר לשנויי אליבא דתרונייהו בין לרע"ק ובין לר"א לתרונייהו

אליבא דרבי מועיל רקיקה לפסול ומפרש רבינו כן דנהי דאמרינו דהמלת פכה דאמי לאשמועינו דמעפב אתי למימר רק על דבר שמעשה באיש מ"מ לענגן שמועיל בה אזי נאמר את המקרא כפשוטו ופשט המקרא אמר פכה יעשה משמע דמצריה עשיה בזה להתיר היבמה לשוק ואמרינו דמפרש לנו הקרא דצריה עשיה להיות מועיל בה והעשיה הוא הרקיקה והחליצה אבל קריאה דלא הוי מעשה כלל אינו מועיל בה כלל ולא מיפסלא מזה.

ונהו דברי רבינו דהוא פוסק בפ"ז מה' פסוהמ"ק הי"א פרי דקדשי בחד מתיר נמי וס"ל לרבינו דלרבי אפילו לרע"ק בדבר המעשה תפסלה ולהכי אמר ואלא פרי כו'. ומה דמקשי הגמ' ולרע"ק רקיקה לא פסלה והתניא כו' היינו משום דבמס' מנחות (דף מז ע"ב) מוקים לה ר"פ דרע"ק לא ס"ל פרי אלא כראבר"ש שם לפי גירסת רש"י ותוס' בחד לשנא דגרסי שם ולא איתותב ר"י א"ר עיי"ש ולהכי מקשי א"נ דרק אליבא דרבי פוסל רע"ק דמחד מתיר מהני לפסול אבל אליבא דר"א בר"ש לא וא"כ רע"ק דלא ס"ל בזה פרי היאך אומר בפרייתא דמיפסלא ברקיקה ומשני דמיפסלא מדרבנן משום דאמי לאחלופי אבל באמת לדידן דס"ל פרי בחד מתיר דהיינו ברקיקה מפסל כמו התם בשחיטה גם מה"ת אבל בקריאה דלא מקרי מתיר כלל דלא הוי בכלל המעשה לא מיפסלא פמבואר: ומינושב בזה שפיר קושית המהרש"א שם (דף קה ע"ב) ד"ה ולרע"ק כו' ומ"ש השתא אפתי לא אסיק אדעתיה טעמא דרקיקה כו' הה"ד דה"מ למפרה פירכא דלעיל השתא במקום מצוה דא"ל מידי דהוי אאומורים כו' אלא משום דהשתא פרייתא דא"ל לרע"ק כו' ולפ"ד ניקח דהשתא דמסיק אלא פרי אז אפילו לרע"ק הנה ניקח דמפסל על האחין ורק מקשה כיון דרע"ק לא ס"ל פרי מהא דמנחות ולהכי מקשי היאך ס"ל הך בפרייתא דמפסל ברקיקה ונחלק לדידיה מדרבנן דמיפסלא אבל לדידן הוא מה"ת דס"ל פרי פמבואר: ונ"ל להביא ראיה לדעת רבינו דקריאה לא דמי לרקיקה דזה מקרי מעשה טפי מהא דאיתא לעיל במס' יבמות (דף לט ע"ב) ואף ר"י סבר כו' ושרת סיניה מעל רגלוהי כו' וירקת באנפוהי כו' ורחב"א מסיים ביה משמיה דר"י ואקרינהו מה דכתיב בספר אורייתא דמשה כו'.

וצריה להבין מ"ט דמ"ד הראשון משום ר"י לא אמר זה מה דאקרינהו באורייתא נאי משום דקריאה לא מעפבה הלא גם הרקיקה לא מעפבה ומ"מ הרקיקה כותב לדידיה אלא הוא נדאי כמו שבארנו דעיקר ההיתר הוא הרקיקה ולהכי כתב זה לכ"ע והקריאה אינו עיקר ההיתר ולכן רק רחב"א ס"ל דכותב גם זה כיון דצריה הקריאה נאי לא חזי לקריאה כמו אילם ואילמת מעפבא נמי פמבואר והנה הריטב"א ז"ל כתב בחידושו ביבמות וז"ל ואוקמינהו פרי דאמר שני דברים דכבשי עצרת תנופה ושחיטה מתירין ותנופה לחודיה פוסלת הלחם ליפסל ביוצא דאלו לפסול מלפדות בשקידש הלחם בכלי שרת נפסל כו' עכ"ל.

והנה אם נפרש דברי הריטב"א ז"ל דאף תנופה דלא מעפבא מ"מ מפסלא ביוצא נדאי ניקח הא דרקיקה דלא מעפבה מ"מ מיפסלא מאחין אלא אפילו אם נפרש דבשחיטה תפסל מ"מ זה ניקח דבחד מתיר תפסל וה"נ דהוא המתירה מיפסלא אפילו לרע"ק אליבא דרבי ולא קשה מאומורים דנהי דלא מעפבא מ"מ כיון דהוי בחד מתיר מיפסלא.

אף זה תמויה דהא בכל הסוגיא במנחות (דף מז ע"א) משמע דרק בשחיטה איפסול ביןצא
אבל בתנופה לא מפסול לכ"ע וכמו שפירש רש"י ו"ל ה"א ועיין תוס' שם במנחות (דף
מו ודף מ"ז) ד"ה ש"ק וצ"ע: הלכה יט חלצה בסנדל של עץ ומחנפה עור כו'.

וכתב הרה"מ ה"ד לשאר דברים פלומר של שיער ושל סיב או של שעם ומחנפין עור
וכן מתבאר שם באוקימתא דאב"י דאע"ג דמדחי קושטא הוא לענין דינא ופשוט הוא
ורבינו כתב של עץ והה"ד לשאר עכ"ל.

והנה הב"ש באה"ע (סי' קמט ס"ק א) הקשה וז"ל ודין זה מחנפה בעור גלמד מאוקימתא
דאב"י דשמואל כמ"ש שם (דף קב ע"ב) ואיני יודע למה כתב הרה"מ דלמדו מאוקימתא
דאב"י עיי"ש: ולענ"ד נ"ל ליישב פשוט דכונת הרה"מ ו"ל לא על של עץ מחנפה בעור
דנלמוד מאוקימתא דאב"י דזה נדאי ידעינן מאב"י דשמואל ג"כ ורק אחרי אשר כתב
הרה"מ ו"ל ה"א דהה"ד לשאר דברים של שיער ושל סיב או של שעם בזה לא ידעינן
מאוקימתא דאב"י דשמואל דהוא לא מתרץ רק ע"ז במחנפה עור על הציון דאיתא
במשנה בסנדל של עץ וע"ז אמר במחנפה עור וד"ה ולא ידעינן רק בשל עץ דזה פשר
במחנפה עור דזה נדאי עדיף של עץ מהני דהא במס' יומא (דף עח) אמרינן דקב הקיטע
מודים דביוה"כ אסור לצאת ובשל שעם ושל סיב שרי ביוה"כ וכמו שהביאו התוס' ה"א
ד"ה רבא (דף קג ע"א) אבל מנה דמתרץ אב"י ידעינן שפיר אף בשל סיב ושל שעם
דהתם בבב"יתא אמרינן ושל שעם ושל סיב בקב הקיטע כמו במוק וכו' של עור כשרה
באנפיליא של בגד פסולה ומקשה רישא לסיפא דרישא קתני בקב הקיטע פשר מני ר'
מאיר היא דתנן הקיטע יוצא בקב שלו ור' יוסי אוסר ומשני אב"י הא וקא רבנן הא
במחנפה עור וקא דלא מחנפה עור ופירש רש"י ו"ל רישא דקב הקיטע נמי רבנן ודייקי
ואנעלה תחש ודקתני קב הקיטע פשר במחנפה עור כו' ואמרינן דזה הבב"יתא דתני בשל
שעם ושל סיב נמי אתיא פרבנן ומיירי במחנפה ולהכי פשר וע"כ זה דנפיק ביוה"כ הוא
לא במחנפה עור וא"כ חזינן דגם בהני פשר במחנפה עור וזה ידע מדברי אב"י דהוא
מתרץ דברי הבב"יתא פן ודוק: הלכה כ סנדל כו' או שנעשה למת שנקבר בו ח"פ שהרי
אינו עומד להלך בו עכ"ל.

וכן כתב נמי הטור באה"ע (סי' קסט). והנה ראיתי בדברי הדו"פ שכתב על הטור והוצרך
לטעם זה דלאו להילוכי עבידי ולא סגי בטעם שבמה שנקבר בו מת אסור בהנאה דהא
פבר פתבתי דכינן דמצות לאו ליהנות ניתנו אין לפסול מה"ת עכ"ל.

ולענ"ד לא קשה מידי דהא התם בגמ' (דף קד ע"א) אמרינן של זקן העשוי לכבודו
ופירש"י ו"ל לתכריכי המת וא"כ לא מיבעיא לדעת רבא דס"ל במס' סנהדרין (דף מו)
דהזמנה לאו מילתא וכן פסקינן לדין וא"כ ה"א שמיירי שרק הוזמן לתכריכים נדאי
שרי בהנאה דעד לא לבש המת ואפילו לפ"ד אב"י שם דס"ל דהזמנה מילתא מ"מ הא
כתב רש"י ו"ל האורג בגד למת לאחר שמת אבל האורג בחיים לאחר שימות לא נאסר
אף לאב"י וא"כ ה"א מיירי זקן העשוי לכבודו דעשוי מחיים וא"כ בהנאה שרי לכ"ע
ורק מטעם דהא לא עשוי להילוך פסול הוא לחליצה אבל אסור הנאה אין שייך פאן
ודוק: שם בלח"מ גבי היא של עור כו' מה שמבאר.

ועיין ב"ש (בסי' קכט ס"ק יד) שלא הביא דברי הלח"מ וצ"ע: ה"לכה כד יבמה שאכלה שום או גרגיר וכיוצא בהן מדברים שמרבין את הרוק והיה הרוק זב מפייה אינו פלום עד שיהיה הרוק עצמה עכ"ל.

והנה לפי גירסת הרא"ש ז"ל משמע דהרי"ף לא הביא זה וכתב הרא"ש דהרי"ף ז"ל ס"ל דלא גרע מרקקה דם ולא דמי לי' דהקא אפילו צחצוחי הרוק עצמה אין פאן אם לא נאמר אי אפשר בלא צ"ר ואותו מעט יצא עם רוק זה עכ"ל.

ונ"ל דלפי מה שכתב הלח"מ לקמן בהל' כ"ג דהמ"ד דהשיבו ללוי מי פתיב וינקה רוק פליגי ע"ז דאמרו אם יש בו צחצוחית רוק פשר ודאי ניחא דא"ל דרבא ס"ל כמ"ד דס"ל דכשר אפילו בלא צ"ר אלא אפילו א"נ כמו שכתב הלח"מ בתירוץ השני דלא פליגי וכולהו ס"ל דבעי צ"ר ואז פשר לכ"ע מ"מ נ"ל לומר דגם רבא לא פליגי על דין זה דרקקה דם דבזה כו"ע מודים ורק בזה ס"ל לרבא דלא עשה ולא פלום דהנה המרדכי הביא סוף מס' חולין להקשות מ"ט לא תיבטל ברוב הקא גבי צ"ר וכן גבי זיבה בנמצא צ"ז ליבטל ברוב ותירץ שני תירוצים חדא דמייירי דניכר עוד וכיון דניכר לא נתבטל ועוד פיון דנתערב מתחלה ולא הוכר מעולם לא נתבטל כו' וא"כ א"ל דרבא ס"ל בתירוץ ראשון של המרדכי דהוא משום דהקא דניכר עוד מייירי וכ"ז הוא רק גבי דם וצ"ר דניכר הרוק לגבי הדם אבל הקא דמייירי רוק ברוק שנתערב רוק היוצא מפייה עם הרוק שמתצא ממה שאכלה וזה ודאי לא ניכר ובטל שפיר הקא אבל אנו ס"ל כדברי המרדכי בתירוץ השני דכל דבר שלא ניכר מעולם ולא נתערב לא מיבטל וכמו שכתב לקמן בהל' מ"א וא"כ גם הקא אינו בטל הרוק שיצא מעצמה ולהכי פשר לדין שפיר השמיט או א"ל כן דרבא ס"ל כדמתיר המרדכי משום דניכר אבל הרי"ף ז"ל יסבור כמו שכתב המושגה למלך לקמן בפ"א מהל' מטמא משקב ומושב הי"ד לתירץ קושית המרדכי בלא זה דלא שייך הקא ביטול לפי מה דתני ר"ח במס' בכורות (דף כג) גבי גבילה בשחיטה דמטמא במשא כו' וא"כ כל שהיא בב"א כגון טומאת משא ורוק יבמה לא שייך ביטול ברוב ומבאר שם דיש סוגיות חלוקות בזה דהסוגיא סוף מס' תמורה חולק ע"ז ואינו מחלק בבטול דמקשה וליבטל שק ברובא כו' ולא ס"ל החילוק של ר"ח לענין טומאת משא ע"ש.

וא"כ ניחא שפיר דרבא נמי ס"ל כהאי סוגיא דסוף תמורה ודלא כר"ת ולהכי הקא דלא ניכר ס"ל דבטל ולא עשה פלום אבל הרי"ף ז"ל פמו ר"ח וכמו דכתב שם המ"ל דגם רבינו ס"ל כן וחולק על הסוגיא דתמורה וא"כ גם הקא פיון דאיכא גם לחלוחית רוק שלא מעורב ברוק של המאכל כמו שכתב הרא"ש ז"ל אף דלא ניכר מ"מ לא מיבטל והחליצה פשר מטעמא דר"ת שכתב המשל"מ שם דדוקא גבי אכילה שייך ביטול לדידה כמבאר שם ולהכי השמיט הרי"ף ז"ל דינו של רבא ודוק: ה"לכה כג רקקה דם אם היה שותת מפייה אינו פלום ואם מצצה ורקקה פשר שא"א לדם שנימצץ בלא צ"ר עכ"ל.

וע' בהרה"מ ז"ל והנה הלח"מ הביא הקא דעת הרא"ש בשם הרמב"ד ז"ל שחולק ע"ז וס"ל דרק אבנה דשמואל דמייירי לפסול על האחין אז בעי שיהיה רק טיפת רוק והוא

במוצצת אָבֵל לַעֲנִין אִם חֲלָצָה לְכַתְחֻלָּה דַע"ז הַשִּׁיבּוּ בִּי מִדְרָשָׁא מִי כְּתִיב וַיִּרְקֶה רוֹק אֶז אֶפִּילוּ אֵין בּוּ צ"ר כְּשֶׁר.

וְהִנֵּה רַבִּינוּ לָא ס"ל כֵּן אֱלָא ס"ל דְּאֵין לְחַלְקַּבְּזָה וּא"ל א' מִשְׁנֵי פְּנִים אוּ דַס"ל דְּפְּלִיגִי הֵךְ דְּשִׁלְחוּ לְאַבוּהֵי דְשִׁמוּאֵל וְהֵךְ דְּלוּי וּפּוֹסֵק פְּהֵאִי לְחַוּמְרָא אוּ אֶפְשֶׁר דְּלָא פְּלִיגִי וּמ"ש לַעֲלִיל וּמִי כְּתִיב וַיִּרְקֶה רוֹק ה"ק פִּינּוֹן דְּבָדָם עכ"פ אִיכָּא רוֹק כּו' עַד דְּכְתִיב וַיִּרְקֶה עכ"ל.

וּנ"ל לַעֲנַד לְהִבִּיא רְאֵיהֵי לְדַעַת רַבִּינוּ ז"ל דְּגַם לַעֲנִין חֲלִיצָה בְּעֵי דְּנֻקָּא שְׂיֵהֵי צ"ר וְלֵא רַק לְפִסְוֹל מִן הָאֲחִין מְהֵא דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִּי הֵכָּא פ' מ"ח ה' ו' דְּהִבִּיא הֵךְ עֲבֻדָּא דְּאִיתָא בְּגַמ' רְקֶקָה דָּם ר"י בְּשֵׁם אָבָא בַר אָבָא וְהוּא אֲבוּהֵי דְּשִׁמוּאֵל כְּמוֹ דְּאִיתָא בְּמַס' בְּרַכּוֹת (דָּף יח) בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל אִם יֵשׁ בּוּ צַחְצוּחִית רוֹק כְּשֶׁר וּמִיִּתִּי הָעֲבֻדָּא דְּשִׁאֲלוּ לְלוּי וְהוּא הַשִּׁיב לָהֶם אִם יֵשׁ בּוּ צ"ר כְּשֶׁר אֱלָמָא דְּהִירוּשְׁלַמִּי מְסִיק דְּבִין דְּאַבּוּהֵי דְּשִׁמוּאֵל וּבִין דְּלוּי דְּהַשִּׁיבּוּ לוֹ תְּרַנּוּיָהוּ ס"ל דְּגַם לַעֲנִין חֲלִיצָה לְכַתְחֻלָּה בְּעֵינָן שְׂיֵהֵא צ"ר אֶז כְּשֶׁר וְלֵא רַק דְּבַעֲי זֶה לַעֲנִין אִי רוּצָה לְפִסְוֹל מִן הָאֲחִין פְּדַעַת הָרָאָב"ד ז"ל וְכִינּוֹן דְּלָא מְצִינּוּ חוּלְקַּבְּזָה בְּהִדְּיָא בְּגַמ' דִּינּוֹן אֲמַרִּינּוּ דְּג"כ ס"ל כֵּן וְזֶה שְׂהַשִּׁיבּוּ מִי כְּתִיב וַיִּרְקֶה רוֹק כְּוֹנּוֹן דְּבַעֲי צ"ר: וְהִנֵּה הִקְרַבּוֹן נִתְּמָאֵל עַל הָרָא"ש (פ' מַח ס"ק לו) הִקְשָׁה לְדַבְּרֵי הָרִי"ף ז"ל דְּהוּא ס"ל נְמִי דָּאִם רְקֶקָה דָּם בְּשׁוֹמֵת לָאו חֲלִיצָה אֲמַאי לֵא קְבַע הַגַּמ' הֵךְ מִיִּתְּיָבִי עַל הַנִּי דְּבִי מִדְרָשָׁא ע"כ: וְהִנֵּה לַפ"ד הַלַּח"מ שְׂבִיִּאֲרָנוּ לֵא קֶשֶׁה מִיִּדֵי הַנֵּה לְפִי הַתִּירוּץ הָרָאשׁוֹן שֶׁל הַלַּח"מ דְּהַנִּי דְּבִי מִדְרָשָׁא פְּלִיגִי עַל אֲבוּהֵי דְּשִׁמוּאֵל וּצ"ל דַּס"ל דְּאֶפִּילוּ בְּלֵא צ"ר כְּשֶׁר פִּינּוֹן דְּכְתִיב רַק וַיִּרְקֶה א"כ וְדֵאִי נִיחָא דְּלִדִּידְהוּ כְּשֶׁר בְּכָל גּוֹנָא פְּדַעַת הָרָא"ש ז"ל פִּינּוֹן דְּלֵא כְּתִיב וַיִּרְקֶה רוֹק כְּמוֹ הֵתֵם דְּכְתִיב זֹכּוֹ אֱלָא אֶפִּילוּ לְתִירוּץ הַשְּׁנִי שֶׁל הַלַּח"מ גַּם יֵשׁ לִישָׁב פִּינּוֹן דְּהֵם לֵא אֲמַרוּ בְּהִדְּיָא דְּלֵא אֶפְשֶׁר בְּלֵא צ"ר רַק מִי כְּתִיב וַיִּרְקֶה רוֹק א"כ מִתְחַלָּה י"ל דַּס"ל דְּכְשֶׁר בְּכ"ג דְּלֵא דְּמִי לְהֵתֵם דְּכְתִיב בְּהִדְּיָא זֹכּוֹ וְרַק אַחֲרֵי דְּאֲמַרוּ הֵכָּא מְאֻבּוּהֵי דְּשִׁמוּאֵל דְּאִי אֶפְשֶׁר בְּלֵא צ"ר שְׁפִיר מְקַשָּׁה מִהֵתֵם דְּגַם הֵתֵם אִי אֶפְשֶׁר בְּלֵא צ"ר וּלְבַסּוּף דְּמְסִיק כְּמוֹ בְּמוֹצָצַת כְּמוֹ בְּשׁוֹמֵת גַּם הַנִּי דְּבִי מִדְרָשָׁא הֵכִי מִתּוֹקְמִי וְכַוּוֹנְתֵם כְּמוֹ שְׂמַבְּאָר הַלַּח"מ וְדוּק: הִלְכָה כַח יְבֻמָּה שְׂגָדְלָה בֵּין הָאֲחִין ה"ז מְוַתְרַת לְהַתְּיָבֵם וּא"ח שְׂמָא חֲלָצָה לְאַחַד מִהֵן בֵּינָה לְבֵינָה וְנִפְסְלָה עֲלֵיהֶן אֲבָל אִם רְאִינוּ שְׂחֻלְצָה נַעַל שֶׁל אַחַד מִהֵן נִפְסְלָה שְׂמָא נִתְּפֻוֹנָה לְחֲלִיצָה וְצָרִיכָה חֲלִיצָה כְּשִׁירָה לְהַתִּירָה לְזָר עכ"ל.

וְכַתֵּב הַכ"מ בְּגַמ' אֲמַרִּינּוּ בַל"ב דְּאִי חֲזִינּוּ דְּחֻלְצָה לְאַחַד מִהֵן חוֹשְׁשִׁין וְאֵע"ג שְׂאֵם לֵא נִתְּפֻוֹנוּ הוּא וְהִיא לְשֵׁם חֲלִיצָה פְּסוּלָה ה"מ לְמִישְׁתְּרֵי לְעֻלְמָא אֲבָל לְאַחִין מִיִּפְסְלָא וּא"כ יֵשׁ לְתַמּוּהֵי עַל רַבִּינוּ לְמָה כְּתִיב שְׂמָא נִתְּפֻוֹנָה לְחֲלִיצָה דְּמ"א נִתְּפֻוֹנָה אֶפִּילוּ לֵא נִתְּפֻוֹנָה נְמִי אֶפְסְלָה וְאֶפְשֶׁר דְּלְרוּחָא דְּמִילְתָּא נְקִיט הֵכִי וְעִי"ל דְּכִי אֲמַרִּינּוּ אֲבָל לְאַחִין מִיִּפְסְלָא טַעְמָא מְשׁוּם דְּחִיִּישִׁינּוּ שְׂמָא נִתְּפֻוֹנָה הִיא אֵע"פ שְׂלֵא נִתְּפֻוֹן הוּא מְהַנִּי הַפְּנִיגָה דִּינְדָה לְמִיִּפְסְלָה אֲבָל אִם הִיָּה יְדוּעַ לְנוּ שְׂלֵא נִתְּפֻוֹנָה גַם הִיא לֵא מִיִּפְסְלָה עכ"ל: וְהִנֵּה לְפִי מַה דְּאִיתָא בְּרִי"ף וּבְרָא"ש ז"ל הִגִּירְסָא בְּהִדְּיָא חִיִּישִׁינּוּ שְׂמָא כְּוֹנָה מְשַׁמַּע בְּהִדְּיָא פְּדַעַת רַבִּינוּ דְּחִיִּישִׁינּוּ שְׂמָא כְּוֹנָה אֲבָל אִם יְדַעִינוּ בְּהִדְּיָא דְּלֵא כְּוֹנָה לֵא מִיִּפְסְלָא וְלֵא כְּתִירוּץ הָרָאשׁוֹן שֶׁל הַכ"מ דְּלְרוּחָא דְּמִילְתָּא נְקִיט וּנ"ל לְוֹמַר דְּמִוְכְרַח הוּא לְפָרֵשׁ כֵּן מִן הַסּוּגִיָּא שְׁם דְּמִקְשָׁה הַגַּמ' מִן הַבְּרִיִּיתָא וְהֵא תְּנִיָּא בֵּין שְׂנִתְּפֻוֹנוּ הוּא וְלֵא נִתְּפֻוֹנָה הִיא בֵּין שְׂנִתְּפֻוֹנָה הִיא וְלֵא הוּא חֲלִיצָתָה פְּסוּלָה עַד שְׂיִתְּפֻוֹנוּ שְׂנִיָּהֶם כְּאַחַד וְנִחַס תְּחַלָּה לְדַחּוֹת

ולומר דבאמת אף אם חזינן א"ח שפא פוננה נחליצתה אינה פשירה והא קשה טובא לפי מה דאיתא הגירסא לקמן (דף קה) אמר ר"י אמר רב זו דר"מ אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן פלוג וכן איתא הגי' ברי"ף וברא"ש ז"ל וא"כ רב ס"ל נמי פמו שאמר שמואל בגיטין (דף כו) כ"מ שפאמר חליצה פסולה פוסלתה מן האחין ורק היכא שאמר אינה חליצה זהו נמי לא מיפסלה וא"כ מאי קס"ד דמקשה להקשות מהברייתא זו הא לא די שקשה אלא קמסייע ליה דאמרה חליצתה פסולה וא"כ אף בלא פוננה מ"מ פוסלתה מן האחין ואיך קטעי בל"ק לומר דל"ח ואינה פוסלת נמי.

וע"כ צ"ל פן דהמקשה ס"ד להקשות מדלא אמרה הברייתא כל התלתא בבא פן בין שלא נתפונן לא הוא ולא היא ובין שנתפונן הוא ולא היא או היא ולא הוא חליצתה פסולה ואז אמרינן דאפילו לא היה שום פוננה לאחד מהן נמי פוסלת על האחין אלא מדלא קאמר הברייתא האי בבא דלא נתפוננו שניהם פלל ש"מ דבזה אינה חליצה ולא מיפסלה על האחין נמי וס"ד של המקשה הא דקאמר אם חליצה חיישין פירוש דחיישין היינו שפא היא חליצה טובה אף דלא פוננה ואינו מפרש חיישין שפא היה פוננה וא"כ מקשה שפיר מברייתא זו דמשמע דהיכא דשניהם אמרו בפירוש שלא פוננו אזי משמע דלא הוי חליצה פלל וקאמר ליה שפיר בל"ק לתרץ הכי קאמר אף ע"ג דחזינן א"ח שפא פוננו והיינו דלא פוננו שניהם ואם פן שפיר לא הוי חליצה פלל וברייתא דאמר פסולה הוא משום דאיכא פוננה בחד מניהו ואח"כ משני ליה בל"ב וא"ד טעמא דל"ח הא חזינן חוששין ודקא תני בעי פוננה ה"מ לעלמא אבל לאחין מיפסלה ה"פ הא דקאמר א"ח חוששין הוא בפירוש הרי"ף ורבינו דחוששין שפא פוננה ולהכי היא פסולה ופוסלת על האחין ודקא תני בעי פוננה היינו הפוננה של תרנוניהו הוא לאשתרוי לעלמא אבל לאחין מיפסלה זהו דבר נדאי דאף בכוננה דחד ואינו מחדש זה עתה וכינן דהחששא הוא שפא פוננה שפיר נפסלת מן האחין אם חזינן אבל הברייתא לא קתני הבבא אם לא פוננו תרנוניהו דבזה נדאי אינה נפסלת נמי ומחדש דכל עיקר החששא של רב אי חזינן היינו דחוששין שפא פוננה וא"כ דאיכא פוננה אפילו מחדא הוא חליצה ונפסלת פדעת רבינו והרי"ף ז"ל כמבואר.

ומשה"כ ניחא הא דלא חוששין גבי אם רקחה ואפילו אם חזינן דרקחה א"ח פלוג פמו שכתב הרא"ש והנמ"י שם דמפרשין שפא חליצה היינו שפא פוננה בחליצת הסנדל וזהו שייך רק גבי חליצת מנעל או סנדל שהוא מעשה רבה ואין דרבה בכף איתא החששא שפא פוננה לשם חליצה אבל ברקחה שדרבה בכף לרוק גם אם עומד שם החלוץ בפניו ואינו מעשה גדול הנזכרת דעושתית לשום דבר ל"ח ברקחה שפא פוננה לש"ח ולהכי אינה נפסלת אבל א"נ כדברי הכ"מ דלרוחא דמילתא נקיט ולא בעי פוננה פלל א"כ אף ברקחה נמי נחוש ותפסלה מן האחין אלא נדאי דהחששא הוא שפא פוננה כמבואר ודוק: פרוק ו הלכה יא יבמה שהיא אלמנה מן הנשואין ובא עליה כה"ג לא נפטר צרתה שאין עשה דוחה ל"ת ועשה והואיל ולא קנה מה"ת ק"ג לא הותרה צרתה עד שתחלוץ כו' עכ"ל.

והנה רבינו כתב דרק צרתה לא נפטר בה אבל היא עצמה נפטר בה וזהו פמו שכתב שם בגמ' (דף כ ע"ב) המהרש"א ז"ל דלא פריש"י ז"ל דס"ל דאף היא לא נפטר ע"ש.

ובס' ב"ש (בסי' קעד ס"ק ג) הקשה ונ"ל עומד מוכח בסוגיא זו כל שאינה עולה ליבום מדאורייתא אינה פוטרת בביאה זו דהא הקשה שם מברייתא אם בא עליה הפצוע קנה ושם לא מייירי דיש לה צרה ולכאורה קשה למה פתב הרמב"ם ו"ל פ"ו אם בא על אלמנה לא נפטר צרתה ת"ל דהיא עצמה ג"כ אינה פטורה עכ"ל ועיין שעה"מ מה שמתרץ באריכות.

אבל אשתמיט להו התוספתא פי"א דיבמות דשם איתא בהדיא פן דכתב שם הפצוע דפא וכל שהובא בגמ' (דף כ) ומסיק שם ואם בעלו קנו ופוטרין את הצרות ואסורין לקיים אלמא דמהברייתא זו של פצוע דפא וסריס שהביא הגמ' להקשות מזה מסיק דפטר הצרות וא"כ מקשה שפיר מכח הצרה אבל היא נפטרה אף באלמנה לכה"ג שאינה עולה ליבום כדברי רבינו ודוק: הלכות סוטה פ"ק א הלכה ז אסורה על בעלה עד שתשתה מי המרים ויבדק הדבר.

והנה בגמ' דסוטה (דף פח ע"א) אמרינן מה ת"ל והיא לא נטמאה כו' מגיד לה הפתוב שהספק אסורה מכאן אתה דן לשרץ כו' והנה התוס' שם ד"ה מגיד הקשו וא"ת וכי איצטריך קרא למיסר ספיקא וי"ל הפתוב אוסרה קודם שתשתה כאלו הוא ודאי ואע"ג דליכא מלקות כדמוכח בפ"ק דיבמות מיהו לאו הבא מכלל עשה איכא ואפילו היא טהורה נענש בב"ד של מעלה אם בא עליה כמו על חייבי עשה ולא כשאר ספיקות כגון ספק שונן ספק חלב ואכלו ונודע שהוא שונן אע"ג דצריך פפירה מיהו לא חמיר כחייבי עשה עכ"ל.

והנה פירוש התוס' מפרש לה שם המהרש"א ונ"ל פירוש לדבריהם וכי איצטריך קרא למיסר ספיקא דא"ל קרא נמי הוי מטמאין לה מספיקא לחומרא עכ"ל. וצריך לומר דמזה מוכרח לומר דשיטת התוס' הוא כמו שיטת הראשונים דספק דאורייתא מה"ת לחומרא ולא כשיטת רבינו בכ"ד דהוא רק מדרבנן לחומרא ושפיר מקשים התוס' דמספק דאזלינן לחומרא מה"ת נאסר ומתמצים דאסור כנודאי: ולענ"ד נ"ל לתרץ קושית התוס' פן דהנה זה דמקשים התוס' דנאסר מטעם ספק הוא ודאי לא קאי על הקראי דאסרינן לה לבועל ולתרומה דהא הבועל אומר שלא טימא אותה וברור ליה שהיא טהורה לו וכן לתרומה נמי היא אומרת דשריא לאכול תרומה דלא נטמאה אלא הקושיא על הנטמאה חז דאתי למוסרה לבעלה ע"ז מקשה הא בעלה לא יאמין לה ולדידיה הנה ספק דילמא נטמאה ונאסרה עליו אבל התרי קראי דנטמאה דאתיא לאוסרה לבועל ולתרומה שפיר איצטריך גם ע"ז יש ליישב פן דהנה זה קיי"ל גבי סוטה ספק דאם מת חולצת ולא מתניבמת מדאורייתא כדמבאר בסוגיא ד' ו' מקרא דלאחר כו' והנה קיי"ל דמקנא אותה על כל העריות כמבאר בדברי רבינו הקא פ"א ה"א דמקנא לה אפילו ע"י אביו ואחיו וא"כ ה"נ אי מקנא לה על אחיו ונסתרה עמו ואח"כ מת בלא בנים אי אסרינן לה לבעל רק מטעם ספק וא"כ הקא דהיבם הוא הבועל ואומר שלא טימא אותה ה"א דהקא מתניבמת ולהכי אתי הקרא לומר בפירוש אצל בעל פי היכא דלאסור אף אצל יבם אף היכא דליכא ספק גבי' ואמרינן שוב דהקרא של נטמאה לא אתי רק לבעל דהבועל אומר שלא נטמאה וא"כ להכי שפיר איצטריך תרי קראי ונטמאה לבעל ולבועל לאסור בפירוש לשניהם דאל"כ ה"א דקאי רק לבעל ולאסור כנודאי כה"כ דלא מתניבם מאחיו שקנא מעמו

איצטרף עוד ונטמאה השני נמי לאסור על בועל: ועפ"ז נ"ל לישוב דברי רש"י ז"ל במס' חולין (דף ט ע"ב) דאמר שם הילכתא גמירי לה מסוטה ופירש רש"י מה סוטה שקינא ונסתרה פתיב ונטמאה ונטמאה ב' פעמים אחד לבעל ואחד לבועל שפאסרו עליו בסתירה זו עד שיבדקו כו' ועמדו ע"ז המפרשים דאמר ב' פעמים ל"ל להביא זה דכתיב ב' פעמים ונטמאה הלא אחד קרא די דאסרינו על בעלה אף לפ"ז ניקח דהנה שם בסוטה (דף פח) הקשה המהרש"א ז"ל אבל קשה דהא א"ל קרא לא הנה מטמאינו לה משום דאוקמי אחזקתה דטהורה היא ומה"ט איצטרף לנו למילף מסוטה ספק נגע בשרץ ספק לא נגע דטמא ברה"י משום דאלה"כ הוי טהור דאוקי לטהורות בחזקתן שהן טהורות כו' עכ"ל אף באמת אינה קושיא זה דהא התוס' מקשים במס' חולין (דף ט ע"ב) ד"ה התם וא"ת ומסוטה היכי מצוי למילף והא סוטה אית לה חזקת טהרה וי"ל מפנין דקינא לה ונסתרה יש רגלים לדבר ואתרע לה חזקתה וא"ת כל ספק טומאה ברה"י מנ"ל דטמא היכא דאיכא חזקת טהרה אי מסוטה הא אתרע לה חזקה וי"ל דגמרינו שפיר מסוטה דעשה הפתוב ספק פנדאי ולא מוקמינו לה אחזקתה דאע"ג דאתרע לה חזקתה מ"מ אי מוקמינו אחזקתה לא ה"ה להיות נדאי טמאה עכ"ל.

נמצא דניחא קושית המהרש"א דהכא ליתא חזקת טהרה דאיכא רגלים לדבר ואתרע לה חזקה וזהו נמי פוננת רש"י ז"ל דתקשה ה"מ למילף מסוטה לטהר ברה"ר הא התם אית ליה חזקת טהרה להאשה והכא מטמאינו אף אי לית ליה חזקת טהרה וצריך לומר ע"כ התירוץ של רגלים לדבר ושוב תקשה ספק טומאה ברה"י מנ"ל לטמא היכא דאיכא חזקת טהרה פקושית התוס' וצ"ל דגבי סוטה עשאה הפתוב פנדאי ומנ"ל זה דהכא אסור פנדאי ע"כ מוכרח זה מקושית התוס' במס' סוטה דל"ל קרא לאסור דנאסרה מטעם ספק וצריך לתרץ דעשאה פנדאי וכ"ז הקושיא הוא רק שם אי פתיב תרי קראילבעל ולבועל אבל אי לא הנה פתיב רק חד קרא לא הנה מקשה דהוי מוקמינו ליה לבועל אף דהוא אומר דאין לו ספק וטהורה היא ולבעל לא הנה אסרינו רק מטעם ספק ולא ידעינו אם עשאה פנדאי אבל פנין דאיכא תרי קראי ונטמאה והוא מיותר ע"כ אתי למימר דעשאה פנדאי וניחא קושית התוס' מחזקת טהרה פמבואר: והנה התוס' מקשים עוד שם (דף ג ע"ב) ד"ה ת"ל תימא פנין דהוא קנא ונסתרה והשתא אתי עד אחד דטמאה מסתמא בעל שתיק ולא מכחיש לה א"כ למה צריך קרא דעד אחד נאמן אפילו טומאה בעלמא בלא קו"ס בכה"ג הנה מהימן פדאיטא בקידושין (דף סו) אשתו זינתה בעד אחד תינח לרבא דאמר התם הוי דבר שבפערונה אלא לאביי דאמר מהימן מא"ל כו' וגם זה נ"ל לישוב פן דאי אסרינו ליה מטעם דמהימן ליה ונהו שוין אנפשיה חתיכה דאיסורא א"כ רק לדידיה נאסר אבל אם מת הבעל ונפלה לפני אחיו ליבום אם הוא לא יאמין להעד דלכל הטעמים דאסרינו ליבם לא הוי אסרינו הכא אבל אם אסרינו מגזה"כ ע"י עד אחד ע"י קינוי וסתירה אז הוי פשני עדים ונאסרת ליבם פמבואר והה"ד צרבא א"ל דס"ל דהיכא דאומר דמהימן ליה פבי תרי נאסרת עליו מ"מ זה ס"ל לרבא דבלא קינוי וסתירה לא נאסרה ליבם והיכא דהיא מכחישתו שריא ליבם דרק עליו נאסרה מטעם חד"א ולא על היבם דהוא לא מהימן לה פמבואר ודוק: הלכה טו אף חמש נשים ששונאות זו את זו מעידות זו על זו לומר שנטמאת ונאמנת עליה לאסרה על בעלה ושללא להשקותה אבל לא להפסידה מפתובתה אלא נוטלת פתובתה ויוצאת עכ"ל.

וְכַתֵּב הַמַּגִּיחַ בַּמִּשְׁלָ"מ הֵכָא וְנ"ל א"ה עֵינַן בְּדַבְרֵי הַרְה"מ לְעֵיל בְּפִי"ב מַה גִּירוּשֵׁין שְׁכַתְב דְּלַדְעַת הַרְמַב"ם וְנ"ל הֵגִי נְשִׁיאָ לְמָדוּ לְשׁוֹנָם דְּבַר שְׁקַר וְחֻשְׁבִּינָן לֵה כַּא"א גְּמוּרָה וּמִתְרַת לְאֶכּוֹל בְּתְרוּמָה וּלְפ"ז צָרִיךְ לְדַעַת אֲמַאי הֵכָא נְאֻמָּנָת לְאֶסְרָה עַל בַּעֲלָהּ וּלְדַעַת הַרְאָב"ד וְנ"ל שְׁפֶסֶק כַּר"ט דְּאֶסְרָה לְאֶכּוֹל בְּתְרוּמָה נִרְאָה דַּה"נ נְאֻסְרָה עַל בַּעֲלָהּ וּלְדַעַת הַרְאָב"ד וְנ"ל שְׁפֶסֶק כַּר"ט דְּאֶסְרָה לְאֶכּוֹל בְּתְרוּמָה נִרְאָה דַּה"נ נְאֻסְרָה עַל בַּעֲלָהּ מִסְפֵּק לֹא שְׁתַּהֲיָה עֲלֵיו אֶסְרָה בְּנֻדָּאי וְנ"מ שְׁאָם בָּא עֲלֶיהָ שְׁאִינוּ לֹקָה עַכ"ל: וְנ"ל לֹמַר כֵּן דְּנֻדָּאי זֶה לֹא קָשָׁה אִף אִם חֻשְׁבִּינָן לְהֵגִי נְשִׁים דְּמִשְׁקְרֵי מ"ט נְאֻסְרָה עַל בַּעֲלָהּ זֶהוּ נֻדָּאי לֹא קָשָׁה דְנֵהִי דְהֵמָּה אֵינָם נְאֻמָּנִים מ"מ דַּל עֲדוּתָן מִהֵכָא מ"מ הִיא אֶסְרָה כ"ז שְׁלֹא תִשְׁתָּה מִי הַמְרִים וְתִבְדְּקָה וְרַק תִּקְשָׁה מ"ט אֵינָה שׁוֹתָה כִּינּוּן דְּהֵמָּה מְשַׁקְרִים א"כ אֵין מִמֶּשׁ בְּדַבְרֵיהֶם גַּם זֶה נִיחָא דְהָא הֵמָּה אוֹמְרִים שְׁדַבְרֵיהֶם אֲמַת שְׁיֹדְעִים שְׁנֻטְמָאָה א"כ הֵמָּה לֹא גִיחוּ לְהַפְתֵּן לְמַחֲוֹק הַשֵּׁם וְנֵהִי דְאֵינָן נְאֻמָּנִין מַה שְׁנוֹגֵעַ לֵה אֲבָל הֵמָּה יִטְעֲנוּ כִּי אוֹמְרִים אֲמַת וּמַחֲמַת שְׁהֵמָּה נְשִׁים הֲלֹא הַתּוּרָה הֵאֱמִינָה הֵכָא כָּל פְּסוּלֵי עֲדוּת אַחְרֵי קִינּוּי וְסִתְיָרָה וְא"כ לְדַבְרֵיהֶם אֶסּוֹר לְמַחֲוֹק הַשֵּׁם וּמִמִּילָא לֹא יִשְׁתּוּ אוֹתָן שְׁמַעֲיֹדוֹת עֲלֶיהֶן וְא"כ כִּינּוּן דְּאֵינָן שׁוֹתוֹת נִשְׁאָרוּ בְּאֶסְרוּרֵיהוּ וְאֶסְרוּרוֹת עַל בַּעֲלֵיהֶן וְזֶהוּ שְׁאֲמָרָה הַמְשַׁנָּה לֹא שְׁנֻטְמָנוֹת לְפִנְסָלָה מִכְתוּבָתָהּ אֲלֵא שְׁלֹא תִשְׁתָּה הֵינּוּ דְכָל עֵיקַר זֶה שְׁנֻטְמָנוֹת הוּא שְׁלֹא תִשְׁתָּה דְאֵינָן מִנִּיחוֹת לְמַחֲוֹק הַשֵּׁם וּמִמִּילָא קָמוּ בְּאֶסְרוּרָן כְּמַבְוֹאָר.

וּמַה שְׁמַבְוֹאָר דַּמ"מ אֵינוּ לֹקָה אִם בָּא עֲלֶיהָ בַּעֲלָהּ אַחְרֵי כֵן הִנֵּה לְפִי מַה שְׁכַתְב רַבִּינוּ לְקַמֵּן בְּפ"א מַה אֶסְרוּרֵי בִיאָה (הַל' כַּב) הֲלֹא בֵּין כֶּף וְכֶף אֵינוּ לֹקָה אִם בָּא עֲלֶיהָ בַּעֲלָהּ אַח"כ כְּמוֹ שְׁמַבְוֹאָר הַרְה"מ שָׁם וְעֵינַן לְעֵיל בְּפִי"א מַה גִּירוּשֵׁין הִי"ד מַה שְׁמַבְוֹאָר בְּזֶה הַלַּח"מ א"כ אֵין כָּאֵן מְלָקוֹת לַכ"ע אִם בָּא עֲלֶיהָ אַחְרֵי קִינּוּי וְסִתְיָרָה וְרַק זֶה נוֹכַל לֹמַר דְּהֵיכָא דְהוּא פִּהֵן דְּאִז לֹקָה הֵכָא אִם מִהַחֲמַשׁ נְשִׁים מְעִידוֹת שְׁנֻטְמָאָה אֵינוּ לֹקָה וְיִשׁ לֹמַר דְּהֵדִין כֵּן הוּא בְּאֲמַת דְּאֵינוּ לֹקָה וְעַל פ"ז יִתְבָּאָר שְׁפִיר דְּבַר הַיְרוּשְׁלָמִי פ"ו הֵכָא ה' ב' רב"ח בְּעֵי חֲמוּתָהּ שְׁאֲמָרָה אֲנִי רְאִיתִיהָ שְׁנֻטְמָאָה וּבָא אֶחָד וְאָמַר אֲנִי רְאִיתִי שְׁנֻטְמָאָה מַה בָּא לְהַעֲיֵד אִם לְהַשְׁקוּתָהּ כְּבָר נִרְאִית שְׁלֹא לְשׁוֹתוֹת אֲלֵא לֹא בָּא אֲלֵא לְהַפְסִידָהּ כְּתוּבָתָהּ שְׁאֵין מִפְסִידִין מְמוֹן עַפ"י עַד אֶחָד ר' אֲמִי בְּעֵי שְׁמַע מִן הָעוֹף הַפּוֹרֵחַ אֲנִי רְאִיתִיהָ כו' וּבָא עַד אֶחָד וְאָמַר אֲנִי רְאִיתִיהָ שְׁנֻטְמָאָה מַה בָּא לְהַעֲיֵד אִם לְהַשְׁקוּתָהּ כְּבָר נִרְאִית שְׁלֹא לְשׁוֹתוֹת אֲלֵא לֹא בָּא אֲלֵא לְהַפְסִידָהּ כְּתוּבָתָהּ שְׁאֵין מִפְסִידִין מְמוֹן עַפ"י עַד אֶחָד מִמָּה דַּר"י אָמַר פְּלוּנִי אֲכַל חֶלֶב וְהִתְרִיתִי בּוֹ אֵינוּ לֹקָה אָמַר לוֹ אֶחָד חֶלֶב הוּא וְהִתְרוּ בּוֹ שְׁנַיִם לֹקָה וְעֵיקַר עֲדוּתָן לֹא עַפ"י עַד אֶחָד הוּא כו' מִמָּה דַּר"מ אָמַר פְּלוּנִי כְּהֵנִית וְזִנְתָהּ וּבַעֲלָהּ פִּהֵן וּבָא עֲלֶיהָ וְהִתְרִיתִי בּוֹ אֵינוּ לֹקָה נִסְתְּרָה בְּפִנֵּי שְׁנַיִם אָמַר אֶחָד אֲנִי רְאִיתִיהָ שְׁנֻטְמָאָה וּבָא בַּעֲלָהּ פִּהֵן עֲלֶיהָ הִתְרוּ בּוֹ שְׁנַיִם לֹקָה עֵיקַר עֲדוּתָן לֹא בְּעַד אֶחָד הוּא עַכ"ל: וּמַה שְׁפִירְשׁוּ הַק"ע וּפ"מ הַמְפָּרְשִׁים בִּירוּשְׁלָמִי שָׁם הוּא דוֹחֵק דְּבַמָּה גְּפִשׁוּט הַבְּעִיָּא וּלְפ"ד נִיחָא כֵּן דְּבְּאֲמַת דְּהֵגִי נְשִׁים הַחֲמִשָּׁה אִם מְעִידוֹת שְׁנֻטְמָאָה אֵינוּ לֹקָה אִף פִּהֵן וְרַק אֵינָה שׁוֹתָה וְאֹמַר הַיְרוּשְׁלָמִי תַחֲלָה א"נ דְּהָעַד אֶחָד אֵינוּ בָּא אֲלֵא לְהַפְסִידָהּ כְּתוּבָתָהּ וְא"כ אֵין מִפְסִידִין מְמוֹן עַפ"י עַד אֶחָד וְאֹמַר דְּהָעַד הוּא בָּא לְהַלְקוֹת מְלָקוֹת עַפ"י עַד אֶחָד דְּבִלָּא הָעַד אֵינוּ לֹקָה וְהָעַד מְבִיא לִידֵי מְלָקוֹת כְּמוֹ שְׁפּוֹשֵׁט מִדְּבַר ר"מ דַּעַפ"י עַד אֶחָד לֹקָה וְא"כ לֹא בָּא הָעַד לְהַפְסִיד כְּתוּבָתָהּ אֲלֵא לְהַחֲזִיקָה בְּנֻדָּאי טְמָאָה שְׁיִהֲיָה לֹקָה וּמִמִּילָא מִפְסִידָהּ כְּתוּבָתָהּ כְּמוֹ שְׁאֹמַר תַּחֲלָה כְּשֵׁם שְׁעַד אֶחָד נְאֻמָּן

להיות טמאה כִּי נֶאֱמַר לְהַפְסִידָהּ פְּתוּבָתָהּ וְהָיָה כִּי יִפְתָּח הַבַּיִת לְמַלְקוֹת עַפְפִּי נֶאֱמַר הוּא לְהַפְסִידָהּ פְּתוּבָתָהּ דְּלֹא בָּא רַק לְזֶה לְבַד פְּמִבְנֵי אֶרֶץ: וְיָמָּה שֶׁהַקִּשָּׁה הִגְאֹן רַע"ק אֵיגָר וְז"ל בְּגִלְיוֹן הַמְשָׁנָה מ"ט נוֹטְלוֹת הָכָא פְּתוּבָהּ כִּינּוּן דְּאֵינּוּן שׁוֹתוֹת וְלִהְיוּ כְּמוֹ כָּל הַנְּשִׁים שְׂאִינּוּן שׁוֹתוֹת וּמ"מ אֵינּוּן נוֹטְלוֹת פְּתוּבָהּ וְהָיָה כִּי יִפְתָּח הַבַּיִת לְמַלְקוֹת עַפְפִּי בְּמַה"ת (ח' חו"מ סי' ח) דְּכָל פְּסוּלֵי עֵדוּת אֵף דְּמַה"ת נֶאֱמָנוּת שְׁלֵא לְשׁוֹתוֹת מ"מ פְּתוּבָתָהּ אֵינָהּ מַפְסִידָהּ בְּזֶה רַק מִתְקַנֵּת חֲכָמִים וּבְהִי חֲמֵשׁ נְשִׁים לֹא תִקְנוּ חֲכָמִים בְּזֶה שֶׁמַּפְסִידָהּ פְּתוּבָתָהּ וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי שֶׁם דְּאֵף דְּאֵינּוּן שׁוֹתוֹת מַה"ת מ"מ כִּינּוּן דְּלִפ"ד הִיא טְהוֹרָה מַה"ת נוֹטְלוֹת פְּתוּבָתָהּ וְרַק תִּקְ"ח הוּא וּבְחֲמֵשׁ נְשִׁים לֹא תִקְנוּ ע"ז לְהַפְסִידָהּ הַפְּתוּבָהּ עִי"ש שְׂבִיָּאָר בְּאַרְנוֹכָה: פְּרָק ב הִלְכָה ב וְאֵלוּ הֵן הַנְּשִׁים שְׂאִינּוּן רְאוּיוֹת לְשׁוֹתוֹת אַע"פ שֶׁהֵן רוֹצוֹת לְשׁוֹתוֹת וּבְעִלְיָהֶן רוֹצִים לְהַשְׁקוֹתָן אֲלֵא יוֹצְאוֹת בְּלֹא פְתוּבָהּ מְשִׁיבֹאוּ עַד סְתִירָה אַחֵר עַד קִינּוּי וְנֶאֱסָרוּ עַל בְּעִלְיָהֶן לְעוֹלָם וְחֲמֵשׁ עֲשָׂרָה נְשִׁים הֵן וְאֵלוּ הֵן אַרוּסָה וְשׁוֹמְרַת יָכֵם כּו' וְשֶׁם בַּהֲל' ג' וּמִנִּינּוּן שֶׁא"ר לְשׁוֹתוֹת שֶׁנֶּאֱמָר כּו' תַּחַת אִישָׁה תַּחַת פֶּרֶט לְאַרוּסָה וְשׁוֹמְרַת יָכֵם שְׂאִינָהּ תַּחַת אִישָׁה כּו'.

וְהִנֵּה רַבִּינוּ קִנְיָן שׁוֹמְרַת יָכֵם בְּהִי הִנֵּה מִשְׁמַע דְּס"ל לְרַבִּינוּ דְּגַם שׁוֹמְרַת יָכֵם נֶאֱסָרָה עַי"ק קִינּוּי וְסְתִירָה וְרַק מִמַּעֲטִינּוּן לֵה שְׂאִינָהּ שׁוֹתוֹת מִקְרָא דְּתַחַת אִישָׁה כּו' וְלְכַאוּרָה קִשָּׁה לְפִי מַה דְּבִאֲרָנוּ לְעִיל בַּפ"ב מַהֲל' יָבוּם וְחִלְצָה הֲל' כ' דְּשׁוֹמְרַת יָכֵם שְׂוִינָתָה מְוֹתֵרַת לְיָכֵם אֲלֵא ר"ח רָצָה מִיָּבֵם וּא"כ אֲמַאי נֶאֱסָרַת עַי"ק קִינּוּי וְסְתִירָה טְפִי מֵאֵלוּ זִינָתָה וְדַאי דְּאֵם זִינָתָה וְדַאי מְוֹתֵרַת לְיָכֵם וְעַי"ק קו"ס נֶאֱסָרָה.

וְהִנֵּה יֵשׁ לְדוֹר לִפ"ד רַבִּינוּ כְּמוֹ שֶׁפְּתָבוּ הַתּוֹס' ר"פ אַרוּסָה וְז"ל וְיָמִיהוּ אֵי לִית לָן דְּרַב הַמְנוּנָא קְרָא מַאי אֵינְצִטְרִיף לְמַעוּטֵי וְהָא תְּנִן בַּפ' הִנֵּה מְבִיא כָּל שֶׁתַּבְּעֵל וְלֹא תִהְיֶה אֲסוּרָה לּוֹ לֹא הִנֵּה מִתְנַהֵּ דְמַה קִינּוּי שְׂוִינָהּ כּו' אֲלֵא מְדַאֲצִטְרִיף לְמַעוּטֵי ש"מ דְּמִיתְסְרֵי מִיְהוּ לִיכָּא לְמַפְשֵׁט מְהִכָּא מְשׁוּם דְּמוֹקֵי לֵה בְּגַמ' פְּגוֹן שְׂבָא עֲלֵיהָ יָכֵם בְּבֵית אַחִיו דְּקִנְיָהּ לְפִתְרָהּ בְּגַט בְּלֹא חִלְצָה אֲפִילוּ אֲלִיבָא דְשְׁמוּאֵל הִלְכָה שְׂוִיכָא נְמִי אֲשֵׁתוּ לִיאָסָר עֲלֵיו בְּזִנּוּת פְּדַבְרֵי הַפֶּל עַכ"ל: וּא"כ א"ל דְּגַם רַבִּינוּ דִּילִיף מִקְרָא לְמַעַט שׁוֹמְרַת יָכֵם שְׂאִינָהּ שׁוֹתִית מִיִּירֵי נְמִי ע"כ דְּבָא עֲלֵיהָ בְּבֵית אַחִיו דַּל"כ לֹא בְּעֵי קְרָא דְלֹא קִדְמָה שְׂכִיבַת בְּעַל לְבוֹעַל וְלֹא שׁוֹתִית בְּלֹא קְרָא וְרַק מִקְרָא דְּמִבְּלַעֲדֵי אִישָׁה כּו' וּא"כ כִּינּוּן דְּמִיִּירֵי בַכָּה"ג דְּבָא עֲלֵיהָ בְּבֵית אַחִיו שְׂפִיר נֶאֱסָרָה עֲלֵיו אֵף אִם זִינָתָה בְּלֹא זֶה לֹא נֶאֱסָרָה עֲלֵיו מ"מ כִּינּוּן דְּבָא בַב"א דְּקִנְיָהּ לְד"ה נֶאֱסָרָה שְׂפִיר וְרַק מִשְׁתִּיָּה מִמַּעֲטִינּוּן מַגְזָה"כ דְּבְעִינּוּן בִּיאָה לְשֶׁם אֲשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁפְּתָבוּ הַתּוֹס' שֶׁם (דָּף כָּד ע"ב) ד"ה וְשְׁמוּאֵל ע"ש וּא"כ כִּינּוּן דְּנֶאֱסָרָה לְיָכֵם מִטַּעַם דְּלַעֲנִין לְאַסוֹר עֲלֵיו הוּי כְּבַעַל וּא"כ אֲסוּרָה נְמִי לְבוֹעֵלוֹ כְּהִנְיָה וְלִתְרוּמָה כַה"כ דְּנֶאֱסָרָה לְיָכֵם דְּרַק מִשְׁתִּיָּה מִמַּעֲטִינּוּן אֵף דְּהוּא לֵה כְּבַעַל לִש"ד וְהוּי כְּמוֹ אַרוּסָה שְׂוִינָתָה דְּנְמִי אֵינָהּ שׁוֹתָה וּמ"מ וְדַאי נֶאֱסָרַת עַי"ק קו"ס לְאַרוּס וְלְבוֹעֵל וְלִתְרוּמָה וְכִהְנוּנָה דְלֹא גְרָעָה בְּזֶה מְשׁוּאוּהָ וְהָיָה כִּינּוּן שׁוֹמְרַת יָכֵם אִם בָּא עֲלֵיהָ בְּבֵית אַחִיו תַּחֲלָה וְהִנֵּה כְּמוֹ דַעַת הַתּוֹס' כִּינּוּן שֶׁהוּא דַעַת רַש"י ז"ל דְּלֹא נֶאֱסָרָה מְשׁוּם הַקִּינּוּי לְבַד הַשׁוֹמְרַת יָכֵם דְּהָא רַש"י ז"ל כָּתַב בְּמַשְׁנֵה שֶׁם ר"פ אַרוּסָה וְלֹא נוֹטְלוֹת פְּתוּבָתָהּ שֶׁהִיא גְרָמָה לְאַסוֹר עֲצָמָה עֲלֵיו שְׂנִסְתְּרָה אַחֵר קִינּוּי דְּמִקְנִינּוּי וְאַיִסוֹר לֹא אֵימְעוּט וְאַפְי' ל"ל דְּר"ה וְשׁוֹמְרַת יָכֵם מְוֹתֵרַת לְיָכֵם נְהִי דְּמְוֹתֵרַת מ"מ מִיְהוּ לֹא בְּעֵי לְמִינְסָב אֲשֵׁה זִנָּה וְהִיא הַפְּסִידָהּ פְּתוּבָתָהּ עַכ"ל וְצִרִיף לְבִאָר דְּמַה דְּאוּמָר תַּחֲלָה דְּמִקְנִינּוּי וְאַיִסוֹר לֹא אֵימְעוּט קִינּוּי עַל אַרוּסָה דְּהִיא אֲסוּרָה

נדאי אם זינְתָה וְעַל שׁוֹמֵרֵת יָבֵם כָּתוּב אִי ל"ל דְּרַהֲמַ"נ וּא"כ אִם זִינְתָה מְוַתֵּרֵת וְרַק מְשׁוּם דְּלֹא בְּעֵי לְמִינְסָב אִשָּׁה זֹנָה אַבְּל הִיא מְוַתֵּרֵת לִיהִ אִם רוּצָה לִישָׂא אוֹתָהּ וּכְמוֹ שִׁטְתַּת הַתּוֹסֵ' דְּרַק אִם בָּא בְּבֵית אַחִיו נְאֻסָּרָה.

וּנ"ל לְהַבִּיא רְאִיָּה לְזֶה מְהֵא דְאִיתָא בַּגְמ' (דְּרַף פַּה ע"א) ת"ש אַרוּסָה וְש"י לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתוּבָה מִיְשָׁחָא כו' הָא קִנּוּי מְקַנָּא לָהּ לֹא לְהַפְסִידָה כְּתוּבָתָה אֲמַר אַבְיֵי לֹא לְאַנְסָרָה עָלֵיו ר"פ אֲמַר לְהַשְׁקוּתָה כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה כְּדִתְנִיָּא אִין מְקַנֵּין לְאַרוּסָה לְהַשְׁקוּתָה כְּשֶׁהִיא אַרוּסָה אַבְּל מְקַנֵּין לְהַשְׁקוּתָה כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה וְצָרִיךְ לְהַבִּין מ"ט לֹא רוּצָה ר"פ לֹא מְרִוץ אַבְיֵי לְאַנְסָרָה עָלֵיו וְהוּא אוֹקִימָתָא טוּבָה יוֹתֵר דְּנְאֻסָּרָה תִּיכְף מִמָּה דְּמוֹקֵי ר"פ לְאַנְסָרָה לְיָמִים הַבָּאִים אַף יְבוֹאֵר כּוֹ.

הִנֵּה הַמְשַׁנֶּה אֲמָרָה סְתָמָא אַרוּסָה וְשׁוֹמֵרֵת יָבֵם לֹא שׁוֹתוֹת וְדִיִּיק דְּקִנּוּי מְקַנֵּי וּמְשַׁמַּע דְּהַקִּנּוּי הוּא בַּכ"ג אַף אִם לֹא בָּא עָלֶיהָ בְּבֵית אַחִיו וּא"כ אִם לֹא בָּאָה לֹא נְאֻסָּרָה עָלֵיו כִּינּוּן דָּאִם זִינְתָה לֹא נְאֻסָּרָה וְע"כ מְשַׁנֵּי אַבְיֵי לְאַנְסָרָה עָלֵיו וְהִינּוּ עַל אַרוּסָה שֶׁהִיא נְדָאי נְאֻסָּרָה כְּשֶׁזִּינְתָה נְאֻסָּרָה ג"כ ע"י קִנּוּי וְסְתִירָה וְר"פ בָּא לֹא מְרִוץ אַרוּסָה אַבְּל שׁוֹמֵרֵת יָבֵם הָא לֹא נְאֻסָּרָה דְּמִיָּרֵי בְּסְתָמָא דַּל"ב בַּב"א וְאוֹמַר לְהַשְׁקוּתָה כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה וְנִזְהוּ בְּתַרְנוּנֵיהוּ בֵּין בְּאַרוּסָה וּבֵין בְּש"י וְאִף דְּהַבְרֵייתָא שְׁמַבִּיא לֹא כְּתוּב רַק גְּבִי אַרוּסָה מ"מ זֶהוּ בְּתַרְנוּנֵיהוּ גַם בְּשׁוֹמֵרֵת יָבֵם וְכֵן אִיתָא לְקַמְן (דְּרַף כו ע"א) בְּבְרֵייתָא אַבְּל הַמְקַנָּא לְאַרוּסָתוֹ וְלְשׁוֹמֵרֵת יָבֵם שְׁלוֹ.

וּמְשַׁכְּנָסָה נְסִתְרָה אוֹ שׁוֹתָה כו' וְגַם הֵכָא פִּירְשׁ רִש"י וְאִם תְּסַתֵּר לְאַחַר נְשׂוּאִין שׁוֹתָה ע"י קִנּוּי שְׁל אִירוּסִין וְנִזְהוּ ג"כ בְּש"י וְאִתִּי לְמִימַר דְּלִזְהוּ הַקִּנּוּי שְׁלוֹ אַבְּל הַשׁוֹמֵרֵת יָבֵם לֹא נְאֻסָּרָה עָלֵיו כְּמַבְוֹאֵר.

מ"מ נ"ל לֹא מְרִוץ דְּרַבִּינוּ נְקִיט סְתָמָא דְּמְקַנָּא לְשׁוֹמֵרֵת יָבֵם מְשַׁמַּע בְּכָל גְּוֹנָא אַף דְּלֹא בָּא עָלֶיהָ בְּבֵית אַחִיו וְנִזְהוּ דְּזֶה דְּמַמְעֵט רַבִּינוּ מְקַרָּא דְּתַחַת אִישָׁה דְּאִינָה שׁוֹתָת מִיָּרֵי ע"כ דְּבָא עָלֶיהָ בְּבֵית אַחִיו דַּל"כ בְּלֹא קְרָא זֶה אִינָה שׁוֹתָת דְּלֹא קְדָמָה שְׁכִיבַת הַבַּעַל כו' מ"מ הָאִי קְרָא דְּנְאֻסָּרֵת דְּבָא לְרַבּוֹת דְּמְקַנָּא לָהּ הוּא בַּכ"ג אַף אִם לֹא בָּא בַּב"א עָלֶיהָ וְהַטַּעַם הוּא כְּמוֹ שְׁכָתוּב הַמְשַׁל"מ לְעֵיל בְּפ"א מְהַל' סוּטָה (הַל' ג') דְּרַבִּינוּ מְפָרֵשׁ בְּזֶה דְּמַמְעֵט קֶטֶן הוּא עַל פְּחוֹת מְבִין תַּשַּׁע שָׁנִים מְמַעְטִינּוּ מְקִנּוּי וְאִף דְּאִינָה נְאֻסָּרֵת עַל יְדוֹ אַף דָּאִם זִינְתָה מ"מ בְּעֵי לְמַעַט כְּמוֹ זֶה דְּמַמְעֵטִינּוּ אִם בָּא דְּרַף אַבְרִים מְשׁוּם דְּהוּא אִיכָּא קְפִידָא דְּבַעַל וְלִהְיֵי בְּעֵינָן בְּזֶה קְרָא לְמַעַט וּא"כ א"ל דֵּה"נ גְּבִי שׁוֹמֵרֵת יָבֵם אַף דְּלֹא נְאֻסָּרָה אוֹ זִינְתָה מ"מ אִם קִנְיָא לָהּ וְנְסִתְרָה אַח"כ נְאֻסָּרָה מְשׁוּם קְפִידָא דִּידְזִיָּה וּא"כ צָרִיךְ לִיִּישׁב הָא דְּאֲמַר הַגַּמ' שָׁם (דְּרַף יח ע"ב) אֲלֵא א"א לֹא אֲסִירָא הִיכִי מִתְנָה בְּהַדָּה וְהַתְנָן זֶה הַפְּלֵל כָּל שְׂאֵלוֹ לֹא נְאֻסָּרָה עָלֵיו לֹא הָיָה מִתְנָה ה"מ רַע"ק הִיא דְּאֲמַר א"ק תּוֹפְסִין בַּחֲיִי"ל אַבְּל אִי לֹא אֲלִיבָא דְּרַע"ק מְשַׁמַּע דְּלֹא הָיָה מִתְנָה הִיכָּא דְּאִינָה נְאֻסָּרֵת זֶה נִיחָא שְׁפִיר דְּהִתָּם קָאִי עַל יְדֵי גְלָגוּל שְׁמַגְלָגַל עָלֶיהָ מֵהַ שְׁהִיָּתָה מְקוֹדָם וּא"כ כִּינּוּן דְּלֹא הִיָּתָה שָׁם קִנּוּי וְלֹא הִיָּתָה קְפִידָא דְּבַעַל וְלֹא נְאֻסָּרֵת עָלֵיו לְמָה מִתְנָה עָלֶיהָ אַבְּל הִיכָּא דְּאִיכָּא קִנּוּי וְקְפִידָא דְּבַעַל הוּי קִנּוּי שְׁפִיר לְאַסּוֹר עָלֶיהָ אַף אִי לֹא קְדָמָה שְׁכִיבַתוֹ בְּבֵית אַחִיו דְּהַקְרָא בָּא לְרַבּוֹת הֵכָא לְקִנּוּי מְשׁוּם קְפִידָא וְהִתָּם גְּבִי קֶטֶן וְדְרַף אַבְרִים מְמַעְטִינּוּ אַפְּכָא כְּמַבְוֹאֵר: וְהִנֵּה לַפ"ז נִרְאָה דְּרַק לְיָבֵם נְאֻסָּרָה אַבְּל לֹא לְמִי שְׁקִינָא אוֹתָהּ מֵאִתּוֹ וְלֹא

לכהונה ולא לתרומה דהא הטעם דאסרה התורה לבועל ולתרומה אחרי קינוי וסתירה אי לא שתתה משום דאיכא רגלים לדבר דודאי זינתה אבל היכא דאפילו אי נדאי זינתה נמי מותרת ורק ליבם נאסרה משום קפיידא דקינוי וא"כ להני לא נאסרה נדאי וא"כ צריף לומר דזה דכנייל רבינו פל הנשים בהי"ב מפ' זה דאסורין לבועל מי שזניתה עמו וכן מה שכתב לקמן בפ"ח מהל' א"ב הל' י"ב דכל איש שקינא לה בעלה כו' בין שהיתה מן הנשים שאינן ראויין לשמות ה"ז אסורה לכהונה פי אין שומרת יבם בכלל ואף דאסורה ליבמה מ"מ להני מותרת כמבואר.

והנה הטור והש"ע באה"ע (סי' קעח) פתב המקנא לאשתו כו' ובסימן ב' מסיק בין אם היא ארוסה או נשואה או זקוקה ליבום ובסימן קנט פסקו דשומרת יבם שזינתה אינה נאסרת על יבמה ותקשה מ"ט נאסרה הכא ליבם פיון דלא ביארו דמייגרי שבא עליה בבית אחיו אלא ע"כ צריף לומר גם לדעת הטור והשו"ע נמי כמו לדעת רבינו דמטעם קפיידא דבעל נאסרה ע"י קינוי וא"כ היא מותרת לבועל שקנא מאתו ואף אם זינתה אסורה משום קנסא דרבנן כמבואר שם בהגה"ה (סי' ג') והכא א"ל דאף מדרבנן שרי פיון דהוא מכחיש ואומר שלא בעל אותה ורק ליבם שקינא נאסרה לה כמבואר.

וכן פתב להדיא בס' המאירי ר"פ ארוסה דאף דשומרת יבם שזינתה מותרת מ"מ היכא שקינא לה ונסתרה אסורה שהיא גרמה עצמה לאסור אחרי שהיבם קינא לה ע"ש: ועפ"ז יש לישב הקושיא שהקשה בס' שער אפרים בק"א שם על הרמ"א שכתב באה"ע (סי' כ) דאשה שא"ח מיתה אינה נאסרת על בעלה ולהכי פתב הטור אימתי חייבין מיתה והקשה דהא משמש באבר מת א"ח מיתה ומ"מ פוסק באה"ע (בסי' קעח) דע"י שחוף מקניו ואשה נאסרת ע"י ונשאר בתימא ע"ש.

ולפ"ז ניחא דבארנו דגם הטור והש"ע ס"ל פדעת רבינו דקינוי הואיל ואיכא קפיידא דבעל נאסרת לבד היכא דממעט הקרא בהדיא וא"כ הכא בשחוף נמי קינא ע"י נאסרת אף דפטור אם זינתה פן כמו שבארנו.

ועיין ב"ש (בסי' כ ס"ק ה) שכתב דלאו בכל הדינים הוא זה מטעם קושיא זו של השער אפרים ולפ"ד ניחא פשוט. ועפ"ז לישב קושית התוס' במס' סוטה (דף כט ע"א) ד"ה שפן שכתבו תימא אמאי ל"א פיון דטמא הפתוב מספק מה"ת דמותרת בתרומה ולכהונה וי"ל דא"ל קראי א"ל דל"א טומאה אלא לענין בעלה דאיכא ספק חייבי מיתת ב"ד ע"י אבל לענין תרומה וכהונה ה"א אוקי איתתא אחזקה עכ"ל ותירוץ דחוק דאיף יתרון אליבא דרבא דאמר ביבמות (דף קיט ע"א) דאמר מפדי הא דאורייתא כו' מה לי איסור פרת מ"ל איסור לאו ופירש רש"י פיון דמשום ספק אסרינו אין לחלק בזה וא"נ ה"נ אין לחלק בזה ולפ"ד שבארנו ניחא דהא חזינו גבי שומרת יבם אף דלא נאסרה ע"י או זינתה מ"מ ע"י קינוי נאסרה משום קפיידא וכן בשחוף כה"ג נאסרה משום קינוי וא"כ א"ל גם הכא דרק לענין בעל אסרה תורה מטעם גזה"כ מטעם קינוי אבל לתרומה ולכהונה לא נאסרה כמו בהני דשומרת יבם דלא נאסרה רק על היבם ולהכי איצטריך קרא להני דגם הנה נאסרו לה דהנה כמו נטמאה נדאי כמבואר ודוק: פירק ב הלכה ח פל מי שבא ב"א כו'.

ובמשל"מ הָאָבָה"ד כְּתִיב וַיֵּשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִי עֶבֶד תְּשׁוּבָה אִי מְהִי לִיָּה שְׁיִהְיוּ הַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ. וְהִנֵּה בְּמִלְחָמָה לְרִיָּה"ג דס"ל דְּחוֹזֵר הִיכָא שְׁמַתִּירָא מְעַבְרֵי רוֹת שְׁפִידוּ הִיָּנוּ דְּנֻקָא הִיכָא שְׁלֵא עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה אֲבָל אִם עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה קִי"ל דְּאִינוּ חוֹזֵר כְּדֵאִיתָא בְּמִס' סוּטָה (דָּף מַג) וּמ"מ אִין לְלַמּוֹד מִשָּׁם לַד"ו דְּשֵׁא"כ כו' אֲפֹשֶׁר אֲפִילוּ שָׁב אִין הַמִּים בּוֹדְקִין דְּגוּזָה"כ הוּא כו'.

וַיֵּשׁ לְהִסְתַּפֵּק זֶה מְסוּגֵיָא דִּיבְמוֹת (דָּף נו) דֵּא"א דְּמְהִי תְּשׁוּבָה מְה הַקְּשָׁה אֲלֵא דְּקִנֵּי מִי בְּדִקֵּי מִיָּא וְהָא אִין הָאִישׁ מְנוּקָה מְעוֹן כו' אִימָא דְּעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה אַח"ז. וְרֵאִיתִי לְבַעַל קְרַבֵּן חֲגִיגָה שְׁנִסְתַּפֵּק בְּזֶה וּלְפִי הַנֶּרְאָה מְדַבְּרִיו דְּעַתּוּ נוֹטָה קֶצֶת שְׁמוּעִיל הַתְּשׁוּבָה לְזֶה וּדְבָרֵיו לֹא שְׁרִירִין וְלֹא קִיָּמִין עַכ"ל: וְלַעֲנֵנ"ד נ"ל לְיִשָּׁב דְּבָרֵי הַקְּרַבֵּן חֲגִיגָה מְסוּגֵיָא זֶה דִּיבְמוֹת.

וּנְבָאָר תְּחִלָּה הַחִילוּק מ"ט בְּמִלְחָמָה הִיכָא דְּעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה אִינוּ חוֹזֵר וּמ"ט הָאָבָה רוֹצִים לֹאמֹר דְּלֹא בְּדִקּוּ הַמִּים עַפ"י מֵאִי דְּאִיתָא בְּמִס' מְפֹת (דָּף יד) דב"ד שֶׁל מַעְלָה אִם עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה מוֹחֲלִין לוֹ וּב"ד שֶׁל מַטָּה אִם עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה אִין מוֹחֲלִין לוֹ וְהַטַּעַם הוּא פְּשוּט דְּהָא עֵיקָר תְּשׁוּבָה הוּא תְּלוּי בְּכַוְנַת הַלֵּב שְׁנִתְחַרַּט עַל הָעֶבֶר וַיִּתְקַבֵּל עַל לְהִבָּא וּבִלֹּא זֶה אִם לֹא הִתְחַרַּט חֲרָטָה שְׁלֵמָה תְּשׁוּבָתוֹ לֹא פְּלוּם הוּא וְדָבָר זֶה הוּא מְסוּר לְשָׁמַיִם לְהַבּוֹחֵן לְבָבוֹת וּלְהַכִּי ב"ד שֶׁל מַעְלָה אִם רוֹאִין שְׁתְּשׁוּבָתוֹ שְׁלֵמָה אִזִּי יִקְבְּלוּ תְּשׁוּבָתוֹ וְהַשִּׁי"ת יִמְחוּל לוֹ אֲבָל בב"ד שֶׁל מַטָּה דְּאִינָם יוֹדְעִין אִם תְּשׁוּבָתוֹ שְׁלֵמָה הִיא וְאוּלַי עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה רַק לְמִרְאָה עֵינַיִם לְפִטוֹר מְהַעֲנוֹנֵשׁ לְהַכִּי א"י לְמַחְזֵל וּא"כ נִיחָא שְׁפִיר גְּבִי מְלַחְמָה דְּקִי"ל בִּירוּשְׁלַמִּי בְּמִס' סוּטָה פ"ח ה' ו' דְּכֹנֶלֶן צְרִיכִין לְהִבָּא רֵאִיָּה לְדַבְּרֵיהֶם וּבִלֹּא רֵאִיָּה וְעֵדִים אִין נֶאֱמָן לְחוֹזֵר וְהַמְתִּירָא מְעַבְרֵי רוֹת שְׁפִידוּ צְרִיף לְהִבָּא עֵדִים שְׁחָטָא וְחוֹזֵר וּא"כ שְׁפִיר אוֹמֵר הַגַּמ' שָׁם (דָּף מַג) פְּרָט לְגַזְלָן הוּא הִיכָא שְׁהִבִּיא עֵדִים שְׁיֵשׁ לוֹ כְּרָם גְּזוּל וּמִשְׁנֵי כְּגוֹן דְּעֶבֶד תְּשׁוּבָה הִיָּנוּ שְׁהַעֲדִים שְׁאוּמְרִים שְׁהַגְזֵלֵן גְּזוּל כְּרָם לְפִטוֹר אוּמְרִים שְׁהוּא אוֹמֵר שְׁעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה וַיְהִיב דְּמִי וּא"כ אִין עֵדִים לְפִטוֹר וְהוּא עֲצָמוּ מוֹדָה לְדַבְּרֵי הַעֲדִים וּמְחַיִּיב אֶת עֲצָמוּ לִילָף לְמִלְחָמָה וּל"ד גְּזוּל דְּהוּא שִׁילָם הַגְּזוּלָה אֲלֵא אֲפִילוּ עַל עֲבִירוֹת שְׁבִין אֲדָם לְמַקּוּם אִם עֶבֶר וְהוּא אוֹמֵר דְּעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה אַח"כ בְּנֻדָּאִי נֶאֱמָן עַל עֲצָמוּ לְחַיִּיב א"ע לִילָף לְמִלְחָמָה אֲבָל הָאִי יְדַעִין דְּבָא בִּיאָה אֶסוּרָה וּבָא לַב"ד לְהַשְׁקוֹת אֲשֶׁתּוֹ וְאוֹמֵר שְׁשָׁב בְּתְּשׁוּבָה וּמִש"ה רוֹצָה לְמַחְזֵק אֶת הַשֵּׁם בְּנֻדָּאִי ב"ד שֶׁל מַטָּה אִינָם מְאָמִינִים לוֹ וְאִינָם מְנִיחִין לוֹ לְמַחְזֵק אֶת הַשֵּׁם עַל חֲנֻם וּלְהַכִּי הֵתָם בִּיבְמוֹת גְּבִי אִי קִנֵּי לַה פְּשֵׁיָא אַרוּסָה וְנִסְתַּרְהָ דְּמוּקִי דְּהַפֵּל יוֹדְעִים שְׁבָא עַל אַרוּסָתוֹ בְּאִיסוּר וְאָף אִי אוֹמֵר שְׁעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה ב"ד שֶׁל מַטָּה אִינָם מְאָמִינִים לוֹ וְאִין מוֹחֲקִין אֶת הַשֵּׁם אֲבָל הַקְּרַבֵּן חֲגִיגָה מְיִירִי בְּאוּפֹן אֲשֶׁר אִין יְדוּע חֲטָאוּ וְרַק הוּא בְּעֲצָמוּ יְדַע שְׁחָטָא וַיְדַע שְׁעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה אֲמַרִּין בְּזֶה שְׁהַרְשׁוֹת בְּיָדוֹ אִם יוֹדַע בְּלָבוֹ שְׁיִשׁוּב בְּכָל לְבָבוֹ תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה יוּכַל לְהַשְׁקוֹת אֲשֶׁתּוֹ וְלְמַחְזֵק הַשֵּׁם כִּי הַמִּים יְבַדְּקוּ אוֹתָהּ וּל"צ לְחַשֵּׁשׁ מַחִיקַת הַשֵּׁם ע"ח וּמוּעִיל הַתְּשׁוּבָה לִיָּדִי שְׁמִים כְּמוֹ גְּבִי הִבָּא מְעוֹרְכֵי הַמְּלַחְמָה אֲבָל בִּיבְמוֹת דְּהַב"ד יוֹדְעִים דְּבָא עַל אַרוּסָתוֹ לֹא מְהִי תְּשׁוּבָה לְפָנֵי ב"ד דְּאוּלַי לֹא שָׁב בְּשְׁלֵמוֹת וְאִין מְשַׁקָּה אֶת אֲשֶׁתּוֹ כְּמַבְּאוּר וְדוּק: פְּרָק ג הַלְכָה ב וּמְאִיָּמִין עֲלֵיהָ שְׁלֵא בְּפָנֵי בְּעֵלָה כו' וְהִנֵּה הַכ"מ לֹא הֵרְאָה הַמְּקוֹר לְזֶה דְּהֵאִיוּם הוּא שְׁלֵא בְּפָנֵי בְּעֵלָה וְלֹא נִמְצָא בְּגַמ' דִּידֵן וְלֹא בִירוּשְׁלַמִּי שׁוּם רְמֵז לְדַבְּרֵי זֶה וְצ"ע: הַלְכָה ו וְאַח"כ מְשַׁבֵּיעָה הַכֹּהֵן בְּלִשׁוֹן שְׁהִיא מְכַרְת כו' וְאוֹמֵר לָה בְּלִשׁוֹן שְׁמַפְרַת

אם לא שִׁכַּב אִישׁ אֶתְךָ וְאִם לֹא שָׁטִית טְנוּמָאָה תַּחַת אִישׁוֹ הַנָּקִי מִמִּי הַמָּרִים הַמְּאַרְרִים הָאֵלֶּה וְאֵת כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישׁוֹ כּו'.
וְהִנֵּה לְקַמֵּן בַּהֲל' זְכִיָּה וּמִתְנֶה בַּפ"ג הֵל' ז' מְבָאָר שֵׁם הֵלַח"מ דְּרַבֵּינוּ ס"ל דְּבִאִסּוּרָא דְאִית בֵּיה מְמוּנָא בְּעֵי תְנַאי כְּפֹול וְכַתְּב בַּסֵּה"ד וַא"ת א"כ אֲמַאי לֹא הִזְפִּיר בַּהֲל' סוּטָה הֵךְ דְּהַנָּקִי חֲנָקִי דְלִפִּי הַנְּרָאָה מִהַפְּתוּב מִשְׁמַע דְּהַפְּהוּ צְרִיף שְׂיֵאמַר בְּפִירוּשׁ וְאִם לֹא שִׁכַּב אִישׁ אֶתְךָ הַנָּקִי וְלֹא הִזְפִּיר זֶה רַבֵּינוּ ז"ל בַּהֲל' סוּטָה וי"ל דְּסוּבְר רַבֵּינוּ ז"ל דְּמָה דְאָמַר הַנָּקִי אֵינוֹ שְׂיֵאמַר הַפְּהוּ כֵּן בְּפִירוּשׁ אֲלֵא מְדַאֲמַר לְשׁוֹן זֶה מִשְׁתַּמַּע מִנִּיה הָכִי כּו' שֶׁהוּא דוֹחֵק עַכ"ל.

וט"ס יש בְּדַבְרֵי הֵלַח"מ וְצְרִיף לֹאמַר דְּכַהֵן צְרִיף שְׂיֵאמַר בְּפִירוּשׁ וְאִם שִׁכַּב אִישׁ אֶתְךָ חֲנָקִי כְּמוֹ דְאִיתָא בְּסוּטָה ט"ו וּבְקִדּוּשֵׁין ס"ד אֲבָל מַה שֶּׁפְּתַב בַּלַּח"מ אִם לֹא שִׁכַּב הוּא ט"ס: אָךְ נ"ל לַעַנ"ד לֹאמַר דְּדַבְרֵי רַבֵּינוּ נִיחָא פְּשׁוּט וְלֹא צְרִיף לֹאמַר חֲנָקִי בְּפִירוּשׁ דְּהִנֵּה שֵׁם בַּמַּס' שְׁבוּעוֹת (דָּף לו') דְאָמַר שֵׁם דְּלֵהֲכִי בְּעֵי לַר"מ בְּסוּטָה תְנַאי כְּפֹול וְחֲנָקִי כְּתִיב מִשׁוּם דְּסוּטָה הוּא אִיסּוּרָא דְאִית בֵּיה מְמוּנָא וּפְיִרְשׁ רַש"י ז"ל דְאִית בֵּיה כְּתוּבָה לְמִשְׁקַל כּו'.

וּנ"ל דַּכ"ז הוּא רַק לַר' מְאִיר דַּס"ל בַּמַּס' כְּתוּבוֹת (דָּף ט ע"ב) כְּתוּבָה דְאִוְרֵייתָא. וְעֵינִין תּוֹס' כְּתוּבוֹת (דָּף י ע"א) ד"ה הוֹאִיל וּלְהֲכִי דַּס"ל דְּהִנֵּה דְאִוְרֵייתָא שְׁפִיר חֲשִׁיב לִיה סוּטָה אִיסּוּרָא דְאִית בֵּיה מְמוּנָא שֶׁהוּא מַה"ת וּבְעֵי מַה"ת תְנַאי כְּפֹול אֲבָל רַבֵּינוּ דְכּוֹסֵק לַעֲיִל בַּפִּי"א מַה"ל אִישׁוֹת הִי"ד דְכְּתוּבָה הִיא רַק מְדַרְבְּנָן וַא"כ לֹא הִנֵּה סוּטָה אִיסּוּרָה דְאִית בֵּיה מְמוּנָא דְכָל עֵינֵי הַמְּמוֹן הוּא רַק מְדַרְבְּנָן.

וְעֵינִין תּוֹס' סוּטָה (דָּף כו ע"א) ד"ה אִישׁ כּו' א"כ לֹא בְּעֵי בְּסוּטָה תְנַאי כְּפֹול וּלְהֲכִי שְׁפִיר הֵכָא בַּהֲל' סוּטָה לֹא הִזְפִּיר רַבֵּינוּ זֶה דְחוּזַר וְאִוְרֵייתָא חֲנָקִי דְבִאִסּוּרָא לְבַד גִּיטִין וְקִדּוּשֵׁין לֹא בְּעֵי תְנַאי כְּפֹול כְּמִבְּנָאָר: וְהִנֵּה עַפ"ז הִנֵּה נ"ל לְכַאוּרָה לִיִּישָׁב הַקּוֹשְׁיָא שְׁקֻשָּׁה לִי בְּסוּטָה דְקִדּוּשֵׁין (דָּף כז ע"ב) דְאָמַר מִנִּין לְגַלְגּוּל שְׁבוּעָה מַה"ת שְׁנַאֲמַר וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן כּו' אֲשַׁכְּחֵן סוּטָה דְאִיסּוּרָא מְמוּנָא מְנַלְן תְנַאי דְבִי ר"י קו"ח וּמַה סוּטָה שְׁלֹא נִתְנָה לְהַתְּבַע בְּעַד אֶחָד מְגַלְגְּלִין מְמוֹן שְׁנַתְנָה לְהַתְּבַע בְּעַד אֶחָד א"ד שְׁמַגְלְגְּלִין אֲשַׁכְּחֵן וְדַאי סַפְק מְנַלְן תְנַאי רַשְׁבִּי"א אִוְרֵייתָא שְׁבוּעָה בְּחוּץ וְנִאֲמַר שְׁבוּעָה בְּפָנִים מַה כּו'.

וְהִנֵּה רַש"י ז"ל פְּיִרְשׁ גַּבִּי סוּטָה שְׁלֹא נִתְנָה לְהַתְּבַע שְׁבוּעָה שְׁלֹא בְּעַד אֶחָד כְּדַאֲמַרִּין הַתָּם דְּצְרִיף שְׁנֵי עֵדִים שְׁרָאוּ שְׁנִסְתְּרָה דְיִלִּיף דְבָר דְבָר מְמוֹן עַכ"ל: וְהִנֵּה מִשְׁמַע מְדַבְרֵי רַש"י ז"ל דְהַקּו"ח שְׁלֹא נִתְנָה לְהַתְּבַע בְּסוּטָה הוּא מְסַתִּירָה אֲבָל לֹא מְקַנְוִי אָךְ דְגַם בְּזֶה קִינִי"ל דְבְּעֵי שְׁנֵי עֵדִים וְהוּא קוֹדֵם לְסַתִּירָה מ"מ לֹא מְצִי לֹאמַר זֶה עַל עֵדִי קִינִי דְעַדִּי קִינִי לֹא מְקַרִּי תְבִיעַת מְמוֹן אֲשֶׁר ע"ז נִאֲמַר נִתְנָה לְהַתְּבַע דְבְּעַת הַקִּנְיוֹ הוּא רַק גּוֹרֵם דְגּוֹרֵם כְּמוֹ שְׁאוּמַר בַּמַּס' שְׁבוּעוֹת (דָּף לב) דְבְּעַדִּי קִינִי ה"מ דְפְטוּר וְזֶה דְבְּעֵינוּ בְּעַדִּי קִינִי שְׁנֵי עֵדִים הוּא א"ל מִשׁוּם הַתְּרָאָה כְּמוֹ שְׁאוּמַר בַּמַּס' סוּטָה (דָּף ג) אֵין קִינִי אֲלֵא הַתְּרָאָה וְקִינִי"ל בְּעוֹבְרָת ע"ד צְרִיף הַתְּרָאָה עַפ"י שְׁנֵי עֵדִים כְּמוֹ שְׁפּוֹסֵק רַבֵּינוּ לַעֲיִל בַּהֲל' אֲשֵׁנַת וַא"כ תְּקַשָּׁה לַר' אֲלֵיעֶזֶר דַּס"ל בַּמַּס' סוּטָה דְעַדִּי סַתִּירָה דִּי בְּעַד אֶחָד וְאָךְ א"נ דַּס"ל דְקִינִי בְּעֵינוּ שְׁנֵי עֵדִים מ"מ מְקַנְוִי לֹא מְצִי לְמִילָף וַא"כ מִנ"ל לְגַלְגּוּל שְׁבוּעָה מַה"ת דְלִיתָא לְדִידִיָּה קו"ח: אֲמַנָּם הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ מְקַשָּׁה שֵׁם אֲמַאי אֲמַר הֵכָא אֲשַׁכְּחֵן סוּטָה

דאיסורא ממונא מנלוּהּ הא במס' שבועות (דף לו) אמרינו דסוטה הנה איסורא דאית ביה ממונא וא"כ גם סוטה מקרי ממונא ודחוק בתירוצו ולפי מה שבארנו יש לומר דזה דאמר דסוטה הנה איסורא דאית ביה ממונא הוא רק לר' מאיר דהוא ס"ל פתובה דאורייתא אבל לדידן דס"ל פתובה דרבנן לא מקרי אית ביה ממונא וא"כ שפיר מקשה הגמ' אשפחן סוטה דהוי איסורא דלדידן לא הוי ביה ממונא דכתובה מדרבנן וא"כ א"ל דגם ר' אליעזר דס"ל דדי הסתירה בעד אחד ס"ל דכתובה הוא מדאורייתא כמו ר' מאיר וא"כ שפיר הנה נמי סוטה איסורא דאית ביה ממונא וא"כ שפיר מצי למגמר מסוטה מזה דנאמר שבועה בפנים ונאמר שבועה בחוץ כמו שכתבו התוס' שם ד"ה נאמרה דליתא הדיחוי דהוי איסורא פמבנאר: אף לענ"ד כל עיקר קושית הפ"י הכא ליתא פלל דהנה הכא מה שפירבין על גלגול שבועה בסוטה על ארוסה הוא היכא שזינתה בעודה ארוסה תבדק לה המים פנין דקבלה השבועה ע"ז דאמרה אמן וא"כ לא מייתי לה הגלגול לענין חיוב ממון או פטור דבא רק לרבות דמים בודקין אותה ע"ז ואם גם נמי בדינה של סוטה נמצא גם גררא דממונא בזה לא נפקא החומרא מניה דהממון לא תקיל את דינה אבל התם דאמרינו דילפינו מתנאי ב"ג וב"ר דבעי דנקא תנאי פפול בדבר שבממון אמר דסוטה נמי אית ביה ממונא ובלא ת"כ לא תפסיד ממון אבל ללמוד גלגול שבועה על ממון לבד בלא איסור לא נוכל למילף מסוטה דאית ביה איסור ודאי וגם ממון וא"כ הדרא קושיא לדופתה על ר"א מנ"ל לדידיה גלגול שבועה וצ"ע: ועיין לקמן בהשקפות מה שבארנו בזה הלכה ה' ואת"כ מביא מגילה של עור טהור כמו ס"ת כו' והנה בירושלמי פ"ב דסוטה הל' ד' פתב שם הק"ע בש"ק אין פותבין על עור בהמה טמאה ולא ידעתילמה לא הביא הרמב"ם דין זה ע"כ.

ונעלם מאתו דבר זה שפתב רבינו הכא על עור טהור כמו ס"ת והוא מהירושלמי כמו שפתב הכ"מ הכא: שם וכותב כל הדברים שהשביע אותה בהם אות באות מלה במלה כו'. והנה איתא בירושלמי במס' סוטה (פ"ב ה"ד) ר"י בעי פתב מפיו ומחוק בעפר הנה פותב ראשון ראשון ומחוק עכ"ל.

וכתבו הק"ע והפ"מ לפרש זה דמבעי ליה פתב מפיו אם פתב מגילת סוטה בע"פ ולא פתב מספר דקיי"ל ספר שפתב שלא מן הפתב אסור לקרות בו ונשאר הירושלמי ע"ז בבעיא דלא אפשטא ותמהו מפרשי הירושלמי על רבינו מ"ט לא הנפיר זה הדין דצריך לכתוב מן הפתב אם פתבה ע"פ הנה ספק אם פשרה: ונ"ל ליישב פן דהנה במס' יומא (דף לו ע"ב) איתא נאף היא עשתה טבלא של זרב שפרשת סוטה כ"ע כו' ש"מ פותבין מגילה לתינוק להתלמד בה אר"ל משום ר"י בא"ב מיתבי פשהוא פותב רואה וכותב מה שכתוב בטבלא כו' התם בסירוגין וכתבו התוס' הא דאמר בפ"ב דמגלה אסור לכתוב אפילו אות אחת שלא מן הפתב פנין דכותבין ר"פ ור"ת שרי ועוד פנין שהוא פרשה קטנה שרי כמו דשרינן התם תו"מ משום דגריסין בהו ע"כ.

והנה רבינו דפוסק לעיל בהל' ס"ת דאין פותבין מגלה לתינוק להתלמד בה ע"כ צ"ל דס"ל נמי דהטבלא הנה פתוב בסירוגין ואי תקשה היאך פתבו בע"פ צ"ל דקיי"ל דזה שרי לכתוב בע"פ כמו תו"מ דמגריס גריסין והטבלא א"מ לדינא ורק היא עשתה אילו לא ידע הפהן לכתוב פלל פתבה על הטבלא בסירוגין להנפיר ורבינו לא הנפיר פלל הא

דטבלא דזהו לא לדינא אלא למצוה לא הביא זה כמו שבארנו לעיל בהל' שופר דכל דבר שעשוי בבית שני משום הידור לא הביא ולהכי לא הזכיר נמי הא דטבלא והירושלמי הא דקמבעיא ליה צריף לומר דס"ל כמו דתני ר' הושעיא הא בירושלמי הל' ב' דכל פרישת סוטה הנה פתוב על הטבלא דממנה הנה קורא ומתרגם וס"ל ע"כ דכותבין מגלה לתינוק להתלמד בה כמו שכתבו שם הק"ע והפ"מ ומיבעי ליה להכי אם כתבה בע"פ מהו דהיינו מפיו דס"ל דגם פרישת סוטה בעי מן הפתב אבל אגון הא ס"ל ע"כ דעל הטבלא לא הנה פתוב רק בסיווגין ופרישת סוטה הוי ע"כ כמו תו"מ דשרי בע"פ .

וליתא להבעיא פלל: וניחא נמי עפ"ז דברי הרי"ף ו"ל דפוסק במס' גיטין (דף ס) דכותבין מגלה לתינוק להתלמד בה ודחקו בזה הרא"ש ונה"ר ו"ל מנ"ל זה ולפ"ז א"ל דמזה יצא להרי"ף ו"ל אחרי דחזינו דר' הושעיא הא בירושלמי ובירושלמי דמס' יומא פ"ג ס"ל בהדיא דכל הפרשה היתה פתובה על הטבלא א"כ ס"ל ע"כ דכותבין מגלה לתינוק כו' אף שלא להכלים ופוסק כפשיטותא של הירושלמי ואף שבגמ' דידן קא שקיל וטרי בזה כמבואר והבעיא השניה דהנה כותב ראשון ראשון פוסק רבינו לקמן בפ"ד דפסולה משום דבגמ' (דף יז) אמרינו דהוא פסול והבעיא הג' דמחזק בעפר סמיה רבינו על מה שכתב לקמן ונותן לתוכו המגלה ומחזק והוא בהמים שנותן לתוכו הוא מחזק כמבואר ודוק: הלכה יא ואח"כ כהן אחד בא אליה מפהגי העזרה ואוחז בבגדיה מפנייה וקורע עד שהיא מגלה את לבה כו' עכ"ל.

והנה רבינו כתב מלת מפנייה אשר היא לכאורה למותר אף הוא בא לבאר דלא נימא דברי הספרי שהביא התוספות במסכת סוטה (דף ח ע"א) ד"ה ויתגרו בסדין של בוץ הנה פורש כו' וכהן פונה לאחוריו ופורעה כדי לקיים מצות פריעה ואתי רבינו לומר דלא פהספרי דפונה לאחוריו אלא מפנייה עומד וקורעה ופורעה והוא משום דבגמ' דידן משמע דלא פהספרי דא"כ מאי מקשה הגמ' דרבנן על דרבנן דלמא לרבנן ליתא הא הרהור דעושה דברי הספרי דפורש סדין והכהן פונה לאחוריו וש"מ דהגמ' לא ס"ל פהאי דספרי ופוסק רבינו פן: ומה שלא הביא רבינו דברי הספרי דאומר שם ולקח הפהן מיד האשה מלמד שאם פרסה נדה אינה שותה הוא מטעם דמפרש לה כמו שפירש היות רענן על הילקוט דהטעם הוא משום תטמא הפהן והמנחה ואסורה לכנס לעזרה וא"כ לא צריף רבינו להביא דסמיה ע"ז דאמר לקמן ה' ט"ז הוציאהו כדי שלא תפרוס נדה ותהא אסורה בעזרת נשים וא"כ אם היתה נדה גם מתחלה אינה שותה עד שתטהר ותפנס לעזרה וע"ז סומה ודוק: פירק ד הלכה ב ואין משקין שתי סוטות פאחת שצאמר והעמיד אותה הפהן כו'.

ועיין לקמן בפ"ד מה' פרה אדומה הל' ב' מה שבארנו: הלכה ד אמרה איני שותה קודם שתמחוק המגלה הרי מגלתה נגנזת כו' עכ"ל. וכתב הכ"מ ודע דבתוספתא פ"ב ובירושלמי פ"ג תניא גבי מגילתה נגנזת תחת צדו של היכל ולא ידעתי למה השמיטו רבינו עכ"ל.

ונ"ל לבאר פן דהנה בירושלמי שלפנינו גרסי הק"ע והפ"מ תחת צירו של היכל ולא גרסי תחת צדו של היכל משום דהקרבן עדה שם מקשה אי גרסינו תחת צדו של היכל מה בשביל לשחקה דקאמר הירושלמי שם וע"כ גריס תחת צירו של היכל ולשחקה הוא

מה שמסבב הציר והקשה ע"ז דגרוסינג במס' מפות המוחק את השם לוקה דכתיב כו' וכן תניא במס' שבועות (דף לה) אלו שמות שאינן נחקקין כו' וא"כ איך נחקק המגלה עם השמות הכתובות בתוכה תחת הציר לשחקקה הא הנחתה זו בינדים מאבדה וכש"כ המסבב את הדלת הוא המוחק עצמו וי"ל דהירושלמי לא ס"ל הך דרשא וס"ל דמותר לאבד בינדים פתבי הקנדש שא"ב צורה.

ונ"ל בזה מ"ש הכ"מ בפ"ד נדע כו' ול"י למה השמיטו רבינו ול"י מה ק"ל פינו דרבינו פוסק דאסור לאבד שם מהשמות ס"ל דאסור להניח תחת צירו של היכל ולשחקקה ואפ"ש שגריס הכ"מ תחת צדו של היכל וכבר כתבנו שאין גרסא זו נכונה עכ"ל.

ודבריו תמוהים לפרש פן דהירושלמי יחלוק על דין זה דאסור לאבד שם משמות הקדושים שהוא מפרש בספרי וכמה ברייתות ע"ז דילפינו מקרא דאסור זה ודאי ליתא: וע"כ נ"ל דבאמת כמו שאומר שם בירושלמי בצדו של היכל והא דאמר לשחקקה הוא פן דקיי"ל במס' מגלה (דף כו ע"ב) ס"ת שבלה כו' גונזין אותה בכלי חרס למען יעמוד ימים רבים וזו היא גניזתה אבל הכא מניחין אותה בצדי ההיכל לשחקקה ואין גונזין אותה בכלי חרס כפאר פתבי קנדש וזהו ודאי מטעם מחיקת השם שרי כדאיתא במס' שבת (דף קכ ע"ב) עשייה היא דאסור גרמא שרי וזהו ודאי מקרי גרם מחיקה ורק גבי ס"ת נוהגין בו כבוד וגונזין אותה בכלי חרס וזהו ודאי לא מטעם מחיקת השם והכא לא בעי זה וא"כ שוב תשארו קושית הכ"מ מ"ט השמיט רבינו אמנם פינו שבארנו זה דגרוסינג בצד ההיכל ניחא פשוט דהנה ודאי זה דאמר הירושלמי בצד ההיכל אינו אומר לעפובא שמה דוקא ורק בא לומר דלא דמי לס"ת דגונזין אותה בכלי חרס אצל ת"ח שונה הלכות ורק שמה בצד ההיכל היא נגנזת וא"כ די במה שאומר רבינו סתם דנגנזת כפאר פתבי הקנדש וא"צ לבקש גניזה במקומות רחוקים ול"צ לכאר דגם הירושלמי לא בא לומר רק דהכא אין דינו פדין ס"ת דגונזין ודוק: הלכה ו אמרה טמאה אני אע"פ שנמחקה המגלה המים נשפכין כו' ומנחתה מתפזרת על הדשן כו' והנה בתוספתא דסוטה אומר ג"כ הכא היכא שאומרת טמאה אני אחרי שנמחקה המגלה מגילתו נגנזת תחת צירו של היכל ורבינו לא הביא זה ורק לעיל על היכא שלא נמחקה כתב דמגלתה נגנזת והכא לא כתב.

ובאמת גם במשנה וכן בגמרא ובירושלמי לא נזכר זה דהיכא דנמחקה המגלה מ"מ נגנזת. ונ"ל לומר בנדאי היכא דנמחקה כל המגלה לית בה שום קדושה עוד כמו דאיתא להדיא במס' שבת (דף קטז ע"א) במקום הפתב לא קמבעיא לך אולא הפתב אולא קדושתה ורק בעי פדי שיהיה ללקט פ"ה אותיות ואי לא לא קדשי ורק הבעיא על הגליונות שבס"ת שם אשר בנדאי במגילת סוטה לא היו גליונות דלא נמצאה בשום מקום וא"כ ודאי לא בעי גניזה אחרי המחיקה ועיין תוס' בערכין (דף ו' ע"א) ד"ה יגיד ובמג"א (סי' לב ס"ק נו) עיי"ש.

ונ"ל לפרש דמירי כמו שאומר בירושלמי שם פ"ג והביא התוס' בסוטה (דף כ ע"א) ד"ה מגלתה כו' פמה יחקק בש"א אחת ובה"א שתיים ומפ"שי הירושלמי פירשו דעל אותיות השם קאי ודי לב"ש אי נחקק רק אות אחת מהשם ולב"ה שתי אותיות ובזה הוא הדין דאי אמרה איני שותה מערערין אותה בע"כ ורק אם אמרה טמאה אזי פינו דנשארה כל המגילה בשלימות שלא נמחקה דינה לגונזה ומירי התוספתא הכא באופן זה שנמחק

אות אחת או שתיים מהמגלה ונהיה הדין לענין הכל כמו אם נמחקה כל המגלה והיא נגנזת וזה לא צריף להביא דדבר פשוט הוא פינו דנשארה המגלה ורק אי נמחקה פולה לא בעי גניזה פלל דלית ביה שום קדושה כמו שפוסק רבינו לעיל בפכ"ג מהל' שבת דאין מצילין מפני הדליקה אם לא נשאר פ"ה אותיות עיי"ש ודוק: הלכה זו מגלת סוטה שפתיבה בלילה פסולה שניאמר וכתב והשקה והקריב כשם שקרבנה ביום פה פתיבת המגלה והשקנייתה ביום עכ"ל.

וכתב הכ"מ בסוטה (דף יז) אלא דהתם מייתי לה מקרא אחרניא עכ"ל. והנה נ"ל ליישב דברי רבינו דאף אם נימא דמצא דרשה זו באותו מקום מ"מ מ"ט שביק הלמוד שבגמ' דידן ובמס' מגלה (דף כ ע"ב) דיליף לה מזה דכתיב כל התורה הזאת והתם פתיב ע"פ התורה אשר יורוה והמשפט כו' מה משפט ביום אף מגלת סוטה ביום.

ונ"ל לומר כן דהנה התוס' כתבו שם במס' סוטה רש"י פירש מה משפט ביום בסנהדרין נפ"ל מנהיגה ביום הנחילו את בניו ול"מ דהא עפ"י התורה פתיב גבי זקן ממרא דמשתעי בדיני נפשות והאי קרא דביום הנחילו משתעי בדיני ממונות אלא מקרא דנהוקע נפ"ל התם דביום ונ"ל דכל דין סוטה בין גמר בין תחלה פסול בלילה דומיא דדיני נפשות ולא כד"מ דתחלת דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה עכ"ל: והנה הטורי אבן במס' מגילה שם כתב וא"י מאי קשה להו על פירש"י דאע"ג דעפ"י התורה בזקן ממרא פתיב מ"מ לא מיירי מהוראת משפט דר"נ אלא מהוראה ומשפט דעלמא לר"מ בדבר שזדונו פרת ולר"ש אפילו ד"ס כו' ומשפט זה דמיירי קרא אינו בד"נ ואפילו ד"מ במשמע עכ"ל.

נמצא דא"ל דלפי דילפינו מקרא זה דמשפט דכתיב גבי ד"מ אז לא נדע רק על החלת דין אבל על גמר דין לא נדע וא"כ ניחא הכא דאמר רבא מגילת סוטה שפתיבה בלילה פסולה דזה הוי פהתחלת דין אבל השקאה דהוי כגמר דין לא נדע מקרא דמשפט דהוי ביום דגמר דין דד"מ פשר גם בלילה להכי מביא רבינו על השקנייתה דהוא ביום מקרא דהוקשה לקרבנה שהוא ביום והסוגיא דמגילה דמייתי קרא דמשפט אף על השקאת סוטה דהוא ביום דהוא כגמר דין א"ל דהתם הא קאי על סתם משנה וסתם משנה ר' מאיר ור"מ הא ס"ל במס' סנהדרין דאף גמר דין הוי ביום ולהכי די מקרא דמשפט אבל לדין על גמר דין צריף להביא ממקום אחר כמבואר: ועוד נ"ל לומר אפילו אם נאמר דגבי סוטה אין לחלק בין תחלת דין לסוף דין וכמו שמבאר הטורי אבן הכא דאף אי גילף מדיני ממונות מ"מ גבי סוטה פסול בין בתחלת דין ובין בסוף דין דילפינו מתחלת דין מ"מ ניחא דברי רבינו שהביא מלימוד אחר.

דהנה בח"מ (סי' ה) יש שתי דעות אם פשר בדיעבד אם דן בלילה ומבאר הנתיבות שם כן בס"ק ב' דרבינו דיליף לקמן מהקישא דיבנים לנגעים למעט בלילה וס"ל דמה"ת חז נמי פשר לדיניה שפיר ס"ל דבדיעבד פשר אי דן כמו שפתיב הירושלמי שהביאו הפוסקים אבל ר' מאיר דס"ל דדין בעי שלשה דוקא וכן ס"ל לרבא בסנהדרין (דף ג) לדידהו אפילו בדיעבד לא הוי דין עיי"ש מה שמבאר בארנקה וא"כ ניחא שפיר דהנה שם מקשה הט"א במגילה פינו דילפינו מדיני ממונות א"כ למ"ד בד"מ פשר בדיעבד בלילה אם דן גם גבי סוטה מנ"ל דאף בדיעבד פסול בלילה דמקרא דתורה דכתיב דמעבא לא נוכל ללמוד עיפובא על זה הדבר אשר מקום דילפינו ג"כ אינו מעבב

בְּדִיעֲבַד כּו' אָמְנָם הָא שְׁם בְּסוּטָה קְאָמַר רָבָא וְרָבָא הָא מְבַאֵר הַנְּתִיבוֹת וְ"ל דס"ל דְּאָרְף
בְּדִיעֲבַד פְּסוּל אִי דֵּן בְּלִילָה וְכֵן הַסּוּגְיָא שְׁם בְּמַגִּילָה נְמִי ס"ל פְּרָבָא אוֹ כּו' מְאִיר דס"ל
דְּבִיעֲבַד נְמִי פְּסוּל לְהִכִּי דִּי דִּילִיף מְקַרָּא דְּמִשְׁפֵּט אָבֵל רַבִּינוּ א"ל דס"ל בְּדִיעֲבַד כְּשֵׁר
כְּמוֹ שְׁמֵבָאֵר הַנְּתִיבוֹת וּא"כ צָרִיף לִימּוּד אַחַר עַל סוּטָה מְקַרָּא דְּהַוְקֵשׁ לְקַרְבְּנָה דְּקַמִּיצָה
פְּסוּל אָרְף בְּדִיעֲבַד בְּלִילָה מְקַרָּא דְּבִיּוֹם צוּוֹתוֹ דְּמַבִּיא בְּמַגִּילָה דְּאָרְף בְּדִיעֲבַד בְּסוּטָה פְּסוּל
אִם פְּתַב אוֹ הַשְּׂקָה בְּלִילָה כְּמַבְוֹאֵר וְדוּק: הֶלְכָה ט וְאִם כְּתָבָה יִשְׂרָאֵל אוֹ כְּהֵן קִטְן פְּסוּלָה
שְׁנָאֵמַר וְכַתֵּב הַפְּהֵן כּו'.

וְהֵנָּה הַכ"מ לֹא הֶרְאָה מְקוּר לְזָה דְּכַהֵן קִטְן פְּסוּל. וְנ"ל לֹמַר כֵּן עַפ"י מְאִי שְׁפּוֹסֵק רַבִּינוּ
לְעֵיל בַּפ"ג מֵהַל' גִּירוּשִׁין הַל' ט"ו דְּקִטְן שְׁכַתֵּב גִּט אִם הַתּוֹרָף אֲז פְּסוּל אֲפִילוּ גְדוֹל עוֹמֵד
ע"ג וּמְפָרֵשׁ לָהּ רַבִּינוּ בַּהַל' ט"ז וְלָמָּה אִין כּוֹתְבִין כּו' מְפָנִי שְׁצָרִיף הַכּוֹתֵב לְכַתּוּב לְשֵׁם
הַמְּגַרֵּשׁ וְלִשְׁם הָאִשָּׁה הַמְּתַגַּרְשֶׁת כּו' וְחַרֵּשׁ שׁו"ק אִינְן בְּנֵי דְעָה כּו' וּבִיאֵר הַרַה"מ וְ"ל
דְּרַבִּינוּ ס"ל דְּכַתּוּרָף לֹא מְהַנִּי אִם עוֹמֵד ע"ג מְשׁוּם דְּבַעֲי כְּתִיבָה לְשֵׁמָּה עֵי"ש וּא"כ ה"נ
בְּסוּטָה דְּקִי"ל כְּמוֹ שְׁכַתֵּב רַבִּינוּ לְקַמְן בַּהַל' י"א כְּתָבָה שְׁלֵא לְשֵׁמָּה פְּסוּלָה וּא"כ גַּם קִטְן
פְּסוּל דְּהָא לֹא יוּכַל לְעַשׂוֹת לְשֵׁמָּה אֲפִילוּ גְדוֹל עוֹמֵד ע"ג וְדוּק: הֶלְכָה יב מִי סוּטָה כּו'.

וְכַתֵּב הַכ"מ גְּרַסִּינּוּ בַּפ"ד דְּסוּטָה מְגִילַת סוּטָה שְׁכַתְבָּה קוֹדֵם שְׁתַּקְבַּל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה
פְּסוּלָה הַשְּׁבוּעָה וְאַח"כ פְּתַב כּו' וּא"י לָמָּה הַשְּׁמִיטוֹ רַבִּינוּ וְאֵע"פ שְׁבִירוּשְׁלָמִי כ"ב מְשַׁמַּע
כו' לֹא ה"ל לְהַנִּיחַ גַּם' דִּידֵן דְּפִשְׁטָא לִיהַ עַכ"ל.

וְכַתֵּב הַק"ע בִּירוּשְׁלָמִי לְתַמּוּנָה עַל הַכ"מ דְּהָא כְּתַב רַבִּינוּ זֶה לְעֵיל בַּהַל' ז' כְּתָבָה קוֹדֵם
שְׁתַּקְבַּל הַשְּׁבוּעָה פְּסוּלָה כּו' וְכַתֵּב לַפ"ז הַק"ע דַּע"כ לֹא הֵיזָה לוֹ הַגְּיֶרְסָא זֶה בַּד"ר וְלְהִכִּי
תַּמָּה עָלָיו. וְנ"ל לֹמַר אִם נֹאמַר דְּלֹא הֵיזָה הַגְּיֶרְסָא בַּד"ר דְּכַתְבָּה קוֹדֵם פְּסוּלָה וְהוּא מְשׁוּם
דְּסַמִּיף עַל דְּבַרִּי הִירוּשְׁלָמִי נ"ל לֹמַר טַעַם נְכוּן מ"ט שְׁבִיק גַּם' וּפּוֹסֵק כְּהִירוּשְׁלָמִי.

דְּהֵנָּה בַּגַּמ' (דָּרְף כ ע"א) אִיתָא כֹּל הַסּוּגְיָא דְּאִין מְגִילַתָּה כְּשֶׁרָה לְהַשְׁקוֹת סוּטָה אַחֲרַת
וְהִבִּיא שְׁם הַגַּמ' פְּלוּגְתָּא דְּתַנְאִי וּמִשְׁמַע דְּהַטַּעַם הוּא כְּמוֹ שְׁכַתֵּב רַש"י וְ"ל בְּמַשְׁנֵה דְּבַעֲיָנּוּ
כְּתִיבָה לְשֵׁמָּה דְּכַתִּיב וְעַשָּׂה לָהּ הַפְּהֵן לָהּ לְשֵׁמָּה כּו' וְס"ל דְּלֹא קָאִי רַק אֲמַחֲיָקָה כְּמוֹ
רַאב"י שְׁם בַּגַּמ' וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַדְּחָה ר"פ שְׁם דְּלָמָּה לֹא הוּא עַד כְּאֵן לֹא קְאָמַר ת"ק הֵתֵם
אֲלֵא מְשׁוּם דְּכִינּוּן דְּאֲנַתְקִי לְשׁוּם רַחַל לֹא הֵדַר אִינְתְּקִי לְשׁוּם לָאָה וְהוּא רַק מְשׁוּם לְשֵׁמָּה
וּא"כ קִשָּׁה טוּבָא דְּהֵנָּה הַתּוֹס' מְקַשִּׁים שְׁם בַּע"א ד"ה אָמַר נְעוּד הָאֵמַר רָבָא מְגִילַת סוּטָה
שְׁכַתְבָּה קוֹדֵם שְׁתַּקְבַּל עָלֶיהָ הַשְּׁבוּעָה פְּסוּלָה וּא"כ מ"ט דַּמ"ד מוֹחֲקִין לָהּ מַה"ת וִי"ל
מ"ד מוֹחֲקִין לָהּ מַה"ת כְּגוֹן אִם נִכְתַּב אוֹתָהּ פְּרִשָּׁה בְּתוֹרָה לְאַחַר שְׁקִיבְלָה עָלֶיהָ הַשְּׁבוּעָה
אֵע"פ שְׁהַסּוּפֵר לֹא נִתְכַּוֵּן לְשֵׁם סוּטָה אֲלֵא לְשֵׁם ס"ת כּו'.

וְהֵנָּה זֶהוּ גַבִּי ס"ת אָרְף אִיף קְאָמַר דְּאִין מְגִילַתָּה כְּשֶׁרָה לְהַשְׁקוֹת סוּטָה אַחֲרַת וְחַד מ"ד
ס"ל דְּכַשְׁרָה וְאָרְף לְמ"ד דְּאִינָה כְּשֶׁרָה הוּא רַק מְשׁוּם לְשֵׁמָּה ת"ל דְּפְסוּל דְּלַגְבֵּי הַסּוּטָה
הָאַחֲרַת הֵנָּה כְּתָבָה קוֹדֵם שְׁקִיבַל הַשְּׁבוּעָה וְלִיכָּא לְמִימַר דְּמִיירִי כְּגוֹן שְׁהַשְּׁבִיעָה תַּחֲלָה
סוּטָה אַחֲרַת וְאַח"כ זֶה הָא קִי"ל אִין מְשַׁקִּין שְׁתֵּי סוּטוֹת כְּאַחַת וְכְמוֹ שְׁפּוֹסֵק רַבִּינוּ לְעֵיל
וּפּוֹסֵק כּו' הַוּוּדָה דִּילִיף מְקַרָּא דְּאוֹתָהּ דְּאָרְף אִם הִיא רוֹתְמַת אֲלֵא ע"כ צ"ל דס"ל לְהֵאִי
סוּגְיָא הֵכָּא דְּכַתְבָּה קוֹדֵם שְׁהַשְּׁבִיעָה כְּשֶׁר אוֹ דס"ל כּו' דְּאִין מְשַׁקִּין שְׁתֵּי סוּטוֹת מְשׁוּם
שְׁלֵא יְהֵא לְבָה גַם בָּהּ וְהִכָּא דְּרוֹתְמַת שְׁרִי לְהַשְׁקוֹת שְׁתֵּים כְּאַחַד וּלְפ"ז נִיחָא הָא דְּשָׁם

(דף יט) מקשה והאמר רבא מגילת סוטה שפתיבה קודם שבועה לא עשה ולא כלום משום דמקשה על ר"ש וא"כ ניחא דבעי לה לפסול את מגילתה לסוטה אחרת ואעפ"כ ס"ל דכתבה קודם שבועה לא עשה ולא כלום דמשפחת ה לדידיה פשרותת דמשקה שתיים פאחת אבל רבינו דפוסק דאין משקין פלל וא"כ צ"ל ע"כ פדברי הירושלמי לחד מ"ד דכתבה קודם שתקבל השבועה פשר וניחא דלהכי פסלינו רק משום לשמה ופוסק פהאי סוגיא ודוק.

הלכה טז המקנא לאשתו ע"י אנשים הרבה כו' ה"ז מביא מנחה אחת ע"י פולן שגאמר מנחת קנאות היא מנחה אחת לקנאין הרבה עכ"ל. והנה בגמ' דידן במסכת פרייתות (דף ט ע"ב) איתא הגירסא תורת הקנאות כו' שמביא מנחה אחת אבל לרבינו הנה הגירסא מקרא דמנחת קנאות ונה ניחא שפיר טפי דלפי דאיתא בגמ' דילפינו מקרא דתורת מקשה התוס' במס' פרייתות שם ובסוטה דהא איצטריף קרא לשוטה ושוטה ומה שמתרצים בסוטה הוא דחוק דאיך גזע מקרא אהד שני דרשות הפוכות דהקא הא דריש דתורה אחת לכל הקנאות והתם דרשינו שלכולן יעשה פתורה הנה עיי"ש ברש"י ז"ל ולפי גירסת רבינו ממנחת קנאות ניחא שפיר ודוק: הלכה יז ויש לו לגלגל עליה בלהבא שלא תזנה תחתיו כו'.

וכתב הרמב"ד ז"ל כ"ז לדעת ר"מ ואפשר שהלכה פמותו דסוגיין פנתיה ע"כ וכתב הכ"מ דכיון דרב אשי בעי אליבא דר' מאיר הלכתא פנתיה ע"כ. והנה הרע"ב פתב במשנה הקא ואין הלכה כר"מ ולא הקשה ע"ז התו"ט מ"ט פוסק דלא כר"מ דלא פרבינו והרמב"ד ז"ל וגם דברי רבינו בפירוש המשנה אינו מוכרח דכתב דה' יודע אם פועל המים עיי"ש ולא ביאר דאין הלכה כר"מ ורק פוסק הרע"ב דלא כר"מ שלא מצינו מי פסובר פן.

ויש לומר לדברי הרע"ב דסומך על הירושלמי דהוא ס"ל דלא כר' מאיר פמו שמבאר המשל"מ לעיל בפ"ג הי"ז ד"ה באותה שעה דלפי מאי דהירושלמי דחק למצוא פתרון להיקא דבדקו אותו ולא אותה כו' ש"מ דלא כר' מאיר עיי"ש וא"כ א"ל דהגמ' נמי אינו חולק ע"ז ורב אשי בעי אליבא דר' מאיר ולא ס"ל פן ופוסק הרע"ב פהירושלמי פמבואר: אף זה ניחא פשוט קושית המשל"מ לעיל בפ"ו מהל' אשיות ולקמן בפ"ג מהל' זכיה ומתנה ה"ח דפ' כל האומר וז"ל שם גם בנה הנה נ"ל דאין צורך למשפטי התנאים לפי שאני סבור דדוקא בתנאי דלהבא שייך לחלק בין תנאי דאם למעכשיו אבל בתנאי דלעבר כו' אף שאמרו בלשון אם דכמ"ע ולפ"ט של הרה"מ שהרי אין התנאי בא לעקור המעשה פי אף מסוגיית הגמ' פ' האומר שהקשו לר' מאיר דבעי התנאי פפול מסוטה מוכח בהדיא דאף בתנאי דלעבר בעי בעינו משפטי התנאים דהא סוטה הוא תנאי דלעבר כו' וצ"ע וכן בפ"ו מהל' אשיות ביאר המשל"מ פן הראיה מסוגיא זו דאף לעבר בעי תנאי פפול עיי"ש.

ולענ"ד נ"ל דלפי המבואר דר' מאיר ס"ל (דף יח) במשנה דסוטה הקא דמשביע לה על להבא אמן שלא אטמא ואומר בגמ' שם דלר"מ לכשתטמא מים מערערין ובדקין אותה ובשעה שהיה מתנה הפהן בעת השבועה הנה מתנה נמי על להבא פמו שמבאר רבינו הקא דפוסק כר' מאיר וא"כ פיון דהנה תנאי דלהבא שפיר אומר שם בגמ' לר' מאיר

דקאי פל הסוגיא דבעי תנאי כפול אבל בתנאי דלעבר לבד לא בעי ת"כ כמו שמבאר המשל"מ ודוק: הלקה יח מצות חכמים כו' ולא יקנא לה לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך מריבה ולא להטיל עליה אימה ואם עבר וקנא לה בפני עדים מתוך אהד מפל הדברים האלו ה"ז קינוי עכ"ל.

וכתב הכ"מ ומה שפכת דאם עבר וקנא לה ה"ז קינוי יש לתמוה דהתם בירושלמי איבעיא לן עבר וקנא לה באהד מפל הדברים הללו מהו א"ת למצוה או לעיפוב א"ת למצוה כו' א"ת לעיפוב אין קינויו קינוי אתי פפדא כ"מ שניאמר תורה חוקה מעפב הקינוי ומשמע דהכי קאמר דכתיב בפירוש סוטה זאת תורת הקנאות מעפבת וי"ל דמשמע לרבינו דכי כתיב זאת תורת הקנאות אמאי דכתיב בסיפא ועשה לה הפהו כו' ולא אקינוי ועי"ל דשלא יקנא לה לא מתוך שחוק אינו מפירש בקרא דנימא דקאי עליה עכ"ל.

ותרנוייהו הוא דחוק דנימא דרבינו פליג על הירושלמי מסברא דנפשיה. ועיין ט"א במס' מגילה (דף כ ע"ב).

והתירוץ היותר נכון הוא מה שפכתו מפרשי הירושלמי ו"ל דטעמיה דרבינו דסמיה על מה דמסיק במס' מנחות (דף יט ע"א) דתורה בעי חוקה וחוקה לא בעי תורה וא"כ ה"א דלא כתיב רק תורה ולא חוקה אינו מעפב בדיעבד ולהכי פוסק דהוי קינוי עיי"ש: ועפ"ז נ"ל לומר ה"א דאיתא בפרייטא בסוטה (דף פד ודף כז) אשת חרש ואשת שוטה ואשת שעמום ב"ד מקנין להו ורבינו לעיל בפ"א כתב אשת חרש ואשת שוטה שפכת בפירק י' שנתחרש בעלה או נשתטה ואשת שעמום שזכר בפרייטא ובגמ' לא הביא כלל וטעמא בעי וגם זה בכל מקום דקחשיב ליה הגמ' חרש שוטה לפטור ממצות ולבלי לסמוך עליהו בדבר הצריף פונה או לענין קנין לא הזכיר שעמום ורק ה"א וכן במס' ב"מ (דף פ ע"א) שפחה זו נכפית היא משועממת היא וע"כ נ"ל לבאר פן.

דהנה ה"א בסוטה פירש רש"י ו"ל שיעמום מן חוקי בתמיהו לכתוב ובב"מ פירש רש"י דהיא משועממת וכן רבינו בהל' מכירה בפט"ו הי"ג כתב גבי עבד שהיא נכפה או משועממת וע"כ נ"ל לומר דשעמום או משועממת לא הוי כמו שוטה שאינו בר דעת אלא כמו נכפה דהוא חולה ה"נ הוא חולי על מוחו כמו מ"ש ומ"ל דמעשיו אינו במתינות או מתוך פעס או מתוך שחוק והוא חולי ולהכי גבי דברים דבעי דעת צלולה לא קחשיב ליה הו לענין מצות והו לענין פסולי עדות וש"ד פמותם ורק הוא מום כמו נכפה לענין עבד או שפחה או קנה ונמצא בהם חסרון זה וכן ה"א לענין קינוי דבעי שיקנא מתוך מתון כמו שמביא המגיה בכ"מ אבל אם קנא מתוך פעס או מתוך שחוק וקלות ראש לדברי הירושלמי אינו קינוי ולהכי אומר דאשת שעמום דהיינו חולי כזה שהוא מרה שחורה או מרה לבנה שמעשיו ה"א לא בנחת ובמתינות רק מתוך פעס או קלות ראש צריף ב"ד להקנות לה וזהו א"נ פדברי הירושלמי דאף בדיעבד אינו קינוי להכי צריכין ב"ד להקנות לאשת שעמום אבל רבינו דפוסק דבכל הדברים האלה הוא רק לכתחלה ולא בדיעבד להכי אינו מביא אשת שעמום דא"ל דהפרייטא דקחשיב אשת שעמום ס"ל פהירושלמי דס"ל דאף בדיעבד אינו קינוי אבל רבינו דפוסק פסוגיא דגמ' דידן דמנחות (דף יט) דאינו מעפב פינון דלא כתיב חוקה להכי השמיט ולא כתב רק אשת חו"ש פמבואר ודוק: הלקות

איסורי ביאה פֿרק א הִלְכָה ה ואלו עֲרִיּוֹת שְׁמִיתָן בְּשָׂרֶיפָה הֵבֵא עַל בֵּת אִשְׁתּוֹ בְּחַיֵּי אִשְׁתּוֹ עכ"ל.

וְכַתּוּב הַכ"מ וְהַמ"ל דְּכֹנֶנֶת רַבִּינוּ הוּא לְהוֹצִיא לְאַחַר מִיתַת אִשְׁתּוֹ שְׂאִינָה בְּשָׂרֶיפָה כְּמוֹ שְׂפָתַי לְקַמֵּן בַּפ"ב ה"ח ב"א לְאַחַר מִיתַת אִשְׁתּוֹ ה"א בְּכַרְתּוֹ מ"ד א"ב כו' אוֹתוֹ וְאַתְּהוּ כו' וּבְזִמְנֵי שְׂאִין שְׁתִּיָּהוּ קִיּוּמוֹת כו' וְהוּא הַפְּלוּגָתָא בִּיבְמוֹת (דָּף צה) שֶׁל אַבְיֵי וְרַבָּא דְאַבְיֵי אָמַר מ"ד א"ב וְרַבָּא ס"ל חֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה א"ב דְּלַרְע"ק אִינָה בְּשָׂרֶיפָה וּר"י ס"ל דְּהִיא בְּשָׂרֶיפָה וּפּוֹסֵק רַבִּינוּ פְּרָבָא אֵלִיפָא דְרַע"ק וּס"ל דְּמַמְעֻטִּינוּ רַק מְשָׂרֶיפָה אֲבָל לֹא וְכַרְתּוֹ אִית בֵּיהּ אֲבָל הֶרַמְב"ן וְהַרְשֵׁב"א ס"ל דְּרַק אִסּוּרָא בְּעֵלְמָא אִית בְּהוּ מְקַרָּא דְאָרוּר כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא הַמְהַרְשֵׁ"ל בַּמַּס' סְנֵהֲדָרִין (דָּף עו) עֵי"ש.

וְהִנֵּה הָרָא"ש ז"ל הֵבִיא דַּעַת הַר"ח ז"ל שֶׁם בַּמַּס' יְבָמוֹת דְּפּוֹסֵק דְּחֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה הִיא בְּשָׂרֶיפָה פְּסָבֶרֶת אַבְיֵי דַּמ"ד א"ב וְכֵן פּוֹסֵק הַטּוֹר בִּי"ד (ס'י רַסֵּט) וְעֵי"ש בַּשֵּׁ"ף ס"ק י' וְהַמְפָּרְשִׁים הִקְשׁוּ ע"ז דַּמ"ט פְּסָקוֹ פְּאַבְיֵי נֶגֶד רַבָּא דְלַרְבָּא לַרַע"ק הִיא אִינָה בְּשָׂרֶיפָה וְהִלְכָה כְּרַע"ק מְחַבְּרֵי: וְנ"ל לִיִּישֵׁב וְלוֹמַר דְּתַלְמֵי בְּזָה דַּהַר"ת וְהַטּוֹר ס"ל כְּשִׁיטַת הֶרַמְב"ן וְהַרְשֵׁב"א דְּהוּא אִינוּ בְּלֹא וְכַרְתּוֹ וְרַק אִסּוּרָא בְּעֵלְמָא יֵשׁ לְפָסוּק לְהַכִּי דְלֹא פְּרָבָא אֲבָל רַבִּינוּ דְּפּוֹסֵק דְּהוּא בְּלֹא וְכַרְתּוֹ אִין רַאֲיָה מְזָה.

דְּהִנֵּה בַּמַּס' קְדוּשִׁין (דָּף יג ע"ב) אָמְרִינוּ אֵלְמָא לֹא אִפְקוּתָא מִמִּיתָה וְאוּקְמִי אַעֲשֵׂה מִיָּד דְּהוּי אִפְסוּהַ"ק דְּמַעֲיָקְרָא אִית בְּהוּ מְעִילָה וְאַסִּירִי בְּגִינָה וְעַבּוּדָה פְּרַקִּינָהוּ מְעִילָה לִית בְּהוּ בַּגו"ע אָסִירִי וְקָשָׁה א"נ דְּחֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתַת אִשְׁתּוֹ אִינָה בְּשָׂרֶיפָה וּלְפ"ד הוּא רַק בְּאִסּוּר אָרוּר בְּעֵלְמָא א"כ ל"ל לְהַבִּיא מִפְּסוּהַ"ק דְּבַר רַחוּק ה"ל לְהַבִּיא מִן זֶה דְּעֲרִיּוֹת גּוֹפִיָהּ הֵינּוּ חֲמוֹתוֹ אַחַר מִיתַת אִשְׁתּוֹ יוֹכִיחַ דְּאַפְקִינָהוּ מְשָׂרֶיפָה וְאוּקְמִי אַעֲשֵׂה וְאִסּוּרָא בְּעֵלְמָא אַע"כ ס"ל לְהַבִּיא סוּגְיָא פְּאַבְיֵי דְּרַק מ"ד א"ב וּפְסָקִינוּ פְּסָתְמָא דַּגְמ' אֲבָל רַבִּינוּ דַּס"ל דְּאַחַר מ"א אִפְתִּי אִיפָא לֹא וְכַרְתּוֹ א"כ לִיתָא רַאֲיָה מַגְמ' זוּ דְּהָא לֹא אוּקְמִי רַק עַל אִסּוּרָא בְּעֵלְמָא דְּרַק מְשָׂרֶיפָה אִפְקוּהּ וְכַרְתּוֹ אִית בֵּיהּ וְאִין רַאֲיָה מְסוּגְיָא זוּ וּפּוֹסֵק פְּרָבָא אֵלִיפָא דְרַע"ק דְּאִינָה בְּשָׂרֶיפָה כְּמַבְּנָאָר: וְהִנֵּה הַנוּב"י בַּמַּה"ת ח' אה"ע הֵבִיא רַאֲיָה לְדַעַת הַר"ת ז"ל מַגְמ' דְּקְדוּשִׁין (דָּף סח ע"א) לֹא מוּקִי לִיהּ הַקְרָא דְכִי תַּהֲיִין אַחַת שְׁנוּאָה דְּמִיָּרִי בְּחֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה דְּלִיפָא גְבִיָהּ רַק אִסּוּר אָרוּר בְּעֵלְמָא אֵלֹא וְדַאי מְהַאי סוּגְיָא מְשַׁמַּע פְּאַבְיֵי כו'.

וַיֵּשׁ לְדַחוֹת רַאֲיָה זוּ לְפִי מַה שְׂפָתַי הַמְשַׁל"מ לְקַמֵּן בַּפִּי"ט ד"ה לְפִיכָּד וְז"ל וְאַגַּב גְּרָרָא יֵשׁ לְתַמּוּהַ בְּקְדוּשִׁין (דָּף סח) דְּרַבְּנָן א"ל דְּקְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בַּחֲיִי"ל מְקַרָּא דְּאַחַת שְׁנוּאָה כו' מִי פְּתִיב תַּהֲיִין לְכַהֵן וְהַשְׁתָּא תַּקְשָׁה לְחַכְמִים אַמַּאי לֹא אוּקְמִי בְּצַרְתּוֹ כו' וְאוּלִי דְּרַבְּנָן ס"ל דְּקַרָּא פִּי קָאָמַר אַחַת שְׁנוּאָה הֵינּוּ שְׁנוּאָה לְכָל הָעוֹלָם דְּהֵינּוּ א"כ וְזֶהוּ דְּקָאָמַר מִי פְּתִיב תַּהֲיִין לְכַהֵן דְּלִיפָא לְאוּקְמִי לְאִסּוּר פְּרָטִי כו' וְה"נ ל"ל בְּצַרְתּוֹ כְּנוּסָתוֹ שְׂאִינָה שְׁנוּאָה לְכָל הָעוֹלָם עכ"ל.

וְא"כ לִיתָא נְמִי גְּוָשִׁית הַנוּב"י דְּנוּקְמִי בְּחֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה שְׁהָרִי אִינָה שְׁנוּאָה לְכָל הָעוֹלָם רַק לְאֲדָם פְּרָטִי וּמוּקִי לִיהּ בַּכַּה"ג דְּאָסוּר לְכָל הָעוֹלָם כְּמַבְּנָאָר: וְהִנֵּה מְשַׁמַּע דַּגְמ' דַּעַת רַש"י ז"ל הוּא כְּהַאי שִׁטָּה דְּאִסּוּרָא בְּעֵלְמָא הוּא.

דהנה ריש יבמות פירש"י ו"ל תמותו שמת בעלה ונשא אחריו וכתב המהר"ם ו"ל הה"ד דהמ"ל פגון שמעון שנסא בת ראובן ואין לראובן זרע אחר ומתה אותה הבת ואח"כ מת ראובן ונפלה אשת ראובן שהיא תמותו של שמעון לפני שמעון עכ"ל.

אמנם א"נ דרש"י ס"ל דתמותו לאחר מיתת אשתו לרבא אליבא דרע"ק ליתא רק איסורא בעלמא ולא לאו וכרת וא"כ לא מצי לאוקמי בכה"ג דמהר"ם ו"ל דא"כ ה"ל תמותו לאחר מיתת אשתו והוי בה רק איסורא בעלמא וא"כ חולצת ודאי ולהכי מפרש רש"י באופן אחר כמבואר: והנה היא לכאורה היא יש להביא ראיה מן הגמ' נמי כן.

דהנה (דף ב) שם אמר א"ה ליתני תמותו ברישא דעיקר שרפה בתמותו כתיב וא"נ דתמותו לאחר מ"א איפא לאו וכרת וא"כ יש לאוקמי להאי מ"ד דתמותו א"ב בגונא דמוקי ליה המהר"ם ו"ל וא"כ שפיר אומר תמותו לבסוף דתמותו איפא גונא דלא הוי בשריפה לרע"ק אלא בכרת אלא ודאי להאי מ"ד לרע"ק לאחר מ"א אינה אלא באיסור ארור ולר' ישמעאל היא בשרפה ולאב"י הנה לכ"ע בשרפה נאי הוא באיסור ארור חולצת הוא כמו שבארנו אף זה יש לדחות אפילו לפי דעת רבינו דהוי בכרת נמי ומ"מ ניחא מה זה דמקשה א"ה ליתני תמותו ברישא דהא האי מ"ד דס"ל דתמותו לאחר מ"א אינה בשרפה הוא רע"ק והמשנה דט"ו נשים לא מצי לאוקמי כרע"ק דהא לרע"ק איפא יותר דס"ל דקדושין אין תופסין בח"ל וח"ל נמי פוטרות צרותיהן כדאמרינן שם בגמ' (דף ט ע"א) והמשנה דקתני ט"ו נשים ע"כ דלא כרע"ק נאף דלר' ישמעאל לא מצי לאוקמי הסיפא דקאמר נאי אתה יכול לומר בתמותו שאינה כו' וכתבו התוס' ד"ה נאם דלר' ישמעאל משכחת לה דתמותו ממאנת עיי"ש מ"מ הרישא מצי לאוקמי פותיה שפיר וכרע"ק לא מצי לאוקמי כלל.

ועיי"ש במהרש"א על התוס' ד"ה נאי וכן בגמ' ד"ה פוליהו וז"ל ודברי התוס' צ"ע לקמן עיי"ש נאית לומר דכונת המהרש"א ע"ד התוס' לקמן (דף צד ע"ב) דס"ל דהוי בלאו וכרת תמותו לא"מ א"כ תקשה הכא דמקשה א"ה ודוק: הלכה יב והבא על הטריפה או ששכב עם בהמה טריפה חייב חי הוא כו' ואפילו שחט בה לפני סימניו ועדיין היא מפרקסת הבא עליה חייב עד שתמות או עד שיתז ראשה עכ"ל.

והנה מפשטות דברי רבינו משמע דלא חילק הכא בין אם שחט ישראל או פותי או בהמה טהורה או טמאה מ"מ פיון שחיה עדיין חייב הרובעה כמו טריפה וכמו שאמר הגמ' במס' חולין (דף קכא ע"ב) אמר אב"י והרובעה חייב דהא אינה מטמאה טומאת נבילה אלמא דכיון דאינה מטמאה חייב הרובעה ומטמאה הוא רק היכא שמתה או שיתז ראשה אבל כ"ז שמפרקסת לאחר שחיט שני סימנים א"מ וחייב אמנם התוס' שם בחולין (דף עד ע"ב) כתבו בד"ה למעוטי א"נ התם ה"א פגון ישראל בטמאה וכותי בטורה אבל הכא דבשחיטה זו משתריא באכילה ס"ד לא מחייב משמע דס"ל לכאורה להתוס' דלא מחייב רק ישראל בטמא וכותי בטורה אבל אפכא א"ח.

אף זה הוא ל"מ למימר דהא אב"י מסיק לה דהא אינה מטמאה טומאת נבילה משמע דבכ"ג חייב היכא דלא מטמאה ט"נ אף פותי בטמאה והסברא מחייב דהא מסיק לה במס' סנהדרין (דף עח) דהטעם הוא דהנאה אית ליה להכי חייב הרובע את הטריפה והה"ד אי שחט בה רוב שנים ומה שאמר אב"י דהא א"מ טומאת נבלות ג"כ פונתו לזה דכיון דעדיין

סי הקא שא"מ ט"מ אית ליה הנאה וחיוב וע"כ צ"ל דכוננת התוס' דה"א פן דהתם אינו חיוב הרובע רק באופן זה שגחשב חיה עוד לענין טומאת אוכלין ומסיק לה דאפילו הכי בפשיטה זו משתרי באכילה מ"מ חיוב הרובעה והה"ד התם בכ"ג דכיון דחי הוא ואמ"ט ט"ג חיוב הרובעה פדברי רבינו הקא.

ומה שפתיב המגיה בהרה"מ הקא ונ"ל בגמ' הוא מחלוקת חזקיה ור' יוחנן כו' נרק לר"י הנה הדין פו: ובאמת ליתא זה לפי המסקנא דהא מסיק הגמ' שם דמקשה ומי אמר חזקיה הכי ומסיק א"ל יצאמה מפלל חיה ולכלל מתה לא באה ופירש רש"י ומודה חזקיה דא"מ פנבילה ואף שמתרת לב"ג דיצאה מפלל חיה ולכלל מתה לא באה ובטומאת גבילות פתיב כי ימות אלמא דחזקיה מודה דא"מ ט"ג וכיון שפן הוא חיוב הרובעה פדברי אפיי הקא ואינו תלוי כלל בפלוגתא דחזקיה ור"י אי ישנה לאברים ול"צ לזה דכתב המגיה להא דאר"א נקוט דר"י בינדף דר"א ס"ל פנתיה דלא תלוי בזה ודברי המגיה צ"ע: פרק ד הלכה ז במד"א כו' אבל גדה ונזה ויולדת שלא טבלו במי מקנה כו' חיוב פרת כו' ובטבילה תלה הפתוב שגאמר ורחצו במים זה ב"א לכל טמא שהוא בטומאתו עד שיטבול עכ"ל.

וכתב החתם סופר בחיו"ד (סי' קצד) דאף דלא גזע מקומו איה גם לא הילפותא והב"א מ"מ לפי הענין ילפינו מדכתיב ואל אשה בגדת טומאתה לא תקרב הרי קראה הפתוב טומאה לבעלה ויש בגין אב לכל הטמאים שאינם עולין מטומאתן עד שיטבול וי"ל ג"כ הא דאיתא במס' שבת (דף יג ע"ב) דאמר אליהו שלא נשא פנים לתורה דכתיב ואל אשה בגדת טומאתה לא תקרב כו' עכ"ל.

והנה מצינו עוד לימוד דלמד רע"ק במס' שבת (דף סו) מקרא דונהנה בגדתה בנדתה תהא עד שתבוא במים והחתם סופר שם דחק בזה דמנ"ל לרע"ק ללמד מקרא של ונהנה בגדתה עד שתבוא במים ללמד לענין אשה לבעלה הא הקראי שם מייירי לטהרות ולא לבעלה.

ונ"ל לומר פן דהנה שם תחלה פתיב בקרא ונהרתם את בני ישראל ודרשינו במס' שבעות (דף יז) ובגדה (דף סד) דצריף לפרוש מאשתו סמוך לונסתה וא"כ א"ל דרע"ק ס"ל כמ"ד דונסתות דאורייתא ומקרא זה דרשא גמורה ולא אסמכתא בעלמא וא"כ פיון דהוי קרא זה דאמר שם ונהרתם על איסור הפרשה סמוך לונסתה ומסיק א"פ הקרא ונהנה בגדתה שתהא בנדתה עד שתבוא במים דמייירי לענין לאסור על בעלה: ועפ"ז נ"ל לומר סוף מס' גדה דתנא דבי אליהו דאמר שם כל השונה הלכות מובטח לו שהוא פן עוה"ב אזיל לטעמיה דהנה המהרש"א פתיב שם דהא דתנא דבי אליהו בסוף גדה דאף בזמן הנה שתיקון ר"ז דכל הרואה דם יושבת ז' נקיים וא"כ כל הני דינים דפתחי גדה אינו נוהג מ"מ פל השונה פהמובטח שהוא פן עוה"ב.

והנה לפי מאי שמבאר בס' תורת השלמים (סי' קפט ס"ק כז) ונ"ל הטור וש"פ הביאו דמדין התלמוד אין אשה קובעת נסת בימי נדתה ובימי זיבתה והאריכו בדינים והמחבר והרב השמיטו כו' משום שפתיב הטור בשם הרמב"ם ו"ל דכיון דהאינדנא נהגו להחמיר על עצמן שלא להפריש בין ימי גדה לימי זיבה ה"ג לענין קביעת נסת אין חילוק כו'.

ובספר נקודות הכסף השיג ע"ז וכתב דהרמב"ם לא קאמר אלא לחומרא דקובעת נסת
ארף בימי נדה ובימי זיבה אבל לא להקל דנדאי לא יחלוק על הגמ' וכבר נתבאר כו' וא"כ
ה"ל להמחבר וקרב להביא דינים אלו.

ולענ"ד יפה פנון ואין להחמיר בנסתות דרבנן כהא"י בזה"ז ותדע דהא עיקר הטעם פתב
הרשב"א בתה"א ונ"ל וא"א מחלק להם בין ימי נדה לימי זיבה נמצאת מצריכין ללמוד
פתחי נדה וימי זיבה משמע דבשום ענין אין לחלק עכ"ל התורת שלמים.

נמצא דא"א נסתות דרבנן אז בין להקל ובין להחמיר אמרינן דבזה"ז דאיכא חומרא דר"ז
א"כ ליתא דבר זה לחלק בין זמן שקובעת נסתה ללא קובעת אבל א"נ ונסתות דאר"י ויתא
וא"כ הוא פדברי הנקה"כ דלקולא לא אמרינן דבר זה וא"כ גם בזמן הזה נחוץ ללמוד
פתחי נדה לדעת הספ"ק מתי קובעת ומתי לא.

והנה אם ילפינו דין טבילת נדה מקרא של והדנה בנדתה דיליף רע"ק אזי ע"כ אמרינן
דנסתות מה"ת וא"כ ליתא מבואר מאמר של תנדב"א סוף נדה כל השונה הלכות מןבטח
כו' דהא נחוץ ללמוד פתחי נדה גם בזה"ז לידע הדינים אבל תנא דבי אליהו השיב
להתלמיד שעבר על ואשה בנדת טומאתה לא תקרב והוא הלימוד דיליף רבינו הכא ולא
מקרא של והדנה בנדתה כמו שמבאר החתם סופר וא"כ א"ל דס"ל שפיר כמו דס"ל
לדין דנסתות דרבנן ואית ליה שפיר כמו שמבאר התורת שלמים דארף להחמיר ל"א
לחלק כמו להקל וא"כ עתה לא צריך ללמוד פתחי נדה לידע הדינים ולהכי אומר כל
השונה הלכות מ"מ מןבטח לו שהוא בן עוה"ב פמבואר: והנה התוס' במס' יבמות (דף
מז) וכן בש"ד מביאים בשם ר"י גאון דיליף מקו"ח ממגעה לא כש"כ לבעלה עיי"ש.

והנה ראיתי בס' מנחת אהרן במס' סנהדרין (דף לז) שכתב דלהכי צריך רע"ק ללמוד
מקרא של והדנה בנדתה ולא די לו הקו"ח דאי מקו"ח אזי אין עונשין מה"ד ואי בעל
אשה שלא טבלה ליתא עונש פרת ומלקות עיי"ש: ולענ"ד ליתא זה הכא דבר של אין
עמה"ד דדבר זה לא נאמר רק היכא דבא למילף איסור חדש איסור מלקות אזי אמרינן
אין עונשין ואין מזהמה"ד אבל הכא אמרינן דהקו"ח מגלה לנו דכי היכא דלטהרות נדה
אינה טהורה עד שתטבול ה"נ לבעלה היא תשאיר באיסור נדתה עד שתטבול ואיסור נדה
ידעינן שהוא בכרת ובמלקות ומגלי לנו הקו"ח דהיא עוד נדה כ"ז שלא טבלה ולא שייך
זה לענין אין עונשין מה"ד ונדמי הוא למאי דאמרינן למילף דאשה נקנית לבעלה מקו"ח
ריש מס' קדושין ואי ילפינו אמרינן דהיא בחנק כשאר א"א ול"א בזה אין עונשין מה"ד
דאינו מחדש רק דיליף דנעשית א"א וה"נ כן הוא דיליף רק דתשאיר בנדתה עד שתטבול
פמבואר ודוק: הלכה ה' כל דם כו'.

וכתב המשל"מ בירושלמי פ"ק דנדה ה' ד' איתא תני ר' הושעיא ילדה ואח"כ נתגיירה
אין לה דם טוהר א"ר יוסי ויאות אלולי דתניתה ר"ה הנית צריכא מאחר שאין לה דמים
טמאים אין לה דמים טהורים ורבינו לא הביא דין זה אמת דהגירסא הכתובה אמ"י אצלי
כו' ועוד מה שתלוי דמים טמאים בדמים טהורים לא ידעתי היכא רמיזא אשר ע"כ נ"ל
שהגירסא הנכונה היא יש לה דם טוהר אר"י ויאות פלומר שהדין מחדש מר"ה כו'
דאפשר ה"ל דמאחר שאין לה דמים טהורים ואשמועינן ר"ה שא"ת זה בזה ואע"פ שא"ל
דמים טמאים יש לה דמים טהורים.

ולפ"ז אֶפְשֶׁר דְּרַבֵּינוּ לֹא הִנְצִיחַ לְהַבִּיאַ דִּין זֶה אֶלָּא נִקְיֵט סֵתָם כָּל דָּם שְׂתַרְאָה אַחַת
יִשְׂרָאֵלִית וְאַחַת גֵּיזֵרֶת שֶׁהוּא דָּם טוֹהַר עַכ"ל. וּדְבָרָיו תְּמוּהִים דְּהָא אִיתָא בְּרֵיזְתָא
מִפְּנֵי שֶׁבְּמִס' בְּכוֹרוֹת (דָּף מו ע"ב) לְאֶתוּיֵי הָא דַּת"ר גֵּיזֵרֶת שְׂיִצְאָה פְּדֻחַת וְלִדְהָ בְּהִיזְתָּהּ
כּוֹתִית וְאַח"כּ נִתְגַּיְיְרָה אֵין נוֹתְנִין לָהּ יְמֵי טוֹמְאָה וְיְמֵי טְהָרָה וְאֵינָה מְבִיאָה קָרְבַּן לִידְהָ
ע"כ אֶלְמָא דְּהוּא מִפְּנֵי שֶׁבְּרֵיזְתָא דָּאֵין לָהּ דָּם טוֹהַר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בִּירוּשְׁלַמִי שְׁלִפְנֵינוּ
וְאָף אִם נֹאמַר דְּהִירוּשְׁלַמִי חוֹלֵק עַל הַבְּרֵיזְתָא מ"מ דְּבָרֵי רַבֵּינוּ אֵינָן מִיּוֹשְׁבֵינָן לֹאמַר
דְּחוֹלֵק עַל בְּרֵיזְתָא דִּגְמִ' דִּינָן וּפּוֹסֵק פְּהִירוּשְׁלַמִי.

וע"כ נ"ל לומר דְּנִדְּאֵי נִיחָא כְּמוֹ שְׁגָרִיס בִּירוּשְׁלַמִי וְכְמוֹ שֶׁפִּירְשׁ הַפ"מ שֵׁם פְּלוֹמַר דַּר'
יוֹסִי מִתְמָה פְּשִׁיטָא הוּא וְאֶלּוּלֵי דְּתַנִּי ר"ה וְכִי הָוֵי מְסַפְקָא לְחַד מ"ד דְּמֵאחַר שֵׁם ל' דְּמִים
טְמֵאִים דַּא"ל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּתִיב בְּפָרָשָׁה א"כ פְּשִׁיטָא דָּאֵין לָהּ דְּמִים טְהוֹרִין מִשְׁנֵתְגַיְיְרָה
אַחַר לִידְתָּהּ ע"כ וְצָרִיף לְבָאָר דְּבָרֵי הַפ"מ דְּהָא בְּהִירוּשְׁלַמִי זֶה הַקְּשָׁה הַמְשַׁל"מ דְּמֵאֵי
תְּלִיא זֶה בְּזֶה אִם בְּהִיזְתָּהּ כּוֹתִית א"ל דְּמִים טְמֵאִין אַח"כּ פְּשִׁיטָא גֵּיזְתָּהּ יֵשׁ לָהּ דְּמִים
טְהוֹרִין: וע"כ נ"ל לומר כֵּן דְּהֵנָּה אִיתָא פְּלוּגְתָּא בְּמִס' נְדָה (דָּף לָה ע"ב) רַב וְלוֹי דְּרַב
אָמַר מְעִין אֶחָד הוּא וְלוֹי אָמַר שְׁנַי מְעִינֹת הֵן וְהַתּוֹס' שֵׁם (דָּף לו ע"א) ד"ה הִלְכְּתָא כְּתִבוּ
הַקְּשָׁה הַרְמַבְר"י לְלוֹי דְּאָמַר שְׁנַי מְעִינֹת הֵן הָא דְּתַנִּיא בַּפ' י"ד גֵּיזֵרֶת שְׂיִצְאָה פְּדֻחַת וְלִדְהָ
כּו' וְאַח"כּ נִתְגַּיְיְרָה אֵין נוֹתְנִין לָהּ יְמֵי טוֹמְאָה וְיְמֵי טְהָרָה וְאֵי שְׁנַי מְעִינֹת הֵן אִמְּאֵי אֵין
נוֹתְנִין לָהּ יְמֵי טְהָרָה הֲלֹא מְעִין טְמֵא סְתוּם כּו' עַד א"נ אַע"ג דְּשְׁנַי מְעִינֹת הֵן יֵשׁ לְטְמֵא
הַדָּם דְּמֵן הַמְּקוֹר אֶלָּא דּוֹקָא בְּמְקוֹם שֶׁהַתּוֹרָה מְטַהֲרֶתּוּ עַכ"ל.

וְעַתָּה יִבְנֹאָר כֵּן דְּהִירוּשְׁלַמִי ס"ל דְּמְעִין אֶחָד הוּא וְלִהְכִי קְמַתְמָה דְּלְמֵאֵי אֵיִצְטְרִיף
לְאַשְׁמוּעֵינָן פְּשִׁיטָא אֵי נִימָא דְּהוּא לֹא בְּתַמִּיָּה אֶלָּא בְּנִיחוּתָא דְּאֹמַר דַּר"ה צָרִיכָא לֹאמַר
זֶה דְּהִירוּשְׁלַמִי ס"ל אֶפְסָא דְּשְׁנַי מְעִינֹת הֵן וְא"כ ה"א פְּקוּשְׁתִּית הַתּוֹס' שֵׁם וְלִפִּי תִירוּצָם
הֲרֵאשׁוֹן דְּהָא בְּרֵיזְתָא דְּבְּכוֹרוֹת אֶתְיָא כַּב"ש א"כ א"נ שְׁנַי מְעִינֹת הֵן אֵזִי יֵשׁ לָהּ דָּם
טוֹהַר אֹמַר הִירוּשְׁלַמִי דְּשִׁפִּיר בָּא זֶה לְאַשְׁמוּעֵינָן דְּאָף דְּשְׁנַי מְעִינֹת הֵן מ"מ אֵין לָהּ דָּם
טוֹהַר כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹס' בְּתִירוּצֵי הַשְּׁנַי דְּאֶתְיָא אֶפְּלוּ לְמ"ד שְׁנַי מְעִינֹת הֵן וְא"כ דְּבָרֵי
רַבֵּינוּ נִיחָא בֵּין כָּף וּבֵין כָּף דְּהוּא פּוֹסֵק הֵכָא לְקַמָּן בַּפ"ו ה"א כְּרַב דְּאָמַר מְעִין אֶחָד הוּא
א"כ לֹא צָרִיף לְאַשְׁמוּעֵינָן זֶה כָּל דְּכָל עֵינְקָר זֶה לֹא צָרִיף לְאַשְׁמוּעֵינָן רַק לְמ"ד שְׁנַי
מְעִינֹת הֵן כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ: אָף מ"מ זֶה תְּקֻשָּׁה דְּאָמַר שֵׁם בְּכָל מְקוֹם לְאֶתוּיֵי מֵאֵי לְאֶתוּיֵי
הָא דַּת"ר גֵּיזֵרֶת שְׂיִצְאָה פְּדֻחַת וְלִדְהָ כּו' א"נ לָהּ י"ט וי"ט וְא"מ קָרְבַּן לִידְהָ וְכְתְבוּ הַתּוֹס'
ד"ה לְאֶתוּיֵי וְא"ת מֵאֵי חִידוּשׁ הוּא זֶה בְּהָא מְלִתָּא טְפִי מִשְׁאָר דְּבָרִים דְּחֻשִׁיב בְּהֵן פְּלִלוּד
וּי"ל דְּאֵיִצְטְרִיף הֵכָא לְאַשְׁמוּעֵינָן אַע"ג דִּיצִיאַת הָרֵאשׁ חֻשִׁיב לִידְהָ מ"מ יִצִיאַת שְׁאָר הַגּוֹף
שְׂיִצְאָה אַח"כּ בְּקֻדְשָׁה חֻשִׁיב כְּמוֹ כֵּן לִידְהָ וְנִיחָא לָהּ יְמֵי טוֹמְאָה וְיְמֵי טְהָרָה ע"כ וְא"כ
אַפְתִּי נְהִי דַס"ל לְרַבֵּינוּ דְּמְעִין אֶחָד הוּא וְלֹא צָרִיף לְאַשְׁמוּעֵינָן עַל יִלְדָהּ וְאַח"כּ נִתְגַּיְיְרָה
מ"מ זֶה ה"ל לְאַשְׁמוּעֵינָן דְּגַם הֵכָא חֻשִׁיב פְּלִלוּד וְשְׁאָר הַגּוֹף אֵינוֹ מְזַקֵּיק לִימֵי טוֹמְאָה וְיְמֵי
טְהָרָה וּבְפְדֻחַת נְמִי קְחֻשִׁיב פְּלִלוּד וְל"מ לְדַחוּיֵי וְלוֹמַר דַּכ"ז הוּא רַק הַרְבוּתָא אֶלְיָבָא
דַּר"ל דְּאֹמַר שֵׁם בְּכָל הַסְּנִיגָא וְהוּא ס"ל דְּפְדֻחַת אֵינָה פּוֹטְרֶת בְּנַחְלָה מִטְעָמָא דִּיכִּיר אָמַר
רַחֲמָנָא וְא"כ מְצִינוּ דִּילִידַת הַגּוֹף חֻשִׁיב לִידְהָ אָף לְאַחַר שְׂיִצְאָה פְּדֻחַת דְּלִידְהָ הִיא לְעַנְיָן
נַחְלָה וְלִהְכִי ה"א דַּה"נ נִחְשָׁב לִידְהָ לְעַנְיָן יְמֵי טוֹמְאָה וְטְהָרָה אֶבְל לר' יוֹחָנָן דְּאָמַר אָף
לְנַחְלָה לֹא נוֹכַל לְטַעוֹת דְּלִידַת שְׁאָר הַגּוֹף חֻשִׁיב לִידְהָ וְלִהְכִי רַבֵּינוּ דְּפּוֹסֵק לְקַמָּן בַּפ"ב

מהל' נחלות כר"י לא צריף לאשמועין זה דמ"מ תקשה דהא רבינו פתב לקמן הכא (פ"א הל' ו') נחמה הגלד במעיה ויצא אבר אבר כו' ואם יצא ראשו פולו פאחת ה"ז פרובו ואם לא נחמה ויצא פדרפו משיצא רוב פדחתו ה"ז פילוד ע"כ ומבאר הרה"מ דסובר רבינו דראש זה פל הראש בעינן ולא אמרינן דמחנתה ברוב ראשו דהיינו פשיצא פדחתו אלא פולו בעינן כו' נמצא דגם לדעת רבינו מצינו חילוק בלידה היכא שיצא מחנתה דאם יצא פדחתו לא הוי פילוד אלא או רובו או ראשו פולו וא"כ הוי רבותא אף לרבינו בזה דל"נ דיציאת הגוף אחרי כן יתא חשיב לידה דהוא לידה היכא דיצאה מחנתה פמבואר וצ"ע: פקק ז הלכה ט היולדת נקבה ואחר י"ד שלשה נתעברה והתחיל דם הקנשי לבא לה בתוך שמונים הרי הוא דם טוהר כו' אפילו היו תאומים והפילה היום אחר והפילה האחר אפילו אחר כמה ימים מונה לשני ימי טומאה וימי מלאת עכ"ל.

והנה רש"י ז"ל פתב שם במשנה (דף לח ע"ב) תרי גונוי חד גוונא פמו שכתב רבינו דאחר י"ד נתעברה והפילה ועוד מוקי לה בגוונא דנשתתה הגלד אחר חבירו פמעשה דיהודה וחזקה כו' וכתב התוי"ט במשנה דרבינו אינו מפרש רק באופן הראשון ששמשה לאחר י"ד.

והתוס' חדשים פתב שם פשתעין בדברי רבינו תראה שיהביא גם כן הך מעשה דיהודה וחזקה כו' וכוננתו הוא מה שמיסיק רבינו ואפילו היו תאומים והפילה היום א' והפילה האחר אפילו אחר כו': אמנם לענ"ד נ"ל דלא שייך זה לדברי רש"י ז"ל דמבאר באופן השני די"ל דלהכי מוקי לה רש"י ז"ל באופן השני דבר שאינו מצוי.

דהנה קשה לר' אליעזר דאמר דטמא הדמים שיהא רואה בקנשי פינו דקיי"ל אין קנשוי לנפלים א"כ להוי הדם פשאר דם טוהר בשלמא בדם לידה ומקשה לילד גמור ניחא דיליף מקרא שם וטהרה ממקור דמיה מחמת עצמה ולא מחמת ולד אבל היכא דהוי נפל ולפ"מ דקיי"ל אין קנשוי לנפלים א"כ לא מקרי הדם מחמת ולד דלהכי נעשה זיבה המקשה לנפלים וא"כ למאי טמאה לר"א וצריף ע"כ לומר דר' אליעזר ס"ל פמו דס"ל להירושלמי בפ"ד דיבמות הי"א דיש קנשוי לנפלים אף זהו דוחק דהא בגמ' דידן לא מצינו חולק בזה ולהכי פתב רש"י ז"ל דלפי גמ' דידן צריף לאוקמי דברי ר"א באופן שנסתתה פיהודה וחזקה אבל היכא דהוי נפל יוכל היות דר' אליעזר מודה דהוי טהור אבל לדין לא צריף לאוקמי רק או ששמשה אחר י"ד או שהיה תאומים והפילה וכמעשה דיהודה וחזקה דלא שכיחא לא צריף לאוקמי פלל ולא מייירי רבינו בזה פמבואר ודוק: פקק יא הלכה יח ואסור לאדם שיידבק באשתו ז' ימים ואף ע"פ שהיא בכסותה והוא בכסותו כו' והנה במס' סנהדרין (דף לז ע"א) הקשו התוס' ויש תימה מ"ש דיהוד דנדה שרי מסוגה בשושנים והיא בבגדה אסור מהקישא דא"א איפוף אנא כו'.

ונ"ל דלדעת רבינו ניחא פשוט דרבינו הא ס"ל דאסור קורבה לעריות של חייבי פרייתות הוא פלאו ולקי עליה פמו שכתב לקמן בפ' כ"א ובספר המצות וא"כ איסור של הוא פבגדו והיא פבגדה הוא איסור חמור פלאו ומלקות אבל איסור יחוד פתב רבינו לקמן בפ' כ"ב דהוא אסור מדברי קבלה ולוקין עליה מפת מרדות וביאר הגר"א ז"ל באה"ע (סי' כב) דאף א"נ דרבינו נמי ס"ל דאסור יחוד הוא מה"ת מ"מ אין בו לאו רק איסור עשה ולהכי אינו לוקה כ"א מפת מרדות עיי"ש.

וּלְהַכִּי שִׁפִּיר יִלְפִינָן מִהִיקָשָׁא דַּא"א לְאַסְוֹר קְנוּרְבָה דְּהוּא אִיסוּר חֲמוּר בְּמִלְקוֹת מֵאִיסוּר יַחֲדוּ דְּהוּא אִיסוּר קַל דְּלִיתָא בֵּיהּ מִלְקוֹת רַק מ"מ כְּכֹל לֹא הֵבֵא מ"ע כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ: פֶּרֶק יב הִלְכָה יֵא עֲבָדִים שֶׁהֻטְבְּלוּ אוֹתָם לְשֵׁם עֲבָדוֹת וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם מִצְוֹת שֶׁהֻעָבְדוּ חַיִּיבִים בָּהֶם יֵצֵא מִפְּלֵל הַעֲכוּ"ם וְלִכְלֹל יִשְׂרָאֵל לֹא בָּאוּ לְפִיכָה הַשְּׁפָחָה אִיסוּרָה לְבֹן חוֹרִין אֶחָד שֶׁפָּחְתּוּ וְאֶחָד שֶׁפָּחַת חֲבִירוֹ וְהֵבֵא עַל הַשְּׁפָחָה מִפִּינן אוֹתוֹ מִפְּת מִרְדוֹת מַד"ס שֶׁהָרִי מְפֹרָשׁ בַּתוֹרָה שֶׁהָאָדוֹן נוֹתֵן שְׁפָחָה כְּנֻעָנִית לְעֶבֶד עֲבָרִי וְהִיא מוֹתֵרֶת לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִם אֲדוֹנָיו יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה וְלֹא גְזָרוּ חֲכָמִים בְּדָבָר זֶה וְלֹא חִיָּיְבָה תוֹרָה מִלְקוֹת בְּשְׁפָחָה כּו' אֵל יֵהי עוֹן זֶה קַל בְּעֵינֵיהֶּ מִפְּנֵי שֶׁאִין בּוֹ מִלְקוֹת מִן הַתוֹרָה שֶׁגַּם זֶה גוֹרֵם לְבֹן לְסוּר מֵאֶחָרֵי ה' שֶׁהֵבֵן מִן הַשְּׁפָחָה הוּא עֶבֶד וְאִינוּ יִשְׂרָאֵל וְנִמְצָא גוֹרֵם לְזַרְע הַקֹּדֶשׁ שֶׁיִּתְחַלֵּל וְלִהְיוֹתָם עֲבָדִים הָרִי אֲנוּקְלוּס הַמְּתַרְגֵּם כָּלל בְּעֵילֵת עֶבֶד וְשְׁפָחָה בְּכֹלל לֹא לֹא יִהְיֶה קֹדֶשׁ וְלֹא תִהְיֶה קֹדֶשׁ כּו' עכ"ל.

וְכַתֵּב הִרָה מ"ז וְסוּבֵר רַבִּינוּ שֶׁאִין הַשְּׁפָחָה בְּמִלְקוֹת כְּפִירוּשׁ הָאוּנְקְלוּס שֶׁהָרִי בְּשְׁפָחָה חֲרוּפָה כּו' וְאִין בְּשְׁפָחָה אֶלָּא מִפְּת מִרְדוֹת וּבְנֻדָּאֵי יֵשׁ בָּהּ מִפְּת מִרְדוֹת דְּלֹא גָרַע מֵאִיסוּר שֶׁל דְּבָרֵיהֶם עכ"ל.

וּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הִרָה מ"ז וְלֹא דְּהוּא אִיסוּר מַה"ת וְרַק מִלְקוֹת לִית בֵּיהּ דְּהָא פְּתֵיב דְּלֹא גָרַע מֵאִיסוּר שֶׁל דְּבָרֵיהֶם מִשְׁמַע דְּהוּא אִיסוּר מַה"ת: אֲמַנְם הַמְּשַׁנֵּה לְמַלְךְ הִבִּיא לְקַמְן בַּפ"ג מַה' עֲבָדִים הִל' ג' דְּבָרֵי הַמַּהֲרֵשֵׁד"ם וְ"ל דְּמִבְּנֵי אֶרֶץ דְּרַבִּינוּ ס"ל דְּאִיסוּר זֶה הוּא רַק מִדְּרַבְּנָן כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁמַע מִמִּשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ הֵבֵא דְּכַתֵּב מִפִּינן אוֹתוֹ מִפְּת מִרְדוֹת מַד"ס שֶׁהָרִי מְפֹרָשׁ בַּתוֹרָה כּו' וְלֹא גְזָרוּ חֲכָמִים בְּדָבָר זֶה מִשְׁמַע דְּהוּא רַק גְּזִירַת חֲכָמִים לְיִשְׂרָאֵל וְהַקְּשָׁה הַמְּשַׁל"מ שֶׁם מַגְמ' דַּב"ק (נַף פַּח) דְּאָמַר שֶׁם מִנִּין לְנִרְצָע שֶׁכְּלוּ יָמָיו וְרַבּוֹ מְסָרֵב בּוֹ לְצֵאת כּו' ת"ל לֹא תִקְחוּ כֹפֶר לְשׁוֹב וּמוֹקִי לֵה רַב"י בְּעֶבֶד שֶׁמְסָר לוֹ רַבּוֹ ש"כ דְּעַד הַשְּׁתָּא הַתִּירָא וְהַשְּׁתָּא אִיסוּרָא וַא"א דְּאִין בּוֹ אִיסוּר מַה"ת אֶלָּא אִיסוּר ש"כ הוּא מִדְּרַבְּנָן הִיאַרְךְ מוֹקְמִינן קָרָא דְּלֹא תִקְחוּ ע"ז מִשׁוֹם דְּעֵבִיד אִיסוּרָא הָא מַה"ת לִיתָא כָּלל אִיסוּר בְּזָה וּמִתְרַץ כֹּן מִשׁוֹם דְּבַגְמ' דִּינָן רְצוּ לְהוֹכִיחַ מִזָּה דְּעֵבִיד אִינְשׁ דִּינָא לְנַפְשִׁיהּ דְּחֵי רַב"י דַּא"ל דְּבָרֵיהֶם ס"ל כְּאוּנְקְלוּס דַּס"ל דְּאִיסוּר שְׁפָחָה נְכָלל בְּכָלל דְּלֹא יִהְיֶה קֹדֶשׁ וְלֹא תִהְיֶה קֹדֶשׁ וּמַה"ה פְּטָרוֹ הַפְּתוּב מִן כּוֹפֶר לְפִי שֶׁמְפָרִישׁוּ מִן הָאִיסוּר אֶבֶל לְדִינָן דַּס"ל דְּאִיסוּר שְׁפָחָה הוּא רַק מִדְּרַבְּנָן לֹא דְּרִשִּׁינן לְקָרָא בְּהִכִּי דְּהָא אֲנִן פְּסָקִינן כַּמ"ד עֵבִיד אִינְשׁ דִּינָא לְנַפְשִׁיהּ עכ"ל.

וְהִנֵּה כֹן גַּם רַש"י וְ"ל בַּמַּס' קְדוּשִׁין (נַף סַט ע"א) מְבִיא דְּאִיסוּר שְׁפָחָה הוּא מַה"ת מְקָרָא דְּהַמְּתַרְגֵּם לֹא תִהְיֶה קֹדֶשׁ וְכַמוֹ שֶׁכַּתֵּב רַבִּינוּ הֵבֵא הָרִי אוּנְקְלוּס כּו': וְהִנֵּה עַפ"ז וְ"ל לְבָאָר דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי בַּפ"א דַּמַּס' קְדוּשִׁין דְּאִיתָא הֵתָם שֶׁאֵלוּ הַתְּלַמִּידִים אֶת רִיב"ז מִפְּנֵי מָה אֲמָרָה תוֹרָה עֶבֶד עֲבָרִי נִרְצָע אֲנוּן שֶׁשְׁמַעָה עַל הַר סִינַי כִּי לִי ב"י עֲבָדִים וְלֹא עֲבָדִים לְעֲבָדִים וְהִלֵּךְ זֶה וְקָנָה אָדוֹן לְעַצְמוֹ נִרְצָע אֲנוּן שֶׁשְׁמַעָה עַל הַר סִינַי אֲנִכִּי וְלֹא יִהְיֶה לָךְ וּפְרָק עוֹל מ"ש וְקִיבֵל עוֹל שֶׁל בּו"ד נִרְצָע עכ"ל.

וּמִדְּקָדְקִים מְפָרְשֵׁי הִירוּשְׁלָמִי מ"ט דַּגְמ' דִּינָן אִינוּ מְבִיא רַק חַד אֲנוּן שֶׁשְׁמַעָה כִּי לִי ב"י עֲבָדִים וְאֲנוּן שֶׁשְׁמַעָה אֲנִכִּי וְ"ל וּפְרָק עוֹל שְׁמִים וְקִיבֵל עוֹל בּו"ד אִינוּ אוֹמֵר שֶׁם רִיב"ז הִיָּה דוֹרֵשׁ מְקָרָא זֶה כְּמִין חוֹמֶר בַּגְמ' (נַף כַּא): וְ"ל לְיִשְׁבַּב כֹּן דְּהִנֵּה הִיָּפָה מְרָאָה פְּתֵיב

לְבָאָר הָא דְפּוֹרְק עוֹל שְׁמַיִם הַעֲבָד עֲבָרֵי מַהוּ הֲלֵא חַיִּיב הוּא בְּכָל הַמַּצּוֹת פִּיִּשְׂרָאֵל וּמְפָרֵשׁ לָהּ דְזָהוּ דְרַבּוּ מוֹסֵר לוֹ ש"כ בַּע"כ וּלְיִשְׂרָאֵל הִיא אֲסוּרָה, וְהִנֵּה א"נ פְּהַשִּׁיטָה לְדַעַת רַבֵּינוּ דְאִינוּ אִיסוּר בְּזָה אֱלָא לָא ס"ל טַעַם זֶה עַל הַמְקַרָא דַּמַּה"ת אִינוּ עוֹשֶׂה אִיסוּר וְאִינוּ פּוֹרְק עוֹל שְׁמַיִם.

אִךְ יֵשׁ לוֹמַר כֵּן דְּהָא הֵתָם בִּירוּשְׁלַמִי שְׁאָלוּ הַתְּלַמִּידִים אֶת רִיב"ז וְהַשִּׁיב לָהֶם לְשִׁיטָתָם שְׁפִיר הַשִּׁיב כֵּן דְּתַלְמִידֵי רִיב"ז הֵמָּה ר' אֱלִיעֶזֶר וּר' יְהוֹשֻׁעַ פְּנוּדַע וּבְמִס' מַגְלָה (ד'ף ג ע"א) אָמְרִינוּ דְּתַרְגוּם שְׁל תוֹרָה אוּנְקְלוֹס הֵגֵר אָמְרוּ מִפִּי ר"א וּר"י וְכִינּוּן דְּהַתְּרָגוּם אוּנְקְלוֹס ס"ל דְּקַרָא דְלָא יְהִיָּה קֹדֶשׁ קָאֵי עַל אִיסוּר שְׁפָחָה וְהוּא אִיסוּר מַה"ת שְׁפִיר הַשִּׁיב לָהֶן לְשִׁיטָתָן שְׁיֵשׁ עוֹד טַעַם אַחַר מַה שְׁנִרְצָע שְׁפָרְק עוֹל שְׁמַיִם מַה שְׁמוֹסֵר לוֹ ש"כ אֲבָל רִיב"ז לְעֶצְמוֹ ס"ל נְמִי פְּשִׁיטַת רַבֵּינוּ דְאִינוּ אִיסוּר ש"כ אֱלָא מַד"ס וּא"כ לִיתָא טַעַם הַשְּׁנִי עַל הַמְקַרָא וְהִנֵּה דוֹרֵשׁ כְּמִין חוֹנְמֵר רַק הַטַּעַם הִרְאִישׁוֹן שְׁקֵנָה לוֹ אֲדוֹן לְעֶצְמוֹ בְּפִרְיָתָא עוֹל שְׁמַיִם מַה"ת לִיתָא לְדִידָהּ כְּמַבְנוֹאֵר: אִךְ עַל הַתְּפִירוּץ שְׁל הַמַּשְׁל"מ עַל רַבֵּינוּ מַב"ק יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לְפִי מַאי דְכָתַב רַבֵּינוּ גּוֹפִיָּה לְקַמֵּן בַּפ"ג מַה"ל' עֲבָדִים הִל' ה' נִרְצָע שְׁמָסֵר לוֹ רַבּוּ ש"כ וְהִגִּיעַ הַיּוֹבֵל כּו' וְחָבַל בּוֹ פְּטוּר שְׁהָרִי נְאָסֵר בְּשִׁפְחָה כּו' ע"כ וּמְבָאָר הַלַּח"מ שְׁם דַּצ"ל לְדַעַת רַבֵּינוּ אִךְ דַּס"ל דְּעֵבִיד אֵינְשׁ דִּינָא לְנַפְשִׁיהּ זֶהוּ רַק בְּמַקּוּם פְּסִידָא אֲבָל לֹא בְּמַקּוּם פְּסִידָא לֹא וּא"כ הֵכָא צְרִיךְ לוֹמַר ע"כ דְּנֻקָא דְרַבּוּ מוֹסֵר לוֹ ש"כ וְלַהֲכִי פְּטוּר וּא"כ צ"ל לְדַעַת רַבֵּינוּ דְּמַקְרָא זֶה דְלֹא תִקְחוּ פּוֹנֵפֵר פְּטִירִינוּ לִיהּ מִשׁוּם אִיסוּרָא דַּש"כ אֲלֵמָא דְאִית בִּיהּ אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא דְּפְטִירִינוּ מִהַקְרָא דְלֹא תִקְחוּ פּוֹנֵפֵר וְהַמַּשְׁל"מ גּוֹפִיָּה מְבָאָר שְׁם כְּדַבְרֵי הַלַּח"מ וְתַשְׁאֵר הַקְּשׁוּנִיָּא לְדוֹנְפָתָה: וּנ"ל דְלֹא קָשָׁה דְהִנֵּה הַתּוֹס' פְּתַבּוּ שְׁם בַב"ק ד"ה מַנִּין לְנִרְצָע אוֹרְחִיָּה דְּמַלְתָּא נִקְטַ שְׁאָז רַגִּילוּת לְסַרְהֵב לְפִי שְׁאִינוּ יְכוֹלְהַשְׁתַּמְעַבַּד עוֹד בּוֹ וּא"כ א"ל דְּלִדִּידוֹן אֲתִי הַקְרָא דְלֹא תִקְחוּ פּוֹנֵפֵר עַל הֵכָא שְׁהִנֵּה עֲבָד פִּהֵן דְּקִי"ל דְרַבּוּ מוֹסֵר לוֹ ש"כ וְלַכְּהֵן אַחֲרֵי כֵן וְדַאי אִיסוּר מַה"ת מִשׁוּם זוֹנָה לְכַהֵן וְלַהֲכִי אָמְרִינוּ דְּפְטוּר וְאִךְ דְּבַבְרִיָּתָא אָמַר מַנִּין לְנִרְצָע וְקִי"ל דְּעֵבִיד פִּהֵן אִינוּ נִרְצָע א"ל דְּעַל הַבְּרִיָּתָא לֹא קָשָׁה דְּהַבְּרִיָּתָא ס"ל כְּמוֹ הַתְּרָגוּם דְּאִיסוּרָה מַה"ת ש"כ לְכָל עֲבָד אֲבָל לְדִידוֹן מִיָּרִי הַקְרָא דְל"ת בְּעֵבִיד פִּהֵן וְרַבֵּינוּ דְּנִקְטַ נִרְצָע כְּלִישׁוֹן הַבְּרִיָּתָא הוּא מִשׁוּם דְּאוֹרְחִיָּה דְּמַלְתָּא הוּא כְּמוֹ שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס': וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּלַרְבֵּינוּ אֲתִי הַקְרָא דְלֹא תִקְחוּ בְּעֵבִידָא גִּנְבָא דְּמַתְרִץ לָהּ הַגַּמ' בְּתַחֲלָה דְאִיפָא פְּסִידָא וְעֵבִיד דִּינָא לְנַפְשִׁיהּ וְרַנְב"י דְּמוֹקִי לְהַבְּרִיָּתָא וְהַקְרָא עַל הֵכָא שְׁמָסֵר לוֹ ש"כ ס"ל דְּהַבְּרִיָּתָא אֲתִיָּא כְּהַמְתְּרָגָם דַּס"ל דְּהִנֵּה אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא וְלַרְבֵּינוּ שְׁרִי לְדִידוֹן מִשׁוּם אִיסוּר דְּרַבְּנָן דְּגִזְרוּ ע"ז וְהַקְרָא אֲתִיָּא עַל עֲבָד גִּנְבָא כְּמַבְנוֹאֵר: אָמְנָם יֵשׁ לְדַחוֹת זֶה דְּהָא חֲזִינוּ דְּרַבֵּינוּ אִינוּ מְבִיא כָּלָל זֶה דְּעֵבִידָא גִּנְבָא מִשְׁמַע דַּס"ל דְּרַנְב"י דְּמוֹקִי הֵכָא שְׁמָסֵר לוֹ ש"כ חוֹלֵק עַל אוֹקִימָתָא שְׁל עֲבָדָא גִּנְבָא וְלִימָא הַסְּבָרָא הַשְׁתָּא לִית לִיהּ אִימָתָא דְרַבּוּ וְלַהֲכִי הָוִי בְּמַקּוּם פְּסִידָא וּא"נ כֵּן צ"ל כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ דְּלַרְבֵּינוּ אֲתִיָּא הַקְרָא עַל עֲבָד פִּהֵן כְּמַבְנוֹאֵר: וְהִנֵּה כְּמוֹ"ח הַגָּאוֹן ז"ל הִבִּיא רְאָיָה לְדַעַת זוֹ שְׁאִיסוּר רַק מְדַרְבְּנָן מְהָא דְאִיתָא בְּמַס' קְדוּשִׁין (ד'ף סח ע"ב) שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית וְלָדָה כְּמוֹתָהּ מַנִּין וְכָתַבוּ הַתּוֹס' לַפ"ר מִשְׁמַע דַּה"פ נִימָא דִּישְׂרָאֵל הֵבָא עַל הַשְׁפָּחָה הַנּוֹלָד פֶּשֶׁר וְהִיאָךְ נוֹכַל לְהַכְשִׁיר בְּאִין קְדוּשִׁין וְיֵשׁ עֲבִירָה מְשִׁישׁ קְדוּשִׁין וְיֵשׁ עֲבִירָה וְאוֹמַר דְּהַנּוֹלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַפְּגוּם וְכ"ת כּו' עַכ"ל וּלְפ"ד רַבֵּינוּ ז"ל נִיחָא שְׁפִיר דְּהָא גַּבִּי שְׁפָחָה לִיתָא אִיסוּר כָּלָל מַה"ת וּמַה דְּאָמְרָה הַמְשַׁנָּה יֵשׁ קְדוּשִׁין וְיֵשׁ עֲבִירָה הַנּוֹלָד הוֹלֵךְ אַחַר

הפגום היינו היכא שיש איסור מה"ת אבל לא הכא דלא הוי רק איסור דרבנן וא"ל דהולד פשר ולקמן נבאר זה: ועוד יש לענ"ד לכאורה להביא ראיה דהוא רק איסור דרבנן מהא דאיתא במכילתא פ' משפטים פ"ג ומניין שתהא נקנית בכסף ר' ישמעאל אומר קו"ח ומה שפחה פנענית שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף אשה ב"י שנקנית בביאה א"ד שנקנית בכסף ע"כ.

ועיין תוס' קדושין (דף ה ע"ב) ד"ה שפן דכתבו דהמ"ל ש"כ אסור. והנה א"נ דאיסור ביאה דש"כ הוא מה"ת הא יש לדחות קו"ח זה ונהי דזה לא מצי לומר דביאה אינה קונה בה מטעם האיסור כמו כל מקום שנעשה באיסור ואמרין בזה אי עביד לא מהני ז"א לפי מאי שפיתבו האחרונים דל"א אי עביד ל"מ רק היכא דיתקון האיסור אי לא יהני מעשיו אבל היכא דלא יתקון ל"א אעל"מ וא"כ ה"נ אף א"נ דלא נקנה מ"מ האיסור ביאה לא יתקון ולא שייך לא מהני ובכ"ז יוכל לדחות דלאו קו"ח מה לש"כ להכי אינו קונה בה ביאה משום דהוא איסורא והתורה לא תתרבה קנני באיסור ולהכי גבה ליתא רק קנני כסף אבל באשה ב"י דהביאה הוא היתר אינו קונה רק ביאה ולא כסף.

אף יש לדחות דהא חזינו דאף גבי ממזר דביאתו בהיתר לגבי ש"כ אף א"נ דאסור מה"ת כדאיתא בקדושין (דף סט) ומ"מ אינו קונה ש"כ בביאה אלא בכסף אלמא דלא הוי מחמת האיסור ושפיר יליף הק"ו על בת ישראל: והנה יש להקשות א"נ דהוא רק איסור מדרבנן מהא דאיתא במשנה בקידושין (דף סט ע"א) ר"ט אומר יכולין ממזרים ליטרה כו' ובגמ' איבעיא להו ר"ט לכתחלה קאמר או דיעבד קאמר ר"ש דאושפזיכנא דר"ש ממזר הוי כו' וא"ל אי אקדימך טהרתינהו לבנה א"א בשלמא לכתחלה שפיר אלא א"א דיעבד מאי גינהו דמינסב ליה עצה וא"ל זיל גנוב ותזדבן בע"ע ותהא מותר בש"כ ובשני דר"ש מי הנה כו' ופירש רש"י ד"ה מאי גינהו כו' והה"ד נמי מצי להקשות ומי שריא לאנסובי עצה לגנב אלא מקושיא אסרת סלקי דאי הוי מקשי ליה זה המ"ל מכור עצמך וכר"א דס"ל דאף המוכר עצמו רבו מוסר לו ש"כ וכן פתבו התוס' שם והנה א"נ דאיסור זה של ש"כ הוא רק מדרבנן תקשה זה דהא פתבו התוס' במס' ב"ב (דף יג ע"א) גבי מי שחצי עבד וחב"ח וא"ת אמאי כופין את רבו וימפור א"ע בעבד עברי ומוסר לו רבו ש"כ וי"ל דאסור למפור א"ע בעבד שנאמר פי לי ב"י עבדים כו' והנה איסור זה של למפור א"ע לעבד הוא מה"ת מקרא דלי ב"י עבדים דהא אומר בקידושין זה טעם על הקרא שרצע אונן ששמע כו' וא"כ אם ימפור עצמו בעבד עברי בלא שימכרוהו ב"ד נמי יעבור על איסורא בשלמא א"נ דכל איסור זה הוא מה"ת לא קשה דעביד איסור זה דאמרין דלא אסרה התורה למפור רק היכא שמוכר עצמו בלא לקיים המצנה לטהר א"ע אבל על האי גוונא דממזר לא אסרה התורה פי היכא דיכול לישא שפחה לטהר בנני אמנם א"נ דכל איסור שפחה הוא רק מדרבנן א"כ טפי עדיף שיעבור על האיסור של דרבנן לישא שפחה משיעבור על איסור תורה למפור א"ע וע"י זה יטהר את בנני שישא שפחה ולא יצטרך לעבור על איסור תורה למפור בע"ע אף לא קשה דהא כבר כתב הטורי און בחגיגה (דף ב ע"ב) דכל היכא שמוכר א"ע לצורך ממון וכדומה אבל פדי למנוע אפי' מאיסור של דרבנן ליתא איסור פלל וניחא הכא דעושה פן למנוע איסורא דרבנן.

וכן יש לבאר המשנה במס' גיטין (דף מא) מי שח"ע וחב"ח לישא שפחה אינו יכול ב"ח א"י אלא כופין את רבו ומשחררו כו' והאומר לישא שפחה אינו יכול משמע דאי יכול לישא שפחה הא די בזה אף דאינו מקנים בזה מצות פו"ר ורק שבת כל דהו די בזה וא"כ א"נ דאיסור שפחה הוא רק מדרבנן טפי עדיף שיעבור על איסור שפחה דהוא מדרבנן משוישחררו דקיי"ל כל המשחרר עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבדו ואיך התירו לו לעבור על עשה של תורה כדי שלא יעבור על איסור של דבריהם אף זה ניחא שפיר דהא התוס' מקשים שם במס' ב"ב וא"ת ולישא ממזרת דעבד שרי בממזרת וי"ל דאין תקנה להרבות ממזרים בישראל והקשה הט"א שם בתגיגה פ"ג דכל איסור זה שלא להרבות ממזרים הוא רק איסור מדרבנן והביא ראיה לזה ממס' סוטה (דף פה) וא"כ היאך התירו להרב לעבור על מ"ע של לעולם בהם תעבדו אמנם לפי מה שכתב רבינו לקמן בפרק ט' מהל' עבדים ה"ח וכל המשחררו עובר בעשה כו' ומותר לשחררו לדבר מצוה אפילו לצורך מצוה של דבריהם וצריך לומר דטעמו של רבינו דמתיר אפילו לצורך מצוה של דבריהם הוא כמו שכתב הר"ן ז"ל שם בשם י"א במס' גיטין דכל איסור זה של לעולם בהם תעבדו הוא משום חגיגה דלא תחנם וכיון דמשחררו כדי שלא יעבור על איסור של דבריהם נמי שרי דאינו עובר על עשה כלל דאין עושה לו חגיגה בזה דעושה לטובתו שלא יעבור על איסור וא"כ ניחא נמי התירוץ שלא להרבות ממזרים דכיון דעושה משום שלא להרבות ממזרים ליתא בזה עשה דלעולם בהם תעבדו וא"כ ה"נ ניחא מאיסור שפחה א"נ דהוא רק מדרבנן מ"מ כדי שלא יעבור על איסור זה דרבנן שרי לרב לשחררו ואינו עובר כלל בעשה דלעולם בהם תעבדו פמבואר וכן לפי מה שדחה הט"א דברי הר"ן ז"ל ומפרש דרבנן הפקיעו לשיעבוד של האדון וליתא העשה של לעולם ב"ת וא"כ ה"נ ניחא דהפקיעו רבנן השעבוד כדי שלא יעבור על איסור שפחה וליתא עשה כלל.

וצריך לומר לפ"ז הא דקאמר שם לבטל והלא לא נברא העולם כו' אלא לשבת וכתבו התוס' דלא נקיט פו"ר כדי דלקווי מצוה רבה דאומרים להאדון חטא שזינפה העבד ולפ"ד דבארנו הא ליתא כלל איסור עשה הכא להאדון וא"כ די לומר מפו"ר לחוד אף א"ל בזה כמו שכתבו התוס' במס' גיטין דלהכי מביא הקרא דשבת ולא הקרא דפו"ר דעל פו"ר עבד אינו מצוה ועל שבת הוא מצוה ולא מצוה רבה: ועוד יש לומר דלא קשה מהמשנה זו אף א"נ דאיסור שפחה הוא מדרבנן מ"מ אם ישא שפחה גם היא תעבור על האיסור משום חצי הב"ח ואי ישא ב"ח תעבור על האיסור דנושא עבד ולדידה ליתא מצוה כלל דלא מיפקדה אפו"ר כמו שכתבו התוס' דלהכי לא דחה הכא העשה הל"ת משום דעל ל"ת הוא נמי מצוה וא"כ לא תרצה היא לעבור אף על איסור אף דהוא מדרבנן כדי שזינפה הוא ולהכי כופין את רבו ומשחררו לגמרי פמבואר.

וכן צריך לבאר הא דאיתא במס' תמורה (דף ל ע"א) והא שפחה לעבד משרי שרי הב"ע פגון דלית ליה אשה ובנים דתניא אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו ש"כ עכ"ל הגמרא. והנה רש"י ז"ל פירש התם דמקשה הגמ' והא שפחה לעבד שרי ואמאי קאמרי רבנן דהנה אתנן והא לית שום תנא דאסר אתנן המותרות אליו לר' אלעזר לחודיה והנה הא זה נדאי דפגויה אסור מדרבנן לכ"ע ואפילו יחוד דפגויה אסור מדרבנן ואמרינן הכא דלא הוי אתנן רק היכא שיש לו אשה ובנים הא אפתי איסור זה של שפחה הוא

מְדַרְבְּנֵן וְעַל אִסוּר דְּרַבְּנָן לִיתָא אִסוּר אֲתַנְן כְּמוֹ אִסוּר שֶׁל פְּנוּיָה אֲלֵא וְדַאי דְּאִסוּר שְׁפָחָה הוּא מֵה"ת אוֹ לַע"ע הֵיכָא שְׂיִישׁ לֹא אִשְׁתֵּי וּבְנִים וְלֵהֲכִי הָוִי אֲתַנְן.

אִךְ אִין קִוְשִׁיא כְּלָל מְנָה דְּהָא אֲמַרִינָן שֵׁם בִּגְמ' דְּאֲחַד זֹנָה פּוֹתִית וְאֲחַד זֹנָה יִשְׂרָאֵלִית אֲתַנְנָה אִסוּר וְכֵן פּוֹסֵק רַבֵּינוּ בִּפ"ד מֵה' אִסוּרֵי מִנְבַּח אֲחַד זֹנָה פּוֹתִית אוֹ שְׁפָחָה אוֹ יִשְׂרָאֵלִית שֶׁהִיא עֲרֻנָה עָלֵיו אוֹ מִחֲיִיבֵי לְאוּיִן כּו' וְהוּא הִטְעַם דְּעַפּו"ם מְקַרֵי זֹנָה פִּינּוֹן דְּאִין קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין בֵּהּ וְכֵמוֹ שְׁפָתַב רַבֵּינוּ בִּפ"ז הֵכָא דְלֵהֲכִי מְקַרֵי פּוֹתִית זֹנָה אִסוּרָה לְכַהֵן מִשּׁוּם דְּאִין קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין בֵּהּ ע"ש וּא"כ גַּם גַּבֵּי שְׁפָחָה אִף דְּאִינָה אִסוּרָה מֵה"ת מ"מ מְקַרֵי זֹנָה כְּמוֹ פּוֹתִית וְלֵהֲכִי אִסוּרָה אֲתַנְן דְּכַתִּיב לֹא תָבִיא אֲתַנְן זֹנָה וְשְׁפָחָה הָוִי כְּמוֹ פּוֹתִית בְּשֵׁם זֹנָה דְּלֹא תְּפָסִי בֵּהּ קִידוּשִׁין וְרַק לַע"ע דְּהִתִּיר הַפְּתוּב בְּהִדְיָא שְׁפִיר מְקַשָּׁה וְהָא מְשָׁרֵי שְׁרִי לַע"ע דְּשָׁרֵי לְהַשְׁיָאָה דְּרַף חֲתָנוּת וְאֲפִילוּ אִי אִין קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין וּא"כ לֹא קִחְשִׁיב זֹנָה לְדִידָיָה כְּמַבּוֹאָר: אֲמַנְם זֶה קָשָׁה לִי מֵהָא דְּאִיתָא בַּמֶּס' כְּרִיתוֹת (דָּף י"א ע"א) ת"ר וְהִפְדָּה כּו' ר' יִשְׁמַעְעָל אוֹמֵר בְּשְׁפָחָה כְּנַעֲנִית הַפְּתוּב מְדַבֵּר וּמְאֹרְסָת לַע"ע כּו' לר"י יִשְׁמַעְעָל בְּשִׁלְמָא וְהִפְדָּה לֹא נִפְדָּתָה כְּדִקְתָּנִי אֲלֵא הָא דְּקַתְּנִי מְאֹרְסָת לַע"ע מְנַלְן כּו' וּפִירְשׁ רִש"י ז"ל כֵּן לר"י מְאֹרְסָת לְעֶבֶד עֲבָרֵי מְנַלְן בְּשִׁלְמָא לַרע"ק דְּמוּקִי לָהּ בְּחֻצֵי שְׁפָחָה וְחַב"ח לֹא בְּעֵי קִרְיָא דְּאִיכָּא לְמִימַר מְדַחֲיִיב עָלֶיהָ רַחֲמָנָא וְדַאי מְאֹרְסָת מִיִּשְׂרָאֵל דְּהָא תְּפָסִי לִיהָ קִידוּשִׁין הִלְכָּהּ אִיכָּא לְמִימַר לַע"ע נִתְקַדְּשָׁה שְׁהָרֵי רַבּוּ מוֹסֵר לּוֹ בַּע"כ וְלֹא לְעֶבֶד כְּנַעֲנִי שְׁהָרֵי אִסוּרָה לּוֹ אֲלֵא לר' יִשְׁמַעְעָל שְׁפָחָה גְּמוּרָה מְאֹרְסָת לַע"ע מְנַלְן דִּילְמָא לְעֶבֶד כְּנַעֲנִי דְּהָא לְדִידָיָה שְׁרִי לְגַמְרֵי טְפִי מַעֲבָרֵי עַכ"ל: וְנִמְצָא דְּהַגְמָ' דַּס"ל דְּנֻדָּי הֵנָּה אִסוּר דְּאוֹרְיִיתָא תְּרוּנוּיָהוּ בֵּין אִסוּר עֶבֶד לַב"ח וּבֵין אִסוּר שְׁפָחָה לְיִשְׂרָאֵל דְּהָא אֲמַר שֵׁם כֵּן לְפִי פִירוּשׁ רִש"י דְּאֲמַר שֵׁם הִלְכָּהּ א"ל לַרע"ק לַע"ע מִתְקַדְּשַׁת שְׁהָרֵי רַבּוּ מוֹסֵר לּוֹ בַּע"כ ש"כ וְלֹא לַע"כ שְׁהָרֵי אִסוּרָה לּוֹ אֲלֵמָא דְּחֻצְיָה ב"ח אִסוּרָה לַע"ע מֵה"ת וְכֵן מְסִיק לר"י דִּילְמָא לְעֶבֶד כְּנַעֲנִי דְּוָקָא דְּשָׁרֵי מֵה"ת וְהָא אֲפִילוּ לַע"ע לִיכָּא אִסוּר מֵה"ת דְּכָל אִסוּר שְׁפָחָה הוּא מְדַרְבְּנָן וּבְשִׁלְמָא בְּעֵיקַר מִילְתָּא דְּאֲמַר ר' מְאֹרְסָת לַע"ע וְלֹא נִקְיֵט מְאֹרְסָת לְיִשְׂרָאֵל דְּהָא אִסוּר הוּא מְדַרְבְּנָן רַק זֶהוּ פִּינּוֹן דְּעַתָּה אִסוּרָהוּ לְיִשְׂרָאֵל ש"כ נִקְיֵט לַע"ע דְּשָׁרֵי לְגַמְרֵי מְדַרְבְּנָן אֲבָל מֵהּ מְקַשָּׁה מְנַלְן דִּילְמָא מִיִּירֵי בַּע"כ דְּשָׁרֵי לְגַמְרֵי וּמְסִיק ע"ז הַקְּרָא דְּכִי לֹא חֲנוּפְשָׁה זֶה ל"צ דְּלִישְׂרָאֵל אִינוּ אִסוּר אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וְלַע"ע שְׁרִי לְגַמְרֵי אֲלֵא ע"כ דְּאִסוּר שְׁפָחָה הוּא מֵה"ת וְשְׁפִיר מְקַשָּׁה הַכֵּל.

אִךְ יֵשׁ לוֹמַר דְּרַבֵּינוּ ז"ל לֹא יִפְרֹשׁ כְּפִירוּשׁ רִש"י ז"ל דְּהוּא דְּחוּק בְּאֲמַת דַּמ"ש בְּזָה שְׁפָחָה גְּמוּרָה מַח"ש וְחַב"ח הָא לְיִשְׂרָאֵל בֵּין שְׁפָחָה וּבֵין ח"ש תְּרוּנוּיָהוּ אִסוּרֵי וְלַעֲבָד עֲבָרֵי תְּרוּנוּיָהוּ שְׁרִי דְּרַבּוּ מוֹסֵר לּוֹ ש"כ אֲלֵא יִפְרֹשׁ הַגַּמ' כֵּן בְּשִׁלְמָא לַרע"ק דְּמוּקִי לָהּ בַּח"ש נִיחָא לִיהָ לְאוּקְמִי בַּע"ע דְּשִׁינָה בְּיָה מְקַצָּת קִידוּשִׁין מֵה"ת וְנִיחָא טְפִי שְׁפִיר שְׁחֲיִיב קִרְבָּן וּמְלָקוֹת אֲבָל לר' יִשְׁמַעְעָל דְּבִשְׁפָחָה גְּמוּרָה מִיִּירֵי וְאֵז אֲפִילוּ בַּע"ע לֹא תְּפָסִי קִידוּשִׁין וּא"כ מְנַלְן דְּמִיִּירֵי רַק בְּעֶבֶד עֲבָרֵי דִּילְמָא אֲפִילוּ בַּע"כ וּמִיִּירֵי בֵּין בַּע"ע וּבֵין בַּע"כ וּמִשְׁנֵי מְקַרָּא וְלֹא מִשּׁוּם הָאִסוּר רַק מִתְּפִיסַת הַקִּידוּשִׁין כְּמַבּוֹאָר: וְהִנֵּה הַשְּׁעָה מֵה"ת הִבִּיא הֵכָא דְּבָרֵי הַרְדָּב"ז וְהַכֵּה ג"ז ז"ל דְּכַתְּבוּ דְּאִי נִימָא דְּשְׁפָחָה לְיִשְׂרָאֵל הוּא רַק אִסוּר דְּרַבְּנָן הֵה"ד עֶבֶד לַב"ח הוּא רַק אִסוּר דְּרַבְּנָן וְהַכְּרִיחַ הַשְּׁעָה מִפְּדֻעָה זֹו וְדִלְאָ כְּמוֹ שְׁרוּצָה הַמְהַרְשֵׁד"ם לְחַלֵּק בְּזָה דְּרַק שְׁפָחָה לַב"ח הוּא מִד"ס וְעֶבֶד לַב"י הוּא מֵה"ת ע"ש.

וא"כ לפ"ד זה קשה לי טובא מהא דאיתא במס' חולין (דף קיד ע"ב) אלא אמר מר בר רביה דרבינא משום דאיפא למימר עבד בן שפחה אחי משוחררת יוכיח שאסור פרי עם פרי ומותר פרי עם האם כו' דהא עבד בן משוחררת אחי שפחה כו' ופירש רש"י ז"ל דאסור בבתו ומותר במין אמו כו' ונחזינן דמר בד"ר מביא מזה לדחות הק"ו מפרי עם פרי ולהכי צריף קרא דבחלב אמו וא"א דאיסור שפחה ועבד לב"י הוא רק מדרבנן ומדאורייתא הוא היתר גמור והאיף מניתי זה לדחות הק"ו ומצריף קרא לזה אלא ודאי דהוא מדאורייתא איסור עבד לב"ח ושפיר דחי הק"ו כמבואר וקצת יש לדחות ולומר דמר בד"ר אומר דהאי ברייתא דמצריף בחלב אמו ללמד ולא יליף קו"ח ס"ל פאונקלוס המתרגם הכא ס"ל לא יהיה קדוש ולא תהיה קדושה לאסור עבד ושפחה מה"ת כמו שהביא המשל"מ הברייתא דב"ק ולהכי מצריף קרא אכל לדין הוי מדרבנן רק כמבואר.

והנה המשל"מ בפ"ג מה' עבדים הקשה ע"ז דאם איתא דשפחה אינו אסור רק מדרבנן א"כ פשאסרו חכמים את השפחה מ"ט לא אסרו גם לעבד עברי ומדברי רבינו מן קרח דאף לבתר שאסרו חכמים את השפחה מ"מ לעבד מותר וכדמשמע מעובדא דר"ש בפ' האומר והרי גבי אונס שיש מ"ע שישאנה ואעפ"כ אם היתה מד"ס לא ישאנה משא"כ הכא שאין פאן מצוה מה"ת שישאנה העבד לשפחה אלא שהתורה נתנה רשות להאדון שימתן לו ש"כ שיהיה מה"ד שפשאסרו חכמים השפחה תהא אסורה גם לעבד עכ"ל.

ומתוך הכא השעה"מ עפ"י הפלל שכתב הט"ז לקמן ביו"ד סי' קי"ז דדבר המפורש בתורה להתיר אין פח ביז חכמים לאסרו ע"כ: והנה לפי מה שנבאר לקמן בה"מ"א הפלל שחידוש בזה כמו"ת ז"ל דרק היכא דבא התורה להתיר בפירוש האיסור כמו גבי מילה דבא לומר ביום אפילו בשבת וגבי חלב יעשה לכל מלאכה להתיר סחורה בזה אמרינן דלא יכלו חכמים לאסור אכל לא במקום שגמרא בתורה דדבר זה מותר ולא באה בפירוש להתיר בזה ליתא הפלל של הט"ז א"כ הכא נמי ליתא דכיון דאיסור שפחה ליתא מה"ת לא באה התורה להתיר לע"ע אלא באה התורה לחידוש דרבו מוסר לו ש"כ בע"כ והנלדות של האדון ליתא התירוץ של השעה"מ.

אף המשל"מ גופיה מסיק לבסוף תירוץ ע"ז וז"ל אלא דמכרוהו ב"ד פיון שהתורה נתנה רשות להאדון לכוף עבדו למסור לו שפחה לא העמידו דבריהם לבטל זכותו של האדון אשר התורה זכתה לו ע"י עכ"ל אלמא דניחא הכא דחז"ל לא רצו לבטל זכותו כדי שיהיו הבנים שלו ולהכי לא אסרו זה לע"ע: והנה הביא המשל"מ ראיה דהנה איסור מה"ת בשפחה מהא דאיתא במס' קידושין (דף כא) דאמרינן שם דעבד פהו רבו מוסר לו ש"כ משום דחידוש הוא ל"ש פהנים ל"ש ישראלים ופירש רש"י דחידוש הוא מה שהתירה התורה שפחה לישראל וכיון דהתיר לישראל הה"ד לפהו אלמא דהאיסור הוא מה"ת לישראל ולע"ע חידוש דהותר לגביה אכל א"נ דכ"ז אינו אוסר רק מדרבנן א"כ לא מצינו חידוש גבי ישראל אכל לכהו דאסור משום זונה גם לעבד עברי אסור ע"כ ומה שמתוך זה הפני יהושע דזהו החידוש מה שרבו מוסר לו ש"כ בע"כ ודאי ליתא דאיך נאמר להתיר האיסור משום חידוש דבע"כ פיון דלא מצינו היתר באיסור זה תשאור לפהו באיסורו ועוד דבירושלמי פ"ק דקידושין ה"ב אמר שם קומי בעצמה שהנה פהו א"ל ישראל לאו היתר מפלל איסור הוא כו' אלמא דמפניך אמר הירושלמי דאיסור זה הוא

מה"ת ורק הותר לישראל מפלל איסור ומה שמסנים הירושלמי פדדריש היינו פפירוש הפ"מ פדמשמע זה ומה שפירש הק"ע כר"ש דס"ל לרבנות כל המסורין מפי יסור ולהכי אסור לדיניה שפחה מה"ת בזה אינו מתורץ לרבינו דהא רבינו פוסק להדיא ה"א בה"א כר"ש דכי יסור כל המסורין וכמו שמבאר ליה הכ"מ והלח"מ בפ"ג מהל' מלנה ולנה וא"כ אפתי לרבינו נהוי איסור תורה בשפחה כמו שכתב הירושלמי: ונהנה האור קדש בקידושין שם פתב לתרץ קושית המשל"מ פן לפי מה שמפרש הלח"מ בהל' מלכים דיפ"ת הוא ההיתר שלוקח אותה לעיני כל הוי כמו פרהסא וה"נ גבי שפחה אע"ג דאין בה איסור תורה דלא יהיה קדש מ"מ בפרהסא אסור דנדאי הנה בכלל הלמ"מ דקנאים פוגעין בו כו'.

ונהנה זה ליתא לפי מה שכתב רבינו ה"א בהל' י"ד הבא על השפחה ואפילו בפרהסא אין קנאין פוגעין בו כו' שחה שטבלה וקבלה מצות יצאת מפלל כותית ע"פ זה אלמא דהיפוף הוא ממה שכתב האור קדש דהוי בכלל קנאין וראית המשל"מ ברוה: ועוד נ"ל להביא ראיה דהנה מה"ת מהא דאיתא במס' סנהדרין (דף פב) ובע"ז (דף לו) ב"ד של חשמונאי גזרו הבא על הכותית חייב משום נשג"א או משום נשג"ז ומפרש לה נדה שפחה כותית זונה או א"א ופירש רש"י ז"ל דאתי למנסב שפחה ועבר משום לא יהיה קדש ואתי למינסב כותית ועבר על לא תתחתן בהם וא"כ אי אמרת בשלמא אי נסיב שפחה עובר איסור דאורייתא משום לא יהיה קדש כמו אם נסיב כותית ניחא דרבנן גזרו על הבא על הכותית דרף זנות משום איסור דנסוב שפחה דהוא איסור דאורייתא אבל א"נ דאף לנסוב שפחה כל האיסור הוא מדרבנן היאך שייך א"כ דרבנן גזרו איסור על כותית משום איסור דרבנן דשפחה ורש"י פירש שם בסנהדרין דהכותית כשפחה אצלו פי איך שייך בזה גזירה מאי אולמיה האי איסורא מהאי דתרונייהו נתחדש מד"ס אח"כ אלא ודאי איסור זה דנשא שפחה הוא מה"ת וגזרו דהבא על כותית דרף זנות משום דנסוב שפחה דהוא איסור מה"ת כמו דנסוב כותית דהא גזרו בה בנשג"ז דאסור מלאו דלא תתחתן בהם כפירוש רש"י ז"ל שם.

וע"כ נ"ל להכריע כשיטת הרה"מ ז"ל דרבנו ס"ל דרק מלקות ליתא אבל איסור דאורייתא איכא בזה וכן פתב נמי הפ"י במס' קידושין דרבנו ס"ל דרק מלקות ליתא אבל איסור דאורייתא אית ביה.

אף נ"ל לבאר פן דהנה במס' יבמות (דף ק ע"ב) אמרינן אמר שמואל עשרה כהנים עומדים ופירש אחד מהם ובעל הנלד שתוקי כו' אלא שמשתיקין אותו מדין כהונה מ"ט אמר קרא והיתה לו ולזרעו אחריו בעינו ורעו מיוחס אחריו וליתא מתקיף לה ר"פ אלא מעתה גבי אברהם דכתיב להיות לה ולזרעו אחריה ה"מ מאי קמזנה ליה רחמנא ה"ק לא תינסב כותית ושפחה דלא ליזול זרעה בתרה עכ"ל הגמ' וכתב הטורי אבן במס' חגיגה (דף ג ע"א) דאף דאמרינן שם דעשרה כהנים שפירשו דבעינו ורעו מיוחס אחריו דהוא רק מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא זהו רק על האי דכהנים משום דיליף להאי קרא והיתה לו ולזרעו אחריו דחלל עבודתו כשירה כמו שהביא בשם הריטב"א ז"ל אבל הא דאמרינן לא תינסב שפחה וכותית דלא ליזול זרעה בתרה אפילו לפי המסקנא הוא מה"ת דהקרא ל"צ לדרשא אחריתא ע"ש וכן נראה מדברי המהרש"א בח"א ביבמות

דאף לפי המסקנא נשאר זה איסור דאורייתא ע"ש: והנה ע"כ צ"ל דזה האיסור דאורייתא הוא רק היכא ששנשאה דרף גשואין אבל בזנות ליטא האיסור דהא זה כ"ע מודים דאיסור פותית בזנות הוא רק מדרבנן משום דב"ד של חשמונאי גזרו ע"ז כמבואר ואיך נאסר מדאורייתא מקרא אלא ודאי האיסור מה"ת היכא דנסבה דרף גשואין כמו שאמר שם לא תינסב שפחה וכויתית אף שגאסרה אח"כ בתורה לא תתחתן בם לאסור דרף גשואין מ"מ נאמר גם לאברהם אבינו שאסור לו לישא דרף גשואין שפחה וכויתית וא"כ לישא שפחה דרף גשואין נשאר האיסור מה"ת מקרא דלזרעה אחריה דנשאר לישראל.

וינבאר עתה פן קי"ל דבא על הפותית בזנות הוא איסור מב"ד של חשמונאי אם הוא בציועה ובפרהסיא קנאין פוגעין בו מהלמ"מ ובדרף גשואין אסור מה"ת מלאו דלא תתחתן בם נוסף על איסור עשה של ולזרעה אחריה דהוא לאו הבא מפלל עשה ובשפחה אינו פן אלא היכא דבא דרף זנות ובפרהסיא אין פוגעין בו קנאין וכן אם לקחה דרף גשואין אינו לוקה מלא תתחתן כמו שכתב רבינו הקא בה' י"ד אבל אי בא על שפחה דרף גשואין אסור מקרא דלזרעה אחריה ומ"מ אינו לוקה ע"ז רק מכת מרדות מד"ס והנה זה כמו שכתב רבינו לקמן בפ"ב מהל' מ"ש (הל' ו) וז"ל אבל אם אכלו קודם שיפנסו לירושלים מכין אותו מכת מרדות מדבריהם וכתב הכ"מ שם משום דאיכא לאו הבא מ"ע של וצרת הפסך בינך כמו שכתבו התוס' שם במס' מפות (דף יב ע"ב) ונהו המכת מרדות מדבריהם שכתב רבינו עכ"ל שם וה"נ פן הוא אף שלקחה דרף גשואין דאיכא לאו הבא מ"ע מ"מ לוקה מכת מרדות מד"ס כמו גבי מ"ש.

והיכא דבא עליה דרף זנות בציועה אינו אסור רק מדרבנן כמו פותית והקרא דלא יהיה קודש ולא תהיה קדשה לא ס"ל כהתרגום דקאי לאסור על עבד ושפחה אלא קאי על פנוי הבא על הפנויה הפוקרת לזנות כמו שכתב רבינו לעיל בפ"א מהל' אישות ע"ש ודרף גשואין דאסור מה"ת לישא עבד או שפחה מקרא דלזרעה אחריה הוא משום דמתחלל זרעו דזרע קודש מתחלל ואסור מה"ת כמו פותית דרף גשואין ורבנן גזרו מטעם זה דרף זנות גמי כמו בעכו"ם.

ומזה דחזינו דהתורה התירה להאדון למסור לעבד עברי ש"כ חזינו דלית ביה איסור כמו בכותית אשר בפרהסיא קנאין פוגעין בו או דרף גשואין משום לא תתחתן בם דא"כ היאך התירה התורה לע"ע שימסור לו רבו ש"כ אלא עיקר האיסור אם לוקח מעצמו דרף גשואין שפחה וגורם לזרעו שיתחלל אבל אם רבו מוסר לו ש"כ בע"כ והבגים המה של רבו והוא לא גורם לזה התירה התורה בהדיא בזה: ועתה יתבאר דברי רבינו כמין חומר פן בהל' י"א כתב העבדים שהטבילו כו' יצאו מפלל פותים ולכלל ישראל לא באו לפיכך השפחה אסורה לב"ח כו' והבא על השפחה מכין אותו ת"מ מד"ס והוא בין בדרף זנות ובין בדרף אשנות מ"מ אינו לוקה רק מכת מרדות מד"ס דרף זנות הוא איסור דרבנן כמו פותית שכתב הקא בהל' ב' דבזנות מכין אותו מ"מ מד"ס או דרף אשה דהוא אסור מה"ת מלאו הבא מפלל עשה מולזרעה אחריה וכתב סתם הבא על השפחה והוא בין דרף אישות או דרף זנות מ"מ לוקה מ"מ מד"ס בתרנוייהו.

ומסיק שְהַרִי מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁהָאָדוֹן נוֹתֵן ש"כ לַע"ע וְהִיא מְנוֹתֶרֶת לוֹ שְׁנָאֵמַר אִם אֶדְוֹנוּ יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה כּו' וְזֶהוּ פְּנוּנַת רַבִּינוּ לַהוֹדִיעַ מִנ"ל דְּשִׁפְחָה יִצְאָה מִכָּלל פּוֹתִית לְבָלִי לְאַסְרוֹר בְּפִרְהֶסְיָא וְלוֹמַר דִּהִלֵּמ"מ גַּם בָּהּ הוּא דְקַנְאִין פּוֹגְעִין בּוֹ וְדַרְךְ מְלָאוּ דְלֹא תִתְחַתֵּן זֶה יְדַעִינוּ מִדֵּהֲתִירָה הַתּוֹרָה לְמִסּוֹר לַע"ע ש"כ אֶלְמָא דְהַנְשׂוּאִין לִית בֵּיהּ אִיסוֹר ל"ת וְכֵן בְּזִנּוֹת דַּל"כ לֹא הִתִּירָה הַתּוֹרָה לַע"ע דְּהוּא נְמִי בְּכָלל יִשְׂרָאֵל אֶלְא פֶּל הָאִיסוֹר הוּא מְקַרָּא דּוֹלְזָרְעָה כּו' דְלֹא תִיזִיל זָרְעָה בְּתֵרָה וְהִיכָא שְׁרַבּוּ מוֹסֵר לוֹ ש"כ בַּע"כ זֶה לֹא אֶסְרָה תּוֹרָה כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ וְכֵן מְבַאֵר נְמִי הַפ"י הֵכָא בְּקִידוּשֵׁין דְּהָאָדוֹן ה"ל גּוֹרֵם לְגוֹרֵם לוֹ כּו' ע"ש אֶבְל אִי הָוֵה קַנְאִין פּוֹגְעִין בּוֹ בְּפִרְהֶסְיָא ה"נ הָוֵה אִיסוֹר מְזַה בַּע"ע דְּמְקַרִי פִּרְהֶסְיָא כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ לַעֲיִל בְּשֵׁם הָאוֹר קִדְשׁ דְּהוּהָ כְּמוֹ יפ"ת דְּמְקַרִי פִּרְהֶסְיָא וְכֵן אִי אֶסְרִינוּ מְלֹא תִתְחַתֵּן דְּרָךְ אִישׁוֹת נְמִי לַעֲבֹד עֲבָרֵי הָוֵה אִיסוֹר וְבֵה' י"ב פְּתַב וְלֹא גְזָרוּ חֲכָמִים בְּדָבָר זֶה הִינְנוּ מַה שְׁמַקְשָׁה הַמְשַׁל"מ בַּפ"ג מֵהַל' עֲבָדִים מ"ט לֹא גְזָרוּ חֲכָמִים עַל הָעֶבֶד ג"כ שֶׁיְהִיָּה אִיסוֹר לִישָׂא הַש"כ וְחַד תִּירוּץ בְּאֲרָנוּ לַעֲיִל וְעוֹד יֵשׁ לְתַרְצֵי כּו'.

דְּהִנְהוּ רַבִּינוּ פְּתַב הֵכָא בֵה' ב' אֶבְל הֵבָא עַל הַכּוֹתִית דְּרָךְ זְנוּת מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרָדוּת מִד"ס גְּזִירָה שְׁמָא יָבוֹא לְהִתְחַתֵּן כּו' אֶלְמָא דְכָל עֵיקָר הָאִיסוֹר גְּזִירַת חֲכָמִים בְּזִנּוֹת הוּא שְׁמָא יָבוֹא לְהִתְחַתֵּן וְאִי יַעֲבֹר ע"ז אִיכָּא אִיסוֹר דְּאוֹרְיִיתָא בְּמַלְקוֹת שְׁפִיר גְּזָרוּ רַבָּנָן בְּזֶה אֶבְל גְּבִי שִׁפְחָה אִי יַעֲבֹר עַל הָאִיסוֹר חִיתוּן וְיִשָּׂא אוֹתָהּ לֹא יַעֲבֹר רַק עַל אִיסוֹר לֹא הֵבָא מ"ע שֶׁל וְלִזְרָעָה אַחֲרֶיהָ לֹא גְזָרוּ בְּזֶה וְכְמוֹ שְׁפְתַב הַמְגִיָּה בַס' מְשַׁל"מ פ"א מֵהַל' י"ט בְּזֶה דְאָמַר הַגַּמ' בִּיבְמוֹת מְכַדִּי הָא דְאוֹרְיִיתָא כּו' מַה לִּי אִיסוֹר לֹא וְמַה לִּי אִיסוֹר פְּרַת זֶהוּ רַק בְּלָאוּ גְמוֹר אֶבְל לֹא בְּלָאוּ הֵבָא מִכָּלל עֲשֵׂה ע"ש וְהַסְפִּים עַל יְדוֹ הַנוֹב"י בַּמַּה"ק בַּהַל' חֲמִיץ ע"ש וְה"נ פִּינוּ דְלִיתָא בְּאִיסוֹר אִישׁוֹת רַק לֹא הַבְּמ"ע לֹא גְזָרוּ לַעֲבֹד עֲבָרֵי אִם רַבּוּ נוֹשָׂא לוֹ אִשָּׁה דְשָׁרִי מֵה"ח שְׁמָא יִשָּׂא בְּחַתְנוּת בְּלֹא שְׁרַבּוּ יִתֵּן לוֹ וְכְמוֹ שְׁגְזָרוּ בְּכּוֹתִית דְּרָךְ זְנוּת ל"ג ע"ז וְרַק דְּרָךְ זְנוּת שִׁפְחָה אִיסוֹרָה כְּמוֹ שְׁאָסוֹר פֶּל פְּנוּיָה אִי דִישְׁרָאֵל דְאִי עַל יְחוּד דְפְנוּיָה גְזָרוּ מַכְש"כ בִּיאָה דְאִיסוֹר וְנָהִי דְאִין לָהּ דִּין פּוֹתִית מ"מ גַּם בַּת יִשְׂרָאֵל אִיסוֹר פְּנוּיָה מִד"ס לַכ"ע וְרַק אוֹמַר דַּלְע"ע דְּרַבּוּ מוֹסֵר לוֹ ל"ג שְׁמָא יִשָּׂא דְרָךְ חַתְנוּת פִּינוּ דְלֹא הָוִי לֹא גְמוֹר בְּזֶה כְּמִבְּאוֹר.

וְבֵה' י"ג פְּתַב עוֹד וְלֹא יְהִיָּה עוֹן זֶה קַל בְּעֵינֵיהּ מְפָנִי שְׂאִין בּוֹ מַלְקוֹת מֵה"ת וְדִיִּיק רַבִּינוּ לְשׁוֹן אִין בּוֹ מַלְקוֹת מֵה"ת אֶבְל אִיסוֹר דְּאוֹרְיִיתָא דְרָךְ אִישׁוֹת יֵשׁ שְׁזֶה ג"כ גּוֹרֵם לְהַבֵּן לְסוֹר מֵאַחֲרֵי ה' שְׁהַבֵּן מִן הַשִּׁפְחָה קְרוֹי עֶבֶד וְנִמְצָא גּוֹרֵם לְזָרַע קוֹדֶשׁ לְהִתְחַלֵּל הָרִי אוֹנְקְלוֹס כּוֹלֵל בִּיאַת עַבּוֹ"שׁ בְּכָלל לֹא יְהִיָּה קוֹדֶשׁ וְל"ת קוֹדֶשׁ כּו' וְלִהְכִי לְדִינוּ דְרָךְ אִישׁוֹת אִיכָּא אִיסוֹר מֵה"ת וּבְדְרָךְ זְנוּת הוּא מִד"ס.

וְנִיחָא לַפ"ז דְּבַאֲרָנוּ דְאִיכָּא אִיסוֹר מֵה"ת דְּרָךְ אִישׁוֹת פֶּל הַקְּוִשִׁיּוֹת אֲשֶׁר בְּאֲרָנוּ מְקִידוּשֵׁין דְּעֶבֶד פִּהוּ חִידוּשׁ דְשָׁרִי לִישָׂא שִׁפְחָה אִי דְרָךְ אִישׁוֹת אִי שְׁלִישְׁרָאֵל אִיסוֹר מֵה"ת וְכֵן מְפָרִיתוֹת וּמְחוּלִין שְׁבַאֲרָנוּ דְהֵתֵם נְמִי לִישָׂא דְרָךְ נְשׂוּאִין וְכֵן גְזָרוּ דְהֵבָא עַל הַכּוֹתִית דְרָךְ זְנוּת אִיסוֹר מְשׁוּם שִׁפְחָה הִינְנוּ נְשׂוּאִי שִׁפְחָה דְאִיסוֹר מֵה"ת: וְנִיחָא נְמִי הָא דְכָתַב רַבִּינוּ לְקַמֵּן בַּפ"ט ה' ד' לְפִי דְבָר זֶה הִתִּירוּ לְמַמְזָר לִישָׂא שִׁפְחָה כְּדִי לְטַהַר אֶת בְּנֵי שְׁהַרִי הוּא מְשַׁחֲרַר אוֹתָם וְנִמְצָא ב"ח וְלֹא גְזָרוּ עַל הַשִּׁפְחָה וּמַמְזָר מְפָנִי תַקְנַת הַבְּנִים ע"כ וְלְכַאוּרָה מְשַׁמַּע הֵכָא מִד"ר דְאִיסוֹר זֶה הוּא מְדַרְבְּנָן וְלֹא גְזָרוּ מְשׁוּם תַקְנַת הַנִּלְד בְּשִׁלְמָא

לפירוש רש"י ותוס' דאסור מה"ת משום לא יהיה קדש מ"מ גבי ממזר ניקח שנושא
שפחה כמו שכתבו התוס' במס' גיטין (דף מא וב"ב דף יג) דאסור קדש ליתא גבי ממזר
דכולו מקדשות קאתי שנולד מאסור ערנה שאין קדושין תופסין בו עיי"ש.

ולפ"ד רבינו נמי דהאסור הוא לא מלא יהיה מ"מ ניקח פינו דבארנו דהאסור הוא
שגורם לזרע קדוש שיתחלל וילפינו מקרא דולזרעה אחריה דאסור ונהו דנקא בישראל
פשר שמחלל זרעו אבל לא בממזר שזרעו מחולל ליתא בזה אסור מה"ת וגם רבנו לא
גזרו פינו דאיכא תקנת הבנים ואף בזנות לא גזרו כמבואר: וניחא נמי מה שהקשה
השעה"מ הקא ע"ז ונדא הוא מגמ' דב"ק (דף פח ע"א) דיליף על עבד דפסול לעדות
מק"ו מאשה כו' דעבד שאינו ראוי לבוא בקהל א"ד שפסול לעדות והוא פסול מה"ת
אלמא דאינו ראוי לבוא בקהל מה"ת כו'.

והנה לכאורה הא גם זה נוכל לתרץ דא"ל דעולא דאומר זה דאליבא דרבנו דפסול לעדות
מהאי קו"ח יפרש דרבנו ס"ל פאונקלוס דמתרגם מלא יהיה קדש לאסור עבד ונהו לאו
מה"ת אבל לדין א"ל דילפינו פסול עבד כמו שאמר מר בד"ר מקרא דלא יומתו אבות
ע"ב כו'.

אמנם זה תקשה דהא רבינו לקמן בהל' עדות יליף מקרא דלא אחיו לפסול עבד שאינו אחיו
בן ברית ומפרש לה האו"ת בסי' ל"ד סי"ט דפירוש רבינו הוא דיליף מקו"ח דיליף עולא
מגזלו וחד מהנהגה והקו"ח בא לגלות דלא נימא אחיו הוא במצות ורק פינו דאינו אחיו
בברית פסול הוא לעדות עיי"ש וא"כ גם רבינו יליף ע"כ מקו"ח זה דאינו ראוי לבוא
בקהל אלמא דאסור מה"ת וגם זה יתורץ כמו שבארנו דאסור מה"ת דרף נשואין בלאו
הבא מ"ע וכן שאר הקושיות שהקשה השעה"מ הפל יתורץ בזה: והנה הדו"פ פכת בטור
סי' טז) דאסור מה"ת הוא לישא שפחה אף לדין מלאו דלא יהיה קדש ורק אינו לוקה
דהוי לאו שפכלות והב"ש הקשה ע"ז שם (סי' טז ס"ק ה) א"נ דהוי לאו שפכלות
להכי אינו לוקה א"כ אמאי פסקינו דפנוי הבא על הפנויה לוקה מלאו זה כמו שכתב
רבינו לעיל בהל' אשנת הא לאו זה הוי לאו שפכלות כמו עבד ושפחה.

ולענ"ד קשה עוד א"נ דאסור מה"ת מקרא דלא יהיה קדש א"כ גם בזנות להוי אסור כמו
בפנוי הבא על הפנויה דילפינו גם על זנות מקרא זה ובזנות נדאי ס"ל לרבינו דהוא רק
מדרבנו דכתב הקא בפ' ט"ו שבארנו ולא גזרו חכמים בדבר זה והיאך מצינו שגזרו
חכמים א"נ דאף בזנות הוא אסור מה"ת אלא נדאי כמו שבארנו דרק דרף אשנת אסור
מה"ת ודרף זנות הוא מדרבנו כמו גבי כותית כמבואר.

וצריך לומר דבין עבד לבת ישראל ובין שפחה לישראל תרנוייהו נפ"ל מהאי קרא
דלזרעה אחריה אף דקיי"ל דעבד ועכו"ם הבא על בת ישראל הולד פשר מ"מ כמו
בעכו"ם אסרינו מקרא דלא תתחמן בין כותי לישראלית ובין ישראל לכותית וה"ל בעבד
נהי מהא דחזינו דהתירה התורה לעבד עברי למסור לו ש"כ בע"כ ש"מ דגבי עבד ליתא
לאו זה מ"מ אסור לאו הבא מ"ע יש הפל כמו שבארנו: והנה הקרבן עדה בירושלמי
דקדושין (פ"א ה"ב) כתב וז"ל ונ"ל שדעת הרמב"ם הבא על השפחה יש אסור מה"ת
אף אין מלקות מה"ת ולא גזרו חכמים שיהיה לאו באסור זה אם בא עליה דרף חתנות
או שיהיה בזה אסור אם בא עליה דרף זנות כמו שגזרו בעכו"ם כו' אלא אם בא עליה

דָּרָךְ חֲתָנוּת חֲזָיִב בַּעֲשֵׂה עֲלֶיהָ וְיִלְיָף לִיהָ מִדְּאֻמְרָה תּוֹרָה בַּע"ע שְׂרָבוּ מִן תּוֹרָה לְהִשְׂיֵא לּוֹ שְׂפָחָה ש"מ דְּלִשְׁאָר כָּל אָדָם אֲסוּרָה וְלֹא הֵבֵא מִכָּל עֲשֵׂה הוּא עכ"ל וְכָל דְּבָרָיו תְּמוּנָה דְּלִפ"ד מִשְׁמַע דְּבָלֵא תַתְּחַתָּן רַק גַּבֵּי כּוֹתִיב וְהֵכָא לִיתָא שׁוּם אִיסוּר אֶפְיִלוּ מִדְּרַבְּנָן זְהוּ לִיתָא דְּהָא מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי רַבִּינוּ בְּהִדְיָא הֵכָא דְּהֵבֵא עַל הַשְׂפָחָה אָף פ"א דְּרָךְ וְנוֹת עוֹבֵר עַל אִיסוּר דְּרַבְּנָן וּמָה שְׂפָתָב עוֹד דְּהוּי לָאו הֵבֵא מ"ע מִזֶּה דְּהִתִּירָה הַתּוֹרָה לְעֵבֶד עֲבָרֵי לֹא מְצִינוּ מִזֶּה שׁוּם לָאו הֵבֵא מִכָּל עֲשֵׂה דְּהַתּוֹרָה לֹא בָּאָה לְהִתִּיר לְעֵבֶד עֲבָרֵי זֶה וְרַק בָּא לְוֹמֵר דְּרַבּוּ מוֹסֵר לּוֹ ש"כ וְהַנְּלֻדוֹת שֶׁל הָאֲדוֹן וּמִנ"ל לְוֹמֵר דְּהַתּוֹרָה בָּאָה לְהִתִּיר דְּאָז מִמִּילָא נִשְׂאָר לִב"ח בְּאִיסוּר רַק אֲמָרָה הַתּוֹרָה אִם אֲדוֹנָיו יִתֵּן לּוֹ אִשָּׁה הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לְאֲדוֹנֶיהָ כּו' וְלֹא לְהִתִּיר בָּאָה וְאָף דְּאֻמְרִינוּ אִין לּוֹ אִשָּׁה וּבָנִים אִין רַבּוּ מוֹסֵר לּוֹ ש"כ מִשְׁמַע דְּהוּא בְּאִיסוּר זְהוּ רַק אִם יִדְעִינוּ אִיסוּר מִמָּקוֹם אַחַר אֲמָרִינוּ אִם אִין לּוֹ אִשָּׁה וּבָנִים נִשְׂאָר בְּאִיסוּר כְּמוֹ שְׂאָר יִשְׂרָאֵל וְכְמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ הוּא הַנְּכֹחַ דְּיִלְיָף מוֹלְזָרְעָה אַחֲרֵיהּ כְּמִבְּנָאָר וְדוּק: פֶּרֶק יג הֵלְכָה אַ בְּשִׁלְשָׁה דְּבָרִים כּו' מִילָה הֵיטָה בְּמַצְרִים שְׂנַאָמֵר וְכָל עָרַל לֹא יֵאכַל בּוֹ עכ"ל.

וְהִנֵּה קִשָּׁה ע"ז דמ"ט לֹא הֵבֵא רַבִּינוּ מִקְרָא זֶה שְׂהֵבֵיא הַגַּמ' בְּמַס' פְּרִיָּתוֹת (דָּף ט ע"א) מִילָה דְּכֹתִיב כִּי מְוָלִים הִיוּ כָּל הָעָם הַיּוֹצֵאִים כּו' וְאֶעְבֹּר עֲלֶיהָ כּו' וְרַבִּינוּ הֵבֵיא מִקְרָא זֶה שֶׁל וְכָל עָרַל. אֲמַנְם אֶפְכָּא תִקְשָׁה עַל הַגַּמ' מ"ט שְׂבִיק קְרָא דְּדְבָרֵי תּוֹרָה שְׂמַבֵּיא רַבִּינוּ וְקָא יִלְיָף מִקְרָא דְּדְבָרֵי קַבְלָה וּנ"ל לִיִּישֵׁב כֵּן דְּהִנֵּה מִקְרָא דְּכָל עָרַל הָא לֹא נִדְעָה רַק דְּמִשׁוּם אֲכִילַת פֶּסַח הַנְּזָרְכוּ לְמוֹל ג"כ כְּדִי לְאֲכֹל הַפֶּסַח וְזֶהוּ רַק בְּגִדוּלִים שְׂאוּכְלִין הַפֶּסַח אֲבָל קִטְנִים מִכֵּן ח' יָמִים עַד שְׂיֻכְלוּ לְאֲכֹל פֶּסַח לֹא נִדְעָה מִקְרָא זֶה אִם מְלוֹ אִז אִף בּוֹדָאֵי מְלוֹ אוֹתוֹן דְּהָא קִי"ל דְּמִילַת זְכָרָיו וְעֵבֶדְיוֹ מְעַפְבוֹת מִלְּאֲכֹל הַפֶּסַח וְאָף בְּפֶסַח מַצְרִים נָמִי הִיָּה מְעַפֵּב כְּדֹאִיתָא בְּמַס' פֶּסְחִים (דָּף צו ע"א) וְא"כ נִדְאֵי מְלוֹ אֵת בְּנֵיהֶם לְעֲשׂוֹת הַפֶּסַח: אֲמַנְם בְּמַכִּילְתָּא פ' בֵּא וּבִילְקוּט שָׁם אִיתָא פְּלוּגְתָּא דְּתַנְיָא בְּזֶה וּר' יִשְׁמַעְאֵל וּר' יוֹנָתָן ס"ל דְּמִילַת זְכָרָיו אִין מְעַפְבִּין אֵת אֲבֵיהֶם מִלְּעֲשׂוֹת הַפֶּסַח עֵי"ש וְא"כ נִיחָא שְׂפִיר דֹּא"ל דְּהָא סוֹנְגֵיא דְּמַס' פְּרִיָּתוֹת ס"ל כְּהָאֵי מ"ד שָׁם בְּמַכִּילְתָּא דְּמִילַת זְכָרָיו אִינְם מְעַפְבִּין וְא"כ לֹא נוֹכַח לְלַמּוֹד מִקְרָא דְּכָל עָרַל דְּה"א דְּלֹא מְלוֹ רַק אֱלֹהֵי שְׂאֲכָלוּ הַפֶּסַח אֲבָל קִטְנִים נִכְנָסוּ לְבֵרִית בְּלֹא מִילָה וְלָכֵן הֵבֵיא הַקְרָאֵי דְּדְבָרֵי קַבְלָה דְּכֹתִיב כִּי מוֹלִים הִיוּ כָּל הָעָם הַיּוֹצֵאִים מִמַּצְרַיִם מִשְׁמַע שְׂכּוֹלָן מְלוֹ וְכֵן מִקְרָא דְּאֶעְבֹּר עֲלֶיהָ מִשְׁמַע דְּזִכּוּת הַמִּילָה עֲמַד לְהֵן לְהוֹצִיאֵם מִמַּצְרַיִם וְא"כ אֶפְיִלוּ קִטְנִים נִכְנָסוּ לְבֵרִית אֲבָל רַבִּינוּ דְּפוֹסֵק בַּהֲל' ק"פ דְּמִילַת זְכָרָיו מְעַפְבִּין כְּמוֹ דַּס"ל לַגַּמ' דִּידָן וְא"כ נוֹכַח לִילְיָף מִקְרָא דְּכָל עָרַל דְּכּוֹלָם נִימּוּלוּ אֶפְיִלוּ הַקִּטְנִים דְּמְעַפְבָּא אֲכִילַת הַפֶּסַח כְּמִבְּנָאָר וְדוּק: פֶּרֶק יד הֵלְכָה ב' וּמוֹדִיעֵין אוֹתוֹ עֵיקְרֵי הַדָּת שְׂהוּא יְחוּד הַשָּׁם וְאִיסוּר עֲכוּ"ם וּמֵאֲרִיכִין בְּדָבָר הִנֵּה וּמוֹדִיעֵין אוֹתוֹ מְצוֹת קו"ח וְאִין מֵאֲרִיכִין בְּדָבָר הִנֵּה וּמוֹדִיעֵין אוֹתוֹ עוֹן לְקַט שו"פ וּמְעַשֵּׂר שְׁנֵי עכ"ל.

וְכַתֵּב הִרָה"מ בְּרִיָּתָא בִּיבְמוֹת (דָּף מו) וְהַפֵּל מְפוֹרֵשׁ שָׁם חוּץ מִמ"ש וּמֵאֲרִיכִין בְּדָבָר בְּיַחּוּד הַשָּׁם וּבְאִיסוּר ע"א שְׂאִינוּ מְבִנְיָאָר שָׁם שְׂיֵאֲרִיכוּ עֲמוּבְזָה אֲבָל הַדְּבָר פְּשׁוּט שְׂאֵלוּ הֵם עֵיקְרֵי הַדָּת וְהָאֲמוּנָה צָרִיף כּו' וְלִהוֹדִיעֵם שְׂהוּא עֵיקָר כּו' עכ"ל.

ונ"ל קצת ראיה לדברי רבינו דביחוד השם הוא מאריף דשם אמרינו אסור לנו ע"ג. והקשה המהרש"א הא עפ"ם הוא מז' מצות שב"נ מנוקה ע"ז ול"ל להזהיר להגיד ועיי"ש: ויש לומר פן דהנה במדרש רות שם קאמר עמך עמי אלו עונשין כו' ואלהיך אלהי לשלם שכר פעולתי ולא רצה המדרש לפרש ע"ז דאסור ע"ז, ונ"ל דפליגי בזה דהנה אמרינו במס' סנהדרין (דף נו ע"ב) כל ע"ג שב"ד של ישראל היו ממתין עליה ב"נ הנה מנוקה עליה וכל ע"ג שאין ב"ד של ישראל מ"ע אין ב"נ מנוקה עליה פגון גיפף ונישק ופירש"י ז"ל ומ"מ עשה איפא מויצו וכן פתב רבינו לקמן בפ"ט מהל' מלכים הל' ב' דאף שאינו נהרג מ"מ אסור בכולן וא"ל דזהו רק למ"ד דילפינו איסור עפ"ם מויצו אז ידעינו עשה על הפל אבל תנא דב"מ דיליף איסור ע"ג מקרא דכי השחית כל בשור ואמרינו כ"מ שנגאמר השחתה אינה אלא ד"ע ועפ"ם לא ידעינו מזה רק על ע"ג שב"ד של ישראל ממתין אבל על גיפוף ונישוק אף איסור עשה ליפא וא"כ א"ל דהגמ' שם במס' יבמות דאמר דמזהיר ע"ז ס"ל פתנא דב"מ דיליף מפי השחית וא"כ בא להזהירו מפל ע"ז אף שאין ב"ד של ישראל ממתין עליה אבל המדרש יספור דאיפא איסור אף בע"ג שאין ב"ד של ישראל ממתין ולהכי אמר רק על שאר מצות פמבנאר: אמנם רבינו ס"ל דלהכי מזהיר לו על ע"ג אף דמנוקה הוא בתחלה היינו שמאריף בדבר זה פיון דהוא יחיד השם דלהזהיר לבד לא צריף דמנוקה ועומד הוא פמבנאר: ומ"ש רבינו ומע"ש בגמ' איתא ומעשר עני וכו' זה גיחא יותר דזה דמי ללקט שו"פ שמזהיר אותו אבל מעשר שני הוא דמי למעשר ראשון וה"ל לומר על המעשרות ודוק: הלכה יח ויראה לי שאם בא העבד על הנזכר ובהמה יתרגו שאיסור שתי עריות אלו שנה בכל האדם עכ"ל.

וכתב הראב"ד ז"ל לא צריף אפילו לתינוקת וכי משום קורבה נאסרו אלו שיהיו כו' וכל עונשין שבתורה הן מנוהרות עכ"ל ונ"ל ליישב דברי רבינו דשפיר צריף לאשמעינו זה דהנה איתא במס' יבמות (דף נד ע"ב) אלא אמר ר"י כו' א"ק כו' אשר יעשו מפל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות העושות פל העריות פולן לנדה מה נדה בהערה אף פל בהערה ופירש רש"י ז"ל שהרי פאן הוקשו פולן זו לזו ונדה גמי פתיב בפירשת עריות וכן לעיל ביבמות (דף ח ע"א) אמרינו איתא בהקישא דר' יונה פל אשר יעשה כו' הוקשו פל העריות פולן לאשת אח מה אשת אח שריא כו' פתב רחמנא עליה וכן במס' קדושין (דף סא) ובכריתות (דף ב) איתא דמהקישא דר' יונה ילפינו פל עריות זמ"ז בין לקולא ובין לחומרא.

והנה ביבמות (דף נד) אמרינו המערה בזכור מהו כו' אלא המערה בבהמה מהו כו'. וכתבו התוס' ד"ה בזכור הא דלא יליף בזכור ובהמה בהקישא דר' יונה משום דאת מקורה הערה פתיב והנהו לא שייף בהו מקור כו' א"נ משום דזכר ובהמה לא חשיב ביאה דאין דרף ביאה בכף ולהכי בפ' ד"מ צריף אזהרה ועונש לשוכב ונשכב בזכור אע"ג דבעלמא לא בעי קרא לחייב האשה הנשפכת עכ"ל והנה מה שהביאו ראיה על התירוץ השני דלא חשיב ביאה מה דצריף עונש ואזהרה לשוכב ונשכב בזכור י"ל פן.

דהנה במסכת ב"ק (דף לב ע"א) אמרינו הכא איהו קעביד מעשה והיא לא והכתיב ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם הנאה לתרונייהו אית להו איהו מעשה הוא דקעביד וכתבו התוס' ומיהו לענין חטאת ומלקות חייבת דרחמנא אחשבה הנאה פמעשה עכ"ל

וא"כ א"ל דגבי אשה לא בעי קרא לחיוב על נשפב פיון דאית הנאה לתרנוניהו וה"ל מעשה ותיבת אבל גבי זכר דאין הנאה לנשפב כמו שפירש רש"י ז"ל שם במס' סנהדרין וא"כ ה"א דלא מחייבי ומרבי קרא בהדיא דמ"מ חייב גם נשפב וא"כ אין ראיה משם: אף הא זה שפיר יבואר מדברי התוס' דגם עריות דזכור ובהמה הנקשה מהקישא דר' יונה וא"כ לכאורה נוכל לטעות ולומר דכי היכא דעבד פטור מעריות דקורבה פטור נמי מן עריות דזכר ובהמה דילפינו לה מהקישא וכה"כ דאמרינו (בדף ח ע"א) דכה"כ דאשת אח שריא כו' ואשמענו רבינו דלא ילפינו זה בהקישא לפטור ואף דאין משיבין על ההקישא מ"מ אמרינו בשאר עריות דלאו שאר בשור הוא ילפינו אפכא בג"ש דלה לה מאשה לחייב ולא מהקישא לפטור ואפילו למ"ד במס' גיטין (נ"ד מא) דהקישא עדיף מג"ש מ"מ הא פתבו התוס' שם דמסקינו דג"ש עדיפא דהכא פיון דכל עיקר לימוד שטר ילפינו בג"ש ס"ל לכ"ע דג"ש עדיפא וה"נ דכל עיקר לימוד בעבד שמונהר על מצות ילפינו מג"ש זה מאשה הג"ש טפי עדיף ואמרינו דחייב באותן שאינה קורבה ומכש"כ לפי מאי שפתבו התוס' במס' זבחים (נ"ד מח) ד"ה דכ"ע דהיכא דמצוי לאוקמי הקישא למלתא אחריתא אמרינו ג"ש עדיפא לכ"ע ורק היכא דל"מ לאוקמי ההקישא למלתא אחריתא אז יש מ"ד דהקישא עדיף וא"כ ה"א דהקישא דר"י מ"ל לכמה דברים שפיר ג"ש עדיף ועבד מונהר בהני דלאו שאר בשור נדוק: פ"ק טו הלכה א איזהו ממזר חוץ מן הנדה שהבן ממנה פגום ואינו ממזר עכ"ל.

והנה התוס' פתבו במס' קדושין (נ"ד סח ע"א) ד"ה לחומרא וא"ת לר' יהושע דאמר אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד מאי חומרא לומר דלא תפסי קדושין בחייבי פרייתות וי"ל דאשמענו מנה דנהה פגום מיהו אי תפסי בה קדושין אפילו פגום לא הני עכ"ל.

נמצא דהתוס' ס"ל בזה דפגום תליא בתפיסת קדושין ואי תפסי קדושין אינו פגום ורבינו הא לא ס"ל פן דהא פתב ה"א דבגדה הבן פגום אף דבה תופס קדושין וא"כ לרבינו תסוב קושית התוס' לדונקתה דלר' יהושע מאי חומרא הוא זה.

ונ"ל לומר דלרבינו בלא"ה לשיטתו גיחא הקושיא לר"י פן. דהנה רבינו פתב לקמן בהל' ב' דכל חייבי לאוין לבד מאלמנה לכה"ג אינו לוקה על בעילה בלא קדושין וכתבו המפרשים דזהו רק לדידן דס"ל דקדושין תופסין בחייבי לאוין אבל למאן דאמר דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין אז ודאי לקי על ביאה לחודיה בלא קדושין אף הני דכתיב בהו לא יקח כו' דהא הקדושין לא מהני מידי ולחכי הטעם בחייבי פרייתות קיי"ל דבכל הני אף דכתיב בהו משמעות קדושין או לא יקנה אשר משמעות קדושין ומ"מ לקי בלא קדושין משום דאין הקדושין תופסין וחיוב על הביאה לחוד וא"כ שפיר הוא לחומרא דאי נקיש לזה דאחות אשה אזי יקנה בחייבי פרייתות דלא תפסו קדושין ויקנה חייב על הביאה בלא קדושין כמו את"א ודוק: פ"ק טז הלכה ב הואיל ופ"ד אסור לבא בקהל לא גזרו בו על הנתינים ועל הספקות אבל פ"ד וכ"ש אסור בממזרת ודאית שרי אסורה מה"ת עכ"ל.

והראב"ד ז"ל השיג עליו והאריך בזה דממזר לאו קהל הוא כו'. והנה הב"ש באה"ע (סי' ה ס"ק ט) תמה על הראב"ד ז"ל דא"כ למה לא מוקי מתניתין בקדושין (נ"ד עב) פל

האסורין לבא בקהל מותרין לבא זב"ז מיירי בפ"ד דאסור בקהל מותר בממזרת ונשארו בקושיא.

ובס' ישועות יעקב (בסי' ה) שם מתרץ פן דא"כ האיד יהיה מיושב בזה דברי ר"א במשנה שם שאוסר אף ספקות הא ספק פ"ד מותר ומשום מעלה עשו ביוחסין ליתא דלאו בר אלוודי הוא עכ"ל: ולענ"ד ליתא זה התירוץ דהא רש"י ז"ל כתב במשנה פגון ממזרי בשתוקי.

וכתב הפ"י דאף לפי המסקנא מוקי ליה בגמ' לענין גר עמוני ומואבי אפ"ה פשטא דלשנא דמתניתין קאי על ממזרי ושתוקי דאלת"ה אין ענין דברי ר"א דאוסר נדאן בספקין בכאן אע"כ דמיירי נמי בממזרי ושתוקי אלא שפא להוסיף גר עמוני ומואבי שלא נאמרה במשנה עכ"ל.

נמצא דנוכל לאוקמי גם לענין פ"ד ור"א קאי על ממזרי בשתוקי דהא לפי מה שפסקהגמ' לענין עמוני ומואבי נמי לא קאי ר"א ע"ז וה"נ נימא פן וליתא תירוץ: אמנם נ"ל דכל עיקר דין זה מבואר בירושלמי שם בפ' הערל ובפ' עשרה יוחסין שהביא המ"ע ה"א והוא טעה בזה כמו שכתב ה"א בבבאורי הגר"א ז"ל וז"ל הירושלמי אבל פ"ד פהן לא בדא תמן תנינן כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זב"ז ר"י אוסר ר"י אומר פלגא פ"ד ישאל מותר לו לישא ממזרת אר"י בלבד פסול משפחה הא פסול הגוף לא בדא חז"ל דר"י כו'.

ונהו פונת הירושלמי דהפירוש של הפני משה שם הוא דחוק מאי פלגא דאמר: אמנם יבואר פן בדא תמן תנינן כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זב"ז ר"י אוסר ר"י אומר פלגא פ"ד פ"ה הפלג דכל אתי לומר דפ"ד ישאל מותר לו לישא ממזרת כמו שהקשה הב"ש וע"ז אומר דתניא ר"י בלבד פסול משפחה הא פסול הגוף לא בדא פירוש דר"י דחי דלא מצוי לאוקמי הא מתניתא דפ"ד דלא מיירי המשנה רק בפסול משפחה אבל בפסול הגוף לא ואמר חז"ל דר"י כו' דהוא סבר דבאמת פינן דהוא פסול הגוף אסור בממזרת אבל לדין נוכל לומר דאף דמותר מ"מ המשנה לא מיירי רק בפסול משפחה דקאי על דלעיל העשרה יוחסין דהפל פסול משפחה אבל זה דפסול הגוף לא קחשיב במבואר.

וכן כתב בהד"א בס' ים של שלמה במס' יבמות פ' הערל קושיא זו של הב"ש ומתיר פמו שפארנו דרק בפסול משפחה מיירי ה"א ולא בפסול הגוף וכמ"ד בירושלמי דלפי שהוא פסול הגוף אסור בממזרת כמבואר ודוק: פ"ק יז הלכה א שלש נשים כו' זונה כו' ובה' ב' כתב פל פהן שפשא כו' לוקה.

והנה לרבינו מקרי זונה כל שנבעלת לפסול לה כמו שפאר לקמן ובס' בית שמואל באה"ע (סי' ו ס"ק ח) הקשה מגמ' דיבמות (דף סח ע"ב) דאמרינן שם אלא לכהונה קו"ח מגרושה וכי מזהירין מה"ד גילוי מלתא בעלמא הוא.

והנה זהו פלוגתא דאב"י ורבא בנ"ד ורבא ס"ל אין מזהירין מה"ד וקיי"ל בכל דוכתא אב"י ורבא הלכה פ"ב וא"כ אין מזהמה"ד בגמ' וא"כ היאך לקי לרבינו ה"א בגמ' כו'. ועיין שו"ת נוב"י מה"ת חאה"ע (סי' ג) מה שפאר ועיין לקמן בה' מ"א מה שפאר:

ולענ"ד הָכָא יֵשׁ לַיִיִשׁב פֿשוט עפ"י מה שפֿתבו הָכָא הָרֶשֶׁב"א וְהַרִיטְב"א ו"ל בְּחִידוֹשׁוֹ לִיבְמוֹת ו"ל וְקִשָּׁה וְהָא כִּינּוּן שְׁנִבְעָלָה לְפִסּוּל לָהּ זוּנָה הִיא כְּמוֹ דְּאִיתָא בְּפ' דְּלַעִיל וְאִיזוּ זוּנָה שְׁנִבְעָלָת בְּעִילַת זְנוּת וְזוּנָה פִּסּוּלָה לְכַהֲנָה כְּדִיתָא בְּקָרָא בְּהִדְיָא וי"ל דְּסוּגְיִין אֲתִיָּא הָכָא אֲלִיבָא דר"א דְּאָמַר הֵתָם זוּנָה פִּשְׁמָה וְהָא דְּנִקְיֵט לָהּ סְתָמָא וְלֹא קָאָמַר הַנִּיחָא לְרַבְּנָן אוּרְחִיָּה דְּתַלְמוּדָא הוּא בְּהִכִּי עכ"ל: וְהִנֵּה רַבִּינוּ ס"ל פֿאן פֿשִׁיטת רַש"י ו"ל לַעִיל (דָּף סא) בְּמִשְׁנָה בְּנִבְעָלָת לְפִסּוּל לָהּ הוּא אָף לֹא מְחַיִּיבֵי פְרִיתוֹת וְכִמוֹ שְׁפַתְבּ בְּפ"ח וְדָלָא פְּהָרָב"ד ו"ל דס"ל פֿשִׁיטת הַתּוֹס' הָכָא בְּד"ה שְׁנִבְעָלָה דְּרַק מְחַיִּיבֵי פְרִיתוֹת הֵנּוּ זוּנָה וְנִמְצָא דְּלַרְבִּינוּ ע"כ צ"ל דס"ל פֿשִׁיטת הָרֶשֶׁב"א וְהַרִיטְב"א דְּהָאֵי סוּגְיָא אֲתִיָּא אֲלִיבָא דר"א דְּאָמַר זוּנָה פִּשְׁמָה דְּלַרְבִּנּוּ נִבְעָלָת לְפִסּוּל לָהּ הֵנּוּ זוּנָה דְּכַתִּיב בְּקָרָא וְנִמְצָא רַבִּינוּ ו"ל דְּפּוֹסֵק פֿאן פְּרַבְּנּוּ וְדִאי לּוֹקָה מִשׁוּם זוּנָה אָף בְּלֹא קו"ח דְּהִיא זוּנָה הַפְּתוּב בַּתּוֹרָה זוּנָה לֹא יִקְחוּ וְהַתּוֹס' בְּמס' יְבָמוֹת (דָּף מד ע"ב) מְקַשִּׁים דל"ל קָרָא דְּזוּנָה ת"ל דְּזוּנָה הוּא חַיִּיב מִקו"ח וְאָף דְּהַתּוֹס' ס"ל דְּזוּנָה הִיא מְחַיִּיבֵי פְרִיתוֹת מ"מ יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּקוֹשְׁיָתָם קָאֵי אֲלִיבָא דְּאַבְיֵי דס"ל מְזַהֲרִין מֵה"ד מְגִי"מ אָבֵל לְדִידֵן נִיחָא דְּלָקִי בְּלֹא גִילּוּי מִלְתָּא פְּמִבְּנָאָר וְדוּק: שֵׁם אֲחָד פְּהוּ גְדוֹל מִשׁוּם בְּשִׁמּוֹן הַמְּשַׁחָה כו' וְאֲחָד כְּה"ג שְׁמִנּוּהוּ וְעֵבֶר וְבִין פְּהוּ מִשׁוּם מִלְחָמָה פְּוֹלָן מְצוּנִין עַל הַבְּתוּלָה וְאַסוּרִין בְּאַלְמָנָה עכ"ל.

וְהִנֵּה קִשָּׁה לִי מְדַקְאָמַר רַבִּינוּ סְתָם וְאֲחָד כְּה"ג שְׁשִׁמּוּהוּ וְעֵבֶר מִשְׁמַע דס"ל כְּרַע"ק דְּעַל אִיזָה אֲנֹפֿן שְׁעֵבֶר פֿל דְּבַר נוֹהֵג בּוֹ בֵּין מַחְמַת קָרָא וְבִין מַחְמַת מוּמִיּוֹ וְכֵן אִם נִצְטָרַע דְּלֹא חִלְקוּ בְּזָה וְכִמוֹ שְׁאָמַר שֵׁם בְּמס' הוֹרֵיּוֹת (דָּף יב ע"ב) וְא"כ קִשָּׁה לִי הִיאָף פּוֹסֵק דְּכִהֵן מִשׁוּם מִלְחָמָה מְצוּנָה עַל הַבְּתוּלָה דְּהֵתָם בְּסוּגְיָא הָא אֲמַרִּינוּ פְתָנָאֵי וְהוּא אֲשָׁה כו' אַחַר שְׁחִילְקַת הַפְּתוּב רִיבָה דר"י רַע"ק אֲוִמַר א"ל אֲלֹא שְׁעֵבֶר מַחְמַת קָרָא מַחְמַת מוּמוֹ מִנִּין ת"ל וְהוּא כו' אֲלֵמָא דְּזַהוּ הַתְּנָאִים דר"י מְרַבָּה מְקָרָא דְּהוּא מִשׁוּם מִלְחָמָה וס"ל דְּנוֹהֵג בּוֹ אִסוּר אֲלֵמָנָה וּמְצוּנָה עַל הַבְּתוּלָה ורַע"ק מְרַבִּי מֵהוּא עֵבֶר מַחְמַת מוּמוֹ וְלֹא גִדַּע דְּמִשׁוּם מִלְחָמָה מְצוּנָה עַל הַבְּתוּלָה וְא"כ הִיאָף פּוֹסֵק רַבִּינוּ תַּרְתִּי אַחֲרֵי דְּהַגְמ' מְסִיק דְּתַנָּאֵי הִיא וצ"ע וְעִינּוּ לְקַמֵּן בְּהַל' פְּלִי הַמְּקַדָּשׁ: הִלְכָה בּ פֿל פְּהוּ שְׁנַשָּׂא אַחַת מֵהַשְּׁלִשׁ נָשִׁים לּוֹקָה אִי בְּעַל וְאִם בָּא עָלֶיהָ דְּרַף זְנוּת אִינּוּ לּוֹקָה כו' עַד שְׂיִקַּח וַיִּבְעוּל עכ"ל.

וְנ"ל לְמִצּוֹא רֵאזָה לְדַבְרֵי רַבִּינוּ דְּבַעֲי דְּנִקָּא קִידָשׁ וּבְעַל מְהָא דְּאִיתָא בְּמס' גִּיטִין (דָּף פג ע"א) נְעֻנָה רִיבָה וְאָמַר הִכֵּן מְצִינוּ אִסוּר לְזָה וּמִתְרַ לְזָה כו' וְהַרִי תְרוּמָה וְקִדָּשִׁים שְׁאִסוּרָה לְזָה וּמִתְרַת לְזָה בְּאִסוּרֵי אֲשָׁה קְאָמְרִינוּ כו' עכ"ל הַגְמ' וק"ל לְמֵאֵי מְקִשָּׁה מְזָה דְּתְרוּמָה וְקִדָּשִׁים דְּאִין שְׂיִכּוֹת לְזָה פֿלָל וְהוּא מְשַׁנִּי לִיהַ שְׁפִיר ע"ז בְּאִסוּרֵי אֲשָׁה קְאָמְרִינוּ טְפִי ה"ל לְהַקְשׁוֹת מְפִסּוּלֵי פְּהוּנָה דְּאַסוּרוֹת לְכַהֵן וּמִתְרַוֹת לִישְׂרָאֵל וְהוּא מְאִסוּרֵי אֲשָׁה שְׁפִיר אֲלֵא וְדִאי מְזָה רֵאזָה דְּגַם בְּאִסוּרֵי פִּסּוּלֵי פְּהוּנָה כְּמוֹ גְרוּשָׁה חִלְלָה זְנוּנָה לִיתָא אִסוּר זָה עַד שְׂיִקַּדָּשׁ וַיִּבְעוּל וְא"כ לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּמְבָאָרִים בְּזָה דְּכַתִּב רַבִּינוּ לַעִיל בְּהַל' אֲשֵׁנּוֹת דְּפְנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה דְּרַף זְנוּת לּוֹקָה מִשׁוּם לֹא יִהְיֶה קִדָּשׁ זָהוּ רַק בְּמִנְפְּקֵרַת לְזְנוּת וְלֹא בְּאַקְרָאֵי דְּלֹא כְּמוֹ שְׁפַתְבּ שֵׁם הַכ"מ לַעִיל בְּשֵׁם הַר"א בְּנוֹ שֵׁל רַבִּינוּ ו"ל דְּלוֹקָה ע"ז אִם בְּעַל וְלֹא קִידָשׁ מִשׁוּם לֹא יִהְיֶה קִדָּשׁ כו' וְרַק מְלֵאוּנֵי דְּגְרוּשָׁה נִחְלָלָה לֹא לָקִי אִי אַתְרֵי בִּיָּה ע"ז בְּלֹא קִדּוּשִׁין אֲלֵא נִימָא כְּמוֹ שְׁמִפְרָשִׁים הַפּוֹסְקִים דְּבַרִי רַבִּינוּ דְּמִיַּרְי רַק בְּמִנְפְּקֵרַת לְזְנוּת וְא"כ לֹא מְצִי לְמִימַר מְהַנִּי פִּסּוּלֵי פְּהוּנָה דְּאִיכָּא לְמַדְחֵי מְהַנִּי לְהַנִּי שְׁפֵן הַתְּרַ אֲצֵלוֹ בְּזְנוּת כְּמוֹ דְּדַחֵי הַגְמ' לְקַמֵּן גְּבִי ע"מ דְּאָמַר הַרִי הַתְּרַ אֲצֵלוֹ

בַּנּוֹת וְהַנְּתִיבָה בְּנֹת דְּאִינוּ לֹקָה עַד שְׂיִקַּח וַיִּבְעֹל כְּדַעַת רַבִּינוּ וְאִ"כ מְגֵרוּשָׁה וְחִלְלָה לֹא מְצִי לְאֶקְשׁוּיֵי וּמֵאֲלֻמְנָה לְכַה"ג לֹא מְצִי לְאֶקְשׁוּיֵי אֶף דְּקִי"ל בְּקִדּוּשֵׁי (דָּף עה) דְּהַפֵּל מוֹדִים דְּלֹקָה בְּבִיאַה בְּלֹא קִדּוּשֵׁי מ"מ לֹא מְצִי לְהַקְשׁוֹת דְּבִאֲלֻמְנָה מְצִינוּ הַיִּתֵּר לְכַה"ג פְּגוֹן אִיִּרְס אֶת הָאֲלֻמְנָה וְנִתְמַנָּה לְהִיּוֹת כַּה"ג דְּקִי"ל דְּיִכְנֹס אֲלֻמָּא דְּיִשׁ הַיִּתֵּר בְּאֲלֻמְנָה לְכַה"ג אֲבָל בְּשִׁאָר פְּסוּלֵי פְּהוּנָה ס"ל לְהַגְמ' כְּדַעַת רַבִּינוּ דְּבְעֵי דְּוָקָא לְמַלְקוֹת עַד שְׂיִקַּח וַיִּבְעֹל כְּמִבְּנָאָר וְדוּק: הִלְכָה יב בַּמְשַׁל"מ ד"ה פֶּהָן כו' בַּה"ד וְאִם נִדְחֹק עֲצָמָנוּ דַּס"ל לְהַרְמַב"ן ו"ל דְּמִדְּרַבָּנָן הוּא וְקו"ח ל"ד דְּהָא אֵין מִזְהַמָּה"ד כו'.

וְהַקְשָׁה ע"ז כְּמו"ח ו"ל דְּהָא דְּאֵין מְזַהֲרִין מַה"ד הוּא רַק לְמַלְקוֹת אֲבָל לְאִיִּסוּרָא מַה"ת אֵיתָא וְכִמוֹ דְּאֵיתָא בַּמַּס' מְפֹת (דָּף יז) אִיִּסוּרָא בְּעֻלְמָא וְכִמוֹ שְׁהִבִּיא הַמְשַׁל"מ גּוֹפִיָה לְקַמֵּן בַּפ"ב מֵהַל' מ"א ה"א וְא"כ הִיאָף אֹמֵר הָכָא דְּהוּא רַק מְדַרְבָּנָן וְצ"ע: הִלְכּוֹת מֵאֲכֻלוֹת אֲסוּרוֹת פָּרַק בַּהִלְכָה אֲמַפְלָל שְׁנַאָמֵר וְכָל בְּהֵמָה כו'.

וְכַתֵּב הִרָה"מ ו"ל וְדַע שְׂאֵין לְתַמּוּהָ עַל מ"ש שְׁלָאוּ מִיָּנִי בְּהֵמָה וְחִיָּה טְמֵאִין בָּא מְקו"ח כו' מ"ש אֵין מְזַהֲרִין מַה"ד קו"ח לְפִי שְׁאֵלוּ כְּבָר נֶאֱסָרוּ בְּלָאוּ הַבָּא מְפָלַל עֲשֵׂה מַה"ת בְּבִיאוֹר וְכִינוּן שְׁכֹן אֲפִשָׁר לְלָאוּ שְׁלֵהָן לְבֵא מְקו"ח עַכ"ל.

וְהִנֵּה הַמְשַׁל"מ הִבִּיא רְאִיָּה לְזָה דְּהִיכָא דְּאִיכָא לָאו הַבָּא מ"ע שְׁפִיר מְזַהֲרִין מַה"ד וּמְבִיא רְאִיָּה חֲדָא מַמַּס' ב"מ (דָּף פח) דְּמַקְשָׁה וִיהָ אָדָם מְצַנּוּהָ עַל חֲסִימְתוֹ מְקו"ח מְשׁוֹר כו' וְק"ל דְּהָא אֵין מְזַהֲרִין מַה"ד וְכ"ת דְּלָאוּ לְהַלְקוֹתוֹ אֲבָל לְאִיִּסוּרָא בְּעֻלְמָא כְּמ"ש מְרָן בְּכֻלְיֵי הַתְּלֻמוֹד דְּאֵין מִזְהַמָּה"ד הִינּוּ לְהַלְקוֹתוֹ אֲבָל אִיִּסוּרָא אִיכָא מְקו"ח כו': וְהִנֵּה ע"ז הָעִיר כְּמו"ח ו"ל דַּל"ל לְהִבִּיא מְדַבְּרֵי מְרָן בְּכֻלְיֵי הַתְּלֻמוֹד הָא אֵיתָא בְּהַדְּיָא בְּגַמ' דְּמַפּוֹת (דָּף יז) וְכִי מְזַהֲרִין מַה"ד כו' וּמְסִיק אֲבָל אִיִּסוּרָא בְּעֻלְמָא אֲלֻמָּא דְּאִיכָא אִיִּסוּרָא בְּזָה לְכ"ע.

וְהִנֵּה מְסִיק הַמְשַׁל"מ אֶף לְפ"ד הִרָה"מ ו"ל נִיחָא דְּכִינוּן דְּבִלָּאוּ קו"ח הִנֵּה מְצַנּוּהָ עַל הַחֲסִימָה מִן הָעֲשָׂה שְׁפִיר מִיָּתִי לְהַ מְקו"ח עַכ"ל. וְכֹן הַש"א (בְּסִי' פ) הִבִּיא רְאִיָּה לְדַעַת הִרָה"מ ו"ל אֲלִיכָא דְּרַבִּינוּ מְסוּגִיא דְּבִיבָּה (דָּף ז) עֵי"ש: אָמְנָם הַשְׁעָר הַמְלָף הָכָא הַקְשָׁה כְּפִמָּה קוֹשְׁיוֹת ע"ז וְקוֹשְׁיָא אַחַת חֲמוּרָה הַקְשָׁה מְסוּגִיא דְּמַפּוֹת (דָּף יז ע"ב) דְּמַקְשָׁה וְכִי מְזַהֲרִין מַה"ד וְאֲפִילוּ לְמ"ד עוֹנְשֵׁי מַה"ד אֵין מְזַהֲרִין מַה"ד וְהָא הָתָם אִיכָא בְּכָל אַחַד לָאו הַבָּא מְפָלַל עֲשֵׂה כְּמוֹ שְׁפִירָשׁ רַש"י ו"ל שָׁם וְא"כ שְׁפִיר מִזְהַמָּה"ד כְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ וְהִנֵּיחַ בַּצ"ע.

וְכֹן הַקְשָׁה מְסוּגִיא דְּנִבְחִים (דָּף קו ע"ב) דְּאָמֵר שָׁם נְמִי וְכִי מְזַהֲרִין מַה"ד אֶף דְּאִיכָא עֲשֵׂה שְׁמָה בְּשַׁחֲטָה בַּחוּץ שָׁם תַּעֲלֶה עוֹלֹתֶיהָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה דְּכָלֵל עֲשִׂיָּה הוּא שַׁחֲטָה וְכֹן זֶה הִנֵּיחַ בַּצ"ע: וְנ"ל לְעַנ"ד לִישָׁב הַפֵּל עַל נְכוּן דְּהִנֵּה הִרָה"מ הָא הִבִּיא רְאִיָּה לְדַבְּרֵי מְדַבְּרֵי הַסְפָּרָא וְהַמְשַׁל"מ הִבִּיא בְּשֵׁם הַרְמַב"ן שְׁחוֹלֵק ע"ז בְּשֵׁם הַסְפָּרֵי דְּלֹא ס"ל לְהַסְפָּרֵי כֹן גַּבִּי אַחֲוֹתוֹ מְאָבִיו וּמֵאָמוּ וַיִּשׁ לֹמֵר דְּכָל אַחַד אֲזִיל לְטַעְמָיָה.

דְּהִנֵּה רַבִּינוּ כָּתֵב דְּאֵי מִתּוֹף הַסְפָּרָא וְסַתָּם תּוֹרַת פְּהִינִים הוּא ר' יְהוּדָה וְר' יְהוּדָה שְׁפִיר ס"ל לְדִינוּ שֶׁל רַבִּינוּ אֲבָל סַתָּם סְפָרֵי הוּא ר"ש וְר"ש לְטַעְמָיָה ע"כ לֹא ס"ל זֶה. וְהִנֵּה רַבִּינוּ כָּתֵב לְקַמֵּן בַּפ"ט ה' ב' לֹא שְׁתַּק הַפְּתוּב לְאַסְרֵי הָאֲכִילָה אֲלֻמָּא מְפָנִי שְׁאָסֵר הַבִּישׁוּל

כלומר ואפילו בשל אסור ואצל אכילתו כמו ששיתק מלאסור הבת מאחר שאסור בת הבת ע"כ וכן כתב לעיל בפ"ב מהל' איסורי ביאה (הל' ו) מאחר שאסור בת הבת שיתק מן הבת ואיסורו מד"ת כו' והנה הא דבדבר זה פליגי אב"י ורבא במס' סנהדרין (דף עו) דאב"י אמר על בת בתו ענוש על בתו לא כש"כ ומקשה הגמ' וכי עונשין מה"ד ומשני גילוי מלתא בעלמא הוא ורבא אמר אתיא הנה אתיא זמא כו' נמצא דרבא גלפינן מג"ש על בתו ולא מקו"ח מבת בתו ואב"י ס"ל זה דמקו"ח וא"כ פ"י דקיי"ל הלכה כרבא היא דחולק אב"י ורבא היא סבר רבינו פדברי אב"י: ונ"ל לברא פן דהנה בדבר זה דאין עונשין מה"ד ואין מזהמה"ד יש שני טעמים טעם אחד שכתב בס' הליכות עולם דלא נוכל לענוש מיתה או מלקות מקו"ח שפ"א יש ע"ז פרכא ולא נדע זה ואיך נוכל להעניש את זה מיתה או מלקות שאי אפשר בחזרה ויכול היות שיבנרר הפרכא זה טעמו וטעמא של המהרש"א הוא במס' סנהדרין (דף סד) הוא מטעם אחר עפ"י דברי הסמ"ג ו"ל דכתב העביר כל זרעו פטור משום דלא סגי ליה בכפרה וה"נ היאך נוכל לענוש מפת קו"ח ונימא ומה הקל נענוש התמורה לא כש"כ דיש ענוש מיתה או מלקות דיש לדחות מה לקלה דסגי ליה בכפרה זו מענישין לו אבל התמורה דלא סגי ליה בכפרה אין מענישין לו ע"ש.

ונ"ל דבשני הטעמים האלו מחולקים הספרי והספרא דבארנו דהנה אם אמרינן פטעמו של ההליכות עולם דלהכי אין מזהירין מה"ד דילמא יש פרכא ע"ז הקו"ח אמרינן דהיכא דעשה או לאו הבא מכלל עשה מפני בזה בלא קו"ח אמרינן דהתורה מגלי לנו הכא דעבדינן קו"ח לענין אזהרה למלקות מה"ד דאי לאיסורא בעלמא לא צריף לא העשה ולא הלאו הבא מכלל עשה דנוכל לידע מקו"ח לבדו דאדם דן מעצמו ובנדאי לכתחלה הוי אסרינן ליה זה משום קו"ח וע"כ בא הלאו הבא מכלל עשה ללמוד על הקו"ח דמעליותא היא ומזהירין מה"ד למלקות ואי לאיסורא הא דענין מלאו הבא מכלל עשה ומתרונייהו דענין איסורא וענוש מלקות אבל א"נ פטעמו של המהרש"א דלא סגי ליה בכפרה להכי אין מזהמה"ד על מלקות א"כ מאי מהני ליה אי יש בזה עוד איסור לאו הבא מכלל עשה מכש"כ דאין מענישין דחמיר האיסור ביותר מאם הנה רק קו"ח לחוד ועתה דיש ביה תרנוייהו מכש"כ דלא סגי ליה בכפרה דחמיר איסורא ביותר.

והנה ר"ש ס"ל ע"כ פטעמו של המהרש"א דבמס' סנהדרין (דף עג ע"א) אמרינן דר"ש ס"ל דעובד ע"ג ניתן להצילו בנפשו מקו"ח ומקשה וכי עמה"ד קסבר ר"ש עונשין מה"ד ומפרש לה הנוב"י במה"ת (ת' ח"מ סי' ס) בן המח' ו"ל דהכא ס"ל לר"ש עונשין מה"ד דטעמו דאין עונשין בכ"ד הוא משום דלא סגי ליה בכפרה וכ"ז אם מענישין ליה אחרי שעבר העבירה דהענוש הוא לכפרה אמרינן דאי חמיר הוא לא סגי ליה בכפרה אבל הכא דניתן להצילו בנפשו הוא כדי שלא יעבור העבירה אמרינן שפיר הקו"ח אם פגם הדיוט ניתן להצילו שלא יעבור פגם גבוה לא כש"כ ושפיר קאמר רש"י דהכא עמה"ד פטעמו של המהרש"א וא"כ פ"י דסתם ספרי הוא ר"ש שפיר ס"ל דלא פדעת רבינו אלא אפילו אם איכא בזה לאו הבא מכלל עשה מ"מ אין מזהירין מלקות מה"ד אבל סתם ספרא הוא ר' יהודה ור' יהודה נמי לטעמיה אגזיל דהנה כמו"ח הגאון ו"ל ב"יאר דבפולגתא זו קמפליגי אב"י ורבא במס' סנהדרין (דף עו ע"א) דאב"י אמר על בת בתו ענוש על בתו לא כש"כ ועמה"ד משום גמ' ורבא אמר אתיא הנה הנה זמא ופליגי בזה דהנה רש"י

ז"ל פתב ע"ז דאָמר על בת בתו ענוש כו' דהָא כו' דהָא בת בתו מקורבת בתו קאָתִיא וה"ד עמה"ד פגון ערנות אחב"א כו' אָבל בת בתו גמרא הוא אָבל רבא חולק ע"ז והוא דאָבִי ס"ל טעמו של ההליכות עולם דילמא יש פּרְכָא על הקו"ח שפיר אָמר דבת בתו דמענישין ליה מִפְּחַ קורבת בתו לא כ"ש בתו וליתא בְּזָה פּרְכָא אָבל רבא ס"ל טעמו של המהרש"א דהוא משום דלא סגי ליה בכפּרָה וא"כ אף דבת בתו מענישין ליה הוא משום דסגי בכפּרָה אָבל בתו לא סגי ליה בכפּרָה דחמורה היא ולהכי אין עונשין מן הדין ונלפינו להכי מהגזרה שנה ואי נימא פּו צריף לומר דזה דקאמר הגמרא בתו מאנוסתו מניין ומשמע דבתו מן הנשואה לא קמבעיא ליה דזה לא גרע מבת אשתו לרבא ליתא זה דילמא היא חמורה ולא סגי ליה בכפּרָה ורק לאבִי קאָמר בתו מאנוסתו מניין אָבל לרבא א"ל דגם בתו מן הנשואה ידע מג"ש זו דהנה וזמה פּמבּוֹאָר.

ויש לבאר בזה שאמר הגמ' שם (דף עו) תנא אבוי דר' אבין לפי שלא למדנו לבתו מאנוסתו הרי הוא אומר ובת איש פהן כו' לומר לה שבתו בשריפה ופירש רש"י ז"ל דה"ל לומר ובת פהן וכתוב ובת איש פהן פא ללמד על בתו שהיא בשריפה ויש להקשות ע"ז דלעיל (דף נא) אומר יכול אפילו חילקה את השבת כו' בת סקילה הוא ל"נ אלא לר"ש דאמר שריפה חמורה סד"א שאני פהנים הואיל ורבה בהן הפתוב מצות יתירות קמ"ל אביה אלא להוציא את כל אדם אלא מאי ניהו שזינתה מאביה מ"א בת פהן אפילו ב"י נמי דא"ר אָתִיא כו' זמה זמה איצטריף סד"א קרא לאפוקי מדרבא מדגלי רחמנא גבי בת פהן ולא בבת ישראל קמ"ל וא"כ קשה טובא לאבוי דר"א דכל עיקר הלימוד דבתו הוא בשריפה יליף מבת איש פהן מנ"ל ללמוד על בת ישראל דילמא דבתו היא בשריפה הוא רק בבת פהן דרבה בהן הפתוב מצות יתירות לעיל אָמר לדין דילפינו חיוב בתו ממקום אחר אָמר דל"נ דאתי למעט דוקא בת פהן אומר מקרא דמחללת על כל אדם אָבל אבוי דר"א דכל הלימוד שלו מבת פהן מנ"ל על בת ישראל אָבל לפ"ז ניתא דהא הקו"ח דיליף אבִי מבת בתו ודאי גם אבוי דר"א ידע דאדם לומד מעצמו ונהי דהג"ש דרבא לא ס"ל אָבל הקו"ח ודאי למד הוא ורק על הקו"ח אומרין דאין עונשין מה"ד וטעמו דאין עונשין הָא מה"ד לאבִי הוא רק א"נ טעמו של המהרש"א ז"ל דלא סגי ליה בכפּרָה דפּרְכָא ליתא הָא וא"כ פּינּוּ שְׂמַצִּינוּ קרא דמרבִי דבת פהן שזינתה מאביה היא בשריפה וסגי ליה בכפּרָה מכש"כ על בת ישראל דיליף מקו"ח מבת בתו וא"כ עתה נדע הפל בין בת ישראל ובין בת פהן פּמבּוֹאָר: ונמצא דבארנו דאבִי ס"ל טעמו של אין עונשין מה"ד פּדַבְרֵי ההליכות עולם משום פּרְכָא א"כ לעיל (דף נד ע"א) אומרין אפ"ת ר' יהודה ומייתי ליה בקו"ח מאחי אביו כו' וקמפליגי בפלוגתא דאבִי ורבא ור' יהודה ס"ל פּדַעַת רבִינוּ דהיָא דאיפּא לאו הָא מ"ע שפיר מזהירין מה"ד דהא לפ"ט של ההליכות עולם שְׂבַאֲרָנוּ הָא מזהמה"ד ור"י פּוּנּוּתִיה ס"ל דהא ס"ל פּאָבִי פּמבּוֹאָר אָבל הספרי חולק ע"ז דהא סתם ספרי הוא ר"ש ור"ש הָא ס"ל טעמו של רבא משום דלא סגי ליה בכפּרָה וא"כ אף אי איפּא לאו הָא מ"ע נמי אין מזהמה"ד.

וא"כ ניתא קושית השער המלך מסוגיא דמפות (דף יז) דאָמר וכי מזהירין מה"ד אף דאיתא הָתָם לאו הָא מְפַלל עֲשֵׂה בְּכוֹלָהּ מִשּׁוּם דְּכָל הַסּוּגִיא הָתָם קָאִי אֵלִיבָא דר"ש וכן אָמר שם תחלה רבא פל דיליד כו' כר"ש אע"ג דאיפּא בהו פּרְכָא וא"כ קאי פל

הסוגיא לר"ש ולרבא ותרונייהו לא ס"ל ע"כ דין זה של רבינו הקא ומסיק איסורא בעלמא וכן ניקח לפ"ז גם מה שמקשה השעה"מ מסוגיא דנבחים (דף קו ע"ב) דתחלה אמר שם אב"י ק"ו ומה במקום שלא ענש הזהיר כו' נאח"כ אתא לקמיה דרבא נאח"כ אמר רבא אי קשיא לי הא ק"ל פסח ומילה מ"ע כו' נאח"כ אומר וכי מזהירין מה"ד א"ל דכל זה הוא לדברי רבא דס"ל דלא פרינו דאף אי איפא לאו הפא מפלל עשה אין מזהירין מה"ד אבל אב"י א"ל דס"ל שפיר פדבריו דהקא נוכל למילף מק"ו אזהרה אבל רבינו פוסק פהספרא דס"ל דהקא שפיר מזהירין מה"ד היכא דאיפא לאו הפא מפלל עשה דסמיה על הסוגיא דב"מ (דף פח) דמביא המשנה למלך הקא ראיה משם וכן ממה שביא הש"א ראיה לדבר זה הוכיח רבינו לפסוק פן וא"כ א"ל דמזה גופיה הוכיח רבינו ופוסק גבי בתו פאב"י דיליף מקו"ח והקא על ג"מ עונשין מה"ד משום דכיון דפוסק פהספרא דהיכא דאיפא לאו הפא מפלל עשה שפיר מזהירין מה"ד וא"כ ע"כ צ"ל טעמו של ההליכות עולם משום פרקא וא"כ היכא דלא הני כ"א נ"מ פמו הקא שפיר עונשין מה"ד דאלו לרבא הא ס"ל טעמו של המהרש"א משום פפרה וס"ל פדברי הספרי דהוא ר"ש דס"ל דלא מהני אף אם יש לאו הפא מ"ע ולהכי רבינו פוסק שפיר בתרונייהו הקא פאב"י: ועפ"ז ניקח הקושיא חמורה שהקשו התוס' במס' סנהדרין (דף עו) שם על אב"י דהקא יליף על בתו מאנוסתו דהוא מקו"ח ובמס' פרייתות (דף ד) קאמר אב"י גופיה אל תהי ג"ש קלה בעיניה שיהרי בתו מאנוסתו לא ילפינו רק מג"ש אתיא הגה אתיא זמה כו'.

ולפ"ז ניקח דאב"י אינו אומר רק לדברי הספרא אבל לר"ש דס"ל דניתן להצילו בנפשו וס"ל בספרי דאף דאיפא לאו הפא מ"ע אין מזהירין מה"ד ודאי ס"ל פטעמו של המהרש"א ו"ל וא"כ לא נוכל לידע בתו מקו"ח מבת בתו דאף בג"מ פזה א"ע מה"ד ור"ש ע"כ יליף מג"ש זו דהנה כו' ולהכי אמר אל תהי קלה בעיניה דר"ש ודאי יליף מזה פמבואר: ועפ"ז יש ליישב קושית העולם שהקשו ע"ד התוס' במסכת פסחים (דף פד ע"ב) דאמר שם והא דלא קאמר ה"מ בב"ח משום דאין מזהירין מה"ד והקשו ע"ז דהא על אכילת בב"ת ודאי לוקין וסגי ליה הפפרה מכש"כ על הנאה דסגי ליה לפ"ט של המהרש"א ו"ל בשלמא א"נ משום פרקא א"ל דעל קו"ח זה יש פרקא אבל לפ"ט המהרש"א משום פפרה קשה פיון דבאכילה סגי ליה מכש"כ בהנאה ולפי מה שבארנו ניקח דהא התם קאי אליפא דאב"י נאב"י הא לא ס"ל טעמו של המהרש"א ע"כ ורק טעמו של ההליכות עולם להכי שפיר פתבו התוס' הקא בפסחים דאין מזהירין מה"ד אליפא דאב"י פמבואר: וראיתי בס' מקור חיים בסוף בחידושי שמתרץ הקושיא זו מעל המהרש"א דלא פתב המהרש"א טעמו רק גבי אין עונשין מה"ד ולא גבי אין מזהמה"ד והראיה לזה הוא דהא יש מ"ד דס"ל עונשין מה"ד והוא לא ס"ל טעמו של המהרש"א ומ"מ לדידיה אין מזהירין מה"ד אלמא דבאזהרה ליתא טעמו של המהרש"א ו"ל ולא נאמר רק גבי עונש ע"כ.

והנה לפי שבארנו לאו ראיה הוא פלל. דהנה בכל הש"ס לא מציינו מ"ד דס"ל עונשין מה"ד רק ר"ש וראבר"ש דס"ל דעובד ע"ג ומחלל שבת ניתן להצילו בנפשו ולדבריהם הא בארנו אפכא דמשום דס"ל טעמו של המהרש"א ולהכי לענין להצילו בנפשו ס"ל דלענין למנוע מן העבירה שהיא חמורה מענישין לו בנדאי וכן ר"י לא"ד שם במס'

סנהדרין (נף נד) דס"ל עונשין מה"ד הוא מטעם גילוי מלתא כמו אביי ובארנו דלהכי ס"ל בג"מ דעונשין מה"ד דלא ס"ל טעמו של המהרש"א והמהרש"א לא אמר טעמו רק אליבא דרבא ור' יצחק דס"ל במס' מכות (נף יג) ובכריתות (נף ג) דעומה"ד הא פירשו התוס' במפות שם דרק משום דגמר עונש מאזנהרה וקאזנהרה הוא לענין מלקות וקעונש הוא לענין פרת גבי אחותו וקאמר ר' יצחק דהיכא דמלקות ידענין מאזנהרה ידענין פרת מקו"ח לעונש ועל פרת שהיא בידי שמים לא שיניך ודאי טעמו של המהרש"א כמו שכתבו המפרשים דקמא שמיא גליא אי סגי ליה בכפרה א"ל ואמר במס' מכות אפילו מ"ד עונשין מה"ד היינו ר"י דעונש פרת מה"ד מ"מ מלקות אין מזהמה"ד ובאמת פטעמו של המהרש"א הוא גם לענין אזנהרה דהטעם שנה של כפרה במלקות כמו במיתה דתרנוייהו בידי אדם ולכפרה הוא כמבואר ועיין לקמן בהל' תמורה: פ"ק דהלכה א פל האסורין כו' וכינצא באלו משאר איסורין כו' אינו לוקה.

וכתב הרמב"ד ז"ל פלוגתא היא במעילה וכרב ורב אסי הוא דאמרי גלוי הוא דפליג ובריינתא מסייע לגוי דמצטרפי ועיין דברי הרה"מ ז"ל והלח"מ דחה דבריו ומפרש דהרמב"ד ז"ל מפרש פדברי התוס' דלכ"ע אף למ"ד אין איסור חל על איסור ס"ל לגוי דמצטרפי משום הטעם דגלי קרא בגבילה ואכל לא תאכלוהו דחל על חלב וה"ה על טמאה ודחק הלח"מ ליישב מ"ט אינו פוסק פלוי פיון דאתי לכ"ע.

ונ"ל לענ"ד ליישב פשוט עפ"י מאי דאיתא במס' חולין (נף קג) דעל חלב מן החי מן הטורפה ס"ל לרחב"א דחייב שתיים ולא ס"ל כר"א דחייב שלש משום דהתורה אמרה יבא גבלה ויחול על חלב ה"נ חל על אבר אלא לא כן דעל חלב הוא דחייב דהותר מפללו ועל אבר לא חל ונהי דרבינו פוסק שם דלוקה שלש הוא מטעם דאבר חל עליהם דה"ל איסור מוסיף שאסור לב"נ או בב"א כמו שפרשו המפרשים לקמן בפ"ה הל' ה' אכל בסב"א זו ס"ל שפיר פדברי המ"ד דגבלה על אבר לא חייב ורק על חלב חייב ומצא רבינו ראיה לדבריו ז"ל מהא דאמרין לעיל (נף קא) אר"י אמר רב האוכל גיד הנשה של גבלה כו' וחקמים אומרים א"ח אלא אחת ורבא גמי ס"ל פן וא"נ כמ"ד דאתי איסור גבלה וחייל על חלב ה"נ חייב על אבר לא חייב ורק על חלב חייב ומצא ודאי ס"ל דרק על חלב חייב דהותר מפללו ולא על גיד ואמה"ח וה"נ חקמים דפטרי ס"ל דלא חייב על הטמאה משום טעם זה דרק על חלב חל דהותר מפללו ולא על טמאה ולהכי א"כ צ"ל דלוי ובהרבייתא דמסייע ליה ס"ל כר' מאיר דגם גיד חייב שתיים אבל אנו דפסקינן כר' יהודה אמר רב דלדברי חקמים ס"ל דרק על חלב חל דהותר מפללו וא"כ גם על טמאה אינו חל כמבואר: ונ"ל להביא לכאורה ראיה לדברי הרמב"ד ז"ל מהא דאיתא במס' חולין (נף קו ע"א) ר"ד אמר מים ראשונים כו' ר"א מתני חזא מהני וחזא מהני לחומרא ופירש רש"י ז"ל ראשונים בשור חזיר כו"ד אחרונים הרגו פריבין בשור חזיר חמור מגבלה דאית ביה תרי איסורי עכ"ל.

משמע מזה דס"ל לראב"א דבשר חזיר חמור דה"ל תרתי איסורי. וע"כ צ"ל דס"ל דגבלה חל על טמאה וה"ל שני איסורים לחייב שני מלקות אבל א"נ דלא חל וא"כ ליכא רק איסור טמאה ולא גבלה וליכא חומרא אע"כ ס"ל דחל ועיין בהגהות הגרי"ב ז"ל דגריס מתני דהנה ברייתא ומשמע דלחומרא מסיק ליה הגמ' הקא וס"ל להגמ' ע"כ דחל.

אך לרבינו י"ל דהגמ' הקא ס"ל כר' יוסי במס' יבמות (נ"ב לב) דאף אין איסור קל מ"מ קברינן ליה בין רשעים גמורים ופליג על ר"ש דס"ל לא הוי חומרא גם לענגן זה כמו דכתבו התוס' שם ד"ה פלוגתא ופוסק ליה רבינו פרב אפי' והוי חומרא אף דאין אחע"א כמבואר ודוק: הלכה כב נודע שהוא פטור מסקילה אחר שנגמר דינו כגון שהוזמו עדים כו' ואם אחר שנסקל נודע מותר בהנאה.

והנה הרה"מ לא הביא המקור לזה. והנה הוא משנה במס' פרייתות (נ"ב פד) שור הנסקל כו' עד שלא כו' ואע"פ ששם בגמ' א"ל אבני נדלמא שהנ"ס כגון שפא הרוג ברגליו מ"מ נקיט רבינו שהוזמו דבתרונניהו שנייה ורק נקיט בא הרוג פדי להעמיד אשם תלוי בזה אבל גבי שור הנסקל אף אם הוזמו הדין פן הוא ודוק: פירק ד הלכה ב עובר שהוציא אבר ונאסר האבר ואח"כ נולד והרי היא נקבה החלב שלה אסור מספק הואיל והוא בא מפלל האברים ויש בה אבר אחד אסור וה"ז כחלב טרפה שנתערב בחלב טהורה עכ"ל.

והנה רבינו ז"ל הביא דין זה אבל הרי"ף השמיט זה הבעיא ועמדו ע"ז הרשב"א והר"ן ז"ל ליישב מ"ט השמיט הבעיא. ונ"ל לענ"ד ליישב פן דהנה שם בגמ' דחולין (נ"ב סט ע"א) אמרינן חלב בעלמא לאו פאבר מן החי דמי ושרי ה"נ ל"ש א"ד התם א"ל תקנתא לאיסורא בשחיטה הקא לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה עכ"ל הגמ'.

והנה במס' בכורות (נ"ב ו ע"ב) אמרינן סד"א הואיל וחלב חידוש דאמרינן דם נעפר ונעשה חלב אלא למ"ד אבריה מתפרקין כו' אלא סד"א ליתא מלתא דאתי מחי ושרי כו' נמצא דלמ"ד דם נעפר ונעשה חלב כל חלב אתיא מפח דדם ושרי ודם לית ליה תקנתא לאיסורא ואעפ"כ שרי וא"כ ה"נ דאתי מפח אמה"ח לישתרי אע"פ דלית ליה תקנתא אלא ע"כ צ"ל דהאי סוגיא אתיא אליבא דחכמים דר"מ דס"ל אבריה מתפרקין וא"כ אינו בזה רק החידוש דאתי מפח אמה"ח ולזה יש תקנתא ולהכי ס"ל דזה אסור אבל למ"ד דם נעפר ונעשה חלב ודאי הקא שרי אף דלית ליה תקנתא לאיסורא: והנה הנוב"י במה"ת ח' יו"ד (סי' לה) הביא לתרץ דברי המג"א באו"ח (סי' רטז) וכן (בסי' תצז) דס"ל דם נעפר ונעשה חלב משום דהמג"א ס"ל פדעת הר"י בתוס' שם במסכת שבת (נ"ב קמד) דרע"ק הקא נמי ס"ל כר' מאיר דדם נעפר ונעשה חלב ולהכי פוסק פנותיה עיי"ש וא"כ י"ל דלדין נמי אמרינן דהרי"ף פוסק כר' מאיר דדם נעפר ונעשה חלב וא"כ הקא ודאי שרי אף אי לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה ולהכי לא הביא הבעיא דאנן ס"ל דמותר האבר אבל רבינו ז"ל דהוא פוסק כמ"ד אבריה מתפרקין כחכמים כמו שפוסק לעיל בפ"ט מהל' א"ב ולקמן בה' מטמאי משכב ומושב וכמו שכתב שם הנוב"י דרבינו פוסק פן וכן פסקינו ביו"ד (סי' קפט) ולהכי פסקינו דהנה ספק דאורייתא דנשאר בבעיא ואזלינן לחומרא כמבואר הקא וכן נפסק ביו"ד (סי' יד) פן: אף זה יש לדחות חזק דאפתי לא דמי להתם דהתם חזק איסורא דם לבד והקא תרי איסורי דם ואבר מה"ח ויש לומר דהקא אסור כיון דיש תרי איסורי ועוד א"נ דם שבשלו מותר מה"ת א"כ גם לדם יש תקנתא לאיסורו לבשלו דע"ז אינו עובר מה"ת פדעת הפוסקים ועיינו ו (ה' ו).

וע"כ נ"ל לתרץ דברי הרי"ף ז"ל פן. דהנה המשל"מ כתב לקמן בפ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הי"ד דא"נ דשייף הקא ביטול דלכחיל החלב של אבר זה בשאר החלב של

כָּל הַגּוֹף וְאִ"כ אֶפְּלוּ אִ"ל יִדְעִינוּ דְּאִית בֵּיה שְׁשִׁים מ"מ לְדִין לְשִׁתְּרֵי דְהָרֵי יֵצֵא מֵאִסּוּר תּוֹרָה דְּהָא פְּשִׁיטָא דְאִיפָּא רַבָּא לְהַתִּירָא וְאִ"כ אֵין פֶּאן כ"א אִסּוּר דְרַבְּנָן דְּבַעֲיָא ס' וְכִינוּ דה"ל בַּעֲיָא דְלֹא אֶפְשָׁטָא ה"ל כָּל סַפֵּק דְרַבְּנָן וְה"ל לְמִיזַל לְקוּלָּא כּו' אֵלָּא וְדַאי רָאָהּ מְזַה פְּדַעַת רַבִּינוּ מְשֻׁנָּם שְׁהִבִּיא הַמְרָדְכֵי סוּף מִס' חֻלִּין דְּכָל הֵיכָא דְנִתְעַרְבַּ מִתְחַלַּת בְּרִייתוֹ וְלֹא נִיפְרָ מְעוּלָם לֹא אֶמְרִינוּ דְּבָטַל בְּרוּב וְה"נ לֹא מִיבְטַל פִּינוּ דְּלֹא נִיפְרָ מְעוּלָם וּמִתְחַלַּת בְּרִייתוֹ נִתְעַרְבַּ זב"ז וְלֵהֲכִי שְׁפִיר פְּסָקִינוּ לְחוּמָרָא בְּסַפֵּק זֹו כּו' עֵי"ש וְאִ"כ נִיחָא דֵא"ל דְּהָרֵי"ף וְ"ל לֹא ס"ל הָא חִידוּשָׁא שֶׁל הַמְרָדְכֵי דְלֹא נִתְבַּטַּל כְּבָר שְׁלֹא נִיפְרָ מְעוּלָם וְטַעֲמָא דְלֹא נִתְבַּטַּל בְּרוּק שֶׁל יְבֻמָּה וּבְמִשְׁאָ הֲזַב כְּבָר בְּאַרְנוּ לְעִיל בַּפ"ד מֵהַל' יְבוּם וְחִלְצָה דִס"ל לְהָרֵי"ף דְלֹא נִתְבַּטַּל מִטַּעֲמָ אַחַר דְלַעֲנָן לְהַתְבַּטַּל כְּמוֹ הֵתָם דְּהָרֵי"ף כְּמוֹ גְבֻלָּה דְלֹא נִתְבַּטַּלָּה לְעֲנָן מִשְׁאָ כְּמוֹ שְׁמִבְּאַר הַמְשַׁל"מ שָׁם וְאִ"כ דְלֹא ס"ל סְבַרַת הַמְרָדְכֵי שְׁפִיר פּוֹסֵק הֵכָא לְקוּלָּא כְּמוֹ שְׁפַתְבַּת הַמְשַׁל"מ דְּבְסַפֵּק אֲזֻלִּינוּ לְקוּלָּא וְרַק מִטַּעֲמָ שֶׁל הַמְרָדְכֵי אֲבָל פִּינוּ דְלֹא ס"ל הֵנָּה סַפֵּק דְרַבְּנָן וְאֲזֻלִּינוּ לְקוּלָּא וְלֵהֲכִי הַשְּׁמִיט הָרֵי"ף וְדוּק: פֶּרֶק ו' הִלְכָּה א וְדָבָר הַמְּפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁאִ"ח אֵלָּא עַל דָּם בְּהִמָּה חִיָּה וְעוֹף בְּלֶבֶד בֵּין טְמֵאִין וּבֵין טְהוּרִין שְׁנֵאֲמַר וְכָל דָּם ל"ת לְעוֹף וְלִבְהִמָּה וְחִיָּה בְּכָלֵל בְּהִמָּה כּו' עַכ"ל.

וְנ"ל לֹמַר דְרַבִּינוּ מְפָרֵשׁ הָא דְאַמְרִינוּ בְּמִס' פְּרִיתוֹת (דָּף ד ע"ב) דְּאִית חַד פְּרַת וְחַד לֹא לְרַבּוֹת דָּם פִּסּוּי וְרַבִּינוּ לֹא הִבִּיא זֶה דְחִיָּב לֹא וְכַרַת ע"ז כְּמוֹ דְמִבִּיא דָּם הַתְּמַצִּית וְדָם הָאֲבָרִין מְשׁוּם דְרַבִּינוּ מְפָרֵשׁ לָהּ כְּהַתּוּס' שָׁם דְּאִתִּי לְרַבּוֹת עַל חִיָּה וְעוֹף אֶף דְטַעֲנוּ פִּסּוּי מ"מ חִיָּב עַל הַדָּם דִּל"נ דְרַק עַל הַדָּם דְכַתִּיב תִּשְׁפָּכֶנּוּ כְּמִים חִיָּב וְאִ"כ פִּינוּ דְרַבִּינוּ כְּתַב בְּהִדְיָא דְכָל דָּם חִיָּה וְעוֹף חִיָּב לֹא צְרִיף לְהִבִּיא דָּם פִּסּוּי וְאִינוּ מְפָרֵשׁ כְּפִי רַש"י וְ"ל דְּבַעֲיָ לְרַבּוֹת הֵיכָא דְכִסְהוּ בְּעַפְרָ וְנִתְגַּלָּה דִּל"נ דְמִבְטַל בְּטַל דֵא"כ ה"ל לְרַבִּינוּ לְאַתּוּנֵי זֶה אֵלָּא מְפָרֵשׁ לָהּ כְּדַבְרֵי הַתּוּס' כְּמִבְּנֹאֵר וְדוּק: הִלְכָּה ג וְעַל דָּם הַקְּזָה כ"ז שֶׁהוּא מְקַלַּח יוֹצֵא עַכ"ל.

וְהֵנָּה מְצַאֲתֵי דְבָר תְּמוּהָ בְּנֵה בְּדַבְרֵי הַמְּהַרְש"ל בְּמִסְכַּת פְּסָחִים (דָּף כב) דְאַמַּר שָׁם א"ל דָּם הוּא דְאַתְּקַשׁ לְאִמָּה"ח מָה אִמָּה"ח אִסּוּר אֶף דְמָה"ח אִסּוּר וְאִי זֶה זֶה דָּם הַקְּזָה שֶׁהִנְפֵּשׁ יוֹצֵאָה בּוֹ וּפִירֵשׁ רַש"י וְ"ל מָה אִמָּה"ח אִסּוּר בְּאִסּוּר הָאִמּוֹר בּוֹ אֶף דְמָה"ח אִסּוּר בְּאִסּוּר הָאִמּוֹר בּוֹ כְּלֹמַר פְּרַת מְשׁוּם דָּם גְּמוּר מ"ד רַק חֲזוּק כּו' אוֹנְבַחְתָּ כּו' וְדָם זְבִיחָה הוּא דְאִסּוּר ע"כ.

וְכַתַּב הַמְּהַרְש"ל וְ"ל יָפָה פִּירֵשׁ דְּאִי לְאַסּוּר מְשׁוּם דָּם מֵה"ת לְבַד כְּלֹמַר שְׂיֵהָא אִסּוּר דָּם מֵה"ת פְּשִׁיטָא דְקו"ח מְבָשֵׁר מֵה"ח שְׁהָרֵי בְּשֵׁר מִין הָיִתֵּר הוּא וְשָׂרֵי וְאַפ"ה מֵה"ת חִיָּב ק"ו דָּם אֵלָּא ר"ל שְׂיֵהָא חִיָּב עָלָיו כְּדָם מְמַשׁ עַכ"ל.

וְתְמוּהָ הוּא לְעַנ"ד דְּהָא הוּא גַּמ' עֲרוּכָה בְּמִס' סְנֵהֲדָרִין (דָּף נט ע"א) דְאַמַּר שָׁם רַחב"ג אוֹמַר עַל דְמָה"ח פִּיּוּצָא בְּדָבָר אַתָּה אוֹמַר רַק חֲזוּק לְבַלְתִּי אֲכַל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הִנְפֵּשׁ וְרַבְּנָן הֵהוּא לְדָם הַקְּזָה שֶׁהִנְפֵּשׁ יוֹצֵאָה בּוֹ הוּא דְאַתָּא וּפִירֵשׁ"י פִּיּוּצָא בְּדָבָר אַתָּה אוֹמַר שְׂאָף יִשְׂרָאֵל הַזֶּה עַל דָּם מֵה"ח בְּסִינֵי וּמְשׁוּם חִיּוֹת וְרַחב"ג קָאָמַר לָהּ וְרַבְּנָן הֵהוּא דְסִמִּיף דָּם לְאַזְהַרַת אִמָּה"ח לֹא לְמִינְסָרֵי מְשׁוּם חִיּוֹת סְמָכוּ אֵלָּא לְמִינְסָר דָּם הַקְּזָה שֶׁהִנְפֵּשׁ י"ב מְשׁוּם דָּם הוּא דְסִמְכוּ דְל"ת כּו' אֵלְמָא דְמְשׁוּם אִסּוּר דְמָה"ח לֹא נֶאֱסַר כָּלֵל דָּם וּנְפ"מ אִי בִּישְׁלוֹ אוּ מִלְחוּ לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְאִינוּ עוֹבְרֵי עָלָיו וְדַאי אִינוּ אוֹסְרֵי מֵה"ת כָּלֵל

ורק אי אַכל הדם שְהַנְפֵשׁ י"ב חַיִּיב מִשּׁוּם אִיסּוּר דָּם וְכֵן דָּם הָאֲבָרִים מֵה"ח הוּא רַק לְאוּ
שֶׁל דָּם הָאֲבָרִים וְאִיסּוּר דִּמְה"ח לִיתָא כְּלָל וְלֹא כְדַבְרֵי הַמְהַרְשֵׁ"ל דְּכַתֵּב דְּזֵה יִדְעִינוּ
מִקּוּ"ח לְאַסּוּר אֲלֵא רַבָּנָן דִּהֲלָכָה כְּמוֹתָן ס"ל דְּלִיכָא אִיסּוּרָא כְּלָל וְכִמוּ שְׁפוּסָק רַבֵּינוּ
לְקַמֵּן בִּפ"י מֵה"ל מְלָכִים וְצ"ע: הֲלָכָה וְחֵלֶב כּו' וְאִם בְּשֵׁל הֵלֶב וְלֹא קָרְעוּ כּו' וְאִם לֹא
קָרְעוּ וְאֲכָלוּ א"ח עָלָיו כְּרַת בַּד"א בְּלֵב הָעוֹף שְׂאִין בּוּ כְּפִיּוֹת דָּם אֲבָל אִם הִיָּה לֵב בְּהֵמָה
חַיִּיב כְּרַת שְׁהָרִי יֵשׁ בּוּ כְּפִיּוֹת מִדָּם שְׂפִתוֹף הֵלֶב שְׂחִיבִין עָלָיו כְּרַת עַכ"ל.

וְכַתֵּב הִרְה"מ ז"ל וי"מ שְׂפִתָּבוּ שְׂפִשְׂאָמְרוּ שְׂבֵלֵב בְּהֵמָה חַיִּיב כְּרַת דְּנוֹקָא אֲכָלוּ קְנוּדָם
בִּישׁוּל אֲבָל אַחַר בִּישׁוּל לֹא דָדָם שְׂבִשְׂלוּ א"ח עָלָיו כְּדֹאִיתָא בַּמַּס' מְנַחֲחוֹת (דָּף כֵּא) וְלֹא
נִתְבָּאָר זֶה בְּדַבְרֵי רַבֵּינוּ עַכ"ל וְהִלַּח"מ כְּתֵב בְּשֵׁם הַרִיב"ל מ"ש הִרְה"מ בְּדִין זֶה בְּדָם
בִּישׁוּל שְׂלֵא נִתְבָּאָר בְּדַבְרֵי רַבֵּינוּ דְּלִשׁוֹן רַבֵּינוּ מִשְׁמַע הַיְפוּף יֵשׁ מִי שְׂפִתָּבוּ דְאַפִּילוּ עַל
דָּם שְׂבִשְׂלוּ חַיִּיב מְדָלָא כְּתֵב רַבֵּינוּ אֲבָל אִם הִיָּה לֵב בְּהֵמָה חַיִּיב כְּרַת אִם אֲכָלוּ קְנוּדָם
בִּישׁוּל וְהָעֵד דְּלֹא כְּתֵב בְּסִפְרוֹ בְּשׁוּם מְקוֹם זֶה הַמֵּימָרָא שֶׁבִּפ' הַקּוּמֵץ דָּם שְׂבִשְׂלוּ אִינוּ
עוֹבְרֵי עָלָיו מִשְׁמַע דַּס"ל דְּאִין הֲלָכָה כֵּן וְתַמָּה עַל הִרְה"מ אִיךָ כְּתֵב שְׂלֵא נִתְבָּאָר בְּדַבְרֵי
רַבֵּינוּ עַכ"ל.

וְהַב"י (בַּסִּי פֹט) הֵבִין עוֹד מִדְּבַרֵי רַבֵּינוּ ז"ל לְקַמֵּן בִּפ"ט מֵה"ל מ"א דַּס"ל דְּאִין לּוֹקִין עַל
דָּם שְׂבִשְׂלוּ בְּחֵלֶב אִין לּוֹקִין עַל אֲכִילָתָן מִשּׁוּם בַּב"ת מִשְׁמַע דְּרַק מִשּׁוּם בַּב"ת א"ח אֲבָל
מִשּׁוּם דָּם חַיִּיב וַיֵּשׁ לְתַמּוּהָ דְאַמְרִינוּ בְּמַנְחֻחוֹת כ"א דָּם שְׂבִשְׂלוּ אִינוּ עוֹבְרֵי עָלָיו וּמִיָּהוּ
רַש"י ז"ל כְּתֵב בְּחֻלִּין (דָּף קֹט) אֲמַתְנִיתִין דְּהֵלֶב קוֹרְעוּ וּמוֹצִיא אֶת דְּמוֹ כְּתֵב דָּדָם שְׂבִשְׂלוּ
חַיִּיב כְּרַת וְצ"ל דַּס"ל דְּהִיָּה דְּהִיָּה דְּהִיָּה לֹא אֲלִיכָא דְּהִלְכְתָא וְנִרְאָה לִי שְׂזָה דַּעַת הַרְמַב"ם
ז"ל ע"כ.

וְכֵן כְּתֵב רַש"י ז"ל בַּמַּס' חֻלִּין (דָּף קַב) הֲקִפָּה אֶת הַדָּם הַקָּרִישׁוּ ע"ג הָאוּר אֲלֵמָא דַּס"ל
דְּחַיִּיב אִם בְּשֵׁל וְלֹא מְפָרֵשׁ כְּהַתוּס' דְּמִיָּרִי בְּהַקְפָּה בַּחֲמָה ע"כ. נִמְצָא דְּדַעַת רַש"י וְרַבֵּינוּ
ז"ל דָּדָם שְׂבִשְׂלוּ עוֹבְרֵי וְהַטּוּר בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א וְכֵן שְׂאִרֵי הַפּוֹסְקִים כְּתֵבוּ בִּי"ד (סִי עו)
וּבַכ"ד דָּדָם שְׂבִשְׂלוּ אִינוּ עוֹבְרֵי עָלָיו וְכֵן אִם מְלַחוּ אִינוּ עוֹבְרֵי מֵה"ת.

וְנ"ל לְבָאָר דְּבָר זֶה לַעֲנִ"ד: וְהִנֵּה הַכּו"פ (בַּסִּי סֹט) הֵבִיא רְאִיָּה דָּדָם שְׂבִשְׂלוּ עוֹבְרֵי עָלָיו
מֵהָא דֹאִיתָא בַּמַּס' פְּסָחִים (דָּף מַד) דְּיִלְפִינוּ טַעַם כְּעֵיקָר מַגְעוּלֵי מִדִּין וְהַקְשׁוּ הַתוּס' מְנַלָּן
לְנִזִּיר דְּלֵמָא נִזִּיר אִין טַעַם כְּעֵיקָר דִּישׁ הֵיָתֵר לְאִיסּוּרוֹ וְתַרְצוּ דְאַף לְנִזִּירִים צְנוּתָה הַתוּרָה
לְהַגְעִיל וְעַדִּין קָשָׁה דָּם מְנַלָּן דְּטַעַם כְּעֵיקָר דְּהָא יֵשׁ הֵיָתֵר לְאִיסּוּרוֹ אוּ ע"י בִּישׁוּל אוּ
ע"י מְלִיחָה וּל"ל דְּנִזִּיר יוֹכִיחַ דָּגָם לוּ יֵשׁ הֵיָתֵר לְאִיסּוּרוֹ וּמ"מ אָסוּר כַּמַּס' הַתוּס' דְּמָה
לְנִזִּיר שְׂפֵן הֵיָתֵר מְצַטְרֵף לְאִיסּוּר מְקָרָא דְּמִשְׁרַת מִשְׂא"כ דָּם וְע"כ מְוַכְרַח מְזָה דָּדָם
שְׂבִשְׂלוּ עוֹבְרֵי עָלָיו עַכ"ל.

וְהִנֵּה לְפִי מֵה דְּכַתֵּב הַפַּמ"ג בְּפִתְיָה לְסִי ס"ט דָּאָם כְּבֵשׁ דָּם בְּכָלִי מַעַל"ע לֹא מְקָרִי דָּם
שְׂבִשְׂלוּ אִף דְּכַבוּשׁ הוּא כְּמַבְוֶשֶׁל מ"מ אִינוּ מְבִשֵׁל רַק מְפָלִיט וּמְבָלִיעַ לְחוּד וְאָסוּר מֵה"ת
וְכֵן אִי עֵיָרָה בְּכָלִי שְׁנֵי הוּא מְבָלִיעַ וּמְפָלִיט וְאִינוּ מְבִשֵׁל וְאָסוּר וְא"כ שְׁפִיר נִיחָא דְּכִמוּ
שְׂפִתָּבוּ הַתוּס' דְּהַתוּרָה לֹא חֲלָקָה וְצְנוּתָה לְהַגְעִיל כָּל הַפְּלִים אִף אוֹתָן מִיָּין לְנִזִּיר וְא"כ
ה"נ לֹא קָשָׁה דְּנִימָא דְּהַתוּרָה לֹא חֲלָקָה וְצְנוּתָה לְהַגְעִיל אִף אוֹתָן כְּלִים שְׂנִשְׁתַּמְשׁ בְּהֵם
ע"י שְׂרִיָּה מַעַל"ע דְּמִשּׁוּם דָּם שְׂבִשְׂלוּ לֹא נִיָּתֵר וּמִשּׁוּם טַעַם כְּעֵיקָר נְאַסֵּר שְׁפִיר וְיִדְעִינוּ

מזה דם כמו דנדעינו זין לנזיר ואין ראיה מזה: אף יש לומר עפ"י מה שכתבו המפרשים דמדדחזינו דהתורה צותה להגעיל פלי כסף וכלי זהב דהו פלים שאין משתמשין ע"י האור ורק דרף לשתות בהם זין שזה נאסר לנזירים וצותה התורה להגעיל מאיסור זה שמה שקה בהם הזין וא"כ לא גזע רק על זין לנזיר שדרפו להשתמש בכלים אלו אבל לא על דם לא נוכל לידע רק מאיזה לימוד כמו שכתב הכו"פ.

אף גם זה יש לדחות דהא אפתי תקשה מנלן על איסור חדש דנמי יש היתר לאיסורו כמבואר בגמ' דקדושין (דף לח) מנ"ל דאסור ביה טעם פעיקר ולא מצינו שום חולק ע"ז אע"כ צ"ל כפירוש המפרשים דגזע מפלי כסף וכלי זהב על זין לנזיר וכמו שמבאר שם הפני יהושע וא"כ מקרא דכל דבר אשר יבא באש גזע לשאר איסורין דזהו מה שצולין בשר נבלה או טרפה וא"כ דנדעינו מקרא זה על נו"ט ילפינן במ"מ מתרנוניהו דאי אמרינן מה לנזיר שאסור בזה טעם פעיקר משום דאית ביה חומרא שפן היתר מצטרף לאיסור א"ל נבילה וטרפה תוכיח דהתורה צותה להעביר באש וא"ת מה לנו"ט שפן אין היתר לאיסורין א"ל נזיר יוכיח הצד השונה לכל איסורין שטעם פעיקר אסור בהם ינדעינו גם טעם פעיקר בדם אם נתערב ויש טעם וכן לחדש דהפל אסור וליתא ראיה על דם שבשלו ומכש"כ לשיטת רש"י ורבינו דס"ל בל"ז דבכל האיסורין טעם פעיקר הוא מדרבנן אין ראיה פלל כמבואר: ועוד הביא הכו"פ ראיה דאיתא במס' חולין (דף קיג ע"ב) דלשמואל איתר תרי גדי דסבר שמואל איסור חל על איסור וחלב ומתה מחד קרא נפקא דם נמי לאו גדי הוא והקשו התוס' ע"ז מה בכך דדם לאו בפשר הוא אדרבא לכוף צריף גדי כו' והנה לפירש"י דהא דאמרינן איסור חל על איסור ילפינן בב"ת מהו גדי דמרבך הכתוב וילפינן מניה חלב ומתה דבתרנוניהו חל דהי מנייהו מפקת דהא מין גדי הם ולפ"ז י"ל כף פירוש הגמ' דם נמי לאו גדי הוא וא"כ לא שייך בהו הי מנייהו מפקת ונהרי הוא בכלל אין איסור חל על איסור ולא צריף קרא למעט דמן גדי לא אתרבי דקאי על חו"מ דהם מין גדי וא"ש אבל התוס' אזלי לשיטתן דס"ל דם שבשלו אינו אסור מה"ת וא"כ ליכא בגדר איסור חל על איסור ול"ל כמ"ש ולכוף רש"י לתרץ קושית התוס' ס"ל דדם שבשלו עובר עליו עכ"ל: ולענ"ד ליתא זה דניחא דלהכי אמר דם לאו גדי דכינן דלאו מינא דגדי וא"כ לא מ"ל מקרא וממילא אין איסור חל על איסור דא"כ אפתי קשה לפי הלשון שאמר שם המבשל חלב בחלב דלוקה על בישולו אף דאינו לוקה על אכילתו משום דאין איסור חל על איסור וכן פוסק רבינו לקמן בפ"ט ה"י וא"כ אפתי נמי על דם לילקי על בישולו ואף דאין איסור חל על איסור בב"ח לאסור דם באכילה מ"מ משום בישולו ילקה כמו חלב ועל דם אף על בישולו אינו לוקה דרבינו נקיט שם דרק על חלב חייב על בישולו ועוד הא חזינו שם הברייתא שמביא שם (דף קיד) שאמרה שם המבשל פגול נו"ט חייב ומוקי לה דהאי תנא דס"ל חייב דאחע"א ומ"מ המבשל דם אמר דפטור כמו המבשל עצמות גידין וקרנים דפטור אף מבישולו וה"נ דם פטור אף מבישולו וא"כ איהו נימא דהא דפטור הוא משום דאין יכול לרבות מגדי וא"כ אין איסור חע"א בזה וא"כ על בישול ליתייב להו מ"ד דס"ל דעל חלב חייב והברייתא פטרה לגמרי כמו עצמות אע"כ צ"ל דהא דאמרינן דגדי ממעט דם דדם לאו גדי הוא דלאו בשור הוא ופטור הוא לגמרי כפירוש התוס' ופטור אף על בישול וחזינו דגם רש"י ז"ל כתב בלשוננו דם ושליא לא בעי קרא למעטינהו דהא לאו גדי נינהו אלמא דנקיט ליה תרנוניהו

כחֲדָא דָם וְשִׁלְיָא וְהִטְעַם גַּבֵּי דָם כְּמוֹ גַּבֵּי שְׁלֵיָא דְלָאוּ בְּשֵׁר וְלֹא מְשׁוּם דָּאִין אַחַע"א וְלִיתָא רְאֵיָה זֹו פְּמִבְּרָאָר: וְהִנֵּה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהִבְיָא רְאֵיָה דְדָם שְׁבִיִּשְׁלוֹ אִינוּ עוֹבְרַ עֲלֵיו מְהָא דְאִיתָא בְּמַס' זְבָחִים (דָּף קו ע"ב) לֹא יֵאמֹר לָאוּ בְּחֻלְב וְתִיתִי מִנְבִּילָה וּמָה נְבִילָה שְׁלֵא עֲנֵשׁ הִזְהִיר חֻלְב שְׁעֵנֵשׁ א"ד שְׁהִזְהִיר כו' עַד מְכֻלְהוּ נְמִי שְׁלֵא הִנְתְּרוּ מִפְּלִלְוּ כו' וְקִשְׁה דְאַפְתִּי תִקְשָׁה לֹא לְכַתּוּב רַחֲמֵנָא בְּדָם לָאוּ וְתִיתִי קו"ח מִנְבִּילָה אוּ מְשַׁאָר אִיסוּרִין שְׁם דְגַם דָם לִיפָא פְּרָכָא דְהִתְרַם מִפְּלִלְוּ אֲצֵל חִיָּה כְּמוֹ חֻלְב וְהָא גַּבֵּי דָם אָמְרִינָן בְּמַס' פְּרִיתוֹת (ד' ע"ב) אָמַר רַבָּא חֲמִשָּׁה לָאוִין הָאֲמִוּרִין בְּדָם לְמָה אַחַת לְדָם חֻלְיִן וְאַחַת כו' לְדָם אַבְרִים וְתַחֲלָה אָמַר שְׁם שְׁלֵשׁ פְּרִיתוֹת הָאֲמִוּרוֹת בְּדָם אַחַת לְדָם חֻלְיִן כו' וְאַחַת לְדָם פִּסְוִי וְא"כ קִשְׁה ל"ל לָאוּ בְּדָם הַנֶּפֶשׁ דְּאִית בֵּיהּ פֶּרַת בְּדָם חֻלְיִן וּד"ק גִּילְיָף מִקו"ח מְשַׁאָרֵי אִיסוּרֵי לָאוִין דְּלֹא פְתִיב בְּהוּ פֶּרַת וְאֵפ"כ אִית בְּהוּ לָאוּ לֹא כַּש"כ הִיכָא דְאִיפָא לָאוּ דְאִית בֵּיהּ פֶּרַת אֲלֵא צְרִיף לֹאמַר דְדָם שְׁבִיִּשְׁלוֹ אִינוּ עוֹבְרַ עֲלֵיו וְא"כ אִיפָא לְמִפְּרָף מָה לְדָם שְׁכֹן יֵשׁ הִתְרַם לְאִיסוּרוֹ ע"י בִּישׁוּל וּמְלִיחָה תֹאמַר בְּהִנֵּי דְלִית בְּהוּ הִתְרַם לְאִיסוּרוֹ: אִף יֵשׁ לְדַחּוֹת פֶּן דְּהָא אַפְתִּי אָף א"נ דְדָם שְׁבִיִּשְׁלוֹ מוֹתַר מִה"ת אַפְתִּי תִקְשָׁה גִילְיָף מִקו"ח מְחַדָּשׁ דִּישׁ הִתְרַם לְאִיסוּרוֹ וְכֵן מְנַזֵּר דִּישׁ הִתְרַם לְאִיסוּרוֹ וּמַכַּש"כ דָם וְעוֹד תִּקְשָׁה דְגִילְיָף שְׁאָר חֲטִיבֵי פְּרִיתוֹת כְּמוֹ חֲמִץ נוֹתַר וּפְיָגוּל וְטָמֵא דְאִית בְּהוּ לָאוּ גִילְיָף הִלָּאוּ מִקו"ח בְּהוּ מְהִנֵּי אִיסוּרִין דְלִית בְּהוּ פֶּרַת אֲלֵא ע"כ צ"ל דְהִגְמ' חֲדָא מְנַיְהוּ תְּפִיס חֻלְב דְּאִית בֵּיהּ אִיסוּר פֶּרַת וְהִה"ד לְאִידָף דָם וְשַׁאָרֵי חֲטִיבֵי פְּרִיתוֹת וּלְפִי הַפְּסָקָנָא דָּאִין מִזְהֵמָה"ד הִפְּל גִּיחָא.

וְעוֹד יֵשׁ לְהִבְיָא רְאֵיָה דְאִינוּ עוֹבְרַ עֲלֵיו מְהָא דְאִיתָא בְּמַס' יְבָמוֹת (דָּף קִיד ע"א) ת"ש כָּל גֶּפֶשׁ מִכֶּם לֹא תֹאכַל דָם לְהִזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְּטָנִים כו' וְצְרִיכֵי דְאִי אֲשַׁמוּעֵינָן שְׂרָצִים מְשׁוּם דְאִיסוּרוֹן בְּמִשְׁהוּ אֲבָל דָם דְעַד דְאִיפָא רְבִיעִית אִימָא לֹא נְאִי אֲשַׁמוּעֵינָן דָם מְשׁוּם דְאִיפָא פֶּרַת אֲבָל שְׂרָצִים אִימָא לֹא וְהַקְּשָׁה הַמְּהַרְשָׁ"א וְז"ל וְלִיפָא לְאַקְשׁוּיֵי נְמִי דְלֹא לְכַתּוּב דָם וְתִיתִי מְשַׁרְצִים וְטוֹמְאָה דֹא"ל מָה לְהִנָּף שְׁכֹן בְּכַזִּית אֲבָל דָם עַד דְאִיפָא רְבִיעִית דְטוֹמְאָת מֵת וּנְבִילָה הוּא בְּכַזִּית וְעִיקַר אֲכִילַת שְׂרָצִים הוּא בְּכַזִּית כַּמ"ש הַתּוֹס' וְהִגְמ' לֹא חֵשׁ לְהִאָרִיף עכ"ל: וְהִנֵּה תִירוּצוֹ לָאוּ תִירוּץ הוּא לַעֲנ"ד דְּהָא רְבִינוּ פְתַב בְּהִדְיָא הִכָּא ה"א הָאוּכַל כַּזִּית מִן הַדָּם חֲטִיב בְּמִזִּיד פֶּרַת וְכֵן פְתַב בַּה"ל ד' אֲבָל הָאוּכַל מְמַנּוּ כַּזִּית לֹוְקָה שְׁנַאָמַר וְכָל דָם ל"ת וְכֵן אִיתָא לְהִדְיָא בְּמַס' פְּרִיתוֹת (דָּף כֹּא וְדָף כב) דְבְּדָם אִי אִיפָא בֵּיהּ כַּזִּית וְאָמַר כָּל הַסּוּגֵיָא דְאִית בֵּיהּ כַּזִּית חֲטִיב וְכֵן אִיתָא בְּחֻלְיִן (דָּף פז ע"ב) וְעֵנֵשׁ פֶּרַת בְּדָם וְהוּא דְאִיפָא כַּזִּית וּמְטָמֵא בְּאַהֲלָה וְהוּא דְאִיפָא רְבִיעִית אֲלֵמָא דְגַם בְּדָם חֲטִיב בְּכַזִּית וְצְרִיף לֹאמַר הָא דְאָמַר בִּיבְמוֹת שְׁם גַּבֵּי דָם עַד דְאִיפָא רְבִיעִית הִינְנוּ הִיכָּא שְׁהוּא צְלוּל דְהוּי מְשַׁקָּה בְּזָה בְּעֵי רְבִיעִית אֲבָל אִם תִּקְרַשׁ סְגִי בְּכַזִּית וְכֵן אִם הוּא צְלוּל דְבְּעֵי רְבִיעִית הוּא שְׁאֵם תִּקְרַשׁ תַּעֲמֹד עַל כַּזִּית כְּמוֹ דְאִיתָא בְּשַׁבָּת (דָּף עז) דְדָם רְבִיעִית תַּעֲמֹד עַל כַּזִּית בְּיָבֵשׁ אֲבָל עִיקַר הָאִיסוּר הוּא כְּמוֹ שְׁאָר אִיסוּרִין בְּכַזִּית וְא"ל דְגַם שְׂרָצִים וּש"א אִי הִמְחֵהוּ דְנַעֲשָׂה צְלוּל כְּמוֹ מְשַׁקָּה אִינוּ חֲטִיב כ"א בְּרְבִיעִית כְּמוֹ דָם וְא"נ לִיתָא תִירוּץ הַמְּהַרְשָׁ"א דְשׁוּה לְשַׁאָר אִיסוּרִים אַע"כ מוֹכַח דְדָם שְׁבִיִּשְׁלוֹ אִינוּ עוֹבְרַ עֲלֵיו וְא"כ אִי נִכְתַּב בְּהִנֵּי וְלֹא בְּדָם יֵשׁ לְמִפְּרָף מָה לְדָם שְׁכֹן יֵשׁ הִתְרַם לְאִיסוּרוֹ ע"י בִּישׁוּל תֹאמַר בְּהִנֵּי דָּאִין הִתְרַם לְאִיסוּרוֹן וְלֹא מְצִי לְמִילָף מְנַיְהוּ.

אף יש לדחות פן לפי מה שכתב הב"י (בסי' שמג) באו"ח דהג"ה תלתא הוי שלשה פתובים ואין מלמדין בש"ד דהצריכותא ל"ד דא"כ לכתוב רחמנא בגבילה וטומאה וליתי פל שאר איסורין מנייהו כו' או מפני קושית הרא"ם ז"ל בפ' אמור דלכתוב רחמנא טומאה ודם וליתי שרצים מנייהו כו' עד הצד השנה כו' וא"כ פינו דהצריכותא הוא ל"ד ה"ל שלשה פתובים ואין מלמדין וא"כ קושית הפהרש"א נמי מנושב לפ"ז דכתיב הני ג' דלהגי ג' פתובים ואין מלמדין ואין ראיה על דם שבשלו.

ואפי' לפי מה שדחה הט"ז באו"ח (סי' שמג) את קושית הב"י וכתב דלא קשיא דלכתוב רחמנא חד מהנה איסורים דלא נזכר כו' וקושית הרא"ם ז"ל מתרץ דא"ל מה להגי שפן אית ביה צד פרת ולא הוי ג' פתובים מ"מ קושית הפהרש"א דלכתוב בטומאה ושרצים ונילף דם מנייהו לא מצי לתרץ רק פתרוץ הב"י דהנה ג' פתובים אמנם כ"ז הוא ניקא לדעת הטור והנמ"י דס"ל דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו בשאר איסורים אבל לדעת רבינו ז"ל דכתב הב"י גופיה דס"ל דהצריכותא הוא דוקא ולא הוי ג"כ וא"כ לדברי רבינו הא תסוב קושית הפהרש"א לדופתה ויש ראיה לכאורה על דם שבשלו דאינו עובר אף גם זה יש לדחות לפי מה דקיי"ל דעל מה הצד פרכינו פרכא פל דהו ה"נ איפא למיפנה מה לשרצים שפן טומאתו במשהו היינו בכעדשה כמו דאיתא במס' חולין (דף קב ע"ב) מה לשרצים שפן טומאתו במשהו וכו' בטומאה שהפנה מוזהרין הוא אף על עצם כשעורה תאמר בדם דאינו מטמא כ"א ברביעית ולהכי לא מצי למילף דם משרצים וטומאה כמבואר: ועוד יש לכאורה להביא ראיה דאינו עובר על דם שבשלו מהא דאיתא במשנה סוף מס' מכות (דף כג ע"ב) רשב"ר אומר הרי הוא אומר רק חזק לבלתי אכול הדם פי הדם הוא הנפש ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה בהן הפורש מהן מקבל שזכר גו"ע שנפשו של אדם כו' וקשה מה ראיה מיתי מדכתיב רק חזק גבי דם דנפשו של אדם קצה בהן הא ודאי אינו קצה רק בדם בעין אבל לאכול בשזכר בלא מליחה ודאי אינו קצה ומבריא הוא וא"כ להכי קאמר קרא רק חזק דאם תאכל בשזכר תמלח מקודם דאל"כ הוא אסור משום דם האברים שפירש ממקום למקום ע"י בישול אלא ודאי קיי"ל דדם שבשלו שרי מה"ת וא"כ אם אכל בשזכר חיי הנה דם האברים שלא פירש ושרי ואי יבשל הנה דם שבשלו ושרי מה"ת וא"כ אין מקום מה"ת למלוח בשזכר ואי איפא דם בעין על הבשר דאין לאכול באומץ ע"ז נפשו של אדם קצה כמו דם בעין אף יש לדחות דהא הקרא מסיק רק חזק כו' פי הדם הוא הנפש משמע דקאי על הדם שהנפש יוצאה בו וקאי רק על דם בעין וע"ז אומר רק חזק ושפיר איפא הקו"ח דאמר שם כמבואר: אף יש להביא ראיה דדם שבשלו עובר עליו מהא דאי' במשנה דחולין (דף קיז ע"א) חומר בחלב מבדם וחומר בדם מבחלב חומר בחלב שמועלין בו וחיובין עליו משום פגול נו"ט משא"כ בדם חומר בדם שנוהג בבמה חיה ועוף וחלב אינו נוהג אלא בבמה טהורה בלבד עכ"ל המשנה וא"כ א"נ דדם שבשלו אינו עובר עליו ליחשב נמי הא דדם שפלו ושבשלו אינו עובר עליו משא"כ בחלב שחיב אם הקפה החלב וגמעו אע"כ דעל דם נמי חיב אם בשלו וליפא למימר דתנא ושפיר דתקשה מאי שפיר דהאי שפיר בשלמא לדעת הפוסקים דכל איסור סחורה בדברים האסורים הוא מה"ת לבד חלב וכן א"נ שלא כדעת הנוב"י שנובאר לקמן דס"ל דדם נמי שרי בסחורה אלא אסור כמו שאר איסורים ניקא דתנא ושפיר בסיפא דחומר בדם שאסור בסחורה משא"כ בחלב

דְּשִׁירֵי מִקְרָא דִּיעֲשֶׂה לְכָל מְלֹאכָה וּבְרִישָׁא שְׁיִיר הָא דְחֹמֶר בְּחֵלֵב דְּאָסוּר אַם בִּישְׁלוֹ מִשָּׂא"כ בְּדָם אֲבָל לְשִׁיטַת הַט"ז בִּיּו"ד (ס'י קי"ז) דס"ל דְּאִיסוּר סְחוּרָה הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְכוּן לְדַעַת הַנוּב"י דְּגַם דָּם שְׁרִי בְּסְחוּרָה לִיתָא שְׁיִירָא וְתִקְשָׁה מֵאֵי שְׁיִיר דְּהֵאֵי שְׁיִיר.

וּלמ"ל דְּזֶה תְּנָא וְשְׁיִיר הָא דְקִי"ל חֵלֵב שְׁבִישְׁלוֹ בְּחֵלֵב חֲזִיב עַל בִּישְׁלוֹ וְדָם שְׁבִישְׁלוֹ בְּחֵלֵב פְּטוּר גַּם עַל בִּישְׁלוֹ וְזֶה נִהְיֵי שְׁיִירָא דְלֹא קַחְשִׁיב בְּמִשְׁנֵה זֶה אֵינוֹ דְּהָא דְדָם שְׁבִישְׁלוֹ בְּחֵלֵב פְּטוּר לְאוֹ מִשּׁוּם קְוֹלָא דְדָם הוּא אֲלֵא מִשּׁוּם דְּדָם לְאוֹ גְּדִי הוּא כְּמוֹ שְׁפָתְבוֹ הַתּוֹס' שֵׁם וְחֵלֵב דְּהֵי כְּפֶשֶׁר חֲזִיב וּבב"ח א"ח רַק עַל גְּדִי דְּהוּא בְּשֵׁר לֹא תִלְיָא בְּזֶה קְוֹלָא וְחֹמֶרָא לֹמֵר דְּזֶה שְׁיִירָא וְכוּן מְצֵאתִי לְהִדְיָא בַס' מְהֵר"ם שִׁירָא שְׁפָתְבוֹ שֵׁם בְּמִשְׁנֵה דְחֹלִין וְנ"ל ל"ח חֹמֶר בְּחֵלֵב שְׁאָסוּר בְּחֵלֵב כּו' דְּלֹא מִטְעַם חֹמֶר וְקַל נִגַע בֵּהּ וְרַק דָּם לְאוֹ בְּשֵׁר לֹא מִשּׁוּם מִיעוּטָא פְּדִלְעִיל דָּם א"צ קְרָא כּו' וְזֶהוּ כְּמוֹ שְׁפָתְבוֹ נְעוּד דְּהֵאִיסוּר הַשְׁיִירָא לְחֻדְיָה בְּלֹא תַעְרוּבָת קַחְשִׁיב עכ"ל הַמְהֵר"ם שִׁירָא: אָמְנָם יֵשׁ לְדַחוּת עפ"י מַה דְּאִיתָא בַּתּוֹסְפָתָא דְחֹלִין פ"ח חֹמֶר בְּחֵלֵב מִבְּדָם וְחֹמֶר בְּדָם מִבְּחֵלֵב שְׁהַחֵלֵב נוֹהֵג בְּחֵי וְקָרַב ע"ג הָאִישִׁים וּמוֹעֲלִין בּוֹ וְחֲזִיבִין עֲלָיו מִשּׁוּם פִּגְוּל נו"ט מִשָּׂא"כ בְּדָם חֹמֶר בְּדָם שְׁהַדָּם מִתִּיר וּמְכֻשִׁיר וּמְפַגֵּל מִשָּׂא"כ בְּחֵלֵב עכ"ל.

וְהִנֵּה זֶה שְׁאֹמֵר שְׁהַחֵלֵב נוֹהֵג בְּחֵי כְּפִנּוֹת הַתּוֹסְפָתָא הוּא דְקִי"ל דְּבִשְׁר מַה"ח אָסוּר לַב"נ וְכוּן חֵלֵב מַה"ח כְּדֵאִיתָא בַּמַּס' חֹלִין (דָּרָא קַג) הַתּוֹלֵשׁ חֵלֵב מִן הַחֵי חֲזִיב שְׁלֵשׁ מִשָּׂא"כ בְּדָם דְקִי"ל דָּם מַה"ח אֵינוֹ אָסוּר לַב"נ דְּפֶשֶׁט אַחַר לֹא נוֹכַל לְפָרֵשׁ בְּדַבְרֵי הַתּוֹסְפָתָא דְגַם בְּדָם חֲזִיב אַם הַקִּיז לְבִהְמָה חֲזִיב וְשִׁתָּה כְּדֵאִיתָא בַּמַּס' פְּרִיתוּת פ' ד"ש אֲלֵא צ"ל שְׁזֶה אָסוּר לַב"נ חֵלֵב מַה"ח וְדָם מַה"ח א"ח וּמְפָרֵשׁ הַתּוֹסְפָתָא שְׁגָה בְּזֶה עי"ש: נִמְצָא דְבַתּוֹסְפָתָא מְצִינוֹ חֹמֶר בְּדָם מַה שְׁאֵין בְּחֵלֵב וּבְחֵלֵב מַה שְׁאֵין בְּדָם מַה דְּלֹא קַחְשִׁיב בְּמִשְׁנֵה וַא"כ שְׁפִיר תְּנָא וְשְׁיִיר וְשְׁיִיר נְמִי דָּם שְׁבִישְׁלוֹ דְּאֵינוֹ עוֹבֵר עֲלָיו כְּמִבְּאָר וְהִנֵּה הַכּו"פ כְּתִב עוֹד שֵׁם דְּשִׁיטַת רַש"י ז"ל נְכוּנָה הִיא דָּם שְׁבִישְׁלוֹ עוֹבֵר עֲלָיו מִשּׁוּם דְּשֵׁם בְּסַנְגִּיא דְּמִנְחוֹת מְסִיק וְרָבָא דִּידְיָה אָמַר אֲפִילוּ בְּחִטָּאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת נְמִי חֲזִיב הוֹאִיל וּכְנַגְדוֹ רָאוּי בְּחִטָּאוֹת הַחִיצוֹנוֹת וּפְרִישׁ רַש"י שֵׁם וְהוּא ד' לְחֹלִין כּו' שְׁמַחֲלֵק בֵּין חִטָּאוֹת הַחִיצוֹנוֹת לְפְנִימִיּוֹת וַא"כ רָבָא דְּאֵינוֹ מְחַלֵּק כָּלֵל בְּוֹדָאֵי מְכַש"כ חֲזִיב בְּחֹלִין אַם בִּישְׁלֵי דָּם וְרָבָא חוֹלֵק עַל זַעֲרִי בְּכָל הַדִּין וּס"ל דָּם שְׁבִישְׁלוֹ וּמְלַחוּ וּפְסִקִּינָן עוֹבֵר עֲלָיו כְּרָבָא דְּהוּא בְּתָרָא ע"כ: אָמְנָם לַענ"ד נ"ל לְבָאָר דְּבִמָּה פְּלִיגִי הָאִמּוֹרָאִים דְּבַדְבָּר זֶה דְּחַד אָמַר דְּדָם שְׁבִישְׁלוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר עֲלָיו וְרָבָא חוֹלֵק ע"ז וּס"ל דְּעוֹבֵר עֲלָיו.

וּנ"ל לֹמֵר דְּבְּזֶה פְּלִיגִי וְתִלְיָא ג"כ בְּפִלּוּגְתָא דְּתַנְאֵי דְּהִנֵּה רַש"י ז"ל כְּתִב שֵׁם בְּמִנְחוֹת תַּחֲלָה לְמ"ד דְּאֵינוֹ עוֹבֵר עֲלָיו דְּהָא לֹא אֲסָרָה תוֹרָה אֲלֵא עַל דָּם הָרָאוּי לְכַפְּרָה וְדָם קְדָשִׁים מְשִׁבְשְׁלוֹ לֹא חֲזִיב לְמִלְתָּא כּו'.

וְהִנֵּה צְרִיף לֹמֵר דְּמִקְרָאֵי זֶה דְּכְתִיב יִכְפֹּר וּלְכַפֵּר אֶתְיָא לְזֶה לְמַעַט דָּם שְׁבִישְׁלוֹ דְּהָא חֲזִיבִין אַף עַל כָּל דָּם טְמֵאִין דָּם הָאֲבָרִין וְדָם הַתְּמַצִּית דְּלֹא חֲזִיב לְכַפְּרָה וְרַק אֶתִּי לְמַעַט דָּם שְׁבִישְׁלוֹ לְחֻדְיָה וּמְוַכְרַח אֶתְהּ לֹמֵר כֵּן דַּל"כ תִּקְשָׁה הָא דְּאִמְרִינוּן בַּמַּס' פְּרִיתוּת (דָּרָא ד ע"ב) אָמַר רָבָא חֲמִשָּׁה לְאוּיִן הָאִמּוֹרִין בְּדָם ל"ל אַחַת לְדָם חֹלִין וְאַחַת לְדָם קְדָשִׁים וְאַחַת לְדָם פְּיִסוּי וְאַחַת לְדָם הָאֲבָרִים וְאַחַת לְדָם הַתְּמַצִּית וּפְרִישׁ רַש"י ז"ל וְדְכָתִב בַּפ' רָאָה רַק אֶת דָּמוֹ ל"ח וּמוֹקְמִי לָיָה עַל פְּסוּהַמ"ק וְדְכָתִיב בְּאַח"מ כָּל נֶפֶשׁ מִמֶּם

לא תאכל דם מוקים ליה בתו"כ להזהיר גדולים על הקטנים עכ"ל: והנה היא תקשה ע"ז דכמו דאמרינו דאמי הלואו יתירא לרבות דם האברים ודם התמצית דלא חזי לכפרה וא"כ הני תרי לאונו המנותרים מנ"ל דאמי לרבות פסוהמ"ק היינו חלב של פסוהמ"ק ולהזהיר גדולים על הקטנים נימא דאמי לרבות דם שבשלו דנמי עובר עליו ואע"פ שאינו ראוי לכפרה דזה דמי לדם אברים ודם תמצית דבר שבגופו מלרבות חלב מפסוהמ"ק וגדולים על הקטנים דבר חדש.

ועוד קשה דשם בפסוגיא קאמר אר"י פל חלב וכל דם הוקשו דם לחלב מה חלב לוקה ג' אף דם לוקה כו' ורפנן האי היקשא מאי עביד ליה מיבעי ליה מה חלב מיוחד שחלבו חלוק אף דם כו' נמצא דבין ר' יהודה ובין רפנן דרשי ההיקשא דדם לחלב וא"כ נדרוש נמי מהיקשא דמה חלב שבשלו חייב אף דם שבשלו נחייב שאין היקש למחצה.

וע"כ צריך לומר פן דהאי קרא דכתיב לכפר דתליא בכפרה מותר הוא רק לזה דדם שבשלו אינו עובר עליו וא"כ לא מצי למימר דהלאו אמי לזה וכן לא נוכל למילף מהיקשא דא"כ קרא דלכפר למאי אמי ואמרינו דאמי למעט דם שבשלו שנשתנה ע"י האור מדנימא דאמי למעט דם טמאין או דם אברים ותמצית שלא נשתנה וא"כ ניחא דמקרא יתירא ידעינו דאינו עובר: אף צריך לבאר לר"ב דס"ל דם שבשלו נמי עובר עליו מאי עביד ליה בהני קראי של לכפר אף הני קראי אינם מנותרים דהא במס' יומא (דף ס ע"ב) ובזבחים (דף מו) ובחולין (דף קיז) ובמעילה (דף יא) ילפינו דדם אין בו משום נותר פו"ט.

וכן שאין בו מעילה מהני תלתא קראי לכם ולכפר ובנפש יכפר ואמר שם דצריכי פל הני תלתא וא"כ לא אמי למעט דם שבשלו לכד דנצרך גם להני דרשות. והנה מצינו לר' שמעון פל הני קראי מנותרים ולא מצריך להני דרשות.

דהנה התוס' פתבו שם במס' זבחים (דף מו) ד"ה חז תימא דלגומר וטומאה מחד קרא נפקא דיליף מהדדי בג"ש דחילול חילול אף לקולא י"ל דאוקמינהו מיעוטא בנותר דוקא אבל משום טומאה הנה כה"כ דאין לו מתירין כו' אע"ג דאין בהם פיגול יש בהם איסור טומאה דמרבין מאשר הם ה"נ הני מרבין לגבי דם עכ"ל והנה לר' שמעון ליתא תירוץ זה דהא ר"י אמר שם בע"ב ג' פרישות האמורות בשלמים ל"ל חז כו' ולר"ש דאמר דבר שאינו נאכלין חייבין עליה משום טומאה לאתויי מאי לאתויי חטאות הפנימיות סד"א הואיל ואר"ש פל שאינו על מזבח החיצון כשלמים א"ת עליו משום פיגול משום טומאה נמי לא ליחייב קמ"ל אלמא דלר"ש ס"ל דכיון דליתא בזה משום פיגול נימא דגם משום טומאה א"ח והוא להיפוך מתירין התוס' דכיון הפיגול לית ביה אף טומאה לית ביה והתוס' פתבו דאף דפיגול לית ביה מ"מ טומאה חייב: והנה במס' קדושין (דף עב) פתבו התוס' בשה"ד ואשה לתרץ דלהכי לא יליף מג"ש דחילול משום דרק לחומרא ולא לקולא גם זה לר"ש ליתא דהא ר"ש יליף ה"כא בזבחים (דף מה) ובתמורה (דף ג) מהה"ג ש דחילול למעט קדשי עכו"ם מותר וטמא אף דהוא לקולא א"כ אף ה"כא שפיר נוכל למילף לקולא ג"כ.

ועוד לפי מה שכתבו התוס' במס' זבחים (דף מה ע"ב) ד"ה אבל דלמ"ד אלקבא דר"ש אין פיגול נו"ט בעולין משום דאין איסור חל על איסור ולמ"ד אפילו בב"א לא חל א"כ

ר"ש ל"ל בְּהַנְדָּה דְאִית בְּיָה מְעִילָה דְחֵיב מְשׁוּם פִּיגוּל נּוֹתֵר וְטָמֵא וּא"כ גַּם בְּהַנְדָּה דְקוֹמָץ וּמִנְחַת כֹּהֲנִים קִי"ל בְּמַס' מְעִילָה (דף י) דְאִית בְּהוּ מְעִילָה מְשֻׁקְדָּשׁוּ וּא"כ לר"ש אִינוּ חֵיב עָלֶיהָ מְשׁוּם פִּיגוּל נּוֹ"ט וְלֹא מְרַבֵּינן מְאֹשֵׁר הֵם מִקְדִּישִׁים ע"ז וּא"כ נִסְתֵּר תִּירוּץ הַתּוֹס' בְּזַבְחִים אֲלִיבָא דר"ש דְהָא אֲלִיבָא דר"ש לֹא מְרַבֵּינן וּע"כ צ"ל דְבִאֲמַת לר"ש לֹא יְלִיף מִהֵנִי ג' קָרְאֵי דְהוּא יָכוֹל לְמִילַף מְחַד קָרָא דְלָכֶם וְהִקְרָאֵי דְלִכְפֹּר וַיִּכְפֹּר אֶתְיָא לְמַעַט דָּם שְׂבִשְׁלוּ דְאִינוּ רְאִוֵי לְכַפֶּרָה וְאֶתְיָא ע"כ הַסְּוֵגָא בְּמִנְחוֹת ר' זְעִירֵי אָמַר ר"ח ור"י אָמַר זְעִירֵי דַס"ל דָּם שְׂבִשְׁלוּ וְדָם שְׂמֵלְחוּ אִינוּ עוֹבֵר עָלָיו דַס"ל כר"ש דְהִקְרָא דְלִכְפֹּר הוּא מִיּוֹתֵר וְאֶתִי לְמַעַט דָּם שְׂבִשְׁלוּ וּמְלַחוּ אָבֵל רְבָא ס"ל לְרַבְּנָן דְפְּלִיגֵי עַל ר"ש וּס"ל כְּתוּבָא דְבַר ר"י וְר' יוֹחָנָן דִּילְפִי מְלַכְפֹּר שָׁם לְמַעַט מִמְעִילָה וְלִפְנֵי כְּפָרָה פְּלֹאֲחַר כְּפָרָה אָבֵל דָּם שְׂבִשְׁלוּ לֹא יְלִפֵי לְמַעַט וְיִלְפִינוּ מִהִקְשֵׁא דְחֵלֵב דְחֵיב אוּ דְהוּי דוֹמְיָא דְדָם טָמֵאִין וְהֵאֲבָרִין דְאִינוּ רְאִוֵי לְכַפֶּרָה וּמ"מ חֵיב עַל זֶה כְּמִבְּנָאָר: וְהֵנָּה לִפ"ז נִיחָא מַה שְׁהִקְשִׁיתִי מ"ט לֹא חֵשִׁיב הַמְשָׁנָה בְּחֻלִּין דָּף קִיז) חוֹמֵר בְּחֵלֵב מְבָדֵם דְדָם שְׂבִשְׁלוּ אִינוּ עוֹבֵר עָלָיו עִפ"י מַה שְׂכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּמַס' מִנְחוֹת (דף עה ע"ב) וּא"ת לְרַבְּנָן דְפְּלִיגֵי לְחֹשֶׁב לֹא בְּזֵרוֹת בַּס"פ כֹּל הַבְּשָׂר דְחֵשִׁיב חוֹמֵר בְּחֵלֵב מְבָדֵם וּי"ל דְבִפְלוּגְתָא לֹא קְמִירֵי ע"כ וּא"כ שְׁפִיר נִיחָא לִפִּי מַאי שְׂבִאֲרָנוּ דְלר"ש גַּם רְבָא מוֹדָה דְאִינוּ עוֹבֵר עָלָיו וְר"ח ור"י אֲלִיבָא דְזְעִירֵי נְמִי כר"ש אֶתְיָא א"כ אֲמַרִּינוּ ע"ז בְּפְלוּגְתָא לֹא קְמִירֵי ע"כ וּא"כ לְהַכִּי לֹא קְחֵשִׁיב: וְנִיחָא נְמִי לִיִּישֵׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בְּמַס' חוֹלִין (דף לו ע"א) דְאָמַר שָׁם סד"א הוּאִיל וְאִסוּרָה בְּגִיזָה וְעַבּוּדָה דְמִן לִיבְעֵי קְבוּרָה קמ"ל וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' תִּימָה הָא גִּיזָה עֲצָמָה שְׂרִיָא כְּשֶׁעֵבֶר וְגִזּוּ דְתַזְבַּח וְלֹא תִגְזוּ כו' וּי"ל דַסד"א לְמִשְׁרֵי דְדְרָשִׁינוּ בְּשָׂר וְלֹא חֵלֵב וְהוּא דְדְרָשִׁינוּ וְלֹא דָם וּל"ד לְגִיזָה וְעַבּוּדָה כו' אַע"ג דְאִין הִדְרָשָׁא מִיּוֹשְׁבַת עַל דָּם כְּמוֹ עַל חֵלֵב דְשְׂרֵי בְּאֲכִילָה מ"מ דָּם נְמִי בַר אֲכִילָה הוּא עַכ"ל וּלִפ"ז נִיחָא שְׁפִיר דְהַסְּוֵגָא הֵתָם קָאֵי אֲלִיבָא דר"ש דְאָמַר שָׁם דָּם מִגְּפָתוֹ כו' וְלר"ש וְדָאֵי דָּם שְׂבִשְׁלוּ אִינוּ עוֹבֵר עָלָיו וּא"כ גַּם דָּם שְׂרֵי בְּאֲכִילָה מַה"ת הִיכָא שְׂבִשְׁלוּ וּא"כ שְׁפִיר אֲמַרִּינוּ מְקָרָא דְבְּשָׂר וְלֹא דָּם בְּאֲכִילָה הֵינֵנוּ הִיכָא שְׂבִשְׁלוּ דָּאז מַה"ת אִינוּ עוֹבֵר עָלָיו מ"מ מִפְּסוּהֵמ"ק אִסוּר כְּמִבְּנָאָר: וְנִיחָא לִפ"ז הָא דְכַתְּבַת הַגְּאוֹן רַע"ק אִיגְר בַּגְּהַש"ס בְּמַסְכַּת זְבָחִים (דף מה ע"ב) לְתַרְץ קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' שְׁהִקְשׁוּ לְמ"ד לר"ש אֲפִילוּ בְּב"א אִין אִיסוּר חַע"א וְאֲפִילוּ בְּקִדְשִׁים ס"ל לְחַד תְּנָא דַא"ח א"כ ל"ל קָרָא לְמַעַט בְּדָם מִמְעִילָה הָא אִין אִיסוּר חַע"א וּמְתַרְץ דְבְּדָם שְׁפִיר מְשַׁפְּחַת לָהּ דְחַל כְּגוֹן לְאַחַר שְׂמֵלְחוּ וְשְׂבִשְׁלוּ דְמוֹתֵר מַה"ת מְשׁוּם דָּם וְהָא דְחַל אִיסוּר מְעִילָה וְנִיחָא נְמִי אֲפִילוּ לִפִּי דַעַת רַש"י וְרַבֵּינוּ דַס"ל דְעוֹבֵר עָלָיו מ"מ לר' שְׁמַעוֹן נְמִי מוֹדִים הֵמָּה דְאִינוּ עוֹבֵר כְּמִבְּנָאָר דְזְעִירֵי אַר"ח נְמִי אֲלִיבָא דר"ש קְאָמַר.

וְנִיחָא נְמִי מַה שְׂכַתְּבַת הַכו"פ לְתַרְץ בְּסִי' ק' אֲלִיבָא דר"ש דְכָל שְׁהוּ לְמַפּוֹת הִיכִי אוֹמֵר הַצְּרִיכוּתָא בִּיבְמוֹת דָּף קִיד) גְּבִי שְׂרָצִים דְאִיסוּרִין בְּמִשְׁהוּ וְכַתְּבַת דַא"ל מַה לְדָם שְׁכָן יֵשׁ הֵיתֵר לְאִיסוּרוֹ ע"י בִּישׁוּל וְגַם זֶהוּ דְלר"ש כ"ע סְבָרֵי דְמוֹדָה דְדָם שְׂבִשְׁלוּ אִינוּ עוֹבֵר עָלָיו כְּמִבְּנָאָר: וְהֵנָּה הַנוֹב"י מַה"ת ת' יו"ד (סי' לו') הִבִּיא רְאָיָה דְדָם שְׂבִשְׁלוּ עוֹבֵר עָלָיו מַהָא דְאִיתָא בְּמַס' בְּכוֹרוֹת (דף ו ע"ב) דְאָמַר שָׁם הוּאִיל וְחִידוּשׁ הוּא דְאָמַר דָּם נְעַפֵּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֵב כו' לִיכָא מְלֵתָא דְאֶתִי מְחִי כו' וְחֵלֵב מְנַלן דְשְׂרֵי מְדָמַר רַחֲמָנָא בְּב"ת אִיסוּר מְשַׁמַּע הָא לְחִידוּתָהּ שְׂרִיָא וּמְשַׁמַּע דְהֵאִיסוּר הוּא לְהֵאִי מ"ד מְשׁוּם דְדָם נְעַפֵּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֵב וּא"כ מְנַלן מְזָה דְחֵלֵב לְחִידוּשׁ שְׂרִיָא דְלָמָּא מְשׁו"ה שְׂרֵי הֵכָא מְשׁוּם דְבִשְׁלָה הַבְּב"ת וְהֵנָּה דָּם

שְׁבַשְׁלוֹ וְאִינוֹ עוֹבֵר עָלָיו אֲבָל חֵלֶב שְׂאִינוֹ מְבוֹשָׁל דְּלִמָּא אָסוּר מִשּׁוּם דְּדָם נֶעְפֵּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֶב אֱלָא וְדַאי דְּאָף אִי בְּשָׁלוֹ עוֹבֵר עָלָיו וְהַגָּאוֹן מְהַר"ש ז"ל הוֹסִיף לְהַקְשׁוֹת עוֹד דַּא"נ דָּם שְׁבַשְׁלוֹ אִינוֹ עוֹבֵר עָלָיו מִשּׁוּם דְּאִינוֹ רְאוּי לְכַפְּרָה וַא"כ אִיךָ רוֹצֵה לֹמַר דְּמִשּׁוּם דְּדָם נֶעְפֵּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֶב לְהַכִּי אָסוּר דְּהָא הֵוָה זֶה כְּמוֹ אִם בְּשָׁלוֹ שְׁנִשְׁתַּנָּה וְאִינוֹ רְאוּי לְכַפְּרָה וְאִינוֹ עוֹבֵר עָלָיו הַה"ד אִי נַעֲשֶׂה חֵלֶב נְמִי נִשְׁתַּנָּה וְאִינוֹ רְאוּי לְכַפְּרָה וְאִינוֹ עוֹבֵר עָלָיו וְהוּי כְּמוֹ דָּם שְׁבַשְׁלוֹ אֱלָא וְדַאי ש"מ דְּלָא פְּהַאי סוּגְיָא דְּמַנְחוֹת עַכ"ל.

וְהִנֵּה לְפִי מַה שְׁבַאֲרָנוּ דְּהַסְוִיגְיָא הוּא אֵלִיבָא דַר"ש דְּמִינְתָּר הַקְּרָאִי דְּלַכְפֵּר א"כ א"ל דְּהָאִי סוּגְיָא דְּבְכּוֹרוֹת דְּלָא פְּר"ש וְאָף דְּאָמַר שָׁם בְּסוּגְיָא וְלַר"ש דְּשָׂרִי בְּהַנְּאָה מִשְׁפַּחַת לַה לְמַלְקֵי עַל בְּיִשׁוּלוֹ אֱלִמָּא דְּאָף לַר"ש מְדִינָק מְזַה דְּבב"ח דְּחֵלֶב שָׂרִי לֹא קָשָׁה מִדִּי דְּהָא ר"ש ס"ל בַּמַּס' נִדְּהָ (דָּף מַט) דְּאַבְרָהָה מְתַפְּרָקִין וְחוֹלֵק עַל ר"מ דַּס"ל דְּדָם נֶעְפֵּר וַא"כ שְׁפִיר הוּא הַרְאָיָה מְבב"ח דְּלֹא מִשּׁוּם אִיסוּר דָּם רוֹצֵה לְאַסוּר דְּנִדְּתָה דְּשָׂרִי לְאַחַר שְׁבַשְׁלוֹ אֱלָא מִטַּעַם דְּאִתִּי מַה"ת וַא"כ שְׁפִיר מוֹכַח מְזַה דְּבב"ח דְּחֵלֶב לֹא נֶאֱסַר מִשּׁוּם דְּאִתִּי מְחִי כְּמַבּוֹאֵר: וְנ"ל פִּי גַם רְאִינָה הַנוּב"י יֵשׁ לְדַחוֹת פֶּן דַּא"ל הָא דְּמַבִּיא הַגַּמ' שָׁם רְאִיָּה מְבב"ח הוּא רַק לְמ"ד שָׁם דְּאַבְרָהָה מְתַפְּרָקִין וְהָאִיסוּר הוּא מִשּׁוּם דְּאִתִּי מְחִי וַא"כ הוּא רְאִיָּה מְזַה וְהִנֵּה מ"ל הַנִּיחָא לְמ"ד אַבְרָהָה מְתַפְּרָקִין אֱלָא לְמ"ד דָּם נֶעְפֵּר וְנ"ל דְּמַב"ח אִין רְאִיָּה דְּהוּי לְאַחַר בְּיִשׁוּל אָף בְּלֹא זֶה דְּחָה רְאִיָּה זֶה מְבב"ח וְצָרִיךְ לְהַבִּיא מְקָרָא וּמִשָּׁם הוּא רְאִיָּה אָף לְמ"ד דָּם נֶעְפֵּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֶב דְּהוּא דוֹחַק לְאוּקְמִי הַקְּרָאִי כְּשִׁנְתַּבְּשָׁל כְּמַבּוֹאֵר: וְהִנֵּה הַרְשָׁב"א ז"ל בְּחִידוּשָׁיו בַּמַּס' חוֹלִין (דָּף קִיא) וְכֵן כָּתַב בְּמִשְׁמַרְת הַבֵּית בַּה"ל מְלִיחָה וְאִיכָּא לְמִימַר דְּמַהָּא דְּמַנְחוֹת הוּא דוֹקָא בְּדָם קַדְוָשִׁים וְחוֹלִין מְקַדְשִׁים לֹא יִלְפִינּוּ אָף לְהַקֵּל ע"כ וְעֵינֵי רַש"י ז"ל בַּמַּס' פְּסָחִים (דָּף מַה) שְׁפַתְּב חוֹלִין מְקַדְשִׁים לֹא יִלְפִינּוּ לְהַחְמִיר שְׁקַדְוָשִׁים חֲמוּרִין הֵן וְדִין קַדְוָשִׁים לְהִיּוֹת חֲמוּרִים מִשְׁמַע דוֹקָא לְהַחְמִיר לֹא יִלְפִינּוּ מְקַדְשִׁים.

וְעֵינֵי עוֹד בַּמַּס' חוֹלִין (דָּף צַח ע"ב) ל"נ אֱלָא לְטַכ"ע וּבְרַש"י ז"ל שָׁם וְצַע"ק. אֲמַנְם ע"ד הַרְשָׁב"א א"ל דְּמִשְׁמַע לַפ"ד דְּזֵה נִשְׂאָר לַכ"ע לְחַלֵּק בֵּין קַדְוָשִׁים לְחוֹלִין מַהָּא דַּאִיתָא בַּמַּס' בְּכּוֹרוֹת (דָּף טו ע"א) רְבָּא אָמַר אָף לְאוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ אִתִּי וְחֵלְבוֹ מְדַמּוּ נִפְקָא דְּכַתִּיב רַק אֵת דְּמוֹ לֹא תֹאכַל מֵאֵי דְּמוֹ אִילִמָּא דְּמוֹ מִמֶּשׁ לֹא יֵהָא אֱלָא דְּמֹן דְּצָבִי וְאֵיל מִי שָׂרִיא אֱלָא מֵאֵי דְּמוֹ חֵלְבוֹ כו'.

וְהִנֵּה א"נ כְּדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א דְּבְקַדְוָשִׁים דָּם שְׁבַשְׁלוֹ שָׂרִי וּבְחוֹלִין אָסוּר מַה"ת וַא"כ תַּקְשָׁה דְּנִימָא דְּלְהַכִּי אָמַר רַחֲמָנָא לֹא עַל דָּם שָׁל פְּסוּהַמ"ק דַּא"ל זֶה ה"א דְּדַמִּי לְקַדְוָשִׁים דְּשָׂרִי בַּהוּ דָּם שְׁבַשְׁלוֹ לְהַכִּי כְּתִבָּה הַתּוֹרָה לְדַמּוֹת גְּבִי דָּם לְצָבִי וְאֵיל דִּישׁ לְהֵן דִּין חוֹלִין וְאָף עַל דָּם שְׁבַשְׁלוֹ עוֹבֵר בְּהֵן דְּפְסוּהַמ"ק דְּמִי לְחוֹלִין בְּזֵה אֱלָא וְדַאי לֹא מְחַלְקִינּוּ בֵּין חוֹלִין לְקַדְוָשִׁים.

וּמַה שְׁפַתְּב עוֹד הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו בְּשָׁם בַּה"ע דְּדָם שְׁבַשְׁלוֹ אִינוֹ עוֹבֵר עָלָיו בְּלֹא מ"מ אִיסוּרָא דְּאוֹרְיִיתָא אִיכָּא מִיּוֹדִי דְּהוּי אַחְצִי שְׂעִעוֹר ע"כ. וְלֹא הַבְּנֵתִי לַעַנ"ד דְּמֵאֵי דְּמִי הוּא לְחִצִּי שְׂעִעוֹר הֵתָם מְרַבִּינּוּ מְקָרָא דְּכָל אוֹ דְּחִזִּי לְאַצְטְרוּפִי אֲבָל הֵכָא מַנ"ל עַל אִיסוּר תּוֹרָה אִם מְמַעֲטִינּוּ מְקָרָאִי דְּלַכְפֵּר מְלֹאוּ וְכָרַת מַנ"ל עַל אִיסוּר לְרַבּוֹת וְצ"ע: וְנ"ל לְבָאָר דַּעַת

הפוסקים בזה הנה דעת רש"י ורבינו הוא ודאי דעובר עליו על דם שבשלו וכו' נ"ל כי דעת המרדכי בשם הסמ"ג הוא כן.

דהנה פתב ריש מס' פסחים וז"ל ופירש ר"י דאע"פ דנשים נאמנות אף בדאורייתא כגון ניקור חלב ומליחת בשר וכתב שם בחידושי א"ש להקשות דהא מליחה הוא מדרבנן, ונ"ל דהתם בחולין לא איירי אלא בדם שהוא אחר מליחה דאינו אלא מדרבנן וכאן מיירי באם לא נמלח פראוי והוא אז מדאורייתא דדם האברים דאורייתא עכ"ל ודבריו תמוהין דדם האברים שהוא מדאורייתא הוא רק על דם בעין אבל אם אכל באומץ ה"ל דם האברים שלא פירש ושרי ואם יבשל ונהנה פירש ממקום למקום ה"ל דם שבשלו ואינו אסור מה"ת ואיך אומר שיעבור על איסור תורה אלא צ"ל דגם המרדכי דהביא דברי הסמ"ג הקא הוא שם במ"ע מ' ל"ט.

וכן ההגהות אשר"י מביא זה בשם הסמ"ג והוא ס"ל דדם שבשלו או מלחו אסור מה"ת ואף דהסמ"ג במ' ל"ת מ' קל"ז פתב תחלה דעת רש"י ז"ל ומפרש דרב ס"ל לחלק על הסוגיא דמנחות ואח"כ פתב כי יש ליישב דאינו חולק מ"מ י"ל דהקא במ"ע הכריע פדעת רש"י דעובר עליו וכו' המרדכי ז"ל אף דבמס' חולין משמע דס"ל דאינו עובר עליו הקא הביא בזה דעת הסמ"ג דעובר מדאורייתא.

וכן הוא דעת רבינו אפרים בדברי הרא"ש במס' חולין שכתב שם בפ"ב הל' ב' בשם ר' אפרים גבי וורידין דר"י כו' דרבנן לא שריא אלא בצלי אבל בבישול אסור כו' עד ואיסורא דאורייתא הוא עכ"ל והא הוא דם שבשלו ואיך אומר דהוא איסורא של דאורייתא אלא ודאי דגם דעת ר' אפרים הוא דאסור מדאורייתא פדעת רבינו ורש"י ז"ל והרא"ש שכתב בפ' כל הבשר דאינו עובר הוא דעת עצמו והוא הוא דעת ר' אפרים ז"ל דהוא מה"ת.

והתוס' פתבו במס' מנחות ובש"ד דאינו עובר מה"ת: ועפ"ז נ"ל ליישב דברי התוס' במס' פתובות (דף ס ע"א) ד"ה יכול בשה"ד וא"ת וכיון דממעטינן דם מהיא דכריתות אמאי איצטריך קרא למישרי חלב השתא דם מותר חלב לא כש"כ וי"ל כו' השתא דם וחלב שוין והקשה המהרש"א והמהר"ם ז"ל שם וא"ת ואפתי לכתוב חלב ודם דהשתא יהא דם מותר לגמרי וכש"כ בשר ודחקו בזה ולפ"ד התוס' ניחא דאיהו פתב דם וחלב אפתי בשר לא הנה ידעינן דהנה דחינו מה לדם שפן יש היתר לאיסורו ע"י בישול ומה לחלב שפן אינו שנה איסורו בכל כמו שאמר הגמ' שם תאמר בבשר ולהכי מצריכין קרא גם על בשר דמזה לא הוי ידעינן כמבואר: והנה מצאתי אח"כ בס' ש"א החדש שהביא שתי ראיות על דם שבשלו דאינו עובר עליו ח"ד מהסוגיא דמעט מקראי דנותר פי"ט א"ח על דם והקשה לר"ש דס"ל אין אחע"א אף בקדשים ל"ל קרא ת"ל דבלא"ה אינו חל אלא ודאי ס"ל דם שבשלו אינו עובר עליו ובעי על היכא שבשלו ע"כ.

והנה זה הקשו התוס' במס' זבחים (דף מה ע"ב) ד"ה אבל בשה"ד ומתבצים דמיירי בב"א ולמ"ד דאף בב"א ח"ל ר"ש לית ליה נשארין בקושא כמו שבארנו לעיל. ולפלא על הש"א שלא הביא דברי התוס' האלו.

וכן הקשה מהסוגיא דגמ' בכריתות (דף יג ע"ב) דבארנו לעיל דצריף הקישא דם לחלב או לחיב על זרות או שמצטרפי ולר"ש תקשה ל"ל הקישא דאין א"ח על איסור לר"ש וס"ל כל שהו למפות א"כ לא צריף לאצטרופי ומפח זה מוכח דדם שבשלו אינו עובר עליו וצריף על היכא דבשלו עיי"ש: והנה כבר לענ"ד בארנו בזה דעיקר הפלוגתא הוא בזה דר"ש דס"ל דהקראי לא מצריף ואומר דהלכך אתיא לדם שבשלו דאינו עובר עליו וא"כ אם ר"ש יספור פן אין ראיה מזה לדין דהקראי לא למותר הוא כמבואר: ומה שמקשה עוד שם הש"א בסוגיא דמנחות (דף כא) עיין בכו"פ (בסי' סט) שמיישב הפל עיי"ש.

והנה מה שמסיק רבינו סוגיית הגמ' דבלב בהמה חייב פרת ואיכא בזה מדם שבתוף הלב כו'. אמרתי בזה דבר נכון ליישב לשון התוס' במס' פסחים (דף כב) ד"ה והרי דם דכתבו שם משמע דדם לא הוי בכלל בהמה מדלא משני פשהותרה בהמה דמה נמי הותרה ומדקדק המהרש"א על הלשון דאמרו בכלל בהמה ובכלל הסוגיא אומר בכלל נבלה פשהותרה נבלה היא וחקלבה כו' והתוס' פתבו בהמה.

ולפ"ז ניחא דהנה צריף להבין דהאיך נימא גבי דם פשהותרה נבלה דמה נמי הותרה היינו דמתיר למפור הנבלה עם הדם ביחד דבאיזה דם מייירי אם הדם שנבלע באברים הא זה מותר לאכול לכ"ע כ"ז שלא פירש ומכש"כ דמותר בהנאה ואי דשרינו למפור אפילו עם הדם בעין שבנבלה לאו ראיה הוא למ"ד דח"ש מותר מה"ת א"כ א"ל דזה דאמרינו הותר למפור הוא ובמה מייירי בנבלת עוף ובה ליתא פזית דם בעין דאפילו בלב ליכא פזית דם כמו שאמר הכא בסוגיא וא"כ א"ל דבכל העוף לית בזה פזית דם בעין וא"נ כר"ל דחצי שיעור מותר מה"ת לא מ"ל אליביה פשהותרה אמנם פיון דהגמ' אומר פשהותרה נבלה היא וחקלבה וגידה הותרה וכיון דאמר חלבה וגידה מייירי בהמה דבה נאסרו וא"כ גבי דם נמי דהא בדם הלב של בהמה אית ביה פזית וחייב ע"ז פרת משום דם הנפש וא"כ א"ל פשהותרה בהמה הותרה נמי דמה כמבואר בדברי התוס' ודוק: הלכה אין הבשר יוצא מידי דמו א"כ מולחו יפה ומדיחו יפה יפה כיצד עושה מדיח הבשר תחלה ואח"כ מולחו יפה ומניחו במלח כדי כו' ואח"כ מדיחו יפה עד שיצאו המים זכים ומשליכו מיד לתוף מים רותחין אבל לא לפושרין כדי שיתלבן מיד ולא יצא דם.

והראב"ד ז"ל השיג עליו ע"ז שכתב שמשליכו לתוף מים רותחין כו'. ונ"ל דסידור דברי רבינו פן הוא דהוא ס"ל פשיטת הפוסקים ביו"ד (סי' סט) דהדחה ראשונה די בהדחה מועטת ולהכי אומר פן אין הבשר יוצא מידי דמו דבעי מליחה יפה והדחה יפה הוא הדחה שאחר המליחה וכיצד עושה בתחלה מדיח הבשר תחלה זה הדחה המועט שהוא הטעם להעביר הדם שבעין ולא ס"ל פהטעם שיתרכף הבשר דא"כ בעי הדחה מרובה ואח"כ להוציא הדם צריף מליחה יפה יפה ואח"כ הדחה יפה יפה.

ובזה יתבאר נמי דברי רש"י ז"ל שם בחולין (דף קיג ע"א) דאמר שם ולא פליגי כו' ופירש רש"י ז"ל ד"ה דלא בעי הדחה בתחלה בדחללי ב"ט כו' ומ"ט לא קאמר רש"י ז"ל על שמואל דאמר שם תחלה אין הבשר יוצא מידי דמו אלא א"כ מולחו יפה ולא הזכיר הדחה בתחלה אלא ודאי דשמואל ל"ק דשמואל אומר אין הבשר יוצא מידי דמו

המְנַבֵּלַע בּוֹ אֵא"כ מוֹלְחוֹ יָפָה וּמְדִיחוֹ יָפָה אֶבֶל הַהֲדַחָה בְּתַחֲלָה לְהַעֲבִיר הַדָּם שְׂבָעִין לֹא הִזְפִּיר דְּבִזָּה סָגִי רַק בְּהֲדַחָה מוּעָטֶטת לְהַעֲבִיר הַדָּם שְׂבָעִין אֶבֶל ר"ה דְּלֹא הִזְפִּיר יָפָה לְכֹן צָרִיף לְבָאָר בְּזָה דְּאָמַר מוֹלַח וּמְדִיחַ מִיָּרִי שְׂחַלְלָה ב"ט פְּמִבְּנֹאָר: וְאָגַב נ"ל לְבָאָר הָא דְקָשָׁה לְכֹאֲרָה דְּבָרֵי רַש"י ו"ל לְקַמֵּן (דָּף קכא ע"ב) דְּאָמַר הַרוּצָה שְׂיֵאכֹל מִבְּהֵמָה קוֹנְדָם שְׂתַצָּא נְפִשָׁה חוֹתָף פְּזִיחַ כו' וּמוֹלְחוֹ יָפָה יָפָה וּמְדִיחוֹ יָפָה יָפָה וּפְיִרְשׁ רַש"י ו"ל יָפָה יָפָה יוֹתֵר מִבְּשׂוֹר אַחֵר שְׂלֵא הִסְפִּיק דְּמוֹ לְצִאת כו' עכ"ל.

וְקָשָׁה דְּהָא שְׂמוּאֵל אָמַר לְעֵיל גַּם בְּכָל בְּשׂוֹר דְּאִין יוֹצֵא מִיָּדֵי דְּמוֹ אֵא"כ מוֹלְחוֹ יָפָה יָפָה וּמְדִיחוֹ יָפָה יָפָה וְאִין חִידוּשׁ הֵכָא בְּקוֹדֶם שְׂתַצָּא נְפִשָׁה וּנ"ל דְּרַש"י ו"ל ס"ל דְּמִיָּרִי הֵכָא אָף לְצָלִי כְּמוֹ שְׂפִתְבוֹ הַתּוֹס' לְעֵיל (דָּף לג ע"א) ד"ה מוֹלְחוֹ וְאִזְנִל רַש"י ו"ל לְשִׁיטְתוֹ דְּהוּא ס"ל בְּמַס' פְּסָחִים (דָּף עז וּבְחֻלִּין (דָּף צג ע"ב) ד"ה אֲנֻמְצָא דְּגַם צָלִי בְּעֵי מְלִיחָה קִצַּת וּכְמוֹ שְׂהֵבִיא בְּרַא"ש פ"ק דְּחֻלִּין ה'ל' ב' וְלֵהֲכִי אָמַר דְּהֵכָא אָף לְצָלִי בְּעֵינֵי מְלִיחָה יָפָה וְהֲדַחָה יָפָה דְּבִשְׂאָר צָלִי בְּעֵי מְלִיחָה כ"ד וּשְׂמוּאֵל מִיָּרִי לְעֵיל בְּבִשְׂוֹר דְּבָעֵי לְקַדְרָה כְּמִבְּנֹאָר וְדוּק: הֵלְכָה יב כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ לְבִשְׂוֹר שְׂצָרִיף לְבִשְׂלוֹ אֶבֶל לְצָלִי מוֹלַח וְצוּלָה מִיָּד עכ"ל.

וְכַתֵּב הִרְה"מ ו"ל וְכֹן הֵבִיא הַר"ן ו"ל בְּמִשְׁנֵה דְּחֻלִּין (דָּף צו) שְׂדַעַת רַבִּינוּ הוּא דְּצָלִי נְמִי צָרִיף מְלִיחָה רַק אִינוּ צָרִיף לְשִׁהוּת בְּמִלַּח וּמִיָּד צוּלָהוּ וְהֵבִיאוּ קִצַּת רֹאזָה לְזָה מַגְמ' דְּמִנְחוֹת (דָּף כא) וְהַפּוֹסְקִים חוֹלְקִים עַל רַבִּינוּ וּס"ל שְׂצָלִי א"צ מְלִיחָה כָּלֵל וְכֹן אִיפּוֹסֵק לְהֵלְכָה בַש"ע יו"ד (ס' עו) וְנִדְחוּ הַרֹאזָה מִמַּס' מְנַחוֹת וְכֹן הִלַּח"מ מְפָרֵשׁ פֶּאֶן דְּגַם רַבִּינוּ ס"ל דְּלְצָלִי אִינוּ צָרִיף מְלִיחָה וְהָא דְּאָמַר מוֹלַח וְצוּלָה מִיָּד הוּא לְהוֹרוֹת דְּשָׂרֵי בְּלֵי הֲדַחָה אֶבֶל לְאַכּוֹל בְּלֵא מְלִיחָה שָׂרִי.

וּנ"ל דְּלְצָלִי לֹא בְּעֵי מְלִיחָה כָּלֵל וְיֵשׁ לְהֵבִיא רֹאזָה לְזָה מְהָא דְּאִיתָא בְּמַס' חֻלִּין (דָּף צז ע"ב) הֲנִי אֶטְמָהֲתָא דְּאִימְלִיחוֹ בִּי ר"ג בְּגַה"נ כו' רַב"א שְׂרִי אָתוּ שְׂיִילִי לְמָר בַּר"א א"ל ר"א לְרַבִּינָא מֵאֵי דַעְתָּף דְּאָמַר שְׂמוּאֵל מְלִיחַ הָרִי הוּא פְּרוּתַח כְּבוּשׁ הָרִי הוּא כְּמִבְּנֹשָׁל וְהָאָמַר שְׂמוּאֵל ל"ש אֶלָּא שְׂנַתְבִּשָׁל בְּהָ אֶבֶל נְצָלָה בְּהָ קוּלְף וְאוּכַל כו' וּכ"ת מֵאֵי פְּרוּתַח דְּקָאָמַר פְּרוּתַח דְּמִבְּנֹשָׁל וְהָא מְדַקְאָמַר כְּבוּשׁ הָרִי הוּא כְּמִבְּנֹשָׁל מְפָלֵל דְּכָרוּתַח דְּצָלִי קָאָמַר קָשָׁא עכ"ל הַגַּמ' וְקָשָׁה טוֹבָא ל"ל לְהַגְמ' לְהַקְשׁוֹת עַל מַה דְּקָאָמַר דְּרוּתַח הוּא פְּרוּתַח דְּמִבְּנֹשָׁל מְהָא דְּקָאָמַר כְּבוּשׁ הָרִי הוּא כְּמִבְּנֹשָׁל וְכֹן לְעֵיל דְּמַקְשָׁה מְדַקְאָמַר שְׂמוּאֵל מְלִיחַ הָרִי הוּא פְּרוּתַח מְדַבְּרֵי שְׂמוּאֵל טְפִי ה"ל לְהַקְשׁוֹת מְדַבְּרֵי הַמִּשְׁנָה דְּזָה נוֹכַל לְדַחוֹת דְּבִזָּה ס"ל כְּשְׂמוּאֵל וּבִזָּה פְּלִיג וּגְבָרָא אַגְבָּרָא קַרְמִית וּמִהַמִּשְׁנָה ה"ל לְהַקְשׁוֹת כֹּן דְּקָאָמַר שְׂם יִרְף שְׂנַתְבִּשָׁל בּוֹ גִיד הַנְּשָׂה כו' וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' שְׂם לָאוּ בְּגִיד לְחֻדָּא מְשַׁעְרֵי כֹן דְּכַדִּי קְלִיפָה שְׂסָבִיבוּ מְסִייעַ לְגִיד לְאַסּוֹר דְּמִשְׁעָה שְׂנַמְלַח נְאַסַר כְּדִי קְלִיפָה עכ"ל וְכֹנֶנֶת הַתּוֹס' הוּא דְּהָא קוֹנְדָם בִּישׁוּלוֹ ע"כ מְלַחוּ מְקוֹנְדָם דְּהָא אֶסּוֹר לְבִשָׁל בְּלֵי מְלִיחָה וְא"כ ע"כ נְמַלַּח הַיָּרֵף מְקוֹנְדָם תַּחֲלָה וְא"כ קָשָׁה דְּהַמִּשְׁנָה אָמַר שְׂנַתְבִּשָׁל בִּיָּה מְשַׁמַּע אֶבֶל אִי לֹא בִּישָׁל שְׂרִי וּל"ל כָּלֵל הַבִּישׁוּל הָא מְשַׁעַת מְלִיחָה נְאַסַר ג"כ פְּרוּתַח דְּמִבְּנֹשָׁל וְע"כ צ"ל דְּמְלִיחַת אִינוּ כְּמִבְּנֹשָׁל וְלֵהֲכִי צָרִיף לְהִיּוֹת שְׂנַתְבִּשָׁל וְאִזְנִל נְאַסַר אֶבֶל מְמִלִּיחָה לְחוּדָיָה לֹא וְהוּא מְשַׁנָּה מְפּוֹרְשָׁת וְעַדִּיף מְדַבְּרֵי שְׂמוּאֵל, וְע"כ צ"ל דְּמִהַמִּשְׁנָה אִין רֹאזָה דְּאִיפָא לְאוּקְמִי דְּנְצָלָה תַּחֲלָה וְאַח"כ נְתַבִּשָׁל וְלְצָלִי שְׂרִי בְּלֵא מְלִיחָה וְצָלִי אִינוּ אוּסַר אֶלָּא כְּדִי קְלִיפָה

אבל מליחה הרי הוא כמבןשןל והמשנה דמיירי שצלה תחלה לא בעי מליחה כלל פשיטת הפוסקים האלה ולהכי לא הק' מהמשנה ומ"מ התוס' כתבו שפיר לפי האמת דגם מליחה אינו אוסר אלא פדי קליפה כתבו דל"ד דכדי קליפה נאסר משעה שמלחו וזה לא קשה מ"ט נקיט לה המשנה ירד שנתבשל לפ"ד ר"א דס"ל דמליח הרי הוא פרוח דמבןשןל ה"ל לומר ירד שנתמלח גה"נ דנאסר פדי שיעור מ"מ זה לא קשה כלל דא"ל דהמשנה אתי לאשמועין דבשאר איסורים חתיכה לא נעשה גבלה פשיטת התוס' שם בשם ר' אפרים דלא נאסר כל הירד משום קליפה וקתני רבותא דאף אי בישל אחר צליה דנאסר מקודם פדי קליפה לא נעשה החתיכה גבלה.

אבל א"ל דלצלי צריך גמי מליחה מקודם וא"כ ע"כ נמלח תחלה ולמה אמרה המשנה ירד שנתבשל הלא קודם הבישול נאסר ומוכח דמליחה אינו כמבןשןל אלא בנצלה תחלה ולא בעי מליחה כמבןשןל ודוק: פ"ק ח הלכה יב וכן בפ"ש הנמצא ביד עפ"ם כו' זה ד"ת וכבר אסרו חכמים כל הבשר הנמצא בין כו' ולא עוד אלא הלוקח בשר והניחו בביתו ונעלם מן העין אסור אלא א"כ ה"ל סימן או שה"ל בו ט"ע עכ"ל.

והנה הרה"מ פתב ודע שיש מן האחרונים ו"ל שפסקו פלוי וכתב דמצאה במקום כו' ונראה דסובר דפלוגתא דלוי לא הוי אלא פשמצאה במקום שהניחה אבל לא מצאה במקום שהניחה מודה לו כו'.

והקשה ע"ז הלח"מ וז"ל וק"ק דא"כ מאי האי דאמרי בפ' גה"נ (דף צה) דרב הנה יתיב אמברא חזיא לה"ג דקמחנור רישא נפל מניה אזיל אייתי סילתא כו' ומשם הוציא בגמ' דרב פליג על לוי הא אפילו לוי מודה דהא לא מצאה במקום שהניחה מקרי עכ"ל: ונ"ל לישוב פן לפי מה שהביא הש"ך ב"ו"ד (סי' סג ס"ק ח) דהא דאסרינן אם מצאה במקום שלא הניחה ללוי זהו רק אי לא הנה רוב טבחי ישראל אבל במקום דהוי רוב טבחי ישראל אינו אסור אפילו לא מצאה במקום שהניחה ומבאר דעת הראשונים פן נמצא דהתם דס"ל מתחלה דה"ל רוב טבחי ישראל כמו שפירש רש"י א"ב דליכא למיסמך אמילתא פולי האי דא"ל ברוב טבחי ישראל מודה דמותר והכא דפרוניתא דעפ"ם הנה כו' נמצא דס"ל דהוי רוב טבחי ישראל וא"כ ללוי שרי אפילו אם מצאה לא במקום שהניחה וע"כ משום דס"ל לרב דבשר שנתעלם מן העין אסור כמבןשןל: והנה מה שכתב רבינו או שהנה לו בו ט"ע הנה קיי"ל הכא בזה דאפילו ע"ה נאמן בט"ע וכתב הט"ז ב"ו"ד (סי' ס"ג ס"ק א) דלהכי הכא ע"ה נאמן בט"ע ולא דמי למציאה דאינו נאמן רק ת"ח משום דהכא לא הוי רק איסור דרבנן ולהכי נאמן בט"ע.

והאחרונים חולקים ע"ז על הט"ז וס"ל דאפילו הוי רוב טבחי פותים דהוי איסור מה"ת מ"מ נאמן בט"ע וע"ש בפמ"ג: ונ"ל להביא ראיה לדעת הט"ז דהנה איתא שם במס' חולין (דף צה) והא דרב לאו בפירוש אתמר אלא מפללא כו' אסיק תרין א"ל רב פהנא כו' דאיסורא שכיחי דהיתרא לא שכיחי א"ל דאיסורא שכיחי טפי וכי מפללא מאי פרוניתא דעפ"ם הוי תדע דא"ל דאיסורא שכיחא טפי ויש לדקדק אחרי דבאמת ס"ל לרב דבשר שנתעלם מן העין אסור א"כ ל"ל לומר שכיחי טפי דמשמע מזה דרב משום דהוי טפי נאסר ובאמת בל"ז נאסר משום בשר שנתעלם מן העין אף לפ"ז ניחא דאתי למימר דשכיחי טפי והוי איסור דאורייתא ועל ט"ע אינו נאמן רק ת"ח ולא ע"ה פדעת

הט"ז אבל אם מטעם בְּשֵׁר שְׁנִתְעַלַּם מה"ע אז כ"ע נְאֻמִּים אומר טְפִי דְאִסּוּר דְאִרְיִיתָא הוא וע"ה אינו נְאֻמֵּן וְדוּק: הִלְכָה יד גִּיד הַנְּשֵׂה מוֹתֵר בְּהִנְאַה.

וְכַתֵּב הִרְה"מ וְהַכ"מ בְּשֵׁם הַרְמַבְּיָן ו"ל דְקָשָׁה ע"ד רַבִּינוּ דְהָא בִּמְס' פְּסָחִים (דף כב) אֲמַרִּינָן דִּמ"ד אֵין בְּגִידִין בְּנו"ט אֲסוּר בְּהִנְאַה מְקַרָּא דְלֹא תֹאכְלוּ וְלֹא יֹאכְלוּ דְלֹא מ"ל קְשָׁה הַתְּרָה נְבִילָה הִיא וְחִלְבָּה וְגִידָה הַתְּרָה וּא"כ פִּינּוּ דְרַבִּינוּ פּוֹסֵק לְקַמָּן (הל' טו) דכ"מ שְׁנַאֲמַר בַּתּוֹרָה ל"ת אִסּוּר הִנְאַה בְּמִשְׁמַע וּפּוֹסֵק דְאֵין בְּגִידִין בְּנו"ט וּא"כ לֹא מ"ל קְשָׁה הַתְּרָה נְבִילָה וּא"כ גִּיד הַנְּשֵׂה אֲסוּר בְּהִנְאַה וּמ"ט פּוֹסֵק דְמוֹתֵר נֶגֶד הַסּוּגְיָא.

וְכַתְּבוּ לְתַרְזֵן דְרַבִּינוּ ס"ל דְרַק לְרוּחָא דְמִילְתָא אֲתַמַּר הִהוּא סוּגְיָא אָבֵל לְמַסְקָנָא גַה"נְמוֹתֵר אַף אֵין בְּגִידִין בְּנו"ט וְהִלַּח"מ לְעֵיל בְּפ"א מֵהִל' חו"מ הִל' ג' וְכֵן הִשְׁעָה"מ וְהַכּו"פ ו"ל כְּתָבוּ הַפֵּל בְּשִׁטָּה אַחַת כֵּן דְאֲמַרִּינָן שְׁם בְּסוּגְיָא (דף כג) וְלִרְיָה"ג אֲשַׁכְּחֵן חֵלֵב גִּיד מִנ"ל דְאֲסוּר כּו' וּאֲב"א יִלְיָף לִיה בְּקו"ח וּמָה חֵלֵב שְׁעֵנוּשׁ פֶּרֶת מוֹתֵר בְּהִנְאַה גִּיד לֹא כֵש"כ וּר"ש א"ל מָה לְחֵלֵב שְׁפֵן הַתְּרָה מְפַלְלָה אֲצֵל חִזָּה וְרִיָּה"ג בְּבִהְמָה מִיֵּהַת לֹא אֲשַׁתְּרִי וּפּוֹסֵק רַבִּינוּ כְּרִיָּה"ג דְאָף אֵין בְּגִידִין בְּנו"ט מ"מ שְׁרִי מְקו"ח דְחֵלֵב וּפּוֹסֵק רַבִּינוּ פֶּהָף אֲב"א: וּנ"ל וְאָף לְפִי מָה דְכְּתָבוּ הַתּוֹס' בִּמְס' חוֹלִין (דף קכ) ד"ה מָה כּו' דְאֲמַרִּינָן שְׁם צְרִיכּוֹתָא מָה לְחֵלֵב שְׁפֵן הַתְּרָה מְפַלְלוּ דְאֲתִיָּא דְלֹא כְּרִיָּה"ג בִּמְס' פְּסָחִים וְכֵן צ"ל לְפ"ד הַתּוֹס' דְהַסּוּגְיָא בְּזִבְחִים (דף קו) דְאֲמַר שְׁם נְמִי מָה לְחֵלֵב שְׁפֵן הַתְּרָה מְפַלְלוּ אֲצֵל חִזָּה לֹא אֲתִיָּא כְּרִיָּה"ג וְכֵן בְּכ"ד דְקָרִי לִיה קוֹלָא בְּחֵלֵב דְהַתְּרָה מְפַלְלוּ לֹא אֲתִיָּא כְּרִיָּה"ג וּא"כ תְּקַשָּׁה עַל רַבִּינוּ הִיאָף פּוֹסֵק כְּרִיָּה"ג נֶגֶד הַנְּשֵׂה סוּגְיּוֹת דְחִשְׁבִּי קוֹלָא בְּחֵלֵב מָה שְׁהַתְּרָה מְפַלְלָה וּנ"ל לּוֹמַר דִּל"ק מִיָּדִי דְהָא הַתּוֹס' בִּמְס' פְּסָחִים (דף כג ע"ב) שְׁם סֵה"ד וּמָה כְּתָבוּ וְהִשְׁתָּא א"ש הָא דְקַאֲמַר וְאִיָּדָף אֲנּוּ בְּבִהְמָה קִיָּמִינוּ דְלֹא יִלְפִינוּ אֲלֵא שְׁהִיא בְּהִיתֵר נְבִילָה אָבֵל בְּעֵלְמָא מוֹדָה דְפָרִיף שְׁפִיר עכ"ל וּא"כ הָוָה דְבָרִי רִיָּה"ג אַף לְכוּ"ע דְבָכָל דְנוֹכְתָא רִיָּה"ג נְמִי מוֹדָה דְאֲמַרִּינָן שְׁפֵן הַתְּרָה מְפַלְלוּ אֲצֵל חִזָּה וְרַק הִכָּא לֹא כְּסִבְרַת הַתּוֹס'.

וּנ"ל לְמַצּוֹא רִאָּיָה בְּרוּרָה לְזָה דְבָכָל דְנוֹכְתָא רִיָּה"ג נְמִי מוֹדָה דְפָרְכִינוּ עַל חֵלֵב שְׁפֵן הַתְּרָה מְפַלְלוּ וְרַק הִכָּא לֹא וְלֹא כְּהַתּוֹס' בְּחוֹלִין דְרִיָּה"ג לֹא חִשְׁבִּי לִיה פֶּרְכָּא בְּכ"ד דְהַנְּשֵׂה אֲמַרִּינָן בִּמְס' חוֹלִין (דף קג ע"א) וּבְמִיתִי אִסּוּר טְרִיפָה וְחִיָּיל אֲאִסּוּר חֵלֵב קְמִיפְלָגִי מ"ס אֲתִי וְחִיָּיל מִיָּדִי דְהָוִי אַחֲלָב דְאֲמַר מֵר הַתּוֹרָה אֲמָרָה יְבוּא אִסּוּר נְבִילָה וְחִיָּיל עַל חֵלֵב וּמ"ס אַחֲלָב הוּא דְחִיָּיל דְהַתְּרָה מְפַלְלוּ אָבֵל אָבֵר דְלֹא הַתְּרָה מְפַלְלוּ לֹא ע"כ.

וְהַנְּשֵׂה לְעֵיל (דף קא ע"א) אֲמַרִּינָן אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב הָאוּכַל גִּיד הַנְּשֵׂה שֶׁל נְבִילָה ר' מֵאִיר מְחַזֵּיב שְׁתִּים כּו' וּמֵאֵן הֵאִי תַנָּא דְבִאִסּוּר פּוֹלֵל אַחַע"א לִית לִיה כּו' אֲמַר רַבָּא רִיָּה"ג הֵאִי כּו' וְאִם פְּשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּחוֹלִין דְלִרְיָה"ג לִיתָא הַפְּרָכָא שֶׁל הַתְּרָה מְפַלְלוּ גְבִי חֵלֵב וּא"כ לֹא מְצִי לְמַדְחֵי אַחֲלָב הוּא דְחִיָּיל דְהַתְּרָה מְפַלְלוּ וּא"כ כֵּה"כ דְחִיָּיל נְבִילָה עַל חֵלֵב דְהַתּוֹרָה אֲמָרָה יְבוּא וְיַחּוּל ה"נ לְיַחּוּל אִסּוּר נְבִילָה עַל גִּיד וּא"כ הָאִיף מ"ל דְרִיָּה"ג הוּא דְלִרְיָה"ג חִיָּיל עַל גִּיד מֵה"ט דְחִיָּיל עַל חֵלֵב אַע"כ צ"ל פְּדַבְרֵי הַתּוֹס' בִּמְס' פְּסָחִים דְבָכָל דְנוֹכְתָא ס"ל לִרְיָה"ג הַפְּרָכָא דְהַתְּרָה מְפַלְלוּ וְרַק הִכָּא לֹא וּפּוֹסֵק רַבִּינוּ שְׁפִיר כְּנוֹתִיָּה דְגִיָּה"נ מוֹתֵר בְּהִנְאַה מְקו"ח כְּמִבּוֹאָר: וְעוֹד נ"ל לְיִשְׁבֵּי דַעַת רַבִּינוּ כֵּן דְלְפִי מָה דְבִאֲרָנוּ לְעֵיל דְאָף דְלִדִּידוֹן פְּסָקִינוּ דְדָם שְׁבִיָּשְׁלוֹ נְמִי עוֹבֵר עָלָיו מ"מ לְר"ש אֲתִיָּא הַסּוּגְיָא שְׁם

במס' מנחות דס"ל שם דאינו עובר א"כ ניחא פן דע"ז דאמר ניתי בקו"ח מחלב אומר ור"ש מה לחלב שפן הותר מפללו והקשו המפרשים אפתי גיליף בקו"ח מדם ומה דם שענוש פרת מותר בהנאה גה"נ לא כש"כ ודם לא הותר מפללו אמנם הא התם קאי לר"ש ולר"ש יש לדחות מה לדם שפן יש הותר לאיסורו ע"י בישול דקחשיב ליה ר"ש פרכא מה שיש הותר לאיסורו במס' קידושין (דף לח) גבי חדש ושפיר אמר דאסור דלא מצי למילף מדם אבל רבינו דס"ל דאף דם שבשלו נמי עובר וא"כ מצי למילף הותר בגה"נ בקו"ח מדם דמותר בהנאה ואף אי אין בגידין בנו"ט ולא מ"ל פשהותרה גבילה שרי מק"ו פמבאר: ולפ"ז ניחא בסוף הסוגיא שם דאמרין מה בין חזקיה לר"א ואומר א"ב חמב"פ ושהנ"ס וכיון דפסקינן דאין בגידין בנו"ט א"כ נחשב נמי גיה"נ דלחזקיה שפיר ולר' אבהו אסור אלא דבזה אף ר"א מודה ויש לדחות עפ"ד התוס' (דף כב) ד"ה ור"ש, ועוד שם איתא יתיב רשב"ג ואמר משמיה דריב"ל מנין לכל איסורין שבתורה כו' דאסור בהנאה ומאי ניהו חמב"פ ושהנ"ס נת"ל מלא יאכל כו' והנה במס' חולין (דף צט ע"ב) איתא איתא לקמיה א"ל זיל כו' דהוא מורה ביה להתיירא משום דריב"ל דס"ל דאין בגידין בנו"ט וא"כ לריב"ל לפי הסוגיא שם שנה ליה גיד הנשה לחמב"פ ושהנ"ס וא"כ נימא נמי גיד הנשה בהדי הנך אלא כמו שבארנו לדעת רבינו דלא תליא זה בזה פדעת רבינו דאף אי אין בגידין בנו"ט מ"מ מותר בהנאה מה"ט דבארנו ודוק: הלכה טו פל מקום שנאמר בתורה לא תאכל כו' ואחד אסור הנאה במשמע עד שיפרוט לה הפתוב פדרף שפרט בגבילה או עד שיתפרש בתורה שבע"פ שהותר בהנאה פגון שקצים ודם כו'.

והקשה הלח"מ ושאר המפרשים הלא ס"ל דברים פכתבן גבי גבילה וכן ס"ל דחולין בעזרה הנה דאורייתא וא"כ מנ"ל למילף דל"ת משמע איסור הנאה דלא ילפינן רק מגבילה לר' מאיר או מאותו לר' יהודה והגאון בצל"ח וכן בס' דל"צ דרוש ד' מתרץ לה דברי רבינו דיליף לה מלפם דכתיב גבי שרצים כמו שמקשה המהרש"א על ההוא מרבנן מ"ט לא יליף לה מלפם דשרצים ומבאר דרבינו אינו מחלק לפ"ז בין לא יאכל ללא תאכל דבזה ס"ל כר"א ומיתורא דלכם מפיק איסור הנאה.

ונ"ל לבאר בזה דאפתי טעמא בעי מ"ט הסוגיא שם לא יליף ורבינו יליף מזה. ונ"ל פן דהנה איתא במס' זבחים (דף קו) ותייתי משרצים מה לשרצים שפן איסורן בכל שהו וכן איתא במס' חולין (דף קכ) וביבמות (דף קיד) דאיסור של שרצים הוא בכל שהו ופירשו התוס' דהוא משום איסור בריה או כמו שפירש רש"י גבי שרצים טמאין דהו בכעדשה פשיעור טומאתו וא"כ לכאורה א"ל דלהכי בעי קרא דלכם גבי שרצים להתייר בהנאה דלא נאסור מקו"ח משארי איסורי הנאה דאסורין מה"ת למלקות רק בכזית ושרצים לוקין על פל שהו ה"א דלא כש"כ דאסורין בהנאה להכי בעי קרא להתייר אבל שאר איסורין לא נוכל למילף מזה דאסור בהנאה ולא מ"ל אבר מה"ח יוכיח דלא בעי פזית בשור ואעפ"כ שרי בהנאה דאיכא למדחי מה לאמה"ח שפן בעי פזית להיות ביחד עם בשור גידין ועצמות אבל אם לא היתה פזית ביחד אינו חייב כמו שכתב רבינו לעיל בפ"ה ה"ג ובתוס' חולין (דף קב) ד"ה אבל שרצים אסורין בכל שהו ולא בעי פזית כלל.

אף זה יש לדחות לפי מה שפכתתי לעיל בשם הרמב"ן דכתבו דרבינו ס"ל דלרוחא דמילתא נקיט זה דאי אין בגידין בנו"ט לא מצי לומר פשהותרה נבילה היא וחקלבה וגידה הותרה אבל לפי האמת לדין ס"ל דאפילו אי אין בגידין בנו"ט מ"מ אמרינן פשהותרה נבילה כו' דלאו הא בהא תליא כמו שהביא זה הרה"מ ז"ל וא"כ נוכל לדחות זה הקו"ח דא"ל גיד הנשה יוכיח דקיי"ל נמי דחייב על כל שהו אם אכל פולו כמו שכתב רבינו הקא בה' ב' דחייב על גיד שלם בכ"ש ואעפ"כ שרי בהנאה מזה דכשהותרה נבילה הוא וגידה הותרה הה"ד לשרצים אף ר' יהודה הא ס"ל דאף גיד הנשה בעי כוונת וא"כ לדידה לא מצי לדחות גיד הנשה יוכיח כמו שאמר ר' יהודה שם במשנה דחולין (דף צא) דבעי כוונת ולהכי שפיר אומר כל הסוגיא דלר' יהודה צריך ללמד מקרא דאותו דמשרצים לא נוכל למילף דצריך הלכם לגופיה להתיר בהנאה דה"א מקו"ח לאסרו דל"מ לומר גיד הנשה יוכיח וא"כ ממשמעות דלא יאכל לא נוכל לידע על איסור הנאה דלכם צריך להוציא מהקו"ח דהוי אסרו וכן כל האי סוגיא שם בפסחים ההוא מרבנן דמקשה עליו המהרש"א פולהו ס"ל כו' יהודה בזה דגיד הנשה בעי כוונת ול"מ למילף משרצים אבל אנו דפסקינן בזה דגיה"נ דדי בכ"ש וא"כ ליתא הקו"ח ונוכל למילף שפיר משרצים כדברי הצ"ח ז"ל: אמנם קשה לי לפי מה שכתב רבינו לעיל בהל' חו"מ דהאכל חמץ כ"ש לוקה משום לא יאכל ובארנו לעיל דרבינו ע"כ ס"ל דממשמעות לא יאכל נדע תרנוניהו בין ח"ש ובין הנאה וא"כ יש משמעות בשנינוי דלא יאכל וא"כ תקשה מנ"ל ללמוד משרצים היכא דכתיב לא תאכל דהא לא ידעינן רק היכא דכתיב לא יאכל כמו גבי שרצים דכתיב לא יאכל וצ"ע: הלכה טז כל דבר שאסור באכילה ומותר בהנאה אע"פ שהוא מותר בהנאה אסור לעשות בו סחורה ולכונן מלאכתו חוץ מן החלב שהרי נאמר בו יעשה לכל מלאכה לפיכך אין עושין סחורה בנבילות וש"ר עכ"ל.

והנה המשל"מ מעיין פאן בד"ה זה הפלל היאך הוא דעתו של רבינו באיסור סחורה אם הוא מה"ח או רק מדרבנן וכתב דדעת רבינו דהוא מה"ח שכתב דכל דבר שאסור כו' חוץ מן החלב שהרי נאמר בו יעשה לכ"מ וא"א דס"ל לרבינו דכל איסור זה הוא רק מדרבנן כשגזרו על איסור סחורה מניין לרבינו דעל חלב לא גזרו עכ"ל.

וכן מעיין בזה הט"ז ביו"ד (סי' קיז) והנה ראית המשל"מ מדברי רבינו אין ראיה לפי מה שחידש הקא הט"ז וכן באו"ח חקפ"ח ובח"מ (סי' ב) דכל דבר שהוא מפורש בתורה להתיר אין פז ביד חכמים לאסור וא"כ אין ראיה מדברי רבינו דכיון דהתורה אמרה בפירוש יעשה לכל מלאכה להתיר אין פז ביד חכמים לאסור ולהכי אף מדרבנן שרי בחלב: והנה בדברי הט"ז אלו נבאר אח"כ אף בדין זה של איסור סחורה נבאר קצת בזה.

והנה לכאורה יש להביא ראיה דאיסור זה הוא מדרבנן מהמשנה דחולין (דף קיז) חומר בדם מבחלב שהדם נוהג כו' וחקלבו אינו נוהג אלא בבמה טהורה בלבד וא"נ דאיסור סחורה הוא מה"ח נ"מ נמי חומר זה דדם אסור לעשות סחורה וחקלבו שרי מקרא אלא נדאי משמע דכל איסור זה הוא רק מדרבנן ולהכי שפיר לא קחשיב ואם פי בס' פרי תואר ביו"ד פתב דדם נמי שרי בסחורה דכמו דאמרינן דמותר בהנאה דאתקש למים הה"ד דמזה התיקש אתקש לסחורה דמותר אף הנוב"י במה"ת ת' יו"ד (סי' סב) דחה

דברי הפ"ת מהסוגיא דפסחים שם דמקשה ולחזקה למאי אתקש כו' נימא דהוקש להתיר בסחורה והכריע דסחורה אסור בדם כמו בשאר איסורין: ועפ"ז בארתי הגמ' בע"ז (דף מד ע"א) נחל קדרון אינו מגדל צמחין כו' ולא וכו' ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגנות לזבל ומועלין בהם מקומות מקומות יש ע"כ וכתבו התוס' ד"ה מקומות הנה יכול לתרץ דהגננים היו ממקום אחר עכ"ל.

ובאמת דברי הגמ' קשה טובא מה מקשה מנחל קדרון דילמא באו הגננים ממקום אחר אף לפ"ז ניחא דהנה החתם סופר כתב בס"א ס"א בח' יו"ד וז"ל גבי ספק דרוסות דשמואל בן חליו (דף פח) והא דלא זבני אחד אחד לישראלים משום דאסור לעשות סחורה בגבילות וטרופות והה"ד אף בספינקן ונהי דגבי בעלים נזדמנו לו אבל ישראל לא יקנה ספק טריפה עכ"ל: נמצא דגם הכא גבי דם נהי דגבי הגזברים דהנה הבעלים הנה נזדמנו מ"מ תקשה האיך יבואו הגננים ממקום אחר לקנות את הדם הא אסור לעשות סחורה בזה אלא א"כ ע"כ צריך לומר דשם גופיה בנחל קדרון שעובר הדם היו גננים ושם הנה מגדל צמחין ולהם הוי כמו נזדמנו כמו צינדי חיה ועוף שנזדמנו להם ומשני מקומות יש אבל לבוא ממקום אחר לקנות אסור אף הא זה יש לדחות לבד מה שהט"ז שם ס"ק ז' כתב להתיר למכור למי שנזדמנו לו אף לישראל אחר והה"ד הכא נמי ודאי פן דשרי למכור לאחרים ודלא כהח"ס אלא אפילו לפ"ד הש"ך שם (ס"ק ח) מ"מ הכא לא שייך בל"ז האיסור דכיון דאין מוכרים הדם לצרכי אכילה ורק לזבל שדות שרי כמו דשרי למכור דבר טמא למשוח עורות וכדומה וה"נ ודאי שרי לזה וא"כ דברי הגמ' צריך לבאר ואכ"מ אף בכ"ז א"נ דגם דם אסור בסחורה תקשה מ"ט לא תני חומר בדם דאסור סחורה תאמר בחלב דשרי אלא ודאי דכל האיסור הוא רק מדרבנן ולהכי לא קחשיב רק החומר שבתורה בזה אבל כבר דחינו לעיל דתנא נשייר מה שחשיב שם בתוספתא וה"נ תנא נשייר: ועוד יש לכאורה להביא ראיה דאיסור סחורה הוא מד"ס מהא דאיתא במס' חולין (דף קכ ע"א) לא לכתוב רחמנא בחלב ותייתי מהנה מה להנה שפן לא הותר מפלגו כו' עד פהנים משלחן גבוה קא זכו והקשו התוס' לריה"ג דלא חייש להא פרקא בפסחים וי"ל דלריה"ג אתיא נפש לדרשא אחריתי עכ"ל נמצא דפרקא זו של הותר מפלגו גבי חלב הוא לאו אליבא דכ"ע טפי ה"ל לומר מה לחלב שפן מותר בסחורה תאמר בהני שפן אסורים בסחורה מה"ת וזה יקנה אף לריה"ג דאף דריה"ג דריש במס' פסחים (דף כג) הקרא דיקנה לכל מלאכה להתיר בהנאה מ"מ ודאי לפ"ד רבינו תרנונייהו ידעינן מזה בין מאיסור סחורה למעט חלב ובין פל שאר הנאות דשרי דהא לרע"ק אתיא הקרא לטהר מטומאה וא"כ רבינו דלמד להתיר בסחורה ידע תרי לימודים מזה וה"נ לריה"ג שרי בסחורה וה"ל לומר זה דהוי לכ"ע וכן במס' זבחים (דף קו ע"ב) דאמר נמי שם תייתי בחלב כו' עד מה לכולהו שפן לא הותרו מפלגו ולפ"ד התוס' בחולין גם זה לא אתיא כריה"ג ה"ל לומר גם שם מה לחלב שפן שרי בסחורה תאמר בכולהו דאסורין בסחורה אלא ודאי דהוא מדרבנן.

אמנם כבר הבאתי לעיל דברי התוס' בפסחים (דף כג ע"ב) דכתבו דבכ"ד ריה"ג נמי מודה בזה דלא הותרו מפלגו וחלב הותרה מפלגה הנה פרקא ורק שם אמר בבהמה מיהו לא אשתיי עי"ש והבאתי ראיה לזה וא"כ גם הפרקא דהותר מפלגה הוי נמי לכ"ע וחדא מהני נקיט כמבואר: והנה המשל"מ הקשה ע"ז מסוגיא דבכורות (דף ו ע"ב) דאמר התם

וחלב מנ"ל דשרי מדכתיב ודי חלב כו' ודחי דילמא לסחורה וכן אח"כ מביא מקרא ואת
עשרת חריצי החלב ודחה דילמא לסחורה וא"כ דאסור מה"ת אז אף סחורה נמי אסור
עכ"ל.

והנה פבר הקשה זה התוי"ט בפ"ז דשבועות במשנה והניח בקושיא והנה בס' תוס'
חדשים שם תירץ וז"ל דלק"מ דבמס' פסחים (דף כג) מבואר דאמה"ח מותר בהנאה
מה"ת משום דאיתקש לדם א"כ גם חלב כשם שהוא בכלל איסור אמה"ח הו"א שהוא
בכלל היתר הנאה וא"ל דיש חילוק בין הנאה לסחורה דא"א לומר דשם בפסחים בכל
הסוגיא גם היתר מדאיתקש לדם ושם איתא נמפרין לגננים עכ"ל: והנה תירוצו ליתא
פלל דנדאי אין פוננתו בדברי הפ"ח דבארנו דס"ל דעל דם יש היתר סחורה והה"ד
אמה"ח דזה ליתא בדבריו ורק ברור מללו לומר דזה דשרי רחמנא בהנאה משה"כ מותר
בסחורה וזה נדאי ליתא דנימא דהיתר סחורה הוא בכלל היתר הנאה דהא נבילה מותר
בהנאה מקרא דמפור כו' ואעפ"כ אמרינן דאין עושין סחורה בנבילות וטרופות אע"פ
דשניהם שרי בהנאה מקראי ומה שמביא ראיה בדם מן נחל קדרון דנמפרים לגננים נדאי
ליתא דהוי כמו נזדמנו להם שם ועוד דהוי לצורך וכל דזה שרי כמו שבארנו.

ובס' פני משה בירושלמי דשבועות שם ובמס' ב"ק פ"ז מתרץ הקושיא פן ולא ק"מ
דהתם על האי דקאמר וחלב בהמה טהורה מנ"ל דשרי דכתיב ודי עזים כו' וחרצי חלב
כו' וא"כ גילה לנו הכתוב להוציא חלב מן איסור אמה"ח ועלה פריה ודילמא לסחורה
שלא הוציא הכתוב מכלל אמה"ח אלא לענין סחורה דמותר לסחור ואף דאסור בשאר
איסורין ד"ת כו'.

ודבריו ליתא לענ"ד דלא מצינו כ"ז דכיון דקרא זה אינו בתורה אלא מד"ק נדאי לא
נחלק הדברי קבלה ויגלה לנו היתר רק לסחורה ולא לאכילה פיון דהוא מה"ת איסור
סחורה וישנה לאכילה אלא זה ניחא לומר דהד"ק מגלי לנו דע"כ דחלב לא הוי בכלל
דבר הבא מה"ת וכמו דקיי"ל דביצה מותר באכילה כמו שפיתבו התוס' ברחולין (דף סד)
מקרא דשלוש הקן וה"נ חזינו מדאכלו חלב דהוא לא הוי בכלל זה אבל להיתר סחורה
מכלל איסור לא ניחא רק אם הוא מפורש בתורה להיתר כמו גבי חלב דכתיב יעשה לכל
מלאכה אבל לומר היתר ע"ז מד"ק נדאי ליתא.

ורק ניחא תירוץ המשל"מ דהיתר לסחורה דאומר הוא דמיירי בנזדמנו עי"ש ועיין נוב"י
מה"ת ח' יו"ד (סי' סב) מה שביאר בזה ומה שהקשה הגאון רע"ק איגר ז"ל בתשובה
(סי' עד) דא"נ דאיסור סחורה מה"ת ובחלב מותר מריבוי דקרא דיעשה לכ"מ א"כ היאך
אומר בפסחים (דף כג) ורע"ק איסור ודיתר ל"צ קרא הא צריך להתיר לסחור דבשאר
איסורי אכילות אסור מה"ת ע"כ: והנה לפי מה שמבאר הנוב"י שם דדרשינן מיתורא
דקרא לכל מלאכה ומזה ידעינן לבד ממה שלומדין מעיקר הקרא דיעשה למלאכה ע"ש
וא"כ ניחא דהא דכתיב לכל מלאכה נדע טומאה וטהרה לבד היתר סחורה כמבואר ועתה
נבאר בדבריהט"ז מה שמבאר דדבר שמפורש בתורה להתיר אין פח פיד חכמים לאסור
אשר הרבה האריות בזה וכמו"ח ז"ל חובר בזה קונטרס מיוחד ונאבד במסרו
לדפוס בחידושיו למס' שבת ורק פלל אהד מה שמבאר בדברי הט"ז זה אשר יסורו בזה
הרבה קושיות מהאחרונים דהנה הט"ז לא אמר רק היכא שבאה התורה בקרא יתירא

להתיר דבר זה כמו התם דהתורה אמרה יעשה לכל מלאכה להתיר סחורה דלא נאסור מקרא דיהיה דכתיב גבי שרצים וכן גבי מילה בשבת באה התורה בקרא דביום אפילו בשבת להתיר למויל בשבת וכן כל פיוצא בו אומר הט"ז דלא יכלו חכמים לאסור וכמו שפירש הצ"ח במשנה דמס' פסחים (דף סו) דאמר עקיבא עקרת מה שאמר בתורה היינו דלא נוכל לגזור מדרבנן פנין דכתוב מפורש בתורה במועדו להתיר לפסח לדחות השבת לא יכלו לגזור דהוי כמו לעקור ד"ת אבל היכא דלא באה התורה להתיר זה בפירוש רק שפתבה התורה דזה מצוה לעשות או מקרה שקרה זה ועשה ולא באה התורה להתיר ליטא כולל זה פנין דלא באה להפקיע איסור וכדומה מה שהקשה בס' שמן רוקח ובשו"ת ח"ס ח' ששי סי' נ"ב עפ"י הפלל של הט"ז איך גזר רבינו גרשום מאוה"ג ו"ל שלא ליטא שתי נשים ומפורש כתוב הוא בתורה היתר פי יהיה לאיש שתי נשים.

אף לפ"ז ניחא דהא לא באה התורה להתיר זה דמהיכא תיתי נאסר ורק סיפורה לנו עפ"י מקרה פי יהיה לאיש לא שייך בזה דאין חכמים יכולין לאסור וע"כ פאשר ראו האחרונים שצ"ל צריך לאסור אסרו בזה ולא מקרי לעבור ע"ד תורה והביא עוד ראיה לדברי הט"ז מהא דאיתא בירושלמי דסוטה פ"ג ר"א בשם ר"א פהנת מותרת לחו"ל מ"ט אמור אל הפהנים לא אל הפהנת כו' דלכן מ"א הואיל והוא בכלל גזירה לא תצא ותהא בכלל גזירה ול"ת א"א את פן נמצאת מדה פרישת טמאים ופירש הק"ע דהא בפירוש פתיב ביה בני אהרן ולא בנות אהרן כו' והוא נמי כדברי הט"ז דכיון דזה דאמרה התורה בני אהרן הוא לגלות היתר דבנות אהרן מותרת לטמא ולא יכלו לגזור עליהם גזירה לאסור להם לטמאות פמבואר: אף גם לפי הפלל של כמו"ח ו"ל עוד יש לי להקשות ע"ז חדא קשה לי מהא דאיתא במס' יומא (דף יג ע"ב) היה עומד ומקריב ע"ג המזבח ושמע שמת לו מת מניח את עבודתו ויוצא ד"ר יהודה ר' יוסי אומר יגמור כו' ומפרשים התוס' שם ד"ה היה דמיירי בכהן גדול דמן התורה הוא מקריב אוגן ורק רבנן גזרו גזירה שמה יאכל דאינו מקריב והא ה"א מפורש בתורה להתיר בכהן גדול ומן המקדש לא יצא ולא יחלל כמו שפירש רבינו לקמן בפ"ב מהל' ביאת המקדש (הל' ו) ועי"ש במשל"מ ואעפ"כ גזרו רבנן לאסור אלמא דגם זה דבאה התורה להתיר כה"ג דלא יהיה ככהן הדיוט לאיסור ואעפ"כ גזרו חכמים.

ועוד מהא דאיתא במס' בכורות (דף מג ע"ב) אלא לאפוקי מהא דתניא הקרחנין כו' ולא אמרו פסול אלא משום מראית העין מאן האי תנא ר' יהודה היא דתניא ר' יהודה אומר הפהנים לרבות הקרחנין עכ"ל הגמ' וא"כ חזינו דלר' יהודה בא הקרא בפירוש להתיר הקרחנין לעבודה מיתורא דהפהנים ואעפ"כ אסרו חכמים מפני מה"ע: וע"כ נ"ל לענ"ד לומר עוד בזה דלאו אליבא דכ"ע אמר לה הט"ז הפלל שלו דהנה הט"ז חידש דבריו מזה דאמרה הברייתא ולא לעבור על ד"ת וכמו דאמרינן דרבנן אין עוקרין דבר מה"ת אלא בשב ואל תעשה אבל לא בקום ועשה דשב ואל תעשה לא נראה פן עקירת ד"ת ה"נ אם באה התורה בצווי לומר דזה שרי לעשות וחכמים יגזרו לאסור דומה לעקירת ד"ת וא"כ אמינא דזהו רק למ"ד במס' יבמות (דף פט) דרק בשב ואל תעשה יכלו לעקור ולא בקום ועשה דלעבור עד"ת לא יכלו ה"נ פן לא יכלו לאסור מה שבאה התורה להתיר אבל למ"ד שם במס' יבמות דאפילו האי גרינוא הדר לטיבלא דאפילו בקום ועשה יכלו לעקור וכן פתבו התוס' במס' כתובות (דף יא) ד"ה מטבילין כו' וא"ת והיכא הוי גר מדרבנן

וי"ל דקסבר כמ"ד בהאשה רבה (דף פט) דגיש פח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת אף בקום ועשה ונ"ל לומר דבזה פליגי נמי התנאים סוף מס' ברכות דהת"ק אומר עת לעשות לה' הפרו תורתך ר' נתן אומר הפרו תורתך מפני עת לעשות לה' וזהו הת"ק אומר דבר בשב ואת"ל יכלו לעקור וזהו אומר עת לעשות לה' ולא יפר התורה בידיהם רק יהיה שב ואל תעשה אף שבזה יסתעף שיפר תורתך מ"מ שרי ור' נתן בא לומר הפרו תורתך משום עת לעשות היינו שיכול אף בידיהם להפר התורה בקום ועשה פדי שיהיה לעשות לה' ועוד בארתי באופן אחר ואכ"מ וא"כ להני דסברי לומר דחכמים יכלו לעקור ד"ת אף בקום ועשה ה"נ יכלו לעקור אף אם מפני רש בתורה להיתר וגזרו לאיסור והט"ז לא קאמר הפלל שלו רק לדין דס"ל דלא אמרו רק בשב ואל תעשה שלא לעבור עד"ת וא"כ א"ל דגם ר' יהודה ה"נ ס"ל כהאי מ"ד דאף לעבור בקום ועשה יכלו רבנן לעקור ד"ת וא"כ ה"נ אף אם מפני רש להיתר אסרו חכמים כמו בכה"ג אונו ובקרחנין כמבואר.

והנה לפ"ז צריך לומר ודאי כמו שמסיק לה המשל"מ לקמן בהל' בהמ"ק (פ"ב הל' ו) דלר' יוסי וכן לדין אף אם לא התחיל בעבודה הכה"ג נמי גומר ולא גזרינו לדין פלל דכינן דבארנו דכ"ז הוא רק לר' יהודה אי חולק על זה הפלל של הט"ז אבל פיון דס"ל להאי פללא ודאי גומר בכל פעם העבודה כמבואר ודוק: פ"ק ט הלכה אבל המבשל בשור מתה או חלב וכיוצא בה בחלב לוקה על בישולו ואינו לוקה על אכילתו משום בשור בחלב חל על איסור גבלה או חלב שאין פאן לא איסור כולל ולא איסור מוסיף ולא איסור בת אחת עכ"ל.

והנה השאגת אריה (סי' עו) חולק ע"ז וכתב ביוה"כ דאסור שלא כד"א או בב"ח וכה"כ דאסורין אף שלא פדרו הנאתו מיקרי איסור מוסיף לגבי שאר איסורים וכן כתב השער המלך לעיל בפ"ה מהל' יסוה"ת דזה דאסור שלא פדרו הנאתו מיקרי איסור מוסיף עיי"ש.

והנה אם נאמר פדבריהם דמיקרי לפ"ז איסור מוסיף או לא נבאר בזה. ונקדים הסוגיא סוף מס' מכות (דף כא ע"ב) אר"י בחבורה נמנו וגמרו המתפה בכלאים לוקה א"ל ר' יוחנן לאו משנתנו הוא זה יש חורש כו' א"ל דדלאי כו' א"ל ר"ל א"ל דקילסו גברא רבא ה"א מני מתניתין רע"ק דאמר המקיים פלאים לוקה כו' וצריך להבין במאי פליגי ר"י ור"ל דר"י לא רצה לומר דאתיא המשנה כרע"ק ור"ל מוקי ליה כרע"ק.

ונבאר ג"כ במס' ביצה (דף יב ע"א) דאמר ר' יוחנן לתנא הבערה ובישול אינה משנה ואת"ל משנה ב"ש היא דאמר ל"א מתוך כו' וכתבו התוס' דהמ"ל רע"ק הוא דלית ליה מתוך אלא שא"מ כו'. והקשו המפרשים א"כ אמאי אמר אינו משנה הלא מצי אתיא כרע"ק בשלמא ב"ש במקום ב"ה א"מ אבל הא מצי אתיא כרע"ק: ויש ליישב פן דהנה התוס' פתבו במס' פסחים (דף מז ע"ב) שם על הא דאמר שם תחלה אפיק הבערה ועייל גיד הנשה של גבלה והתני ר"ת לוקה שלש ע"ב כו' אלא אפיק כו' תימא לר"י אפתי נימא באמת גיד הנשה של גבלה וילקה ששה כו'.

והנה לפ"ד הש"א והשעה"מ דבארנו ניחא פן דא"ל דהאי תנא דברייתא ס"ל כר' יוסי דס"ל במס' סנהדרין (דף פ"א) ובמס' פ"תות (דף יד) דאיסור חל על איסור באיסור מוסיף אבל לא באיסור כולל ובמס' חולין (דף ק"א) אמרינו דגיד הנשה של גבלה למ"ד

דא"ח ע"א באיסור כולל לוקה שתיים דהוי איסור כולל מגו דחיייל על בפשר אבל אי אינו חל ליתא איסור גיד על נבלה וא"כ ניחא דלא קאמר גיד הנשה של נבלה דכיון דאיסור כולל ל"ח ליתא בזה שתיים אבל אם בפשר בחלב בזה שפיר חיייל ולוקה שתיים דזה הוי איסור מוסיף דאסור בב"ח שלא כד"ה פמו שיטת הש"א והשעה"מ וניחא קנשת הר"י בתוס' זה: והנה במס' חולין (נ"ד קא ע"ב) אמרינן שבת ויוה"כ כו' שגג כו' רע"ק אומר א"ח אלא אחת שלח רבין כו' ואיפוך שלח ריבר"ח למאי דאפכינן כו' אלא אמר רבא שמדא הוי וכתבו התוס' שם ד"ה רע"ק כו' ואע"ג דאמר איפוך לאו מפח קנשיא זו הוא ועוד כו' למאי דמסיק רבא דהנה בת אחתלא אמר איפוך ע"כ וכתב המהרש"א ו"ל שם דרש"י ו"ל נמי ס"ל דאף לפ"ד המסקנא נמי אמר איפוך והוכיח פן מדברי רש"י ו"ל ד"ה שלח כו' וריבר"ח אפשר דמשום קנשיא אחרת הוי קאמר פך י"ל עכ"ל: ונ"ל דמזה הוכיח רש"י ו"ל דאף לפי המסקנא נמי אמרינן איפוך ורע"ק ס"ל אא איסור חע"א.

דהנה הנוב"י פתב במה"ק ח' יו"ד (סי' לד) ובמה"ת (סי' סד) דלמ"ד דאין איסור חל ע"א באיסור כולל אזי חלבו ונדמו של שור הנסקל שרי בהנאה דמאי חומרא יש בשור הנסקל דאסור בהנאה איכא נמי חומרא בחלב ודם דחייב פרת אבל אם אמרינן איסור חל ע"א אף באיסור כולל אז שפיר חיייל דמגו דנאסר הבשר נאסר גם החלב והדם בהנאה.

והנה במס' ב"ק (נ"ד מא ע"ב) א"ל רע"ק לר"א הביאהו לב"ד וישלם לה פירש דהתם נגבה מגופו ובמה ישלם דנאסר בהנאה וא"נ דרע"ק ס"ל דבאיסור כולל אין איסור חל על איסור א"כ החלב והדם שרי בהנאה ואמאי אמר הביאהו לב"ד כו' והלא יכול לגבות מחלב ודם אלא נדאי ס"ל לר' עקיבא דחל באיסור כולל ואף החלב והדם אסורין בהנאה ושפיר קאמר הביאהו לב"ד כו' וא"כ פיון דרע"ק ס"ל דאיסור חע"א אף באיסור כולל ומכש"כ בת אחת ושפיר אמר איפוך אף לפי המסקנא.

ועתה ניחא שפיר שם במס' ביצה דלא מ"ל רע"ק היא זה דהמבשל גיה"נ דאי הוא רע"ק א"כ נתני נמי גיה"נ של נבלה דלרע"ק פיון דחל באיסור כולל א"כ חייב על גיד של נבלה שתיים ולמיתני זה ולהכי אומר ב"ש היא.

והנה אף דבמס' יבמות נ"ד יג ע"ב) קאמר רבא שם אליבא דב"ש דלית ליה אף איסור מוסיף פמו דאמרינן שם תינח היכא דנשא מת כו' וא"כ האיה אוקמי כב"ש דהאיה חל בב"ח על גיד מ"מ א"ל דר' יוחנן דמוקי לה כב"ש לא ס"ל פרכא אלא כר"ש ב"פ דטעמו של ב"ש הוא מקרא דחוצה וב"ש ס"ל דאיסור חע"א באיסור מוסיף פמבןאר, וא"כ דבארנו דרע"ק ס"ל איסור חל ע"א באיסור כולל ניחא דר' יוחנן לא רצה לאוקמי המשנה דיש חורש ת"א כרע"ק דשם (נ"ד כב) מקשה וליחשב נמי שבועה שלא אחרוש כו' ומסיק אלא האי תנא איסור כולל לית ליה וא"כ לא מצי לאוקמי כרע"ק דהא הוא אית ליה איסור כולל וליחשב נמי שבועה אמנם לרשב"ל ניחא שפיר.

דהנה במס' שבועות (נ"ד כג ע"ב) מוקי ר' יוחנן בכולל דברים האסורים כו' ורשב"ל אומר במפרש ומקשה אלא רשב"ל מ"ט לא קאמר כר' יוחנן א"ל כי אמרינן איסור כולל באיסור הבא מאליו באיסור הבא ע"י עצמו לא והיינו שבועה הבא ע"י דיבורו לא נמצא דר"ל מחלק בין איסור הבא מאליו לבא ע"י עצמו וא"כ א"ל דרע"ק נמי ס"ל פן דאיסור

חל ע"א באיסור פולל הפא מאליו היינו גבי שור הנסקל דחל על חלב ודם אכל גבי חורש דליחשב שבועה דהוי איסור פולל באיסור הפא ע"י עצמו לא ס"ל וא"כ מצוי אתיא כרע"ק אכל ר' יוחנן דאינו מחלק באיסור פולל לבא מאליו לע"י עצמו לא מצוי מוקי כרע"ק דרע"ק אית ליה איסור פולל כמבואר: ועפ"ז יש ליישב קושית השעה"מ שהקשה על התוס' במסכת חולין (נ"ד פט ע"ב) דהקשו וא"ת ולימא דס"ל דיש בגידין בנו"ט ואעפ"כ לא אתי איסור מוקדשין וחייל על איסור גיד דלית ליה א"ח ע"א אף באיסור פולל וי"ל דאין נ"ל שתחלוק האי משנה על הסתם משנה דמס' פרייתות (נ"ד יד) דיש אוכל אכילה אחת דס"ל א"ח ע"א באיסור פולל ע"כ.

והקשה השער המלך בהל' מ"א הא משפחת לה סתמא דמשנה דס"ל דא"ח האי משנה דיש חורש ת"א דס"ל דלא חייל א"כ דלא קחשיב שבועה כו' וניחא כן דא"ל דהאי סוגיא דמס' חולין נמי ס"ל כרשב"ל דמחלק באיסור פולל לבא מאליו לע"י עצמו וא"כ מסתמא דכריתות מוכח דחייל ומסתמא דמפוח דא"ח רק באיסור הפא ע"י עצמו אכל באיסור הפא מאליו שפיר גם סתמא דמשנה זו ס"ל דחייל ולהכי מוקי ליה המשנה דחולין נמי דס"ל דחל כמבואר: והנה הצ"ח ז"ל הקשה שם במס' פסחים בסוגיא דהמבשל גיד הנשה הא דלא תני המבשל ביוה"כ ונאכלו לוקה שש משום בישול ביוה"כ ומשום ביעור ביוה"כ ומשום אוכל ביוה"כ ונראה דביוה"כ אינו חייב משום אוכל בשור בחלב שהרי היום הוא שנעשה בב"ח ואין בב"ח חל על איסור יוה"כ.

הן לדעת התוס' במס' חולין (נ"ד קא) דאיסור הנאה לאו א"מ הוא והרמב"ם בפיה"מ בכריתות פ"ג כו' דבב"ח פינו דא"ח אינו אסור בהנאה וא"כ אינו אלא חמש אלא אי קשיא כו' אם הנה אומר כ"ז ביוה"כ הנה חייב משום הבערה והנה שייך לומר לוקה שש ונראה דא"ל דזו הכריתות אתיא כר' יצחק דאמר מלקות ב"ח ליכא וא"כ אין מלקות ביוה"כ עכ"ל: והנה לפי מה שמבאר הש"א שם בסי' ע"ז הוי יוה"כ ע"ג גיד איסור מוסיף דיוה"כ אסור שלא פדרף אכילתו אף על בב"ח דנמי אסור שלא פדרף אכילתו שפיר קאמר הצ"ח דא"ח: אמנם יש לדחות לפי מה שבארנו לעיל בהל' חו"מ בנה דהאוכל גבלה ביוה"כ דר"ש אומר פטור הוא פטור מיוה"כ אכל לא משום גבלה מטעם זה דאיסור גבלה הוא בכזית ואיסור יוה"כ הוא בככותבת לכ"ע וא"כ איסור גבלה אם אכל כזית הנה חצי שיעור לגבי יוה"כ ועח"ש שפיר חייל איסור וא"כ ה"נ אם אכל כזית מבב"ח חייב משום בב"ח דאיסור יוה"כ לא הוי עד פכותבת והוי חצי שיעור לגבי יוה"כ וא"כ אפתי תקשה דליחשב יוה"כ והוי ששה דהוי נמי איסור הבערה דחייב משום גיד ומשום בב"ח ואף דא"ח משום איסור אכילת יוה"כ כמו לר"ש האוכל גבלה דא"ח על בב"ח דלא הוי רק איסור פולל פשיטת רש"י ז"ל אף אם נתגבלה ביוה"כ א"ח מ"מ יהיה ששה משום הבערה ובישול ביוה"כ וצריף לומר ע"כ בנה תירוץ הצ"ח דס"ל דמלקות ב"ח ליכא וא"כ ניחא שפיר דלא מוקי ליה הכריתות כרע"ק דהא רע"ק חולק שם במס' מפוח (נ"ד יג ע"ב) וס"ל דחייבי פרייתות ישנן בכלל מלקות ארבעים ודלא כר"י וא"כ תקשה דליחשב ביוה"כ וחייב ששה כמבואר: ועתה נבאר בדברי הש"א זה והנה פתב להביא ראיה לזה מהא דאמרין במס' פרייתות (נ"ד כג) ומי אר"ש איסור חע"א ונתתניא בש"א האוכל גבלה ביוה"כ פטור וכתבו התוס' וא"ת מאי פריף דלמא ש"ה גבי יוה"כ דלא הוי רק איסור פולל מש"ה לא חייל אכל על איסור מוסיף שפיר חייל כמו גבי נותר

כו' ולק"מ דע"כ ר"ש לית ליה אף איסור מוסיף משום דיוה"כ לגבי נבלה הנה איסור מוסיף משום דיוה"כ אסור אף שלא פדרף אכילתו דהא לא פתיב ביה אכילה ע"כ: והנה לפי מאי שהבאתי לעיל בפ"ה מהל' יסוה"ת דברי המהרש"ל והריב"ל בפ"ג דשבועות דכתבו שם דר"ש דאית ליה פל' שהו למלקות חייב נמי אף שלא כד"ה דלא גרע מכ"ש וא"כ ליתא ראיה מר"ש לנה דהא לר"ש אף על נבלה חייב שלא כד"א וא"כ לא הוי איסור מוסיף אף המהרש"א שם חולק ע"ז ולעיל בארנו.

והש"א הקשה בעצמו ע"ז מהסוגיא דשבועות (דף פד) דמקשה על רבא דאמר איסור חל באיסור כולל מהמשנה דכריתות יש אוכל כו'. ואם איתא ליחשב נמי שבועה כו' ומאי קושיא דלמא שאני יוה"כ דהוי איסור מוסיף משום דאסור שלא כד"א וי"ל משום דגבי קדשים נמי אסור שלא כד"ה משום דלא פתיב ביה אכילה בגופיה דיליף חטא חטא מתרומה ונשלא פדברי התוס' בפסחים (דף כו) גבי שאני היכל דלתוכו עשוי ע"כ ודבריו ז"ל תמוה לענ"ד דהא התם במס' שבועות קאי אליבא דרבא ורבא ע"כ ס"ל דא"ח בקדשים על שלא כד"ה דהוא אמר שאני היכל דלתוכו עשוי ופירש רש"י והתוס' דמשום דהוי שלא כד"ה שרי יעו"ש במהרש"א וא"כ לרבא הוי יוה"כ איסור מוסיף ועיין מה שבראנו לעיל בהל' יסוה"ת: ועוד קשה לי ע"ד הש"א מהא דאיתא במס' חולין (דף קיב ע"ב) קסבר שמואל איסור חל על איסור וחלב ומתה מחד קרא נפ"ל ומקשה ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל משום ר"א מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה שנגמר ומתו בו כו' יצאה זו שמחוללת ל"ק הא דידיה הא דרבא ואב"א הא רבי רחמנא גדי ואב"א שאה"כ דכתיב בו עכ"ל ואי פדברי הש"א מה קשה להגמ' משמואל על שמואל דלמא ס"ל לשמואלכר' יוסי דבאיסור מוסיף חל אבל לא באיסור כולל נמצא דגבי בב"ח דנהו איסור מוסיף שפיר חיייל אבל פהו טמא שאכל תרומה טמאה דלא הנה רק איסור כולל כמו שאמר הגמ' לעיל (דף קא) גבי פלוגתא דריה"ג ורבנן גבי פהו טמא שאכל קודש כו' מגו דאיתסר בשאר חתיכות דזה לא חיייל: אמנם פבר הקשה מזה לעיל (בדף קא ע"א) התוס' שם על שיטת רש"י ז"ל דמפרשי דס"ל דאיסור הנאה מקרי איסור מוסיף גבי האוכל גיד הנשה של עולה ושל שור הנסקל דחייב שמים והתוס' שם ד"ה א"כ פתבו דאיסור הנאה לא הוי רק איסור חמור ולא איסור מוסיף וכתבו בסה"ד וכן צריף לפרש בס"פ כל הפשר גבי הא דפריף וסבר שמואל איסור חל על איסור עכ"ל ונהו פונת התוס' דצריף לפרש פן דלא הוי איסור מוסיף דאל"כ האייף פריף משמואל אדשמואל כמו שבראנו: אמנם כתב הריטב"א ז"ל בחידושו וז"ל וי"ל דהאי מ"ד פאן דמקשה מדשמואל אדשמואל לא ס"ל פהסוגיא דיבמות אלא א"א דבאיסור מוסיף חיייל אף באיסור כולל נמי חיייל ע"כ ובתירוץ זה של הריטב"א יש ליישב גם הקושיא על הש"א שהקשיתי.

אמנם דברי הריטב"א הוא דחזק אמנם בלא זה נ"ל דיש ליישב. דהנה הלח"מ פתב להקשות ה"א ע"ד רבינו וז"ל וא"ת והא איכא איסור מוסיף דנתוסף בו איסור הנאה דכינן דבשלו בחלב אתסר אפילו בהנאה.

והתוס' בפ' גה"נ (דף קא) הרגישו בקושיא זו דמאי דפריף בגמ' וסבר שמואל אחע"א דמאי פריף נימא דשאה"כ דהוי איסור מוסיף דאיכא איסור הנאה דבב"ח ותרצו דא"ה

לא הוּי אִיסוּר מוֹסִיף אֶלָּא חוֹמֵר בְּעֵלְמָא אַבְל רַבִּינוּ לָא ס"ל הֵכִי דְהָא כְּתַב בַּסְפ"ד מְה"א
הַקְדִּישָׁה נְאָסֵר חֲלָבָה בְּהִנְאָה וּמִתּוּךְ שְׁנוּסִיף בְּהָא אִיסוּר הִנְאָה נוֹסִיף בְּהָא אִיסוּר קְדָשִׁים
הֲרִי דְקָרִי לִיהָ מוֹסִיף וִי"ל דְּהִכָּא בְּאִיסוּר הִנְאָה לִיכָּא לָאו כְּדַכְתִּיבְנָא לְעִיל וְלָא לְקִי עֲלִיהָ
אֶלָּא אִיסוּרָא בְּעֵלְמָא פִּינּוֹן דְּאַפְקִיָּה רַחֲמָנָא בַּא"ע וַא"כ ל"א מְגוֹ דְּאַתּוּסַף בִּיָּה אִיסוּר
הִנְאָה נוֹסִיף עֲלִיו אִיסוּר אַכִּילָה דַּבב"ח דְּהוּי לָאו גְּמוּר וְאִיכָּא מְלָקוֹת וְסוּבְרַ רַבִּינוּ דְּאִין
לְנוּ לְהִבִּיא בְּאִיסוּר מוֹסִיף אֶלָּא אִיסוּר אַחַר דְּוּמְיָא דְּאִיסוּר הַנוֹסַף אַבְל הִכָּא, שְׁהוּא חֲמוּר
הֲרַבָּה מִמֶּנּוּ לָא וְכִינּוֹן דְּבְּאִיסוּר הַנוֹסַף לִיכָּא מְלָקוֹת וְהוּא קַל ל"מ לְאִיסוּר אַכִּילָה דַּבב"ח
וְדוֹחַק עַכ"ל: וְהִנֵּה בְּאַמַּת לָא צָרִיף לְכָל זֶה דְּהָא רַבִּינוּ גּוֹפִיָּה בְּפִירוּשׁ הַמְשַׁנָּה בַּפ"ג דַּמַּס'
כְּרִיתוֹת בְּנִקְוֹדָה הַנִּפְלְאָה שֶׁם חִילַק בֵּין קְדָשִׁים לַבב"ח דַּבב"ח לָא נְאָסֵר בְּהִנְאָה פִּינּוֹן
דַּל"ח עֵינִי"ש וַא"כ א"ל דְּגַם רַש"י גְּמִי ס"ל כְּסִבְרַת רַבִּינוּ בְּזֶה וְעַל בַּב"ח מוֹדָה רַש"י
ז"ל דְּלָא הוּי אִיסוּר מוֹסִיף וְרַק גְּבִי קְדָשִׁים וְשׁוּר הַנִּסְקַל כְּסִבְרַת רַבִּינוּ שֶׁם וְזֶה הוּי אִיסוּר
מוֹסִיף וַא"כ לָא קָשָׁה מְהֻמָּ' שֶׁם דְּעַל בַּב"ח לָא קָאָמַר רַש"י ז"ל דְּהִנֵּה אִיסוּר הִנְאָה
אִיסוּר מוֹסִיף.

וְעוֹד א"נ כְּמוֹ שֶׁמְחַלֵּק הַלַּח"מ הִכָּא לְחַלֵּק בֵּין אִיסוּר הִנְאָה דִּישׁ בּוֹ מְלָקוֹת לְאִין בּוֹ מְלָקוֹת
וְכֵן הוּא מְבָאָר זֶה הַמְשַׁל"מ לְעִיל בְּפ"ה מְה"ל יְסוּדֵי הַתּוֹרָה ה"ח סר"ה בַּד"א דִּישׁ חִילוּק
בֵּין בַּב"ח לְקְדָשִׁים דַּבב"ח דְּקְדָשִׁים לּוֹקָה עַל הִנְאָה וּבַב"ח אִינוּ לּוֹקָה לְהִכִּי אִינוּ חַל וְנ"ל
דִּישׁ לוֹמַר דְּגַם דַּעַת רַש"י ז"ל הוּא כֵּן לְחַלֵּק בֵּין אִיסוּר הִנְאָה דְּאִית בִּיָּה מְלָקוֹת לַבב"ח
וַיִּבְנֹאֵר מְדוּקְדָּק דְּבָרֵי רַש"י ז"ל כֵּן דְּכַתְּבֵי שֶׁם בַּמַּס' חוֹלִין (דַּף קא) וַא"כ בַּא"ח א"ל
וְהִיכָּא דְּאִיסוּר אַחֲרוֹן אִית בִּיָּה תַּרְתִּי כּוֹלֵל וּמוֹסִיף כְּגוֹן עוֹלָה אוֹ שׁוּר הַנִּסְקַל דְּמַעֲיָקְרָא
כְּשִׁנּוּלְדָה הִנֵּה גִידָה אִיסוּר וּבְשָׂרָה מוֹתֵר הַקְדִּישָׁה אוֹ נִגְחָה נְאָסֵר אַף בְּשָׂרָה ה"ז כּוֹלֵל
וְהַגִּיד הִנֵּה מִתְחַלָּה הִנֵּה אִיסוּר בְּאַכִּילָה וּמוֹתֵר בְּהִנְאָה וּכְשֶׁהַקְדִּישָׁה חַל עֲלִיו אִיסוּר הַקְדָּשׁ
לְאַוֶּסְרוֹ בְּהִנְאָה שְׂאִין כָּאֵן אִיסוּר חַע"א שְׂמָה שְׂשִׁייר הֲרֵאשׁוֹן מוֹסִיף הַשְּׁנִי וְכַ"כ דְּחִייל
עֲלִיהָ שֶׁם הַקְדָּשׁ לְאַוֶּסְרוֹ בְּהִנְאָה ע"כ חַל עֲלִיו אַף בְּאַכִּילָה שְׂאֵם אַכְלוֹ תְּחִיב ב' כו' עַד
הוֹאִיל וְתִיב לְהִנְאָה חִיב גְּמִי אַף לְאַכִּילָה עַכ"ל אֶלְמָא דְּרַש"י ז"ל הַתְּחִיל בְּתַרְנוּיָהּ
הַקְדִּישָׁה אוֹ נִגְחָה כו' ה"ז כּוֹלֵל כו' וְאַח"כ מְסִיק דְּהוּי מוֹסִיף לְעַנְיָן אִם הַקְדִּישָׁה דְּחִיב
עַל הִנְאָה וְלְעַנְיָן שׁוּר הַנִּסְקַל דְּהוּי אִיסוּר מוֹסִיף מְשׁוּם הִנְאָה אִינוּ אוֹמַר רַש"י ז"ל כְּלוּם
וַא"ל דְּגַם רַש"י ז"ל ס"ל דְּלָא הוּי אִיסוּר הִנְאָה אִיסוּר מוֹסִיף רַק גְּבִי קְדָשִׁים דְּחִיב
בְּהִנְאָה כְּמוֹ דְּמְסִיק רַש"י ז"ל אַבְל בְּשׁוּר הַנִּסְקַל דְּקִי"ל דְּעַל הִנְאָה לָא לְקִי כְּמוֹ שְׂמַבִּיא
הַמְשַׁל"מ לְעִיל בְּפ"ה מְה"ל יְסוּה"ת הוּי כַּבב"ח דְּלָא הוּי אִיסוּר מוֹסִיף מְטַעַם אִיסוּר הִנְאָה
וְעַל שׁוּר הַנִּסְקַל א"ל דְּלִהֲכִי הוּא אִיסוּר מוֹסִיף לָא מְטַעַם שֶׁל הִנְאָה רַק דְּהִכָּא יְסַבּוֹר
הַסּוֹגֵיָא כְּרַבִּי וְכְמוֹ דַּס"ל לַר"פ שֶׁם לְעִיל (דַּף צ) דְּגִיד הַנִּשְׂפָּה דְּקְדָשִׁים שְׂרִי לְהַעֲלוֹתוֹ
מִיַּד דְּהוּי אַחֲלָב וְדָם וַא"כ כְּשִׁנְעֵשָׂה שׁוּר הַנִּסְקַל מִיָּגוֹ דְּאַתּוּסַף בִּיָּה אִיסוּר לְגַבּוּהַ וְזֶה
הוּי אִיסוּר מוֹסִיף כְּמוֹ דְּאַמְרִינּוּן בַּמַּס' כְּרִיתוֹת ה"ל נוֹתֵר מִיָּגוֹ דְּאַתּוּסַף אִיסוּרָא לְגַבּוּהַ
אַתּוּסַף בִּיָּה לְהַדְיוּט וְה"נ הוּי בְּשׁוּר הַנִּסְקַל עַל גִּיד הוּא אִיסוּר מוֹסִיף דְּנְאָסֵר לְגַבּוּהַ אַבְל
לָא מְשׁוּם הִנְאָה וְזֶהוּ א"נ דְּלָא כַּהֲנוּב"י לְעִיל שְׂבַאֲרָנוּ דְּאִינוּ חַל אִיסוּר שׁוּר הַנִּסְקַל עַל
חֲלָב וְדָם אֶלָּא לַפ"ד שְׂפִיר חִייל דְּהוּי לִיהָ אִיסוּר מוֹסִיף וְהוּא כְּמוֹ שְׂהַקְשָׁה הַצַּל"ח ז"ל
גּוֹפִיָּה ע"ד בְּנוּב"י עֵינִי"ש בַּמַּס' פְּסָחִים וְחִילוּק שֶׁל הַצַּל"ח שֶׁם (דַּף פַּח) לָא ס"ל לַרַש"י
ז"ל אֶלָּא הוּי לַפ"ז אִיסוּר מוֹסִיף שׁוּר הַנִּסְקַל אַבְל לָא בַּבב"ח הוּי אִיסוּר מוֹסִיף כְּמוֹ

שְׁבָאֲרָנוּ וּכ"ז נִיחָא רַק לִיְיָשֵׁב דְּבָרֵי רִש"י ו"ל אֶבֶל לֹא דְבָרֵי הַש"א וְהַשְׁעָה"מ דְּכַתְּבוּ דְזָה שְׁאָסוּר שְׁלֵא כד"ה הָיִי אִיסוּר מוֹסִיף א"כ בב"ח וְדָאֵי הָוּה אִיסוּר מוֹסִיף מֵאֵי מִקְשָׁה מִשְׁמוּאֵל אֲדַשְׁמוּאֵל: וְעוֹד קִשְׁיָה לִי ע"ז לְפִי מַה שְׁפָתַב הַטּוֹרֵי אֶבֶן ו"ל גּוֹפִיָה סוּף מִס' מְגִילָה בְּאֲבָנֵי מְלוֹאִים דְּאִיסֵי ב"י דנפ"ל לְאִיסוּר בב"ח מג"ש דְּקוֹדֶשׁ מִנְבֵּלָה שְׁפִיר אֲמַרִינּוּ פִּינּוּ דְלֹא פְתִיב אֲכִילָה בְּגוֹפִיָה לְקֵי אַף שְׁלֵא כד"ה אֶבֶל לר' יוֹחָנָן דנפ"ל בְּחֻלְיִין (דָּף קטו) מְקַרָּא דְלֹא תֵאֲכַלְנּוּ בבב"ח הַפְּתוּב מְדַבֵּר וּכְתִיב בֵּיהּ מִפְּרִשׁ אֲכִילָה חֲזִיב רַק אִם פְּדָרָךְ אֲכִילְתָּן דְּכְתִיב אֲכִילָה בְּגוֹפִיָה א"כ לִימָא הַגַּמ' בְּחֻלְיִין (דָּף קיג ע"ב) גְּבִי פְלוּגְתָּא דר' אַמֵּי ור' אַסִּי ח"א לֹוּקָה וּח"א אִינוּ לֹוּקָה נִימָא דְבִהָא פְּלִיגֵי דמ"ד לֹוּקָה ס"ל דְּיִלְפִינּוּ אִיסוּר הַנָּאָה כִּאיב"י וְלֹא הָוּה אֲכִילָה בְּגוֹפִיָה וְלְקֵי שְׁלֵא כד"ה וְהָוּה אִיסוּר מוֹסִיף וּמ"ד דְּאִינוּ לֹוּקָה ס"ל דְּיִלְיָךְ מְלֵא תֵאֲכַלְנּוּ וְאִינוּ לֹוּקָה רַק פְּדָרָךְ הַנָּאָתָן וּא"כ לֹא הָוּה אִיסוּר מוֹסִיף וְזֶה טְפִי עֲדִיף מִמָּה דְדַחִיק שֵׁם דְּפְלִיגֵי דְלֵהֲכִי אֶפְקִיָה רַחֲמָנָא דְחַד ס"ל אִיפּוּף מִתְּבִירוּ וְזֶה עֲדִיף דְּפְלִיגֵי אִי הָוּה אִיסוּר מוֹסִיף א"ל אֶלָּא וְדָאֵי ש"מ דְּלֹא הָיִי אִיסוּר מוֹסִיף זֶה דְּאָסוּר שְׁלֵא כד"ה פְּמִבְּנָאָר: וְהִנֵּה אִם פִּי בְּאֲרָנוּ דבב"ח לֹא הָיִי אִיסוּר מוֹסִיף וּא"כ פִּינּוּ דְהַתְּנָא דְבְּרִייתָא דְהַמְבַּשֵּׁל גִיד הַנְּשָׂה בְּחֻלְב מִיחֲזִיב עַל בב"ח ש"מ דס"ל ע"כ אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר אַף לֹא בְּאִיסוּר מוֹסִיף א"כ שׁוּב תְּקַשְׁיָה קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' דְּנִחְשֵׁב גִיד הַנְּשָׂה שְׁלַ נְבֵלָה וּנ"ל לֹוּמַר כֵּן דְּהִנֵּה אוֹמַר הַמְבַּשֵּׁל גִיד הַנְּשָׂה וְעַל גִיד הַנְּשָׂה חֲזִיב אַף בְּכָל שָׁהוּ אִם לֹא הָיָה כְּזִית וְכֵן עַל בב"ח קי"ל דְּחֲצִי זִית בְּשָׂר וְחֲצִי זִית חֻלְב מְצַטְרַף וּא"כ חֲזִיב אִם הַגִּיד הַנְּשָׂה הָיָה אַף פְּחוֹת מְכִזִּית וּבְשָׁלוֹ בְּחֻלְב וְאִם בְּיַחַד הָיָה כְּזִית חֲזִיב אַף עַל הַבב"ח אֶבֶל אִם נִקִּיט נְבֵלָה אִזְ אִינוּ חֲזִיב רַק שְׂיִהִיָה הַגִּיד כְּזִית שְׁלֵם וּבִיָּה לֹא מִיְיָרֵי וְהָוּה כְּמוֹ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס' בְּמִס' מְכּוֹת (דָּף כב ע"א) ד"ה אֶלָּא כו' דְּלֵהֲכִי לֹא קִחְשִׁיב הַזִּיד בְּמַעֲיָלָה דְּלֹא הָוּה אֶלָּא בְּפִרוּטָה וּבְזָה לֹא קְמִיְרֵי ה"נ לֹא קְמִיְרֵי רַק בְּאִיסוּר שְׁחֲזִיב בְּכָל שָׁהוּ וְלֹא קִחְשִׁיב נְבֵלָה דא"ח אֶלָּא דוֹקָא בְּכִזִּית אֶלָּא הָא קִשְׂיָא דְאַפְתִּי נִחְשֵׁב אִם אוֹמַר שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכַל אִיסוּר וְהִיתָר וּבְכּוֹלֵל דְּבָרִים הַמְּוֹתְרִים עִם דְּבָרִים הַאֲסוּרִים וְנִמִּי חֲזִיב אַף עַל הָאִיסוּר כְּדִאִיתָא כָּל הַסּוּגִיָּא בְּשְׁבוּעוֹת (דָּף פד) לְמ"ד דְּאִית לִיָּה א"כ אִמַר שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכַל תְּמָרִים וְחֻלְב כו' חֲזִיב וְזֶה חֲזִיב אַף בְּכָל שָׁהוּ דְּבִשְׁבוּעָה קי"ל אִי מְפָרֵשׁ חֲזִיב בְּכָל שָׁהוּ כְּמוֹ שְׁאֲמַר רַב אֲשִׁי שֵׁם שְׁבוּעָה דְּחֲזִיילִי אֶפְחוֹת מְפָשְׁעוֹר לֹא קִתְּנִי וּא"כ פִּינּוּ דס"ל א"ח עַל אִיסוּר בֵּא"כ א"כ לִיתְנִי שְׁבוּעָה נְמִי.

אֲמַנָּם אַף א"נ דא"ח אִיסוּר כּוֹלֵל אֶפְתִּי קִשְׁיָה דְּנִחְשֵׁב שְׁבוּעָה כְּמוֹ דְּאֲמַר ר"ל שֵׁם בְּמִפְרִשׁ כָּל שָׁהוּ לְרַבָּנָן אוֹ בְּסִתָּם לרע"ק וְאִי נִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאֲכַל כָּל שָׁהוּ מֵגִיד הַנְּשָׂה חָל שְׁבוּעָה דְּעַל גִּיד הַנְּשָׂה נִהִי דְּחֲזִיב אַף עַל פְּחוֹת מְכִזִּית מ"מ בְּעֵי שְׂיִאֲכַלְנָה כְּנִלוּ דְּהָוּה בְּרִיָּה וּא"כ אֶפְתִּי תְּקַשְׁיָה דְּנִחְשֵׁב שְׁבוּעָה אַף א"נ דא"ח אִיסוּר כּוֹלֵל בְּאֲנָפּוֹדְמוֹקִי ר"ל שֵׁם אֶלָּא צ"ל גַּם הֵכָא דְּמִידֵי דְּאִיתָא בְּשִׂאלָה לֹא קִתְּנִי כְּמוֹ שְׁמִתְרִץ בְּשְׁבוּעוֹת וּבְמְכּוֹת כ"ג פְּמִבְּנָאָר: וְעִינּוּ לְקַמְּן בַּהֲל' אֲבוֹת הַטּוֹמְאָה מַה שְׁבָאֲרָנוּ לְהוֹכִיחַ דְּנוֹכַל לֹוּמַר דְּמַה דְּאִיתּוֹסֵף אִיסוּר לְגַבוּהַ גְּבִי שׁוֹר הַנְּסַקֵּל הָוּה א"מ וְדַחִיתֵי דְּבָרֵי הַצֵּל"ח שֵׁם וּא"כ נִיחָא דְּבָרֵי רִש"י בְּחֻלְיִין (דָּף קא) דְּאֲמַר הַקְּדִישָׁה וְלֹא מְסִיק נִגְזָה כְּמוֹ שְׁבָאֲרָנוּ.

וְהִנֵּה רְאִיתִי בְּס' יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב (ס' פז ס"ק ה) וְז"ל שֵׁם וְהָא דְּלֹא חָל אִיסוּר בב"ח עַל חֲצִי שְׁעוֹר אֲמַנָּם עֲדִינּוּ קִשְׁיָה דְּהָרֵי הַתּוֹס' כְּתָבוּ דְּהִיכִי דְּנִיחְוֹסֵף אִיסוּר שְׁלֵא פְּדָרָךְ אֲכִילְתָּן פִּינּוּ דְּאִיסוּרָא לִיכָּא מַה"ת חָל עֲלָהּ אִיסוּר אַחַר א"כ בב"ח דְּלֹוּקָה עֲלָהּ אַף

שלכ"ד אכילתן אמאי לא יחול איסור בב"ח על חלב כו' ולק"מ בַּחֲלָב לְדַעְתִּי כו' וילקף
נ"ל דבַּחֲלָב דִּילְפִינָן ח"ש מקרא מפל חלב ולא מטעם חזי לאצטרופי א"כ גם שלא פִּדְרָף
אכילתן אסור כו' וא"כ לִקְף אִינוּ חַל אִיסוּר בַּב"ח עַל חֲלָב דְשִׁנְיָהֶם אִסוּרִים מֵה"ח שְׁלֵא
כד"א עכ"ל.

וְכַל דְּבָרָיו ו"ל תמוהין מה שפֶּתַב תַּחֲלָה בְּשֵׁם הַתּוֹס' בְּשִׁבְעוֹת (דף פד) לא נִמְצָא זֶה שֵׁם
בַּתּוֹס' וְרַק הַתּוֹס' פֶּתְבוּ דְלִר' יוֹחֲנָן נוֹכַל לומר דמִפְרָשׁ שְׁלֵא פִּדְרָף אִכְלִיתָן דָּאז אִינוּ
אִיסוּר אֶלָּא מְדַרְבְּנָן וְלִהְכִי חַל הַשְּׁבִיעָה אִי מִפְרָשׁ שְׁלֵא כד"א אַבְל דִּיהָ נִקְרָא מִשּׁוּם זֶה
אִיסוּר מוֹסִיף דִּיחֻוּל לֹא פֶתְבוּ הַתּוֹס' מֵעוֹלָם רַק הַש"א חִידָשׁ זֶה דְבִאֲרָנוּ וְדַחֲנוּ זֶה: וּמָה
שְׁמִסִּיק דְּחֲלָב דִּילִיף מִפֶּל אִיסוּר אִי שְׁלֵא כד"א וְדֹאֵי לִיתָא דְבַחֲלָב יֵהָא אִיסוּר שְׁלֵא כד"א
דְּהָא בְּסוּגְיָא דְחֻוּלִין (דף קכ) אומר המִּחְהוּ אֶת הַחֲלָב וּגְמַעוּ חֲיִיב כו' וְהָא אִכְלִיָּה פְתִיב
בִּיהָ אָמַר קָרָא נֶפֶשׁ לְרַבּוֹת הַשּׁוֹתָה וְאִח"פ עֲבִיד צְרִיכוּתָא מִחֲלָב נְבִלָה וְחֻמְצָא כו' וְא"נ
דְּאִיסוּר אִי שְׁלֵא פִּדְרָף אִכְלִיתָן וְדֹאֵי אִי הַמִּחְהוּ וּגְמַעוּ חֲיִיב אִי בְּלֹא רִיבּוּי דְנֶפֶשׁ כְּמוֹ
שְׁאָמַר שֵׁם בְּפִסְחִים גְּבִי אִין לֹקִין אֶלָּא מֵהִיּוֹצֵאִין מִן הַזֵּיתִים וְעֵנְבִים מ"ט לֹאז דְּהוּי שְׁלֵא
כד"א וְדַחֲי מִשּׁוּם דְּהוּי זִיעָה בְּעֵלְמָא אֶלְמָא מִשְׁמַע דְּאִי הַמִּחְהוּ הַחֲלָב אִי חֲיִיב שְׁלֵא כד"א
וְדֹאֵי חֲיִיב בְּזֶה דְּהוּי מִשְׁקָה וְעוֹד הוּא מִפְּרָשׁ שֵׁם בְּפִסְחִים אָמַר רַב שִׁמְיָא בַר אֲשִׁי לְמַעוּטִי
שְׁאָם אֶכֶל חֲלָב חִי שְׁהוּא פְטוּר עַל זֶה שְׁאָמַר דְּכָל אִיסוּרִין שְׁפִתּוּרָה אִין לֹקִין אֶלָּא פִּדְרָף
אִכְלִיתָן וְכֹן לְבִסּוּף אָמַר וְכ"ש אִי אֶכֶל חֲלָב חִי שְׁהוּא פְטוּר אֶלְמָא דְּאִיתָא אֶפְסָא וְדְבָרָיו
צַע"ג: פֶּרְקָא י הִלְכָה ב הַחֲדָשׁ פִּיצַד כו' בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן בֵּין בְּאַרְצָא וּבֵין בַּחוּ"ל בֵּין
בְּפְנֵי הַבַּיִת כו'.

וְהִנֵּה הַכ"מ הִבִּיא מְקוֹר לְזֶה דְנוֹהֵג חֲדָשׁ אִי בַּחוּ"ל דְּהִנֵּה לְקַמָּן (בהל' ו) גְּבִי פְלֵאֵי הַפְּרָם
פֶּתַב רַבִּינוּ בֵּין שְׁזַרְעֵי יִשְׂרָאֵל בֵּין שְׁזַרְעֵי עַפּוֹ"ם וְגְבִי חֲדָשׁ לֹא בִיָּאָר זֶה אִי נוֹהֵג בְּשֵׁל
עַפּוֹ"ם א"ל וְיָדוּעַ בְּזֶה מִחֲלֻקַּת הַפּוֹסְקִים כְּמִבְּוָאָר בִּי"ד ס' רצ"ג וְהִנֵּה לְכַאוּרָה הָא יֵשׁ
לְהִבִּיא רְאִיָּה דְנוֹהֵג בְּשֵׁל עַפּוֹ"ם מְהָא דְּאִיתָא בְּמַס' קִידוּשִׁין (דף לח ע"א) תַּנְיָא רַש"א
ג"מ נְצֻטּוּי יִשְׂרָאֵל כו' וְמָה חֲדָשׁ שְׁאִין אִיסוּרוֹ אִיסוּר עוֹלָם וְאִין אִיסוּרוֹ אִיסוּר הֶנְאָה וְיֵשׁ
הִתֵּר לְאִיסוּרוֹ כו' נוֹהֵג בַּחוּ"ל פְּלֵאִים א"ד כו' וְהוּ"ד לְעַרְלָה בְּשִׁתִּים כו' וְכַתְּבוּ הַתּוֹס'
וְא"ת טְבָל וְתִרוּמָה וּמַעֲשֵׂר גִילְיָף מְקוֹ"ח דְּחֲדָשׁ דְּנוֹהֵג בֵּין בְּאַרְצָא בֵּין בַּחוּ"ל אוֹ בַּחוּ"מ
שְׁהָרִי אִיסוּרוֹ אִיסוּר עוֹלָם כו' וי"ל דְּאִיכָּא לְמִפְרָף מֵה לְחֲדָשׁ שְׁפֵן אִינוּ בְּשִׁאֲלָה תֹאמַר
בְּהִנֵּי שְׁהֵן בְּשִׁאֲלָה פִּירוּשׁ שְׁיִכּוּלִין לְשִׁאֲוֹל לְחֻמְצָא פְּדִי לְחֻזּוֹר מֵהַפְּרָשׁת תְּרוּ"מ וְטְבָל אַע"ג
דְּאִינוּ בְּשִׁאֲלָה מ"מ פִּינּוּ דְּאִיסוּרוֹ אִינוּ אֶלָּא מִחֻמַּת תְּרוּ"מ לֹא חֲמִירִי מְנַיְהוּ עכ"ל: וְהַפְּנִי
יְהוּשַׁע הַקָּשָׁה עַל תְּפִירוּץ זֶה פִּינּוּ דְּעֵיקָר קוֹשְׁיָתוֹ מִתְּרוּ"מ הוּא לֹאז לְעֵנְן אִיסוּר זָרִים אוֹ
טְמֵאִים אֶלָּא מְעֵיקָר חֲיִיב הַפְּרָשָׁה אִמְאִי נוֹהֵג בַּחוּ"ל וְא"כ מֵה פֶּרְכָּא הוּא זֶה הָא אִי
מִיתַשֵּׁל עֲלֵיָּהוּ הָדָר לְטְבָלָא וְצָרִיף לְהַפְּרִישׁ תְּרוּ"מ מְקוֹדָם וְלֹא שְׁיָיָה הָדָר פִּירְכָּא פְּלָל.

אָמְנָם א"נ דְּחֲדָשׁ נוֹהֵג בְּשֵׁל עַפּוֹ"ם אִין קִשְׁיָא מִתְּרוּ"מ דְּאִיכָּא לְמִדְּחִי מֵה לְהִנֵּי שְׁאִינוּ
נוֹהֵג בְּשֵׁל עַפּוֹ"ם דְּקִי"ל דְּמִרוּחַ עַפּוֹ"ם פּוֹטֵר וְכִמוֹ שְׁאִיתָא לְקַמָּן (דף מב) ור"ש פּוֹטֵר
וְלִהְכִי א"נ בַּחוּ"ל תֹאמַר בַּחוּ"ל דְּאִיכָּא בְּשֵׁל עַפּוֹ"ם נוֹהֵג וְנִיחָא נְמִי לְפִי מֵה שְׁפֶתְבוּ הַתּוֹס'
הָכָא בְּקִידוּשִׁין (דף לו ע"ב) ד"ה כָּל דְּעַרְלָה נוֹהֵג אִי בְּשֵׁל עַפּוֹ"ם וְכֹן פְּלֵאִים וְאֶפְלוּ לְפִי
מֵה שְׁפֶתְבוּ הַתּוֹס' בְּמַס' ע"ז (דף סד ע"א) סד"ה אִין דְּרַק לְמ"ד אִין קוֹנֵן לְנִכְרִי בַּחוּ"ל אִז

נוהג פלאים בשל עכו"ם והתוס' הא כתבו במס' מנחות (דף טו) בשם הירושלמי דר"ש ס"ל יש קנן לכותי בא"י מ"מ הא מסקי התוס' שם דמגמ' דידן משמע דחולק על זה הירושלמי ור"ש ס"ל אין קנן וא"כ פלאים וערלה נהג בשל פותי וא"כ א"נ דחדש אינו נהג בשל פותי ה"ל למימר עוד ארבעה דברים ולערלה בשלשה דחדש א"נ והני נהגים אלא ודאי דגם חדש נהג בשל פותי וליתא מזה ילפוטא: אמנם יש לדחות ראיה זו דקושית התוס' על תרו"מ יש לישוב פן דהא במס' ב"ב (דף פא) וכן במס' חולין (דף קלו) אמרינן אלא ארצה דכתיב גפי בפורים ל"ל למעט חו"ל אלמא דעל בפורים יש קרא יתירא דאינו נהג בחו"ל וא"כ כי נגמור תרומה קו"ח מחדש א"ל בפורים יוכיח דדמי נמי באיסור לתרומה ומ"מ אינו נהג בחו"ל והה"ד לתרו"מ ולכלאים וערלה לא מצי למיפרך מבפורים דמה להני שכן אסורין בהנאה תאמר בבפורים כמבואר: והנה אדרבה יש להביא ראיה אפא דחדש אינו נהג בשל פותי דהנה התוס' הקשו שם במס' ב"ב (דף פא) ותימא אמאי איצטרף מיעוטא הא אמרינן במס' קידושין (דף לו) כל מצנה שיהא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ כו' ולרשב"א נראה דל"ח בכורים מצנה תלויה בארץ דלא דמי לתרומה ומעשר ונחלה דהתם גוף הפירות מחויבין בתרו"מ דטבל נינהו ואסורין באכילה ולכך הו חשויבין תלוין בארץ אבל בפורים אין החיוב תלוי בפירות אלא באדם דאין נאסרין באכילה קודם שיפריש ועוד מדלא מחייב תרו"מ עד שיתמרח בכרי מוכח שהחיוב תלוי בפירות לפי שלא הגיע עדיין זמן חיובן אבל בפורים חובת הגוף נינהו דאפילו בעודן באילן חייב כו': והנה על תירוץ זה קשה לענ"ד מפאה ומתנות עניים דשנה נמי בדין זה כמו בפורים דאין נאסרין באכילה אע"פ שלא הפריש הפאה מקודם ועוד דחל נמי החיוב במחנךר כמבואר לקמן בדברי רבינו בפ"ב מהל' מתנות עניים הל' ט"ו ואעפ"כ קיי"ל דאינו נהג אלא בארץ כמו שפכת רבינו שם בהל' מ"ע פ"א הי"ד ואע"פ שדמי לבכורים.

ועוד תרצו התוס' דלהכי צריף קרא בבכורים דה"א דאתקש בפורים לבב"ח דכתיב לא תבשל ותחלה אומר ראשית בפורים ובמכילתא מקיש להו וסד"א שיהו נוהגין בחו"ל כמו בב"ח ע"כ והנה ע"ז ג"כ ק"ל דהא במס' ערכין (דף ג ע"א) כתבו התוס' וא"ת ונימא פינן דאיתנייהו בלבישת שעטנזו איתנייהו בגדילים וי"ל דאדרבא הוקשה כל התורה לתפילין וכן ביבמות (דף ד ע"א) מבארים נמי פן דהיקשא לתפילין עדיף מסמוכין ע"כ וא"כ ה"נ לפי מה דאיתא במס' קידושין (דף לו ע"א) דכתיב בקרא לעשות בארץ דמשמע בא"י דוקא וכתיב אתם חיים על האדמה אמרינן דאחד מרבה ואחד ממעט זה דמרבה הוא צא ולמד מה שנאמר בענין ע"ז שהוא חובת הגוף נהג בכל מקום אף כל שהוא חובת הגוף וזה שחובת קרקע אינו נהג אלא בארץ מקרא דלעשות בארץ וא"כ ה"נ אמרינן פינן דקרא זה דבארץ מגלה על כל דבר שא"ח הגוף שאינו נהג בארץ זה מפקי מסמוכין וכמו התם דהוקשה לתפילין והוא דבר כולל דכל מ"ע שהז"ג נשים פטורות מפיק מהסמוכין דסמיה ציצית לכלאים והה"ד ה"א הקרא דכתיב בארץ דוקא לא גרע מהיקשא ומפקי מהסמוכין של בב"ח וע"כ מוכרח אתה לומר פן דהא במכילתא פ' משפטים דרש מהג' לא תבשל דכתיב גפי בב"ח דנוהג אף בחו"ל דלא גיליף מסמוכין לבכורים ובגמ' דידן דרשינן מג' לא תבשל לאכילה ולהנאה אלא ודאי נמי משה"כ דהא ילפינן מע"ז שנאמר באותו ענין דקרא דכל הימים אתי ללמד על חובת הגוף שנוהג אף

בחו"ל זה מפיך מהסמוכין ה"נ פן הקרא דבאָרץ דאָתי ללמד על חובת קרקע דהוא באָרץ מפיך מהסמוכין פּמבואָר.

אַלא אַמרינוּן פּן דחַדש אינוּ נוהג בַּשָּׁל עפּו"ם וא"כ ילְפִינּוּ בַּכּוּרִים קו"ח מַחַדְש פּמוּ שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' הָכָא גְבִי תְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר אַבְל א"נ דְּנוּהַג בַּשָּׁל עפּו"ם לִיתָא הַקו"ח דְּאִיפָא לְמִיפְרָדָה לַחַדְש שְׁפֵן נוּהַג בַּשָּׁל פּוּתִי תֵאמֵר בַּכּוּרִים שְׁאִינוּ נוּהַג בַּשָּׁל פּוּתִי דְכַתִּיב אַדְמַתָּה לְמַעַט אַדְמַת עפּו"ם שְׁם בַּמַּס' ב"ב אַלָּא ע"כ דְּחַדְש אינוּ נוּהַג וְיִלְפִינּוּ שְׁפִיר בַּקו"ח וְאִיפְטָרִיף קְרָא דְאַרְצָה לְמַעַט בַּכּוּרִים דַּא"נ בַּחו"ל וְאַמְרִינּוּ עַל תְּרוּמָה בַּכּוּרִים יוֹכִיחַ.

ועפ"ז יש לישב מה ששקשה טובא דבמס' מנחות (דף פד ע"ב) אמרינוּן מארצה ולא פל ארצה ור"ל האי ארצה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא רגבר"א נאמר פאן ארץ ונאמר להלן ארץ מה להלן שבח א"י אף פאן שבח א"י ואידך ארץ מארץ ואידך מארץ לא משמע ליה ע"כ וקשה טובא מה מקשה האי ארצה מאי עביד ליה הא מיבעיא בעיא ליה למעט חו"ל דאינו נוהג בכורים ול"ל למימר ארץ כו' לא מ"ל טפי עדיף לומר דבא למעט חו"ל מלומר שבח א"י אלא לפי שבארנו אתי שפיר דכ"ז דבעינו קרא דבכורים אינו נוהג אלא בארץ הוא דלא גיליף בקו"ח מחדש וא"כ א"ל דהאי סוגיא אתיא כמ"ד דס"ל דחַדש אינו נוהג אלא בארץ שם בקידושין וא"כ על בכורים לא צריף קרא פלל ואיתר ליה האי ארצה לדרשא שם פּמבואָר.

ונה לא קשה א"נ דחַדש א"נ בשל פותים אמאי לא קאמר זה הקו"ח על ערלה וכה"כ דנוהג בשל פותים דבארנו לעיל וה"ל לומר עוד זה החוקרא מה שאין בחדש ניחא פן לפי מה שמפרש ר"ת שם בתוס' ד"ה והה"ד דזה שאמר לערלה בשתים הוא על ערלה בשנה הרביעית דנוהג בחו"ל ויש לו היתר היינו ע"י פדיון ונטע רבעי א"ל דרשב"י ס"ל דאינו נוהג בשל פותים דנהי דערלה נוהג מ"מ נטע רבעי להצריף פדיון א"נ בשל פותים פמו דס"ל לר' יהודה בפ"ג דתרומות משנה ט' דאין לכותי נטע רבעי וכתב שם התו"ט והר"ש דאף דערלה נוהג בכותים מ"מ אין נטע רבעי נוהג ובחו"ל יליף לה בקו"ח מחדש דנוהג ואף לפי פירוש רש"י ור"י דקאי על ערלה ולא על נטע רבעי מ"מ א"ל דזהו מודים דגיליף תרנוניהו ר"ש בין על ערלה תוף ג' שנים ובין על נ"ר אחר הג' שנים דנוהג בחו"ל ואף דרבינו פתב הָכָא (הל' טו) יראה לי שאין דין נטע רבעי נוהג בחו"ל א"ל דזהו רק לדיון דערלה הוא רק מהלמ"מ א"ל דרק על ערלה נאמרה הלמ"ח ולא על נ"ר אב"ל ר"ש דיליף מקו"ח א"ל דיליף גם על נטע רבעי דנוהג בחו"ל ובשל עפ"ם אינו נוהג פמו חדש ולהכי לא קאמר זה החוקרא דאומר רק החוקרות דאיתא בנ"ר פּמבואָר ואף דכלאים נוהג בשל עפ"ם נקיט ליה רשב"י תלתא אשר תרי מנייהו נוהג גם בערלה היינו נ"ר פמו שבארנו: ועפ"ז נ"ל לישב נמי דברי רבינו דפוסק דאין נ"ר נוהג בחו"ל ויוכל לאכול בשנה הרביעית בלא פדיון מהא דאיתא בירושלמי דסוטה פ"ג ה"ג יכול הנוטע פרום בחו"ל יהא חוזר ת"ל ולא חללו את שמצנה לחללו יצא זה שאין מצנה לחללו ומפרש הק"נ דהמ"ל ולא חלל ומדכתיב ולא חללו ממעטינו חו"ל שאין מצנה לחללו.

והנה לדעת רבינו שאין פדיון רבעי נוהג פלל בחו"ל אלא אוכל בל"פ ל"ל למעט פרום בחו"ל מקרא של חללו ת"ל מחלל גרידא נמי ידענו דבחו"ל אינו נוהג דהא ולא חלל

פתיב ובחול"ל א"צ לחלל ולא אוכל בלא פדיון והירושמי שאומר שאינו מצנה לחלל
היינו משום שאם רוצה אינו מחלל ואינו אוכל הפירות וכמו שאומר גבי בונה בית שם
הירושמי ולא תנכו את שמצנה לחנכו יצא הבונה בית בחול"ל שאין מצנה לחנכו היינו
שאין מצנה לדור בבית בחול"ל וה"נ פן אבל א"נ דא"צ כלל פדיון נימא ולא חילל פתיב
יצא חול"ל שאין מחללין והק"ע פתב שם בש"ק ד"ה את כו' ואפשר דסובר דבונה בית
בחול"ל ממעטינו דבעינו דומיא דכרם דבחול"ל לא שניק ביה חילול כו' ודבריו תמוהין
דקא הירושמי מסיק על הפרם נמי מקרא דולא חיללו כמו התם ולא תנכו מוא"ו יתירא:
ונ"ל ליישב פן דהנה לדיון הקרא דולא חיללו אינו מיותר דקא צריק למעט הרפכת
איסור בגמ' (דף מג) והירושמי א"ל דס"ל כמו שבארנו דר"ש זליף מקו"ח דערלה נוהג
בחול"ל כפירוש ר"ת דהה"ד על נטע רבעי וילפינו מקו"ח בשפתים דנוהג וצריק פדיון ורק
פינו שאין מצנה ילפינו דא"ח וכן הירושמי יסבור כר"ש ונוהג דין פדיית נ"ר בחול"ל
אבל אנו דילפינו על ערלה רק מהלמ"מ או מהלכות מדינה ולא ילפינו מהקו"ח א"כ
הלכה לא נאמרה רק על ערלה ולא על נ"ר כמו שפתב רבינו ז"ל שלא אמרו אלא הערלה
וקו"ח הדברים כו' ומה שפתב רבינו לקמן בפ"ט מהל' מלכים הנוטע פנים בחול"ל א"ח
לא משום דמעט מקרא דולא חילו אלא זה צריק למעט הרפכת איסור וא"ח משום
דבחול"ל א"צ חילול כלל ועוד נ"ל לומר פן דהוי כמו שפירשו שם בתוס' הרי"ט והר"מ
והר"י בפירוש יש היתר לאיסורו ולפי פירושם יוכל להיות הקו"ח מתרתי בין על ערלה
ובין על נטע רבעי וא"כ אי הוי חשיב נמי זה דנוהג בכותים ה"ל לומר פן פלאים בארבעה
ולערלה דנוהג בשל פותים בשלשה ולנטע רבעי בשפתים דא"נ בש"כ ולהכי אומר רק
זה החומרות דשנה בין בערלה ובין בנ"ר וא"צ להאריך כל פה פמבאר וצריק לומר
דנטע רבעי דאומר דאסור בהנאה הוא לאחר הביעור כמו שמבאר השער המלה הקא
בהל' ט"ז עי"ש ודוק.

ועיין לקמן בפ"א מה' פלאים מה שבארנו בשם הטורי אכן בר"ה ב' י' עי"ש: שם כל
האוכל פזית חדש קודם הקרבת העומר לוקה מה"ת עכ"ל. והנה לכאורה קשה דבמס'
מנחות (דף סא) פליגי רב ושמואל עם ר' יוחנן ור"ל דרב ושמואל ס"ל דבזמן המקדש
עומר מתיר ובזה"ז האיר המזרח מתיר ור"י ור"ל ס"ל דאף בזמן המקדש האיר המזרח
מתיר ועד הביאכם הוא למצנה ובתוס' שם ד"ה וקא פתבו דרק איסורא בעלמא הוא עד
הביאכם וא"כ תקשה על רבינו לכאורה מ"ט פוסק דלוקה קודם הקרבת העומר והוא
פרב ושמואל נגד ר"י ור"ל וה"ל למיפסק פותיהו דרק למצנה עד הביאכם: אמנם יש
לישב פן דהנה ר"י ור"ל דס"ל דבזמן הזה האיר המזרח מתיר ועד עצם היום עד ולא
עד בכלל ס"ל שפיר דבזמן המקדש נמי האיר המזרח מתיר ועד הביאכם הוא רק למצנה
אבל רבינו דפוסק כמו דס"ל להפנא שם במס' מנחות דעד עצם היום עד ועד בכלל וכל
יום הפחר אסור וא"כ האיר המזרח אינו מתיר כלל וא"כ בזמן הזה התיר אחרי יום
הט"ז ובזמן המקדש העומר מתיר דהאיר המזרח אינו מתיר כלל וא"כ תלוי בזמן המקדש
רק בעומר אבל ר"י ור"ל דס"ל דעד עצם עד עצומו של יום ובזמן הזה האיר המזרח
התיר בבהמ"ק נמי פן והבאה למצנה ורבינו דפוסק פרבינא דהוא פתרא כמו שפתב
הכ"מ לא מצי ס"ל לדר"י ור"ל ודוק: הלכה ופלאי הפרם כו' שנגמר פן תפדש המלאה
כו' פלומר פן תתרחק ותאסור שניהם עכ"ל.

והעיר הלח"מ ע"ז דקא בגמ' דקידושין (דף נו ע"ב) אמרינן בכלאי הפך מנלן אמר חזקיה דכתיב פן תוקד אש וקשה לרבינו מ"ט לא כתב פן תתרחק כו' עכ"ל. והנה מצינו דגם רש"י ז"ל לעיל (דף לח ע"א) אומר נמי גבי פלאי הפך ואסורין בהנאה דכתיב תקדש לשון הקדש כו' ועמדו ע"ז המפרשים שם מ"ט שני מלשון הגמ' לפי המסקנא ומביא הלימוד פדברי רבינו.

ונ"ל לישוב פן דהתם בגמ' א"ח א"ק פן תקדש אש רב אשי אמר פן יהיה קדש אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף כה"כ תופס את דמיו ויוצא לחולין אלא מחנונתא פדחזקיה ע"כ. והנה זה שאומר רב אשי פן יהיה קדש ודאי אין פנונת רב אשי שיהיה מוקדש לגבוה פהקדש דמה קדושה שייכי בזה ורק הרחקה והפרשה כמו מלת קודש שהוא מןפרש ומבדל וה"נ פן ורק הגמ' תקשה פיון דדרש ממלת קודש להוי תופס את דמיו פקודש והנה האור קדש כתב שם דלפי מה דאיתא במס' זבחים (דף נו ע"ב) אמר אב"י ל"ל למכתב סביב בעולה כו' הניחא למ"ד אין מלמדין כו' ופירוש רש"י ז"ל דאפילו בג"ש אין מלמדין משני פתובים ועיין תוס' פסחים (דף סד ע"ב) וא"כ ה"נ (בדף נח) מוקמינן דעפוי"ם ושבועות הנה ש"כ ואין מלמדין להא דתופס את דמיו לשאר אסורי הנאה וא"כ אע"ג דאקרי קדש והוקש כה"כ לקודש מ"מ לענין תפיסת דמים ה"ל ש"כ הבכ"א ואין מלמדין גם בהיקש ואזא שנוי דחזקיה רק למ"ד ב"כ הבכ"א מלמדין עכ"ל.

וא"כעמ"ת ניחא שכתב רבינו פן תתרחק שפירושו הוא פן יהיה קדש פתרוץ רב אשי דכוננתו ריחוק דהקדושה על תפיסת דמים ליחא לדידן ש"כ הבכ"א אין מלמדין וגם דברי רש"י ז"ל ניחא דנקיט נמי פדברי רבינו דלדידן ניחא זה ודוק: הלקה י בד"א כו' אבל אסור ערלה בחו"ל הלמ"מ שנוי הערלה בחו"ל אסורה וספיקא מותר עכ"ל.

והנה הטור כתב ביו"ד (סי' רצד) וז"ל שבא"י הוא מה"ת ובחו"ל הלמ"מ הילכך בא"י ספיקא אסור ובחו"ל ספיקא מותר. וכתב הב"י שם וכן הט"ז ביו"ד שם שפנונת הטור הוא לא שנאמרה בפירוש בהלקה להתיר בחו"ל ספק ערלה רק לפי שפחו"ל כל אסור ערלה הוא מהלמ"מ לפיכך הספק מותר ומבאר הט"ז הגמ' בקידושין אימא פה נאמרה ה"פ אימא אתא דלכך נאמרה הלמ"מ שנושטנה מא"י לגלויי דספיקא מותרת עכ"ל.

והנה רבינו שכתב הלמ"מ שנוי הערלה בחו"ל אסורה וספיקא מותר משמע דלא מפרש פן דלפי שהוא הלמ"מ לפיכך ספיקא מותר ורק שפירושו הוא נאמר בהלמ"מ דספק מותר וכן הוא דברי רש"י ז"ל שם בגמ' (דף לט) פה נאמרה הלמ"מ כו' ומפרשים דברי רש"י דהלמ"מ נאמרה בפירוש להתיר ספיקא ולא פדברי הטור: והנה הר"ן ז"ל שם בקידושין ע"ד רבינו דס"ל דספק דאורייתא מה"ת לקולא א"כ קשה ל"ל הקא להלמ"מ לאמר דספק מותר הלא כל ספק מה"ת לקולא עי"ש.

ונ"ל לומר דעל הגמ' גופיה דאמר רב אשי אימא פה נאמרה יש לישוב דרב אשי אזיל לשיטתו דהנה גזע מה שהקשו המפרשים על זה דספ"ד מה"ת לקולא מזה דחייבה תורה אשם תלוי על ספק ותוצו דהיכא דאתחזק אסורא מודה רבינו דספק לחומרא וס"ל לרבינו כמ"ד במס' פרייתות (דף יז) דאינו חייב אשם תלוי רק בחתיכה אחת משתי חתיכות דהוי אתחזק אסורא והנה שם במס' פרייתות ס"ל לרב אשי דחתיכה אחת שנינו ספק חלב ספק שומן חייב דלא בעי אתחזק אסורא וא"כ ס"ל לרב אשי ע"כ דספק

דאָרײַטא מה"ת לחומרא וּשפיר אומר כּף נאמרה דצריה הלמ"מ לפרש ספיקא מותר
אבל לרבינו תקשה דהא הוא פוסק דספק דאורייתא מה"ת לקולא ל"ל לדידיה הלמ"מ
לומר בהדיא דספיקא מותר הא עדיף לדידיה לומר כּדברי הטור דכינן דלא נאמרה אלא
בהלמ"מ ממילא ספיקא מותר.

אף יש לישיב זה עפ"י מה שבארנו דרך היכא דלא אתחזק איסורא ספק מה"ת לקולא
אבל היכא דאתחזק מודה דאזלינן לחומרא מה"ת וא"כ איצטריה הלמ"מ להתיר הספק
היכא דאתחזק האיסור כּגון שיש נטיעות בפרם שהן של ודאי ערלה ונטיעות היתר ולקט
באחת מהן ואינו יודע באיזה מהן דאתחזק האיסור בנטיעות של ערלה ואעפ"כ היתה
הלמ"מ להתיר אף ספק בזה: ועפ"ז תתיישב נמי קושית המפרשים על רבינו ז"ל שכתב
בפ"ה מהל' שחיטה דכל ספק דרוסה אסור שהיא מפונש מה"ת ושאר ספיקות בטריפות
שהיא הלמ"מ יש ספיקות דמותרות והקשו ע"ז א"נ דספק הלמ"מ בכ"ד לקולא א"כ
מאי מקשה ר"ז לר"א והא ספק ערלה בחו"ל מותר והא אף שר"א אומר הלמ"מ מ"מ
ספק בזה מותר ועוד הקשו ל"ל להלמ"מ לפרש בהדיא דספק מותר אחרי שכל ספק
הלמ"מ מותר ולפי מה שבארנו ניחא שפיר דרך דבלא אתחזק איסורא בזה אמרינן
לקולא אבל אתחזק איסורא דספק מה"ת לחומרא וא"כ נצרך הלמ"מ לפרש הקולא
היכא דאתחזק איסורא.

דהנה בס' תבואות שור כתב בסי' כ"ט ונ"ל וצריה טעם על מ"ש הרמב"ם ז"ל לחלק בין
ספק של דרוסה לשאר ספיקות משום דדרוסה מפונש בקרא והשאר הלמ"מ ומנ"ל
לחלק לדין תורה שבכתב לדין תורה שבע"פ ואדרבא זה חמיר טפי כו' ונ"ל דנדאי מה"ת
אסור לומר שיש חילוק ביניהם וכמ"ש כו' אבל מדרבנן דמי כו' ולהכי מה שמפונש
בקרא אסור לכל דזיל קרי בי רב הוא ואם נאמר להקל בספיקן יבואו להקל יותר אפילו
בנדאן משא"כ הלמ"מ שאינו מסור אלא לחכמים וכי שגיל איש לחכמים הם ידעו להבחין
בין ודאי לספק עכ"ל: נמצא דלפ"ר דלא מחלקינן בין דבר המפונש בתורה להלמ"מ רק
היכא שהחכמים החמירו בהספק אז אמרינן דרך דבר שהוא מפונש החמירו כי היכי
דלא נטעה בנדאי להתיר פנין שהכל יודעים בלא שאלה אבל בספק הלמ"מ פנין שנשאל
לחכם לא החמירו בספק וכ"ז הוא רק שהאיסור שמדרבנן החמירו בספק אבל היכא
שהספק נאסר מה"ת בנדאי אין חילוק בדבר להמפונש בקרא להלמ"מ וא"כ היכא
דהספק הוא אתחזק איסורא דאסור מה"ת בנדאי אף ספק הלמ"מ נמי אסור וא"כ מקשי
שפיר ר"ז לרב אסי לשיטתו דהוא ס"ל ספק דאורייתא מה"ת לחומרא מ"ט ספק זה
מותר דהא לרב אסי אין לחלק בין המפונש בקרא להלמ"מ פנין דמה"ת נאמרה לאסור
וכן לרבינו צריה הקא ההלכה להתיר הספק ערלה על היכא דאתחזק איסורא כמו
שבארנו דאין לחלק בזה בין הלכה לקרא כמבואר.

והטור שכתב דלהכי בחו"ל מותר משום דהוא הלמ"מ ומבאר הט"ז דכּף נאמרה היינו
הפירוש לדידיה דלפי שנאמר בהלמ"מ לפיכך הספק להקל והטור כתב נמי אפילו היכא
הוא דאתחזק איסורא נמי שרי דכתב כּגון שיש בו ודאי נטיעות של ערלה והוא אתחזק
איסורא צ"ל דכּפי מה שבארתי לעיל בפ"ח מהל' עכו"ם (הל' ג) דהטור ס"ל כּשיטת
הרמב"ן ז"ל דספק דאורייתא לחומרא מה"ת וא"כ לדידיה ליתא פּלל דברי התבואות

שור הקא דזה שנייה רק היכא דהוא איסור חכמים ולהכי מפרש לה דבאמת רב אסי אומר פה נאמרה בא לחלק דכה הוא הדין דהיכא דהוא הלמ"מ ספיקא להקל אף היכא דאתחזק איסורא ור"ז מקשה לרב אסי מ"ט להקל הכא ומשני ליה רב אסי פה נאמרה פירוש דכינן דהוא הלמ"מ אזלינן להקל בכל הספיקות ועיין בנוב"י מה"ת חיו"ד (סי' קמו) ולקמן בהל' שחיטה נבאר בזה ע"ש: והנה בדברי הט"ז שם (סי' רצד) יש דבר תמוה שכתב בס"ק י"ב אלא דמנכח לומר פן דאל"כ יש קושיא גדולה למה הנצרה השי"ת לומר בא"י בפסוק איסור ערלה ובחול"ל הלמ"מ ול"ל הקרא בא"י וכן מקשה בפ' השוחט וקרא דושחט למאי אתיא פיון שהלכות שחיטה הלמ"מ מכש"כ פאן דקשה שיש שינוי באיסור זה דבא"י הוא בפסוק ובחול"ל הוא בהלמ"מ אלא נדאי כו'.

ודבריו תמוהין דבשולמא התם דאיסור נבילה פתיב בתורה בלאו אמרינן דליתי עיקר דבר בשחיטה ונדע דא"ל שחט הוא נבילה ולוקה אבל הכא היאך לכתוב זה דערלה בהלמ"מ א"כ לא ילקה ע"ז וצריף לכתוב בהדיא על לאו כה"כ דליחייב מלקות דעל הלמ"מ לא לקי בלא לאו מפורש וצ"ע: הלקה יג חבית יין הנמצאת טמונה בפרדס של ערלה אסורה בשתייה ומותרת בהנאה שאין הגנב גונב ממקום וטומן בו אבל ענבים הנמצאים טמונים שם אסורין שמה נלקטו ומצניעין שם עכ"ל.

וכתב הלח"מ בפ' לא יחפור (דף פד) אמרו ההוא חצבא דחמרא דאשתכח בפרדיסא דערלה שריא רבינא לימא משום דסבר כר"ח שה"כ דאי מיגנב כו' דבלא"ה מותר דאזלינן בתר רוב פרימין כו' וכ"כ בהגהות אשר"י.

נ"ל דלדין דלא אזלינן בתר קורבא אלא בתר רובא אפילו ענבים שרי וא"כ קשה על רבינו בתרתי חדא כמה שנתן טעם שאין הגנב גונב ממקום וטומן בו ועוד דמ"ש דענבים אסורין דכינן דקיי"ל רוב וקרוב אזלינן בתר הרוב וכ"פ רבינו בפ"ט מהל' ג' ובפ"ט מהל' רוצח וקושיא זו איתא נמי בדברי הטור (סי' רצה) כו'.

ונ"ל לתרץ שהם סוברין דכינן דקאמר בגמ' וה"מ חמרי אבל ענבים מצניע משמע דקושטא דמילתא הכי איתא כו' ה"ק דטעמיה דר"ת דאזיל בתר רובא סגי בהא דל"ס ברוב אז רוב פרור דהא איכא רוב אחר פנגדו דרובא דעלמא עכו"ם גינהו ונהוי פנין נסוף וכדקשו התוס' שם כו' ומ"ה דענבי אסורי דלא אהני טעמא ברוב פדכתיבנא עכ"ל הלח"מ: והנה כמו"ח הגאון ז"ל תמה ע"ד הלח"מ אלה דהא פתיב דהטעם דאסור הוא משום דאיכא רוב אחר פנגדו דרובא דעלמא דעכו"ם גינהו ונהוי יין נסוף וא"כ גפי זה דענבים לא שנייה כלל הא דיין נסוף וצ"ע.

אמנם דברי רבינו מיישב כמו"ח ז"ל פשוט עפ"י מאי שכתב הרמב"ן ז"ל בחידושיו למס' בב"ב וז"ל אבל ענבי מצניעי פירוש נדאי עבידי דמצניע ואפילו לר"ת אסור דכי הא לאו קרוב בלחוד הוא אלא במקומו ממש הוא וחזקה פאן נמצא וכאן הנהו וה"נ מוכח בקדושין בפ"ק פ"ר הנטוע ירק כו' הלקף פמו שהוא במקומו דמי וכינן דמקום שהוא מקומו ומצוי ליכא למ"ד רוב עדיף וכן נ"ל עכ"ל.

וא"כ ניחא שפיר דהכא לפי מאי דמסיק אפילו לר"ח ענבי ויין דשרי משום דלא מצניעי בזה אבל אי מצניעי אסור הכא דלא דמי לרוב פמבואר והוכחה לזה נמי דדברי הלח"מ

הוא דְּרוֹחַק לוֹמַר דְּהַגְמָ' יְהִיָּה שְׁלֵא פְּהֶלְכְתָא הָא דְּמַסִּיק דְּעַנְבָא אָסוּר אֵלָא קוּשְׁטָא דְּמִלְתָּא
הוא אֵלִיבָא דְּד"ה וְכֹן הִבִּיא הַנְּמ"י שְׁם אֵת דְּבָרֵי הַרְמְב"ן וְ"ל אֵלוֹ וְהִנֵּה תְּמִיָּה לִי דְּבָרֵי
הַפ"ח עַל הָרֵא"ש בְּמַס' ב"ב שְׁם שְׁתַּמָּה עַל הַנְּמ"י דְּפּוֹסֵק לְהִלְכָה דְּאַבְל עַנְבֵי מַצְנְעֵי לִיָּה
דְּהָא קִי"ל רֹב וְקָרוֹב הוֹלְכִים אַחַר הָרֹב כּו' וְתַמּוּהָ הִיאָף לֹא רָאָה בַּהַנְּמ"י בְּעַצְמוֹ דְּבָרֵי
הַרְמְב"ן וְ"ל אֵלוֹ וְא"כ נִיחָא אֲפִילוּ אִי קִי"ל כַּר"ח מ"מ עַנְבִים אָסוּר וְעֵינֵי ט"ז (ס' רָצָה
ס"ק א) שְׁפַתְב קָצַת פְּדָבְרֵי הַרְמְב"ן וְ"ל מְסַבְרָא דְּנַפְשִׁיהָ עֵי"ש וְדוּק: הִלְכָה יִז פִּיצַד
פּוֹדִין נְטַע רְבַעֵי בְּזִמְן הִנֵּה כּו' אוֹ מְחַלְלִין עַל שׁו"פ מְפִירוֹת אַחֲרוֹת וְאוֹמַר הָרֵי כָּל הַפִּירוֹת
הָאֵלָה מְחַלְלִים עַל חֵיטִים אֵלוֹ כּו' עכ"ל.

וְכַתֵּב הַרְאָב"ד וְ"ל א"א זֶה תִּימָא דְּהָא יִלְפִינּוּ קוֹדֵשׁ קוֹדֵשׁ מִמְעַשְׂר שְׁנֵי וּמָה לְהֵלֹן כְּסָף
אָף פָּאן כְּסָף ע"כ וּמְתַרְץ הַכ"מ וִי"ל לְדַעַת רַבִּינוּ דַּה"מ בְּזִמְן הַבֵּית דְּנוֹקָא עַכ"ל וְעֵינֵי
לַח"מ פָּאן: וְהִנֵּה תְּמִיָּה לִי דְּבָרֵי הַגָּאוֹן רַע"ק אֲיָגַר וְ"ל בַּגַּהֲש"ס בְּמַס' בְּרַכּוֹת (דָּף לָה
ע"ב) שְׁתַּמָּה ע"ד הַתּוֹס' שְׁפַתְבוּ נְמִי דְּכָרָם רְבַעֵי בּוּזָה"ז מְחַלְלִין עַל שׁו"פ וְתַמּוּהָ דְּכִינוּ
דִּילְפִינּוּ חִילוּל מִמַּע"ש לִיבְעֵי כְּסָף צֹרֵי כְּמוֹ מ"ש וְצ"ע.

וְהִנֵּה קוּשְׁטָא זֹו מִקְשָׁה הַרְאָב"ד עַל רַבִּינוּ וּמְתַרְץ לָהּ הַכ"מ דְּלֹא יִלְפִינּוּ זֶה רַק בְּזִמְן הַבֵּית
וְא"כ נִיחָא נְמִי דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּבוּזָה"ז מְחַלְלֵי עַל שְׁנֵה פְּרוּטָה כְּמַבְוָאָר: וְהִנֵּה רַבִּינוּ פּוֹסֵק
בְּכָל הַפְּרָק דְּנְטַע הוּא וְלֹא כַּמ"ד פְּרָם רְבַעֵי דְּנוֹקָא וְכֹן פּוֹסֵק לְקַמֵּן בַּפ"י מַהֲל' מ"ש ה"א
דְּכָל שְׁחֵיב בְּעַרְלָה חֵיב בְּרַבְעֵי עֵי"ש.

וְתַמָּה ע"ז הַצַּל"ח בְּמַס' בְּרַכּוֹת (דָּף לָה ע"א) אֲמַאי פּוֹסֵק רַבִּינוּ כַּמ"ד נְטַע רְבַעֵי הָא
הַתָּם ס"ל לְרַבִּי כַּמ"ד פְּרָם רְבַעֵי דִּילִיף גַּז"ש תְּבוּאָתוֹ מְתּוּבָאָת הַפְּרָם וְרַשְׁב"ר וְר"ת
פְּלִיגֵי שְׁם וְאִין הִלְכָה כְּתַלְמִיד נֶגֶד הָרַב עֵי"ש: וְלַעֲנַד נ"ל לִיִּישֵׁב כֹּן חֲדָא דְּהָא בְּמַס'
סוּטָה (דָּף מַג ע"א) אִיתָא בְּמַשְׁנָה שְׁם אַחַד הַנוֹטַע פְּרָם וְאַחַד הַנוֹטַע חֲמִשָּׁה אֵילָנֵי מְאָכְל
וְאַפִּילוּ מְחַמְשֵׁת הַמִּינִין וְשְׁם בַּגַּמ' ת"ר אֲשֶׁר נְטַע כּו' פְּרָם אִין לִי אֵלָא פְּרָם מִנִּין לְרַבּוֹת
חֲמִשֵׁת אֵילָנֵי מְאָכְל וְאַפִּילוּ שְׁאָר מִינִין ת"ל אֲשֶׁר נְטַע רַאב"י פְּרָם כְּמַשְׁמַעוֹ כּו'.

וּפְרִיָּשׁ רַש"י וְלֹא שְׁאָר אֵילָנוֹת כּו' וְע"כ בְּזֶה פְּלִיגֵי דַּת"ק סְבַר דְּבְּכָל אֵילָנוֹת שְׁיָף וְלֹא
חִילּוּ דְּאַמְרִינּוּ נְטַע רְבַעֵי וְרַאב"י ס"ל דְּרַק פְּרָם חֵיב בְּפִדְיוֹן וְלַהֲכִי א"ח רַק עַל פְּרָם
דְּבִיָּה שְׁיָף וְלֹא חִילּוּ וְא"כ פִּינּוּ דְּהַסְתָּם מַשְׁנָה אַמְרָה דְּאַחַד פְּרָם וְאַחַד שְׁאָר אֵילָנֵי
מְאָכְל פּוֹסֵק רַבִּינוּ כְּסַתָּם מַשְׁנָה כְּמַבְוָאָר: וְעוֹד דְּהִנֵּה בַּפ"ב דְּבַכּוּרִים אִיתָא בְּמַשְׁנָה ו'
אַתְרוּג שְׁנֵה לְאֵילָן בְּשַׁלְשָׁה דְּרָכִים שְׁנֵה לְעַרְלָה וְלְרַבְעֵי כּו' דְּבָרֵי ר"ג רַע"ק אוֹמַר לְכָל
דְּבַר וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּמַס' ר"ה (דָּף טו ע"ב) דְּהָאֵי מַשְׁנָה אֲתִיָּא כַּמ"ד נְטַע רְבַעֵי וְכֹן כַּתֵּב
הַרְשָׁב"א וְ"ל בְּחִדּוּשֵׁי לַמַּס' קְדוּשִׁין (דָּף ג) דְּהָאֵי מַשְׁנָה אֲתִיָּא כַּמ"ד נְטַע רְבַעֵי וְהִנֵּה
תַּנָּאֵי רַק ר"ח וְרַשְׁב"ר עִם רַבִּי פְּלִיגֵי בְּזֶה וְא"כ פִּינּוּ דְּחוֹלְקִים עַל רַבִּי הַתַּנָּאִים דְּהָאֵי
מַשְׁנָה פְּסַקִּינּוּ כְּפִיִּיהוּ דְּהִלְכָה פְּרַבִּי מְחַבְּרִי וְלֹא מְחַבְּרִי: וּמָה שְׁפַתְב הַצַּל"ח לִיִּישֵׁב
דְּמַדְבְּרֵי רַבִּי אִין רָאָה דַּס"ל רַק פְּרָם רְבַעֵי וְלֹא נ"ר דַּא"ל דְּרַבִּי אֲתִי לְאַשְׁמוּעֵינּוּ כֹן
דְּהִנֵּה גַבִּי זֶה כְּתִיב פְּרִי קוֹדֵשׁ הָרֵי הַפְּתוּב קְדוּשׁוֹ לְשִׁמִּים וְהִנֵּה רָאוּי לְהִיֹּת אָסוּר לְהַדְּיוּט
בְּהַנָּאָה וְגַלִּי רַחֲמָנָא הִילּוּלִים לְמַדְרַשׁ אַחֲלֵי שְׁמוּעֵיל בּוֹ חִילּוּל דְּהִנֵּינוּ פְּדִיּוֹן וְאַפְתִי ה"א
שְׁדִינוּ כְּקְדוּשֵׁי בַדָּה"ב שְׁנַפְדָּה כּו' וְעַכ"פ מָה שְׁרָאוּי לְמַזְבֵּחַ אִינוּ יוֹצֵא מִיַּד מִזְבֵּחַ לְעוֹלָם
וְכֹן פּוֹסֵק נְמִי רַבִּינוּ בַּפ"ה מַהֲל' עו"ת וְהוּא מְגַמְרָא דְּתַמּוּרָה (דָּף לַג ע"ב) הַמְתַּפִּיס

תמימין לְבַדְקַת הַבַּיִת פְּשָׁהּם נִפְדִּין אִינָם נִפְדִּין אֶלָּא ע"ג הַמִּזְבֵּחַ שְׁכַל הָרְאוּי כּו' וּלְכַף קמ"ל ג"ש דְּרַבִּי מֵה לַהֲלֵן פָּרֶם אֶף פָּאן פָּרֶם וְגַם פָּרֶם הוּא בְּכָלֵל דְּאָמַר רַחֲמָנָא הִילּוּלִים לְמַדְרַשׁ אַחֲלֵי וּכו' וְהָרִי הַשְּׁוֹהוּ לְשָׂאָר אֵילָנוֹת שְׁנֹאֲכָלִין ע"י פְּדִיּוֹן ה"נ פָּרֶם וּמַעֲתָה בֵּין רַשְׁב"ר וּבֵין ר"ח אֵית לֵהוּ ג"ש דְּרַבִּי וּמֵאן דְּתַנִּי פָּרֶם הוּא מְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַבִּי כְּפִשְׁטֹן דְּדוֹקָא פָּרֶם וְלֹא שְׂאָר אֵילָנוֹת וּמֵאן דְּתַנִּי נ"ר ס"ל דֵּהֲג"ש אֶתְיָא דְּאֶפִּילוּ שֶׁהוּא דְּבָר הָרְאוּי לְנִסְכִּים אֶפ"ה הָרִי הוּא פְּשָׂאָר אֵילָנוֹת וְנֹאֲכָל ע"י חִילּוּל עכ"ל: וְהִנֵּה לְפִי הַפְּשֻׁט דְּבָרֵי הַצַּל"ח ז"ל תְּמוּהִים דְּהִיכִי גִדַּע מִזֶּה דְּהִילּוּלִים דְּאַחֲלֵי וְהִדַּר אֶכְלֵי דְּנֹאֲכָל ע"י חִילּוּל הָא בְּקָרָא לֹא פְתִיב רַק וּבִשְׁנֵה הֶרְבִּיעִית יִהְיֶה קוֹנֵדֵשׁ הִילּוּלִים וְדָרְשִׁינוּ לְשׁוֹן חִילּוּלִים דְּמִתְחַלֵּל וּמֵהִיכֹן יִדְעִינוּ דְּנֹאֲכָל אַחַר הַחִילּוּל הָרִי זֶה דְּאַחֲלֵי וְהִדַּר אֶכְלֵי הוּא לְשׁוֹן הַגַּמ' וּמְקָרָא לֹא גִדַּע רַק דְּאַחֲלֵי וּא"כ א"ל אֶפְתִּי דַּמ"מ אֵינוּ יוֹצֵא מִיַּדִּי מִזְבֵּחַ כְּמוֹ שְׂאָר הַקְּדוּשִׁים אַחַר הַפְּדִיּוֹן וְלֹא מ"ל דַּא"נ דְּגַם אַחֲרֵי הַפְּדִיּוֹן הוּא קוֹנֵדֵשׁ א"כ לֹא לְכַתּוּב כָּלֵל הַקְּרָא דְּהִילּוּלִים דְּדָרְשִׁינוּ חִילּוּלִים וּמְקָדֵשׁ לְבַד גִּדַּע זֶה דְּהוּי פְּקָדוּשֵׁי בַּדֵּה"ב זֶה לִיתָא דַּא"נ כֹּן א"כ הָא כְּתִיב גְּבִי מַעֲוֹרְכֵי הַמִּלְחָמָה דְּחוֹזְרִין וּמִי אֲשֶׁר נָטַע פָּרֶם וְלֹא חִילְלוּ אֶלְמָא דְּכְתִיב בְּהִדְיָא חִילּוּל לְגַבֵּי פָּרֶם וּא"כ נִימָא דְּכִי הִיכָא דְּמְקָרָא דְּהִילּוּלִים דְּדָרְשִׁינוּ חִילּוּלִים גִּדַּע דְּשָׂרֵי אַח"כ לְאַכּוֹל דְּגַם גְּבִי הִילּוּלִים לֹא פְתִיב יוֹתֵר מִחִילּוּל וּא"כ ל"ל הַג"ש הָרִי הֵתֵם פְתִיב חִילּוּל בְּהִדְיָא גְּבִי פָּרֶם.

אֲמָנָם נ"ל לִינִישְׁב דְּבָרֵי הַצַּל"ח כֹּן. דְּהִנֵּה אֵיתָא בַּת"כ פ' קְדוּשִׁים לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ רִי"ג אֹמַר הָרִי אֵתָה כְּמוֹסִיף פִּירוֹת רְבִיעִית עַל חֲמִישִׁית מֵה חֲמִישִׁית לְבַעֲלִים אֶף פִּירוֹת רְבִיעִית לְבַעֲלִים וּפִירֵשׁ הַקְּרָבֹן אַהֲרֹן דַּס"ל כַּמ"ד פָּרֶם רְבָעֵי אָבֵל נָטַע רְבָעֵי שָׂרֵי בְּלֹא פְדִיּוֹן וְאֵתִי לְהַתִּיר ש"פ בְּלֹא פְדִיּוֹן וְדַאי זֶהוּ דוֹחֵק.

וְע"כ יִתְפָּרֵשׁ כֹּן דְּמְקָרָא דְּהִילּוּלִים לֹא הוּי יִדְעִינוּ דְּשָׂרֵי לְאַכּוֹל אַחַר הַפְּדִיּוֹן דֵּה"א דְּאָסוּר כְּדְבָרֵי הַצַּל"ח ז"ל מִשׁוּם דְּבָר הָרְאוּי לְמִזְבֵּחַ וְאֵתִי הַקְּרָא דְּלְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ לְהַתִּיר לְאַכּוֹל לְאַחַר הַפְּדִיּוֹן וְאֵתִי הַג"ש שֶׁל תְּבוּאָתוֹ בְּזֶה לְלַמֵּד דְּגַם פָּרֶם שָׂרֵי לְאַכּוֹל אַחַר הַפְּדִיּוֹן אֶף דְּרָאוּי לְנִסְכִּים וְהוּא כְּדְבָרֵי הַצַּל"ח דֵּהֲג"ש אֵתִי לְלַמֵּד דְּכָרֶם שְׁוֵה לְשָׂאָר פִּירוֹת כְּמִבְּנֹאֶר: וְהִנֵּה לַפ"ד הַתּוֹס' בַּמַּס' וְבַחֲסִים (דָּף נט ע"ב) ד"ה עַד שֶׁפְּתַבּוּ דְּהָא דְּקִי"ל דְּהַתְּפִיס תְּמִימִין לְבַדֵּה"ב אֵינוּ יוֹצֵא מִיַּדִּי מִזְבֵּחַ לְעוֹלָם הוּא רַק מְדַרְבְּנֵן וְהוֹכִיחוּ כֹן מַגַּמ' דְּמִנְחוֹת (דָּף כ) דְּאָמַר דְּרַק מִשׁוּם דְּלֹא שְׂכִיחֵי תְּמִימִים תְּקַנּוּ שְׂיֵהָא לְמִזְבֵּחַ אָבֵל מְדַאוּרִיָּתָא לִיתָא זֶה וּא"כ לִיתָא לְדְבָרֵי הַצַּל"ח דְּהָא הָכָא קָאֵי אַקְרָא דְּחִילּוּל וּמַה"ת לֹא מְצִי לְמִטְעֵי זֶה.

אֲמָנָם לַפ"ד הַמַּשְׁל"מ וְהַשְׁעָה"מ לְקַמֵּן בְּפ"ה מֵה"ל עֲרַכִּין דְּכְתָבוּ דְּרַבִּינוּ ז"ל חוֹלֵק עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' וּס"ל שֶׁהוּא מַה"ת זֶה שֶׁא"י מִיַּדִּי מִזְבֵּחַ נִיחָא דְּבָרֵי הַצַּל"ח ז"ל. וּלַפ"ד הַתּוֹס' נ"ל לְבָאָר הָא דְּהַתּוֹרָת פְּהִגִּים דִּי"ל דַּא"ל קָרָא שֶׁל לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ ה"א דְּגַמְרִינוּ קוֹנֵדֵשׁ קוֹנֵדֵשׁ מְשַׁבְּעִית כְּמוֹ שֶׁפְּתַבּוּ הָכָא הַתּוֹס' וּבַמַּס' קְדוּשִׁין (דָּף נז) דְּגַם אַחַר הַפְּדִיּוֹן נִתְּפַס בְּקוֹדֵשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית וְה"א דְּגַם הָכָא יִהְיֶה כֹן דְּהַתּוֹרָה צְנֵה לְחַלֵּל וּמ"מ בֵּין הַפְּדִיּוֹן וּבֵין הַפִּירוֹת יִהְיֶה קוֹנֵדֵשׁ וְאֲשֶׁמוּעִינוּ קָרָא דְּאַחַר הַחִילּוּל שָׂרֵי אֶף בְּכָרֶם כְּמִבְּנֹאֶר וְעֵינֵן מֵה שְׁנִבְאָר בַּה"ח לְקַמֵּן: הִלְכָה יח הוֹרוּ מְקַצֵּת הַגְּאוּנִים שֶׁאֵע"פ שֶׁפּוֹדֵה פִּירוֹת שְׁנֵה רְבִיעִית אוֹ חִילְלוּ אָסוּר לְאַכּוֹל עַד שֶׁתְּפַגֵּס שְׁנֵה חֲמִישִׁית וְדָבָר זֶה אֵין לוֹ עֵיקָר וְיִרְאֶה לִי

שהוא שגגת הוראה והטעם לפי שפתיב ובשנה החמישית תאכלו את פרוי ואין ענין הפתוב אלא בשנה החמישית תאכלו א"פ בלא פדיון כו' ואין ראוי לחוש להוראה זו עכ"ל.

ונ"ל אף שרבינו פתב שדבריהם הם שגגת הוראה מ"מ נמצא לדבריהם קצת עיקר בירושלמי דאיתא בירושלמי דמס' סוטה פ"ח הל' ה' אימתי הוא מחללו ברביעית או בחמישית מסתברא בחמישית אבל ברביעית דמים הוא חייב לו ורבינו דקיסרין אמרין לא מסתברא אלא ברביעית דכתיב בשנה הרביעית יהיה פל פרוי קדש הלולים לה' עכ"ל.

ומפרש הפני משה פן אימתי הוא מחללו פלומר אנטע רבעי דעלמא קאי אימת מחללו ברביעית או בחמישית וקאמר מסתברא דבחמישית מותר לאכלו וצריף פדיון אבל ברביעית דמים הוא חייב לו פלומר דאין דמיו נתפסין בפדיונו ברביעית אלא דהנה כמו שחייב דמים לנטע רבעי פלומר ששהחייב מוטל עליו לפדותו בחמישית וברביעית אסור דהרי ממעשר ילפינו דאינו נאכל חוץ לחומה בלא פדיון כלל עכ"ל.

נמצא דלפ"ד דבר זה הוא פלוגתא בירושלמי הסתמא דמ"ד ורבינו דקיסרין וסתמא דהירושלמי ס"ל כמקצת הגאונים דאסור ברביעית עד החמישית יש להם קצת עיקר: אמנם בס' קרבן עדה על הירושלמי שם מפרש פ"א על הירושלמי דקאי על מה שחזונו מזורכי המלחמה אימתי מקרי חילול בשנה הרביעית שהוא פודה אותו ומותר באכילה או בחמישית שאז הוא חולין לגמרי וא"צ פדיון וא"כ לא דמי כלל לדברי הגאונים בזה ודאי כ"ע מודים דהוא מותר אחרי הפדיון ברביעית ורק שחלקו על החזרת המלחמה אינה שנה הוא והגאונים יפרשו כפירוש הפ"מ.

אף לדניא אין נפ"מ אף אם נפרש כפירוש הפ"מ מ"מ הדין אינו פן דהא מפמה סוגיות בגמ' דלא ס"ל פן דלפי פירוש דמים הוא חייב לו דס"ל לחז מ"ד הוא דאין דמיו נתפסין בפדיונו כו' ורביעית מש"ה אסור ובגמ' הא דרשינו אחלי והדר אכלי דמשמע דשרי לאכול אחר שפדה בשנה הרביעית ועיין ר"ש בפ"ה דמ"ש והתוס' בר"ה (דף יא).

ונ"ל לומר דבזה יתפרש דברי התורת פהנים דאומר מה פירות חמישית לבעלים אף פירות רביעית היינו דהתו"כ אתי לאפוקי מדברי הגאונים ושרי אף ברביעית כמו בחמישית ורק דצריף פדיון ובחמישית א"צ פדיון כדברי רבינו ודוק: הלכה כן ואפילו לא נשאר בו אלא מעשר עני ה"ז לוקה עכ"ל.

וכתב הרמב"ד בהשגות סברא הוא ויפה בעיני דכתיב בהנהך קראי קדש עכ"ל. והקשה הכ"מ ע"ז בשם המ"ע אף תלה הרמב"ד ז"ל דבר זה רק בסברא והלא הוא גמ' צרוכה ואין פאן תמיה שמ"ש פאן בגמ' לא נשמע אלא על טבל שהורם ממנו תרומה ות"מ אבל חייב זה אם הוא מותר או לאו לא שמענו ואע"פ שאמר רב לוקה בטבל של מעשר עני מ"מ אפשר ה"ל לומר דחייב מיתה אם לא לקה ואיצטריף לאשמועינו דאינו חייב משום דקראי דכתיב בהו מיתה קודש פתיב בהו ומיהו קשיא ה"ק דמ"ש הא אקרי קדש וצ"ע ועיין לח"מ ובתוס' ביבמות (דף פו ע"א) ד"ה אי שמשפקא להו בזה ולענ"ד נ"ל ליישב דברי הרמב"ד ז"ל דהנה איתא בירושלמי דקדושין (פ"ב ה"ח) רבא ור"ה בשם רבי

אמרי האוכל טבל של מעשר עני ה"ז חייב מיתה וכן בירושלמי פ"ד דדמאי ר"ה בשם רבי האוכל טבל של מעשר שני ה"ז במיתה ושם יש ט"ס וצ"ל מעשר עני כמו שכתב המפרש דהא מסיק מ"ט כו' פיון שהוא יודע שהוא בעון מיתה מפרש וכן איתא הגירסא במדרש איה על פסוק גלתה יהודה מעוני ושם הגירסא רב וצ"ל רבי כמו בירושלמי דקדושין דהא רב קאמר במכות שם דלוקה משמע דרק מלקות ושפיר קאמר לה הרב"ד ז"ל יפה פתב מה שפוסק דלוקה פמשמעות גמ' דידן דאמר דרק לוקה ולא חייב מיתה ולא פהאמוראים דהירושלמי דס"ל דחייב מיתה על טבל של מעשר עני דכיון דלא פתיב בהו קודש אינו חייב מיתה אלא לוקה פדברי הגמ' שאמר לוקה ולא מיתה ועיין שער המלך הכא מה שמקשה ומתרץ בזה: ונ"ל להביא ראיה להכ"מ מגמ' דנבחים (דף לב ע"ב) דאמר עולא אמר ר"ל טמא שהכניס ידו לפנים לוקה כו' וא"א ביאה במקצת שמה ביאה או"א עשה שיש בו פרת הוא אר"י כו' רבינא אמר לענין מלקות אתיא ופירש"י ז"ל אבל לא לענין פרת פדקאמר לוקה בהדיא אלקא תחלה ס"ל דהא דאמר ר"ל לוקה הו"א נמי פרת במשמע והכא דא"ל דאתי לאשמעין דלוקה רק כמו שמתרץ רבינא ה"א דגם פרת במשמע וא"כ ה"נ א"ל גבי טבל דרב אמר לוקה מ"מ גם מיתה יש כמו התם דאמר עולא לוקה ואית ביה פרת וה"נ ל"ש ושפיר אתי רבינו לאשמעין דרק מלקות ולא מיתה ולא כמו שס"ל התם במס' נבחים אלא פדברי רבינא דאמר לענין מלקות אתמר וכדברי הכ"מ ודוק: פרק יא הלכה ג והשומה מסתם יינם רביעית היו מכין אותו מכת מרדות עכ"ל.

וכתב הלחם משנה שם (דף ל) דאמר ג' יינות הן סתם יינם אסור בהנאה ומטמא טומאת משקין ברביעית ומ"ש שהשומה רביעית מסתם יינם היו מפין אותו מכת מרדות קשה דמאין הוציא זה אם מפני שאמרו ומטמא ברביעית אין זה ראיה דרביעית קאי אטומאה אבל איסורא חמיר טפי ול"ק רביעית אלא אטומאה כו' אבל מ"מ יש לתת טעם מאין הוציא רבינו זה א"ל שנאמר שהקל בסתם יינם שהוא דרבנן וכיון שלא מצא בגמ' שיעור ר"ל לו שיעור הפולל שהוא רביעית מהדברים האסורים כו' או שנאמר שלענין מכת מרדות שהוא ברביעית אבל איסורא בכ"ש וזה מוכרח ממ"ש רבינו ז"ל בפ' א' מה' אלו נתערב סתם יינם ביין ה"ז אסור בכל שהו בשתייה הרי דהחמירו בסתם יינם בכל שהו ועדיין צ"ע מנ"ל לחלק בכך עכ"ל: ולענ"ד ודאי פן הוא דלענין איסור כמו דקיי"ל חצי שיעור באיסור של תורה אסור מה"ת פן באיסור של דבריהם אסור נמי ח"ש מדבריהם כמו שמבואר בט"ז יו"ד (סי' צח ס' ו' ס"ק ט) ובפרי מגדים שם וא"כ לאיסור דרבנן ודאי הוא בכל שהו והשיעור הוא ע"כ לחיוב מכת מרדות וניחא שפיר מה שכתב רבינו לקמן בפ"ד הל' ט' וכן השומה רביעית של סתם יינם מעט מעט כו' או ששטה מן הדם מעט מעט אם שטה מתחלה ועד סוף כדי שתיית רביעית מצטרפין וא"ל א"מ עכ"ל והנה לענין דם אי חמב"פ ניחא דהוי הצירוף לענין מלקות במזיד ולענין קרבן בשוגג אבל לענין סתם יינם דכל איסורו דרבנן מה שייך בזה צירוף ורק צריך לומר דא"ח מכת מרדות עד שיהיה רביעית כמו באיסור דאורייתא שהשיעור לחיוב הוא ברביעית פן הוא לענין מכת מרדות בעי שיעור רביעית ומצטרף בשיעור רביעית ואיך הוא הצירוף פיון דשיעור החיוב הוא ברביעית פכר מבאר זה הלח"מ לעיל בפ"ב מהל' שביתת עשור פ"ב הל' ד' עיי"ש.

אָמָנָם קָשָׁה לִי עוֹד אֲנִי דְרַבֵּינוּ ס"ל דָּאָף אִיסוּרָא לִיתָא רַק בְּשִׁיעוּר רַבִּיעִית מְזָה דְהֵנָּה הַתּוֹס' מְקַשִּׁים שָׁם בְּמַס' ע"ז (דָּף ל ע"ב) סה"ד וּמַטְמָא וּא"ת הָךְ רַבִּיעִית דְּסַתָּם יִינָם וּרַבִּיעִית דְּמִשְׁקָה זָב דַּפ' דִּהֵנָּה ד' כו' אַמַּאי לֹא קַחְשִׁיב לְהוּ בְּנִזִיר פ' ג' מִינִים גְּבִי עֶשֶׂר רַבִּיעִית הֵן וּל"ל דְּלֹא קַחְשִׁיב לְהוּ מִשּׁוּם דְּלִיתְנִיָּהוּ אֲלֵא דְרַבָּנָן דְּקָא חֲשִׁיב נְמִי פְּסוּל גְּוִיָּה דְרַבָּנָן וּי"ל דְּכָל עֲנִינֵי טְוּמָאָת מִשְׁקִין בְּרַבִּיעִית הֵם בְּכָלֵל פְּסוּל גְּוִיָּה עַכ"ל.

וְהֵנָּה לְדַעַת רַבֵּינוּ דַּס"ל דְּאִיסוּרָא הֵנָּה בְּרַבִּיעִית אָף אֲנִי דְהוּא לְעַנְנָן מִפְּת מַרְדּוֹת אַפְתִּי נִחְשָׁב לְהוּ בְּשִׁלְמָא אֲנִי דְרַק לְעַנְנָן טְוּמָאָה אוֹמַר הֵכָא שִׁיעוּר רַבִּיעִית נִיחָא תִּירוּץ הַתּוֹס' דְנִכְלָל בְּכָלֵל פְּסוּל גְּוִיָּה אַבְל אֲנִי דְגַם אִיסוּרָא הוּא בְּרַבִּיעִית וְדַאי תִּקְשָׁה דְלִיחְשָׁב לְהוּ בַּהֲדִי עֶשֶׂר רַבִּיעִית.

וּנ"ל לִיחְשָׁב פֶּן דְהֵנָּה תִּקְשָׁה שָׁם ג"כ מ"ט לֹא קַחְשִׁיב שְׁאָר כָּל אִיסוּרִים מִשְׁל מִשְׁקָה דְהוּי בְּרַבִּיעִית כְּמוֹ יִין שֶׁל עֶרְלָה וְשֶׁל כֶּלָּאֵי הַכֶּרֶם שְׂמֵבִיא הַתּוֹס' בְּנִזִיר (דָּף לח ע"א) ד"ה אָמַר וְכֵן פּוֹסֵק רַבֵּינוּ לְקַמָּן בַּפ' ט"ו דְהוּי הַשִּׁיעוּר בְּרַבִּיעִית וְע"כ צָרִיף לֹאמַר דְזֵה נִכְלָל בְּכָלֵל יִין רַבִּיעִית יִין לְנִזִיר דְהַטְעַם הוּי דְדָמִי לְשְׁאָר אִיסוּרִין דְשִׁיעוּרָן בְּרַבִּיעִית מִשְׁקִין וְכַתּוּב רַק נִזִיר מִשּׁוּם דְבִיָּה אִיִּירִי הֵכָא כָּל הַסּוּגִיָּא וְהַה"ד לְכָל אִיסוּרִין שְׂבַתוּרָה וּא"כ נִכְלָל נְמִי אִיסוּר סַתָּם יִינָם בְּרַבִּיעִית זֵה וּלְהַכִּי לֹא קַחְשִׁיב זֵה: וּלפ"ז מְנוּשָׁב נְמִי שְׁפִיר קַחְשִׁית הַתּוֹס' שָׁם בְּנִזִיר דְהָא זֵה אֲזֵלָא רַק לְפִי שִׁיטַת מְשֻׁנָּה רֵאשׁוּנָה וּמְשֻׁנָּה אַחֲרוּנָה הָא אֲמָרָה שִׁיעוּר יִין לְנִזִיר הוּי כּוֹזִית וּא"כ הוּי פְּלוּגְתָא וְשָׁם אֲמַרִינָן דְבַפְּלוּגְתָא לֹא קַמְיִירִי וְתַרְצוּ לְחַלֵּק בֵּין סוּמְקָא לְחַוּוּרָא וְעִינָן תּוֹס' סוּכָּה (דָּף ו) ד"ה גְּפֶן וּמַרְש"י ז"ל לֹא מִשְׁמַע לְחַלֵּק כְּפִיתִירוּץ הַתּוֹס' כְּמוֹ שְׁנֹבָאָר לְקַמָּן וּלפ"ז נִיחָא שְׁפִיר דְהָא בְּכָלֵל זֵה דְאָמַר רַבִּיעִית יִין לְנִזִיר נִכְלָל גַּם שְׁאָר אִיסוּרִין דְבָזָה לֹא פְּלִיגִי כ"ע דְהוּי בְּרַבִּיעִית דְרַק לְעַנְנָן נִזִיר פְּלִיגִי אִי מְקַשִּׁין שְׂתִיָּה לְאַכִּילָה אַבְל בְּשְׁאָר אִיסוּרִין כ"ע מוֹדִים בְּזֵה דְהוּא בְּרַבִּיעִית וּלְהַכִּי נִקְיֵט רַבִּיעִית יִין דַּכ"ע מוֹדִים בְּזֵה בְּשְׁאָר אִיסוּרִין וְנִקְיֵט נִזִיר דְבִיָּה קַמְיִירִי וְעִינָן לְקַמָּן בַּה"ל שְׁבוּעוֹת וְהַל' תְּרוּמוֹת פ"י מַה שְׂבַאֲרָנוּ: וְהֵנָּה רַש"י ז"ל כְּתַב מְשֻׁנֵי מַתִּים ל"ד דְהֵכָא הוּא מִשּׁוּם דְבַפְּלוּגְתָא לֹא קַמְיִירִי וְכֵן קְאָמְרִינָן בְּסִמּוּף וְהָא הֵכָא רַע"ק דְמַטְמָא וְלֹא רַבָּנָן כְּדִאֲמַרִינָן בַּפ"ק דְסַנְהֶדְרִין דְאֵלוּ לְרַבָּנָן אִינּוּ מַטְמָא אֲלֵא רַבִּיעִית דָּם הַיּוֹצֵא מִמַּת אֶחָד בְּלֶבֶד וּלד"ה רַבִּיעִית הוּי שִׁיעוּרָא ע"כ וּמִשְׁמַע מְדַבְּרִי רַש"י ז"ל דַּס"ל דְלֹא כְּדַבְּרֵי הַתּוֹס' אֲלֵא אֶפִּילוּ עַל סוּמְקָא נְמִי אֲמַרִינָן דְבַפְּלוּגְתָא לֹא קַמְיִירִי דְהָא זֵהוּ סוּמְקָא.

וְהֵנָּה זֵה נִיחָא מַה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' מִמְשֻׁנָּה אַחֲרוּנָה כְּמוֹ שְׂבַאֲרָנוּ אַבְל זֵה הָא קָשָׁה דְרַש"י ז"ל מְפָרֵשׁ דְזֵה לֹא קַחְשִׁיב פְּלוּגְתָא כִּינּוּן דְפְּלִיגִי רַק עַל שְׁנֵי מַתִּים אַבְל עַל מַת אֶחָד לַכ"ע בְּעֵי רַבִּיעִית לְטַמָּא א"כ לְקַמָּן שָׁם דְמִקְשָׁה וְלִיחְשָׁב מְרַבִּיעִית נוּטְלִין לְאֶחָד וְכֵן לְשֻׁנִים וּא"כ לְמַאי קַחְשִׁיב לִיה פְּלוּגְתָא דְמְשֻׁנֵי ע"ז דְבַפְּלוּגְתָא לֹא קַמְיִירִי דַּחַד מ"ד ס"ל דְרַק לְאֶחָד וְלֹא לְשֻׁנִים וְהָא הָתָם גְּבִי מַת כְּתַב רַש"י דְלֹא קַחְשִׁיב פְּלוּגְתָא דְשִׁיעוּר כ"ע מוֹדִים וְרַק פְּלִיגִי בְּדִינָא אִי מִמַּת אֶחָד אוּ מִש"מ וּא"כ ה"נ פְּלִיגִי רַק בְּדִין אִי סָגִי לְאֶחָד וְכֵן לְשֻׁנִים אַבְל הַשִּׁיעוּר צָרִיף לְהִיּוֹת רַבִּיעִית וּא"ל הוּי רַבִּיעִית אִין נוּטְלִין לַכ"ע וּא"כ לֹא הוּי פְּלוּגְתָא דְנִימָא לֹא קַחְשִׁיב זֵה וְצ"ע: פְּרַק יב הֵלְכָה כַח חֲבִית שְׂצָפָה עַל הַנְּהָר אִם

נמצאת פנגד עיר שרונה ישראל הנה מותרת בהנאה פנגד עיר שרונה פותים היתה אסורה עכ"ל.

וכתב הלח"מ בפ"ב דב"ב אתמר חבית שצפה בנהר רב אמר פנגד עיר שרונה ישראל מותרת פנגד עיר שרונה פותים אסורה ושמואל אמר מותרת ופוסק פרב באיסורי גיש לתמוה על רבינו למה לא ביאר בזה דנמצאת פנגד עיר שרונה ישראל מותרת הוא רק היכא דאיכא עיקולי ופשוטי היינו שמעמידין את הספינות ולכה אין לתלות פרוב הסביבות שהם פותים אלא בעיר הזאת שהיא קרובה לה אבל אי ליכא עיקולי ופשוטי הא קיי"ל כר"ח דאמר רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואזלינן בטר רוב הסביבות שהם פותים והטור פתבו וצ"ע עכ"ל: ונ"ל לישב זה דלא הביא רבינו הא בעיקולי ופשוטי דבעינו דיהיה דוקא מזה דהנה התוס' בב"ב שם (דף כג ע"ב) ד"ה רוב וקרוב כו' ועוד נראה לר"י דר"ח אתי לאשמועינו דאפי' בקורבא דמוכח דאזלינן בטר רבא וכן משמע בסמוך גבי חבית שצפה בנהר דבעי למימר דרב דאמר פנגד עיר שרונה ישראל מותרת ל"ל דר"ח והיכא מיתוקמית דהא משמע דמותרת אפילו נמצאת סמוך לבית כותי ונהו מטעם דאזיל בטר רוב דהוא ישראל וכו' אבל נדאי לגבי קורבא דביתו של כותי הנה קורבא דלא מוכח פיון שדרים רוב ישראל באותה העיר ורב אזיל בטר רבא היכא דהקורבא לא מוכחא ודלא כר"ח אבל אותה עיר כו' הנה קורבא דמוכח ולכה אזיל בתרה עכ"ל וא"כ צ"ל לדברי התוס' דשם הנה מעשה פו בנהר שהיתה דקירא והוי שם קורבא דמוכח וכמו שפירשו שם שם מחוז הוא על נהר פרת ויכולה חבית לבוא אצלנו משם וכמו דאמר שם שאה"כ דרונה דשופכאי ישראל גינהו ופירש רש"י דאותה מדינה פו הנה וה"נ הוי הכא האי דקירא שם המחוז קורבא דמוכח זה שנמצא בהעיר ולהכי א"ל הוי עיקולא ופשוטי אמרינן הכא בהאי מעשה דאסור אבל היכא דנמצאת בסתם נהר דלא תלינן בדקירא ל"ל לומר בעיקולא ופשוטי דמשמע דינדעי שיש שם עיר סמוכה ומתחלה הנה סבור דהיה העיר דקירא קורבא דמוכח ולהכי שרי רב ומסיק מטעם עיקולא ופשוטי הוא אבל בכל נהרות אי נמצא הוא סמוך לעיר שרונה ישראל מותר ולא תלינן פלל באותן עירות שיש שם פותים אשר לא תוכל לבוא ורק היכא דאיכא עיקולא ופשוטי פלומר משום הדקירא שהיה שם פמבואר: פרק יג הלכה ד ואין השומר צריף להיות יושב ומשמר תמיד אלא נכנס ויוצא בין ברשות בעל היין בין ברשות כותי אחר עכ"ל.

והנה רבינו פוסק פרש"ב"א דאמר שם (דף סא ע"ב) למ"ד דרש"ב"א לחומרא פליג וס"ל דאמרינן חיישינן לגומלין ואסור אפילו ברשות כותי אחר ונדחק הכ"מ להמציא טעם על רבינו דפוסק פרש"ב"א נגד הת"ק ובאמת הרש"ב"א והרא"ש והטור והש"ע (בסי' קלד) פוסקים כת"ק דהוי פמו רבים נגד רש"ב"א.

ונ"ל לומר פשוט דרבינו אזיל לשיטתו ולהכי פוסק הכא הלכה פרש"ב"א דהנה פתב לקמן בפ"ד מהל' מעשר (הל' י) החמרים שנכנסו לעיר ואמר אחד מהן פירות אלו אינם מתקנים ופירות חבירי מתקנים אינו נאמן שמה קנוניא עשו ביניהן עכ"ל: וכתב הכ"מ משנה ספ"ד דדמאי ומייתי לה בפ"ב דכתובות (דף סד) למרמי מניה דרבנן אדרבנן דסברי התיב דאין לחוש לגומלין ותירץ בשפלי אומנתו בידו ומדברי רבינו פאן שלא

התנה פן נראה שהוא מפרש כפירוש ר"ח דאמתייתין דהתם קאי שאותו שאומר עליו שהוא פהו מביא פלים שמב"ט כו' אלא שבפ"ק מהל' א"ב פתב דין אותה ברייתא ולא הותנה בה פן ולכו צ"ל שסובר רבינו דכי מסקינן בתר הכי דר"י ורבינו במעלין מתרומה ליוחסין קמיפלגי מתרצים נמי קושיא דרבנו אדרבנו ול"צ לאוקמי בפלגי אומנתו בידו עכ"ל.

והתוס' יו"ט דחק הרבה במשנה פ"ג דכתובות למצוא טעם לתרץ דברי רבנו. והפני יהושע פתב בכתובות שם לתרץ פן וז"ל וי"ל דאפילו בפירות ע"ה דאמרינן דאחרים נאמנים עליהו היינו משום חזקה דאין אדם חוטא ולא לו וכינו דאיכא חששא דגומלין תו לא שינה הכא חזקה ומשה"כ אין ע"ה נאמן לומר אף בשל אחרים ומשא"כ במשנה וברייתא דשני פהנים שהם בחזקת פשרות תו לא פסלינן להו משום חששא דגומלין ול"ק דרבנו אדרבנו אלא הא דמקשי מעיקרא היינו לאוקימתא דאבני דשני דר"י אדר"י משום דבדמאי הקילו אלמא דבדמאי לא שינה חששא דגומלין אע"ג דחישי לשני פהנים א"כ שפיר מקשי דרבנו אדרבנו דלא מ"ל דר"י ורבנו פליגי בסברות הפוכות משא"כ למסקנא דטעמיה דר"י משום מעלין מתרומה ליוחסין א"ש דרבנו חיישי טפי לגומלין בדמאי מטעמיה דפרישית ור"י לא חייש פלל עכ"ל הפ"י.

נמצא דגבי דמאי דע"ה לית ליה חזקות פשרות ס"ל לרבינו דרבנו ס"ל דחישינן לגומלין וכוונתיהו פוסק רבינו ובין א"נ כדברי הפ"י דהטעם הוא משה"כ דלית ליה חזקות פשרות כמו גבי שני הפהנים ובין א"נ פשוט כדברי הכ"מ ע"כ צ"ל דרבנו חיישי לגומלין ס"ל הכא ורק התם גבי תרומה לא חיישי משום דאין מעלין ליוחסין ל"ת והטעם הוא כדברי הפ"י משום דאית להו חזקת פשרות כו' וא"כ הכא ניחא שפיר דפוסק פרש"א דחישינן לגומלין דמ"ד התם דבדמאי חיישינן ודאי גם הכא חיישינן דגבי כותי הכא ודאי דמי ליה דל"ל חזקת פשרות ואף כדבריו של התו"ט הכא עי"ש נמי להתם דמי וכינו דרבינו פוסק התם דחישינן לגומלין גם הכא פוסק פן אבל החולקים על רבינו ס"ל פשיטת התוס' התם (בדף פד ע"ב) ד"ה ואבע"א דאפילו לפי המסקנא צריף לתרץ לרבנו בפלגי אומנתו בידו ולהכי חיישי לגומלין הכא אבל אם לא הנה פלי אומנתו בידו ס"ל לרבנו דל"ח לגומלין וא"כ גם הכא פסקינן פרבא דפליגי על רש"א וס"ל דל"ח לגומלין כמו גבי פהו התם ודוק: פרק יד הלכה ג פזית שאמרו חוץ משל בין השנינים אבל מה של בין החניכים מצטרף למה שבלע שיהי נהנה גרונו בכזית עכ"ל.

והוא כמו דאיתא בגמ' דחולין (דף קג ע"ב) אר"ל פזית שאמרו חוץ משל בין השנינים ור' יוחנן אמר אף עם בין השנינים אר"פ בשל בין השנינים דכ"ע ל"פ כ"פ בין החניכים מ"ס הרי נהנה גרונו כו' ופירש"י ז"ל בין השנינים אפילו ר"י מודה דלא מיקחשב בהדא כו' נמצא דדברי רבינו הואשפיר דבין השנים כ"ע ס"ל דלא מצטרפי אבל בבין החניכים דאיכא פלוגתא דר"י ור"ל פוסק כר"י דמצטרף ובדברי הכ"מ יש ט"ס וכן צ"ל בבין השנים הוא לד"ה כו' ובבין החניכים פלוגתא דר"י ור"ל ופוסק כר"י ובדפוס גתחלף וכתב על בה"ח ד"ה ועל בה"ש פלוגתא והוא טעות.

ודברי המגיה שם תמוה דתמה על רבינו איך פוסק כר"ל נגד ר' יוחנן דכזית שאמרו חוץ משל שנינים ר"ל אמרה ור"י פליג ושמה נזדמנה להם סופר בסברות הפוכות עכ"ל

ודבריו ליתא פלל דהלא על רבינו אין להקשות פלל דהוא פוסק שפיר פגירסת הגמ' דידן ובכ"מ יש ט"ס פמבואר ודוק: הלקה יז הנה לפניו כו' נבילה וספיהי שביעית מאכילין אותו ספיהי שביעית שאסורין מד"ס כמו שיתבאר בהל' שמיטה עכ"ל.

והנה משמע מדברי רבינו דרך ספיהי שביעית דאסורין מד"ס הוא דקדים אבל שביעית גופיה דאסורו מה"ת לא קדים לנבילה אף דנבילה הנה אסור לאו ושביעית הני רק עשה אסור לאו הפא מפלל עשה דאסור לאחר הביעור בזמן שפלה לחיה מן השדה וכן כתב רש"י ז"ל בהקדא במס' תולין (דף פד) טבל ושביעית דשביעית אסור אכילתו בעשה וכ"כ התוס' במס' תולין (דף קכ ע"ב) ד"ה ומכילהו דשביעית אין אסורו אלא בעשה וכ"כ הרא"ש בפ"ד דמס' בכורות לענגן אסור סחורה בפירות שביעית דהוי לאו הפא מפלל עשה.

וע"כ הקשה בס' פפות תמרים בחי' למס' יומא הא אסור לאו חמור מעשה וא"כ הוי שביעית ונבילה נמי נבילה חמורה ושביעית קיל ודחק להביא ראיות דא"ל דעשה חמור והניח זה בצ"ע ובאמת המג"א בה' יוה"כ סי' תרי"ח כתב למנות האסורין דשביעית קדים מנבילה עי"ש.

והנה שם בפרייטא דיומא קאמר טבל ושביעית והקשה הקרבן נתנאל על הרא"ש ספ"ח דיומא שם דאי פדברי המג"א אמאי לא אמר נבילה ושביעית שביעית ואומר דרך טבל ושביעית שביעית דזה לא הוי רבותא פל כף דטבל במיתה ושביעית בעשה משמע דנבילה דהוא פלאו לא קדים והוא דלא פדברי המג"א: והנה דברי הפרייטא יש לישיב פן עפ"י מה דאיתא במס' זבחים (דף קו ע"ב) לא תאמר לאו בחלב ותייתי משביעית מה לשביעית שכן תופסין דמיה והנה הכא אין פנונת הגמ' על אסור מלאכה בשביעית דלא שייך בזה תפיסת דמים דאינו שייך רק באכילת פירות ועוד אי מייירי באסור מלאכה נחשב נמי אסור מלאכה ביו"ט ושאר אסורים וכדומה אסור חסימה אלא ע"כ מייירי אסור אכילת פירות שביעית וא"כ הוי רק לאו הפא מפלל עשה ואיך שייך בזה לגמור לאו בחלב משביעית דלית ביה אזהרה.

וע"כ נ"ל לישיב פן עפ"י מאי דאית ליה לר' יהודא בפרייטא דמס' פסחים (דף מב) ובמס' תמורה (דף ז) דהמקדש תמימין לבדה"ב כו' עובר בל"ת משום שאמר לאמר בריש הפרשה ואמרין לאו אמור וכתבו התוס' שם בפסחים דהוא רק היכא דאיכא לאו הפא מפלל עשה וא"כ ה"נ נימא גבי שביעית לר' יהודה דכתיב לאמר בריש הפרשה ואיכא באסור אכילה לאחר הביעור לאו הפא מפלל עשה שפיר אית ביה נמי לאו למלקות וא"כ א"ל דאתיא הגמ' דזבחים דאמר תיתי משביעית הוא לר' יהודה דלדידיה לוקין שפיר על הלאו הפא מפלל עשה זה ולפי המסקנא מסיק לכ"ע אין מזהמה"ד.

וניחא נמי לפ"ז הא דהקשה הגרי"ב במס' יומא (דף פו ע"ב) דאמר אחת אכלה פגי שביעית פדי שידעו על מה הוא לוקה והקשה בשם הריב"ש דהיאך לוקה על אכילת פגי שביעית דהוא רק לאו הפא מפלל עשה ומפרש מפת מרדות ולפ"ז ניחא דנוכל לומר דג"כ כו' יהודה אתיא דאית ביה לדידיה לאו גמור וכן ניחא נמי דברי הירושלמי דדמאי הל' א' דאמר טבל בעון מיתה ושביעית בל"ת משמע נמי דאיכא ל"ת בשביעית זה נמי מייירי אליבא דר' יהודה דהוי לאו גמור כו' להכי אומר עובר בל"ת: ועפ"ז נ"ל לבאר

נְמִי הָא דְאִיתָא בְּמִס' בְּכוֹרוֹת (דָּף ל ע"א) אָבֵל תְּכַמִּים אוֹמְרִים הִחְשׂוּד עַל הַשְּׁבִיעִית
חֲשׂוּד עַל הַמַּעֲשָׂוֹת מֵאֵן תְּכַמִּים ר' יְהוּדָה הִיא דְבִאֲתָרָא דר' יְהוּדָה שְׁבִיעִית חֲמִירָא
דְּהוּא דְהוּי קָרִי לִיה דְּיִיר בַּר דְּרִתָא אָמַר תִּימִי דְלֵא אֲכִלִי פִירוֹת שְׁבִיעִית פְּוִתִּיךְ וַיִּתְבָּאָר
כֵּן דְּלִדִּין יֵשׁ חוֹמְרָא בְּשְׁבִיעִית מְבַמְעֵשֵׁר דְאָף דְּבַמְעֵשֵׁר יֵשׁ לָאו וּבְשְׁבִיעִית לְדִין לִיתָא
רַק לָאו הֵבֵא מְפָלֵל עֲשֵׂה מ"מ בְּזֵה הוּא חֲמוּר לִיה שְׁבִיעִית דְּלִית בֵּיה פְּדִיוֹן מִן מַעֲשֵׁר
שְׁנֵי שְׁיֵשׁ בּוּ פְּדִיוֹן דְּחֲשׂוּד עַל הַמַּעֲשָׂוֹת א"ח עַל הַשְּׁבִיעִית וְכֵן מִי שְׁחֲשׂוּד עַל הַשְּׁבִיעִית
א"ח עַל הַמַּעֲשָׂוֹת אוֹמַר הִטְעַם בְּסוּגְיָא שֵׁם דְּמַעֲשֵׁר חֲמוּר דְּבַעֲי חוֹמָה וּמָה שְׁמַקְשָׁה
הֲרֵא"ש ו"ל דְּהָא מַעֲשֵׁר חֲמוּר לְדִין גַּם בְּלֵא זֶה דְּבַעֲי חוֹמָה מָה שְׁמַעֲשֵׁר הוּא בְּלֵאוּ גְמוּר
וּבְשְׁבִיעִית הוּא רַק לָאו הֵבֵא מְפָלֵל עֲשֵׂה וּא"כ א"ל דְּמִשָּׁה"כ הִחְשׂוּד עַל הַשְּׁבִיעִית אֵינּוּ
חֲשׂוּד עַל הַמַּעֲשָׂוֹת לַעֲנ"ד יֵשׁ לִישָׁב כֵּן עַפ"י מָה שְׁפַתְב רַבִּינוּ לְקַמֵּן בַּפ"ב מֵהַל' מַעֲשֵׁר
שְׁנֵי (הַל' ו) דְּאֵינּוּ לוֹקָה מֵה"ת עַד שִׁיאֲכַלְנוּ אַחַר שְׁיַכְנֹס לִירוּשָׁלַיִם מִבְּפָנִים לַחוֹמָה וְאֲכָלוּ
בַּחוּץ לוֹקָה אָבֵל אִם אֲכָלוּ קוֹדֵם שְׁנַכְנֹס לִירוּשָׁלַיִם מִכֵּין אוֹתוֹ מִפְּת מַרְדּוֹת מִד"ס וְכַתְּב
הַכ"מ בְּשֵׁם הַתּוֹס' דְּאֵע"ג דְּלִיתָא בֵּיה לָאו מ"מ עֲשֵׂה אִיכָא דְּכַתִּיב וְצִרְתָּ הַפֶּסֶף בְּיָדְךָ אָבֵל
לֵא בְּלֵא פְּדִיָה וְזֵה הַמ"מ שְׁפַתְב רַבִּינוּ וּא"כ הִיכָא דְּהוּא חֲשׂוּד עַל הַשְּׁבִיעִית ה"א דְּנִדְּאִי
חֲשׂוּד הוּא לְמַפְנֵר מַעֲשֵׁר שְׁנֵי חוּץ לַחוֹמָה הִיכָא שְׁלֵא נַכְנֵס לִירוּשָׁלַיִם עוֹד לְאֲכָלוּ בַּחוּץ
בְּתוֹרַת חוֹלִין דְּלִיכָא רַק לָאו הֵבֵא מ"ע דְּדָמִי אִיסוּרֵן לְשְׁבִיעִית אוֹמַר דַּמ"מ אֵינּוּ חֲשׂוּד
גַּם לְזֵה דְּמַעֲשֵׁר חֲמוּר דְּבַעֲי חוֹמָה.

וּכ"ז הוּא רַק לְדִין אָבֵל לר' יְהוּדָה דַּס"ל דְּשְׁבִיעִית אִית בֵּיה לָאו גְמוּר אִיכָא נְמִי חוֹמְרָא
בְּשְׁבִיעִית דְּלִית בֵּיה פְּדִיוֹן שְׁפִיר אָמַר לְדִידְיָה שְׁבִיעִית חֲמוּר וְשְׁפִיר אוֹמַר בְּאֲתָרָא דר'
יְהוּדָה שְׁבִיעִית חֲמִירָא אֲפִילוּ מִן מַעֲשֵׁר שְׁנֵי שְׁנַכְנֵס לִירוּשָׁלַיִם וְיִצָא דְאִית בֵּיה לָאו גְמוּר
מ"מ בְּשְׁבִיעִית אִיכָא נְמִי לָאו גְמוּר וְאֵין בּוּ פְּדִיוֹן כְּמַבְוֹאָר.

וְאַגַּב נִבְאָר נְמִי הַסּוּגְיָא שֵׁם דְּאָמַר דְּהוּא דְהוּי קָרִי לִיה דְּיִיר ב"ד א"ל ת"ל דל"א פִירוֹת
שְׁבִיעִית פְּוִתִּיךְ וְהוּא גַר בַּר גִּיּוֹרְת וּמָה הַמְשֻׁף הוּא הַתְּשׁוּבָה לוֹ וְנִיחָא כֵּן עַפ"י מָה
דְּאָמְרִינּוּ בְּמִס' קִידוּשִׁין (דָּף יז) כְּמָה קָשָׁה אֲבָקָה שְׁל שְׁבִיעִית אָדָם נו"נ בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית
כו' עַד לְבִסּוּף גְּמָפָר לַע"ז עֲצָמָה וְזֵה שְׁאוּמַר לִיה דְּיִיר בַּב"ד וּא"ל דְּאֵינּוּ אוֹכֵל פִירוֹת
שְׁבִיעִית פְּוִתִּיךְ דְּאֲנָכִי נַכְנֵסְתִי תַּחַת כַּנְּפֵי הַשְּׁכִינָה וְאַתָּה דְּמִיקֵל וְאוֹכֵל פ"ש לְבִסּוּף תִּצָא
מִתַּחַת כַּנְּפֵי הַשְּׁכִינָה וְתִמְפָּר לַע"ז עֲצָמָה וְיֵשׁ לוֹ מַעֲלָה יוֹתֵר מִמָּךְ.

וּא"כ לַפ"ז שְׁפִיר נִיחָא הַבְּרִיָּתָא דַּמַּס' יוֹמָא שֵׁם דְּהָא בְּתוֹסְפָתָא פ"ח דְּיוֹמָא אִיתָא כֵּן זֵה
הַבְּרִיָּתָא שְׁל טְבָל וּשְׁבִיעִית וְאוֹמַר ר' יְהוּדָה אוֹמַר עֲוֹבְרָה שְׁהִרִיחָה כו' וּא"כ א"ל דְּגַם
בְּרִישָׁא הוּא דְבָרִי ר' יְהוּדָה וְלִהְכִי שְׁפִיר לְדִידְיָה שְׁבִיעִית וּנְבִילָה שְׁוִין דְּבַתְרַנְוִיָּהוּ אִית
בֵּיה לָאו גְמוּר אָבֵל לְדְבָרִי רַבִּינוּ דְלֵא ס"ל כר' יְהוּדָה דְּפוֹסֵק בַּפ"ה מָה' עֲרָכִין (הַל' ו)
דְּהַמְקִדִישׁ תְּמִימִין אֵינּוּ רַק בַּעֲשֵׂה וְכֵן פּוֹסֵק בַּפ"ח מָה' ק"פ דְּהָאוֹכֵל צָלִי מִבַּע"י אֵינּוּ אֵלָא
בַּעֲשֵׂה וּא"כ גַּם בְּשְׁבִיעִית אֵינּוּ רַק לָאו הֵבֵא מ"ע וּא"כ תַּקְשָׁה מ"ט אוֹמַר סְפִיחֵי שְׁבִיעִית
דְּמִשְׁמַע שְׁבִיעִית גְמוּר אֵינּוּ קִילָא מְנַבְּלָה וְהוּא מִשְׁמַע פְּדָבְרֵי הַמַּג"א דַּעֲשֵׂה קִיל מַל"ת:
וּנ"ל לִישָׁב דְּבָרִי רַבִּינוּ כֵּן דְּהִנֵּה פְּתַב (בַּהַל' טו) דְּבַחֲלוּה נּוֹתְנִין לוֹ תַּחֲלָה תְּצִי שְׁעִוּר
וּכְמוֹ דְּאִיתָא מְפָרֵשׁ בְּמִס' פְּרִיתוֹת (דָּף יג) הַתִּירוּ לְעוֹבְרָה לְאֲכָלוּ פְּחוֹת מְכַשְׁעִוּר וְהוּא
שְׁיִהְיֶה יוֹתֵר מְפָדִי אֲכִילַת פָּרַס שְׁלֵא יִצְטָרֵף וְאָף שְׁפַתְב הַכ"מ גַּבִּי מִי שְׁאַחֲזוּ בְּוִלְמוֹס

דנותגין לו שןמן עצמו מ"מ הפל פחות מכשיעור פדי אם תתישב דעתו ובכ"ז אף דנותגין לחולה רק חצי שיעור מ"מ נותגין לו הקל הקל תחלה וכמו שמבאר הרמב"ן ז"ל בס' תורת האדם שער הספנה דהביא בחולה שמאכילין אותו דברים האסורים נותגין לו פחות פחות מכשיעורו כתב ואם תשאל למה אמרו מאכילין אותו הקל הקל טבל ונבילה מאכילין אותו נבילה נהלא בשניהם אין בהם אלא איסור בעלמא אפ"ה פנין דכשיעורא חמור זה מזה לענין עונשין אף בפחות מכשיעור חמורו של זה יותר מחמורו של זה כו' וא"כ אם היה לו נבילה ושביעית ג"כ נותגין לו פחות מכשיעורו וא"כ ניקא שפיר דהנה רבינו כתב לקמן בפ"ז מה' שמטה (ויובל הל' ג) הוי לו פירות מרובין כו' אסור לאכול אחר הביעור כו' ואם לא מצא אוכלין בשעת הביעור שורף באש או משליף לים המלח ומאבדן לכל דבר שמאבד עכ"ל: וכתב הכ"מ גם הראב"ד מסכים עם רבינו שהביעור הוא לשורפם ולאבדם לגמרי כבר נתבאר שאין פן דעת התוס' ור"ש וסמ"ג ודעת הרמב"ן בפירושו התורה פתותם וכתב שלא מצינו שפנו פירות שביעית בכלל הנשרפין ולא בכלל הנקבין אלא ענינו שצריך להפקירו ולא יותר כו'.

נמצא דלדעת רבינו יש מצות עשה בזה לבער היינו לשורפם ולאבדם וא"כ אם אוכל חצי שיעור משביעית לא די שעובר על אכילת איסור אשר בזה ח"ש אסור לר"י מה"ת ולר"ל מדרבנן עוד זה לכ"ע מבטל בזה המצנה של ביעור אשר אינו מתקיים לדעת רבינו בלתי שישורף או שיאבד וישליף לים המלח אבל אם אוכל השביעית לאחר הביעור אף אם פחות מכשיעור מ"מ מצות הביעור נתבטל בזה וא"כ מוטב להאכיל נבילה דבחצי שיעור של נבילה לא יעבור רק על איסור תורה לר"י ואיסור דרבנן לר"ל ואם אוכל שביעית אחר הביעור אף פחות מכשיעור הוא מבטל מ"ע של ביעור ולהכי לא הביא זה רבינו רק גבי ספיחי שביעית שהוא איסור דרבנן זה תחלה מנבילה וכן אם היה לו טבל ושביעית מאכילו שביעית אף דמבטל מצות ביעור מ"מ חצי שיעור של טבל דהוא במיתה הוא חמור.

ולהכי הרמב"ן ז"ל שפיר כתב בס' תורת האדם דאם מאכילין הקל אזי נבילה ושביעית שביעית תחלה וכן כתב רבינו ירוחם נתיב ל"ז ח' אדם דמאכילין אותו תחלה שביעית הקל ואח"כ נבילה הוא לפי שהרמב"ן ז"ל אגיל לטעמיה דס"ל לחלוק על רבינו שמביא הכ"מ משמו בפירושו על התורה וס"ל דלא הוי לא מן הנשרפין ולא מן הנקבין אלא די שיפקיר וא"כ ליתא לדידיה מצות ביעור ולהכי ס"ל דאינו מבטל מ"ע בזה וא"כ שביעית הוי לדידיה קל מנבילה אבל לרבינו דמבטל מ"ע דומה הוא למה שכתב האבני מלואים בת' שו"ת שלו (סי' יח) לתרץ קושית הפר"ד למה לא נעשה התקון שימתקו ויפרוש התרומה ואח"כ יתערב דאין מבטלין איסור הוא איסור דרבנן וכתב הא"מ דנהי דזה דאין מבטלין איסור בכ"ד הוא רק איסור דרבנן מ"מ הקא מן התורה אסור משום דאנו מוזהרין על התרומה שלא נפסידנה כדכתיב ושמרתם את משמרת תרומתי ומן התורה צריך שימור שלא נפסיד תרומה וכשמבטל תרומה לתוך חולין הרי נהפך האיסור להיתר ונעשה מתרומה חולין וה"ל מאבד תרומה בידים כו' והתורה אמרה ושמרתם את משמרת תרומתי עכ"ל.

וא"כ כה"כ דהתם אמרינן דבזה מבטל המ"ע של משמרת תרומתי להכי לא שרינו ליה לבטל ה"נ אי יאכילנו ח"ש יבטל מ"ע של ביעור וע"ז איפא מצות עשה אף על חצי שיעור וכמו דאיתא באחרונים וביותר הש"א (בסי' פא) הכריע דבל יראה ליתא בתצי שיעור הוא רק הלואו של בל יראה אבל אינו מקיים בזה מ"ע דתשביתו דמסביר התם הש"א דכיין דעל בל יראה לא שייך חזי לאצטרופי דלא שייך רק גבי איסור אכילה דקיי"ל דבכדי אכילת פרוס מצטרף אבל הקא אם משלים אינו עובר למפרע כו' ליתא לאו דבל יראה זהו רק הלואו דב"י אבל אם אכל פחות משיעור ופחות משיעור עד שאכל כל החמץ בודאי אינו מקיים מ"ע דתשביתו וה"נ פן הוא כמבואר דבעי שיאבדה בידים או ישרפנה ולא בזה דאוכלה בזה אסור דבזה לא אמרינן השיעור כדי אכילת פרוס ואף אי שקה יותר מ"מ אינו מקיים השבטה שמחויב גבי חמץ וכן הקא הביעור בשביעית שהוא חייב למצוה אינו מקיים ועיין בשו"ת רע"ק איגר ז"ל (בסי' ריח) דמשמע נמי שם שמספים לזה דהשבטה חל אף על ח"ש עיי"ש, ועיין תוס' פסחים (דף פח ע"ב) ד"ה ר"ש דמשמע נמי שם דאי אוכל בזה אינו מקיים העשה דתשביתו כ"א היקא שמאבדה בידים כמו שבארנו ודוק ועיין נוב"י מה"ת ת' או"ח (סי' צו) מה שמבאר הגאון בהמ"ח ז"ל נמי דאם אוכל אינו מקיים העשה דתשביתו בזה כמבואר ודוק: הלכה יב פבר כו' לפיכך יש אוכל פזית אחד ולוקה עליו חמש מלקות כו' פיצד כו' ומשום אוכל ביוה"כ כו'.

ונ"ל לומר דזהו ודאי הא דקאמר יש אוכל פזית הוא ל"ד דהא ביוה"כ בעי פכותבת לחייב כמו דאיתא בהד"א שם במס' פרייתות (דף יד) דמייירי באכל כוליה בתלבה או חלב ותמרים ורק משום דעל שאר האיסורים הוא די בכזית להכי אומר פזית וסמיה ע"ז שפכת בה' ש"ע דבעי ליוה"כ שיעור פכותבת: והנה לעיל בפ"ו מהל' חו"מ ובפ"ט מהל' מ"א בארנו דאיסור אחר של גבלה או שאר איסור חל על יוה"כ משום דשיעור פל האיסורין הוא בכזית ויוה"כ בכזבת ואם פן אם אכל פזית איסור הוי לגבי יוה"כ חצי שיעור ועל ח"ש חל איסור כמבואר בתוס' שבועות (דף כג ע"ב) ובדברי רבינו לקמן בפ"ד מהל' שבועות מצאתי שקדמוני בזה הנוב"י מה"ק ח' או"ח (סי' ל"ו) וכן השער המלך לעיל בפ"ז מהל' א"ב ודחה השעה"מ בזה את דברי הריטב"א ז"ל שכתב דאם נתגבלה ביוה"כ א"ח איסור גבלה על יוה"כ דלא הוי א"כ ולא מוסיף וכתב השער המלך דאפתי צריף לחול מטעם דחל על חצי שיעור וכזית גבלה הנה ח"ש לגבי יוה"כ ושיטת הריטב"א ז"ל יש ליישב לענ"ד בתרי גונוני או שנאמר דס"ל כמו שכתב הפרי מגדים באו"ח (סימן תריב) דביוה"כ בחצי שיעור יש איסור עשה של וענייתם את נפשתיכם ולא הוי כמו בכל התורה דח"ש יש רק איסור מה"ת אבל לא עשה והקא למ"ד דח"ש אסור מה"ת יש גם פן איסור עשה עיי"ש וא"כ ניחא דעל איסור עשה אינו חל דלא דמי לחצי שיעור כמו שמבאר בארנקה הפמ"ג בפתיחה להלכות שחיטה ולהכי א"ח על ח"ש של יוה"כ כמבואר.

או שנאמר דס"ל להריטב"א ז"ל כמו שכתב הגאון רע"ק איגר ז"ל בתשובה (סי' קנד) באה"ד שם וז"ל ואף במה דמשמע מלשון הרמב"ם פ"ה ה"ז שבועה שלא אוכל כ"ש מנו"ט ואכל פחות מפזית חייב מדדייק ואכל כ"ש משמע דבאכל פזית פטור פינן דמושבוע מה"ס ולא אמרינן פינן דאכל ח"ש נתחייב משום שבועה וכשגמר לאכול פזית לא פקע

החיוב שבוועה או דבאמת הרמב"ם ממעט רק לאוכל כוונת ובלע בב"א לא מחייב משום שבוועה כו'.

וא"כ א"ל דגם הריטב"א ס"ל לסברא זו דזה דחל על ח"ש הוא רק אי אכל רק ח"ש אכל אם השלים אח"כ לשיעור שלם אזי שוב מפטר מן האיסור הראשון והכא נמי אם אכל שיעור פחותת אח"כ מפטר גם משום גבלה דחייב על כוונת תחלה כמבואר ודוק: פ"ק טו הלכה יב יראה לי שאפילו דבר שיש לו מתירין אם נתערב בשאינו מינו ולא נתן טעם מותר כו' וכתב הרמב"ד ז"ל משנה שלמה היא כו' וכתב הכ"מ דכונת הרמב"ד ז"ל הוא מהמשנה דנדרים כו' והביא ראיה בשם הירושלמי פ"ו והלח"מ פ"ב ולא ידעתי ומצאתי משנה זו והפ"ח פ"ב דהוא משנה ערוכה במס' חלה פ"ד הט"ב אוסרת במינה במשהו ושללא במינה בנו"ט וט"ב דהא אמרינן בנדרים (דף נח) דהנה דבר שיש לו מתירין וזהו המשנה: ונ"ל לתרץ דברי רבינו פ"ו לפי מאי שמקשה בס' שיטה מקונצת במס' ב"מ (דף נב) בשם הרמ"ה ז"ל וא"ת ומאי מקשה הגמ' שם דלמא אתי הברייתא פרבון דר"ש שם בנדרים (דף נח) וס"ל דאף דשיל"מ בטל עיי"ש וכן כתב נמי הרמב"ן במלחמות במס' פסחים (דף כט) דרבנן פליגי על ר"ש בזה דדבר שיל"מ לא בטל והובא זה בבאה"ג ז"ל ב"ד (ס' קב) וצ"ל דאף דלא נמצא בגמ' חולק בזה מ"מ ה"ה להם הגירסא דרבנן חולקים ע"ז ר"ש בזה וא"כ ה"א דמשנה זו דמס' חלה דאמר דהט"ב במשהו אינו אוסר רק במינו לא הו"י משום דשיל"מ דשיל"מ אף בא"מ לא בטל כמשמעות דברי רב אשי במס' ביצה (דף לט) שמביא הכ"מ ה"א ומשנה זו אתיא פרבון דפליגי על ר"ש וס"ל דדשיל"מ שפיר בטל והכא דלא בטל גבי ט"ב הוא מטעם אחר כדאיתא במס' ע"ז (דף עג ע"ב) דאיכא טעם משום כהתיירו כ"ף איסורו וזהו אינו אוסר רק במינו מטעם זה כמו שפ"תו התוס' שם והסברא נותנת דהא אמרינן במשהו משום כהתיירו כ"ף איסורו וזהתיירו לא יוכל להיות רק במינו דאין מפרישין ממין על שאינו מינו ואף בדיעבד אין תרומה וקה"י גם איסורו דבמשהו הוא ג"כ במינו אכל דשיל"מ דהנה הטעם עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ודאי אין מחלקים בזה בין מינו לשאינו מינו דבסברא זו שוין ה"ה להכי אומר רבינו יראה לי שא"כ והראיה הוא מן הירושלמי פ"ו דמס' שביעית ה"ג ר"ש אומר משום ר"י פ"ל דבר שיל"מ לא נתנו חכמים שיעור אלא מין במינו בכל שיהו וש"מ בנו"ט וכל דבר שא"מ בין במינו בין שלא במינו בנו"ט אלמא דהירושלמי אומר פ"ו בהדיא דברי רבינו ואף שבברייתא בגמרא דידן ליתא מפני פ"ו בברייתא החילוק בין במינו ושללא במינו ורק איתא סתם דשיל"מ לא נתנו חכמים שיעור מ"מ נקטינן דברי הירושלמי דלכ"ד רב אשי במס' ביצה לא מצינו חולק ע"ז ודברי רב אשי פ"ו מתרצים לה התוס' במס' ביצה והר"ש במסכת שביעית וכן הרשב"א ז"ל שמביא הכ"מ ה"א וממהמשנה דחלה אין ראיה כמבואר: והנה הכו"פ פ"ב (בס' קב ס"ב) ז"ל הרמב"ם ז"ל פ"ב יראה לי כו' ותמה הרמב"ד ז"ל הוא משנה שלמה בנדרים דמין בש"מ בנו"ט ונדרים ה"ל דבר שיש לו מתירין ונראה כו' ולכ"ף בנדרים דשם מייירי להדיא במשנה בלח בנו"ט וא"כ שפיר יש לחלק אכל בביבש אין משום ראיה לכ"ף הביא מט"ב כסתמא דמלתא אפילו יבש בביבש ע"כ ותמוהין לי דבריו ז"ל דהא בברייתא הרמב"ד לא נזכר פ"ל משנה דנדרים ורק אמר סתם משנה שלמה והכ"מ פ"ב דהו"י המשנה דנדרים וכונתו של הרמב"ד ז"ל באמת דקאי על המשנה דחלה דמייירי בט"ב דהו"י יבש

בְּיָבוֹשׁ כְּמוֹ שֶׁמְפָרֵשׁ הַפְּרָשׁוֹת וְלִיתָא תְּרוּצוֹ זֶה וְדוּק: וְהִנֵּה גִדַּע דַּעַת הַסְּמ"ק וְ"ל דְּזָה דְּאָמְרִינָן דְּשִׁיל"מ לֹא בְּטַל מ"מ אִם לֹא נִיכָר מְעוֹלָם הָאִסּוּר בְּזָה לִיתָא הַפְּלֵל שֶׁל דְּשִׁיל"מ וְהִבִּיא זֶה בַּש"ע או"ח (ס' ש"כ) וּבִמְג"א שֵׁם ס"ק ה' עיי"ש.

וְהִנֵּה הַצ"ח וְ"ל כָּתַב בְּמַס' בִּיצָה (דף לח) דְּלֹא מֵצָא חוֹלֵק עַל הַסְּמ"ק בְּזָה עיי"ש. וְהִנֵּה הַתּוֹס' בְּמַס' ב"ק (דף סט ע"א) חוֹלְקִים עַל הַסְּמ"ק בְּזָה הַסְּבָרָא דְּכָתְבוּ שֵׁם וְא"ת כִּי קָאָמַר כָּל הַמְתַּלְקֵט הִיָּה ל"מ מֵה שְׁגָדֵל אַח"כ וְשָׂמָא בְּטַל בְּרוּב וְאֵע"ג דְּדְשִׁיל"מ אֶפְיָלוּ בְּאֵלָף לֹא בְּטַל מ"מ מְדַאוּרֵייתָא בְּטַל אֶלְמָא דַּס"ל לְהַתּוֹס' דְּהָיִי דְשִׁיל"מ דְּלֹא בְּטַל וְאֵע"ג דְּלֹא הִיָּה נִיכָר מְעוֹלָם שֵׁם: וְנ"ל לְהִבִּיא רְאָיָה לְדַבְּרֵי הַתּוֹס' דְּלֹא פְּהַסְמ"ק מִן הִירוּשְׁלַמִּי דְּפ"ה בְּמַס' בִּיצָה ה' ו' דְּאִיתָא שֵׁם בְּאֵר שְׁפִין ב' תְּחוּמִין כּו' אר"א הִתְחַמְּרוּ בְּדַבְּרֵיהֶם יוֹתֵר מִדְּבַרֵי תוֹרָה א"ר תְּנִינָא וְלֹא מִין בְּמִינוּ הוּא אֶלָּא הִתְחַמְּרוּ בְּדַבְּרֵיהֶם בְּדַבְּרֵי תוֹרָה עכ"ל הִירוּשְׁלַמִּי וּמְפָרְשִׁים שֵׁם מְפָרְשֵׁי הִירוּשְׁלַמִּי דְּמִקְשָׁה לר' יְהוּדָה דַּס"ל בְּכָל דְּוֹכְתִי דְּמִין בְּמִינוּ לֹא בְּטַל וְזֶה לִיתָא דְּהָא בְּרִישׁ הַמִּימָרָא שֵׁם קָאָמַר ר' יוֹחָנָן וּר' יוֹחָנָן הָא ס"ל בְּמַס' פְּסָחִים (דף כט ע"ב) דְּלֹא כּו' יְהוּדָה וּמִין בְּמִינוּ בְּטַל אֶלָּא יֵשׁ לְפָרֵשׁ קוֹנְשִׁית הִירוּשְׁלַמִּי כִּינּוּן דְּהוּא מִין בְּמִינוּ וְא"כ ה"ל דְּשִׁיל"מ דְּלֹא בְּטַל וְא"כ תְּקַשָּׁה לְדַעַת הַסְּמ"ק דְּהָא הִכָּא לֹא הִיָּה נִיכָר הַתְּחוּמִין מְעוֹלָם בְּהַמִּים וְאִיךָ אוֹמַר דְּלֹא מִיבְטַל אֶלָּא וְדָאִי כְּדַעַת הַתּוֹס' וְהִנֵּה הַתּוֹס' כָּתְבוּ נְמִי בְּמַס' בִּיצָה (דף לח ע"א) ד"ה וְלִיבְטַל וְהָא הִנֵּה דְשִׁיל"מ כּו' וְ"ל דֵּה"מ מִין בְּמִינוּ אֶבֶל מִין בְּשָׂאִינוּ מִינוּ דְּהִכָּא בְּטַל שְׁפִיר וְהִכִּי מְפָרֵשׁ בְּהִדְיָא בִּירוּשְׁלַמִּי כּו' וְא"ל דַּע"ז הִירוּשְׁלַמִּי כְּוִנוֹ הַתּוֹס' דְּהִירוּשְׁלַמִּי קָאָמַר דֵּה"ל מִין בְּמִינוּ וְא"כ לֹא בְּטַל דְּהָיִי דְשִׁיל"מ וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב רַש"י וְ"ל (דף לט ע"א) לְמַחֵר יוֹלִיכוּהוּ כּו' דַּמְש"ז ה"ל דְּשִׁיל"מ וְ"מ לֹא בְּטַל רַק מְשׁוּם דֵּה"ל מִין בְּמִינוּ אֶבֶל זֶה חֲזִינוּ דְּאָף דְּלֹא נִיכָר הִיָּה מְעוֹלָם לֹא מִיבְטַל וְעֵינֵינוּ שׁוֹ"ת רַע"ק אִיגַר (ס' קפ"ט) מֵה שֶׁמְבָאָר בְּזָה: הַלְכָה יֵשׁ אֶבֶל בְּאִסּוּר שֶׁל דְּבַרֵיהֶם מְבַטְלִין הָאִסּוּר לְכַתְחֵלָה כִּיצַד חָלַב שֶׁנֶּפֶל לְקוֹדֶרֶה שֶׁל בָּשָׂר עוֹף וְנִתְּנָן טַעַם בְּקוֹדֶרֶה מְרַבָּה עָלָיו בָּשָׂר עוֹף אַחַר עַד שֶׁיִּתְבַּטַּל הַטַּעַם עכ"ל.

וְהִנֵּה דַּעַת רַבֵּינוּ הוּא לֹא כְּדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּמַס' בִּיצָה דַּס"ל דְּרַק הִיכָא דְּמִקְלֵי אִסּוּרָא שְׂרִי לְבַטַּל אִסּוּר שֶׁל דְּבַרֵיהֶם וְהִיכָא שְׁהוּא בְּעֵינָא אִסּוּר אִף בְּאִסּוּר ש"ד שְׂאִין לוֹ שׁוֹרֵשׁ מֵה"ת עיי"ש וְכִמוֹ שֶׁהִבִּיא הַכ"מ לְעֵיל.

וְהִנֵּה רֵאִיתִי דְּבַר תְּמוּנָה בְּדַבְּרֵי הַמְּרָדְכִי בְּחִידוּשֵׁי א"ש שֵׁם בְּמַס' ב"ק פ' הַגּוֹזֵל דְּהַמְּרָדְכִי שֵׁם הַקְּשָׁה עַל רַבֵּינוּ וְ"ל וְקִשָּׁה דְּהָא בַּפ"ק דְּבִיצָה מְשַׁמַּע דְּאֶפְיָלוּ בְּמִןקְצָה שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן כְּגוֹן עֲצִים שְׁנִשְׁרוּ מִן הַדְּקָל ל"א שְׁמוֹתָר לְבַטְלוֹ רַק הִיכָא דְּמִקְלֵי קְלֵי אִסּוּרָא אֶבֶל הִיכָא דְּהָאִסּוּר בְּעֵין לֹא מְבַטְלִין וְ"ל דְּהַרְמְב"ם וְ"ל ס"ל דְּמִןקְצָה הוּא אִסּוּר דְּאוּרֵייתָא א"נ הַתָּם דְּמַתְרַץ דְּמִקְלֵי קְלֵי אִסּוּרָא הוּא אֶלְיָבָא דְּרַב אֲשִׁי וְאֶפְשָׁר דְּלֹא ס"ל כְּנִתְיָה וּמַהֲרִי"ק פִּירֵשׁ דְּהַרְמְב"ם וְ"ל הוּא ס"ל כְּשִׁישְׁנָה קָמֵן הַס' דְּאוּרֵייתָא אֶבֶל בְּדַרְבְּנָן מְבַטְלִין עכ"ל.

וְכָל דְּבַרֵי תְּמוּנָה דְּלַפ"ד מְשַׁמַּע דַּע"ז דָּאִין מְבַטְלִין אִסּוּר לְכַתְחֵלָה מְשַׁנֵּי ה"מ כּו' אֶבֶל הִיכָא דְּמִקְלֵי אִסּוּרָא שְׂרִי וּבְאֵמַת זֶה אִינוּ דְּבַגְמ' דְּבִיצָה אוֹמַר תְּחֵלָה ה"מ בְּדַאוּרֵייתָא אֶבֶל בְּדַרְבְּנָן מְבַטְלִין וְלַרַב אֲשִׁי דְּאָמַר דְּשִׁיל"מ אֶפְיָלוּ בְּדַרְבְּנָן לֹא בְּטַל מֵה"ל ה"מ הִיכָא דְּאִיתָא אִסּוּרָא בְּעֵינָא אֶבֶל הִכָּא הָא מִקְלֵי קְלֵי אִסּוּרָא אֶלְמָא דַּע"ז דָּאִין מְבַטְלִין אִסּוּר מְחַלֵּק בֵּין דְּאוּרֵייתָא לְדַרְבְּנָן וְכָל אד"ר מְבַטְלִין וְרַק עַל זֶה שֶׁל דְּשִׁיל"מ מְשׁוּם דְּמִקְלֵי

איסורא ובזה ס"ל גם לרבינו דדבר שיל"מ לא בטל רק היכא דמקלי איסורא כמו שפכתב לעיל בה' י"ט.

ומה שפכתב מוקצה דאורייתא זה ליתא דבגמ' דפסחים (דף מח ע"א) אומר בהדיא דמוקצה דרבנן וכן הכא גופיה אומר על מוקצה שהוא מדרבנן ומבטלין והתוס' שם בביצה (דף ג) כתבו דמוקצה הוי כעין דאורייתא עיי"ש אבל הכא ודאי ליתא זה החילוק ודברי המהרי"ק חסר הבנה מהו פונתו: והנה הכ"מ פכתב וכתב בהגמ"ר פ' כה"ב מלשון הרמב"ם יש לדקדק דס"ל כדברי התוס' מדקט בשר עוף בחלב ולא נקט חצי שיעור דבשניהם איכא פלוגתא וה"ל האי רבנותא טפי דנשמע מזה דאפילו באיסור שיש לו שורש מה"ת מבטלין לכתחלה עכ"ל.

ותמה ע"ז כמו"ח הגאון ז"ל דהא בחצי שיעור קיי"ל כמ"ד ח"ש אסור מה"ת כר' יוחנן ובבשר עוף קיי"ל דהוי מדרבנן ולהכי נקט בשר עוף ע"כ. וכן מצאתי שהקשה בס' ארוך מש"ך ז"ל (בסי' לט) דמאי מקשה מח"ש דקיי"ל דאסור מה"ת והניח בצ"ע: ובאמת ניחא דברי הכ"מ דחסר פאן ולא העתיק בכ"מ כמו בב"י (סי' צט) וז"ל שם ולא נקט ח"ש דבשניהם איכא פלוגתא וא"ד לחלק בין פלוגתא דתנאי לפלוגתא דאמוראי ואי משום הלכתא נקט הכ"מ ה"ל רבנותא טפי דנשמע מניה דאפילו באיסור דרבנן שיש לו שורש מה"ת מבטלין עכ"ל.

אלמא דהב"י בעצמו ביאר זה דח"ש לפי ההלכתא אסור מה"ת מ"מ פכתב דה"ל לרבינו לאשמעינן זה למ"ד דשרי מה"ת דמבטלינן והוי רבנותא דיש לו שורש מה"ת ובב"ח דאין לו שורש מה"ת לא הוי רבנותא אף דזה הוי רבנותא טפי אליבא דהלכתא מ"מ זהו רבנותא טפי ודוק: הלכה ל' ואם הנה בב"ח או יי"נ ויין ערלה כו' או בשר שו"ר שנתבשל עם הירך וכיוצא בהן טועם אותן הכותי וסומכין עפ"י כו' ואם אין שם פותי לטעום משערין אותו בשיעור בששים או במאה או במאתים עכ"ל.

והנה זה שפכתב רבינו במאה משמע דקאי על תרומה ומאתים קאי על ערלה וכה"כ וזה ודאי מירי אם נתערב באינו מינו בזה תלוי אי נותן טעם כמו שסובר רבינו משמע דס"ל דאף תרומה דינו במאה או נתערב בא"מ וערלה וכה"כ במאתים וכן פכתב הרע"ב במשנה פ"ה דע"ז מ"ח ובחולין פ"ז מ"ה וז"ל ואם האיסור הוא תרומה וחסלה ובכורים אם הוא מין במינו או בשאינו מינו ואין שם פהן לטעום משערין אותו במאה של חולין ואם הוא של ערלה וכה"כ משערין אותו במאתים עכ"ל.

וע"ז השיג בס' תוס' חדשים שם וז"ל ותימא דמין בשאינו מינו מפני ש בפ"ד דערלה מ"ז דאינו אוסר יותר מנו"ט וקיי"ל דכל איסורין שאינן נו"ט יותר מששים ואי מירי במחמץ ומתבל וכדומה דאוסרין יותר מששים א"כ לא תליא במאה ומאתים דאפשר דאוסר יותר אי לא מצי למנקט אטעמא כו' עכ"ל: והנה באמת פוסק הרמ"א ז"ל בהגה"ה (סי' שכג ס"א) דאם נתערבה חלה בשאינה מינה משערין בששים וכתב שם בבבאיורי הגר"א ז"ל בס"ק מקור מדברי הירושלמי בפ"ו דנדרים דאמר שם פל דבר שאל"מ פגון תרומה וחסלה כו' באינו מינו בנו"ט דהוא ששים ומבאר הסוגיא דחולין (דף צח) עיי"ש דמכ"ז מוכח דאף, רומה אם הוא בא"מ הוא בששים וא"כ דברי רבינו אלו קשה טובא: ונ"ל ליישב פן דבאמת גם רבינו יספור דבא"מ בששים ולא

נתחלק על הירושלמי זה שהביא הגר"א ו"ל דבאמת מציינו בדברי רבינו מפניך בהל' תרומות פי"ג הל' ב' בד"א דהנה תרומה בק"א מין במינו אבל בא"מ אינו רק בנו"ט אם יש בכל טעם תרומה נעשה הפל מןמנע וימפור לכהנים חוץ מדמי תרומה שבו אלמא דס"ל דבאין מינו הוי בנו"ט וקיי"ל דששים הוא בנו"ט ורק הקא מייירי בדברי רבינו כמו שכתב לעיל ה' כ"ב מין במינו וד"א שנתערב פגון קדרה שיהיה בה חלב אליה וגריסין ונפל לתוכה חלב הפליות ונמחה הפל כו' אם היה אחד מששים מותר מפני שהרי א"י פאן לעמוד על הטעם ובה' כ"ג פתב והה"ד לתרומות שנתערבו לשערן וכה"כ או ערלה לשערן במאמתיים וזהו נמי הקא מייירי פן דאי אין פותי לטעום משערין בששים או במאה והיכא שאינו יכול לטעום היינו שנתערב במינו וש"מ דלזה לא מהני ששים פיון דאיכא מינו ולא גזע טעם צריף שיהיה מאה לתרומה ומאמתיים לענין ערלה וכה"כ משום זה היינו שנתערבה משום דחזינו פאלו היה פולן מין במינו ודוק: פרק טז הלכה ג דבר חשוב שהוא אוסר במינו בכל שהוא שבעה דברים כו' וכפרות של בעה"ב כו' עכ"ל.

ועיין כ"מ והלח"מ פ"ג דערלה מי שה"ל כו' ופוסק כרע"ק דהלכה פותיה מחבירו עכ"ל. ודבריו תמוהין דהא התם פליג הת"ק עם רע"ק דהת"ק הנה רבים דת"ק אמר ששה דברים ורע"ק מוסיף אף כפרות של בעה"ב ולגבי רבים לית הלכתא פותיה דקיי"ל הלכה כרע"ק מחבירו ולא מחבירו וכדאיתא במס' עירובין (דף מו) וכבר השיגו האחרונים על הט"ז באו"ח (סי' תצט) שתמה על רבינו דפוסק כת"ק נגד רע"ק והא הלכה כרע"ק מחבירו ותמהו דהוא נגד הגמ' דעירובין ועיין תוס' יומא (דף ד) ד"ה מסייע דשם הוא היכא ששנים נחלקו על רע"ק אבל לא היכא שהוא נכלל רבים כמו הקא הת"ק אמנם דברי רבינו ניחא דפוסק כרע"ק הוא משום דבמשנה השניה דפ"ג דערלה אמר נפרסו הפפרות כו' ואומר בירושלמי דהאי סת"מ כרע"ק אתיא וא"כ ה"ל מחלוקת ואח"כ סתם נהלכה פסתם ושפיר פוסק רבינו כרע"ק ועיי"ש ברע"ב ותוי"ט ודברי הלח"מ צע"ג: הלכה ו והה"ד כו' מפני שהוא בריה בפ"ע הרי הוא חשוב ואוסר בכ"ש עכ"ל.

וכתב הגמ"מ והנ"מ פשהוא שלם אז קרוי בריה כו' אבל אם מרנסקין ומקצתן חתוכות אפילו ישנן פולן עם ההיתר בטלו בס' עכ"ל. וכן הובא בטור וש"ע יו"ד (סי' קא ס"ו) ומבאר הט"ז בס"ק ס"א דאם נחתף אבר אינו מקרי בריה עיי"ש.

והנה קשה לענ"ד דברי התוס' במס' ע"ז (דף מ ע"א) ד"ה מחלוקת שכתבו וא"ת והא צירן איסור דאורייתא הוא פדאמרינן הטמאין לאסור צירן ורונטבן וי"ל דנדאי מדאורייתא צירן אסור מיהו צירן בטל פרוב וגופן לא בטל דבריה לא בטל עכ"ל: והנה מה שכתבו בתחלה והא צירן אסור מדאורייתא קשה הא התוס' במס' חולין (דף צט ע"ב) ד"ה שאנו וכן במס' בכורות (דף ו ע"ב) הוכיחו דציר דגים טמאין לא הוי רק מדרבנן מגמ' מפירשת שם שאני ציר דזיעה בעלמא וכן פתבו הר"ן והרא"ש ו"ל והיכי אמרי הקא דהוי מדאורייתא ואיך יפרשו הגמ' שם דאמר דזיעה בעלמא כו' וכן מה שכתבו דגופן הנה בריה ולא בטל ג"כ קשה הא בריה לא הנה רק פשהוא שלם אבל אם נתרסק ונחתף לא הוי בריה וא"כ הקא הוי אפכא דטרית טרופה דנטרפו הדגים ואינם ניפרים נאסר ורק לא הותר אלא פשהוא שלם בראש ושרה פדאיתא שם הפלוגתא בגמ' ואם

גשפתברו ונחמכו עד שאין ראש ושדרה נזכר הוא אסור וקא לא הוי בריה פניו שפחחכו
וא"כ לזכור כמו שכתבו התוס' גבי צירן וכן מטעם חתיכה הראויה להתפכד דאינו בטל
כמו חתיכת דג טמא דמס' חולין (דף צט) קי"ל (בסי' קא) דאם נחתכה לא מקרי ראויה
להתפכד וא"כ אמאי אסרינו בטרית טרופה הא לא מקרי ראויה להתפכד ועיין בכ"מ
היא"א וצ"ע: הלכה יא נתפצעו האגוזים כו' וכתב הכ"מ ומ"ש והה"ד לחתיכה נבלה
שנזדוכה כו' תוספתא פ"ק דתרומות חתיכה שנתערבה בחתיכות אפילו באלף פולן
אסורות ואם נזמח ה"ז בנו"ט ואיני יודע למה הנזכר שנעשה נזמח וקלא פשחח
החתיכה בענין שלא תהיה ראויה להתפכד סגי כו' עכ"ל שפ"ל שפחחכה בענין שאינה
ראויה להתפכד נזמח קרי ליה עכ"ל.

ודחוק הוא: ונ"ל לומר דיש לומר דמדברי התוספתא זו יתיה ראיה לדעת של או"ה
שהובא ביו"ד (סי' קא ובסי' קי ס"ק ב) דל"א דחתיכה הראויה להתפכד אינה בטלה רק
מין במינו אבל באינה מינה שפיר בטלה.

דהנה התוספתא קאמר דאם נזמח בנו"ט ולהכי קאמר מלת נזמח פדי לומר דהוא בנו"ט
דאם לא נזמח א"כ ה"ל חתיכות יבש ביבש וקיי"ל דביבש ביבש חד בתרי בטל מין במינו
וא"כ לא בעי נו"ט אבל אם נזמח צריף ששים אף מין במינו אבל א"נ שלא פדעת האו"ה
אלא אף באינו מינו אינו בטל א"כ אף אם לא נזמח צריף ששים דהא קיי"ל דבמין באינו
מינו אף יבש ביבש בעי ששים לבטלו כמבואר (בסי' קט) וראויה להתפכד הוא אף
באינה מינה אלא פדעת האו"ה דרק במינה אינה בטלה חתיכה הראויה להתפכד ומיירי
בזה ולהכי צריף לומר דהוא בנו"ט מסיק בנזמח דנקא דהנה פלח פלח דבעי ששים בזה
כמבואר ודוק: הלכה כד פת שבשלה ע"ג גחלים של ערלה מותרת כו' אף ע"פ שהו
בוערות עכ"ל.

וכתב הכ"מ מבואר בפרייתא ופסק רבינו פן דשרי אפילו בלוחשות וכ"נ שהוא דעת
הרי"ף שסתם וכתב פלישנא דברייתא כו' ול"ח בין גחלים עוממות ללוחשות ומשמע
דטעמא הוא משום ספיקא דרבנן הוא כו' אבל לחדש שלא מצינו דאין פאן אלא גורם
דאיסורא צריף טעם למה פסקו לקולא וצ"ל דסברי דאף זה מדרבנן עכ"ל: והנה הרא"ש
ז"ל בפסחים פתב דספק לחומרא עיי"ש ונה"ן ז"ל פתב שם ואפתי סוגיין מוכחא דאפילו
בלוחשות שרי, לפיכך פתב הרי"ף ז"ל בסתם עכ"ל.

וצריף לבאר דברי ה"ן ז"ל דהיא מוכחא מסוגיין דאפילו לוחשות שרי הוא עפ"י מאי
שכתב הרמב"ן ז"ל במלקמות דלהכי שרי משום דמתרצים ר"פ ורמב"ח אליבא מאן
דשרי אף בלוחשות וזהו דברי ה"ן דמוכחא סוגיא היינו האמוראים ס"ל פן וגם דברי
רבינו ניחא דפוסק דשרי כמו שמתרץ לה הרמב"ן ז"ל דברי הרי"ף וא"צ לדחוק של
הכ"מ ודוק: פ"ק יז הלכה ו ולא חייבי בטבילה זו אלא פלי מתכות של סעודה כו' עכ"ל.

וכתב הכ"מ ד"ה לא חייבי בסה"ד ואמרינו התם דכלי זכוכית צריף להטביל ולא ידעתי
למה השמיטו רבינו עכ"ל. ותמוהין דבריו דהא רבינו פתב בה"ג הלוקח פלי
משמיש סעודה מן הפותי מפלי מתכות ומפלי זכוכית שלא נשתמש בהן כל עיקר
מטבילן כו' אלמא דכתב בה"ג דכלי זכוכית חזשים בעי טבילה ככלי מתכות והכא לא
בעי עוד לשנות על פלי זכוכית דהכא פתב בעיקר הדין דהוא על פלי מתכות דילפינו

מקרא דאף את הנהב כו' דלא הוי רק בלוקס ולא בשאלה ודאי הה"ד בכלי זכויות דאמר תחלה דשנה זה כנה ולא צריף לשנות עוד ודוק: הלכה כזו קטן שאכל אחד כו'.

וכתב המשל"מ שם גרסינו במס' שבת (דף צ ע"ב) וקעבר משום בל תשקצו והנה ידוע דאיסור זה של בל תשקצו בדברים שנפשו של אדם קצה בהן הוא רק מדרבנן וא"כ יש לתמוה על הר"ן בפ"ח דיבמות שכתב בשם הרשב"א דבאיסורין דרבנן מאכילין לתינוק בידים ומסוגיא זו מוכחא דאפילו איסור דרבנן אין מאכילין וכו' מדפריף אפילו טהור נמי עכ"ל: והנה מה שכתב המשל"מ דאיסור זה הוא רק מדרבנן הוא ממה שכתב רבינו הקא בה' כ"ט וכן אסרו חכמים לאכול בכלים כו' שנפשו של אדם קצה בהן כו' וכן אסרו חכמים כו' שכל דברים אלו בכלל בל תשקצו א"נ והאוכל מ"א מפין אותו מ"מ עכ"ל.

ומ"מ י"ל דעל הרשב"א לא קשה דהנה הט"ז כתב ביו"ד (סי' קטז ס"ק ו) וכתב הטור בשם הרשב"א דהאוכל אותם דברים שעובר על בל תשקצו דמפין אותו מפת מרדות וא"ל למה לא יהא חייב מלקות גמור ונראה משום דה"ל לאו שבכילות שהרבה דברים נכללו בזה כו' אלמא דס"ל להט"ז דהוא איסור דאורייתא ורק מלקות ליתא משום לשב"פ ולכאורה הא רבינו כתב דהוא רק מדרבנן אמנם דברי הט"ז ניחא עפ"י מה שכתב הרשב"א ו"ל במס' מכות (דף יז ע"ב) על זה מיני דשתי בקרנא דאומנא בשם הרמ"ה דהוי איסור דאורייתא ולא רק מדרבנן עיי"ש וא"כ אמרינן דגם הרשב"א ו"ל ס"ל כן ולהכי אף דס"ל דבאיסור דרבנן מאכילין לקטן בידים שפיר מקשה הגמ' א"ה אפילו טהור נמי דהוי הוי איסור דאורייתא לדעת הרמ"ה ומבאר לה הט"ז דמ"מ אינו לוקה דהוי לאו שבכילות אבל ודאי הוא לדעת הרשב"א ו"ל איסור מה"ת ולא קשה קושית המשל"מ כמבואר ודוק: הלכות שחיטה פ"ק ב הלכה ג וכל השוחט חולין בעזרה או האוכל פזית מבושר חולין שנשחטו בעזרה מפין אותו מפת מרדות עכ"ל.

וכתב הכ"מ משמע מדברי רבינו דלא מתסר אלא מדרבנן מאחר שלא ענש אלא מפת מרדות ויש לתמוה דבסוף פ' האיש מקדש (דף נה) מסיק דלר"ש חולין שנשחטו בעזרה מה"ת מיתסר ומשמע בס"פ האיש מקדש דכ"ש לחכמים דאמרי דהמקדש בחולין שנשחטו בעזרה א"מ וא"כ הא דמשמע מדר' דלא מיתסר אלא מדרבנן אתא דלא כמאן ועוד שהוא ו"ל פסק בפ"ד מה"א שהמקדש בא"ה א"מ ולא חילק בין שאר א"ה לחשב"ע ומאחר שכתב כאן שחשב"ע אסורין בהנאה א"כ אם קידש בהם א"מ ומדמשמע מדבריו כאן דלא מיתסר אלא מדרבנן אם קידש בהם מקודשת וי"ל דלעולם א"ל דחשב"ע מיתסרי מדאורייתא ומ"ש ודברים אלו פולם דברי קבלה הם דהיינו שנאמרו מסיני ומ"ש שאין ענוש אלא מ"מ היינו מפני שלא נאמר בהם לאו עכ"ל.

והמשל"מ כתב ע"ז וכל השוחט כו' הנה הכ"מ כתב עד"ר ויש לתמוה כו' הא חילוק בין א"ה לחשב"ע כו' ודברי מר' ו"ל קשה להולמם דמאי אריא להקשות מקדושין דאף לפי שיטת הרב ה"נ דאם קידש מקודשת ועוד דאעיקר מלתא קשה דהא אפילו מקדש באיסורי הנאה דדבריהם אינה מקודשת כמו שכתב בהדיא בהל' אשנות עכ"ל: והנה קושית המשל"מ על הכ"מ לאו קושיתא היא דהא הכ"מ גופיה שם בפ"ה מהל' אישות ה"א מחלק דרק היכא דאיכא צד דאורייתא היא אינה מקודשת אבל חמץ דרבנן ושעות דרבנן מקודשת וא"כ שפיר כתב הכ"מ דבחולין בעזרה דאין צד דאורייתא באיסור

אכילה ונהגה היא מקודשת כמו שכתבו התוס' במס' קדושין (דף נה) ד"ה אלמא דנה דמי להיכא שאין שום צד מה"ת עיי"ש וא"כ שפיר כתב הכ"מ דהכא הוי מקודשת אי אסור רק מדרבנן ועיין מה שכתב הכ"מ לקמן בפ"ג מהלכות ממרים עיי"ש: אמנם זה קשה דלקמן בפ"ב מהל' גנבה הל' ח' כתב רבינו השוחט כו' או ששחטו בעזרה משלם תשלומי ד' וה' אע"פ שחולין ששחטו בעזרה אסורין בהנאה הואיל ואסורין מדבריהם ה"ז חייב לשלם אלמא דמפניך שכתב רבינו דאסור חשב"ע הוא רק מדרבנן כמו שאומר שם בסוגיא דב"ק (דף ד ע"ב) דא"נ דהוא מדאורייתא א"ת דו"ה וכן כתב רבינו שם.

בב"ק בפירוש המשנה בהדיא לפי שהאסור זה של חשב"ע מדרבנן לפיכך חייב בתשלומי דו"ה וא"כ האידך מסיק הכ"מ דרבינו ס"ל דהוא מה"ת אסור חשב"ע ורק צריף לומר לדברי רבינו דנהי דאסור שחיטת חולין בעזרה הוא מה"ת כדמוכח בסוגיא בגזיר (דף כט ע"ב) אבל אסור אכילה ונהגה אית ליה לרבינו ע"כ דהוא מדרבנן מפ"ב ד"ה גנבה שבארנו וצריף לומר לרבינו דכתב וכל השוחט חולין בעזרה או האוכל פזית מבשר חשב"ע דמפני אותו מ"מ דלא דמי באסור דשחיטה אף דהוא מדאורייתא מ"מ ליתא רק מפת מרדות דליתא ביה לאו מפניך אבל אכילה ונהגה הוא אסור דרבנן ולהכי אין מפני אותו רק מ"מ כמבואר ודברי הכ"מ ודאי צ"ע: הלכה יד השוחט לשם הרים כו' אע"פ שלא נתפונן לעבדו אלא לרפואה וכיו"ב מדברי הבאי כו' הרי שחיטתו פסולה אבל אם שחט לשם מזל היים או מזל החר כו' ה"ז אסורה בהנאה ככל תקרובת עפ"ם עכ"ל.

והנה בנה בארו הכ"מ והט"ז והש"ף ביו"ד (סי' ד ס"ק ז וח') דרבינו מחולק בנה עם רש"י ותוס' דרבינו ז"ל ס"ל אם שחט לשם הר לעבדה אף להר עצמו אסור בהנאה ונהה זבחי מתים ורק אם שחט להבאי אז יש חילוק בין הר למול של הר ורש"י ז"ל והתו' ס"ל דאף להר עצמו לעבדו שרי בהנאה עיי"ש: ונ"ל להביא ראיה לדעת רבינו ז"ל דגם להר עצמו אם לעבדו אסור בהנאה מזה דמקשה הגמ' בחולין (דף מ) למ"ד עשה בה מעשה אסרה השוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב שלש חטאות וא"א פיון שעשה כו' אשחוט חוץ לא לחייב מחתף בעפר הוא כו' וקשה א"נ דהשוחט להר אף שהוא חייב מיתה פדברי התוס' שם מ"מ התקרובת אינו נאסר דילמא מיירי בשחט לע"א היינו לשם הר דחייב חטאת ודאי פיון דבמזיד חייב מיתה ומ"מ לא הנה מחתף כו' דלא נאסר משום תקרובת אם שחט לשם הר וכן מה שמקשה הגמ' בכתובות (דף לד) ובב"ק (דף עא) השוחט לע"א לר"מ מחייב אמאי פיון דשחט בה פורתא אסרה אינך א"ה לאו דמריה קטבח ומשני באומר בגמר זביחה הוא עבדה לשני נמי דמיירי בשחט להר לע"א שלא נאסרה ומ"מ מתחייב בנפשו הוא לרבנן ופטרין ומ"מ בהנאה לא נאסר אלא ודאי פדעת רבינו דס"ל דאפילו אם שחט להר אם לעבדה אסור בהנאה ושפיר מקשה הגמ' שם: ונהה מצאתי בס' כו"פ (סי' ד) דהקשה נמי על שיטת התוס' דס"ל דאם שחט להר מותר בהנאה מהגמ' דחולין דמקשה מהשוחט חטאת דבארנו ומתיר הכו"פ פן דהא התוס' פתבו ד"ה חייב לא נחית למנינא דאל"כ ליתני ד' כגון שהוא יום הכפורים אלא בהני אשמועינן חידוש דלענין שבת חייב אע"פ שלא תיקון אלא להוציא מידי אמה"ח עכ"ל.

וא"כ פִּינּוֹן דְּרַשׁ"י ז"ל פִּירַשׁ שָׁם בְּמַס' פְּסָחִים (דָּף עג) דְּלֶהֱכִי מִקְשָׁה מֵאֵי תִיקָן מִשּׁוּם דְּתַקְרַנְבֵּת ע"ז מְטַמֵּא נְמִי וְלֹא תִיקָן לְטַהַר מִיַּדֵּי נְבִילָה וְא"כ אֵי מִיַּרְי דְּשַׁחַט לְהַר וְכִינּוֹן דְּלֹא נֶאֱסַר נְמִי לֹא מְטַמֵּא מִשּׁוּם תַּקְרַנְבֵּת וְא"כ לֹא צָרִיךְ לִזְמַר הַתִּיקּוֹן מִיַּדֵּי אִמָּה"ח וְלֹא הָיָה חִידוּשׁ וְא"כ שׁוֹב תַּקְשָׁה אֲמַאי לֹא קַחְשִׁיב נְמִי שָׁם יוֹה"כ פִּינּוֹן דָּגַם זֶה לֹא הָיָה חִידוּשׁ אִם אֵינּוּ מְטַמֵּא עַכ"ל הַכּו"פ: וְנ"ל דְּזֶה וְדֹאֵי לֹא דִיחּוּי הוּא לְפִי מַה שֶּׁפְּתַבּוּ הַתּוֹס' שָׁם בְּמַס' פְּסָחִים דְּכִינּוֹן דְּקִי"ל דְּהָא דְּתַקְרַנְבֵּת עֲפּו"ם מְטַמֵּא הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְא"כ וְדֹאֵי תִיקָן לְטַהַר מִיַּדֵּי נְבִילָה טוֹמְאָה דְּאוֹרֵייתָא וְתַרְצוּ שָׁם דְּהַגְמ' אָמַר שָׁם דְּמַהֲכָא לֹא מְצִי לְמִפְשַׁט אֵי הָיָה מְדַרְבְּנָן אוֹ מַה"ת אֲבָל לְפִי הָאָמַת הוּא מְדַרְבְּנָן וְא"כ לְפִי הָאָמַת וְדֹאֵי תִיקָן לְטַהַר מִיַּדֵּי נְבִילָה וְלֹא צָרִיךְ לִזְמַר לְהוֹצִיא מִיַּדֵּי אִמָּה"ח וְא"כ לִיכָא שׁוּם חִידוּשׁ.

וְע"כ נ"ל כֵּן דְּהִנֵּה לְכַאוּרָה צָרִיךְ לְהַבִּין קוֹשְׁתֵי הַתּוֹס' דְּלִיחְשֵׁב יוֹה"כ דִּילְמָא אֲתִיָּא הָאֵי בְּרִייתָא כַּמ"ד דַּס"ל בְּמַס' חוֹלִין (דָּף קמו ע"ב) דְּשַׁבַּת וְיוֹה"כ שְׁגַג וְעָשָׂה מְלֹאכָה א"ח אֲלֵא אַחַת וְא"כ לֹא מְצִי לְמִיחְשֵׁב יוֹה"כ אַע"כ נ"ל כֵּן.

דְּהִנֵּה הַתּוֹס' ס"ל שָׁם לְקַמּוֹן (דָּף ק) ד"ה ר"ע דְּלְפִי הַמְּסַקְנָא לֹא אֶיפּוּדֵי וְנִשְׂאָר דְּרִיָּה"ג ס"ל דְּחִיָּיב שְׁתִּימָה וְרַע"ק ס"ל אֵינּוּ חִיָּיב אֲלֵא אַחַת וְלֹא פְּרַשׁ"י ז"ל דַּס"ל דְּלְפִי הַמְּסַקְנָא נְמִי רַע"ק ס"ל דְּחִיָּיב שְׁתִּימָה וְרִיָּה"ג אֵינּוּ מְחִיָּיב אֲלֵא אַחַת וְא"כ שְׁפִיר מִקְשָׁה הַתּוֹס' לְפִי מַה שֶּׁפְּתַבּוּ הַכָּא ד"ה א"ה דְּלְפִי סְבֵרַת הַגַּמ' בְּתַחֲלָה אֲתִיָּא הָאֵי בְּרִייתָא דְּנִקְיַט חֲטָאֵת וְלֹא זָבַח כְּרִיָּה"ג דַּס"ל קְדָשִׁים קְלִים מְמוֹן בְּעֵלִים הֵם עֵינּוֹן שָׁם וְאִם כֵּן שְׁפִיר מִקְשִׁים הֵיִאָּדֵר ר"ל דְּאֲתִיָּא זֶה כַּר' יוֹסִי הַגְּלִילִי הָא לַר' יוֹסִי הַגְּלִילִי דְּמְחִיָּיב שְׁתִּימָה קְשָׁה דְּלִיחְשֵׁב נְמִי יוֹה"כ וְע"ז תַּרְצוּ דְּלֹא קַחְשִׁיב רַק מַה שֶּׁיֵּשׁ חִידוּשׁ לְפִי הַס"ד וְס"ל לְפִי הַס"ד דַּת"ט מְטַמֵּא מַה"ת וְא"כ אֲתִיָּא שְׁפִיר כְּרִיָּה"ג וּמ"מ לֹא קַחְשִׁיב יוֹה"כ דְּלֹא קַחְשִׁיב שַׁבַּת רַק שֵׁשׁ חִידוּשׁ לְתַקְנָן רַק מִיַּדֵּי אִמָּה"ח אֲבָל לְפִי הַמְּסַקְנָא דְּמִיַּרְי רַק בְּחֲטָאֵת הָעוּף וְלֶהֱכִי קַתְנִי חֲטָאֵת וְלֹא זָבַח וְלֹא צָרִיךְ לְאוּקְמִי כְּרִיָּה"ג דְּנִקְא א"כ כָּל עֵינְךָ הַקּוֹשְׁיָא דְּלִיחְשֵׁב יוֹה"כ אֲתִיָּא שְׁפִיר וּמַכְש"כ לְפִי שֵׁשׁ רַשׁ"י ז"ל שֶׁהַבְּאֵתִי לְעֵיל בַּפ"ט מַה"ל מ"א דָּאָף לְפִי הַמְּסַקְנָא נְמִי אָמַר אֶיפּוּדֵי וְא"כ קוֹשְׁתֵי הַתּוֹס' מִתַּחֲלָה לִיתָא כָּלֵל דְּלִיחְשֵׁב יוֹה"כ דְּאֶפִּילוּ אֵי אֲתִיָּא כְּרִיָּה"ג נְמִי נִיחָא דְּהוּא ס"ל דְּאֵינּוּ חִיָּיב אֲלֵא אַחַת וְל"צ לִזְמַר דַּא"ח רַק מַה שֶּׁיֵּשׁ חִידוּשׁ וְגַם הַכָּא חֲשִׁיב מַה שֶּׁאֵינּוּ בּוֹ חִידוּשׁ דְּהָא תִיקָן לְטַהַר מִיַּדֵּי נְבִילָה וְא"כ הָא נִיחָא שְׁפִיר נְמִי אִם אָמַר לְהַר מִיַּרְי דַּל"א דַּל"ח רַק מַה שֶּׁיֵּשׁ חִידוּשׁ וְא"כ הוּא רִאֲיָה נְכוּנָה וְכֵן הָרִאֲיָה שֶׁהַבְּאֵתִי מִן מַס' ב"ק וּמַס' פְּתוּבוֹת (דָּף לד) הוּא רִאֲיָה נְכוּנָה וְדוּק: הִלְכָה טוֹ הַשּׁוֹחֵט אֵת הַבְּהֵמָה לְזָרוּק דְּמָה לְעַכּו"ם אֲסוּרָה שֶׁמְחַשְׁבִּין מַעֲבֹדָה לְעַבּוּדָה כּו' עַכ"ל.

נִכְתַּב הַכ"מ וּפּוֹסֵק רַבֵּינוּ כַּר"י דַּת"כ עַכ"ל. וְקוֹשָׁה לְכַאוּרָה עַל הַכ"מ הִלֵּא בְּכָל דְּוִקְתָּא קִי"ל ר"י וְר"ל הִלְכָה כַּר"י וְל"ל לִזְמַר עוֹד מִשּׁוּם דַּת"כ.

וְנ"ל לִזְמַר כֵּן דְּהִנֵּה שָׁם בַּגַּמ' אָמַר פְּנִימִים קוֹשְׁיָא לַר"ל חוּץ קוֹשְׁיָא לַר"י בְּשִׁלְמָא פְּנִימִים לַר"ל לֹא קוֹשְׁיָא הָא מִקְמִי דְּשִׁמְעָה מַר"י כּו' אֲלֵא חוּץ לַר"י קוֹשָׁה הוּא מִתִּיב לַהּ וְהוּא מְפָרַק לַהּ בַּד' עֲבוּדוֹת כּו' וְא"ל פִּי הַכ"מ מְפָרַשׁ לַהּ כְּמוֹ שֶׁפִּירַשׁ הַמְּהַרְשָׁ"א שָׁם בַּגַּמ' דַּל"א דַּרְשַׁב"ל חֲזוֹר אַחַר שֶׁשָּׁמַע מַר"י רַק פְּלֹגְתָא שְׁלוֹ הֵיָּה אַחַר שֶׁשָּׁמַע מַר"י וְלֶהֱכִי לֹא בִיָּאָר פִּיגוּל שְׁלֹא שָׁמַע מַר"י וְא"כ דְּבַרֵּי רַשַׁב"ל יִתְיַשְׁבּוּ הֵיטֵב וְנִשְׂאָר כֵּן כְּמוֹ שֶׁרֹּצָה הַגַּמ'

לומר בתחלה אבל דברי ר"י תקשה חוץ וצריף לשנויה ועל שנויה לא סמכינו כמו שפצינו בכמה מקומות לכן אומר דת"כ וכמו דמתרין לה ר"י בד' עבודות מפרשינו המשנה ודוק: הלכה זו השוחט לשם קדשים שמתנדבין ונודרין כמוהו פסולה שנה שוחט קדשים בחוץ עכ"ל.

והנה בגמ' דחולין (דף מא ע"ב) איתא פלוגתא בין ר' ינאי ור' יוחנן דר' ינאי ס"ל דבהמה בע"מ שרי ור' יוחנן ס"ל דאפילו בע"מ נמי אסור זמנין דמיקפסי מידי אמומא ושחט ורבינו לא ביאר כלל דעתו היאך לפסוק אי כר"י דבע"מ שרי או כר' יוחנן דבע"מ נמי אסור ורק העתיק המשנה סתמא והטור והש"ע ס"ל כר' יוחנן דאפילו בע"מ נמי אסור זמנין דמיקפסי וכתב שם הב"י בסימן ה' דמשמע דגם רבינו דעתו לפסוק כר' יוחנן עי"ש: והנה לענ"ד לא אדע מניין הוא המשמעות דרבינו ז"ל פוסק כר' יוחנן אדרבא הא כתב סתמא והכא עדיף טפי לומר שמשקיל בזה לדעת רבינו כל האיסור הוא מדרבנן וכמו שפבאר דעתו הת"ש (בסי' ה) ואדרבא הא לדעת הטור דחק הב"י הרבה מ"ט פוסק כר' יוחנן נגד ר' ינאי רבו עי"ש.

וע"כ נ"ל לומר פן דאדרבא דכאן דרבינו פוסק בזה סתמא פוסק הוא אפכא כר' ינאי דבע"מ שרי ורבינו אזיל לטעמיה והטור והש"ע אזלי לשיטתיהו. והנה הכו"פ כתב הכא דהטעם דפוסק הטור והש"ע כר' יוחנן הוא משום דאמרינן במס' פסחים (דף נג) אר"י אמר רב האומר בשר זה לפסח אסור מפני שנראה כמקדיש בהמתו ולא מפלגי אם הבהמה היתה תמימה או בע"מ וגם פן פריף הגמ' שם מן גדי מקולס ולא משני מקולס אפילו בע"מ ש"מ דרב ס"ל דבכל גוונא אסור וה"ל ר' ינאי חד לגבי ר' יוחנן ורב עכ"ל: והנה תירוצו זה של הכו"פ נדאי אינו רק לפירוש התוס' שם במס' פסחים שפארנו לעיל בהל' חו"מ דס"ל דהטעם הוא משום שפא יאמרו מחיים אקדשיה וא"כ ה"ל לחלק בין אם היתה הבהמה תם או בע"מ דאם היתה בע"מ להאי סבא דהכא לא חיישינן שפא יאמרו מחיים אקדשיה אבל לפי פירוש רש"י ז"ל דל"ח שפא יאמרו מחיים ורק משום שעכשיו קורא שם ואסור שמשקדשה עתה לדמי ולא סברי אינשי דמחיים אקדשיה עי"ש לעיל וא"כ לא שייך הכא כלל החילוק שבין תם לבע"מ פינון שמשקדשיה עתה לאחר השחיטה מה נפ"מ בין אם היתה תם מחיים או בע"מ וא"כ דרק אסור שמשקדש דמיה לפסח לא דמי כלל להכא והראיה הוא רק לשיטת התוס'.

והנה פינון שפארנו לעיל דרבינו דלא הביא הא דלא יאמר אדם כו' שמשפרש כפירוש רש"י ז"ל דל"ת דמחיים אקדשיה ול"מ חל עתה לר"ש דס"ל גבי הרי עלי להביא מנחה מן השעורין דפטור ולהכי לא הביא וא"כ ראית הכו"פ אין שום ראיה ולהכי אינו פוסק כר' יוחנן נגד ר' ינאי אבל הטור ז"ל כתב בסי' תס"ט באו"ח אסור לומר בשר זה לפסח שנראה כמקדיש בהמתו ומ' דדוקא גדי או טלה שראוי לפסח אבל רש"י ז"ל פירש אבל בהמה שלפי שיהיו סבורין שהקדישו לדמי פסח ואפילו שחט נמי משמע דמתחלה מפרש הטור כדברי התוס' דהטעם דשלא יאמרו מחיים אקדשיה וכן כתב השו"ע שם אסור לומר כו' לפי שנראה שהקדישו מחיים לק"פ והוא כפירוש התוס' דנימא מחיים אקדשיה ועיין מג"א שם ובפרמ"ג ובז"א אפרים שהניחו דברי המג"א בקושא.

וא"כ פִּינּוֹן דֵּה טוֹר וּדְהַשׁ"ע מְפָרְשִׁים פְּדֻבְרֵי הַתּוֹס' דֵּה חֲשֵׁשׁ שְׁמָא יֵאמְרוּ מְחִיִּים אַקְדָּשִׁיהּ
וְהַ"ל רְאֵית הַכו"פ רְאִיָּה נְכוּנָה מַגְמ' זוּ לְפִסְוֹק כַּר' יוֹחֲנָן נֶגֶד ר"י כְּמַבְנֵאָר. וְנִמְצָא דַלְפ"ז
דְּאֶפִּילוּ אִם הָיָה מוּם גְּדוֹל דְּלֵא מ"ל זִמְנִין דְּמִיכְפְּסֵי מִיַּדִּי אֲמוּמָא וְכַתְּב לְהֵכִי הַר"ש בְּשֵׁם
הַמְהַרְשֵׁ"ל דְּזָה אָף ר' יוֹחֲנָן מוֹדָה דְּשָׂרֵי וּלְפ"ד הַכו"פ וְדָאִי לִיתָא דָּאִי אֲמַרְתָּ דָּאִי הָוִי
מוּם גְּדוֹל שָׂרֵי לַכ"ע וְא"כ אֲפֵתִי הַ"ל לְרַב לְמִיפְלַג בְּזָה דָּאִם הָיָה מוּם גְּדוֹל שָׂרֵי וְכֵן גְּבִי
מְקוֹלָס הַ"ל לֹמַר דָּאִינוּ מְקוֹלָס שָׂרֵי אִם הָיָה בְּמוּם גְּדוֹל וְלֵהֲכִי רַק מְקוֹלָס אֲסוּר וּמְדָלָא
מְפִלִיג בְּזָה ש"מ פְּמוּ שְׁכַתְּב הַר"ש דְּלֵא פְּהַמְהַרְשֵׁ"ל דְּלֵא מְחַלְקִינּוּ לַר"י בַּכ"ג אֲסוּר
בַּע"מ וְדוּק: פְּרַק דְּהַלְכָה א וַיִּשְׁרָאֵל שֵׁא"י ה"ד כו' אֲסוּר לְאַכּוֹל מִשְׁחִיטתוֹ כו' וְה"ז
קְרוּבָה לְסַפֵּק גְּבִילָה וְהָאוּכַל כּוֹזֵית מְכִין מ"מ וְבַה' ב' וְאֶפִּילוּ שְׁחַט בְּפִינּוֹנוּ אַרְבַּעַה וְחַמְשָׁה
פְּעָמִים שְׁחִיטָה כְּשִׁירָה וְהָרֵי שְׁחִיטָה זוּ שְׁשַׁחַט כו' שְׁחִיטָה גְּמוּרָה אֲסוּר כו' עכ"ל.

וְכַתְּב הַכ"מ וּמ"ש רַבִּינוּ ה"ז קְרוּב לְסַפֵּק גְּבִילָה טַעְמוֹ לְפִי שְׁמַסְפֵּק גְּבִילָה הוּא כְּשִׁנּוּלֵד
דְּבַר מַה וְאִין אָנוּ יוֹדְעִים אִם הַדְּבַר הַהוּא פּוֹסֵל בְּה אִם לֹא אֲבָל פְּאֵן לֹא נוֹלֵד בְּה דְּבַר
שְׁכַבְר שְׁחַט לְפִינּוֹנוּ פְּעָמִים וְשִׁלְשׁ וְשְׁחַט שְׁפִיר אֲלֵא שְׁאָנוּ חוֹשְׁשִׁין דִּילְמָא שְׁהָה וְדַרְס
וְלֹא יָדַע כְּלוּמַר פ"א יִשְׁהָה אוֹ יְדַרְס כְּלוּמַר א"י שְׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן כו' לְזָה פְּתַב ה"ז
קְרוּבָה לְס"נ עכ"ל: וְהִנֵּה מִמְשַׁמְעוֹת דְּבַרֵּי הַכ"מ מִשְׁמַע דַּלְפ"ז הוּא רַק קְרוּבָה לְסַפֵּק
גְּבִילָה וְלֹא הָוִי כְּמוֹ שְׁלֵא בְּדַק בְּסִימְנִין דְּמַבְנֵאָר לְעִיל פ"א דְּהִנֵּה וְדָאִי גְּבִילָה וּמְטַמָּא
בְּמִשְׁא מִשׁוּם דְּהָכָא כְּבַר שְׁחַט ג' פְּעָמִים שְׁפִיר וְלֹא נוֹלֵד בְּה רִיעוּתָא וְכֵן מְבַאֵר לִיה
הַרָא"ש ז"ל הֵכָא בַּמַּס' חוֹלִין עי"ש.

וְקָשָׁה לִי ע"ז דְּהָא שְׁם בַּגְמ' (דָּף ג) גְּבִי אֵיחְזוּק אֲמַרִּינוּ דָּאִי שְׁחַט ב' אוֹ ג' פְּעָמִים וְכַתְּב
שְׁם הַמַּעֲדָנִי יו"ט ס"ק ל' ב' פְּעָמִים בְּבַרִּיא וּג' פְּעָמִים בְּחֵלוּשׁ ע"ש וּבְאַמְתַּת נ"ל דְּלֵא צָרִיךְ
לְכַל זֶה דְּנוֹכַח לֹמַר דְּהַפְּשֵׁט הוּא כֵּן דְּהָא פְּלִיגֵי רַבִּי וְרַשְׁבָּ"ג אִי בַּתְרֵי זִמְנֵי הָוִי חֲזָקָה אוֹ
בַּתְלִיתָא זִמְנֵי וְאֹמַר לְרַבִּי שְׁנֵי פְּעָמִים וְלְרַשְׁבָּ"ג שְׁלִשָׁה פְּעָמִים וְכֵן ה"נ אֲמַרִּינוּ בַּגְמ'
ל"נ דְּשַׁחַט ב' אוֹ ג' פְּעָמִים וּמְפָרְשׁ לָהּ הַמַּעֲדָנִי יו"ט וְאֶפִּילוּ טוֹבָא כְּמוֹ שְׁכַתְּב רַבִּינוּ ד' וְה'
פְּעָמִים וְגַם בְּזָה נוֹכַח לֹמַר כְּמוֹ כֵּן לְרַבִּי תַרִּי זִמְנֵי וְלְרַשְׁבָּ"ג ג"פ וּכ"ז א"נ דְּלֵא שְׁנֵי לָנוּ
בֵּין אִם שְׁחַט הַרְבֵּה אוֹ אִם שְׁחַט פְּעַם אֶחָד טוֹב מ"מ לֹא הָוִי רַק קְרוּב לְסַפֵּק גְּבִילָה אֲבָל
א"נ דְּרַק אִם הִחְזוּק לְשַׁחוּט שְׁפִיר אִזְ הָוִי קְרוּב לְסַפֵּק גְּבִילָה אֲבָל בַּפ"א לֹא כֵן אֲלֵא הָוִי
כְּדָאִי גְּבִילָה וְא"כ מ"ט שְׁנָה רַבִּינוּ לְשׁוֹן הַגְמ' וְנִקְיַט ד' וְה' פְּעָמִים ה"ל לְרַבִּינוּ נְמִי לֹמַר
כְּדִין חֲזָקָה אוֹ ב' אוֹ ג' פְּעָמִים כְּדִין חֲזָקָה וְאִזְ הָוִי קְרוּב לְס"נ וּמ"ט חִידָשׁ אֶפִּילוּ בַד' וְה'
פְּעָמִים דְּמִשְׁמַע דְּרַק בְּטוֹבָא כ"כּוּבְאַמְתַּת דִּי בַב' אוֹ בַג"פ לְהִיּוֹת סַפֵּק גְּבִילָה וְצ"ע וְעֵינִן
תּוֹס' (דָּף טז ע"ב) ד"ה אֲמַר שְׁמוּאֵל וְצַע"ק: פְּרַק הַהַלְכָה ב וּשְׁמוּנָה מִינֵי טְרִיפּוֹת נְאָמְרוּ
לְמִשְׁה בְּסִינֵי וְאֵלוּ הֵן דְּרוּסָה כו'.

וְהַקָּשָׁה הַכ"מ וְהַלַּח"מ אֲמַאי כְּתַב רַבִּינוּ רַק ח' טְרִיפּוֹת פִּינּוֹן דְּבַגְמ' שְׁם אֲמַרוּ ח' מִינֵי
טְרִיפּוֹת לְאַפּוֹקִי לְקוּתָא דְּרַפִּישׁ וְכִינּוּן דְּרַבִּינוּ פּוֹסֵק לְהָאִי דְּרַפִּישׁ א"כ לֹא ה"ל לֹמַר ח'
אֲלֵא ט' וְעֵינִן מַה שְׁמַתְרָצִים ע"ז.

וְהַכּו"פ בַּסִּי' כ"ט מְתַרְץ לָהּ כֵּן דְּעוֹלָא לֹא קַחְשִׁיב רַק מִהַטְרִיפּוֹת שְׁיִשְׁנוּ בֵּין בְּבַהֲמָה וּבֵין
בְּעוֹף וְלְקוּתָא דְּרַפִּישׁ בְּכוּלָּיָא קִי"ל דָּאִינוּ פּוֹסֵל בְּעוֹף מְטַעַם דְּהַלְקוּתָא א"פ רַק כְּשִׁהֲגִיעַ
לְמָקוּם חֲרִיץ אֲבָל בְּעוֹף הוּא סְגוּר בְּעַצְמָם וְלִיתָא מְקוּם חֲרִיץ וְלֵהֲכִי אֲמַר לְאַפּוֹקִי לְקוּתָא

דַּרְפֵּי־דָס"ל כַּבְּנֵי מַעֲרָבָא שְׁם (דָּף נה) דְּבַעֲיָנוּ עַד שְׁיִגִיעַ לְמָקוֹם חֲרִיץ וּא"כ בְּעוֹף אֵינוֹ פּוֹסֵל וּא"כ אֵינוֹ בְּכָלֵל הַטְּרִיפוֹת כְּמוֹ רְכִישׁ דְּהוּא ס"ל דְּלֹא מְחַלְקִינוּ לְמָקוֹם חֲרִיץ וּא"כ גַּם בְּעוֹף פּוֹסֵל וְקַחְשִׁיב לִיה אֲבָל עֲוֹלָא אֹמֵר שְׁמוּנָה מ"ט דְּנָהִי דְּלָקוּתָא טְרִיפָה מ"מ לֹא הָוִי כ"א בְּבִהְמָה וְלֹא בְּעוֹף עכ"ל: ועפ"ז נ"ל לִישָׁב אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּמַס' חֲוָלִין (דָּף מג ע"א) ד"ה הֲנָה וּא"ת לְעוֹלָא דָס"ל ח' מִיָּנִי טְרִיפוֹת וּל"ל דַּרְפֵּי־שׁ מֵאֵי נִיהוּ י"ח טְרִיפוֹת כּו' וְעוֹד לְמ"ד נִקְרַע רֹבֵב הַחִיצוֹנָה זֶהוּ בְּשֵׁר הַחוּפָּה אֶת רֹבֵב הַפָּרָס קִשָּׁה דְּחִסְרָא לְהוּ חֲדָא דְּהָכָא חֲשִׁיב לְהוּ בְּתַרְתֵּי עכ"ל.

וְתָמָהּוּ ע"ז הַמְּהַרְשָׁא וְהַמְּהַרְ"ם ז"ל ע"ד הַתּוֹס' דִּילְמָא הָאֵי מ"ד ס"ל פְּרָכִישׁ וּא"כ שׁוּב הו"ל י"ח ע"ש וּלפ"ז נִיחָא דְּהֵנָּה לְקַמָּן (דָּף ל ע"ב) אָמְרוּ בְּמַעֲרָבָא מִשׁוּם רִיבְר"ח נִקְרַע רֹבֵב הַחִיצוֹנָה זֶהוּ בְּשֵׁר הַחוּפָּה כּו' נִמְצָא דְּהָאֵי מ"ד דָס"ל נִקְרַע רֹבֵב כּו' זֶהוּ דְּבָרֵי הַבְּנֵי מַעֲרָבָא וְהֵנָּה לְקַמָּן (דָּף ל ע"ב) אָמְרוּ בְּמַעֲרָבָא לְחַלְקָא בֵּין הַגִּיעַ לְמָקוֹם חֲרִיץ לֹא הַגִּיעַ וּא"כ לְדִידְהוּ לִיתָא לְמִיחְשָׁב הַלְקוּתָא דַּרְפֵּי־שׁ בַּח' טְרִיפוֹת דְּהֵתָם לֹא מְטַרְפֵּי בְּעוֹף כִּיּוֹן דְּמַחְלָקֵי בֵּין מָקוֹם חֲרִיץ וְשִׁפִּיר מְקַשָּׁה לְהַבְּנֵי מַעֲרָבָא דֹא"כ יַחְסֵר בְּתַרְנוּנֵיהוּ חִסְרִים לְשִׁיטְתֵיהוּ בֵּין פָּרָס הַחִיצוֹנָה וּבֵין לְקוּתָא דַּרְפֵּי־שׁ פְּמַבְוֹאָר: וְעוֹד יֵשׁ לִישָׁב קִשְׁיָת הַמְּהַרְשָׁא דְּמְקַשָּׁה שְׁם בְּתוֹס' ד"ה יִפְלַח וְקִשָּׁה דְּמַנ"ל דְּלָקוּתָא דְּאִיּוֹב הָוִה מְלָקוּתָא דְּמְטַרְפָּא וְהַקִּשָּׁה הַמְּהַרְשָׁא הָא הָא טְפִי ה"ל לְהַקְשׁוֹת הָא הָאֵי מ"ד הוּא ר' יוֹחָנָן דְּאֶהֱדָרִי לִיה חֲבָרְיָה לר' יוֹסִי בְּר"י וּר' יוֹחָנָן הָא פְּתָבוּ הַתּוֹס' לְעֵיל דְּאָמַר אֵלּוּ טְרִיפוֹת לְאִפּוּקֵי לְקוּתָא דַּרְפֵּי־שׁ וּלפ"ז י"ל דְּמַמְעֵט הָא דַּרְפֵּי־שׁ דְּלֹא קַחְשִׁיב לִיה מִשׁוּם דְּלֹא הָוִי בְּעוֹף אֲבָל בְּבִהְמָה פְּסוּל שִׁפִּיר פְּמַבְוֹאָר: וְהֵנָּה לְכַאוּרָה קִשָּׁה ע"ד הַכּו"פ דְּהָא קַחְשִׁיב הֵתָם בַּח' מִיָּנִי טְרִיפוֹת קְרוּעַ וּפְיָרֵשׁ רַש"י בְּשֵׁר הַחוּפָּה הוּא קְרוּעַ וְהַט"ז הָא פְּתַב (סוֹף ס' מַט ס"ק ג) פְּתַב הַטּוֹר שְׁאִין לְעוֹף פָּרָס כּו' וּא"ל דְּגַם בְּשֵׁר הַחוּפָּה אֶת רֹבֵב הַפָּרָס אֵין שְׁיָיָהּ בּוּ וּרְאָיָה לְזָה כּו' עַד אַע"ג שְׁנִקְרַע הָעוֹר כּו' וְעֵינֵינוּ פִּמ"ג שְׁם נִמְצָא דְּקְרוּעַ נְמִי לִיתָא בְּעוֹף דְּזֶהוּ בְּשֵׁר הַחוּפָּה אֶת רֹבֵב הַפָּרָס דְּלִיתָא בְּעוֹף וְקַחְשִׁיב לִיה בַּח' מִיָּנִי טְרִיפוֹת.

וְיֵשׁ לִישָׁב זֶה עפ"י מַה דְּכָתַב הַפּמ"ג (בְּסִי' כַּט ס"ק ט) אֲפָשָׁר לֹמַר דְּגַם גְּסָדָק הַקְּנָה לְאֶרְכוּ הוּא בְּכָלֵל קְרוּעַ וְלֹא בְּכָלֵל פְּסוּקָה כּו' וְזֶהוּ שְׁכָתַב הַש"ף וְכִיּוֹצֵא בּוּ ע"כ נִמְצָא דְּבַעֲוֹף יֵשׁ קְרוּעַ ג"כ וְהֵינּוּ גְּסָדָק הַקְּנָה לְאֶרְכוּ וְהֵנָּה לִפ"ד הַכ"מ בִּפ"ו (הַל' ט) שְׁכָתַב וּפְרַט תַּחַת סוּג קְרוּעַ שְׁנֵי טְרִיפוֹת נִקְרַע רֹבֵב הַבְּשֵׁר הַחוּפָּה אֶת הַפָּרָס וְנִגְלַד הָעוֹר שְׁעָלֶיהָ נִמְצָא דְּזֶה נּוֹכַל לֹמַר דְּנִכְלָל לְהַש"ף בְּמָה שְׁאֹמַר וְכִיּוֹצֵא בּוּ וְתַרְנוּנֵיהוּ לִיתָא בְּעוֹף לֹא בְּשֵׁר הַחוּפָּה אֶת הַפָּרָס וְלֹא גְּלוּדָה וְאִילֵי לְדַעַת הַמְּטַרְיָפִין נִיטְלַ הַנּוֹצָה בְּעוֹף לְקַמָּן (בְּסִי' נט) זֶהוּ בְּכָלֵל גְּלוּדָה וְצ"ע: הַלְכָה ג אַע"פ שְׁכּוֹלָן הַלַּמ"מ הֵן הוּאִיל וְאֵין לָהּ בְּפִירוּשׁ בַּתּוֹרָה אֲלֹא דְּרוּסָה הַחֲמִירוּ בָּהּ וְכָל סַפְקָא שְׁיִסְתַּפֵּק בְּדְרוּסָה אֲסוּר וְשְׁאָר שְׁבַעֲהָ מִיָּנִי טְרִיפוֹת יֵשׁ בְּהֵן סַפְקִין מוֹתָרִים כְּמוֹ שְׁנַתְבָּאָר.

וְהַקְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים ע"ז אִיךָ פְּתַב רַבֵּינוּ דְּרַב סַפְקָא דְּרוּסָה הַחֲמִירוּ הוּאִיל וְהוּא מְפּוֹרָשׁ בַּתּוֹרָה וְשְׁאָר סַפְיָקוֹת דְּהוּא הַלַּמ"מ אֲזַלִּינוּ לְהַקְלָא מְהָא דְּמְקַשָּׁה שְׁם בְּמַס' חֲוָלִין (דָּף מג ע"ב) עַל עֲוֹלָא דְּאָמַר שְׁם יֵשׁב לָהּ קִז בְּנוֹשֵׁט אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא הַבְּרִיא וּלְעוֹלָא מ"ש מְסַפְקָא דְּרוּסָה קְסָבֵר עֲוֹלָא אֵין חוֹשְׁשִׁין לְסַפְקָא דְּרוּסָה וְלְדַעַת רַבֵּינוּ ז"ל דִּישׁ חִילּוּק בֵּין סַפְקָא דְּרוּסָה לְשְׁאָר סַפְיָקוֹת שְׁל טְרִיפוֹת מַה מְקַשָּׁה מְסַפְקָא דְּרוּסָה עַל יֵשׁב לָהּ קוֹץ הִלֵּא

בספק דרוסה מחמירין ולא בשאָר טריפות ומתמצים המפרשים דלא אמר רבינו להקל בספק רק בטריפות דלא הוי מפורש בהדיא אבל בהני כמו נקובת הנושט ופסיקת הגרגרת וכדומה דהוי גבילות בזה לא אמר רבינו להקל דהוי כמו דרוסה ואזלינו לחומרא וא"כ ניחא דמקשה על ישוב לה קוץ בנושט דהוי כמו ספק דרוסה דמחמירין בספק מקשה להכי מ"ש מס"ד.

ונ"ל להביא ראיה לזה מהא דאיתא לעיל שם (דף לב ע"א) ורמינהו אלו טריפות נקובת הנושט כו' אמר רבא אלו אסורות קתני יש מהו גבילות ויש מהו טריפות והנה התוס' מקשים שם וא"ת ונהי דגבילה הנה מ"מ לא פקע מניה איסור טריפות ותייב אף משום טריפות כו' וי"ל דהכי פריד דאם איתא דלא מהני ביה שחיטה וה"ל גילה לא ה"ל למיתני אלו טריפות אלא ה"ל למיתני אלו גבילות שהוא עיקר האיסור והנה עיקר החילוק שבין גבילה לטרפה הוא דה"ל למיתני גבילות שהוא עיקר האיסור והנה עיקר החילוק שבין גבילה לטרפה הוא מה שהגבילה מטמא והטרפה אינו מטמא וע"ז שמקשה דה"ל למיתני עיקר האיסור דהוא מטמא משני רבא אלו אסורות קתני והלא בזה לא מהני לידע דמטמא דהא אסורות לא מטמא ואפתי ה"ל למיתני גבילות שהוא מטמא וע"כ צ"ל פן דזה לא קשה מאי שלא אמר גבילות שמטמא דתנא הקא איסור מייירי ולא בדין טומאה ורק קשה ליה זה דאי אומר אלו טריפות ה"א בזה דספק מותר ככל ספק טריפות אבל אי אומר ספק גבילות הוא אף ספיקא אסורה וע"ז משני רבא שפיר אלו.

אסורות קתני דכל אסורות שהן אסורין מד"ת אזלינן בספיקו להחמיר ורק בס"ט דיש שאינן מפורש אזלינן להקל וכיון דאומר אלו אסורות דומה לשאומר אלו גבילות בזה דאזלינן להחמיר: ועוד יש ליישב עפ"ז את קושית הרא"ש על הרי"ף ז"ל דפוסק דחוששין שמא הבריא בישוב לה קוץ בנושט משום דאנן ס"ל דחוששין לספק דרוסה מהא דמחט שנמצאת בבה"כ מצד אחד פשרה ול"ח שמא הבריא התם ועיין בתירוצו ולפ"ד ניחא דהנה רק גבי נושט דדמי לספק דרוסה דהוא ספק גבילה החמירו אבל לא בבה"כ דהוי ספק טרפה וא"ח.

ועוד נ"ל ליישב הא דמקשה הט"ז (בסי' מט ס"ק ג) וז"ל ול"י ת"ר דהא כתבו התוס' והרא"ש והביא הרמ"א (בסי' לג ס"ד) דונושט בעינן שהוא ידוע מחמת חולי אבל אם יש לחוש שניקב מחמת קוץ אפילו לא ניקב רק פנימי טרפה דחוששין שמא ניקב גם החיצון כו' ואמאי לא נימא גם התם ספק ספיקא כו' ועיין בנה"כ מה שמתרץ ע"ז.

ולפ"ז ניחא דהנה הט"ז גופיה כתב (בסי' כט) דהא דכתב רבינו דבדרוסה החמירו בספק היינו בספק ספיקא דבדרוסה מצינו אפילו בספק ספיקא איסור וא"כ פינון שבארנו דהגמ' להכי מקשה על עולא מ"ש מספק דרוסה משום דספק בנושט הוי כמו ספק דרוסה דהוי איסור גבילה וא"כ פי הכי דבדרוסה אסרו אפילו בגוונא דהוי ס"ס ה"נ בנושט ולהכי התם אמר שפיר הרמ"א אפילו לא ניקב רק פנימי אבל גבי קורקבן שרי בזה מטעם ס"ס דהקא לא הוי רק ספק בטרפה: ועוד יש לבאר עפ"ז מה דאמר הגמ' שם בחולין (דף נו) גגו של זפק נידון כנושט ומקשה ע"ז הט"ז (בסי' לג ס"ק ה) למה אמר נידון כנושט ולא אמר דטרפה והמציא מזה דין עיי"ש ולפ"ז ניחא פשוט דאמר גגו של זפק יש לו דין נושט דבו מחמירין משום ספק גבילה ואם ישוב לה קוץ חוששין שמא ניקב כמו בנושט

ולא כמו בשאר אברים כמבואר: ועוד יש ליישב קושית התוס' במס' חולין (דף נו) דאמר שם ר' יהודה לר' נחמיה עד מתי אתה מאכיל את ישראל גבלות.

גבלות ס"ד והא שחוטות נינהו אלא טרפות וכתבו התוס' וא"ת דהא שמעינן לר' יהודה דאמר בפ' חטאת העוף דשה"ע וינה א שאינה מטרת טרפתו מידי טומאה וקאמר גבלה כו' וי"ל פנין דלר' נחמיה מטרת לא ה"ל לומר דמאכיל גבלות כו' ודוחק הוא דהא ר' יהודה אליבא דנפשיה שפיר אמר ליה עד מתי אתה מאכיל גבלות וא"כ סברתו לבדוק במסמר עדיף ומה מקשה הגמ' והא שחיטה היא ולפ"ד ניחא דהנה אם אמר לו עד מתי אתה מאכיל גבלות משמע דמצא לענין איסור אכילה בזה חומרא דגבלה ומשמע דמשום חומרא זו מחמירין לאסור בבדיקה ביד ככל ספק דמחמירין בזה ומקשה ליה שפיר דהא ה"א לא הוי ספק בשחיטה וכן לא הנה הטרפות בנושט או בגרירת ובספק בשאר טרפות הא מקילינן ומשני ליה דלעולם טרפות ובכ"ז מחמירין ה"א פנין דאיפא ריעותא דהפה חולדה חיישינן שפא ניקב קרום ש"מ אף דהוי רק טרפה ולא גבלה: ועפ"ז יש ליישב גמי הא דמדקדק בס' מהר"ם שי"ף על לשון המשנה דאמר נקובת הנושט ופסוקת הגרירת וגבי שאר טרפות אומר ניקבו הדקין ניקב הלב המרה כו' ולא מתרץ ע"ז ולפ"ז ניחא דאחי לאשמועינן דהתם בספיקא אומר ניקבו הדקין המרה וכדומה היינו שנדאי לנו שניקבו מחיים ול"ח בזה שפא הבריא אבל בנושט וגרירת אומר נקובת הנושט ופסוקת הגרירת שנמצא נקובה ופסוקה ויש ספק דנעשה אחר שחיטה מ"מ מחמירין בזה בספק כמבואר: אמנם לענ"ד נ"ל ליישב קושית המפרשים על רבינו פן דזהו דמקשה הגמ' על עולא מ"ש מספק דרוסה דהנה לעיל בארנו בפ"א מהל' מ"א בשם הת"ש (סי' כט) דזה דכתב רבינו דרק בדרוסה המפורש בתורה החמירו בספק אבל בשאר מיני טרפות דהוא רק הלמ"מ לא מחמירין בספיקא הוא רק א"נ כמ"ד דספק דאורייתא מדרבנן לחומרא אז אמרין דרבנן לא החמירו רק בספק מה"ת ולא בהלמ"מ אבל א"נ ס"ד מה"ת לחומרא אזי שנה לנו הספיקות מה"ת להלמ"מ ועפ"ז מתיישב פן דצריך להבין לשון הגמ' דאמר וילעולא מ"ש מספק דרוסה למה אומר וילעולא נימא סתם ומ"ש מספק דרוסה ונדעין דקאי על עולא בעל המאמר שם אלא יתבאר פן דהנה שם קאמר עולא ח' מיני טריפות הם נאמרו למשה בסיני וקחשיב שם הא דרוסה בתוך הח' ומקשה זה הד"מ בטור (סי' כט) מדוע קחשיב עולא דרוסה בתוך הכי דהוי הלמ"מ.

והנה זה לא קשה כל כך פנין דכתבו האחרונים דלבד הטרפות שנאמרו למשה בסיני עוד יש טרפות שחדשו החכמים ועיין שם בנה"כ ובד"מ וא"כ להכי נקיט ליה דרוסה בתוך הח' טרפות ללמד דהמה כולם לא מהני טרפות שחדשו חכמים אח"כ ואומר פן דבשעת שהגידו למשה בסיני מיני הטרפות הגידו לו פן כי לבד הדרוסה המפורש בתורה עוד יש שבעה מיני טרפות אשר הוא בין כולם שמונה ועפ"ז ניחא שפיר מה דנקיט עולא תחלה דרוסה ובמשנה ריש אלו טרפות נקיט דרוסה באחרונה אשר עמדו ע"ז הר"ש והמפרשים וניחא דבא לומר דלבד דרוסה דהוא מפורש בתורה עוד יש ז' מיני טרפות ובמשנה נקיט בסוף כמו שנבאר לקמן ואומר שפיר נאמרה למ"מ דבשעה שחשבו לו הטרפות חשבו לו גם דרוסה אף לדעת רבינו נדאי תקשה דהוא מחלק לענין ספק בזה דספק בדרוסה הוא לחומרא ובש"ד לקולא א"כ קשה על עולא איך פניל ליה בחדא מחתא דרוסה עם הנה פנין דיש נפ"מ לדינא הנה לו לבאר בהדיא דדרוסה הוא מה"ת

וְנָהוּ מֵהֶלֶם"מ דְּאִמּוֹרָא צְרִיף לְפָרֵשׁ דְּבָרֵיו אֱלָא צְרִיף לֹאמֵר דְּעוֹלָא ס"ל כַּמ"ד בַּמַּס' פְּרִיטוֹת (דָּף יז ע"ב) דְּחִתִּיקָה אַחַת שְׁנִינּוּ וְהוּא וַדַּאי ס"ל סְפֵק מֵה"ת לְחוּמְרָא כְּמוֹ שְׁבָאֲרָנוּ לְעֵיל וּא"כ לְדִידִיקָה אֵין חִילּוּק בְּדִינָא בְּזֵה פְּדֻבְרֵי הַת"ש ו"ל דְּתַרְנֻנְיָהּ אֲזֵלִינּוּ בְּסִפְיָא לְחוּמְרָא לְהַכִּי פְּיִיל שְׁפִיר כֹּל הַח' מִיַּנִּי טְרַפּוֹת בְּיַחַד דְּשׁוּה לָנוּ אֲלִיבָא דְּעוֹלָא דְּרוּסָה לְכָל סְפֵק טְרַפָּה דְּאֲזֵלִינּוּ לְחוּמְרָא וּא"כ גִּיחָא שְׁפִיר קוֹשְׁיַת הַגַּמ' וְלַעוֹלָא מ"ש מְסַפֵּק דְּרוּסָה פְּירוּשׁ לְעוֹלָא לְשִׁיטְתוֹ דְּהוּא ס"ל סְפֵק דְּאִוְרִינְיָתָא לְחוּמְרָא וּא"כ סְפֵק דְּרוּסָה וְכָל סְפֵק טְרַפּוֹת חַד דִּינָא אֵית לָהּ מ"ש מְסַפֵּק דְּרוּסָה זֵה דִּישָׁב לָהּ קוּץ אֲבָל לְדִידּוֹ דַּא"ל דְּסִפֵּק דְּאִוְרִינְיָתָא הוּא מְדַרְבְּנָן לְחוּמְרָא וּמֵה"ת לְקוֹלָא שְׁפִיר פְּתַב דִּישׁ חִילּוּק בֵּין דְּרוּסָה לְשָׂאָר טְרַפּוֹת: וְעוֹד נ"ל לֹאמֵר דְּלֵהַכִּי מִקְשָׁה וְלַעוֹלָא לְשִׁיטְתוֹ כֵּן דְּבַמְסַכְתָּ קְדוּשִׁין (דָּף לח ע"ב) אֵיתָא אַר"י עֲרָלָה הִלְכָה ה"מ עוֹלָא אַר"י הַלַּמ"מ א"ל עוֹלָא לַר"י בְּשִׁלְמָא לְדִידִי דְּאִמִּינָא הַלַּמ"מ הִינּוּ דְּתַנּוּ סְפֵק עֲרָלָה בַּחוּ"ל כּו' יוֹרֵד וְלוֹקֵחַ וּבִלְבַד שְׁלֵא יִרְאֵנוּ לוֹקֵט וְאֵלוּ גַבֵּי כְּלָאִים תַּנּוּ כּו' בַּחוּ"ל יוֹרֵד וְלוֹקֵט הִינּוּ דְּשִׁנִּי לָנוּ בֵּין סְפֵק עֲרָלָה לְסִפֵּק כַּה"כ אֱלָא לְדִידִי גִיחָא אִוְרִינְיָ אוּ זֵה יוֹרֵד וְלוֹקֵט כּו' תַּנִּי יוֹרֵד וְלוֹקֵט כּו' וְהִנֵּה א"נ פְּדַעַת רַבִּינוּ ס"ל נְמִי לְעוֹלָא דְּסִפֵּק הַלַּמ"מ אֲזֵלִינּוּ לְקוֹלָא וּבְאֲרָנוּ לְעֵיל בַּה"ל מ"א דְּצְרִיף הַלַּמ"מ לֹאמֵר כֹּף נְאֻמְרָה לְהַקֵּל עַל הֵיכָא דְּאַתְחִזּוּק אִיסוּרָא דְּאִיסוּר שְׂאָר סְפִיקוֹת מֵה"ת וְגַם בַּהַלַּמ"מ מְחַמְרִינּוּ וְרַק הֵכָא כֹּף נְאֻמְרָה אֲבָל הֵיכָא דְּלֵא אַתְחִזּוּק אִיסוּרָא אֲזֵ שׁוּה לְדַעַת רַבִּינוּ סְפֵק הַלַּמ"מ לְסִפֵּק דְּרַבְּנָן דְּאֲזֵלִינּוּ לְהַקֵּל א"כ לְעוֹלָא אִי ס"ל פְּדַעַת רַבִּינוּ נְמִי תִּקְשָׁה דְּלִידִידִי הֵיכָא דְּלֵא אַתְחִזּוּק אִיסוּרָא שׁוּה עֲרָלָה לַכַּה"כ וּא"כ הָא בְּמִשְׁנָה אָמַר סְתָמָא סְפֵק עֲרָלָה בַּחוּ"ל וּבִלְבַד שְׁלֵא יִרְאֵנוּ לוֹקֵט מְשַׁמַּע אֲפִילוּ הֵיכָא דְּלֵא אַתְחִזּוּק אִיסוּרָא א"כ שׁוּה לְכָלָאִים וּא"כ גִּיחָא אוּ זו"ז יוֹרֵד וְלוֹקֵט כּו' דְּשׁוּה וַדַּאי פְּלָאִים לְעֲרָלָה הֵיכָא דְּלֵא אַתְחִזּוּק אִיסוּרָא אֱלָא וַדַּאי ס"ל לְעוֹלָא דְּסִפֵּק דְּאִוְרִינְיָתָא מֵה"ת לְחוּמְרָא כְּמוֹ הַמ"ד דַּס"ל דְּחִתִּיקָה אַחַת שְׁנִינּוּ וּא"כ לְדִידִיקָה סְפֵק הַלַּמ"מ אֲזֵלִינּוּ לְחוּמְרָא כְּמוֹ בְּסִפֵּק שְׁל תוֹרָה וְרַק בְּסִפֵּק עֲרָלָה צְרִיף לֹאמֵר כֹּף נְאֻמְרָה וְנְאֻמְרָה כֵּן בְּכָל סְפֵק לְהַקֵּל וּבִלְבַד שְׁלֵא יִרְאֵנוּ לוֹקֵט אֲבָל בְּכָלָאִים דְּמִקְלִין בְּכָל סְפִיקוֹת יוֹרֵד וְלוֹקֵט וּבְעֲרָלָה הוּא הַהִיתָר מֵהֶלֶם"מ בַּכ"ג אֲפִילוּ הֵיכָא דְּלֵא אַתְחִזּוּק אִיסוּרָא וּבִלְבַד שְׁלֵא יִרְאֵנוּ לוֹקֵט וְשְׁפִיר מִקְשֵׁי לִיָּה לְעוֹלָא מ"ש מְסַפֵּק דְּרוּסָה דְּלִידִידִיקָה אֵין חִילּוּק כְּמִבְּנָאָר: וְעַפ"ז יֵשׁ לִישָׁב קוֹשְׁיַת הָרַא"ש ו"ל עַל זִקְנוֹ הָרַאב"ן ו"ל דְּפּוֹסֵק בְּיִשָׁב לָהּ קוּץ בְּנוֹשֵׁט א"ח לְשָׂמָא הַבְּרִיא אַף דְּפּוֹסֵק דְּחוֹשְׁשִׁין לְסִפֵּק דְּרוּסָה וְהַגַּמ' הָא מְדַמֵּי לְהַדְּדִי וְלֵא ס"ל כְּהַרִי"ף וְהָרַא"ש וְהַתּוֹס' דְּפִסְקוֹ דְּשִׁנְיָהֶם שׁוּה כְּמוֹ דְּהַגַּמ' מְדַמֵּי וְלַפ"ז גִּיחָא דְּהַגַּמ' לֵא מִקְשָׁה רַק לְעוֹלָא דְּהוּא ס"ל דְּאִין לְחַלֵּק בֵּין סְפֵק דְּרוּסָה לְשָׂאָר סְפֵק טְרַפּוֹת סְפֵק גִּיחָב הַנוֹשֵׁט אֲבָל לְדִידּוֹ א"נ פְּדַעַת רַבִּינוּ לֵא קִשָּׁה כָּלֵל דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין סְפֵק דְּרוּסָה דְּכַתְּבַת מְפּוֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה לְסִפֵּק גִּיחָב בְּנוֹשֵׁט וְלֵהַכִּי יִשָׁב לָהּ קוּץ א"ת ס"ל שְׁפִיר לְהָרַאב"ן ו"ל דְּהוּא ס"ל פְּדַעַת רַבִּינוּ ו"ל כְּמִבְּנָאָר: וְעַפ"ד רַבִּינוּ מִיְּנוֹשָׁב נְמִי קוֹשְׁיַת הַתּוֹי"ט דְּעַמְד ע"ז מ"ט נְקִיט הַתַּנָּא דְּרוּסַת הַזָּאב לְבַסּוּף בְּמִשְׁנָה עֵי"ש וְנִיחָא עַפ"י מֵאִי דְּאֵיתָא בִּיבְמוֹת (דָּף ב) וּבב"ק (דָּף יז) אָמְרִינּוּ אֵינִידִי דְּאֵתָא מְדַרְשָׁא חֲבִיבָא לִיָּה נְמַצָּא דְּדַבָּר שְׁאֵינּוּ מְפּוֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה דְּרַף הַתַּנָּא לְהַקְדִּים וְה"נ הַקְדִּים כֹּל הִי"ז טְרַפּוֹת דְּלֵא פְּתִיבָה בְּהַדְּיָא וְלְבַסּוּף מְסִיק דְּרוּסָה דְּאֵיתָא בְּקָרָא בְּהַדְּיָא וְנִיחָא נְמִי קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' א"נ דְּדְרוּסָה הוּא מְשׁוּם סוּפוֹ לִיְנַקֵּב מ"ט נְקִיט לִיָּה יוֹתֵר מְשָׂאָר לְקוֹתָא עֵי"ש בַּד"ה דְּרוּסַת כּו' וְלַפ"ז גִּיחָא דְּהַתַּנָּא נְקִיט לִיָּה לְבַסּוּף פְּדִי לְהַרְאוֹת דְּזֵה

מפונרש בקדיא בתורה והוי הקא ספיקא להחמיר ול"ד לשאר טרפות שספיקא להקל כמבואר: ועוד נ"ל לומר ולחדש בזה לתרץ הקושיות מעל רבינו כו.

דהנה הב"י פתב (בסי' כט) ומ"מ לא מצאתי ספק טרפה שיהיה מותר אלא גלודה לדעת רבינו ובסי' נ"ט אכתוב לה דלא מכשיר לה אלא מטעם ס"ס וכיון שפן צ"ע היכן מצינו דספק טרפה מותר עכ"ל.

והנה באמת מצינו זה לקמן בפ"ט הל' ג' גבי בין הפרשות שפתב נמי הכ"מ ויש לתמוה על רבינו למה פתב להקל וא"ל דלטעמיה קאזיל שפתב בפ"ה דשאר מיני טרפות חוץ מן הדרוסה יש בהם ספיקות מותרים כו' אלמא דמצינו מה שהקילו בספק הקא וכו' פתב הב"י (בסי' לב) עיי"ש.

ונ"ל לומר כן דס"ל לרבינו דלא החמירו חכמים בספק תורה אלא בדבר שכתבה התורה בזה איסור כמו חלב ודם וכדומה ומספקא לנו אי הוי איסור או היתר אמרו חכמים להחמיר בזה ועל זה האופן אית לן למימר דגם הלמ"מ נחשב כשל תורה ואם יש בה ספק והספק הוא אם זה של איסור או של היתר או שנתערב ולא נדע בזה אמרינו ודאי דספק להחמיר בהלמ"מ כיון שהאיסור ברור לנו שהוא איסור כמו בשל תורה אבל הקא בספק הלמ"מ בטרפות הוא לנו הספק אם הלמ"מ נאמר בזה דהיא טרפה על ספק בזה לא חידשו חכמים את חומרתם לומר להחמיר כיון דכל עיקר הספק הוא אם נאמר בזה הלמ"מ ויהיה החומרא חידוש חכמים דאולי לא נאמרה בזה כלל איסור ולהכי בספק גבי בין הפרשות אי גלודה דמספקא לנו אי נאמרה בזה הלמ"מ בפרשה שניה או גלודה היא טרפה בספק בזה לא אמרינו להחמיר וזהו שאמר רבינו כל ספק בדרוסה דהוא מפונרש בתורה דדרוסה איסור ורק הספק הוא אם נדרס או לא בזה אמרינו ספיקא להחמיר אבל בשאר מיני טרפות שהספק הוא אם הלמ"מ נאמרה יש בהן שמותרים הספק כמו שיתבאר והיינו אלה שבארנו ועפ"ז ניחא נמי דפוסק רבינו לקמן בפ"ו בטחול של עוף הואיל והוא כעגול כענבה ואינו כטחול של בהמה מותר אם ניקב והר"ן ז"ל תמה ע"ז אדרבא דכיון דבעוף אין לו קולשיה וסומכיה ומספקא לנו א"א בזה לחלק ומחמירינן לעשות טרפה מספק הכל כמו סומכיה כו' ולפ"ד רבינו ניחא דאזיל לשיתתו דכיון דבעוף אין ליה קולשיה וסומכיה ומספקא לנו אם הלמ"מ נאמרה בזה להחמיר בזה אמרינו ספק להקל כיון דהספק הוא אם הלמ"מ גם בעוף נאמרה כמבואר.

וא"כ ניחא לפ"ז בישב לה קוץ דמספקא לנו אם ניקבו שני העורות אי לא ניקבו אי חיישינו שמה יהיה נקב והבריא בזה חיישינו דלא דמי לספק בין הפרשות או נגלד או טחול העוף ורק.

הספק אם נעשה בה מעשה האיסור או ניקב הוא דומה לספק נדרס דאמרינו ספיקא לחומרא ושפיר מקשה ולעולא מ"ש מספק דרוסה כמבואר: וניחא נמי הא דהקשינו לעיל מספק ערלה דהוא ספק הלמ"מ וא"כ הוא ספיקא להקל ומ"ט צריך לומר כן נאמרה אלא כפי שבארנו ניחא דרבינו לא אמר רק היכא שהספק לנו אם הוא מהטרפות שנאמר בזה הלמ"מ אבל התם דהספק הוא לנו אם הוא מפירות של ערלה או לא מאיסור או מההיתר בזה הוא ספק הלמ"מ להחמיר ורק גבי ערלה נאמרה בפירוש להקל כמבואר.

וכן תתיישב לפ"ז הָא דְבִאֲרָנוּ לְקַמְן בִּפְ"ז מַה' טַנְמַאת מַת הַל' ב' דְרַבִּינוּ פּוֹסֵק שֶׁם דָּאִין בְּרִירָה וְרַק לְהֵבֵא מְטֵהָ וְהָא זֶה דְפּוֹסֵק רַבִּינוּ בְּכָל דְנִכְתָּא דְמִדְאוּרִייתָא אִין בְּרִירָה וּבְדַרְבָּנָן יֵשׁ בְּרִירָה מְבֵאָר הֵר"ן בִּפ"ג דְגִיטִין וּש"פ דְהוּא מְטַעַם סָפֵק וּבְדִאוּרִייתָא אֲזֵלִין לְחוּמְרָא וְא"כ הֵכָא דְהוּי הַלִּמ"מ זֶה דְקִי"ל דְמְטַמָּא דְרַף יִצְיָאָתָהּ הוּא מֵהַלִּמ"מ כְּמוֹ שְׁפָתַי רַש"י ז"ל בְּמַס' בֵּיצָה (דָּף לַח ע"א) וְא"כ ה"ל לְמִיזֵל לְקוּלָּא וְיֵשׁ בְּרִירָה אֲלָא כְּפִי שְׁבִאֲרָנוּ דָּאֵם סָפֵק בְּמַעֲשֵׂה אֲזִי קִי"ל לְהַחְמִיר אַף בְּהַלִּמ"מ וְרַק מְקִילִין בְּדָבָר שְׁסָפֵק לָנוּ אִם נֶאֱמָרָה בְּזֵה הַלִּמ"מ כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ וְכֵן שְׁפִיר פְּתַב רַבִּינוּ לְקַמְן בִּפ"ח מֵהַל' מְקַנְאוּת ה' ו' סָפֵק יֵשׁ בּוֹ פְּשׁוּפֹרְתַת הַנּוֹד סָפֵק א"ב אִין מְצַטְרַפִּין מְפָנִי שְׁעִיקָר הַטְּבִילָה מֵה"ת כּו' אַע"פ שְׁשִׁיעוּרוֹ הַלִּמ"מ סָפֵק שְׁשִׁיעוּרוֹ לְהַחְמִיר וְהוּא ג"כ דְסָפֵק לָנוּ אִי יֵשׁ הַשְׁיָעוּר בְּזֵה אוֹ אִין הַשְׁיָעוּר בְּזֵה בְּסָפִיקוֹת כְּאֵלֶּה מְחַמְרִין: וְהִנֵּה הַנוּב"י בְּמֵה"ת ח' יו"ד (ס' קמו) הֵבִין מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ דְעִיקָר הוּא הַחִילּוּק אִם הָעִיקָר הוּא מֵהַתּוֹרָה וְאִז אַף שְׁשִׁיעוּר הוּא מֵהַלִּמ"מ אֲזֵלִין לְחוּמְרָא אֲבָל אִם רַק נֶאֱמָרָה מֵהַלִּמ"מ כָּל הַדִּין אֲזִי אֲזֵלִין בְּסָפֵק לְהַקֵּל כּו' וְלֹא יִדְעָתִי אִיךָ יְבֵאָר גְּבִי טְרַפָּה אֲשֶׁר ג"כ הָעִיקָר הוּא מֵה"ת וְרַק מֵהַלִּמ"מ נֶאֱמָרָה מִינֵי הַטְּרַפּוֹת וְדָמִי הוּא לְזֵה דְסָפֵק אִם הוּא כְּשׁוֹפְרַת הַנּוֹד מ"ט אֲזֵלִין בְּזֵה לְקוּלָּא אֲלָא כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ דְעִיקָר הַחִילּוּק הוּא אִם הַסָּפֵק הוּא בְּעֵינֵן אִיךָ הוּא כְּמוֹ סָפֵק אִם יֵשׁ כְּשׁוֹפְרַת הַנּוֹד סָפֵק א"ב אֲבָל אִם סָפֵק שְׁנֶאֱמָר בְּזֵה הַלִּמ"מ מְקִילִין וְהָא דְנִקְיֵט רַבִּינוּ מְפָנִי שְׁעִיקָר הַטְּבִילָה מֵה"ת כּו' הוּא דְבָרֵי הַתּוֹסְפָתָא פ"ה דְמְקַנְאוּת וְשֵׁם אִיתָא סָפֵק יֵשׁ בְּהֵן כְּשִׁיעוּר סָפֵק א"ב סְפִיקָא טְמָא שְׁכָל דְבָר שְׁעִיקָרוֹ מֵה"ת וְשִׁיעוּרוֹ מִד"ס סְפִיקָא טְמָא בָּא לֹאמֵר הוּא בְּזֵה דְכָל דְעִיקָר הוּא מֵה"ת אִז הַשְׁיָעוּרִין אֲשֶׁר נֶאֱמָר בֵּיהּ הוּא מֵהַלִּמ"מ וְלֹא אֲמַרִּין כְּדָבְרֵי הַמ"ד בִּירוּשְׁלַיִם פ"א דְמַס' חֲגִיגָה הַל' ב' דְאִיתָא שֶׁם פְּלוּגְתָּא דְר"י וְר"ה ח"א דְכָל הַשְׁיָעוּרִין הַלִּמ"מ וְח"א רַהוּא דְהוּא הֵינּוּ רַק מְדַרְבָּנָן עֵי"ש וְאֹמֵר הַתּוֹסְפָתָא דְהַלִּמ"מ הוּא הַשְׁיָעוּר וְאֲזֵלִין בֵּיהּ לְחוּמְרָא פִּינּוּ דְעִיקָר הַטְּבִילָה הוּא מֵה"ת אֲמַרִּין דְהַשְׁיָעוּרִין הוּא בְּזֵה הַלִּמ"מ וְא"כ אֲזֵלִין בֵּיהּ לְחוּמְרָא אִם הַסָּפֵק הוּא שְׁנֶמְצָא בֵּיהּ הַשְׁיָעוּר כְּמַבּוּאָר: פָּרָק ו' הַלְכָה ה' חֲלָב שְׁנִיקֵב לְבֵית חֲלָלוֹ בֵּין חֲלָל גְּדוֹל שְׁבִשְׂמָאל אוֹ לְחֲלָל קָטָן שְׁבִימִין טְרַפָּה עכ"ל.

וְכַתֵּב הַלַּח"מ שֶׁם בְּעֵי ר"ז כּו' וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דְלִיתָא פְּשִׁיטוּתָא כְּלָל דְר"ז דְחֵי פְּשִׁיטוּתָא דְאֵבִי וְנִשְׂאָר הַדְּבָר בְּסָפֵק וְא"כ יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל רַבִּינוּ אִיךָ פְּתַב שְׁהוּא טְרַפָּה וְנִדְאִית וְלֹא פְּתַב סָפֵק וְאֲדַרְבָּא לְכְאוּרָה נִרְאָה פְּשִׁטָּה גַּמ' דְעֵדִין לֹא נִפְשֵׁט הַבְּעִיָּא וְעֵינֵן ח"ש שֶׁם.

וְלַעֲנַ"ד נ"ל לְיִישָׁב כֵּן. דְהִנֵּה הֵר"ן ז"ל פְּתַב בְּמִשְׁנֵה ר"פ א"ט דְכָל הַנְּקוּבִים צָרִיכִים נִיקֵב לְחֲלָלוֹ וְמַה דְקִתְנֵי הַלֵּב שְׁנִיקֵב לְבֵית חֲלָלוֹ אֲתִי לְאֲשִׁמוּעֵינוּ אַף אִם נִיקֵב לְחֲלָל קָטָן נְמִי טְרַפָּה כּו' וְא"כ הָא לְכְאוּרָה יֵשׁ לְמִפְשֵׁט הַבְּעִיָּא דְנִדְאִי טְרַפָּה אַף לְחֲלָל קָטָן מֵהַתִּירָא דְמִשְׁנֵה דְקִתְנֵי נִיקֵב הַלֵּב לְבֵית חֲלָלוֹ וְאֲתִי ע"כ אַף לְחֲלָל קָטָן לְאֲשִׁמוּעֵינוּ וּמֵאִי קַמְבַּעֲיָא לְר"ז.

וְצָרִיךְ לֹאמֵר לְר"ז דְמַבְעִיָּא לִיקָה ס"ל דְלִיתָא לְמִפְשֵׁט מֵהַמִּשְׁנֵה זֹו. דְהִנֵּה הַתּוֹס' פְּתַבוּ כְּאֵן בְּמִשְׁנֵה ד"ה נִיקֵב דְבִשְׂאָרֵי נְקוּבֵי לֹא אִיִּצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי לְבֵית חֲלָלוֹ שְׁהוּן דְקִין כּו' אֲבָל לֵב שְׁהוּא עַב סד"א שְׁאֵם נִיקֵב בְּעוֹמֵק שְׁהוּא חֲשִׁיב נִיקֵב עכ"ל.

אלמא דצריף המשנה לכתוב אצל הלב לבית חללו דה"א פיון שהוא עב לא בעי מפולש ולא גדע מזה למפשט דעד חלל קטן. אמנם צריף להבין מנ"ל לומר סברא זו דהלב פיון שהוא עב לא בעי מפולש וצריף לומר דהוי ילפינו ליה מטחול שהוא עב וקיי"ל שאם לא נשאר פענבי דינר זקב טרפה אפילו אם אינו מפולש וה"א דהה"ד בלב פיון שהוא עב לא בעי מפולש: אמנם הרא"ש ז"ל כתב פל הני דמטרפי בניקב פגון לב והדקין כו' אם נטלו טרפה ואע"ג דבטחול קיי"ל דאם ניקב טרפה ואם נטל פשרה שאני טחול שאין נקיבתו פשאר הנקובין דהא מפלגינן בין ניקב בקולשיה לניקב בסומפניה כו'.

והנה המשנה תני דין דניקב טרפה ודין דניטל לא קתני וצריף לומר דזה ידעינן מכש"כ מניקב ואף שפצינו בטחול דניקב טרפה וניטל פשרה צריף לומר דלא נוכל למילף דשאני נקיבתו בין קולשיה לסומפניה וא"כ ה"נ גבי לב לא צריף למיתני לבית חללו ולא מצי למטעי לגמור מטחול דלא בעי מפולש פיון שהוא עב דלא מצי למגמר מטחול דנקיבתו שאני בין קולשיה לסומפניה ולהכי אפילו אי לא מפולש נמי טרפה אבל לא בשאר נקובין וזה לא מצי למדחי דכונת הרא"ש ז"ל הוא פן דלהכי גבי טחול נטל פשר משום דפצינו קולא גבי נקב גופיה דמקולשיה פשר והה"ד לניטל אבל הכא לחומרא ללמוד דטרפה באינו מפולש שפיר גמרינן מטחול מכש"כ ז"א דהרא"ש מסיק שם שאני טחול שאין נקיבתו פשאר הנקובין דהא מפלגינן בין קולשיה לסומפניה ואם נשתייר בו דינר זקב פשרה והא זה דאם נשתייר דינר זקב פשר לאו קולא לגבי שאר נקובין דהא בכל הנקובין בעינן מפולש ואם נשתייר אפילו כל שהוא פשר והכא בעי דוקא פענבי דינר זקב אבל בפחות טרפה והוי הכא חומרא יותר משאר הנקובין אלא נדאי פונת הרא"ש ז"ל דכל טריפות לא מצי למילף בכ"ג מטחול דטרפתו משונה היא חדא דחלוק בין קולשיה לסומפניה ובסומפניה גופיה יש שינוי דלא נשתייר כד"ז טרפה ואם נשתייר פשר וא"כ ה"נ אין ללמוד גם לב מזה אף לחומרא פיון דפצינו שינוי בזה וא"כ לא צריף לבית חללו: אמנם הכו"פ כתב (בסי' מג) דהנה רב עוירא שם בגמרא (דף נה) דאמר סתם ניקב הטחול טרפה לא ס"ל פלל לחלק בין קולשיה ובין סומפניה ורק הפני מערבא שם בסוגיא מחלקי בין קולשיה לסומפניה.

ועפ"ז נ"ל לבאר הא דאיתא שם (דף מג) אמר ר' ח' מיני טריפות הן בנקוביה ופירש רש"י ודברעוירא לית ליה וא"כ מזה תקשה לכאורה לדין דפסקינן פרב עוירא משום דאין חולק עליו והא חזינן דר"ח ב"ר חולק עליו: אף לפ"ז ניחא דהנה הכו"פ כתב (בסי' כט) לכללא דכל הני הטרפות שפנו האמוראים הוא מה שפוסל בין בבמה ובין בעוף ולהכי קאמר למעוטי לקותא דרכיש דלא חשיב ליה דלקותא דרפיש ליתא בעוף ושהפליית סגורות בעצמם וא"כ א"ל דגם רחב"ר נמי לא קחשיב רק מה שטרפה בין בעוף ובין בבמה אבל ניקב הטחול כתב רבינו בפ"י דאינו פוסל לפי שהטחול שלו עגול פענבה ולית ליה סומפניה וקולשיה ולהכי לא קחשיב ליה ר"ח וכ"ז לדין דמחלקינן פבני מערבא בין קולשיה לסומפניה אבל לרב עוירא דלא מחלק א"כ גם בעוף נמי טרפה ניקב הטחול ומצי חשיב ליה וזהו שאומר רש"י ז"ל ודבר עוירא לית ליה דהוא אינו מחלק בין עוף לבמה וא"כ ה"ל ט' אבל לדין דמחלקינן בין עוף לבמה ניחא ח' מיני טריפות דקחשיב דמה שאינו בעוף לא קחשיב פמבואר וא"כ א"ל נמי דר"ז דמבעיא ליה נמי ס"ל כר"ע דלא מחלק פלל בטחול בין קולשיה לסומפניה וא"כ נוכל לומר פתרוז

התוס' דלהכי גבי לב נקיט לבית חללו דה"א שהוא עב לא בעי מפולש כמו בטחול ונוכל למילף מטחול דל"מ בין גולשניה לסומכיה פדיחוי הרא"ש ז"ל וא"כ לא מצי למפשט הבעיא דהא מה דקתני לבית חללו הוא חלל קטן דאתי ללמד דלא בעי מפולש כמו שכתבו התוס' אבל אנו דפסקינן לחלק בטחול ולא מצי למילף מטחול וא"כ הא דקתני לבית חללו הוא ע"כ ללמד דלחלל קטן דליבעי מפולש לא בעי דלא מצי למטעי לגמר מטחול דנקיבתו משונה וא"כ שפיר פוסק רבינו לדין דחלל קטן ודאי הוא ודוק: הלכה ב מחט שנמצאת בעובי בית הפוסות מצד אחד פשרה כו' עכ"ל.

והנה הגמ"מ הכא הביא דעת רש"י ז"ל דס"ל דבהמסס אפילו מצד אחד נמי טרפה ודעת ר"ת הוא דלא מחלקינן בין המסס לבה"כ ובתרונוייהו מצד אחד פשרה והא דנקיט הברייתא בעובי בית הפוסות רבותא נקיט אע"פ שדפנונו כפול וניקב עור שלם מ"מ מצד אחד פשרה כו'.

והנה עפ"ז בארתי הסוגיא במס' חולין (נ"ד נ"א) דאיתא שם א"ל ר"ס לאפני חזי מר ההוא צורבא מרבנן דאתי ממערבא ואמר רב עוירא שמני ואמר מעשה ובא לפני רבי מחט שנמצאת בעובי בית הפוסות מצ"א וטרפה שלח ליה כו' ודקדקתי על הלשון שאמר ורב עוירא שמני למנפ"מ אי שמו ר"ע.

ונ"ל לכאור פן דהנה לכאורה יש לדקדק בהא דסתמה ר"ס ואפני אי טריף ה"ל להבין דמייירי דיש קורט דם כמו שהיה לבסוף פינו דבנדאי לא נוכל לומר דבה"כ יהיה גם מצד אחד טרפה דחוששין שמה הבריא ליתא בבה"כ כמו דבארנו לעיל ואין דחוק לומר דהיכא דיש קורט דם נקרא מצד אחד דהא פן היה לבסוף דמסיק פן ורק להכי הקדים ורב עוירא שמני דלדידה יש מקום לומר דרבי חולק וס"ל דמצ"א נמי טרפה.

דהנה ר"ת כתב דעל בה"כ יש מקום לטעות ולומר פינו דניקב עור שלם הנה טרפה ועוד א"ל דבה"כ יש ללמוד מטחול דלא בעי מפולש פינו דהוא עב כמו שבארנו לעיל בשם התוס' דנוכל לטעות על לב שהוא עב דלא בעי מפולש ואמינא דבה"כ פינו דניקב עור שלם דמי טפי ללמוד מטחול דלא בעי מפולש והא דקרי המשנה שניקב לחוץ א"ל כמו שכתב הר"ן ז"ל במשנה דזה נקרא לחוץ מה שניקב עור אחד וא"ל דרבי חולק על הברייתא דס"ל דבה"כ בעי נמי משני צדדין אלא אפילו מצ"א נמי טרפה וניקב לחוץ זהו עור שלם דילפינן מטחול דלא בעי מפולש אמנם בארנו לעיל דהרא"ש כתב דלא מצי למילף מטחול דשני לנו בין גולשניה לסומכיה ולהכי קאמר ורב עוירא שמני דהוא לא מחלק בין גולשניה לסומכיה כמו שבארנו בשם הכו"פ ואם יש מקום ללמוד מטחול דמצד אחד טרפה וקמהדר אפני לידע המעשה היא הנה דלר"ע יש מקום לומר דלרבי מצ"א נמי טרפה ופליג אברייתא פמבנאר ודוק: פרק ז הלכה ט ריאה שנשפכה פקיתון וקרום העליון שלה קנים ושלם בלא ניקב אם הסמפונות עומדים פשרה כו' וכתב הלחם משנה עוד שם אמרו ריאה שנימוקו וקרום שלה קנים פשרה ולא הוזכר בדברי רבינו ולא ידעתי למה.

והכו"פ מתרץ דרבינו סמיה ע"ז דכתב תחלה דהיכא שנשפכה פקיתון וקרום קנים פשר אלא דאינו פוסל חסרון היכא דהקרום קנים כו' אבל זהו דחוק מנ"ל לרבינו לחלק

על כל אלה הסוברים לחלק בין היכא שחסר מבפנים בלי נזירות דגריע מהיכא שזנימות וילהי מביא הגמ' שם שני הדינים ושפכה פקיתון וחסר כמו שפכת רש"י ז"ל שם.

אמנם נ"ל לומר פשוט דרבינו ס"ל דהיכא דחסר בפנים פשרה בכ"ג אף ביתר מרביעית דלא הביא חילוק זה כמו שהובא בש"ע (סי' לו) בשם ס' אנהל מועד וס"ל כמו שפכת שם המעדני יו"ט במס' חולין על הרא"ש דרב נחמן דאמר סתם ריאה שחסרה פשרה אינו מחלק בין פחות מרביעית לרביעית ואפילו בכ"ג פשרה וס"ל דפליג על הברייתא דמחלק עיי"ש.

וא"כ פיון דרבינו הביא לקמן דהיכא שזנמצא מחט בריאה בפנים פשרה וס"ל דחסרון בפנים ל"ש חסרון כמו שאמר הגמ' שם ע"ז (בדף מט ע"ב) דחסרון מבפנים ל"ש חסרון להכי פשר גבי מחט בריאה וכיון דהוא ס"ל פרב נחמן דלא מחלקינו בין חסרון גדול לקטן די בדין זה שהביא דין זה דמחט דדמי כמו חסר בלא נשפכה פקיתון והרי"ף והרא"ש ז"ל שהביאו דברי רב נחמן ולא סמכו ע"ז דמחט דהמה הביאו הברייתא דמחלק לענין רביעית וס"ל דיתר מזה טרפה כמו שפוסק הרמ"א ז"ל להכי הביאו זה ועיין ט"ז ונקא"כ שם ודוק: הלכה יא ריאה שזנמצא בה שתי אבעבועות סמוכות זו לזו טרפה שהדבר קרוב הרבה שיש נקב ביניהם ואין להם דרך בדיקה כו' והנה רבינו לא חילק בין אם מלאים מוגלא למלאים מים זכים ודלא פרשפ"ם וריב"ן שכתבו שמה בהרא"ש דלא מטריפנו בתרי בועי אלא מלאין מוגלא ודקדקו מהלשון בועי שהוא מוגלא לשון פרח אבעבועות עיי"ש.

ונ"ל דלפי מאי שבאר רבינו הטעם דלהכי אמרינו בשתי בועות דסמיכי דטרפה שקרוב הדבר שיש נקב ביניהם ואין להם דרך בדיקה. וכתב הלח"מ וא"כ אע"פ שלא יבצבץ מפני שהאבעבועות מכסות אותה כו' וא"כ לטעם זה לא יוכל לספור פדבריהם ז"ל.

דהנה הרא"ש ז"ל בשם הר"מ הקשה ע"ד דבמים זכים פשרה מהא דקאמרינו בגמ' דחולין (דף מח ע"א) מליא מוגלא טרפה מים זכים פשרה וא"ל שהוא בכוליא אתמר ואם פדבריהם לימא דמליא מוגלא הוא בתרי בועי דסמיכי דמים זכים פשר בהם: ונ"ל ליישב פן דהנה הר"ן פתב (בדף מז) גבי תרי אוני דסריכין להדדי לית להו בדיקותא ולא אמרו אלא שלא פסדון אבל פסדון היינו רביתייהו וכתב דגם גפי פסדון דרביתייהו הוא לא בעי בדיקה פלל והא דקאמר תרתי אוני דסמיכן לית להו בדיקה לא בא לומר דהנ"מ שלא פסדון אבל פסדון אית להו בדיקה אלא דאמי לאשמועינן דטרפות של שתי אונות הוא מטעם נקב דחיישינו שמא יש לה נקב ואין לה בדיקה עכ"ל.

ונ"ל דנפ"מ אם הטרפות מצד עצמן או מצד שפופו להיות נקב הוא דהר"ן ז"ל ס"ל נמי פשיטת התוס' דהטעם דתרי אוני דסריכי דטרפה הוא מטעם שפופו להתפרק ויהיה מזה נקב. והנה הפמ"ג ושאר האחרונים הביאו דעת המהרש"ל ופ"פ דאף דקיי"ל דטרפה אינה חיה י"ב חודש ובספק טרפה קיי"ל דמשנינו ליה י"ב חודש ואי חיה פשרה זהו רק אם הטרפות מצד עצמה ואם נמצאו גבינות מחלב שלה מקודם י"ב חודש שרי אבל אם הטרפה מצד שפופו לינקב או להתפרק אזי הגבינות שמקודם י"ב חודש נמי אסור דיוכל היות דנעשה טרפה מקודם י"ב חודש ולהכי שפיר אומר לית להו בדיקותא לגלות

שהטרפה הוא לא מצ"ע אלא שסופן להתפרק ואם נמצאו תרי אוני דסריכי ונעשה טרפה אזי הגבינות שמקונדם י"ב חודש נמיאסורות.

והנה הכא נמי אמר בהני תרי בועי דסמיכי להדדי לית להו בדיקותא ולא אמר בזה דטרפה סתמא הוא נמי משום דהר"ן פתב דהטעם בתרי בועות דסמיכי דטרפה שהם דוחקות זו את זו ונעשה נקבים שמה וא"כ הנה הטעם משום דסופו לינקב וא"כ אם נמצאת דנעשה טרפה משום תרי בועי הגבינות אף שמקונדם י"ב חודש נמי אסור ולהכי אמר רבא לית להו בדיקה ולא אמר טרפה לומר דהטרפה הוא לא מצ"ע אלא שעושה נקבים: ועתה נימא דלא מ"ל הא דקאמר רב מתנא מליא מוגלא טרפה מים זפים כשרה בתרי בועות דסמיכי ל"א לשון טרפה פיון דהטרפה הוא לא מצד עצמה ורק סופו לינקב וצריף לומר הכא לית ליה בדיקה ולהכי אומר התם בכוליא אתמר דהתם הוא הטרפות מצד עצמה וכן בתחלה דר"ל בבוץ יחידית ר"ל דטרפה מצ"ע ניחא מלת טרפה אבל לא בשתי בועות דסמיכי דתצא קולא מזה לענין הגבינות שמקונדם י"ב חודש כמו שבארנו וכ"ז לפי פירוש הר"ן ו"ל בתרי בועי דסמיכי אבל לפי מאי שמפרש לה רבינו דמשום דדרף למצוא שם נקבים וכן מפרש רש"י שבנדאי העלו נקבים וא"כ אין טרפה מחמת שסופו לינקב ורק מחמת עצמה שיש שם נקבים ולא יוכל לבדוק אותם וא"כ אי נחלק בזה בין מוגלא למים זפים ה"מ לומר דברי ר"מ בתרי בועות ולא בכוליא ומדמוקי ליה בכוליא ש"מ דלא מחלקינן בזה כמבואר וכן ניחא לשיטת הבה"ג ו"ל דהביאו התוס' והרא"ש שם דבועי בשפולי טרפה ואיתא ביו"ד (סי' לז) דאם היה מים זפים דכשרה וא"כ איכא נמי להקשות דלוקמי הא דרב מתנא בזה דבועי בשפולי.

ולפ"ז ניחא דלא מבעיא לשיטת התוס' דהטעם דמטרף בבועי בשפולי הוא משום דסופו להתפרק וא"כ נדאי לא שניף בזה לומר טרפה דהוא נמי לא מחמת עצמה כמו שתי בועות אלא שאין להו בדיקה אלא אפילו לשיטת הפוסקים דנימא להכי מטריף משום דמחזי כשתי בועות דסמיכי נמי ניחא דהא בתרי בועי אומר לית להו בדיקותא וא"כ ה"נ ה"ל לומר כן ולא טרפה ולהכי מוקי ליה בכוליא כמבואר: ועוד נ"ל ליישב קושית הרא"ש על הר"מ ו"ל כן.

דהנה אומר שם מלא מוגלא טרפה וכתב הט"ז ביו"ד (סי' מד ס"ק ו) בשם המהרש"ל דיש לדקדק מזה דאמר מליא מוגלא דבעי דוקא שגייע למקום חריץ וכ"ז הוא רק אם הבועה היתה מבפנים צריף שתגיע הליחה למקום חריץ ומשו"ה אמר מליא כו' וא"כ שפיר ניחא אי אמרינן זה לענין כוליא וכן אם נפרש בבועי טרפה כמו שהביא מהעלתה צמחין דא"ל דהגמ' רצה להטריף אף בועא יחידית הוא מטעם שפוסק רבינו גם עתה דאם היא בועה עכורה וסרוחה וכמו שמבאר הפמ"ג (בסי' לז) טעם רבינו דמטריף משום בדיקת הסמפונות והיכא שסרוחה לית ליה תקנה אף בבדיקה וא"כ לפ"ז נדאי בעי שיהיה הבועה במקום הסמפונות אבל אם הוא בין עור לבשר כשרה נדאי ולהכי אמר מליא כדי להראות דבעי שגייע עד מקום הסמפונות כמו התם בכוליא דבעי עד החריץ וכ"ז הוא א"נ בבועה יחידית אבל בתרי בועי דסמיכי להדדי דהטעם הוא לא משום הסמפונות אלא או כשיטת רבינו ורש"י ו"ל דיש נקבים שמה או כשיטת התוס' שדוחקות זא"ז וסופו לינקב וא"כ אפילו אם לא הגיע עד הסמפונות נמי טרפה מטעם נקב וא"כ ל"מ

לאוקמי זה דמליא מוגלא רק בכוליא ולא בשתי בועות פמבואר ודוק: הלכה יט ב' מראות
מוטרות כו' אי פמראה הפכד פשרה כו' עכ"ל.

והנה הד"מ פתב (בסי' לח ס"ק ד) בשם מהרא"ק דאינו פשר מראה פכד רק בבקמת
ישראל כו' ובס' ארנה מש"ה ו"ל תמה ע"ז מ"ט מחלק במראה זו של פכדא יותר משאר
מראות הפשרות דמשמע דאינו מתיר בזה רק מטעם הפסד מרובה וקלא בגמ' אמר סתם
פכדא פשרה משמע דהוא פכל מראות הפשרות דלא מחלקינן בין בקמת ישראל לשא"י
ונ"ל ליישב פו.

דהנה הר"ן ו"ל פתב שם וכתב רש"י ו"ל פכדא פשרה ריאה שפמראה שלה דומה
למראה הפכד אבל הר"ן ו"ל פירש דהכא לא במראה עסקינן דא"ה לימא פדאמרין
פעין פשוטא פעין פכדא כו' אלא בגישתא עסקינן וה"ק בגישתא דכדא פשרה בגישתא
דבשרא טרפה ואין בזה הכרע אלא כדפירש רש"י עיקר וכן פתב הרמב"ם ו"ל עכ"ל.

נמצא דלדעת הר"ן ו"ל ה' דקאמר בגמ' דכדא פשרה לא על מראה הפכד קאי אלא
בגישתא דכדא אבל מראה פכדא הוא מן המראות שלא נזכרו בגמ' שבה מוחלקים
הת"ש והנוב"י ס"ה עיי"ש וא"כ א"ל דדעת מהרא"ק ו"ל נמי פן דשאר מראות של"נ
בגמ' הוא טרפה ורק מראה פכד דלדעת רש"י ורבינו הוא מן מראות פשרות המפורשים
ורק דעת הר"ן ו"ל לומר דל"נ די לנו בהפסד מרובה להתיר אבל בש"ע השמיט הרמ"א
ו"ל דעה זו שס"ל פדעת הראשונים דמראה פכד נזכר בגמ' להכשיר וכשר הוא פכל
גונא פכל מראות פשרות ודוק: פרק ט הלכה ג עד היכן חוט השדרה כו' עד סוף פרשה
שניה שלא ישאר אחריה אלא פרשה שלישית הסמוכה לתחלת האליה עכ"ל.

והנה הכ"מ פתב ורבינו ו"ל לא אסר אלא עד סוף השניה. ויש לתמוה על רבינו למה
פסק להקל וי"ל דלטעמיה קאזיל שפתב בפ"ה דשאר מיני טרפות חוץ מן הדרוסה יש
בהם ספיקות המותרים אבל קשה כו' וא"ת פיון דאיבעיא לנו אי עד ועד בפלל או עול"ע
בכלל ה"ל למפסק בהו לקולא דעד ול"ע בכלל וי"ל דהך בעיא לתנייהו אלא על מה
דאמרין אבל בתר הכי דקאמר שמואל ליפא למיבעי מידי דהא אמר שניה איני יודע
ומשמע דבפרשה שניה קאמר איני יודע מדלא קאמר עד שניה א"י כו' וכן פתב בב"י
(סי' לב) עיי"ש: ולענ"ד נ"ל ליישב קושיא האחרונה פו.

דהנה התוס' פתבו שם ד"ה עד כו' מדאמר בפרקין (דף נה) דכל שיעורא להחמיר לא
מצי למפשט מידי דה"מ במשנה או בברייתא אבל הכא מימרא הוא עכ"ל והר"ן ו"ל
חולק על הפלל של התוס' וס"ל דאמרין דכל שיעורא להחמיר הוא אף במימרא בהא
דכוליא שהקטינה (דף נה) וכן מבאר הפר"ת לדברי הר"ן וא"כ תקשה לדברי הר"ן ו"ל
קושית התוס' דה"ל למיפשט מזה לומר עד ועד בפלל: וע"כ נ"ל ליישב פו.

דהנה רבינו פתב בהל' א' אבל אם נסדק העור לארכו או ניקב מותרת כו'. וכתב הכ"מ
ומ"ש אבל אם נסדק העור לארכו מותר כ"כ גם הרשב"א ו"ל בתורת הבית הארנה ונ"ל
דילפינו זה מגרגרת דמטרפינו בפסיקת רוב וכשרה בנסדק לארכו אלא שק"ל למה לא
הוצרכו פאן שישתייר משהו למעלה ומשהו למטה עכ"ל.

ובב"י (סי' לב) מסיק ליה ומדלא כתבו פן משמע דאפילו לא נשתתף פלוג פלוג דמשמע להו דקיל חוט השדרה מגרגרת שהחיות תלוי בו וכן כתבו הט"ז והש"ך (בסי' לב ס"ק א וג) אמן הפר"ת והאחרונים חלקו ע"ז וס"ל דאפילו בחוט השדרה בעי שישאר משהו למעלה ומשהו למטה כמו בגרגרת והכו"פ פתב דתליא הפלוגתא אי בעינן בחוט שיעור כ"ש אם בעינן בגרגרת שיעור במקום שחיטה עיי"ש.

ולענ"ד נ"ל לומר דתליא בזה הפלוגתא. דהנה הש"ך פתב (בסי' לב ס"ק א) בשם הב"ח דבחוט השדרה לא מצטרפי נקבים לרובא כמו גרגרת ושאר האחרונים חלקו ע"ז וכתב הכו"פ דבזה יתבאר הגמ' (דף מה) הפלוגתא דת"ק ור' יעקב דרבי אומר חוט השדרה שנסדק ברובו ר' יעקב אומר אפילו ניקב כו' היינו דר' יעקב ס"ל דאפילו הכא הנקבים מצטרפים ורבי ס"ל דלא מצטרפי אבל לא ס"ל לר' יעקב דבנקיבת החוט נטרפה אף א"ל נפסק ברובו וע"ז הורה ר"ה אא הלכה כר"י היינו דהנקבים אין מצטרפין עיי"ש: ועתה יתבאר דלמ"ד דגם גבי חוט נקבים מצטרפין לרובא כמו בגרגרת נמצא דלא מצינו קולא בחוט יותר מגרגרת וא"כ קושית הכ"מ שפיר הוא דכיון דכל עיקר מה דילפינן דנסדק לארכו גבי חוט פשר הוא כמו גרגרת דבעי משהו לארכו מזה ומזה אבל בלא זה מטרפי אבל א"נ דגבי חוט נקבים לא מצטרפי וא"כ שפיר זה שכתב הב"י דמשמע דאפילו לא נשתתף פלוג פלוג דמשמע לפ"ז דקיל חוט השדרה מגרגרת שהחיות תלוי בו דהא יש ראיה דקיל מזה דהכא מצטרפים הנקבים לרובא ובחוט לא מצטרפי ונפרש הכא כמו שפירש התבואות שור דרק זה למידן מגרגרת דלא מקרי לארכו בכלל פסוקה וא"כ פשר גבי חוט לארכו שנסדק דאינו בכלל פסוקה ולא ילפינן מגרגרת דנבעי משהו למעלה ומשהו למטה דהוא קיל כמבואר: ועתה ניחא הגמ' דקאמר למבעי אי עד ועד בכלל א"ל היינו לר' יעקב דס"ל דניקב מצטרפי לרובא גבי חוט השדרה וא"כ בעינן נמי שיעור למעלה ולמטה אם נסדק לארכו וא"כ מיושב קושית התוס' שפיר פן דלא מצי למימר הכא דעד ועד בכלל מדכל שיעורי חכמים להחמיר דהכא א"נ דעד ועד בכלל דמקרי חוט השדרה נמי מהפירשה השניה ואם נסדק לארכו הנה שיעור החוט גם מהפירשה דכיון דגם הכא מקרי חוט ונהה שיעור משהו גם אם נשאר שמה אחר בין הפירשה אבל א"נ עד ולא עד בכלל ולא מקרי חוט ואם נשאר שמה המשהו לא מהני וא"כ הנה הכא לחומרא אפכא א"נ דעד ולא עד בכלל ולא שיעור לומר להחמיר דתצא קולא ג"כ מזה ולהכי נשאר בבעיא.

ודומה הוא כמו שכתבו התוס' במס' ברכות (דף כו ע"ב) ד"ה איבעיא להו תימא פי כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מגריס כו' אלמא עד ולא עד בכלל וי"ל אי אמרינן עד ועד בכלל יש בו גם חומרא שיתפלל ול"א ע"ז כו' וכן כתבו התוס' הכא בחולין ד"ה התם עיי"ש.

וא"כ כמו התם לא אמרינן הפלל בזה פיון דיש לומר חומרא אפכא בעד ועד בכלל וה"נ יש לומר עד ולא עד בכלל ואז יש חומרא לענין אם נסדק לארכו דל"מ שמה אם נשאר קיום אחר הפירשה דל"מ חוט כמו שפירשו.

אמן לדיון א"ל דס"ל דהנקבים לא מצטרפי וכמו שפירש הכו"פ דר"ה אומר זה אין הלכה כר"י היינו דהנקבים לא מצטרפי ולהכי שפיר פוסק רבינו דלא בעי משהו למעלה

ולמטה גבי חוט וא"כ תשארו הקושיות פנין דכל שיעורי חכמים להחמיר הוא עד ועד בכלל דקולא ליתא לדין דלא מבעיא משהו וכן ס"ל פדעת הר"ן ז"ל דגם במימרא אמרינו זה הפלל ואמרינו דשפיר נפשט הבעיא דעד ועד בכלל לדין והגמ' קמבעיא לר' יעקב דלית הלכתא פותיה פמבואר ודוק: פרק יב הלכה ה י"א איסור אותו ואת בנו נוהג בנקיבות שזה בנה ודאי עכ"ל.

ועיין לח"מ מה שמפרש פוננת רבינו על שפכת בנה ודאי והש"ך (בסי' טז ס"ק ה) מפרש דכוננת רבינו הוא דלענין מלקות אינו לוקה אא"כ ידוע שהיה בנה ודאי ולא מהני פרוך אחריה דאיסורא אית ביה אבל הכא לענין מלקות אמר שזה בנה ודאי.

והקשה כמו"ח ז"ל דסוף סוף תקשה על רבינו מ"ט השמיט ולא הביא בפירוש דכרוך אחריה אית ביה איסור לשחוט אשר הובא שם בש"ע ס"ה והוא מגמ' דבכורות (דף פד) כמו שהביא הש"ך שם.

ומצאתי שגם המהרי"ט אלגזי ז"ל במס' בכורות (דף פה) הקשה זה על רבינו על השמטה זו והניח בצ"ע: פרק יד הלכה ו אין חייב בכיסוי אלא דם שחיטה הראויה לאכילה שנאמר אשר יאכל לפיכה השוחט ונמצאת טריפה או השוחט חב"ע או השוחט חו"ע שנגמר דינו לסקילה והשוחט ונתנבלה בידו וכן חשו"ק כו' פטורין מלכסות עכ"ל.

וכתב הכ"מ והשמיט רבינו מלקותו קדשים בחוץ משום דהוי משמע דקדשים בפנים טעון כיסוי וליתא כו' והנה רבינו השמיט ג"כ הא דהשוחט לע"ז אשר במשנה איתא וע"ז הא ליתא תירוץ הכ"מ.

ויש לומר פן דעיקר זה דתני המשנה דין השוחט לע"ז לדין לא צריף להביא דהשתא דבר שנאסר רק באכילה אם נמצאת טריפה פטור פשיטא היכא דגם דנאסר בהנאה כמו השוחט לע"ז דפטור ורק הרבנותא היא לר' מאיר דמחייב דה"א פנין דקיי"ל דאם אומר לע"ז שחיטתו נבילה כמו שפוסק רבינו לעיל בפ"ד וה"א דכמו דשחטו חשו"ק דשחיטתו נבילה פטור ה"נ זה מקרי פסול בשחיטה ויהיה פטור מלכסות קמ"ל דזה רק בחשו"ק דאמרינו שמה לא שחטו פהוגן והוי כמו נזר ומעקר אבל גבי שחיטת מומר לע"ז והה"ד פותי ששחט וישאל ע"ג וראה דשחט פדין אף דלאו בר שחיטה הוא מ"מ לענין זה מקרי שחיטה לחייב כיסוי וכ"ז הוא לר"מ אבל לדין ל"צ לאשמועין בזה דהנה מכש"כ מטריפה: ונ"ל עוד לומר דרבינו ז"ל והתוס' אזלי לשיטתם דהנה נ"ל אי פותי שחט בפני ישראל וכן ישראל מומר לע"ז ששחט דלדעת התוס' שחיטתו נבילה משום דכתיב ונבחת והני לאו בר זביחה כמו שפכתו לעיל (דף ג ע"ב) ד"ה פותי וכן כתב הרא"ש ד' י"ג בשם הר"י וא"כ הנה פמתה מאליה וא"כ תקשה דאף לר"מ יהא פטור דהוי כמו נזר וצ"ל דאעפ"כ מחייב ר"מ בשוחט לע"ז משום דהתוס' אזלי לשיטתו דס"ל (בדף יד) בחולין דבפעם אחד לא נעשה מומר לע"ז ולא חייב דלא מקרי בזה מומר אבל רבינו ז"ל דס"ל בפירוש המשנה שם דאף בפ"א נעשה מומר לע"ז וא"כ צריף טעם לר"מ אמאי מחייב בכיסוי אפילו אם שחט פ"א לע"ז משום דרבינו גליף איסור שחיטת פותי והה"ד שחיטת ישראל מומר לע"ז מקרא דנאכלת מזבחו ומחששא דתקורבת ע"ז ומכש"כ לפי מה שפכת רבינו גופיה בהל' אבות הטומאה פ"ה וקרוב בעיני דזהו רק

מדברי סופרים וכמו שהאריכו בזה הפר"ח והת"ש (בסי' ב) וא"כ ס"ל דאיסור שחיטתו
הוי מטעם אחר ולא דלאו בר שחיטה הוא ולכן ס"ל לר"מ דחייב בכיסוי כמבואר ודוק: